

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

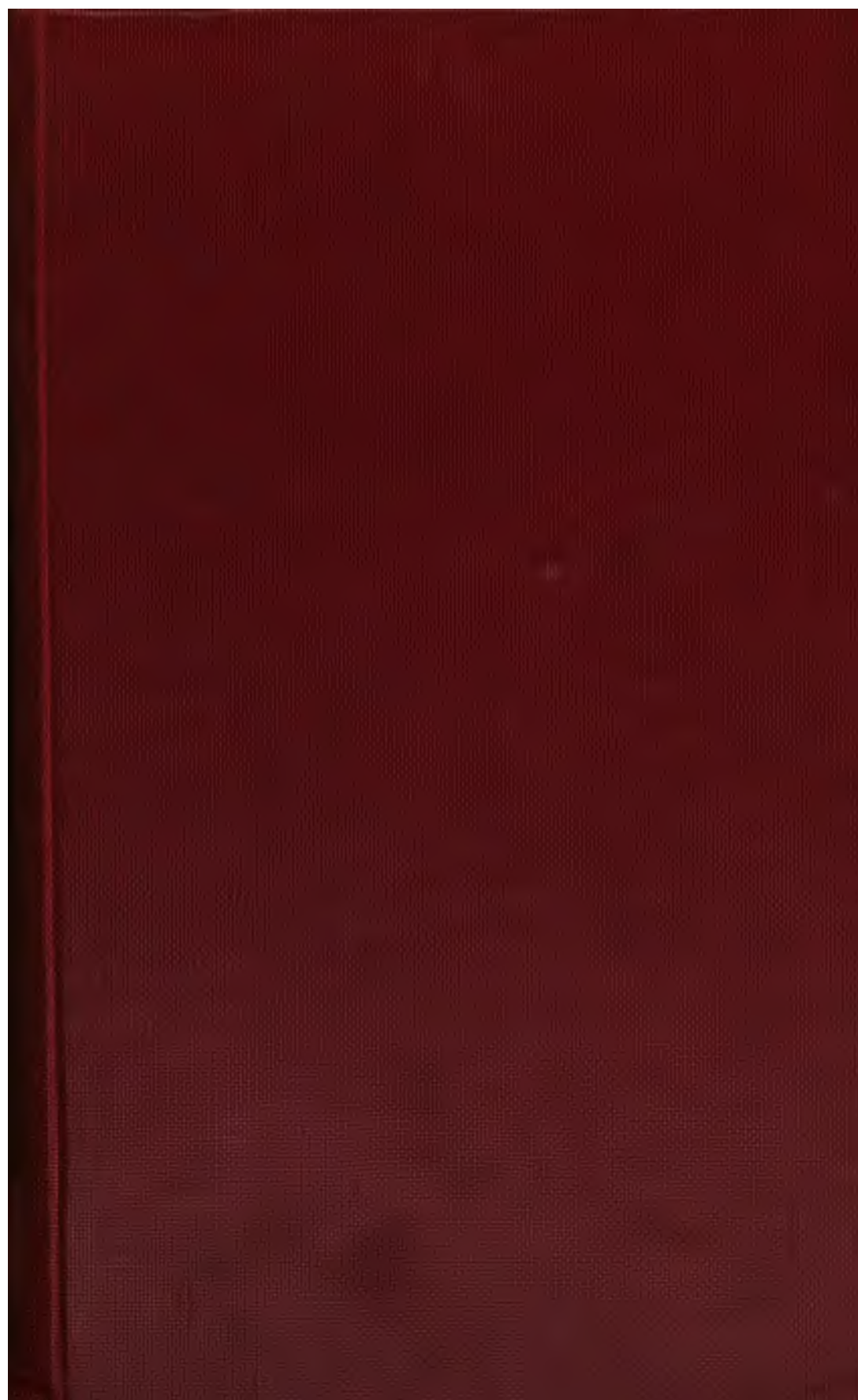
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

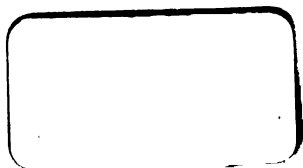

~~c. 2650.5~~

~~Celtic III H. 9~~

VET. CELT. III B. 102

1-331

1-135

1-136

1-137

1-138

1-139

1-140

1-141

1-142

1-143

1-144

CUAIRTEAR

'N A N G L E A N N,

◊ MHAIRT, 1840—GU MAIRT, 1841.

**A' CHEUD LEABHAR, ANNS A' BHEIL DA CHUAIRTEAR
DHEUG.**

**GLASGOW:
PUBLISHED BY J. & P. CAMPBELL, 63, ARCADE;
EDINBURGH, M'LACHLAN, STEWART, & CO.**

MDCCCXLI.

GLASGOW :—Edward Khull, Printer to the University, Dunlop Street.

CONTENTS.

	PAGE		PAGE
Address, Introductory, . . .	2	Emigration of Highlanders to	
——— to the Clergyman of the		North America, . . .	145, 182
Highlands, . . .	5	Faithful Soldier, (The) an Alle-	
African Slave Trade, . . .	133	gory, . . .	241
Alexander Selkirk, Account of, .	113	FAMILIAR DIALOGUES :	
American Indians, . . .	155, 206, 231	Emigration to Canada, . .	9
Anecdotes, . . .	69, 128, 129, 235	Gratuitous Distribution of	
Art of Printing, . . .	141	Meal, . . .	99
Attempt to murder the Queen, .	119	Mount Vesuvius, . . .	173
Australia, Canada, &c., . .	187	New Zealand, Manners and	
Bannockburn, Thoughts on view-		Customs of, . . .	57
ing the Field of, . . .	158	——— Cannibalism, . .	81
———, Battle of, . . .	223	Penny Postage, . . .	39
Believer, (The) Reposing on		Public News, War in Syria,	
Jesus, . . .	223	&c., . . .	257
Birth of the Princess Royal, .	235	Volcanoes, Hot Springs, &c.,	217
Bishop Butler, Anecdote of, .	131	Farewell Address to Highland	
British Association, Meeting of,	185	Emigrants, . . .	25
Bruce's Address, . . .	226	Feud between the Camerons and	
Cave, (a Remarkable) discovered		Robertsons, . . .	275
by a Diver, . . .	161	Gaelic Books, Review of, .	239
Cannibalism in New Zealand, .	81	Ghost, Story of a, . . .	132
Chase (The), an Allegory, . .	124	General Assembly, . . .	118
Chinese Proverbs, . . .	271	Glencoe, Letter from, . .	128
Church of Christ, . . .	92	———, Legend of, . . .	211
Coal, Formation of, . . .	227	Heat, Laws of, . . .	208, 248
Condition of the Highlanders of		Highland Proverb, . . .	69
Cape Breton, . . .	49	——— Fresbooter, . . .	179
Deaf and Dumb, (The) . . .	139	Highlander (The), asking Infor-	
Dennis Doolan, . . .	281	mation on Emigration, . .	8
Divinity of Christ, . . .	95	——— and Law Officer, . .	87
Duke of Wellington, and Sir		Hindoes, Idolatrous Customs of,	160
James M'Donnell, . . .	137	History of the Gaelic Language,	116
Dying Robber, (The) . . .	97, 121	Hot Springs of Carlebad, . .	130
Eastern Wells, . . .	89	Incendiary fire at Plymouth, .	214
Echo's answer, . . .	46	Irreverent behaviour in the House	
Emigrant Family, History of an,	108	of God, . . .	214
		Ann beann. Ach ged.	

	PAGE		PAGE
King George the Third, Anecdote of,	139	Principal Baird, death of,	21
		Power of Steam,	214
Last day of the year 1840,	245	Regulations of the South Australian Emigration Committee,	63
Lament for Saul and Jonathan,	67	Righteous Retribution,	232
the late Mr E. M'—		Rocks and Trees (The), an Allegory,	193
Lachlan of Aberdeen,	165	Rocky Isle (The), an Allegory,	265
Legend of Stewart, Earl of Mar,	65		
of Loch Awe,	163	Saladin, anecdote of,	139
of M'Donald of Keppoch,	256	School for the Dumb,	95
MacCrimmon Pipers (The)	134	Sermon, Luke xi. 9,	17
Mehemet Ali, Life of,	201	Shipwreck at Ardgour,	213
Marriage of the Queen,	15	Slavery in America,	93
Mariner's Compass,	279	Small Pox, historical account of,	164
Mystery of the Trinity,	90	Smuggler, (The)	196
		Spiritual Odes,	127, 234
News, 22, 47, 69, 95, 120, 142, 167,		Summer Morn,	149
215, 168, 236, 282			
New Zealand, account of, 13, 39, 57,	103	Two Lambs (The), an Allegory,	42, 53
— in letter			
from Editor, with an account		Undutiful Son reproved by his own son,	68
of Rutherford's residence there,	103		
—, Emigrant Ship for,	183	Van Diemen's Land,	252
Notices to Correspondents, 23, 48,			
72, 96, 120, 168, 191, 240, 257, 284		War with China,	69, 120
North America, Upper Canada,			
account of, 29, 49, 77, 108, 145, 182		Young Martyr, (The)	140
		Zachary Mór of Poltalloch,	277
Pompeii, Ruins of,	196		
Precious Jewels (The), an Allegory,	73		

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

MÌOS MEADHOIN AN EARRAICH, 1840.

A' CHURD ADHEAMAIL.]

[PRIS 6 SGIDLEAN.]

AN ROIMH-RADH.

A GHRAIDHEIL SQUAIRCE,

Le deasas gràidh agus deagh dhùrachd ar cridhe, chuireamaid fàilt air gach gaidheal air feadh an t-saoghail mhòir a dh' fhosglas an leabhar beag seo, agus chanannid ris "Slàinte gu robh dluit—wy ar barrachd eolais, agus mar is fhaid' ar n-eòlas gu'm b'ann bu toighich' ar cairdeas!" "Mar ain," aris' thusa, "ach cò sibh fèin tha cur fàilt co suilbhàir, agus a' cur an cèill ur deagh dhùrachd d' aingholl cho taimneach?" "Ne m'ainm-sa b' àill leat? Ma tà thar mo chridhe, 's doirbh innseadh. Tha ainm agam, cha'n fhaod mi innseadh, agus cha chùis chròma-cinn n' ainm, ma shloinneadh no mo dhòrachd; nan deanadh e nàth' òitse' cha chellinn e, ach 's èigean domh ainm eile 'ghabbail a fheogras do gach fear a thig an àite; tha mi 'n diugh air stiùir na birlinn ùir so tha dol air sìle; ach an ceann rùidhe theagamh nach bi àite 's menail' agam na nig sgòd an t-àinil-thoisich, no bhà'eumail fodha na taoim le spàisear leth-chlannach. 'Se 'n t-ainm-turais a' ghlaibh mi, CUAIRTEAR NAN GLEANN, agus cha 'n ainm cealgach so, do bhrìgh gur b'ann ann glinn a fhuair mi m' àrach, ann measg ghleann agus lhannta na Glaidhealtachd a chuir mi seachad a' chuid a b' fhaide 's a' chuid gu mòr bu chridheala chunnail no chi mi do m' ainm air an t-saoghal so. Tha greis fhada nis o'n a dh' fhàg mi tìr m' àir, tha mo thuinneadh sa' bhaile-mhòr; 's è 's fàsgaiche do'n ann, agus 'eo a chiallair leacach a's freagaraiche do m' cheuma gaidh na garbhlaich agus farsuinneachd nam beann. Ach ged

No. I.

tha mo dhachaidh sa' Ghalldachd, tha mo chridhe 's mo bhàigh sna glinn; ged tha mo shaothair-latha agus obair mo chuirp sa' bhaile-mhór tha mo bhruadair-oidhche agus aising mo shuain ann an àiteachas m' òige; 's gann gu bheil oidhch' anns an sin mi mo thaobh gu tàmh, ag iarraidh fois do'n choluinn chluidhte, nach 'eil mo spiorad ann am beothalachd na h-òige' gabhail a chuairt eutrom ghuanach gu tìr ghràidh a cheud eòlais; 's minic tha mi air mo ghrad dhùsgadh o luingearachd a' chaoil—sealgaireachd an t-sléibh—camanachd na faiche—saodachadh nan gabbar 's nam meann—cruinneachadh nan airneagan 's nan cnò; no suidhe le cròilean mo ghràidh mu theinntean mo mhàthar, le gleadhnan tartarach luchd-faire na h-oidhche, ag innse' ('s gun neach 'ga fhèdraich) gu bheil an latha 'glasadh, air neo gu bheil tigh ri theine ceann eile 'bhaile, mìl' o m' dhorus. C'arson 'arsa mise 's mi dùsgadh, a bhithinn mar so mar Chuairtear nan gleann amhàin ann am bruadair na h-oidhche? C'arson nach gabhainn sgrìb air m'èòlas ann am fhaireachadh cho math 's ann am chodal; agus ged nach eil e comasach dhomh dola mach o eilean gu eilean, o ghleann gu gleann, no idir sgrìb a ghabhail thar chuanta mòra gu dùthchanna céin taobh eile 'n t-saoghail, oiod tha 'gam bhacail o sheanachas a chumail riutha le m' pheann? C'arson a leigear le m' ghaol 's le m' dhùrachd do m' luchd-dùthcha dol as mar ched? C'arson a bhiodh e air a chumail fodha dh' aona chuid le gleadhraich a' bhaile-mhòir no le leisg lunndaich? Tha anabhara do leabhraichean ùra nis a' tighin a mach mu gach nì fo'n ghréin; cha' n urrainnear am ficheadamh cuid diubh a leughadh, no idir an lòn inntinneil a thairngear uapa chnuasachadh. Am bheil e mata ceanalta, bheil e cairdeil, am bheil e ceadachdte dhuinn an cothrom so a shealbhachadh agus gun oidhirp a thoirt air a chomh-pàirt-eachadh riùsan air am bheil a dlùth; 'bheil e ceadachdte do neach a bhi o thoiseach gu deireadh bliadhna' a sparradh eòlais agus culaidh-thaitneachais 'na eanchainn bhig fein aig am bheil e'n impis sgàineadh, flad 's a tha 'luchd-dùthcha le lèta mhòr a' glaothach a mach gu togarach iarrtach déigheil air eòlas, agus gun neach ann a ghabhas truas diubh? Chuireadh sgoilean a mach 'nam measg; dh' fhoghlum iad an cainnt mhàthaireil a leughadh; am bheil e ceanalta dh' fheòrachinn a rithist, uile ionmhas na Beurla chumail fo ghlaic a' iuchair 's gun a' bheag no mhór dheth a sgaoileadh

am measg na feadhach sin a ghabhadh ris gu taingeil toilichte? Deannadh daoine eile mar thogras iad, ach air mo shon féin dh' iarrainn coslach ris an t-seillein bheag riabhach a bhí 'siubhad le m' chrònan o bhliath gu bliath, a' mhíl a thrusainn a chur an céire beaga, cha 'n ann air mo shon féin, ach o àm gu àm g'a cur a mach am measg mo luchd-dùthcha mar is fearr is urrainn domh. Mur fairich iad gu bheil i blasda no falfain cha bhí sinn 'ga coiteachadh orra. 'Se so tha ann am bheachd san leabhar so, na h-uile deachainn a th' ann am chomas a chleachdadh chum eòlas agus fiosrachadh a thoirt do m' luchd-dùthcha mu dhéibhinn gach nì a shaoileas mi bhiedh taitneach no feumail, dh' iarrainn mo dhìchioll a chleachda' chum cuid do'n fhiosrachadh a ta cho coitcheinn 'gu mhealtainn ann an cearnabh eile na rioghachd a roinn am measg nan Gàidheal.

Feuchaidh sinn naigheachdan folluisach an t-saoghail o am gu h-am a chur a mach—seòrsa do bheachd aithghearr thoirt air na nìthibh tha tighin fo riaghladh ard-chomhairle na Parlamaid—Naigheachdan — Margaidhnean — Malairt agus Marsantachd; a' toirt eannais o àm gu h-àm mu gach cosnadh freagarach do'n Ghàidheal anns na h-oibriche móra feadh na Galldachd, no air na slighibh, iarrainn. Leigeanmaid ris gu h-àraid gach eòlas a's urrainn duinn thoirt seachad mu na dùthchanna céin sin g' am bheil Gàidheil a' dol air inrich; America mu thuath: *Australia* agus *New Zealand* mu dheas. Tha aobhar againn a smaointeachadh nach 'eil an inrich mhór so ach a' tòiseachadh, agus gu bheil na mìltean agus na deichibh mìltean tha 'n diugh a' tuineachadh ann an Gàidhealdachd na h-Alba, 's ag iarraidh cosnadh sna bailte-mórna, bhitheas mu teid móran bhliadhnaichean seachad fad' o thir an òige, ann an àiteachan far am bheil mi an dòchas am bi barrachd cothrom, barrachd ratha agus soirbheachaidh a' feitheamh orra na shoirbhich iad, mo thruaighe! 'nan dùthaich féin. Cha 'n eil leabhar no litir mu dhéibhinn nan cearnabh iomallach sin nach fhench sinn a rannsachadh, an fhirinn a tharruing asda, agus so a chur fo bheachd ar luchd-dùthcha. Tha luchd-eòlais measail againn anns gach cearna do'n t-saoghal d' am bheil Gàidheil a' triall, agus uapasan feuchaidh sinn fiosrachadh fhaotainn as am faodar carbaidh, agus a chuireas sinn a mach anns a' mhiosachan bheag so—na litrichean thig dhachaidh uapasan a dh' fhalbh, gheibh gach aon is airidhe

dhiabh, àite sa' *Chuairteir*. Mar so cumar suas eòlas agus seanchas ann an Gàilig eadar chearnabh iomallach an domhain. Ach ged tha 'n imrich so air am bheil sinn a' labhairt a' feitheamh air mòran, agus air mòran is beag tha nis a' smaointeachadh oirre, cha 'n fhaod sinn a dhì-chuimhneachadh gu bheil imrich gu mór is cudthromaich' ann tha feitheamh oirnn gu léir, imrich air an éigin duinn uile dol, agus o nach 'eil saorsadh aig neach a rugadh le mnaoi. Tha sinn uile 'nar luchd-cuairt san t-saoghal-sa, 's oilthirich sinn gu léir, dachaidh bliuan cha 'n eil aig a h-aon. Uime so 's éigin duinn dol thar aiseag Iordain a tha romhainn uile; 's i so aiseag nach urrainnear a sheachnadh. Tha bàs, agus n a dhéigh sin breitheanas a' teachd, c' uin no cia luath aige-San amhain a chruthaich sinn tha fios; tha so a' feitheamh oirnn tha cur r' a chéile 'n leabhair so, agus oribhse tha 'ga leughadh; dh' fheuchamaid so a chumail gu seasmhach 'nar beachd, agus gach duilleag tha dol uainn dh' iarramaid an cur a mach fo mhothlachadh gu bheil againn ri freagairt Dhàsan tha os ar ceann ma theid sinn a nùnn no nall o'n fhìrinn. Ged bhiodh e 'nar comas eòlas air gach nì tha fo'n ghréin thoirt seachad, bu shuarrach e ma ni sinn dearmad air an eòlas sin a bhios tarbhach an deigh do'n ghréin féin a bhi air a smàladh ann an dubh-dhorchadas. Am bheil e ceart eòlas a thoirt d' ar luchd-dùthcha mu na cearna céin sin do'm bheil a mhiann air mòran diubh dol air imrich, agus gun sa' cheud àite 's an t-àite 's cudthromaiche thoirt do'n eòlas sin a tha trid beannachadh an Spioraid Naoimh feumail chum an uidheamachadh airson an imrich dheireannaich do'n t-saoghal àillidh ghràsinnhor sin as nach bi imrich no dol amach gu sìorruidh? B'e 'n amaideachd gu dearbh anns an oidhirp tha mhiann oirnn a thabhairt airson naith ar luchd-dùthcha, an t-eòlas sin a thoirt doibh a bhios feumail fad thrì fichend bliadhna 's a deich, agus dearmad a dheanamh air an eòlas tha feumail chum beatha nach teirig gu suthainn? 'Nar n-uile shaothair chumamnid 'nar beachd gur h-ann a dh' ionnsuidh chreutairean neo-bhàsmhor a tha sinn a' agriobhadh agus 'si ar n-ùrnuigh ri-San a's urrainn a dheanamh, gu'n soirbhlich-endh agus gu'n stiùradh e sinn chum so a dheanamh air dhòigh; cho dileas, cho fìrinneach agus cho stòlda 's nach bi aobhar-aithreachais againn air leaba-bàis airson aon fhocal a chaidh a mach o'r peann.

“ Cha ’n eil sinn cho amaideach ’s a smaoineachadh gu’n toilich no gu’n riaraich sinn na h-uile h-aon; có rinn, no có nì so? B’e ’n amaideachd fheuchainn. Cha gheall, agus cha mhò a dh’ iarras sinn móran; cha gheall sinn ach ar dìchioll a dheanamh, agus cha ’n iarr sinn ach foighidinn agus suairceas. Na tugadh ar luchd-dùthcha barail bhras; cha ’n eil sinn fhathasd fo uidheam; cha ’n eil aon duilleag deas taobh mach do’n àite ’bheil am peann air a’ mhionaid so, cha deach fasdadh fhathasd air a h-aon do’n sgioba; tha fear na stiùrach ambain ’na àite; agus is dòcha gu’n imir a air a’ cheud thurus na h-uile seòl a thogail, na h-uile sgòd a cheangal, agus a’ bhirleann bheag oibreachadh car tamuill ’na aonar. ’S furasda dhàsan tha ’na shìneadh taobh nan cnoc air chùl gaoithe ’s ri aodann gréine mar tha e ’gabhail beachd air an eithear bheag so a’ gabhail a ceud thuruis romh na caoil, coire fhaotainn agus smaoineachadh, mar is tric le-san tha ’na thàmh, gu’m b’ fhèarr e fèin air an stiùir, agus gidheadh maith-dh’ fhaoidte nach b’ fhearr. Thugadh ar luchd-dùthcha dhuinn beagan ùine, deanadh iad foighidinn; cha ’n eil Cuairtear nan gleann ach air ’aineol fhathasd, agus an àite fochaid ged dheanadh e tuisleadh no clibeadh beng sa’ cheud dol a mach, no ged rachadh e fodha gu ruig na h-aobrain ann an clàbar no gus a’ chruachainn ann an sùil-chrithe, ann an spiorad a’ chairdeis, le dùthchas an fhìor Ghàidheil agus suairceas an duine mhaith, thoir sanas agus faireachadh, thoir aoidheachd dha mar choigreach, cuidich agus fòir leis, agus gus an toill e an t-atharrachadh, creid, a Ghàidheil shuairce gur h-è, le mór mheas. agus le fìor dhùrachd a chridhe. Do charaid dileas

CUAIRTEAR NAN GLEANN

DO MHINISTEIRIBH AN T-SOISGEIL AIR FEADH NA GAIDHEALTACHD.

A DHAOIN’ CAISLE URRAMAICHTE,

Chuireamaid fàilt oirbh le mór mheas. Tha sinn lán chinnteach nach gabh a h-aon agaibh gu h-olc an dànadas leis a’ bheil sinn a’ sgrìobhadh do’r n-ionnsuidh. Chuir sinn an céill ann an tùs an leabhair bhig so ciod tha ’nar beachd agus ciod ar miann. Cia mar shoirbhicheas sinn san t-saothair so ’s doirbh a ràdh. Faodaidh sinn le fìrinn a chantainn gu bheil ar rùn cairdeil agus

gu'm bi ar n-oidhirp dùrachdach; làn-chinnteach gu bheil an t-aobhar-brosnuchaidh a dh' aom sinn gu diachainn a thabhairt, fìghanta bàigheil, cha'n eil sinn gun dòchas soirbheachadh. Tha s'nn ag amharc 'ionnsuidh cléir na Gàidhealtachd airson còmh-na'dh agus deagh rùn; Mur toill sinn sin tha fios againn nach fhada ghlèidheas sinn ar casan; ach 'nuair bheir sinn fiancar gur e math ur luchd-dùthcha féin, ur luchd-éisdeachd, tha 'nar beachd, cha 'n ùrra' dhuinn céill a thoirt nach seas sibh sinn 's nach fàitich sibh sinn mar chairdean. Tha fios againn gu bheil e duilich anns na h-amannabh so do dhuin' air bith, biodh e cho tuigseach fhaicilleach 's a thogras e, an t-iomlan do chléir na Gàidhealtachd a thoilenchadh. Tha iad dìreach mar tha cléir na Galldachd, cuid diubh a dh'aona bharail 's cuid air bharail eile ma nithibh air ann bheil na daoine 's fearr agus na daoine 's fiosaiche san rioghachd a' tarruing an aghaidh a chéile; daoine thogadh 's a bhaisteadh san aon eaglais, a tha 'nam ministearan 's 'nam foirbhich innte, aig a' bheil gràdh mór dhi, a dhóirteadh fuil an cridhe air a son, cha'n eil iad a dh'aona bharail air an àm mu nithibh a bhuineas do riaghailtean-eaglais agus gnothuichean cléire. Tha iad mar dhaoine san aon luing, an t-aon iarrtas gus an long a thoirt troimhe, an t-aona chunnart doibh air fad ma dh'éireas eile no bend dhi, an t-aon togradh dùrachdach airson cala ciùin tiarainte 'ruigheachd; an t-aon earbs' as an Tl aig a' bheil na gaothan an glaic a làimhe agus tha 'gluasad air aghaidh nan uisgeachan; ach 'nuair tha cuid a' comhairleachadh na caoil a stigh, tha cuid eile smaointeachadh gur h-iad na caoil a muigh bu tiarainte. Tha cuid a' smaointeacha' gu bheil an long a' giùlan tuille 's a' chòir do shiùil arda, 's ma chumar oirre gu'n teid na croinn thairis; cuid eile 'm barail gur e sin dòigh a's fearr—gu bheil an fhairge cho trom 's nach eil tiaruinteachd eile dhith; cuid airson tarruing air falbh romh 'a doimhinn agus cuid airson cumail oirre. Tha daoine air tir-mór ag amharc oirre, cairdean agus naimhdean, cuid a' guidhe leatha 's cuid a' guidhe 'na h-aghaidh; cuid a' smaointeacha' gu bheil i'n impis a bhi air a slugadh a stigh do bhras-bhuinne garbh Choire-bhreacain as an tig i mach 'na clàra briste, agus cuid eile gu bheil i mar am miotail a chuirear san teine chum a ghlanadh, as an tig e mach na's luach'oire. Gu 'm b' ann mar sin a thachras! 'S dearbh chinnteach ged tha am preas ri theine nach caithear e; Esan a bha maille ris an Eaglais o shean, cha tréig e nis i; ged tha math-dh'fhaoide neula dorcha m' a timchioll, fosglaidh iad, thig i 'mach o' chùl nan neul sin mar a 'ghrian ann an àilleachd a neart, agus soillsichidh agus blàitichidh i ar dùthaich mar rinn i anns na làithibh a dh' fhalbh, agus fada 'n déigh dhuinne 's do'n àl a tha 'làthair a bhi 'nar suain fo'n fhòid.

Mur 'eil sinn uile 'cordadh mu na nithe ciogailteach sin tha nise 'dùsgadh connsuchaidh agus eadar-dhealacha' baralach, tha aon ni anns am bleil gach aon leis am b' àill gu math d' ar Sion a' comh-chordadh, 'se sin ann an urnnigh dhùrachdach aig cathair gràis gu 'n deanadh ard cheannard ar n-eaglais a thoirt air na h-uile ni

comh-oibreachadh le chéile airson a maith, agus gu'n suidhichear air bunchar firinneach, seasmhach agus teurainteach an Eaglais, air dhòigh 's gu mair i ré linntibh a tha ri teachd mar rinn i sna linntibh a dh' fhalbh, a h-aon do na beannachdan a's mò a bhuilich Dia riamh air an dùthaich.

Cha ruig sinn a leas taobh seach taobh a ghabhlail anns a' chonnsachadh so; ach tha nithean eil' ann bu mhath leinn o àm gu àm a thoirt airaghaidh; 'se sin an t-saothair mhór tha Eaglais na h-Alba 'cleachdadh air an àm aig an tigh agus ann an dùthchanna céin airson maith spiorndail dhaoine. Tha eaglaisean ùra 'g an togail air feadh na dùthcha; tha ministerean agus luchd-tengaisg air an cnr a mach a nis do gach cearn agus eilein air feadh an t-saoghail; tha bratach Chrìosd 'ga fuasgladh agus a Chrann-ceusda air a leigeil ris anns gach àit' anns a' bheil bratach Bhreatainn air a togail ri crann. Tha'n fhàisneachd ghlòrmhor a nis a' fosgladh a mach m'ar, coinneamh.

“San talamh cuirear dorlach sìl
Air bhàrr nan sliabh 's nam beann;
A's bidh a thoradh trom air chrith
Mar Lebanon nan crann.”

Tha rìoghachdan a' dlùthachadh r'a chéile; tha cumhachd ùr buadh-mhor na deachda leis gach acfhuinn innleachdach tha i cur fo ghlasad a' sgaoileadh eòlais gu luath air feadh an t-saoghail; tha iarraidh agus forghnais as déigh seana phobull Dé, na h-Iudhaich, tha iomagain mu'n déibhinn agus tha eòlas air fhaotainn orra tha anabarach taitneach. 'Se ar miann o àm gu am saothair Eaglais na h-Alba anns na nithe so a leigeil ris, agus mar so a bhi 'nar co-shaothairean maille ribh féin. 'Se math ur luchd-sgrìneachd féin, a dhaoine-uaisle urramaichte tha 'nar beachd, iadsan d'a bheil sibh a' searmonachadh, iadsan tha sibh a'giùlan air ur cridheachadh-aig cathair gràis. 'Se fiosrachadh agus eòlas feumail fallain thoirt doibh a th'againn 'nar beachd. Ma chl sibh sinn a' dol am mearachd, comhairlicheibh sinn—ma chl sibh sinn lag, cuidichibh sinn; airson sgillinn ruadh faodaidh sibh litir a chur d'ar n-ionnsuidh. 'S coma cé esan tha mar so a' labhairt ribh, 's suarach ciod is ainm dha. Theagamh gu bheil uiread aige r'a dheanamh ri h-aon agaibh, agus uime sin leigibh leis a ràdh gur mi-shuairce sibh mur cuidich sibh leis. A dh'aona chuid na deanaibh claon-bhreith air a shaothair ro' làimh; leigibh dha a chosan a ghabhail, agus a shùilean a dheanamh; thugaibh noidheachd dha mar choigreach aineolach; ged tha ar deuchainn ìosal na deanaibh tair oirre; 'S suarach an t-saothair nach dean math no ole; tha'n comas air a thoirt duibhse math a dheanamh, agus na diùltaibh e; mar dh' fhàiltich sinn ann an suilbhearrachd chairdeil sibh, fàiltichoadh sibhse san spiorad cheudna ur caraid dileas agus ur fear-dùthcha caidreach,

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

AN GAIDHEAL AG IARRAIDH COMHAIRLE.

A CHUAIRTEIR RÙNAICH,

Chunnaic mi fairbheanadh ann am paiper-naigheachd an là-roimhe gu'n robh sibh a' dol a rùsgadh 'ur claidheamh a rìs an aobhar na Féinne. Gu'n robh buaidh leibh! agus an Gàidheal nach canadh so, cha 'n abair mi uile gu léir, gu'n robh breamas air, ach deir mi, cha chulaidh-fharmaid leam a chridhe.

Bha Cuairtear againn roimhe so ris an canadh iad an "Teachdaire Gàidhealach" agus air chinnt thug e dhomh féin ioma comhairle mhath nach leig mi gu bràth air dì-chuimhlin mu thimchioll gaoil agus pòsaidh. Chaidh sin seachad, ach tha ceist agam ri fharraid dhibhse air an àm a tha 'cheart cho cudthromach; gabh-aibh mo leisgeul.

Tha 'n dùthaich so air fàs bochd, anabharach bochd; thainig mar gu'm b' ann, crìonadh agus seacadh oirre o thaobh gu taobh. Cha 'n eil an samhradh féin, ar leam, cho teth 's a b' àbhaist da am òige; cha 'n eil ar fleasgaich òga cho eireachdail no cho tapaidh, ar caileagan cho bòidheach, ar n-òigridh cho cridheil, ar seann daoine cho fhiosrach thaitneach. Cha 'n eil am Buntàta féin a fàs mar a b' àbhaist da. Cha chluinnear ach gearan 's na h-uil' àite 's o na h-uile neach.

Dh' fhalbh na Tighearnan—dh' fhalbh an greadhnachas—dh' fhalbh an ceòl—dh' fhalbh cuirm nam fheadh—dh' fhalbh mactalla as an Dùn! 'Na dhéigh so có dh' fhanadh?

Air mo shon fein dheth, tha mi lán-toilichte falbh, ach do bbrìgh gur sibhse 's faide sa' cheann tha mi 'n dòchas gu'n toir sibh comhairle orm. Am bheil e fìor, mar tha sinn a' cluinntinn, mu *America*, mu *Australia*, agus mu'n àit' eile, o' ainm so 'their mi ris? am *Fearann Nodha*? tìr ùr nan ròn. Tha iad ag innse dhuinne ma gheibh Nàisinneanna dùthcha so greim oirnn gu'n itil iad beò sinn? Ma tha so mar so, tha so a h-aon nach cuir cos air clàr luinge gu bràth; b' fhearr leam tighinn beò air buntàta 's maorach, agus 'nuair a chli Nì-math an t-àm, luidhe sìos ann an suain ri taobh m' athraiche gus an séid an trompaid. Ach air an laimh eile, ma's spleadhraich a th' ann agus gu'n abair sibhse gur h-eadh, chuir mi romham gu falbh mi féin agus *Marsali* agus na propanaich bheaga 'thug am Freasdal dhuinn, oir ciod an stà 'bhi 'n so? Tha Tighearn againn nach 'eil air uachdar an t-saogh-hail nas fèarr—tha Bàilli againn cho fìrinneach, 's cho tròcaireach 's a rugadh; ach ciod is urrainn iad a dheanamh ruinn? Ma chuireas tu barrachd uibhean fo chirc na 's urrainn dhi chòmhdach feumaidh gu'm bi iomadh ubh-deachamh ann, agus theid ianlaith an adhair fein far fairge 'nuair thig fuachd a's gainne. Tha iad ag innse dhuinne—ach 's ann a'm *Beurla* 'chunnaic sinn e—gu bheil aig a' Phàrlamaid eileanan an sud san so cho mhór ri *Muile* gun mhac màthar annta: 'nis, nan togadh iad sinne, eadar shean agus òg agus ar càramh 'na leithid so do àite le ministeirean Gàel-

ach, nach neartaicheamaid an làmh, an feadh a bhiomaid-fein 'nar Tighearnan beaga 'thiota?

Cha 'n eil dad a chuireadh mulad orm fein an àm falbh ach an smuain gu faod na *Lochlinich* tighinn, mar rinn iad roimhe, agus úr òrn 'àige chur fo obis—cnàmhan ur n' athraichean a thogail, agus trioblaid a chur air a Bhàn-Rìghinn; or cha leig mi leas innse dhuibhse ge math an ni caoraich 'nan àite fein gur beag a ni aid air chùl claidheimh!

Aon uair eile, gabhaibh mo leisgeul, agus fuilingibh dhomh a ràdh 'san dealachadh ma thig sibh air chuairt am bliadhna, guidheam oirbh thugaibh fiosrachadh leibh mu staid an t-saoghail, agus combairle ciod a ni sinn; cia air bith co sibhse, creidibh gur mise 'ur fear deagh-rùin.

EOGHAN ÓG. †

Eilean Chola, An Dara Mios, 1840.

COMHRADH.

'EADAR FIONNLA PIOBAIRE—MAIRI—AGUS PARA-MOR.

Pàruig.—Fàilte, fàilte, Fhionnlaidh a mhic chridhe, 's beag tha 'm feasgar fuar earraich a' cur ort 'ad shuidhe taobh a' ghealbhaoin shuilibhearra co tioram sheasgair ri spuing, a' seanchas ri Màiri mar a b' àbhaist.

Fionnla.—Gabh'a nìos a ghoistidh, cha mhios' ar seanchas thusa theachd. So, so a Mhàiri, tog air falbh do rolagan as a' chathair mhóir 's dean àite do Phàruig.

Pàruig.—Na gluais, a Mhàiri, tha suidheachan iosal socrach an so, agus tha fios agad Fhionnlaidh gur e 'n suidhe bochd a ni 'n gara' beairteach. Cia mar tha Màiri? na chunnaic na mnathan riamh, bhi cìreadh 's a' clàdadh 's ag àireamh nan ciad.

Màiri.—Ma tà mo thruaighe 's beag taing tha ac' air a shon air uairibh, ach coma co dhiùbh, cha chluinnear sgeig no fochaid an latha theid an clò ùr aig faiche. Bu mhithich dhuit tighin a dh' amharc Fhionnlaidh.

Fionnla.—Bha fadal orm t' fhaicinn; cha 'n fhaod e bhith nach 'eil naigheachdan agad; mur 'eil thu eòlach a nis air an Oban c'uin a bhitheas?

Pàruig.—Tha cho eòlach 'sa tha 'n ladar air a' phoit—ach tha sin seachad a nis—tha dùil ris an luing mhóir an sin mu mheadhon an earraich, agus tha m' àit, agus àiteachan mo theaghlach air an gabhail, 's dara leth an airgid-aisig air a dhìol.

Fionnla.—Nann da rìreamh? chuala mi beagan seanchais uime, ach cha robh mi 'ga chreidsinn—theagamh a ghoistidh—

Pàruig.—Cha 'n eil teagamh tuille sa' chùis; bha mi ann an iomchomhairle fada gu leòir, 's iomad oidhche airsneulach throm a chuir mi seachad gun lochd cadail, Ni-math thoirt maitheannais

domh, ach a' tionndadh 's a' gluasad le iomagain agus le eòrna; ach tha sin seachad, ciod am feum a bh' tighia thairis air?

Fionnla.—Matà nam b' e toil an Fhreasdail chaoimh e, b' fhearr leam thu dh' fhuireach; tha eagal orm gu robh thu bras; cha 'n ann gun smuainteachadh 's gun toirt fainear bu chòir do dhaoine 'n saoghal a ghabhail fo 'n ceann agus tir eòlais fhàgail, gu sònruichte do dhuine ràinig t' aois-sa, Phàruig, a dhùthaich fhàgail. 'Si 'n éiginn chruaidh a bheireadh orm dol thairis no imrich air astar bu lugha dheanamh; tha mi 'n déigh mo fireannach a sgaoileadh a mach mu bhruachabh an uillt ud shìos, agus ar leam nam faighinn mo thoil nach 'eil oiteag ach oiteag fhuar a' bhàis, a spionadh as am bnn iad. Tha mo ghràdh do na creagan ud shuas na h-aile là a' meudachadh; b'e 'n eigheann a spionadh o'n chraig mo chur air imrich uapa; tha ioma nì a b' fheaird a leasachadh, ach sin cor an t-saoghail—cha 'n eil math air thalamh nach 'eil 'ole féin 'na chois, agus is glic an sean-fhocal "s fearr an t-ole eòlach na 'n t-ole aineolach;" a Phàruig tha eagal orm gu robh thu bras.

Phàruig.—Cha robh; cha sgaomair balaich mi bheir leum gun amharc romham. Fuirich thus' Fhionnlaidh, bi taingeil gu 'n faod thu; agus gu na fada mhealas tusa 's Màiri do thigh beag seasgair; ach tha fios agad ciod a chuir an earb' air an loch—an éiginn Fhionnlaidh—chuir an éiginn a làmh neo-ìochdmhor orm 's cha 'n eil cur 'na h-aghaidh; tha 'n nead anns an d' àraicheadh mis' agus m' àl, air a creachadh, tha i fo bhinn, tha 'bhàirlina ann; 's éiginn a fàgail, 's éiginn ar sgiathan a sgaoileadh agus creag na's airde iarraidh air nach ruig am maor. Do réir coltais tha i fad' as, ach cha 'n eil comas air. Cha 'n fhad' Fhionnlaidh gus am faic thu an fheanndag ghlas agus a' chòinneach uaine 'fàs ann an làraich luim far am b' àbhaist do thigh Phàruig seasamh. 'S beag a shaoil mi gur h-ann air mo shon féin a rinn bard mìlis ar dùthcha 'a dàn leis a' bheil mi nis a' togail mo chrònain tiamhaidh.

A' ghlinn mo ghràidh rinn m' àrach ag,
An éigin t' fhàgail 's mi gun treòir?
An éiginn domh 's do chlann mo ghaill
Falbh guu dùil ri tionuda' chaoildh?

Leig leam, Fhionnlaidh, cha 'n urrainn mi sgur dheth—aon ram cile 's bidh mi 'ga t' fhàgail.

An éiginn domh fa dheireadh triall,
A's falt mo chinn 'na dhualabh liath?
Èarr mo làithean ruith gu luath,
Mar chloich 'na deanu o aird nan cruch.

Slàn leat! Fhionnlaidh, 's éiginn domh falbh, gheall mi greasad dachaidh, gu fìrinneach gheall.

Fionnla.—Dean suidhe 'Phàruig—a Mhàiri fheudail, thoir dhomh an nèapaiginn bheag ruadh a chì thu thall san uinneig; Dean snidhe 'Phàruig.

Màiri.—Cha charaich thu ceum, 's minic a thuirt thu nach robh té an dùthaich a dh' fhuineadh breacagan eòrna na b' fhearr na bean

1838, chaidh còrr agus seachd fichead long o gach cearn do'n t-saoghal a stigh do dh-aona bhùgh san eilean so a dh' fhaotainn fèdha no uisge no teachd-an-tìr, agus a reic iomad seòrsa bathair n' meinntir na dùthcha.

Tha'n t-sid anabharach fallain ciùin. Fad shea mìosan do'n bhliadhna tha e cosmhail ri taobh na h-airde deas do'n Fhraing; do dhaoine lag, brèithe cha 'n eil a' ghrian loisgeach, teth san t-samhradh, nì mò bheil an reotha sgaitheach, fuar sa' gheamhradh. Tha'n t-eilean so calg dhireach taobh eile 'n t-saoghail bhuanne; tha sinne agus muinntir an eilein sin mar gu 'm b'ann, bonn ri bonn, air chor agus 'nuair tha'n samhradh againne gu bheil an geamhradh acasan; tha'm fogharadh acasan a' tòiseachadh sa' Mhàirt agus an t-earrach a' tòiseachadh mu dheireadh an fhogharaidh againne. Tha na beanntan cho ard agus a' ruith o cheann gu ceann na dùthcha le nèil do ghnàth mu 'n cuairt doibh, air chor 's gu bheil taiséalachd do ghnàth san athar, agus an t-àile do ghnàth fionnar taitneach. Mar so tha fàs agus cinneas fèir agus mheasan agus luibhean san eilean so na's làidire 's na's reachd-mhoire na ann an aon àit eile air a' bheil cunntas againn. Cha chualas iomradh air tart loisgeach 's cha mò a chualas gu 'n d' fhàilnich bàrr no fogharadh riamh le dìth àitidheachd no drùchd: gidheadh tha doinionn agus stoirn glé bhitheanta 'teachd mu 'n cuairt fad ràidhe a' gheamhradh, agus cuid diubh anabharach gaibheach agus dòbhaidh. Tha iad am bitheantas o'n aird-an-ear agus an-ear-thuath. Seasaidh iad trì làithean an cumantas, agus maille riu tha dìle choimheach do dh-uisge. Tha 'ghaoth fad naoi mìosan sa' bhliadhna 'sèideadh o'n aird-an-ear agus an airde-deas.

Mun d' thug na Sasunnaich agus coigrich á dùthchannan eile 'stigh ioma galar nach robh riamh roimhe sin san dùthaich, cha robh sluagh air an t-saoghal a b' fhallaine 's bu làidire na muinntir an eilein so; ach labhraidh sinn nime so 'nuair thig sinn gu cunntas a thoirt air luchd-àiteachaidh na dùthcha.

Feuchaidh sinn san ath àireamh cunntas a thoirt air toradh na dùthcha, nàdur na coille, an lìon nàdurra, rainich iongantach, preasan, luibhean, am bàrr agus am fogharadh, gach seorsa mheinnean tha ri fhaotainn; eòin, éisg agus na beathaichean talmhaidh tha ann; agus 'na dhéigh sin theid sinn air ar n-aghart ga labhairt mu luchd-àiteachaidh na tìre, an àireamh, an cleachd-ninnean agus gach nì mu 'n déibhinn a shaoileas sinn a bhios airidh air iomradh.

PÒSADH NA BÀN-RÌGHINN.

Air an deiche' latha do'n mhios a chaidh seachad, phòsadh a bàna-ri 'nn àluian òg ri prionns' *Albert*, flath ard agus eireachdail do theaghlach *Coburg* agus *Gotha* anns a' Ghearmailt. Tha iad

mu'n aon aois, bliadhun-'ar-fhichead. Thogadh iad 'nan òige le chèile; tha iad càirdeach, oir 's esan mac brathar-màthar na bànrìnn, agus mac bràthar *Leopold* a bha pòsd' air an àilleagan fhìlathail bana-phrionnsa *Charlotte* a chaochail o chionn beagan bhliadhnaichean, agus airson an robh uiread mhulaid agus bhròin air muinntir na rìoghachd.

Tha *Albert* òg 'na mheanglan ard do chraoibh nasail òirdheirc; cha 'n eil teaghlach rìoghail sa' Ghèarmailt a's measala, agus anns gach linn a bha na b' ainmeal' airson gach giùlan beusach agus ghnìomhara cliùiteach.

Sheas na daoine bho 'n d' thàinig e an creidimh ath-leasaichte le 'm fuil. 'Se ceann an tighe so thug dìon agus fasgadh do *Luther* 'nuair bha e 'fulang geur-leanmhuinn ghoirt o eaglais na Ròimhe, agus is ann an caisteal a bhuineadh do'n teaghlach so a dh' eadar-theangaich e focal Dé do chànan chumanda na dùthcha, obair cho cliùiteach, co òirdheirc agus cho luachmhor 's a shaoth-airich duine raimh a chur air aghaidh. O'n àm sin a nuas tha 'n teaghlach ard so do 'n chreidimh ath-leasaichte, agus uime sin fuathach leis a' Phàpa 's le dùthchanna Pàpanach.

Tha *Albert* 'na òganach eireachdail ri fhacinn, dreachmhor a'm pearsa, 's air gach dòigh taitneach do'n rìoghachd. Cha 'n fhacas latha 'n Lunnstinn no anns gach baile-mór san rìoghachd bu shuìlbhearra na latha na bainnse; cha 'n eil cearn an Eirinn, Albainn no Sasunn anns nach robh strìgh chairdeil, cò's mò a thaisbeanadh do dh-urram do'n chàraid òig. Cha do tharruing càraid math dh' fhaoidte r' a chèile riamb airson an robh barrachd do ghuidheanna dùrachdach gu'm beannaicheadh an t-Athair naomh iad.

Air a' mheadhon-latha thòisich a' chuideachd rìoghail air a phàillion fhàgail gu dol do 'n eaglais anns an robh a' chàraid òg ri bhi air am pòsadh; thaom gach tigh an Lunnstinn gach òg agus sean a bli' anna chum sealladh fhaotainn air cuideachd na bainnse mar bha iad a' gabhail air an aghaidh ann an carbadan fosgailte dh' ionnsuidh na h-eaglais; marc-shluagh agus saighdearan 'nam miltean a' cumail ordugh agus riaghailt am measg an t-sluaigh. Fa dheireadh thug fuaim nan gunnacha-mòra sanas gu 'n robh bean-na-bainns' air teachd a mach, agus gu'n robh i nis 'na carbad: thug na ceudan mìle 'n aon iolach àrd le sodan dealasach! dh' éirich an t-aona ghlaodh a suas mar chaidh i seachad, an Tì an aird g'a beannachadh! 'Se cuideachd fir na bainnse bha air thoiseach, le 'fhleasgaich ard fhìlathail 'ga leantuinn, carbad as déigh carbaid 'na dhéigh, anns an robh flaithean na cùirte, oifigich ard na rìoghachd, agus fa-dheoigh a' bhànrìnn le 'maighdeannan, morfhearann arda, agus baintighearnan unsal àluinn, làn greadh-nachais, rìomhaidh agus aoibhneis. Chaidh *Albert* a stigh do'n eaglais agus shuidh e air taobh clì na h-altarach. 'Nuair e dh' innis fuaim gach inneal-ciùil a b' urrainnear ainmeachadh gu robh bean-na-bainnse dlùth, dh' éirich e agus chaidh e 'na còmhail. Thainig iad astigh le chèile, ise's a taic air a ghairdean. Shuidh

i taobh na h-airde-deas do 'n altair, a màthair air an dara taobh dhi, agus fear-na-bainns' air an taobh eile. Cha 'n eil e comasach greadhnachas na cuideachd a nis anns an eaglais, loma-làn do mhórachd na rìoghachd a chur an cèill. Faodar a ràdh gu robh eireachdas Bhreatunn innte, gach gnè loinnearachd a b' urrainn àilleachd agus rìomhadh, an t-earradh bu daoire, na seudan bu luachmhoire, na clachan bu bhoillageanta 's bu phrìseala a' deàrrsadh o choroin òir, a thaisbeanadh.

Nuair bha na h-uile nì deas, thainig ard-easbuig *Chanterbury* air aghaidh 'na làn deise, duine cho caomh, iriosal dhiadhaidh 's a tha ri fhaotainn ann an son Eaglais air thalamh. Thainig a' chàraid rìoghail ceum no dha 'na chòmhair, agus chaidh an sin am pòsadh r'a chèile do rèir ordugh agus cleachdadh eaglais Shasunn, bràthair a h-athar diùc *Sussex* 'ga toirt seachad. Ghlairmeadh iad 'nan càraid phòda; bhuail na h-orgain suas an ceòl bu bhinne; agus a chrìochnachadh an t-seanachais, thainig a' chuideachd air an aghaidh a leigeil ris an comh-ghairdeachais agus a' deanamh ùmhilachd do 'n chàraid rìoghail mar chaidh iad seachad. Phill iad air an ais mar thàinig iad, na mìltean agus ceudan mhiltean 'gam fàilteachadh, agus air feasgar an latha shùlasaich so chaidh iad le chèile mach gu caisteal ard stàdail *Windsor*, an dùthaich uile 'gam fàilteachadh san dol seachad, marc-shlùagh agus saighdearan na mìltean diubh 'leantainn a' charbaid anns an robh a' chàraid òg—'sna h-uile beul a' togail an sona ghuth, anns am bheil sìonne le 'r n-uile chridhe 'co-aontachadh, Dia a bheannachadh na Ban-rìghinn rìoghail agus *Albert* òig!

AN DIOL-DÉIRCE SPIORADAIL.

“Buailibh agus foglar dhuibh.”—*LUCAS XI. 9.*

Is earail so gu h-urnuigh dheanamh. Cia aoidheil, cairdeil soirbh r' a thuigsinn, cainnt ar Slànuigheir! An ionghnadh leinn gu'n d'éisd an sluagh gu toileach ris? Is iomad searmoin a thugadh seachad mu thimchioll ùrnuigh: 's ioma leabhar a sgrìobhadh mu nàdur agus dleasdanas ùrnuigh: ach Esan a labhair mar nach do labhair neach riamh, tha é a' fìlleadh a stigh gach nì mu dhóibhinn ùrnuigh fo 'n aon fhocal so, “Buailibh.” An duine sin tha teachd gu dorus agus ag iarraidh na déirce, tha e 'bualadh chum sanas a thoirt gu bheil e ann, agus gu bheil nì-eiginn a dhith air.

C' àite a' bheil sinn ri bualadh? “Is mise” ars' Crìosd “an dorus, s mise 'n t-elighe, an fhìrinn agus a' bheatha, cha tig aon neach chum an Athar ach tromhamsa.” Eoin xiv. 6.

C'uin a ta sinn ri bualadh? “Air feasgar, air madainn agus aig meadhon-latha nì mi ùrnuigh,” arsa rìgh Daibhidh, “agus gladhaidh mi gu h-ard.” “Deanaibh ùrnuigh do ghnàth” arsa Pòl, agus deir ar Tighearna “'s còir ùrnuigh dheanamh do ghnàth agus gun fhannachadh.”

Ciod tha dhìth oirnn no b' àill leinn fhaotainn le bualadh? Tha 'cheist so air a freagairt ann an litir Phòil chum eaglais Philippi iv. 6. "Anns *gach uile* ni le h-ùrnuigh agus asluchadh, maille ri breith-buidheachais biodh ur n-iarrtais air an deanamh aithnichte do Dhia;" ach tha sinn gu h-àraidh ri uile bheannachadh spioradail a ghuidhe air Dia, do bhrìgh gu bheil iad sin feumail do 'n anam agus airson sìorruidheachd. "Iarraibh air tùs rìoghachd Dhé agus 'fhìreantachd," arsa Crìosd.

Cia mar a ta sinn ri bualadh? Thà gu h-asluchail, déigheil, dùrachdach Cha 'n urrainnear bualadh tnille 's làidir; cha 'n urnuigh i mur 'eil i tréibhdhireach dùrachdach; cha 'n éisd Dia an ùrnuigh nach 'eil sinn féin a' faireachduinn, agus nach 'eil a' teachd gu neo-chealgach blàth o'n chrìdhe. Thubhairt Iacob "cha leig mi air falbh thu mur beannaich thu mi;" agus thug e buaidh—ach cia mar? Thà le sìor-bhuanachadh gu seasmhach ann an ùrnuigh. Cha 'n eil an Tighearna do ghnàth toirt freagairt do dh-ùrnuigh gu grad no air ball an déigh a cur suas. Bha Daibhidh eòlach sìorach do thaobh so, oir thubhairt e,

Dh' fheith mi le folghid mhaith air Dia,
Chrom chugam, dh' éisd mo ghuth;
A' thug e á slochd uamhuinn mi
A clàbar criadha tluigh.—SALM xl. 1.

Agus ann an àit eile tha 'n salmaiche naomh og ràdh.

Fuirich gu folghidneach ri Dia,
Glachd thugad misneachd mhór.
Is bheir a Spiorad cridhe dhuit;
Fuirich ri Dia na glòir.

Ach ged is e ar dleasnas fuireach ri Dia, is dleasnas e nach 'eil air uairibh furasda, 'm feadh a tha'n diol-déirce seasmh aig an dorus, agus math dh' fhaoidte gu bheil an t-àid gaillionnach, fìuch, fuar; no theagamh gu bheil iadsan tha dol seachad ri fochaid agus ri fanoid; tha iadsan làn,—cha 'n eil easbhuidh no dìth orrasan; no, theagamh gu bheil an diol-déirce lag an fann an impis fannachadh; agus 'na leithid so do chor, ciod tha toirt air a bhi 'buanachadh, a' sìor bhualadh, agus gun aoidheachd a réir coltais ri fhaotainn? Thà geur-mhothachadh air 'uireasbhuidh féin. Tha iad sin co mór, cho cràiteach agus cho goirt 's gur h-éiginn da buanachadh ann am bualadh air neo bàsachadh. Feòruichear ris ciod tha 'toirt air buanachadh mar so gun sgrìos? Thà dòchas. Air uairibh math dh' fhaoidte gu bheil an dòchas so lag, ach cha do chaill e a dhòchas uile gu léir. "Cò aig am bheil fios" arsa esan "nach fosglar i?" Tha gealladh math aige—chual e guth fir an tighe aig ràdh, "feith gufòil air Dia, bi fo dheagh mhisnich," agus neartaichidh e do chrìdhe; feith thusa air Dia." So an àithne fhuaire, so a chulaidh-mhisnich; chual' e am focal, BUAIL, agus an gealladh a bha 'na chois, "Buail agus fosglar dhuit."

Ach cia mar thagras e ged robh an dorus air fhosgladh?—ciod a theire e—cia mar chuireas e'n céill a dhùis agus a leigeas e ris 'uireasbhuidhean agus a bhochduinn? Cha 'n eil esau gun

chaint ; tha ean briathrach nì's leòir agus teòma gu leòir ann an ear an eùill ciod tha' mhiann leis agus ciod tha' dhùth air. Cha 'a eil móran caint no ealambachd seanachais feumail ; tha ioma dòigh aig an diol-déirce air a ghearan a dheanamh, iomad leisgeul cumant' aige ; ach cha fhreagair iad sin do'n diol-déirce spioradail. Tha cuid diubh so a dh' ainmicheas mi. Ciod an nì is cumanta leis an diol-déirce blochd shaoghailta tha 'g imeachd o dhorus gu dorus na ràdh, Gabh truas diom, chunnaic mi làithean a b' fhearr thainig mi o dhaoine fiachail, bha aon uair agam gu leòir agus r'a sheachnadh ; ach so leisgeul nach freagair do'n diol-déirce spioradail. An àite so 's e 'n aidmheil a fhreagras dèasan, A Thighearna o am m' òige nuas bha mi bochd ; o'n là anns na tharruing mi a' cheud anail chum a' cheart nìhionaid so bha mi truagh, dall, bochd agus rùiste mar bha na daoine o'n d' thainig mi, 's culaidh-thruais mi 'n diugh, bu chulaidh-thruais mi riamh.

Cia tric tha'n diol-déirce saoghailta tha gabhail an rathaid ag ràdh, 'S duine bochd mi, ach cha do thoill mi so, cha 'n e mo choire féin gu'n d' thainig a' bhochduinn so a'm rathad, mi-shealbh nach do thoill mi thug so orm ; tubaisd agus mi-fhortan truagh le coire dhaoine eucorach gun iochd gun cheartas thug mi gu bhli 'g iarraidh na déirce ; cha 'n achmhasan no diomb, ach truas tha mi toilltinn ; ach cha fhreagair a' chaint so do'n diol-déirce spioradail. 'Si 'chaint a fhreagras dèasan aig dorus nan gràs, A Thighearna thoill mi do dhiomb, thoill mi do chorruich, cha 'n airidh mi air an spruidhleach tha 'tuiteam o d' bhord ; ma bhuineas tusa rium a réir mo thoillteannais 's e sgrios, 's e bàs, 's e truaighe shiorrnidh thig am ionnsuidh mar mo chuibhrionn. Tròcair, tròcair O mo Dhiu ! bu dàna leam nì eile iarraidh ach tròcair.

Cia tric tha'n diol-déirce saoghailta 'g ràdh, Cha chleachdadh leamsa bhi draghail no bhi 'g iarraidh ; so a' cheud uair a thainig mi riamh a dh'ionnsuidh ur dorus agus theagamh gur i 'n uair mu dheireadh ; tangaibh dhomh a nis, geallaidh mi nach tig mi air m' ais r'a luas. Cha fhreagair a' chaint so do'n diol-déirce spioradail aig dorus na tròcair, ach air an làmh eile 's i 'chaint a fhreagras dèasan, C'àit an téid mi ach do t'ionnsuidh ? Cia minic O Dhé a dh' fhuasgail thu orm ! cia tric a fhuasdail thu orm an àm n' fheuma ; 's minic a chum thu mo cheummannan o shleamhnachadh 's mo shùilean o dheura goirt ; 's minic a thaisbean thu gràdh agus iochd agus tròcair ; có ionnsuidh a théid mi ach do t'ionnsuidh-sa c'àit am buail mi ach aig dorus nan gràs ?

Cia tric a their an diol-déirce saoghailta, cha 'n eil móran a dhùth orm, cha 'n eil mi 'g iarraidh ach beagan, an spruidhleach a's faoine ; ach cha fhreagair a' chaint so do 'n diol-déirce spioradail ; 'Si 'chaint thig dèasan a chleachdadh, Cha 'n airidh mi air an nì a's faoine, air an spruidhleach a's lugha, cha 'n airidh mi air a' chuibhriunn tha feitheamh air son nam madadh tha fo d' bhord, nì's lugha gu mór air cuibhrionn na cloinne, ach 'na dhóigh sin uile tha mi 'teachd 's a' bualadh le dòchas, le dùil, le fughair. O na cuir air falbh mi falamb ! O na dùilt mi gn tur ! O na tionndaidh

air falbh o ghuth m' athchuinge, na druid do chluas, a Dhia! Cha 'n e'm beagan a dh' fhógbnas domh, cha 'n e'm beagan a fhreagras domh, ach 's ann tha 'dhith orm na tha agad r'a bhuileachadh, làntachd gràis, gach nì tha aig an Dia uile-chumhachdach r'a bhuileachadh tha iomchuidh freagarach do dhiol-déirce truagh!

'S bitheanta le diol-déirce saoghalta ràdh, Tha fios agam gu bheil móran a' cur dragh oirbh, gu bheil sibh air ur sàrachadh, gu bheil móran aig ur dorus agus nach urrainn duibh an riarachadh uile; ach beag mór 's a bheir sibh dhòmhsa cha chluinn neach eil' e, cha toir mi iomradh air, cha 'n innis mi diog m'a dhéibhinn, ceilidh mi e 'n earalas le bhì tighin thairis air gu 'n tugadh so sgaoth do thruaghain eile dh' ionnsuidh ur dorus. Cha'n i so a' chainnt a fhreagras do'n diol-déirce spioradail; ach, O mo Dhia, éisd agus freagair mi! dean fuasgladh orm a'm airc, saor mi agus innsidh mi do 'n t-saoghal saoihbheas do ghràis, labhraidh mi mu thobar nan uile thròcair as na tharruing mise le sòlas, deir mi, thigibh gach aon agus innsidh mi na rinn Dia airson m' anama, sgaoilidh mi sgeul do mhaitheis, iomradh do ghràis, agus cuiridh mi na mìltean a dh' ionnsuidh an dorus a fhuair mise co fialaidh. Dean sin; 'se do bheatha, sgaoil iomradh a mhaitheis agus a chaoimhneis gràidh air feadh an t-saoghail mhóir, cluinneadh cearna iomallach an domhain cho fialaidh iochdmhor 's a bha Dia do t'anam.

Anns an àite fa dheireadh; 'S minic le diol-déirce saoghalta ràdh aig dorus an tigh-mhóir, Cha 'n eil neach ann a labhras air mo shon, cha 'n eil neach ann a sheasas mi, ach ged tha mi bochd cha 'n eil aobhar-nàir orm, faodaidh mi mo bhathais a thogail ann an àit' air bith gun sgàth, cha 'n eil e 'n comas neach tha beò a bheag a ràdh am aghaidh, ged tha mi bochd tha mi neo-choireach neo-lochdach; uime sin cha 'n eagal leam bualadh aig ur dorus; bha mi riamh taingeil iriosal.

Cha 'n i so cainnt an diol-déirce spioradail. 'Se 'cheud fhocal naithe-san aig an dorus mar tha e 'bualadh, So dorus nan gràs, dorus na tròcair, agus do bhrìgh gur h-è, buailidh mi; 'se 'cheud fhocal o'bheul, Ciontach, ciontach! O mo Dhia! ach buidheachas do t' ainm féin gu faod mi teachd le dànachd, oir tha mo charaid glòrmhor air do dheas-làimh, tha fear-tagraidh agam maille ris an Athair; 'se so mo leisgeul, 'se so tha toirt misnich dhomh bualadh le dànachd mic aig an dorus; oir 'se féin, Criosd, mo charaid agus mo sblànùighear, an dorus; ghabh e mo chruth 's mo dhealbh air féin chum leis a sin gu 'n tuigeadh e m' uiresbhuidh agus gu 'n gabhadh e truas do m' laiginn, Annsan, mac gradhach Dhé tha mise, bochd, suarach, dibli salach mar a tà mi, air mo chunntas taitneach ann am beachd Dhé. So fàth mo mhisnich, agus is e mo ghuidhe mar tha mi' bualadh, Deònaich m' iarrtus fhad's a chì thusa sin math agus freagarach, deònaich so a Dhé air sgàth Chrìosd.

“Co-fhulangas tha aig an triath,
Air iarguin 's laige' a shluagh;
Oir dh' fhiosruich e 'na phearas féin
Gach deuchainn agus truaigh.”

“ Le dànachd naomha, nìme sin,
Théid sinn gu 'chatbair ghràis;
Is fàth gach gearain dóirtidh sinn
'Na fìanuls anns gach càs.”

DEÒRSA H. BAIRD, D.D.

ARD-UACHDARAN OIL-THIGH DHUNEIDEANN, AGUS MINISTEIR NA
H-EAGLAIS-AIRD SA' BHAILE-MHÓR SIN.

Is ann le mulad nach 'eil e comasach a chur ann am briathrabh, tha sinn sa' cheud àireamh do'n Chuairteir a' leigeil fios g'ar luchd-dùthcha, gu'n d'eug an duine ainmeil 's an duine math so; caraid co fìor co dùrachdach, co suairce 's a thog freasdal an Tighearna riamh airson maith agus buannachd nan Gàidheal. Bha e mar bheagan do cheithir fichead bliadhna 'dh 'aois 'nuair a chaochail e. Anns gach àit anns an robh e riamh air a shuidheachadh, choisinn e dha fèin deadh-ghean agus meas a luchd-eòlais. Cha d' fhàg e h-aon 'na dhéigh, a chuir eòlas riamh air nach do ghràdhaich e; mar a b' eòlaiche bha iad air 's ann bu mhò an gràdh agus am meas air; agus da rìreamh cha b' iongatach, oir cha do bhuail riamh ann an còmh, cridhe bu bhlàithe, cha do sheas air bonn, caraid bu dùrachdaiche, bu sheasmhaiche 's bu shuairce. 'S ainneamh neach a rinn tuille maith 'na àm 's 'na latha fèin na 'n duine maith so.

Fad leth-cheud bliadhna bha e os-ceann ard oil-thigh Dhuneideann; agus anns an am sin 's iomad òganach bochd a sheas e agus air an d' fhuasgail e; cha do chaill e riamh cothrom air math a dheanamh no caoimhneas a nochdadh. Bha 'ehuid airgid cho saor r'a chombairle; cha robh fios aig an t-saoghal, no eadhon aig a theaghlach féin, air an fhicheadamh cuid do shuaircean, toirbheartachd, fiùghantachd agus carthannachd an duine mhaith so. 'S ioma banntrach agus dlleachdan agus coigreach air na fhreasdail e. Bha gràdh do Chrìosd a' lìonadh a chridhe féin agus thaisbeanadh so ann an gràdh agus seirc do na bràithrean. Ach 's e nì a dh' fhàgas bàs an duine mhaith so 'na chulaidh-bhròin air feadh na Gàidhealtachd, an dòigh anns na shaoithrich e gu sgoilean a shuidheachadh 'nam measg. Tha iomad mìle nis a' faotainn ionnsuchaidh agus gliocais anns na sgoilean sin; 's iomad òganach tha 's na bailte-móra 'ga thoirt féin air aghaidh gu h-onorach, agus ann an cearnabh iomallach an t-saoghail do'n robh esan tre freasdal Dhé 'na mheadhon chum sgoil agus foghlum thoirt doibh; 's iomad mìle 'bheannaicheas 'ainm, agus a chluinneas m' a bhàs le bròn. Tha daoine 'togail carragh-cuimhne do dhaoine ainmeil, do dhaoine dh' amais air innleachdan feumail, do'n aos-dàna so agus do'n aos-dàn' ud eile, ach cò 'nam measg uile 'thoill carragh cuimhne nì's fearr na esan? Ach cha dì-chuimhnichear e; tha h-uile tigh-sgoile bha e 'na mheadhon air a chur air bonn, agus na h-uile

sgoilear a fhuair foghlum anna 'nan carragh-cuimhne air an duine bheannaichte so.

Nam biodh na Gàidheil beairteach, mar tha iad gu trungh, bochd, thogadh iad carragh-cuimhne air a shon; agus c'àite bheil an gàidheal air uachdar an t-saoghail nach cuireadh clach 'na charn? Ach tha 'chuimhne 'n àite 's fearr! "Chuala mi guth o nèamh ag ràdh rium, sgriobh, "'S beannaichte na mairbh a gheibh bas san Tighcarn á' so a mach—'Seadh a ta an spiorad ag ràdh, chum gu faigh iad fois o'n saothair; agus leanaidh an oibre iad."

NAIGHEACHDAN.

Cha d' rinn ard chomhairle na rioghachd, (a' pharlamaid) a bheag no mhòr o'n a chruinnich iad. Cha 'n eil mòran a' dol air aghaidh fhathas, ach mar gu 'm b' eadh falach-fead eadar an fheadhain tha stigh 's an fheadhain tha mach, an fheadhain tha ann an dreuchd, Inghid-riaghlaidh na dùthcha, agus ann an ionadabh arda 'faotainn paigheadh mòr, ag iarraidh gu nàdurra fuireach a stigh, agus an fheadhain eile 'strigh chum an cur a mach agus iad fein a bhi 'nan àite.

Tha sìth choitchiont' eadar nile rioghachdan an t-saoghail ach eadar Breatunn agus *China* ambhain; tha seòrsa do chogadh air tòiseachadh eadar an dà rioghachd so: cha 'n fhada 's dù dha seasamh, ach air an àm tha 'n tì ag eiridh gn mòr a'm fiach, oir 's ann as an dùthaich sin tha 'n luibh phrìseil so a' teachd. Ma sheasas e fada 's éiginn do na mnathan, 's do na fir, oir tha iadsan cho gaolach air an tì ris na mnathan fein, tilleadh air an ais 'ionn-suidh a' bhainne 's na blàthaiche; agus theagamh gu robh e cho maitb dhoibh nach do sgair iad riamh dhiubh.

Bha cogadh aithgearr ann an rioghachd céin 'na h-àird-an-ear, eadar an t-arm Breatunnach agus cinnfheadhna nam fineachan lionmhor cumhachdach tha 'tuineachadh nan cearnabh iomallach sin; ach cha b' urrainn do na h-Innseanaich seasamh ris an arm Bhreatunnach, agus chrìochnaich eadh an cogadh ann an ùine ghearr. Fhuair an t-arm againne mòran stòrais sa' chogadh ghoirid so.

CEAIRD AGUS COSNADH.

'Se so an t-àm do 'n bhliadhna bhios ceird agus cosnadh a' dùsgadh. Tha na h-oibrichean iarunn a' dol air an aghaidh gn sùrdail, agus tha cuid do ghillean Gàidhealach a' deanamh cosnadh maith aca. Cha 'n eil teagamh nach bi dengh chosnadh air Galldachd san earrach, agus anns an t-samhradh tha tighin. An fheadhain a tha air tuarasdail-latha tha iad a' faotainn eadar deich

agus ceithir agillean-deng Sàonnach san t-seachdain, ach tha cuid diubh tha air an làimh fèin a' deanamb barrachd mór a's sin, cuid diubh thar fichead san t-seachdain, 'nuair tha iad eòlach agus air an cleachdadh rithe. Anns an ath àireamh bidh e na's fhasa dhuinn fios pongail a thoirt d'ar luchd-dùthcha.

Tha anabhara tinneis air an àm anns na bailte-mòrra, fàrnais eagalach mharbhtach do dh-iomad seòrsa; tha 'bbreac nàdurra 'griulan air falbh nan ceudan, agus tha i gu h-àraid bàsmhor am measg nan Gàidheal; chomhairliche-mid do gach aon breac-a' chruidh fhaotainn orra mun tig iad an taobh so; tha sinn gu h-àraid ag earalachadh so, agus bu chòir do na ministerean an sluagh earalachadh o'n chùbaid, gun tighin a mach gu Galldachd gus an cuir leighiche 'bhreac-chruidh orra.

MARGAIDHNEAN.

Do thaobh margaidhnean cruidh a's chaorach tha forghais gu leòir orra. Tha mairteil a' s muilteil cho daor 's a bha iad air àm sam bith; tha na h-uile ni daor, a' mhin, am buntata, s' na h-uile ni theid 'nar beul. Gu cinnteach 's doirbh do dhaoine bochda seasamh ris, le màl tighe 's gach eis tha iad a' pàigheadh.

TRAITHEAN NA GEALAICH ANNS A' MHIOS MHAIRT, 1840.

A ghealach ùr air a' 4^{mh} là aig 53 mionaidean an déigh 3 uairean sa' mhadainn.

A' cheud cheithreamh air an 10^{mh} là 55 mionaid an déigh 10 uairean a dh' oidhche.

A ghealach làn air an 18 là 19 mionaidean an déigh 4 uairean sa' mhadainn.

An ceithreamh fa dheireadh air an 26 là 20 mionaid an déigh 6 uairean sa' mhadainn.

FOCAL SAN DEALACHADH.

Cha luaithe chualas gu robh 'n leabhar beag so ri teachd a mach na thainig litir an déigh litir—cuid diubh cairdeil cairdeach—cuid diubh cam, crosda, trasda, ach do bhrìgh gu robh a' chaille-dhearg clàr an aodainn 's nach robh dad r'a phàigh-eadh 's gnothuch modhail an aidealachd.

'S maith leinn gu bheil "Eoghan-òg" beò—chi e gu'n d' thug sinn àite dha san àireamh so.

Taing don "Heach"—tha na chuir e g' ar n-ionannidh cùl ar làimhe a' feith-eamh an latha fhliuch.

Deanadh "Iain-ruadh-na-craige" air athais—cha d' thainig an t-àin fhatbasd—fòil bheag, Iain—air do shocair—s' òg an nollaig a' cheud oidhche.

Tha "Aonghas" a' gearan nach d' thug sinn an t-ainm ceart air an leabhar so. Nach bochd nach leigeadh e leinn aon ainm a thogamaid a thoirt air ar leannabh fèin? Nach eil Cuairtear cho math ri Seanachaidh? Cìod is fìach 'Sannachaidh

mur eil e 'na chualrteir? Mhà shuidheas e taobh a' gheallbhairn féin, gun dol air chualr no air chéillidh; 's beag is f'hiach gach ceannachas a th' aige; ach tha fìos agallan nach 'eil Aonghas còir ach ri fala-dhà.

Fhuair sinn litir an "Eileanach" a' folghneachd co' tha 'agriobhadh a'. Chualrteir, agus a' bheil am fear so 's am fear ud eile 'agriobhadh ann; agus a' maoigh-eadh mur 'eil, nach gabh ean e! Co' tha 'ga choitneachadh air? Ciod a' chòir tha aige-san fheòraich co' tha 'ga agriobhadh? An cual' e riann an sean-fhocal "an si nach cluinna tha 'n dlugh cha 'n aithris thu 'maireach."

Fhuair sinn litir chrosta "Dhùghaill." C' arson a chreideadh Dughall na chluinneadh e, gun dà thaobh na clise chluinntinn? An cual' e riann 'gu'n robh. "Dà thaobh air bean a' bhàill 's dà thaobh air bàta 'n aiseig." 'Si 'n aon fhreagairt is urrainn dulan a thoirt dà, nach 'eil focal fìrinn anns na chual' e, agus nach d' rinneadh a leithid do thairgse dhuinn riann.

"Ailean-na-Belune" fàilt 'ort! rin do chridhe air do chuile—dean mar tha thu gràdh, se sin an dòigh am faod thu math a dheanamh dhuinn, an Cuairtear a' ghabhail.

Tha 'm "Bleidire" ceart. Faodaidh e 'n Cuairtear a chur leis a' Phàrta a deigh a leughadh do dh' àit a' bith is àill leis; ach atharraicheadh 'en t-ainm grannada 's togadh e ainm a's clùitiche; 's math a 'agriobhas e 'Ghàilg. Cluinna-camald uaithe.

Fàilt air òganaich shuairces Chill-Rìbhinn! Chuala sinn an ùrachd na ar leth, taing dhoibh! ach 's èiginn doibh barrachd a's dùrachd a thoirt duinn—tha sinn air an àm fo chomall dhoibh.

San àite mu dheireadh, fhuair sinn litir iongatach "Iain-an-airde-tuath," an t-aon litir a's fuair e 's a's reàta fhuair sinn riann; da rìreann 's ann as an airde-tuath a thàinig i, mar o chuithe sneachda. Tha seòrsa do dh' amharus againn co' è Iain. Dh' fheòraicheamaid deth ann an cairdeas, Ciod an dod a th' ort, Iain? Nach gòrach do bharail gur h-urraim thusa 'n Cuairtear a smàladh le annail do bheòil? Feuch ris, Iain, séid gus am bi thu sgith, cha smàil thu as e. Tha thu 'g ràdh ma chuireas sinn mar sud no mar so ann, no mur dean sinn mar sud 's mar so, gu'n saltair thu fo d' chois sinn! Ubh—ubh! nach tu féin an gille! Tha thu 'g ràdh nach eil connspoid agad ris a' Chualrteir, tha thu 'g ràdh nach 'eil fìos agad co' è: ciannar thachair dhuit 'ainm àraid a chur air eul do litreach? Cia dhìbbh tha no nach 'eil aobhar connspoid agad ris, tha thu cur romhad gu'n itheadh tu suas e endar fheòil a's chnàmhan, ach feuch nach tac thu thu féin san oidhirp. Innsidh mi a'geul beag dhuit, Iain. Bha ann o shean. sionnach ruadh agus uan òg ag òl deoch uisg' as an aon allt; bha 'n sionnach gu h-ard os-ceann an àite 'n robh 'n t-uann. "A bheathach pheallagach leibidich uidhir," arsa 'n sionnach, "ciannar tha chridh' agad an t-uisge shalachadh mar so ormsa?" Ghabh an t-uann eagal. "'Ne mis' arsa' esan, "nach 'eil an aruth a' teachd a nìos on àite 'bheil sibh? cha 'n eil e comasach dhòmhsa 'shalachadh." "Coma co' dhiùbh" arsa' an sionnach, "blodh sin mar thogras e, ach tha mi ann am mìothlachd mòr riut." "C' arson?" arsa' an t-uann. "Tha do bhrìgh gu'n cuala mi gu'n d' innis thu an dubh-bhreug gu'n do thog thu tualleas gambhasach a'm aghaidh o' chionn shìca; miosan, cha ruig thu leas àicheadh, tha fianusean agam." "'Ne mis' arsa' an t-uann, "cha d' rugadh mis' o' chionn shea miosan." "Tha mi suarach" arsa' an sionnach, mur tusa riun e 'se t'athair, reithe nan adhaircean móra, air hed do sheanair an rìta mael Gallda," agus le sin, ghrad leum' e ann an amhach an uain, agus dheoghail e full a chridhe!—Minch so Iain.

'Si 'n f'hirinn a thairngeamaid á so gur faoin an n-bheir air nìach cur a mach' air nìach eile 'nuair tha fuath aige air; mur 'eil aobhar aige, gur soirbh dha aobhar f'haotainn.

CONTENTS:—Introductory Address, page 1.—Letter to the Clergymen in the Highlands, 5.—Letter by a Highlander asking for Information on Emigration, 8.—Familiar Dialogue on Emigration to Canada, 9.—New Zealand, No. 1, 13.—Marriage of the Queen, 15.—Short Sermon, Luke xi. 9; 17.—Death of Principal Baird, 21.—Public News, 22.—Trade, 23.—Markets, 23.—Phases of the Moon, 23.—Notices to Correspondents, 23.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,
63, ARCADE.

Edward Knull, Printer to the University, Dunlop Street.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

MÌOS DEIRIDH AN EARRAICH, 1840.

AN DARA H-ÀIREAMH.]

[PRIS 6 SGILLÈAN.

CONTENTS.—A Farewell Address to Highlanders intending to Emigrate, page 25.—North America, Upper Canada, 26.—Familiar Dialogue, Penny Postage, 33.—Small-Fox, 39.—New Zealand, 42.—The Two Lambs, an Allegory, No. 1., 42.—Irreverent Behaviour in the House of God, 43.—Echo's Answer, 46.—News, 47.—Answers to Correspondents, 49.

FOCAL DEALACHAIDH AIR A THAIRGSEADH ANN AN CAIRDEAS DO GHÀIDHEIL THA FAGAIL AN DÙTHCHA 'S A' DOL AIR IMRICH DO THÌR CHEIN.

A LUCHD-DUTHCHA IONMHUINN.

Tha sibhs 'g uidheamachadh gu'r dùthaich fhàgail—ann an ùine ghoirid bidh sibh a' gabhail an t-seallaidh mu dheireadh do thìr ur n-òige. 'S ioma smuain thùrsach thròin tha gu nàdurra nis a' dèsgadh 'n ur cridheachan; 's éiginn gu 'm bi ioma snuim dhuingeann agus làidir air am bristeadh; cha 'n eil e comasach cead deireannach a ghabhail do chairdean dileas, do luchd-eòlais eaidreach leis na chuir sibh seachad maduinn bhrosgulach agus shubhach ur n-òige, gun anabharra cianalais agus fìor dhubhachas spioraid, agus gu h-àraidh nuair nach 'eil dùil agaibh ri coinneachadh toile gus an seas sibhs' agus iadsan aig cathair ard a' Bèirtheannais.

Tha 'n turas air a' bheil sibh a' dol, fada; agus tha iomad fàth cùraim agus imehoist fuaighte ri astar fairrge agus udal cuain. Cha 'n eil e comasach dhuibh air a leithid so do dh-àm gun bhi stòlda, suidhichte, ciallach 'nur n-luntinn; thig eachdraidh ur beatha gu 'r cuimhne, agus tha aineolas mu na tha roimhibh a dèsgadh iomad oisinn shambhach thròin; tha sibh a nis a' tuigsinn nach 'eil annaibh ach coigrich agus luchd-cuairt san t-saoghal so, 's nach 'eil dachaidh bhunailteach aig mac an duine. Cha 'n urrainn dhuibh ur cead deireannach a ghabhail do thìr ur n-òige, agus an saoghal mòr farsuing neo-aithnichte 'ghabhail fo'r cinn, gun smuainteachadh air an àm tha 'dèthachadh oirbh, ann an éiginn daibh uidheamaichte no neo-uidheamaichte, a dheòin no dh' aindenn, an saoghal so fhàgail, agus siubhal air falbh air chuan farsuing neo-chriochnach giorruigheachd. Air a leithid so a dh-àm tha 'n cridhe tais; leigibh na tà le smuaintean cràbhaidh spioradail a ruigheachd. Tha Dia air a leithid so do dh-àm a' labhairt ribh—feuchaidh fhad 's tha mar so ur n-anmannan air am maithachadh le cianalas, gu'n leig sibh leis na nithe 'bhuineas do slìth ur n-anna sàcruchadh gu dèmhain 'nur cridheachaibh.

Tha turas fada roimh bith—theagamh gu 'n bi sibh ioma seachd-uin, 'seadh iomad mìos air an t-slighe gun a bheag r'a dheanamh. Nar robh an t-àm so gun fheum! cleachdaibh an t-samhchair tha air a deònachadh dhuibh o obair agus o shaothair chumanta, ann am féin-cheasnachadh—ann an eòlas fhaotainn air ur cridheachan féin—ann an aithreachas—ann an urnuigh—ann an co' chomunn ri ur Dia. Tha 'fhocal agaibh 'nur cainnt mhàthaireil, agus a nis cothrom air a leughadh—tha na speuran ard agaibh mar thigh-aoraidh, agus tha'n guth tha onfhadh a' chuain a' togail o na mìlte stuagh mu'r timchioll, a' gairm oirbh aoradh a dheanamh do'r Dia. Thugaibh an aire! Tha cunnartan agus buaireannan mar an ceudna 'nur siubhal; tha 'n odhail, an t-saothair, an ùpraid 's an imcheist tha fuaighte ri h-imrich fhada, ullamh gu'r n-inntinn a lìonadh; tha na seallaidhnean ùr tha 'g ur coinneachadh o latha gu latha—a' chablag—an ainnhreith—cainnt choimheach—seallaidhnean coimheach—daoine coimheach; tha na nithe so uile ullamh air ur cridheachan a lìonadh agus air an tarruing o'n aon 'nì mór—cor ur n-anamannan agus uidheamachadh tràth airson bàis agus sìorruidheachd. Cuimhnichidh sibhse gur e so an t-àm taitneach, gur h-e so latha na slàinte. Mun earb sibh sibh féin ri uan, no mun seas sibh air clàr luinge, iarraibh beannachd agus dìon agus stiùradh agus cùram an Tì aird agus ghlòrmhoir sin aig a' bheil a' ghaoth 's an fhairrge fo smachd. Cha bhi nàmhaid ur n-anama 'na thàmh; tha fios aige-san càil a' chridhe, agus gach cunnuart tha'n lorg diombanais agus droch cuideachd, droch sheanachais, amaideachd, agus drabasdachd shalach. Chuireamaid sibh 'nur n-earalas, an aghaidh buaireannan an droch-spioraid. Secraicibh amannan àraid airson leughaidh agus conaltraidh le cairdean crìosdail, gu h-àraid airson leughaidh focail Dé, airson ùrnuigh agus féin-chomunn. Suidhicibh amannan àraid air an son so, agus seasaidh riutha. Faodaidh e bith gu'n tachair do dhaoine gòrach mi-chiallach aindiadhaidh bli sau luing; seachnaibh iad; nar robh cairdeas agaibh riutha; seachnaibh cluich' air chairtean agus gach seòrsa chleasan amaideach, fhaoia agus pheacach; bithibh faicilleach, furachail 'n ur cainnt; deanaibh companas agus cairdeas riù-san aig a' bheil tlachd ann an toil Dé, agus meas da; bithibh deas gu gach deagh obair, gluaisibh ann an gliocas a thaobh gach aon; na tugaibh oibheum do neach air bith, agus leanaidh ann an sìth ri gach aon.

Bithibh 'n ur n-earalas 'nuair ruigeas sibh ceann ur turas—feuchaidh ur dachaidh fhaotainn far am bi cothrom agaibh air seachd-uin air orduighibh ur creidimh agus soigheil Chrìosd éideantach. Ma bhuannaicheas sibh am beannachadh mór so, feithibh gu seasaidh air na h-orduighibh. Ma 's ann do'r n-eaglais féin an àrainneach, thugaibh meas da, agus neartaicibh a làmh an. Ged nach b'inn e do'r n-eaglais féin, ma tha e 'searmonachadh tearumteachd tre fuil agus fireantachd, agus eadar-ghuidhe an t-samhchair, bithibh taingeil, ann an dùil agus fo dhèchdas gu 'n

NAV 2101 Dia dhuibh fear-teagaisg a réir ur cridhe féin 'na àm math

Ach ged nach robh comas agaibh dol do thigh-aoraidh, cuimhnichibh latha 'n Tighearna chumail naomha—Seasaibh a mach gu dileas airson latha Dhé, thugaibh urram dha: agus ged nach éisd sibh tille fonn a' chluig gu 'r gairm gu tigh-aoraidh, ged nach léir dhuibhse eaglais d' a bheil an sluagh a' dol suas mar a b'abhaist doibh, cuimhnichibh na làithean a chaidh seachad, an t-àm anna am bu chleachda' leibh dol suas maille ri 'r luchd-eòlais do thigh agus do àros Dhé.

“ Seadh, chaidh sibh leò le guirdenachan,
A' a' mairidh fàd le chéil';
'S ann leis a' chuideachd sin a bha
A' coimhead latha féil'.”

Deanadh a' chuimhne so ur dùsgadh gu h-òrnaigh agus gu fadal an deigh a' chothrom chondna rithist. Cha n' eil làthair-eachd Dhé fuaighte ri tigh a thogadh le làmhnan, tha e r' a fhaotainn air druim a' chuain—fo dhubhar nan craobh—ann an uaigneas a' mheanaidh—anns an eilein fhàsil, cho math ris an teampall a's drenchanhoire 'thogadh le làmhnan. Cruinnicheadh sibhse agus ur luchd-eòlais Chrìosdail air latha 'n Tighearna—nuair nach urruim duibh dol do dh-eaglais, agus leughaidh le chéile focal Dé, agus guidhibh le chéile, agus tugaibh maille r' a chéile cuid do na seillean mhìle a b' abhaist duibh a sheinn 'nur tìr féin; cuimhnichibh gu 'n de gheall Crìosd far am bi dithis no trìd maille ri chéile 'na àm—San, gu 'm bi esan 'nam mairidh chum am beannachadh. Bheireannaid earail gu h-àraidh oirbh ur teaghlachan féin a riaghladh gu ceart; cruinnichibh muinntir ur teaghlach gach madainn agus fensgar, agus na leigibh leis an t-saoghal no le nìibh an t-saoghail so a bhacadail—thugaibh dhàsan earrann do 'r n-àine o' bheil gach aimsir agus tràth a' teachd.—nuair shuidheas sibh gu biadh cuimhnichibh co bhuaiche tha gach lòn agus gach beannachadh a' teachd—nuair dh' éireas sibh thugaibh taing dhàsan tha 'gur cumail suas—nuair a philleas gach aon dachaidh an ammach eia dhuibh 's ann o leagail nan craobhan móra, o bhuaichilleneachd nan treud air faraingeachd an t-sléibh, no saothair air bith eile, biodh am bothan air fhàgail subhach le guth na h-ànnigh agus le fonn nan saibh.

Anns a' chuideachd tha 'falbh tha clochran na oiche, an leanabh smoth, am balachan beag, am fleasgach calma, a' chaileag òg, a' mhaighdeann lurach, a' mhàthair 's an t-athair, agus cuid air a' bheil liath-roetha na h-aois air luidhe; tha sna àireamh so móran tha ard 'nan dòchais làn do dh-fhiughair-shunndach. Gu soirbheachadh frendal an Athar naomh leò! gu robh an dòchais fhad's a tha iad ceart air an riarachadh! gu robh gach cinneachadh math air a dheanachd dhoibh! ach O! a chairdean ionmhuinn, na dì-chuimhnichibh gu bheil ur n-aimsir gearr, gu bheil gach soirbheachadh saoghalta neo-chinnteach; biodh e mar ur dìchioll a's airde ionmhar a thasgaidh suas air nèamh.

Tha cuid eile agus 's i 'n éiginn chruaidh a chuir iad air an t-urich h-brònach—dh'fhògradh sibh o thìr ur n-òige, bu mhiann

leibh fuireach agus theagamh nach éil dòchas na's àird' agaibh na tàmh na h-uaghe fhaotainn agus luidhe sìos anns an tìgh chaoi chumhann as nach bi imrich gu aiseirigh an latha mhóir. Ach na biodh ur n-anama fo sprochd, 's na géillibh mar mhuinntir gun dòchas; cha 'n eil fios agaibhse ciod a th' aig Dia 'na bheachd air urson; cuiribh ur dòchas ann 's cha tréig e sibh, bidh e maille ribh air an t-slighe air a' bheil sibh a' dol, bheir e dhuibh aran r'a ithe, agus aodach r'a chur umaibh, agus beannaichidh e sibh an àm ur bàia. Na dì-chuimhnichibh gur Gàidheil Albannach sibh; thogadh agus dh'àraicheadh sibh ann an tìr far a' bheil soisgeul Chrìosd air a shearmonachadh, latha na sàbaid air a naombachadh, focal an Tighearn air a leughamh, agus orduighean folluiseach an t-soisgeil air am frithealadh; bithidh uime sin ur cionta tróm mur bi ur caithe-beatha d'a réir, agus mur h-oidhirpich sibh na cleachdainnean matha sin a chumail air bonn 's na cearnabh d'a bheil Dia 'na fhreasdal 'g ur tabhairt.

Cha'n aithne dhuinn c'àite 'bheil sibh a' dol no ciod an tìr a bhios sibh ag àiteachadh, ach cia air bith àit anns am bi sibh no an urrainn duibh dol; cia dhiùbh tha sibh air ur n-ndal air a' chuan atmhor no sa' chala chiùin anns a' bheil fè nan ian; cia dhiùbh tha sibh ag imeachd mu dheas no mu thuath, an iar no 'n ear; cia dhiùbh tha sibh ri tuineachadh air cladaiche fuara *Cape Breton*, am measg choillte farsuing Chanada, no tìr chéin Australia; cia dhiùbh tha sibh ag àiteachadh air fireach ard, no air còmhnaidh ìosal; cia dhiùbh tha ur dachaidh agaibh sa' chathair mhóir no san fhàsach fhaoin, cha'n urrainn duibh a bhi far nach 'eil Dia; 's è rinn an cuan maraon; is Dia e tha do ghnàth dlùth—an fhuil a dhóirteadh air sliabh Chalbhari tha i éifeachdach murrach o éiridh na gréine gu àit a dol fodha, a' ruigheachd o thaobh gu taobh an t-saoghail mhóir. Ged tha sibh a' dol gu tìr chéin, cha dùthaich choimheach i; theid Dia ur n-athraichean maille ribh, ma dh'ìarras sibh e gheibh sibh e; ged robh sibh fad' o'r cairdean, dearbhaidh esan e féin duibh mar an caraid a leanas na's dlùithe na aona bhràthair; ma chuireas sibh ur dòchas ann cha chuirear gu nàire sibh gu bràth; an dùthaich d'a bheil esan 'g ur treòrachadh, bidh i air a deanamh ait le a làthaireachd, agus faodar moladh Dhé a sheinn a nis anns gach tìr.

Agus a nis, a chairdean, slàn leibh! gu robh Dia nan gràs, Dia ur n-athraiche 'na Dhia dhuibhse, gu robh e maille ribh chum ur treòrachadh agus ur deanamh ait tre uile cheumaibh ur cuairt: gu'n tèarnadh e sibh o gach cunnart agus gàbhadh-cuain, o gach aobhar-sgàth 's culaidh iomaguin ann an tìr chéin do bheil sibh a' dol, gu'n leanadh maitheas agus tròcair sibh an cian 's a tha sibh beò, 's gu robh beannachdan sìorruidh air an tasgaidh suas air urson ann an saoghal buan! Tairgear suas le sluagh dìleas Dhé, ùrnuighean dùrachdach as ur leith aig cathair gràis; agus anns an tìr do 'bheil sibh ag imeachd, cuimhnichidh sibhse tìr ur n-athraichean, agus bithibh ag asluachadh as a leth. Gu robh Dia na dùthcha 's na thogadh sibh 'na Dhia do'n dùthaich do 'bheil sibh

ag imeachd ! thigeadh a bheannachd a nuas oirbh agus air ur cloinn agus clann ur cloinne ! a Dhé uile-ghràsmhoir deònaich so trid Chrìod.

AMERICA MU THUATH.

CANADA UACHDARACH.

Tha farsuinneachd mhòr anns an earrainn sin do dh-America mu thuath a bhuineas do Bhreatann, barrachd agus trian do thir-mór an t-saoghail ùir sin gu léir, mu thimchioll ceithir muilliona do mhiltean *square*, mar their sinn sa' Bhenrla, se sin mìl' air fad agus mìl' air leud, gach mìle dhiubh sin a' cuairteachadh mu chòig ceud acair fhearainn do'n tomhas Albannach. Tha mòran de so gun teagamh air bheag feum, fo shneachd a' chuid a's mò du'n bhliadhna, agus gun a' bheag no mhór r'a fhaotainn ann is fhiach iarraidh, ach craicinn agus béin bheathaiche fadhaich tha 'tuineachadh 's na cearnaibh iomallach neo-àitichte sin.

'Se *Canada* uachdarach a' chuid gu mór is luachmhoire do dh-America mu thuath. 'S ann do'n chearn so tha 'chuid is lionmhoire d' ar luchd-dùthcha tha dol thairis, a' dol ; agus uime sin oidhirpichidh sinn beachd co soilleir a thoirt m'a déibhinn 's a tha 'nar comas.

Cha 'n eil *Canada* uachdarach fhathas ach 'na h-òige, ach tha i'g éiridh gu luath ann an luach agus ann an cumhachd, agus gu dearbh cha 'n iongantach so, oir tha iomad nì a' co' aontachadh chum soirbheachaidh leis an dùthaich mhóir so. Tha i air ioma dòigh air a beannachadh le freasdal Dé ; agus uair no uaireiginn bidh *Canada* 'na dùthaich co mór 's cho cumhachdach ri Breatann fein. Tha 'n tìr so anabharach tarbhach, agus nam biodh a' choill' air a' gearradh agus an tìr air a h-àiteachadh, 's duilich a ràdh cia lionmhor an sluagh a dh' fhaodadh tàmh ann le cothrom, agus ann am pailteas. Cha 'n eil sléibhtean arda lòn neo-thorach fo chreagan agus fo fhraoch ann mar th' ann an Gàidhealtachd Albainn, no boglaichean agus mòintichean farsuing nach urrainnear a chur gu feum mar th' ann an Eirinn ; ach faodar an dùthaich uile 'chur fo bhàrr agus fo fheur cosmhail ri machraiche na Galldachd, no Shasann. Am bitheantas tha 'n dùthaich còmhghard ìosal, agus far a' bheil beanntan, ma dh'fhaodar beanntan a ràdh riutha, tha iad fo choille gu 'm mullaichean.

'Se nì a's iongataich' ann an *Canada* na lochan uisge tha ann ; a thaobh am meud agus an doimhneachd, tha iad a' toirt bàrr air lochan-uisge 'n t-saoghail ; tha gach loch dhiubh mar chuan mór. Is mór 'nar beachd-ne Loch-Odha, Loch-Laoimunn, Loch-Nis, Loch-tatha 's Loch-Eireann, ach cha 'n fhearr iad na luban beaga 'n coimeas ris na lochan farsuing tha san dùthaich m'a bheil sinn a' labhairt ; cuid diubh mar tha *Lake Superior*, trì cheud agus trì fichead mìl' air fad, agus seachd fichead mìl' air leud ! Tha astar chòig-ceud-deug mìle' ceithir thimchioll an loch-uisge so, agus tha daoine 'deanamh a mach gu bheil e dlùth air mìle troidh air

doimhneachd. Tha trì no ceithir dhiubh so dlùth d'a chèile; agus a' tearbadh Chanada uachdrach o rìoghachd America tha air an taobh eile. O loch gu loch dhiubh so tha aibhnichean a' ruith, a' meudacha' gu mòr mar tha iad a' dol air an aghaidh, gus a' bheil an abhainn mhòr d' an ainm an *St Laurence* a' tòiseachadh. Tha 'n abhainn so dlùth do cheud mìl' air leud far a' bheil i' ruigheachd a' chuain. Tha dà mhìle do-mhìltean o'n àit o'm bheil an abhainn mhòr so ag éiridh, 'ionnsuidh an àite 'bheil i' coimeachadh na fairrge. Tha eileanan àillidh luachmhor air na lochan-uige so, cuid diubh trì fichead mìl' air fad. Tha aon àit air an abhainn mhòr so tha air ainmeachadh "loch nam mìle eilein"; chunndadh iad, agus tha seachd-ceud-deug eilean ann an aon ruith air an abhainn so. Tha iad do gach cumadh agus dealbh agus meudachd, fo choille dhreacmhoir, agus uile gu léir anabharach àillidh na amharc orra 's ri seòladh 'nam measg. Anns na h-àiteacha sin far a' bheil loch a' tuiteam a stigh do loch eile mar tha iad a' téarnadh le leathad chum a' chuain, tha sruthan-brasa, agus leumannan-uige nach 'eil an coimeas ri fhaicinn anns an t-saoghal gu léir.

Tha abhainn mhòr eile ris an abair iad an *Ottawas*; an deigh dhi ruith ceithir cheud agus leth-cheud mìle troimh shìr cho-tarbhach 's a tha r'a faotainn, agus troimh choille cho dosrach reachdmhor 's a tha 'cinntinn air thalamh, a' tuiteam a stigh do'n abhainn *St Laurence*. Anns an àite far a' bheil iad a' còmhlaachadh a chèile, tha eileanan luachmhor, agus 'sann air a h-aon diubh sin a tha 'n baile mòr *Montreal* air a thogail.

Tha e soilleir o so gu 'bheil air na lochan-uige so agus air na h-aibhnichean so slighe fad fichead ceud mìle, a' ruith a suas o lochdargu bràighe na dùthcha, air am faodar malairt agus marsantachd an t-saoghail a ghiùlan. Anns na h-àiteachan sin far a' bheil aon loch a' tuiteam a stigh, agus le so leum-uisg ann nach leig le soitheach d'eadh no téarnadh, tha claisean-uisge, *canals*, air an deanamh, air a' bheil na soitheichean air an giùlan air an aghaidh gun mhoille no grabadh air bith a' tachairt. Tha fearann na dùthcha so tarbhach, 's tha 'n dùthaich féin fallain, ged tha 'n t-sìd a' chuid a's mò do'n bhliadhna anabharach fuar. Ach ged tha 'n t-sìd fuar, tha i tioram, agus math-dh' fhaoidte nach 'eil ceatharnaich a' seasamh air bonn bròige cho calma, churanda, làidir ri Gàidheil *Chanada*.

Cha 'n eil pòr a chinneas an Sasunn nach fàs ean dùthaich so; tha cuid do thalamh ann 's an cinn an tombac agus cainb. Airson coille tha i 'n so do gach seòrsa; 'se saothair an t-sluaigh bli 'ga gearradh chum a' sgrìos, agus g'a losgadh. Tha 'chraobh-nbhall a' fàs ann an Canada gu reachdmhor; tha iad a' beathachadh mbuc leis na h-ùbhlan, agus a' deanamh na thogras iad do dh-fhìen, (*Cyder*) dhoibh féin diubh, deoch tha taitneach fionnar ri teas an t-samhraidh. Tha 'n geamhradh, mar chì sinn 'na dèigh so, anabarrach fìadhaich agus fuar; ach aon uair 's gu 'n tig an reothadh gu math a stigh tha 'n t-sìd tioram fallain. Tha 'n sneachd an sin cho cruaidh 's gu 'n ruith eich le slaid agus cuir

air 'aschdar 'nan làn luathas gun wiread a's lorg an coise fhàgail. Se an t-àm an àbhaist doibh am bàrr a chur gu muileann 's gu cladhach, am dhom na h-oile goireas fhaotainn o àiteachan fad' as; tairgidh aon each le carn no slòd, barrachd air an àm so na dheanadh ceithir dhiubh air an rathad-mhór san t-samhradh. 'Se so an t-àm a's oirdheala 's a's aighearnich' air feadh na bliadhna; cairdean a' falbh 's a' tighinn, sùgradh agus suilbhearrachd, taghall agus còilidh-eadar bhaithean, pailteas-r'a fhaotainn 's r'a sheachnadh, agus tha 'n aoidheachd agus an fhialaidheachd a's cairdeala-dol air aghaidh. Mur 'eil aite-codail ana tighen-còmhnuidh a dh' fhòghnas doibh uile, tha ann na dh' fhòghnas do na mnathan, agus tha "leaba mhór na h-àiridh" ann an sabhal fiodha airson nan daoine; tha ceòl agus damhsa, òrain agus fleadhachas cairdeil a' dol air aghaidh; agus mar so, le leughadh agus seannachas, tha 'n uidhe gheamhraidh a' dol seachad.

Tha do dh-fhearann fàs anns an dùthaich so uiread 's a ghabhadh ceud mìle pearsa 'n ceann gach bliadhna fad leth-cheud bliadhna ri teachd, agus na dhéigh ein bhiodh fearann fàs ann le cion dhaoine dhom aiteachaidh. 'Cha 'n eil ceann san t-saoghal d'a bheil imrich do'n Ghàidheal cho nàdurra; cha 'n eil iad a' dol am measg dhaoine borba fiadhaich, ach am measg an luchd-dùthcha fein, fo na h-aòn laghanna bha thairis orra bho 'n òige; tha na miltean romhpa 'sineadh a mach an lamhan riutha 's a' smèideadh orra-dol a mùll, agus a' feitheamh gu fàilte shuibhearra chur orra. Cha 'n eil teagamh nach bi 'Ghàilig ann an ùine ghoirid air a bhàirt ann an *America* ma-thuath le barrachd dhaoine na th' ann an Gàidhealtachd na h-Alba. Tha ministirean ann tha 'searmachadh na Gàilig—ministirean dìleas teò-chridheach, dùrachdach; agus tha aobhar dòchais ma theid Gàidheil a nis air imrich ann, gu 'n cuirar ministirean do mhuinntir an dùthcha fein, agus naighistirean-sgoile maille riutha; agus ge goirt leinn gu bheil éigin agus cruaidh-chas a' bagradh na Gàidheil bhochda fhuadach o'n dùthaich fein, 's oil leinn nach robh na miltean diubh air an snidheachadh ann an *America*, dhùth d'a chéile, far an snidheadh gach aon fo-agail a chraoibhe figis fein gun eagal bàirlinn no maoir.

Gun teagamh air 'bith 'ei so an dùthaich a 's freagairiche do Ghàidheil dol, a tha 'cur romhpa tìr an athraichean fhàgail. Cha 'n eil cosnaiche slàn fallainn tha-eòlach air obair, agus toileach obair a dheanamh, nach fàod feavann saor a bhi aige dha fein ann am fèr bhengan bhliadhnaichean, agus a bhi cho cothromach, shocrach 's bu mhiann leis, ged nach robh peighinn air a shiubhal, ma bheir e'n aise dha fein; 's ma tha e glic grùndail, fiodaidh e chur eòl a làimhe an ceann trì no ceithir a bhliadhnaichean na chuireas 'na chomas àite seagair fhaotainn da fein agus a ràdh, Tha mi nis air mo dhùnna fein agus fèuch o chuireas d'heath mi!

Tha aobhar dòchais gu bheil luchd-riaghlaidh na rioghachd a' dol a theirt cothrom do Ghàidheil bhochda air an dùthaich fein fhàgail, nach fàod gun mhòran maith a dheanamh. Tha 'dh' aona chaid an gaothach fo'm beachd, agus tha cairdean teò-chridheach

rùnach aig na Gàidheil a' feuchainn a' chùis a shocruchadh air an son. Ma theid na riaghailtean sin a chur air bonn, tha cairdean nan Gàidheal 'ag iarraidh, bidh da rìreamh aobhar air a bhi toilichte; ach gus an socruichear a' chùis cha ruig sinn a leas a bhi tighin thairis air na tha fo 'm beachd air an àm. Co luath 's a tha nì sam bith air a shocruchadh, gheibh sinn a' cheud fhiosrachadh mu 'dheibhinn, agus faodaidh ar luchd-dùthcha bhi cinnteach nach ceil sinn e, agus nach cuir sinn a mach-focal d'a thaobh ach smior na firinn.

'Se 'n t-àm a's fearr gu falbh do *Chanada* no do chearn air bith ann an *America* mu thuath, deireadh an earraich, agus gun bhi mòran na's anmoiche na mu làithean na Bealltuinn. Tha leis a so ùin' acasan tha dol a mach ambarc mu'n timchioll agus àiteachan freagarach fhaotainn. Iadsan a bheir beagan airgid leò tha ùin' aca le dol a mach tràth sa' bhliadhna air cruineachd a chur, tighean a thogail agus uidheamachadh agus fearas-tighe dheanamh, airson a' gheamhraidh. Tha tuarasdail ard do ghnàth airson agalagan agus daoine tha eòlach air gnothuichean dùthcha; gheibh iadsan ceithir dolara-deug sa' mbios—os-ceann deich-puinnd-fhichead shasunnach sa' bhliadhna.

Bu chòir dhoibhsan tha 'cur romhpa falbh, co beag nithe 's a 's urrainn iad a thoirt leò, oir tha cosdas mòr 'na ghiùlan o àite gu àite.

Tha iadsan tha dol thairis do na dùthchanna so an cunnart a bhi air am mealladh le daoine cealgach sanudach a cheinnicheas iad an deigh dhoibh 'ruigheachd; mholamaid dhoibh a bhi 'nan earalas, agus a chuimhneachadh gu bheil luchd-comhairleachaidh aig rìoghachd Bhreatunn anns gach àit air an suidheachadh agus air am pàigheadh chum coigrich a stiùradh do gach àite 's freagaraiche dhoibh. Faodaidh iad lán earsa chàramh anna so, agus 's e 'n teurainteachd a bhi air an comhairleachadh leò, cia dhiubh 's e cosnadh tha dhith orra no fearann a cheannach dhoibh fein.

Bu chòir dhoibhsan tha dol thairis gach goireas tha iad a' toirt leò chur ann an cisteachan làidir, coltach ri ciste seòladair, mu thri troidhean air fad agus troidh-gu-leth air leud, agus air doimhneachd. Cha ruigear a leas an locrachadh air an taobh a mach, ach 's còir glasan agus bannan no lùdlain a chur-orra, agus gun am bord-uachdair a bhi na's faide no na's leatha na 'chuid eile, air neo bristear e; bu chòir clàr no dhà a thairneachadh gu math làidir tarsuing air a' bhord-nachdair, agus ròp no sreang làidir air gach ceann mar a bhios air ciste seòladair. 'S iomad aon le dearmad a dheanamh air na nithe so, a chaill an cuid aodaich 's a' chuid bu luachmhoire do 'n fhearas-tighe thug iad leò.

Bu chòir teachd-an-tìr a chur a stigh do'n luing a mhaireas naoi seachduinean, ged is tric tha iad a' dol thairis ann an cóig seachduinean; tri feorlain do mhin mhaith choirce, ochd puinnd ime, deich puinnd shiùcair, beagan saluin, pailteas bantata; agus punnd ti, cóig no sea dhusain a dh' uibhean air an cur gu cùra-

mach seachad anns a' bharaille-mhine, agus ma tha e goireasach sinnsaid do mhuiceoil chrochte. Tha so na 's leòir do 'n duine 's fallaine, 's a's fearr a dh'itheas.

Tha e iomchuidh do gach aon air a' bheil a mhiann dol a dh'*America* mu thuath, uiread aodaich airson earraidh dha féin agus d'a theaghlach, a thoirt leis 's a's urrainn da, agus mar an ceudna aodach-leapach; ach airson earnais-tighe na tugadh e 'bheag dheth sin leis—choeadh e barrachd 's an luach a bhi 'gan giulan; b' e bhi toirt giuthais do Lochabar, earnais-tighe thoirt leis do'n dùthaich sin; ach thugadh e leis glasan, lùdlain, tairnean, tuadh no dhà, tairneasg, torachan agus gach asuing chumanta do'n t-seòrsa sin. 'Si 'n t-slighe 's fearr gu dol do Ohanada-uachdrach rathad *Quebec, Montreal*, agus suas o sin air canal *Rideau*, agus gu *Kingston*; agus an sin gheibhear na h-uile fiosrachadh o fhear-ionaid na dùthcha so, tha air a shuidheachadh an sin chum am fiosrachadh se thoirt seachad. Bheir sinn air aghaidh o àm gu àm gach fiosrachadh mu thimchioll na dùthcha so bhios feumail.

Iadsan aig nach 'eil airgid r'a thoirt leò, ach a tha dol a mach mar luchd-cosnaidh, chomhàirlicheamaid iad a dh' fhalbh tràth sa' bhliadhna, a' cheud chosnadh math a thachras orra 'ghabhail, iad a bhi foighidneach seasamhach, fuireach 'nan luchd-oibre 's 'nan sgàlagan gus an tuig iad gu math nàdur an fhuinn, nàdur na dùthcha 's an dòigh a's fearr gu cinneachadh, agus gu àite fhaotainn doibh fein. Mar thuir sinn cheana, gheibh fear-oibre math làidir, ceithir dolara-deug sa' mhios, agus do mhin-chruineachd agus do mhuiceoil na's urrainn e' chaitheamh; agus an ceann trì bliadhna faodaidh e àit' fhaotainn da féin, leth-cheud acair fhearainn, a bhuineas da féin agus d' a shliochd mar fhearann saor.

Tha sinn 'ga innseadh mar fhirinn gu bheil daoine san dùthaich sin aig nach robh aona pheighinn an latha chaidh iad air tìr, gun sgoilgun ionnsuchadh; ach stuama, riaghailteach, seasamhach, saoth-sireach, agus ann an ceann trì bliadhna, aig an robh leth-dusan mart, mucan, eunlaith agus na h-uile goireas a b' urrainn doibh iarraidh. Ma thogras duin' air bith an ainm fheòraich, bheir sinn doibh an ainm 's an sloinneadh agus an t-àit as an d' fhalbh iad.

CÒMHRADH.

AM MAIGHSTIR SGOILE AGUS CALUM POST.

M. Sgoile.—Tarruing do cheum, a Chalum, cha fhreagair do ghillean na Bànrìnn a bhi cho mairnealach leasg; tha thu fad air deireadh an diugh.

Calum.—Thà; 'sann agam tha fios, ach nam biodh mo mhàileid air do dhronnag-sa, agus t' anail a t' uchd mar thachair dhòmhsa cha bbi' tu co ealamh gu achmhasan a thoirt do'n t-seana phosta.

M. Sgoile.—'S ann da rìreamh tha mi. So so! tarruing ort—bha gille beag a' Bhàilli an so bho chionn dà uair a' feitheamh ort—thug e 'cheardach air a shéideadh a' bhuilg, a dh' fheuchainn blàs a chur air féin, ach 's mór m' eagal gu'n deach e dhachaidh.

Calum.—Ma chathaidh turus math dhà; tha mo bhalg-sa co mòr air a shéideadh ri nàna bhalg ceardaich san dùthaich. Ged robh am Bàilli féin an so, agus am ministeir còmhla ris, gun tighinn air gille na briogaise buidhe, cha robh comas air.

M. Sg.—Matà o'n thachair dhuit ainmeachadh, bha 'm ministeiran so cuideachd—chaill e 'fhoighidinn agus chaidh e dhachaidh—cha robh e idir toilichte.

Calum.—Nach robh ? 's neònach leam sin. 'S ioma latha thug daoin 'eile breibeadh an sàiltean aig ceann na h-eaglais a' feitheamh ri-san an deine còir, 'a guu a chridh 'agad féin ged is seòrsa do phears-eaglais thu, a ràdhainn ris gu'm b' ola, agus a thaobh 'fhoighidinn a chaill e 's suarach an ulaidh i dhàsan a dh' ainsean oirre—bha i gu math air a caitheamh.

M. Sg.—So, so ! fosgail do bhroilleach 's thoir dheneh na litrichean.

Calum.—Mo bhroilleach ! Fhàir mo chridhe chaidh e bhanithe sin a nis ; cha deach cliabh mòine riamh air mo dhronnaig co trèan ris a' mhàileid ùr so.

M. Sg.—Màileid, a Calum ?

Calum.—Sèadh, màileid—no sac ma 's e 's fearr a thuigeas tu—sac eich 's cha sac airson crìosduidh. Cha 'n ionann 's an leòbag bheag leathraich a b' àbhaist a bhì agam le sreing m'a muineal co soirbh r'a giùlan ri aon splùcan tombaca chuir deine riamh 'na phòca ; 's ged nach robh mòran litrichean innte bhà iad luachmhor, cèir uasal dhearg orra, cho cruinn leathan ri bonn crùn ; trì no ceithir airson fear a' bhail' ud thall, a dhà no trì airson a' mhinisteir, agus leòbag bheag an ceann gach ràidhe airson a' cheann-aiche bléin, agus da rìrendh b' fhaic i a pris a' bhracais fhàicinn a chuireadh e air 'ga leughadh. Chunnas mi sinn a' tarraing barrachd airgid airson trì litrichean san àm sin na ni sinn a nis airson làn cumain do'n t-seors' ùr a thug mi'n diugh leam—caile ruadh air na h-uile h-aon diubh, mar chi thu air na seotachan uain ;—pàighte—pàighte air clàr gach aodainn diubh, agus airson phaipeirean-naigheachd ! cha 'n eil balach a thug fòid mhòine fo 'achlais do'n sgoil an diugh nach fàod paipeir-naigheachd theirt dachaidh 'na h-àite. Cha 'n fhòghnadh an t-sean fheadhainn, ach fear ùr—fear Gàidhealach ma 's fìor—Cuairtear nau Gleann ! Cuairtear,—ach cha 'n abair mi tuille. Sin ngad a' mhàileid—sea fheadh litir agus cuid diubh airson feadhainn nach d' fhuair litir riamh.

M. Sg.—Fuirgibh air ur n-nis gus an seòrsuich mi na litrichean—cha 'n fhaodar lāmh a chur air a h-aon diubh.

Calum.—Cha chuir sinn corrach orra, ach faodaidh an cat amharc air an rìgh. Co dhà tha i sud ? a h-mìle litir air a cùl co reamhar gharbh ri m' lùdaig 's cho cam ri iomaire 'n amadain—Stad, fhuair mi e—*Donald M. Lucan Esquire, Shooter of Wild Beasts, Big-Craig.*—*Esquire !!* Fhearrabh 's a ghaoil ! Domhull Brocair sa' chraig-mhòir 'na *Esquire !* thug so bàrr air na chunnas mi riamh ; ach cò i so ? *Miss Christiana Mac O'Shenag, Old Wife's Point,*

Mod. Uhh! Uhh! Uhh! có i so? Fèuchaidh so riut féin ge h-eòlach thu—An aithne dhuit i? *Old Wife's Point*; sin àite nach eadh mise ri m' lian no fear eile romham—O a' Bheurla—a' Bheurla, mar tha i 'tolladh a stigh!

M. Sg.—Nach cum tha do theanga Chalum, an e nach aithne dhuit i. Cairistiona mhór sig Rutha na cailliche?

Calum.—Rutha-na-Caillich? *Old Wife's Point.* Me chreach, me chreach! c' àit an stad so? 's culaidh-spuirt so gun teagamh; ach stad, tha mi 'tuisinn co bhuaiche tha litir Chairistiona. Cuiridh mi geall gur e bodach na briogaise cainbe bhla 'g iasgach nan crùban 's nan giomach airson an t-Sasunnaich mhóir sa' Chairistea a dh' fhág a chléibh 's a lla ann an tigh Chairistiona; ach tha i 'mach a' clàdadh—bi' greis mun raig an litir i.

M. Sg.—Uist! a Chalum, air neo cuiridh tu fein a's mise 'mach air a chéile 's cha bhi sin freagarach.

Calum.—Cha chuir—gu dearbh cha chuir, b'e sinn an ordag an aghaidh na glaise, mise bhi strì riutsa. So agaid Eóghan sgh-eudair ag iarraidh litir.

Eóghan.—Fèuchaidh am faic sibh té air mo shonsa bho Ailein mo mbac, 's fhad o'n a chuala mi bhuaiche; bha e ann an Sasunn 'nuair thainig an te mu dheireadh, 's tha mi fo mhór iomagain.

M. Sg.—Tha i ann an so Eóghain, am fosgail mi i?

Eóghan.—Cìod eile, fhuir mo ghraidh; nach aibh fein mo pheann 's mo shùilean?

M. Sg.—Tha e slàn fallain, gun dlùth gun deirens, agus gu dearbh 'se fein sig am bheil gnothuch ri sgrìobhadh; an gille gada, tha eodan orm litrichean cho pongail cheart, agus lamh-sgrìobhaidh cho réidh eireachdail fhacinn bhuaiche. Fuirich an deigh chàich agus leughaidh mi air fad i.

Eóghan.—So agaibh na dh' fhuasglas i. Reic mi 'n ceileach dearg ri cailleach nan uibhean, 's ar leam gur e trì-sgillinn-deng 's beann-a-sca bha'n te mu dheireadh a thainig.

M. Sg.—Cum t' airgid a d' eòran, Eóghain, cha 'n eil dad ri phàigheadh, dh' fhalbh an latha sin, agus thainig latha 's riaghailtean a's fearr.

Calum.—Chì sinn, mar thuirt an dall.

Eóghan.—Cha 'n eil, mi gu ro mhath 'gar tuisinn. 'Ne nach 'eil dad r'a dhol airson litrichean?

M. Sg.—Phàigh do mbac i, 's cha robh sin 'na uallach dha; thug an sgillinn ruadh á Sasunn i, agus cuiridh sgillinn eile fies-freagairt air ais. Sin agad an riaghailt ùr. Nach còrd sin riut?

Eóghan.—Cha chuala mi riamh a leithid; cha b' fhearr an nasgaidh iad—riaghailt an àigh! an t-aon luacha-peighinn a's fhearr a chuala mi riamh. Có thug a stigh an riaghailt cheanalta?

Calum.—A' bhànrighinn, Eóghain, cailcag laoghlach, Eóghain; ach tha i òg, òg; 's beag tha fios aic' air a liuthad ceum eadar so a's Lunaninn. Cha seas an riaghailt ùr so, cha 'n urrainn i seasamh; cha 'n eil ann ach amaideachd!

M. Sg.—Uist! a Chalum; cha tig e dhuitse bhi labhairt mar

sin mu 'n Bhàuri'n'n tha 'cumail na spàine 'm beul do theagblaich. 'Bheil dùil agad nach eil luchd-comhairle mhath aice?

Calum.—Theagamh gu bheil—theagamh gu bheil—ach cha do choisich iad riamh an Leathar Mùileach 's cha fhòd bha iad air an aiseng ri sneachda 's ri gaillinn mar bha mise 'n dé, air neo cha smaointicheadh iad aon litir a chur an rathad so airson sgillinn.

Eòghan.—A bheannachd sin orrasan a chuir ann am chomas seanachas a bli agam ri Ailein bochd airson sgillinn. Chì sibhse 'mhaighstir-sgoile gu 'm bi fìchead litir a nis airson an t-aon a bli' ann roimhe so. Cha chaidil mi 'nochd aig an sgrìobh mi litir 'ionnsuidh Ailein, agus tha iomad aon san sgìreachd a ni 'n gnothuch ciadna. 'S mithich do na sgoilearan a bhi cur nam peann air uidheam—litir do Shasunn air sgillinn!

Calum.—Am peic air an sgillinn 's gun an sgillinn ann.

Eòghan.—Thà 'n sgillinn ann. Tha mi 'm dhuine bochd, ach 'dè dheth sin, 'bheil agam ach gun ghreim tombaca chur fo m' fhiacaill fad latha, 's tha mi leis a sin a' caomhnadh na chumas suas eòlas air mo mhac, na leigeas domh mo chridhe fhosgladh dha, suidhe le m' ghaoilean mar gu' m b' ann taobh nan cnoc no taobh a' ghealbhain; tha mise 'g ràdh riut gu 'm pàigh mi sgillinn cho togarach 's a rinn mi rud riamh ged nach robh agam r'a innse' dha ach gu bheil Robag bheag an abhag beò, 's mar a mharbh i 'm feòcullan an la roimhid. Sgillinn ann!—cha 'n eil tigh as a' bheil smùid nach faod cearc eile ghleidheadh, agus-beiridh i do dh-uibhean airson na cailliche Gallda na chumas sennachas ri 'n cairdean feadh an t-saoghail. Biodh iad a' bruidhinn, ach ma 's e 'n *Reform* no ciod a's ainm dha am *Beform* a rinn so, 's math na rinn e—an riaghailt ghasda.

Calum.—'S oil leam nach robh da dhà shlinnean air an rùsgadh mar tha iad agamsa; 's cha bu ghearan nam pàigheadh an gnothuch. Tubaist air na h-amhlairan gun tuigse 'smuaintich air a leithid! Ma tha h-uile comhairl' eile tha iad a' toirt do 'n bhànrì'n'n cosmhuil ri so, cha seas ise no iadsan fada; bidh iad cho briste ri long mhór an iaruin, no marsand' a' ghuirmein.

M, Sg.—Ciod so 'n gearan a th'ort? Fhad 's a gheibh thusa 's mis' ar tuarasdail cha bhuin e dhuinn a bhi faotainn coire dhoibhsan tha thairis oirnn.

Calum.—Fhir mo chridhe 's f'hrasda dhuit a bhi labhairt aig nach 'eil a bheag r'a dheanamh ach do sgian bheag bhòidheach a choirt a mach á d' phòca 's gob ùr a chur air do pheann; 's ionann duitse mìltean litrichean ris an fhìchead; ach nam biodh a' mhaileid agad r'a giùlan, dh' atharraiche' tu do chainnt. Cha phàigh e gu dilinn tha mi 'g ràdh riut.

M. Sg.—Stad thusa Calum; ged nach 'eil a bheag r'a fhaotainn airson na thàinig, cuimhnich gu bheil sgillinn airson gach fios-freagairt.

Calum.—Nach iongatach leam sibhse, duine tuigseach! c' àit am faigh iad an sgillinn? C' àit am faigh *Miss Christiana Mac O Shenag* an sgillinn, té nach do shìn a làmh riamh ri ladar nam

bochd o'n a rugadh i, 's nach 'eil a' faotainn airson a ciridh 's a clàdaidh ach rùsg clòimhe no sliasaid bhragsaidh? Tha mise 'g ràdh rint nach 'eil do dh-airgiod odhar san duthaich na dhioladh fios-freagairt do na tha 'n sin. Faodaidh na foirbhich ùra ladair nam bochd a chur air na sparran taobh charbad nam marbh. Abradh am ministear mar thogras e "Cuimhnichibh na bochdan," no mar thuirt am ministear òg a leugh dhuinn an t-searmoin thioram chutach a sheachdais an domhnach so chathaidh, "Cuimhnichibh na bochdan;" ach coma, cuimhnichidh iad na litrichean. Ar leam gur léir dhomh Eóghan figheadair 'san sgillinn ruadh 'na ghlaic, 'nuair tha 'm foirbheach mór a' cur a nùnn an ladair tha Eóghan a' toirt sreothart ard agus a' cromadh a chinn mar le nàire gus an teid an ladar seachad, am ministear ag ràdh "Cuimhnichibh na bochdan," ach guth beag eile 'g ràdh "Cuimhnich litir Ailein 's na dealaich ris an sgillinn."

Eóghan.—Ma tà Chalum 's mi nach deanadh e; an àite sin 's ann a bheir mi barrachd 's a thug mi riamh. Bu neo-shuairce mi-thaingeil mi mur tagadh. Cha robh mo bhonn-a-sia riamh air deireadh 's tha dòchas agam nach bì; 's beag tha fios cia luath 's a bhios mi 'na eisimeil.

M. Sg.—Togamaid d' ar seanchas faoin; ach fhearaidh, o'n tha na litrichean a nis air an seòrsachadh, nach mór an t-sochair so da rìreamh? Comas aig daoine bochd eadar dhà cheann na rìoghachd air seanchas a dheanamh r' an cùirdean agus eòlas a chumail orra; daoine bochda 's éiginn dealachadh r' an cloinn a dhèidh no dh' aindeoin, 's an cur gu Galldachd gu cosnadh, gu'n faod iad iomradh fhaotainn orra uair sa' mhòs fad na bliadhna airson fiach an leth-bhodaich ghrannda; agus cluinn mi 'Chalum, thoir thusa leat gu faod gillean bochda no cailleagan blàth-chridheach tha aig cosnadh a nis, leth-chrun no crùn no 'bheag no mhór mar thogras iad a chur dhachaidh dh' ionnsuidh an cairdean le dol do'n *post-office* is dlùithe dhoibh agus leis an airgiod a thoirt a stigh an sin, gheibh iad litir-chreideis 'ionnsuidh *post-office* an àite 'sam bheil an cairdean a chòmhnuidh, agus dìolar dhoibh e cho pongail fhirinn-each, 's ged thigeadh iad fein a h-uile ceum air bonnabh an cas leis dhachaidh; agus cuimhnich so, cha 'n urrainnear a ghoid no thoirt as an litir—cha dean an litir-chreideis math do neach ach dhàsan d' am buin i. Faodaidh mac Eóghain dà sgillinn-deug shasunnach no punad sasunnach, beag mór mar thogras e chur dhachaidh á Sasunn g'a ionnsuidh gun chunnart a chall no dol am mearachd; agus so airson fìor bheagan a phàigheadh airson an saothreach; cuiridh sea sgillean mar so dhachaidh dà phunnd Shasunnach.

Calum.—Cha 'n fhaod mi ràdh nach 'eil seòrsa do thuigse sa' chàis sin; cha robh fios agam air sin; ach coma, cha 'n fhaic mi fèin ciod am móran ratha tha 'n lorg an airgid tha na gillean gaolach 's na cailleagan laogbach a' cur dhachaidh; cha 'n iad na daoine bochda bu mhiann leòsan fhaotainn tha 'ga shealbhachadh, ach coma có dhiùbh cha 'n abair mi tuill' air an am; 'S fhad' o'n a chuala mi "Mar a leagas Murchan ithidh Mearchan."

M. Sg.—Nach taitneach an nì bhì 'mothachadh mar tha'n saoghal a' dol air aghaidh le innleachdan ùr, mar tha eòlas a' craoibh-
sgaoileadh feadh an t-saoghail; rioghachdan a' dhùthacha ri chèile.
'S fhasa gu mòr dol a nis do Lunnainn na bha e 'n làithean na
òige dol do Ghlaschu; agus airson Ghlaschu nach 'eil e aig an
dorus? Na carbadan iaruiann a' siubhal deich-mìle-fichead san
uair; litir o Lunnainn ann an trì làithean; am paipeir-naigheachd
aguinn fliach o'n chlà-bhualadh! Cò nis a bhiodh a' ruith gu
bàta-deathcha no seitheach seòlaidh le litir? cò dh' earbadh litir ris
a' cheannaiche-mhòr e féin no ri fear eile a chailleadh i' air an
rathad math-dh' fhaoidte, air neo bheireadh dhachaidh 'na phòc' i;
'nuair a dh' fhaodar airson aon sgillinn a cur leis a' phost, 's e co
cinnteach gu'n ruig i'n t-àite tha air a shònrucha' dhi 's gu'n ruig
a' ghrian ud shuas an cuan mòr tha cùl Irt nan ian fionn an nochd
mun caidil i. Mo bheannachd air an riaghailt ghasda, agus
soirbheachadh dhoibhean a sinuistich oirre. Cha 'n fhaod an
riaghailt so gun chinneachadh.

Calum.—Cha 'n abair mi diog, ach chì sinn; air mo shon féin
cha léur dhomh am mòr-fheum a th' anns a' chabhang so tha
'sgaoileadh thar an t-saoghal a nis, na h-uile h-aon agus na h-uile
nì 'na chabhaig; carbaid iaruiann a' falbh leth-cheud mìle san uair;
cia dé dheth sin? Am bheil so ach a' mealladh dhaoin' o'n dach-
aidh? Nach fhaic thu daoine b' abhaist a bhi glic, a nis mar
gu'm biodh teine-sionnachain air an earball; cha 'n fhan iad seachd-
uin aig an tigh, ach air an ais 's air an aghart; a mach an Dm-
éideann an diugh 's an Lunnainn a' maireach; àiteachan nach
fhaca na daoine còire bho'n d' thàinig iad, riamh; agus nach 'eil a'
bhuil, a h-uile sgillinn a chrìnnich iad aig an tigh 'ga chosg air
falbh. 'Bheil ar tighearnan a nis na's fearr na iadsan o'n d'
thàinig iad? 'Bheil iad na's fialaidh, na's iochdmhoire, na's caird-
eala? Cha 'n fliach leò am màl féin a thogail a nis, ach Bàillì
mòr 's bàillì beag, sgrìobhadairean 's luchd-lagha: maor-coille,
maor sratha, agus iad féin, uchdarain na tìre 'siubhal leth-cheud
mìle san uair, roimh Shasann 's an Fhraing. Ma thig so gu rath
's iongatach leams' e; agus iunsibh so dhomh, 'Bheil na tuathanaich
na's cothromaiche? Mo chreach 's mo léireadh 's ann agam tha
fios nach 'eil. 'Bheil ar fleasgaich na's foghaintiche, ar maigh-
deannan na's modhala, na's màlda, na's beusaiche? 'Bheil an
coimhthional a mach air an fhaiche sin shios air latha na sàbaid
na's tlachdmhoire na bha iad an linn t' òige; ach coma cò dhiùbh
ars' thusa, tha Glaschu aig an dors, thig litir á Lunnainn an trì
làithean; siùbhlaidh daoine air rathaidean iaruiann na's luaithe na
nì gobhlan-gaoithe air iteig—'s mòr a' chulaidh-bhòd sin. Thig
cnap feòla dhachaidh á Glaschu 'n àite bhì 'marbhadh a' mhairt
reamhair; gheibhear slimean tana caorach o'n bhùth an àite bhì
feannadh nam mult mòra—nach mòr an t-sochair sin? Coma
leam an splocaireachd thrugh! Tha'n saoghal a' dol air aghaidh!!
Tha mi cho sgith do'n t-seanachas so 's a bha Iosgunn riamh do'n
chléith-chliata! Cha robh 's na daoine bho'n d' thàinig sinn ach
baothairean, ud ud cha robh! do bhrìgh nach robh aca litrichean

saora; ach bha fearann saor aca, agus cairdeas saor, agus biadh-
achd saor; agus mur robh na paipeirean-naigheachd lionmhor,
bha paipeirean na luachmhoire lionmhor. Gheibhinn iasad chùig
pinnid Shasunnach air m' fhocal, far an diugh nach fedraich iad
an t-ùr so a Chalam? Gabhaibh mo leisgeul ach sin agaibhse 'n
fhlacian, thug sibh fein a mach i 'lion beagan is beagan mar a dh'
ith an cat an sgadan; ach slàn leibh! cuiribh a' mhàileid far nach
ruig na radain oirre.

A' BHREAC, NO A' BHOLGACH.

Cba 's eil an euslaint se idir eunnartach ma chaidh breac-a'-
chruidh a chur gu ceart air neach roimhe. Bu chòir do na h-nìte
pàrtaid an aire theirt nach dean iad dearmad air breac-a'-chruidh a
chur air an pàidean cho luath 's a bhios iad mìos no dhà aois;
agus chomhairlicheamaid gu dùrachdach nach tigeadh aona ghille
na cailleg òg a mach gu Galldachd gun a' bhreac-chruidh a chur
orra mun fag iad an dùthaich féin.

'S urrainn ministerean no neach air bith a thogras iarraidh,
iongar bric-a'-chruidh fhaotainn airson an luchd-dùthecha le litir a
sgrìobhadh do Lunnainn agus aon sgillinn a phàigheadh an am a
car sa' *post office* 'na àite féin. Thig e nuas g' a ionnsuidh, fad
an rathaid gu teuraint' ann an litir; agus faodaidh aon sam bith
le sgrìobhadh a' chrìochn le snàthaid, gun uiread agus fuil a tharr-
uing, ach an craicinn a charachadh, agus an sin an t-iongar a chur
bog ùr ris, a bhi cinnteach gu freagair e.

Mà thachras do'n bhrìc-nàdarra tighin do theaghlach, 's é dòigh
a's fearr a's urrainnear a ghabhail loc-shlaint fhuasglaidh a
chumail a' chuirp fogsuilt a chleachdadh, an seòmar a chumail
fionnar agus àrd, agus a bhi 'tairt uiread do bhùrn fuar ri òl do'n
neach thinn 's a's àill leis, agus ma 's urrainnear *lemon* no stuth
gòir air bith fhaighinn g' a mheasgadh leis an urisge. Mur 'eil
nì eile r'a fhaotainn, freagraidh duilleagan nan sealbhag gu maith.

Airson focrachadh na fendhnach a thoilicheas fios a chur air
iongar na brice do Lunnainn, cuireadh iad air cùl na litreach,

*The Resident Surgeon,
Small Pox Hospital,
London.*

NEW ZEALAND.

AN DARA H-BARRHANN.

'Tha 'n dùthaich so gu h-àraidh luachmhor a thaobh pailteas agus
nàdar na coille:tha ciantran innte. Tha seòrsa chraobhan ann an
eilein so nach 'eil air an t-saoghail uile 'n leithid airson àird' agus
tuigheadh; agus tha 'm fàsach far a' bheil iad a' cinntinn cho far-
suing 's nach faicear, do réir coltais, crìoch air fad ioma linn. Tha
aon seòrsa chraobh ann ris an abair iad an *cauras* no an *caudie* tha
'tairt bàrr air gach seòrs air an eualas iomradh; cha 'n eil ginthan

America féin ach mar phreas an coimeas ris. Tha cuid diubh so ochd-'s-da-fhichead troidh mu 'n cuairt agus cho dìreach rèidh gu 'm bàrr, ri saighid, mòr gu leòir airson crann-meadhoin do'n luing a's mòr tha 'snàmh a' chuain. Tha iad ceud troidh air airde gun mheur gun gheug gus an ruigear am mullach; agus air am bàrr tha duilleach tiugh, cho dlùth 's nach faigh gath-gréine troimhe. Tha 'chraobh so mar gu 'm biodh i air a' snìomh no air a' toinneamh mu 'n cuairt, agus anabharach righin. Tha seòrsa do chraoibh eil' ann am measg nan ceudan tha 'fàs ann, nach 'eil am bitheantas ach mu cheithir troidhean mu 'n cuairt, ach tha os-ceann ceithir fichead troidh air airde mium bheil uiread aona mheur a' bristeadh air falbh uaipe. Tha na ficheadan seòrsa do chraobhan anns an eilein àluinn so nach faighear ann an dùthaich air bith eile; agus airson loingeas a' thogail no airson saorsainneachd sam bith, cha 'n eil ann na bheir bàrr orra. Chuireadh dhachaidh do Shasunn o chionn dà bhliadhna tri-fichead-'s-a-deich do sheòrsachan ùr fiodha nach facas roimhe sin 'nar dùthaich, agus na h-uile seòrsa dhiubh luachmhor, agus cuid diubh anabharach àillidh an déigh an locrachadh. Tha preasan ann as a' bheil gach dath air uidheamachadh, na dathan a's deàlraiche 's a's luachmhoire. Tha lìon a' fàs gu nàdurra anns gach cearn do'n dùthaich so cho reachdmhor 's a tha raineach an cuid a dh' àiteachan; tha e na's rìghne na cainb air bith, agus dlùth air a' bhi cho làidir ri sìoda. Cha 'n eil teagamh 'nuair a thogar muinnlean-lìn nach toir am bàrr luachmhor so tha 'fàs gun chur, gun ghartlan, gun saothair, mòran stòrais a stigh do'n dùthaich so. Cha 'n fhaod e gun bhi 'na ghòreas mòr dhoibhsan a' thuinicheas an t-eilean so. Tha cuiseag do lìon nàdurra bho shea gu deich troidhean air airde; tha e 'tilgeadh froise gu pailt o bhliadhna gu bliadhna, agus tha 'chuid deth tha 'cinntinn air na beanntabh gu h-àraidh, geal, caol, fìnealta. Tha do'n lìon so fàs ann an *New Zealand* na dh' fhòghnas do'n Roinn-Eòrpa. Chaidh lòn cheithir cheud tunna thogail anns an eilein so, agus cha robh ball no sreang o bhàrr an t-soithich gu bàrr nan crann, ach do'n lìon so, agus chaidh innse dhuinn gu bheil iad a' nis tri bliadhna' innte gun a h-aon diubh air fàilteachadh; agus ann an iasgach na muice-mara, cha 'n eil ball cainbe cho righin, earbsach, làidir ris a' bheairt-iasgaich tha air a' deanamh do'n lìon so; agus is cúis chudthromach so, oir air uairibh tha fiach trì mìle punnd Sasunnach an earbsa ri aona bheairt.

Tha seòrsa do RAINEACH a' cinntinn anns an dùthaich so mar an ceudna tha luachmhor, oir ithidh crodh agus caoirich agus mucan e cho toilichte 's a dh' itheas iad feur. Tha os-ceann leth-cheud seòrsa do'n raineach so san dùthaich, agus mucan fiadhaich a' teachd beò orra cho reachdmhor 's ged a' bhiodh iad air am biadhadh ann an crò.

Tha dà bhàrr BUNTÀTA do'n t-seòrsa tha againne aca sa' bhliadhna, agus tha seòrsa do bhuntàta mìlis eil' aca nach 'eil againne, a dh' fhaodar ithe amh no bruich, a tha fallain, beathachail, blàda, agus furasda thogail. Tha gach bàrr eil' ann a dh' fhaodar ain-

meachadh, agus gach seòrsa meas a's urrainn fàs air bhàrr craoibhe no air nachdar tuim. Tha preasan ann as am faodar seòrsa do mhèid no do lionn a dheanamh, agus craobh air a' bheil duilleach a' fàs a ni ri ris an abair iad a nis craobh na tl. Fàsaidh a' chraobh fhìona san dùthaich so gu reachdmhor, amhuil 's gu bheil daoine fiosrach air bharail nach 'eil seòrsa fìona tha air a dheanamh san Fhraing no san Spàinde no àit air bith eile, nach faodar a dheanamh san eilein so ri h-uine.

Tha IARUNN, GUAL, GOIREAL, MARMHOR agus PRONNUSO r'am faotainn gu pailt anns gach cearn d'un eilein so.

'S iongantach an ni nach 'eil beathach ceithir-chasachsan dùthaich so air fad ach na thugadh ann o àiteachan eile. Thugadh a' cheud MHUCAN ann le caiptein *Cook*, agus tha iad a nis anabharach lionmhor, a' ruith fiadhaich air feadh nam beann; thugadh COIN ann leis an Spàindeach ainmeil *Juan Fernandez*. Tha CAIT agus RADAIN lionmhor ann, ach thugadh ann iad le luingeis a bha 'taghall an àite. Tha muinntir na tìre fìor ghaolach air feòil chat agus radan r'an ithe. Tha nis CRODH a's CAOIRICH aca, agus iad a' cinneachadh gu sìolmhor; thainig cuid do chlàimh chaorach an àite so do Lunnuinn air a' bhliadhna 'n uraidh, agus cha d' thainig gu margadh riamh clàimh cho luachmhor rithe. Cha 'n eil beathaichean allmhara fiadhaich do sheòrs' air bith ann, no nath-raichean nithe, no creutair snàigeach puinneanta sam bith. Tha seòrsa do dhearo-luachrach ann anabharach mòr. Tha EÒIN lionmhor. "Dhùisgeadh mi 'n diugh," arsa caiptein *Cook*, "à m' chadal le ceileirean nan ian sa' choill ged tha 'n long ceithréamh-mhàil' o'n tràigh; cha chuala mi riamh ceileirean cho binn, mar gu 'm biodh eunlaith an t-saoghail air cruinneachadh a dh' fheuchainn cò ribheid a b' airde 's bu bhinne thogadh fonn." Tha na h-eòin a' tòiseachadh an òrain cheòlmhor beagan an dèigh mheadhon-oidhche, 's cha teid cìos no tàmh orra gu éirigh na gréine, 's an sin tha iad 'nan tosd tuille ré 'n latha. Cha chualas feadain no inneil-chiùil riamh a bheir bàrr orra. Tha aon eun ann ris an can iad an t-eun-fochaid, 's cha 'n eil fonn no guth a chluinneas e nach h-aithris e gu pongail firinneach; tha e o phreas gu preas, o thom gu tom, gun fhois gun tàmh, a' magadh mar gu 'm b' ann 's a' toirt deth gach fonn a's fuaim a chluinneas e; coma cìod am fonn, coin no cait no geòidh no mucan no caoirich, na h-uile guth a chluinneas e; tha e mu 'n aona mheud ris an smedraich; tha iteach an eòin àillidh so cho dubh ris an fhitheach, ach co bòidheach lannara 's a's urrainn sùil fhaicinn, cuid a dh' itean cho geal ris an t-sneachd a' luidhe air 'uchd, cosmhail ris a' bhréidein gheal bhràghad a chitear air ministear sa' chrannaig; tha e toigh-each mu gach eun eile 's gach eun eile toigheach uime. Tha na mìltean do dh' eòin eil' ann, a ghabhadh leabhar air an son féin nan tòisichinn air an àireamh agus inise mu 'n dèibhinn.

Tha iasg do gach seòrsa ri fhaotainn ceithir thimchioll an eilein so. Cha 'n eil bàgh no caolas no abhunn nach 'eil làn éisg, na h-uile seòrs éisg agus maoraich a tha san Roinn-Eòrpa 's na cendan

eile nach facas riamh 's na cearnaibh so Tha na fiasgair a 'th' ann an cuid a dh' àiteachan os-ceann troidh air fad; tha'n rionnach ann na cladnìchean agus cho pailt 's gu'm faodar le lìon-agriobaidh an toirt gu tràigh 'nam mìltean, 'uirread 's a's urrainnear a chaitheamh dhiubh.

Tha iasgach na muice-mara m' tìjmchrioll an eilein so. 'S àbhaist do na muca-mara na cearna so 'thatlaich n'air tha'n t-àl òg no na h-uirceana-mara aca, 's tha mòran dhiubh air am marbhadh, agus anabhar' airgid air a dheannamh leòsan tha 'g an iasgach.

San ath àireamh feuchaidh sinn cònnas a thoirt na luchd-àiteachaidh nan eilein so, na *New Zealanders*, an ooslas, an cleachd-siannan, agus gach nì mu 'n déibhinn is airidh air fhiosrachadh.

AN DÀ UAN.

UIRSGEUL SAMHLACHAIL.

A' Cheud Barrann.

O chionn ioma bliadhna thachair do dhà uan bristeadh a mach o'n chrò anns an d' rugadh iad, am measg bheanntaibh *Asia*, agus o chùram an pàrand d' am b' ainm Neò-chiontas, agus choinnich iad leómhann garg a leag iad anns an eabar fo 'chasan, a reub an rùisg bhlàth agus a leòn iad fèin gu goirt gus an robh iad an impi bàsachadh. Cha robh deò anna 'thiòta mur tachradh da bhuachaille caomh a bhi 'gabhaill an rathaid, a theasairg iad o'ghial an leómhainn, a ghabh truas mòr dhiubh, ach anns an oidhirp so dh' fhuiling e fèin gu goirt, agus leòmadh gu cràiteach e anns a' chòmhrag.

Ghiùlain e air falbh an dà uan òg gu caoinhneil, ged a bha 'fhuil fèin fathas a' ruith gu craobhach o 'chreuchdaibh, a' ruith co dian 's gu'n do nìghendh lènta 'm poll 's an t-eabar o rùisg nan uan; agus an déigh dha 'n giùlan air slighe nach b' aithne dhoibh thairis air beinu aird, thug e iad fa dheireadh gu gleann ìosal, fàsgach, fionnar, anns an robh crò beag chaorach, gleann air a chuartachadh air gach taobh le beanntaibh arda. Bha ailtan làbach borbhanach a' sìnbhal troi 'n ghleann so, agus air bruachaibh an uillt bha craobhan àillidh air an robh meas agus blàithean cùbhraidh, agus a'tairgse sgàil agus fionnaireachd o theas na gréine. Cha robh ach aon slighe ainnleathan a' treòrachadh do'n chrò chaorach so. Cha do ghabh am bunchaill 'umhaill u'a chreuchdan cierramach fèin, b'iad creuchdan agus cunnart nan uan bu mhò bha air 'aire. Bha 'n t-eabar chean' air a ghilana' dhiubh agus thug e iad do'n t-sruthan, far an d' ionnlaid e iad, agus chàirich e cungaidd-leighis ri 'n creuchdabh, agus an déigh dha lòn thoirt doibh, chàirich e iad air an réilein uxine fo dhùbhar nan craobh agus taobh nan uisge seimh, agus mar so labhair e rin.

"M' uaineana geala," ars 'esan, "tha fios agaibh gu bheil gràdh agam oirbh, gràdh a thug dhomh m' fhuil a dhòrtadh us ur leith,

tha fios agaibh gu'n do theasaing mi sibh o ghial an leòmhainn, agus gu'n d' thug mi sibh do'n àite theurainte thaitneach so, agus ma dh' fhuirgheas sibh an so gu toilichte, ma dh' éisdeas sibh mo ghuth agus gu'n góill sibh dha; solairidh mise dhuibh na h-uile nì tha maith no freagarach dhuibh, gablaidh mi cùram dhibh, bidh mi 'm bhuchaille math dhuibh; tha 'm feurach a's fearr anna na cluaineaga bòidheach so 's an t-ùige 's fionnaire san-altan ud shìos. Na fàgaibh an crò, agus is leibh m' uile bhàigh agus mo chairdeas.

M' main gheala lurach féin, ma ghràdhaicheas sibhse mise thug gràdh dhuibhse, agus ma ghràdhaicheas sibh a chéile, giùlainidh mi air falbh sibh 'na dèigh so, gu àite gu mór a's àille, gu tìr gu mór a's grinnaidhe 's a's glòrmhoire. Amhaircibh gu mullach na beinn' ud thall, agus chì sibh oir agus iomall na dùthcha m' a bheil m' labhairt; tha 'ghrian a' dèarrsadh air craobhan na tìre sin cho deàrrach 's gu bheil iad mar an t-or a's àille dreach; taobh thall do na craobhan sin tha na raointean àluinn air an àbhaist leanasa glennad, far a' bheil mo chaoirich féin a' faotainn sunimhneis iomlan. Eisdibh mo ghuth, agus bheir mi sibhse 'n sin fa-dheòidh. Ach ma dh' fhàgas sibh an crò, ma dhiùltas sibh mise mar 'ur buachaille, ma dh' iarras sibh dol a mach air fèadh nam beannta mu'n cuairt duibh gun mò chad, agus an aghaidh mo thoile, cuiridh mi cùil ribh, caillidh sibh mo ghràdh 's mo dhion, agus theid sibh fo spòig an leòmhainn gun neach ann cluin ur toasairginn."

An dèigh dha labhairt mar so dh' fhàg e iad car tamuill, ach cha deach là seachad nach d' thainig e g'an amharc, agus a thoirt doibh dearbhadh ùr air a ghràdh.

B' iad ainmean na nan uan sin Caomhag agus Guanag; 's ioma là chuir iad seachad ann an gleann ua sìth, gu cùin toilichte le chéile; bha aca na b' urrainn doibh iarraidh, ghràdhaich iad a chéile, ach gu h-àraidh ghràdhaich iad an deagh bhuachaille; agus ged thainig orra frasan uig' agus chlachra-meallain air uairibh, bu shuarach leò sin, bha fàsgath aca fo sgàil nan craobh.

Latha do na làithean chaidh an buachaille mar bu ghnàth leis g'an amharc, agus ruith Caomhag bheag 'na chòmhdhail, a' mire mu 'thimchioll le aiteas mòr; ach lean Guanag e gu h-athais-each agus air bheag tlachd. "Ciod a dh' éirich dhuit?" arsa Caomhag nuair a dh' fhialbh am buachaille, "ma tha thu tinn no còmhaidh sam bith ort, c' arson nach d' innis thu e do'n mhaighstir mhaith tha 'toirt duinn na h-uile nìthe gu saoi bhir r'a shealbhachadh?" "Cha'n eil 'na chomas a thoirt dòmhèa," arsa Guanag, "na tha dhith orm, oir thoirmisg e sin orm mar thà. Tha 'mhiann orm gleann na sìth agus an crò-chaorach so fhàgail agus na beanntan arda thall ud a thoirt orm; cìd àillidh iad ri amharc orra? Nach léir dhomh na mìltean blàth bòidheach a' fàs air na bruach-aibh, agus còin de gach seòrsa 'auidhe 's a' seinn air na geugan? 'A' léir dhomh mar an ceudna 'na feur a's reachdmhoire 'cìinntinn agus gabhair agus caoirich ag ionaltradh air na cluanagaibh àillidh? Cha'n eil e 'm chomas a bhi sona fhad 's a tha mi sa' ghleann so;

gabhaidh mi 'n saoghal fo m' cheann, agus leanaidh mi ceuma nan treuda lìonmhor tha 'g ionaltradh air na sléibhte farsuing ud, ged thoirmisg am buachaille mi."

Rinn Caomhag na b'urrainn i, ach dh' fhairtlich Guanag oirre. Thainig am buachaille mu fheasgar mar bu ghnàth leis nuair a bha 'n dealt a' brònadh air fear, air lusaibh agus blàithibh na macharach. Chuala 'm buachaille mar bhà, ghabh e truas do Ghuanag ghòrach. " Ciod tha air t'aire," ars' esan, " mo thruaighe! ciod tha 'dhith ort? na chumadh air ais ni air bith bha chum do mhaith? agus ma thoirmisg mi dhuit beannta móra farsuing an t-saoghail 's ann' airson do mhaith féin. Uainein bhig amaidich, fuirich far a' bheil thu, éiad mo ghuth, cuir thusa do thaic orma agus gleidhidh mi thu; ach fàg mo chrò agus innseam dhuit gur h-iad bochduinn, cùram, imcheist agus briste-cridhe tha 'feitheamh ort; oir, air na beannta' corrach, driseach mòinteil ud tha 'n leómhann beucach a' siubhal a dh' fheuchainn có dh' fhaodas e a reubadh."

Ach a dh' aindeoin so uile, 's a dh' aindeoin gach earail a fhuair Guanag thruagh, cha 'n fhóghnadh leatha ach a bhi mach as a' chrò. Mhothuich na gabhair bhreaca dhi, dhlùthaich iad air allt na criche, agus thòisich iad air Guanag bhoehd a bhrosgluchadh agus a mbealladh air falbh. "'S ioma là," ars' iadsan, " bha sinne sa' chrò sin, ach dh' fhàssinn sgith dheth, theich sinn air falbh agus thug sinn oirnn na beannta sòlasach sin; thig leinn agus bithidh tu sona." Mo thruaighe! chreid Guanag na chual' i, agus air maduinn àraid leum i allt na criche mun do dhùisg Caomhag á suain agus cadal na maidne.

Dh' fhàiltich a companaich ùra Guanag le dealas mór, gheall iad a treòrachadh gu h-ionaltradh àillidh blasda, agus leaba dheanamh dhith do bhlàithibh cùbhraidh deagh bholtrach nuair thigeadh am dol mu thàmh.

Lean Guanag iad; bha nis ann aird a' mheadhon-latha, a' ghrian a' deàlradh le teasanabharach air na sléibhtibh. Bha i fann, lag, sgith agus claidhte. " A nis," ars' aon do na gabhair, "riaraich thu féin leis an lòn thaitneach so, agus òl as an t-sruthan tha ruith aig do chosan." Thòisich Guanag air itheadh; bha 'n seòrsa feòir a bh' ann do réir coslais maith ni's leòir ri amharc air—ach bha e searbh, searbh r'a ithe, agus an deigh ithe cha robh an t-acras air a riarachadh. Dh' fheuch i nis an t-uisge; bha e soilleir, glan ri amharc air, ach ged a dh' òl i' gu togarach dheth, cha robh a pathadh air a chasg; an àite sin, 's ann bu phàitiche bha i mar a's mò a dh' òl i. An uine ghoirid dh' fhairich i teasach no fiabhrus 'na cuislibh uile, oir bha'n t-allt so a' ruith troimh luibhean painnseanta dh' fhàg e cunnartach r'a òl, agus dhùisg fiabhrus anns gach aon a dh' fheuch am pathadh a chasg as. Bha Guanag mi-thoilichte, dh' fhairich i mar nach d' fhairich i riamh, luain agus buaireas nach d' fhiosraich i gu sin; ghuidh i air na gabhair gu'n tugadh iad do dh-àit eil' i, agus gu'n nochdadh iad ni-eiginn ùr dhi.

" Lean mise," ars' aon do na gabhair stiallach bhreaca—
Criochnaichear an eachdraidh so anns an ath àireimh.

'GIÙLAN STÒLDA ANN AN TIGH DHÉ.

Biodh "fios agad cionnus le còir dhuit tha féin a ghìulan ann an tigh Dhé."—
1 Tim. iii. 15.

Tha e gu tric air a ràdh le daoineibh a shiubhail móran do'n t-soghal, gur h-ainneamh a chunnaic iad luchd-aoraidh 'gan giùlan féin ni's neo-mothachala o'n leth-a-mach ann an àit air bith na ann an Albainn; agus tha so gu truadh fìor. Nach brònach déistinneach r'a thoirt fainear cho beag urram 's a tha móran a' toirt do thigh Dhé, an t-àite sin anns a' bheil aoradh air a dheanamh do'n Tì ard agus naomha! Thig iad a stigh le'n còmh-dach-cinn orra, gun mhodh gun urram do'n àite ni's mò na ged bu chrò cruaidh no chaorach a bhiodh ann. Cha smuainticheadh iad dol a stigh air doras uachdarain shaoghalta gun an aodach-cinn a thoirt diùbb, ach ann an tigh an Tighearna cha 'n eil meas aca. Cha 'n fhaicear so ann an dùthaich air bith ach ann an Albainn. Agus tha cleachdadh eile tha anabarach nàr, an déigh dhoibh suidhe, an àite 'n leabhar a ghabhail 'nan làimh agus beannachd an Tighearna a ghuidhe air seirbhis an latha, 's ann a ghrad thòisicheas iad air seanachas, air amharc mu 'n cuairt doibh, a' mothuchadh do gach ni faoin, gun uiread, a réir coltais, agus aon smuain shuidhichte shocrach air a' ghnòthuch mu 'n deachaidh iad an sin, no mu'n Tì ard agus ghlòrmhor a gheall a phobull a choinneachadh ann; agus co luath 's a bhios *Amen* a mach á beul a' mhinisteir a chrìochnachadh na seirbheis, a suas gach ad agus boineid air gach ceann, mar gu 'm biodh iad fo dhil' uisg' air taobh cnuic. Tha so anabharach nàr; cha 'n fhaicear so ann an dùthaich air bith ach ann an Albainn, agus gu truagh cha 'n ann sna h-eaglaisean Gàidheal-ada a's lugha 'chitèar dheth. Cha 'n e sin uil' e, ach nuair dh' éireas an coimhthional agus tha làmh an a' mhinisteir air an togail ri meamh ag asluchadh gu robh gràdh Dhé an t-Athair, agus gràs ar Tighearna Iosa Crìost, agus co' chomunn an Spioraid Naoimh maille rin, an ùrnuigh a's cudthromaiche 's urrainnear a chur suas, cha 'n eil fear san fhichead a' toirt fainear aon fhocal, ach ag amharc mu'n cuairt doibh agus a' strìgh co' s luaithe gheibh a mach air an doras. O! nach h-e so am mì-mhodh a's mò? cha 'n e 'mhàin sin ach am peacadh a's mò, tàmailt a thairgseadh do'n Trionaid uile-ghlòrmhoir?

Dh' ùraicheadh na nithe so 'nar cuimhne leis an litir a leanas, a thainig g' ar làimh, agus is airidh air àite sa' Chuairteir.

"A CHUAIRTEIR SHUAIRCE,

Bha mi 'n là-roimhe san eaglais Shasunnaich, agus ged chunnaic mi rud no dhà nach d' thainig gu h-uile ri m' inntinn, chunnaic mi aon rud a chord rium, agus 's e sin a h-uile h-aon mar chaidh e gu stòlda d'a aite-suidhe chrom e 'cheann agus rinna e 'ùrnuigh aithghearr, nach cuala neach ach a Dhia. Nuair chaidh mi do'n eaglais anns an àbhaist domh suidhe, air an ath shàbaid, lean mi an eisimpleir, agus innsidh mi dhuibh ciod a thubhairt mi. Cha 'n eil a bhathais agam a smuainteachadh gu bheil e airidh air àit

ann an “Cuairtear nan Gleann;” ’s e’tha mhiann orm fios fhaot-
aion uaibhse ’m bbeil no nach ’eil na briathran fallain, agus a réir
na Fìrinne. So iad;”

O ! Thusa ’llon le d’ ghlòir o shean
An teampull àrd an Salem ’bha ;
Bì ’n diugh a lèthair le deagh ghean,
A’s maothaich sinn le d’ ghathaibh gràidh.

O ! criothnaich sliabh Shinài ’n diugh,
Cuir duibhre’ dhubh ort féin mar shról,
Mum marbhar sinn le mais’ do chruth ;
Oir ’s leòir do ’n bhruth so cearb do d’ ghlòir.

Am Focal thigeadh le beò-bhuaidh,
A’s chitear gluasad measg nan cnàmh ;
A’ charraig reasgach aibhinn buail,
A’s gheibh an sluagh r’a òl an làn.

Gu farsaing fosgail do thigh-stòir,
A’s thoir do t’ òglach lòn gun tainn,
Do mhara cùbhraidh o na neòil,
A’s gheibh gu leòir gach anam fann.

Cum thusa suas na làmhnan sgith,
A chum gu ’n dìol e t’ aobhar féin ;
Ma theid car tiot’ an leigeil sìos,
Theid ruaig air chinnt’ air Israeil Dhé.

Air peacadh Horeib na dean luaidh ;
O tilg e uait ’an cnan do ghràidh !
A’s bheir sinn bóidean á so suas,
Gu ’n cath sinn cruaidh le neart do ghràis.

Coimhlion an diugh do gheallt’ gràidh
Do ’n àiresamh sin do d’ shluagh tha cruinn ;
A’s braon a nuas do bhuadhan gràis
Mar dhealta tlàth air bhàrr an fhuinn.

Cuir onoir air aona Mhac do ghràidh,
A’s air an là an d’ thug e buaidh ;
Mosgladh na mairbh ’nan cadal ’tà,
’S biodh gairdeachas san teampull shuas.—*Amen.*

S mise le mór urram

Bhur seirbhiseach ùmhail’

OURAN.

Baile-mór Ghlaschu
Ceud mhìos an Earraich
1846.

FREAGRADH MHIC-TALLA.

Air bruaich aibhne ’s mi ’seasamh ag amharc gu beachdail
Air a glaz shruthaibh còbhrach ’ruith seachad gu ceas,
Ar leamsa gu ’n robh i a’ sìor chur an òisid domh
Gach sonas air thalamh nach mair ach car seal.

"O! innis domh" thuirt mi, "a bhras shruth a' ghleannain,
A' d' chùrsa tha 'giùlan nam fuar-uisge gorm,
'N teid gach sonas san t-saoghal mar so as an t-sealladh?
Gach fàireachdunn ghràidh 'n teid an gearradh air falbh?"
Thuirt Mactalla 's e 'freagairt,—“ an gearradh air falbh.”

Gabh air t' aghart a' t' amar, a bhras shruth a' ghleannain,
O'n tha sòlasan talmhaidh cho grad ri 'n toirt suas;
Ach mo chridhe bidh a' gabhail seallaidh air nàdur,
'S am beannachdan cairdeis, o'n 'sleam iad san uair.
'M feum gach nì a nì milis ar beò-shlaint dol seachad?
A's beannachdan cairdeis am mair ach car uair?
Gach toil-inntinn aon-fhillt' ann an nàdur 'na cheud fhàs,
A's subhachais inntinn, gu grad an toirt uainn?
Thuirt Mactalla 's e 'freagairt,—“ gu grad an toirt uainn.”

"C' àite nis" a deir mise, "bheil dòchas fir thùrsa?
C' àit iocahlaint do thrioblaid a's saorsadh o chall?
Ma theid seallaidhnean àluinn mar so as an fhradharc,
Ri fuasgla' bhios mairionn c' àit idir an seall?
O! teich-sa," deir m' anam "gu casan do Shlàn'ir,
Dean maitheanas asluachadh 's creid ann a ghràdh,
Oir annsan tha slàint' agus lànachd gun traoghadh,
A's t' aoibhneas bidh mairionn 's cha teirig gu bràth;"
Thuirt Mactalla gu milis—" cha teirig gu bràth." A. S.

He 'n Samh la
do 'n mhaos mhairt,
1840.

NAIGHEACHDAN.

Ged a Bonamaid an Cuairtear leis na tha do naigheachdan coitichionn a mach air an àm so feadh na dùthcha gu dearbh 's beag maith a bhiodh 'na lorg; bu tioram e r'a innse' 's bu sheachd tirm' e r'a leughadh. Cha 'n eil a' Phàrlamaid a' deanamh a' bheag no mhór ach connsuchadh agus bruidhinn.

Cha bhi naigheachd air bith á *China* gus an ruig an armailt a chuireadh air falbh chum a smachdachadh. Tha dòchas againn nuair ruigeas iad gu 'n socruichear an aimhreit gun dórtadh fala. 'Si ar barail gu' bheil muinntir Shasunn le 'n sannd cho 'fada 'm mearachd sa' chùis so ri muinntir *China* iad féin. Tha luingeis Shasunnach, ole air mhaith, a' reic *opium*, 'se sin tombaca nan Turcach, ri muinntir na dùthcha sin, 'ga ehur a stigh a dh' aindeoin riaghailtean *China* agus laghanna na rioghachd sin, agus mar so a' buaireadh nan daoine bochda chum an sùgh-cadail so a's miosa na uisge-beatha gu mòr, a cheannach, agus an lorg so aimhreit agus misg agus tinneas agus gach ole thoirt orrasan tha 'deanamh feum dheth. 'Se gaol an airgid freumh gach uile.

Tha sìth agus sàmhehair ann an *Canada* agus a h-uile aobhar chum smuainteachadh gu 'n seas so. Tha 'n imrich mhór air a' bheil daoine 'labhairt o Bhreatunn gu *Canada* uachdarach, fo

chomhairle luchd-riaghlaidh na rìoghachd air an àm, agus co luath 's a bhios ni sam bith air a shoeruchadh mu 'n chùis so cluinnidh ar luchd-dùthch' e.

Chà robh' sid earraich riamh airson treachdail agus cuir a's cliathaidh a b' fhearr na th' againn air a' cheart am so, agus tha na tuathanaich Ghalla, daoine nach 'eil idir fufasda thoileachadh le sid, ag' aideachadh gu bheil i fàbharach.

Cha 'n eil caird ach gu maith trom air an àm, agus gach gnè mhalairt. Ar leinn nach 'eil marsantan mòra, ceanalta suairce Ghlaschu cho ro chridheil shunnach 's a b' abhaist doibh. Nuair nach 'eil iadsan a soirbheachadh cha dù do dh-ìochdarain agus luchd-cosnadh ach a bhi air deireadh. Cha do thòisich cosnadh gu ro mhaith fhathas, ach tha na rathaidean-iarpinn gu sìrdail a' dol air an aghaidh, agus tha forfhais do ghnàth dluth dhoibhsan air luchd-cosnadh.

AON FHOCAI SAN DEALACHADH.

Mìle taing d' ar cairdean òga tha cho eudmhor dhealasach as ar leith; tuille cha 'n eil àit againn a ràdh san àireamh so, ach tha h-uile litir tha sinn a' fastainn cairdeil, taitneach.

Tha "Iain an airde tuath" 'na dhulne còir; mar a shaoil sinn, cha robh e ach ri fha-dhà.

Fhuair sinn lomadh litir a' gearan nach robh duilleag-uachdair air a' Ghlaschu mar a b' abhaist a bhi air an fhear nach mairionn, an Teachdaire Gàidhealach. Nam biodh cota-mòr do 'n t-seorsa so uime cha b' urrainnear a' chur leis a' Phost; 's eiginn a' chur a' mach ruiste mar thà e, le léineig bhig ma 'theis-mheadhon, air am bi ninn an fhir do 'bheil e dol.

Tha maps no dealbhan againn do Chanada uachdarach, do New Zealand agus Australia, a b' urrainn duinn a thoir seachad an nagaich, ach cha 'n urrainnear an cur leis a' phost gun chostas; ach cuiridh sinn a' mach ind an cois nan Cuairtear nach 'eil 'n' dol leis a' phost agus nach 'eil air an stampadh. Faodaidh cuid a' rath gu 'n do chaill sinn ar Gàill leis an uiread so do Bheurla chleachdadh, ach 'sì' cha-innt as fearr 'na leithid so do ghnòthuch an tè-a's fhasa thuiginn.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

63, ARCADE.

Edinburgh, M'Lauchlan, Stewart, & Co.; Aberdeen, G. King; Dingwall, A. Keith; Thurso, Wm. Russell; Greenock, A. M'Leir; Paisley, A. Gardiner; Oban, J. Miller; Campbelton, Wm. Rulston; Perth, J. Dewar; Ròthesay, Wm. Glass; Dumbarton, J. M'Gregor, Stationer; Tobermory, J. M'Lean, Merchant; Fort-William, D. M'Millan, Writer; Fort-Augustus, J. Forbes, Schoolmaster; Beaulie, A. Campbell, District Clerk; Glenurquhart, A. Fraser, Schoolmaster; Stratherrick, J. Fraser, Schoolmaster; Kilmorack, J. Rose, Schoolmaster; Fortingall, D. Campbell, Schoolmaster; Balquhider, J. Carlton, Schoolmaster; Lochearnhead, J. M'Leod, Schoolmaster; Strathlin, J. M'Naughton, Schoolmaster; Stornoway, P. Clark, Schoolmaster; Glenorchy, R. Campbell; Cullander, P. M'Kinlay, Merchant; Lochgilphead, Neil Gillies, Merchant; Islay, D. M'Corkindale, Nosebridge.

Edward Khufi, Printer to the University, Dunlop Street.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

Mios a' Mhàrth, 1840.

AN TREAS ÀIREAMH.]

[Pàis 6 SUILLEAN.]

CONTENTS:—Condition of the Highland Population of Cape Breton, page 49.—The Two Lambs, Part II., 53.—Familiar Dialogue, New Zealand Manners and Customs, 57.—Regulations of Emigration Committee for South Australia, 63.—Legend of Stewart, Earl of Mar, 65.—Lament for Saul and Jonathan, 67.—Undutiful Son Reproved by his own Son, 69.—Pleasing Anecdote, 69.—Highland Proverb, 69.—News, War with China, 69.—Phases of the Moon, 72.—Notices to Correspondents, 72.

COR NAN GÀIDHEAL THA 'TUINEACHADH CHAPE BRETON.

Tha 'n t-eilean so dlùth do thìr-mór America mu thuath; cha 'n eil ach caol airmhèathan eadar e 's *Nova Scotia*. Tha 'n t-eilean ceud mìle air fad agus mu leth-cheud mìl' air leud. Tha e ana-bharach fuar fad a' gheamhraidh, agus trian do'n bhliadhna fo shneachda. Fhuair Breatann còir air, 'ee sin choisinn sinn e le iomairt arm, o'n Fhraing, anns a' bhliadhna 1745. Tha dlùth do dha fhichead bliadhna o'n thòisich cuid do mhuinntir na Gàidhealtachd air dol air imrich do'n eilein fhuar so. 'S ann á siorramachd Earraghaidheal, agus Rois, à chaidh a' cheud bhuidheann do dhapine bha air am fògradh a mach gun mhóran iochd, gu àite dheanamh do choigrich Ghallda, agus do chaoraich-mhóra. Cha robh aig a' chuid bu mhò dhiubh na dhioladh an t-airgid-aisig, ach fhuair iad thairis air creideas, agus le barantas a thoirt gu'n dioladh iad e 'n déigh ruigheachd. Bha so 'na uallach mór orra, 's chum e iad ann am bochduinn a' chuid bu mhò d'am beòshlaint, agus ann an eistheil na feadhnaich thug thairis iad. Fhuair iad fearann, ach 's beag a b' fhiach e do dhaoine bochda mar bha iadsan? Bha saothair mhòr ann an leagail na seana choille reachdmhoir a bha cinntinn ann fad linntibh, 'na freumhachadh a mach as a bun, 'nan giùlan air fàbha 'na dhéigh sin, agus ann an oibreachadh agus réiteachadh an t-èilinn air son barra 'ghiùlan.

Bha iad gun àsin cheart; cha b' urrainn a' chuid bu mhò dhiubh tuadh no tuireasg a laimheachadh; bha 'n t-sid gailbheach; sneachda 's reothadh; tighean aca r'a thogail do na craobhan a bha iad a' leagail, a' tighinas air droch theachd-an-tìr agus air droch còmhachadh, móran diubh gun aodach gun chaiseart, gun bhò gun each, iad féin lag, fann, gun mhiseach, ann an tìr aineoil, air am meileachadh le fusché, agus mìle duilgheadas nach tuig iadsan nach d'fhiosraich iad. Thuit móran diubh ann an ainfiach tróm, ghlac mòrd an ainfeich am fearann a bha iad fad bhliadhnaichean ag àiteachadh, agus cha robh aig na daoine bochd ach dol na

b'fhaide air an aia do'n choille, agus m'iasachadh air croit eile 'réiteachadh dhoibh féin, fo mhìle anacoithrem fo'n d'fhàilnich iomadh aon diubh. 'S ann uaithe so tha e a' tachairt gu bheil anabhara bochduinn ann an *Cape Breton* fhathast, dìth agus ganntar eho mór 's a bha riamb anns an dùthaich a dh'fhàg iad. Ach 's taitneach r'a thoirt fainear, ged is ann mar so a thachair do mhóran, gu bheil feadbain eil 'ann a fhuair an lamb-an-uachdar air na duilgheadais sin, agus a tha ann an coithrem maith.

Fad trì bliadhna dèug 'ar fhichead, an déigh do mhóran Ghàidheal dol thairis do'n àite so, cha robh aon fhear-teagaisg aig na daoine bacadh; cha robh aona mhinisteir aca—cha robh fuaim claig-eaglaise r'a chluinntinn—cha robh aca tigh-aoraidh anns an cruinnicheadh iad—cha robh aona mbinisteir ann gu càraid òg a phòsadh, gu leanabh òg a bhaisteadh, no gu orduighean an t-aeigheil a fhrithéaladh 'nam measg; 's gann gu robh Biobull no leabhàr eile ann, agus ged a bhitheadh, cha robh iad comasach air an leughadh.

'S ann sa' bhliadhna 1833 chaidh a' cheud mhinisteir Gàidhealach a chur a nànn; daine eudmhòr d'leas, suaire, bha 'siubhal o chearn gu eearn feadh an eilein. 'Se *Ferguson* bu shloinneadh do'n duine so, bha air a bheannachadh gu móran maith a dheanamh am measg nam fègarach bochda so, agus a tha fathast a' saothreachadh, agus tha dòchas againn a bhithens ioma bliadhna air a chaomhnadh 'nam measg. Fhuair e ar luchd-dùthcha mar chaoraich gun bheannachailte, 's gun non nench gu truas a grabhail diubh.

Bliadhna no dhà 'na dhéigh sin lean Mr Stiùbhart e, mhinisteir ceannata eile 'mhuintir na Gàidhealtachd. Tha 'n eòantas tha na daoine maithes sin a' toirt anns na litricheibh tha 'teachd napa, air cor m'pladaich nan Gàidheal, air an deuchainnean aimsireil, agus air an uireasbhuidhean spioradail, déiseach r'an leughadh. Lean na Gàidheil Mr Stiùbhart o àite gu àite, cuid diubh a' tighin thar mhonadh, treimh choille agus shneachd, a dh' éisdeachd searmoin, agus a dh' iarraidh baididh, cuid diubh air an son féin, agus cuid airson an cuid cloinne. Nis, buidheachas do'n Ard-Bheannachailte 'ghabh truas do'n chuid so d'a threud, agus a chuir ann an cridhe-achan dhaoine iochdmhòr aig an tigh, amharc orra le truas agus bàigh! Tha còig, mur 'eil roimhe so sè, ministeirean Albannach anns an eilein so, agus os ceann deich 'ar fhichead do sgoilean maithes, far nach robh a h-aon gus o chionn gheirid. 'S taitneach mar tha 'n obair bheannaichte 'dol air a' b'aghaidh a dh' aindeoin gaoh duilgheadais agus grabaidh. Chaidh ceathrar a nànn o chionn bliadhna a Glaschu, air an lasadh le eud agus dùrachd air maith a dheanamh am measg an luchd dùthcha. Baithne dhuinn fear eile a' dol gu maith, Lachann Dòmhaillach; bhuineadh a dhaoine 'mhuintir do eilein Chola as an deachaidh iad imrich a dh' àite, agus thainig e nall a dh' Albainn gu barrachd foghlaim agus bhrosnuich e òganach measail a bha 'na chompanach a' fàgail a' b'acharsothaidh gu dol a nànn maithes ris; agus tha sinn a' dèanamh dòchas gu bheil iad a nis a' saothreachadh le chéile, agus

'nam beanachadh mòr do'n eilein. 'Si ar n-draugh gu coirbhi-chendh Dia leo, agus gu streadh e an lèithean, chum 's ma 's e sin a thoil-sin, gu'm faicadh iad toradh an saothrach nan latha fèin.

Tha dèigh mhòr aig Gàidheil bhochda *Chape Breton* air leabhraichean Gàilig fhaotainn, agus tha iomad libir dhàrachdach 'g ar ruigheachd, ag aithneadh gu 'n oiridheamaid iad chum ruigheachd eora. Tha leabhraichean eòlam Ghàidhealach gu h-àraid luach-mhòr leo, agus doirbh r'a fhaotainn. Cha 'n fhiosrach sinn air dòigh anns an fadach dèine maith eamais an caomhneas d'an luchd dùthcha bhochda tha thairis, a thaisbeanadh na b'fhearr na leabhraichean 'nan caimnt mbeathaireil fèin a char d'an ionnsaidh; dh'fhalbh mòran diabh gun sgillinn, agus tha mòran d'an sliochd bechd fhathad. Ruinneas so gheibheadh iad fearann an nasgaidh no air neo-ni, ach a mis cosdaidh ceud acair osceann dà phunnd-eang agus deich ogillean Sasunach. Cha 'n oil ceud acair a dh'fhearrann mar air a shon sin, shaoileamaid, as an rathad, ach bu chòir dhuinn a chuimhneachadh so doirbh 's a tha e r'a réiteachadh 's a char gu fèin.

Ach bochd mar tha Gàidheil an eilein so, tha iad a' togail eaglaisean, agus tha iad caomhacail cairdeil r'an cuid ministerean. Bha ceid diabh cho tuingeil do Mhàr Friosal airson e dhol a shearmonachadh latha dheibh, 's gu'a do chuir iad luchd eitheir de bhuntàta g'a ionnsaidh mar dhearbhadh air an taisealachd. "Bhaist mi an diugh" ars' e sin ann an litir a chuir e dhachaidh, "còig pàisdean 'ar fhichead, còig dhuibh as an aon teaghlach. Bha aona Ghàidheal aig an robh dà leanabh r'am basteadh, co bochd 's nach robh còmhach-cinn no cais'eart air, no fiach cota-bàin e dh'adach air fèin no air a theaghlach. Air a' cheathramh latha de cheud mhios an fhoghacaidh, chaidh comanachadh Suipèir an Tighearn a fhrisheadh san àite so; air di'rdaois, latha 'n traisg, bha aoradh againn ann an trì àiteachan, agus air di-ciadais bha coimhearsnachd againn airson seannachais agus comhacaidh spioradail; air di-cathairne bha dà shearmon againn, aon sa 'Ghàilig agus aon sa' Bheurla. Thèidich an t-coirbhis leth-uair an dèigh deich uairean sa' mhaduinn, agus cha robh i crìochnaichte gus dèigh shea uairean a dh'fheasgar. Bha aoradh againn air di-luain mar an ceudna, agus bha sin a' meas gu robh dà mhìle pearsa san óiseachd, agus orainneachadh na bu riaghailteach, na bu stòlda guilean, na bu shuidhichte auns gach dòigh, cha'n fhaca mi riamh ann an aona chearn anns an robh mi. Bha h-uile cridhe làn, agus da nìosach 's gann gu robh àil tioram. Thag iad gu m' chuimhne 'n eòlas a th'againn air na COMHANTACH, (*Covenanters*) nuair bha iad air an fògradh gu beanntaibh agus gabhlach nan creag a dheanamh aoraidh do Dha. "Gun teagmh" ars' an duine maith so "tha Dia 'nàr measg, agus tha mi ann an dòchas gu bheil mòran a' teachd a mach as an fhàsach, 's an taic air fear an gràidh. Bha 'n t-sid àillidh, agus ged a bha 'n sluagh dòmhail air teachd o gach cearn do'n eilein, fhuair iad cairtealan, agus gach goireas agus

feumalachd a b' urrainn doibh iarraidh. Bha mu thimebioll trì fichead ann a chomhpàirtich do'n ordugh naomh. Cha dhi-chuimhnichear an là so ann an ùine ghoirid ann an *Cape Breton*. Bu taitneach da rìreamh an sealladh! O chnoc bòidheach a bha beagan os ceann an àite chiteadh bàtaichean fo shiùil 's fo ràimh a' tighinn o gach aird, agus a' gabhail 'ionnsuidh lamraig sheasgair a bha 'n cois a' chladaich. Dlùth do'n àite sin, chiteadh eaglais gheal eireachdail, agus tigh-sgoile 'ga thogail airson òigridh an àite. Tiota beag o'n eaglais chite pàillion, agus duine aosmhor, dreach-mhor 'na choslas, a rugadh ann an Gàidhealtachd Albuinn le 'bhlobull 'na làimh 'na sheasamh ann, a' leughadh le guth ard socrach, stòlda, focal Dé do'n t-sluagh mar bha iad a' cruinneachadh, agus buidheann an déigh buidhne dhiubh a' teachd air an aghart 's a' suidhe air an rèilein. Air an tràigh chite ceud bàta air an tar-ruing suas far nach ruigeadh an làn iad; agus cha bu chòir a dhi-chuimhneachadh gu robh mòran do chloinn òig ann, eadar deich agus coig bliadhna deug, le'm Biobuill, 'ga éisdeachd le dùrachd agus mothuchadh mòr, air obair shòleimte an latha.

Tha so uile taitneach, agus bu chòir dha sòlas thoirt dhuinne tha fathas san dùthaich shona so. Tha feum air mòran do mhinistirean Gàidhealach ann an *Cape Breton*. Tha muinntir an eilein sin a' glaothaich le dùrachd an anama, air searmonaichean an t-soisgeil, iad a dhol a nùnn a chuideachadh leo. "Cionnas" ars' iadsan, "tha e a' tachairt gu bheil ministirean òga Gàidhealach cho leisg an dùthaich féin fhàgail? gur fearr leo bhi 'teagasg sgoilean aig an tigh, no bhi ioma bliadhna 'nan tàmh, na tighin a mach an so a shearmonachadh saoihbreis do-labhairt Chrìosd, do pheacaich bhochda bhàsmhor?"

Tha trì aiteachan-aoraidh aig gach ministear anns an eilein so, agus tha iad a'dol roimh sbaothair mhór. Tha ann an aon àite ris an canar *Myra*, dà cheud teaghlach Albannach, agus do chreidimh eaglais na h-Alba, chaidh imrich o Uithist a' chinne-tuath; ghabhadh iad so ministear air an son féin, agus ochòin! 's iad a chuireadh an fhàilte shuilibhearr' air. Tha iomad àit eile do'n t-seòrsa cheudna ann. O! nach sòlasach an nì smuainteachadh air latha a' chomanachaidh sin féin air an d'thug sinn cùnnas? gu robh dà mhìle d'ar luchd-dùthcha bha cho fad' ann an tìr thioram, thartmhor, theith, as eugmhais uisgeachan na beatha spioradail, air an cruinneachadh a dh'éisdeachd deagh sgeòil shòlasach na slàinte; an sluagh mòr so a' togail shalm do Dhia, agus a' cumail cuimhn' air bàs an t-Shlànuigheir, ann an àite far nach robh r'a éisdeachd o chionn beagan bhliadhnaichean, ach beucaich bheathaiche fiadhaich an fhàsaich, agus iolach nan innseanach thruagh, nach cuala riamh iomradh air ainm an Dé bheò? Nach maith a dh' fhaodas sinn an laoidh so aithris le taingealachd do Dhia?

Feuch dh'éirich solus air na slòigh,
Bha chòmhnuidh 'n duibhre bàis;
Is air an t-sluagh a bha fo sgàil,
Nis dhealraich griat nan gràs.

Canaibh do' u Tighearn òran nuadh,
 Air 'ainm biodh luadh 's gach àit;
 Feadh muir is tìr is innse eian,
 Biodh moladh Dhia gu bràth.
 A chathair mhór! is fhàsaich fhaoin!
 Molaibh aron ar Dia,
 Sa' mhachair thugaibh moladh dha,
 'S na bheil 'nur tàmh feadh shliabh.

Tha comunn ann an Glaschu airson ministerean agus maighstirean sgoile chur a mach a dh' America mu thuath, agus is neo-shuairce 'n Gàidheal nach cuidich leo. Tha Gàidheil bho chd America fada 'nan comain a tha 'riaghladh a' Chomuinn so. Tha aon fhear dhiubh 's cha 'n urrainnear barrachd cliù agus taing a thoirt dā na tha e 'toilltinn anns a' chàs mhaith so, 'se sin an t-urramach an t-ollamh *Burns*, aon do mhinistirean Phaisleig, a shaoithrich gu mór airson maith Chape Breton.

AN DÀ UAN.

AN DARA H-EARRANN.

“Lean mise” ars' aon do na gabhair stiallach bhreaca, “agus bheir mi dh' ionnsuidh na coille air a' bheinn ud thall thu; nach léir dhuit na h-eòin àillidh tha 'seinn air na geugaibh?”

Dh' amhairc Guanag ach cha robh a sealladh cho geur 's a b' abhaist da; bha seòrsa do cheò dorch a mu 'n cuairt di, agus cha b' urrainn di nithe fhaicinn mar a b' abhaist di; ach lean i a' ghabhar gus an d' ràinig iad a' choille anns an robh na h-eòin air an cual' i uiread mholaidh.

“Tha 'n oidhche 'ciaradh” arsa 'ghabhar, “tha 'ghrian a' dol fodha, treòruichidh mi thu gu leabaidh do bhlàithean cùbhraidh far am faod thu luidhe agus an oidhche chur seachad, oir cha 'n fhaod thu gun bhi sgith; agus tàlaidh ceileirean nan eun thu gu suain; pillidh mi 'm màireach agus fosglaidh mi suas air do shon slòsan ùra.” Bha Guanag taingeil, agus ghrad luidh i air leabaidh bhlàithean do gach dath agus seòrsa. “Bidh mi nis” ars' ise “toilichte.” Sheinn na h-eòin ach cha robh aca ach aona cheileir; dh' fhàs Guanag sgith dheth, agus bha 'n ceòl searbh r'a éisdeachd; agus nuair a sgaoil na h-eòin sin an sgiathan mhothuich Guanag nach robh ite aig a h-aon diubh a bhuineadh dha féin, ach a sponadh á h-eòin eile, agus gu robh iad féin lachdunn, odhar grànnda ri amharc orra.

Dh' fheuch Guanag cadal fhaotainn ach dh' fhairtlich so oirre; bha fàile nam blàithean a bha an tùs taitneach, a nis air fàs anabarach tróm mi-thaitneach. Dh' éirich i agus dh' fheuch i aite-tàmh eile fhaotainn, ach bha 'ghrian an déigh dol fodha, bha 'n oidhche dorch, cha robh reul no rionnag san athar, bha dubh-dhorchadas m' a timchioll, bha sgàth agus eagal oirre ceum a thoirt

gun fhios nach tuiteadh i ann an slochd anns am biodh i air a milleadh. Ràinig i mu dheireadh bun craoibhe, agus chruinnich i duilleagan seargte 's leig i i féin sìos gu tàmh; ach shéid a' ghaoth, bha 'chailleach-oidhche le 'tuireadh brònach a' sgrìachail os a ceann, agus an ialtag ag itealaich mu 'n cuairt di. Cha b' urrainn Guanag lochd fhaotainn; bha 'n oidhche anabarrach fuar, agus bha fuaimeannan eagalach air nach robh i eòlach, air feadh na coille, agus nuair thuit i mu dheireadh ann an seòrsa de chadal luaineach, bha na bruadair a b' eagalaiche 'lìonadh a h-inntinn. Ar leatha gu fae' i a piuthar neò-chiontach, Caomhag àillidh, 'na suain chùin air an fheur ghorm fo fhasgadh nan craobhan àluinn; air uairibh smuaintich i gu'n d' thainig an deagh Bhuachaille d'a lìonnsuidh 's gu 'n do ghairm e oirre le guth garg, agus air uairibh eile ghrad dhùisgeadh i as a cadal a' smuainteacha' gu 'n robh 'n leómhann beucach dlùth agus an impis a milleadh.

'Nuair thainig a' mhaduinn agus a phill a' ghabhar, dh' innis Guanag mar chuir i seachad an oidhche, agus dh' fheòraich i cia mar a b' urrainn di pilleadh 'ionnsuidh a' chrò a dh' fhàg i, far an robh Caomhag ghràdhach.

"'N ann do 'n t-seòrsa sin thu?" arsa 'ghabhar, "cha 'n eil thu ach òg fhathas; stad thus' agus ann an ùine ghoirid bidh meas agad air an t-saorsa tha ri shealbhachadh air na raointibh farsuing so."

"Theagamh gu 'm bi," arsa Guanag, "ach tha mi air mo mhealladh gu mòr; oir cha 'n fhaca, cha chuala 's cha do bhlais mi mi air bith thug riarachadh is fiach 'ainmeachadh do m' anam."

"Dean thusa foighidinn" arsa 'ghabhar "agus cha 'n fhada bhios tu mar sin." Chreid Guanag, agus bha i a ris air a mealladh. Gheall na gabhair mòran o àm gu h-àm, ach cha robh Guanag toilichte. Thredraich iad i thar sléibhtibh àrda, corrach, eas, mòran na bu doirbhe r'an coiseachd na na beanntan air an do ghiùlain am Bhuachaille maith i, nuair theasairg e i o ghlaic an leómhainn. Bha a rùsg air a shracadh dhi leis an dreighinn agus na drisean; bha a cusan air am milleadh leis na creagaibh agus na clachaibh a bha 'na rathad, agus thòisich na gabhair ri bhi eas, crosda rithe, agus tàir agus magadh a dheanamh eirre. Ach 's e nì a's mò dhùisg iomaguin Guanaig, beucaich an leómhainn agus a' mhagh-ghamhain e na beanntaibh, agus iomad oidhche cha do chaidil i lochd leis an eagat.

Chuir i mar so seachad iomad latha agus oidhche shamhraidh 's gheamhraidh o 'n a dh' fhàg i 'n crò sona; ach air feasgar àraidh air a losgadh le pathadh, luidh i sìos air an fheur, agus mar so thog i a tuireadh tróm. "O!" ars' ise, "nach b' amaidheach mise a smuaintich riamh air a' chrò bheannaichte 'n robh mi, fhàgail? B'e sin gleann na sìth—'s ann an sin a bha na eluanagan uaine 's na h-uisgeacha fallain beò—cia fionnar an dubhar ann am d' rinn e mo leabha! a ghairdean féin tharam chum mo dhìon—a' ghrian cha do bhuail mi san là, no 'gheallach san oidhche—agus thusa 'Chaomhag mo ghràidh, leis am b' àbhaist leam luidhe 's éiridh le

cridhe ait a chur fàilt air a' bhuachaille mhaith. O mo Bhuachaille! O mo Chaomhag, mo phiuthar ghaolach! c' arson a thréig mi sibh? Cìod is urrainn na beaunta corrach casa se thoirt domh mar ionnlaid airson an t-sousais agus an toil-inntinn a chaill mi? Mo thréaighe! tha h-uile latha 'n so na 's miosa na 'n latha chaidh roimhe—c' àite 'bheil an t-saorsa 'ghealladh dhomh? Cha 'n fhearr mi na tràill, oillt air m' anam o mhoch gu h-anmoch; cha 'n iomann 's nuair bhia mi ùmhail do 'n ard-bhuachaill a ghràdhaich mi agus a dhéirt 'fhuil air mo shon; 'sann an sin a bha mise 'sealbhachadh sìth a's saorsaigh.

Am fèadh a bha i mar se a' caoidh agus a' gearan, chun' i omaichean tróm—dh' amhairc i ma 'n cuairt di, agus air ball chunnaic i caora leònta a' ruith do 'n cheart àite 'n robh i. Thuit i 'a taobh, an fhuil a' ruith gu craobhaich, i air a lot gu tróm agus ann an glaic a' bhàis.

"C' arson" ars' ise ri Guanaig "tha thu 'na d' shuidhe an se? Eirich! Teich! tha 'n leómham air guala na beinne ad shuas; thoir thu féin as gu grad, air neo tha thu caillte." "Cionnus a' theichas mi?" arsa 'n t-ann 's e air chrith le h-oillt. "Tha ann a' ann," arsa 'chaora, agus ni bheil ach ann a' ann, far an urrainn duit a bhé tèarainte, agus 'se sin fo chùram a' Bhuachaille mhaith agus anna a' bhuar a d' fhaigh thu, an crò 's am buachaille mhaith gun saethair 's gun dàilghedas, gidheadh cha 'n anna gun duilgh-easas nór agus gun spàirn chruaidh a gheibh thu air t' ais; cha 'n eil bealach no cum air an urrainn duit triall nach 'eil an leómham garr an cumart do choisneachadh." "Cìod ma tà" arsa Guanaig 's i 'criothmachadh le h-eagal "a chomhairliche" tu dhomh a dhean-as?" "Dean mar a thegras tu," arsa 'chaora, "ach shad's a tha thu san àite so cha 'n urrainn duit a bhé tèaraint' o'a leómham." Air a' cheart am se chunnaic Guanaig treud chaorach a' reith 'nan deann le leathad, mar gu 'm biodh iad air an ruagadh le nàmhaid gheineich, ach bha 'm fèaghar a' ciaradh, dorchadas nan tràth air tighinn, 's cha b' urrainn di fhaicinn cìod an ni chuir eagal orra, no cò bha 'gas ruagadh. Chlisg i le h-uamhas, agus ann an trioblaid mhór ghlaoch i mach, "cìod a ni mi chum 's gu 'm bi mi air mo thèarnadh o ghlaic an leómhainn?" Bha 'chaora ann ann plathadh a' bhàis, 's gann gu robh comas labhairt aice. "Eisdrum, a Guanaig bhoichd," ars' ise, "Tha 'm bas dlùth dhomh, cìod an fhirinn, 's m'ithich dhomh a labhairt; bha mise cho togarach ri h-ann eile tha air beannataibh na h-amaideachd so, air thusa bhuaireadh air falbh o chrò an àigh anns an robh thu, ach dh' fheuchainn a nis do stiùradh air t' ais. O! nach mise dh' iars dol air m' ais mi féin an àit thusa thàladh air falbh, ach rion mise tèir air an deagh bhuachaille, chuir mi gu neo-shuim an leómham garr, cha do chàrd mi gu robh a leithid idir ann; lean mi tograidhean mo chridhe chealgach féin, an t-uabhar, an spòrs, 'siad sin a mhìll mi; cha 'n fhèiginn ach an suoghal a ghabhail fo m' cheama. Pùll, pùll; pùll gu tràth, pùll air a' cheart am! O! fàg na raointe

truagha so, cha 'n eil orra ach bòile 's fiarus a's iomaguin, an gàire breugach, cridhe claidhte, engal agus buaireas, bochduinn agus bàs. Fàg iad a 'Ghuanag, mum fàgar thusa mar tha mise, rùiste, leònta gun truas, gun iochd, gun charaid gun chomhfhurtachd, gun chòmhaidh, gun cobhair, agus gun dòchas. Eisd! tha an crò beannaichte dh' fhàg thu anns an aird-an-ear, an aird anns a' bheil a' ghrian ag éiridh; amhairc os do cheann, faic a reul dealrach àillidh ud san aird-an-ear; cum do shùil air an reul sin, dean do ghabhail oirre, ruith air sgàth do bheatha, ruith, na dean moille, na h-amhairc a' d' dhéigh." Tuille cha do labhair a' chaora thruagh—aona phlòsga' beag agus thilg i an deò.

Dh' amhairc Guanag le truas agus oillt; ghrad theich i a' falbh; bha 'n oidhche gu maith dorcha, ach bha 'n reul san aird-an-ear a' dealradh, chum i a' shùil oirre; chual' i air uairibh miogadaich nan gabhar, méilich thruagh nan caorach, agus beucaich oillteil an leòmbainn, ach cha do stad i. Bha 'n reul a' fàs doilleir, bha neula 'tighin thairis oirre mar dhirich i uchdach ard, agus mar theich an reul cùl nan neul, bha camhanaich na maidne 'bristeadh a mach cùl nam beann, a's gathan àluinn na gréine ag òradh aird nan speur. Chunnaic Guanag crò na sìth—buar an àigh, agus bha i cho sgith, air a claidh le saothair le h-eagal agus iomaguin, 's nach robh e 'na comas dol ceum na b' fhaide. Luidh i air an fheur, gun lùs. Thòisich i air beachdachadh ceithir thimchioll a' chrò, ann an dòchas gu 'm faigheadh i 'stigh cho furasda 's a fhuair i 'mach, ach chunnaic i nach robh dòigh air pilleadh a stigh ach tre 'n dorus aimhleathan a bha air a ghlasadh, agus aig a' Bhuachaill amhàin, bha 'n iuchair. Dhùisg so iomaguin ùr. "Cia mar is urrainn dòmhsa" arsa Guanag "do dhànadas a ghabhail bualadh? mise 'dh' fhàg e, chuir cùl ris, a rinn tàir air? ach" ars' ise "nach do ghràdhach e mi, nach do dhóirt e 'fhuil féin air mo shon, ciod am fios nach gabh e truas fhathas?"

Nuair bha Guanag mar so a' breithneachadh, chunnaic i dorus a' chrò 'ga fhosgladh, agus am buachaill e féin a' tighin a mach agus a' giùlan Caomhag ghràdhach 'na uchd. Cia mar dhùisg so aiteas agus dòchas 'na h-inntinn! Dh' fheuch i éiridh agus ruith 'nan còmhaidh, ach bha eagal oirre, agus mhothuich i nach robh e 'na comas aona cheum a ghabhail—thuit i air a h-ais le anfhainneachd 's cha mhór nach d' thug i céill. Bheachdaich i am buachaille caomh a' gluasad suas ri uchd na beinne air an robh an t-ionaltradh mu 'n cual' i e gu tric a' labhairt, agus far na gheall e iadsan a ghiùlan fa-dheòidh a bhiodh seasmhach dha ann an gràs, agus ùmhail d'a thoil. 'S ann troimh dhorus do 'n òr bu deirge dreach a bha 'n t-slighe do 'n tìr àghmhor so. Bha 'n dorus so cho dealrach ri soillea na gréine ann an airde a glòir; agus nuair a ràinig am buachaille mullach na beinne, dh' fhosgladh na dorsan àrd, agus leigeadh a stigh Caomhag an àigh. Chual' i nis ceòl na bu mblise na sheinneadh riamh air talamh, nach cuala cluas riamh a choimeas!

Air a' cheart àm sin ràinig fuaim do sheòrs' eile 'n t-àite 'n robh

i 'na sineadh; thionndaidh i, agus eò mhothwich i air uchd na beinne ach an leómhann garg. Bha 'bheucaich mar fhuaim tairneanaich, agus cha robh creag no coire nach do fhreagair d'a ghéimrich oillteil. Mhothuich i gu robh e 'téarnadh agàirnich aird os a ceann, agus a' gabhail dìreach 'ionnsuidh a' cheart àit anns an robh i féin 'na sineadh. Thainig crith agus oillt air Guanaig nach d'fhairich i riamh roimhe a leithid, ach air a' cheart àm so thug i fa' near am buachaille nuith a' téarnadh na beinne taobh eile 'ghlinn, agus, ar leatha gu 'n cual' i e 'g ràdh, "Na biodh eagal air m' uaineam beag féin, oir tha mise comasach air iadsan a theasairginn chum a' chuid is faide mach, a thig do m' ionnsuidh." Làn dòchas a cridhe, agus a' deanamb aon spairn le 'h-uile neart, dh' éirich i air a casan. Bha 'n leómhann a nis dlùth, a chraos fosguilte, 's ann am prioba na sùl bhiodh i 'na ghlaic, ach thug Guanag aon leum leis na h-uile càil agus neart a bha 'na comas, agus tilgear i féin aig casan an deagh bhuachaille, agus togar suas d'a ionnsuidh sùil an aithreachais agus osunn an dòchais.

Nia, ciod a dh' éirich do 'n uan so 'na dhéigh sin, cha 'n fhiosrach mi 's cha chuala mi riamh; ach 's aithne dhomh tròcair agus caomh-alachd a' Bhuachaille bheannuichte, gu bheil e cho deònach gabhail ri uain a chaidh air seacharan, maitheanas a thoirt doibh agus an saoradh, 's gu bheil mi làn chinnteach gu 'n do theasairgeadh Guanag o ghlaic an leómhainn; agus gu'n tugadh e cridhe ùr agus tograidhean ùra dhi, air chor's gu 'n do chinn i 'na caoirich ghràdhach, dh'leas aoibhinn 'na threud féin; agus is làn-chinnteach mi a thuilleadh air so, nach iarradh a' chaora so tuille gu bràth crò na sìth fhàgail, làn-dearbhte gur h-ann fo chùram an Ard-Bhuachaill, amhàin, agus 'na chrò féin tha sòlas buan agus suaimhneas mairionn agus ann an deanamb a thoile, gu bheil duais ro mhòr.

CÒMHRADH.

EADAR CUAIRTEAR NAN GLEANN AGUS EACHANN TIRISDNEACH.

Cuairt.—'Ne so Eachann?

Each.—'Se so féin e, le'r cead, na tha làthair dheth; 'bheil sibh féin 'nur slàinte?

Cuairt.—Cha 'n fbaod mi bhi 'gearan. Co è 'n t-òganach tha leat an so, Eachainn?

Each.—Sgonn balaich is mac dhomh, aig an robh toil seanachas a bhi aige ribh. Thainig sinn a mach á Tirithe le làn bàta, le cead duibhee, do mhucan grànnda; 's upa tha leth-uair au uaireadair a dh' ùin' agaibh r'a sheachnadh, tha sinn fìor thoileach ur seanachas a chluinntinn agus ur combairle fhaotainn.

Cuairt.—Dean suidhe, Eachainn; cia uime tha thu 'g iarraidh mo chombairle-sa?

Each.—Ma tà, gun dol a nunn no nall o'n chùis, innsidh mi sin duibh. Chuala sibh gu robh muinntir na Gàidhealtachd fo thogail mhòr air an àm so mu 'n imrich air a' bheil àireamh mhòr dhiubh

a' amainteachadh dol, do sìoghadan fad 'as. Tha fadhbain a nis a' falbh o àite gu àite, air tòir dhaoine gu dol thairis, mar gu 'm biodh ann dròbhairean air tòir dhann agus aighean sìrean rannaidh; a b-uile fear a' moladh na dùthcha g'a bheil e féin ag iarraidh an tabhairt, agus a' dìomoladh gach àit eile. Tha daoine bochda fo bhrislich leis na tha iad a' cluinntinn, agus gun fhios cìod is mòir dhoibh a dheanamh, no c' àit a b' fhearr dhoibh dol. 'S éigin da mhòran aca dol taobh-eiginn, ach cia dhiubh 's ann an dheas no mu thuath, cha 'n eil fios aca, 's bha mise 's mo mhac so ag iarraidh ar comhairle oir ribh féin mu 'a shùis.

Cuairt.—C' àit an robh sibh a' amainteachadh dol?

Bach.—Fhir mo chridhe, cìod am fios a th' agasne? Ma's éigin domh féin nead m' òige fhàgail, agus mo sgiathan a sgoileadh, 's anasrach leam fhad 's a thèid mi, nam bithinn cinnteach á h-àite maith mu dheireadh; ach tha mi ann an ioma-chomhairle bhochd, leis gach agawl agus iomradh tha mi 'faotainn. Cha teir dithis an aona bharail domh. Thachair duin' uasal tlachdmhor orm o chionn latha no dha, agus thuit dhuinn a bhi 'seanachas mu na mìuibh so; dh' fheadruich mi dèidh cìod a' chearn a chomhairlicheadh ead domh dol, agus easail sibh cìod an fhrèagairt thug s dhomh? "Cia dhiubh," ars' ean "a b' fhearr leat a bhi air do mheileacladh leis an fhuachd, no air do loagadh le teò?" "Ma tà" arsa mise, "cha 'n eil mi féin ro chinnteach; 's coigeis leam cò dhiubh." "Iannis so dhomh," ars' ean a rithist, "cia dhiubh b' fhearr leat a bhi air t' itheadh leis na madaidh-allaich no leis na daoine dubha?" "Ma tà," arsa mise, "'s gnothach sin nach do ghabh mi féin gu maith fo bheachd." Dh' amhaire mi 'na aodann, a dh' fheuchainn an tuiginn cia dhiù bha e da rìreann no ri fala-dhà. Rion e glag gàire, agus dh' fhalbh e! Nis, fhir mo chridhe, a Chnairteir rùnnaich, inasrach sibhac 's fhuirinn domh. Thug sibh cunntas anabharach taitneach dhuinn mu 'n eilein uaine taobh eile 'n t-saoghail far a' bheil na craobhan móra 's na h-eòin àillidh; ach cìod an seòrsa dhaoine th' ann, ma tha daoine idir ann?

Cuairt.—Tha daoine ann eadar an dù eilein ris an abair iad *New Zealanders*, tha ochd fichead mìle dhiubh ann eadar shean a's òg, 'se sin tha iad a' deanamh dheth, àiseamh sluagh na dùthcha. Bha iad aon uair mòran na bu lìonmhoire, ach leis gach cogadh fàiteach eadar rìrtha féin, chaidh anabharach dhiubh a mharbhadh. Tha luchd-àiteachaidh nan eilein sin 'nan treubhan fadhaich air leth o chéile, dìreach mar bha na sèachda Gàidhealach o chionn ceithir cheud bliadhna, a' catb 's a' cogadh r'a chéile; cinn-fheadhna thairis air gach treubh no cinneadh, a tha 'faotainn urram mar rìgh napa, agus d' a bheil iad dìleas, gu h-àraidh an àm cogaidh. Tha luchd-àiteachaidh nan eilein so 'nan daoine allmhara, fadhaich, borb, agus gu tur aineolach. Do gach seòrsa dhaoine borb air agbaidh an t-saoghail cha 'n eil an leithid r' am faotainn airson tapachd, teòmachd, spionnaidh agus treuntair, nam b' aithne dhoibh an cumhadhnan madairra chur gu feum. Tha dath an craicinn eadar a bhi dubh agus buidhe-odhar. Tha iad anabharach salach, mossach agus gràineil 'nan cleachdaineann, ged

nach 'eil daoine ann bith a's eireachdala 'nan cunnadh agus 'nan pearsachan. Am bitheantas tha iad dìth air sè troidhean air àirde, agus garbh, calma, fùghainteach, lùghmhor. Tha cuid do na mnathan òga taitneach ri amharc orra, maiseach, eireachdail 'nan dealbh, le eilean dorcha bàigheil; ann fuit fada 'tuiteam sìos 'na dhuala beacklach camagach ann 'n gunnibh. Tha e 'na chleachdadh ann maraig nan daoine se an sòdaire agus an cuirp gu léir a ghearradh le sporan agus aligeachan geura, chum coltas na's colgarra 's na's eagalach-choirt doibh ann an beachd an neimhdean, agus 's àbhaist do na fir 's na mnathan a' chòrann uile 'suidhreach le h-uile 's le eall ròn agus éieg, agus criadh ruadh, nì tha 'togail bola a'greamhail diubh anns an dùthaich ghrianaich theith se, agus a' teirt orra amharc namharra, oillteil.

Each.—Na truaidh! ach a' bheil a' bheag do thighe no do eòlas aca?

Cuairt.—Tha iad geur agus soirbh r'an ionneuchadh; agus a' chuid diubh a dh' iompaichadh chum a' chreidimh Chrìosdail, mar a' ch' ann 'na dhèigh se, tha iad riaghailteach agus beusach 'nan giùlan. An fheadhain a dh' fhoghlaim ceaird, tha iad teòma, seòlta, innleachdach. Tha cuid diubh 'nan seòladairean cho tapaidh, sgiobalta, ealanta 's a sheas air clàr luinge, muir a bhios iad bliadhna no dha air loingean Sheannach, ris a' bheil iad a' deanamh muinntearrais, agus a' tighin air uairibh dhachaigh do 'n dùthaich se 'nan seòladairean.

Each.—An aonil sibh a' bheil iad mar sin? 'S mi nach eòladh ann falamdair fo 'n aèlann ghràinde ri latha gaillinn.

Cuairt.—Cha ruige 'n leas eagal a bhi ort; tha ministear urramachta thainig dhachaigh air luing mhóir o'n eilein sin, ag ràdh ruion, ann an leabhar a chuir e mach, nach robh stiùradair ann luing a b' fhearr na eileunach dhiubh se a bh' aca. “B' iongatach an sealladh,” aca *Dr Lang*, “*Taki* (oir b'e sin a b' ainm dha) fhaicinn a' stiùradh na luinge anns an doimhne bu ghàbhaidh, air druim a' chuain, troimh stòrm agus dhorchadas, agus an sgiobair 'ga shònruachadh a mach e mheasg nan seòladairean uile, mar an t-aon as an robh barrachd earbsa aige, agus bu làidire bha aige san luing: eileanach bochd a bha o chionn ghoirid a' ruith rùiste feadh na coille, cho fìadhaich aineolach ri eileid nam beann, cho borb ri madadh-alluidh an fhàsaich.”

Each.—An gille! Air m' fhocal, 's iad a dh' anna daoine tapaidh. Cha duine gun t-ur a stiùras bàta ri droch latha, mar tha fios agaibhse, gun tighin air luing mhóir; ach a' bheil bàtaichean aca féin?

Cuairt.—Thà, a'ghean fada a' bheil ann, air an cladbach á h-aona mhaide mòr, cuid diubh ceithir fichead troidh air fad, agus a' ghiùlain eòlas eòlas, 's a theid tromh muir a' chuireadh iongatas ort; dh' fhaicidh rann aca air uairibh anna se.

Each.—Thug iad barr air birlinn Mhic nèill Bhacra, no a'ghean mhór thighearna Chola.

Cuairt.—Tha iad fìor ghaolach mu cheòl, agus tha puirt scatha milis taitneach r'an eòlasachd. Tha iad mothachail léirsinnach mu ghluasad na grèine, na gealaiche 's nan reultan; luidhidh iad a mach fad oidhebe shamhraidh a' beachdachadh air na rionnagan; tha ainmean ann se' orra, agus ainm air gach craobh agus preas, gach lus

agus blàth tha 'fàs 'nan dùthaich ; 's chia 'n eil eun air iteig, no iasg air anàmh nach 'eil ainm ac' orra.

Bach.—Le cead duibhe, ciod an seorsa bidh a th' aca, cia mar tha iad air am beathachadh ?

Cuairt.—Tha iad gaolach air iasg, agus tha iad féin nan iasgairean sònruchte ; tha mucan, lìonmhòr aca nis, agus tha 'm buntàta nis a' cinntinn anns gach cearn do'n eilein ; tha aon seòra buntàt' aca dh' fhaodar itheadh gun bhrucheadh idir.

Bach.—Gun a bhrucheadh ! Sin agaibh an seorsa bu choir thoirt do Thirithe, far nach 'eil gual, no mòine, no connadh. Bu chòir do 'n Bhàilli fios a chur air a thiota.

Cuairt.—Tha iad fìor ghaolach air seòrsa do mheacain, agus luibhean tha fàs san dùthaich ; 's àbhaist doibh bun an rainich ùir a bhruche agus 'ithe ; agus seilcheagan mòra tha cumanta, agus durragan no boiteagan na lì-ùrach.

Bach.—Fhalbh, fhalbh ! Tha mi 'faicinn nach 'eil iad deacair a thoileachadh ; cha 'n fhearr iad na na mucan. A' bheil dad do nàdur dibhe làidir aca ?

Cuairt.—Cha 'n eil. Tha iad, cha 'n e 'mhàin suarrach mu dheoch làidir, ach fuathach agus gràineil air nì sam bith do ghnè spioraid làidir a chur 'nam beul ; ach far a' bheil daoine geala fo ainm Chrios-duidhean, a' toirt a stigh fasain pheacach mhillteach 'nam measg.

Bach.—Innsibh dhomh a' bheil a' bheag no mhór a dh' fhìorachadh aca mu thimchioll sìorruidheachd agus saoghail eile 'n déigh bàis ? 'se sin, a' bheil gnè air bith do chreidimh aca ?

Cuairt.—Thà ; ach 's duilich innse 'ciod is nàdur dha. Tha iad a' deanamh aoraidh do 'n ghréin, do 'n ghealaich, 's do na reultan. Tha ioma dia bréige aca ; ach tha 'nam barail aon spiorad ard ann os ceann chàich, ris an can iad *Atua*, d' am buin 'nam barail-sa, cumhachd mòr. 'S ro iongatach r'a thoirt fainear gu bheil iad a' creidsinn gu'n do chruthaicheadh an saoghal 's na bheil ann le trì diathan mòra, co'-ionann ann an cumbachd agus ann an urram ; agus tha e air aithris 'nam measg o limte chaidh seachad, gu robh a' cheud bhean air a cruthachadh o aise thugadh o thaobh an duine ; agus 's e 'm focal a th' aca airson na cànan a tha iad a' labhairt, *Evee*. Tha sagartan aca aig a' bheil cumbachd mòr 'nam measg, agus 's iad so is lighichean doibh anns gach tinneas. Tha iad bàigheil ri 'n càirdean ; ach le saobh-chràbhadh eagalach agus oillteil, nuair their an sagart gu bheil a thinneas bàis air neach air bith, athair no màthair, piuthar no bràthair, òg no sean, cuirear a mach as a' bhothan an duine uireas'ach no an leanabh maoth, càirear air leaba rainich e a mach air a' bhlàr, gun iochd, gun truas, agus leigear leis bàsachadh, gun fhurtachd gun chaoimhneas, fo theas loisgeach na gréine, no fo'n dille mhóir.

Bach.—Marbh-phaisg air na béisdean !

Cuairt.—Na bi thusa 'guidhe 'nan aghaidh. Mo thruaighe ! cha 'n eil ann ach aon nì a chuireas gach droch cleachdadh air falbh, agus 's e sin an toirt á lamhan an sagartan mealltach 's an lighichean amaid-each, a dh' ionnsuidh ard-sagart agus lighiche mòr an t-saoghail. Tha iad anabharach dìoghaltach, feargach, fuilteach, seòlta, cealgach,

ma chuirear miolachd orra. Ma bhuaillear iad, eadhon ann am fala-dhà, buailidh iad air ais, agus cha 'n e sin am buille faoin. Tha iad teò-chridheach, rùnach ri 'n dàimhich. Nuair a choinnicheas no dhealaicheas iad r'a chéile, cuiridh iad sròn ri sròin, an àite pògadh le 'm bìlibh mar a ni sinne; agus seasaidh iad mar so, sròn ri sròin, fad ùine mbór a' ghl' 's a' caoineadh gun charuchadh; cluinnear an caoineadh air uairibh fad air astar. Tha iad anabharach teòma, deas, le 'a teangannabh ann an labhairt ann an seanachas, no ann an smàdadh; labhraidh iad fad uair gun stad, a' cur dhiùbh gu fogbainteach, agus gu h-àraidh na mnathan.

Each.—An t-urram do na mnathan air a shon sin anns gach àite? Teòm mar tha iadsan air an robh sibh a' labhairt, tha mnathan againne ann an Tirithe, a chumadh riutha latha 'g an robh iad riamh. Ach a' bheil na daoine furaada chumail fo smachd?

Cuairt.—Tha e anabharach ciogailteach do dhuine 'bheag no mhór do ghnòthuch a bhi aige riutha. Cha seas iad droch caint no smàdadh. Thachair do sgiobair Sasunnach a bhi dol air astar ann an aon do na gothan fada, le sgioba do na h-eileannaich, ach cha 'n iomaireadh iad ach nuair thogradh iad féin, agus an sin luidheadh iad air ùrlar na sgoth a chadal, no leumadh a b-uile h-aon diubh mach air a' mhuir gu suamh. Ghabh e fearg, agus smàd e iad. Ghrad dh' amhairc iad air a chéile 's thug iad an cladach orra, tharuing iad a suas an sgoth gu bràigh a' chladaich; thug iad féin a' choille orra 's dh' fhàg iad an Samunnach, agus an rathad fhaotainn air ais mar a b' fhearr 'a b' urrainn da.

Each.—Rinn iad gu gasda, dìreach mar thoill e; bheir e 'n aire air a theangaidh an ath uair theid e 'luingearachd leis na daoine buidhe. Tha cuid do na Sasunnaich glé ealamb le 'nteangaidh, agus 's i sin an teanga shleamhain nach 'eil furaada 'thuiginn. Tha mi cionteach gu 'n iomair na gothan fada aimhleathan, gu maith.

Cuairt.—Gu h-anabarrach maith. Seasaidh fear 'na teis-meadhoìn 'g am brosnuchadh, a' bualadh a bhras, agus a' togail seòrsa do dh' iorram, mar a chluinnear air uairibh 'nar dùthaich féin, agus mar a bhuaillear esan, a bhasan, iomraidh iadsan.

Each.—'Bheil dealachadh eadar na daoine, cuid ìosal agus cuid uasal, mar a chitear ann an àiteschan eile?

Cuairt.—Tha ceann cinnidh aig gach treubh fa leth, ris an abair iad an rìgh, d'a bheil iad ùmhail an àm cogaidh; ach anns gach obair agus saothair, ma 's ann a' ruamhar no gearradh coille, no cur a' bhontàta, cha 'n eil eadar-dhealachadh air bith. Chì thu a' Bhan-rìghinn le sac buntàta air a muin, agus an Rìgh le 'chaibe 'ga lean-tainn, agus aon do na prionnaschan òg air a dhruim, agus fear no dithis eile fo 'achlais.

Each.—Nach laoghach ceanalt' iad? Ach ciod an seors' aodaich a th' aca?

Cuairt.—Tha 'n léine bha orra 'n oidheche 'rugadh-iad, an craicionn buidhe lom, gun ni tuilleadh ach seòrsa do phlaide no brat thar an gvaillibh, agus seorsa do dh-aparan beag timchioll nam mnathan, ach gun chòmhdach do sheòrsa sam bith air na leanaban, ach air an

amfàradh le h-àrthair 's le eall, chum an t-àrthair o' leagadh na grèine. Bhiodh e cha mhaith dhuit greim a dheanamh air carr na h-eanagaidh 's air a h-aon do na h-uircean beaga buidhe so.

Each.—Ach innibh so dhomh, 'bheil cuid a dhac'inn ann is beaist-iche na feadhain eile ?

Cuirt.—Ma tà 's dèidh a ràdh. Tha gach ni mar gu 'na biadh e an cumantas sig a' chinneadh uile ; ach tha cuid a tha 'nan trèilleas do na cinn-fheadhna, ach cha bhà dith no nireas air a h-aon, fhad 's a tha 'bheag no mhòr sig na daoine no sig a' chinneadh do 'na buin e. Cha 'n eil biadhachan air thalamh is fialaidh na iad ; roinnidh iad an greim na dheireadh ri neach tha 'na éiginn. Ma 's e 'n tombaca féin, an t-aon ni is taitneiche 's a' prìseala leo 'th' air thalamh, fhad 's ambeireas e roinnidh iad e ri feadhain air a' bheil a dhith. 'Se 'n tombaca 'n tuaraidal o na Sasunnaich airson obair latha ; air a shean na bheir iad iasg a's mucan a's buntata, 's dealaichidh iad ri nà air bith, airson an tombaca. Thairgeadh a h-aon do na righrean té d'a chuid mnathan na bannighinn òg airson rola tombaca.

Each.—Ùh : ubh ! a' bhéid, a' bhéid, ach gabhaidh air an a-sghaidh.

Cuirt.—Na chunnais iad riann ach greim tombaca ; bheir iad muc reamhar airson pùnd dheth, agus 'na dhéigh sin uile, co' leath 's a theid iad gu tìr cha ghléidh iad maith-dh'fhacaidte ach fad na lèdaige dhoibh féin, na thachras neach sam bith orra air a' bhéid greim a dhith. Mur 'eil aca ach an t-aon bharra no plaise, cha dealaich iad rithe airson a' sam bith, ach thoir dhoibh dithis, agus a' chend duine lunnachd air a' bheil brat a dhith, 'se làr dèidh a bheatha.

Each.—'S iad a th' anna daoine ceannata ; 's ionadh aon glé bhriathrach fo ainm Criesduidh nach deannadh a leithid, ge b'èdail iad an aoidheil. Ach innibh dhomh ciod an eòras thighean a th' aca.

Cuirt.—Tha beatha cho beudh ri amharc orra 's a chunnais thu riann ; tha na doras cho fosal 's gur h-aon air ann m'ègarr a theid iad a stigh no mach. 'S ann a mach aig ceann no cùl a' bheith na iad a' deannachadh am bith ; cha 'n iad iad greim ach a mach air a' bhàr, agus ged robh iad tinn no lag, 's éiginn an t-òirt a mach mun urrainnear seòs gheim theirt doibh—cha leig iad biadh do eòras sam bith a stigh air an doras. Tha aig cuid d'ibh seòrs' àite taobh mach an tìghe, air a thogail le cabair, agus air a thèthadh le rainich, anna an deannach iad an cuid bith agus anna an ith iad e. Tha 'n seòl eòcraichd furaich ionnachadh ; tha clochd air a chladhach san thalamh, agus leac 'na ghàrraid agus leacan na 'dhimchioll, dà threidh air leud 's air doimhneachd, air a' bheil iad a' deannachadh na dh' fhòghnaas doibh ; cha 'n iad iad a' d'annair san latha, moch a' s'agach ; ach ithidh fear dhiubh air aon lomadh na dh' fhòghnaadh do sheicair dhaoine san dùthaich an 'S ann a mach air a' bhàr an fagadh craige no fo sgàil chraobh, is bitheanta leo luidhe agus cùid san oidhche. Tha aig cuid do na cinn-fheadhna daorannach na trèilleas fèidhpa, d' an éiginn deannach mar is àill leo, agus a chuireas iad gu bàr nair thogras iad, airson an rad a' fàinne. Tha an seithenach creadha aca ann gach tigh, as an òl iad deoch, ach cha 'n fhaodar

leigeil leis beantain d' am bilibh, ach a chumail ard os an ceann, agus an deoch a dhórtadh 'nam beul; ma bheanas an soitheach d' am beul, grad bhrisear e. Cha leig iad deir do dheoch bhlàth 'nam beul; gu dearbh cha 'n eil deoch eile aca ach uisge fionnar an fhuarain. 'S taitneiche leo sin na son deoch eile 's urrainnear a thairgse dhaibh.

Each.—Ach so an ni bu mhiann leam gu 'n innse' sibh dhomh, 'bheil e fìor gu bheil iad air nairibh ag itheadh a chéile, a' marbhadh dhaoine geala 's 'gan bruicheadh 's 'gan ithe? Ma thà, tha mise réidh 's iad.

Cuairt.—Cha 'n eil teagamh air bith nach ith iad feòil dhaoine, ach cha 'n urrainn mi dol na's fhaide air an àm; tha mòran agnion mu 'n chuid sin d' an eachdraidh; agus mu nì eile tha na 's taitneiche r'a éideachd, 'se sin eachdraidh na feadhach sin 'nam measg a bhaisteadh agus a tha 'nan Crìodaidhnean; ach 's éiginn domh tighin gu crìch an dràda.

Each.—Mo mhille taing dhuibh! ach gus an cluinn mi a' chuid a's mion do 'n eachdraidh mu ithe feòil dhaoine, agus marbhadh dhaoine geala, mar dheanadh iad muc no caora, cha chuir mise sìos m' ainm gu dol 'nam measg.

Cuairt.—Cha 'n eil mise 'toirt comhairle dhuit a nìonn no nall, ach dh' innis mi 'n fhìrican duit fhad 's a leugh 's a chuala mi; ach tha mòran agam ri ràdh rint fhathast mu chleachdaimean oillteil na feadhach so an àm cogaidh, gu h-àraid mu 'n chleachda' sin a's oillteals na zona chleachdadh eile, 's e sin mar a dh' itheas iad a chéile, amh no ròiste, agus gu h-àraidh daoine geala, nuair chuirear mialachd ort; agus tha mòran eil' agam r'a innse' mu 'n chuid sin diubh a dh' iampaichadh chum a' chreidimh Chrìosduidh, mu làithean Sàbaid agus comansich 'nam measg, tha dòchas agam a bhios taitneach; ach air an àm, slàn leat!

Each.—Slàn leibhse! fhir mo chridhe, gus an cluinn mise tuille na thimchioll slugh an eilein sin, cha charuich mi ceum. Slàn leibh! cuiribh dhachaidh ann an litir, san ath Chuairteir, na tha agaibh ri ràdh mu 'n chùis so, 's nach do chendaich ur n-ùine dhuibh an diugh.

F. S. Ged tha beagan fala-dhà endar an Cuairtear a's Eachann, faodar làn curba chur aons na tha 'n Cuairtear ag ràdh; cha 'n eil focal san t-seanachas ach amler na fìrinn.

AUSTRALIA MU DHEAS.

'S e *Australia* an t-eilean a's mòr tha san t-saoghal. O theuth gu deas tha astar fichead còud mìle, agus air an laimh oile o'n ear gu iar, tha astar sea thar-fhichead do cheudan mìle. Tha 'n t-eilean mòr so air a roinn 'na trì sarrannan—*Australia* mu dheas—*Australia* an ear, ris an abrar *New South Wales*, agus *Australia* an aird-an-iar, dùthaich Abhunn nan Ealachan, ris an abrar *Swan River*. Tha *Australia* mu dheas, 'se sin meadhan an eilein, co faruing ri Sasunn, Eirinn agus Albainn an ceann a chéile, a'

cuartachadh trì cheud mìle do mhiltean *square*; tha so a' ciallachadh gu bheil gach mìle dhiubh sin mìl' air fad agus mìl' air leud. Tha 'chearn so mu astar cheithir mìosan o Bhreatunn. Tha miltean do theaglaichean a nis a' seòladh do 'n àite so bho gach cearn do 'n rìoghachd, agus o chionn beagan bhliadhnaichean chaidh mòran air imrich ann as ar dùthaich féin, agus tha cùntas fìor thaitneach a' teachd o chuid diubh. Tha sinn san àireamh so do 'n Chuairteir a' cur a mach riaghailtean na cuideachd sin tha 'cur dhaoine do 'n àite so, agus faodar earbsa chur annta, oir fhuair sinn iad uapa féin. 'Na dhéigh so feuchaidh sinn fiosrachadh a thoirt mu 'n dùthaich so, agus bidh sinn faicilleach nach teid focal a mach uainn ach na tha ceart agus a réir na fìrinn.

Tha aiseag saor air a thoirt do gach fìrionnach fo dheich bliadhna fichead a dh' aois, a tha pòsda, agus 'na fhear-ceairde, no 'na chosnaiche eòlach air fearann 'oibreachadh, air buachailleachd spréidhe no cibeireachd chaorach; ach 's éigin gu 'n taisbean iad deagh theisteanas a thaobh an giùlain. Ma tha clann aca gabhar iad os-ceann deich bliadhna fichead, seasaidh gach leanabh airson bliadhna. Ma tha seisear chloinne aig duine gabhar e ged robh e sea bliadhna deug 'ar fhichead, agus math dh' fhaoidte beagan os a cheann. Tha aiseag saor aig am mnathan, agus aig maighdeanan òga tha 'falbh le' m pàrantaibh, no le 'n cairdean, no le teaghlach a tha san luing. Tha meas mór air mnathan tha eòlach air cùram a ghabhail do chrodh-bainne. Gach leanabh tha fo aona bhliadhna dh' aois cha chuirear a bheag no mhór mu 'choinneamh mar airgid aig, no airson aon a tha os-ceann seachd bliadhna; ach airson na h-uile h-aon tha os-ceann aona bhliadhna agus fo sheachd bliadhna. tha trì pinnd shasunnach 'ga thogail; ach thatar a' feuchainn an riaghailt so thoirt as an rathad, agus an teaghlach uile thoirt a mach saor.

'S éigin dearbhadh a thoirt gu robh Breac-a'-chruidh air a cur orra mun d' ràinig iad an long, air neo cha ghabhar iad.

Tha e air a cheadachadh do gach aon a thainig gu aois duine, uiread ri leth tunna chudthrom do dh' earlais no imrich a thoirt leis, ach os-ceann sin 's éigin da faradh a phàigheadh.

Tha leapannan maith air an deasachadh anns an luing dhoibhsan tha dol thairis do 'n àite so, ach 's éigin doibh an aodach leapa féin thoirt leò. Mholamaid do gach aon na 's urrainn e thoirt leis do dh' aodach air a shon féin agus airson a theaghlach, ach 's éigin gu 'm bi so a réir an cothrom; ach tha aodach cotain a nis saor, 's cha 'n urrainn iad tuille 's a' chòir dheth thoirt leò ma tha 'n comas aca, agus pailteas do chais'eart.

Na biodh cùram air daoine tha 'nan cosnaichean maithe, gillean agus nigheanan òga, nach fhaigh iad àiteachan cho luath 's a ruigeas iad, agus faodaidh iad aon àite thogras iad a ghabhail; an latha chuireas iad cas air tìr, tha iad saor gu muinntearras a chur orra féin far an àill leò, agus tha gu leòir air an tòir.

Tha daoine air an suidheachadh san àite 'n teid iad air tìr, gu comhairle thoirt doibh, gu cùram a ghabhail diubh agus gu cos-

nadh fhaotainn doibh gus am faigh iad féin aite 'thuitneas rin. A h-aon air bith aig a' bheil toil dol do 'n àite so, no cùntas fhaotainn mu 'dhéibhinn, cha 'n eil aige ach litir a agriobhadh agus teisteanas a chur leatha fo làimh ministear, agus sgillinn a phàigheadh air a son anns a' *phost office*, agus gheibh e fios cinnteach air ais. Cuireadh e air cùl na litreach,

*Francis Reid, Esquire,
Australian Agent,
Miller Street,
Glasgow.*

SGEUL AIR ALASTAIR STIÙBHART IARLA MÀR.

A CHUAIRTEIR UASAIL,

Ma's luath no mall a thig sibh air an turus-chuain a dh'ainmich sibh, tha dòchas agam san dol seachad gu'n taghail sibh ormsa, 's mo làmh dhuibh gu 'm bi aon oidhe chridheil againn. Ged is eun monaidh mise, tha dachaidh thlorail agam an cois na tràghad, agus deagh long-amar, far am faod ur birlinn ghrian fad a droma ruith air cladach tioram, gun chunnart dochuinn. Gus a sin, thugaibh dhuinn mar a bhitheas cothrom air, naigheachdan fiachail na rìoghachd so agus rìoghachdan eile, cleasachd na Parlamaid, agus cunnart na h-Eaglais; ach gu sònruichte, dearbh shoilleireachadh air cleachdainnean nan làithean anns an robh miagh air clann nan Gàidheal. Cha 'n eil ni air thalamh a bheir barrachd sòlais do 'n fhìor Ghàidheal na suidhe aig dreòs-theine geamhraidh maille r'a sheana chompanaich, ag aithris agus ag éisdeachd sean eachdraidh a dhùthcha; dùisgidh a mbeamnadh, buailidh a chuise, agus bheir e làmh air a chrìos, ag iarraidh a chlaidheimh tha o chionn ioma bliadhu' air cnàmh san truaill, a' saòilsinn gu bheil bliadhna-Thearlaich air teachd a ris. Ach, mo chreach! fìor Ghàidheal, 's tearc an diugh r'a fhaotainn. Tha 'Ghàidhealtachd air a tréigsinn, na Gàidheil air am fògradh, agus a' Ghàilig 'nar measg air crìonadh o fhreumh gu duilleach. Dh' fhalbh na tighearnan agus oighreacha dligheach cha d' fhàg iad. Tha 'n oighreachdan luachmhor air an ithe suas le cileadairean agus luchd-lagha, no theagamh air an reic thairis ri spìocairean an-ìochdmhor Gallda, nach cluinn 's ged a chluinneadh, nach tuigeadh, gearan bochd a' Ghàidheil ann an cainnt a dhùthcha. Ach 's e dearbbadh air falaidheachd nan treun o'n d' thàinig sinn, a mhàin tha mhian oirnn aig an àm a thairgse.

Ann an aon do na cogaidhean a bh' eadar crùn na h-Alba agus Clann-Dòmhnuaill nan eilein, bha na rìoghalaich fo cheannardachd Alastair Stiùbhart, iarla Mhàr, duine bha iomraiteach sa' chòige-linn-deug, agus Dòmhnuaill Stiùbhart, iarla Chataobh. Ràinig iad Lochabar a thoirt ionnsuidh air buidhinn do chloinn-Dòmhnuaill fo cheannard Dòmhnuaill Bhàloich, a shuidhicheadh air meur do 'n mhuir tha 'roinn na dùthcha fagus do Ionarlòchaidh; ach air do na ceannaircich rabhadh fhaotainn gu 'n robh an nàmhaid dlùth,

ghabh iad an t-aiseag, gach fear 'na churraich féin 'gu taobh thall a' chaoil. Champaich feachd an rígh, mar a shaoil iad ann an làr tèarainteachd, 'nan àite; ach air do chlann-Dòmhnauill pilltinn na mharbh-mheadhon oidhche, mharbh iad iarla Chataobh, agus sgap no sgriosadh an t-iomlan. Theich iarla Mòr fo sgàil na h-oidhche 'na aonar, agus ràinig e Uamh a' Chait, ris an abrar o'n àm sin. Uamh-Mhàr, mu thuaiream trì mìle 'n iar-dheas air gearradan dubh Ionarlòchaidh, far an d' fhan e latha 's dà oidhche, gun mhir bidh no dìbhe. Claoidhte le pathadh 's le acras, dh' fhàg e 'ionad falaich air maduinn an dara latha, a' deanamh air a' chuid a's monadaile do 'n dùthaich. Cha b' fhada chaidh e air aghaidh nuair a choinnich bean bhochd e, d' an d' fheòraich e 'n robh gne-bhida sam bith aice a chòbhradh air neach feumach. "Cha 'n eil," ars' ise 's i spionadh pocain bhig as a breit, "ach deannag do mhin eòrna." "'S mòr 's cha bheag," ars' esan 's e 'glacadh a' phocain o làimh na seana mhna, agus aig suidhe dha taobh caocham, chuir e dheth a bhròg agus rinn e fuarag imte. Thòisich a' bhean bhochd ri gearan da, ach sin nuair thuir e san.

'S maith an còcaire 'n t-acras,
'S-mairg 'ni taruis air a' bhiadh;
Fuarag eòrn' á sàil mo bhròige,
Biadh a b' fhèarr a fhuair mi riamh.

An déigh taing agus buidheachas locadh an éirig na bhuilich am Freasdal air, thàr e as tarsuinn Féith na sgathaich, a stigh bealach Ruithe 'n fhileir, agus suas tre choilltichibh uaigneach a' ghlinn bhòidheich fa sgàil na chaith mise aimsir m' òige. Mu bheul na h-oidhche ràinig e doras Obirinn Chamshroin, duine bochd a bha chòmhnuidh anns a' Bhrengaich am bràigh Lochabar. Rinn fear-an-tighe a bheatha leis a' chaoimhneas a b' àirde; agus a chionn nach robh biadh eile 'stigh, no theagamh pailt am muigh, mur gabhadh e dèanadas air cuid a choimhearsnaich, thuir e 'ra mhnaoi gu 'm marbhadh e 'mhaol-odhar, gu biadh do 'n choigreach. "A' mhaol-odhar!" ars' ise le gruaim, "'s dona 'n fhéile chuireas duine e féin air an ainbeirt; ar n-aona mhart, agus prìomh bheathachadh ar teaghlach laig! cha mharbh thu." Gidheadh na bu ro-dheònaiche air biadhtachd a nochdadh, na éisdeachd ri earlachadh a mhnatha mu uireasbhuidh a theaghlach an déigh laimh, mharbh e 'mhaol-odhar, agus ghrad ròsdadh am mìr a b' fhearr, agus rinn iad am pailteas eanaraich g'a chur sìos. Dh' ith an t-aoidh agus an teaghlach gu càirdeil as an aona mhèis. A' chuid eile do 'n fheasgar chaith iad gu cridheil ag aithris dhàn agus seann sgeulachdan. Nuair thainig àm cadail sgaoil Obirinn seiche 'mhairt mhaol air lùc an teinntein, agus dh' iarr e air a' mhoraire luidhe sìos. Dh' fhàill an t-iarla e fein 'na bhreacas, seiche na maoil-uidhir fodha, 's am boiciomh bràthan thairis air, agus chaidh e 'n oidhche gu sunndach. Sa 'mhaduim mun d' fhalbh e, dh' fheòraich am moraire do 'n Chamshronach an robh fios aige co dhà thug e aoidheachd. "Cha 'n aithne dhòmhsa," ars' esan,

"theagamh gur tu aon do dh' eifigich an rìgh, ach co sam bith thu, thainig thu 'n so ann an teinn, agus b' e mo dhleasnas-sa cobhair ort." "'S mise matà," ars' am fear eile, "Morair Mhàr, agus an deigh so, ma thig ainneart air bith ort, ruig mise; tha Caisteal Chill-droma farsaing fial." "Mo bheannachd agaibh, fhìor dhuinn! masail! mo bheannachd gu brath oirbh! Ma thig éiginn orm am feasda chì sibh mi; mo bheannachd, mo bheannachd leibh!"

Goirid an deigh so dh' ath-chruinnich feachd an rìgh, ach air do na ceannaircich ro-liomhborachd an naimbdean fhaicinn, agap iad, gach fear g'a àite féin. Gidheadh air do Chlainn-Dòmbhuill a chluinntinn gu 'n d' thug Obirinn fàgadh do 'n iarla, dh' fheum e 'n dùthaich fhàgail. Bèinig e féin, a bhean 's a chlann, lùchairt a' mhóraire. Dh' iarr e 'stigh le muinghinn agus dànnadas is gann a bha 'co-chordadh r'a choltas. Thuit an dorsair gu borb coimheach ris gu robh a mhórachd aig a dhianneir maille ri mór-uaislibh eile, agus nach fhaod-te a ghluasad; ach 's ann an so a dh' fhàs Obirinn na bu ro-ladurna na air tùs, ionann 's gu 'n deach e féin 's an dorsair an dromannan a chéile. Fa dheòidh, air do 'n mhóraire 'chluinntinn eó bha muigh, ghrad dh' éirich e o'n bheird le iolach bhardachd, ag ràdh:

'S ionmbuinn am firean tha muigh, Obirinn as a' Bhreugaich,
Bha mi oidheche 'na thigh, air mhóran bith, ach beag eudaich.—

Air ball chaidh Obirinn a thredorchadh a stigh air làimh, agus gabhail ris leis a' bhiadhtachd sia a dheagh theoil e.

Air do 'n iarla 'thuigsinn mar a dh' àislinnicheadh e, thug e dhà fearann cheithir marg, dluth do 'n Chaisteal, far a' bheil mòran do sbìochd Obirinn gus an là an diugh.

Soraidd leibh air an àm! Nam b' aithne dhemh có sibh, blithinn na bu dàine, agus dh' fheòraichinn dibh son rud àraid tha 'cur mór dhragh orm; ach có air bith sibhe, 's mise gun amharas.

IAIN DILBAN MAC-SHOMPAIRLE.

Gleann Nibheis
Mice-madhoin an Earraich
1840.

CUMHADH DHAIBHIDH OS CEANN SHAUIL AGUS IONATAIN.

2d Sam. i. 19—27.

O! tionnagain m' fhèin le tìrre tróm gu luaidh,
Mar thuit an Eigh, nach pill o'n strìgh le buaidh;
Oir Israel sìar, a' mhais', a' mhiagh 's a' thredoir
Luaidh air an t-sìabh; ach dheorsa a' ghruin 's a' ghloir;
S' a' shléibhteas um' mu 'n trìo rinn suaimhnas tàm,
Eha chluinn iad fuaire ach caithream-buadh' nan nàmh.
Biodh teod an t-saogh',—oir thuit na luaidh le 's beum,
'S air a' sìor nam beum tha 'n sgiath 's an lann gun fheum;
'S their 'Gat nan dé, Mo ghàinigich féin thug buaidh,
A' luidh a' ghàill—biodh ainm a' Dhé gun luaidh.

O shléibhteann àigh an dealta tlà cha bhraon
 Mu 'r elios, gu bràth, 's a mhaise dh' fhàg an raon,
 Oir thuit na slòigh—bha 'n sgiath gu 'm fòir gun stà
 A's shearg, fo leòn, am mais', am beo, 's am blàth;
 Thuit rìgh nan euchd—thuit òg nam béus gun bhuidh,
 'S an tosd a' bhàis, am measg an àir tha 'n uaigh,
 Ach 's tric a sheinn an saighde srann sa' bhlàr,
 'S a bhoillsig an lann gu sgrios an nàimh san àr.
 Bu ghràdhach caoin, 'nam beò, na laoiach a thréig,
 A's thuit iad comhla 's luidh fo leòn an éig.
 Mar fhireun spéur bha 'n lùgh an réidh nam blàr
 'S mar phrionns' na frithe, treun gu strìgh nan àr.
 A nigh'nàn Iudah, guilibh dlù ur deòir,
 'S ur caoidh mu 'n Rìgh a dhiol dhuibh riomhadh òir,
 Chuir loinn a b' aird' air éideadh b'àillidh sgiamh
 'S a shoillsich sròl nan léug bu bhòidheche fiamh.
 C'uim thuit na slòigh bu bhoillsgeil glòir fo 'n cruaidh,
 'S am bratach ghéill bu Treòir nan tréun gu buaidh?
 'S an gairdean tréun bu reachdmhor bèum gun chli,
 'S an làn-shuil fann bhiodh laiste 'n àm na strìgh'.
 O òig nam beus! a thuit fo bheum nan daoì;
 Bu chaomh rium féin; 's tu fàth mo dheur 's mo chaoidh;
 An òg-bhean chiùin cha taisbein tùs a gràidh
 D'a céile òg, mar nochd thu dhomhsa bàigh.
 Tha bròn 'gam' chlaoidh; 's Ol 's tric le d' chuimhn' mo dheòir;
 Mo chreach! mo chràdh! tha 'm fiùran àigh gun treòir!
 C'uim thuit na slòigh? Bha 'n sgiath gu fòir gun stà,
 A's shearg fo leòn am maise, 'm beò 's am blàth.
 'S *their Gat nan dé, Mo ghaisgich fein thug buaidh;*
 A's *Israel ghéill—biodh ainm a Dhé gun luaidh,*
 Ach Iudah ait gu 'n seinn 'nuair 's frasaich' deòir,
 'S e Triath nan spéur mo *Thaice threun 's mo Threòir.*

A. M. I.

AM MAC MI-DHLEASNACH AIR A CHRONUCHADH LE 'LEANABH FÉIN.

Bha duine, o chionn ghoirid ann, aig nach robh ach aona mhac,
 agus bha 'athair glé mhaith dhà; thug e dhà na h-uile ni a bh'
 aige féin. N uair a dh' fhàs a mhac suas, agus a bha tigh aige,
 bha e ro mhi-dhleasdanach d'a sheann athair bochd, dhiùlt e cuid-
 eachadh dha, agus chuir e mach air an doras e. Thubhairt an
 seann duine ri 'ogha, "Theirig agus thoir dhomh plaide á mo
 leabaidh 's gu 'm falbh mi a dh' iarraidh déirce ri taobh an rath-
 aid." Shil an leanabh na deòir, agus ruith e a shireadh na plaide.
 Choinnich e 'athair, agus thubhairt e ris, "Tha mi dol a shireadh
 na plaide o leabaidh mo sheanar 's gu 'n cuir e uime i, agus e falbh
 a shireadh dhéirc." Dh' fhalbh Tòmasan beag a shireadh na plaide,
 agus thug e dh' ionnsuidh 'athar i, agus ars' ean. "Athair, roinn

thusa a' phlaide 'n a dà leth, bithidh a dara leth mòr ni 's leòir air son mo sheanar, agus faodaidh bhi gu 'm bi feum agad féin do 'n leth eile 'n uair bhios mise 'n am dhuine, s a chuireas mi thusa chun an doruis." Bhuail so air inntinn 'athar gu ro ghoirt, air chor gu 'n do ruith e a dh' ionnsuidh an t-seann duine air ball, dh' iarr e maithenas air, agus bha e glé chòir ris, gus an do chaochail e.

SGEULA BEAG TAITNEACH.

Dh' fhoighnich leanabh bha mu ochd bliadhna dh' aois, aon uair ri 'athair, c' ar son nach robh 'athair ag ùrnuigh air a shon, mar b' àbhaist do phàrantaibh maith eile mu 'n do leugh e, bhi 'g ùrnuigh air son an cloinne féin? Sheall an t-athair gu dàimheil air an leanabh ghràdhach so, rinn e osnadh, agus ghuil e; agus thubhairt e "cha 'n iongantach ged nach d' rinn mi ùrnuigh air do shon-sa; —cha d' rinn mi ùrnuigh riamh air mo shon féin." "Ma ta, ni mise ùrnuigh air bhur son, athair," ars' an leanabh. An déigh so, b' àbhaist do 'n athair, d' a mhàthair, 's do 'n leanabh bhi 'g ùrnuigh gach latha, agus dh' fhàs iad 'nam muinntir dhiadhaidh.

GNATH FHOCAL GÀIDHEALACH.

'S iomad gnàth fhocal maith tha againn sa' Ghàilig, as am faodar mòran tuigse 'tharruing, agus da rìreamh cha 'n e 'n t-aon a leanas a's miosa dhiubh.

"Nam biodh lochdan agus cionta an duine 's fearr air thalamh, sgrìobhta air clàr 'aodainn, dh' fheumadh e a chòmhdach-ciunn a tharruing sìos air a shùilean."

NAIGHEACHDAN COITCHIONN NA RÌOGHACHD.

COGADH EADAR BREATUNN AGUS CHINA.

Tha cuid d' ar luchd-dùthcha 'gearan nach 'eil sinn a toirt gu leòir do naigheachdan coitchionn na rìoghachd dhoibh, agus nach 'eil sinn a' toirt doibh deasboireachd na Parlamaid mu na gnoth-uichean tha 'tighin fo 'm beachd. A nis do thaobh so, 's éiginn duinn a ràdh, nach 'eil mòran do dheasboireachd na Parlamaid a's fiach aithris; agus lìonadh aon oraid no uirghioll, mu na nithe folluiseach sin, an Cuairtear o cheann gu ceann; agus an déigh a chur a mach, 's ainneamh iad a leughadh e.

'Se 'n cogadh tha air tòiseachadh eadar Breatunn agus rìoghachd *China*; an ni a's mòr tha 'na airidh air a mhìneachadh d' ar luchd-dùthcha. Tha 'n cogadh so air tòiseachadh, agus a réir na h-uile cùnnais is urrainn duinn fhaotainn mu 'dhéibhinn, 's cogadh e nach 'eil 'na chulaidh-bhòd do Bhreatunn, no do rìoghachd Crìosdail air bith; agus ged tha sinn ullamh air labhairt le tàir mu shluagh

China, 's a smuainteachadh gu 'n cuireadh aona Bheastunnach an ruaig air mìle dhìomh, faodadh e tachairt gu 'n faigh sinn a smachd gu bheil iad 'nan saighdearan na's curanta na bha sinn air bharrail. 'S cogadh anabharach cudthromach e, ach tha sinn allamh air so a leigail air dì-chrimhn, o'n tha 'China cho fad' air fàibh. Tha suim mhòr air a phàigheadh a stigh do 'chist'-ionmhais Bheastunn o'n mhalairt tha eadar sinne agus an dùthaich air a' bheil mi 'labhairt. Anns a' bhliadhna chaidh seachad, bha trì muilleanan sè ceud agus trì fichead punnd Sasunnach (£3,660,000) do chis air a' bheall o'n tì amhàin, gun ghuth air gach seòrsa eile do mhalairt. Phàigh a' chis a thogadh o gach seòrsa bathair eadar tì agus gach nì eile tha 'teachd a' China, ceithir muilleanan 's dà cheud mìle punnd Sasunnach (£4,200,000) anns a' bhliadhna chaidh seachad. Nach farsda 'thuigsinn, ma tà, gur gnothuch anabharach cudthromach dol a chogadh an aghaidh rìoghachd o 'bheil sinn a' tarruing uiread so d' ar beairteas?

'Se nì eile 's airidh air ar smuainteachadh, Homhorachd an t-sluaigh tha 'tuineachadh na dùthcha farsuing sin. Chum seòrsa do bheachd a bhì againn uime so, thugamaid fainear gu bheil ceithir-muillean-deug (£14,000,000) do shluagh ann am Breatunn, 'se sin eadar Sasunn, Eirinn agus Albuinn; tha anns an Fhraing dà-mhuillean-deug-'ar-fhichead, còig-ceud 's trì fichead mìle, (£32,560,000) agus anns an Roinn-Eòrpa gu léir tha dà cheud agus deich-'ar-fhichead do mhuilleanan sluaigh (£230,000,000. Nis tha ann an China trì cheud, deich 's dà fhichead do mhuilleanan, no trì cheud muilleanan gu-leth sluaigh, (£350,000,000) 'se sin sè fichead muillean (120,000,000) thairis air na bheil san' Roinn-Eòrpa air fad, agus iad so uile fo smachd aon duine, a' labhairt na h-aona chainnt, fo riaghladh nan aon laghannan, ag aidheall an aona chreidimh, agus a h-uile cuid agus earrann do 'n t-sluaigh anabharach so, a dh' aon inntinn a thaobh an dùthcha féin; sluaigh co uaibhireach 's a tha air aghaidh an t-saoghail, agus air an lionadh le gràin do cheigriche, agus ag amharc sìos le tàir air gach pobull eile. Tha iad a' togail anns an rìoghachd sin trì fichead muillean (£60,000,000) do chis, suim is gann is urrainn duinn a thuigsinn air a mheud. Cha 'n eil agillinn do dh-aisfhaich air an rìoghachd sin, agus tha aca 'n aona chearn do 'n smoghal a's àille 's a's fallaine 's a's tarbhaiche tha air 'uachdar. Tha 'chuid a's mò do 'n rìoghachd so air 'àiteachadh; cha 'n eil tìr no fearann air uachdar an domhainn a's tarbhaiche na i, air a h-uisgeachadh le aibhnichean sìubhlach, mòr. Tha aona *chanal* san dùthaich so ceithir cheud deug mìle air fad, dà cheud troidh air leud, agus seachd 's trì fichead troidh air doimhneachd, agus a tha air a mheas mar aon do chulaidh-iongantais an t-saoghail. 'Bheil e tèarainte dol a chogadh ri leithid so do rìoghachd? A' bheil e glic malairt cho huachmhor 's a tha eadar sinne agus iadsan a chur an cunnart? agus nuair a bheir sinn fainear e' arson tha sinn a' dol a chogadh riutha, a chionn nach leig iad leian, a dh' aindeoin gach lagha tha iad a' deanamh, an nì sin ris an can sinn *opium*, tombaca nan Turc-

ach, a' s' mionn gu mór na aon spiorad na deach baidir a dh' òladh riamh, a reic na muinntir na dùthcha, agus beairteas a dheanamh air milleas bheumhorachd, tèaruinteachd agus sonas na rìoghachd sin. Tha Impire China ag ràdh ri Sasunn. "Cha reic sibh *opium* san dùthach sa, tha e 'na phrionnsaean mallaichte tha 'milleadh mo shùisigh." Se na tha China ag ràdh, ach tha na Sasunnaich le gaol an airgid agus le samet, a' freagairt, "Ni sinn mar is àill leinn; bheir sinn *opium* do d' dhùthaich a dh' aindeoin gach reachd is urrainn duit a dheanamh, agus reicidh sinn e fo d' shròin, 's ma dh' fheuchas tu ar bacadh, sgriosaidh sinn do bhaile-mòr-mu d' cheann, agus millidh sinn gach long agus soitheach a bhaineas duit a tha 'snàmh a' chuain."

So tùs a' ghnòthuich so. Thuirt Impire China, "Fàgaibh an t-àite o nach géill sibh d' ar laghannan." "Cha 'n fhàg," arsa na Sasunnaich, agus an sin thòisich an tuasaid. Bhuailleadh a' cheud bhuille; mharbhadh a h-aon do mhuinntir China ann an seòrsa do ainmheir a thachair air sràidibh a' bhaile-mhóir; dh' iarr iad an sin fuil airson fala, 'se sin lagh na rìoghachd, lagh cruaidh agus ceart, ach comas cò dhiùbh, sheas iad air a shon so, agus cha riarachadh ni eile iad ach Sasunnach a thoirt doibh an àite 'n duine mharbhadh. So ni nach b' urrainnear a dheanamh, agus air an aobhar sin, b' éiginn do gach Breatunnach a bha san dùthach fàsadh agus tèaruinteachd iarraidh anna na luingeis-chogaidh agus na soitheichean Sasunnach a bha san àite. Thòisich an sin comhstri agus cogadh, agus c' uine thig e gu crìch na ciannar, cò 's urrainn a ràdh? 'S cinnteach an ni nach faod e gun bhi 'na chogadh cosdail. Tha mòran do luingeis-cogaidh air an cur air falbh, agus tha armailtean lionmhor ag uidheamachadh ann an Innsibh na h-aird-an-ear, gu dol a chogadh ri muinntir China; ach 'se 'chulaidh-eagail, ged tha 'n t-arm Breatunnach gun choimeas idir na's tréine, na's misneachala 's na's teòma na saighdearan na dùthcha sin, gidheadh gu bheil iad sin cho lionmhor 's ged a mharbhadh na millean duibh nach rachadh an ionndrain as na milleanan dhaoine tha aca deas gus an àite 'sheasamh; gu robh, e cho maith dol a mach air feasgar samhraidh le cuaille daraich, a mharbhadh nam meamh-chuileag. Cha 'n urrainn nach air bith aig a' bheil iochd no criosdalachd, smuainteacha' gum mhuilad agus eagail air na dhóirtear, a réir a' choltas, do fhuil, mun tig an cogadh so gu crìch. 'S mór a th' aig Breatunn ri freagairt air a shon: an déigh an laghannan a bhristeadh, an reachdan a shaltairt fa' r casan, dol a nis a mach le teime agus claidheamh, a mhilleadh, a sgrios, agus a losgadh na dùthcha, agus le neart arm agus lionmhorachd ar gunnacha-móra, thoirt oirre pàigheadh airson gach call a thainig air ar malairt, a thaobh nach leigeadh iad leinn *opium* misgeach breisleachdail, a reic ri muinntir na dùthcha, thar amhannan gach bacadh agus bagraidh a b' urrainn mór-rìgh China a dheanamh! 'Bheil so 'na ghiùlan cliùiteach do Bhreatunn agus do mhuinntir Bhreatunn? Cha 'n urrainn do dhuine beannachadh Dhia iarraidh, no ged iarraidh, cha 'b' urrainn da smuain-

teachadh gu 'n tugadh Easan a bheannachd as leth cogaidh cho peacach. Dh' fheòruicheamaid, an urrainn aona Chrìosdaidh guidhe ann an ùrnuigh, gu 'n soirbhicheadh Di nam blàr 's nam feachd le 'r n-armailt, ann an strìgh 'cho ana-cneasda? Ach tha sinn fhathast ann an dòchas gu 'n soiruichear gach aobhar-aimhreite, co luath 's a ruigeas an armailt mhòr, chumbhaichidh, tha air an t-slighe thairis a dh' ionnsuidh na dùthcha sin.

TRÀTHAN NA GEALAICHE SA' MHIOS MHÀIGH, 1840.

• Gealach ùr air a' cheud là, do 'mhios.
A' cheud cheithreamh air an 8^{mh} là.
Solus làn air an 16^{mh} là.
Ceithreamh na h-Earra-dhuibh air a' 24^{mh} là.
Solus ùr air an là mu dheireadh do 'n mhios.

FOCAL SAN DEALACHADH.

Taig do dh-OURAN; 's mearachd a thachair nach robh "An Gàidheal 's am maor rìgh" anns an àireamh so, ach tha e sa' chlo airson an ath Chualairteir.

Móran taig do fàin bân-an Gleann mòr na h-Alba; tha sinn fada 'na cho-maoin airson a dheagh-rùin agus a chàirdeis. Tha fios againn mar tha e air ar cùl agus 'gar seasamh, ach tha mar fhàilteachd oirnn ulread a thoirt seachad mu fhìchill dèidh-channa cèin air an àm, 's nach robh àit againn airson a lùth cheanailte.

'Bheil an t-ANACH 'na ehadal? C' àit a' bheil an dara cuid do 'n "Ghàidheal 'dol bàs" agus nithibh eile mu Innsean, na h-àird-an-eas, ris an robh fìnghair againn o chionn fhada?

Tha sinn fo chomhain do IAG. KNOX, ach chuireadh na h-àiread g' ar n-ionnsuidh mu 'n chùis m' a bheil e 'sgrìobhadh 's nach cumadh an Cuairtear an deilcheamh cuid deth. B' fhearr na nithes sin a chur a mach leo féin, agus an sgapadh gu saor am measg an t-sluaigh, anns na cearnaibh sin far a' bheil na mearachdan sin coltachjonn. 'S eirrechdail a sgrìobhas e Gàilig, agus tha dòchas againn gu 'n cluinn sinn tric uallhe.

Tha I. H. N. o thigh na-càile, fear a thaobh oid'-aidmheil Gàilig ann an oitighean na rìoghachd; ach fadsan aig a' bheil so r'a dheanamh, cha leugh iad Gàilig, agus le sin, 's fearr gu mòr sgrìobhadh mu 'n nì sin, anns a' Bheurla.

Easan tha 'gabhail mar ainm, "SMIOR NA RININN" agus a tha 'gearan nach 'eil sinn a toirt a' bheag mu eachdraidh na h-àird-e-tuath seachad, theireamaid, Cuireadh easan no muinntir an taobh tuath, nithes do 'n t-seòrsa sin gl'ar n-ionnsuidh, agus gabhaidh sinn riu gu teicichte. Nam bitheamaid cho eòlach air an àird-e-tuath 's a tha sinn air an àird-an-lar, cha cheileamaid a h-eachdraidh; ach tha sinn móran na's eòlaiche air Canada Uachdarach, na air sìorramachd Rois no Chataobh. Cuireadh "Smior na Fìrion" eachdraidh na h-àird-e tuath chugainn, agus feuchaidh sinn r'a cur a mach co d'leas ri eachdraidh na h-àird-an-lar, ma ebaofleas sinn gu 'm bi sin airson maith ar luchd-dùthcha.

Tha fios aig an ILKACH gu bheil eachdraidh Androcluis agus an Leómhainn, anns gach eòil, agus gu bheil gach balachan eòlach oirre; ciod am maith a dheanadh e a cur a mach a rithist 'nam measg?

Tha loma fios-freagairt agus nì eile shaoil sinn a chur san àireamh so, a dh' fheumas fuireach ris an ath àireamh.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,
J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,
63, ARCADE.

Edward Khull, Printer to the University, Dunlop Street.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

Mios-MEADHOIN AN T-SAMHRAIDH.

AN 4th ÀIREAMH.]

[Pris 6 SGILLÉAN.

CONTENTS:—The Precious Jewels, an Allegory, page 73. Upper Canada, 77.—Familiar Dialogue—Cannibalism in New Zealand, 81.—The Highlander and Law Officer, 87.—Eastern Wells, 89.—Mystery of the Trinity, 90.—The Church of Christ, a poem, 92.—Slavery in America, 93.—Divinity of Christ, 95.—School for the Dumb, 95.—News, 95.—Phases of the Moon, 96.—Notices to Correspondents, 96.

NA SEUDAN LÚACHMHOR.

An déigh dhomh dol gu tàmh air oidhche shathuirne, thug e sùlas domh a chuimhneachadh gu 'n b'e am màireach là an Tigh-earna. Thug mi fa'near cia lìonmhor agus cia sùlasach na geallanna tha air an toirt dhoibhsan a b'heir urram do'n latha bheannaichte, agus a chaitheas e gu ceart. Chuimhnich mi nach d' rinn mise 'm feum bu chòir dhomh do gach latha priseil do 'n t-seòrsa sin a fhuair mi, ach gu 'n do m'hl-bhualich mi gu nàr, neo-leisgeulach mòran diubh. Mar bha mi 'gam shagradh féin do thaoibh so, thuit mi ann an clò-chadal, agus bhruidh mi aisling tha nis co ùr bheachdail ann am chuimhne 's a bha i nuair a dhùisg mi. Ar leam gu faca mi air mullach beinne aird, pàillion aillidh dreachmhor air a thogail do chlachaidh boillgeanta luachmhor, coslach riusan a chitear ann am fàinneachan agus seudan-muineil ribhinnean usal. Bha 'n aitheabh ard so co dealrach ghlòrmhor, 's nach bitheadh e comasach beachdachadh oirre le sùil, mur bhith gu 'n robh i air a cleith, ann an tomhas, le neulaibh òrbhui ciùine, mar chitear air fèasgar samhraidh an àm dol fodha na grèine. Mhothaich mi gu robh mi ann an cladh farsuing, am shuidhe air lic-lighe, fo dhubhar chraobhan arda fo làn bhlàth. Bha 'n t-àite cùbhraidh, taitneach, mòran do bheacha beaga ruadha air egiùth, o bhlàth gu blàth, a' deoghal na meala le 'n crònan taitneach. Dh' éirich mi agus ghabh mi air m' aghart gus an d' ràinig mi eaglais aosmhor. Bha 'n doras fosgailte, agus air dhomh a bhi 'g amharc mu m' thimcheall, thòisich cluig na h-eaglais air bualadh, a' togail an aona cho'-sheirm do 'n t-seòrsa bu m'hlise chuala m' riamh. Bha mo chridhe ait, oir bha tlachd agam riamh do theis fhonnmhor na sàbaid, tha 'g ràdh, Do thigh Dhé rachamaid suas. Ann an tiota beag chunnaic mi duine aosmhor liath, 'fhalt cho geal ri sneachd na h-aon oidhche, a' gabhail gu h-athaiseach 'ionnsuidh doras na h-eaglais. Bha cairdeas, ciùineachd agus irioslachd 'na shùil 's na aogus; chaidh mi 'na choinneamh, agus dh' fheòruich mi dheth ciod a' chùil mhór so anns an robh mi, agus am faodainn dol a stigh do 'n eaglais.

No. IV.

E

"Tha nithe iongantach" ars' esan "r' am faicinn san àite so; seas dlùth dhomh agus seòlaidh mi dhuit cuid diubh. Dlùth-bheachdaich air a' phàillion ard ud shuas." Rinn mi sin, agus faicear bithean àluinn air an éideadh le trusgain fhada gheala, agus sgiathan bu ghile gu mòr na sgaoil aon eala 'shnàmh riamh air linne. Ghabh iad a nìos a dh' ionnsuidh na h-eaglais, bha soitheach beag aig gach aon diubh 'na làimh, agus chaidh iad a stigh air doras aimbheathan do 'n eaglais. Thainig fiamh air m' anam. "Gun teagamh" arsa mise rium féin "'s aingil iad so." Mhoth-uich mi gu robh na soithichean a bha iad a' giùlan làn do sheudan boillsgeanta luachmhor, do 'n cheart seòrsa chlachan d' an robh am pàillion ard air a thogail. Phill iad a mach as an eaglais ann an ùine ghoirid, ach dh' fhag iad na soithichean anns an robh na seudan 'nan déigh, agus ghrad phill iad féin air an ais do 'n phàillion as an d' thàinig iad. "Cò iad sud?" arsa mise ris an t-seann duine. "Sud agad" ars' esan, "luchd-frithealaidh an teampuill; air maduinn gach là sàbaid, tha iad sud a' teachd do 'n eaglais so le seudan a 's luachmhoire na uile òr agus ionmhas an t-saoghail, agus tha na seudan air am buileachadh orrasan tha le creidimh agus ùrnuigh, gu h-irioch tréibhdhireach a' feithcamh air seirbbhis naomh an tighe." "O!" arsa mise "nach bu leam cuid diubh." Bha 'n coimhthional a' cruinneachadh, bha iad a' tighin a stigh òg agus sean, cuid air an éideadh gu dreachmhor, agus cuid ann an éideadh cumanta; bha mòran do 'n mhuinntir òg air an éideadh le anabharra do rìomhadh, agus, do réir coslais, barrachd mór iomaguin orra mu dhreach a' chuirp na mu chor an anama. Bha cuid diubh a' seannachas mu ghòraich an t-saoghail, mu naigheachdan faoin, ag amharc mu 'n timchioll le sùil luainich, agus a' coiseachd a stigh do 'n eaglais le ceum guanach eutrom, cuid diubh ri gàiricheil, ged bha iad 'nan seasamh air fòid na h-uaigne. "Mo thràighe!" arsa mise, "do réir coslais cha 'n eil na seudan prìseil air ur son-sa." Chaidh mòran seachad orm, cuid diubh stòlda suidhichte, socrach; ach mòran mar nach robh iad idir a' toirt fa'near o' àit an robh iad a' dol, no ciod a bha 'nam beachd an lorg an turuis. Bha aon dùile bhoichd a chunnaic mi 's a taic air gairdean banacharaid 's an leabhar shalm san làimh eile. Bha mòran irisleachd 'na coslas; ohuala mi osunn, sheas i tamull aig ursuinn an doruis, thog i suas a sùil ri nèamh, le fìnghair agus aiteas caomh 'na gnùis, agus fhad 's a b' urrainn dòmhsa beachdachadh, bha i anns an spiorad air là an Tighearna. Chunnaic mi dithis dhaoine ciallach còir, mu 'n aon aois, a' gabhail a dh' ionnsuidh an doruis. "O! 's binn leam" arsa fear dhiubh "téis fhoannmhor a' chluig, cha 'n eil fonn eile thogas m' inntinn cosmhail ris; amhaire a charaid", ars' esan "nach àillidh an sealladh so, an slagh a' coimheadh a' gach àit a' freagairt na fuaime soibhneach ait?" "Nach eil mi 'm fear eile" thubhairt an Salmaiche binn, "sin an là a dh' orduich Dia" "Chan bi sinn cuilbhir ait," "guidheam, guidheam ort a Dhé" "Is soirbhich leinn gu pailt!"

"Mar sin, mar sin," ars' am fear 'eile, "mur soirbhich Ean 's beag stà tighin an so. Nach bu tróm airsneulach an saoghal so mur bhith là na sàbaid? Tha seòrsa do shàmhaich bheannaichte mach air feadh an t-saoghail air an' iatha so, nach 'eil air là eile; tha 'ghrian féin, ar leam, na's blàithe 's na's glòrmhoire; 's minic a smuaintich mi gu robh na h-eòin bheag ud tha 'g itealaich mu bhàrr-bhalla na h-eaglaise, na 's beothala air an là so na air son là eile san t-seachdain.

Feach fhuair an sud an gealbhonn beag
Tigh còmhnuidh maith 'na fheum,
'S an gulan-gaoithe mar an ceudn',
Do sholair nead dha féin.

Bha farmad aig rìgh Daibhidh ris na h-eòin féin, gu robh comas aca an a bhi 'g itealaich mu thigh Dhé ged bha esan air 'fhuadach fad air falbh. Cia taingeil bu chòir dhuinn a bhi, ged thainig iomad atharrachadh oirnn agus ioma dèuchainn, gidheadh, gu bheil meadhanan na slàint againn gu saothair r'an seallbhachadh. Ach se e féin a' tighinn, O gu 'n robh Ean tha os ar ceann maille ris an Spiorad Naomh g'a neartachadh!" Dh' amhaire am ministear orra le aiteas 'na ghnèis fhathail; lean iad a stigh e; ghabh mis' as an déigh, agus shuidh mi dlùth dhoibh; chaidh an òbairt aoraidh air aghaidh, bha co-sheirm nan salm binn, agus an ùraigh dùrachdach, draughteach, mar gu 'm biodh anam an duine mhaith air a dhòrtadh a mach, 's na dedir air uairibh a' tuiteam stòs air an leabhar a bha m' a choinneamh; ach O! bu déistinneach r'a mhothachadh cia luaineach 's a bha ioma stùil, a nùnn 's a nall, ag ambarc air gach faoinneis, a' seinn leis na bilibh, ach an inntinn gu soilleir a mach air feadh na h-eaglaise, seadh air feadh an t-saoghail. Chunnaic mi cuid a' farcluais r'a chéile, ag amharc gach taobh, cho dhà, dhimeasach, chealgach 's ged bhiodh iad a' deanamh aoraidh do iodhol bréige. Thainig cuid a stigh an déigh do na sailm tòiseachadh, mairntir gun mhodh gun tuigse, gun nàire gun mhothachadh, a' cur grabadh air seirbhìs Dhé, agus a' leigeil ris gu robh iad suarrach mu àm na coinneimh a sheasamh; chunnaic mi tuille 's a h-aon a' meunanaich gu lunnach, tróm-chridheach, leis, fhad's a bha 'm ministear a' guidhe air an son na sochairean a b' àirde bha aig Dia na glòir r'an toirt seachad, agus cuid 'nan swain nuair bha e 'labhairt mu bhàs an t-Slànuigheir sin a thainig air tòir ar n-anamanna! Ach cha robh iad uile do 'n t-seòrsa so, bha feadhain ann air an robh fìor choslas na cràbhachd, agus fhad 's a b' urrainn dhuinn a bhàrachadh, a bha fo chumbachd na diadhachd mar an ceudna.

Chriochnaich an t-aoradh follaiseach, ach bu truagh r'a fhaicinn mar bha lànhan an fhir-theagaisg air an togail, ann an sealachadh gu robh gràs ar Tighearn Iosa Crìosd, agus gràdh Dhé an t-Athair, agus co' chomunn an Spioraid Naomh air a dheònachadh do 'n choimhthional, gu robh na ceudan ann, a bha do réir coslais, gu tur suarrach, cuid ag amharc air an uaireadairean, cuid a' cur orra 'n

comhdach-cinn, mun gann a bha e leth réidh, agus móran mar nach biodh cùram orra ach có bu luaithe gheibheadh a mach. Ach bha cuid ann a lean am ministear 'na ùrnuigh gu dùrachdach—bheachdaich mi an t-sùil air a togail ri nèamh, chuala mi osna shàmbach, agus an *Amen* chràbhach stòlda. Cha robh teagamh agam nach robh iad so a' guidhe gu 'm beannaicheadh Dia na chaidh a labhairt airson maith an anamanna.

[Bheachdaich mi nis urra ghloirmhor àillidh, ann an éididh gheal, cosmhail riùsan a ghiùlain na soithichean anns an robh na seudan prìseil, ach gu robh e mòran na bu deàraiche, agus sheas e dlùth do 'n àit anns an robh na soithichean air an càramh leis na h-ainglibh. Nuair a bheachdaich mi airson thainig crith-eagail agus fiamh mhór air m' anam. "Se so an tì," arsa mise "tha ris na seudan a thoirt seachad, cha 'n fhaigh a h-aon againn diubh, oir cha 'n eil sinn 'nar n-airidh orra—gun teagamh 's léir dha ar smuaintean." "Tha sin fìor" arsa an seann duine, "tha 'n fheadhain a's fearr neo-airidh, cha 'n e amhàin nach 'eil iad a' toilltinn comharradh a ghràidh, ach 's ann tha iad a' toilltinn comharraidhnean air a dhiomb agus 'air a chorruch, airson an smuaintean faoin agus gòrrach, ach tha ard-thighearn a' phàilliuin ud ehuas deònach, air sgàth mac a ghràidh, amharc thairis air am mì-thoilteannais agus do bhrìgh a thoillteannais-san a sheas air an son, a bhàsaich air an son, a tha 'togradh an cur air a dheas-làimh, cha 'n e 'mhàin maitheanas saor a thoirt doibh, ach na beannachdan a's glòrmhoire bhuileachadh orra. Faic có tha 'faotsinn nan seudan. Chaidh mòran seachad gun uiread agus suim mu 'n déibhinn, gun sùil a thoirt orra, gun a h-aon diubh iarraidh, no eadhon a bheannachadh." "Cia mar tha so?" arsa mise. "Tha" arsa an seann duine, "do bhrìgh gu bheil móran a' tighin an so a thaobh gur h-ann an so a rinn an athraichean aoradh; cuid eile do bhrìgh gu bheil guth a' mhinistear blasda leo, cuid eile 'thaisbeanadh an aodaich rìomhaich, cuid a choinneachadh an cairdean agus an luchd-eòlais, cuid gun fhios c'arson, agus a' falbh mar thainig iad, co faoin eutrom, ghuanach, ghòrrach 's a bha iad roimhe." Ach dh' fhan cuid, agus chaidh iad le fughair agus dòchas a dh' ionnsuidh an teachdaire aluinn. Dh' amhairc e orra le caomhalachd, thug e seudan do chuid diubh, agus ri feadhain eile thubhairt e, "Falbhaibh air an àm, bha ur cridheachan làn do amaideachd, ur sùilean 's ur cluasan do ghòrraiche; cha d' éis sibh focal Dé mar dhaoine 'g éisgeachd airson sìorruidheachd, cha d' rinn sibh ùrnuigh ann an ìrioslachd agus ann an creidimh, thairg sibh tobairt nan anadan, agus cha bhujilich spiorad naomh Dhè comharraidhnean a ghràidh agus a chairdeis air feadhain nach d' iarr e le 'n anamannaibh."

Thainig an dithis dhaoine còire teò-chridheach air 'n do labhairt mi, air an aghart, agus shìn iad an làmh le fughair. Chuireadh 'nan lamhan na seudan àillidh, "Chunnaic ard Thighearn a' phàilliuin ur creidimh, ur dòchas, ur dùrachd; agus air sgàth Caraid glòrmhor ur n-anamanna bhuilicheadh so oirbh; thugaibh dhachaidh

iad, nearthaichidh iad sibh fad na seachduin, cumaidh iad suas ur misneach; gabhaibh iad gu taingeil, agus thugaibh glòir do 'n ghràs d' am bheil sibh fo chomain air an son; gabhaibh iad mar earlais air na tha 'feitheamh oirbh anns a' phàilliuin ud shuas, d' am bheil esan 'na àm maith féin chum ur tabhairt."

Dhùisg togradh ard ann am anam, bha mo chridhe 'plogartaich air an déigh, thionndaidh mi ris an t-seann duine, "O!" arsa mise "n saoil thu an ruig mi leas cuid diubh iarraidh?" "Tha iad" ars' esan, "air an deasachadh air do shon, ach fèdraich do d' chridhe, fèdraich do t' anam, am b'ain iad dhuit." Chuimhnich mi nis mar ghiùlain mi mi féin nuair thainig mi 'stigh do 'n eaglais, ag amharc mu m' thimcheall an àite bhi 'guidhe nam beannachadh móra bha air an deasachadh air mo shon, agus air an cur a' m' thairgse. Bha cuimhne mo pheasaidh cho gràineil phiantail leam, 's gu 'n do ghabh mi oillt, ghlaodh mi le h-eagal, thòisich mi air gul, dhùisg mi,—agus thuig mi nach robh ann ach aialing na h-oidhche.

Chuimhnich mi gu 'm b'i maduinn là an Tighearna bh' ann. "O!" arsa mise, "tha mi dol do shìgh agus do Àros Dé an diugh, agus tha na seudan àillidh, a's luachmhoire na òr a' chruinne-ché, feartan an Spioraid Naoimh ri bhi air an cur a' m' thairgse," oir thuig mi gu maith ciod a bha na seudan a' ciallachadh. Ghrad leam mi o m' leabaidh le gairdeachas, thilg mi mi féin air mo ghluinibh, agus mar so ghuidh mi, "O! Thusa Dhé a's airde 'n glòir, deònaich dhomhsa 'n diugh, air sgáth do Mhic, gràs chum dol mu 'n cuairt air seirbhis an Iatha naoimh so le h-urram, le creidimh, agus le cridhe ceart—O! cuir a mach do sholas agus stiùr agus treòraich mi, na falaigh do ghnùis, na ceil do ghràs, agus na cum uam do spiorad naomh!"

AMERICA MÙ THUATH.

CANADA UACHDARACH.

Gun teagamb air bith 'si so dùthaich an duine bhochd. Ma tha e 'na choisniche maith, no ma tha teaghlach aige, ma tha e stuama, dichollach, cha 'n fhaod e gun soirbheachadh.

Mar a dh' innis sinn roimhe, tha 'n geamhradh fada fuar; ach tha 'n samhradh teth, agus fada gu leòir chum am pòr thoirt air aghaidh agus 'abuchadh. Tha 'n dùthaich saor o euslaintean gabhaltach bàsmhor, agus co fallain ri son àite fo 'n ghréin.

Nuair tha coigrich a' ruigheachd an àite so, chaidh imrich o chearnaibh eile, cha 'n eil fios aca cha mhòr ciod ris an cuir iad an lùmh. Tha coille mhòr dhlùth romha, agus tha iad ullamh air a smuainteacha' gu robh cho maith dhoibh dol a thràghadh a' chuain, agus tòiseachadh ri fearann a rèiteachadh san dìthreabh fharsuing sin. Ach tha muinntir na dùthcha cho anabharach chaoimhneil, chairdeil 's gu bheil iad a' cuideachadh le coigrich air dhòigh nach teig sinn san dùthaich so. Cruinnichidh maith-dh' fhaoidte fichead

no dà fhichead diubh, a h-uile fear le 'thuaidh 's le 'thàl 'na làimh agus gràd éiridh iad air an àite réiteachadh airson tighe a thogail, 's cha 'n eil sin 'na ghnothuch doirbh. Tòisichidh iad air craobhan a leagail, na craobhan a's mò tha ri fhaotainn dlùth do làrach an tighe; tha na h-uile h-aon a' cur a làimhe ris an obair, a' snaidheadh nan craobh an déigh an leagail, 's 'gan cumadh le tàl 's le tuaidh air dhòigh 's gu 'n luidh iad air uachdar a chéile. Gearraidh iad na craobhan a réir fad an tighe tha iad dol a thogail, eadar ceithir troidhe deug a's fichead troidh, air fad. Tha iad 'gan rùsgadh, 'gan snaidheadh 's 'gan socruchadh air muin a chéile 's 'gan ceangal r'a chéile le tàirngearan fiodha, no crannan daraich; agus eadar gach maide tha iad a' cur criadh agus cóinnich air an oibreachadh am measg a chéile, mar gu 'm biodh aol agus gainmheach; agus tha so 'ga dheanamh cho teann 's nach faigh cur no cathamh, no eadhon oiteag ghaoithe 'stigh eadar na sreithean. Nuair tha taobh an tighe suas o chd no deich troidhean, tha iad an sin a' cur mullach air, le taobhain a's cabair, agus tàirngichidh iad bùird thana thairis air an iomlan an àite a'gliata, an dara bòrd a' luidhe air aon eile, agus a' chriadh 's a' chòinneach air an calcadh a stigh eadar riutha, agus mar so tha iad cho dìonach, sheasgair, ri aona mhullach a'gliata chaidh riamh air tigh. Tha dorus agus vinneagan air am fàgail mar tha cliathach an tighe a' dìreadh, agus tha 'n dà stuaigh am bitheantas air an togail le cloich agus orladh, a thaobh gur h-ann ri taice na stuaigh tha 'n teine, agus bhiodh e cunnartach a thogail le fiodh. Tha cairneis no uidheam an tighe furasda chur suas; mar thubhairt an sean-fhocal e, 's furasda' aran fhuine dlùth do 'n chiste mhine tha làn. Mar sin anns an àite so, tha fiodh co pailt, agus na h-uile h-aon cho maith air chùl tuaidhe 's tàil, 's gu bheil e soirbh cairneis a dheanamh. 'S minic a thainig teaghlach a stigh do choille cho dlùth 's nach robh solus na gréine r'a fhaicinn, agus an ceann beagan làithean, a bha ann an tigh seasgair, blàth, taitneach, tre chuideachadh càirdeil na feaghnach a bha thall romhpa. Co luath 's a tha 'n tigh-còmhnuidh air a' chrìochnachadh, mur 'eil airgid aig an imriche gu luchd-cosnaidh a phàigheadh, tha e féin 's a bhean 's a mhic a' grad thòiseachadh air na craobhan a leagail agus talamh a réiteachadh air son pòr a chur, cho luath 's a's urrainn doibh. Tha iad 'a' gearradh nan craobh tri no ceithir a throidhean o'n làr, agus iadsan tha eòlach, ni iad so cho teòm innleachdach 's gu 'n toir iad air a' chraobh tuiteam an rathad a's dednach leo. Feumaidh coigrich a tha air ùr theachd, a bhi faicilleach, oir tha mòran air an dochunn le tuitam nan craobh, gus am fàs iad eòlach. An déigh do na craobhan tuiteam, 's àbhaist doibh leigeil leis na bunan, tri no ceithir a throidhean air airde, fantainn gus an grod iad, agus ni iad so ann an seachd no ochd bliadhna. Nuair tha na craobhan air tri no ceithir a dh'acraichean fearainn, air an leagail, tha iad 'gan gearradh 'nan sgonnan mu dhusan troidh air fad, agus an sin tha na coimhearsnaich a' crìnneachadh a rithist, agus 'gan slaodadh le h-eich agus daimh do dh'aon àite, 'gan càramh a suas 'nan tòrr

mór agus a' cur teine riutha. 'Na dhéigh sin tha iad a' sgaolleadh na luatha air an talamh, mur 'eil iad dlùth air àite far an gabh i reic, agus a' deanamh an fhearatun cho réidh, chòmhnard 's a's urrainn iad, agus tha iad air ball 'ga chur. Cha 'n eil feum air ruamhar no treabhaidh, ach am pòr a thilgeadh ann, agus seòrsa do chliath chur thairis air; faodar dà bhàrr a chur gun treabhaidh gun ruamhar. Duine tha greis san dùthaich, agus a chleachd tuidh a làimhseachadh, leagaidh e na tha do chraobhan air acair ann an sè lathan, ma's giuthas a th 'ann; ach ma's fiodh cruaidh a th 'ann 'gabhaidh e có-la-deug; agus ma's ann air son tuarasdail tha e 'ga dheanamh 's ann a gheibh e trì puinnid Shasunnach air son a shaoithreach, agus lòn agus teachd-an-tìr cho maith 's a's urrainn da iarraidh.

Ma tha 'm fearann dlùth air àite far a' bheil rathaidean mòr air an deanamh, gheibh iad airson na luatha nìread 's a phàigheas iad airson na coille losgadh. Tha 'n luath air a ceannach agus air a toirt do Shasunn a dheanamh siabuinn, agus airson oibrichean datha agus gloine. Ma tha bean aig duine tha 'ga chosnadh, ma's urrainn i clòimh a chireadh, no clàdadh a dheanamh, no ma tha i maith air an t-suiomhach, coisnidh i sè dolaran sa 'mhios aig a leithid so do chalanas; agus balachain os ceann sè bliadhna dh' aois, gheibh iad tuarasdal maith air buachailleachd, agus ioma seòrsa do shaothair. Tha 'n tuarasdal so aca 'bharrachd air am biadh, agus dachaidh mhaith sheasgair, air alt agus nach fada gus am faod duine cùramach na leòir a chur r'a chéile chuireas air a bhonn e air fearann saor dha féin. Ann an aon fhocal, daoine tha toil-each obair a dheanamh, daoine no mnathan, cha 'n eagal doibh; 's éiginn doibh san àite so teachd gu cothrom agus pailteas; ach daoine leis, dìomhanach, misgeach, air dhroch giùlan, cha 'n eil maith dhoibh dol do Chanada Uachdarach. Tha mòran san dùthaich sin a ràinig i gun sè sgillean 'nam pòca, aig a' bheil a nis baile saor do cheithir fichead acair, le h-eich a's daimh, a's crodh a's caoraich, agus sgaoth mhuc agus eunlaith, agus so uile ann an deich bliadhna dh' àine; ach air an làimh eile, tha mòran ann am bochduinn, agus a bhitheadh ann am bochduinn, ciod air bith àite no dùthaich anns am bitheadh iad.

Tha dòigh eil aca air a' choille mhóir so a leagail. 'S àbhaist doibh gearradh ceithir thimchioll na craoibhe tromh 'n chairt, agus na dhéigh sin cha 'n fhàs i na's mò, seargaidh i gu tur, agus an da no trì bliadhnaichean fàlaichidh i, agus leagaidh a' ghaoth gu lùr i. Mar so faodaidh aon duine ruith thairis air da no trì acraichean chraobhan san latha.

Tuigidh iadsan tha eòlach air an dùthaich so, nàdur an fhuinn air an t-seorsa choille tha 'fàs air. Far am faighear am fiodh cruaidh a' fàs, tha doimhneachd talaimh do ghnàth an sin; ach far nach 'eil a' bheag ach an giuthas, cha 'n eil an talamh air a' bheil e 'ciantinn, domhain no tarbhach. Tha cruineachd, agus eorna, agus seagul 'ga chur san talamh tha air 'ùr réiteachadh. 'S e 'n coirce 's miosa dh' fhàsas san dùthaich sin. Tha 'n coirce Innse-

anach anabharrach feumail; ni e aran maith le beagan do mhin chruineachd air 'fheadh, agus tha e fìor mhaith airson crodh-bainne, mucan, agus eunlaith. Cha 'n eit feurach maith san dùthaich ùir so fad ioma bliadhna 'n déigh a' réiteachadh; ach thá iad a' cur feòir a dh' fhàsas gu ùsraich. 'S droch àite so airson cruidh agus chaorach fad ioma bliadhna 'n déigh a' choille 'ghearradh; ach nuair tha na h-achaidhnean càr greis fo fheur-cuir, tha ionaltradh maith ann. Tha e doirbh crodh a's caoraich a ghleidheadh fad a' gheamhraidh. Cha 'n eil an crodh 's na caoraich ach beag, agus cha mhò na h-eich na chitear air feadh na Gàidhealtachd; ach tha iad cruadalach tapaidh, agus furasda chumail suas. 'S iad na mucan beathaichean a's luachmhoire th' aca. Tha anabharra dhiubh so a' ruith fadhaich air feadh na coille, agus chitear muiceoil air gach bòrd. Tha togail mhuc, 'gan reamhrachadh 's 'gan sailleadh airson margaidh, a nis 'na mhalairt mhór san dùthaich so.

Tha crodh ullamh air dol air seacharan sa' choille mur bi buachaille maith air an déigh; agus aon uair 's gu 'n toir iad a' choille orra, cha 'n e 'n fhala-dhà am faotainn. Chaidh tri aighean òg air seacharan air Gàidheal san àite so, agus chaidh e as an deaghaidh, 'gan lorguchadh ro 'n choille, ach theab nach faigheadh e fein an t-slighe air ais; bha e tri lathan air falbh, agus mur bhith gu 'n do thachair feadhain eile air a bha eòlach sa' choille, 's dòcha gu 'm bàsuicheadh e.

Tha seorsa chraobhan ann is àbhaist doibh fhàgail gun ghearradh; tha iad so prìseil air son an t-siùcair a tha iad a' faotainn asda. Ni iad toll-tora stigh do mheadhon na craobhe, agus thig an sùgh a mach aisde, tha e 'tuiteam ann an soithichean, agus 'na dhéigh sin tha iad 'ga bhruicheadh, agus a' deanamh siùcar fallain maith dheth; tha e cho maith ri aon seòrsa cheannaicheas iad, air son feum tighe.

Tha sionnaich ro lìonmhor anns an dùthaich so, agus madaidh-alluidh agus magh-ghamlina, agus na *Beavers* no an leas-leathann. Tha mòran fhiadh ann an cuid a' chearnan deth, agus maighichean, agus daimh fhiadhaich, no am *Buffalo*, air alt 's gu faod an sealg-air sìthionn a bhi aige gun mhóràn saothair.

Tha tunnagan no lachaidh fhiadhaich, agus geòidh anns gach cearn do'n dùthaich, anns na lochan uisge agus na h-aibhnichean, agus cearca-tomain do gach seòrsa, agus an t-easan (*Pheasant*); tha 'n seòrsa so lìonmhor sa' choille agus soirbh agus furasda mharbhadh; agus airson chalman fhiadhaich tha 'n lìonmhorachd fada thar cùntas; thig iad so san earrach co lìonmhor 's gu faodar na mìltean diubh a mharbhadh; ach na sealgairean a theid a mach sa' gheamhradh air tòir lach agus geòidh-fhiadhaich, agus gach seors' eile tha r'a fhaotainn san àm sin do 'n bhliadhna, feumaidh iad a bhi 'nan earalas gu bheil iad air an éideadh gu blàth le béin, agus gach seòrs' aodaich a's blàithe na chéile, air neo 's dòcha ged bheireadh iad dhachaidh eallach an droma do dh-eòin, gu 'm fairich iad gur sealg daor e 'na dhéigh sin uile, ma chailleas iad a dha no trì do na meòir, no cuid do'n t-sròin, leis an fhuachd.

Air son éisg, tha gach lochan uisge agus allt, làn do bhradan agus gach iasg eile gheibhear 'na leithid a dh' àite. Tha mòran do'n bhradan air a mharbhadh le morphachan, no mar their cuid riutha, craosnaichean. Tha dithis no trìuir a' dol a mach anns an oidhche an' an currach bhig, air lech no air linne le leòis, agus ma tha iad seòlta tapaidh, faodaidh iad do bhradan fhaotainn uiread 's a 's urrainn iad a ghiùlan; ach mur 'eil iad teòm, tha iad an cunn-art ioma tumadh maith fhaotainn. Tha iad a' sailleadh a' bhradain airson a' gheamhraidh; agus nuair tha 'n reothadh a' tòiseachadh tha iad a' marbhadh gach eunlaith a's reamha na chéile, tunnagan, geòidh agus turcaich, féidh, a's mairt reamhra, 's mucan. Cha 'n eil feum aca air salann; cha ruig iad a leas ach an fheòil a chrochadh san reothadh ann an sabhul eòille, no àit air bith gun téine: fàsaidh i cho oruaidh ri cloich, agus ni iad feum dhi mar is àill leo, le tumadh ann an uisge fuar, tha i 'g aiteamh agus air son feum. 'Se 's aobhar dhoibh am marbhadh, fhad's a tha iad ann an culaidh mhaith, mun teid iad air an ais sa' gheamhradh. Mar so tha feòil ùr fhallain aca fad na bliadhna; tha 'n fheòil aca reamhar, agus gan iad a' cosd air na beathaichean a bheathachadh.

Tha iomad ni eile againn ri ràdh mu Chanada Uachdarach, ach cha tiodh iad san àireamh so.

CÒMHRADH

EADAR CUAIRTEAR NAN GLEANN AGUS EACHANN TIRISDNEACH.

Each.—'Bheil e leis fhéin? Fàilt oirbh! fàilt oirbh! a Chuairteir rùnaich. Mar thubhairt aua maraiche chaidh ceithir thimchioll an t-saoghail, 's e pilleadh dhachaidh do Ghrianaig, "fàilt ort féin, Ealasaid a' chuain, tha thu 'n sin a' d' shuidhe gu socruch ciallach far an d' fhàg mi thu, le d' churrachd ceòthar mu d' cheann, a's t' eòin bhòidheach gheala 'g itealaich mu d' thimchioll!" Tha sibhse 'n so, san t-seana chathair, mar a dh' fhàg mi sibh, le'r compaenach dileas, am peann, 'nur làimh; cha 'n iongatach leam ged robh a ghob maol.

Cuairt.—'Bheil thusa fhathasd an Glaschu, Eachainn? Nach do shaoil mi gu robh thu leth an rathaid gu taobh eile 'n t-saoghail?

Each.—Cha 'n eil; bha mi ann an Tìrith e o'n a chunnaic sibhse mi; thuir mi cheana nach cuirinn mo chas air clàr luinge gu dol thairis, gus an cluinninn a' chuid eile do'n sgeul mu na daoine buidhe-odhar tha tuineachadh an eilean sin ris an canar *New Zealand*, agus tha iomad aon eile san dòigh cheudna.

Cuairt.—An d' thug thu sgeul air bith á Tìrith e?

Each.—Cha 'n fhaod mi a ràdh gu 'n d' thug; 's ged a bhiodh sgeul agam r'a innseadh, 's éigin domh bhì 'm earalas ciod air an tig mi thairis san t-seòmar so; cha 'n eil smid a labhair mi 'n là na dheireadh a bha mi 'n so, nach robh aca 'n Tìrith mun d'ràinig mi féin, ged bu luath 'm bàta dubh; 's cha 'n eil taobh eile do

Mhaol Chintire air nach deanadh i falach-cuain; gidheadh bha 'm Post 's an Cuairtear romhainn! Mar bha mi 'gabhail a stigh do Sgairinis, bha buidheann dhaoine 'n sin 'nan suidhe air a' chraig, ag éisdeachd ri Calum tàilleir 'g a leughadh. "Cha d' ith na daoine buidhe thu fhathasd, Eachainn," arsa fear dhiubbh, "cia mar a dh' fhàg thu 'n Cuairtear?" Thuig mi mar bha 'chùis.— Bha fios again gu 'n do chuir Calum aios 'ainm airson dol thairis. "Cha chuala mi" arsa mi féin, "gu'm biodh móran feum air do leithid-sa san àit ud; a dh' aona chuid tha 'm brat-guaille 's an t-aparan gun fhuaisgeal, gun fhàim, gun phutan, gun toll, ach an dealg fhiodha; ged nach 'eil asein an tàilleir tróm r'a giùlan, faodaidh tu do mheuran 's do snàthad fhàgail a' d' dhéigh," arsa mise. Thog so gàire 'n aghaidh Chalum. "Fuaigheal ann no as" ars' esan "cha 'n 'eil eagal orm gu 'n ith iad mi, mar tha air fear-eiginn a dh' fhaodainn 'ainmeachadh." "Gu dearbh" arsa mise, "cha ruig thu leas, fhad's a bhios do bhean bhòidheach lurach ann an culaidh cho maith, cha dù-dhoibh fiacail a chur ortas, 's cho liutha toitean maith feòlar a dh' fhaodas iad a ghear-radh á d' mhnaoi." "Marbh'aig ort, a thrusdair," arsa Calum; chuir e 'leabhar 'na phòca 's dh' fhalbh e—ach tha mise air bharail gu 'n tarruing Calum snàthainn no dhà far a' bheil e, mun-cuir e 'chas air luing gu dol do 'n àit ud, gus an cluinn e tuille mu dhéibhinn na cùise.

Cuairt.—Ach a' bheil thu féin, Eachainn, fhathasd a' cur romhad falbh? Na chuir thu dhiot a' chroit?

Each.—Cha do chuir Eachann deth a' chroit, ach chuir a' chroit dhith Eachann, agus 's e aon ni is éiginn da falbh taobh-eiginn; agus innseam so dhuibh, cia air bith àite do 'n téid mi, seachnaidh mi 'm baile-mór—cha seasainn Glaschu leth-bhladhna; tha do ùpraid 's do bhuairas san àite so, 's nach 'eil mi a' tuigsinn ciamar tha daoine bochda tigh'n beò ann, air an tachdadh le toit, agus toit a' ghnail cuideachd, a' slugadh na deathcha tha 'brùchdadh a mach as na simleirean móra; 's cha 'n i 'n deathach uile gu léir, ach an smùr 's an stùr 's an luathre, tha mar chur 's mar chathamh air feadh nan sràidibh. Cha mhór nach do chaill mi sealladh nan sùl leis, agus mo chlaisdeachd, leis a' ghleadhraich; 's ann a dh' fheumadh duime sùilean air a dhruim san àite so, co maith 's ann an clàr an aodainn; carbadan siùbhlach roimhe 's 'na dhéigh, a h-uile h-aon 'na chabhaig. Chaidh mi suas an t-sràid mhór ris an abair iad an *Trongate* an la-roimhid, 's cha mhór nach do bhris iad m' aisnean—upag a nùnn, sàthadh a mall; agus ged nach bith-eadh ach an solus sìth sin ris an abair iad *gas*, mharbhadh e mi. Tha solus do 'n t-seòrsa so san àite 'bheil mi 'cadal. Cha do thuig mi e 'chiad oidhche, shéid mi 'mach e, 's b'éiginn domh suidhe fad na h-oidhche 'sreothartaich, le m' shroin a mach air an uinneig, mar gu faiceadh sibh beist-dubh no dóbhran air an t-snámh.—Coma leam am baile-mór; 's fearr leam dol thairis; ach gun teagamh air bith, bu choma leam a bhi 'n cunnart mi féin no mo bhean, no h-aon do na páisdean a bhi air ar cur air a' bhior-ròadaidh, mar

gu'n biodh ceithreamh muilte 'ann; fànsibh dhomh 'bheil cunnart' air bith do 'n t-seòrsa so anna an àite sin?

Cuairt.—S duilich a ràdh. An ni a thachair aon uair, faodaidh e tachairt a rithist. Tha gun teagamh air bith, na daoine borbha sin a' fàs na's ciùine 's na's sàmhach na bhà iad; tha iad a' fàs na's eòlaiche air daoine geala; tha mòran diubh air an teagasg 's air an soilleireachadh seach mar bhà iad. Nam biodh an t-eilean aon uair fo riaghailtean seidhichte, nam biodh armachd làidir ann leis am b' urrainnear laghanna cothromach a shòcruchadh, cha b' eagal do dhaoine; ach 's éiginn aideachadh gu bheil e anabharrach ciogailteach do dhaoine geala soeruchadh an sud 's an so, air feadh na dùthcha 'm measg dhaoine tha cho borb, dhioghaltach, threun agus sheòlta 's a tha iad, a dh' fhaodas air an aobhar a's faoine, éiridh sunas a' t' aghaidh, agus do spadadh le tnaidh, gun fhios c' arsa, 's gun duine ann aig a' bheil cemas am bacail.

Bach.—Tha mi 'ga thuigsinn. Mur 'eil lagh ann, lagh maith cruidh, agus daoine maith smachdail g' a sgoltadh 's g' a chur gu feum, agus prìosain agus saighdearan, 's furasda thuigsinn nach 'eil e tèaruinte. Tha mise 'g ràdh ribh, a Chuaiteir rùnatech, mur biodh prìosain agus àiteachan eile do' n t-seòrsa sa' bhaile-mhòr so féin, agus luchd nan còtaiche-móra, e'ainm so their sibh riutha, na poilisamen, luchd nan laundairean 's nan clach-bhaig, tha mi 'dean-amh dhet nach biodh e tèaruinte tuineachadh an Glaschu féin; mharbhadh daoine 'ohéile. An t-urram do 'n lagh féin! 's maing àite 's nach 'eil e; tha mise 'g ràdh ribh nach bu mhisde Tirithe féin prìosan beag daingeann a bhi air cùl tigh-an-eilein, agus Polisamen so dhà; ach na h-fànsibh sa' Chuaiteir gu 'n d' thuirt mise so, air neo bheir iad an da-ohluis diom—ach gabhaibh air ar a-aghaidh. Am bi muinntir *New Zealand* ag itheadh a chéile?

Cuairt. Dh' fhaodainn innse dhuit mar bha so air a dhearbhadh ri linn chaiptein *Cook*, a' cheud fhear thug cùntas duinn air an eilein so, agus air a luchd-àiteachaidh, agus le iomad fianuis eile annas o'n àm sin. Tha e, gun teagamh air bith, 'na chleachdadh leo cuirp an naimhdean a mharbhas iad an cogadh, ithe; so ni tha na h-uile h-aon ag aideachadh; ach ged a chaidh iadsan a dh' iom-paicheadh o shaobh-chràbhadh eagalach na dùthcha, chum a' chreidimh Chrìosdail, a thionnadh gu sgreamh agus oillt a ghabhail do'n chleachdadh namharra so, gidheadh cha 'n eil iadsan fhathast ach 'nam baidhinn bbig am measg miltean an eilein mhòir so. Cha 'n eil dhùil againn gu'n spadadh iad duine geal chum lòn a dheanamh dhet, ach ma chuirear mholachd orra, ma tha iad ann an àit anns am faod iad a dheanamh, gun neach g'am faicinn, bheir an t-aobhar a's suariche orra teasaid a thogail, agus an duine geal a thuitas, cha 'n eil teagamh nach ith iad e cho togarach 's a dh' ith thusa riamh do'n chaora-nollaig.

Tha mòran diubh cho borb, fhàidhaich 's a bha iad riamh, agus is éiginn do dhaoine geal a bhi do ghnàth air 'earalas romhpa.

Bach. Coma leam iad! Cha 'n fhuighinn lechd do chadal na h-oidhe 'm measg nam bóidean; ciod a b' fhiach ged a chois-

neadh duine làn aide do dh'òr, 'a a bhi h-uile mionaid fo eagal agus amharas romh na trusdair, a' brùadar gu robh e 'faicinn a mhnatha no a leinibh air a' bhior-ròsdaidh, mar gu'm biodh ann giadh no tunnag ann an tigh a' Bhàilli? Coma leam iad! b' fhearr leam na madaidh-alluidh mìle uair, cha 'n eil iad cho cealgach; air a' chuid is lugha cha 'n eil iad cho seòlta, cha b'urrainn iad an comh-airle chur r'a chèile; 's cha bhiodh leisg orm peileir a chur romhpa; ach na daoine fiadhaich sin, tha mi 'tuigsinn, mar tha sibhse 'g ràdh, gur gnothuch ciogailteach do dhuine geal a bhi 'nam measg, no bheag no mhòr do gnothuch a bhi aige riutha idir. 'Bheil cùntas fìrin-neach a' nis air feadhain a bhi air am murt agus air an ithe leo?.

Cuairt.—Bha duine d'am b'ainm *Rutherford*, a sgrìobh eachdraidh eagalach uime so. Bha e 'na sheòladair air luing a bhuineadh do America, air an robh coig-fir-dheng, a bharrachd air an sgiobair, agus air an robh cóig gunnacha mòra. Chaidh an soith-each so a stigh do chamus àraid, taobh na h-àird-an-ear de'n eilein so, air tòir uisge agus mhucan. Cha luaithe thainig an long gu acair na thainig mòran do sgothan a mach làn mhnathan, gun fhirionnach air bith 'nam measg. Dh' fhan mòran do na mnathan air bord fad na h-oidhche, a' goid agus a' cleith na h-uile ni air am b' urrainn iad an lamhan a chàrann. Bha amharas air an sgiobair gu robh foill a thaobh-eiginn 'nam beachd, a chionn nach robh na fir a' tighin a mach. Ghléidh e, uime sin, faire shònruichte fad na h-oidhche 's cha d' fhàg e féin clàr-uachdair na luinge.

Anns a' mhaduinn thainig rìgh an àite 'mach, d'am b'ainm *Aimie*, ann an sgoth mhòr chogaidh, trì fichead troidh air fad, agus cóig fichead fear do dhaoine òga, treuna, làidir, innte, le àsuin lìon agus dhubhan, mar gu'm biodh iad a' dol a dh'iasgach. An déigh do'n rìgh a bhi greis air bòrd, shoeruidh e féin 's an sgiobair gu 'n rachadh an rìgh agus cuid d'a chuid daoine gu tìr le geola mhór na luinge, a dh' iarraidh uisge. Thainig air iad an ais le aon luchd uisge, agus phill iad a dh' iarraidh luchd eile. Bha nis mòran do luchd-àiteachaidh an eilein ri cliathach na luinge, a 'reic mhuc agus gnothuichean eile. Cha robh fhatbasd a bheag r'a léirsinn ann an giùlan nan daoine so ach cairdeas, ach an togradh a bh' aca gach nì a b' urrainn doibh a ghoid. Phill an rìgh air an dacha latha le luchd eile do dh-uisge, agus mhothuich an sgiobair gu'n robh a' gheola mhòr aoidionach, agus gu'n do tharruing iad na h-uile tarann a bha innte, air chor 's gu'n robh i'n impis dol fodha. Thog fear do na daoine dubha nì àraid a bha e 'feuchainn a chleith, agus nuair a thugadh uaithe e, chas e 'fhiacail le dréin eagalach, las a shùil le feirg, agus chrath e 'thuadh-chogaidh m'a cheann le boile cholgara. Bha mu'n àm so trì cheud diubh air clàr na luinge, *Aimie*, an rìgh, 'na sheasamh 'nan teis-meadhon, a h-uile h-aon diubh le cloich ghuirm air a snagheadh gu h-innleachdach air chumadh tuaidhe dlùbailte, le dà fhaobhar, agus toll 'na teis-meadhon as an robh cas, coelach ri ord clachair. Bha 'n t-ord cloiche so air a cheangal mu'n teis-meadhon. Mhothuich muinntir na luinge nis gu robh smùdan air

a thogail air gach cnoc air tìr, agus gu'n robh sluagh na dùthcha 'cruinneachadh air an tràigh ann an dòmhladas mòr. Chuir so eagal air an sgiobair, agus ghrad-dh' iarr e air na seòladairean an dinneir ithe gu luath, agus an long a chur fo sgaoil.

Each.—Dluneir!! Breamas air a' bburraidh le 'dhinneir! Cha robh san sgiobair ach bumalhair, a leig na h-uiread diubh air bòrd a dh' aon àm; cha bu chòir dha os ceann lethdusan diubh leigeil ri cliathach na luinge air an aon uair; 's cha robh ann ach sgonn gun tuigse a phaisg a' shìùib idir, no chuir a mach 'acair; dh' fhaodadh e tighin h-uige air ais 's air aghart—ach gabhaibh mo leingeul.

Cuairt.—Cha robh iad fada 'g àtheadh am bìdh. Ghrad thug na seòladairean na croinn orra, a dh' fhuasgladh nan seòl gu dol fo sgaoil. Bha *Rutherford*, a sgrìobh an eachdraidh, a mach air a' chrann-spreòid, cha robh air clàr na luinge ach an sgiobair agus an còcaire; bha 'm *Mate*, an dara sgiobair, gu h-ìosal, a' cur urchuir anns na gunnaichean, agus ag uidheamachadh an cuid airm.

Each.—Mo thruaighe! bu mhàthich dha sin.

Cuairt.—Air an àm so thilg an rìgh am brat a bha air a ghuaillibh dhetb; agus air dha iolach oillteil a thoirt, thilg a h-uile fear a bhrat dheth, agus co lom rùiste 's a bha iad an oidhche 'rugadh iad, ghrad thog iad òran-cogaidh, agus thòisich iad air dannsa, le agreuchail agus leumraich, le ainnteas agus boile thug air an luing crathadh o thoiseach gu deireadh! B'e sin am farum agus na puirt chiùil a b' eagalaiche chuabas riamh. Bha 'n sgiobair a nis 'na sheasamh dlùth do'n àite 'n robh cuibhle na stiùrach; thainig fear do na daoine borba so air a chùl, agus le aona bhuille d'a thuaidh-chogaidh, sgoilt e a cheann sìos gu ruig a ghuailibh, agus thuit an sgiobair bochd marbh aig a chasan. Rinneadh an ni ceudna air a' chòcaire. Bha esan a dh' innis an sgeul a mach air bàrr a' chroinn-spreòid a' beachdachadh air so le h-oillt. Ghreas na seòladairean a bha gu h-ard agus a mach air na slatan, a nuas, ach a h-uile fear mar a ràinig e clàr na luinge, ghrad spadadh gu làr e. Leum cuid diubh a mach air an fhairrge, ach ciod am feum a bha'n sin, bha'n sgoth-chogaidh as an déigh, ghrad thugadh air an ais iad, agus cheangladh iad le buill.

Chaidh fear do na daoine dubha suas gu toiseach na luinge, agus smèid e air *Rutherford* tighin a stigh o 'n àite san robh e. Cha robh feum diùltadh; thainig e 'stigh, strìochd e, agus chèangail iad le buill e. Chuireadh na h-uile h-aon do sgioba na luinge, marbh a's beò a stigh do sgoth mhór an rìgh, agus dh' iomair iad air falbh leo gu tìr. Bha mòran fala a' ruith a mach o chreuchdaibh na feadhnach a bha leòinte, agus o'n fheadhain a bha marbh, agus bha na daoine dubha ag òl na fala, 's ag imlich nan creuchdan le anabharra toil-inntinn, 's a' dannsa le h-aighear, agus, a réir coslais, làn gairdeachais. Na mnathan a bha mach air an luing, leum iad a mach air an t-sànabh, agus lean cuid diubh am bàta san robh na daoine geala, ag iarraidh fuil a thoirt doibh! Bha mòran sgothan a nis air an ais 's air an aghart eadar an long agus tìr, a' giùlan

air falbh gach nì a b' urrainn doibh a thoirt leò; ach cha do chord na daoine dubha mu 'n chreich, chuir iad a mach air a chèile 's mharbhadh mòran diubh sa' chomhstri.

Air feasgar an latha sin, thug iad agioba na luinge eadar bheò agus mharbh dlùth do 'n àite 'n robh tighean nan daoine dubha; chroch iad cuirp na feadhach a bha marbh air geugan nan craobh, cho àrd 's nach ruigeadh coin no pàisdean orra, bha nis air cruinneachadh a dh' inlich na fala. Bha dà-fhear-dheug fhathast beò; chaidh iad sin a cheangal fad na h-oidhche ri craobhan, gu gramail teann le buill. Sa' mhadninn chuir iad an long ri theine, agus chruinnich iad uile, sluagh mòr, dlùth do 'n àite san robh na daoine geala agus cuirp nam marbh. Shuidh an sluagh air an réilein, 'nan sreathan mar a chite air tòrradh mór; ach na còig rìghrean a bha 'nam measg, sheas iadsan, agus chaidh iad o chraoibh gu craoibh a' beachdachadh air na prìosanaich, agus a' seanachas, ged nach do thuig iad sin focal a bha iad ag ràdh. Thainig fear do na rìghrean far san robh *Rutherford*, agus dh' fhuasgail e na ceanglaichean a bha uime, agus mu fhear eile bha maille ris. Thug e iad gu àit àraid am meadhan na cuideachd, agus dh' iarr e orra suidhe air an làr. Thainig na rìghrean eile le ceathrar a dh' fhuasgail iadsan, agus air an d' thug iad suidhe mar an ceudna. Chaidh na rìghrean an sin a ghabhail tràid air an ais 's air an aghart, a' seanachas leguth àrd. Bha 'n sluagh uile 'nan tosd, agus a' toirt fa'near cainnt nan rìghrean le mòran urram, gun fhocal as an ceann. Fa dheireadh labhair aon do na rìghrean ri fear a bha 'na shuidhe air an réilein, agus ghrad dì' éirich e, le 'thuaidh-chogaidh 'na làimh, agus chaidh e air aghart, agus mhurt e an t-seisear sheòladairean eile bha fhathast ceangailte ris na craobhan. Na h-uile h-osunn a bheireadh na daoine bochda nuair bha 'n duine so 'gan spadadh, dheanadh an sluagh gàire mòr! Bha *Rutherford* agus a chompanaich fo uamhunn eagalach a' gul 's a' caoineadh, gun fhios cia luath a rachadh iad féin a spadadh.

Dh' éirich buidheann a nis do na daoine 's thòisich iad air sluic a chladhach san talamh, anns na chuir iad mòran do chonnadh tioram, agus leac mbór os ceann gach tuill. Chuir iad an sin teine ris, agus chum iad a' losgadh e gus an robh na leacan dearg-theith. Fhad 's a bha iad mar so a' cumail suas an teine, bha feadhain eile 'gearradh cuirp nan seòladairean a chuireadh gu bàs. Nigh iad an fheòil san abhuinn, agus chàirich iad i air na leacan teinnteach, le duilleagan chraobh foidhpe agus os a ceann. Nuair a bha 'n fheòil mar so ròiste, chuir iad mu 'n cuairt i air croidhleagan, agus thòisich iad air an lòn uamhasach so le òrain agus gàird-eachas!

Each. Uhh! Uhh! Cha tig an latha, tha mi 'gràdh ribh a theid mise 'n eisimeil nam béisdean; ach cha 'n fhaod e bith gu'n d' thug iad air *Rutherford* agus a chompanaich feòil nan seòladairean ithe.

Cuairt. Cha d' thug, dheasaich iad iasg dhoibh, agus bun na rainich. Thug iad an sin iad gu tigh far na chuir iad leaba rainich fòdhpa, agus na thilg iad brat thairis orra.

Air an la-màireach chruinnich an sluagh a rithist, agus thòisich iad air a' chuirn cheudna do na dh' fhàg iad san oidhche, a' tilgeadh chnàmh agus ghibeinean feòla dh' ionnsuidh na cloinne bige agus nam msathan, an sealladh a' b'oilteala, tha *Rutherford* ag ràdh, a chunnacas le sùil riamb. Sin agad an eachdraidh, agus dh' fhaod-sinn iomadh aon do 'n t-seòrsa cheudna innse dhuit.

Each. Dh' ianais sibh gu leòir dhomh, fòghmaidh na chuala mi; ach c'uin a thachair sin?

Cuairt. Tha nis os ceann da fhichead bliadhna uaithe; agus 's eigin a ràdh gu 'n robh muinntir an eilein sin a' faotainn mòran do dhroch laimheachadh o shoithichean a bha 'taghall an àite. Theagamh gu 'n do mbarbhadh cuid de mhuinntir na dùthcha sin le roimhe sin, 's gu robh iad so a nis a' gabhail dioghaltais air a shon; ach tha thu 'faicinn gu 'n deachaidh iad mu thimchioll a' ghnòthuich gu seòlta riaghailteach, agus gu 'n robh e 'nam beachd o'n cheud àm am fac' iad an long, a glacadh agus an sgioba mhurt.

Each.—Ach ciod a dh' éirich do *Rutherford* agus do 'n fheadhain eile?

Cuairt.—Ma tá, Eachainn cha 'n eil úin 'agam sin innse' dhuit air an àm, ach ma bhios mi beò cuiridh mi 'mach e sa' Chnairteir, agus gheibh thu cothrom air a leughadh. Bha e deich bliadhna 'm meang nan daoine borbha sin, agus cluinnidh tu mar fhuair e dhachaidh. Slàn leat! taghail mun fàg thu 'm baile.

Each.—Slàn leibhse 'dhuine ghaolaich! ach na cuireadh sibhse sa' Chnairtear gu 'n d' thuir mise gu'm b'fheairde Tìrthe prìosan a thogail dlùth do thigh-an-Eilein, air eagal gu 'n cluinn MacChaillein mòr e 's gu 'n tog e h-aon.

Cuairt.—Na biodh eagal ortsa dheth sin; cha dean MacChaillein ach na bhios ceart.

Each.—Bu dual da sin—bu dual da sin, slàn leibh! ach aon fhocal; an saoil sibh am faigh sinn euidenachadh á Glaschu le min fhaotainn an nasgaidh air an t-samhradh so? mar fhuair sinn a nis iomadh uair.

Cuairt.—Beannachd leat! Eachainn, cha 'n fhaigh sibh deann am bliadhna.

Each.—Nach faigh? Cha 'n eil comas air; slàn leibh!

AN GÀIDHEAL AGUS AM MAOR-RÌGH

(AIR SGATH CNOIC ANN AN SGÌREACHD CHILBARCHAIN.)

A CHUAIRTEIR SHUAIRCE,

Chaidh a ràdh le cuid-eigin, Nan sgrìobhadh gach fear eachdraidh a bheatha féin, gun chleith gun bhòilich, gur mòr am maith a dheanadh e. Bhiodh so mar chairt-iùil doibhsean a thig 'nar déigh; agus air chinnte b'ì sin a' chairt anns am faicte na rocan, na h-òitirean, na rudhachan 's na glumagan bàite!

O'n a bha sibh cho cuimhneach an uair mu dheireadh a sgrìobh mi, cuiream a nis d' ar n-ionnsuidh cearb bheag do eachdraidh mo bheatha,

anns am faca mise, tha dòchas agam, air a h-aon, sàr mhineachadh air fìrinnibh nach 'eil suarach, agus theagamh gu 'm faic 'ur luchd-lenghaidh leis na stùilbh ceudna.

Bha mi o chionn beagan bhliadhnachan ri giuthalais de mharsant-achd : mar a nì gach fear aig nach 'eil an t-airgiod-ullamh, chuir mi mo làmh ri crioman pàipeir mu thuaiream dà oirleach air leud, gu 'm pàighinn am bathar an ceann trì mìosan. Thàinig an latha, ach ma thàinig cha d' thàinig an t-airgiod o' n fheadhain d' an d' thug mise 'm bathar, anns na h-Innsibh. A chur an sgeòil an aithghearr, b' fheadar briseadh. Fhuair am maor-rìgh a nis barantas mo ghilacadh, agus mo chur am prìosan airson an ainfeich ; ach an làimh 'athar 's a shean-athar, cha deacha leis ; bha mi 'n so an diugh, bha mi 'n sud a' maireach, 's bha mi 'n treas latha deich mille air falbh !

Ach 's e chuid is mò de 'n sgeul, am faireachadh agus na smuaintean a bh' agam fad nan ceithir lathan so ; cha robh sàmh no eocair agam an tigh no 'n ionad ; cha 'n eil tigh an rachainn, usal no losal, nach saoilinn a h-uile buille thigeadh ionns' an doruis, 's e so a' maor ! Nuair rachainn a mach fo chleòca na h-oidhche, cha robh duine no ainmhidh a chithinn nach plogadh mo chridhe ; 'se so a' maor ! A dh' aon fhocal, ged rachainn gu mullach Beinn Nibheis, cha bhiodh damh-féidh a dheanadh bùirein, no stoirmagan a chlapadh a sgiath, nach saoilinn, 's e so a' maor ! Ged rachainn 's a dheanainn mo leaba ann an iochdar sloc-gnail, cha bhiodh bucaid a thigeadh a nìos nach abraínn, 's e so a' maor !

Arsa mise rium féin, Nach e so ann an seadh spioradail, cor gach gin mna ann an staid neo-iompaichte ? Nach 'eil a' maor air an tòir a latha 's a dh' oidhche 's barantas aige 'n tilgeadh am prìosan ? Nach 'eil do chridhe 'plogadh leis a' ghluasad a's lugha, air eagal gur e 'maor e, 's fios agad nach 'eil na fiachan pàighte ?

Coma leibh. An ceann an treas latha chaidh caraid blàth-chridheach a ghabh truas rium, gu fear nam fiachan, agus thuirt e ris, Feuch dhomh a' bhann-ainfeich a th' agad an aghaidh an duine so. Phàigh e gu daor i, le 'h-uile chostas, ghlac e pàipeir an da òirlich air dha cheann, rinn e ciad criomag dheth, agus thilg e leis an abhuinn e !

Nach faodar so a choimeas ri obair Chrìosd, an t-ard shagart, an t-eadar-mheadhonair àigh, a dhiolas ar fiachan, a thogas a' bhann-ainfeich, agus a thilgeas i ann an doimhneachd a' chuain ?

Feudaidh. Nuair bha ceartas le guth tairneinich ag éigheach dìoghaltas, thairg thusa, Iosa bheannaichte, sàr dhioladh a thabhairt ; —nuair bha 'm peacach 'ga fhalach féin 's a' maor 'ga ruagadh o thìom gu tòim, mar a ruagar cearc-thomain nam beann, thàinig Thusa a' leum thar na tulaichean, 's a' stàdagaich o bheinn gu beinn, a neartachadh a chridhe ; nuair a reub an t-sleagh Ròmanach t' fheòil mhaoth 's a cho-fhreagair brat-roinn an teampuill, bha 'n rathad saor do Iudhaich agus do Chinnich ; thuit an sról an latha sin bhàrr aghaidh Mhaois—chaidh seann nithe air chúl—cha 'n eil tuille fèum air samhlaichean. Ach 's e t' aiseirigh air an treas là, agus do dhol suas gu deas-làimh an Athar le faireachadh daonna—le mion eòlas air laighe na feòla, a thagradh ar cùise mar shagart de ordugh Mbelchisedeic, nach tig crìoch air a

dhreuchd fhad 's a's beò—sagart siorruidh—'s e so ar muinghinn a's airde—'s i so carraig ar dòchais !

Thug sibh fainear gu'n do chuir mi 'bhuille air mo chairdean taobh thall a' chuain airson nach do sheas iad an cùmhnant. Tha so ceart, ach cha mhò a sheas mise—cha robh e'm chomas. Nach coimeas so ri leagadh na ceud lànan ? Tha 'n tobar truailte, agus cha 'n eil a nùnn no nall, tha na sruthain salach : saodaicheadh gach fear mar thogras e an cionta bho 'dhorus féia, cha riaraich so an lagh—tha sinn uile briste—'s fheadar dol chum an eadar-mheadhonair.

Aon ni eile bheirinn fainear, agus 'se sin, air là na sàbaid cha robh comas air bith aig a' mhaor ; bha mi r'a thaobh air an t-sràid—bha mi r'a chluais anns an eaglais—cha robh a chridhe aig e a chorrach a chur orm. Nach 'eil saorsa aig teaghlach a' chreidimh air an t-sàbaid ? Nach 'eil iad san spiorad an là an Tighearna ? Nach 'eil fois shiorruidh a' feitheamh air sluaigh Dhé ?

Cha 'n eil guth, arsa sibhe, air mar tha thu 'faireachadh do thaobh an fhir a thug fuasgladh dhuit—an fhir a chaig a' maor, 's a phàigh an t-ainfhiach !

Mar tha mi 'faireachadh ! Cha 'n eil sin saor a chur an cainnt. Tha m' anam mar thobar fìor-uisge a' cur thairis le gràdh dha, 's ag iarraidh sruthadh, mar gu 'm b' eadh a dh' ionnsuidh gach beò a bhineas da,—'s iad a chairdean m' annsachd—'se 'chomunn mo thlachd 'se 'thoil a dheanamh rùn mo chridhe—'se 'ghruaim a thoilltinn mo bhrìste-cridhe 's mo leòn. Bha barail mhaith agam air roimhe, ach bha mur-bhith—bha scogarsaich a thaobh-eiginn air nach b' urrainn mi ainm a chur, a'tighin eadar mi 's mi féin a thilgeadh lom-nechd air cuan a ghràidh, ach a nis dhearbhadh e a mbòrachd dhomh air dòigh 's nach éisd mi, tha dòchas agam, tuille ri cogarsaich mo chridhe féin—cha 'n éisd, no ri tuilleas agus breugan an t-saoghail—tha lamair an so nach mùch tuilleas—tha teine 'n so nach bàth breugan !

Nach ionann so a's trend an àigh,

Tha 'g ionaltradh an cluainibh gràidh ?

Fear-coimhid Israel air an eul,

Cadal gu bràth cha 'n fhaic a shùil.

Ged dhùisgeas stoirm 's a dh' atas tonn,

Tha ac'san sìth 's an cas air fonn ;

Ged thraoghas nìllt 's ged loisgeas grian,

Tha ac'san sgàile mar am miann.

'S mise, le 'r cead.

'Ur seirbhiseach dileas,

OURAN.*

TOBRAICHEAN NA H-AIRD-AN-EAR.

Cha 'n eil fuarain uisge idir 's na dùthchanna so, ach tobraichean tha air an cladhach gu domhain, agus le mòran saothair agus coadais. Tha iad air an togail le cùram, ach cha 'n eil plob-thaosgaidh, no mar

Fairbheanadh. An deigh na thubhairt mi fhuair mi mach le cinnt nach do ghluais maor riamh troidh 'gam shireadh—nach 'eil so a ris a' dearbhadh an seirbheir a tha 'g radh, *Teichidh an t-aingidh gun neach air bith an tòir air.*

their sinn sa' Bheurla, *pump* sca, chum an t-uisge thogail, ach ball caib. Iadsan tha tighin air tòir uisge, tha iad a' toirt leò soitheach dà-chluasach ris a' bheil iad a' ceangal a' bhuill 's 'ga leigeil sìos le faicill, agus an sin 'ga tharruing an aird an déigh dha bhi làn. Chit-eàr moch agus anmoch mòran sluaigh aig na tobraiche sin, agus tha h-uile h-aon air an riarachadh anns an riaghailt san d' thàinig iad; an t-aon a's luaithe thig 's e 's luaithe gheibh. Nuair thairngeas iad an t-uisge, togaidh iad an soitheach air mullach an cinn, no air an gualainn agus gabhaidh iad dhachaidh leis. Cha 'n eil soitheach air bith air 'fhàgail aig an tobar; 's éigin do na h-uile neach a thig, a shoitheach féin a thoirt leis. Mar sin chl sinn seadh nam briathran a labhair am boirionnach r'ar Slànuighear, nuair shuidh e dlùth do thobar Iacoib (Eoin IV. 11.) agus a dh' iarr e deoch eirre. A Thighearna, ar' ise, cha 'n eil inneal-tarruing agad, agus tha 'n tobar domhain. Tha sinn a' faicinn o'u chunntas cheudna mu thobraichean dhùthchanna na h-àird-an-ear, ciod tha air a chiallachadh nuair tha e air innse' dhuinn (Gen. xxiv). Thainig Rebekah a mach, agus a soitheach air a gualainn, agus chaidh i sìos do 'n tobar—a tharruing uisge.

Am bitheantas 's iad na mnathan tha 'tarruing an uisge anns na cearnaibh sin.

AN TRIONAID GHLÒRMHOR.

AN T-ATHAIR, AM MAC, AGUS AN SPIORAD NAOMH, AN AON DIA
BEÒ AGUS FÌOR.

Tha cuid do dhaoine nach 'eil a' gabhail ris an teagasg mhór chudthromach so, do bhrìgh gu bheil e ceann tuigse agus fiosrachaidh a' chinne-dhaonna. Tha sinn ag aideachadh gur dìomhaireachd an fhirinn so, dìomhaireachd mhór, fada, fada ceann tuigse chrùthaichte. Chruthaich Dia an cruinne-cé, ghairm e gu 'm biodh muilleana do shaoghail tha 'gluasad ann am farsuin-neachd neo-chrìochnaichte nan speur, agus le riaghailt neo-mhearachdach, gach aon diubh a' sìubhal fa leth timchioll a ghréine féin, nach 'eil ag amharc, 'n ar beachd-ne, ach mar rionnaig bhig mheanbh, dhrillsich, anns an iarmailt ard. 'Bheil dìomhaireachd air bith an so?

Tha cnò dharaich a' tuiteam air an talamh, tha fras an ciùin a' braonadh; tha i 'fàs, tha i 'cìntinn gu bhi 'na craoibh, tha i 'sgaoileadh a gengan, tha eòin nan speur a' faotainn fasgaidh 'na duilleach, agus fo a dubhar tha treudan ag iarraidh fionnachd o theas na gréine. 'Bheil dìomhaireachd air bith an so?

Tha 'n saoghal so a' gluasad mu 'n ghréin le luathas anabharrach, agus san àm cheudna, 'a gluasad mu 'aisil féin, agus cha 'n eil sinn a' mothachainn da; 'nar beachd-ne cha 'n eil e 'gluasad idir. Tha a' ghrian mar gu 'm biodh i 'g éiridh san aird-an-ear agus a' dol fodha san aird-an-iar; ach tha i anns an ionad ard anns na chàirich Dia i, daingeann, suidhichte, socrach; 'na dearbhadh soilleir glòrmhor air cumhachd an Tì a chruthaich i. Tha 'ghaoth a' sìdeadh far an àill leatha, agus tha thu 'cluinninn a fuaim, ach

cha 'n eil fios agad cia as a ta i 'teachd, no c' àite tha i dol. So dìomhaireachd !

Tha mac an duine air a chruthacha' gu h-eagallach agus gu h-iongatach. An taobh a stigh dheth tha spiorad neo-bhàsmhor, aig a' bheil an cairdeas agus an dàimh a's dlùithe ris a' choluinn, a tha 'ga riaghladh 'na h-uile ghluasad, tha 'fulang leis a' choluinn ann an trioblaid, agus a' deanamh gairdeachais leatha ann an latha a solais. 'Nuair tha 'n spiorad 'gar fàgail, tha 'n duine 'bàsachadh, tha e marbh, tha e 'pilleadh a dh'-ionnsuidh na h-ùrach. An e nach dìomhaireachd so ?

'Nuair tha sinn 'nar suain, agus an saoghal air a ghlasadh a mach, agus gun a' chiall no an tuigse air an stiùir, tha sinn eadhon anns na h-amanna sin comasach air dol a mach 'nar smuaintibh air sgiathabh an spioraid so feadh an t-saoghail, troimh dhùthchanna nach faca sinn riamh, seanachas a chumail riùsan air an robh sinn son uair eòlach, agus suidhe a chonaltradh ri càirdean agus dilsean a chunnaic sinn air an càramh fo 'n fhòid. Nach iongatach so ? nach dìomhair so ? Cò 's urrainn a thuigsinn ? Beachdaich air na neulaibh os do cheann, air an talamh fo d' chasan, air farsuingeachd an t-saoghail gu léir ; beachdaich ort féin, air do choluinn, air do spiorad, agus chì thu gu bheil dìomhaireachd air a dheargadh air uile oibribh Dhé. O'n bhileig fhèid air a' bheil braon do dhealt na maidne 'deàrrsadh 'nuair dh' éireas a' ghrian cùl nam beann, gu ruig a' ghrian féin, ard-lòchran nan speur tha 'toirt teas agus soluis do 'n t-saoghal, tha dìomhaireachd sgrìobht' orra gu léir. Tha dìomhaireachd o'n mheanbh-chuileig a's faoine tha 'agaoileadh a sgiathan air gathaibh na gréine, a' mheanbh bhiastag a's isle tha 'gluasad san ùir, a suas gu ruig an duine, ard-uachdaran an t-saoghail ; agus uaithe-san suas gu ruig na h-aingil is airde ann an glòir, cha 'n eil ach dìomhaireachd nan dìomhaireachd ri fhaicinn orra gu léir.

Beachdaich gu dlùth air a' chruinne-ché, agus innis ciod an nì ris nach 'eil dìomhaireachd fuaighte ? Agus an e gu bheil an cruthachadh uile 's na bheil ann 'na dhìomhaireachd do 'n neach a's foghlaimte air 'uachdar, agus a's géire 'rannsuich e ; 'bheil na h-uile nì air an urrainn duinn ar sùil a thionndadh, no air an urrainn duinn smuainteachadh anns an t-saoghal so, no anns na mìltean agus deich nairean deich mìle saoghal tha 'siubhal ann an iarmailt neo-chrìochnaichte an domhain, 'na dhìomhaireachd dh'orcha, agus an e nach ceadaich thu a dhuine fhaoim gun tuigse, gu 'm bu dìomhaireachd ar nàdur agus buaidhean ard an Tì sin a chruthaich iad gu léir ? An dean duine bochd aineolach, a tha 'na dhìomhaireachd dha féin, 's nach eil comasach air innseadh cia mar tha cumhachd aig 'inntinn féin thairis air buill a chuirp, nach 'eil comasach air a bheatha féin a thuigsinn, an dean e le dànadas gun chiall, am beachd a tha 'n Dia mór a' toirt duinn air féin sa' Bhìobull àicheadh, agus a chur air chùl, a chionn nach urrainn e a thuigsinn ? Dh' fhaodadh e cho maith a bhith féin àicheadh, a chionn nach urrainn da an dàimh dhìomhair eadar a cholunn agus

a spiorad a thuigsinn, agus teagamh a chur anns an fhirinn mbóir so, an Trìonaid ghlòrmhor, an t-Athair, am Mac agus an Spiorad Naomh, aon Dia, do bhrìgh gur diomhaireachd so os-ceanna thuigse.

EAGLAIS CHRÌOSD

“ Bu tric a chràidh iad mi o m' òige, gídheadh cha d' thug iad buaidh.”—
Salm cxxix. 2.

'S cha bhuadhaich a chaoidh ; a dh' aindeoin an uail,
Air do thaobhsa tha Iosa, ceannard nam buadh ;
Ged a dh' èireadh gach nàmhaid, ag iarraidh do sgrios,
Tha thu tèaruint' o 'n gamblas—'s ann doibhsan a's mìos'.

Cuimhnic thusa do chomhstri, cum cuimhn air do threòir,
Cò'n nàmhaid a bhuail thu 's a bhuadhaich fa-dheòidh ?
B' daingeann gun eagal, oir gàbhadh no bròn,
Thig sin air an cinn-sa tha 'g iarraidh do leòn.

Lean Pharaoh le 'shluagh thu, ach ciod i a dhuaie ?
Ann am buillsgein na fairge fhuair iadsan an uaigh ;
Sgoilt an cuan air do shons' agus sheas air gach làimh,
Ach mar bhras-bhuinne geamhraidh bhrìst sìos air do nàimh.

Rinn muinntir Chanàain do léireadh gu truagh,
Ach d'fhoghail iad féin air an airmheas gu luath ;
Fo fhaobhar a' chlaidheimh thuit miltean san àr,
'S lean mallachd o Dhia iad, a sheachain am bàs.

Chlaidh an t-Assirianach thusa gu geur,
Ach thuit an cuid rìghrean gu ithe do'n fheur ;
Thug *Cyrus* an coroin 's am mòrachd an sàs,
Le claidheamh a's teine an rìogh'chd chuir e fàs.

Rinn na h-Iudhaich ort ainneart le boile gun chiall,
'S do mhic eadhon, dh' éirich a'd' aghaidh le foill ;
Ach tha' m mallachd a thainig a nua air an cinn,
A' seasamh gun choimeas an eachdraidh gach linn.

Dh' iarr na Cinnich do mhilleadh le fòirneart an làimh',
Luchd-àitich na Gréige—luchd-àitich na Ròimh' ;
Ach ainmeil mar bhà iad, ghrad chaochail an glòir
O'n àm anns an d' iarr iad le mì-run a'd' chòir.

An uile-bheist chealgach, dearg shiùrsach na Ròimh',
Gu dàna ghlac t' ainm agus còraichean t'àigh ;
Fo choltas na caorach ghoid 'stigh air do chrò,
'S ghrad rinn i a lìonadh le h-ainneart a's bròn.

Ach spionadh a' chreach so gun taing as a glaic,
'S a gràinealachd oillteil ghrad thugadh gu beachd ;
Ged tha fraoch-fhearg a cridhe le gamblas ag at,
Coma dhuit-sa có dhiùbh—chaidh an nathair a lot.

Mo chreach ! anns an tìr sa' bheil eòlas air Dia,
 Agus solus an t-soisgeil a' dealradh gu fial ;
 Seadh ! eadhon an sin chlàoidh iad thusa gu cruaidh,
 A's dh' fheuch iad do mhilleadh le deuchainnibh truagh.
 Feadh gharbhlach na beinne do rusg iad do chlann,
 Do naomh-thighean leag iad, le foirneart an lann ;
 'S e daingneach a' phrìosain a fhuair thu o d' nàimh,
 'S tha 'chroich air a deargadh le fuil do chuid dàimh.
 Ach dh' fhuiling do naimhdean, a's dh' fhuiling an slìochd,
 A's dh' fhògradh gach aon diubh gun chòmhnadh gun iochd ;
 Chaochail iadsan air faontraigh, 'nan allabain thruagh
 O dhùthaich an sìnnsear, gun ìomradh gun luaidh.
 Com tha thusa fo imcheist. no idir fo sgàth ?
 Do Cheannard cha tréig thu a chaoidh no gu bràth !
 Aon nàmhaid cha d' éirich a' t' aghaidh-sa riamh,
 Nach do shearg ann an tiota fo chorruich an Triath.
 Ged dh' éireadh gach nàmbaid tha miannach do sgrios,
 Na gabhadh iad mùiseag tha 'g iarraidh do leas ;
 Oir 's suarach gach innleachd a chleachdas an daoidh,
 Cha bhnuadhaich a h-aon diubh a' t' aghaidh-sa chaoidh.
 Ged dh' éireadh an fhairge, 's ged dh' atadh an cuan,
 Ged bhristeadh iad thairis air carraig nan stuagh ;
 Air an ais nuair a philleas na tonnan le gàir,
 Tha 'charraig 'na seasamh gu daingeann mar bhà.
 Do nigheans', O Shìon ! biodh dìleas do 'n Rìgh
 Bheir esan gach cùis, ann an gliocas gu crìch ;
 Imich thusa gu h-earbsach an solus a ghnùis,
 'S do bhàbhuinn a chaoidh cha toir nàmhaid a nuas.
 Theid nàmh agus talamh chur thairis gu dian,
 A 's caochlaidh na daoine mar shìneachda nan sìan ;
 Ach a' phuing sin a's lugha, cha chaochail am feadh,
 Do gach gealladh a thugadh do Eaglais Chrìosd.

le U. M'G.
 Eadar le Fear-eiginn.

TRAILLEACHD AGUS DAORSA DHAOINE DUBHA ANN AN AMERICA.

Tha e 'na mhaaladh mòr do 'n dùthaich chumbachdaich so, anns a' bheil iad cho bòdail as an saorsadh, agus cho deas gu labhairt an aghaidh gach dùthaich eile, gu bheil iad a' ceadachadh tràilleachd agus daorsa, no braighdeannas, fhathast 'nam measg, agus gu bheil fir agus mnathan agus leanaban air an reic sa' mhargadh, dìreach mar tha crodh a's caoraich 'nar measg-ne. Cluinnear iomadh aon a' labhairt mu America, 's e sin na h-United States, mar a theirear ris, mar nach biodh saorsa no sonas aig daoine air bith, no ann an dùthaich air bith, ann an tomhas co mòr 's a tha ri fhàgail san rìogbhaod sin. 'S ioma daine gearanach mi-thoilichte 'dh 'fhàg Breatunn fo bharail gu robh

barrachd sonais agus saorsa r'am factais an an Staidhean America na anns an rìoghachd d'am buineadh e; agus a phill air, ais ag aid-eachadh ni nach fbaodar 'àicheadh, nach 'eil saorsa cho mòr ri fhaotainn air thalamh, aig gach seòrsa dhaoine 's a tha anns an dùthaich bheannaichte againn féin, agus na dùthchanna cèin a bhuineas do Bhreatunn. Cha 'n eil tràill ann an aon chearn no eilean a nis san t-saoghal a bhuineas duinn, oir co luath 's a chuireas duine a chas air tìr, ann an aon chearn a bhuineas do Bhreatunn, air a' mhiosaid sin tha e saor, biodh e dubh no buidhe no ruadh, tha e saor cho luath 's a sheasas e air fonn tha fo uachdaranachd Shasunn. Ach tha mòran nach creid so, agus ma choinnicheas Americanach thu, có ach esan? "Tha sinne," ar's esan, "'nar pobull saor—cha 'n eil rìgh no ban-rìgh thairis oirnn." Cha 'n eil, ach tha tràilleachd agus daorsa 'm measg ur n-ìochdaran. Ann an *Georgia*, aon chearn mhòr do America, ma theagaisgeas duine geal do dhuine dubh, 's e sin do thràill, sgrìobhadh no leughadh, tha ceud punnd Sasunnach do dh-ùladh air, agus trì mìosan ann am prìosan! Ma fhuair duine dubh comas air leughadh, agus ma theagaisgeas duine dubh eile a leanabh féin, tha càin thròmh air a chur air, agus e fein air a sgiùrsadh troimh nan sràidibh. Tha cuid do na daoine dubha a cheannaich an saorsa, no a fhuair an saorsadh o'm maighistiribh; ach 'na dhéigh sin uile, ma tha 'dhanadas aig a h-aon diubh a bheil 'fhosgladh mu chreideamh, no seasamh a suas a mhìneachadh focail Dé 'na theaghlach féin, sgiùrsar e gu folluiseach.

Ann an àit eile, *Louisiana*, cearn do Staidibh America, ma chuireas aon do na daoine truagha so a chlann gu agoil-shàbaid, tha còig ceud dolar do chàin air a thogail deth; agus ma ni e 'n ni ceudna an dara h-uair, 's bàs da e. Sin agaibh seòrsa do shoilleireachadh mu shaorsadh air a' bheil cuid a' labhairt cho ladurna. Cha 'n fhaigh a h-aon do na daoine so, no d'an shliochd, 's iad sin na tràillean truagha so, ged a choisneadh iad an saorsa, cha 'n fhaigh iad a stigh do agoil no do dh'ionad foghlaim. Cha suidh duine aig bord comanachaidh, no ann an eaglais ma tha iad an a làthair! Sin agaibh Criosdalachd America! tìr na saorsa! 'Si tha innte tìr na daorsa. Taing do'n Tighearna nach 'eil an leithid so do chleachdainnean grànnda 'toirt tàmailt air ar dùthaich, no air ar cuidne do America.

Tha ard-thigh-foghlaim ann am baile mòr *Cincinnati*, anns a' chearn do'n ainm *Ohio*; agus 'se lagh na sgoile sin nach 'eil a' chridhe aig an òigridh tha ann nìread agus labhairt mu thràilleachd. Bha os ceann dà fhichead do na diadhairean òga bu chlàitiche san tigh-fhoghlaim so, air am fògradh a mach as, a chionn gu 'n robh do dhànadas aca seannachas agus conaltradh mu dhéibhinn tràilleachd! Sin agaibh soilleireachadh brònach, gidheadh fìrinneach, air saorsadh America.

Cia taingeil bu chòir dhuinn a bhi, gu bheil gach gnè do thràilleachd agus do dhaorsa air an cur fodha anns gach eilean agus cearn a bhuineas duinn! Bha e 'na mhasladh fada gu leòir do'n rìoghachd so, agus tha dòchas againn gu bheil an t-àm dlùth anns an lean America ar n-eisimpleir; ach 's brònach ri ràdh gu bheil e cunnartach eadhon iomradh thoirt air ann an cuideachd, gun ghuth air connasachd

nime. Tha mòran air am murt a chionn gu bheil iad air taobh nan daoine dubha, agus ag iarraidh an cur saor; agus cha 'n eil neach tàruinte a bheil fhoegladh mu'n chùis. Nam biodh do dhànadas aig neach searmonachadh m'a dhéibhinn so, agus a ràdh gu robh e 'na pheaca daoine aig a' bheil amanna neo-bhàsmhor a chumail ann an daorsa, no focal Dé a chumail air ais uapa, cha seachnadh e bàs son latha, thairgeadh iad a mach e, agus chrochadh iad e gun deachainn, 's gun a chrìdh 'aig duine 'ràdh gu'm b'òlc. Bitheadh miide taingeil nach urrainn so tachairt anns an dùthaich bheannaichte anna an d'rinn freasdal Dé ar crannchur a shuidheachadh.

DIADHACHD CHRIOSD.

Beachdaich gu cùramach air an Tighearn Iosa, agus chì thu ri'n aithneachadh ann *Dia* agus *Duine* maraon, gun bhuaidh a dh' easbhuidh air a Dhiadhachd mar *Dhia*, no air a dhaonnachd mar *duine*. Aig a bhreith, faic *duine* air a gheur-leamhuinn le Herod, agus *Dia* air 'aoradh le Druidhean an aird-an-ear—Aig a bhaisteadh, *duine* san abhuinn Jordan, agus *Dia* air 'aideachadh le guth o nèamh mar mhac gràdhach an Àthar shiorruidh—anns an luing, *duine* a' codal gu sàmhach, agus *Dia* a' ciùineachadh nan gaothaibh 's na fairge—aig uaigh Làsarus, *duine*, ri caoidh bàs a charaid, agus *Dia*, le focal a' gairm a' mhairbh gu bith—aig tobar Shichar, *duine* tartmhor ag iarraidh deoch, agus *Dia* a' comhpairt-eachadh uisge 'ta sruthadh suas chum na beatha maireannaich—Air a' chrann-cheusaidh, *duine* toirt suas an ded, agus *Dia*, cur ioghnaidh cho mór air a' chruinne-ché, gu bheil stéidh na talmhainn a' criothnachadh—brat an teampuill a' reubadh—a' ghrian a' folach a' gnùis 's a' diùltadh a soluis. Na nithe sin, bu dearbhaidhean combarraichte iad uile, gu robh am Focal san fheadil 'na *Dhia* 's na dhuine coimh-ionann—'na *Dhia* sìorruidh, 's na dhuine rugadh, 'na “naoidhean làithean”—'na *Dhia* uile-chumhachdach, 's 'na dhuine lag agus anmhunn—'na *Dhia* neobhàsmhor, 's na dhuine buailteach do phiantaibh bàis.

SGOIL BHALBHAN.

Cha 'n eil sealladh a's taitniche, 's gu dearbh cha 'n eil sealladh a's iongataiche na sgoil bhalbhan fhaicinn, an àm an ceasnachaidh. Tha na freagairtean tha iad air usiribh a' toirt seachad, anabarrach teòma. Dh' fheadraich duin 'uasal a chaidh a stigh do thigh sgoile do 'n t-seòrsa so, ann an sgrìobhadh, “Ciod è sìorruidheachd?” Fhuair e ioma freagairt, ach sgrìobh sona ghiullan beag a sìos an fhreagairt so, “S e sìorruidheachd beatha 'n Uile-chumhachdaich.”

NAIGHEACHDAN.

Cha 'n eil a bheag no mhór do naigheachdan coitichionn againn ra thairgse. Cha bhi naigheachd á *China* fad dha no tri mhìosan fhathast.

Rinn sinn mearachd san àireamh mu dheireadh, a thaobh àirmh-eadh sluaigh Bhreatunn: tha eadar Sasunn, Albuinn, agus Eirinn, dlùth do chóig muilleana fichead ann, agus a' meudachadh mu dha mhuillean sa' bhliadhna.

Thug Mòraire *Aberdeen* a stigh lagh gu gnothuichean Eaglais na h-Alba shocruchadh. Tha cuid toilichte leis, agus cuid mì-thoilichte, ach ciamar theid a' chùis, cha 'n urrainnear a ràdh gus am bi coinneamh Ard-Sheanaidh Eaglais na h-Alba seachad. Anns an at àireamh bidh e 'nar comas cùntas a thoirt mu 'n chùis chud-thromaich so.

TRATHAN NA GEALAICHE

Mios-MEADHOIN AN T-SAMHRAIDH.

A' cheud cheithreamh air an . . .	7 ^{mh} lù.
Solus lànair a' . . .	15 „
Ceithreamh na h-earra-dhuibh air an . . .	22 „
A' ghealach ùr air an . . .	29 „

FOCAL SAN DEALACHADH.

Móran taing do “Dhun-Naombaig”; gheibh na chuir e g'ar n-ionnsuidh àite sa' Chualrtear.

D'ar seana charaid dileas “A. B. R.” tha sinn fo mhille comain; agus maraon do 'n Sglathanach shuairce “J. A. M. G.” Gabhadh iad le chèile ar taing.

Tha sinn a toirt buidhreachais do 'n “Bhraigheach.”

Fàilt' air seana “Ghleann-Combunn”! cuirleadh e aon sgeul beag Gàidhealach g'ar n-ionnsuidh, gheibh a litir àite; agus mar an ceudna an “Leughadair,” mu'n Ìdìre Dhòmhnullach, agus an Diùc, curaidh nam mille blàr.

Móran taing d'ar caraid, Mr Gilleasbuig. Tha barrachd fala-dhà ann an Gilleasbuig còir na bha sinn a' smuainteachadh.

Fhuair sinn litir “Dhòmhnuill Cheard.” Mar 'eil an Ceard na's fearr air deantach spàinean agus càramh choireachan, na air sgrìobhadh na Gàilig, tha bhuaith cealrd eile thogall; ach tha sinn 'na obomain airson a dheag dhùrachd.

Mille beannachd d'ar caraid dealasach ann an Steòrnabha! agus móran taing dha airson a litir chaoimheil, chàirdeil.

Fhuair sinn litir na “Cuthaige.” Ma's duine sgrìobh i, cha 'n eil ann ach amhalair. Ma's maighdeann òg a sgrìobh i, (mar tha i 'g ràdh) thugadh i 'n aire d' a snàthaid agus togadh i do sgrìobhadh na Gàilig gus an cinn i ni's eòlach.

Fhuair sinn na trì litrichean a sgrìobh “Plobaire 'n aona Phuir.” Ged a sgàineadh mál na ploba, cha tig an t-aon latha theid a bheag no mhór do 'n againneal ghrànnda air-a' bheil e 'sgrìobhadh, a stigh sa' Chualrtear. Mó naire air féin! Deanaidh e rèite r'a choimhearach, agus feuchadh e a dhroch nàdur a cheann-suchadh. An ath litir a thig uaithe, cuiridh sinn dhachaidh i a dh' ionnsuidh a' mhinisteir; oir tha ainm a' *Post Office*, agus na sgìreachd, air cùl gach litir.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,
63, ARCADE.

Edward Knull, Printer to the University, Dunlop Street.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

MÌOS-DEIRIDH AN T-SAMHRAIDH.

AN 5th ÀIREANH.]

[Pris 6 SCILLEAN.]

CONTENTS:—The Dying Robber, a True History, Part 1st, page 97.—Familiar Dialogue—
Evils of Gratuitous Distribution of Meal, by the Destitution Committee, 99.—New Zealand,
History of, continued, Rutherford &c., 103.—History of an Emigrant Family, 108.—Alexander
Selkirk, account of, 113.—The World, 115.—History of the Gaelic Language, by L. M'Lean,
Esq., 116.—General Assembly, 118.—Attempt to Murder the Queen and Prince Albert, 119.
—War with China, 120.—Phases of the Moon, 120.—Notices to Correspondents, 120.

AN GADUICH A' DOL BAS.

SGEULA FIOR. A' CHEUD EARRANN.

Ri linn a' chàis uamhasaich sin, a' grios leis gu h-uigh milltean de dhaoine, 's a' bhliadna 1832, bha ministear còir, de'n Eaglais Shasonnaich, ann am Bail-a'-clìath, a chaith gu saothreach an latha, a' buileachadh sochairean prìseil an t-soisgeil air mòran a bha euslan agus ri h-uchd bas. Ghabh an duine so gu tàmh tràth a thaoibh 's gu'n robh e féumach air cìos. Mu'n deach a laidhe, rinn e ùrnuigh dhùrachdach gu'n tigeadh beannachd air an Fhocail a rinn e 'n latha sin a dh'ad, agus gu'n rachadh 'anam fein a choimhead an oidhche sin leis-san "air nach aom cadal no suain." Ach cha ba shùrd cadail dha. Thàrrleis gu'n robh gach sealladh truagh a chunnaic e o cheann ghoirid, as ùr fa chomhair, gnùisean aognaidh nam feadhnach a bha 'g éug,—oidhche bha iar an cuanadh le cràdh-ladh anapiantail,—oidh anns a' ghorm-stiorcadh bhàsail sin anns an tric an uaisg an Colera iadsan air am buail e, beagan uairean roì 'n bhàs. "Och," ars' am ministear, "nach robh daoine glie, nach taigeadh iad so, nach cnuasaicheadh iad air an crìch dheirion-naich!"—"Beannaichte an sluagh do'n aithne fuaim aoibhneach an t-soisgeil!"—"Nuair bhios iad ag imachd trid gleann-sgàil-a-bhàis cha bhi eagail uile orra, or bidh 'nasa leotha; do lorg agus do bhata cumaidh taice riutha." Ghràdhich e 'nuair smuainich e cia teare a fhuair e 's a chor chòir air an là sin féin. Bhuail an da-uair-dheug, agus bha e dìreach an dèigh tuiteam ann an clò-cadail, 'nuair a dhùisg bualadh aig doras a' talla' e. Chual' e an doras a' fosgladh, agus ghrad-thainig a sheirphiséach a stigh d'a sheomarlèapa. "Tha duine 'n sid shios, ars' eadh, a ta 'g ràdh gu'm féum e bruidhinn ribh." "Farraid 'ainm 'sa ghnòthach," ars' am ministear. "Tha e gradh, le'r cead, gur h-eudair dha bruidhinn ribh féin." Ghrad-chuir am ministear uime, agus thaidh e bharr don talla. Bha'n duine na sheasamh dèigh air an doras; theann am ministear ris, chuir e an aolus ri 'adann; ach cha robh toil air idir a ghnùis a thaisbeanadh. Bu chuis-eagail a' ghnùis a b' "

No. V.

CUAIRTE
NAN
GLEANN

aige: ròibeann garbh dubh m'a bheil nachdair; fèusag fhada gun sgoinn air; a ghùilean frògach fo ghruaim, agus an sealladh mar gu'm biodh e fad-eolach air droch-bheairt agus coma ciod a dh' fhaodadh teachd 'na luirg. "Ciod do ghnothach fiumsa" ars' am ministear. "Tha mi 'g ur n-iarraidh gu dol a shealltuinn air duine tha ris a' bhàs, 's aig a bheil toil bruidhinn ribh." "Ciod is galar dha?" "Tha, an Colera." Smuainich am ministear aige fein,—agus, mu dheireadh, ars esan,—“cha 'n urrain mi dol maille riut; cha d' innis thu urad agus d' ainm dhomh, no c' àit' am miann leat mi dhol; bhiodh sgàth orm mo bheatha earbsadh riut.” “Cha 'n ion eagail dhuit,” ars' an coigreach; ciod an stàth dheanadh do bheatha dhòmhsa. Falbh leamsa, 'ana toir airgid sam bith leat, agus air m' onoir bidh tu sàbhailt. Thug am ministear fo-shuil eile air an duine, agus an uair a chual e 'n onoir 'ga luaidh aig a leithid do dhiùlanach, rinn e snodha-gàire: coma dh' iarr e air suidhe agus thuirt e ris, “Falbhaidh mi maille riut.” Ghabh e suas d'a sheòmar a rist, agus dh' earb e e-féin r'a athair nèamhaidh, agus ghuidh e air gu'm biodh a bheannachd-san maille ris ri linn dol a dh' amharc an duine éuslan. Thug an co-chomunn se ri nèamh de neart dha, 'sgun d' imich uaithe gach sgàth a bh' air, falbh mar-ris an treòraiche ghruamach, agus falbhar leis tré ioma sràid anns a' bhaile mhòr shluaghmhòr 'san robh iad. Bu cho buan an t-alighe, gu dearbh, 'sgu'n do shaoil e gu'n robh iad a' siubhal na caithreach g'a h-iomall. Bha 'n luchd-faire ag éigheach aon uair, gidheadh cha d' ràineas ceann na h-uighe. Mu dheireadh thall, ruigear sràid fhada chaol, far an robh coltas na fìor thurra-ighe air na tighean, ann an earrann de'n bhaile, a b' fhios a bhi comharraichte, le mi-bheus agus bochdainn an luchd-àitich. Fad-beòidh rinn iad stad ann an clobhas fada 'salach a bha treòrachadh do lann: ann so tharruing an duine gnùth sgian, agus thòisich e air cuid de'n ùir a sgrìobadh de'n làr. “Cha teid mise nas fhaide leat,” ars am ministear; ach, ag amuaineach dha gu'n robh e cheana cho fad an comas an duine 'sa b' urrainn e bhith, ghlae e ùr-mhisneach, agus bheachdaich e le dil-amharc air gach car a chuir e dheth.

Ann an ùine ghoirid dh' fhosgail an duine toll-dhorus beag, a leig ris dhoibh sloc math domhainn, agus e dorcha gun soilleir. “Na biodh eagail oirbh” ars an duine 'se 'ga leigeil, féin sìos le ball 'a bha 'n ceangal ri beul a stigh na h-uighe. 'S ann an so a mhothaich ann ministear uamhas a' chor anns an robh; e bu rùn leis teicheadh, ach bha fhios aige uach b' fhada bhiodh an duine a breith air, agus is gann a dheanadh e 'n rathad dhachaigh 'san dorcha; chuir e roimhe, uime sin, deireadh na cùise iongantach so-fhaicinn agus, 'ga earbsadh fein a rist ri curam an uile-chumhachdaich, rinn e faire aig beul an t-sluic gus am fac e drilltean soluis a' caogadh shìos ann. Le soillesean fann an t-soluis so, chunnaic e 'n duine teachd anall agus a' cur fàraidh gu socrach 'na sheasamh; dhirich e ceum no dha air, agus ghuidh e air a' mhinistear tèarnadh, ag h-earbsadh dearbhaidh nach b' eagal dha. Sìos de'n t-sloc dhorchadais

so cheisinn am ministear. 'Nuair ràinig e 'n t-ìochdar, chunnaic e, 'ann sinneadh air an làr, cas mu sheach, baidean dhaoine, cho allaidh garg ri fìs'-bheathaichean fàsaich, gach fear a togail à chinn ùirigeil, 's a' teirt colg-shuiloiluidh air. "C'ait 'ars esan a bheil mi iar teàrnadh, an ann do'n ionad thrugh sin do "nach tig an dòchas sin gu bràth, a thig gu càch gu léir?" Bha an sloc so gle fharuing; is gann a bha 'choinneal a bha'n laimh an duine a' seillearachadh a' bhuill 'san robh iad 'nan ceasamh; agus bha ceasa sheas na h-umha cho dubh 's an gual.

A' chuid eile 'san ath àireamh.

CÒMHRADH MÙ MHIN NAM BOCHD.

EADAR ALASTAIR CRUINN AGUS AILEIN MÓR.

Alast.—Gu dé do sgeul an diugh, Ailein—c' àite thog thu ort sa dràsd?

Ail.—Cha 'n 'eil a bheag de dh' annas agam féin, 's cha 'n 'eil e 'm bheachd dol seach an tigh agaibh féin an diugh. Thainig mi g'ur facinn an dòchas gu 'n tugadh sibh dhomh baraille no dha bhuntata, agus tha dòchas agam, o'n is caraid agus fear-oinnidh sibh, nach diùlt sibh mi an àm na h-éiginn.

Alast.—Cinneadas a's cairdeas! tha iad sin mar a chumar iad. 'Bheil an t-airgid agad, Ailein? Ma thà 's e de dheatha gu uiread do 'n bhuntata 's a's urrainn thu thoirt leat.

Ail.—Ma tà cha 'n eil e ro ghoireasach san àm, ach cha ruig sibh a leas eagal a bhi oirbh nach faigh sibh e.

Alast.—Bheir mi 'n aire nach bi aobhar eagal agam, a chionn' nach faigh thusa aon ohnap no maoirnean deth gus an cuir thu na taitain air a shean ann am dhorn. Ach eiod a chuir thusa gun' bhuntata 'm bliadhna? chinn e gu maith do na h-uile duine chuir e; agus nan cuireadh tusa am pailteas dheth 'na àm, cha bhiodh tu an diugh an eisimeil na ceannachd.

Ail.—Tha sin fìor: ach tha 'n leasachadh dullich cur ri; tha 'n grunn agamsa glé dhoirbh r'a ghiullachd, agus, a dh' innseadh na àrinn, bha fìuthair agam ged a thigeadh beagan éiginn orm, gu 'n deanadh a' mhìn Ghàidhe cobhair orm, mar anns na bliadhnanan a chaidh seachad—gu 'm bu gheal do na daoine còire bha 'ga cur d' ar n-ionnsuidh; ach tha eagal orm gu 'n do thréig sin oirnn a nis. Bha 'm Bàilli ag ràdh an la-roimhe nach tigeadh deann taitte dhi do'n dùthaich.

Alast.—Ma tà na thogair! 's mi tha toilichte a chluinntinn; agus bu mhaith do 'n dùthaich mar a tigeadh na h-uiread dhi.

Ail.—Obh dèh! 's furasda dhuibhse aig a' bheil crodh a's caorach, agus a thuilleadh air a sin, tochar na mnatha fhathast sa' chiste ghairm, gun aon *not* a phronnadh dhe, bruidhinn san dòigh sin; ach nam biodh sibh mar tha mise, gun sgillinn ruadh fhaicinn eadar dà cheann an ràidhe, na pàidean leth-ruiste, agus a' glaoth-sich airson a' bhìdh nach 'eil furasd' fhaighinn doibh, agus am

maor a' glaothaich airson a' mhàil nach urrainnear a chur cruinn, bhiodh atharracha' sgeòil agaibh; bhiodh sibh glé thaingeil airson min fhaighinn an nasgaidh. Ann am bharrail-sa 's i beannachd a's mò a thainig an caramh na Gàidhealtachd o'n a chuir mi ad mu m' cheann, agus cha 'n 'eil fhios agam ciod a ni daoine bochda ma tha i nis air tréigsean orra.

Alast.—Ma tà, ged a bhiodh gach maor agus madadh san dùth-aich air mo thòir, cha rachainn gus a' bhaigearachd, a dh' iarraidh na déirce, am feadh 's a bha 'n Tighearna 'gleidheil slàinte agus neart rium, 's cha mhò bhiodh mo chlann rùiste no acrach am feadh 's a b' urrainn domh an cosnadh a dheanamh. Gun teagamh rinn a' mhin a bha 'n sin fuasgladh air mòran a bha ann an càs. Rinn i maith tha mi 'g aideachadh; ach rinn i cron mar an ceudna. 'S beag nach d' rinn i uiread chron ris na caoraich-mhóra no na trì màil.

Ail.—Ciamar so? Ciamar so? Cha chuala mi duine tuigseach riamh a' labhairt a leithid do bhurrghsgaireachd, 's cha chreidinn aon fhocal deth ged a mhionnaicheadh fir an domhain e.

Alast.—Creid no na creid thus' e, ach tha 'chùis mar tha mise 'g ràdhainn; tha iomad dearbhadh air gu bheil, agus tha thu féin a bhi 'n so an diugh air a' ghnòthuch air an d' thainig thu, 'na aon dearbhadh gu 'n d' rinn i cron.

Ail.—Cron! cha d' rinn i cron riamh dhomhsa, ach mòran maith. 'S iomad bonnach tingh, taiceil, agus mias mhaith bhrochain a bha againn dhith; agus cha 'n fhiosrach mi ciamar a bha sin gu coire dhomh. Cha chuimhne leam dà shamhradh riamh san robh muinntir na dùthcha ann an cor co maith, co shocair shàsda 's a bha iad r'a linn; beag rath air an fheadhain a chuir stad oirre 'n tràsa!

Alast.—Bha thu socair sàsda gu leòir air a tàillibh car dà shamhraidh; ach ciamar tha thu an diugh? thà am mèin na ceannachd, agus gun rud a ni a' cheannachd ann; thà gun bhiadh dhuit féin no do d' theaghlach, agus so uile chionn gu 'n robh dùil agad san earrach gu 'n robh muinntir na Galldachd gu bhi 'gleidheil lòn riut an nasgaidh. Mur bhith an fhiuthair mhosach so a bha agad 's aig feadhain eile, shaoithricheadh sibh am fearann agaibh féin, agus bhiodh an diugh am pailteas agaibh. Ach cha d' rinn sibh so; dhiùlt sibh tobar mairionnach a chladhach, sa' bhaoth dhòchas gu 'n gleidheadh caochain nam frasan samhraidh uisge ribh. Tha sibh a' toirt am chuimhne sgeul a leugh mi mu chù a bha o cheann fhada dol thar abhuinn, agus slinnein feòla aige 'na chraos; air dha sealltainn san uisge chunnaic e an sin, mar a shaoil e, slinnein mòran bu mhò 's a b' fhèarr na 'm fear a bha aige, agus ghrad leum e sìos g'a ghlacadh, ach ghrad mbothuich e nach robh san t-slinnein mhór ach failens an fhir bhi, agus am fear beag air a sguabadh air falbh leis an t-shruth; 's cha robh aig a' ghadhar bhoichd ach donnalaich air son a bhaothaireachd féin. 'S ann dìreach mar so, Ailein, a rinn thusa 's do choimhearsnaich; leig sibh seachad maith cinnteach, àiteachadh ur fearainn féin air son neo-chinnteach bhuilich, agus tha sibh an diugh a' caoidh ur n-

amaideachd. Nach aidich tha a nis gu 'n d' rinn a' mhin coire dhoit?

Ail.—B' fhearr dhomh gun teagamh gu'n do chuir mi an tuille barra 'n uraidh; ach mur 'eil agaibh ri chur as leth na mine ach na dh' aismich sibh, cha ruig sibh a leas na h-uiread a dheanamh g'a càineadh; sin aon rud a their mise ribh.

Alast.—Tha mòran tuillidh agam fathast r'a chur as leth na mine. Cha 'n e ambàin gu 'n robh i 'na meadhon gu thusa agus feadhain eile fhàgail bochd air a' bhliadhna so, ach theagaisg i droch cleachdainnean duibh, do nìth faigh sibh cuidhte r'a luthas. Tha sibh air fàs leisg, lanndach! tha sibh air fàs dibli, giùgach, leòcach, liosda. Tha na ficheadàn, mar is maith tha fios agad, a tha nis ag iarraidh na déirce gun nàire gun athadh, le 'm b' fhèarr mun d' thàinig a' mhin Ghallda do'n dùthaich, an cruaidh-chàs bu mhò fbulang na gu 'm biodh a leithid do thilgeachan orra féin no air an slìochd; agus nach 'eil cron mór an sin? Cha 'n eil coire 's mò is urrainnear a dheanamh air an duine bhoichd, na a thoirt air earbhadh é saothair a làmban féin a thilgeadh air falbh, agus a thròin a chur air daoine eile; ach rinn a' mhin Ghallda so ann an tomhas mór, agus 's ioma bliadhna bhios an dùthaich a' creanach-duinn air. A' mhin mhosach! rinn i tuilleadh a bhriseadh spiorad nan Gàidheal na rinn latha Chuilodair 's an t-arm dearg.

Ail.—Tha mi creidsinn gu bheil iomad aon an diugh ag iarraidh cuideachaidh o'n coimhearsnaich a bu bheag a shaoileadh an sean-aircan a bhiodh ann; ach ciod a nì daoine 'nuair tha 'n éiginn 's an airc air greim a dheanamh orra? Freagraibh sin domh, Alastair.

Alast.—Tha 'n fhreagairt furasd' a thabhairt; nì an aire thoirt air an coenadh mar bu chòir dhoibh a dheanamh 'na thrà, 's nan deanadh, cha bhiodh mòran éiginn orra; ach so an rud nach dean sibh am feadh a-ghabhais e seachnadh; chunnaic mi thu féin agus iomadh aon eile, chunnaic fir agus mnathan làidir foghainteach, a' caitheadh latha geal sambraidh mu 'n cuairt air a' mhin a bha 'n sin; a' sgimileireachd mu thimcheòll tigh a' mhinisteir; a' bleid 's a' bliasdeireachd air eudann nam foirbheach, agus so uile airson na peice brònaich, a choisinn gu h-onorach anns an ùine sin a bha sibh a' cosd m'a déigh; gnothuch tàmailteach ann féin, agus gnothuch cronail dhuibhse, ged nach 'eòl sibh 'ga thoirt fa 'near. Mur robh an t-airgid aguibh airson lòn a cheannach bu chòir dhuibh saothrachadh air a shon, agus bu chòir dhoibhsan a bha 'toirt seachad na mine obair iarraidh air a son, ged a chuireadh iad sibh a thaomadh na fairge.

Ail.—Da rìreamh fhuair sibh obair tharbhach air an son mu dheireadh, dol a thaomadh na fairge! Nach b' fhearr an cur a chùntas gaineamh mhin a' chladach? Ach coma co dhiùbh, cha d' rinn iad sin, agus cò bhiodh 'na bhurraidh co mór 's gu 'n saothrichheadh e airson an rud a gheibheadh e an nasgaidh, Alastair.

Alast.—Tha fios agamsa gu'n deanadh gach aon aig an robh spiorad glan, agus aig an robh gliocas airson a mhaith féin, mar tha mise 'g ràdhainn. Cha 'n 'eil e ceart no onorach dhuit a bhi

'tighin beò air saothair dhaoine eile 'nuair tha thu comasach air t'aran a chosnadh dhuit féin; agus a thuilleadh air a so, b' fhearr dhuit gu mór a bhí 'g obair ged nach biodh aon pheighinn agad air a shon, na bhí 'd shlaod air chùl nan enoc, no 'garadh do laorann ris a' ghriosaich, no 'toiteadh tombaca, no ri clabhs mu naidheachdan na dùthcha ann an tigh do choimhearsaich, mar is bitheanta leat a bhí. Am fear nach 'eil a' cleachdadh na h-oibre gu riaghailteach tha e fuathach uimpe, 's cha chuir dad d'a h-ionnsuidh e ach an du-éiginn; agus nì's miosa na sin, an uair a theid e rithe, cha dean e ach ro-bheag dhi. Seall air gillean an àite so 'nuair a theid iad gu Galldachd. Tha iad air an cur gu obair ghoirt, air slighean iarunn agus nithean eile, agus, na bogansich bhoobda, cha seas iad rithe car mios; seubaidh iad dachaidh a' gearan air a' ghalar so 's air a' ghalar ud eile; ach na Goill tha iad gu slàn fallain aice, a' cosnadh an leth obruin, no an trì tastain san latha, agus a' cur airgid anns a' bhanc. Ciod tha 'n so ach gu bheil iad cleachdta ri h-obair? Cha 'n eil ni air bith; agus chì thu uaithe so gu bheil e chum mór bhuannachd do'n duine bhoobd an cleachdadh so fhaighinn 'na thràth, a ghleidheadh a suas gu riaghailteach, agus an sin bidh e comasach air e féin a thoirt as ciod air bith cearna do'n t-saoghal do 'n téid e.

Ail.—Tha gun teagamh miagh air a' chosnaiche mhaith 's gach àite; ach nam faighinn féin na ghleidheadh am biadh 's an t-aodach rium, cha rachainn do 'n mhachair gu sìorruidh; 's ann is eagalach an sùisdeadh a tha air na gillean bochda tha 'dol ann. 'Sì 'n éiginn gu dearbh a bheireadh orm a leithid fhulang; agus ged tha beagan éiginn orm an tràs, cha 'n 'eil fios, a dh' sindeoin ciod a tha 'm Bàill ag ràdhainn, nach cuir am Fortan cobhair nar caraibh á cearn a thaobh-eiginn air an t-samhradh so fathad: feithidh mi mios eile mun toir mi m' aghaidh ris na dubh-Ghoill.

Alast.—Sin an gnothach, sin an leig agus an amaideachd a tha m'adurra dhuit, air an neartachadh leis a' chomhnadh a fhuair thu san dà bhliadhna dh' fhalbh. Tha thu 'g earbsadh as an fhortan, agus tha so a' toirt ort do dhleasnas a leigeil seachad. Ach an innis thu ciod a tha thu 'ciallachadh leis an fhocal sin, *Fortan*, a tha cho bitheanta 'd bheulsa 's am beul dhaoine eile? Cha chluinn mi am focal sin uair air bith gun duilichinn agus gun dìomh; oir 'se focal gun tùr, 'se focal peacach a th' ann; cha 'n urraian duit innseadh ciod a's seadh dha; ach ma tha thu a' ciallachadh ni air bith leis, an taobh a mach do Fhreasdail Dhé, a tha 'stiùradh agus ag orduchadh gach nì a tha 'tighin gu crìch, tha thu a' cur t'earbsa á nì-eiginn an taobh a mach do Dhia, tha dia-bréige agad. Agus ma 'se Freadal an Tighearna tha a'd bheachd, tha thu 'n toiseach a' gnàthachadh ainm mearachdach agus neo-agriobtarail air; 's a thuilleadh air so, tha thu ciontach an amaideachd 's an an-dànachd 'nuair a tha thu a' sealltainn ri còmhnaidh uaithe-san 's tu fada o'n t-shlighe air an d' àithn e dhuit gluasad. Tha fuathair agad gu'n ullaich esan teachd-an-tìr dhuis an uair nach 'eil thu a' gnàthachadh nam meadhonan a chomharraich e féin a mach dhuit, an uair

nach 'eil thu a' sàothreachadh air a shon; agus tha e 'na an-dàn-achd ro-phèacach a bhi 'snaoineachadh gu 'm builich esan beannachdan aimsireil no spioradail oirnn mur 'eil sinn gu dìchiollach agus gu chrannach 'g an iarraidh mar a tha e ag àithneadh dhuinn.

Ail.—Gu'n seall an t-Agh, oirnn! 's ann agaibh tha 'chainnt; 's ann a dh' fheudas sibh dol do'n chùbaid, o'n a tha 'n eaglais an dràs 'na bantraich. Cha 'n urrainn nach ann a tha fiuthair agaibh gu'n dean am ministear ùr foirbheach dhibh, an uair a dheanadh sibh a leithid sin de shearmoin mu fhocal faoin a tha aig a h-uile duine san dùthaich co maith a's agamsa.

Alast.—Tha fiuthair agam, no gu sònraichte tha déigh agam a leigil fhaicinn dhuit-sa co mearachdach 's a tha e 'bhi 'cleachdadh nam focal sin, *Fortan, Agh, Maithéas*, agus an leithidean eile; co faoin 's a tha e a bhi 'cùr earbsa asda; a theagasg dhuit gu 'm bu choir dhuit earbs' air son soirbheachaidh amhàin á t' oidhirpean dìchiollach onorach féin air am beannachadh leis an Tì uile-chumhachdach. *Fortan* a's Agh! ciod a ni iad so air do shon? C' àit am faigh thu iad, no ciod iad? nithean co faoin ri aising na h-oidhche, gun stéigh gun ghrunnd; 'se 'bhurraich a bhi idir 'g an ainmeachadh; agus gheibh thu mealladh dòchais a cheart cho mór ma bhios tu a' smuaineachadh gu bheil muinntir na Galldachd a' dol a ghleidheadh lòn riutsa agus ri lunnadairean eile. Tha thu cho comasach air t' aran a chosnadh 's a tha iadsan; tha thu gu leath-am làidir, gu slàn fallain, agus o' arson nach cothaich thu mar dhaois' eile? 'Se so crannchur gach aon againn, "Le fallas do ghnèise coisnidh tu t' aran;" tha e air a ràdhainn ris gach aon do shliochd Adhaimh. "Am fear nach oibrich na h-ithheadh e," agus "na bithibh leisg ann an gnothuichibh," tha e air a ràdhainn leis an ùghdarras cheudna; tha e air a ràdhainn cuideachd gu 'n dean "làmh an dìchiollaich beairteas." Thoir thusa 'n aire do na nitibh so; bi dìchiollach, sàothaireach gu t' aran a chosnadh, agus an sin bidh tu air elighe do dhleasanais, an sin bidh tu comasach air do theaghlach 's tu féin a ghleidheil a suas; ach na cluinneam guth gu bràth tuille mu'n *fhortan*, mu'n *déirce* no mu'n *mhìn Ghallda*.

LITIR O'N CHUAIKTEAR GU EACHANN TIRIS- DEACH.

EACHANN,

Gheall mi erloch a chur air mo sgeul mu thimchioll *Rutherford* mu 'n robh sinn a' seachas anns a' chòmhradh bha eadarainn muair thachair dhuit a bhi 'mach an so o chionn ghoirid. Feuchaidh mi so a dheanamh ann an litir cho sùmhail 's a th' ann am chomh; ach an ath uair a thachras duit a bhi sa' bhaile-mhór, taghail, agus bidh còmhradh eadarainn mu nitibh eile thaobh nam dùthchannaibh iomallach sin is airidh a chluinntinn.

An déigh do na rìghrean an t-àite sin anns na leisgeadh an long

anns na mharbhadh agus an d' itheadh an sgioba, fhàgail, ghabh iad air an turas, agus *Rutherford* 'nan cuideachd, troimh choille agus thar mbonadh, air nach robh ceum do shlighe, gus an d'rainig iad air feasgar a' cheud latha, aite-comhnuidh aon do na rìghribh, no na cinn-fheadhna bha sa' chuideachd, d' am b' ainm *Rangadi*. Thainig luchd-àiteachaidh a' bhaile a mach g'a choinneachadh, mu thuairam dà cheud eadar shean a's òg. Chruinnich iad mu'n cuairt da, a' tuiteam air an glùinibh, a' glaothaich mar shluagh ri corranaich, a' gul 's a' caoineadh, agus le bas-bhualadh eagalach, a chuir oillt air *Rutherford* truagh. Ghèarr iad iad féin le clachan geura's bha 'n fhuil a' ruith o na lotabh eagalach a rinn iad mar so air an cuirp. So an dòigh tha aca air fàilte chur air an cairdean. Ged robh iad air cùntas fhaotuin' mu bhàs gach caraid a bh' aca air aghaidh an t-saoghail, cha b' urrainn doibh gal a's caoineadh na bu tùrsaiche 's na bu reachdmhoire 'dheanamh. An t-aon bu dlùithe ann an cairdeas do'n rìgh, chuir e a shròn ri sròn an rìgh, agus sheas iad mar sin fad leth-uair an uaireadair, ag osnaich 's a' caoidh, 's na deòir a' ruith 'nan sruthan sìos air an gruidhean. Cha 'n eil daoine air uachdar an t-saoghail a's dealasnaiche 's a's toighiche m'a chéile na iad.

Thugadh *Rutherford* agus a chompanaich gu tigh an rìgh, an tigh, mar bu dù dha, bu mhò 's a b' eireachdala bha sa' bhaile. Bha 'n dorus, no an toll air an deach iad a stigh, co iosal 's gur h-ann air am màgan a fhuair iad a stigh. Thugadh gu leòir do fheadh mhuc agus do dheagh bhuntàta dhoibh r'a itheadh, agus shuidh na rìghrean féin maille ri' gu biadh, a mach air a' bhlàr fo sgàil nan craobh. An déigh dhoibh an lòn a ghabhail, shuidh *Rutherford* agus a chompanaich timcheall gealbhan a bha air 'fhadadh a mach air a' bhlàr, agus chruinnich iad mu 'n cuairt doibh a' laimhseachadh an aisnean agus an 'calpannan, a dh' fheuchainn ciod a' chulaidh anns an robh iad, mar a chltear daoine 'laimhseachadh muilt no uain mun cuirear a' chòr annta. Air an là-màireach fhuair iad an sàth do bhuntàta agus do mhaorach a chruinnich iad san tràigh; agus 'na dhéigh sin, chruinnich muinntir a' bhaile mu'n cuairt doibh; splon iad dhiùbh na h-uile riob d' an aodach, agus cheangail iad *Rutherford* agus a chompanaich le buill, agus chuir iad iad ri taobh a chéile air an druim air an làr. Shaoil iad a nis gu 'n robh iad a' dol g' an ròsdadh 's g' an itheadh; ach thòisich cuid do na daoine buidhe air deanamh dhiùbh, 'g am brosgul 's 'g an cnìodachadh le 'mi basan 's ag amharc orra gu cairdeil le móran bàigh. Thainig na sagairt air an aghaidh le clachan spuir no clacha teine geur 'nan lamhan, agus thòisich iad air *Rutherford* agus a chompanaich a sgriochadh agus a chomharrachadh a réir cleachdadh na dùthcha. Bha mar an ceudna cnaimhean geur aca leis na ghèarr iad an aodainn, gu h-àraidh am bathaisean, an uochd, an gairdeanan agus an cuirp gu léir! Bha so anabarrach piantail agus móran fala 'ga call. Dh' fheuch *Rutherford* a bhi sàmbach; ach bha a chompanach ag osnaich 's a' glaothaich, ann an dùil gu 'n robh iad 'g an uidheamachadh airson an ithe. Nuair bha 'n

gnothuch piantail so seachad leig iad mu sgaoil iad, agus thug iad iad gu taobh na h-abbunn, far an do nigh iad iad fein 's iad air an dalladh leis an fhuil a bha 'ruith o chlár an aodainn.

Fad thri làithean na dhéigh so cha d' thugadh dhoibh greim bidh, ach nuair bha 'n treas latha seachad, thainig nighean an rìgh le biadh d' an ionnsuidh, agus abuidh iad maille ris na rìghribh ag itheadh as an aona chroidhleig. Fad shè seachduinean 'na dhéigh sin cha robh *Rutherford* ach lag, e féin agus a chompanaich, an deigh na chaill iad do dh' fhuil; ach bha nighean an rìgh co chaoimhneil, chaomh, chairdeil riu 's gu 'n d' thainig iad air an aghaidh mòran na bu luaithe na dheanadh iad mur bhith na rinne ise air an son. Dh' fhuirich *Rutherford* san àite so se miosan, e féin agus a chompanaich, ach aon fhear, Iain Wilson, a thugadh air falbh le fear do na cinn-fheadhna do cheann eile 'n eilein. Bha na daoine buidhe anabarrach caoimhneil riutha. An ceann leth-bhladhna 'n deigh dhoibh dol do'n àite sin, dh' fhalbh iad leis an rìgh Aimi, agus a nighean a bha cho caoimhneil riutha; ach b' éigin do fhear dhiubh fuireach maille ri *Rangadi*. Dh' fhàgadh fear eile do na seòladairean d' am b' ainm Iain Gobha, le Plama, aon eile do na rìghrean. Bha seisear uile gu léir air an caomhnadh. Dh' fhàgadh mar so trìuir dhiubh, agus ghabh *Rutherford* agus an dithis eile air an aghart le *Aimi*, an rìgh bu chumbachdaiche 'nam measg uile. Stad iad o àm gu h-àm air an turas, agus thaisbeanadh gach caoimhneas doibh anns gach àite. Dhealaich *Rutherford* ri fear eile d'a chompanaich d' am b' ainm *Jefferson*. Shannadaich aon do na cinn-fheadhnadh e air an t-slighe, agus thug Aimi dhà e. Bha 'n duine truagh a' gul 's a' caoineadh nuair a dhealaich e r'a chairdean. "Dia" ars' esan "a bhi maille ribh, cha 'n fhaic mise sibh tuille gu dillinn." Ràinig iad àite-eòmhnuidh *Aimi*, far na choinnich àireamh mhór shluaigh iad o gach cearna. Dh' fhàiltich iad mar dh' innis sinn cheana le gul agus caoineadh a's bas-bhualadh ard. Bha cuirm mhór air a h-uidheamachadh do gach seòrsa nithe bha r'a fhaotainn san àite. Bha mucan air am marbhadh 's air an deasachadh, buntàta, bun an rainich, agus mòran do mhealbhucaìn. Shuidh a' chuideachd a mach air an làr, na ceudan 'nan sreithean, agus daoine 'dol mu 'n cuairt le croidhleagan làn muiceòla agus buntàta; ach mu dheireadh dh' fhosgladh àite fo leacan teinnteach agus thogadh corp caileig òig a chuireadh gu bàs agus a bha air a ròsadh mar nì luachmhor airson nan rìghrean, a bha 'nan suidhe air cheann na cuideachd. Chuir so oillt agus uambunn air *Rutherford*.

Thogadh tigh do *Rutherford* agus d' a chompanaich, agus cheadnicheadh dhoibh dol air an aghart mar thogair iad, agus an cleachdainnean fein a leantuinn. Bha iad ag iasgach air an abhunn anns an robh gu leòir éisg a bha blasda fallain r'a ithe; agus bha gunna dubailt aig an rìgh a thug e do *Rutherford*, leis an robh e a' sealgaireachd air feadh na dùthcha. Bha pailteas fùdair agus luaidhe aca a thug iad as an luing; agus mar so, leis na bh' ann do eun-

laith, gu h-àraid geòidh fhìadhaich, agus lachaidh agus columain, cha robh dìth no deireas air.

Bha *Rutherford* a nis comasach air 'cainnt na dùthcha 'labhairt agus a thuigsinn, ach bha deuchainn chruaidh a nis dlùth. Chaidh *Aimi*, an rìgh o'n tigh agus dh' fhàgadh *Rutherford* agus a chompanaich aig a' bhaile. Dh' fhàs màthair an rìgh tiun; bha i 'na seana bhoirionnach, lag anmhunn; chuir i fios air greim do mhuic-eoil a bha na daoine geala 'g ithe, agus ghearr companach *Rutherford* mìr dhi le agithin leis an robh e 'gearradh rainich goirid roimhe sin. Chaochail an t-seana-bhean; chuireadh fios air an rìgh, phill e féin 's a shluagh. Chàirich iad corp a màthar a mach air a' bhàr, mar gu'm biodh i 'na suidhe, agus taic r'a druim. Dh' ullaich iad an corp air son adhlacadh a réir cleachda na dùthcha, le ùilleadh agus gnothuichean eile, agus mòran do itean fada geala 'chuir iad m'a ceann. Thog iad an sin crò mu thimchioll an àite anns an robh an corp, a chumail nan con 's nam mucan air falbh, agus an sin thòisich iad air a' chorranaich. Bha anabharra sluagh a nis a' cruinneachadh as gach cearn, a giùlan bidh do gach seòrsa leo, agus gach cuideachd mar thàinig, thog iad a' chorranaich, a' glaothaich gu h-oillteil 's 'g an gearradh féin le aligean. Air an la-màireach chuartaich iad an corp, agus bha 'n sagart no 'n lighiche air ais 's air aghart 'nam measg ag innse' dhoibh mu bhàs na mnatha, na dh' ith i romh àm a bàis, agus gach nì mar thachair. Chual' iad na bli' aige ri ràdh, agus nuair a sguir e dh' éirich aon do na cinn-fheadhna suas, agus le guth ard thuirt e gu 'm b'e nì a thog bàs màthar an rìgh mu 'n cuairt, gu 'n d' ith i biadh a bha air a ghearradh le agithin an duine ghil, a bha aige 'buain na rainich, agus mar sin gu 'a robh e ionohuidh an duine geal a ghrad mharbhadh. Cho' aondaich an sluagh uile le iolach oillteil. Chaidh *Rutherford* an làthair an rìgh, ach cha robh maith dha bhi 'labhairt. Chaidh dìthis no triùir a nùnn far an robh an seòladair bochd agus spad iad e ann am pribe na sùl. Cha leigeadh an rìgh dhoibh 'itheadh; chladhaich iad uaigh dha, agus chuir iad àir thairis air. 'Na dhéigh sin dh' adhlac iad corp na seana mhnatha agus agaoil a' chuideachd.

Bha so 'na latba tìrsach, cianail do *Rutherford*, gun aon d' a lachd-dùthcha nis maille ris, agus gun fhios c'uin a dheanadh iad air-san mar rinn iad air a chompanach. Bha e nis tri bliadhna san dùthaich; cha robh rib aodaich aige ach seòrsa do shumaig a dh' fhigh e do luachair agus do dh-fheur fada, agus seòrsa do bhrat a rinn e do 'n lìon nàdurra bha 'cinntinn ma na bruchan. Cha robh cais'eart no còmhach-cinn aige. Chaith e 'chuid bu mhò d'a aimsir a' sealgaireachd 's ag iasgach.

Latha do na làithean, bha cuirm mhór san àite, agus ghlaodh an rìgh air *Rutherford* tighin gu ceann na cuideachd far an robh e 'na shuidhe. "Tha mi" ars' esan "a' dol a dheanamh ceann-fheadhna no moraire dhiot an diugh ma 's àill leat." Cho 'aontaich *Rutherford* gu toileach. Ghearradh gach ríinnein fuil a bh' air

a cheann, agus dh' fhàiltich na cinn-fheadhna e, agus rinn a' chuid-eachd urram a' thoirt da, agus dh' fhàiltich iad e mar aon do rìghre na dùthcha. Chàirich iad brat-guaille a'ime mar a bha air na rìghribh eile, agus dh' ungradh a chorp le nighean an rìgh. Dh' iarr iad air trùir mhnathan a ghabhail, oir b'e sin a nis a chòir ach smaointich e féin gu 'm fòghnadh dithis, da no a h-aon. Thugadh tri fichead bean 'na làthair agus dh' iarradh air dithis a thaghadh, ach cha 'n fhac' e h-aon a chord ris. Dh' amhaire e'n sìn air nighean an rìgh; rinn i gàire, ruith i air falbh, ach ruith esan 'na déigh; phill i, agus thug e i an làthair *Aimi*. Dh' fheòraich e dhi am pòsadh i e. Ghrad fhreagair i gu 'm pòsadh. Bha cuirm mhór air an la-màireach mar onair do'n chàraid òig. Bha 'n sluaigh a' damnsa fad na h-oidhche le puirt a bha a' chuideachd a' gabhail, port à beul, ris an robh iad a' cur ranndachd a' moladh na càraid òig, agus a' guidhe soirbheachaidh dhoibh. Bha nighean an rìgh, bean *Rutherford*, 'na boirionnach ciallach, gràdhach, ùnhal. Tha na mnathan pòsda san àite so nìle beusach. Ma thuiteas aon diubh ann an adhaltrus cuirear gu bàs iad. Tha òrain aca air son gach obair agus gach nì air a' bheil iad a' dol mu 'n cuairt; agus suidhidh iad air an fheur 'nan sreithean a' togail mar gu 'm b' ann òrain luathaidh le chèile, mar a h' àbhaist doibh sa' Ghàidhealtachd.

Cha 'n urrainn domh gach nì a thachair do 'n duine so fhad 's a bha e san eilein Innseadh, oir lionadh e leth dusan cuairtear; ach leigidh mi fios duit mar fhuair e air falbh.

"Thachair dhomh" ars' esan "a bhi latha àraid na mach a' seal-gaireachd, agus mhothuich mi smùdan air mullach nan cnoc, ceithir thimcheall na dùthcha, agus bha na ceudan do mhuinntir na tìre a' ruith o àite gu h-àite 'gladhaich *Tapoke*: 'se sin r'a ràdh, tha long san t-sealladh. Lìon so mi le solas, agus ghrad ghreas mi maille ri muinntir a' bhaile 'n robh mi 'chomhnuigh a dh' ionnsuidh a' chearn sin do 'n eilein aig an robh an long."

Ràinig iad a' cheart àite anns na loisgeadh an long air an robh e féin 's a chompanaich. Mhothuich e soitheach mòr thri crann, mar fhichead mìle do 'n chladach. Bha 'ghaoth a' séideadh gu math cruaidh a mach o thìr. Thainig an òidhche, agus luidh iad a mach fo sgàil nan craobh, an àigh an lòn seasgair ithe.

Chuir na cinn-fheadhna no na rìghrean an comhàirle r'a chèile 's chuir iad romhpa nan tìgeadh an long a stigh do 'n bhàgh, gu 'n glacadh iad i, mar rinn iad air an luing air an robh *Rutherford*, agus gu 'm murtadh iad an sgioba. Sa' mhaduinn bha i na bu dlùithe do thìr, ach bha i fathast astar deich no dusan mìle air falbh. Bha iad fo eagal nach tìgeadh i idir dlùth, agus chuir iad romhpa *Rutherford* éideadh mar aon do luchd-àitich an eilein, agus a chur a mach le sgioba ann an sgoth fhada 'n rìgh, 'ionnsuidh na luinge chum an tàladh a stigh gu acair. Ghrad cho' aontaich *Rutherford*. Chuir iad deise 'n rìgh nìme, iteaga fada geala 'na cheann, crios agus tuzdh-chogaidh m'a mheadhon. A mach ghabh e féin, mac an rìgh, agus ceathrar dhaoine 'dh' iomram na 'sgotha.

Ràinig iad cliathach na luinge, soitheach Americanach. Chaidh *Rutherford* suas gu luath. Ghabh sgioba na luinge iongantas 'nuair a mhothuich iad gur duine geal a bha fo 'n deise fhiadhaich 's cha bu lugha an iongantas 'nuair a labhair e riu ann am Beurla. Chaidh e sìos leis an sgiobair g'a sheòmar féin, agus dh'innis e dha mar bhà, agus 'eachdraidh gu léir. Leig e ris dha a chunnart thug e air seasamh a mach gu fairge 's na h-uile seòl a chur rithe. Bha 'n sgiobair fìor thaingeil airson an rabhaidh a thugadh dha, agus ro-chairdeil ris. Gheall e thoirt dachaidh; agus leig iad le mac an rìgh agus an sgioba bhi faotainn gu tìr mar thograidh iad.

Chuir an duine so ioma car dheth o àite gu h-àite, o eilean gu h-eilean. Bha e deich bliadhna agus dà mhios ann an New Zealand; agus an déigh iomad cunnart ràinig e *Manchester*, an Sasunn, an t-àit anns an d'rugadh e, an déigh dha bhi cóig bliadhna fichead air falbh as. Dh'fhuirich e 'n Sasunn cóig no sè bhliadhnaichean. Bha meas mòr air; bha e stuama, beusach 'na ghidlan, cneasda stòlda. Tha a dhealbhl ann an àit àraid ann an Lunnuinn.

Dh'fhàg e Sasunn 'na dhéigh sin airson eilein san airde deas, ris an abair iad *Otaheite*, far na phòs e bean eile 'n déigh dha *New Zealand* fhàgail, agus leis an robh teaghlach aige. Cha robh teaghlach aige le nìghean an rìgh; ach b' àbhaist da labhairt 'mu 'déibhinn a ghnàth le meas mòr. Bha anabharra spéis aige do 'n mhnaoi eile ann an *Otaheite*; agus tha aobhar a smuainteachadh gu 'n d'fhuair e air ais, agus gu 'n do chuir e seachad feasgar a làithean maille rithe san àite sin.

Slàna leat Eachainn! Ma chasamhnar sinn, cluinnidh tu tuille naigheachdan mu 'n àite sin. Is mise do charaid dileas.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

SGEUL BHEAG MU THEAGHLAICH A CHAIDH AIR IMIRICH DO CHANADA.

Is fìrinn i a dh'aidichear leis gach neach a ta eòlach air Gaidh-ealtachd agus Eileanaibh na h-Alba, nach comas do'n lìonmhòir-eachd sluaigh a ta air a' cheart àm 'gan àiteachadh teachd-an-tìr freagarrach fhaotuinn anna nì's mòd. Tha e, uime sin, 'na bheannachd o fhreasdal an Tighearna, gu'm bheil dùthaich co maith, co tàrbhach, agus co freagarrach ri Canada ann, a ta fosgailte air son a mheùd diubhsan 's nach fhaigh tuineachas iomchuidh ann an dùthaich an roimh-aithrichean. An déigh sin uile, feumar aid-eachadh gur muladach an nì a bhi faicinn sluaigh lìonmhor a bha riàmh cliùiteach, dileas, gaisgeil, agus cruadalach, a' fàgail nam beann, nan gleann, agus nan garbh-chrìocha sin anns an d'rugadh, agus anns an d'àruicheadh iad, gu'n dùil sam bith ri'm faicinn tuille' gu bràth. Is leoir an sealladh so chum smuainte tiamhaidh a dhùsgadh suas anns na cridheachaibh a's cruaidhe, agus chum toirt air na sùilibh a's ain-iochdmhoire dèuran a shileadh gu frasach. Bithidh an sgeul bheag so a leanas, taitneach, tha sinn an dùil, do luchd-leùghaidh "Chùairteir nan Gleann."

Tha i mu thiomchìoll teaghlaich a dh' fhàg crìochan deas na h-Alba air son Chanada. Bheir sinn seachad i, ach beag, anns na ceart bhriathraibh an d' aithriseadh lè duin'-uasal i, a bha 'na shùil-fhànuis air na thachair.

"Cha 'n aithne dhomh," deir an duin'-uasal so, "nì 'san t-saoghal nì's muladaiche na bhi 'faicinn sluaigh a bha riamh dìchiollach agus measail, a' fàgail na dùcha 'san d' rugadh iad, làn-chinnteach nach fbaic iad i tuille' a chaoidh. Is minic a chunnaic mi iad a' deanamh sin, ach is sealladh e naoh iarrainn fhaicinn a ris! Cha b' urrainn mi riamh cumail orm fein aig àm an dealachaidh àmhghairich sin, agus da rìreadh cha b' iòghna e. Rè ùine fhada an déigh sin bhiodh mo smuaintean a' ruith air gach là, agus bhithinn 'ga fhaicinn ann an àialingibh luaineach na h-òidheche. Chunnaic mi a chlànn bheag a' ruith mu'n cuairt gu cridheil, agus a' cluicheadh gu'n sùim, gu'n chùram, am measg a chéile. Bha mi a' smuaineachadh 'nam inntinn fein, am bheil fhios am biodh chimhn' aca an uair a dh' fhàsadh iad suas ann an dùthaich chéin, gu'n robh iad riamh ann an sean Albainn a' chluarain! Cha robh duilichinn sam bith orra, air doibh fios a bhi aca nach robh dachaidh aca, far an robh am pàranta, a bha fathast dhoibh nan cul-taic, agus nan tearmunn. Bha iad ri mireadh, agus a léumadh mu'n cuairt doibh, agus air do gach sealladh agus atharrachadh a bhi 'còrdadh ri, bha iad sona. Ach, cia ea-cosmhail ri so, bha staid nam pàranta fein! Bha iad dubbach agus tròm-inntinneach, agus a' faicinn mulaid air a dhealbhadh air gach neach agus nì mu'n cuairt doibh. Bha iad a' tilgeadh an sùilean air ais air na beannaibh agus na gleanntaibh eòlach; agus cha dìchuimhnich mi a chaoidh mogas brònach an gnuise! Chunnaic mi mar bu shine na daoine gur ann bu mhò bha iad air an claoidh le clannas agus trime-inntinn. Bha iad, gu'n tèagamh, a' smuaineachadh air na h-àitibh-adhlaid sin anns an do chuir iad an aithrichean, agus an càirdean nan sìneadh gu tosdach 'san uàigh, air doibh fios a bhi aca, a nis, nach rachadh an duslach fein a chaoidh a mhasgadh 'san tigh chumhann a dh' òrduicheadh de gach uile bheò, maille ri duslach na muinntir sin a b' ionmhuinn leo! Mo thruaigh! dh' fhalbh làithean sòlasach ar n-òige, agus chaidh na bliadhnaichean taitneach a chunnaic sinn seachad. Tha 'n earrann a's luachmhoire d'ar luchd-àiteachaidh, agus d'ar luchd-ceaird 'gar fàgail! Tha gach neach aig am bheil cuid a' bheir thar a' chuan mhòr e, a' teicheadh air falbh a' dùthaich a bhreith, mar gu'm biodh i air a truailleadh le plàigh! Tha togradh nan uile, ach beag, gu faotuinnean aon chuid dh' ionnsuidh Australia, no America, gach là a' fàs nì's mò! Tha e clinteach gur e so an gliocas, agus gu'm bi e chum an leas. Gu soirbhicheadh Freasdal an Tighearna, uime sin, leo, agus gu robh aobhar aig gach neach a dh' fhàg po dh' fhagas tìr a bhreith, a ràdh o' chridhe an déigh so, gu'm b' àghmhor dàsan an là muldach air an do sheòl e o thràigh an Eilein Bhreatunnach!

Ach tòisicheam a nis, air an sgeul bhig mhuladaich a bha rom-

ham innseadh. Chaidh mi o cheadn beagan bhliadhnaichean air ais a ghabhail beannachd leis a' mbeud dom' obairidibh sònraichte 'sa bha gu seòladh dh' ionnsuidh Chanada air luing àluinn agus rionnhaich d'am b' àinm Eilidh Douglas. Am masg chaich bha Adhamh Halididh, tuathanach beag a chàill a sheilbh, agus air an robh eòlas again o làithibh m' òige. Bha bean aige, agus ma'n math mo bheachd naonar chloinne. Chaidh an saoghal fad an aghaidh an duine chòir se, agus dh' fàg a chaid e co mòr 'snach robh airgid aige a dh' òcadh air son gach neach fa leth 'na thròm-theaghlaich! Cha robh fies aig an duine bheachd eiod a dheanadh e; fuireach cha b' urrainn e, agus falbh le a theaghlaich uile cha robh 'na chomas. Ach mu dheireadh ged nach b' fhurasd leis e, rùnaich e a dhà mhac bu shine fhàgail 'na dhéigh, gus am biodh iad comusach trid an deichill fein air am pàrantan a leantainn. Bha seana cheannuiche luideagach ris an abradh iad Sin Ainslie a' falbh le 'phac air feadh an t-sluaigh, agus a' toirt doibh na h-uirid de leabhraicheibh beaga cràbhach a maguidh! Aig astar beag nam chunnaic mi an tuathanach, agus mòran sluaigh mu'n cuairt da, a' labhairt ris an dà ghille a bha rùn air fhàgail 'na dhéigh. Dh'òthaich mi riu, agus chual mi an còmhradh clannail so a leanas eatorra.

"A nis, mo Dhonnall bochd—mo ghiullan gràdhach, bi-sa mionachail, tapaidh, fearail, agus na bi ri caoidh, agus a' gulf cosmhuil ri caileig ghealtach agus mheath-chridheil! Is tròm orm-sa a bhi faicinn nan déur a' cur obur diubh air deghruaidhibh àluinn, air an aobhar sin féach gu'm bi thu duineil, a ghràidhean, agus na mèdaich àmhghar t-athar agus do mhàthar; a ta tuilleadh 's mòr a cheana. Ged a bhiodh tusa agus Séumas beag 'n'ur sgoibhreas, 'n'ur neart, agus 'n'ur tearmunn domhsa ann an Canada, chum m' fhearann a rèiteachadh, an deigh sin, tha e os ceann mo chomais 'ur toirt maille rium aig an àm so! Air an aobhar sin, bithibh 'n'ur gillibh maithe,—leughaitbh 'ur Bobail,—agus còmh-nieibh 'ur Craith'ear ann an làithibh 'n'ur n-òige. Innsibh an fhirinn an còmhnuidh, bithibh ùmhail, dileas d'ur maighetiribh; agus air an ath-bhliadhna, no air a' bhliadhn' an déigh sin, bithidh comus agaibh air sinne a leantainn, agus an sin, le beannachd an Tighearna, bithidh einn uile sona."

"O! athair," ars' an gille ris an robh e a' labhairt, "cha 'n 'eil mise 'g larraidh dol maille ribh, gus an coisinn mi mi leis an dean mi cuideachadh leibh. Cha 'n 'eil—cha 'n 'eil, oir tha deagh fhios again air 'ur cor, agus air mar a shàruicheadh sibh aig a' bhaile. Ach mu tha airgid idir r'a dheanamh air sheòl onarach ann an Albainn, ni Séumas agus mise e, agus ruigidh sinn sibh-se an ceann bliadhna no dhà, le beagan a ni fèin d'uibh."

Rè na h-ùine so, bha cridhe Sheùmais bhig los briseadh 'na chòm le gal agus rànaich! Bha e 'na ghiullan dreachail me thiomchioll coibhir bliadhna déug a dh' aois. Chaidh 'athair a thoirt comhfhurtachd dha, ach 'sann a rinn e a' chuis ni bu mhiosa. "Mo nàthair, a Sheùmais ghaolaich, na bi rànaich mar sin air son

si nach gabh leasachadh. Tha fios agad gu'm bheil e cruaidh orm-sa t-fhàgail, ach ciod a ni mi,—cha 'n 'eil a chaochladh a'm chomas, oir cha bhi agillinn ruadh agam 'an nair a ruigeas mi America! Ach tha thusa òg, slàinteil, agus tapaidh, agus ma bhitheas tu a'd ghille math, cha'n fhad gus am feud thu do mhàthair, do pheathraichean, agus mise a leantainn."

"O! athair"—arsa' Seumas, "tha sin uile ceart, ach aon uair 'gu'n dealaichear càirdean e chèile, le cùan fàdhaich agus farsuing, tha e deacair r'a innseadh an còmhlaich iad a' chèile a chaoidh tuilleadh! O! nach eagalach an nì dhuinne, a bhi air ar fàgail ann an dùthaich far nach 'eil athair, no màthair, no piuthar, no bràthair, no caraid, no tigh, no dachaidh sam bith againn innte?"

Cha b' urrainn an seann duine cumail air fein ni b' fhaide! Chaidh briathra a mhic mar shaighead gu ruig a chridhe! Thionn-daidh e gu taobh, agus ghull e gu frasach! Chunnaic e gu'n robh na thubhairt a ghiullan bochd fìor; agus amuainich e ciod a dh' éireadh dha fein agus d'a bhràthair n'am buileadh tinneas no bochduinn iad. Bha an cor gu fìrinneach searbh, agus muladach r'a fhaicinn! Ach, aig a' cheart àm so, chùnnas am bàt a' fàgail na luinge, agus a' tighinn gu tìr, a réir ocalais, a dh' iarraidh an tuathanaich agus beagan eile nach deachaidh fathast do'n luing. Ach, cha 'n ann mar so a bha chùis, oir chuireadh am bàt gu tìr le teachdair a dh' innseadh nach seòladh an lòng, gus an tigeadh sa làn-mara an làr na mhaireach. Mar so dh' fhàgadh teaghlach an tuathanaich aon òidheche eile fathast cuideachd, nì a thug mòr-shòlas do gach aon diubh.

Air domh a chur romham seòladh a mach air an luing co fad ri rugha "Chumberland," chaidh mi an ath-là dh' ionnsuidh an àite chéide, far am faa mi sluaigh mòr a' dealachadh ri'n càirdibh gu'n dùil ri'm faicinn tuilleadh 'an t-saoghal so! Bha ceithir eithrichean làn uigheamaichte aig tràigh, chum an luchd-turais a theirt a mach dh' ionnsuidh na luinge! Bha mic an tuathanaich, air doibh am pàrantan agus am péathraichean a phògadh, dìreach a' dealachadh ri'u gu dubhach, brònach, an uair a ghlaodh caiptean na luinge, agus e leumadh a mach a' sgoth, "A dhuine, éid rium, carson a tha thu dealachadh ri d' ghilibh, agus gu'm bheil iad le chèile air an sgrìobhadh sìos 'nan luchd-turais agam-sa, ann an àimh-chlar na luinge, air an aobhar sin shaoilinn nach ruig thu leis a bhi co cabhagach ann an guidhe beannachd leo."

"Air an sgrìobhadh sìos 'nam luchd turais!" ghlaodh an tuathanaich,—“cha 'n 'eil sin comasach, cha 'n urrainn sin a bhi,—oir cha 'n 'eil agillinn do'n t-saoghal aig na balachanaibh bochda, agus ciamar a ta sibh ag ràdh gu'm bheil iad air an sgrìobhadh sìos?"

"Tha iad gidheadh, air an sgrìobhadh sìos gu'n teagamh," deir an caiptean,—“agus a thuilleadh air sin dhioladh gach uile chos-das as an leth gu ruig Montreal,—agus thugadh àithne dhomh-sa gach nì air am biodh fèim aca an deigh sin, chum an toirt suas do Chanada Uachdarach a sholar gu fàluidh air an son."

"O! taing agus buidheachas gu robh dhuit-se a Thighearna

Dhé, air son do throcair agus do mhaitheis,”—agus mar so ghuidh an tuathanach bochd, an uair a bha defran an aoibhneis agus na taingeileachd a’ tuiteam ’nam bras-shruthaibh dh’ ionnsuidh an làir.” Ach cò “ars’ esan” a rinn so? Cò an caraide—an caraide da rìreadh,—an caraide gràdhach, truacanta, a thug dhomh-sa sòlas co mòr? Ge b’e air bith an duine a rinn so, rinn e nì mòr air mo shon-sa,—neartaich e mo làmhnan,—thug e misneach dom’ chridhe, agus dh’ fhàg e mi am’ dhuine sona, taingeil,—ach cò a rinn e? An sibh fein, a chaiptein urramaich, an duine?”

Chrath an caipitean a cheann, agus thubhairt e, “a dhuine ohòir, dh’ àithneadh dhomh-sa gu’n sin innseadh, ach nach leòir e dhuitse gu’m bheil faradh nan òganach air a dhiòladh gu Montreal. So agad an ticeidean anns am bheil iad nan dìthis air an sgrìobhadh sìos saor.”

“Cha chuir mi cas ’san luing, agus cha charuich mi ceùm a’ so, “deir an tuathanach,” gus am bi fios agam cò a rinn an gnìomh càirdeil, tràcanta so! Ged nach rachadh an t-airgiod a chuir e mach iocadh dh’a chaidh, cha mhis e gu’m biodh urnuighean seann duine bochd air an cur suas as a leth gach maduinn agus feasgar. Uime sin, cha tèid mi ceùm do’n bhàta, agus cha charuich mi a’ crìochaibh na h-Alba, gus an innsear domh cò an caraide teo-chridheach a rinn so! Am bheil dùil agad gu’m fàgais an dùthach gu’n fhios agam co e an duine maith a rinn an t-seirbhis a’s mo a rinneadh air mo shon ’san t-saoghal riamh? Cha dean mi idir e, uime sin ’s fearr innseadh gun tuilleadh a bhi m’a thiom-chioll.”

“Mu thàinig e gu sin deth,” ars’ an caipitean, “gu’m féumar innseadh, innsear e,—féuch! sud agad an duine, ma ta, an seann cheannuiche luideagach ud, aig am bheil am pac air a ghuailibh!”

“Gu beannuicheadh an Tighearn e “deir an tuathanach,” ach ann am priobadh na sùla, leum màthair nan òganach dh’ ionnsuidh a’ cheannuiche,—phaisg i a làmhnan gu teann m’a mhuineal, agus phòg i e a ris agus a ris! Ruith an tuathanach mar an céudna,—rug e air dhà làimh air a’ cheannuich, agus le déuraibh an aoibhneis ’na shùilibh, thubhairt e ris, “A dhuine mhaith, tha e os ceann mo chomais do chaoimhneas domh-sa a chur an céill, ach tha mi gu dùrachdach a’ guidhe air an Tighearna so a chuimhneachadh dhuit far am faide am bi thu;—ach, a nis, innis domh c’ait am faigh litir a mach thu, oir cuiridh mi a’d’ ionnsuidh a’ chéud airgiod a bhuilicheas an Freasdal orm, chum gu’n iocar duit do chuid dhligheach fein; cuiridh—cuiridh,—agus O rìgh, b’e mo chomain e,—gheibh thu gach sgillinn deth, agus sin le beannachd.”

“Gheibh—gheibh” deir na h-òganaich, “oir ma’s beò sinne, ch’ sinn agad gach bònn deth le’ riadh.”

“Na cluinneam tuilleadh do sin,” ars’ an ceannuiche ris an tuathanach thaingeil “oir, cha ’n ’eil thusa eòlach air cùisibh! Is liomhor aobhar a bha agam-sa chum an nì beag so a dheanamh! Chunnaic mi gu’n teagamh gu’m b’ fheaird thu na gillean a bhi maille riut, agus nach b’fhurasd dhuit deanamh as an eùgmhais

am measg choilltean America; cha 'n e mhain sin, ach tha dhùil agam fhein ri dol ann am measg mhuinntir mo dhùcha a chaidh air imrich an sin, agus is math leam aon tigh a bhi agam, far am bi mi cinnteach a' cairtealan òidhche fhàotuinn. Gheibh mi an sin m' airgid uait, ach gus an teid mi fein 'ga larraidh na smuain-ich a chaidh air a chur thugam ann am broinn litreach! So—so—beannachd leat, a mhic-chridhe, tha'm bàta dìreach gu falbh dh' ionnsuidh na luinge:—beannachd leibh gu leir, agus gu robh an Tighearna maille ribh."

Dh' innseadh, a nis, mo sgéul bheag, agus thugadh i misneach do na h-uile an dòchas a chur 'san Tighearna. Nach bu mhuladach cor an tuathanaich an là mu'n do sheòl e? Cha robh 'san t-soghal aige na bheireadh a theaghlach uile maille ris,—rùnaich e uime sin, a dhithis mac fhàgail 'na dhéigh, ged a b' iad, d'a theaghlach gu léir, a b' fheúmaile a bhiodh dha far an robh e 'cur roimh dol. Bha so cruaidh air an duine bhochd, ach rùnaich e a dheanamh. Le cridhe brònach bha e 'cur mu dheimhinn dealachadh riu:—thug e àithne dhoibh a bhi glie, agus thug e misneach dhoibh leis an dòchas nach b' fhad an uine gus am biodh cothrom aca am parantan a leantuinn. Ach, aig a' cheart àm sin, chuir an Tighearna ann an cridhe ceannuiche luideagaich a bha 'san fhiànuis fuasgladh air an tuathanach bhochd; agus rinn e sin air mhodh a bha nochdadh nach robh e 'g iarraidh fìos a bhi aig a làimh chli, ciod a bha a làimh dheas a' deanamh! Solairidh Dia do ghnàth air son a mhuinntir féin! Eas an thug àithne do na fithich a sheirbhisich o shean a bheathachadh, togaidh e suas càirdean d'a phobull fein, agus nochdaidh e caoimhneas, an uair a's lugha a bhios do dhùil aca ris. 'Se'n ceannuiche luideagach, le' mhàileid-bathair, an duine fa dheireadh 'sa mhòr-chuideachd, a shaoileamaid aig am biodh aon chuid comas no toil gu dheanamh mar a rinn e, ach cha 'n iad slighean Iehobhaidh slighean dhaoine!

"Co 'n'ur measg-sa, ma ta, air am bheil eagal an Tighearna? carbadh e as ainm an Tighearna, agus leigeadh e a thaic r'a Dhia."

S.

ALASTAIR SELKIRK.

Anns a' bhliadhna 1708 chaidh Caiptein *Rogers* le dà luing chogaidh, do 'n chuan mu dheas, air tòir nan soithichean Spàindeach. Thaghail e aig an eilean *Juan Fernandes*, air còrsa America mu dheas, far an d' fhuair e duine air 'eideachadh an craicinn ghabhar, a chaidh fhàgail ceithir bliadhna roimhe sin le ceannard luinge air an robh e, agus iad air cur a mach air a chéile. Bhuireadh e do shiarramachd *Fife* ann an Albainn. Chunnaic e iomad long a' dol seachad fhad 's a bha e air an eilein, ach cha d' thainig dlùth do thìr ach dithis, a bhuineadh do na Spàindich. Thainig cuid do na seòladairean-cho dlùth dha's gu 'n do loisg iad urchuir air ach theich e 'stigh do 'n choille 's chaidh e as orra. Nam bu Fhrangaich a bhiodh annta bheireadh e suas e féin doibh, ach b'

fhearr leis am bàs fhaotainn air an eilein, na turteam am lannan nan Spàindeach.

Nuair a chaidh *Selkirk* a chur air tìr, fhuair e leis aodach, gunna, tuadh, sgian, Blobull, agus leabhraichean eile. Thog e dà bhothan, aon airson cadail, agus aon airson deasachadh a lòn. Thuth e iad leis an fheur fhada dh' fhàs air an eilein, agus chomh-daich e 'n taobh a stigh dhiubh le craicinn nan gabhar a bha e marbhadh fhad 's a sheas luaidh a's fùdar dha. Nuair a theirig am fùdar air, rinn e teine le dà bhioran a shuathadh gu teann r'a chéile, air dòigh nan innseanach. Chum e cùnnas air céig ceud gabhar a mharbh e, agus ghlac e uiread eile a leig e as an déigh an cluasan a chomharachadh. Ghlacadh e mu dheireadh na gabhair le luathas ruith. Chuir Caiptein *Rogers*, cuid do na daoine bu luaithe bha aige le cù, an déigh nan gabhar, ach dh' fhàg *Selkirk* na daoine 's an cu; ghlac e 'ghabhar, agus thill e leatha air a ghuaillibh d' an ionnsuidh. Chaidh a bheatha aon uair 'an cunnart ann an ruaig do 'n t-seòrsa se; ghlac e a' ghabhar air beul craige àird, agus anns an spàirn thuit iad 'nan dithis thairis, agus luidh e ceithir uaire fhead gun chomas éiridh. Bha e air a shàruchadh an toiseach le cait agus radain a fhuair air tìr o na luingis a bha 'taghall air son uisge; ach dh' fhàs na cait mu dheireadh cho càlda 's gu 'm fanadh iad timcheall air 'nan ceudan, agus ann an ùine ghoirid, cha tigeadh radan g'a chòir. Bha 'n léine mu dheireadh air a dhruim nuair a chaidh 'fhaotainn le caiptein *Rogers*, agus le dàith cleachdaidh, chaill e 'chainnt co mhór agus gu 'm bu ghann a thuigeadh iad e.

B' ann o eachdraidh an doine so a thogadh an sgeulachd bhòidheach, *Robinson Crusoe*, a bha cho taitneach dhruim uile ann an làithibh na h-òige.

DÀN.

Mar gu 'n rachadh a dheanamh le *Selkirk* nuair bha e 'na aonar an air eilein *Juan Fernandes*.

Tha mi 'm rìgh air na chì mi mu 'n cuairt,
Cha 'n eil aon ann 'chur suarach mo reachd;
Fad na tìre gu crìochaibh a' chuain,
Tha gach eun agus fia'-bhea'ch fo m' sìnachd.
O aonarachd ! cà bheil gach buaidh
Chaidh a luaidh ort co tric ann an dan?
B' fhèarr gaoir-chatha gach latha bhì 'm chluais,
Na bhì 'm rìgh an àit oillteil mar thà.

Tha mi far nach faigh duine am chòir,
Am ònar thig crìoch air mo réis
Cha chluain mi aon fhocal no cainnt,
Thig cliag orm le fasim mo ghuth féin.
Tha gach beathach tha 'sìubhal an raoin,
'Gam fhaicinn gun ioghnadh gun sgàth
Tha iad sin cho neo-chleachdta ri daoine,
Tha oillt orm am faicinn cho còld'.

Comh-chomann a's cairdeas a's gaol,
 Chaidh a bhuileach' air daoineibh ò'n àird,
 Nam biodh agamsa sgiathan an eòin,
 'S mi mhealadh a ris sibh gun dàil !
 An sin gheibhinn fois agus sìth
 Ann an soisgeul na firinn, o m' bhròn,
 Dh' fhaodainn foghlum o ghliocas na h-aois,
 'S a bhi aobhach an cuideachd na h-òig'.

An soisgeul ! an t-ionmhas thar luach
 Tha ri fhaotainn am focal an àigh !
 Tha e priseil thar airgiod a's òr,
 No aon ni air thalamh a tà.
 Ach cha chualas clag-eaglaise riamh
 Ann an so, feadh nan liath-chreag's nan gleann,
 Cha do fhreagair fuaim thiamhaidh a' bhròin
 A's sàbaid cha 'n aithnichear ann'.

A ghaothan a dh' fhuadaich mi sìos,
 Do 'n dìthreabh tha aonarach, fàs,
 Cuiribh ageul orm bheir aoibhneas do m' chridh'
 Mu thir do nach till mi gu bràth.
 'Bheil mo chàirdean a dh' fhàg mi am dhéigh
 'Cur guidhe no smuain air mo thòir ?
 O inn's gu bheil caraid a làir !
 Ged nach fhaic mise caraid ri m' bheò.

Tha inntinn an duine ni 's luaith' ,
 A' gluasad na aon ni a th' ann ;
 An coimeas, cha siubhail a' ghaoth'
 'S caol-shaighdean an t-soluis ach mall.
 Nuair thig dùthaich mo shinnsear am beachd,
 'Sann a shaoileas mi 'thiota bhi thall ;
 Ach tha cuimhne gu luath 'tighin a steach,
 A's tréigidh gach dòchas a mheall.

Ach tha 'n eunlaith a' falbh thun an nid,
 'S gach fà' bhea'ch do chòsaibh an t-sléibh ;
 Tha am fois againn eadhon an so,
 'S theid mise do m' bhothan leam fhéin.
 Tha tròcair r'a fhaotainn 's gach àit
 A's tròcair, nach àgh'or an smuain !
 A léigheas gach trioblaid a's bròn
 Tha 'n tòir air clanna nan daoin'.

J. C.

Allt nam Bràithrean
 An t-reas mios
 1840.

AN SAOGHAL.

Thathas 'am beachd gu bheil de luchdàitich air a' chrìinne-ché
 OED CED MULLION. Dhiubh sin tha 4' cheud is 4' fichead

muillion 'nam PÀGANAICH; 7^d fichead muillion 'nam MAHOMED-ICH; 9th muillionan 'nan' Iùdhaich; tha 8^d fichead muillion 's a deich ag aidmheil a' chreidimh Chrìostaidh, (a' meas nam Papanach 'san àireamh.) Cha 'n eil ach cunntas ro bheag de shluagh an t-Saoghail 'nam Protestich, agus is fath eagnil nach eil ach àireamh so bheag dhiu sin, a ta, da rìreabh, coisrigte do Dhia ann an cridhe 's am beatha!

Saoil sibh, ma ta, a chàirdean gràdhach, an dèachaidh àithne ar Tiarna bheannaichte fathast a choilìonadh—"an soisgeul a shearmonachadh do gach uile chréutair"?—O! ma's eadh, nach durachdach a thigeadh e dhuibhse agus dhòmhsa 'bhi 'g guidhe, gu'n tachradh so—agus a bhi gu dìchiollach a' cleachdadh gach meadhoin 'nar comas gus an àithne ud a choilìonadh! Is àithn' i a ta nasgadh gach uile neach do'n eòl an soisgeul—Guidheamaid a Thiarna, gu'n tìgeadh do righeachd gu luath! gu'n greasadh tu 'n t-àm anns nach bi peacach bochd air thalamb aineolach air saibhreas graidh an Fhìr-Shaoraidh! Agus, chum na crìche so, deònaich féin, a Thiarna, gràs neamhaidh do gach uile neach a ghabhas ris an t-soisgeul le creidimh; agus cuir urram orra, iad a bhi 'nan culaidh-iompaich air muinntir eile. Gu'n abradh gach uile neach a chluinneas, "Thig." Deònaich gu'n dean gach aon a dh'ainmichear air Crìosta dian-shaothair thus' a ghlorachadh, le bhi deanamh gach ni 'nan comas a choilìonadh do thoile beannaichte féin, nach cailllear aon pheacach sam bith, ach gu'n tìgeadh iad uile thugadsa agus gu'm biodh iad beò. Deonaich so, air sgàth an aon eadarmheanor Iosa Crìosta, Amen.

A. B. R.

EACHDRAIDH NA GÀILIG.

A' nochadh gu bheil i suidhichte air Nàdur mar stéigh, agus 'na freumhan cho sean ri naoidheanachd a' chinne-daonna: Mar an ceudna, cho feumail 's a tha i, chum an Eabhra, a' Ghréigis agus an Laidiunn a thuigsinn gu ceart; agus a thoirt fiosrachaidh mu naomh-chainnt, agus mar sin stòs.—London: Smith, Elder, & Co.; Edinburgh: MacLachlan, Stewart, & Co.; Glasgow: Dugald Moore; Oban: J. Miller; Inverness: K. Douglas.

Tha leabhar ùr anns a' Bheurla air a chur a mach o chionn latha no dha sa' bhaile-mhór so leis a' Ghàidheal eudmhor shuairce sin, Lachunn MacIlleain, mu eachdraidh na cànan sin a labhair sinn ann an làithibh ar n-dìge, agus a bhios ni 's blasda 's ni 's gràdhaiche leinn na aon chànan eile fhad's a's urrainn duinn teanga 'ghluasad. Cha 'n eil e 'nar comas ann an duilleig do 'n Chuairear beachd iomchuidh a thoirt air an leabhar fhoghlumte so. Tha againn ann eachdraidh na Gàilig, o'n àm anns na labhradh i ann am brìodal gràdhach neochiontach le'r ceud sinnsir ann an garadh Edein; an dòigh anns na chraobh sgoil i o rìoghachd gu rìoghachd; mar a labhradh i leis na fineachan a b' ainmeala bha

air thalamh ; mar thainig i oirnn an tùs o'n aird-an-ear ; mar bha i air a truailleadh 's air a milleadh, ann an cuid a dhùthchanna, le a cuid cloinne féin ; na cànairean òga leibideach a bha o àm gu àm a' sìolachadh uaipe. Tha e air a leigeil ris duinn an dòigh anns an d' éirich a h-oghachan agus a h-iar oghachan féin suas gu mi-nàdurra an aghaidh na seana mhàthar thoirbheartaich thug dhoibh gach focal milis a bha aca. Labhair iad le farmad 'na h-aghaidh, agus liotach, neobhlasda, tioram mar a bha iad, gidheadh bu mhiann leo 'thoirt air daoine chreidsinn nach robh boinne d'a fuil aosmhor uasal 'nan cuislibh. Rinn iad geur-leanmhuinn oirre, agiùre iad i romhpa 'na sean aois o chionn mìle bliadhna as an aird-an-ear do 'n Roinn-Eòrpa. Thuinich i greis san Fhraing, greis san Spàind ; ach lean an t-àl mi-nàdurra i, na cànairean beaga sin a dh' éirich o'n chleamhnas amaideach a thainig mu'n cuairt, agus thog iad an cinn co cuideil uaibhreach 's ged a b' iad féin a' cheud fheadhain a dh' fhuasgail riamh an teanga gu labhairt. Rinn iad geur-leanmhuinn air am màthair, gas mu dheireadh na ghabh i'n t-aiseag o thir-mór na h-Eòrpa do dh-Eirinn agus do Ghàidhealtachd na h-Alba. Am measg bheannta gorm na Gàidhealtachd ghabh i fasgadh o chionn iomad linn ; gidheadh ann an sin féin, tha 'a nighean bheag pheasanach, a' Bheurla 'tathunn rithe, 's a' strìgh a' fuadach do America mu thuath. Tha déigh aice air coillte 's air beanntaibh 's air garbh-chriochaibh ; agus is mór an sòlas ged robh i air a fuadach á h-Albainn, gu bheil farsuingeachd neo-chriochnach aice ann an America far an cinn 's an craobh-agaill i mach co sìolmhor, ùr fhallain 's a bha i riamh.

Tha na cànairean tha air an labhairt air tir-mór na Roinn-Eòrpa a' leigeil ris có bu mhàthair dhoibh ; tha móran do shuaicheantas na té a dh' altrum iad fhathasd ri 'fhaicinn orra ; tha 'n t-sean fhuil rioghail aosmhor fhathasd 'nan cuislibh, ged tha cuid diubh ag iarraidh so a chleith.

Dh' fheuch cànairean tir-mór na Roinn-Eòrpa ainmeannan ùr a thoirt air gach nì, mar gu 'm biodh na sean ainmeannan Gàidhealach air dol á fasan. Chaidh so leo ann an cuid de nithibh ; ach cha strìochdadh na beannta mòra, na h-aibhnichean siùbhlach, na creagan agus na stùcan àrda ; eileanan a' chuain, farsuingeachd an fhàsaich ; gun tighin air glòir na gréine, àilleachd chiùin na gealaiche, agus lìonmhoireachd nan rionnag 's nan réull. Ainm ùr cha ghabhadh iad so. Na h-ainmeannan a bhuineadh dhoibh ann an òige an t-saoghail cha dealaicheadh iad riutha ; le tàir chuir iad cùl ri ; agus tha iad anns gach cearn do 'n t-saoghal a' togail dearbhaidh gur h-ann sa' Ghàilìg a fhuair iad an ceud ainmeannan, agus gu là an agrios nach dealaich iad riu. Tha so uile air a leigeil ris anns an leabhar so ; tha 'n Gàidheal dùthchasach a chuir r'a chéile 'n leabhar 'g a dhearbhadh so uile gu soilleir. Tha e 'toirt air an aghaidh barailean nan ard sgoilearan a's ainmeala, thaobh ceud staid an duine ; tha e 'leigeil ris mar dh' fhas cànan dìreach mar a rinn Nàdur, uidh air uidh. Tha e 'toirt dhuinn each-

draidh an ni sin ris an can iad sa' Bheurla, *Hieroglyphics* no dealbh chainnt. Tha e 'toirt cunntas fìor thaitneach mu mhàduina an t-saoghail, mu chruthachadh an duine, mar thug eaisimeannan do na h-ainmhidhibh agus air na h-eunlaith; tha e a' dearbhadh co diomhain 's a tha e 'bhi 'lorgachadh a mach na ceud chànanan ach le solus na Gàilig, do bhrìgh gu bheil gach focal tha ann am Foclair mòr Nàduir r'a fhaotainn ann am foclair a' Ghàidheil. Tha e 'leigeil ris gur h-i a' Ghàilig màthair na Gréigis, na Laidinn, agus gach ogha 's iar-ogha 'thainig uapa; ann an sòn fhocal gur h-i a' Ghàilig an iachair òir, leis an urrainnear gach cànan eile 'fhosgladh agus a rannsachadh. Ach cha 'n urrainn duinn cunntas ceart a thoirt air an deicheadh cuid de na tha 'san leabhar so. 'Si ar combairle do gach Gàidheal aig a' bheil meas agus gràdh d'a chànanan màthaireil, a cheannach agus a leughadh. 'S mi-shuairce mi-nàdurra 'n Gàidheal nach dean so, ma tha e 'na chomas.

'Si so fìrinn chridhe,

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

ARD-SHEANADH EAGLAIS NA H-ALBA.

Chaidh a' choinneamh so seachad, agus is éiginn duinn a ràdh gu'n d'fhàgadh a' chuid bu mhò do na gnethuichean a thainig fo'm beachd, ceart mar a bha iad roimhe.

A thaobh an lagha ùir sin a rinn an Eaglais o chionn sè no seachd a bhliadhnaichean, ris an abair iad sa' Bheurla, *VERO LAW*, no lagh an toirmeisg, agus a chaidh a mheas neo-laghail le ard oibhirtean ar dùthecha, agus os ceann comas na h-Eaglais a shuidh-eachadh, no a dheanamh, tha a' bhuid a's lìonmhoire de'n Eaglais a' cur romhpa seasamh ris, a dheòin no 'dh' aindeoin. Tha 'n Eaglais ag ràdh, Bha 'n comas againn; tha na h-ard mhòrairean ris a' bheil lagh na riochdach an earbsa an Albainn, agus ard thighe-mòid mhòrairean na Parlamaid ann an Lunnainn, an déigh a shuidh-eachadh, *nach robh an comas aig an Eaglais*; agus mar so tha a' chàis. Chuireadh an gnothach gu lagh, agus thug an lagh a mach binn an aghaidh na h-Eaglais, ach cha seas an Eaglais ris a' bhian, agus tha i ag ràdh nach géill i dha.

A chum crìoch chiùin a chur air a' choinneachadh so, thug merair Aberreathain a stigh achd Parlamaid a tha e deònach a shuidh-eachadh mar lagh, chum camhachd na h-Eaglais a mhinneachadh 's a shocruchadh. Tha mòran anabarrach toilichte leis an aoidh so, agus togarrach, gu 'n rachadh a dheanamh 'na lagh; ach air an làimh eile, tha mòran mì-thoilichte, agus ag ràdh nach strìoohd iad. Cha 'n eil a mhiann oirnn san àm barail a thoirt mu'n chàis. Ged bhiodh an Cuairtear deich uairean na's mò na tha e, cha tìochdadh ann na tha feumail chum a mhinneachadh, no beachd iomchuidh air bith a thoirt air a' chàis. Tha daoine foghlaimte—daoine diadh-

aidh—dapine ùrramaichte, air gach taobh; air chor 's gur furasd' fhaicinn co doirbh 's a tha e a' chùis a thuigeinn, no a mhinneachadh do dh' fheadhain nach eil eòlach air eachdraidh agus laghanna na h-Eaglais. A dh' aon chuid, tha sin làn chinnteach, ma ghabhar lagh mhorair Aberreadhain, nach bi e comasach ministeir a chur a stigh do sgìreachd a dh' aindeoin toil an t-sluaigh. Ma chuireas, 's ann aca féin a bhios a' choire. Tha sinn an dòchas gu bheil a' chùis a' tighin gu socrachadh. Tha ar n-carbas Aisran a rinn faire thar Eaglais na h-Alba co fada, agus a theasairg i o iomad gabhadh, gu 'n toir e ar n-Àiro gu tèaruinte as a' mhuir bhuairste anna a' bheil i air an àm; agus gu 'm bi si air a caomhnadh fad lùntean ri teachd, mar bha i ré linntibh a chaidh seachad, mar aon do bheannachdan sònruichte Dhé do'n dùthaich.

IONNSUIDH OILLTEIL AIR A' BHAN-RÌGH, AGUS A CÈILE FLATHAIL ARD, PRIONNS' ALBERT A MHURTADH.

Thugadh oidhirp air a' Bhan-rìgh agus Prionns' Albert a mhurtadh e chionn ghoirid, le gille òg d' an ainm *Oxford*. Bha a' chàraid rìoghail a mach ann an carbad, agus mar bha iad a' gabhail air an agbaidh, dhlùthaich an duine so air a' charbad agus nuair bha e mu dheich slatan da, tharruing e dag agus an déigh cuimse ghabhail, loisg e urchuir. Tharruing e'n sin dag eile agus loisg e a rithist! Ghlacadh e air ball le daoine bha làthair, agus liuthair iad e do na maoir gu bhi air a chur ann prìosan. Cha d' rinn a' bhan-rìgh sgìreach no glaoth. Dh' fhalbh i féin agus a companach air an aghart mar nach biodh a leithid air teachairt. Cha 'n eil e comasach a bheag no mhór do chunntas cinnteach a thoirt mu 'n chuis so. Leugh sinn gach ni a chuireadh a mach fhathasd mu dhéibhinn a' ghnòthuich oillteil so. 'Se ar barail féin gu 'n robh an duine truagh as a bheachd; agus cha 'n eil e uile gu léir cinnteach an robh no nach robh, peileir idir anns na dagaichean. Ma bhà, cha b' fhaic a cuimse, oir cha d' bhuail e eadhon an carbad, agus cha mhò a fhuaradh athailt nam peileirean air a' bhalla taobh eile 'n rathaid, air an robh an carbad a' siubhal. Tha 'n duine fo cheannachadh air an àm; agus tha na h-uile ranneuchadh air a dheanamh mu 'n chùis a tha comasach.

A dh' aon chuid, ma bha peileirean anns na dagaichean, 's aobhar taingealachd nach d' éirich lechd air bith do'n chàraid rìoghail. B' uamhasach an gnothuch nam biodh ise no esan air am murt san dòigh so, cia dhiùbh bhà no nach robh e 'na bheachd. Theagamh gu 'm faighhear soilleireachadh mu 'n chùis so air nach fìosrach sinn fhathasd; ach 's ni cinnteach gu bheil aobhar aig an rìoghachd gu léir buidheachas a thoirt do'n Tighearna a rinn 'na fhreasdal caomh agus tròcaireach, faire thairis air a bhan-rìgh òig agus a dhion i o'n chunnart so. Tha e air a ràdh, gu bheil aobhar a bharalachadh, ma chaomhnar a làithean, gu bheil a' bhan-rìgh ann an dòigh tha 'toirt dòchaiche gu 'm bi i 'na

màthair, an uine ghoirid, do dh-oighre òg Bhreallunn. 'Si ar n-urnuigh gu 'n soirbhicheadh an Tighearna leatha agus gu 'n caomhnadh e i !

NAIGHEACHDAN.—CHINA.

Tha nidheamachadh mòr 'ga dheanamh le muinntir China airson luingeis Shasunn fhàilteachadh le dairirich fheargach. Tha iad a' togail dhaingneachan làidir, agus ballachan airson ghunnaich-móra fad oirthir na righeachd do'n urrainn na luingeis againne dol. Tha iad a' togail agus a' cur r'a chéile armailtean lionmhor; agus is furasda dhoibh sin a dheanamh, far a' bheil an sluagh co lionmhor ris na meanbh-chuileagan, agus far nach 'eil aig rìgh na dùthcha ach am focal a ràdh, agus thig muillionan do dhaoine air an aghart g'a sheasamh. Tha iad a' ceannach luingeas anns gach àite; a' togail shoithichean-teine innleachdach. Tha beairteas anabarrach san dùthaich mhóir so, 's cha 'n eil teagamh nach dean iad na h-uile h-uidheamachadh tha comasach, chum iad féin a dhìon o'n armailt a chuir sinne a mach chum an smachdachadh. Is bochd an nì nach b' urrainn righeachdan móra an gnothuichean a shocruchadh gun dol a mhilleadh agus a mhurtadh a chéile ! Cha robh an cogadh so tajtneach leinn o 'thoiseach, agus tha mór-eagal qirnn nach tig e gu crìch co soirbh 's a tha cuid air bhàrail. Bidh dùil ri naigheachd an uine ghoirid o'n àite sin.

TRATHAN NA GEALAICHE

Mios-DEIRIDH AN T-SAMHRAIDH 1840.

A' cheud cheithreamh air an t-seathamh là.

Solus làn air a' cheathramh là-deug.

Ceithreamh na h-earra-dhuibh air an dara-là-fichead.

Solus ùr air an ochdamh-là-fichead.

FOCAL SAN DEALACHADH.

Tha do litrichean a' tighin dar n-ionnsuidh nach urrainn duinn am freagairt fa leth. Mìle taing d' ar càirdean !

Tha mòran fhathas a' gearan nach 'eil còmhach nì's fèarr mu thimchioll a' Chuairteir; gu bheil e 'g an ruigheachd gu lóm rùiste, agus air uairibh air a mhilleadh ann am málleid a' Phuist. Cha 'n eil comas againn air so. Nan cuireamaid còmhach m'a thimchioll, mar bha air an t-seann "Teachdaire Ghàidhealach" cha b' urrainnear a chur leis a' Phoist idir. Cha 'n eil e ceadaichte dhuinn na duilleagan a ghearradh, no idir am fualgheal. Mur bhi so, chuireamaid còmhach air, agus chuireamaid dealbhan dhùthchannan 'na chois, mar tha sinn a' deanamh leis an fheadhainn tha sinn a' reic ann an Glaschu.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,
63, ARCADE.

Edward Kluft, Printer to the University, Dunlop Street.

ARTS AND CRAFTS

PHILOSOPHY AND SCIENCE.

THE

[Price 6 Shillings.]

CONTENTS:—The Dying Robber, Part II, page 121.—The Chase—an Allegory, 124.—Ode, 125.—Letter from Glencoe, 125.—Anecdotes, 125.—The Hot Springs of Carlsbad, 130.—Poem on the 14th, 131.—Anecdote of Bishop Butler, 131.—The Ghost, 132.—African Slave Trade, 133.—The Duke of Wellington, 134.—The Duke of Wellington, and Sir James Macdonald, 137.—The Duke of Wellington, 139.—King George the Third, 139.—Saladin, 139.—The Young Martyr, 140.—Summer Morn, 140.—Art of Printing, 141.—Number of our Ancestors, 142.—News, 142.—Chase of the Moon, 144.

AN GADUICHE 'DOL BÀS.

AN DARA H-EARRANN.

An sin, thredaich an fear an pearsaiglaig gu ceann shuas a' chòis, far an robh duine 'na luidh; air bad cònaich ann an iùchd, 's e 'dol bàs leis a' cholera. Bha an so sealladh air mac-an-duine iar a theirt fodha gu fìor dluthagan na truaighe;—gach ball dheth far crupadh, an t-ùil trom, 's i far spangachadh; agus a' chraic-ionn air lith dù-ghorm a' cheuma sin de'n ghalar oillteil so, a's manadh daonnan gu bheil a' chrìoch dlùth, cha robh fèith anns a' mhinistear nach do chnìothaich:—geda chleachd e gu tric mìnntir fhaicinn a' fulang 'sa ghalar thruagh so. Cha 'n fhac e riabh roimhe nach 'na leithid so de chor. “An robh toil agad mis' fhaicinn?” ars' esan ris an fhear a bha dol bàs. “Bha,” ars' esan, le guth caoin sgairteil. “C'arson is miann leat mis' fhaicinn?” “Tha, ars' esan, gu'n do thuit dhomh o cheann ghoirid allaban a-stigh do'n eaglais agad, far an cuala mi thus' a' leughadh 'bhriathran a's miann leam a' chluinntinn a-rist, a-rist mu'm faigh mi bàs. Cha deachaidh na chuala mi, riabh as m' aire; a dh'oidheche 's do latha tha 'fhuaim 'gam chluais. Shaoil mi gu'm b' urrainn mi mi-fein a' chleith air Dia, ach cha cheil an dorchadas airsan. Rug esan ormsa, agus leag e a' làmh orm gu trom; agus is goirid gus an nochdar mi 'na lathair, 's mo chiontan 'nan càrn air mo' cheann! Agus nach cuala mi sibhe, a' mhinistear, ag ràdh “Gu'n sgrios Dia na h-aingidh, agus gu bheil e 'gradh. Imichibh uam a dhaoine fuileachdach?” O! a Dia, pheacach mi 'ad aghaidh. Tha thusa ceart—cha 'n eil dòchas ann do pheacach cho truailidh 's a ta mise.” Shaoileadh tu gu'n do chlisg gach fèith ann le dòruinn, agus shàsaich e 'abùilean gu'n air a' mhinistear, a' feitheamh gus an cluinneadh e uaithe ris an earrann nd den Scriptor a' dhùisg air tùs ann dearbhadh air a' pheacach. Air ris dhomh rann-eigin do'n earrann a bheir gu'n chluais; ars' No. VI.

am ministear.” “O! (ars am fear a bha ris a' bhàs) chuir na léugh sibh an còill, “Gu'm b' aithne do Dhia mo-laidhe sìos agus m' éirigh; gu'm b' eòl dha mo sinuaintean; gu'n robh e cuartachadh mo shlighe agus mo laidhe sìos, agus fiosrach air mo ròidibh gu léir; nach robh facal ann am theangaidh air nach eobh. Dia gu buileach eòlach; geda dhirinn do nèamh, gu'n robh eòl an sin, agus ged rachainn sìos do Ifrinn, gu'n robh e 'n sin mar an cendna. Thuig am ministear, á so, gur h-i an 9^{mh} salm deug thar an t-6 fheadh a ghiùlain gu cridhe a' chiontaich thruaigh so dearbhadh air à pheacadh. Thug e Biobal as à phòca, agus leugh e an t-iomlan de 'n t-salm, 's e guidhe gu'm b' ann de obair an Spioraid Naoimh a bhiodh a' chùis so. “O! 'si sin an earrann, 'si sin i, ars' an duine 'bha bàsachadh, le guth fann; Buidheachas do Dhia gu'n cuala mi rist i!” An sin thuirt am pears-eaglais, “Glanaidh fuil an Tiarna Iosa Criosta o gach uile pheacadh.” Is ràdh sìor so, agus is airigh e air gach cor gabhail ris, gu'n d' thàinig Iosa Criosta do'n t-saoghal a thearnadh pheacach.” “A thearnadh pheacach!” ars' ean,—ach O! cha pheacaich mar mise?” “Is eadh,” ars' am ministear, “peacaich mar thusa; cìsd ris na briathran sòlasach a ta'n so—“Ma pheacaicheas duine sam bith, tha againn fear-tagraidh am fianuis an Athar, Iosa Criosta, am firean, neach is e an réite arson ar peacannan. Cluinn ciod tha Dia ag ràdh, Thigeanmaid anise, agus réusonaicheamaid ri cheile; ged robh 'ur peacanna mar sgàrlaid, bidh iad geal mar an aneachda, agus ged robh iad dearg mar an corour bidh iad co gheal ris an olann.” “Creid anns an Tiarna Iosa Criosta agus slànaichear thu.” Cha d'it de sheann pheacannan thu, ma thionndaidheas tu ri Criosta le h-aithreachas oridhe, agus le sìor chreidimh. Gach uile neach a thig a chum Dhia tridsan, is comasach e air an saoradh gu buileach.” Shìl an duine mach à làmhnan, 's à shùilean togte, mar gu'm biodh e 'g aalach tròcaire; ghlaodh e gu fann “A Dhia bi tròcaireach do pheacach bochd, agus, 'san t-anidheachadh so, dh'imich 'anam.

Thug am ministear sùil mu'n cuairt, agus so a ruith air inntinn, “Is comasach do sholus ghloirmhor an t-soisgeil eadhon an t-eiligh dorchadais so a shoilleachadh. Airsan a bha 'na laidh ann an dorchadas agus fo agàil a' bhàis tha'n solus so a nis iar dealradh.”

Dh' fhan a' chuid eile de na daoine astar thall o'n mhinistear, ré na h-ùine, thaobh 's gu'n robh iad 'am beachd gu'm b' éigin do mi-eigin dìomhair, nach tigeadh dhoibhsan a chluinntinn, tachairt eadar duine bha 'g éug agus à stiùradair spioradail; ach 'se b' sobhar do so mar bha an inntinnean iar an truailleadh o'n aonfhillteachd ata ann an Criosta. Ach chuir am ministear roimhe nach dealaicheadh e riutha gun fhacal earalach, fhàgail aca. Dh'lùthaich e orra, agus a' seasamh 'nam meadhoin, labhair e riutha mu'n chor namhasach 'san robh iad iar tuiteam; ghuidh e orrasan mar an cendna teachd gu h-Iosa, adh' fhaotainn eor-mhathanais iomlaid as an cioutaibh a chaidh seachad gu léir. “A chomh pheacacha!” ars' ean, clia 'n eil fios agaibh cia luath 's a dh' fhaodas cuireadh a theachd air gach fear agaibh, mar thainig air an duine bhochd

ud, gu mòd samhhasach Dhé. Tha 'n colera a' sguabadh na caithreach so e cheann gu ceann. Tha gabhaltas anns a' cheart chorp sin laimh ribh, agus anns a' cheart àile a ta sinn ag analachadh. Cha 'n fhios dhòmhsa nach i so an uair ma dheireadh a bhios cothrom agam fein an soisgeal a chur an ceill do pheacach thruagha ta dol a dbith. Is duine basmhòr mi a' tagaradh ri daoine bàsmhor, ach Och! cuireadh gràdh Chriosta impidh oirbh,—a ghràdh-sa a dhòirt fhuil air a chrann, a shaoradh pheacach chailte cuir-eadh impidh oirbh an slochd leir-agrios so fhàgail, ionad a ta 'na shamhladh fann air an Ifrinn sin chum an dean am peacadh ur t-eòrach! Pillibh gu cosnadh 'sgu saothair eireachdail; is eudagur h-e diomhanas agus cionta thug sibh a thuinidh do'n àite so."

"Si sin an fhirinn," ars' am fear a threòrach do'n ghairidh e; is buidheana fhear-réubainn sinn: tha ar beatha 'nur laimbse, a mhinisteir, ach, a thaobh ur dreuchd tha mi 'n dòchas nach brath sibh sinn. "Cuir dòchas anns an Tiarna," ars' am ministear; "eisidibh r'a bhrithran,—Esan a bha ri goid na goideadh e tuille, ach gu'm bu h-annsa leis saothreachadh, ag oibreachadh le laimh-sibh an nì sin a ta math, chums gu'm bi aige (rud) ri bhuileachadh air an fheumach." Slàn leibh; Faodaidh nach tachair sinn air an t-saoghal so tuille; ach thig àm air an coinnich sinn. Agus O! guidheam gu 'm faic mise, air an latha mhòr sin, gu'n do thuit beannachd a teachdaireachd so na trèaire air anam gach neach agaibh fa leth!"

Dh' fhalbh am fear iùil a bh' aige roimhe maille ris a' mhinistear, gus na chuir e seachad e air an t-sraid chumhaing dhorchais. As a so rinn e fein a rathad dhachaidh gu furasda. Bhainntinn làn iognaidh leis an t-sealladh neònach air an robh e fianuisach. Cha mhòr nach b' ionann is brudair an t-ìomlan leis. Ach bheannaich e ainm an Tiarna le cridhe buidheachais a chionn esan a chur an ceill, an t-soisgeil do'n pheacach thruagh ud a dh'eug, a cheangal suas a chridhe bhriste, agus a ghairm saorsuinn do'n traill thruagh so abh'aig Satan." O! ars' esan, nach faod sinn dòchas altrom gu'm b' aithinne so gu dearbh, a' chaidh a spìoladh as an t-ine?"

Cia eudromach an teistens ata 'n aghula so toirt air éifeachd faeil Dhe, 'nuair chàirear e ris a' chridhe le feairt an Spioraid Naoimh! Bha faeil Dhé, 'sa chùis so, beò agus cumhaichdach, na bu ghéire na claidheamh da-fhaobhair sam bith; lot e eadhoin gu t-saradh an anama agus an spioraid, agus bha e 'na léursair air smaintibh agus rùintibh a' chridhe." Mar a thuir a bhann-shàmariteach ri ar Tiarna, dh'innis e do'n réubair so "gach nì a rinn e riabh." Thug e sinbhal do'n eaglais, tharr leis, air thuiteamas. Ach, am bu tuiteamas e? Cha b'e idir. Bha an slànugh-eir air thòir a' chaora cailte faondraich gus a toirt do'n chrò; thilgeadh saighead an dearbhaidh 'na chridhe—"an fhiughaidh liomharna" a chaitheadh a' bogha na trèaire; agus chuireadh teachdaire a labhairt eith ris an anam chràdhte, agus a dhòrtadh beò-chlaint an t-soisgeil anns a' chogais leòinte. Agus Esan aig a

bheil gach uile chridhe 'na làimh dh' aom e cridheachan alluidh, cruaidhe, nan companach ciontach gu fios a chur air a' phears-eaglais a bha toil aig an caraaid truagh fhaicinn ged a chuir sin iad fein (mar thuirt iad) 'an cunnart am beatha. Is saor-ghràs a bha'n so mar fhuair an gaduich air a' chrann.

Cha sgeul-bréige idir an sgeul so : 'si an tul-fhirinn i, cia bith dreach spleadhachais a th' oirre. Agus nach fuathasach an rabhadh a ta 'n sgeula so 'toirt do'n dream sin leis an áill na Scriopturan a chumail o'n phobull! Nam b' ann do chaipeal Pápanach a thuitedh do 'n ghaduiche agriob a thoirt, an deanadh an t-aoradh a chleachdar an sin,—no a' chainnt choimheach a labhrar ann, anam an duine a dhùsgadh, no dearbhadh-peacaidh a mhosgladh ann? Na 'm b' ann air sagart a chuireadh e fios, an deanadh suathadh na *h-ola-bhàis* r'ä chorp, aig an uair dheirionnaich faochadh air ä spiorad ledinte, agus e 'gä chràdh fo mhothachadh tromadais chiontan as nach d' fhuaradh mathanas? Och, cha deanadh: theagamh gu'n tugadh sin da *sùh-bhréige*, mar a dheanadh deochchadail a bheirteadh do neach air am biodh galar bàsmhor foigh-sealain a thoirt; ach sìth Dhe cha mhealar le dream sam bith, ach leò-san a dh'earbas á toillteanas an t-slànuigheir, chéusta *amhàin*, agus le sin aig am bheil fios gu'n do mbathadh am peacannan air sgàth mor-luachmhorachd na fala a dhòirt ean air an son.

Fhir-léughaidh, mur d' fhuair thusa cheana am mathanas so, agus mur do mhothaich tha fathast an t-sìth so, tha thu cho feumach orra ris a' ghaduiche bhochd ud. O! iarr iad fhad's is e'n la 'n diugh e! agus fios agad gu'n tig oidheche na h-uaigne; cùm cuimhne air briathran an t-Slànuigheir, "Ean a thig do m' ionnsuidh, cha diùlt mi air chor sam bith."

A. B. R.

FAOGHAID AN FHEIDH.

Ann an Sasunn bha e 'na chleachdadh le rìghre cumhachdach o shean, flaithean, morairean, agus uaisle na tìre a chruinneachadh le 'n sluagh 's le 'n coin sheilg, gach gadhar a b' ainneala na chéile o gach cearn, chum Faoghaid an Fhéidh; agus tha ionad cùntas againn air faoghaidean do 'n t-seorsa so ann an sean eachdraidh na rìoghachd.

Nuair a dhùisgear an damh ard-cheannach o 'leabaidh luachrach sa' choire fhasgach, air dha tathunn na seilg a chluinntinn, feuchaidh e gach innleachd sheòlta chum an Fhaoghaid a mhealladh. Bheir e 'choill air; air ais 's air aghart fo dhubhar nan craobh, pillidh e a rithist agus a rithist, a mhealladh nan gadhar a tha 'donnalaich air a luirg. Ach 'nuair thuigeas e gu bheil iad a' teannadh air, grad bhristidh e air falbh gu farsuinneachd a' mbonaidh, troimh gharbhlach na beinne, feadh raointean agus gbleanntan, gu mu dheireadh am pill e' ionnsuidh a' cheart lag as an d' éirich e. Tha tathunn nan con a' tighin air as ùr, tha iad dìreach, seasmhach

neo-sgitheach air an luing, gach pilleadh a rinn esan 's gach tionndadh a rinn iadsan an ni ceudna. Cha 'n eil fàth bhi 'feuchainn r' am mealladh; tha e nis a' teicheadh as ag earbsa 'na luathas; a mach o'n choille faic e le 'chròic chabraich air a shlinnein, tha e fàgail na Faoghaid fada 'na dhéigh; ach tha na coin-luirge 'ga leantuinn troimh choille 's thar mhonadh, am measg fraoich agus rainich, tre 'n ghiùsaich fharsuinn ro 'n phreasarnaich dhlùth, gun sgios, gun stad gun fhois tha iad 'ga leantuinn. Faic e!—sud e suas ri guala na droma buidhe, a mach ris an uchdach, thairis air allt-an-t-sionnaich, a nùnn ro' ghleann na h-earba—bhuidhinn e bealach an sgàirnich, faic mar tha e 'direadh nan stùc ro' gharbh-lach na beinne móire! Eadar thu 's faire beachdaich a chròc ard, e 'seasamh a' cur na faoghaid gu dùlan; ach mo thruaighe! cha 'n eil fois air a ceadachadh dha. Theirinn e bealach an langain ag iarraidh na greighe bho na thearbadh e, an dòchas am measg chàich gu 'm faigheadh e as; ach gun suim d'a chor, sheachain iad e—chuir iad cùl ris 'na airc, agus cha d'aidich iad a chompanas. Air a thrèigsinn mar so le càch agus air a lìonadh le imcheist—an Fhaoghaid gun tàmh as a dhéigh, tha e a' cniothnachadh le h-oillt, gun fhios c' àit a bheil tèaruinteachd r'a faotainn; tha e 'teicheadh gun fhios ceana. Tha e 'siubhal le luathas na gaoithe! ach, mo thruaighe! 's faoin an oidhirp—tha tathunn na faoghaid a' fàs nas àirde, tha gach creag a's doire 's gleann a' freagairt donnal-ach na h-oillt. Tha iad a nis 'ga fhaicinn, tha e san t-sealladh, tha 'lùs 'ga fhàgail, tha a luathas a' fàilneachadh, a neart 'ga thrèigsinn. Faic mar tha e a' strìgh an t-uchdach a dhireadh le ceum lag tuisleach. Tha na gadhair air am beothachadh—Eisd iolach a' mharc-shluaigh!—tha na madaidh aig a shàil—tha iad suas r'a chliathaich—tha cuid diubh roimhe—cha robh dol as aige. Thilg e gach eagal air chùl—thionndaidh e—leig e 'thaic ri craoibh—sheas e, agus le 'chròic mhòir chuir e 'n Fhaoghaid gu dùlan—leag e gadhar thall 's a bhos—shaltair e cuid diubh gu bàs—ghaorr e cuid diubh—thug e aon dui-leum 'nam measg, agus theich na coin a b' ainmeala san lomhainn! Ghabh e misneach, dhùisg dòchais ùra, rinn e spàirn bàis, agus thàr e as non uair eile, agus a mach air an t-snàmh, ghabh e do dh' eilein nam maigheach. Ràinig e tìr; am measg nan seiliseirean fada dh' fheuch se e féin car tamuill a chleith, ach cha b' fhada sheas am fasga faoin; b' éiginn 'fhàgail, tha 'n Fhaoghaid a' tighin gu tràigh; dhlirich e gu fasga na craige, leig e 'thaic rithe, agus dh' fhan e'n sin agus an robh gach gadhar agus cù ceithir thimchioll air—tha e fann, claidhte—tha aona mhiol-chu mòr gu bhi 'na chliathaich, gach gadhar 'na amhaich. Tha deòir a nis air an t-sùil mhòir air nach robh deur riabh—thog e aon uair a cheann, dh' amhairc e air na monaidhnean arda, na beannta gorma, a' choille dhlùth, na coir-eachan fasgach is minic a fhreagair d'a langan ard. Slàn leibh! ar' esan, gu dilinn slàn leibh! tha mo luchd-casgraidh a nis 'mu m' thimchioll, tha 'n sgian as an truail. Tha a ghlùinean a' fàil-neachadh—tha ceò a' bhàis a' tighin air a shealladh, tuainealaich

agus breisleach 'na cheann—'s éiginn strìochdadh—tharruing e aon osunn mhór; ach có esan tha 'teachd dlùth 's an trompaid airgid r'a bheul? ciod è am fonn blasda tha mi 'g éisdeachd? 'Se 'm Rìgh a th' ann! 's léir dhomh a shuaicheantas—éisd a chainnt! “Leig as e—saor e—tèarnaibh e! 'se so mo thoil.” Chualas an guth, có leis an dàna cur 'na aghaidh? Tha 'n Fhoghaid air sgur, cheannsaicheadh gach cù 's gach gadhar; cha 'n eil tathunn no donnal r'a éisdeachd; dh' fhàgadh am fiadh ann an saorsa 's ann an tèaruinteachd, 'na dhearbhadh air iochd, ard-cheannas agus uachdaranachd an Rìgh!

An cual' thu riabh, a leughadair, mu fhoghaid an Lagha air tòir anama? mar tha e 'ga dhùsgadh o shuain 'ga sgùrsadh o aon fhasgadh gu fasgadh eile, gus a' bheil e air a thoirt gu earbsadh ann an Crìosd airson tèaruinteachd shiorruidh? mar tha an lagh 'ga ruagadh o aon daingneach làidir gu daingneach eile, gus a' bheil e air a thoirt gu blasad do shaorsadh agus do slith an t-soisgeil? Tha e air a dhùsgadh as a shuain gu cùram agus mothuchadh mu nithe spioradail. Tha e an lorg so, a' trèigsinn a dhroch cleachdainnean salach, peacach; cha 'n eil e nns fhaide a' bristeadh sàbaid naomh an Tighearna; cha 'n eil e nas fhaide a mealladh a choimhearsnaich; cha 'n eil e eucorach no dàna. Ach cha 'n eil an Lagh a' ceadachadh dha tàmh a ghabhail sa' bheachd gu 'm foghain sin; tha e a' tòiseachadh air maith a dheanamh, tha e dol mu 'n cuairt air ioma dleasnas air am b' àbhaist da dearmad a dhèanamh. Tha e ag ùrnuigh, tha e a' leughadh a Bhiobuill, a' feitheamh air òrduighnean foilluiseach an t-soisgeil. Tha e trua-canta, caomh, càirdeil, suairce; tha e faicilleach anns gach earrann d'a ghiùlan. “A nis' ars' esan, “nach leòir so? Cha 'n fhaod e bhith nach 'eil mi nis air stéigh na slàinte.” Ach ann an ùine ghoirid tha e a' leughadh nach dean so fhathasd cùis: tha 'n duine 'n taobh a stigh mar bha e riamh, tha e nis a' mothuchadh strid a chridhe—tha e a' strigh gu uabhar, féin-spéis, moit agus ioma droch thogradh eile a cheannsachadh, 'ana-mianna a cheusadh;—ach fathasd agus fathasd tha an lagh 'ga leantuinn; agus 'na chluasan tha an dìteadh sin do ghnàth, Is malluichte gach neach nach 'eil a' deanamh gach ni. Tha a chreuchdan a ris air am fosgladh, tha cunгаidh-leighis ùr a dhìth air, tha e a' caoidh, tha e ag osnuich, tha e 'ga aiceadh féin, tha e toirt dhèircean gu neo-ghann, ach cha 'n eil e comasach air a thrusgan ionnlad. Ciod a ni e? Cha 'n eil e 'na chomas na tha 'na aghaidh a dhìol, agus tha nàire air dol a dh' iarraidh na déirce. Tha e fo imcheist mhóir—tha e 'g amharc a nis air Crìosd—tha e 'amaointeachadh gu 'n dean ean suas na tha 'dhìth air. Anns an tomhas anns am bheil 'fhìreantachd féin a' tighin an déigh-laimh, tha e 'g earbsadh ri Crìosd airson na dh' fhanas—tha e 'feuchaimn dol ann an companas leis an obair, 'earbsadh a roinn eadar fireantachd an t-Slànnaigheir agus 'fhìreantachd féin. O! b' e so an amaidheachd, b' e so an leth-chas a chur air a' chraig agus a' chas eile air tonn na fairge. Tha e 'tuigsinn nach dean so cùis; tha e a' faicinn nach 'eil firean-

tachd aige a sheas cruas' an lagha, nach 'eil aon ghluimh a rinn e riabh, no smuain a smuaintich e, nach 'eil air an truailleadh leis a' pheacadh. Tha a chridhe 'ga fhàilneachadh : dh' fheuch e gach dòigh, fhuair e gach oidhirp diomhain ; cha 'n fhearr iad gu fasgadh d'a anam na lion an damhain-alluidh. Tha e'n impis toirt thairis ; tha 'anam air a chlaoidh—ach a nis tha Prionnsa na sìth a' teachd dlùth, tha fuaim na trompaid airgid r'a h-éisdeachd. O ! Israeil tha thu 'n déigh thu féin a mhilleadh, ach annamsa tha do théaruinteachd. Air 'fhuadach o gach baath fhasgadh, agus air a tharruing leis an Spiorad Naomh, tha e air a threòrachadh fo sgios agus fo throm uallach a dh' ionnsuidh Chrìosd, fo làn mhothachadh mu pheacannan a nàduir, peacannan a chaithe-beatha, agus peacannan a dhleasdanasais. Tha e nis a' dealachadh gu tur ri gach earbsadh agus dòchas a chàireadh riabh anna ; 'se miann dùrachdach 'anama bli air 'fhaotainn ann an Crìosd, air 'aonadh ris, tighin suas da ; 'se Crìosd a nis 'uile shaorsa, agus slàinte tre Chrìosd uile iarrtus a chridhe. An déigh iomadach strìgh agus iomagain agus spàirn, tha e a' creidsinn, a' làn-chreidsinn gu 'n do bhàsaich mac an duine 'na àite agus air a shon, agus gu 'n d' thug e a' ghairm air a shon fireantachd iomlan agus shiorruidh, agus gu bheil uile shochairnan na slàinte, na h-uile beannachd fuaighte ri beatha agus bàs Chrìosd air an cosnadh air son pheacach thruagha, seadh eadhon air a shonsan.

Leis a' chreidinnh so tha e a' gabhail ri Crìosd agus ri sochairnan na saorsa ; tha a chridhe air a ghlanadh, tha a spiorad air a bheothachadh, tha e air a dheasachadh air son gach deagh obair ; ged tha buaireannan 'ga choinneachadh tha e a' faotainn neart o'n t-Slànnighear, tha e a' cath an aghaidh an droch-spioraid, agus tha e air 'fhàgail dileas chum bàis. Ged tha truailidheachd a' dlùth leantuinn ris, tha e o àm gu h-àm a' ruith a dh' ionnsuidh an fhuarain a chaidh 'fhosgladh air son nan neòghlan, tha e gach àm aig cathair gràis a' guidhe tròcair, a pheacannan a mhaitheadh agus gràs fhaotainn an àm 'fheuma.

DÀN SPIORADAIL.

Bheir mi gaol, bheir mi gaol,
Bheir mi gaol dhut gu bràth,
Chionn gu'n 'thaom thu d' fhàil chaomh
Gus mo shaoradh e chràdh !

'S e mo luaidh a chaidh suas
Air nùl buadhor an àidh ;
Ioghna-sùl a luchd-fuath,
Aobhar-uail a luchd-gràidh !

Bheir mi gaol, &c.,

Thug e boaidh air' mic sluaigh
Ann an snuagh 's ann an àill !
Tha mo smuain air, le luaidh,
'H-uile uair agus trà.

'S e mo luaidh Mac an Rìgh
 A bha ìseal 's tha àrd;
 A chuir Ifrinn fo chis,
 S a thug strìoc as a' Bhàs!
 'S e mo luaidh Mac an Tréin
 A thug géill as gach nàmh!
 Leòmhann éuchdach an tréibh
 Seal 'san Eiphit bha 'n tàmh.
 'S ged is leòmhann—gur h-Uan e
 Gun bhruidlean r'ā chàird';
 'Se a's uaisle mu'n cuailas
 Measg sluagh anns gach àird.
 Chaidh ā mharbhadh o shìor,
 Gidheadh riabh cha d' fhuair bàs,*
 Chaidh e sìos, agus riabh
 Cha d' fhàg crìochan nan Ard.†

LITIR O GHLEANN COMHANN.

A CHUAIRTEIR UASAIL,

Cend fàilte ort fhir mo chridhe! Cian fada agus iomad linn mun d' thainig an seann Teachdaire Gàidhealach an tùs a mach, b'e mo mhór mhiann gu 'm biodh a leithid sin do theachdaire air a sgaoileadh am measg muinntir mo ghaoil mo luchd-dùthcha; agus 'nuair nach robh m' fhiuthair ris ach fann, thainig an Teachdair a mach le àrd chaitheam, agus mór ghaideachas am measg cairdean na dùthcha. Bu mhaiseach, ard, cliùiteach, an ionnsuidh so; ach mo chreach! bha 'làithean air an àireamh.

Ged bha mar so iadsan a thug an tùs ionnsuidh cho maiseach agus ard-chliùiteach, cha 'n ann amhàin san dùthaich so ach am measg dhùthchannan céin, agus aig nach robh ni anns an amharc ach math agus foghlum gach fìor Ghàidheall 'àrdachadh agus a chumail air aghart, air an leantuinn le 'leithid do mhi-bhuaidh, agus air an tréigsinn leothasan d' am bu chòir mór chòmhnaidh a thairgse dhoibh, na biodh sin 'na aobhar mi-mhisnich dhuitse; spàrr air gach fear-teagaisg, air gach maighstir-agoile, agus air gach duine foghlumta anns an dùthaich, a chòmhnaidh a thairgse gu suilbhearra saor, oir tha fathast do ionmhais fhalaichte am measg nan gleann tuille 's a chaithear le sòna Chuairtear ré cheudan linn ri teachd.

Anns gach linn do 'n Teachdaire bha mi a' cur romham fàilte 'chur air, ach gach uair a thug mi 'n oidhirp, dh' fhàilnich mo mhisneach, air dhomh a bhi làn dearbhta air mo neo-iomlanachd féin air deilbh sgrìobhaidh nan linnte soillseach so; nuair tha 'choimhlion fear ealanta agus deas-bhriathrach a mach feadh na dùthcha, agus air eagal gu 'n tugainn masladh air m' ainm iomraiteach fhéin.

Ged tha mi gun foghlum cha 'n 'eil mi gun aois, faodar 'aithris

* ā Dhiadhachd cha d' fhuair bàs.

† " Ach mac an duine a ta air néamh."

am thaobhas mar theirear gu cumanda san dùthaich, “co sean ris na cnocan” no mar thuirt an seana Ghàidheal, “mar Oisean an déigh na Féinne.” Ged nach mise Oisean an déigh na Feinne, ’s mi Gleann-Comhann a’ caoidh nan treun-fhear—B’ aithne dhomh Fionn Mac Chumhaill—Goll Mac Mòirne, Oscar ’s gach mòr-fhlath bha mu ’n cuairt doibh—B’ aithne dhomh ’na dhéigh sin Oisean, ’stric a ghuil e goirt aig m’ fhuaran; a’ cuimhneachadh làithean chaidh séachad, ’s ’chaoidh nach tachair ris na h-uaislibh—B’ aithne dhomh Ianruig Mac Dhùghaill ’s gach Ianruig ’s gach Dùghall d’ an daoine; ’s fhada thug iad sàmbach socair taobh na h-aibhn’ aig sgàth a cnocan—B’ iad so Clann Ianruig a’ Ghlinne, a’ cheud dream a thuinich ann—B’ aithne dhomh ’n sin Iain MacIain ’s gach Mac Mhìe Iain do ’n tréibh sin tha nis ’nan luidhe ’n eilean Mhunna naoidh deug bhuainn o’n cheud fhear, a thuilleadh air dithis no trìuir eile, le tubaist nach d’ fhuair do’n eilein.

Air dhomh ’nis mar so fàilte chur oirbh, leigeadh ris cuid do na’ aithne dhomh, a’ dian-iarraidh do chàirdeis uasail, agus làn-thoileach mo chairdeas bochd a thairgse, dhuit. Ma smaointicheas tu gur h-arridh mi air ionad sa’ Chuariteir cluinnidh tu bhuam o am gu h-àm. ’S mi do sheirbhiseach fìor dhileas.

GLEANN-COMHANN.

GEÀRR-SGEULACHDAN FIRINNEACH.

1. Thug duin’ aig an robh do chleachdadh a bhi, gu nàr peacach dha féin ’s d’ à chàirdean, a’ goid cuid barra’ choimhearsnaich, uair do na h-uairean leis balachan mu ochd bliadhna ’dh aois a bu mhac dha; thuirt ’athair ris a’ bhalachan seasamh far an robh e gus an amhairceadh e ’n robh neach sam bith san t-sealladh a chitheadh ciod a bha iad a dol mu thimchioll; an dèigh do ’n duine amharc gu furachair a nùnn ’s a nall am measg nan adag, thill e g’ à mhac agus thòisich e air an obair pheacaich, eè sin a’ deanamh deas callacha. “Athair” ars’ am balachan “tha àon rathad eile ann fhathas a dhi-chumhlinich sibh amharc.” Fhreagair ’athair e le cliage a’ saolsinn gu ’n robh neach-èigin am fagus. “Ciod è ’n rathad a mhiè.” “Cha do chuimhlinich sibh amharc suas gu nèamh air eagal gu ’m bheil Dia ’gar faicinn,” ars’ a mhac. Bha ’athair cho geur air a bhioradh leis an achmhasan so o à mhac ’s gu’n d’ fhàg e mheirle far an robh i ’s thug e dhachaidh air: cha do ghoid e ni gu bràth ’na dhéigh; ach b’ e ’ghnàs a bhi cnuasachd na firinn a bh’ air a teagasg dha le ’leanabh “gu bheil sùil Dhé oirnn a ghnà.”

2. Air do mhac àraidh a bhi eas-umhal d’ à athair chaidh an duine maith aon là d’ à sheòmar, agus dhruid e’ dhorus. Dh’ amhairc a mhac ro’ tholl na h-ìucharach feuch ciod a bha ’athair a’ deanamh. Le h-loghnadh mòr chunnaic e ’athair air a ghluinibh; air èisdeachd dha chual’ e è ’g ùrnuigh air a shon! Air a bhior-

adh 'nà chridhe le so, chaidh e do dh' uaigneas agus risn e ùrnuigh air a shon féin. Agus bha nobhar aige smaointeachadh gu'n robh an dà ùrnuigh cho-àuaichte so air an cluinntinn.

3. Bha BALACHAN Gàidhealach, ann an sgoil Ghàilig an t-èid-a'-mhuilinn anns an eilein *Ileach* ann an 1825, 'balachan 14 bliadhna dh' àois a shònraich e féin gu mòr an measg chàich le eòlas comharaichte air na sgrìobturaibh; b'e 'chleachdadh a bhli 'gan leughadh gach 'là, agus bha e gu bitheanta air fhaicinn leis na coimhearsnaich a' dol do ionad dìomhair a dheannadh ùrnuigh.— Uair do na h-uairean lean duine e a bha gle chàin-shuarach mu shlighe na slàinte, gus an ionad an deachaidh e—thug e fa 'near e aig ùrnuigh!—bha e air a bhualadh le ioghnadh ri éisdeachd ri cainnt dhrùighteach, thaitneach a' bhalachain; bhrùchd a dheòir amach, nam frasaibh, chaidh e dhachaidh, dh' aidich e gu fullaiseach nach d' fhaireich e riabh gus a sin an éifeachd a tha sruthadh e bhli strìochdadh sìos airson a pheacannan, ach nuair a chual e 'm balachan le 'aghaidh ri balla àraidh a strìochdadh sìos d'a Chruith 'ear—thainig mùthadh mòr air 'inntinn.

DUN NAOMHAIG.

Ile, Mios a' Mhàigh 5mh lù, 1840.

TOBRAICHEAN IONNLAID THEARLAICH AN IV^{mh} AIG CARLSBAD.

Tha na tobraichean so ainmeil airson iomad buaidh; tha daoine o gach cearn do 'n t-saoghal r' am faotainn sa' choimhearsnachd 'a am bheil iad, ag òl do na h-uisgeachan, 'a 'gan ionnlaid féin 'na sruthaibh tha 'ruith uapa. Tha mhoraire ainmeil san t-Suain, (oir 's ann san rioghachd sin tha Carlsbad) do 'a robh na tobraichean so air am beannachadh chum a shlàinte aiseng dha, 'nuair bha e, do réir coltais, air leabaidh bhàis. Mar chuimhneachan air a' mhór fheum a fhuair e uapa, chuir e suas carragh eireachdail do chlachan snaighte, agus air gach taobh do 'n charragh se, ghràbhail, no ghearr e, rannan a mholadh an uisge lachmhoir se.

'S ann san Laidiunn a sgrìobh e so air tùs, ach 'na dhéigh sin dh' fheuch e an sgrìobhadh 's an eadar-theangachadh do gach cànan air an t-saoghal air an b' urrainn da ruigheachd, agus an sgrìobhadh ann an leabhar tha air a ghleidheadh san àite. Chuir e sìs do oib-tigh Dhun-eudainn a dh' fheuchainn an b' urrainn doibh an sgrìobhadh so 'eadar-theangachadh gu Gàilig Albannach agus Eirionnach. Dh' earb iadsan a' chùis so ri ministear a bha air an àm sin a' cur a mach an "Teachdaire Ghàidhealaich," agus fhuair e do 'n mhoraire na bha 'dhàrlach air anns a' Ghàilig Albannach, Eirionnach, Mhasainnich, agus 'sa Chuimric, 'si sin a' cànan a ta air a labhairt ann an *Wales* no Gàidhealtachd Shasunn. Fhuair e an nà ceudna dha anns a' Ghàilig tha air a labhairt anns a' chearn sin do 'n Fhraing ris an canar *Normandy* agus ann am *Biscay*.

Bha am moraire fathail Suaineach co toilichte leis an t-saothair a chaich a ghabhail ma dhéibhinn a' ghnothuich se, 's gu 'n do chuir e leabhar a dh' ionnmuidh a' mhinisteir so, a chosd os-ceann deich pàisid Shasunnach, agus litir làn de thaingeachaidh. Bheir sinn a nia d' ar luchd-leughaidh an agriobhadh so mar a chuireadh d'a ionnmuidh e anns a' Ghàidlig Albannach.

DO THOBAR-IONNLÀID THEARLAICH AN IVth.

AIG CARLSBAD.

A Thobair luachmhoir air an luaidh gach bàrd,
Cia as tha blàs do sbruthaibh 'teachd an àird?
Na cu'slean pronnaig anns a' bheil a' bhuaidh,
'S am bed-aol siùbhlach ann ad shruthaibh luath?
Am faod e bith gu bheil do theas a' teachd
O 'u teine choitchionn th' ann an *Etna* steach?
No 'bheil e 'g éiridh e na caoiribh dearg
Tha chaoidh a' lasadh a'nn an rìoghachd na feirg?
Tha Tobar-ionnlaid am *Bahia* chéin,
'H-aon an *Ismáris* le Antenor treun,
Tha tobair eile 's à llihd glan an loinn,
A' ruith gu bras nu bhruchaibh gorm na *Rhine*;
Tobraiche priseil 'choisrigheadh a chaoidh,
Le bàs rìgh Thearlaich, ceannard ard nan saoidh;
Ach có an t-aon 'nam measg iad sud gu bràth,
A dh' fheudta choimeas riutsa, 'thohair àigh?
Faic caochan àillidh—faic e 'leum fo chraoibh,
Faic snuadh a dhathan air gach cloich r'a thaobh;
Gach dòirneag mheanbh a tha 'na chlais gu léir,
Le 'n dreach thug bàrr air bogha ard nan speur!
Siubhail gu siùbhlach bras, a chaochain àigh,
A's aisig slàinte 's càil do dh-iomad àl.
Thigeadh an t-aosd' g'a ionnlad féin a' d' shruth,
A's gheibh e buaidh dh' ath-nuadhaicheas a chruth;
Thigeadh òigh lag do thobar blàth nam buadh,
A's pillidh 'n geal 's an dearg air ais d'a gruaidh.
Thigeadh gach tinn, gach deòra lag 's gach fann,
A's gheibh iad slàinte 's saochadh nach bi ganu;
Pillidh iad ait o d' shruthaibh fallain àigh,
'Toirt cliù do 'n Tì chuir buaidh a' d' chuislibh blàth.

SGEULA BEAG MU EASBUIG BUTLER.

'Nuair a bha 'n duine ainmeil so air leabaidh a bhàis, chuir e fos air ministeir diadhaidh bha 'na thigh a chaint ris, agus labhair e ris mar so; "Ged a dh' fheuch mi peacadh a sheachnadh, agus Dia a thoileachadh mar a b' fhearr a b' urrainn domh,

gidheadh tha mi a' mothuchadh gu 'n d' thainig mi co mór an déigh-laimh anns gach oidheirp agus dleasnas, agus gu bheil mi cho fad' o bhi mar bu chòir dhomh, nach, urrainn domh smuainteachadh mu bhàs agus slorruidheachd ach le h-eagal mór." "Easbuig," arsa 'm fear eile "'n do dhì-chuimhnich thu gu bheil Iosa Crìosd 'na fhear-saoraidh?" "Thà è gun teagamh" arsa 'n t-easbuig, "ach ciamar a dh' fhìosraicheas mise gu bheil e 'na fhear-saoraidh dhomhsa?" "Nach 'eil e sgriobht'" arsa 'm fear eile, "Esan a thig d' am ionnsuidh, cha dean mi air chor air bith cùl a chur ris." "Tha thu ceart" arsa 'n t-easbuig, "agus 's iongatach leam ged a leugh mi na briathra sin mìl' agus mìl' uair ann an leabhar Dhé, cha d' fhairich mi riabh an cumhachd agus am buaidh gus a' cheart mhionaid so, agus a nis tha mi 'bàsachadh ann an sìth, le sòlas agus taing do Dhia."

SGEUL MU THAIBHSE.

Is lìonmhor litir tha 'teachd d' ar n-ionnsuidh mu thimchioll thaibh-sean agus thannaig, a chuinnacas leis an fhear ud agus an fhear ud eile. Chuir sinn romhainn gun omhail a ghabhail do spleadbachas amaideach do 'n t-seòrsa so. Tha tuille 's a' chòir do ghòraich mu na nithibh so anns a' Ghàidhealtachd fhathas, gun fheum sam bith air an cur a mach á Glaschu d' an ionnsuidh ann an leabhraichean.

Mar shamhladh air na sgeulachdan so mu thannaig, bheir sinn an t-aon a leanas: ma 's briag bhuainn 's briag dhuinn; cha 'n eil sinn ag iarraidh air neach sam bith a creidsinn, ach so deir sinn, gu bheil i co mór na h-airidh air creideas ri h-aon do'n fheadhain eile 'chuir-eadh d' ar n-ionnsuidh.

O chionn shè seachduinean, beagan ro làithean na Bealltuinn, bha boirionnach ciallach, glic, grùndail, ann an àit araidh sa' Ghàidhealtachd, agus thachair dhi a bhi 'na banntaich. Bha i 'na suidhe taobh a' ghealbhain, beagan romh mheadhon oidhche, ag amharc air na caorain dhearg a bha 'losgadh, agus a' smaointeachadh air na làithean a dh' fhalbh. Cha robh leabhar 'na laimh, ged a b' urrainn i a leughadh. Dh' éirich i gu dol a luidhe, ach mar thog i a ceann có 'shaoil leatha chunnaic i a' teachd g' a h-ionnsuidh ach a fear, nach bu mhairionn! Thug i sgreuch ard aisde agus thuit i 'na paiseanadh air an ùrlar. Chual iad so an ceann eile 'n tighe, agus ghrad ruith iad a stigh far an robh i. Thainig i as an laigis; chuir iad 'na sineadh san leabaidh i, ach cha d' innis i riabh na chunnaic i. Chuir i roimhe gun diog a ràdh ri duine beò mu 'dhéibhinn. Smuaintich i nach robh ann ach seorsa do mhealladh inntinn, seòrsa do dh-aisling no brùadar eadar an cadal 's an dùsgadh. Ach, coma có dhiùbh, oidhche no dha 'na dhéigh sin, an deaghaidh dhi dol a luidhe, agus i 'na làn fhaireachadh mu mheadhon oidhche, có chunnaic i ach am fear nach mairionn, a rìshist, a' tighinn gu taobh a leapach! Tharraing e an cùrtein agus dhlùth bheachdaich e oirre. Thainig crith fhuar air a feòil; dh' fhairich i mar gu 'n robh e 'ga

tacadh. Bha fail a cridhe mar gu 'm biodh i a' ruith fuar 'na cuislibh; thainig gairisinn air a feòil. Dh' amhaire i suas 'na aodann; bha 'shùil bàigheil, aoidheil, gràdhach, mar a b' àbhaist di bhi; thug so misneach dhi, dh' fheuch i labhairt; thàinig a cainnt. "Eòghain, Eòghain," ars' ise, "ciod a ghràidh tha 'cur smuairin ort? ciod tha 'dhith ort?—Nach labhair thu?" "A Sheònaid" ars' eean "a Sheònaid tha thu brònach sonarach, muladach am dhéigh, ach ceannaich thusa a ghràidh, Cuairtear nan Gleann, bi cinnteach gu 'm pàigh thu e gu riaghailteach, 's cha bi thu gun chuideachd." Le so ghrad dh' fhalbh e.

Ma tha sgòrnain ar luchd-leughaidh farsuing gu leòir chum a leithid so do naigheachd a shlugadh, dh' fhaodamaid an sàth dhinbh thoirt doibh, agus faoin mar tha iad tha 'cleart uiread fhìrinn anna 's a th' anns an spleadhachas tha cuid a' cur d' ar n-ionnsaidh 's ag iarraidh a chur a mach. Shaoileamaid gun 'm fòghnadh an t-aon so; cuiridh sinn càch san teine.

MALAIKT NAN DAOINE DUBHA O RÌOGHACHD AFRICA.

Tha a' mhalairt oillteil pheacach so a' dol air a h-aghaidh fhathast a dh' aindeoin na tha Breatunn a' deanamh chum cur as di. 'S uamhasach r'a thoirt fa 'near gu bheil e comasach daoine fhaotainn ann an rìoghachdan fo ainm a bhi Criosdail, mar tha 'n Spàind agus *Portugal*, gun tighin air America, a tha co mòr air an dalladh le gaol an òir 's gu 'm buanaicheadh iad anns an aon mhalairt a's mallaichte 's a's a' sgreabhala a's urrainn inntinn an duine a' smuainteachadh.

Tha cunnas o chionn latha no dhà air luing a bha 'gillan dhaoine dubha truagh o'n dùthaich féin, far na cheannchadh iad, chum an reic ann an America mu dheas, anns an robh naoi ceud do na tràillea mi-fhortanach sin. Choinnich doinioun mhòr iad, agus bha 'n long an cunnart. Dhùin iad gach doras a bha air clàr-uachdair na luinge, leis mar bha 'n fhairge 'dol thairis oirre, agus 'nuair a bha 'n stoirm seachad, fhuaradh trì cheud do na daoine truagha bha iad mar so a' giùlan, mar threud chum an reic, air an tacadh gu h-ìosal! Dh' éirich a' ghaoth a ris, agus bha 'n stoirm na bu choimhiche, na bha i roimhe, agus ghlaic iad stòs a ris an doras uachdair, agus thacadh trì cheud eile dhiubh; agus a bharrachd air so, chaochail còig fichead air an turas. Mar so bhàsaich seachd ceud dhiubh! O! nach uamhasach so? cia an-ìochdmhor, borb, aingidh, an creutair mac an duine, fhad 's a tha e fo chumbachd 'anamianna sanntach, salach, peacach féin! fhad 's a tha e air a stiùradh leis na h-anamianna sin 's mìosa e na beath-àichean allmbarra an fhàsaich. A mach á h-aon chala ann an *Africa* thugadh, air a' bhliadhna chaidh seachad, dà mhìle-dhèng do dhaoranaich thruagha chum an reic ann an dùthchannaibh eile.

O ! oia sona bìodh an saoghal nam bìodh e air a shòilseireachadh le gathaibh glòimher gréin na fireantachd, a tha 'toirt sonais agus aith agus saorsa, aimsireil agus shiorraidh 'na lorg, do gach tìr agus gach anam tha 'teachd fo chumhachd 'fheartan gràmhòr !

CLANN-'IC-CHRUIMEIN, PIOBAIREAN DHUN-BHEAGAIN.

Cha robh Piobairean ann an Albainn cho ainmeil ri Cloinn-'ic-Craimein an Dùin. Fad iomad lhan bha iad 'nam piobairean aig cinn-fheadhna nan Leòdach. Thainig a' cheud fhear do 'n ainm so maille ri Mac Leòid o bhaile anns an Eadailt d' am b' ainm *Cremona*. Bu chruitear a bha san duine so. Bha e 'na fhear-ciùil ainmeil 'na latha 's 'na lhan féin. Ghabh e ainm an àit anns an d' rugadh e, agus na thainig uaithe dh' ainmich iad Clann-'ic-Chruimein.

Bha Clann-'ic-Chruimein 'nam piobairean co ainmeil 's gu 'n robh oil-tigh air a thogail leo, d' an robh uaislean agus cinn-fheadhna na Gàidhealtachd a' cur an luchd-ciùil chum am foghlum. Bha baile ris an canar Boreraig, tha dlùth do Dhunbheagain, aca gun mhàl, a tha nis a' pàigheadh ceud punnd Sasunnach, a bharrachd air ioma sochair eile. Chithear fhathas làrach an tighe anns an robh Clann-'ic-Chruimein a chòmhnaidh; an lagan réidh ann b' àbhaist do na piobairean òga bhi 'claiche; agus dlùth dha so, namhram piobairean, anns am b' àbhaist doibh ri droch latha fasgadh iarraidh.

'Se b' ainm do 'n cheud Phìobaire dhiubh so Iain Odhar. Bha mac an duine so, Dòmhall mòr Mac Chruimein, 'na fhear-ciùil co ainmeil 's a bha san rìoghachd, agus chluich e ann an Sasunn 's ann an Eirinn, an làthair mathean agus uaislean na rìoghachd, le mòr urram. Bha mac an duine so, Para Mòr, co ainmeil ri 'athair. Chuir e r'a chéile barrachd do phuirt phìobaireachd na son duine eile air a' bheil cùntas againn. Chaidh e latha àraid do 'n eaglais le ochdnar mhac r'a ghualainn, òganaich cho cìreachdail 's a sheas riabh air bonn bròige, ach mun d' thainig deireadh na bliadhna chàirich e seachd dhiubh fo'n fhéid ann an clachan Chille-moire. 'S ann air an àm sin a chuir e r'a chéile 'm port tiamhaidh muladach, ris an canar "Cama na Cloinne." A mhac nach do chaochail, Paruig òg, cha robh e mar phìobaire air deireadh air càch. Chuir e san, mar an ceadna, r'a chéile ioma port binn. Bha e da wair pòda, agus rugadh sichead duine cloinne dha. Bha a chuid mac 'nam piobairean ainmeil 's 'nan daoine treusa foghainteach. Dh' fhàg e dìthis mhac, Calum agus Dòmhall. Cha do chaochail Calum ach o chionn ghoirid. Chaochail ann fear mu dheireadh do na piobairean ainmeil so anns a' bhliadhna 1822 nuair bha e a h-àon-deug agus ceithir sichead bliadhna dh'aois. 'N uair nach b' urrainn da le laiginn na h-aoise, a' phìob-mhòr a chluiche, shuidheadh e ann an lagan fasgach ri cùl gearithe 's ri aodann gréine, le maide 'na làmh, agus e 'ruith thairis air le 'mbeuraidh, agus le crònan muladach, na puirt a b' àbhaist da 'chluiche 'na òga.

Chuiréadh fo 'n fhòid e maille r'a shiànna-siribh ann an cladh Chille-mhoire. Mur 'eil leac-lighe air a càramh thairis air na daoine ainmeil so, a bha cho cliùiteach air son an treuntais, an fearalachd agus an deagh ghiùlain 's a bha iad airson an ciùil, cha 'n eil e 'na ghnòthuch cliùiteach do na Sgiathanaich, no idir do na Leòdaich.

Ann an linn rìgh Tearlach an II bha Mac Leòid Dhunbheagain agus Tàinisdear an teaghlaich, fear Thalasgair, ann an Sasunn far an d' rinneadh ridirean dinbh leis an rìgh, Sior Tormoid an Dùin agus Sior Ruairi, anns a' bhliadhna 1651. B'e Para Mór Mac Cruimein bu phìobaire dhoibh air an àm sin, agus bha e maille riutha. Thugadh an làthair an rìgh e, far na chluich e cuairt. Bha 'n rìgh co toilichte 's gu 'n do cheadaich e do Phara Mór a làmh a phògadh, onoir nach do chuireadh reimhe sin no 'na dhéigh air pìobaire riabh ! 'S ann air a' chòmhail so a chuir e r'a chéile 'm port nuallanach naibbreach binn ris an canar "Thug mi pòg do làmh an rìgh." Tha faicill air an eir ris a' phort so sa' Ghàilig :

"Thug mi pòg a's pòg a's pòg,
Gu 'n d' thug mi pòg do làmh an rìgh ;
'S cha d' chuir gaoth an craicinn caorach,
Fear a' fhuair an fhacill ach nà."

'S e Dònull Bàn MacCruimein a chuir r'a chéile 'm port iomrait-each tiabhaidh sin ris an canar "Cha till MacCruimein."

'Nuair a chaidh Mac Leòid Dhunbheagain a mach bliadhna Thearlaich leis an arm dhearg, bha a' chuid bu lionmhoire do 'n chinneadh nan crìtheachan Tearlach, agus nam b' urrainn iad, 's esan a léanadh iad. B' ann san rùn so bha MacCruimein. Mun d' fhàg iad an Dùn thuirt Mac Cruimein gu 'n robh fios aige nach tilléadh e tuille, agus an latha thog na Leòdaich orra mach o Dhunbheagain, agus mnathan na tìre 'gul 's a' caoidh, 's ann an sin a chluich e am port tiabhaidh brònach sin, "Cha till mi tuille," agus b' fhìor mar thebbairt e ; anns a' cheud bhlàr anns an robh e, thuit e agus cha do nàrbhadh duine ach e féin. Bha leannan aig Dònull Bàn san Dùn. Nuair a chual i 'm port, chuir i na briathran a leanas r'a chéile : 's airidh iad air àite sa' Chuanntear.

Dh' iadh ceò nan stàc mn sodann Chuilinn,
A's sheinn a' bhean shùth a torman mulaid,
Tha sùilean gorm ciùin san Dùn a' sìleadh,
O'n thriall thu bhuan 'snach till thu tuilleadh."

Cha till, cha till, cha till Mac Cruimein,
An cogadh no sìth cha till e tuille ;
Le airgid no nì cha till Mac Cruimein,
Cha till gu bràth gu là na cruinne.

Tha osag nan gleann gu fann ag imeachd ;
Gach sruthan 's gach allt gu mall le bruthach ;
Tha ialt nan speur feadh gheugan dubhach,
A' caoidh gu 'n d' fhalbh 's nach till thu tuille.
Cha till, cha till, &c.

Tha 'n fhaire fa-dheòidh làn bròin a's mulaid,
 Tha 'm bàta fo sheòl, ach dhiùlt i'siubhal;
 Tha gàir nan tonn le fuaim neo-shubhach,
 Ag ràdh gu 'n d' fhalbh 's nach till thu tuille.
 Cha till, cha till, &c.

Cha chluinnear do cheòl san Dùn mu fheasgar,
 'S mactalla nam mùr le mùirn 'ga fheagairt;
 Gach fheasgach a's òigh gun cheòl gun bheadradh,
 O'n thrial thu bhuainn 's nach till thu tuille.
 Cha till, cha till, &c.

Theagamh gur h-e "Cumha Ruairi Mhóir," am port a's binne agus a's muladaiche, agus uile gu léir tha a' leigeil ris tur-bhròn an duine chuir r'a chéil' e, tha againn air mhairionn. Rinneadh am port so le MacCruimein. B'e Ruairi Mór an ceann feadhna b' àirde cliù ann an Gàidhealtachd Alba airson òirdheirceas, eireachdas agus fialachd a thighe. 'Sè 'thog tùr ard Chaisteil Dhunbheagain. Nuair a chaochail e, ghrad thog MacCruimein air—cha b' urrainn da fantuinn ni b' fhaide sa' chaisteal—dh' fhalbh e dh' ionnsuidh a thighe féin ann am Boreraig; agus mar a dh' fhàg e'n Dùn shéid e suas CUMHA RUIRI MHÓIR.

Tog orm mo phìob 's theid mi dhachaidh,
 'S duilich leam féin, mo léir! mar thachair;
 Tog orm mo phìob 's mi air mo chràdh
 Mn Ruairi Mór—mu Ruairi Mór.

Tog orm, mo phìob—tha mi sgìth
 'S mur fàigh mi l—theid mi dhachaidh;
 Tog orm mo phìob—tha mi sgìth,
 'S mi air mo chràdh mu Ruairi Mór.

Tog orm mo phìob—tha mi sgìth,
 'S mur fàigh mi l—theid mi dhachaidh;
 Clàrsach no pìob cha tog mo chridh'
 Cha bheò fear mo ghràidh, Ruairi Mór.

Tha mòran do na cinn-fheadhna Ghàidhealach a nis suarach m phìobaireachd agus mu chleachdainnean nan daoine treann o'n d'fhàinig iad. 'S milse 'nan cluasaibh mèilich chaorach mhóra, agus beurla nam buachaillean Gallda na 'n ceòl a's binne thogar le pìob na clàrsach; ach tha fathast feadhain ann aig a' bheil meas orra, 's cha 'n iongantach leinn. Bhuadhaich an ceòl so ann an talla nam fleagh, agus ann an tighean a' bhròin. Bheothaich e gaisgich gu blàr, agus dh' fhàiltich e iad air an ais gu tìr nam beann 's gu dachaidh an gràidh. 'Se ceòl na pìoba 'm fonn bu taitnichte leinn 'nar n-òige, agus am fonn a's mìlse le cluasan na h-aoise. Fad' o thìr eòlais, ciod an ceòl a dh' iadhas mu chridhe a' Ghàidheil mar a ni aon sgàl tiamhaidh do phìob mhór nuallanaich a dhùthcha féin? Càirich an Gàidheal air tìr loisgeach nan Innsean, no am measg aneachda fuar Chanada, agus ciod an sin a ruigeas a chridhe mar ni ceòl muldach naibhreach na pìoba-móire? Tha so a' toirt clum a chuimhne 'n dùthaich san d' fhuair e 'arach, an gleann anns an d' rugadh e, a' bheinn mhór a b' àbhaist da bhi 'dreadh, am fraoch badanach gorm,

am monadh farsuing, 'na h-uillt ghlasa bhras-shiubhlach; na càirdean tha 'smuainteachadh air, na mnathan, na peathraichean, na leannain tha 'caoidh air a shon.

Cba do chuireadh blàr a tha iomraiteach ann an eachdraidh Bhreatann anns nach cualas a' phlob-mhór a' brosnuchadh 's a' beothachadh nan Gàidheal. 'Nuair nach robh fonn no séiad eile r'a éisdeachd am measg ghleadhraich, aimhreit, casgairt agus léir-agrios a' bhlàir; cluinnte prosnucha-catha na pìoba ann an uchd a' chòmhraig; agus gu tric an déigh an rusig a chur air an nàmhaid, nach do sheas riabh gillean an fhéile, cluinnte piobaire curanta an déigh a leòdnadh, 's mar bha e 'call fuil a chridhe, a' seinn a 'chorranaich mhuladaich fein an glaic a' bhàis.

"Cha till, cha till, cha till mi tuille,
Ged bhuadhaich sa' bhlàr cha till mi tuille."

DIÙC WELLINGTON AGUS AN RIDIRE DÒMH- NULLACH.

A Chnairteir Uasail,

'S ann le mór aiteas a leugh mi o chionn ghoirid ann am paipeir-naigheachd Gallda an ayeul a leanas, a tha 'toirt uiread do chliù air foghainteachd agus fialaidheachd nan Gàidheal; agus tha dòchas agam gu 'n aithris sibhse 'nar Cuairt e do 'n chuid sin d' ar luchd-dùthcha aig nach 'eil cothrom air na paipeirean Gallda a' leughadh.

O chionn mu thimchioll trì bliadhna, dh' fheith dà dhuin'-uasail air Diùc *Wellington* ann an Lunnainn, a dh'innseadh dha gu 'n d' fhàgadh iad 'nan luchd-cùraim tiomnaidh le caraid doibh aig an robh cleachdainnean neònach, agus a dh'òrduich cùig ceud pùnd Sasunnach do 'n duine b' fhoghaintiche san arm Bhreatunnach; agus gu 'n robh iad a nis air teachd chum an t-shuim sin a dhloladh dhàsan, oir le so a dheanamh gu 'n robh iad dearbhte an dleasannas sin a choimhlionadh a chaidh earbsa riutha le 'n caraid nach mairionn. Thug an diùc mòran taing dhoibh airson am barail air, ach dhiùlt e gu cothromach an t-airgiod a ghabhail uapa, a' toirt mar aobhar gu 'n robh iomad fear san arm Bhreatunnach co foghainteach ri-san. Nuair nach drùigheadh aon argumaid a b'urrainn iad a chleachdadh air an diùc, dh' aaluich iad air a bhi 'na bhreitheamh sa' chùis, agus a chomharrachadh a mach dhoibh an neach a b' iomchuidh air an dìleab a mhealtainn. Dh' aontaich e 'ris an nì so, a' gealltainn am beagan làithean gu 'n tugadh e dhoibh a bheachd.

Aig an àm iomchuidh nochd na daoine uaisle iad féin a rithist aig lùchd air an diùc, agus ghabh e riutha gu fathail; ach thuir e riutha gu 'n robh a' chùis a' ghabh e os làimh nì bu deacaire na bha e 'n tusa 'smuainteachadh. An déigh cur an céill nan iomad blàr fuilteach san robh e féin, agus na gnìomharan bu ghaisgeala na chéile 'chunnaic e, thuir e mur biodh iad 'na aghaidh, gu 'n roghnaicheadh iad eisimpleir o bhlàr *Waterloo*; do bhrìgh gu 'm b'e blàr bu mhò, bu deireannaiche 's a b' ainmeala bho thoiseach gu deireadh a' chog-

aidh. 'Nuair a chaidh a' chùis so a shocrachadh, thuirt an diùc gu 'm b' e *Hugomont* iuchair-dhèidein an airm Bhreatunnaich gu h-iomh-lan aig a' bhlàr iomraiteach sin, agus gu 'n robh an t-ionad cudthromach so air a dhìon, cha 'n ann amhàin leis a' bhuidh a b' iomhaine, ach leis a' ghaige a b' euchaiche, leis a' Ghaidheal ainmeil Sior Seumas Dòmhnallach Ghlinnegara, agus nach robh e comasach dhàsan neach air bith a chomharrachadh a mach co airidh air an dilleab ris a' ghaigeach sin.

Dh' imich luchd-cùraim an tiomnaidh a chum an ridire Dhòmhnallach, agus air cur breith an diùc an céill da, thairg iad dha an t-airgiod. Dh' aidich an ridire gu 'n robh e mòran a' comain an diùc airson an teistis spleadhnaich a thug e air; agus ged nach àicheadh e gu 'n robh a' bhreith gu tur mearachdach, gidheadh gu 'm b' fhiosrach e féin air neach a thaisbean uiread do chruadal aig an àm cheudna ri-san, agus gu 'm feumadh e uiread a mhealtainn ris do'n duais mar an ceudna.

Chaidh e 'n sin air aghaidh ag ràdh gu 'n do bhrùchd feachd na Frainge aon uair le neart cho gailbheach air *Hugomont* 's gu 'n do thilg iad fosgailte na geatachan, agus anns a' chomhstri chruaidh a lean gu 'n robh e neo-chinnteach ciod an taobh leis an rachadh, gus an d' thainig laoch a Fhrisealachaidh a bha 'na *Sherjeant Major* anns na *Coldstream Guards*, a chaidich an ridire gu druideadh nan geatachan air sròin an nàimhdibh, nì rinn iad le spionnadh an gailnibh! An ùine ghèarr chaidh na Frangaich ioman air an ais, agus bha *Hugomont* saor. Thuirt an ridire mar an ceudna, do réir coitais gu 'm b' e b' nobhar do 'n diùc esan 'ainmeachadh, do bhrìgh gu 'n deach aige air ionad a dhìon a bha 'na dhìdean d'a fheachd, agus air an aobhar cheudna nach robh e comasach dhàsan earrann dhlighheach do'n duais a chumail o'n ghaigeach churanta a thug dha a leithid do chuideachadh a chum sin a dheanamh. Ghabh e na cùig ceud puinnidh Shasunnach, agus dh' aig e a leth do 'n chruaidh Fhrisealach.

Cliù a's mò na so, cha robh e comasach a thabhairt air saighdear; oir chaidh a dheanamh leis a' cheann fheachd a's firinniche, a's glìce agus a's ainmeala a sheas riabh air ceann airm; agus b' uasal an rùn leis an do roinn an Gàidheal araon an cliù agus an duais ri neach a bha 'na airidh air, ged bha e ann an inbhe iosail.

Nach ceart a sheinn am bàrd mu thimchioll an tréin so.

" 'S ann am blàr *Waterloo*
A dhearbhadh sibh ur tùrn,
Nuair a dh' aimich an diùc
Gu 'n earbta 'nar rùn,
Sheas sibh dlèas sa' chùis
Ann am bràithreachas dù;
Chuir sibh Frangaich an cùil
'S ghlèidh sin onair a's cliù a's cairdeas duibh."

S' mi 'ur seirbhisach àmhaill

LEUGHADAIR.

AM BODHAR 'S AM BALBH.

Cha 'n eil ach beagan bhliadhnachan, o thadhail ministear aig tigh-dìon nam balbh 's nam bodhar ann an Lunnuinn, le rùn a' chlànn a cheasnachadh do thaobh an eòlais air an fhìrinn. Air an ànsa dh' fheornich e do leanabh gille ann an sgrìobhadh—"Cò rion an saoghal?" Ghabh e 'chailc agus sgrìobh e gu h-obann fuidh 'n cheist—"Ann an toiseach chruthaich Dia na nàmhnan agus an talamh"—Dh' fhoighnicheadh dèth a ris, "C' arson a thainig Iosa Crìosd do'n t' saoghal?" Le gnùis san robh subhachas a's taingealachd a chridhe gu soilleir air an taisbeanadh, sgrìobh e, "Is ràdh fìor so, agus airidh air gach aon chor air gabhail ris, gun d' thainig Iosa Crìosd do'n t-saoghal a thèarnadh nam peacach." Chuireadh an treas ceist so ris "C' arson a rugadh tusa bodhar agus balbh, fèadh thu e ceaduichte dhòmhsa cluinn-tian agus labhairt?" Gu bràth, arsa sùil-fhianuis, cha leig mi dì-chuimhn air an irioslachd agus an ùmhilachd bha nochda 'na aogus gu h-iomlan, nuair ghlac e a ris a' chailc 'sa chuir e sìos na briathra-sa mar fhreagairt, "Seadh Athair, do bhrìgh gu 'm b' ann mar sin a bha do dheadh thuil-sa."

AN TREAS RÌGH DEÒRSA.

Is ro shìòlasach ach annasach an ni bhi 'faicinn neach a bha 'na shuidhe air binnein na mòrachd agus na h-ard-uachdaranachd thalmhaidh, strìochda gu h-ùmhail ri toil Rìgh nan rìghribh, mar bha 'n duine cràblach so. Nuair a sgar am bàs uaith a mhac Frionas' *Octavius*, ghiùlain an Rìgh an deaghaidh so e fèin mar fhìor Chrìosdnidh. "Bhiodh mòran duilich," ars' esan "gu robh leanabh cho gaolach idir air a bhuileachadh orra, a chionn gu robh iad air an òigheachadh dealachadh ris. Ach cha 'n e sin m'fhair-eachadhsa; tha mise taingeil do m' Dhia gu'n cheaduich E dhomh a shamhuil so do chreutair a mhealtainn eadhon fad cheithir bliadhna." Gidheadh bha 'n Rìgh ro-bhrònach agus ro dhuilich sirson a mhic, a' caoidh gu goirt mar bha Daibhidh.

SALADIN.

Tha na briathran a labhradh leis a' ghaisgeach churanta threunmhor so, ann an dealachadh ris a' bheathasa a' fianaiseachadh gu sònruichte cho fàin agus neo-sheasmhach thu gach muinghin shaoghalta. Air leabaidh a bhàis ghairm e d'a ionnsuidh' fhear-brataich, agus dh'èitha e dha a thaisg-eudach a thogail gu h-àrd air a shleagh 'sa dhol amach leis a dh' ionnsuidh a' champ agus an sin a chur an cèill do'n fheadh aile. "nach robh aig an ceannard a nis fuigheall air bith do thoradh a bhuaidhean, a threubhantais, agus a ghlòir, ach am mir annairt so, sam bheil a chorp gu bhi filte airson adhlacaidh."—mar so theid na h-uile neach as an t-saoghal, cho wireasbhuidheach 'sa thainig iad a steach ann; cha 'n fhan ni maille riu ach a' chiste-luidhe agus truscan tùirreach na h uaigne. "Lomnochd thainig sinn o'n ùir agus an sin lomnochd pillidh sinn."

AM MAIRTIR ÓG.

Tha a' mhor-chuid do shluagh daithte Africa, gineil *Ham* agus *Ismail*, fathasd fuidh'n mhallachd a leagadh air Canaan, "'nan seirbhisich nan seirbhiseach"—ann an traillidheachd ni's seirbhe agus ni's neo-thruacanta na bha clann Israeil riabh aig Pharaoh. Ann an cearnaibh sam bheil aon do theachdairean an t-soisgeil a saothreach-adh, fhuair aon do na tràillean bochda so (nach robh ach deich bliadhn' a dh'aois) mothachadh d'a pheacadh tre éisdeachd an fhocail. Dhrùigh firinnean na slàint' air 'anam, agus bu mhiann leis a bhi tric 'g an cluinntinn air an searmonachadh. Ach bha 'n soisgeul agus an Teachdair air am fuathachadh le 'mhaighstir—agus thug e bagradh borb, nan rachadh e ni's mò do'n éisdeachd gu'm bu chinnteach dha sgiùrsadh gu bàs. Chuir an toirmeasg so am balachan truagh an imcheist mhór.—Mur géilleadh e, cha robh dùil ri seachnadh o'n bhàs : ach mu dheireadh, rinneadh soilleir d'a choguis gu 'm b'e 'dhlèas-danas na meadhonan a fhrithéaladh àm sam bith nach robh gnothuch a mhaighstir 'ga ghairm agus ciod air bith buil gu'n tigeadh an rùna, bha e 'ga fhàgail fein ann an làmhnan a chruith-fhir. Mar sin dh' fhalbh e do'n t-searmoin, agus air pilltinn da, ghairmeadh gun mhoille e an làthair a mhaighstir. An déigh mòran do chainnt ghair, fhuair e mar pheanas cùig stràc thar fhichead le cuip. An sin thubhairt a mhaighstir le guth sgeigeil, ri fauoid gu toibheamach, "Ciod a nis is urrainn Iosa Criosd a dheanamh air do shon?" "Tha E toirt neart dhomh fulang gu foighidneach," ars' an leanabh bochd. Dh' àithn an duine gun truas, cùig thar fhichead eile leigeil air. 'Nuair a rinneadh sin, dh' fheorrich a mhaighstir brùideil an dara h-uair, "Ciod a nis is urrainn Criosd a dheanamh air do shon?" "Tha E 'g am neartachadh bhi 'g amharc le mór dhòchas ri duais 'na dhéigh so," ars' an naomh beag 's e nis a' geur-fhulang, gu mór air a phianadh. "Buailibh fhichead 's a cùig fathasd air," ghlaodh a mhaighstir a ris, 's e lìonadh 's a' lasadh le corruich deamhain. Mar dh'iarr e thachair, agus a nis ged bha e 'faicinn na fola a' bras-shruthadh o'n chorp reubta, agus a' cluinntinn na h-osnaich ghoirt chràiteach a bha gu dìon traogh-adh tobar na beatha, gidheadh le taitneas uamhasach, chuir e 'cheist an treas uair, "Ciod is urrainn Criosd a dheanamh dhuit a nis?" leis an deò dheireannaich fhreagair am mairtireach òg gu ciùin sèimh "Tha Criosd eadhon a nis a' toirt neart dhomh àrnuigh chur suas air do shonsa." Leis na briathra sin thréig a spiorad am pàillinn briste ciùrrte, agus dh' aisgeadh le h-ainglibh e do'n ionad, "air nach ruig buaireas nan aingidh," "anns am faigh iadsan a ta agith le saothair fois—anns nach cluinn iad ni's mò guth an fhir shàruchaidh."

MADUINN CHÉITEIN, 1840.

Tha 'n geamhra' fuar seachad,
 Tha feur maith a' fàs,
 Tha 'n riabhag sa' mhaduinn
 Gu sùndach gn h àrd;
 Tha 'n neòinein gu lìonmhor
 Ri fhaicinn sna fuinn,

'S tha 'n Sambradh gu milie
 Le gàire 'tigh 'n òirn.
 San ràidh' aighearach bhòidheach,
 'Measg ròs nì sinn tàmh,
 'N déigh failleas na h-oidhche
 Bhi 'g iadhadh o'n àird ;
 Le buidheachas, subhachas
 'Fàilteacha 'n là ;
 Bidh cuthag r'a h-éideachd
 Sna geugaibh an àird.

ILEACH.

Tigh-na-Cuille

[Treas mìos an Earrailch 1840.

INNLEACHD A' CHLODH-BHUALAIDH.

A Chnairteir Urramaich,

Bu shuarach an dolaidh ged a chuireadh tu fa chomhair do luchd-dùbcha cùntas goirid air an dòigh anns an d' amaiseadh an tùs air na h-innleachdaibh sin leis a' bheil mòran nithe a nis air an toirt air aghaidh gu h-iongantach agus gu h-ealamh ; agus ma's e do thoil e, gabhaidh sinn an toiseach an t-eòlas gasda sin a chuir 'nad chomais féin a bhi 'labhàirt gu cairdeil ri luchd-àiteachaidh nan gleann, air gach mìos do'n bhliadhna.

Earrann I.

Ciamar a shuaradh a mach an innleachd ro luachmhor ris an canar Clodh-bhualadh ?

Fhuaradh a mach so san Olaind, ann am baile d' an ainm *Haerlem*, a' bhliadhna 1440 le *Laurence Coster*, aon do luchd-riaghlaidh a' bhaile sin. Bha e air latha àraidh ann an coille, far na ghèarr e sìos mieran do chairt nan craobh, agus shnaigh e iad gu cumadh na ceud dà litir d' a ainm féin ; agus air dhà an da litir chartach a fhliuchadh le dealt fhàsgadh air paiper, fhuair e dealbh dà litir thoisich 'ainme gu soilleir. Thug an sealladh so air a' chùis a leantainn. An sin dhealbh e clodh-litrichean fiodha, agus ma dheireadh clodh-litrichean luaidhe agus feòdair. Air ball chuir e clodh-chlar gu obair 'na thigh féin, ach ghoid a sheirbhiseach, Iain Faustus, uaithe e ; agus theich e leis do Mhents, baile anna a' Ghearmailt, far na ghabh an augh mór iongantais do'n innleachdair, agus mheasadh Faustus leo 'na Dhruidh, agus 'na egoileir anabarrach, mar gu 'm b' ann leis féin a chaidh an t-eòlas fhaotainn a mach.

Mar so bha stéidh na h-innleachd fheumail agus iongantach so, a tha nis air teachd gu h-inbhe mhòr, air a cur air chois an toiseach ! Thugadh an t-eòlas so do Bhreatunn le Uilleam *Caxton* o chionn trì cheud trì fichead a's sé bliadhna.

Is mór am feum a rinn, agus a tha an innleachd urramach agus luachmhor so a' deanamh do'n chinne dhaonna. Dh' fhosgail i slighe réidh, dhireach agus ghrad chum eòlas a chraobh-sgaoileadh air gach nì. Mun d' fhuaradh a mach eòlas a' Chlodh-bhualaidh, is beag nach cosdadh aon Bhlobull, no leabhar air bith, pùnd Sasunnach an àite gach agillinn a chosdas iad an diugh, oir bha na

h-uile leabhar air a sgrìobhadh 'ana làithibh sin le mòr dhragh; air chor 's nach ruigeadh sluagh bochd air leabhraichean idir mur faighte a mach an t-eòlas so.

Do charaid dileas

IAIN BAN.

Gleann mòr na h-Alba
Mios deireanach an
t-Samhraidh 1810.

AIRÈAMH NAN ROIMH-AITHRICHEAN AIG NEACH.

Smùainicheadh neach gu cùramach mu 'thimchioll agus is iongantach a theid àireamh a roimh-aithrichean ann am meud le dol beagan linn-tean air ais! Cuir a' cheisd ri duine, cia lion seann-seann-sean-athair bha aige, agus a réir coslais freagraidh e "dithis," an unir a bha da rìreadh "ochdnar" aige, mur robh a shìnnsearan a' pòsadh am measg aoin a' cheile! Tha àireamh nan sìnnsear aig gach duine a' dùblachadh anns gach linn! Mar sin, bha dithis shean-aithrichean aig gach duine,—ceathrar sheann-sean-aithrichean —ochdnar sheann-seann-sean-aithrichean,—agus sé deug sheann-seann-seann-sean-aithrichean;—agus rachadh e cuig-linn-deùg air ais, agus bha àireamh a shìnnsearra 'nan 16,384! Ma chuirear trì linn-tean fa chomhair gach oend bliadhna, bheir cuig linn deùg, sinn air ais a dh'ionnsuidh an ama anns an do chuireadh blàr fuil-teach "Bhannocburn," an unir a thug na h-Albannaich fo rìgh "Roibeart Bruce" buaidh air na Sasunnaich fo rìgh "Eideart II." anns a' bhliadhna 1314. Bha àireamh sluaigh na h-Alba san àm sin mu thiomchioll cuig ceud mìle anam; agus de 'n àireamh so, bha 'n ceathramh duine no sea fichead agus cuig mìle, comusach air airm a ghiùlan. Mar so, bha sìnnsearra gach duine a' deanamh suas an ochdamh earrainn do luchd-cogaidh na h-Alba! Agus e'n bha deich mìle fichead fear air an fhaiche air an là mhòr agus fhuilteach sin, feudaidh gach Albannach a ta beò an diugh, a dheanadh a mach gu'n robh an t-ochdamh earrann a réir coslais, no cuig oend deug do 'n laochraidh gharg a chuir as do na Sasunnaich air an la sin, 'nan sìnnsearaibh dha féin! "Ciod i beatha an duine, uime sin? Is deatach i a chithear rè uine bhig, agus an déigh sin a theid as an t-sealladh." "Tha sòn ghinealach a' sìubhal, agus ginealach eile a' teachd;" agus mar sin, "theid sgiamh an t-saoghail so seachad."

S.

NAIGHEACHDAN.

Cha 'n eil a bheag do naigheachdan ann air an àm a b' urrainn fiosrachadh ùiseil sam bith a thoirt d' ar leughadairean. Cha 'n eil guothuichean na h-Eaglais idir socruichte fhathast. Tha na paipeir-ean-naigheachd air an lìonadh leis a' chonnaidh chudthromach so. Tha a' bhuidheann air sòn taobh ag ràdh, "Tha sìne toileach a bha àmhail do laghanna na dùthcha, a chaidh a dheanamh chum na guoth-

nichean sin a riaghladh." Tha a' bhaidheann eile 'gr àdh, nach fìorach iad an air lagh sam bith a's urrainn nachdaranachd a ghabhail air lagh na h-Eaglaise. Mar so tha 'chuis air an àm; ach gus an tig i gu crìch cha 'n eil feum a bhi 'lionadh a' Chluairteir leatha. Nuair a thachras sin, bheir sinn cùntas fìrinneach m'a dhéihinn.

Air a' mhìos so chaidh tha an t-sìd air bhi anabarrach fìiech, agus air nairibh, steirmeil, agus far a' bheil am bàrr tróm, tha móran deth air luidhe. Tha so air togail prìsean gach seòrsa teachd-an-tìr; agus is daillich leinn a ràdh air a' cheart àm, gu bheil ioma duine beusach agus còiseach ag iarraidh cosnadh nach h-urraim e fhaotainn, no nach 'eil ann r'a thoirt dà. 'S muldach an gnothuch so, agus cha 'n urrainn iochd a bhi ann an crìche duine nach gabh truas diabh.

Tha gnothuch eile tha 'cur móran iomagain air muinntir an rìoghachd so; 'se sin an t-arduchadh a thainig air prìs an t-siùcair. Tha fìe saig ar luchd-dùthcha gu 'n deachaidh, o chionn uine ghoirid, na trillean a bha'n Innean na h-àird-an-iar a shaoradh, agus gu bheil iad a' nis mar choenach eile, gu saor fuaigailte, ag iarraidh cosnadh agus tarsadail far an togair iad. Chosd so do'n rìoghachd so fichead mullion (20,000,000) punnd Sasunnach; agus ged air chinnte bu ghàda 's bu duineil, 's bu chrìodail, an t-anabharra sluaigh so a thoirt á daora, gidheadh bha ioma duine tuigseach a bha còlach air nàdur agus cleachdainnean nan daoine sin fo eagal nach socruicheadh iad gu h-obair an déigh a bhi saor. 'S ann mar sin dìreach a thach-air; cha 'n urrainnear leth obair fhaotainn uaps, agus 's e sin cion-fàth ardachadh prìs an t-siùcair. Tha na tuathanaich a nis a' feuchainn luchd-cosnadh gheala, o gach dùthaich, a tharruing d' an ionnsaidh, agus mar sin gu 'm biodh iad á h-eisimeil nan daoine-dubha. Tha so a' cur beagan eagail orra, ach cha 'n eil iad idir fhathasd air socrachadh gu obair riaghailteach. Tha daoine bha fada 'chòmhnuidh ma h-eileanan sin, am barail nach urrainn daoine geala obair a dheanadh fo 'n teas anabharach is éiginn doibh fhulang. Cha 'n urrainnear fhathasd a ràdh cia dhiùbh tha no nach 'eil a' bharail so ceart; ach theireamaid gu bheil i, 'nar beachd-ne, fìor chothach.

Chaidh deuchainn a chur air *Oxford*, an duine thug oidhirp air a' bhan-rìgh a mhurtadh, o chionn ghoirid, agus an déigh a' chùis a sgrùdadh 's a rannachadh air gach dòigh bu chothromaiche air am b' urrainnear smuainteachadh, b' e barail na cùirte nach robh teagamh air bith ma'n droch rùn leis na loisg e na h-urghraichean, ged nach robh iad idir cianteach an robh no nach robh peileirean anns na dagachan. Bha iad a dh' aon bharail gu 'n robh 'n duine-truagh so thar a' bheachd; agus, a fìor cleachda na dùthcha, thug iad binn 'na aghaidh, gu 'n caithheadh e a' chaid tha ri teachd d' a làithean ann am prìsean far nach urrainn e oidhirp sam bith do 'n t-seòrsa thoirt fhad 's is beò e. Nach h-anabarrach a' chneasdachd agus an tròcair tha ann an laghanna na dùthcha so? Ann an dùthchannan eile rachadh a chur gu bàs air an dòigh bu phiantala air an b' urrainnear smuainteachadh. Bha móran am barail an toiseach gu 'n robh companaich aige san oidhirp oilleil a thug e; ach tha nis am pobull uile a' smaointeachadh nach robh sin fìor, agus gur h-oidhirp duine air a'

chuthach a bh' ann; agus gu cinnteach 's ann mar sin a bhà, oir cò air thalamh ach duine cuthaich a dheanadh a leithid, gum aobhar gun riasan?

Chunnaic sinn litir à h-*Australia* o chionn ghoirid, a tha 'toirt cùntas fìor thaitneach mu'n dùthaich sin, calg dhìreach an aghaidh ioma litir a chunnaic air leughadairean sna paipéirean-naigheachd, ach gun ainm gun sloinneadh riutha. Nuair a their sinn gur h-ann a Chlann Pharlain a bha 'm fear asgriobh an litir agus gu'n robh cùram riaghladh isagach an sgadain an earbsa ris, an Uig, ann an Gallaobh, fad chòrr mòr a's fhead bliadhna, tha sinn cinnteach gu bheil na ceudan d' ar luchd-leughaidh d' am b' aithne e. Tha e fìor thoilichte leis an dùthaich. 'S e cibeireachd a tha e 'cur roimhe a leantuinn, agus tha 'm fearann a cheannaich e anabharrach freagarrach air son so. Tha e 'g ràdhainn nach f'haic' a shùilean riabh *gleann* is àille na e; agus o'n hha Clann-Pharlain riabh cinneadail, thug e *Gleann-Shuaigh* mar ainm air an àite. Tha cosnadh cho pailt agus cosnaichean cho gann 's gu bheil iad a' faotainn a' cheithir uiread thuarsadail 's a tha daoine faotainn san dùthaich so; ach tha teachd-an-tìr daor, theagamh a dhà dhaoiread 's a tha e san rìogbhadh so. Ma 's urrainn duinn an litir fhaotainn o'n duine g' an d' thàinig i, cuiridh sinn a mach i sa' Chnairtear. Chunnaic am fear tha 'sgrìobhadh so e féia 's a theaghlach a' dol air bòrd an t-soithich aig Grianaig, agus ar leia gu 'm b' eagalach an gnothuch fear a's bean, tri-duine-deng cloinne, triùir sheirbhiseach agus trì coin, fhaicinn a' toirt a leithid a dh-oidhirp; ach chuir freasdal an Uile-chumhachdaich iadsan 's gach duine bha san luing slàn fallain gu tìr.

Tha mu dheich mìle do'n t-SLIGHE IARUINN eadar Glaschu 's Grianaig a nis fosgailte. Tha anabharra sluaigh a' dol leotha, agus tha na carbadan a' ruith mu luathas dheich-mìle-fhead san uair. Cha 'n eil teagamh nach b' urrainn iad mòran tuille na so a dheanamh, agus cha chuala sinn sgiòrradh air bith a thachair o'n thòisich iad. Tha na carbadan-each sa' choimhearsnachd air sgur.

Le cion ruim, cha 'n eil e 'nar comas san àireamh so fios-freagairt a thoirt d' ar càirdean.

TRÀTHAN NA GEALAICHE

CEUD MÌOS AN FHOGHARAIDH 1840.

A' cheud cheithreamh air a' chòigeamh là.

Solus làn air an' treas-là-deng.

Ceithreamh na h-earra-dhuibh air an fhicheadamh là.

Solus ùr air an t-seachdamh-la-fhead.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

63, ARCADE.

Edward Knull, Printer to the University, Dunlop Street.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

MÌOS-MEADHOIN AN FHOGHARAIDH.

AN 7th AIREAMH.] SEPTEMBER 1, 1840. [PRIS 6 SGILLEAN.

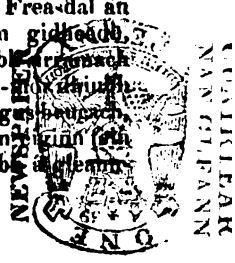
CONTENTS.—Emigration of Highlanders to America, page 145.—Familiar Dialogue—Railway Travelling, 150.—Indians of North America, 153.—Thoughts on viewing the Field of Bannockburn, 154.—Hints on their Idolatrous Customs, 156.—Remarkable Cave discovered by a Diver, 161.—Luch Awe, Traditional Legend of, 163.—Small Pox, Historical Account of, 161.—Lament for the late W. Ewen Maclean, of Aberdeen, 165.—News, 167.—Phases of the Moon, 163.—Notices to Correspondents, 163.

MU THIMCHIOILL IMIRICH NAN GAIDHEAL DO DH-AMERICA.

A CHCAIRTEIR URBANAICH,

Tha deagh fhios agam gu'm bheil sibh a ghnàth deas chum cuis nan Gàidheal a thagradh, agus obuin gach uile strìgh a dheanamh gu staid na mìnnatir ainmeil sin fath-leasachadh, araon ann an bithibh ainmeil agus spioradail. Tha so 'na aoibhneas d'ur cridhe, agus 's iad so na nìche, a ta sibh gun dìobradh, a' sparradh air gach àrd agus losail, a' thathras borbh 'nur n-uile chnairtibh.— An nair a ta sibh a' triall trid na beann, nan gleann, agus nan garbh-chrìoch, co math a's trid bliatèan agus mhachraichean na rìoghachd nì fad, tha 'ur n-uile chmìradh, agus 'ur n-uile thagradh air an gnàthachadh, chum leat nan Gàidheal a chur air 'aghaidh. Air son maith an t-sluagh so, is fionnhor innleachd a dhealt sibh, agus saothair a rinn sibh! Air son maith an t-sluagh so, chaidh sibh an làthair uachdarana, àrd-riaghlairan, agus dhaoine saoihtre, agus cumhachd na rìoghachd! As an leth bha 'ur combairle a's fearr an còmhnuidh deas, agus 'ur chuideas a's bonaitich agus a's treibh dhriche do ghnàth air a bhuilcachadh! Dhuibh fein is luchd-dùcha iad, agus 'nur sùilibh, tha ind fein, agus am buaidhean, measail agus taitneach. Ged nach leil annan sa ach neach ann an inntinn losail, aig nath 'eil ach beagan a'm chomas, gideadh, is taitneach leam 'fhaicinn gu'm bheil aig mo luchd-dùcha caraid dileas, de dhaidh, agus tréun, leis am miann gu'n soirbhicheadh gach nì leo, ge b'e àit anns an tilg Freasdal an Fìghearna Dé an crannchar! Tha duilichinn orm gideadh (mar a ta air gach duine a ta eòlach air uile bluaidhibh ar rannach nan Gàidheal) gu bheil éigian air a' cur air àireamh co-mhàrthach air am breith fhagail, gu dol thar chdantan farsuing agus farsuing a' dh'ionnsuidh dhùchanna céin. Mo thrùaghe! 's i' n' àit anns an tilg Freasdal an Fìghearna Dé an crannchar! 'S i' n' éigian fein a' spionadh air falbh a' gleann.

No. VII.

taibh an eòlais iad, ris am bheil iad air am tàghadh le mille ceangal, co teann 'sa ta 'n iadh-shlat ris na crannaibh aosta! Cha 'n 'eil comas air,—agus o'n dh' fhàs iad co mòr ann an àireamh, 's nach 'eil tuineachas freagarrach air an son ni's faide 'nan dùthaich fein, 'se 'n gliocas dol far am bi cothrom aca air solar iomchuidh a dheanamh air an son fein, agus air son an teaghlaichean. Dh' eirich mòran uireasbhuidh agus bochduinn air feadh na Gàidhealtachd, trid lìonmhoireachd an t-sluaigh, agus cha 'n 'eil seòl air cur as do so gu h-iomchuidh, ach le mòran a dhol air imirich do dhùchannaibh eile! Tha fios aig na h-uile nach 'eil sluaigh air an talamh, aig am bheil barrachd tlachd agus teas-ghraidh do dhùthaich am breith na th' aig na Gàidheil, air an aobhar sin, is mi mla-dach e ri smuaineachadh air, gur éiginn doibh a fàgail. An uair a dh' aidicheas na h-uile, nach robh riamh sluagh ann a bha ni bu chliùitiche, mheasail', ghaisgeil', agus chàirdeil' na na Gàidheil, is duilich nach robh cothrom aca gu léir air am beò-shlaint 'fhàotainn, ann an tìr an roimh-aithrichean! Ach o nach gabh so leasachadh tha e taitneach gu'n do sholas Freasdal an Tighearna àite freagarrach dh' ionnsuidh am feùd iad dol, agus far am bi iad an ceann ùine ghoirid, tha mi 'n dòchas, ni's sona na bha iad riamh 'nan dùthaich fein! Tha e sòlasach gu'm bheil mòran, a nis, a' faicinn so, agus gu'm bheil iad d' an deoin fein, ag uigheamachadh leis gach dìchioll 'nan coamas, chum iad fein, agus an teaghlaichean aiseag a mùll thar fairge! Tha so gu cinnteach tròm agus trioblaideach an toiseach, ach bithidh e mu dheireadh chum an leas fein! Tha buannachd tri-fillte a' sruthadh o so a dheanamh. Tha e chum maith do'n luchd-imirich fein, air doibh àite fhàgail anna nach comas doibh ach teachd-an-tìr ghànn, ghortach a sholaradh, agus dol a dh' ionnsuidh dùcha tharbhaich, far, trid dìchill agus saothreach am bi iad a claoidh a' seallbhachadh sìth agus paiseis, gun eagal orra aon chuid roimh guth a' mhaoir, no gaor na bàrd-sinn! Tha 'n imirich so mar an ceudna, chum maith do'n dàthaich a dh' fhàgadh, a chiunn, le àireamh an t-sluaigh a lughdachadh, nach bi i co buailteach do bhi tuilleadh air a claoidh le gairne, a leithid 'sa dh' fhiosraich i anns na bliadhnaicheibh 1836 agus 1837. Agus tha 'n imirich so chum mòr-bhuannachd do'n tìr a dh' ionnsuidh an téid iad, do bhrìgh gu'm bi i air a neartachadh, agus air a daingneachadh le sluagh a bha riamh dìchiollach, dìleas, treun, agus gaisgeil!

Tha eadar sè agus seachd céud anam a' cur rompa dol air imirich ann an ùine ghoirid a' sgìreachdaibh Throterais 'san Eilean Sgiath-anach a dh' ionnsuidh Eilein Eòin agus Cheap-Bhreton an Ameirica; agus mar an ceudna àireamh mhòr á Eilean Rathasaidh.—Tha dòchas agam gu'n éirich gu math do gach aon duibh fa leth, agus is ann gu sònraichte as an leth tha mi a' cur dragh oirbh leis an litir so. Tha iad 'nan daoine glìce, tuigsreach, agus deagh-bheusach,—agus 'nan daoine a bha riamh air an cleachdadh ri cròpadal, obair, agus saothair! Tha iad air gach seòl freagarrach air son na dùcha dh' ionnsuidh am bheil iad a' cur rompa dol, agus

tha dòchas againn, le beannachd an Tighearna, nach bi a chaidh aobhar-aithreachais sa, air son an aithreachaidh a ni iad. 'Se America gu clanteach dùthaich an duine bhochd, agus dhìchioll-aich, far am bheil an tuarasdail mòr agus teachd-an-tìr pailt agus mar! Tha iad an gu sònraichte, a thòid do Chanada Uachdarach, clanteach gu'n seirbhich leo, ma bhithas iad glie agus deanadach; ach mar bi, cha seirbhich iad ann an àite fo'n ghréin; oir, "An fear a bhios carrach 'sa bhaile se, bithidh e carrach 'sa bhaile' na thail." Tha 'na dùthaich sin anabarrach freagarrach air son nan Gàidheal. Le dol d'a b-ionnsaidh ni iad solar air son an slìochd, agus air son slìochd an slìochd se linnsean ri teachd! A réir eòlais, bithidh an slìochd, linnsean gu 'n àireamh an déigh se, a' seallachadh beannachdan a' phailteis, 'na sìth agus na saoradh, an uair a bhithas seann Albainn a' chluarais, feuddaidh e bhith, air tuiteam gu neoni! Feúmar a chùimhneachadh gu'n robh riaghachdan, agus cumhachdan, a dh'aindeoin am meud, am maice agus an lèiseim, ag éiridh agus a' tuiteam, anns gach linn e'n chrathachadh, a nana gu raig an là'n diugh! Chaidh iad sin seachad, coimhail ri agnadh an t-saoghail, agus cha'n 'eil aobhar againn a cho'-dhùnadh, nach lean an riaghachd Bhreatainnach uair eigin air slighe chàich! Feuddaidh an t-àm teachd, anns an tilgear a laghamna air eòl, agus anns am brisear a co'-dhealbhadh 'na bhloighdibh! Feuddaidh se uile tachairt do dhùthaich-breith na naimèir sin a ta nis a' dol air imirich thar chuantaibh staidhach, an uair a bhios an slìochd a' seirbheachadh, agus a' dol an lion-mheireachd ann an dùthaich chéin;—agus a' labhairt cannt shnas-mhor an roimh-aithrichean, 'na h-uile oirdheircas agus mhaice, mar a bha i sig Fionn, agus Oisean o chian!

Ach air domh a bhi labhairt air na daoineibh a ta 'cur rompa dol air imirich do dh-America, biodh fios agaibh, a Chuairteir dheagh-rànaich, gu 'm bheil mòran duibh ann an nìreasbhuidh agus aom an bochdainn. Air an aobhar sin, tha mi'n dòchas, gu'n tog sibh bhur guth as an leth mar a b' àbhaist, chum gu'm faighear air an son na nìthe sin nach gabh seachnadh dhoibh air son a' chuantarais. Tha mòran duibh ro ghàns do'n eudach, agus cha'n 'eil sin freagarrach air son geamhradh fada agus fuar America. Tha fios agaibh, a Chuairteir mheasail, ged tha 'n olann pailt, gu'm bheil an t-airgid gann agus na daoine air fàs bochd. Ged a chithear a' chaoir mhòr ach gann an uile agireachdaibh na h-Alba, le a gndis acidheil, agus 'le a rùsg min agus tròm, ag ionaltradh ann an seòl-làrachaidh nan tighean anns an d' àruicheadh iomadh curaidh treun, an déigh sin uile, tha a' chuid a's mò do na Gàidheil éu-comasach air nìread do na rùsgaibh sin fhaotainn 'sa sgead-sichean iad gu dol mar bu mhiùna leo, gu tigh Dhé a dh' éisdeachd na fhoceal an sin air a shearmonachadh! Tha mi, uime sin, ag carbadh, gu 'm bi shil agaibh air staid nan Gàidheal a ta fàgail na dùcha, cheim cuideachadh leo, air do na h-uile fios a bhi ann ead a rinnadh o cheann ghoirid air an son, an uair a thàinig an t-eudach, agus a' mhin ghrian ann am pailteas! Rinnadh an sin,

leibh-se, agus leo-san a lean 'ur 'n-eisimpleir, gearan as an leth, ann an caiunt co drùighteach agus oirdheirc, is nach b' urrainn na Sasunnaich thruacanta an cobhanna-ionmhais a chumail ni b' fhaide glaiste !

Ach, an uair a ta mi mar so, a' tagradh ribh as leth maith aim-sireil na muinntir so tha mi ma dh' fhéudas e bhith, le barrachd dùrachd, a' tagradh ribh as leth am maith spioradail ! Ged a thilgeadh an crànchur ann an dùthaich a ta éu-comusach air an cumail suas ann am pailteas, gidheadh, buidheachas do'n Tighearna bha iad gu so ann an dùthaich, far an robh na sgrìobtoirean air an craobh-sgaoileadh 'nan cànanain neartmhor, bhlasda fein,—agus far an robh sgoilean gu tiugh air an suidheachadh chum an oigridh àruch a suas anns gach eòlas, agus fìosrachadh feumail ! Air do na cùisibh a bhi mar so, tha e gu cinnteach 'na aobhar-mulaid, gu'm fàgadh co lion anam dùthaich an roimh-aithrichean gun searmonaiche, no fear-teagaisg, no maighstir-agoile a bhi maille riu, chum iad fein, agus an slìochd a shòillseachadh ann an tìr chéin agus choimheich anns na nithibh a bhuineas d'an sith shiorruidh. Tha gort dhith arain gu cinnteach eagalach, ach ciod i bochdainn do'n ghnè so,—ciod i gainne air bith an coimeas ri gort spioradail ? Ciod ged bhiodh gach saobhbheas a thàinig riamh as an talamh aig sluagh, ma tha soisgeul agus teachdairean Chrìosd a dhith orra, tha iad da rìreadh truagh ! Mar a ta 'n t-aran 'na lòn iomchuidh air son a' chuirp, mar sin, 'se focal an Tighearna an t-aon lòn freagarrach air son an anama ! Far nach 'eil meadhona coitchionn na beatha ri'm faotainn, fàsaidh an corp fànn, agus ann an ùine ghoirid bheir e suas an dèò :—ceart mar sin, “far nach 'eil taisbean,” far nach 'eil solus dealrach focail an Tighearna idir r'a faotainn, “leigear ris an sluagh” agus gheibh iad bàs !—(Gnàth xxix. 18.) Nach bu mhuladach an ni nam biodh an sluagh air am bheil mi 'labhairt a dhàoidh 'nan cuspairibh do'n bhrèith-eanas eagalach so a leanas—“Féuch, tha na làithean a' teachd, tha an Tighearna Iehobhah ag ràdh, 'san cuir mise gort anns an fhearann : cha'n i gort dhith arain, no tart dhith uisge ach a dhith éiseachd fhocal an Tighearna. Agus siùbhlaidh iad air an ais agus air an aghaidh, a dh' iarraidh focail an Tighearna, agus cha 'n fhaigh iad e.”—(Amos viii. 11, 12.)

An gabh, uime sin, ni air bith deanamh chum an sluagh so a ta fàgail na dùcha, a bheannachadh le ministeiribh agus maighstiribh-sgoile éudmhor agus dileas, a theid maille riu agus a dh' fhanas maille riu ann an tìr nan coigreach ! Tha mi fàgail na cùise 'n'ur laimh fein, a Chuairteir chòir, air domh a bhi làn-chinnteach, ma ghabhas ni air bith deanamh, gu'n deanar leibh-se e, leis an toil agus an tlachd sin a chithear 'n'ur 'n-uile gnìomharaibh ! Bhiodh e gu cinnteach 'na aobhar mulaid, nan teicheadh àireamh co mòr air falbh mar chaoraich o'n chrò,—seadh, mar chaoraich a' dol air seacharan gun bhunchaill, agus a dol gu bàs fa dheireadh anns na fàsaichibh falamh agus fàdhaich ! Ach abraibh, gu'm bheil cheana luchd-teagaisg air feadh nan àitean, chum am bheil na Gàidheil so

a' dol, gidheadh, bhiodh e 'na shochair mhòr, agus 'na bhuannachd do labhairt, an luchd-teagaisg so a chur an lionmhoireachd agus cuid diubh a chur a nùll air gach son fa leth do na longaibh-imirich? Biodh aig gach luing diubh so a ministeir agus a maighstir egoile fein,—rachadh iad a nùll, agus fanadh iad thall maille ri'a luchd-dùcha fein, agus an sin, bhiodh iad 'nam beannachadh do'n tìr agus do mhuinntir na tìrè, agus bhiodh e 'na nrram dhoibhsan a ta mar innealaibh ann an laimh an Fhreasdail, chum dorchadas agus aineolas 'fhògradh air falbh. Is beannuichte iadsan a ta 'nam meadhonaibh air èolas a' Bhlobuill a chraobh-agaoileadh! Faicibh baile na h-Aithne agus an Roimh,—Colosse agus Phillpi,—Tessalonica agus Ephesus,—Corint agus Antioch, an uair a bha iad gu h-iomlan air an truailleadh leis gach aingidheachd agus iòdhlaoradh.—faicibh a ris, na bailtean ceudna, an uair a bha bratach a' chroinn-chetisaidh, a' crathadh le buaidh thairis air brataichibh nan César, agus abraibh ciod a' ghlòir a ta 'g iadbadh mu cheann an duine sin a ghiulain d'an ionnnsuidh air tùs, eòlas a' Bhlobuill? Seallaibh air tìr bhur n-aithriche fein, a bha son uair air a h-àiteachadh le sluagh borb, bochd, aineolach, agus siadhaich,—sluagh, a bha 'teachd beò air cuothaibh-daraich, agus a bha air an truailleadh leis an t-saobh-chràbhadh bu ghràineil' agus a b' eagallaich' air an cùlas riàmh iomradh:—ach, tha 'n tìr sin, a nis, a thaobh soluis agus eòlais, fiosrachaidh agus saorsa, 'na glòir agus 'na farnad do'n t-saoghal gu h-iomlan! Faicibh, uime sin, na beannachdan luachmhor a bhuilichear orra-san, a ghiulain agéul aoibhneach na slàinte dh' ionnnsuidh na tìre air tùs, agus a rion strìgh chruaidh chum an sgéil sin' innseadh anns gach àit agus oisinn do'n rìoghachd! O! ma ta, na biodh e ri ràdh, gu'n dealaich an rìoghachd ri uiread d'a muinntir urramaich, gun na tròcairean agus na beannachdan sin a chomh-pairteachadh riu, a ta i fein ann an tonhas co mòr a' sealbhadh agus a' mealtninn. Cionnus a shoirbhicheas an sluagh so, ann an dùthaich chéin agus choimhich, as éugmhais meadhona an eòlais agus na slàinte? Tha fios againn, arson o eachdraidh an t-saoghail agus o thaisbean an Tighearna, gu'm bheil iadsan a ta ann an aineolas, agus ann an dòrchadas, anns an staid a's muladaich a dh' fhéudas a bhi, do bhrìgh, air doibh a bhi aineolach air Criosd, agus gun fhios aca air ni air bith m'a thiomchioll, nach urrainn agus nach iarr iad creidsinn ann! Tha 'n t-abstol ag ràdh, “Cionnus a ghairmeas iad airsann anns nach do chreid iad? agus cionnus a chreideas iad anns an ti air nach cual iad iomradh? agus cionnus a chluinneas iad gun searmonaiche?—(Rom. x. 14.)

Gabhaibh mo leisgeul, a Chasairteir urramaich, chum mi fada sibh—ach tha cùis na muinntir air son am bheil mi a' tagradh, airdh air tuilleadh leudachaidh oirre na fhuaire, agus air barrachd swim a bhi air a ghabhail di na's urrainn mise bbur caraid deadh-rùnach, a chur an cèill.

SGIATHANACH.

An t-Eilean Sgiathanach
Mòr meadhon an t-Samhraidh
1840.

CÒMHRADH—EACHANN TIRISDNEACH 'S AN CUÀIRTEAR.

Cua.—'N ann a rithist, Eachainn? Cha chreid mi nach 'aill leannan agad sa' bhaile-mhór, cha 'n urrainnear do chumail as.

Each.—Cha 'n eil, cha robh, a's cha bbi! Chaidh làithean mar leannanachd fein-seachad, 's ged bhithinn òg 's air toir mnatha, da rìribh cha 'n ann am measg ghuannagan a' bhaile-mhóir a rachais an ehuirdhe; 's olc a fhreagrachd iad do m' leithid—ach suidhidh mi le 'r cead air a' chathair—tha mo cheana san tuaisnealach.

Cua.—Ciod so 'dh 'èirich do d' cheann, Eachainn?

Each.—Thig e bhnaithe ri ùine, tha dòchas agam, ach cha seachadh ceann iarunn, gun ghuth air eanchainn chumanda an t-èite 'a robh mise 'n diugh.

Cua.—C' àit an robh thu, Eachainn?

Each.—An robh mi! Ma ta, le 'r cead, cha 'n ann gu droch fhreagairt a fheirt duibh—'s coma c' àit an robh mi—bhidh latha 'a bliadhnna mun bi mise san àite cheudna 'rithist. Nach robh mi am *Paisley* air carbad no smùide; ach c' arson a bhithinn a' gearan; 'ann agam tha'n t-aobhar taingealachd gu bheil mi bha, 's nach do shéideadh a suas mi am bhloighdeibh anns na speuraibh. O! b'e bhi 'buairadh an Fhreasdail, do dhuine sam bith 'na bheachd cuid a chunnairt a ghabhail d'a leithid a dh-àite, fhad 's a tha comas gan cas aige, no dh' fhaodas e suidhe an cairt shocach, chiallach, air boitein còrlach.

Cua.—'N ann mar sin tha thu 'labhairt mu 'n aon dòigh shìobhail a's innleachdaiche 'fhuaras riabh a mach le mac an duine?

Each.—Cha 'n eil ceist nach 'eil i innleachdach; cha 'n ann an sin tha 'n fhàillinn ach an cluinn sibh mi—b'fhearr leam latha 'ghabhail g'a choiseachd, na dol an dàil na h-àprait cheudna a rithist. Cha robh mi tiota air falbh innte 'nuair a bheirinn na chunnaic mi riabh gu robh mi aon uair eile air bean mo chois air fonn, no ged a b' ann suas gu m' ambaich a mach air a' mhuir. Fhear-aibh 's a ghaoil! b'e sin an carbad sìubhlach; tha mi air bharrail nan gabhadh e air 'aghart uair an naireadair na b' fhaide gu 'n robh m' eanchainn mar bhrochan an claiseann mo chian.

Cua.—Seadh, Eachainn, innis domh mar thachair.

Each.—Tha mac agam, mar tha fios agaibh, san àite so; gille dianadach, glic, grunn-dail. Tha mi 'deanamh dhoth gu bheil a'ail aige ri bean fhaotainn ann am *Paisley*, 's cha 'n fhòghnadh leis gu mise dhol a mach g'a h-amharc. Cha robh mi déigheil air carbad na smùide, ach bha Niall, ('s e sin ainm mo mhic) agus b'urdeasach òg eile, agaomaire 'mhuinntir an Òbair a bha annaile ris, déigheil air fala-dhà bhi aca air mo thàillibh. A stigh do charbad na smùide chàirich iad mi, ag ràdh rium gum bithinn co pocrach, shàmbach, fhoisueach 's ged a bhithinn ann an cathair mhóir taobh an teine. Ghabh mi beachd air a' charbad—chunnaic mi fear na stiùrach a' gabhail 'àite, le ailua iarunn 'na làmh, agus fear eile san toiseach mar gum biodh fear-innse nan uisgeachan ann, ag amharc a mach. Bha smùid as an t-shimileir 's na

h-uile mi sàmhach, seorach nì's leòir. Chaidh mi 'stigh, agus shuidh mi dlùth do 'n uinneig chum sealladh a bhì agam air an dùthaich. Tiota beag 'na dhéigh sin chuala mi bene mòr—ràn tàchanach ard, agus an sin fead oiltéil. “Ciod è se?” arsa mise ri Niall; rium esan 's an Latharnach gaire. “Sud agaibh, athair” arsa Niall, “eisirich an eich iaruin, 's e 'tegnairt falbh.” “Stirich na h-oilt!” arsa mise, “leig a mach mi.” Ach bha 'n doras air a dhruidendh. Thug an t-each-iaruin stadag—bhual an carbad anns an robh mise air fear a bha roimhe, agus bhual am fear a bha 'na dhéigh an fear anns an robh sinne. Cha mhór nach do phromadh m' fhiacalan an aghaidh a chéile. Thug e ràn eile, agus fead; agus an sin leig iad siubhal a chas da—'s thàr eas. Thòisich an stairirich 's a' ghleadhraich. “'Nì se a' chathair-mhór a Niall?” arsa mise. Bha e 'dol a nis 'na shiubhal, 's cha b' e siubhal an eich, no luathas an fhéidh; cha d' thugadh coithir chasam riabh do bheò-chrentair air an talamh a bhos, no sgathan do dh-eam sua speuraibh shuas na chumadh ris. Cha d' thuirt mi féin diag—rim mi greim-bàis, gun fhios o' arson, air an àite-shuidhe. Dhàin mi mo bheul—chas mi m' fhiacalan mun cuirian r'o'm' theangaidh iad—dh' fhorc mi mo chasam gu daingeann, 's bhithinn ceart shuarrach ged robh mo chlàisneachd sa' chiste ruaidh ann an Tirithe 's mi féin cho bodhar ri Iain Balbhan. Chuir Niall a bheul ri m' chluais—“Athair” ars' esan “a' bheil sibh 'nur cadal?” “Uist?” arsa mise “bì sàmhach.” Chuir an t-Obanach o'g a cheann ri m' chluais. “Eachainn,” ars' esan “nach e 'n t-each iaruin féin an gille?” “Uist!” arsa mise. Bha mi nà a' tiginn gu seòrsa do thùr, ghabh mi misneach, ach bha seòrsa do mair' orm; oir bha bean mhór ahtoda ribeimeach, reamhar, 'sa' charbad, agus ge b' àrd gleadhraich an eich iaruin, bha a guth co ard, agus a teanga neòrr-thaing ob luath. Bha 'n uinneag fògaithe; dh' amhairc mi mach a' ghabhail seallaidh air an t-saoghal, ach ghrad eptor iad air m' ais mi. “Thoir an aire dhàit féin” ars' iadsan, “cum a stigh do cheann, air neo theagamh gum fàg thu mìle 'd dhéigh mun iomdrain thu o d' ghuailibh e.” Ghrad tharruing mi air m' ais, 's bu mhaith gu 'n do tharruing; oir chuala mi gormraich agus ranaich oiltéil a' dlùthachadh oirnn. Cha robh a' mhuc-mhara sin riabh air euan a dheanadh séidrich coitach ris. Thainig seòrsa do bhreislich orm—ach ghrad chaidh stèud-each iaruin eile seachad oirnn 'na ruith 's na dheam-ruith, a' séidrich 's a' fèdalaich le boile thug orm cuiothnachadh le h-oilt. Bha na fìcheadan carbad 'na dhéigh ach cha deach peitair riabh o' bheul a' ghuma-mhòir le luas bu mhó na chaidh iad seachad oirnn. Cha robh dùil agam gu 'n robh leud na lùdaig eadar an dà charbad, 's nam biodh iad air a chéile 'bheuladh, o' àit an sin an robh Eathana? Tharruing mi m' anail. “Tha 'n sud non rugha fodhainn” arsa mise rium féin. Dh' fheuch mi mis beandachadh air an dùthaich mu 'n cuairt, ach cha robh co comasach, cha robh a' bheng air am b' arrainn an t-stiù seorachadh, ach na h-uile nachadh, as craobh, a' s' cmooc, a' s' tigh, a' ruith mu 'n cuairt

an dòigh a chéile; tighean mòr a' tighin san t-sealladh, ach ge b' fhada bhuainn iad cha b' fhada 'gan ruigheachd—am prioba na sùl bha sinn seachad orra. Chunnaic mi achadh air an robh mòran mhulan a's ruchdan feòir. Bha iad a' ruith mu 'n cusairt, a h-uile h-aon air a bhonn féin mar ghille-mirein, 's an t-iomlan mar gum biodh iad a' dannsa ceithir-chuir-fhichead ruighe-thulachain. Dh' fheuch mi an àireamh ach mun do chunnt mi leth-dusan diubh bha iad as an t-sealladh. Bha mi nis 'gam fhaireachduinn fein rud-eiginn socruch agus an t-eagal 'gam fhàgail, nuair thainig an dubh-dhorchadas oirnn! Cha robh grian no leus soluis ann, creag mhòr dhubb ri cliathach a' charbaid, agus an sòn fhuaim fhàsail eagalach, air chor agus eadar rànaich an eich iaruin, gleadhraich na h-acfhuinn agus co' fbreagrachd mhic-talla san uaimh dhoroche tre 'n robh sinn a' dol, gu 'n robh mi uile gu léir fo eagal na bu mhò ua bha mi fhathast—air mo bhódhradh, air mo dhalladh, 's mo cheann san tuainealach. “Ciod è so?” arsa mise ri Niall. “An *TunneP*” ars' esan. “B'e 'n donnal e gu dearbh” arsa mise, “an donnalach is gràinne chuala mi,” ach am prioba na sùl bha sinn a mach taobh eile 'chnoic!—Tharruing mi m' anail agus thog mo chridhe. Chaidh sinn a nis romh dhùthaich àillidh—bha eich a's crodh a's caoraich ag ionaltradh—ach cha robh a h-aon diubh, no beò-chreutair, nach do theich o thaobh an rathaid mar dhlùth-aich sinn orra, an cinn 's an earbail ri h-athar, 's cha b' iongantach sin, b' e 'n t-annas e do na brùidean bochda. Bha nis, mar a shaoil leam an anail an uchd an eich iaruin,—thug e ràin. “Fhalbh” arsa mise “cha 'n iongantach leam pathadh a bhi ort.” Chuala mi beuc—a's fead—bha 'n siubhal a' fàs na bu mhoille. “Cha 'n urrainn sud seasamh,” arsa mise ri Niall. Stad an carbad. “Leig a mach mi” arsa mise, oir smuaintich mi gu 'n deach mionach an eich iaruin air aimbreit, 's gu 'n sgàineadh an coire mór anns an robh 'n t-uisge goileach. “Leig a mach mi,” arsa mise. “Air ur socair, athair” arsa Niall. Dh' fhosgail duine modhail, agus cuairt òir mu 'aid, an dorus. “Thigibh a mach, a dhaoin-uaisle” ars' esan. “'Ne gu bheil sinn ceann an rathaid?” arsa mise, “ochd mìle ann an ochd-mionaide-deug! Chaidh sinn a mach ach 's gann a b' urrainn domh seasamh leis an tuainealach a bha 'm cheann. Ciod a th' agaibh air, ach gum faca mi leannan Nèill, 's air m' fhocal caille eireachdail. Nuair bha e féin san t-Obanach òg ag iunse' mu 'n eagal a bha orm, sheas i mi gu gasda, agus chàin i carbad an iaruin gu fogh-aiteach. Sin agaibh mar thachair dhomh.

‘Cua.—Mo mhile taing Eachainn! ach ciamar thainig thu air t' ais?

Each.—Thill mi san dòigh cheudna; cha dealaicheadh iad rium, cha robh feum a bhi 'cur 'nan aghaidh. Chaidh mi 'stigh, sheachain mi 'n uinneag, dhùin mi mo shùilean, dh' fhore mi mo chasan; “Chuir an lionn a dh'òl mi,” arsa mise “cadal orm, leigibh leam.” Dh' fhalbh sinn; thòisich mi air Laoidh Mhic Cealair agus gach laoidh eile bha agam air mo theangaidh, aithris, ach mun d' fhuair

mi leth rombpa, bha sinn aig ceann ar turna, agus a rithist tèarainte air sràidibh Ghlaschu. Sin agaibh, a Chuaireoir rùnaich, eachdraidh mo thuruis do *Phaisley*.

Cua.—Agus a nis, Eachainn, nach aidich thu gur mór an t-shochair na h-innleachdan sin? 'S éiginn gum bi daoine 'siubhal o àite gu' h-àite, tha do ghnòthuichean a nis eadar àit agus àite, eadar duine agus duine, do mhalairt 's do dh-iomairt do gach seòrsa, gur h-anabharrach an t-shochair tha daoine 'faotainn napa. Cha 'n urrainnear Lunnuinn agus Glaschu a tharruing nas dlùithe d'a chèile na tha iad—Lunnuinn a shladadh a nuas, no Glaschu a sparradh a nuas; cha 'n eil e comasach an t-astar a dheanamh nas giorra na tha e; ach ma gheibhear an t-astar a dheanamh anns a' cheathramh cuid do 'n ùine b' àbhaist da 'ghabhail, nach e sin an t-aon nì 's ged a bhiodh iad air an dlùthachach r'a chèile? Tha leth-cheud mìle 'nis, mar bha deich mìle ri linn m' òige. Siùblaidh daoine nis ann an ceithir-uaire-fichead asdar a ghabhadh seachdain o chionn fhichead bliadhna; agus cha chosd e an deicemh cuid do chur a mach airgid; 's nach mór an t-shochair sin?

Each.—Cha léir dhomh féin gu bheil a' chùis mar tha sibh ag ràdh. Ma tha cothrom aig daoine nis air dol o àite gu h-àite nach robh aca, ciod è sin? A' bheil iad nas saoire 's nas lugha cosd aig deireadh na bliadhna? An àite sin, tha iad a' cosd, a dheich uiread 's a bha na daoine bha 'n d' thàinig iad; tha iad a dheich tricead o'n tigh. Mur biodh cothrom aig ceatharnaich air dol gu Galldachd ach air bonn an coise, no aig na h-uaislean ach air muin eich, le bhailios no màileid leathraich air cùl na diollaid, mar a b' àbhaist, cha bhiodh uiread do dh-òr 's do dh-airgid dhaoine 'ga chosd a' ruith o àite gu h-àite, 's bhiodh iad a cheart cho math dhet aig ceann na bliadhna.

Cua.—Faodaidh tu a ràdh gu 'n robh an dùthaich co math dhet 'nuair nach robh drochaid, no rathad mór an rìgh, no cairtean no baracha-rotha sau tìr; an ministear féin a' marcachd do'n Eaglais, 's a bhean air pillein air a chùl, 's a dà làimh mu 'theis-meadhoin; agus an taobh air chùl srathrach, le taobh cònaich.

Each.—Ma tà cha 'n eil fios agam nach robh agus móran na b' fhèarr. Ged labhradh sibh fad bliadhna, cha toir sibh orm a chreidsinn nach 'eil bochdaimean agus fuachd, agus dìth-càirdeis a' tighin a stigh do dhùthaich mar tha na cleachdaimean, ùra Gallda sin a' tighin oirnn. Nach taitneach an nì marcachd air muin eich, no gu seocrach, ciallach athaiseach, air cairt, agus mar a shubhairt mi, boitein cònaich fo dhuine, agus sealladh a bhi aige do'n t-shaoghal àillidh na 'n cuairt da, gun sgàth gun imcheist, seach a bhi air a ghlasadh a stigh 'na leithid a dh' àite 's an robh mise, bruach ard air gach taobh dha, agus an àit eile a' ruith mar nathair fo 'n talamh, agus cridhe duine 'bualadh 'na uchd, mar gum bu mhaigheach bhochd ghealtach e 's an miel-chu air a déigh. Coma leam iad!

Cua.—'Bheil truas idir agad ris na h-eich bhochda? Nach déis-

inneach an ni bhi air do tharuing air carbad cheithir each, agus mothuchadh mar tha iad air an liodairt—air an claoide—air an sàrnachadh—air am murt—cuid diubh a' tuiteam, mar a chuanais mi, gun phlòg air an rathad-mhór fo sgiùrsadh eagallach neo-fochamhor nam béidean tha 'gan ionairt. Tha solas orm gu 'n d' fhuaradh a mach dòigh anns am bi na h-eich ghasda air an caomhadh. An ceann ùine ghoirid bidh malairt na dùthcha air a ghiùlan air na stighibh iarunn. A bharrachd air so tha iad ag iteachadh luch gach seòrsa teachd-an-tir, agus iomadh ni eile dhuinne. Fàic thusa na carbadan iarunn tha air tòiseachadh an diugh fòin eadar Ghlaschu 's Ionar-Air; nach anabarrach am fosgladh tha e 'deanamh? Thig iasg a's uighean, a's ìm, a's meas, a nuas a nis o gach àite eadar sinne agus Ionar-Air; brùchdaidh gach baile 'mach na sìr' aca r'a sheachnadh; thig iad a nuas sa' mhaduinn le gach goireas a stèidheas iad a ghabhas reic, agus pillidh iad dachaidh san fheasgar le 'thiacht' ann sporan! 'Bheil sochair an sin?

Each.—Cha léur dhomh gu bheil. Gun teagamh is sochair e do Ghlaschu; tha 'h-uile cearn a' dòrtadh a stigh na tha aca r'a sheachnadh, a reamhrachadh a' bhaile-mhóir so, agus tha a bhuil: tha e 'fàs' a' fàs, tighean ùra—oibrichean ùra—sràidean ùra—agus nach 'eil fàs e' àit an stad iad—coithichean smùid o gach eilein, o gach cearn an Eivinn a's Sasann—a' toirt luchd air muin luchd a bheathachadh slungli mòr an àite so; agus a nis, carbadan iarunn a' slaodadh a stigh gach nà. Tha sin na shochair mhór, gun teagamh, do Ghlaschu, ach b'e sin “Calum beag a chur a dhith chum Murcha-mór a reamhrachadh.” Cìod an t-sochair do mhuinntir Ionar-Air agus *Irvine*, agus na h-àiteachan sin, anns nach urrainn doibh a nà, cudainn, no bodach-vuadh, no ugh no ìm a cheannach, gun uiread a dhiol air a shon 's a tha muinntir Ghlaschu a' deanamh. 'S mòr an t-sochair dhòmhla, da rìribh, nach toir mo bhean ugh dhomh air latha chisg, aith 'gan gleidheadh airson Ghlaschu. Tha mise 'g ràdh ruibh, nam biodh Glaschu agus a leithid a mach air a' mhair, gu 'a robh pailteas an tìr. 'S iad na bailte móra tha 'g ithe na dùthcha. Nach 'eil a nis làn chluinnteach còd mìle fear a' giùlan bidh a lìonadh broannaichean muinntir Ghlaschu. Tha e 'cur a'm chuimhse-sa muc mhór a bha mo bhean son uair a' reamhrachadh. Cha robh càl no bantàta, no fuigheall seòrsa no coirce, no mionach éisg, no ni air an gramaicheadh fìcaill, nach robh i 'slaodadh 'ionnsaidh na béide. Chluinn-eadh tu na cearcan a' gogail 's a' sgrìobadh an dùnnan leis an acras—am coileach frangach cha d' rian e guguil fad mìos—am mada' breac, am t-eon chu-uige 's fèarr an Tìrthe, 'earball eadar a chosan, 's a chmàshan a' tighin ro' chraicinn—na tunagan 's “fàg fàg” a' ghearrain uapa bho mhòch gu h-anmoch, agus so mìle chum an torc breac a reamhrachadh. Co luch 's a mharbhadh e, b'e sin latha 'n àigh do gach crentair mar 'n dorus; chluinneadh tu na geòidh a' egsigil gu farumach, na cearcan a' goguil le seòla—uprait air gach aon diubh—an coileach frangach 's a spreagail cho dearg ris an sgàrlaid a' guguil gu cridheil—'s am mada' coir a' tathann gu togarrach

—na tannagan a' smàmh air ùinne nan gíadh agus a' mìreag gu sabhach : agus c' arson ? Mharbhadh a' mhuc mhór ; bha na chaith a' bhéid air a roinn eadar gach creutair eile.

Cua.—Tha sin glé mhath, Eachainn, ach c' àit an deach an t-airgid a fhuair do bhean airson na muice ?

Each.—Ma tà chuir sibh ceist orm ; sin ni tha dailich a fhreagairt ; cheannachadh sud agus so—gùn ùr—currachd ùr—*umbrella* ùr—soithichean ùra creadha, 's na ficheadan ni eile nach d' ionndraich sinn gas an d' thug am fasan a stigh iad ;—tha mi ann mearachd—thug i a' pheiteag so dhomh tha orm.

Cua.—Ach c' arson nach do reic thu féin a' mhuc, 's nach do phàigh thu do mhàl leis an airgid ?

Each.—Fhir mo chridhe, thug mi 'mhuc 'nuair bha i 'na h-nircean de m' mhnaoi. “So,” arsa mise latha bha i 'g iarraidh ni-eigina bhana, “so” arsa mise, “nircean ; reamhraich o 's reic e, agus ceannaich na tha 'dhith ort.” “Mo bheannachd ort, Eachainn !” arsa ise. Chuireadh ann an crò e—thòisich an reamhraich ; ma bha 'm meòg goirt, “thoir do 'n mhuic e”—ma bha 'bhilathach tana, “thoir do 'n mhuic e”—na dallagan a b' àbhaist duinn fhàgail air a' chladach b' éigian an toirt dachaidh do 'n mhuic. Ann an son fhocal bha 'h-uile ni air a chladadh do chrò na muice—ach chuireadh a' gheoc innse ann dheidreadh. “Mo mhuc féin,” arsa mo bhean ; bha i co bédail as na bha do sheall eirre 's ged robh i aice air a cich. Cha duit mi dìog. 'S aithne dhuibh na meathan, a Chuairteir ; cha 'n eil math bhi 'oar 'nan aghaidh—'s mór an t-shochair sith. Ach 's éigim domh faibh ; slàn leibh ? fhir mo chridhe—ma chaomhar mi bidh mi air 'm ais an ùine ghoirid le luchd do bhunaichean, agus chù mi sibh. Slàn leibh !

Cua.—Slàn leat ! Eachainn. 'Se 'm baile-mór mionach na dùthcha, agus is eic a thig do na làmhnan 's na casan a bhi 'gearan 'na aghaidh—Ach slàn leat !

Each.—Aon fhocal ; tha mi 'guidhe oirbh gun iomradh thoirt annas a' Chuairteir ma 's mheic, air neo cha raig mise 'leas pilladh. Slàn leibh ! fhir mo chridhe.

INNSEANAICH AMERICA.

EARRANN I.

Ann an cogadh no ann an sealgairachd, cha 'n eil daoine air uachdar an t-saoghail a bheir bàrr air na h-Inneanaich tha 'tuineachadh na cearna sin do America nach eil air a thuineachadh leis na daoine geala. Tha iad a nis, mo thràighe ! ainneamh seach mair bha iad son uair ; oir mar a tha na daoine geala 'fàs nas lìonmhoire agus nas cumhachdaiche, tha na h-Inneanaich air an agèirsadh romhpa air an ais, o dhùthaich gu dùthaich ; agus air an claidh le gach gnè ainneir agus fhòrreirt a's an-ìochdmhoire. Cha chualas riabh iomradh air daoineibh a's faide theid air tòir nàmhaid, agus a's-dioghaltaiche, na Inneanaich America. Caithidh iad làithean agus mìosan, agus gu tric bliadhnaichean, air tòir neach air bith a dhùsg an corruich. Cha

do lean Abbag riabh air luirg, co dlùth, co neo-agitheach shaothair-each 's a ni an t-Inneanach. Tha e suarach mu sgios, mu fhulangas, mu chunnart; 's caoin shuarrach leis faachd no teas, saothair no faireachadh, coille no mòinteach. Cha 'n eil ni 'na bheachd ach a nàmhaid a ghlacadh 's a mhilleadh; cha 'n eil togradh 'na chridhe ach murt; agus 'na dhéigh sin uile, cha 'n ann gu dàna, mianeachail, fearail, treun, a dh' fheuchas e so a dhèanamh, ach, mar an nathair lùbach, tha e ag iadhadh mu thimchioll a nàmhaid. Cha toir e rabhadh no faireachadh. Gu tric 's e 'm peileir tre 'n chridhe, no am t-shaighead air a sàthadh gu domhain sa' chòm, a' cheud sanas a gheibhear gu bheil an nàmhaid dlùth.

Nuair tha iadsan aig a' bhaile tha iad a' caitheamh an ùine ann an cadal taobh nan cnoc, ann an seanachas r'a chéile mu na blàir anns an robh iad, agus àireamh nan naimhdean a sgrios iad, na claignn a thug iad dachaidh, na tighean a loisg iad, na leanaban agus na musthan a chuir iad gu bàs.

"Chunnaic mi aon diubh" arsa fear-turais a bha 'nam measg, "an gaisgeach òg ainmeil ris an can iad am Fang, no am Fitheach-fadhaich, duine 's tric a choisinn cliù mòram measg a lachd-dùthcha. Bha e mu thimchioll fichead bliadhna dh' aois, àrd, eireachdail, dreachumhor 'na phearsa; bad do dh-alt donn air mullach a chiun air a cheangal de h-éill, a' seasamh a suas, agus dos àrd do dh-itean an fhìreoin air a cheangal leis, agus a' lùbadh 's a' crathadh san t-soirbheas. Bha seòrsa do bhrat aotrom mu 'mheadhon, am bogha-saighead agus an dòrlach làn tarsuinn air 'uclid. Cha 'n fhaca mi riabh òigfbear bu mhaiseiche dealbh. Cha robh nabhar, no colg, no buaireas 'na shùil, ach an àite sin bha coltas suilbhearra, fathail agus teò-chridheach.

"Thachair do 'n òganach so bhi 'pilleadh dhachaidh o chionn ghoirid o àit anns an robh e a' sealgairachd, astar beagan làithean o 'dhùth-aich féin. Bha a' ghrian a' dol fodha, ag òradh le 'h-àilleachd nasal àird nan speur; bha fionnarachd an anmoich air teachd—dealt an fheasgair a' braonadh gu ciùin—bha 'm fitheach 's am fang ag iarraidh fàgaidh am bàrr nan craobh. Bha fichead mìle aige fhathast ri dol, ach bha e' gabhail air aghart, a' marcachd steud co siùbhlach sgairteil, eusgaidh 's a thogadh riabh air cluanaibh feurach *Ottawa*. Bha 'ghunna caol aige fo 'achlais agus sùil na bu chinntiche cha do chaith riabh air cuspair, na sùil an Fhithich-fhiadhaich, oir b'e sin, mar thuirt sinn cheana, a b' ainm dha. Bha e 'gabhail air aghart a' crònan duansig a chuir e r'a chéile d'a leannan—oir tha gaol a's gràdh, a's cridheachan 'nam measg so, mar tha 'uar measg-ne féin. Air dhà amharc a suas cadar e 's fàire, chunnaic e ceathrar mharcaichean air bearradh ard a bha os a cheann. Shaoil e gum b' ann d'a mhuinntir féin iad, cuid d'a chàirdean a' pilleadh dhachaidh o'n t-sealgairachd, mar bha e féin. Thog e iolach a dhùthcha; fheagair gach creag 's gach doire. Mhothuich e gu 'n do stad iad, agus 'na dhéigh sin tharruing iad gu h-athaiseach a dh' ionnsuidh an àite 'n robh e gabhail air 'aghart. Chum e sùil orra, ach mar dhlùthaich iad air thuig e gum buineadh iad do theubh eile bha ann an naimhdeas mór an aghaidh a dhùthcha. Dhealaich iad o chéile, mar gum biodh iad

a' dol g'a chuartaichadh. Thainig peileir le srann seachad air—bhual fear eile e 'm bàrr na gualann,—ach cha robh a leòn cunnartach. Thog iadsan a nis iolach an dhùthcha féin, ach cha do chaill ean a mhinneachd—tbog e 'iolach féin na b' àirde na rinn e roimhe sin, agus, le luathas na gaoithe, tbàr e as. Bha e mu thimchioll astar urchrach air thoiseach orra; bha fios aige nach robh steud ann an tìr *Ottawa* a chumadh suas ris an eàch eusgaidh, lùth'or, laidir, air an robh e 'marcachd; dh' fhàg e gach monadh agus gleann 'na dhéigh; cha luithe bha e thairis air aon ghuala beinne na bha e suas ri h-uchdach eile—ach bha a naimhdean aig a shàil; bha fuaim iadhar an cuid each 'na chluasan, agus fead na slaithe 'gan egiùradh air an aghart. Cha b' urra' dhoibh stad gu ìosgadh air. Bha e nis mar mhille no dbà d'a dhùthaich féin—bha fios aige gu 'n robh coille no gùasach fharsuinn dlùth dha, air an robh e mion eòlach—bha 'n oidhche fàs dorch—nan ruigeadh e 'choille bha fios aige nach b' eagal da, ach bha 'n steud an impie toirt thairis, bha 'anail 'na uchd, bha e 'plosgadh gu tróm, bha 'cheum a' fàs tuisleach, briste, neo chinnteach—bhrosnuich am maraich' e le buaireas anabharrach—rinn an t-each gaeda a dhicbioll—ach mar cheithreamh mille do 'n choille dh' fhàilnich e, thuit e. Leum am Fang òg dheth, 's mar fhiadh na beinne ro'n fhaoghaid, thug e 'choille air. Thog a luchd-ruaig iolach ghàirdeachais, ach cha robh fàth gàirdeachais—bha luathas na h-eilid am bonnaibh a chas. Bha e nis mar leth cheud slat do 'n choille—mhòthuich e gu 'n robh e as an eisimeil—sheas iad, agus ghrad loisg gach fear dhiubh urchuir air a dhéigh. Chuala 'm Fang fuaim nam peileirean gu h-ard am measg gheugan nan craobh—thionndaidh e air a shàil, agus mar chaidh e stigh do choille a dhùthcha féin, far nach ba dàna leantainn, thog e iolach bhuidhar, caithream dùlain a dhaoine féin—agus an tiota bha e tèaruinte!"

Tha Innseanaich America anabharrach deas 'nan cainnt, agus snasbhriathrach fileanta 'nan doigh-labhairt. Anns a' bhliadhna 1774 thechair gu 'n do mhurtadh duine geal le innseanaich do theubh cholgarr *Shabhanie*—agus chaidh Sasunnach an-ìochd'or d' am b' ainm Coirneal *Cressop*, duine bha ainmeil airson a ghiùlain fhuileachdaich, fhiadhaich, an aghaidh nan Innseanach, a mach le saighdearan a bha leis air tòir nam murtairean, a' cur roimhe gu 'n dloladh e bàs an duine 'chuireadh a dhith leo. Chunnaic e agoth aotrom a' tighin thairis o thaobh eile a' chaoil gus an tìr air an robh na Sasannaich a chòmhnuidh. Bha aon bhean agus triùir phàisdean san agoth, agus aon Innseanach 'ga h-iomram. Thainig an agoth gu tìr; bha *Cressop* agus a' chuid saighdearan am falach taobh na h-abhunn, agus co luath 's a ràinig an agoth tìr, loisg iad, agus mharbhadh leo gach aon a bha innte!

Gu tràgh có 'thachair a bhi 'n ao ach teaghlach Innseanaich d' am b' ainm *Logan*, duine bha anabharrach bàigheil freasdalach, dileas do na Sasannaich; an t-àona charaid bu sheasmhaiche bha aca am measg nan Innseanaich uile. Dhùig murt a theaghlach corruih Lógan, agus da rìribh cha b' iongantach ged a dhùig. Ghrad chinn e 'na mairbhadh cho guineach 's a bha aca. Cheannsuicheadh a dhùthaich;

bhacadhaich na Sasunnach 'nan aghaidh, agus ghuidh iad sìth agus réite. Chunnaic *Lógan* nach robh math dhàsan seasamh a mach leis féin. Chuir e teachdair a dh' ionnsuidh moraire 'a Daimhbóir, Albannach sìonail a bha air ceann an airm Shasunnach, agus so an teachdair eadh a chuir e g'a ionnsuidh.

"Leigidh mi" arsa *Lógan*, "gu fiannis son duine tha bea, an deachaidh duine geal riabh a stigh do bhethan Lógain a-crach 's nach d' fhuair e biadh, paitheach 's nach d' fhuair e deoch? An deachaidh duine geal riabh a stigh do thigh Lógain air fàrachd, agus nach do bhlàitich Lógan e, no rùiste 's nach d' thug Lógan brat dha? Nuair a bha 'n dùthaich gu léir air éiridh an aghaidh nan daoine geala, nach d' fhuirich Lógan aig a bhaile, 's nach d' iarr e sìth? Nach d' rinn mo dhaoine féin tàir orm, 's mar chaidh iad seachad nach do chrath iad an cinn le epid? 'ead, 'ars' iadsan 'Lógan, caraid nan daoine geala'. Ach mhurt na daoine geala teaghlach Lógain; cha d' fhàg iad a h-aon, seadh a h-aon—a nis cha 'n eil an bboisne do fhuil Lógain ann an cuise beò-chreutair air aghaidh an t-eaghsail mhóir! Thug so ormea dìoghaltas iarraidh, agus fhuair mi e—seadh sìth dìoghaltais—chuir mi an cath—mharbh mi mòran, dhóirt mi fail nan daoine geala gu neo-ghann. Airson maith me dhùthcha tha mi fo shòlas gu 'n d' rian iad sìth ris na daoine geala, gu bheil an cogadh seachad—ach na smuainticheadh neach air bith gur h-e 'n t-eagal tha 'teirt orm labhairt mar so. Eagal! sin mi nach d' fhiosraich Lógan riabh; cha philleadh e air a shàil ged theasraigeadh sin a bheatha dha. Có 'ghuileas airson bàs Lógain? Cha 'n eil a h-aon, seadh fù a h-aon, air uachdar an t-eaghsail mhóir; air boinne do fhuil Lógain cha 'n eil an cuise bheò!"

SMAOINTEAN A DHÙISGEADH AIR FAICHE BHANNOCBURN.

Earrann I.

"Nuair dhìrear gu Daingneach Shruithleidh a tha mar fhiannais aonmhor, aonrach air eachdraidh nam machraichean fiala sin a cheumarrachear mu'n cuairt; 's liomhor smaoin thiamhaidh a dhùisgear mu na cùiseibh cian-iomraitheach a thachair 's na lìantibh a dh' fhalbh. Cuimhnichear gu h-àraidh air an aimsir san robh bratach nan coigreach a' srannraich air na ballachaibh aod' ud. Cuimhnichear air an seann sìonail sin a rinn rìgh gu cuing nan Sasunnach a bhrisadh 's gu Albainn a chur saor, an Ridire *William Wallace*. Cuimhnichear air Rìgh so nan Gaileach air am bi cuimhne bhios maireannach mar na beanntan 'nuair a cheumarrachear na smointean air an tric a thredraich e 'laochraidh gu strìgh. Am feadh a bhith mar so a' leughadh eachdraidh na connspaid 'bh' eadar Albainn a's Sasann; mu thràinneas dà mhìle air falbh cumbarrachear an fhaiche sin air an do chrìochnaich i le buaidh 's le clì nach searg do'n dùthaich do'n cuimheantas "am Foghan calgarra." Ach feumar an fhaiche bhàidhar a ruigeadh mun fiosraichear am pìogadh crìdhe sin a's dual do 'r luchd-dùthcha ann a bhi ceumnaich na faiche dh' fhàgadh

innseach le gaisgeadh 's le buaidh. Agus ged nach cuimhnichte idir air na cùisibh sònraichte sin, cha bu chomasach gluasad gu neo-umhaileach feadh nan raointean boidheach ud 's ind fe'n auaicheantas shamhruidh. Tha samhachair ma 'n cuairt mar nach cluinneadh na dailtean ud riabh ach ceileirean esòtraidh nan spèur; oir 's cian o'n a "bluailleadh an chaidheamh gu coltar" agus

"Co-ghàir nan trómpaid phraia cha chluinnear ann,
An t-sleagh na cruaidh cha bhoillsag an strigh nan lann."

Bheir sin a nis ni ne dhà fa'near mun tig sin a dh' ionnsaidh a' chatha chaidh a' chear air an làrach se, 's chriochnaich an aimbreit sprionnail a bh' eadar Albuinn agus Sasunn fad dheich bliadhna fichead.

Nuair dh' eug Alasdair III Rìgh Albuinn sa' bhliadhna 1285, bha cuid d'a chàirdibh a' tagairt a' chrùn, oir cha d' fhàg e mac-eighre. Dh' fhàgadh a' chùis gu bhi air a' searachadh le Iomhar I. rìgh Shasunn. B' iad an dàbha bu daimheala do Rìgh Alasdair, Raibeart Bruce Iarla Charrraig, agus Iain Baliol. B'e Bruce an t-eighre bu dlùghiche, agus thairg Iomhar an rioghachd a thoirt dhà, nan gealladh e rioghachadh fo smachd 's fo chis dha féin. Cha b' fhiach le Bruce teachd fo leithid do chumhachta. Ach ghabh Baliol an tairge; ach o nach d' fhuair e ach ainm rìgh gun a bheag d'a chumhachd, bha e air a shàruchadh gu cruaidh le Iomhar 's cha b' fhada mheal e 'n t-ainm féin. Ghlac Iomhar an rioghachd dha féin; chreach, loisg agus shàruich e 'n dùthaich. Bha na h-Albannaich bho chda 'fulang an ainneirt bu chruaidhe; ach dheònaicheadh dhoibh cul-taice làidir ann an gaisgeach ainmeil *Ellerslie—William Wallace*, a thòisich na sheachd bliadhna deug air àmbghar a dhùthcha ath-dhòladh air na Sasunnach. Thàladh e 'n ùine ghearr mòran ghaisgeach calma fo 'bhraiche, agus chuir iad iomad cath le buaidh, 's iad mar bu trice air an ana-cothrom. Sgiths iad mu dheireadh na Sasunnach an dùthaich, 's chuir iad Albuinn saor. Ach chaidh Wallace a ghairm do 'n Fhraing, 's thòisich na saighdearan Sasunnach air losgadh, air creachadh, 's air marbhadh mar a b' àbhaist doibh; ach dh' ionnsaigh Wallace an dùthaich iad 'nuair a thill e.

Bha Raibeart Bruce (Mac do'n Iarla dh' ainmicheadh cleana) air taobh nan Sasunnach, oir thugail a' chreidheinn air gu 'n robh Wallace a' feuchainn ri rioghachd na h-Alba bhuannachadh dha féin. Tha e air aithris gu 'n d' thainig Bruce agus Wallace ann an sean-asbaa nig srath Charnin dhù do 'n *Baglais-Bhrìc*; an déigh cath an latha; 's gu 'n do bhairt Bruce ri Wallace gu 'm b' fhaoine dha dàil a bhi aige ri crùn Albuinn a chosadh dha féin. Fhreasgair Wallace nach robh deigh aige air a' chrùn 's gur h-e bha 'na bheachd e féin a nochdadh mar Fhear-saoraidh na rioghachd; 's ged bha e san a' leamhuinn bratach Iomhair 's a' giùlan claidheimh an aghaidh a dhùthcha—nach faigheadh e 'n rioghachd e Iomhar gu bràth. Thuig Bruce nach b' ann chum an crùn a chosadh dhà-san a bha Rìgh Shasunn cho dian an aghaidh nan Albannach, agus dh' iarr e air Iomhar na bha do Albuinn aige fo smachd; ach 's i 'n fhreagairt a fhuair e "Am bheil aig m' armait-sa r'a dheanamh ach rioghachdau

a thoirt amach dhuitse? Chuala *Bruce* na briathra so le bròn—thainig reachd 'na mhuineal 's thuit e fo shaighead a' bhàis. Bha mac *Bhruce* aig an àm so san Fhraing, far an robh Iomhar 'g a ghleidheadh mar urras airson dilseachd 'athar. Thug Iomhar a nall e agus chum e le ceilg air a thaobh fein e mar a chum e 'athair. Thuig an t-uasal òg so, agus chuir e roimhe dol g'a dhùlan gu Albuinn a bhuannachadh; ach gearr an dèigh so ghabh an gaisgeach cliùiteach *Wallace* a chead deireannach do 'n t-saoghal, ach cha b' ann, mo thruaighe! air adhart bàis, agus cha mhò b' ann air an fhaiche sin air am bu chliùiteach leis bàs; 's ann a thug e suas an deò fo lamhan luchd-casgraidh; oir bhrathadh agus ghilacadh e; agus thugadh do Lunnuinn e; agus an dèigh do na mortairean cruaidh-chridheach an duine foghainteach fhiosrachadh leis a' chràdh a b' uambasaiche, ghearr iad beò e 'na cbeithreannan as a chèile 's chuir iad ceithreamh do gach baile b' urramaiche 'n Albuinn, chum uamhas a chur air an t-sluagh. Cas 'na dhèigh so dh' fbag *Bruce* Sasunn, 's cha b' fhada gus an do chruinnich e àireamh gaisgeach a lean a bhratach gu iomadh blàr agus buaidh, 's iad dian air son dioghaltais air naimhdean an-ìochdmhor an dùthcha.

Gheibhear san ath Chuairtear eachdraidh air gach car a chuir *Bruce* dheth gus an do chrìochnaich e 'n strìgh le buaidh air raointibh *Bhannockburn*. A. M'J.

INNSEANAICH NA H-AIRD-AN-EAR.

SAOBH-CHRAIBHADH A' CHROINN-IOMAIRT.

Tha muinntir na dùcha so againne 'm barail gu'n do sguir na h-Indùich o cheann fada de bhì gnàthachach nan CRANN-IOMAIRT: ach cha 'n ann mar sin a thà; tha iad tric 'gan cleachdadh fathast: agus is ann mar leanas a ta iad 'gan cràdhiladh fein leis na h-inneil sin.

Cuiridh iad crann 'nà sheasamh 's an talamh; tarsaing air a' chrann so cuirear fear is caoile, mar sblat-shiùil trast air crann soithich; o gach ceann de 'n t-shlàit so tha buill an crochadh, agus cromagan an eas ri iomall nam ball. Na cràbhaich thruagh aig a bheil toil pìan fhulang air an inneal so, thig iad air an adhart agus sàsaichear na cromagan 'nam feòil, iochdar an droma:—cuirear an sin mu'n cuairt 's mu'n cuairt an t-slat tharsuing, 's na truaghain mar so an crochadh rithe; agus mar is fhaide a's urrainn an cràbbach an dorninn so fhulang, is ann a's mò 'airidh, agus (ma's fìor) is ann a's fhaide' dh' fhaodas e mairsinn beò 'an deigh sin, ann an nèamh an dé sin a's tearmadach dha! Cha 'n eil bliadhna nach faicear an sealladh brònach so gu tric 'gà thaisbeanadh air sràidean Chalcuta, àrd-bhaile nam Breatunnach anns na h-Inneibh!! Ma thachras do na creutairean truagha (agus air nairibh tha e 'tachairt) gu'n siùdar air falbh iad le dian-iomairt na slaithe no ma ghéilleas na buill 's gu 'm bris iad—an sin tuitidh na truaghain 'nan lobairt do 'n saobh-chreidimh—is daoine marbh iad. Ach 'dé dhe sin? Dh' fhaodteadh a shaoileinn gu'n cluinnteadh iolach thruacantaibh an sin ag éirigh air agàth an fhulang-aich bhéubanaichte,—ach cha chleisn, cha chluinn. Tha 'n t-ìodhalradh cho neo-thlusmhor ris an naigh! Cha chluinnteadh ach an t-aon

iolach, agus 'se iolach gràin a bhiodh ann an aghaidh an duine thruaigh, mar gu'm b' uile bheid e ann an cruth daonna. Agus c' arson a bhiodh sin mar sin? Thà, chionn gu'm biodh iad am barail, air ball, gu 'n robh an duine a chaidh mar sud a dhìth, ciontach ann an éucoir mhòr eigin ri linn beatha ro' 'n bheatha mu dheireadh a bha aige!

Ach oobarr, ri linn a bhi 'g aithir air feasgar féille a's math leis na Hindhich a coimhead mar urram do bhan-dia araid air a bheil mòr-mbeas aca,—ban-dia a's fuileachdaiche agus a's cruadalaiche am measg an cuid diathan air fad,—is àbhaist do cheudan agus do mhiltean sluaigh iad fein a thilgeadh sìos o ionad àrd eigin, (mar a ta balla, no minneag ann an dara lobhta tighe,) agus tuiteam air innealan géura, biorach, air chor agus gu 'n teid mòran diubh a bheubanasachadh gu h-oilleil, agus gu bheil àireamh nach gann a' call àm beatha mar so. Ach egithichinn sibh nan tugainn uirsgoul dhuibh air gach cruadala agus gràinealachd a ta 'gan deachdadh 'ana h-Innsibh gach bliadhna, aig na féillean mòra follaiseach a ta iad a' gleidheadh; gu dearbh 's ann a dh' fhaicteadh a shaoileinn gu'n deachaidh an inntinn i fein a chur gu dòruinn a dh' fhaotainn amach a lion seòl cràthaidh's a tha aca. Cha dean mi laaidh ach air aon seòl eile dhiù sin, agus is cinnteach mi nach baralaich a h-aon agaibh ciod an seòl a tha ann. So an seòl, ma ta. Cairidh àireamh araid de chràbhaich iad fein fo bhòid gu'n laidh iad air an druim air an talamh, fo losgadh dian na gréine 'san la, agus fo'n fhuar-dhealta thruim san oidhche; gabhaidh iad san dara laimh beagan ùire, anns an laimh eile beagan de fhrois-chuir; leis an dara laimh cairidh iad an ùir air am béul, agus leis an laimh eile cairidh iad an fhras anns an ùir sin; agus 'ai àm bóid gu'n laidh iad mar sin air an druim gus an gabh an fhras frèumh, agus gus an nochd i fochann,—gun fhacal a chantuinn, gun bhiadh gun deoch, gun eas gun uisge,—agus an sin gu'n till iad dhachaigh. Leis an teas agus an taiséalachd a tha 'san dùthaich aca thig cinneas air frois gu mòr nas laithe na thig oirre againne; ach coma, ged thig, tha an cinneas màirnealachd nas leòr gus an cràdhladh so a dheanamh 'na chuis-dòruinn nach urrainn a bhi ach anabarrach cràiteach. Sin agaibh samhail air cleachdannan, ma ta, a chithear gach latha 'g an taisbeanadh air sràidean Chalcuta.

A. B. R.

SGEUL IONGANTACH, GIDHEADH FIOR.

Tha uamh ann an eilean *Hoonga*, aon do na h-eileanan àillidh tha ann an cuan mòr slochail na h-airde deas, agus cha 'n eil dòigh air dol a stigh do'n uaimh so, ach le snàmh fo'n uisge agus an sin éiridh suas do'n uaimh. Fhuaras a mach an uamh so le ceann-feadhna òg a bha anns an eilein so. Bha e, mar tha muinntir an àite, ro-theòrm air an t-snàmh. Thachair dha bhi aon latha 'mach air an fhaireg ag iasgach no a' glacadh seòrs' éisg ris an canar Tortur. Chaidh an t-iasg so fodha, agus lean an t-òganach e a stigh troimh fhosgladh farsuing a bha anns a' chraig, fo 'n fhaireg. Thainig an t-iasg an uachdar anns an uaimh mhòr fharsuing a bha 'fosladh gu h-ìosal fo 'n t-sàile, agus thainig an t-iasgair òg an uachdar san àite cheudna,

an a dhéigh. Ach cìod an t-ìoghadh a bh' air e fèin fhastram ann an talla ard faruinn anns an fiodadh loingean snàmh, agus seòmar-
raichean ma 'n cnairt do 'a àite, bha faruinn seagair, air an cleith
o'n t-saoghal, anns an fiodadh na ciadan iad fèin fhàlach! Cha robh
an uamh uile gu léir dorcha, do bhrìgh gu 'n robh tuill agus fòglaidh-
nean an sud 's an so, an meag nan creag, a bha a' leigeil a stigh
solais, agus a bha mar uinnsean aig an talla mhór so; tuill agus
fòglaidhnean anns an robh na mìltean do dh-eòin a' faotainn faogaidh
agus a' togail an àlach òig. An déigh do 'a òganach dlùth-bheachdach-
adh air an àit iongantach agus dhìomhair so, ghrad thum e fo 'n fhainge,
agus snàmh e fo 'n uisge gus an d' ràinig o'n tràigh o'n d' fhalbh e.
Thainig e ma 'n cnairt, 'na dhéigh so, gu 'n robh cogadh fuileach san
eilean so, anns an d' fhuair aon fhine bunaidh air fìneadh eile. An
lorg so bha teaghlach a' dhìomhair-bheachdha 'chuireadh fo cheannachadh
air an dìteadh gu bàs piantail dórwinneach. Bha aig an fhear so
nighean àillidh eireachdail; agus bha 'a ceann feadhna òg mu 'n robh
sinn a' labhairt, agus a' fhuair a mach an uamh, a' call a chridhe an
gàel air an òigh so, a bha nìs maille r'a h-athair fo bhinn bàs. Chuir
e roimhe a dheòin no dh' aindeoin a tessairginn. Theich i leis oidhcl' àraid
a dh' ionnsuidh na tràghad, leum iad a stigh do sgoth aotruim;
agus dh' ionnsuidh iad 'ionnsuidh an àit anns an robh an uamh. Dh'
ianis e dhi mu 'a àite, nach b' urrainn na bha beò a leantainn, leis mar
bha e air a chleith o'n t-saoghal. Tha na maathan san àite so cho
teòim air an t-chnàmh ris na fìr, agus faodar a ràdh gur maighdeannan-
mara gach aon diabb. Nuair a ràinig iad an t-àite, leum iad le chéile
mach as an sgoth, thum iad fo 'n fhainge mar dheanadh ròn 's a chruil-
ein, agus dh' éirich iad suas a rithiat anns an uamh! Chàirich e a
leannan ann an seòmar a stigh san uamh, thug e o àm gu h-ann
biadh g'a h-ionnsuidh do gach seòra, aodach, agus an ola bu chùbh-
raidh boladh, agus gach nì a b' urra' dhi iarraidh. Cho' aontach i
'phòsadh, agus ghlèidh e san àite sin i gun uiread amharus a bhì aig
duine san eilein cìod a dh' éirich dhi, no e' àit an robh i!

Chuir an ceann-feadhna òg roimhe an t-eilean so fhàgail, e fèin 's
a theaghlach, 's a dhaoine, agus dol imrich do dh-eilein eile. Dh'
uidheamaich iad an cuid sgothan—thog iad air falbh o'n tràigh—Bha
esan san sgoth-thoisich agus an cabhlach beag 'ga leantainn. Stiùr e
dh' ionnsuidh an àit anns an robh an uamh agus a leannan. Nuair
bha e fa chomhair an àite, ghairm e air sgioba nan sgothan uile
tighin dlùth. Chruinnich iad mu 'n cnairt da, dh' éirich e suas 'nan
làthair, agus mar so labhair e r'a dhaoine. “Tha sinn,” ars' esan
“a' fàgail tìr ar n-òige, an tìr anns an d' rugadh sinn, agus tìr nan
daoine bho 'n d' chàinig sinn. Tha gach nì,” ars' esan “mar a-b' àill
leam; buannaichidh sinn dhuinn fèin tìr eile fada bho 'r naimhdean,
ach” ars' esan “tha aon nì fhathast a dh' easbhuidh orm; bu mhiann
leam bean a thoirt leam a rugadh ann an eilean *Hoonga*. Fuirgh-
eadh sibhe an so tiota beag gus an teid mise air tòir ban-righian òg
a bheir mi leam.” Le so leam e mach as an sgoth agus thum fo 'n
fhainge as an t-sealladh! Cha robh dùil aca gun faicheadh iad an
ceann-feadhna tailleadh, ach mar a bha iad a' call an dòchais, dh'

‘Grioh e mach as an fhaire le a leanan àillidh maile ris! Thog iad iolach ard ghaireachais; dh’ aithnich iad a’ mhaighdeann ag—chaidh a mach na rianbh—thog iad iorram an dùthcha—agus ann an àine ghoirid bha eilean àillidh *Hoenga* as an t-àicalladh.

SEANN SGEUL MU THIMCHIOILL LOCH ODHA.

Cha ’n eil lech nìge san rìoghachd uile a’s àille na LOCH ODHA. Cha ’n eil cinn cianteach an cuala gach aon tha a’ leughadh a’ Chruachain, an dòigh anns an do lìonadh an tùs an gleann anns a’ bheil an lech as le h-nìge, no, ann am briathraibh eile, an dòigh air an d’ rinneadh Loch-Odha.

Cha ’n eil cinn uile gu léir ag ràdh gu bheil an eachdraidh fìor; ach a dh’ aon chuid “ma’s breug bhuaninn ’s breug dhuinn.” Leugh sinn an sgeul ann an leabhar, agus mar a leugh sinn tha sin a nis ‘ga chur a mach.

Air mullach Beinn Chruachain tha an tobar as an do lìonadh Loch-Odha, agus is ann mar so, tha iad ag ràdh, a thachair a’ chùis.

Bha Bera aosmhor a chòmhnuidh ann an uaimh na Creige Móire—bu nighean i do Ghreannan Glic. Ré iomada linn bha na daoine bho ’n d’ thàinig i a’ tuineachadh na dùthcha sin, teaghlach flatbail, fàlaidh, cumbachdach. B’i Bera an t-aon mu dheireadh de’n teaghlach ainneil so. Bu leatha-se mar oighreachd gach gleann àillidh fèarach a chithear ceithir thimchioll Chruachain, agus na treudan lìomhar a bha ’g ionaltradh air gach coire agus monadh, agus srath ma ’n cuairt.

An carba ri Bera bha ’n tobar dìomhair d’ am buineadh iomada buaidh, air a chleith o eòlas agus o fhradharc an t-saoghail. B’e sin tobar na truaighe do Bhera agus do theaghlach a b’athar! Bha leac mhòr aig beul an tobair so, agus bha mar fhiachaibh air Bera an leac a chur thairis air an tobar mu dhòl fodha na grèine, agus an leac cheudna a thagail air falbh co luath ’s a bhiodh gathan soluis na maidne ag òradh aird nan spèur. Bha briathran air an deargadh air an lic so, coimhail ri seana sgrìobhadh, ach cha do dhearc sùil air a’ chloich rianbh a b’ urrainn na litrichean dìomhair sin a leughadh.

Latha do na làithean, thachair do Bhera ‘bhi mach a’ sealg an fèidh, air feadh Gharbhlaichean Chruachain, agus air dhi bhi air a claidh le eagla na faoghaid, cha luaithe ‘phill i dhachaidh san anmoch ’s a shìn i i féin air a leabaidh luachrach fo dhubhar nan craobh, na ‘thair i na suain, agus rinn i dearmad air an lic a chàramh air beul an tobair! Ghrad bhrùchd na h-uigeachan an uachdar, mar abhainn mhòr nach b’ urrainnear a chaig! Shìubhail an tuil gu luath, mar stailh ’s mar cas mòr sìos ri guala na beinne, o chraig gu craig na lìon na h-uigeachan an gleann, agus ris an canar o’n am sin Loch Odha. Air an t-reas latha dhùieg Bera thruagh! Chaidh i ‘thogail na lice, ach leac cha robh ann! Dh’ amhairc i sìos air a’ ghleann, ach an àit a’ ghlinne bu ghairme ’s bu luraiche ’s a b’ àille, cha robh r’a fhaicinn ach aon loch mòr uige! Thug Bera sgrìach oillteil—thugair gach creag, gach doire ’s gach gleann—chnìorthasich Beinn

Chruachain g'a meadhon? Dh' fhàg Bera an saoghal bochd so. Dh' trich i gu talla ard nam fàth ainmeil o'n d' thàinig i—fada, fada shuas os ceann fradharc cruthaichte, am measg neula geala tana nan speur. Shuas an sin cluinnear fhathast a sgrìach, agus is culaidh-oillt so do bhuachaillean agus shealgairean Chruachain. Air neula dorchà chithear i ag iadhadh mu mhullach na beinne, cluinnear an sin gu tric a torgan mullaigh—am bruaillan na doininn tha i gu tric a' dol a mach; air iomall dorchà neòil dhubha nan speur, chithear i a' mireag le buaireas garg. Mar charragh ard do 'n cheò a's gile chithear i a' sealg an fhéidh air a' bheinn le 'bogha 's le dòrlach làn! 'Na cobhar geal chithear i san tuil o leum-uise gu leum-uise, o linne gu linne, gus fa-dheidh an ruig i Loch-Odha, air am faicear i a' snàmh mar chiùin eala bhàn, o eilean gu h-eilean—gu tric o làraichean briete Chaoilchuirn—o shean aibhisd Innis fhàil agus Innis Eraith, cluinnear a gul-ghearan tiamhaidh. Agus o bhinnean Chruachain, chithear gu tric i air maduinn shamhraidh ag éiridh 'na h-éididh aotrom cheòthar a dh' fhàilteachadh na gréine, agus an graide caillear as an t-sealladh i 'measg ialta aoibhinn dhealrach nan speur

A' BHREAC NADURRA.

A Chuarair,

Tha Gàilig "Rob'Ruaidh" air fàs beagan meirgeach, gu sònruichte 'na sgrìobhadh, le dìth cleachdaidh; ach tha dòchas aige gu 'n gabh i rubadh a suas gu glan, agus gu 'n gabhar a leigseul air an àm so, an dòchas gu 'm bi a Ghàilig nì's fearr an ath uair a ruigseas e sibh. Ceadaichibh dhomh air an àm so beagan fiosrachaidh a thoirt mu'n BHRIC NADURRA.

Tha sgrìobhaichean ag innseadh dhuinn gu 'n robh a' Bhreac-nadurra aithnichte o shean, feadh dhùthcha céin san aird-an-ear, gu sònruichte *China* agus na h-Innsean-an-ear.

Anns a' bhliadhna 569, beagan mun d' rugadh *Mahomet*, bhris i mach air còrsaichibh deas *Arabia*, air dhi bhi air a toirt o na h-Innsean-an-ear le loingean mharsantachd, agus agaoil i thairis air cuid mhór do *Asia* agus *Africa*. Thainig i do 'n Roinn-Eòrpa anns an ochdamh linn no àireamh cheud bliadhna, leis na *Saracenaich*, air dhoibh a bhi 'feuchainn ris an Spàind, an Eadailt agus an Fhraing a cheann-suchadh. Mu 'n naothamh no 'n deicheamh linn cheud bliadhna, ràinig i Breatunn; agus ann an toiseach na eòl-linn-deug, sheòl i thairis do dh-America leis na Spàindich an déigh do Cholumbus a bhi 'n sin.

Thugadh fa 'near, anns gach dùthaich san robh i coitichionn, nach gabhadh neach i ach aon uair, gu 'n robh e comasach a toirt bhàrr aon, agus a cur air aon eile air nach robh i roimhe; mar bu bhitheanta gu 'n robh i na b' aotruime le 'cur, na nuair a thigeadh i a thaobh nàdur.

CUR NA BRICE NADURRA.

O chionn ùine mhór chleachd na Gàidheil a bhi 'cur na bric nadurra, 'se sin a bhi 'ga toirt bhàrr neach air an robh i eutrom, 's 'ga cur air gairdean neach eile. Ged a bha so coitichionn am measg nan

Gàidheal, gidheadh cho robh e aithnichte am measg nan Gall; agus tha e air 'inneadh dhuinn gu'm b' i a' bhaint'earna *Mary Worley Montague*, anns a' bhliadhna 1721 a thug am fasan so bho na Turcaich a dh' ionnsuidh nan Sasunnach, oir chaidh a' Bhreac-nàdurra a chur air a mac le soirbheachadh, ann an *Constantinople*, agus air a naoid-bean nighine, an déigh dhoibh tilleadh do Bhreatunn. B'i so a' chend urra air an deachaidh a' Bhreac-nàdurra chur am measg nan Gall.

Tha *Mungo Park* ag innse' dhuinn ann an eachdraidh a thuruis do mheadhon tìre *Africa*, gu'n robh an cleachdadh so coitichionn am measg nan daoine-dubha; ach 's ann am measg nan *Circassianach*, mar is barail do mhóran, a thòisich e, a chum maise am mnathan, a tha anabharrach àillidh, a thèarnadh.

Bha fuath aig a' chuid bu mhò do 'n t-slugh, ard agus tosal, agus lighichean Sasunnach, do 'n chleachdadh so, ré ùine; agus cha do gabhadh ris gus an d' fheuchadh e air sè ciontaich a bha air an dìteadh gu bàs. Ghabh iad an galar, fhuair iad a' chuid a b' fhearr d'eth, agus chaidh an cur mar sgaoil. Air ball anns a' bhliadhna 1726 chaidh a cur air an teaghlach rìoghail, agus 'na dhéigh sin, ghnàthaich an rìoghachd air fad e.

Ged bu bhitheanta leis a' Bhric-chuir a bhi na b' eutraine, gidheadh cha 'n eil teagamh sam bith ann, nach robh taille phearsa 'gan gearradh as leis a' Bhric-chuir na leis a' Bhric-nàdurra; oir cha robh an té nàdurra ach 'na greisean, 'nuair bha 'n te chuir an còmhnuidh air aibhal; agus ged a bha mòran a' caochladh leis a' Bhric-nàdurra, gidheadh, 's iomad neach anns an rìoghachd nach gabhadh a' Bhreac mur rachadh a cur.

Gu fortanach, fhuaradh a nis seòl furasda agus cionteach airson na Bric-nadurra a chumail uainn; air chor agus gu bheil reachd air a chur a mach leis a' Pharlamaid Bhreatunnaich, a' bacadh a bhi 'cur na Bric-nadurra, agus ag ràdh gu 'n teid neach sam bith a chuireas i a smachdachadh.

Do Sheirbhiseach fìor dhileas

ROB RUADH.

30 Mios na Cùine, 1840.

CUMHA

Air Eòbhan Mac Lachluinn, am fili Abrach, Fear-riaghlaidh sgoil nan Cànan ann am baile seann Abar-readhain; a dh'èug ann an tréine a làithean, agus an àirde a bhiùthais.

'S mi aibhal fo dhubhar a' Mhill
Tha 'gàileadh na Cill* so shuas,
Tha m' aigne trom osnachail tiom,
'S mo shòlas cha phill ri luatha.
Tha mulad, tha mulad 'gam chràdh,
O'n chairleadh thu 'n tàmh nan leachd,
A chaoimhich 'bu dealasaich gràdh,
Mhic Lachluinn nan Dàn lan beachd!
Mo chreach! ged a b' òrdhearc do ghnàs,
Ge b' iomadach d' aireamh bhuaidh,
Gu'm b' èudar dhuit strìocadh do 'n bhàs,
'Us laidhe 'n caol-thàmh na h-uigh.

* Cill Mhòidein.

Mo leòn gu 'a do strìce thu che tràth !
 Mo bhròn gu 'n do thàmh cho luath !
 Dh' fhàg so sinn fo airteal 's fo phràmh
 'S fo smalan 's an Airde tuath.
 Gu'n d' thug thu lom-sgrìob oirna, a Bhàis,
 A dh' fhag sinn gu cràiteach, bochd,
 Ar n-àr-choif, an àilleachd a fàis,
 A ràsgadh e thàrr gu stochd !
 Gu 'n d' fhàg thu Lochabar fo bhròn
 Cha leighis ar leòn ri luaths ;
 Gur géur so a chaeidh a laich àirion
 O'n mheath thu ar Dèchas usinn !
 Gu 'n spùinn thu uainn tuignear nan tóad,
 A rianadh na t-séin le dòigh ;
 Ard-iùlair na fileachd 's gach séud
 Bha 'n ealaidh na Greig 's na Ròimh.
 Fear-eòlais gach cainnte measg sluaigh ;
 Sàr thuigsair gach buaidh fo'n ghréin ;
 Sàr ghliocair gach rùnachd tha shuas
 Feadh chian-imeachd chuairt nan spéur.
 An t-Abrach, Mac Lachruinn nan Dàn,
 An Gaël a's àirde cliù ;
 A bha de gach nàisiunnachd làn
 'S a dh' fhòghlum gach gnàs a b' fhiù.
 Bu mhilis do chòmhradh 's do cheòl,
 'S gu 'm b' fhileanta glòir do bhéil ;
 Cò nis chuireas rannachd air seòl,
 Mo nuar ! o'n nach beò thu féin ?
 Tha fili nan aimsir gun lùth,
 Air breothadh 's an ùir o chian ;
 Cha dearrs gath na gréin air a shùil,
 'S tha spiorad a chiùil gun mhiann.
 Thig Earrach, thig Samhradh mu'n cuairt,
 'S thig Foghar nan sgual 'nan déigh,
 Thig Geamhradh, le 'ghailbhinnean fuar,—
 Ach cò 'rannas duan g' an seinn ?
 Ach, nochdaidh an t-Earrach, 'na thrà,
 Gu'm beil e a'm bàigh do'n t-seòd,
 Chionn sgaoilidh e 'ghorm-fhulluing àidh
 Gu driùchdach, trom, tlàth, air 'fhoid.
 'S an Samhradh, le dhithennan sùnaigh,
 Ni cionthar mu bhruaich do theach ;
 'S na dhéigh, thig am Foghar, fo ghruaim
 A sgeadachadh d' uaigh' le dreach.
 'S ge colgach, neo-bhàigheil, du-ghruaim
 A Gheamhradh neo-thruacaint', ghuath,
 Gu 'n siubhail e 'g ossaich mu d' thuam,
 A' sìleadh nam fuar-fhras dlùth.
 Tha mulad, tha mulad 'gam eiridh,
 O'n chàireadh thu 'n tàmh nan leachd,
 A chaoimhich 'bu dealasaich gràdh,
 Mhic Lachruinn nan Dàn lan beachd.

ABRACH.

NAIGHEACHDAN.

Tha a' Phàrlamaid, ard-chomhairle na rìoghachd, air sgaoileadh fad na bliadhna seo; agus da rìribh, taobh mach do chonnsachadh, agus do dheasboireachd, agus caint ard, 's beag a rinneadh o'n chruinnich i. Tha comhatri làidir eadar an dà bhuidhinn mhór tha sa' Phàrlamaid, na *Whigs* agus na *Conservatives*, (mar theirear riù sa' Bheurla,) cò a bhios a stigh agus cò a bhios a mach. Tha speran mór na rìoghachd an làimh na dara buidhne; agus, mar is madaurra, rinn iad greim bàis air. Tha 'n fheadhain eile a' togairt 'thaotainn' nan cumhachd féin. Cha do labhradh barrachd riabh ann an Seisein Parlamaid, na air a' bhliadhna chaidh seachad; agus cha d' rinneadh riabh anns an ùine cheudna, nas lugha do mbaith. "Móran sgalan 's beagan ollainn," mar thuirt moisein 's e 'lomaire na muice.

Thugadh oidhirp amaideach le *Louis Bonaparte*, mac bràthar *Napoleon* air rìoghachd na Fraing a thogail as a leith fein, agus ceannairc a dhèsgadh an aghaidh an teaghlaich rìoghail, tha air an àm, thairis orra. Bha 'm baobhaire gum chiall a thug an oidhirp so, ann am Glaschu, far am faca sinn e. 'Na dhealbh 's 'na dhreach tha e coalach ri bràthair 'athar. Chaidh an duine so, agus tri fichead do dhaoine cho bras, amaideach ris féin, thairis á Sasunn do bhaile-mór air leathar na Frainge, ris an canar *Boulogne*, (no *Boul-na-h-aibhne*). An déigh dhoibh dol air tìr, thog iad am bratach, agus dh' fhenech iad na saighdearan a mhealladh gu éiridh maille rinnta; ach chaidh se 'nan aghaidh: bha 'n t-arm dileas do 'n rìgh, agus cha d' fhuir an sgaomaire so a h-aon a dheas e. B' éiginn da teicheadh. Thug e an soitheach air; ach ghlacadh i. Thug e'n sin bàta air, e féin 's a luchd-leanmhuinn. Chaidh am bàta thairis; ghabh iad gu anàmh, loig na saighdearan orra, mharbhadh cuid diubh, bhàthadh cuid eile, agus ghlacadh càch.

Tha *Louis Bonaparte* a nis an gainntir, fo ghlais agus fo fhreiceadan; tha a' chùirt a tha r'a fheuchainn gu suidhe an ùine gheirid; agus is dòcha 'n àite coron rìgh a bhi air a cheann, gur taod na croiche 'chuirear mu 'amhaich, no gur prìosan is dachaidh dha a' chuid is mò d'a làithean.

Chuireadh Long mhór chogaidh as an Fhraing chum cnàmhan *Napoleon Bonaparte* 'thoirt as an eilean *St Helena* far na bhàsaich e, agus an tiodhlacadh anns an Fhraing! Cha 'n eil teagamh againn nach bi tòrradh mòr air a thoirt dà—an amaideachd thruagh! Dh' fhaodadh rìghrean, agus daoine mór an t-saoghail gluacas fhoghlum o aon sealladh a ghabhail do chlaigeann agus do chnàmhan an duine so. Ciod è dhèasan an diugh a' mhòrachd agus a' ghlòir shaoghailta agus an t-urram air an d' ràinig e? Bheir sinn cunntas air an tòrradh so 'nuair thachras e.

Tha 'm fogharadh a' tighin air 'aghart, ach bithidh e anmoch. Tha 'm bàrr coirce agus crùineachd tróm; agus nan tigeadh sld ghrìanach, thioram, theth, bhiodh e tarbhach. Ach dh' fhàilnich am Buntàta ann bitheantas air feadh na Galldachd. Is duilich

leinn a ràdh, mur tig tiormachd agus teas an ath-ghoirid, gam bi am bàrr uile anmoch agus neo-thorach : ach 's gràsnhor am Freasdal a tha 'ga' riaghladh so ; agus tha dòchas againn nach 'eil fath mòran eagainn fathasd. Tha 'bhuiain air tòiseachadh san teòhd-eas, agus an ceann seachduin no deich làithean, bidh i gu math coitcheann.

Tha 'n t-slighe iaruinn cadar Glaschu agus Ionar-Air a nis rèidh, agus na carbadan smùid a' falbh air. Tha anabharra sluaigh 'gan giùlan air, mu thimchioll dà-cheud-deug pearsa gach latha. Tha na carbadan so a' ruith os ceann fichead mille gan uair, ach ann an Sasunn tha cuid diubh a' ruith dà fhichead mille san uair. 'S mòr an t-atharrachadh a tha iad a' deanamh air an dùthaich ; 's anabharrrach an caomhnadh ann an ùine 's ann an cosdas do luchd-turuis.

TRATHAN NA GEALACHÈ.

Mios-meadhoin an Fhogharailh, 1840.

A' cheud cheithreamh air an treas là.

Solus làn air an sòn-là-deug.

Cheithreamh na h-bàrra-dhuibh air an ochda-là-deug.

Solus air a' cheithreamh-là-fichead.

FÒCAL D' AR CAIRDEAN.

'Tha air slàn làir no dha a' feòrach an robh sin air ar pàigheadh leis a' cheum ann an Sasunn air son Gàidheil a chur imrich, agus 'gar diomoladh airson a' lethid. Tha againn ri ràdh nach 'eil son fhocal Brinn anns na tha iad mar na a' cur as a' leth. An comunn air son Gàidheil a' chur do Amèric do *Austria*, *Ria*, do *New Zealand*, no do dh-aic air bhith eile, cha do cheannach aigead agus aon Chuirteir uaign, ni mò thug iad. Eglillinn ruadh seachad chum a chosd a dhlol. Tha Comunn Gàidheilach Lunnbinn a' gabhail ceud àireamh sa' mhìos uaign, agus tha iad so air an toirt an nàgaidh d' an luchd-dùthcha. Airson tuarastail, cha doachaidh uiread agus aon se agillea fathasd ann an làimh no ann an pòca 'n fhir air a' bheil cùram fad bliadhna, a chur r'a chèile. Thugadh cuirteach do mhìnistrean na Gàidhealtachd agriobhadh airson a' Chuirteir, agus mar so maith an luchd-dùthcha chur air aghaidh ; ach cha d' fhuair einn agriob, pìnnach o dhithis diubh o'n thòisich sinn. Mur 'eil nithe ceart no freagarrach mata 'nar thilleagan, cò is coireach ach iadann nach gabh uiread do shaothair a's peana a tharruing air a shon ? Tha cuid diubh o'n robh dùil againn ri outfeachadh, agus cha chreid sinn nach dean iad so fhathasd.

Taing d' ar caraid ann an Eirinn, a chuir an dan mu ràidhean na bliadhna d' ar n-ionnsaidh ; agus mòran taing do "Iain Mléas" agus "Iain Bàn." Anne an ath Ìreaphobh iad am fear a' fàin iad a' fàin. Taing, mar an ceudna do "M. R." ann an Ionmharmhoireastan, ach chuireadh an nì ceudna d' ar n-ionnsaidh le caraid eile.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

63, ARCADE.

Edward Knull, Printer to the University, Duhlop Street.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

MÌOS-DEIRIDH AN FHOGHARAIDH.

AN 8^{mh} AIREAMH.] OCTOBER 1, 1840. [Pris 6 SGILLEAN.

CONTENTS:—The Smuggler, page 160.—Familiar Dialogue.—Mount Vesuvius, 173.—The High-land Freebooter, 179.—Emigration to Cape Breton and Prince Edward's Island, 182.—Emigrant Ship for New Zealand, 183.—British Association, 183.—Australia—New Zealand—Canada, 187.—News, 188.—Phases of the Moon, 191.—Notices to Correspondents, 191.

AN CÌS-SHEACHNAICHE.*

Tha e 'na dhleas'nas do gach iochdaran a bhi dhleas agus ùmhail, agus géill a thoirt do uachdaranaibh, agus do laghannaibh a ta gu glic air an dealbhadh air son leas coitichionn gach rìoghachd. Thug an t-Abatol Pòl àithne do Thitus, ag ràdh, "Cuir an cuimhne dhoibh bhi ùmhail do uachdaranaichdaibh, agus do chumbachdaibh, freagarrach do luchd-riaghlaidh, ullamh chum gach uile dheadh oibre."—(Tit. ìi. 1.)

Am measg gach seòl air am bheil lagh na dùcha 'ga bhriseadh, cha'n 'eil, feudaidh e' bhi, a h-aon nì's neo-iomchuidh agus nì's cunnartaiche na bhi a' reic agus a' ceannach dibhe làidir, agus nithe eile an aghaidh lagha na rìoghachd, gun na clèan sin tochdadh air an son, a chùnnacas freagarrach le luchd-riaghlaidh a chur no 'leagadh orra. Is liòmbor mi-bhéus, truaighe, agus bochdainn a dh' eirich riamh o'n chleachdadh so air feadh Gàidhealtachd na h-Alba, agus ann an àitibh eile; agus bu choir a smuaineachadh nach urrainn beannachd air Tighearna bhi ann an obair a ta 'ga deanamh gu neo-laghail, agus far nach 'eil a bheannachd-san, cha ruig a leas dùil a bhi ri fìor bhuannaichd. Tha e air 'àithne dhuinn an dlìghe fein a thoirt do na h-uile; "Càin dhàsan d'an dlìghear càin, agus cìs dhàsan d'an dlìghear cìs."—(Rom. xiii. 7.)

Is leòir an cùnnas so a leanas air duine truagh, a bha 'diùltadh na cìs dhìlighich iocadh, chum rabhadh a thoirt do na h-uile uamharrachd a ghiùlain an-ìochdmhoir a sheachnadh. Bheir sinn an cùnnas seachad ann am briathraibh ministèir àraidh a bha 'na shùil-fhianais air mar a thachair.

"Air feasgar anmoch aig deireadh an fhogharaidh," deir am ministèir, bhuaileadh gu cruaidh dorus mo thighe, le neach a bha 'gam iarraidh gu dol a dh' fhaicinn duine truagh, a bha a réir coslais, an glaic a' bhàis le leònadh a fhuair e ann an tuasaid an aghaidh cuideachd

* The Smuggler.

an rìgh, leis an do ghlacadh e le deoch neo-laghail. Bha'n òidheche anabarrach dorch, agus ànradhach! Bha'n dealanach a' boillsgeadh o-gach neul, agus a' soillseachadh gach béinn agus còmhnaid; agus bha bùireadh an tàirneanaich co àrd agus òillteil, is gu'n saoilleadh neach gu'n réubadh e an iarmailt as a' chéile. Bha 'n duine a thàinig 'gama iarraidh, 'na mharaiche cruaidh, dubh, àrd, a chunnaic mòran seirbhis, ach air gach seòl 'na dhuine suairce agus béusach. Bha sgàil-lochran aige 'sau aon laimh, agus lorg làidir dharaich 'san laimh eile. Bha eagal orm dol maille ris agus tha mi 'g aideachadh nach bu toigh leam an toiseach mi fein earbsadh ri neach nach faca mi riamb roimhe, air òidheche co doilleir agus duaichnadh ri so! Dh' aithnich esan so, agus thubhairt e, "Fèudaidh e bhì gu'n tig thu sa' mhadainn, ach tha mise 'gad dheanamh cinnteach nach ruig a leas faitheas sam bith a bhì ort dol maille rium an nochd, oir tha eagal orm nach faic mo chompanach an là màireach." Air domh so a chluinntian rùnaich mi dol maille ris air ball, agus thug mi balach mòr, foghainteach, a bha 'na sheirbhiseach agam, agus tarbh-mhadadh a bha stigh, comhladh rium. An déigh astar mòr a dheanamh feadh chreagan agus gharbhach, ràinig sinn tràigh na fairge, agus thugadh a steach mi do bhothan snarach, a thogall os ceann a' chladaich. An so cha robh ni ri fhaicinn ach crèutair truagh 'na shìneadh air seid chonnaich, a' gearan, agus ag osnaich,—air a chlaoidh le fuachd agus tinneas,—ag éigheach gach tiota le goirteas agus cràdh a lotan,—agus a' caoidh na criche chum an tugadh e le 'dhreoch-giùlan fein! Bha 'eudach air a réubadh, agus làn fola; agus dh' innis e gu'n robh e an là sin fein, a' cathachadh an aghaidh muinntir an rìgh,—gu'n do leòndadh gu searbh e,—gu'n theich e natha,—agus air eagal gu'a glactadh e, gu'm d' fholuich se e féin sa' bhothan bhoichd so! Bha'n sealladh da rìreadh tiamhaidh a mach agus a stigh! Bha suaim na grèithe eagallach, a' dol ann an co'-bhoinn ri gàir nan tonn a bha 'bualadh le torman oillteil an aghaidh nan creag sin a bha 'cuairteachadh na tràgha? Dhlùthaich mi ris an duine bhoichd a bha cur char deth le h-àmhghar do-chur an céill, air a' bhàdan chonnaich sin a bha fuidhe air an làr! Chunnaic mi le solus fanu an lòchraim gu'n robh dreach a ghàis a' dearbhadh gum bu sheann seòladair e, a dh' fhuiling moran denchainn agus cruadail! Mhothuich mi ged bu shearbh a bha e air a chlaoidh, gu'n robh toil aige labhairt rium gu h-uaigneach; agus mu dheireadh amèid e le 'laimh mar chomharra dhoibhsan a bha stigh iad a dhoi a mach. Rinn iad sin, agus dh' fhàgadh mise a'm aonar maille ris an duine thruagh. Dh'iàrr mi air gach ni a bha 'cur dragh air 'inntinn, a leigeadh ris domh gu saor, agus gu h-àraidh na peacanna sin a bha 'ga chlaoidh le agartas coguis. Thug so beagan comhfhurtachd dha, agus dh' innis e gach ni gu toileach. "Tha thu 'faicinn an so' ar' esan, "peacach liùth, a thug e fein suas 'na chreigh do gach guè sin-gidheachd, ana-measarrachd, agus olc,—peacach gràineil a chaith a làithean anna gach ana-cneastachd agus droch-bheairt! Bha mi a'm' uail do chride m' athar, agus a'm' aoibhneas do chridhe mo mhàthar. Rinn iad an dichioll chum gach ni maith a sparradh air m' inntinn. Choimhlion iad gach dleasanas do m' thaobh, agus chuir iad deagh

eisimpleir a ghnàth romham. Rugadh mi an Sasunn, agus fhuair mi deagh fhoghlam. Bha mo phàrantan ag iarraidh m' àrach air son na h-Eaglais, agus ministear a dheanamh dhìom, ach cha tugainn géill d'an comhairle, air domh, eadhon aig an àm sin, deanamh suas ri droch companaich! Mu dheireadh, ruith mi air falbh om' pharantaibh,—ghabh mi air luing a bha ri réubainn, creachadh, agus gach gnìomh mì-laghail. Bha mi ealanta agus tapaidh anns gach drochbheairt; ri àine, rinneadh a'm' cheannard air an luing mi, agus o'n àm sin gu ruig an là àmhgharach so, bha làmh agam anns gach malairt mì-laghail. Aig Dia a mhàin tha fios air mènd agus uamharrachd m' ain-gidheachd-sa! Cha'n urrainn neach sam bith cruadal agus àmhghar beatha a' chis-sheachnaiche a thuigsinn, agus cha smuainich duine beò air gairge agus ain-ìochd na muinntir sin, a ta air an cleachdadh ri réubainn agus ri gnìomharaibh neo-cheadaichte! Cha mhò orra beatha duine na beatha cuileig, agus tha'n tlachd a ghnàth ann an glomharaibh fàilteach agus bàsmhor! Ach mo thruaighe mise! am measg gach gnìomh eile d'am bheil mi ciontach, tha aon a ta luidhe gu tròm air mo chogais, ged tha deich bliadhna fichead 'on a rinneadh e! O Thighearna, cha'n fhaigh mise maitheanas a chaoidh! O! gu'm faighinn tròcair! O! gu'm biodh an t-aon chiont' uamharra so air a dhubhadh a mach!

Mortadh—mortadh!! O! am mortadh oillteil do'm bheil mise ciontach! Bha òganach againn air an luing a bha mu chùig bliadhna déag a dh' aois,—mac companaich a bh'agam a fhuair bàs. Bha e 'na ghiullan suairce, sàmhach, stuama, air gach seòl neo-ìomchuidh air son na h-òibre chum an do chuireadh e;—ach cha robh cairdean aige dh' ionasuidh an rachadh a chur,—agus cha robh an agioba toileach air dealachadh ris, air eagal gu'n ìnnseadh e gach ni a bha e 'faicinn! Bha oidhche ro dhorch ann mu'n àm so do'n bliadhna, agus air do'n luing a bhi air a luchdachadh le mòran dibbe, chaidh a' chuideachd aile air tìr le làn bàta do'n deoch, ach a mhàin an t-òganach agus mise. An àm dhuinn a bhi comhradh ri chèile, thug e, mar smuainich mise cas-fhreagairt orm;—agus air domh a bhi 'san àm tuille's blàth le deoch, las mo chorruich,—rug mi air tuaidh a bha làimh rium,—bhual mi e le buille trom a dh' fhàg gu'n deò e ann am priobadh na stùla,—agus, Och mise! thilg mi sa' chuan e! O! fuaim nan uisgeachan an uair a thuit a chorp annta,—fuaim nach deachaidh fathast, agus a chaoidh nach téid as mo chluasaibh-sa:—fuaim nach do dheal-aich rium am measg ruidhteireachd chompanach misgeach! Och, is duine truagh, dòruinneach, agus cailte mise do rìreadh! Ann an aislingibh na h-oidhche tha mi 'faicinn an òganaich a mhort mi, 'na sheasamh fa'm comhair! Is minic a chlisg mi ri agread an eoin-mhara, an dèil gu'm b'e éigh a' ghille a chuir mi a stigh do shiorraidheachd a bha mi 'cluaintinn! O! ciod a dh' éireas domh? Chuir mise do shao-gbal nan spionrad e, gun rabhadh aon mhionaid a thoirt da,—eadhon do'n t-saoghal eagallach sin, chum am bheil mi fein, a nis, a' greasad gu luath! O! an urrainn tròcair a bhi ann do chiontach co gràineil eism-sa? Cha'n urrainn—cha'n urrainn!”

Cha'n 'eil iusleachd air cùntas a thoirt air an àmhghar agus a'

chraonadh, leis an robh an creutair truagh so air a chlaoidh! Bha naighdean corruich Dhé a' an sàthadh 'na chridhe agus 'na choguis!

Chuir mi a' cheisd ris, "Cia mar a chealaich e am mortadh o chompanaich?" "Le bhi deanamh a mach" ars' esan, "gu'n do thuit e sa' chuan, trid dorchadais na h-oidhche. Cha'n 'eil teagamh nach robh am-bharus aca orm, ach cha robh fianuis, no dearbhadh air bith ann; agus bha sinn uile tuille's dileas do aon a chéile 'nar n-aingidheachd chum coire fhaotuinn do ni sam bith a rinneadh leinn air neach eile! Mar a thubhairt mi cheana, cha robh càirdean aig an òganach bhochd, chum ceisd a chur no foighneachd m'a thimchioll; agus ged nach b' fhad' a bha cuimhne aig càch air tha e a là agus a dh' oidhche fa chomhair an' inntinn-sa; agus o'n uair eagallach anns an do bhuail mi am buille bàsmhor air, cha robh 'iomhaigh son mhionaid as mo shealladh!"

Bha mi dìreach gu toiseachd air comhfhurtachd a thoirt da, agus air guidhe as a leth ri Athair nan uile thròcair, an uair a léum dithis do chuideachd an rìgh a steach do'n bhothan, agus léigh feachd-mara maille riu. Dh' iinnis an léigh nach biodh e ùine sam bith beò, agus nach robh ann ach diomhanas doibh prìosanach a dheanamh dheth! An uair a chunnaic iad so, dh' fhalbh iad maraon, agus thòisich mise air comhfhurtachd an t-soisgeil a thoirt do anam an truaghain àmhgharaich so!"

"O! am bheil tròcair idir ann?" ghlaodh e, agus e a' crìth o 'bhàrr gu 'bhònn—"tròcair air son peacaich cosmhuil rium-sa? Eisd-éisd—cluinn torman nan tònn!—tha'n corp a dol sìos—sìos—sìos!—Eisd!—léir-sgrìos!—truaighe!—ifrinn!"

Rinn mi gach dìchioll air sólas a thoirt d'á anam, agus air tròcair Dé aaluchadh as a leth,—ach mu dheireadh, cha'n éisdeadh e gu stòlda, ach a sìor-lubhairt air mortadh—air bàs—air tonnaibh—agus fuil! Chuir e ceisd, agus an uair a thionndaidh mi chum fresgradh a thoirt da, ghrad léum an spiorad a mach as a' chorp! Sheall mi air mi 's géire le solus an lòchrain,—bha e 'na mheall creadha,—'na chorp gun lùth gun dedò,—eagallach ri amharc air, le a dhòrnailh air an teannghlasadh,—a bhéul agus a shùilean fosgailte,—agus a ghnùis air a toinneamh as a cruth agus á riochd nàdurra le cràdh cuirp agus inntinn! Cha téid an sealladh so gu bràth as m' aire, agus bu leòir e ehum toirt air na h-uile, nam faiceadh iad e, gach gnìomh toirmisgte agus mi-laghail a chur air cùl.

Thugaibh fa'near a' chrìoch chum an tainig an duine truagh so, a bha air a shònrachadh le 'phàrantaibh gu bhi 'na mhinistear chum soisgeul glòrmhor Chrìosd a shearmonachadh! Ach thug droch companaich air, cùl a chur ri Dia, agus mar sin, chaidh e céum air céum air aghaidh ann an aingidheachd, gus an do chrìochnuich e a thuras ann an àmhghar do-thuigsinn! A luchd-léughaidh Chuairteir nan gleann, faicibh an so crìoch dheireannach duine a bha riagh eas-ùmhail do laghannaibh Dhé agus dhaoine! "Cha 'n 'eil eith ann, deir Dia do'n aingidh." Bha'n cuan doinionnach, air an robh an creutair truagh so a' seòladh gu tric, a' cur r'a obair mhi-laghail féin, 'na shàmhladh-freagarrach air an trioblaid leis an robh 'inntinn air a chlaoidh rè na h-ùine a bha mise maille ris! Bha e 'deanamh a mach nach b' ur-

rainn trèdair a' bhì ann do pheacach co gràineil ris féin; ach an so, bha e ann an an-earbsadh á eufachd fola Chrìosd! Cha robh e 'faicinn gu'n robh an Slànuighear cumhachdach gu tèarnadh,—seadh, “Comusach air an dream a thig a dh' ionnsuidh Dhé trid-san, a thèarnadh gu h-iomlan.” Gabhaibh rabhadh, ma ta, o ghiùlan, agus o chrìch an duine àmhgharaich so! Bithibh ùmhal do uachdaranachdaibh, agus do chumhachdaibh,—freagarrach do luchd-riaghlaidh,—agus ullamh chum gach uile dheadh oibre. “Thugaidh do Cheasar na nithe a's le Ceasar, agus do Dhia na nithe a's le Dia.”

SGIATHANACH.

CÒMHRADH.

CUIRTEAR NAN GLEANN AGUS EACHANN TIRISDNEACH.

Cua.—Na phill thu Eachainn! Cha riaghailtiche thig a' ghealach ùr oiran uair sa' mhios, na chithear thusa ann an Glaschu.

Each.—Chithear mise, le 'r cend; ach cò chunnaic a' ghealach? Ma tha gealach agaibh, 's e mo' bharail gu bheil i am bitheantas an earra-dhubh. 'S minic a thog mi mo shùil air a tòir, ach sin sealladh nach faca mi fhathasd 's cha 'n iongantach leam, 's iomad neal tiugh dorcha, salach, 'tha eadar sibhs 's a gnùis ghlan fhlaithail. 'Saoil sibh nach do smuaintich mise 'n oidheche roimhid gum faca mi, mu dheireadh, gealach Ghlaschu. Bha mi 'gabhail air m' aghart gu ceann sràide, bha 'n oidheche dorcha duaisich; bha mi a' slugadh na toite mar a b' fhearr a b' urrainn domh, agus faicear, mar a shaoil mise, a' ghealach làn 'na h-àirde shuas anns na speur-sibh mu m' choinneamh. “Tha so,” arsa mise, “'na nì iongantach, gealach làn an Glaschu 's nach 'eil aca ach a' ghealach ùr a nochd an Tirithe.” Ach ciod a th' agaibh air, ghabh mi air m' aghart. Dh' fhench mi 'fhaicinn an robh bodach-na-gealaiclie cròm a' càramh a chuarain mar a b' àbhaist da; ach an àite sin 's ann a chunnaic mi uaireadair mòr gu h-àrd sna speuraibh! Stad mi—shìob mi mo shùilean le muilchin mo chota-mhbóir, ach 's ann a bha 'n t-uaireadair air a' shoilleireachadh leis an t-solus dhruidheil sin ris an can sibh *gas*, agus an àite bhì crochte anns na speurabh shuas 's ann a thuig mi gu 'n robh e ann an turraid àrd eaglaise. “Ba tù,” arsa mise, “gealach nan tràth da riribh.”

Cua.—Na shocruidh do cheann fhathasd, Eachainn, an déigh gleadbraich a' charbaid iaruin? Tha cuimhn' agad bha do cheann an tuainealaich o'n lá mu dheireadh a bha thu san àite so.

Each.—Ma tà, le 'r cend, cha' bu lugha a' bhreisleach anns an robh mi 'n raoir—chunnaic mi sealladh a thug bàrr air an each iarnn fhathasd.

Cua.—Tha mi 'toigsinn; bha thu 'g amharc Beinn Bhesubhinis, a' bheinn theine.

Each.—Thachair sibh air—bha mi sa' cheart àite. B'i beinn an uamhais i da riribh; ach 's maith leam gu 'n d' thainig sibh thairis air a' chùis, oir cha do thuig mi gu ro mhath mòran do 'n

ghleòramas a bha r'a fhaicinn, agus chuir mi romham mineachadh iarraidh oirbh air cuid do na nithibh.

Cua.—Se do bheatha, Eachainn, innis domh na chunnaic thu.

Each.—Chaidh mi le Niall mo mhac, agus balach eile 'dh' amharc a' ghnouthich so. Lean sinn sruth mòr do shluagh a bha 'gabhail an rathaid, gus an d'ràinig sinn cachailea mhór, far na thog iad a' chis. B'is a' chachailea rionnagach! Ma bha aon chrùisgein crochte ri ursanna na cachailea so, agus air geuga nan craobh air gach taobh do 'n t-slighe air an robh sinn a' siubhal, bha mille aon, agus gach aon diubh laiste. Tha mise 'g ràdh ribh gum bu shealladh bòidheach e. Cha b' e 'm beagan ùillidh a chosd iad.

Cua.—An ann do dh-iarunn a bha sligean nan crùisgeanan?

Each.—Iarunn! Cha 'n ann da riribh, ach do ghloine loinn-earach as am faodadh a' bhan-rìgh féin a fion òl. Ghabh sinn air ar n-aghart. Thainig a nis oirnn ceòl milis fonnmhor, agus cha b' e sin ceòl an aon fheadain; bha còisri clithil le gach inneal a chunnacas no a chualas riabh, a' cur dhiùbh. Bha a' chuideachd a' cruinneachadh—anabharra sluaigh—thuirteadh ruian gu 'n robh trì no ceithir do mhiltean ann, do gach seòrsa: cuideachd eireachdail air m' fhocal. Thainig sinn gu bruaich air na sheas sinn, calg dhèreach mu choinneamh na beinne mòire, agus dluth do lochan mara aillidh air an robh iomad birlinn chaol, riomhach, a' snàmh. Chuala mi ainm an lochain so, ach dhi-chuimhnich mi e.

Cua.—Bàgh *Naples*—cala co àillidh thèaruinte 's a tha air uachdar an t-saoghail.

Each.—Bha baile mòr taobh eile 'chaoil so, an cois na tràghad, cosmbail ris an Oban no Tobarmboire, nuair tha duine 'seòladh a stigh do na h-àiteachan sin, ach gu 'n robh na sràidean 's na tighean rìoghail air chumadh ro-neònach, eu-coslach ri aon tighean a chunnaic mi riabh.

Cua.—Na cuireadh sin iongantas ort Eachainn, thogadh cuid do na tighean sin air am faca tusa samhladh no dealbh, o chionn dà mhìle bliadhna, agus 's e ainm an dara baile-mòr *Pompeii*, focal tha 'ciallachadh, *Baile na h-uail*; agus ainm a' bhaile eile, *Herculaneum* 's e sin ri ràdh, baile *Hercules*, duine bha ainmeil 'na linn 's 'na latha féin; gabh air t' aghart.

Each.—A suns o chùl a' bhaile-mhóir so, thòisich Beinn Bhesù-bhuais air éirigh; agus ged a b' eòlach mise air beanntan Gàidhealtachd na h-Alba o m' òige—

Cua.—Air t' athais, Eachainn; ciod a' bheinn is àirde tha 'n Tìrithé?

Each.—Ud ud! Cha ruig sibh a leas tighin cho teann orm; bha mise 'buachailleachd a'm òige sa' Chnoc-Mhuileach, agus ag iasgach an sgadain an Loch Sgabhaig san eilean Sgitheanach; agus bha mi 'dol air m' aghart a ràdh gum bu duilich a thoirt orm a chreidsinn gum bu samhladh, no dealbh, a bh' ann idir: cha 'n fhaca mi riabh àite bu chosmhaile ri coir'-uisg, an Loch Sgabhaig. Bha béinn os ceann beinne, 's iad ag éiridh gu àirde nan spéur;

bha glinn a's coireachan dorcha domhain mu 'n timchioll; ioma stùc àrd eagalach, ioma cas-chreag, agus garbhlaichean corrach o'n tionadadh fiadh nam beann air falbh le geilt. Bha mi 'deanamh d'èith gu 'a gabhadh p leth-latha fada samhraidh dhomb dìreadh gu mullach na beinne a b' àirde.

Cua.—Cha 'n iongantach sin, oir tha a' bheinn mu cheithir mìle troidh air airde os ceann na fairge.

Each.—Nach e sin a bha iad ag ràdh; ach 's e 'chuis-iongantais orm ciannar a b' urrainn iad a thoirt air an t-shamhlachadh, no an dealbh, amharc co àrd, agus ar fradharc a mbealladh mar a rinn iad. Cha b' urrainn domh 'thoirt orm féin a chreidsinn nach robh a' bheinn féin, agus an tìr mu 'n cuairt dhi mu choinneamh mo shùil. Bha 'chuid eile mar obair dhruidheachd dhòmhsa. Bha nis an deatach a' tòiseachadh, agus bha i a' cinntinn na bu duibhe agus na bu dòmhla, gus mu dheireadh an d' thainig boillsge dealanaich mu ghuala na beinne móire, tein-athair a shoilleirich o mhullach na beinne g'a bun. 'Na dhéigh sin thainig tàirneanach co àrd eagallach 's a chuala mi riabh. Chlis mi! Cha do chuimhnich mi idir gur h-obair dhaoine bha ann; agus bha sgàth orm gu 'n d' thainig iad mar bhreitheanas, airson donadais na feadhnaich a bha cho daìma agus samhlaobhadh a dheanamh air oibribh mór na cruithachd. Ach thainig dealanach air muin dealanaich, le torr-unn spèur a dhàisg Mactalla anns gach craig a's cnoc a's sliabh san t-sealladh; ach cha 'n urrainn domh beachd a thoirt duibh air na leanas.

Cua.—Gabh air t' aghart Eachainn, 's math a gheibhear thu.

Each.—Thòisich a nis turraich oillteil am meadhon na beinne, beucaich agus torrann fìor namhasach. “Ma tha so 'na shamhlachadh fìrinneach air a' chùis,” arsa mise rium féin, “cha bu chulaidh-fharmaid na cluasan a bhiodh fada 'n coimhearsnachd na beinne so féin.”

Cua.—Cha robh san turraich a chual' thusa, agus anns an torrann, ach faoideas, an coimeas ri beucaich na Beinne air an robh an samh-lachadh. Dh' fhaodadh tu co math srann an t-sheillein riabhaich air feasgar samhraidh a choimeas ri gàir eagallach a' chuain ri gaillionn a' gheamhraidh, no tathunn a' choin a' choimeas ri gunnacha-mór Ionarìochaidh air latha breith an rìgh! Cha 'n eil e comasach do neach beachd ceart a bhi aige air an fhuaim a thig o 'n bheinn so, nuair tha i a' brùchdadh a mach teine. “Smuaintichibh,” arsa fear a bha dlùth dhi 'nuair bu choimhiche i, “gu robh doinionn ghailbheach a' gheamhraidh, toirm atmhòr a' chuain mhóir, torrann spèur agus collaid ghunnacha-móra, air an aon àm a' deanamh co' fhuaim eagalach le chéile. Ged a bha sinn,” arsa e “dà mhìle-dheug air astar, bu chulaidh-namhais an fhuaim; agus eò mille bho 'n bheinn, chitheadh tu m'athad chaol air an t-shràid air mheadhon-oidhe!”

Each.—Ma tà air m' fhecal, cha b' olc an fheachaid a rinn iad air a' bheinn, ach gu h-àraidh nuair thòisich na sradan agus an lassair. 'Air a' bheinn bha mar gum biodh dòirneagan do chlachan dearga loigeanach air an àirde suas o mhullach na beinne, àirde mhór sna speuraibh le-

gleadhraich eagalach, agus bha stuth leaghta a' sruthadh a nua 'na chaoiribh dearga air elios na beinne, agus is ann an sin a bha 'n fhuaim. thar tomhas; agus anns an neul osceann beul an t-shluic chite air, uairibh 'gach dath bhios ann am breacan.' Bha mar gum biodh sruthan do stuth leaghta a' ruith a nua o mhullach gu bonn na beinne; agus le neart nach b' urrainnear a chasgadh, a' milleadh, a' losgadh, agus a' lóm-agrios gach ni a thainig 'na rathad; agus chiteadh am macim-aléibhe so a' sgoltadh as a chéile 'na shruthaibh air gach taobh, mar bha creagan agus cnuc a' cur grabaidh air 'na dheann-ruith mhilltich.

Cua.—'S ann ceart dìreach mar sin a tha Bhèsubhius, agus tha cuid do 'na sruthain theianteach sin air am faca tusa samhladh leth-mhìle mìl leud agus cóig mìl' air fad. Tha luchd-turais ag innacadh dhèin, ga bheil na steallan lasarach, agus na clachan teinnteach sin air am faca tu samhladh, air an tilgeadh os ceann mìle troidh, agus, air uairibh os ceann dà mhìle troidh, dìreach a nua anns an athar os ceann mullach an t-shléibh.

Each.—Ach, a Chuairteir rùnaich, 's e 'chuid do 'n t-shamhladh so as mò chuir gu amuainteachadh mi, cor nam bailtean mòr aig bun na beinne. Bha gach solus a nis air a smàladh, agus sluagh nam bailtean-móra 'nan suain—thainig aon abhinn do stuth leaghta nua air *Herculaneum*, agus lìon e gach sràid! thiodhlaic e 'm baile gn buileach as an t-shealladh. Bha 'n stuth dìreach coslach ri Ceilp dhearg leaghte air ruith. Thainig aona mbaom-aléibhe mòr do 'n stuth nam-trasach sin a nua air a' bhaile so, agus cha robh mùr no turaid, no mullach aige r' a fhaicinn ann am prioba na sìl!

Cua.—'S ann mar sin féin a thachair e; thainig lom-agrios air a' bhaile-mhòr sin mar tha thu ag ràdh le stuth leaghta; agus bha e air an t-sràid dìreach mar aon achadh lóm, air a chòmhdachadh, mar gum b' ann le brat iarunn, agus chaochail an sluagh a bha 'ga thuineachadh; gu buileach. Leis a so tha e co duilich an stuth so a chladhach air falbh, no tolladh a stigh do 'n bhaile so 's ged a bha e a' spealgadh nan creag;—ach cha 'n ann mar sin a mhilladh Pompeii.

Each.—Chunnaic mi sin san t-shamhladh air a' bheil sinn a' labhairt. Thainig mar gum biodh cur a's cathamh do luathre dheirg agus do dh-éibhlean loisgeach a nua air mullach a' bhaile sin, agus bha a shràidean agus a bhailtean riomhach air an tiodhlacadh fo 'n luathre mar a chithe' tu bothain bhuaille, air àiridh monaidh, air am falach fo 'n t-sheachda. Thainig an sin aona bhoillsgeadh mòr do theine lasarach a nua o mhullach gu bun na beinne. Ràinig an lasair na luingis a bha sa' chala, agus chaidh iad ri theine; thug a' bheinn mhòr aon uspag namhasach mar gum biodh i ann an spàirn a' bhàis. Gun teagamh chlig mi air m'ais le seòrsa do gheilt. Ann an tiota chaidh an lasair as, agus an tàirneanach agus an turraich—phill dorchadas na h-oidhe—bha samhchair mhòr ann—tharruing an sluagh an anail, agus chluinneadh sibh oisneichean 'nam measg. Ach ghrad thòisich a' chòisir-chiùil—chualas an gàire agus a' bhruidhinn, agus dh' fhalbh iad uile dhachaidh, làn thoilichte leis an t-shealladh a chunnaic iad. Agus a nis, a Chuairteir rùnaich, innis do c' uin a thachair so? c' uin

a mhilleadh *Pompeii* agus *Herculaneum*, agus c' uin a' fhuaradh a ris a mach iad? Air m' fhocal chuir e cianalas orm—oir b' uamhasach an sealladh e, eadhon ann an samhladh féin.

Cua.—'S tù dh' fhuadadh a ràdh. Thainig agrios air mar thainig air Sodom agus Gomorrah, agus dìreach mar thig sa-dheòidh air an t-shaoghal. Cha 'n eil ùin' agam an dràs air cùntas thoirt duit mu thimchioll an dòigh anns an d' fhuaradh a mach *Pompeii*, mar a chladhaicheadh a stigh ann, agus mar a rannsuicheadh e, agus na nithe a fhuaradh ann, an déigh dha 'bhi seachd-ceud-deng bliadhna air a thiodhlacadh fo'n luaithre; ach fenchaidh mi so a dheanamh ann an litir a' t' ionnsuidh anns an ath àireamh do 'n Chuaritear. Tha thu ag ràdh gu 'n do dhùisg an sealladh a chunna' tu iomad sinnain chràbhaidh a' t' inntinn. Ciamar a b' urrainn da gun so a dheanamh? oir nach robh e ann an càileiginn 'na shamhladh air latha mór eagallach an Tighearna, nuair thig an t-aingal cumbachdach a nuas o nèamh, air a sgeadachadh le neul agus bogha-frois m'a cheann, 'aghaidh mar a' ghrian, agus a chasan mar phosta teine; cuiridh e a chas chli air an talamh; glaochaidh e le guth ard mar sheachd tàirneanaich, agus togaidh e a làmh gu nèamh agus mionnaichidh e Airsan a tha beò gu saoghal nan saoghal, nach bi aimsir ann ni's mò. Ach ciod an samh-lachas is urrainnear a thairgseadh air uamhasan an latha mbóir sin? Cha tugadh Beinn Sinai féin, le a crith-thalmbainn agus a tàirneanaich agus a dealanaich, agus a dorchadas agus a doinionn, ach mar shamhladh faoin air—an là am bi aibhnichean prionnuisc a' ruith anns na claisibh a thréig na h-uisgeachan; an latha, mar tha Isaiah ag ràdh 34 and 9 anns an iompaichear na sruthan gu pìc, agus an duslach gu pronnus, agus am fearann uile 'na phìc loisgich. Air an là sin bidh na mìltean beann loisgeach, d' a 'bheil namhas Beinn Bhesubhiuis 'na làn fheirg, ach mar fhuaradh, a' brùchdadh a mach teine agus lasraichean. Teichidh gach eilean, agus cha bhi na beanntan r' am faotainn; bidh an cuan mòr air ghoil mar amhainn; tha 'n t-athar air a lasadh le anail an Uile-chumhachdaich; tha 'n tein'-athair a' ruith o cheann gu ceann do na speuraibh; leaghadh na creagan féin le dian-theas, agus theid an saoghal 's na bha air 'uachdar 'na chaoiribh dearga! C' àit an seas daoine 'n sin a ghabhail seallaidh air atharraichean eagallach an latha mbóir, latha bàis na cruinne? C' àit am bi tèaruinteachd an sin r' a faotainn? Oh! cha bhi còisir chiùil no idir an gàire faoin r' a ehlunn-tinn. Ciod a theasraigeas sinn o dhealanach an Dé mbóir? Ciamar sheasas a' bheinn air a' bheil sinn a' cur taic, nuair bhios na beanntan sìorraidh a' leaghadh? C' àit am faigh sinn àire o 'n chuan ghabh-each? Nuair thig an latha mór sin, O a Shlànuigheir ghlórmhoir! bi thusa dhuinn mar fhasgadh o 'n doinionn, mar thearninteachd o 'n léir-agrios. Bi thusa càirdeil ruin; bitheamaid air ar faotainn annadas; agus an sin thigeadh teine agus doinionn agus bàs agus breitheanas, cha chuir iad uile emuairin no geilt oirnn, ma tha sinn air ar faotainn air ar a-nonadh riutes, Slànuighear nam buadh!

C.

INNSEANAICH AMERICA.

AN DARA H-EARRANN.

Cha 'n eil daoine air an cuala sinn cùntas co dioghaltach ri Innseanaich America. Mar shoilleireachadh air so, innsidh sinn an egeul a leanas, air a thoirt dhuinn le fear a bhà eòlach orra.

Thachair do bhuidhinn dhiabh, ann am malairt ri daoine geala, spiorad làidir a cheannach. Chuir iad romhpa cuirm mhisegeach, bhrùideil a bhì aca, agus an deoch làidir so 'òl. Cha do leigeadh leis na mnathan deur dhi fheuchainn. Chuir iad an airm-chattha as an rathad, as eagal a chéile 'mhurt, nan éireadh tuasaid. Chaidh an deoch mu 'n cuairt; agus cha b' fhada gus an robh iad an amh-channaibh a chéile. Thòisich an tuasaid 's an iorghuill 's an sgread-aif, 's gach iolach a's glaothaich a b' eagalaiche na chéile. Theich na mnathan. Chitheadh an curaidh làidir, ann an àird a neart, a' saltairt f'a chasan an seann laoch aosmhor lia—bràthair an sgornan a bhràthar—am mac a' pronnadh an athar—na dàimhich bu dìthhe a' dòrtadh fala a chéile; agus an lag 's an t-anmhuinn air an saltairt san enbar fo chasan nam bóidean làidir!

Thachair do dhà bhràthair a chéile 'chòmbhlachadh san aimhreit mhallachte, agus am badaibh a chéile chaidh iad; ghramaich iad, bhuail iad a chèile, agus thuit iad car air char thar a chéile air an làr. Bha 'm fear d' am b' ainm Iotan an uachdar. Ann am boile 's ann an euthach na tabaid, ghrad ghramaich am fear a bha 'n lochdar sròn a bhràthar 'na fhiacian, agus sgud e leis i. Fluair e as, agus dh' fhàg e a bhràthair a' call fala, agus a' bóideachadh dìoghaltais. Air an là maireach choinnich an dà bhràthair. "Faic mar dh' fhàg thu mi," arsa Iotan, "am chulaidh-ghràin agus oillt do gach sùil—Theid mi 'luidhe a nochd, caidlidh mi, agus ma's urrainn domh maitheanas a thoirt duit nuair a dh' eireas a' ghrian, nì mi e; tha thu tèaruinte ma gheallas mi e; ach mur bi so am chomas 's éiginn gum bàsaich thu."

Thàinig an latha, ach cha robh tròcair no maitheanas d'a bhràthair 'na chòm. Chuir e fios g'a ionnsuidh gu 'n robh a bhàs a nis cinnteach, nach robh math dha smuainteachadh air dol as, ach e 'striochdadh mar thigeadh do ghaisgeach misneachail do bhàs nach robh 'na chomas a sheachnadh. Chual' a bhràthair so, agus theich e; ach ged a theich, lean Iotan air a luing, o bheinn gu béinn, o dhùthaich gu dùthaich, troimh choilltean fàs agus farsuinn, agus mar so fad iomad mìos. Ach ged bha Iotan suothaireach, bha a bhràthair 'na earalas, agus cho seòlta ris féin. Mu dheireadh sgair Iotan d'n lorguchadh o àite gu h-àite, agus chleith se e féin ann an coillidh fhàsaif dlùth do sheòrsa do 'cheum rathaid, ro 'n robh e 'smuainteachadh a ghabhadh a bhràthair 'na allabanachd ro'n tìr. Bha e 'n so iomad latha gun sealladh d'a bhràthair; ach là do na làithean mar bha e 'na shuidhe air bun craoibhe mhòir a leag an doinnonn, chual' e, mar shaoil e, ceum coisiche 'tighin air. Cheil se e féin ann am preas—an tiota beag chunnaic e innseanach a' dlùthachadh air, a' gluasad gu furachail, mothuchail, a' beachdach-

adh mu'n cuairt da le sùil làn amharuis. Dh' aithnich Iotan gum b' e a bhràthair a bh' ann. Cha robh fèidil air a chnàmhan, le cùram, faire agus imcheist; ach bha Iotan suarrach—bhóidich e a chur gais, agus truas cha d' fhiosraich e. Stad e gus an robh a bhràthair air mar cheum no dhà do 'n àite 'n robh e sa' phreas; an sin leum e suas an coinneamh a bhràthar agus sheas e guùis ri guùis. Cha robh bogha no saighead no tuadh-chogaidh aig a bhràthair, no culaidh-dhion do sheòrsa sam bith; ach dh' amhairc e air Iotan gun fhiamh gun eagal. "Aha!" arsa Iotan, le gàire mallaichte, "fhuair mi thu mu dheireadh, lean mi thu a latha 's a dh-oidhche, bhagair agus bhóidich mi dìoghaltas, agus dìoghaltas bidh a nis agam. Tha thu am chomas, 's éiginn gum bàsaich thu." Cha d' fhosguil a bhràthair a bheil, cha do labhair e diog; thilg e dheth am brat a bh' air a ghuailibh, agus sheas e rùiste, nochd, fa chombair Iotain. Thog an duine fiadhaich neo-ìochdunhor a ghunna, agus chuir e peileir ro' chridhe a bhràthair! Mar so ghabh e dìoghaltas; ach ma ghabh dh' fhuiling e air a shon—cha do chuir e car ceart dheth 'na dhéigh sin—shearg e as—chaill e 'dhreach—cha 'n fhacas fiamh gàire riabh tuillidh air a ghnuis—chinn e brònach, muladach, gruamach—sheachain e a luchd-eòlais—bha e 'na allaban truagh sa' choillidh. Thainig caochla co mòr air a shnuagh 's air a dhreach 's nach faingeadh iad an e a b' eòlais' air mun do thachair an gniomh truagh air a' bheil ainm a' labhairt. C.

EACHDRAIDH FHÌRINNEACH MU PHARUIG MAC-AN T-SAGAIRT CEATHARNACH-COILLE GAIDHEALACH, A BHA AINMEIL 'NA LINN FÈIN.

B' ann do mhuinntir Lochabar an creachadair ainmeil so, agus do 'n chinneadh Chamshronach. 'S iomadh sgeul a thainig a nuas d'ar n-ionnsuidh mu'n duine so, agus mu na creachan a thog e 'na latha féin, ann an iomad cearn air feadh na Gàidhealtachd—gu h-àraidh air na Grandalach agus na Frisealach. Tha os ceann ceud gu leth bliadhna o'n fhuair an ceatharnach-coille so bàs.

Chaidh Mac-an-t-sagairt agus buidheann do dhaoine treuna d'ann agus borb, a mhuinntir Lochabar, a thogail creach an dùthach nan Grandalach. Thuinich iad cùl beinne ris an abrar Carn-an-fhuarain. Fhuaras a mach gu 'n robh iad san àite sin; agus chuir tighearna Ghraund roimhe a ghlasadh, beò no marbh. Bha duine san àit air an àm, do Chloinn-Chamshroin (fear-cinne do Mhac-an-t-sagairt) air an robh mar fhar-ainm AM MUGACH MÓR, duine co làidir, foghainteach mhìneachail 's a bha ann an Gàidhealtachd Albainn. Bha aig a' mhùgach-mhór seisear mhac, agus dala, mac a bha aig a' mhnaoi mun do phòs i e, leis a' cheart Phara-mac-an-t-sagairt air a' bheil ainm a' labhairt. Thog am mùgach-mór an gille so maille r'a theaghlach féin, gille foghainteach treun, mar a bha a sheisear mhac, agus cha robh a h-son

diubh na bu ghràdhaiche mu 'n athair na bha 'n dalta so. Chuir an Granntach fios air a' Mhùgach-mhór so agus a chuid mac. Ghabh iad os làimh gu 'n tugadh iad air an ais an spréidh a thog Mac-an-t-sagairt agus a cheatharnaich, air neo gum bàsaicheadh iad san oidhirp. Ghrad fhuair e féin agus a ghillean airm, agus chaidh iad air an turus gu Carn-an-fhuarain. Fhuair iad Mac-an-t-sagairt agus a dhaoine 'nan suidhe ag itheadh am bidh, gu leòir do dh-fheòil 's do dh-eanaraich-aca, am fàsga' crnige bràigh a' mhonaidh. Theich Mac-an-t-sagairt agus a chompanaich, oir bha fios aige nach b' fhala-dhà tighin an dàil a' Mhùgaich mhóir agus a ghillean, a bha nìmeil air son an tréuntais; ach mar theich e mbaoidh agus bhóidich agus mbionnaich e dioghaltas! Chruinnich am Mùgach Mór an spréidh, agus dh' iomain e féin agus a ghillean a' chreach do chaisteal a Ghranntaich. Phill Mac-an-t-sagairt air ais air an àm sin do Lochabar; ach, deireadh earraich na li-ath-bhliadhna, thug e féin agus a cheatharnaich orra Sra-spèi, agus b'i 'cheud ionnsuidh a thug iad am Mùgach-Mór agus a ghillean a sgrios. Dh' fheuch e iomad cothrom 'fhaotainn air so a dheanamh, ach bha 'm Mùgach-Mór 'na earalas, agus cha deach e féin no a mhic a mach gun chlaidhe-mór a's biodag, agus b' ainneamh a dhealaidh iad r'a chéile. Bha dithis do mhic a' Mhùgaich-Mhóir pòda, agus a chòmhnuidh ann an tighean air leth greis o thigh an athar. Chuartaich Mac-an-t-sagairt agus a cheatharnaich tighean na feadhnaich so, agus mhurt iad iad 'nan leapannabh. 'Na dbéigh sin, ràinig iad an tigh anns an robh am Mùgach's a' chuid eile d'a ghillean a chòmhnuidh. Cha luaithe 'bhual iad a' chòmhla na thug e cò bh' ann. Dh' fhairtlich orra 'n dorus a chur romhpa, do bhrìgh gu 'n robh am Mùgach-Mór agus a cheathrar mac 'na thaice, agus claidheamh aig gach fear dhiubh chum iad féin a dhìon gu bàs. Am feadh 's a bha iad mar so a' dìon na còmhla, chual' am Mùgach-Mór seorsa do dh-fhuaim air mullach an tighe, am measg nan cabar; agus air dhà amharc os a cheann, mhothuich e duine 'n déigh toll a dheanamh ro 'n tutla, agus an impis a bhli 'stigh, a' chuid bu mhò d'a chorp cheana ro'n toll. Ghrad thug e leum suas air clar-suidhe bha dìreach fo 'n toll, agus shàth e a chlaidheamh ann an corp an fhir a bha, mar a shaoil esan, ag iarraidh a stigh, agus ghrad thuit e 'na fhuil 's 'na ghaorr air an ùrlar. Ach, mo thruaighe! cò bha 'n so ach a dhalta féin, aig an robh gràdh mór d'a oide, agus a ghràdhaich 'oide co mór ri aon mhac a bha aige! Bha 'n t-òganach foghainteach so ag iarraidh dol a mach gu mullach an tighe, chum bualadh orrasan a bh' aig an dorus, a' cur roimhe am bàs fhulang a dhìon an fhir a thog agus a dh' àraich e, agus a bhràithrean do'n d' thug e gaol mòr. Shaoil am Mùgach gur cuid diùbhean a bha 'm muigh a bha 'g iarraidh tighin a stigh troimh mhullach an tighe. Thuit an gille gada so air an ùrlar: "Athair mo ghràidh," ars' esan, "tha eagal orm gu 'n do mharbh sibh mi." Cha robh tuille 'na chomas—thilg e'n deò. Sheas am Mùgach truagh mar dhuine 'na bhreisleich le mulad, le h-oillt agus uamhas! "Fosglaibh dhomh an dorus," ars' esan r'a

mhic, “leigibh a mach mi, leigibh dhomh bàs ur bràthar a dhìol —ach rinn a mhic greim air, agus cha leigeadh iad leis an doras ’fhosgladh. Bha Mac-an-t-sagairt a’ glaothaich air bean a’ Mhùg-aich Mhóir a’ chòmhla fhosgladh dha. Shaoil leatha-se gum b’ ann le ’fhiosrachadh agus le ’thoil a mharbh am Mùgach-Mór a mac, am mac a bha aice ri Mac-an-t-sagairt; chunnaic Mac-an-t-sagairt ro’ tholl a bh’ air a’ chòmhla, mar thachair—chual’ e bas-bhuailadh na mnatba, agus mar’ chuir i cionta bàis a mic as leth a fir. “Leig a stigh mi, a Mhór,” ars’ esan, “bha latha nach diùltadh tu m’ iarrtas; leig a stigh mi—’s minig a dh’ fhosguil thu a’ chòmhla dhomh ’nuair thainig mi air turas gràidh, agus a nis an diùlt thu mo leigeil a stigh agus fuil mo mhic agus do mhic-sa, air a saltairt fo’ chasan an fhir a mhurt e? Bha i fo bhuairesn—fo chuthach—ghrad leum i dh’ ionnsuidh an doruis—tharruing i air ais an crann, agus a stigh thainig Para Mac-an-t-sagairt agus na bha maille ris! Cha luaithe a chunnaic am Mùgach Mór a dhearg nàmhaid na ’leum e ’na mhuineal, agus ann am prioba na sùl bha e fodha air an làr. Thog e a chlaidheamh chum crìoch a chur air—ach a’ bhean chealgach! thainig i air a chùlaobh agus thilg i brat ach thairis air a chlaidheamh, agus mum b’ urrainn da e féin fhuasgladh o’n fhilleadh so, bha biodag Mhic-an-t-sagairt air a sàthadh suas g’a ceann ann am fuil chridhe an aona Ghàidheil bu mhisneachala ’s bu tréine san tìr! Ghlac uamhas agus oillt na gillean, chunnaic iad foill am màthar; agus a’ bhean thruagh i féin, bha i ’na breislich, agus mar neach as a beachd—ach dhùisg i gu moth-tachadh. “Mo mhic,” ars’ ise “O mo mhic caomhaibh mo mhic!” Ach bhuail iad i, leag iad i, shaltair na daoine fuileachdach a leig i a stigh fo ’n casan i, agus mhurt iad a ceathrar mhaic eireachdail, fhoghlainteach threun, mu choinneamh a sùl!

Thug Mac-an-t-sagairt na cinn do ’n Mhùgach-mhór agus d’a chuid mac, agus rinn e càrn diubh air tom dluth do ’n àite ris an can iad o’n àm, *Tom nan ceann*. Ràinig an sgeul caisteal a’ Ghrannataich; thairgeadh duais mhór airson a ghlacadh, ach theich e do dh-Eirinn, far an d’ fhan e seachd bliadhna, ach sìth no sonas no tàmh cha dh’ fhuair e. Bha mallachd na fala ’ga leantuinn do gach àite ’n deachaidh e. Phill e do Lochabar. Thachair do dhuin’ ’nasal, Fear na Mucraich, Granntach tréun a bhi ’siubhal ro ’n dùthaich sin, e féin ’s a ghillean, agus choinnich iad Mac-an-t-sagairt ’na nonar a’ gabhail an rathaid. Ghlac an Granntach e, cheangail e a dhà làimh cùl a dhroma, agus thug e air imeachd maille ris. Mar bha iad a’ dlùthachadh air Srath-spéi, aig *Lag na cuilliche*, rug dà-fhear-dheug orra a chaidh as an déighl á Lochabar, chum Mac-an-t-sagairt a theasraiginn agus a thoirt air ’ais. Ach bu ghaisgeach neo-sgàthach an Granntach: chunnaic e iad a’ seasamh roimhe air an rathad-mhór; ghlac e Mac-an-t-sagairt air bhroilleach le ’làimh chli, agus thog e a chlaidheamh rùiste ’na làimh dheis, agus mbionnaich a’s bhòidich e, nam feuchadh iad grabadh a chur air, gu ’n sgoilteadh e le aona bhuille ceann Mhic-

an t-sagairt sìos g'a ghuailibh! Chuir so eagal orra b' aithne dhoibh an duine, agus bha fios aca gu 'n deanadh e mar a bhagair e. Phill iad dachaidh, agus leig iad leis a' Ghranntach a phrìosanach 'thoirt leis mar a b' àill leis. Thugadh e gu caisteal a' Ghrauntaich, ach dhiùlt esan cuid no pàirt a bhi aige sa' ghnòthuch. Ach chuir Fear na Mucraich roimhe nach leigeadh e am murtair fa sgaoil. "Thugamaid," ars' esan "Ionar-nis oirnn a dh-ionnsuidh an t-Shiorram, agus deanadh esan ris mar thogras e; ach cha bhi e ri 'ràdh, gu 'n do leig Fear na Mucraich dhàsan a mhurt an Mùgach-mór agus a mhic, le foill, dol as o cheartas!

Mar bha iad air an turas suas gu Allt-an-Dùlain, thainig iad gu Tom-nan-ceann, far na chàirich an duine borb so cinn nam feadh-nach a mhurt e. Cha luaithe 'chunnaic Fear na Mucraich an t-àite so na 'ghlaodh e mach r'a ghilleann, "C' arson a rachamaid na b' fhaide? bàsaicheadh e air a' cheart chnoc so, far a' bheil fuil nan daoine a mhurt e a' glaochadh airson dioghaltais! Bha craobh ard ghiuthais dlùth do 'n àite; rinn iad gad làidir; agus mar bha iad a' toinneamh a' ghaid, thog Mac-an-t-sagairt suas òran a chuir e r'a chéile air an àm, luinneag a bhàis féin! Co luath 's a bha 'n gad réidh, thog iad suas e, agus chroch iad e ris a' chraoibh. Fad bliadhna bha corp an duine so crochte ris a' chraoibh, agus cha d' fheuch neach sam bith a thoirt a nuas, no a chur fo 'n ùir.

Ma bha Mac-an-t-sagairt 'na chualaidh-uamhais ri linn da bhi beo, cha bu 'n fhaigh a' chualaidh-uamhais agus eagal e an déigh a bhàis. Bu dàna le duine 'n rathad sin a ghabhail san oidhche, agus sheachnadh luchd-turais an t-àit anns an robh dùil aca ri spiorad eagallach an duine choigearra so fhaicinn.

An ceann bliadhna thuit an corp o'n chràibh; thiodhlaicheadh e dlùth do dhrochaid Char, agus os ceann mu thuaisream da fhichead bliadhna, thugadh rathad-mór an rìgh ro 'n àit anns an robh a chnàmhan; thogadh e a rithist, agus chuireadh fo 'n ùir e sa' ghàradh cùl an tigh-dàda san àite sin.

C.

IMIRICH DO EILEAN-EQIN, AGUS DO CHEAP-BHRETOIN ANN AN AMERICA.

Tha àireamh mhòr sluaigh a' dol gach bliadhna dh' ionnsuidh nan Eilean so á Gaidhealtachd, agus á Eileannaibh na h-Alba. Cha 'n 'eil teagamh sam bith nach e gliocas na uile aig am bheil cuid agus comas, dlùthaich am breith fhàgail, agus dol a dh' ionnsuidh àite far am bi iad cinnteach air pailteas a sholaradh dhoibh fein, agus d'an sìochd 'nan deigh! Tha einn a' tuigsinn gu'm bheil eadar sea agus seachd céud anam a' cur rompa dol air imirich chum nan Eilean-so, ann am mìos meadhonach an t-samhraidh so, as gach sgìr-eachd ann an Treternish 'san Eilean Sgiathanach! Agus a thuilleadh air sin, tha céud no dha a' cur rompa falbh á eilean Rathasaidh. Tha càirdean lionmhor

aig miantair an Eilein Sgiathanaich a cheana thall rompa, agus air an sobhar sin, cha 'n 'eil teagamh nach fearr leò fàntuinn maille riu ann an Eilean-Eòin, agus anns a' Cheap, na dol suas do Chanada, ged is e sin gu cinnteach àite a's tarbhaiche.

Ach air duinn a thuiginn gur slagh béusach, dìchiollach, cliùitich, measail, agus còir iad, tha sinn an dòchas gu 'n éirich gu math dhoibh; agus tha sinn a' guidhe' gu'n soirbhicheadh gach cuis leo, ge bè àit ann an tilg ann Freasdal an crannchur.

LONG MHOR NEW ZEALAND.

AM MINISTEIR A' GABHAIL A CHEAD DE NO GÀIDHEIL A BHA

'FALBH LEATHA.

Air domh a bhi, o chionna ghoirid, taobh Chluait, a' beachdachadh air gach sealladh annasach a bha mi 'faicinn, chombarraich mi, an measg nan luingeas, soithreach amùide aig an robh ribeag do bhataich ann barr a' chroinn, air an do leugh mi "*New Zealand*." Chaidh innse dhomh gu 'n robh i 'falbh gu luìng* a bha sblos aig Ghrianaig, 's gu 'n robh a h-aon do mhinistireas Gàidhealach Ghlaschu a' falbh a thoirt faicill san dealachadh d'ar luchd-dùthcha a bha 'falbh do 'n Eilean ohian ud; 's gu 'n robh trì fichead Bheall aige a fhuair e o chomunn a' Bhiobuill ann an Dun-éideann, agus leabhraichean Gàilig eile. Chuala mi cuideachd gu 'n do chruinnich Gàidheal mór Ghlaschu, Lachann Macilleathain, a h-uile leabhar Gàilig air am b' urrainn dha greim fhaotuin 's gu 'n do chuir e 'n là ud, air falbh 'nan aon mheall iad gu ministear Gàidhealach *New Zealand* (Mr Macpharlain). Ràinig sinn an long, a bh' air acair fada 'n taobh-muigh, do Ghrianaig; 's cha teid na chunnaic no na chuala mi 'n sin as mo chuimhne fhad 's is beò mi. Bha mu thuairmeas da chiad d'ar luchd-dùthcha san luìng. Chruinnich iad nìle fo ehlàr-naohdrach na luinge, agus labhair ain ministear riutha gu bàigheil 'nan cainnt féin, agus is gann gu 'n ozala mi riabh briathran cho drùighteach, 's cha d' fhiosraich mi ach ainmig taiseachadh cridhe mar a dh' fhiosraich mi 'n là ud, agus cha 'n eil nench a bha san fhianuis nach deanadh an aidmheil cheudna.

"Thainig mi" arsa 'm ministear, "thainig mi, mo luchd-dùthcha ghràdhach a thoirt facal comhfhurtachd agus earail dhuibh mun toir sibh ur n-aghaidh air a' chuan. Tha mi cinnteach gu bheil ur cridheachan air am fàgadh gu goirt le bròn; an déigh dhuibh cùl a thoirt air glinn 's air beanntan ur dùthcha, agus dealachadh ri 'r càirdibh; agus cha 'n ann a dh' antromachadh a' bhròin sin a thainig mise, ach a thoirt comhfhurtachd agus comhairle dhuibh san t-suidheachadh sa' bheil sibh a nis air ur càramh. Ghuidhinn

* Blenheim of London.

oirbh, matà, ur dòchas daingean a chur ann an Dia ; earbaibh as mar an caraid sin a's dlùithe leanas ribh na bràthair, 's a tha r'a fhaotuinn anns gach ionad—'s a gheibh sibh air uchd a' chuain far am faic sibh a ghnìomharan iongantach, agus O! mun caill sibh sealladh air beanntan dorch a ur dùthcha, guidhibh gu dùrachdach air Dia gu 'n tugadh e comas dhuibh aithreachas a dheanamh 's ur seana pheacannan a thréiginn 's gu faiceadh sibh Dia nan dùl mar a tha e 'g a nochdadh féin, mar Dhia nan gràs ann an gnùis an Eadar-mheadhonair a' deanamh an t-saoghail réidh ris féin ; agus, iarraibh gum biodh ur cionta 's ar lochdan lòn-mhor air an glanadh air falbh tre fhuil Iosa Crìosd, air an tilgeadh mar gum b'ann, ann an doimhneachdan a' chuain. Tha sibh a' dol do dhùthaich mhath, a réir gach cùunntais a fhuair mise mu 'tìmechioll—dùthaich anns am bheil beanntan àrda, gleanntan tiorail agus tìugh-choilltean, 's nach 'eil eucoltach ris an tìr a tha sibh a' fàgail, ach dùthaich anns am bheil fearann a's tarbhaiche 's anns am faod fughair a bhi agaibh, an lorg dìchill, ri teachd-an-tìr na's pailte. Tha sibh a' fàgail dùthcha anns am bheil mòran do bhochduinn, ach anns an robh sibh a' mealtuinn shochairan bu luachmhoire na saoihbreas an t-saoghail. Ann an glinn na Gàidhealtachd tha eaglaisean far am faodadh sibh dol gach sàbaid a dh' éisdeachd focal na slàinte, ach san dùthaich a tha sibh a' ruigheachd, maiseach tarbhach 's mar tha a machraichean, tachraidh oirbh fàsaichean farsuing far nach faic sibh eaglais agus far nach cluinn sibh guth searmonaiche soisgeil na sìth. Ghuidhinn oirbh, matà, 'nuair a bhitheas sibh fad o ionad aoraidh gun dì-chuimhn a dheanamh air an t-Sàbaid no dearmad air aoradh Dhé. Tha Dià r'a fhaotuinn san fhàsach 's air an fhuairge. Deanaibh aoradh dha 'nur teaghlachan, anns an tìgh 's anns a' mhachair, an sgà na creige 's fo sgàil na craoibhe. Tha ministear roimhibh a labhras a' Ghàilig—cuiribh ur combairle ris agus bheir e dhuibh gach seòladh 'nuair a dhealaicheas sibh air tràigh an eilein air son am bheil sibh a nis a' fàgail ur dùthcha. Faodaidh fughair a bhi agaibh ri ministerean eile, agus ri mòran do 'r luchd dùthcha.

“ Dh' earlaichinn oirbh a bli ùmhal do na riaghailtean ùra fo 'm faod sibh tighin. Cumaibh ur facal ri muinntir an eilein agus giùlainibh sibh féin gu sìothchail d' an taobh ; 's gheibh sibh se caoimhneas agus càirdeas uathasan 'na lorg sin.

“ Bithibh ùmhal do riaghailtean na luinge agus giùlainibh sibh féin gu h-iomchuidh d'an taobh-san a tha os ur ceann ; oir cha'n fhaod a h-uile h-aon a bhi 'na cheannard.

“ Na deanaibh dearmad air aoradh an Tighearna san t-soitheach. Leughaidh ur Biobuill agus biodh ùrnuigh agaibh moch agus ana-moch—deanaibh aoradh do Dhia 'nur cridheachan 's air ur leap-aichean—'nur luidhe sìos agus 'nur n-éiridh suas ; agus biodh iad-san a's urrainn leughadh cuimhneach air a bhi 'leughadh dhoibh-san nach urrainn sin a dheanamh air an son fhéin. Biodh gràdh do Dhia 's gràdh do chàch a chèile a' rioghachadh 'nur cridheachan.

Biodh ar giùlan a thaobh a chèile sìothchail beusach, 's na biodh mionnan na cainnt dhraoedail air a chluinntinn 'nur measg.

"Bithidh mi 'nis a' gabhail mo chead dhibh—Dia bhi maille ribh; earbaibh as, agus fiosaichidh sibh gu 'r Dia dlù do làimh e. Feithibh air 'na sòradh; ann an leughadh 's ann an ùrnuigh.

"'S fhendar dhuinn a nis a bhi 'dealachadh—tha sibhse dol a thoirt ur n-aghaidh air a' chuan 's tha sinne dol a thilleadh gu 'r fàrdaichean, agus mar a ghiùlain mise 's mo choimhthional air ar cridheachan sibh air an t-sàbaid a chaidh seachad, ghlainidh sinn air ar cridheachan sibh air an t-sàbaid so tiglin—aontaichidh sinn ann an ùrnuigh dhùrachdaich ri Dia, gu 'n tugadh e soirbheachadh dhuibh san turus fhainge tha 'nur beachd, 's gu 'n tugadh e comas dhuibh gach dleasnas a choimhlionadh agus seasamh an aghaidh gach deuchainn buairidh. Agus O! 'nuair a ruigeas sibh cladach cian eilean a' chuain air son am bheil sibh a nis a' tréigsinn ur dùthcha, tairgibh tabhartas buidheachais do 'n Dia "a bha leibh agus a ghléidh sibh air an t slighe;" chum 's gum faodar iomradh oirbh ann am briathran an t-Salmadair,

"An sin tha iad ro ait, air son
Gu bheil iad sàmhach beò;
'S gu 'n d' thug e iad do 'n chala sin,
'S do 'n phòrt bu mhiannach leò."

Salm cvii. 30.

'Chaidh an dara laoidh a shéinn, agus dh' aontaich iad ann an co-sheirm thiamhaidh a' séinn nam briathra sin.

"Tre cheumaibh dorch' ar beatha 'n so
O treduich thusa sinn;
'S o là gu là ar teachd-an-tìr,
'S ar n-eideadh cuirp thoir dhuinn,
Fo sgáil do sgéith O dean ar dìon,
Gu crìch ar seachrain sgèith;
Is thoir d' ar n-anamaibh fois fa-dhedidh
A' d' chòmhnuidh shuas an eith.
Na tiodhlaca so Dhé nan gràs,
Thoir dhuinn o' d' làimh gu fial;
'S a nis 's o so amach gu bràth,
Is tù a ghnà ar Dia."

Chuir am ministear an sin a suas ùrnuigh dhùrachdach.

A. M.I.

AN COMUNN BREATUNNACH.

CRUINNEACHADH MÒR DHAOINE FÒGHLUIMTE NA RÌOGHACHD, ANN
AN GLASCHU.

Tha còmhail mhór ri bhi sa' bhaile so air an t-sheachdamh-là-deug,
là anns an éiginn do 'n Chuairtear a bhi sa' chlàdh-bhualadh, air chor

agus nach 'eil e 'nar comas cùntas a thoirt air a' chùis anns an àireamh so. Tha na sgoilearan mòra so o gach cearn do'n rìoghachd a' cruinneachadh, agus mòran do dhaoineibh ainmeil o rìoghachdaibh eile. Tha uidheamachadh 'ga dheanamh air an son do gach seòrsa, agus tha naislean na dùthcha 'cur g' an ionnsuidh gach seòrsa sìthinn agus éisg a shaoileas iad a bhios taitneach. Tòisichidh a' choinneamh air dì 'r daoin, an seachdamh-la-déug, agus crìochnaichidh a' chùis seachduin 'na dhéigh sin. Bidh cosdas mòr 'na lorg, ach cha 'n eil teagamh nach cruinnichear na dh' fhóghnas. Tha eadar a dha agus a trì mille punnd Sasunnach cheana air fhaotainn. Tha mòran do mhórairean 's do dh-naislean na tìre ri bhi cruinn. Tha aon àite 'ga uidheamachadh anns am faod mille suidhe aig an aona bhòrd, a ghabhail an dinnearach. 'S e Marcus Bhraidealbunn a tha ri bhi as' chathair. Tha daoine foghlumte o America—as an Fhrainc, a' Ghearmailt, Ruisia, an t-Shuain, agus Innsean na h-aird-an-ear ri bhi ann.

Suidhidh iad na h-uile leth a air an dà uair dheug. Tha iad air an roinn 'nam buidhnean, no 'nan earrannan, agus cruinnichidh gach buidheann ann an àit air leth dhoibh féin. 'S i 'chrìoch àraid a tha 'm beachd a' chruinneachaidh mhóir so, eòlas fhaptainn air gach nì tha dol air aghaidh feadh an t-saoghail, agus gach seòrsa ealdhain, sgoileireachd agus fiosrachadh, gach innleachd agus foillseachadh tha air a dheanamh o àm gu h-àm, agus gach dùthaich, 's a bhi 'seanachas mu na nìthe sin, a bhi deasboireachd mu 'n déibhinn, agus a leughadh òraidean le daoine foghlumte mu nìthibh ùr. Ann an aon àite bidh buidheann do reuladairean, gu seanachas mu na nìthibh ùra tha iad a' faotainn a mach mu 'n ghréin, mu 'n ghealaich, lìonmhoireachd nan rionnag 's nan reul, leis na gloineachan mendachaidh a tha iad a' deanamh, agus leis a' bheil iad a' faotainn a mach nan iongatasan ùra gach bliadhna; cuid eile dhiubh a chruinnicheas an àit air leth, bidh a' seanachas agus a' labhairt mu gach seòrsa do bheathaichean 's do chreutairean a tha no bhà air aghaidh an t-saoghail, mu gach ian a bha riabh air iteig, gach iasg tha 'anàmh an uisge, gach miol-mhór, agus maraon mu gach meanbh-chreutair nach faicear gun ghloineachan. Taisbeanar craicinn thioram nan creutairean, brùidean mòra, éisg agus maorach agus sligean a bha ann ri linn Noah, agus a tha air am faotainn ann am meadhon na talmhainn, agus air bharrabh nam beanntan àrda, far an d' fhàgadh iad leis an Dìle. Bidh buidheann eile 'seanachas agus a' cur an combairle r' a chéile mu mhéinnean tha air an cladhach o dhoimhneachd na talmhainn, grìgeagan leachmhor agus annasach, mu gach mìotailt, agus gach seòrsa guail, a's iarunn, a's luaidhe, a's umha, a's airgid a's òir; agus bidh samhladh do gach seòrsa dhiubh so air an leigeil ris. Chosdadh os ceann 500 Punnd Sasunnach ann an aon àite, chum na samhlaidhean sin a thaisbeanadh air dhòigh cheart. Bidh buidheann eile 'seanachas mu innleachdan ùra, gach innleachd sheòlta 'fhuaradh a mach agus a dh' fheuchadh riabh, agus mu dhéibhinn mòran eile nach feuchar agus nach cuirear gu feum gu bràth; agus tha àit aig a' bhaidhinn so anns an taisbean iad na h-innleachdan sin; agus da rìribh, so seòmar is airidh air fhaicinn.

Ma 's urrainn duinn a bheag no mhór a dh-fhiosrachadh a thoirt mu na nithe sin, anns a' Ghàilig, feuchaidh sinn a dheanamh anns an ath àireamh.

AUSTRALIA.

Bha tuithean mòra agus doinionn eagallach ann an cuid a dh'-àiteachan san dùthaich mhóir so, a rinn anabharra millidh agus sgrios; chailleadh mòran do fheadail luchmhòr, ceud mìle, tha iad ag ràdh, do chrodb, gun tighin air caoraich, ann an aon àite; agus 's e chuid a's miosa, mòran sluaigh.

Fhuaradh a mach air taobh na h-aird-an-iar-dheas do 'n dùthaich mhóir so, trì aibhnichean, air am faod loingeis mhóra seòladh cóig ceud mìle 'stigh ro 'n dùthaich. Cha 'n eil duine geal an so fbathead; ach tha mòran do luchd-àiteachaidh na dùthcha, na daoine siadhaich ann; agus theab iad crìoch a chur air ceannard na luinge a fhuair a mach na h-aibhnichean mòra so. Ma tha na chruaia sinn mu dhéibhinn nan cearna sin fìor, agus cha 'n eil fàth teagamh nach 'eil, bidh mòran a' togairt dol imrich ann—oir 's e cion an uisge nì is faide bha 'n aghaidh na cuid eile do Australia.

Tha cùntas math o chuid a dh' àiteachan sna cearna sin, agus cùntas meadhonach á h-àiteachan eile. Tha iomradh mór air an tuaraidal tha luchd-cosnaidh a' faotainn ann, ach tha luach gach nì d' a réir; tha h-uile seòrsa do bhiadh 's do dh-aodach anabharrach daor, agus iomad anacoithrom eile air nach eil daoine 'smnainteachadh.

NEW ZEALAND.

Cha 'n abair sinn mòran mu 'n àite so air an àm oir tha dùil againn, na h-uile latha ri litrichean o dhaoine 'ràinig, agus as am faod sinn earb-sadh. Cha 'n urrainnear an dùthaich a mholadh nas mò na tha i a' toilltinn; ach tha ioma cruadal a' feitheamh orrasan a tha 'dol ann sa 'cheud dol a mach. Cha cheil sinn an fhìrinn o'r luchd-dùthcha; ach a thaobh an àite so theireamaid *foil bheag*, gu'n cluinn sinn vapasan a chaidh thairis.

CANADA.

A rithist agus a rithist, deir sinn, 'si so dùthaich an duine bhoehd. Ean aig a' bheil lùe agus neart, agus comas obair, a tha stuama dieh-iellach, thugadh e Canada air. Ma tha fuachd a's reothadh a's sneachd ann, tha cneasachd a's cairdeas a's pailteas ann. 'S e miann ar cridhe, (agus cha strìochd sinn do dhuine tha beò ann an dùrachd as leith ar luchd-dùthcha bhoehd,) gu robh na h-uile h-aon diubh a th' ann an teinn, gu glheim fearainn air an urrainn doibh an teaghlach a thogail, ach air an sàruchadh fo chruadal, air an càramh ann an Canada Uachdarach, le tuaidh, le tàl 's le caibe; agus gheibheadh iad fonn a's fearann, an sàth de lòn fallain am measg Chrìosdaidhean agus an luchd-dùthcha féin. Deireamaid so a rithist agus a rithist, a dh' aindeoin cò chuireadh 'na aghaidh.

PAIPEIR NAIGHEACHD GAILIG ANN AN CANADA.

Tha so féin 'na naigheachd is fiach aithris, gu bheil paipeir-naigheachd anns a' Ghàilig air a chur a mach ann am Baile 'n Rìgh, (Kingston) ann an Canada uachdarach. Tha a' chiad àireamh dheth air a' bhòrd againn air an àm! 'S e 's aiam dha "Cuairtear na coille." Buaidh a's piseach leis! 'S e dùrachd ar cridhe gu 'n soirbheachadh leis na daoine suairce ceanalta tha 'ga chur a mach. Chunnaic sinn cuid de na nithe tha ann roimhe so, focal air fhocal mar tha iad 'ga chur a mach—ach coma có dhiùbh 's e làn dìth am beatha. Tha iad a' toirt na h-uile misnich do dhaoine stuama 's urrain obair a dheanamh, luchd-cosnaidh thapaidh, gu h-àraid iadsan is urrain ruamhar, treabhaidh, cur agus buain, agus is urrain tuadh a laimheachadh, dol a mach; ach daoine leisg, lunnach, seasgair, meata, tha toigheach air deoch làidir air lunnadaireachd a's diomhanas, fuireach far a' bheil iad. Ma tha iad gu dona dheth an so, bhiodh iad deich uairean na bu mhiosa tball. Soirbheachdadh do "Chuairtear na Coille!" 'S e so da riribh, dùrachd Cuairteir nan Gleann.

NAIGHEACHDAN COITCHIONN.

"Tha 'm fogharadh a' dol air aghaidh gu sgairteil. Ged robh tuiltean mòr uisge ann an cuid a dh-àiteachan, tha bàrr math san rìoghachd; agus air feadh Shasannu agus Eirinn, tha e 'na mhulain. Tha teachd-an-tìr do gach seòrsa daor, agus tha eagal mòr oirnn, do réir gach coltais, nach ann an saoiread a bhios e 'dol.

Tha aobhar a smuainteachadh gu bheil cogadh mòr dlùth, anns an éiginn do Bhreatann a bhi 'n sàs. Tha rìoghachdan an t-shaoghail fo bhuaireas, agus tha eagal oirnn gu bheil latha na h-aimeireit am fagus. Cha 'n eil ach coltas cogaidh agus ùpraid anns gach àite. Tha 'n cogadh eadar sinne agus China air tòiseachadh roimhe so. Bidh dùil ri naigheachd o 'n chearna sin do 'n t-shaoghal an ùine ghoirid. Tha uidheamachadh mòr taobh air thaobh. Chuireadh luingis smùide do na cearna sin tha dlùth air dà mhìle tunna am meudachd, a' giùlan ghunnacha-móra a thilgeas peileirean sè fichead punnd air chudthrom, trì mìle air astar. Ciamar shenas soithichean China iad so? Smàilidh iad as an fhairge iad a thiota. Tha iomradh air an ruigheachd, gu 'n do ghlaic ar n-armailt ceann-bhaile mòr na tìre sin—ach tha e duilich a ràdh a' bheil no mach 'eil so fhathasd fìor.

'S e ar n-eagal gu bheil cogadh gu mòr nas miosa na cogadh China an impis tòiseachadh. Air an àm tha so ro-choltach. Bu mhiann leinn fiosrachadh a thoirt d'ar luchd-dùthcha mu nàdur a' chogaidh so, oir ma bhuailear a' cheud bhuille, 's duilich da riribh a ràdh c' uiu a stad as an iorghuill. Chum seòrsa do bheachd a thoirt air nàdur na h-aimeireit so, biodh fios aig ar luchd-leughaidh gu 'n robh rìoghachd na h-Eiphit, gu o chionn ghoirid, ag iocadh eis do 'n àrd Thureach ann an *Constantinople*, esan ris an canar an *Sultan* mòr; agus bha uachdaran na h-Eiphit fodhann, agus 'ga aideachadh mar a rìgh, a' toirt ùmhleachd iochdaran da, agus a'

paigheadh eis da; ach an daino tha air an àm thairis air an Eiphit, cha 'n eil uachdaran na rìgh san Roinn-Eòrpa a's seòlta, dàine, tapaidh, diorrasaiche, no a's glòir-mhiannaiche na e; agus bu mhiann leis cuing an àrd Thurcaich a thilge' dheth; agus cha 'n e amhàin a bhi 'na rìgh air an Eiphit, ach, mar an ceudna, air dùthchannan eile a bhuineadh do 'n Turcach, mar tha *Syria* agus *Palestine*, a bhuannachadh dha féin. Chuir e fo smachd na dùthchanna sin, bhuadhaich e thairis orra, agus chuir e'n t-àrd Thurcach gu dùlan. Tha mhiann air an àrd-Thurcach *Syria* agus *Palestine* fhootainn air an ais; agus tha *Russia*, *Prussia*, *Austria*, agus Breatunn a' cur rompha *Mehemet Ali*, uachdaran na h-Eiphit a cheannsachadh ge buil leis, agus a cho' éigneachadh gu *Syria* agus *Palestine* a thoirt air an ais do 'n Turcach mhór. Tha *Mehemet*, uachdaran no *Pacha* na h-Eiphit, air an làimh eile a' cur roimhe nach dealaich e ri leud a bhoise do na tha aige; agus tha an Fhraing air a thaobh, agus a' cur roimphe seasamh leis. Ma tha so mar so, agus ma thòisicheas an cogadh, bidh e gun teagamh 'na chogadh fuileachdach. Tha Sasunn a' cur a luingis-chogaidh nìle fo uidheam, agus tha 'n Fhraing a' deanamh an nì cheudna. Tha cabhlach mhór aig na *Russian*ach sna cearna sin; tha mòran aig *Mehemet Ali*, *Pacha* na h-Eiphit; agus maraon aig an ard Thurcach. Theagamh nach robh barrachd do luingis-chogaidh riabh fo uidheam agus a' seòladh do 'n aon àite. Tha aig *Mehemet Ali*, ann an bàgh *Alexandria* amhàin, dà fhlichead long-chogaidh do 'n t-seòrsa 's mò, tha a' giùlan gach aon diubh còig fichead do ghunnacha-móra. Tha 'n àireamh cheudna aige do luingis a tha 'giùlan eadar dà fichead agus ceithir fichead gunna; agus anabharr do luingis bheaga; agus ceithir thimchioll a' chamuis tha ballachan no uchd-dhaingneachan làidir air an togail, air a' bheil gunnacha móra air an càramh, air chor 's nach e 'n fhala-dhà oidhirp a thoirt air an àite so. Tha ceann dà cheud deug gunna-mór a' dìon an àite so; agus tha leth-cheud mìle do dh-armailt eadar muir a's tìr ann. Tha air an àm trì cheud mìle saighdear fo airm aig *Mehemet Ali*, agus tha e 'togail barrachd o àm gu h-àm.

Bhuineadh *Syria* do 'n ard Thurcach fad chòig-ceud-deug bliadhna. 'Se *Aleppo* ceann-bhaile *Syria*. Cha 'n eil dùthaich air thalamh a's tarbhaiche 's a's àille na *Syria*, nam biodh i fo laghanna cearta. *Palestine*, dùthaich eile thug *Pacha*, no nachdaran na h-Eiphit o'n Turcach mhór le iomairt arin, so an dùthnach tha air a h-ainmeachadh tìr Chanaan anns a' Bhìobull—tìra' gheallaidh. Thugadh an t-ainm so *Palestine* oirre do bhrìgh gu robh na Philistich a' tuineachadh earrann mhór do'n tìr so. Tha 'n dùthaich so anabharrach torach, tarbhach, a' giùlan mòran cruineachd, fìona, meala agus oladh; 's nam biodh iadsan tha ag àiteachadh na tìre so dìchiollach, saothaireach, agus fo dheagh laghanna, cha robh dùthaich ann a b' urrainnear a choimeas ri *Palestine*. Tha 'n tìr so air a roinn 'na trì cearnaibh, Iudea, Samaria agus Galilee; agns 's iad na bailtean móra 's ainmeala innte Ierusalem agus *Napollse* agus Nasaret.

So matà, nàdur a' chògaidh mhóir a tha 'bagradh rìghrean an t-snoghail a chur an amhachannaibh a chéile, gu 'n d' éirich *Mehemet Ali*, uachdaran na h-Eiphit, an aghaidh Turcach mór *Constantinople* d' am b' àbhaist da cis iocadh, gu 'n d' fhuair e buaidh thairis air *Syria* agus *Palestine*, dàthchannan a bhuineadh do'n Turcach; agus gum b'e a mhiann rìoghachd mór cumbachdach a chur air bonn da fèin. Tha na ceithir rìoghachdan mór a dh' ainmich mi, Breatann, *Russia*, *Austria*, agus *Prussia*, a' cur rompha an duine dàna so a' smachdachadh, agus a chòraichean féin fhaotainn air ais do 'n Turcach mhór. Air an làimh eile tha aintighearna na h-Eiphit 'g an cur gu dùlan, agus ag ràdh nach strìochd e leud a bhoise dhoibh, ma choisinn e leis a' chlàidheamh, gu 'n glóidh e leis a' chlàidheamh; agus tha 'n Fhraing a' cur roimphe seasamh leis. Chì sinn ciamar theid a' chùis. 'Sì ar barail féin gu 'n imir *Mehemet Ali* strìochdadh; 'sì ar barail nach bi an Eiphit 'na rìoghachd cumbachdach gu dilinn, agus gu 'n imir an duine uaibhreach fuileachdach tha air an àm thairis air an dùthaich so, strìochdadh do dh-nona-chùmhnantam a thogras iad a chur m' a choinneamh, air neo bàsachadh san oidhirp tha e 'dol a thabhairt. Tha focal Dhé ag innseadh dhuinn, Esec, 29. 14. 15. *Bheir mi air a h-ais bruid nan Eiphiteach, agus bheir mi orra pilleadh gu fearann Phatros, gu dùthaich an còmh-nuidh, agus bithidh iad an sin 'nan rìoghachd shuaraich. Bithidh i suarach seach gach rìoghachd, agus cha 'n àrdaich si i fèin nis mò am measg nan cinneach: oir lughdaichidh mise iad, air chor as nach riaghlaich iad nì's mò os ceann nan cinneach.* Agus anns an. 80 caib. 12, 13, r. san leabhar cheudna, *Agus nì mise no h-aimhnicheas tioram, agus reicidh mi am fearann ri làimh nan aingidh; agus nì mi an tìr fàs, agus na h-uile to innte, le làimh nan coimheach: mise Iehobhah labhair. Mar so thu an Tighearna Dia ag ràdh, sgriosaidh mi fòs na h-iodholan, agus dùthichidh mi iomhaighean a mach à Noph; agus cha bhi nì's mò prionnsa air tìr na h-Eiphit; agus cuiridh mi eagal ann an fearann na h-Eiphit.* Agus dh-innseadh an nì seudna gu moch ann an Gin. 9. 25. *Agus thubhairt e, Mallaichte gu 'n robh Canaan; 'na sheirbhiseach nan seirbhiseach bithidh e d'a bhràithribh.*

An Tì ard agus ghlòrmhor a thubhairt mu na h-Arabaich, agus a dh' innis eachdraidh na rìoghachd so ann an dà no trí fhocail, *Bithidh a lámh an aghaidh gach duine, agus lámh gach duine 'na aghaidh; cha 'n i sin eachdraidh na h-Eiphit, ach, Bithidh i 'na rìoghachd shuaraich. Bithidh i suarach seach gach rìoghachd, agus cha 'n àrdaich si i fèin nì's mò am measg nan cinneach.* Labhradh na nithe sin mu dhéibhiun an dà dhùthcha, tìr Arabia, agus tìr na h-Eiphit, o chionn dà mhìle agus ceithir cheud bliadhna. Gu ruige so choimhlionadh iad gu h-eagnaigh, agus coimhlionar iad chum an crìch. Ann an eachdraidh na h-Eiphit, agus *Palestine* agus *Arabia*, tha dearbhadh againn air fìrinn focal Dhé.

'S ann uath so tha sinn fo bhàrail gu'n smachdaichear *Mehemet Ali*, agus nach buadhaich e an rìoghachd mhór a chur air bonn da fèin mar is miannach leis air an àm.

TRÀTHAN NA GEALAICHE.

MÌOS-DEIRIDH AN FHOGHARAIDH, 1840.

A' cheud cheithreamh air an treas là.

Solus làn air an t-sèathamh là.

Ceithreamh na h-earra-dhuibh air an aon-là-deug.

Solus ùr air an ochda'-la-fichead.

FOCAL SAN DEALACHADH.

Tha iadsan a tha 'cur a mach a' Chuairteir fìor dhéigheil, nam b' urrainn doibh, air an duilleagan a mhendachadh chum barrachd a thoirt do 'n luchd-leughaidh, airson nan sè sgillean, ach tha 'n coodas mòr; agus tha iadsan a tha 'ga ghabhail co sgapte o chéile air feadh na dùthcha 's nan eileanan, agus anns gach ceann, 's gu bheil e anblarrach duilich an t-airgid a chruinneachadh. Bhiodh iadsan a tha an ceann a' ghnòthuich fada 'n comain an cairdean tha 'gabhail a' Chuairteir, nan dioladh iad gu riaghailteach fiach na tha iad a 'gabhail, do 'n fheadhain a tha air an sònruachadh anns gach àite chum a chruinneachadh. Tha e soilleir mur dean iad so nach urrainnear leanailt air a chur a mach. Cuirrear barrachd do naigh-eachdan coitichionn na rioghachd do 'n ionnsuidh 'na dhéigh so na b' àbhaist, agus gu h-àraidh mu na nithe móra tha nis a 'dol air aghaidh feadh an t-saoghail.

Tha sinu fada 'n comain ar chàirdean Ìonmhòr, móran diubb eudmhòr, dùrachd-ach, caoimhnèil. Taing do 'n "FUIOR GHÀIDHEAL!" Bha e fada 'tighin, ach thàinig e gu h-eireachdail.

Taing do 'n "LEÒDACH" airson na h-eachdraidh a chuir e d'ar n-ionnsuidh mu mhòr nan Eigeneib. Tha i tuille 's fada, ach faodar a' giorrachadh.

Fàinair sinn litir a' "GHIULLAIN-CHASAVISTE." An àite bhi 'sgrìobhadh litrichean, chomhairlicheamaid do 'n ghiullan so an aire thoirt d'a choenadh, agus ealiam eart mhat ebeasgair a cheannach dha féin airson a' gheamhraidh. Cìod am math a dheanadh e d'ar luchd-leughaidh, sinn a dh'innseadh cò a b' fhaide 'bhlis an t-òrd, agus a chait a' chlach-neart, air a' chòmhail mu 'bheil e a' sgrìobhadh —no cò shuair urram nam pibirean air an là sin? Ach tha 'n giullan-casaviste a dh'aona chuid modhail, càirdell, sìobhalta; agus ma thig e do Ghlaschu, cuidichidh sinn leis brògan a chur air a chasan.

Mòran taing do 'n uasal shuairce chaoimhnèil "D. MACAFHEARSAIN" ann am *Paulico*, airson a litir thuigsich chàirdell. Tha 'n dàn a chuir e d'ar n-ionnsuidh mu thobar Thearlaich an IV^{mh} 'na dhearbhadh co anasmhòr ealanta 's a sgrìobhaas e a' Ghàillig. Tha e ceart—'s ann am *Bohemia* tha 'n tobar sinneil agus cha 'n ann san t-Susaia mar a thubhairt sinn; ach e' arson a tha MacMhuirich a' leigeil le 'ribheid tiormachadh? 'S mairg a chunnaic an Sasunn i, far nach 'eil mios oirre! Bidh sùil agallan ri cuideachadh ualtha. Dhearbha e gu bheil e comasach —cha ebreid sinn nach 'eil e toileach.

Taing d'ar caraid dileas ann an Sruidhlea. Tha a chomhairle math, agus ro-mhath; ach bu mhiann leinn barrachd air comhairle. Tha ar sùil ris a se,—'s na mealladh e sinn.

Thàinig litir d'ar n-ionnsuidh o shear-eiginn a tha 'ga ainmeachadh fein 'na *Mharsanta* ann an àit àraidh an Lathurn'-lochdrach, ris an can ean "Benlachd-an-Sporain. Cha 'eil teagamh agallan nach robh a' chuir a thug Moralte Bhràidealbunn d'a thuath agus d'a dhaoine mar bu chòir dhi a bhi, air gach doigh a bhuineadh do riaghladh agus do phailteas, agus gach nì bha measail agus uasal; ach airson a' *Mharsanta* a sgrìobh an litir 's éiginn dèan a ràdh, gur òmpaidh balaich e, co mì-mhodhail ladurna 's a thog peann: a h-aon do na bumalaircan sin a tha r'am faotainn anns gach àite, aig nach 'eil uiread thùr 's a thulgeas fala-dhà no fearas-chuideachd, o fhirion agus o eachdraidh eibintich. Mur 'eil an Cuairtear a' cordadh ris a' *Mharsanta*, cò tha 'ga choiteneachadh air? Thugadh am

maranta 'n aire d'a bhùth; reiceadh e am bathar a's fearr a ghabhas reic, cuir-eadh e aon luach a thogras e m' a choinneamh; thugadh e dàit fhada no dàit-ghoirid, mar is miannach leis; cha sinne their ris gur h-olc; tha cead aige 'dheanamh r'a ùtrais féin mar thogras e; agus le cead a' *Mharsanta*, no gun a chead, ni sinne an ni ceudna a thaobh a' Chualrteir—biodh ean agus a leithid a' tathunn.

Fhuair sinn litir "*ΣΕΥΜΑΣ ΣΤΟΛΔΑ*." 'St sin an litir! 's cinnteach mi nach ann gun saothair a chuir Seumas ri chéil i. Ubh ùbh! bi 'n litir i! Tha e 'g ràdh gur ministeir e; cha 'n eil sinn a' cur teagamh, ach 'dé sin duinne? Cha chulaidh-uamhais leinne ministeir—cha bhòcan leinn am ministeir "*stòlda*"; ach do bhrìgh gur ministeir e, bheir sinn urram dha, agus freagraidh sinn a litir.

'Se a ghearan nach 'eil sinn a' cur a mach nithe tróm ann an duilleagaibh a' Chualrteir. 'S i a litir fhéin an t-aon ni a's truime 'laimhsich no a leugh sinn, o chionn fhada—tha i tróm, tróm; ach 's fhad o'n a chuala sinn nach "tig na a' phoit ach an tolt a bhios iunte." "Cuir a mach nithe tróm," arsa Séumas. Tha sinn air bharail gur nithe cudthromach cràbhach a tha 'na bheachd. An àite bhàt faotainn coire, nach feuch e a làmh féin; cuireadh e ni-eigin d' ar n-ionnsuidh mar shoilleireachadh air na tha 'na bheachd. Tha Séumas ag ràdh gur breug a chuir sinn a mach mu thimcheall Loch Odha, nach ann idir mar thubhairt sinn a rinneadh Loch Odha. Nach ann da riribh! O nach e "*Seumas Stòlda*" fein an gille, a fhuair se a mach! Theagamh gur breug mar an ceudna chuala sinn 'nar n-òige, gum b' iad na Fainhairean a rinn eilean Staffa, agus cò aig a' bheil fios nach breug maraon gu bheil casagan uaine air na daoine sìth, agus cir airgid an làmh na maighdlinn mhara? Ciod am fios nach breug gu bheil Greagach ann an Dunbheagain, agus bòcan sa' Chaisteal Thioram? agus theagamh gur breug gu bheil ùrulg ann an Coir'-ùruisg, no tannag ann a' cladh na Cille-mòire? A *Σεύμας*, éisd ruinn, labhraidh sinn gu "*stòlda*." An cuail thu riann nach math a thig e do dhaoine tha 'tàmh ann an tighean gloine bhi 'tilgeadh spitheagan eblach, air eagal gu 'n tilgear air an'ais iad? Cha 'n eil bumalair san dùthaich nach tuig gur sean eachdraidh gun bhunchar na chuir sinn a mach mu Loch-Odha. Cha sinne 'thog i; chuireadh a mach i le duine co ainmeil, agus co stòlda 's co diadhaidh 's a sheas riabh ann an crannaig an Gàidhealtachd Aibunn; ach ma tha "*Σεύμας Stòlda*" co fuathach air dol a pùnn no gall o smor, na firinn, o' arson a ghabh e ainm nach buin da? 'S ministeir e, mar tha ag ràdh, ach an e Séumas is ainm dha? Cha 'n è. 'Bheil dùil aige nach 'eil fios againn cò e? An ath-uair a sgrìobhas e litir a chàineadh a' Chualrteir, gabhadh e 'ainm féin, air neo freagraidh sinn e air 'ainm agus air a shloinneadh, agus math-dh'aoidte gu 'n dearbh sinn gur h-urraim duinn "nithe tróm" a sgrìobhadh co math ri àithibh aotrom.

Taing do *Σεύμας* "Abrach" ar seana charaid. Thainig a litir mar a bha 'n àireamh so 'dol lg'a cur an clò. Bha uiread do dheifir ann 's nach d' fhuair sinn ùine a leughadh.

Taing d' ar caraid ann an Arsaig. Na gabhadh e gu h-olc ge nach d' fhuair sinn eachdraidh Allein-'lo-Ruairi a chur a mach fathad. Ma tha 'n t-sean eachdraidh eile mu 'bheil e a' labhairt réidh, bidh sinn 'na chomain airson a cur d' ar n-ionnsuidh.

A thaobh an duin'-uasail a tha 'cur as ar leith gu bheil sinn air farrtas nan tighearnan Gàidhealach a' moladh America, 's a' diomoladh chearnan eile do 'n t-saoghal—chuir sinn "gad am bogadh" air a shonnan. Tha na tha e ag ràdh, calg-dhìreach an aghaidh na firinn; oir bu mhlann leis na tighearnan Gàidhealach sinn a dhiomoladh Chanada agus America, agus sinn a mholadh *Australia* agus *New Zealand*; agus c' arson? Do bhrìgh gum faigh iad na daoine bochda chur an nasgaidh do na cearnaibh sin; ach do Chanada cha 'n urrainn iad am fògradh gun an t-aiseag a dhiol. Ach theagamh gum faigh na Gàidheal bhochda a mach do Chanada an nasgaidh an ùine ghoirid; agus ma gheibh, cha bhi e furasda do luchd nan caorach móra ann an Australia, buachailleann 'thaotainn sa' Gàidhealtachd. Ach 's dòcha gu bheil a mhiann air féin eileanan mòr an taobh deas a thoirt air. Deanadh e sin—ach na biodh e 'cur ni as leith a' Chualrteir, nach 'eil fìor.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,
63, ARCADE.

Edward Knull, Printer to the University, Dunlop Street.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

CEUD MHÌOS A' GHEANHRAIDH.

AN 9th AIREAMH.] NOVEMBER 1, 1840. [Prls 6 SGILLEAN.

CONTENTS.—The Rocks and Trees, an Allegory, page 193.—Ruins of Pompeii, 196.—Mehe-
met Ali, 201.—American Indians, 205.—Laws of Heat, 208.—Glencoe, Old Highland Legend
of, 211.—Shipwreck at Ardgoir, 213.—Incendary Fire at Plymouth, 214.—Steam Power, 214.
—News, 215.—Phases of the Moon, 216.

A' CHREAG AGUS NA CRAOBHAN.

Ged is lìonmhor àmhghar agus teinn a thig air an fhìrean chòir, tha e 'cheart cho fìor gur lìonmhoire gu mòr tròcair Dhé as leith a mhuinntir fein.

'S e miann a' chreidmhich Dia fhaicinn anns gach nì—cia dhiùbl tha e 'g imeachd ro 'n fhàsach ghainmhinneach no ro 'n mhachair tharbhaich, tha e ag iarraidh a chuimhneachadh gu bheil Dia dlùth dha, agus a' cuartachadh a cheumaibh.

Cia dhiubh a bheachdaicheas an creidmheach air an talamh, air a' bheil e car tamuill a chòmhnuidh mar choigreach agus mar fhear-cuairt, no a dh' amhairceas e air na nèamhaibh shuas, far a' bheil a dhòchais nìle air an càramh, tha e a' mothuchadh taisbeanaidh agus dearbhaidh air gliocas, cumhachd agus gràdh an Tì ard agus ghlòrmhoir a riun agus a chruthaich e, agus o' bheil aige a bhith, a bheatha agus a chomas glusad. Ann am beachd a' chreidmhich tha an talamh agus na nèamhan a' foillseachadh glòire Dhé.

Bha mi latha àraidh a muigh fo dhùile mhór uisge, agus ruith mi a dh' iarraidh fasgaidh fo sgàil craoibhe dharaich a bhà tiota beag o'n àite 'n robh mi a'm sheasamh. Sheas mi co dlùth do bhun na craoibhe 's a b' urra' mi; ach ged a sheas, cha do dhìon so mi o'n dìle. Theirinn an t-uisge nuas troimh dhuilleach na craoibhe, agus agaoil e mu m' cheann 's mu m' ghuailibh. "Cha dean so cùis," arsa mise, "cha 'n eil an so ach fasgadh faoin, 's éiginn tèarmunn no dìdeann nas fèarr iarraidh. Ghrad dh' fhàg mi fasgadh na craoibh dharaich, airson craoibh nìnsinn a bhà astar beag bhuam; smaointich mi gum fòghnadh duilleach dlùth na craoibhe so dhìomh, agus nach ruigeadh deur uisge mi, nam faighinn aon uair foidhpe. Ach bha mi air mo mhealladh; bha geugan fada na craoibhe so a' lìbadh, agus a' sìor ghluasad le gach oiteig a shéid. Air uairibh bha seòrsa do dh-fhasga 'na taic; ach, am prìoba na sùl, bha meuran agus meanglain na craoibhe so taobh eile na dìge, agus le so, an dìle 'bualadh ceithir thimchioll orm. Mhothuich mi gu 'n robh

craobh chuillinn dlùth dhomh—craobh tìugh, làidir dhìorrasach, air nach b' urrainn gaoth no gaillinn, mar a shaoil mi, deargadh. Sheas a' chraobh so a mach an aghaidh na stoirm, agus chuala mi an dile a' tuiteam agus a' bualadh air a duilleach tìugh, cruaidh, sleamhuin, mar gum biodh iad suarrach mu bhoile na fàine 's mu neart na gnòithe. Theich mi gu fasga' na craobh chuillinn; chaidh mi 'stigh air mhàgaran, agus sheas mi fo dlion agus fo fhasga' tèaruinte, ach bha mi gu mòr air mo mhealladh; b'e so an dideann bochd dhòmhsa, oir bha na duilleagan gear, biorach, guineach, agus cha b' urrainn domh tionndadh a nùnn no 'nall gun bhi air mo lot agus air mo reubadh, mar gum biodh na ficheada sgian 'g am ghonadh. "Cha dean so" arsa mise "feum, cha 'n fhèarr am fasgadh so na càch; 's éiginn tèarmunn eile iarraidh. Dh' amhairc mi mu dheas agus mu thuath, air gach taobh, oir bha na nèamhan dubh, dorch, dusaichni, os mo cheann, agus bha 'n dil' uisge na bu truma na bha i roimhe. Ach bha àite didinn na bu dlùithe na amaintich mi:—bha creag mhór, ard, taobh eile 'n achaidh, an eighèann 's am bainne-ghamhnach ag iadhadh a suas, agus drisean agus fritheall a' fàs gu dothrach aig a bua. Mhòthach mi gu 'n robh fasgladh agus fasga' foidhe, aite-falaich o'n ghaoith, dubhar o theas na grèine, dìon o'n doinn agus dideann o'n dile. A dh-ionnsuidh na craige so theich mi gu luath, air tòir fasgaidh—agus da riribh, cha robh mi air mo mhealladh. Shéid a' ghaoith, thuit an dile,—ach fo sgàil na craige mòire so bha mise tèaruintioram. Sheas mi ann an so, suarrach mu'n stoirm. Dh' éirich a' chreag os mo cheann mar thùr àrd, mar àite-dìon làidir, gun aobhar eagail o aon-taobh no taobh eile:—sheas mi air fonn tioram, ticeil, cruaidh; agus bha mi 'taingeil, oir fhuair mi fa-dheòidh, tèarmunn dìongmhàla o'n doinn.

Thusa 'ta 'ga leughadh so, a' bheil thu fo thrioblaid? fo amhairc ann ad inntinn, ann ad choluinn, no ann ad chor saoghalta? 'a do thuit doinn na dheuchainneach do sheòrs air bith ortsa no air do theaghlach, 's a' bheil thu ag iarraidh didinn agus fasgaidh? Tha mi 'feòruich dhìot a' bheil thu ag iarraidh fasgaidh o chraobhan an t-saoghail-sa, do chomh-chreutairean, no o'n chraig—creag mhór nan aois.

Theagamh gu bheil thu fo dhoilgheas spioraid, air do chromadh a sìos, do chridhe fo bhàrd, 's gun fhios c' àit an amhairc tha airson comhfhurtachd. Bha thu math-dh' aoidte 'g amharc 'ionnsuidh do chomh-chreutairean airson didinn agus tèarmuinn, agus faochaidh. Ma bha, nach d' fhuair thu iad mar fhasgadh na craobhe chuillinn? Ciod è dhoibhsan do thrioblaid? is sarrach leò do ghearan, 's faoin anam beachd do dheòir; 's iad t' àmhghair-sa a's lugha tha 'cur do chùram orra; iadsan as am mò bha t' carbsa, fàilnichidh iad thu—tionndaidh iad olus bhodhar ri d' ghearan—seasaidh iad air an aise; agus tuigidh tu cainnt Rìgh Daibhidh, *Luchd mo ghrèidh, agus mo chàirdan, tha iad fad uam—tha iad suarrach mu m' anam.*

O! tionndaidh thusa dh' ionnsuidh an Uile-thròcairich, agus gheibh thu tròcair. C' arson a tha thu air do bhuaidh leis an

doininn, a' meilneachadh leis an fhuachd fo 'n dìle thruim, 'nuair tha fasgadh diùth? C' arson a dh' fhàilnichheadh do chridhe agus càngaidh-leighis r'a fhaotainn? Co innath a dh' fhaodas tu dearcann fionn 'chruinneachadh air an agitheach agus sòlas fhaotainn e nithe cruthaichte. O! b' fhèarr gu 'n tigeadh tu chum carraig didinn nach fàilnich! Tha creag ann, agus foidhpe tha fasgadh. 'Si a' chreag sin Orìod. Tha Dia 'na thèarmunn ann an àm an àmhghair—tha e làn do thròcair chaomh agus do thrucantais—tha e togarrach a bhi 'na dhidinn dhuit maraon. Dlùthaich air agus dlùthaichidh e ort—Éid r'a bhriathran; *Thigibh a m' ionnsaidh-sa, sibhs e uile a ta ri saothair, agus fuidh thróm uallaich agus bheir mise suaimhneas dhuibh.* Iarraibh a ghàis agus gheibh sibh gur h-ann an caraid a leanas ni 's dlùithe na son baràthair. Nach 'eil tha a' mothachadh gu bheil cuid do d' chairdean saoghalta coisach ris a' chraoibh-uinninn, a' lùbadh a nunn 's a uall, mìsheamhach—neo-chinnteach—neo-shuidhichte. Theagamh gu 'm taisbean iad chairdeas dhuit car tamuill; agus gu 'n geall iad dhon—tèarmunn agus didéann duit an latha do thriobluid. Ach O! b'e sin an tèarmunn bochd, agus an didéann bhochd, shuarrach, sheallta! Didéann cha 'n eil aca ann an là an àmhghair féin; tha an deuchainnean féin aca, an àmhgharan féin, an dòchais féin, an cuaidh-imcheist féin. Tha iad so ni's leòir dhoibh, gun eamainteachadh ortsa: air neo, ged sheasadh iad, car tamuill, dileas, thig an bàs agus cha bhi iad ann; agus tha thusa air t' fhàgail a' d' aonar ann an àm a' chruadail, ag amharc air an laimh-dheis agus air an laimh-chìl, agus gun fhurtachd r'a fhaotainn. O! b' fhèarr gu 'n tigeadh tu chum carraig sheamhaich, dhiongmhalta nan làithean, a' chreag nach fàilnich! Is co-ionann do Dhia an diugh, an dé, an màireach, agus gu slorruidh—air-sa cha tig àtharrachadh no sgàil tionndaidh; cuir t' earbsadh ann—falaich thu féin fo fhasgadh a sgéithe chairdeil—'s esan an didéann cinnteach; cha tréig e thu gu slorruidh—iarr e le t' uile chridhe agus gheibh thu e, 'na aite-fasgaidh o'n ghaoith, 'na dhidéann o'n doinninn; agus bithidh e dhuit mar sgàil na craige móire ann an fearann sgith.

Ach theagamh gu bheil agad cuid do chairdean a tha seasmhach firinneach, dàimheil caomh; ach 's dòcha gu bheil iad coisach ris a' chraoibh dharaich—seasaidh iad gu daingeann, sgaoilidh iad am meanglain ann d' thimchioll, ach cha 'n eil iad comasach air do dhion o'n doinninn.

An i bochduinn shaoghalta thug gu lar thu? Airgid no òr cha 'n urrainn do chairdean a thoirt duit. An e tinneas agus easlainte cuirp a dh' islich thu? Slàinte cha 'n eil aca r'a thoirt duit, cha 'n eil e 'nan comas 'aiseag a t' ionnsaidh. An ann a'd spiorad tha thu a' bròn, an e t' anam a tha air a' chlaoidh? Cha 'n urrainn iadsan fois a thoirt do d' spiorad, no suaimhneas do t' anam. Ach ciod is urrainn iad a dheanamh anns an uair sin tha a dlùthachadh ort—am a' bhàis? O! b' fhèarr gu 'n tigeadh tu chum carraig nan làithean. Tha Tighearna nèimh agus talaimh, an Dia beò, uile-chumhachdach mar tha e uile-thròcaireach, tha a' ghaoth an glaic a dhearna; tha tuinn a' chuain fo a smachd;

's léir dha san dorchadas, agus is co-ionann an latha 's an oidhche dhàsan; is léir dhàsan smuaintean do chridhe, cha 'n eil nì air bith air a chleith uaith, 's aithne dha t' uile aobhar mulaid, 's furasda dhàsan le aon fhocal gach aobhar-mulaid 'fhuadach, ma chi e so ceart agus airson do mhaith; agus mur faic, faodaidh tu bhi làn chinnteach gu bheil a shùil air àmhuinn lasraich na h-àmhghair anns an d' rinn e do chàramh, agus nach leig e tighin ort ach na tha chum do mhaith, agus is urrainn duit a ghiùlan.

Am bheil thu aineolach air, dìchuimhneach air a mhaithseasibh, suarach mu 'chaoimhneas, gun ghràdh agad dha, gun eagal agad d'a thaobh?

Ged robh so mar so, éirich agus rach g'a ionnsuidh! Cha dean e air dhòigh air bith cùl a chur riut. Tha e làn chomasach agus làn deònach do theasraiginn, eadhon chum a' chuid a's faide mach, a thig d'a ionnsuidh, trid an Tighearn Iosa Crìosd. Éirich, agus imich, mata, chum t'athar nàmhaidh ann an ainm Iosa Crìosd—guidh airsan maitheanas a thoirt duit agus gabhail riut, agus a bhi 'na Dhia dhuit gu sìorruidh agus gu bràth—asluich thusa còmh-nadh an Spioraid Naoimh is urrainn do dheanamh toileach ann an latha a chumhachd féin. Dlùthaich air Dia, tha e 'gad ghairm; 'se so cionfàth gach deuchainn, a' chrìoch shònruichte tha aige anns gach cruadal agus téinn a tha e a' leigeil 'nad rathad. Na h-earb na's faide ann an craobhan an t-saoghail-sa, tha a' cur a mach an duillich san t-shamhradh, a tha lòn rùiste, gun duilleach, ann an àm doinionnach a' gheamhraidh; ach thig chum na craige mòire. Tha Dia 'na dhùdeann ann an àm nan àmhghar; iarr e am feadh a tha e dlùth, sir e am feadh 's a ta e r'a fhaotainn.

Their mi nis mu thimchioll Dhé,
Mo tèarmunn e 's mo neart;
Mo dhaingneach: cuiream dòchas ann;
Mo Dhia 's e Dia nam feart.

Ma tha Dia maille ruinn cò 's urrainn a bhi 'nar n-aghaidh? Is beannaichte iadsan a ta a' cur an dòchais ann!

A rithist, deirim ribh, tréigibh fasgadh nan craobh, fasgadh an t-shaoghail, fasgadh ur cairdean, fasgadh do réir na feòla—agus thigibh chum sgaile ra CRAIGE MÓIRE, a' charraig shìorruidh, Crìosd ar Slànuighear. Aon uair 's gum faigh sibh a stigh fo 'n fhasgadh bheannaichte sin, faodaidh sibh an t-òran milis so a sheinn.

“'Se Dia a's tèarmunn duinn gu beachd,
Ar spionnadh e 's ar treis';
An aimsir carraid agus téinn
Ar cathair e ro-dheas.”

LITIR O'N CHUAIRTEAR CHUM EACHAINN THIRISDNICH.

EACHAINN,

Gheall mi anns an àireamh mu dheireadh do 'n Chuairtear

barrachd innse dhuit mu dhéibhinn nam bailtean móra bha air an tiodhlacadh fo luathre theinntich Bhesubhiuis, agus co fada air an cleith agus air am falach o shealladh an t-shaoghail.

Cha 'n eil fios cinnteach c'uin a thogadh *Pompeii* agus *Herculaneum*; ach cha 'n eil teagamh nach robh iad 'nam bailtean móra, agus ainneil ann an eachdraidh, fada roimh linn Chrìosd. Bha iad dlùth do ìochdar na beinne, an cois a' chladaich air bàgh *Naples*. Bha abhuinn mhór leathann agus dhomhain a' siubhal seachad air *Pompeii*, air an robh luings-mhalairt gu lionmhor a seòladh. Bha guala Bhesubhiuis air a còmhdachadh le tighean móra riomhach eireachdail, agus fion-liosan mu 'n timchioll, air chor agus gu 'n robh cliathach na beinne a b' fhaisge do'n fhairge, mar aon bhaile, mór, eireachdail, farsuing, saoiibhir. Cha robh cearn do 'n t-shaoghal a b' àille agus a b' fhallaine na so. Bha naislean agus daoine saoiibhir o gach dùthaich a chòmhnuidh ann air son an slàinte, do bhrìgh àilleachd agus fallaineachd an àite. Ach 's beag a bha fios aca mu 'n teine bha nis air 'fhadadh mu mheadhon na beinne bha os an ceannsan, agus an sgrios oillteil eagalach a bha 'feitheamh orrasan a bha 'chòmhnuidh m' a timchioll.

Air a' 24 latha do cheud mhìos an fhogharaidh A.D. 79. 's e sin ri ràdh an naoi-deug agus trì ficheadamh bliadhna do linn Chrìosd, mhothuich muinntir *Phompeii* neul dorcha os ceann mulach na beinne. Bha an neul so air chumadh craoibhe mhòr, ag éiridh suas gu dìreach ceud troidh ann an àirde, gun gheug gun mbeanglan, agus 'na dhéigh sin a' sgaoileadh a geugan a mach gu fada farsuing air gach taobh. Bha an neul so air uairibh dubh, dorcha, agus ann an tiota chlteadh e dearg theinnteach, lasarrach, le gach dath tha sa' bhogha-fhrois. Bha a' bheinn a' beucaich gu h-oillteil, agus air uairibh air chrith o 'bràigh gu a bunchar, co mór 's gu 'n do thuit mòran do na tighean. Ghabh muinntir na dùthcha eagal, agus thòisich iad air teicheadh, ach 's gann a bha fios aca c' àite. Bha frasan do éibhlìbh dearga lasarrach a nis a' tuiteam co tiugh ri clacha-meallain sa' gheamhradh. Bha mòran do na luings a bha 'mach sa' bhàgh r' a theine; bha, cha 'n e ambàin dòirneagan do chlachan teinnteach a' tuiteam as na speuraibh, a bha air an sgeith a mach as a' bheinn, ach creagan móra, 's gach aon diubh co dearg ri aona chaoran a thainig riabh a mach á meadhon gealbhain. Bha 'n fhairge fo bhuaireas eagalach, a' tràghadh an dara h-nair astar mór a mach, agus a rithist. ann an tiota beag ag at 's ag éiridh suas thar an fhearann ri guala na beinne, le gàir agus toirm uamhasach. Bha 'n oidheche anabharrach dorcha, gun ghealach gun reull r' a fhaicinn, ach air uairibh, dhìreadh lasair àrd, agus dealradh á fìor mhullach na beinne, leis an robh an dùthaich uile air a soilleireachadh co mór 's ged bu mheadhon lutha bhiodh an, agus ann an tiota 'na dhéigh sin bhiodh an lasair so mar gum biodh i air a smàladh, agus thi-geadh an dorcladas bu duibhe, le frasan do luathre dhorcha agus do phronnusc, nach b' urrainnear a sheasamh, agus leis na bhàsaich

na mìltean. 'S ann le so a mhilleadh a' chuid bu mhò do shluagh Phompeii. Tha cùntas againn air so le neach a bha làthair agus a fhuair as, *Pliny* òg, ann an leabhar a dh' fhaig e agus tha againn air mhaìrionn. Anns an leabhar sin tha cùntas eagnaigh, pongail air a' mhilleadh sgriosail namhasach so. Bha 'n dùthaich uile air a tiodhlacadh fo 'n luathre ghil mar gum biodh i fo shneachda. 'S ann fo 'n luathre so agus fo na h-éibhlean so a bha Pompeii air a sgrios. A thaobh *Herculaneum*, thainig tuil do stuth loisgeach thairis air, mar iarunn air a leaghadh, a thainig mar abhainn mhòr dhearg-loisgeach a nuas air an àite, agus a thug sgrios agus bàs 'na cois; ach 's ann leis an luathre aotruim dheirg a mhilleadh Pompeii. Bha 'n t-àite sin, air a thiodhlacadh mar a chithear tighean buaile fo shneachda; ach am baile eile mar gum biodh sligean air an tiodhlacadh ann am bunchar àth-cheilp na déigh dhi ruith.

Fad shè-ceud-deng trì fichead agus sè-bliadhna-deng, bha Pompeii air a chleith e shealladh an t-saoghail, air a thiodhlacadh fo 'n luathre thainig a nuas o mhullach na beinne; agus cha 'n eil es-ceann ceithir fichead bliadhna bho 'n a thòisich daoine air an luathre so a réiteachadh agus a ghiùlan air falbh, chum sealladh a ghabhail air a' bhaile—dìreach mar gum faiceadh tu daoine le sluasaidean a' réiteachadh as an rathad cuitheachan sneachda, leis an robh bothain chaorach no ghobhar air an còmhdachadh an àm guillinn. O 'n àm sin chaidh mòran airgid a' chosg ann an togail air falbh na luathre so, agus ann an réiteachadh nan sràidean agus nan tighean a bha air an cleith; agus is iomad sealladh iongatach a fhuaradh an lorg na saothreach so.

Bha dìon-bhalla làidir ceithir thimchioll air Pompeii do chlachan anabharrach mòr, cuid diubh deich troidhean air fad, ceithir troidhean air lead, agus trì troidhean gu leth air tinnighead, agus am ball eadar dà agus trì fichead troidh air airde. Tha na sràidean ainmhean, ach tha cuid do na tighean fìor eirachdail. Tha dealbhan air am faotainn air ballachan nan tighean, air a' bheil gach dath co ùrar àillidh 's ged a b' ann a' bhliadhna 'n uraidh a rachadh an tarruing. Tha cairneis nan tighean air chumadh agus air dhreuch anabharrach eirachdail, air clor's gur h-e 'n cumadh ceudna tha iad a nis a' gabhail airson cairneis nan tighean a's rìomhaiche san rìoghachd. Tha na teampuill agus na tighean-cluiche farsaing seasmhor, ciatach. Tha oohd fichead acair fhearainn taobh a stigh do bhaile Phompeii. Tha eirachdas nan tighean-iennlaid, 'se sin far am bi iad 'gam fairceadh féin, a' toirt bàrr air aon tighean do 'n t-seòrsa so tha anns an Roinn-Eòrpa; tha na ceithichean creachda gu h-àraidh, maiseach agus eirachdail. Fhuaras fàinneachan òir agus aillheagan àillidh, le glachan àillidh adnta, a tha ro-phrìseil. Anns na bùithean fhuaras buinn òir agus airgid, builinnean arain 'nan smùr; ann an aon bhùth fhuaras es ceann da fhichead bonn do dh-airgid geal, agus ceithir cheud deng bonn do umha no do phràis. Fhuaras dealbhan a tha 'leigeil ris cuid de chleachdainean nan huntean sin, a tha anabharrach iongatach.

gu h-àraid mu shaobh-chreideamh agus saobh-chràbhadh nan amanna dorchas sin, mu na h-lobairtean a bha iad a' tairgsinn, agus an dòigh anns am bu chleachdadh dhoibh so a dheanamh. Tha seòmair nan sagart r' a fhaicinn, agus na soithichean anns an robh am fion air a chumail. Os ceann ard-dorus nan tighean tha ainmeannan na feadhnaich a thog iad, agus a' cheaird a bha ind a' leantainn. Tha lomhaighean agus dealbhan snaighte do gach seòrsa agus ann am mòr lìonmhoireachd air am faotainn san àite so: ach tha cuid diubh a' toirt duinn beachd brònach air cleachd-ainnean peacach, salach, an t-sluagh a bha a' tàmh ann am *Pompeii*—gu h-àraid dia-brèige an Oil agus na Misg, agus bain-dia a' Ghaoil, tha an dealbhan salach sin r' am faotainn anns gach àite.

Tha mòran do na làraichean briste ann am *Pompeii*, a leigear ris duinn gu 'n robh clachaireachd, saorsainneachd, agus iomad iomalachd eile anns na h-amanna sin co fada air an aghaidh 's a tha iad a nis, mur robh mòran na b' fhaide. Cha 'n eil aig barrach Bhrèatainn tigh-ionnlaid is àille na bha aig a' chuid bu lìonmhoire do mhuinntir *Pompeii*. Lìonadh e leabhar mòr beachd ceart a thoirt air na tighean-ionnlaid sin amhàin. Bha aon tigh ionnlaid anns an robh àiteachan-snàmh do uisge teth agus fuar, dlùth air dà mhìle troidh air fad, agus còig cend-deug àite-suidhe do mharmor geal san àite so, agus seòmraichean airson leabhraichean anna am faodadh na mìltean suidhe a leughadh. Cha 'n eil e comasach beachd ceart a thoirt ann an cùntas aithgheirra mar so, air àilleachd agus eireachdas an àite so, anna am faodadh och-cend-deug pearsa bhi 'gan ionnlaid féin air an aon àm, agus seòmar fa leth aig gach aon. Tha teampuill ann airson gach dia-brèige d'an robh iad 'nan aineolas a' dennamh aoraidh; ach bha na tighean-cluiche eireachdail dreanmhor os ceann gach seòrsa eile thighean; air an togail do mharmor geal, air an snaigheadh gu h-àillidh, agus anna am faodadh deich mìle pearsa suidhe san aon àm.

Bha 'n t-uisge air a ghiùlan feadh a' bhaile ann am pìoban creadha, agus tha e soilleir gu 'n robh mòr phailteas do 'n uisge 'b' fhèarr aca anna gach cearn do 'n bhaile. A réir coslais bha na sràidean aca gun chabhsair, agus le so salach, oir tha clacharain lìonmhor rompa air am b' àbhaist do 'n t-sluagh dol thairis, agus iad féin a chumail as a' chlàbar. Chladhaicheadh a stigh do thigh lighiche, anna an d' fhuaradh gach cungaidd a bhuineadh d' a cheird ann an soithichean gloine, agus tha ouid fhathast diubh air mhairionn. Tha tighean-fuine ann anna an robh an t-aran air a dheasachadh, lìonmhor; iomad mailleann a bha air an tionndadh le neart dhàoinne agus asal; agus fhuaras mòran do na comhail ri àir mhin, a thog iad le deuchainnean, gum bu mhin cluineachd a bh' ann. 'S ann sa' bhaile mhòr so bha 'n duine ainmeil sin, Sestus, a chomhnuidh, a sgrìobh iomad leabhar a th' againn, agus tha làrach a thighe r'a fhaicinn.

Fhuaras, mar an ceudna na h-àiteachan-amhlaid anna an robh

lualthre nam marbh air a càramh. Tha mòran diubh so air an togail do mharmor geal, agus air an snaigheadh gu h-eireachdail. Anns na linnibh sin bu chleachdadh leo 'sna dùthchanna m'a bheil sinn a' labhairt, na cuirp a losgadh air grìosaich mhóir do chonnadh, an luath a chruinneachadh, agus a cur ann an crogan creadha, agus sin a chàramh san uaigh. Bha an teine no a' ghriosach air an robh cuirp nam marbh air an losgadh, mór agus cosdail, do réir saoihbreas an duine a chaochail. B'e an caraid bu dlùithe air an robh mar fhiachaibh a lasadh; agus nuair a b' àill leo ard urram a thoirt do neach air bith, bha eich a's crodh a's caoraich, eòin agus columain, air an tilgeadh sa' ghriosach mhóir, agus air an losgadh maille ris a' chorp. Bha 'n luath an sin air a cruinneachadh, air a tasgaidh suas ann an soitheach creadha, latha-cuirm air a chumail, agus an sin an crog creadha air a chàramh san uaigh. 'S iomadh aon dhiubh so a gheibhear air feadh na Gàidhealtachd, anns gach cearn dhi, o'n àm anns an robh na Rómannaich 'nar measg a thug a stigh an cleachdadh so.

Fhuaras mòran do leabhraichean, air neo rolan do sgrìobhadh, am measg làraichean briste *Phompei* agus *Herculaneum*; ach air dhoibh a bhi co fada air an tiodhlacadh, tha e duilich an toirt as a chéile: tha iad mar gum biodh iad air an losgadh ann an àmhuinn. Tha nis dlùth do thri ceud rola air an faotainn; tha cuid diubh ann lusan; cuid mu chungaidhean leighis, agus mòran diubh nach d' fhuaras fhathast a mach. Ach do na h-uile nì a fhuaradh ann aite so 's iad na lòchraibh àillidh eireachdail, na nithe is iongantach. Tha iad so do gach cumadh: chunnaic mi mòran diubh ann an Lunnuinn, agus cha 'n fhuair mi riamh an leithid. 'S ann air chumadh na feadhnaich so tha iadsan tha nis r' an faicinn ann am pàilliuinibh rìghrean an t-saoghail air an deanamh. Ach 's éigin do bhad stad: cha b'e 'n leabhar beag faoin a chumadh na tha r'a innseadh mu 'n bhaile-mhór so, a bha dlùth do dh-ochd-ceud-deug bliadhna air a chleith o shealladh an t-saoghail; ach ann an aon oidhche thainig sgrìos air. Ceart mar thachair ann an làithibh Noah, bha iad ag ithe 's ag ól, a' pòsadh 's a' toirt seachad am pòsadh—ach thainig an tuil theinnteach orra, agus mhilladh iad gu léir. Cia uamhasach cumhachd an teine lasraich sin a th' ann am meadhon na talmhainn! Tha daoine foghlumte 'm barail, mu thuaiream deich mìle fichead sìos o uachdar na talmhainn, nach 'eil r'a fhaotainn ach aon fhairge loisgeach, theinnteach, do stuth air ghoil le teas gu mór na's mò na aon teas is urrainnear a thogail le daoibh anns an fhùirneis a's cumhachdaiche 'shóideadh riabh air uachdar an domhain; agus tha iad air bharrail gu bheil na beanntan loisgeach sin mar àiteachan tha air am fosgladh le freasdal an Tì ard agus ghlòrmhoir a chruthaich an domhan 's na bheil ann, chum seòrsa faochaidh a thoirt do na lasraichean eagalach sin, gu leigeil leò ruith thairis mun sgàineadh an saoghal—gu bheil iad cosmhail ris na tuill a chithear ann an soitheach-sunnaidh, a dh' fhosglar an dràs 's a rithist chum boile na toit a leigeil as, mun sgàineadh an coire-mór anns a' bheil an t-uisge goileach.

Tha tuille mór agam ri ràdh mu na beannta loisgeach so—ach creid mi, cha chuirinn ann am chùntas ach smior na firinn, anns am faod thu làn earbsa 'chàramh. Mun dùin mi 'n litir so mu dhéibhinn Phompeii, 's éigin domh a thoirt fa 'near cia iongatach an nì rioghachdan agus dùthchannan, agus daoine 'ràinig air inn-leachdan eile, co deas, agus a thug ann an ioma dòigh bàrr oirnn ann an eireachdas, cia tur-nineolach 's a tha iad mu nithe spioradail ! cia neo-thùrail amaideach !. Is firinneach a labhair an t-abstol Pòl, Cha b' aithne do 'n t-saoghal tre ghliocas Dia.

C' aite 'bheil an duine glic ? c' aite 'bheil deasboir an t-saoghail so ? Nach d' rinn Dia gliocas an t-saoghail so amaideachd.

Cia mór an t-aobhar taingealachd a th' againn gu 'n-d' rugadh sinn ann an linntibh is fearr, gu 'n d' éirich oirnn grian an àigh le leigheas fo a agéith ! Feuchamaid nach bi e 'na chulaidh-dhìtidh dhuinn gu 'n d' thainig solus a dh' ionnsuidh an t-saoghail, ach gu'n do roghnaich sinne dorchadas do bhrìgh olcas ar n-oibribh.

Slàn leat air an àm

'S mise do charaid dileas

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

MEHEMET ALI, Pacha, no àrd-uachdaran, na h-Eiphit.

Tha sùilean na Roinn-Eòrp' air an àm, socruichte air tìr na h-Eiphit, agus air an duine ainmeil so tha 'na uachdaran thairis oirre.

Is coigreach e, mar a bha gach uachdaran a bha fad linntibh thairis air an dùthaich so. Bha 'n Eiphit fad ùine mhór air a riaghladh le daoine ris an canar na *Mamelucs*. Is coigrich tha anna so uile. Tha sè ceud bliadhna bho 'n thòisich iad so air an Eiphit a chumail fo smachd. 'S tràilleann no daoranaich iad, a tha air an ceannach 'nan dìge ann an tìr ris an canar *Circassia*, air an togail 's air an ionnsachadh mar shaighdearan, agus is ann diubh so a tha armailt, no feachd, na h-Eiphit, fad iomad linn air a dheanamh a suas. 'S ann uapa so tha *Pachas* no uachdaran na h-Eiphit am bith-eantas air an taghadh ; agus chinn iad gu bhi 'nan sluagh anabarrach cumhachdach, treun agus gaisgeil. Nuair a chaochail-leas a h-aon do na *Pachas*, tha e 'n aghaidh lagh na dùthcha a mhae a thogail chum 'àite a lìonadh : fuodaidh a theaghlach a chuid stòrais a shealbhachadh, ach uachdaranachd na tìre, so nì tha air a shoeruchadh leis na *Mamelucs*, a dh' àrdaicheas an saighdear is ainmeala 'nam measg féin chum an dreuchd àrd so. Bha an Eiphit ag aideachadh ard Thurcach mór Chonstantinople, an Sultan, mar uachdaran, agus a' pàigheadh cìs da ; ach bha do ghnàth cogadh, comhstri agus iorghuill eadar na Turcaich 's na *Mamelucs*.

Rugadh Mehemet Ali, tha nis thairis air an Eiphit, anns a' bhliadhna 1769, anns an aona bhliadhna san d' rugadh Bonaparte, agus diùc Wellington, air alt agus gu bleil e nis trì fichead bliadhna 's a h-aon deng. Cha 'n ann do na *Mamelucs* an duine so, ged is coigreach e. Rugadh e ann an Albania, cearn do rioghachd na

Gréige. Bha 'athair 'na dhuine bochd, agus dh' fhàgadh ean 'na dhilleachdan 'na òige; ach ghabh uachdaran an àite truas deth, thug se e 'na thigh féin, thug e dha gach spoilearachd a bha r'a fhaotainn san àite, agus nochd e gach gnè chaoimhneis da, air son an robh *Mehemet* 'na dhéigh sin cho taingeil chuimhneachail 's a b' urrainn da.

B'e 'cheud drenchd a dh' earbadh ri *Mehemet Ali*, cia na dùthcha 'thogail; riannadh maor-na-tise dheth agus rinn e a dhleasdanas gun iochd gun truas. Phòs e bean leis an d' fhuair e mòran stòrais, pinthar an fhir a thog 's a dh' àraich e. Thòisich e nis air maraantachd thombaca, agus rinn e mòran stòrais leis a' mhalairet so, ach anns a' bhliadhna 1796 nuair a chaidh Bonaparte le feachd mór chum an Eiphit a cheannsachadh, agus a ceannadh do 'n Fhrainc, sguir *Mehemet Ali* do mharaantachd as tombaca, thog e tri cheud saighdear, agus thairg se e féin do Phacha na h-Eiphit. Anns a' cheud bliadhna anns an robh e, dhearbha se e féin 'na churaidh treun; choisinn e mór chliù, dhìrich e e cheum gu ceum, gu bhi 'na ard cheannard air feachd na dùthcha. Cha bhuineadh e do na Mamelucs, agus uime sin cha robh bàigh aca ris, no aige-san riutha. Bha farmad mór aca ris airson a' chliù a choisinn e, agus bha fios aige-san nam faigheadh iad cothrom gum marbhadh iad e. Chum e iad air a thaobh le samhladh càirdeis, le barrachd pàighidh a thoirt do na saighdearaibh, agus iomad sochair a ghealltainn doibh. Bha 'n Eiphit air an àm so a' pàigheadh cìs do 'n ard Thurcach, ach cha b' ann le deòin nam *Mamelucs*: bha iad so fuathach air na Turcaich, agus do ghnàth déigheil air uachdaranachd an Turcaich a thilgeadh dhiubh. Chuir an t-àrd Thurcach roimhe, uime sin, *Mehemet Ali* a sheasamh, agus fhad 's a b' urrainn da, na *Mamelucs* a cheannsachadh agus an cumail fodha. Chaochail air an àm so *Pacha* na h-Eiphit; b'e *Mehemet Ali* ceannard an airm; chuir an t-àrd Thurcach roimhe a thogail gu uachdaranachd na h-Eiphit, agus rian e sin. Ghairmeadh air feadh na tìre *Mehemet Ali* mar uachdaran; chuir so corruidh mór air na *Mamelucs*, agus dh' éirich iad suas ann an ceannairc, a' cur romhpa a mhurtadh, agus fear dhiubh féin 'ardachadh 'na àite: ach bhuadhaich e 'nan aghaidh le foill 's le geallaidhnean, smachdaich e iad, agus chuir e mòran diubh gu bàs. Ghlac e ceithir fichead do na daoine b' ainmeala 'nam measg, thug e stigh do phàillion iad agus thug e 'n ceann do gach aon diubh, agus chuir e 'n ceithir fichead ceann air falbh do Chonstantinople, mar dhearbhadh do 'n àrd Shultan air an agrios a thug e orra. Chum se na *Mamelucs* fo eagal car greis, ach 'nan cridheachan bha fuath coimheach aca air *Mehemet*, agus cha robh a dhìth orra ach cothrom chum cur as da.

Bha deagh fhios aige-san air so, agus chuir e roimhe a' cheud cothrom a ghabhail chum cur as doibhsan. Bha e air an àm so a' dol gu cogadh mór an aghaidh nam fìneachan Hornhor ris an canar na *Wahabs* ann an Arabia, agus chruinnich e feachd na h-Eiphit gu léir do cheann-bhaile na dùthcha, Cairò. Bha 'chuid bu chumbachdaiche 's a b' ainmeala do na *Mamelucs* anns a' bhaile

air an àm, fo 'n cheannard mheasail d' am b' ainm *Saim Bey*, duine co treun, sheòlta, fhiosrach 's a bha san tìr. Chuir Mehemet Ali sìos air, labhair e ris le mòr chàirdeas; chuir e m'a choinneamh a bhi 'na cheannard air feachd mòr a bha 'dol do Arabia; agus gum biodh an t-àite b' urramach san arm air a thoirt do na Mamelucs. Chuir so am fear eile á 'earalas; chreid e Mehemet Ali. Fhuair e cuireadh tighin air a's latha no dhà 'na dhéigh sin, agus a chuid oifigeach a thoirt leis, gum faicadh Mehemet iad. Air an latha 'shuidhich e chum na Mamelucs fhaicinn, chruinnich e feachd mòr do na saighdearan Eiphiteach mu thimchioll an àite 'n robh a phàillinn, chum [mar gum b' eadh, sealladh a bhi aige dhiubh, agus a dh' fhaicinn an robh iad ann an uidheam ceart airson a' chogaidh. Cha do ghabh na Mamelucs umhail dheth so, agus chruinnich iad coemhail ri càck. Is màr-shluagh iadsan uile, no mar their sinn annas a' Bheurla, *Cavalry*. Thainig cóig ceud dhiubh so air na éideadh gu h-eireachdail, oifigich, gach aon diubh; agus theagamh gum bu dailich ann am feachd air thalamh daoine b' eireachdala dreach na iad fhuataian. Theirinn cuid diubh bhàrr an omid each, agus eaidh iad a stigh an làtlair Mehemet. Dh' fhàillich e iad gu suilbhearra; chaidh *coffee* a thoirt doibh a réir cleachdadh na dùthcha, agus 'na dhéigh sin pìob thombaca do gach aon, mist chomharradh aoidheachd agus càirdeis. Dh' éirich Mehemet Ali agus chaidh e a mach as an t-seòmar mhór anns an robh a' chuideachd; chuir e sìos air ceannard nan Eiphiteach, dh' òrdugh e geatachan na daingnich làidir a bha mu thimchioll a chais-teil a bhà air an dèanadh; chruinnich e na saighdearan anns am mòr bha carba aige, mu thimchioll an àite as an robh na Mamelucs ri tighin a mach; chuir e ind gu h-ard air na ballachaibh, agus thug e àithe dhoibh co luath 's a thigeadh iad a mach grad losgadh orra 's gun duine dhiubh a chaomhnadh; agus air an àm cheudna chair e sìos air feadh a' bhaile dh' ionnsuidh nan saighdearan aige bha fo airm, iad a ghrad éiridh air na Mamelucs, agus gum mban màthar dhiubh a chaomhnadh. Cha laithe thainig na Mamelucs e mach 's a bha iad a' dìreadh air muin an cuid each, na a ghrad leisgadh orra bho gach taobh. Thuit iad 'nan cendaibh; ràinig cuid diubh na geatachan, ach bha iad sin air an glasadh romha, agus mharbhadh gach aon diubh. Bha aon oifigeach treun, *Amim Bey* 'nam meang; bhrosnuich e an t-each foghainteach air an robh e a' mèrachd gus na streap e suas gu mullach an dìon-bhalla bha mu thimchioll an daingnich, agus o'n mullach sin, da fhichead troidh air àirde, thug e air a stèid-each leum sìos gu làr! Spadadh an t-each gasda, ach fhuair am marcaich' as. Glhrad ruith e stigh do bhùth annas an robh saighdearan. "Tha mi 'nur mèin" ars esan, "tha mi 'gam thilgeadh féin air ur n-aoidheachd, tèarnaibh mi;" agus rinn iad mar a dh' iarr e, thearraig iad an duine foghainteach. Cha d' fhuair duine do 'n chóig ceud oifigeach as beò ach esan 'na sonar. Bha sràidean Chairò air snàmh le fuil nam Mamelucs. Mhurtadh os ceann mìle do 'n fheadhainn bu mheasala 's a b' ainmeala do na daoine so; agus riabh o'n àm sin cha do thog iad an

cinn, agus tha Mehemet Ali fhathasd beò, agus 'na uachdaran air an Eiphit.

Cha 'n eil e comasach giùlan fuilteach uamhasach an duine bhuirb so ann am murt nan daoine sin, a chur ann an cainnt làidir nì's leòir. Gníomh uile gu léir bu bhuirbe 's a b' eagalaiche cha 'n eil agam ann an eachdraidh.

Thainig iomad atharrachadh mór air tìr na h-Eiphit ri linn an duine so. Thug e saighdearan as an Fhraing agus á Sasunn, chum an t-arm aige ionnsuchadh.

Bha dithis mhac aige, Ishmael agus Ibrahim, daoine foghainteach. 'Se Ishmael a thug buaidh air na *Wahabites*, agus a cheannsuich na dùthelanna farsuinn ann an Arabia, agus Syria agus Palestine, a chuir e fo cheannsal do'n Eiphit: ach thachair dha tàmailt a thoirt do aon do na cinn-fheadhna Arabianach, agus thainig iad air san oidhche, agus loisg iad e ann am bothan beag far an robh e a' cur seachad na h-oidhche. Loisg iad an tigh agus na bha ann; ach na loisg dhiùbhail iad air a shon. Thainig Ibrahim a bhràthair orra le arm mór agus chreach e an dùthaich; mhurt agus mharbh e gach aon a thainig 'na rathad. 'Se Ibrahim so a tha 'na cheannard air feachd na h-Eiphit fo 'athair, agus cha 'n e sin am feachd suarrach.

Tha Mehemet a nis aosmhor, ach tha e co seòlta, innleachdach, thapaidh, dhiorrasach 's a bha e riabh. O 'n àm anna na chuir e na Mamelucs gu bàs, cha 'n eil e co borb 's a bhà e. Tha e anabharach caoimhneil ri Breatunnaich, aoidheil 'na lùchuirte fèin, agus ullamh air gach càirdeas a nochdadh do choigrich. Tha e stuama measarra; cha cheadaich e sgian no forc air a bhòrd; togaidh e 'n fheòil le mheuraibh, agus cuiridh e mu choinneamh na feadhnaich tha 'suidhe leis i, air chor 's gu 'n imir iad an tha 'g ithe leis an cuid a thogail as a' mhèis le 'n crògan mar a ni esan. Cha chòrd so gu ro-mhath ri Frangaich no ri Sasunnaich, ach tha esan ceart coma. Tha e fìor dhéigheil air egoilean a chur air bonn, agus bha e a' cur mòran do oigridh na dùthcha mach a dh' ionnsuchadh gach càird agus calain a's innleachd. Tha e nis a' deanamh ghunnacha-móra 'na thir fèin, agus fìdar agus gach innleachd eile; agus o chionn ghoirid tha sràidean Chairo air an soilleireachadh mar tha 'n fheadhain againn fèin, le *gas*. Anne na h-oil-tighean a thog e 's gann gu bheil cànan san Roinn-Eòrpa nach 'eil air á teagasg: tha dùth do mhìle òganach aige ann an aon oil-tigh, agus daoine foghlumte o gach cearn 'gan teagasg. Tha leabhraichean ùr a nis a' tighin a mach san Eiphit. Tha daoine òg aige 'n Sasunn agus cuid ann an Albainn, a' foghlum soithichean smùid a chur r'a chéile, agus gach càird eile. Bha dithis diubh o chionn ghoirid an Glaschu; tha dà fhichead diubh ann an aon oil-tigh san Fhraing. Is mór a rinn an duine so chum an Eiphit a thogail gu bhì 'na dùthaich chumhachdaich, gu h-àraidh ann an deanamh *chands* o àite gu h-àite. Tha aon diubh so o chionn ghoirid air a chladhach eadar baile-mór *Alexandria* agus an abhainn iomraiteach ris an can iad an *Nile*, an abhainn is ainmeala air an t-eaoghal. Tha 'u canal so leth-cheud mìle air fad, fichead troidh

air leud, agus ochd-troidhe-deug an doimhneachd. Nuair a chuir e roimhe an obair mhór so a dheanamh, ghairm e mach muinntir na tire gu léir; bha aige aon uair dà cheud gu leth mìle (250,000) ag obair air a' chanàl so; ann an ceann shè seachduinean bha a' chlais réidh, agus ùine bheag 'na dhèigh sin bha 'n obair gu léir crìochnaichte; agus is math dhuinne gu bheil a leithid do chanàl ann: 's iomad mìle, seadh ceudan mìle bolla do chruineachd a tha e 'giùlan air son maith Bhreastunn, agus tuigidh sinn so ma theid sinn a chogadh ris.

Ach 'se nì a thog an Eiphit ri linn an duine so, an COTAN. Cha 'n eil os ceann còig bliadhna fichead o'n a thòisich e air a' phreas chotain a chur, agus chinn e nì b'fhearr na ann an aon àit eile air aghaidh an t-saoghail. Tha e 'cur a' chuid a's mò do 'n Eiphit, far nach fàs nì eile, fo phreasan cotsin; agus cha 'n eil e fad' air falbh, na bhios eith san tìr sin, nuair a chinneas an Eiphit do chotan uiread 's is urrainn an Roinn-Eòrpa chur gu feum. Mur bhi so 's fhada bho'n a bha cotan America co daor 's nach b'urrainnear a chur, gu feum san dùthaich so. Tha Mehemet, mar an ceudna, a' togail sìucair, sloda, guirmein; agus iomad nì luachmhor eile. Tha e 'togail mòran tombaca: ann an aon fhocal, tha e a' togail na h-Eiphit gu meas mór am measg rìoghachdan an t-saoghail seach mar bhà i. Is leis féin am fonn gu léir; tha sluagh na tire, gach mac m'athar dhiubh aige mar sgalaigan agus mar thràillean. Cha 'n eil a chridhe aig neach a bheag no mhór a reic ach mar a cheadaicheas ean. Tha mìltean dhaoine aige 'togail cis o gach nì: cha 'n urrainn do theaghlach eiddidh aodaich a dheanamh gun chis a phàigh-eadh dha; 'se féin marsanta mòr na tire, 's cha 'n eil marsant' ann ach è; 's éiginn do ghreusaiche a chuid leathraich a cheannach uaithe, agus 'nuair tha na brògan réidh, an toirt dá air an luach a thogras ean a chur mu 'n coinneamh; agus tha na maoir aige-san a rithist 'gan reic ri muinntir na dùthcha. Cha 'n eil fear-ceairde san Eiphit uach éil ag obair dha; tha na h-uile nithe air an toirt do 'n àite do 'n ordaich esan iad, agus aona phris a thogras esan air a chur mu 'n coinneamh. Cha 'n eil obair do sheòrsa sam bith ann ach na bhuineas da. Tha e 'toirt pàigheadh mór do 'n arm, agus leòsan tha e cumail an t-sluaigh uile fo smachd gun a chridhe aca ràdh gur h-olc. Tha làn chead aig gach seòrsa dhaoine aon chreidimh a thogras iad a leantuin; tha e féin 'na Mbahomedanach, ach 's i barail dhaoine gu bheil e suarrach mu dhéibhinn so. Tha mu thimchioll trì muillionan (3,000,000) do shluagh anns an Eiphit.

'Nuair thainig Mehemet gu bhi 'na uachdaran air an Eiphit bha i 'na tìr eagalach le àr agus murt: cha robh e tèaruinte do choigreach glasad roimpe; cha robh ach bochduinn air feadh na rìoghachd gu h-uile, agus truaighe do gach seòrsa, ach a nì, faodaidh duine glasad tre gach cearn do 'n Eiphit co tèaruinte 's a nì e ann an Sasunn no Albainn. Ciod a thachras 'nuair a thuiteas an duine so, 's duilich a ràdh. M'a chuirear Ibrahim air a' chathair 'na àite, tha iad ag ràdh gu'n téid gach nì air aghaidh co math 's a thachair riamh fo Mehemet féin: ach 's doirbh a ràdh cò 'ghairmear gu bhi 'na,

nachdaran. A dh' sòn nì cha'n fhada's dù dhàsan marisinn : tha e nis os ceann trì fichead bliadhna 's a deich. Tha dòchas againn nach teid cogadh eadar sinne agus an duine so air aghaidh : chuireadh so grabadh mòr air a' mhalairt a th' eadar an dà rìoghachd ; tha snabharras bathair sig narsantan Sasunnach a mach air feadh na h-Eiphit, agus 's i ar barail a' cheud urchuir a loisgear an aghaidh Mchomet Ali, gur mèthich dhoibhean tha innate bhi gabhail an cead de 'n dùthaich, agus nach tarraing iad agillian ruadh gu bràth airson na bheil am muigh aca.

INNSEANAICH AMERICA.

BHA sinn a' tabhairt, o àm gu h-àm, aghula mu dhéibhion innseanaich America, daoine co tapaidh sbrenna lùgh'or, làidir 's a tha air aghaidh an t-saoghail, ach air an àm cheudna anabarrach seòlta dìogh-altach agus naimhdeil far an gabh iad fuath ; ach lùgh'or, làidir, eusgaidh mar tha iad, thachair aon neach orra nach b' urrainn iad a cheannsachadh no a mhilladh agus b'e sin daime geal d' am b' ainm Bradie, a choisinn cliù mòr ann an cead chogadh America an aghaidh nan Innseanach. Bha 'n daime so air a chàramh le buidhinn làidir shaighdearan air iomall dùthcha nan Innseanach a chum an smachdachadh, agus g' am bacail o bhi a' goid a stigh do na ceann-sibh san robh na daoine geala a chòmhnuidh, agus an loagadh agus an agrìos, mar bha iad fìor theigheach air a dheanamh.

Air àm àraid thachair do Bradie bhi mach leis an fheachd a bha fodha air tòir nan innseanach, agus choinnich, e buidheann anabhar-rach do na daoine berba trenna so. Chunnair e nach robh math dhà oidhirp a thoirt orra, gu 'n robh iad co lìonmhor làidir ; 's gun b' e nì a b' fhèarr a b' urrainn e dheanamh teicheadh uapa. Ghluadh e r' a cheud daoine "thugadh gach fear an aire dha féin, teicheadh sibhe dh' ionnsaidh ur n-àiteachan daingnich làidir—fàgaidh mise agus iadsan, tha iad co iarradach air mise 'ghluacadh 's gu'n lean iad mi, agus gu'n leig iad sibhe as—guidheam oirbh egapadh agus thugaidh sibh féin as." Rinn iad so, agus dìreach mar thubhairt e, lean na h-innseanaich ean, na ceudan dimb aig a shùil, le iolàich agus sgreadail oilltèil. Bha abhainn mhòr dlùth do 'n àite : ghabh Bradie, air cha robh slighe eile aige, dh' ionnsaidh na h-abhainn. Dh' fheuch iad a cheartachadh, ach bha ean co-dlach air an abhainn rinna féin. Chuimhnich e gu 'n robh àite dlùth dha far an robh an abhainn aimhlean, eadar dà chraig mhòir, agus a' tuiteam thar a' chraig le boile agus fuaim anabarrach. Cha 'a eil ean uige an dùthaich so is eagalaidhe ri fhaicinn na e ; tha e os ceann trì fichead troidh air àirde, agus dà throidh 'ar fhichead air leud o chraig gu craig. Ghràd thug Bradie an t-àite so air ; cheunnic e mar fèuchadh e an abhainn a lean thar an eas so, gu robh e 'n làimh aig na h-innseanaich, a bha nì dlùth dha agus an àite a ghluacadh. Bha fìos aige gu 'n robh bha umhannach a' feithibh air na faigheadh iad greim air. Ràinig e a' chreag le roit sinne na ehlachd e guh inleachd agus neart a bha 'na cholum, thugar leann thar an eas, agus ruigear taobh thall

na h-aibhne! Ghrad rian e grèim air preas air a' bhruaich agus strap e a mach. Chuir se iongatas air na h-inneanaich! Sheas iad mar gum biodh iad 'nam breislich. Bha e fhathast mar aster uchrach, ach chuir iad romhpa gun loagadh air, a thaeobh an segraidh a bha aca a ghlacadh brò, cheum a chur gu bàs anna an dòigh bu phiantaiche air an l' urrainn iad annainteachadh; ach a nis nuair a dhèid iad gu'n d' fhuair e as, leig na sicheadaidh diubh air le 'n gunnacha-caola. Bhuail an phoileir e an bacadh na h-easgaidh, ach cha robh e air a leònadh co mòr 's nach b'urrainn e fhathast ruith. Fhuair cuid de na h-inneanaich thar an abhuinn, agus lean iad air a laig. Bha cas Bhradie a nis a' fàs rag agus geirt, agus a cheum fua; thug e gu 'n sobh iad a' teachd suas ris, cheunnic e nach sobh dal as; bha 'a t-annoch a' tighin orra, ach cha robh mionaid r' a chail; bha 'a glaothaich mar dhonnalaich chon abeilg 'ga ruigh-eachd. Ghrad thug e bruch na h-abhunn air, shnàmh e fo 'n uisge sios leis an t-arruth dlùth do 'n bhruaich, 'ga fhalach féin co math 's a b'urrainn e gus an d' càinig e etoc mór do sheana chraoibh dharaich a thuit san abhuinn. Cheil se e féin fo stoc na craoibhe, agus a bheul 's a chòrn, mar an do bhran donn, an nachdair, agus anns an fheagadh so dh' fheuch se e féin fhalach mapasan a bha air a thòir: Lorgaich iad e gu bruch na h-aibhne; bha fuil Bhradie air an fhear; cha do chuir iad tasanach nach do bhàthadh an linnidh e. Ruannich iad aca bruch na h-abhunn air gach taobh. Air an àm bha dìtheis diubh 'nan seannach air a' cheart chraoibh dharaich fo 'n robh e 'ga chleith féin—chual' e iad a' seannach na dhéibhinn, oir bha e eòlach air an cniunt, agus thog a chridhe nuair a chual' e iad ag eadh nach sobh math dhoibh a bhi 'ga shireadh na b' fhaide; agus fo shàlas gu'n do bhàsaich an t-aon nàmhaid bu ghuiniche 's ba tréime bha aca. Dh' fhalbh na h-inneanaich agus thainig Bradie a mach e 'aite-falaich agus ghabh e dhachaidh, far an d' ràinig e gun tuille agriannach, ged bu bheag dùil a bh' aig a dhaoine gum faicadh iad e, no gu 'n cluinnadh iad ionradh air gu dillinn. Ach ged a fhuair e as air an àm so, ghlac iad e 'na dhéigh sin; bha e mach a' sealg nan leas-leathann, agus chuartaich na h-inneanaich e, ghlac iad e, rinn iad ceangal nan seachd dual air, agus thug iad leò e le iolach ghàir-deachain. Bha 'mhian orra a chur gu bàs piantail, air neo spadadh iad an t-eanchainn as far an robh e; ach thug iad e d' an dùthaich féin, chruinnich iad an fheadh inneanaich air fad cheum bàs Bhradie fhaicinn—dh' fheadhaidh iad an teine mòr, chuartaich iad Bradie bechd—bha dannas 's òl a's ceòl a's aighear aca; bha gach nì réidh cheum a chur gu dòrmann—rùig iad e, dh' fhuasgail iad na ceanglaichean a bha m' a lamhan—tharruing iad a nis ceithir thimchioll air, an an aon chumairt mhòir, fir agus mnathan a's leanaban, le glaoth-eich agus agreuchail namhasach. Sheas Bradie tragh gun agàth, e' teirt fa 'near an uidheannachaidh oillteil a bha iad a' deanamh, le mionich a chuir iongatas air a nàimbdean. Bha a' chuideachd fhathtast a' dannas—thainig bean an rìgh no a' chinn-fheadhna bha thairis orra dlùth do Bhradie, agus leanabh-gille aic' air a h-uchd, an t-aon leanabh a bh' aig an rìgh; dh' amhairc i so ann an aodann Bhradie

agus thilg i smugaid air. Co luath ri boillge dealanaich splon Bradie an leanabh uaipe, agus tilgear e ann an teis-meadhon na grìosach a bha air a lasadh suas chum e féin a sgrios! Thug na h-innseanaich aon leum chum an leanabh a theasraighinn. Ghrad theich Bradie, thàr e as co luath ri aona bhoc-sarba 'theich riabh o fhaoghaid, thuit mnathan a's leanaban f'a chasan, bhuail e iad thall 's a bho—thug e 'choille air 's na ceudan as a dhéigh. Thog e suas ri uchd na beinne a dh' ainmicheadh air an àm sin *sliabh Bhradie*, fras pheileir-ean as a dhéigh—theirinn e sìos taobh eile 'n t-àlèibh. Bha e co eòlach air an dùthaich ri aon innseanaich a bha 'nam measg, agus cha robh a h-aon 'nam measg co luath, làidir, eusgaidh ris. Shàmh e na h-aibhnichean, agus mu dheireadh ràinig e a thigh agus a dhachaidh féin: ach a mach o 'n àm sin, bha e 'na earalas, agus thug e 'n aire nach d' fhuair na h-innseanaich greim air gu latha a bhàis.

LAGHANNA TEAS.

Aig an fhocal TEAS, tha dà bhrìgh; is ciall do aon diubh 'an teas a mhothuichear nuair a chuirear an làmh am fagus do dh-iarunn teth; agus do 'n aon eile, aobhar an teas ud.

'S i barail dhaoine ionnsuichte gur stuth corporra aobhar-teas; gu bheil smùirneanan an stuth so a ghnàth a' dealachadh o chéile, agus air an tarruing a dh' ionnsuidh gach nì eile. Tha e co aotrom 's nach gabh e tomhas; tha e a làthair anns gach rud, agus cha ghabh e sgaradh uapa. Bàigh do rud seach rud cha 'n eil aige: ma chuirear peileir iarunn, doarg theth ann am mòis do dh-uisge fuar, tha 'n teas a' grad fhàgail an iarunn 's a' gabhail a steach do 'n uisge, a ta a nis 'ga theasachadh agus ag at. As a' mhèis gabhaidh e a rathad, agus sgaoilidh se e féin gu cothromach am measg gach nì a ta mu 'n cuairt; agus air an dòigh so tha gach nì air aghaidh an t-saoghail 'ga ghiùlan féin a thaobh teas.

Tha na rioghachdan teth a ghnàth a' cur teas a dh' ionnsuidh nan rioghachdan fuar; air chor agus nan sguireadh gathan na gréine o bhi 'nan aobhar teas, agus nan seasadh an saoghal, gum bitheadh ann an ùine ghoirid, teas an t-saoghail air fad ionann. Theirear, maith-dh' aoidte "ciod è fuachd? an stuth corporra esan?" Cha 'n è, is neo-làthaireachd teas e.

Fèdraicheamaid a nis ciamar tha teas a' siubhal o rud gu rud. Tha so a' tachairt ann an dà dhòigh: air a' cheud dòigh tre bheantuinn; 's e sin r'a ràdh gu bheil na nithe co dluth air a chéile 's gu bheil iad a' beantuinn; 's an dara h-àite tre ghathachadh, d' an ciall gu bheil an teas 'ga thilgeadh 'na ghathaibh o nithibh teth a dh' ionnsuidh nithe fuar nach 'eil a' beantuinn da, ach a tha astar uaithe, agus a tha air an teasachadh leis na gathan so. Ma chrochar peileir iarunn dearg theth ann an seòmar, tilgear an teas 'na ghath-aibh o uachdar a' pheileir anns gach rathad a dh' ionnsuidh ballachan, mullach, agus ùrlar an t-seòmair tre 'bheil na gathan ag imeachd, ag at agus a' fàs na's cudthromaiche, air chor agus gu

bheil a' chuid is teotha aig mullach an t-seòmair, agus a' chuid is fuair e 's is truime faisg air an ùrlar. Bho 'n ghriosaich gus an stairsneach tha na gathan air an tilgeadh sa' cheart dòigh. Chith-ea uaithe so gu bheil tuille teas a' tighin a' griosaich air meadhon an ùrlair na bho ghealbhan na stuaibh, a tha 'ga thilgeadh ann an cuid mhór a dh' ionnsuidh na stairsnich, nuair tha griosach meadhon an ùrlair a' tilgeil a mach teas anns gach rathad.

Siubhlaidh teas na 's luaithe tre chuid do nithibh na tre chuid eile. Ma chuirear ceann slait iarunn san teine, theid an teas roimhe gu grad, fàsaidh i air fad co teth 's nach urrainnear bea-tuinn d'a ceann a mach gun losgadh, gidheadh faodar so a dhean-amh ri slait ghloine no fhiodha: ann an ùine glé ghèarr cha ghabh teas an iarunn fulang, nuair a dh' fhaodar bea-tuinn do 'n t-slait ghloine gu oirleach o'n chuid a tha san teine, agus aig an àm 'ga leaghadh leis an teas.

Tha an clàr a leanas a' leigeadh ris duinn gu 'n siubhail teas troimh mhiotailtibh na's luaithe na troimh nithibh air bith eile

	milnald.		milnald.
Or	1000	Iarunn-geal	303
Airgid	973	Luaidh	179
Copar	898	Marmor	23
Iarunn	374	Criadh Fhinealla	12

Chith-ea a nis gu 'n siubhail teas còrr agus ceithir fichead uair na 's luaithe tre òr na tre chriadh. Air an aobhar so tha lùmh a' choire iarunn-ghil, phrais no chopair, gu bitheanta do dh-fhiodh; cha lois an spàin adhairce as a' mhèis theth eanbhrach, an teanga mar a ni spàin fheòdair no airgid; gleidhidh a' phoit chreadha an t-uisge no 'n ti na's faide teth na a' phoit mhiotailt. Tha fios aig gach neach gu bheil gloine brisg, gu sònruichte ma theid a teasachadh gu cablagach, no ma tha i tigh: ma chuirear uisge goileach ann an gloine thingh, is bitheanta leatha bristeadh: tha an taobh a stigh d' am bheil an t-uisge a' bea-tuinn ag at leis an teas, nuair tha 'n taobh a muigh fuar agus mar a bhà e; agus mar so tha a' ghloin a' bristeadh. Ma tha 'ghloine tana 's ma theann-aichear a dà thaobh gu h-nthaisach agus gu cothromach cha 'n eil eagal dhi. Leigidh an clàr a leanas ris, an ùine 'ghabhias teas a dhol tre stuthaibh còmhdaich:

	milnald.		milnald.
Athar (beumlaidh)	576	Sloda	1284
Lion	1032	Bian beiste duibhe	1296
Clòimh-Chotain	1046	Clòimhiteach a' gheòidh-	1305
Clòimh-Chaorach	1118	Eidein	1315
		Bian Maighiche	1315

Tuigear a nis gu bheil an cinne-daonna ceart a thaobh stuth còmhdaich: anns na cearnaibh teth tha cotan agus lion 'gan gabhadh; ann am Breatunn, gu sònruichte sa' gheamhradh, tha stuthan do chloimh nan caorach, agus sìoda 'gan caitheamh, agus anns na rìoghachdan a's fuair e, mar tha *Russia, Norway*, agus

America mu thuath, tha iad 'gan còmhдахадh féin le béin nam béiste fiadhaich. Cha 'n eil barrachd teas a chòmhnuidh ann am bian na th' ann an cotan; ach gabhaidh teas tuillidh ùine a shiubhal troimh bhian na troimh chotan, agus mar so gleidhidh còmhдахадh do bhian teas a' chuirp, na's fèarr na còmhдахадh cotain. Cumaidh bian na clòimh a mach teas air a' cheart dòigh. Ann an dùth-channa teth tha 'n eigh reòta 'ga còmhдахадh le plaideacha geal olla 's na tighibh-eighe, a chumail air ais teas na gréine agus an talaimh. Mar is faide agus is mine am fionnadh 's ann is blàithe e. Air ceithir-chasaich nan cearnaibh teth, tha fionnadh garbh, goirid agus tana, nuair tha luchd nan dùthchanna fuar air an sgeadachadh le clòimh no fionnadh tiugh, fada, min. Tha eunlaith, a chionn gu bheil an fhuil aca teth, air an còmhдахадh gu pailt; tha 'n còmhдахадh aca, ri 'n goirear iteagan, aotrom agus sleamhuin chum ruith tre 'n athar, agus gleidhidh e teas an cuirp a stigh gu'ro-mhath. Air eòin-athair nan cearna fuara tha barrachd còmhдахадh na tha air luchd nan cearna teth; agus air na h-eòin-uisge, no mhara, tha a thuilleadh air na h-iteagan, mòran do chlàimhtich mhin mu bhun nan iteagan, gu sònruichte air am broilleach, far am buail an tonn iad air an t-snàmh. Tha clòimh a' gheòidh-éidinn ro-luachmhor, agus air a h-uidhsneachadh ann an leapaichean rìghrean: cosdaidh punnd air chudthrom dhi punnd-Sasunnach, gu sònruichte do 'n t-seòrsa a spionas an t-eun féin o bhroilleach a linnigeadh a nid. Tha mainntir na Tìr-Uaine (*Greenland*) a' cleachdadh an linnig so a thoirt as an nead air dhi bhi crìochnaichte; tha 'n te ùr a tha 'n t-eun bochd a' deanamh a' bhroilleach, air a goid mar an cendna, chum a reic ris a' mhar-sanda. Do 'n mhuic-mhara, an ròn, agus bheathaichibh mara eile, thug an Cruith-fhear còmhдахадh do dh-ùille no reamhrachd, a tha 'cuartachadh gach mìr d' an corp, agus mar so a ghleidheas a stigh teas an cuirp. Air a' mhuic-mhara tha 'n còmhдахадh so gu bitheanta blo ochd gu fichead òirlench air tiughead.

Cha 'n eil gathan na gréine air an rathad a dh' ionnsuidh an talaimh a' teasachadh an athair, gus am buail iad air an talamh agus am bheil iad air an tilleadh do 'n athar. Their cuid nach do smuaintich a bheag uime so, nach urrainn sin a bhi ceart, a chionn gu bheil na dùthchanna fo 'n ghréin na's teotha na iadsan tha fad uaip. Cha 'n eil teagamh sam bith nach 'eil teas an athair na 's mò anns na ceud chèarnaibh; ach ma thà, 's ann a chionn gu bheil orra-san gathan na gréine a' bualadh na's dìriche air an talamh, agus mar sin gu bheil an talamh a' tilgeadh air ais do 'n athar tuillidh teas. Nam biodh gathan na gréine a' teasachadh an athair air an rathad o'n ghréin gus an talamh, bu chòir do mhullach beinne bhi ni bu teotha na a bun: ach tha fios aig gach neach nach 'eil a' chùis mar so: mar is àirde théid sinn 's ann is mò am faachd.

Tha mullach beinne fichead mìle troidh air àirde na's faisge air a' ghréin na an còmhнард aig a bun; gidheadh ann an dùthchanna teth, feudaidh an teas a bhi co mòr gu h-ìosal 's nach urrainnear obair sam bith a dbeanamh, gu sònruichte air a' bhàr a mach, ré teas an latha, nuair tha mullach na beinne geal le sneachd agus

eigh, a bha 'n sin bho linn gu linn. Tha so mar so air beanntaibh Asia agus America mu dheas, agus anns na cearnaibh sin tha aimsir gach seòrsa dùthcha a réir mar a dhìrear o'n chomhnard gus am mullach. Gu h-ìosal tha 'n aimsir teth, mar aimsir nan linnsean: aig àirde sè mìle no ochd mìle troidh, tha 'n aimsir coomhuil ri aimsir na Frainge, 'nuair aig airde trì no ceithir mìle-deug troidh, tha 'n aimsir mar a gheibhear i anns na h-àitean a's faide mu thuath, a tha 'n còmhnuidh còmhdaichte le sneachd agus eigh. Rachadh na h-àitean tha dlùth air a' ghréin a losgadh gu tar mur bhith an t-athar no a' ghaoth: 'nuair tha a' ghrian a' bualadh air an talamh, tha 'n teas, ann an cuid mhòr, a' tilleadh air ais do 'n athar 'ga theasachadh agus 'ga fhàgail na's eutruime, air chor agus gu bheil a' chuid so do 'n athar a nis ag éiridh an àird, agus gu bheil a' chuid a bha gu h-àrd a' téarnadh, agus a' gabhail 'àite-san. Tha 'chuid so a nis 'ga theasachadh le teas an talaimh agus a' dìreadh: tha mar so cuid a' dìreadh agus cuid a' téarnadh. Tha a' chuid do'n athar a th' air uachdar talaimh nan cearnaibh tha dlùth do 'n ghréin 'ga theasachadh co mór agus co h-ealamh 's gu bheil e a' grad éiridh suas; tha a' chuid fhuar do 'n athar a' ruith 'na àite. 'Nuair tha 'n teas a' bualadh gu làidir agus gu grad, tha'n obair so a' dol air a h-aghaidh co luath, tha am mùthadh co ealamh, agus luas an athair co mór agus gu bheil gaillionn mhór nan stoirn ag éiridh, agus, gu bitheanta, a' deanamh millidh; ach chitear a nis nach b' urradh do laghanna nàduir bhi air an cur air an aghaidh gun an t-athar, nach biodh feum annsan mar biodh e comasach air ruith o àite gu h-àite, gum fàsadh e ann an ùine ghearr, salach le anail bheò-chreutairean (oir cha las coinneal, agus cha mhair creutair beò ann an athar a theid a tharruing mar anail ré mórán uairean) le smùid theineachan, droch bholaidhean, co làn do phuinsionan a chruinnicheadh air fad dlùth do'n talamh, air dhoibh a bhi na's truime na 'n t-athar glan, 's nach b' urrainn do bheò-chreutair sam bith a tharruing mar anail, agus gum bàsaich-eadh iad. Chitear a nis gu bheil athar nan àiteacha teth a' ruith a dh' ionnsuidh nan cearnaibh fuara, 'gan teasachadh agus 'gan cumail o bbi 'nan eigh thioram chruaidh; agus gu bheil athar nan àiteachan fuar a' ruith a dh' ionnsuidh nan cearnaibh teth, 'gan cumail o bhi air an losgadh.

Mar is mò a sheallar a stigh air oibribh nàduir, is mò a neart-aishear ar creideamh ann am bith, gliocas, cumhachd agus mòrachd Dhé.

Ma 's e toil a' Chuarteir, cuirear earrann no dhà d'a ionnsuidh bho am gu h-am, mu laghanna nàduir.

ROB RUADH.

MUN CHUL-CHAISE—MUIINTIR GHLINNE
COMHANN 1543.

Tha gnàth-fheacal coitohionn air feadh na dùthcha, air a chleachd-

adh le mòran aig nach eil fios ciod is ciall da. 'Se 'n sean-fhocal "Bidh tuilleadh uime na bha mu'n chul-chàise."

Tha 'mhian orm tre chòmhnadh a' Chuairteir unsail an t-àm, an t-àite, agus an t-aobhar mu'n do chleachdadh an tùs e, a dheanamh aithnichte dhoibhsan aig nach 'eil fhathas fios air.

Tha fios againn uile nach robh agus nach 'eil dùthaich no cearn do 'n domhan anns nach do thachair air an fhear-thuruis dà inbhe dhaoine, 's iad sin daoine beairteach agus daoine bochda. Tha so mar an ceudna r'a fhaotainn anns a' Ghàidhealtachd. Bha seana chleachdadh am measg nam fìor Ghàidheal a thainig a nuas ré iomad linn, gu 'n rachadh na h-uireasbhidhean so, romh àm na nolluig, air "Faoidh Nolluig" am measg an cairdean agus an coimhearsnaich shaoibhir, a chum 's gu 'm faigheadh iad nithe leis an cumadh iad fèisd na nolluig. Bha 'n cleachdadh so gu ro-shònrucht' air a chumail am measg muinntir a' ghlinne.

Anns a' bhliadhna 1543 air maduinn an 19th là do cheud mbios a' gheamhradh, thàr oclh-fir-dheug air an turas faoidhe. Bha iad òg, curanta meamnach, nach gabhadh giorrag roimh ghnùis nàmhaid, nan uchd cruaidh ghàbhaidh nach meataicheadh ri garbh-fhrasaich fhogharaidh, no sneachda dùmhail dùdlachd geamhradh, an cas cheum air taobh glinne mar chiar-cheò maduinn fhogharaidh, no sneachda dùmhail dùdlachd geamhradh, air sliabh beinne. Iadsan a bha 'chòmhnuidh am bràigh a' ghlinne, thog iad a mach ri Gleann-lic-na-muidhe, tarsuinn a nùnn Catla-na-cuinneagaidh; agus iadsan a bha san t-srath, a mach ri Gleann-an-fhodha, a nùnn thar Màm-uchdaidh, agus air bheag do latha, shocrail gach buidheann iad féin air Cnocan-na-comhairle, 'se sin tulach bheag uaine bhòidheach air taobh deas Mhàm-uchdaidh, ionad anns am bu ghnàth leis an luchd-faoidhe comhairle ghabhail o'n mhór bhuidhinn an déigh dhoibh uile cruinneachadh; agus socruchadh air an àm agus air an àite anns an tachradh iad a rithist. Air dhoibh air an àm so a' mhór bhuideann a roinn, na trì buidhnean beaga, sèanar anns gach buidhinn, agus gach buidheann diubh so ri tachairt air a chèile air feasgar an treas latha, aig Ruithe na coinneimh, am bràigh a' ghlinne goirid o'n àit anns a' bheil Tigh-an-Rìgh agus uidhe bheag o'n àit anns an d' thug Fionn fial, o sheau, fleagh do mhaithean na Féinne; oir b'e sin an t-ionad anns am bu ghnàth leis an luchd-faoidhe cruinneachadh. Air dhoibh mar so an uile ghnothuichean ashocruchadh air Cnocan-na-comhairle, ghabh buidheann diubh a nùnn guala Chorrabheinn, a mach bealach Caol-chréireann, tarsuinn a nùnn tre Gleann Eite, a mach Lairig-Dochairt, agus a stigh bràigh Ghlinn-Urchaidh. Ghabh an dà bhuidhinn eile sìos Gleann-Créireann, a' dealachadh r'a chèile aig an Eilirig; buidheann diubh a' gabhail sìos gu ceann Loch-Créireann, agus a' bhuidheann eile 'togail a mach slochd Ghlinn-Uidhir, a nùnn thar a' chreig Eanacha, agus a stigh Ceann-loch-Eite. Bha mar so gach buidheann gu sùndach, dian, togarrach a' gairm air gach caraid agus fear-eòlais a thuit tachairt orra. Air an àm shuidhichte, thòisich gach buidheann air an aghaidh a chur ri Ruithe-na-Coinn-

eimh, agus do réir an cùmhnanta, thachair gach aon diubh air feasgar an treas latha. Air dhoibh sgeul a ghabhail gach aon d'a chéile, chuir iad an cuid uile cuideachd, chum 's gu 'm biodh e a rithist air a roinn 'na thri earrannan, earrann mu choinneamh gach buidhne, agus gach earrann diubh a rithist ri bhi air an roinn 'nan earrannan beaga, 's e sin earrann mu choinneamh gach fir. Fhuair iad gu maith air an aghaidh leis a' cheud roinn, gus mu dheireadh an robh aona chùl càise r'a roinn. Thuirte fear gur h-ann air an roinn so bu chòir a chur; thuirte fear eile gu 'm b' ann air an roinn so eile bu chòir a chur; agus thuirte an treas fear nach b' ann idir, ach air a roinn-sa bu chòir a chur; thuirte fear eile nach b' ann idir, ach air an roinn so. Dh' éirich mar so connasachadh 'nam measg; lìon tnu mar so na laoch làn feirg, 's o gharbh bhriathran gu marbh bhuillean sgaiteach geur, gus fa-dheòidh nach robh mac màthar ann a b' urrainn sgeul a thoirt mar thachair. Thàinig an oidheche 's bha 'n cairdean aig a' bhaile fo mhór iomaguin agus imcheist ciod an tubaist a thachair air an luchd-faoidhe, a' siubhal o bhaile gu baile, ag iarraidh an sgeòil nach robh r'a fhaotainn. Mu bhriseadh na fàire thog buidheann a mach ri Innein a' ghlinne, tarsuinn a nunn gus an Ruithe. Air dhoibh a bhi tarruing fagus do 'n ionad, agus a nis an latha air bristeadh gu math soilleir, ar leotha gu 'n robh iad a' faicinn mar gu 'm biodh daoine 'nan sineadh air bruaich uillt a bha siubhal seachad ri taobh an Ruithe. Ràinig iad, agus bha sin an cairdean, na h-ochd fir-dheug 'nan sineadh gun phlog! Bha cladach an uillt a bha 'siubhal seachad, agus lochan beag a bha aig ceann an uillt, mar uidhe ceud slat do 'n ionad anns an robh iad 'nan sineadh, dearg le fuil. Theirte ris an lochan so san àm lochan Ruithe-na-coinneimh, ach naithe sin gus an latha diugh theirear lochan-na-fala ris. Laimhsich iad na daoine bha 'nan sineadh gach aon fa leth, agus fhuaras 'nam measg aon anns an robh an deò. Ghiùlain iad e g'a thigh féin, agus le mór chùram chleachdadh gach nà b' urrainnear a smuainteachadh chum a chrenchdan a leigheas, ach dh' fhàilnich gach oidhirp, agus bhàsaich e 'n ceann beagan ùine. Ré na h-ùine bha 'n duine so beò chaidh gach oidhirp a dheanamh air mion-chunntas fhaotainn uaithe, ach cha d' fhuaras uaithe nas fhaide na tha air aithris an so. Mar so bha toiseach a' ghnàth-fhocail. "Bidh tuilleadh uime na bha mu 'n chùl-chàise."

GLEANN COMHANN.

Srath Ghlinne Comhann, 1840.

GIULAN IONMHOLTA CLIÙITEACH MUINNIR SHALACHAIN, ANN AN AIRD-GHOBHAR.

Air oidheche fhiadhaich stoirmeil o chionn ghoidid, chuireadh long mhór Shasunnach air tìr air cladach Shalachain, ann an Aird-ghobhar. Mhothuich cuid de mhuinntir an àite dhi air an la-maireach, agus chaidh iad air bòrd. Cha robh sgiobair no seòladair, no duine beò innte. Ghabh iad cùram dhi, chuir iad brath

a dh' ionnsuidh fear-ceartais a bha san dùthaich. 'Nèair a rèinig esan, chunnaic e nach do chuir daoine odir Airde-guibhre làmh air ni, fiach son bhriogaid chruineachd no deur dibhe, ged a bha gu leòir ann do 'n dà chuid, cha do bhlais iad—fiach a' bhuinn-a-sè cha do thog iad. C' àit an tachradh se ach sa' Ghàidhealtachd? Cha 'n ann mar so a thachradh nan rachadh i air tìr an Eirinn, no an cuid a dh' àiteachan an Sasunn. Thug-deagh ghiùlan ar lachd-dùthcha anabharra toil-iantinn duine. Cha d' rinn iad ach na bu chòir dhoibh, tha sin cianteach; ach chuala sinn sgeula no dha mu luingis a chuireadh air tìr air cuid do na h-eileanan Gàidhealach, far nach d' rinn iad an dleasdanas.

LOSGADH SHOITHICHEAN ANN AM PLYMOUTH.

BHA losgadh caillteach anns a' bhaile mhór so, leis an do mhillleadh fiach dà-cheud-gu-leth mìle punnd Sasunnach. Loisgeadh gu buileach trì luingis chogaidh, agus fiach leth-cheud-mìle do dh-fhiodh a bha deas gu chur gu feum an togail loingean-chogaidh; anabharra do shidil 's de bhuill, agus asuin nan saor-loingean; agus mur biodh iad air a chur fodha bha fiach mhuillionan do luingis agus éairneis loingean-chogaidh air a mhillleadh; ach 'se 'ghuid is truaighe gu'n d'fhuench bóidean cuthaichte na luingis-chogaidh ann an *Shoerness* a losgadh 'na dhéigh sin. Cha d' fhuaradh a mach fhathast ó thug an oidhirp mballaichte so, ach tha amharas mór gur cuid diùbhas a bha 'g obair mu na luingis, agus ann am pàigheadh na dùthcha, a dh' fhuench e. 'S eagalach an staid sa' bheil Breatunn air an àm:—muinntir Eirinn a' maoidheadh éiridh an aghaidh Shasunn, agus a bbi 'na rìoghachd air leth, air a bonn féin;—an Fhraing a' bagairt éiridh an cogadh mór 'nar n-aghaidh; sinne air cogadh eile thòiseachadh an aghaidh nan Eiphteach; cogadh eile ann an China an aghaidh dà cheud gu leth muillion do shluagh; cogadh ann ann bràigh Innsean na h-aird-an-eas; agus muinntir Shasunn féin ag oirdhirpeachadh ar cabhlaichean a losgadh. Mur éil nì's leòir 'ana nithe se chum ar dùsgadh gu smuainteachadh agus imcheist, cha 'n aithne dhuinne ciod a nì e.

TOIT.

NEART TOITE, NO STEAM, AGUS A' BHUANNACHD A THA AG ÉIRIDH UAITHE.

Earrann II.

A nis, a Chuirteir chairdeil—Bho na fhuaradh a mach innleachd a' chlodh-bhualaidh mheudaicheadh comas mhic an duine chum eòlas a chraobh-sgaoileadh am measg a cho-chréntairibh gu b-anabarrach;—chuir i so 'na chomas iomadh innleachd fheumail eile fhaighinn a mach. Tha 'nis caochla gnè obair air a toirt air a' b-aghaidh le neart teine mìl' uair nì 's ealainn na rinneadh riamh roimhe air sheòl sam bith eile.

Tha pàipeir-naigheadh air a chur a mach 'am baile Lunnainn,

gach là, do 'n t-seachdain ris an canar na *Times*. Tha 'm paipeir seo air a chlo dh-bhualadh le clodh-chlar-toit, (no mar theirear sa' Bheurla *Steam-Press*) cuiridh e dheth ceithir mìle paipeir-naigheachd san uair, no aon am priobadh na sùl—ghabhadh e maillean-gu-leth do sgrìobhaichean gu sgrìobhadh an àireamh a tha air a chlo dh-bhualadh, gach là, do 'n *Times*—gidheadh tha 'n obair mhór seo uile air a deanamh gu cothromach le dà dhusan fear. Tha i roinnte cho seòlta agus air a greasad air a h-aghart cho sgrìobalta leis an luchd-oibre is gu 'm faighear ri 'leughadh feadh baile Lunnainn, còmhraidh naoidh no deich a dh' uairean an tigh na Parlamaid, an ceann trì no ceithir a dh' uairean an déigh a labhairt an sin! Tha neart teine a' deanamh iongantais air muir eo maith 's air tìr, O' n a thòisich bàta-na-smùid (mar thubhairt Fionnladh pìobaire ri, sinbhal a' chuain, tha comas-marsantachd, agus eòlas air fèagladh suas gu mòr, cha 'n e amhàin eadar eileana Bhreatainn, ach mar an ceudna, eadar America agus gach cearn de 'n Roinn-Eòrpa. Theidear a nùll an aon oidhche gu sàbhailt ann an soith-each-na-smùid o *Liverpool* an *Sasunn* gu *Baile-Clia* an *Eirinn*. Tha i mar sin, a' seasamh an àite drochaid a chum sluagh aiseag le cablaig thar gach mair is caol, o dhùthaich gu dùthaich. Cha chuir ciùine no gaillionn stad oirre, tha i a' ruith 'na deann air bàrr nan uisgeachan mar nà beò. Cha 'n fhada gus an teidear taras do na h-innsean leatha cho aithghearr 'sa rachteadh o Alba gu Baile Lunnainn o chionn ceud bliadhna.

Is maith a dh-fhaodar a ràdh gur i so linn nan innleachdan; chuireadh seann dòighean air chùl—'Fla nis gach obair a' dol air a h-aghaidh gu rèidh air sheòl ùr, air a cur 'na sinbhal le teas teine, le sin thugadh an spàl á làimh an fhigheadair agus chuireadh ann an Ìannan iaruin e. Cha 'n fhada 'bhios fènn air each no damb; nìthear treabhadh le croinn-theine agus sìubhlair còrr agus deich-mìle-fhead san uair air rathaidean iaruin ann an carbadan-toite; agus theidear a nùll gu America an ceithir-la-deug air bàta-na-smùid. Ciod è nach deanar le teine?

B' Albannach am fear a chuir a' Bheart-theine gu obair an tùs; *Scumas Watt*. Rugadh ann an Grianraig e sa' bhliadhna 1736; bha e na dheagh sgoileir, agus fo mhór mheas am measg a luchd-dùthcha.

NAIGHEACHDAN COITCHIONN.

Thòisich an cogadh eadar na còig rioghachdan, Brestunn, *Russia*, *Prussia*, *Austria*, agus an Turcach mòr, *Sultan* Chonstantinople, an aghaidh an t-seann laoi ch, Mhehemet *Ali*. Do réir celtais cha 'n eil iad a' toirt "cothrom na Féinne" dha. Mu mheadhon a' bhios a chaidh seachad chruinnich loingeis Shasunnach agus Thurcach a stigh do chamus tha dlùth do bhàile-mòr d' an ainm *Beirout*, baile 'bhùineas do 'n chuid sin do Shiria tha iad ag iarraidh a thoirt o Mhehemet *Ali*, agus aiseag air ais do 'n Turcach mhór. Chuir àrd-cheannard a' Chabhlaich, an t-*admiral* Sasunnach *Stopford*, litir a dh' ionn-

suidh an Eiphitich tha thairis air *Beirout* e a strìochdadh, agus an t-àite thoirt suas gun dàil. “Abair ris,” arsa 'n t-Eiphiteach “nach 'eil ùin' agam fios-freagairt a chur air ais.” Air feasgar an là sin dh'fhosgail na loingeis an cliathaichean, agus loisg iad am baile; agus an ceann dà uair an uaireadair cha d'fhàgadh clach air muin cloiche do'n bhaile. Thug na h-Eiphitich am monadh orra; bhàsaich os ceann mìle air an latha so, a mharbhadh le gunnacha móra nan loingean. O! an obair oillteil! Nach truagh nach gabhadh iad dòigh eile air an gnothuichean a shocruchadh gun éiridh mar so air a chéile mar mhadaidhean air a' chuthach. Air an la-màireach an déigh do *Bheirout* a bhi air a léir sgrìos, chuireadh luings a ghlacail àite làidir eile dlùth dha d'an ainm *Dibail*. Fad dà uair an uaireadair bha na luings a' losgadh gu dian air an àite so. Leag iad gu làr an caisteal, chuir iad air tìr ceithir cheud saighdear; ach ged a chuir, b' éigin doibh an cladach a thoirt orra gu grad, agus dol air an ais do na luings. Mharbhadh cuid diubh, agus leònadh mòran; ach ré na h-oidhche tharruing na h-Eiphitich iad féin air falbh, dh'fhàg iad an t-àite, thug iad am monadh orra, far an robh càch, agus ghlacadh an t-àite so mar a rinneadh *Beirout*. Tha na Sirianaich ag éiridh leis an àrd Thurcach, agus an aghaidh Mhehemet *Ali*. Tha iad a' tighin a stigh 'nam mìltean, ag iarraidh arm chum na h-Eiphitich a sgiùradh as an dùthaich. Tha campa mòr a nis air tìr, do Shasunnaich, Thurcaich, Austrianaich, agus Shirianaich; mu thuairream air dà-mhìle-deug. Tha iad an déigh dlòn-bhalla làidir, agus dlig a chur mu thimchioll a' champa, agus tha feum aca air a bhi 'nan earalas, oir tha Ibrahim, mach Mhehemet *Ali* sa' bheinn os an ceann, le ceithir-mìle-deug saighdear Eiphiteach, a' feitheamh gu cothrom a ghabhail chum an cuartachadh agus an sgrìos.

Tha rioghachd na Frainge air bàinidh gu bhi 'n sàs as leith Mhehemet *Ali*. Mur bhi gu bheil rìgh na Frainge 'na dhuine tuigseach, ciallach, bha iad an sàs o thoiseach. Ma's urrainn da a sheachnadh cha teid esan gu cogadh, ach tha na daoine cuthaichte air a' bheil e thairis duilich a cheannsachadh no an cumail sàmhach. Ma thòisicheas iadsan 's duilich a ràdh c' uin a thig a' chùis gu crìch: 'S fhada bho 'n a chuala sinn “gur lugha na frid màthair na comhstri.”

TRÀTHAN NA GEALAICHE.

CEUD MHÌOS A' GHEAMHRAIDH, 1840.

A' cheud cheithreaph air an dara latha.

Solus làn air an naothamh latha.

Ceithreamh na h-earra-dhuibh air an t-aèthamh-la-deug.

Solus ùr air an ochda'-la-fichead.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,
63, ARCADE.

Edward Khull, Printer to the University, Dunlop Street

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

MÌOS-MEADHOIN A' GHEAMHRAIDH.

AN 10th AIREAMH.] DECEMBER 1, 1840. [Pais 6 SGILLEAN.

CONTENTS:—Familiar Dialogue, page 217.—Battle of Bannockburn, p. II., 221.—Bruce's Address, 226.—Coal, formation of, 227.—Graphic Sketch of an Indian Chief, 231.—Righteous Retribution, 232.—Spiritual Ode, 234.—The Believer reposing on Jesus, 235.—The Young Princess Royal, 235.—Anecdotes, 235.—News, 236.—New Gaelic Books, 230.—Notices to Correspondents, 240.—Phases of the Moon, 240.

CÒMHRADH.

EACHANN TIBISDNEACH AGUS AN CUAIRTEAR.

Each.—Fheudail 's a ghaoil! Cha b' urrainn domh dol seach an doras gun cheum a thoirt a stigh, a thairgse' dhuibh mo mhile tuing airson an litir shuairce cheanalta chuir sibh do m' ionnsuidh mu dheidhinn léir-sgrìos nam bailte-móra (c' ainm so iad a ris?). *Pompeii* agus *Herculaneum*; agus an dòigh anns an d' fhuaradh' a mach iad an déigh dhoibh a bhì air an cleith fad sheachd-ceud-deng bliadhna fo luathre na beinne teinndich; ach tha móran ann an Tìrìthe nach 'eil a' toirt creideis do 'n eachdraidh, a' smuainteachadh nach do bhrùchd riabh a mach o mhullach beinne do stuth na b' urrainn bailtean mór a thiodhlacadh mar so as an t-sealladh: ach thachair Maistir Niall orm an la-roimhid, 's tha e 'g ràdh nach 'eil focal bréige ann.

Cua.—Cha 'n eil, Eachainn; 'nuair a bhios sinn ri fala-dhà, bithidh sinn ri fala-dhà, ach nuair a bhios sinn stòlda, bithidh sinn stòlda. A nis o'n tha ùine agam agus thusa déigheil air éisdeachd leanamaid a' chùis beagan na's faide. Cha 'n eil anns na dh' innis sinn mu dheidhinn Beinn Bhesubhiuis ach faoineis an coimeas ris na bheil againn r'a ràdh mu chuid do bheannta loisgeach eile.

Each.—Nach 'eil? Ma tà lùnseadh sibhse dhòmhsa mu 'thim-chioll, 's mur toir mise air cuid-eiginn nach ainmich mi air an àm, a cheann a chromadh sa' cheud eluideachd an suidh sinn cha mhise Eachann.

Cua.—Tha beinn Etna oclh ceud agus deich mìle troidh (10,800) air àirde. Faodar a smuainteachadh gur beinn mhór i so, 'nuair a chuimhniches sinn nach 'eil Beinn-Nibheis ach 4,357 troidh; agus tha Etna naoi fichead mìle mu 'n cuairt d'a bonn. Nis, tha a' bheinn mhòr so gu léir, endar a bun 's a bàrr, air a deanamh a suas do lava, mar their iad ris anns a' Bheurla; 'se sin stuth a thilg a' bheinn os a ceann do 'n stuth a bha aon uair loisgeach

teinndeach, agus a thilg i an uachdar anns an staid sin, a dh' fhuar-
aich agus a chruadhaich m'a timchioll, agus a tha 'sior fhàs na'e
mò mar tha i 'tilgeadh a mach brat ùr thairis air an t-seann rùg.
'Bheil thu 'g am thuigsinn, Eachainn?

Each.—'S mì thà : a choimeas nì beag ri nì mór tha e'direach
mar a chumnaic mi tom-famha, a' fàs agus ag éiridh mar tha 'n
crentair dall spògach a tha gu h-ìosal a' tilgeadh na h-ùrach an
nachdar. Faodar a ràdh gur h-i 'n fhamh a thilg an tòm an uach-
dar, agus mar sin thilg an teine tha am meadhon na talmbhainn, a'
bheinn mhór sin uile os a cheann; agus da rìreadh b'e 'n tein' e, a'
thog beinn deich mìle troidh air àirde, agus naoi fichead mìle air-
chuairt. Ùbh-uthabh! cha 'n 'eil a' bheinn mhór Mhuileach ach
mar fhoinneamh beag air craicionn an t-saoghail, an coimeas ris a'
bheinn sin — ach gabhaibh air ur n-aghart.

Cua.—A nis, Eachainn, ge mór beinn Etna, agus ge mór na tha
i 'tilgeadh an uachdar do stuth loisgeach teinndeach, cha 'n 'eil i
mar choimeas ri bèinn loisgich eile tha ann an eilein *Iceland* :
Bhrùchda' bheinn so a mach aon nair sruth loisgeach a ruith sìos
air gach taobh dhi 'na thuilte dearga teinndeach, a lìon clais, no
gleann mòr, anns an robh abhunn air an seòladh loingeis, agus ann
an tiota thiormaicheadh an t-uisge, agus lìonadh a suas amar na h-
abhunn agus an gleann, sè ceud troidh an doimhneachd, agus
eadar a dhà 's trì cheud troidh air leud! Agus cha 'n e sin uile,
ach ghabh an sruth loisgeach so air aghart gus an d' rinnig e loch
mòr uisge, a lìon e suas gu buileach, gus an robh e mar chòm-
nard, no faiche, iaruinn. Fad dà bhliadhna bha 'n tuil loisgeach
so a' sruthadh le leathad o mhullach na beinne; thugadh lom-agrion
air leth cheud baile, agus bhàsaich deich mìle pearsa anns an tuil
namhasaich so, a bharrachd air anabharra spréidhe agus feudalach
do gach seòrsa. Bha na h-aibhnichean siùbhlach, dearg-loisgeach
a bha 'ruith sìos air cliathach na beinne, cuid diubh leth-cheud
mìle air fad, agus mu thuaiream dà-mhìle-dhéug air leud; ann an
doimhneachd bha 'n sruth eagalach so ceud troidh far am bu taine
e, agus an cuid a dh' àiteachan sè ceud troidh an doimhneachd.
Ciod do bharail air sin, Eachainn?

Each.—Ma tà, le'r ceud cha 'n fhaod mi féin a bheag a ràdh;
ach 's i aona bharail a th' agam gu 'n cuir sibh mo cheann-sa 'na
bhreislich mun stad sibh. Cha 'n eil Caol-Muile féin ach trì no
ceithir a mhiltean air leud, ach O! nach b' eagalach 'fhaicinn
air ghoil mar luaidh leaghte, a' ruith sìos dearg theinndeach o
mhullach Beinn-Nibheis. Chaidh a' chùis os ceann mo bharail-
sa—abhunn an uamhais! Ach innsibh so dhomh, 'bheil tuilleadh
do 'n t-seòrsa so feadh an t-saoghail, 'se sin do bheannta loisgeach?

Cua.—Tha cùnnas againn mu thimchioll dà cheud diubh, a tha,
no bhà o chionn linn no dha, a' losgadh. Tha diubh so trì-deug
san Roinn-Eòrpa; oched 's trì-fichead ann an Asia; deich ann an
eileanabh Africa; agus coig fichead 's a naoi ann an America; bha
uapa so mu thuaiream dà mhìle brùchdadh no bristeadh a mach,
anns gach ceud bliadhna, no fichead anns gach bliadhna. Ann an

tais-mheadhain Asia, ann an Inneibh na h-àird-an-eas, tha dùthaich anns a' bheil farasinnneachd còig ceud agus dà mhille mìle mhiltean (2500) fearainn, geach ann diubh sin mil' air fad agus mil' air leud, a bha na h-uile mìrdhe ann uair fo chumhachd teine do 'n t-seòras eo, ged tha 'nise fearann a's fonn air a' bheil fear agus luibheannach a'n ceile, gu pailt a' fàs, co tarbhach ri aon chearn do 'n t-saoghal. Tha beinn ann an America mu dheas, ann an tìr Mheagico, a dh' éirich eus ann am meadhon dùthcha bha che còmhannard réidh ri Rìf Thirithe, agus a bhéc suas mar gum faicendh tu builgean air easdhar poit chabhruich, gus an d' fhàs am builgean co 'na bheinn se-cand-deng treidh air àirde os ceann a' chòmhnaird, agus an sin bristendh a mach 'na lauraichean. Spùt i mach stath loisgeach a lom-agrian an dùthaich bu tarbhaiche tha air agbaidh an t-saoghail. Thachair so anns a' bliadhna 1759, 'se sin ceithir-bliadhna-deng an déigh bliadhna Thearlaich. Tha fear-turuis co measail a a sgrìobh leabhar riabh, *Humboldt*, ag innseadh dhuinn gu 'n robh eus aig bun na beinne so ficead bliadhna 'n déigh dhi éiridh suas agus gum fac' e aon tuil a thainig a nios mar a chl'inn gaineamh aig bun sgrìodain, a bha ceithir mil' air fad, agus se ceud troidh an doimhneachd. Bha am meall so teth; ficead bliadhna 'n déigh dha ruith a mach, cha robh àit anns an cladhaicheadh e toll nach faodadh e maide 'llogadh agus teine fhadadh.

Bhrèachd a' bheinn so a mach o chienn ficead bliadhna, aig àn crith-thalmhainn mhóir a tharruing frasan do luathre air baile mòr tha dlùth do dha cheud mìle o'n àite, a bha se òirlich an tiuighead air na seiddibh.

Back.—Tha sibh a' cur iongantas mòr orm; ach leigibh dhomh 'fheudrich an ann air tìr-mòr a, tha na beannta loisgeach sin amhain; a' bheil cùntas gu 'n d' éirich a h-aon diubh riabh suas a meadhon a' chuan? oir, ged nach 'eil mi idir 'ga chreidsinn, tha mi cinnteach gu 'n cuala mi iomradh air a leithid so.

Cus.—Tha cùntas eagnaigh fìrinneach againn air a leithid sin; 's minic a dh' innis maraichean gum fac' iad smùid no toit dhorcha ag éiridh as a' chuan, gum fac' iad an fhainge, mar gum b' ann air ghoil, mar a chithear Coire-Bhreacain an toiseach lìonaidh le sruth reothairt, agus gu 'n cual' iad toirm uamhasach; agus is minic a thainig frasan do luathre dhorcha orra air druim a' chuain mhóir agus gum fhios cia as a bha so a' tighin; agus tha iomad cùntas againn air sgeirean chreagan a dh' éirich suas ann an àiteachan far nach robh a h-aon bliadhna na dhà roimhe sin; agus mar so cho-sentaich daoine foghlumte ann an sinuainteachadh gu 'n do thogadh an fhainge 'n toiseach suas le teine o'n lochdar, agus gur h-ann mar sin a rinneadh na sgeirean agus na creagan sin: ach a nise cha 'n-eil toigamh air bith an' chùis. Gun labhairt mu mhòran do cùntas beaga mu 'n cuairt air *Scotland*, agus air àiteachan eile a dh' éirich suas anns an dòigh so, tha cùntas mion againn air Eilean a' Ghàrraich, anns a' mhuir eadar-thìrlich, a dh' éirich suas as a' chuan mu oehd bliadhna deng o'n àm so dlùth air *Sicily*. Bha 'an fhainge ceud sìtheamh an doimhneachd san àit as an

d' éirich an t-eilean so. Thachair do mbaraich ainmeil, an ridire *Pulteney Malcolm*, Sasunnach, a bhi 'seòladh thar an àite so, agus mhothuich e mar gum buaileadh a long air oitir, agus chrìochnaich i o cheann gu ceann. Thuig e gur crith-thalmhainn a bh' ann. Mìos an dèigh so, bha maraiche eile 'seòladh seachad air an àite cheudna; chunnaic e steall-uisge ag éiridh 'na cuairtibh mu thrì fichead troidh air àirde, agus ann am meudachd, mu ochd ceud slat mu 'n cuairt, ag éiridh o'n fhairge, agus 'na dhéigh sin, tòit no deathach, cosmhail ri deathach soitheach smùid 'nuair a stadas i, a dhìrich ochd ceud deug troidh a suas anns na speurabh. Fhuaradh 'na dhéigh so eilean san àite, dusan troidh osceann muir-làn, slocd 'na mhullach as an robh teine 'g éiridh le toit uamhasach. Bha 'n cuan fad mòr mu thimchioll an àite, air ghoil, agus air a chòmhachadh le luaithre ghil agus le iasg marbh. Fad mìos bha 'n t-eilean so a' tilgeadh os a cheann, ach stad e; agus 'nuair a b' urrainn daoine dol air tìr air, bha e osceann ceithir fichead troidh air àirde, agus dlùth do mhìle mu 'n cuairt. Dh' fhas e 'na dhéigh sin da cheud troidh air àirde agus trì mìle air chuairt. 'Na dhéigh sin a rithist, bha e air a chaitheamh 's air itheadh air falbh le luas-gadh na fairge gus nach robh e ach leth-mhìle air chuairt, agus cóig fichead a's seachd troidhean air àirde. Bha e 'fàs na bu lugha o bhliadhna gu bliadhna, gus mu dheireadh an d' éirich crith-fhairge uamhasach, agus fuaimean choimheach, agus thuit e gu tur as an t-sealladh; agus tha deich-aitheamh-fichead uisge 'nis os ceann na beinne bha ochd ceud troidh air àirde!

Dh' fhaodainn iomad cùntas do 'n t-seòrsa cheudna thoirt duit, ach fòghnaidh na chuala tu chum leigeil 'fhaicinn duit gu bheil beanntan teinndeach ag éiridh o mheadhon a' chuain. Tha na ceudan eilean do 'n t-seòrsa air feadh an t-saoghail.

Bach.—Ma tà le'r cead, thug sibh mòran fiosrachaidh dhomh; ach shaoilinn, o chaidh a labhairt, gu bheil teis-mheadhon an t-saoghail 'na aon teine mòr, a tha mar so, a' bristeadh a mach o àm gu h-àm anns na simileirean sin bràigh nam beann, a tha 'brùchdach a mach teine 's deathach agus stuth leaghte, mar a dh' innis sibh.

Cua.—Tha thu ceart: cha 'n eil teagamh sa' chùis sin. Tha mheadhon an t-saoghail 'na aona ghrìosaich, na's teogha na thogadh riabh ann am fùirneis le daoine. Tha 'n teas so co anabarrach ann an cumhachd 's gu bheil e 'bristeadh a suas troimh na leapanan tho os a cheann, le boile co eagalach. Cha 'n e amhàin gu bheil stuth goileach, no clachan leaghte, ris an canar *lava* sa' bheurla, ag éiridh suas o mheadhon na talmhainn, ach tha uisge goileach an cuid a dh-àiteachan, a tha 'na thobraichean cho cumhachdach agus ag éiridh suas le boile agus neart co mòr 's gu bheil iad a' ruigheachd àirde choimheach anns na speuraibh. Bheir mi dhuit cùntas air cuid do na tobraichean iongantach sin. Tha ann an eilean *Iceland*, no mar theireamaid sa' Ghàilig, eilean na h-eighe, far a' bheil a' bheinn mhòr loigeach air an robh mi a' labhairt, ceud tobar do 'n t-seòrsa so ann an astar aona mhìle. Cluinnear

faaim nan tobraichean uisge ghoilich so gu h-ìosal fo'n talamh, mar fhuaim tàirneanaich; bristidh iad sin a mach le boile cho coimheach 's gur duilich seasamh mar astar mòr dhoibh leis an stairich. Tha aon tobar do 'n t-sèdrsa so san eilean sin a tha farsuinneachd a bheòil trì fichead troidh thairis. Faodar air unairibh amharc sìos do 'n tobar so, agus chìthear coltas coire mhòir làn uisge, agus e air ghoil le boile eagalach. Co luath 's a chluinnear an tàirneanach gu h-ìosal an lochdar an tobair, 's mithich teich-eadh. Ged robh cabhlach Shasunn a' losgadh a gunnacha-mòra air an aon àm, cha bhiodh ach faoinneis ann an coimeas ris an stairich a ni 'n tobar so 'nuair a thòisicheas e air cur thairis; agus an sin éiridh an t-uisge suas 'na aon steall sà fichead troidh, co dìreach ri saighead anns na speuraibh, agus 'nuair a sguireas an t-uisge 'dh éiridh, tàisichidh an sin an deathach gheal, mar mhillè soitheach smùid, air feasgar ciùin, a' leigeil as na toite. Ma thilgear clachan sìos san tobar 'nuair tha e 'na thàmh, grad thòisichidh an stairich agus an tàirneanach; goilidh e suas, agus tilgidh cumhachd na steall uisge na clachan na còdan troidh dìreach os a cheann anns na speuraibh: ach cha mhair an steall so os ceann seachd no deich mionaidean air an aon àm.

Each.—Mo mhille taing! O 's beag fios a th' againn air dìomhaireachd oibrich an Fhreasdail! Cha 'n fhèarr sinn na leanaban. Ach an urrainn duibh innse' dhomh ciamar tha 'n t-uisge sin gu h-ìosal air a chur gu goil? agus ciod tha 'toirt air éiridh suas 'na aon steall, mar tha sibh ag ràdh?

Cua.—Ma tà, Eachainn, 's usa gu mór a thuigsinn na a chur an cainnt. Tha thu eòlach air pìob-thombaca.

Each.—'S mì thà: mo phluic co eòlach oirre 's a tha 'phoit air an ladar.

Cua.—Gabh thusa, ma tà, pìob thombaca, a h-aon do'n fheadhsin is faide 's urrainn duit fhaotainn; cuir lorg na pìoba sa' ghealbhan gus am bi i dearg theth; lìon an sin cuach na pìoba le h-uisge, agus feuch leigeil leis an uisge dol a mach gu h-athaiseach ro'n fheadan sìos ro' luirg na pìoba, agus chì thu gu 'n teid e mach dìreach mar mhinich mì na tobraichean goileach, steall an déigh still, le toirm. Air tùs cha tig a bheag a mach ach deathach gheal, an sin spùt do dh-uisge goileach; an sin, mar tha cuach na pìoba 'fàs fionnar, thig an t-uisge mach air a shocair. Mar sin tha 'n t-uisge tha gu h-ìosal an còm na talmhainn a' ruigheachd nam feadan loisgeach sin, agus tha e tighin a mach steall an déigh still, mar a chì thu 'thachras sa' phìob thombaca, ma dh'fheuchas tu i.

Each.—An t-urram dhuibh! 's mì dh'fheuchas. Ach innsibh so dhomh: tha e 'na chulaidh-iongatais leam 'nuair tha na beannta mòra sin a' sgeith a mach am mionaich o linn gu linn, nach 'eil iad a' tuiteam sìos, mar a ni aodroman 'nuair a leigear a' ghaoth as, no taigeis 'nuair a bheirear a' chuid is mò do 'n stuth a tha sa' bholg aisde.

Cua.—Tha thu ceart; tha sin a' tachairt, agus thachair e bho

chionn ghoirid do dh-aon do na beannta is ainmeala air an t-saoghal, Beinn Ararat air an do stad àirc Noah: thuit e 'stigh, agus dh'fàilich a' bheinn ioma cead troidh; chailleadh anabharra sluaigh bha 'chomhnuidh dlùth dhi, agus thagadh agrios ciannail air luchd-àiteachaidh nan gleann m' a timchioll; ach 's èiginn duinn stad an diugh; ma chaomhnar sinn bidh seannasas againn 'na dhèigh so mu dhéibhinn nan crithean-talmhainn air a' bheil sinn a' faotainn ehnntais agus a tha nis a' teachd dlùth dhuinn, oir thachair a h-son diubh o chionn ùine ghoirid ann an sgìreachd Choimrì ann an siorramachd Pheairt.

Bach.—Soirbheachadh leis a' Chuaritear an latha chi 's nach fhaic! Cia taingeil bu chòir dhuinn a bhi nach 'eil 's nach robh riabh beannta loisgeach san eilean shona so, Breatunn mòr, no idir ann an Albuinn, ged nach bu mhisdemid iobar beag goileach an sud 's an so ann an Tirithe, gu nigheadaireachd 's gach goireas eile.

Cua.—Cha 'n eil ùin' agam an diugh, no dh' fhaodainn a leigeil ris duit gu 'n robh beannta teinndeach, agus mòran diubh, auns na dèthchanna so, agus eileanan a dh' éirich as an fhairge, agus a chuir stuth loisgeach an uachdar, mar tha Ealasaid-a'-Chuan mo eilean sianta Staffa, agus cuid do dh-eilean Threisinis.

Bach.—Staffa! 'n e m' eilean àilidh féin? An saoil sibh an robh Staffa uair air bith ri theine?

Cua.—Cha labhair mi diog uime sin an diugh, ged tha mòran agam r'a ràdh mu 'dhéibhinn. Slàn leat, Eachainn.

Bach.—Gabhaibh mo leisgeul—aon fhocal: an saoil sibhas 'na bheachd ann eadar Breatunn agus an Fhraing? Bha forghais iohòr air gamhna firionn 's air daibh air fèadh na Gàidhealtachd: cha dèshadh rongan beag cogaidh dad coire do'n Ghàidhealtachd.

Cua.—Cha 'n eil dùil agam gum bi, air an àm so cogadh air bith eadar sinne 's an Fhraing; tha rìgh na Frainge air son sìth, agus chuir e air falbh a luchd-comhairle 'bha 'ga bhrosnachadh gu cogadh. Rinn na Frangaich mòran bòilich agus maoidheadh; ach cha 'n eil dùil agam gu bheil fìor thogradh gu eath erra air an àm; 'Se mo dhòchas nach 'eil.

Bach.—Ma tà'si sin mo bharail féin mu dhéibhinn nam Frangach, anabharra spagadaglig a's bòilich: gu cead duibh ma 's e 'n coileach Frangach tha aig tigh an eilein có ach ean? Ma dh' amh-airceas cearc no tunnaig air, coileach no dràchd, grad lassaidh e le feirg, éiridh gach it air a dhruim, sguoilidh e 'mach 'earball mòr leathan, togaidh e a spògan fada caol, fàsaidh a sprogan cho dearg ri sgarlaid, chuinnear a ghugail leth-mhìl' air astar: co ach ean? a' spaisdearachd co mòr-chuiseach le 'earball ri gréin co stràiseil 's ged bu leis féin am baile. Ach coma co dhiùbh, cha luathhe dhineas an dràchd féin a cheann ris na 'ghrad theicheas e, an dara eas a' ruith thairis air a chois eile, 'earball paigte, gun ghugail as a bheul, a chitran glas-neulach le h-sagal, gus am faigh an trèadar fàsgadh na cruasiche mòine 'measg nan cearcan. Tha dùil agam gur h-ann mar so a tha na Frangaich nìle.

Cua.—Tog a t' amaidheachd, Eachainn, slàn leat!

CATH BHANOCBURN.

PARRANN II.

An déigh do Bhruce na Sasunnaich a sgiùradh as an dùthaich gus nach d' fhàgadh aca 'n Albainn ach daingneach Shruibhleadh 's daingneach no dhà eile, chuir Iomhar roimhe dian oidhirp a thoirt air Albainn a chloisnachadh as ùr. Ghairm e armailtean Eirionnach, Gearmailteach agus Frangach gu 'chòmhnaidh. Dh' imich e air an turus-chogaidh so ach cha bu luaithe chuir e 'chas air tìr an Albainn 'na dh eug e; agus b' i 'ghuidhe dheireannach gu 'n giùlaineadh a mhac na bha 'na bheachd gu crìch. Tha daingneach Shruibhleidh san àm so air a sèidheadh cho teann leis na h-Albannaich 's gu 'n do gheall an Ceanard Sasunnach na geatachan 'fhoagladh, mur tigeadh còmhnaidh d'a ionnsaidh fo cheann bliadhna. Chuir Bruce roimhe coinneamh a theirt do 'n fheachd a bha tighinn gu fuasgladh a thoirt do dhaigneach Shruithleidh. Chual' e air di-sathuirne 23 do mhios meadhonach an t-samhraidh 1314, gu 'n d' thainig Iomhar òg do Dhun-éideann; agus chuir e 'fheachd an uidheam gu tachairt ris aig *Bannockburn*. An sin chladhaich e slochdan a chòmhdaich e leis an fhóid uachdair, an déigh dha gèimhleagan iarruinn a sparradh annta, los cothrom na b' fhearr fhaotainn air na trupairean Sasunnach. Tha 'n t-ionad so air a chur air leth a nis mar làrach-faighreach mar chuimhneachan air a 'Chath, ach cha chuimhne le neach gu 'n d' fhuaradh mir do 'n iarunn riabh ann, oir cha nàdur mòintich, ach creadha, th' anns a' bhàr. Ach o chionn chùig bliadhna fhuaradh spuair airgid, agus fàinne òir air an robh a' bhliadhna 1150, oir cha chaith a' obriadh as airgid no òr; cheannaich Sasunnach am fàinne, 's e 'g ràdhainn gur h-ann aig a sheanair a bha e.

Ach gu tilleadh chum an sgeòil. Air maduinn na Sàbaid fhuair Bruce a chuid daoine 'n uidheam blàir, 's chaith iad an latha gu tiamaidh ann an trasg.

'Nuair bha 'n nàmhaid a' dlùthachadh chuir Bruce an céill ma bha h-ann san fheachd leis am b' fhèarr tilleadh na dol gu dian dileas do 'n strìgh, gu 'n robh làn chead aige 'm feachd fhàgail; ach 's ann a fheagair iad e leis an iolaich aird aonagaulach, "Dileas gu bàs."

Air an fheagar nochd na Sasunnaich iad féin, 's cha b' fhada gus an do chuir iad buidheann d' an eachraidh a chur fàilte air na h-Albannaich. Chuir Bruce buidheann eile 'nan còdhail a thug deannal cruaidh orra 's a sgiùrs air an ais iad. Cas 'na dhéigh so thainig Ridire Sasunnach d' am b' ainm *Bohun*, 's thug e dùlan do 'n ghaig-each a b' fhearr am meag nan Albannach dol an còmhrag ris. Chaidh Bruce 'na choineamh, 's air a' cheud ionnsuidh chuir e as dha. Ghabh na h-Albannaich so mar mhanadh sòlasach air buaidh. Thàinig an dorchas 's ghabh an dà fheachd gu tàmh air an raon, 's bu mhòr imcheist gach cuim a thaobh an latha maireach.

Aig briseadh na maidne dheasaich na h-armailtean iad féin air gach taobh. Bha Iomhar làn-eòrbaich a' fheachd sluaigh mhòr fein, a bha mu thrisimeas ceud gu leth mìle, 's anns an àireamh bha Bàrd ainmeil a

bha gu séinn mu 'n bhuaidh a bha dùil aige 'gheibheadh e air na h-Albannaich. Cha robh aig Bruce os ceann deigh-mìle-fichead, ach bha 'dhaoine air an cleachdadh ri cruadal. B' iad na h-airm a bh' aca tuadhan-catha, claidhean, sleaghan agus saighdean; oir cha robh a' mhusg aithnichte san àm ud.

An déigh do 'na h-Albannaich biadh a bhlasad, chuir iad iad féin ann an uidheam catha. Bha 'n rìgh a' marcachd gu calma feadh nan sreath 's e 'mosgladh gach aigne gu gleus; agus bu lìonmhor cùis-bhrosnachaidh air am faodadh e iomradh. Bha eachdraidh chianail a' chogaidh air a dheargadh air gach cridhe. Bu chuimhne leò gach loagadh, gach creach, gach ainneart 's gach eucoir a dh' fhiosraich an dùthaich; bha 'n raointean fo aogas gàradh an leisgein, gu duachnì fàsail, air an taiseachadh le fuil araon nan treun, nan òg 's nam fann; 's far an comharraichte samhlaidh sìthe, cha robh ach tosd muladach a' bhàis. Bha 'n cuimhne air *Wallace*, rìgh nan gaisgeach, bu tric a threòraich laochraidh na faiche so féin gu buaidh; 's 'fhuil a' glaochach dioghaltais air na murtairean fuileachdach a mhill e. Bha tùirse thiamhaidh bànrighinn Bhruce agus gearan mòrain d' a dhìlsibh, a bh' ann an ciomachas aig Iomhar, air an giùlan mar gu'm b' ann leis an oiteig thar chuan. Bha na cuimhneachain bhrònach sin a' dòmhlaich-adh air inntinn gach gaisgich; agus luchdaichte lesmaointibh tiamhaidh, lùb gach tréun a ghlùn air an raon; nì 'nuair a chunnaic Iomhar thubhairt e ri Albannach a' bha 'na fheachd, "Tha iad ag iarraidh tròcaire." "Ma thà" arsa 'n t-Albannach "cha 'n ann ortsa; tha mi meallta mur buannaich iad." 'Nuair a chrìochnaich iad an dleasnas, thug an ceannard rìoghail am facal, a ruith mar lasair dhealanaich, a' fadadh misnìche 's dealais anns gach còmh. B' e 'n eachraidh a thug a' cheud ionnsuidh, 's ged tha e air 'aithris nach do sheas eachraidh nan Sasunnach tiota a chionn gu 'n do thuit iad sna slochdaibh, 's e thachair gu 'n d' fhuair iad sàr-chothrom 's gu 'n d' thug iad deannal cruaidh, 's gu 'n robh luchd nam boghachan aig a' cheart àm a' frasadh shaighdean air na h-Albannaich; 'nam measg sin ghabh luidheann, do 'n eachraidh Albannaich, a phronn na *saighdearan* Sasunnach (luchd nam boghachan) 'nuair nach robh inneal cogaidh aca 'n déigh dhoibh na saighdean a chaitheamh. Chuireadh an stn na *saighdearan* Albannach am measg nan *saighdearan* Sasunnach 's o'n ghiùlain na h-Albannaich sleagh maille ris a' bholg shaighead, chlaoidh 's chuir iad an ruaig air a' chuid so do 'n fheachd, agus is ann san teicheadh a a thuit eachraidh Iomhair sna slochdaibh. Chunnaic na *coisichean* so 's cha do neartaich e 'm misneach; 's aig an àm so féin nochd meall dhaoine iad fein leis gach suaicheantas cogaidh, 's iad a' gluasad mar gu'm b' ann gu cuideachadh le feachd nan Albannach, 's nuair chunnaic feachd Iomhair so dh' fhàg iad an fhaiche aca féin. Cha robh a' chuideachd so idir armaichte; 's e bh' anna àireamh do chairtearan 's do ghillean an airm, air an d' thug Bruce iad fein fhòlach air cùl cnuit air a bheil badan bòidheach coille, 's ris an abrar fhathast "*Gillies' Hill*;" oir 's i 'Ghàilig a bh' aca 'n so san àm, 's cha 'n 'eil fhios nach ann innte 'bhrosnaich Bruce a shluagh aig *Bannockburn*. Cha d' fhuair Bruce idir an cothrom a tha cuid a' smaoinèachadh, o

na slocdaibh; 's nuair chuimhnichear gur tric a rinn na h-Albannaich eucld cho iongantach ri feachd cùig-filte 'chiosnachadh, 's air an latha so féin gu 'n do sgrios ceithir fichead Albannach cùig ceud do na trupairean Sasunnach san ruaig, cha 'n 'eil e mi-choltach gum buadhaicheadh feachd Bhruce air an latha so gun chothrom ach réidhlean an raoin.

Theich feachd Iomhair 's dh' fhàg iad mòran creiche. Chaidh 50,000, leth-cheud mille dhiubh a mharbhadh sa' chath 's anns an ruaig, 's mòran a bhàthadh san abhainn. Ghlacadh mòran diubh ann an ciomachas agus thug Bruce an aire, ann an iomlaid a dheanamh, gu faigheadh e cùig no sèa air son aoin a bheireadh e seachad. Fhuair e 'bharraiginn agus àireamh d' a dhàisibh air son aon duin'-uasal a leigeadh fa sgaoil, 's fhuair e mòran airgid an éiric na ghléidh e do na Sasunnaich 'nuair fhuair e 'chuid daoine féin.

Cha 'n 'eil fhios ciod a sheinn am bàrd a thug Iomhar leis, ach 's cinnteach gu'm biodh na dàin aige coltach ri òrain Dhonnacha-Bhàin, bàrd eile bh' aig na Sasunnaich ceithir cheud bliadhna 'na dhéigh sin aig an Eaglais-bhric.

“ A 'dol an coinneamh a' Phrionnsa,
Gu 'm bu shuundach a bha sinne;
Shaoil sinn gu faigheamaid cùis dheth,
'S nach robh dhùinn ach dol g'a shireadh.
Nuair a bhuail iad air a chéile,
'S ard a leumamaid a' tilleadh,
'S ghabh sinn amach air an abhainn
Dol gu 'r n-amhchannan san linne.
'Nam do dhaoine dol 'nan éideadh,
Gus na reubalaich a thilleadh,
Cha do shaoil sinn, gus na ghéill sinn,
Gur sinn féin a bhidhte 'g ioman.
Mar gu 'n rachadh cù ri caoirich
'S iad 'nan ruith ri adunn glinne,
'S ann mar sin a gabh iad sgaoileadh
Air an taobh air an robh sinne.”

Ach 's e so tuireadh a' Mhanaich Shasunnaich, “ O latha an dioghaltais chruidh, a' mhaslaidh agus an sgrios, nach airidh bhi air àireamh an cuairt na bliadhna—an latha thilg masladh air cliù Shasunn, 's a dh' fhàg beairteach na h-Albannaich le creach nan nithe bu luachmhoire 'nar rioghachd. Mo thruaighe 's mo chràdh! a liuthad gaigeach nasal agus fùran àluinn òg—a liuthad arm gasda agus soitheach luachmhor òir, agus éideadh riomhach a thug aon latha goirid truagh air falbh uainn.”

So mar chaidh crìoch a chur air a' chòmhstri chianail air an 24 latha do mhios meadhonach an t-samhraidh, 1314. Tha'm mios so comharraichte air son iomadh blàr buadh'or san do choisneadh cliù leis na Gàidheil, mar a rinn iad aig *Bannockburn*, 's nam measg so tha *Waterloo*.

Mar sin fhuaradh sìth agus saorsa do Albainn air faiche bhuaidhair. Nan tigeadh sìth gu 'r dùthaich an lorg strìochdaidh do nàmhaid, cha bhiodh Albainn cho cliùiteach am measg rioghachdan an t-saoghail;

's ged tha i nis air a h-aonadh ri Sasunn, is math nach do thachair eo le co'-èigineachadh cogaidh, ach le ceanglaichean càirdeis; oir, nan rachadh cas nàmhaidhe 'chur gu neo-eisimealach air saorsadh ar dùthcha, bhiodh na h-Albannaich an diugh air an dimeas mar tha na h-Eirionnaich; cha b' ann do 'n linn a bha làthair ambhain a bha *Bannockburn* buadh'or.

Fàgaidh sinn a nis an fhaiche agus air an t-slighe chitear fhathast an làrach sna sheas crann brataich Bhruce air an latha bheadh'or, ach ceallamaid agus chì sinn a' bhratach cheudsa, cha 'n ann a' aranraich 's a' lasadh, le enmadh feirge, ann am buaireas blàir, ach os ceann am daingnich aosmhoir a tha dlù, air a luasgadh le seirbheas na saorsa 's na sìthe. Mar so anàmhadh i gu buan agus fuidhe b'iodh na tairneanaich-chogaidh sàmhach ann an suaimheas sìorruidh. Na cluinnear am fuaim, na faicear an dealanach, ach 'nuair labhrar leo le 'm bìlìbh iaruinn, a' fuaim fàilte do na làithibh buadh'or, mar thilleas iad ann an cuairt na bliadhna—na làithean a bha àghmhor le buaidh, le sonas, le saorsa 's le sìth. 'S o 'n “tha Albainn a's Sasunn a's Eirinn a nis a' géilleachdainn do 'n aon fhear, fàsadh am *Foghnar*, an *Ròs*, 's an t-Seamrag an caidreamh buan-mhaireannach gràidh, gus an tuit na beannta ris an abrar na eléibhlean sìorruidh! Ach ann an caochlaidhean truagha an t-saoghail, ma thàrlas an uair sin san lasar an lann san strigh, is àghmhor do dh-Albainn an t-ionmhas cliù sin a dh' fhàg na h-aithriche mar dhìlìb aig an cloinn. Ach o nach iarramaid gu 'm b' ann air cliù nan aithriche bhiodh an taice, 's an earbsa sa' chruadal, ach ann an gaisge 's an gleus gach àil, gu ma fada 'bhios mieneach agus fearalachd a' ghaisgich air an giùlan fo-shuaicheantas an t-saighdeir; 's a bhios iad “cruadalach mar an darach nach clòs-naich sion a' gheamhraidh.”

PROSNUCHADH RAIBEART BRUCE D'A FHEACHD AIR BLAR-CATHA BHÂNNOCKBURN.

'Threun' 's tric le Wallace dh' fhuiling creuchd!

'S fo Bhruce chaidh dàn gu àr nan euchd!

Nia iarruibh bàs am blàr nam beum!

Nò buaidh gu treun sa' strìgh!

Sò latha 'chruais—an uair tha là'ir!

Feuch feachd fo 'n cruaidh air cluan an àir!

A' teachd le 'n uail gu buaireas blàir!

A dheanamb thràillea dhìbh!

Cò thig do 'n strìgh neo-dhilleas, claoa?

Cò dh' iarradh uaigh ach cluan an raoin?

Cò strìochdadh sìos gu dìbli faoin?

Air cùl an claoa-fhear cùl!

Cò 'n càs a rìgh, a rìogh'ichd 's a reachd,

Bheir beum nan geur-lann treun an gleachd!

Le buaidh am hlàr no bàs 'na bheachd!

An gaisgich leanadh ml.

Ar truaighe 's teinn ar n-ainneirt chruaidh,

'S ar mic an sàs 'nan tràillibh truagh';

O'r cuislibh tràight' air sgà' ar stuagh,

Thig saorsa bhuan le sìth!

Blodh usibbreich sìleachd' fo 'r beanna bàis ;
 Fear-ainneirt dh' eug 'nuair ghéilleas nàmh,
 Tha caora fhéin am beum ur làmh
 'Ar n-aghaidh—buaidh na bàs san strigh !

Tobermhuir. ;

Ead A. M. ;

G U A L.

Ciod a dh' éireadh do Bhreastunn nam fàilnicheadh an gual? Is fìrinneach an sean fhocal a tha 'g ràdh “Nuair thréigean gual teirgidh obair.” Nan teirgeadh gual air feadh na tìre 's eagalach r'a smainteachadh na thachradh. Stadadh gach muillion-cotain agus sìoda, agus figheadaireachd, gach obair mhór iaruin, anna a' bheil na mìltean a' faotainn cosnadh ; rachadh stad air coithichean smùid air muir, agus air gach carbad smùid air tìr, agus cha 'n fhaodadh gun ghort a's ganntar a's bochduinn teachd thairis air an dùthaich ; oir ged tha mòran a' diomoladh toit dhubh Ghlaschu, b'e sin latha na bochduinn air an rachadh gach toit agus ard shìmileir a smàladh. 'S ann do phailteas a' Ghuail air feadh na rìoghachd, agus do shaoiread a' Ghuail, a tha Breastunn fo fhreas-dal Dhé an comain air son a saoibris, agus an inbhe ard agus urramach a tha i sealbhadh am measg rìoghachdan an t-saoghail. Ach 's iomadh aon tha 'garadh a luirgnean taobh na cagailt shuillbhearra ghuail, a' cur fuachd agus faoilteach gu dùlan ; is lìonmhor iad a tha 'g itheadh o latha gu latha, lòn tha air a dheasachadh le gual ; is lìonmhor iad a tha sìubhal air muir 's air tìr le cumhachd guail ; is iomadach mìle agus ceudan do mhìltean tha faotainn cosnadh ann an muillnean mòra, nach do smuaintich riabh ciod è gual ; 's nach 'eil idir fo eagal gum fàilnich e 'nan linn 's 'nan latha. Tha mu thimchioll ochd ceud mìle tunna (800,000) guail air a chaitheamh eadar Glaschu agus na loingeis a tha 'seòladh a mach as, an ceann gach bliadhna. Tha aon obair mhór braigh a' bhaile, tha 'losgadh ochd ceud tunna san t-seachdain ; agus cuid do na h-oibrichean iaruin a tha 'cosadh barrachd mór air sin. Tha mu thuaiream sè muilliona-deug tunna guail air a chosd ann an Sasunn an ceann gach bliadhna—ach ciod e gual? Cha 'n eil teagamh air bith nach 'eil gual air a dheanamh suas do lusan, do laibheannaich, do chofle, 's do gach nì tha fàs air aghaidh an t-saoghail, a tha air an giùlan le tuilteibh agus sruthaibh do àiteachan iosal an domhain gu lochan nìge, agus doimhneachd fairge, agus, tre atharrachadh tha 'tighin orra leis a' chudthrom mhór tha fad linnibh a' luidhe orra, agus le teas tha 'g éiridh o'n talamh, air an tionndadh gu gual.

Tha samhladh mór eadar gual agus mòinteach. Tha cuid do dhaoine tuigseach ag ràdh, nach 'eil ann an gual ach mòinteach an t-seann t-saoghail, air neo luibh gainmhich a chinn gu gaireal, agus aol, agus air usairibh cailc, agus agliata 's criadh, as an d' fhaigeadh gach taiséalachd, agus a dhinneadh air a chèile gu

dlùth, agus gu 'n do chinn e 'na ghual, dìreach mar a rinn a' ghainmheach mhìn gu cloich ghairil.

Gheibhear mar so gual a's gnireal, a's sol a's criadh, agliat agus cailc, sreith air muin sreithe, fad chòig cend troidh an doimhneachd. Tha gloineachan-meudachaidh a nis air an deanamh co cumhachdach 's gur léur do dhaoine na ceart lusan, luibheannach agus craobhan, agus gach nì eile do 'bheil gual air a dheanamh. Tha cumadh nan lus sin, an duilleach a's finealta, air a dheargadh air leacan guail agus gairil co soilleir ri aon suaicheantas-airm a bha air a dheargadh riabh air céir le seula.

Fhuaras a mach dlùth air trì ceud seòrsa do lusan agus luibheannaich an t-seann t-shaoghail, ann an leapannan guail a's gairil : agus 'nam measg sin uile cha 'n eil aon lus no luibh r'a fhaotainn a tha nis a' fàs air uachdar an domhain ; ach seòrsachan a chaidh seachad, a bha 'fàs ann an òg-mhaduinn an t-shaoghail. So fìrinn mhòr agus iongatach. Tha daoine foghlumte auns a' ghnè fhiosrachaidh so a nis co eòlach air ceud lusan an t-shaoghail 's a tha iad orrasan tha 'fàs air an àm : tha an dealbh 's an dreach, an cumadh, 's an duilleach air a tharruing co fìrinneach air leacan guail agus gairil 's ged a bhiodh iad air an tarruinn a mach air paipeir leis an dealbhadair a's innleachdaiche air an t-shaoghal. Tha na lusan no an luibheannach so, cosmhail ann an cuid do nithibh riusan tha 'nis a' fàs : ach cha 'n eil a h-aon 'nam measg uile gu léir do 'n aon seòrsa ; tha dealachadh mòr eatorra. Deir sinn gu bheil seòrsa coslais eadar abhag agus miolchu, ach cha 'n ann do 'n aon seòrsa iad ; agus is airidh air ar smuaintean gu bheil dealbhadh againn o na lusan sin, na luibhean no na preasan sin tha air am faotainn 'nan gual, gu 'n robh teas a's cumhachd a' fàs anns na cearnaibh so air an àm sin, na's mò na tha nis ann an aon chearn do 'n t-shaoghal. Tha a' mheudachd anabharrach gus an robh iad a' cinntinn, 'ga dhearbhadh sin : cuid diubh, eadhon ann an cearna tuathach an t-shaoghail, far a nis nach fàs lus no preas, no feòirnean, tha iad co mhòr reachdmhor ri aon a chinn riabh ann an Innsean na h-aird-an-iar. Bha Albuinn sna linnibh céin sin co blàth ri aon chearn air uachdar an domhain. Tha raineach air fhaotainn ann an leapanna-guail, a tha dà fichead troidh air àirde, mar chraobhan, agus lus coslach ri foghnan co làidir ri coille bharraich. Fhuaras sluic-ghuail a tha uile gu léir air an deanamh suas do chuile, a tha trì fichead troidh air àirde, agus co garbh ri aon chraoibh a tha ri fhaicinn, agus co dìreach ri saighid ; agus tha mòran do luibheannaich eile r'a fhaotainn ann an leapanna guail, agus air tionndadh gu gual, nach 'eil a nis a' fàs san Roinn-Eòrpa, ach anns na dùthchaibh a's teotha 's a's tarbhaiche. Tha cuid do leapanna guail anns nach eil nì eile ach coille air tionndadh gu gual. Ann an àite dlùth do Ghlaschu, o chionn fhichead bliadhna fhuaras ann an slochd as an robh iad a' cladhach gairil air son clàchaireachd, sreith do chraobhan a' luidhe taobh ri taobh, mar gum biodh iad air an leagail le stoirm, agus na h-uile cuid diubh 'na ghual, ann an teis-meadhon na cloiche-gairil. Cha robh

an gaireal air an àm sin ach 'na ghainmhich mhin; ach le cudthrom agus aois ioma mille bliadhna, chinn e dlùth, daingeann agus cruaidh, gu bhi 'na chloich ghairil, mar a ni mulchag chàise an déigh a fàgadh agus a tiormachadh: ach ged a dh'fhàs a' ghaineamh 'na gaireal, dh'fhàs na craobhan 'nan gual, agus fhuaras craobh dà fhichead troidh air airde ann an gaireal dlùth do Dhun-éideann, 'na gual mar an ceudna, a stigh anns a' chraig chruaidh. Tha cuid do 'n chràibh so fhathasd r'a fhaicinn ann an oil-tigh Dhun-éideann. Mar so chi sinn cia dheth tha gual air a dheanamh —do lusan, luibheannach, craobhan, tha 'cinntinn air uachdar an dombain; agus bha na nithe sin co pailt san àm sin, an saoghal uile fòdhpà, gun ni eile air 'uachdar ach iad, agus iad co mòr seach aon ni tha 'nis a' cinntinn 's gum faod sinu a thuigsinn ciamar a bha gu leòir ann air son nan leapanna guail so a dheanamh. Tha dealachadh co mòr eadar meud nan lusan a bha 'fas an ceud liantibh an t-saoghail agus iadsan tha 'nis a' fàs, 's a tha eadar an dreadh-in-donn 's an iolaire, nò eadar frid agus mart.

Ni eile tha leapannan guail a's gairil a' leigeil ris duinn, 's iad sin na leapannan a's sine, gu 'n robh luibhean a's lusan a's craobhan ann, linntean mun robh aon bhed-chreutair air anuir no tìr. Cha 'n eil anns na seann leapanna sin uiread a's aon slige no fuigheall maoraich, no éisg no beò-chreutair—a bheag no mhór ach luibheannach. Tha so a' dearbhadh dhuinn eachdraidh Mhaois anns a' cheud chaib. do leabhar Ghenesis aig an aon-rann-deng “Agus thubhairt Dia, Thugadh an talamh a mach feur, luibh a ghineas sìol, craobh-mheas a bheir a mach meas, a réir a gnè, aig am bheil a sìol innte fein air an talamh: agus bha e mar sin.”

Mar dhireas sinn suas gu leapannan eile do ghual 's do ghaireal, gheibhear anns na ceud sreathan dhiubh sin, sligean agus maorach agus iasg, r' am faicinn gu soilleir am measg a' ghuail; ach anns na ceud leapannan, iadsan is doimhne, cha 'n eil ni ach luibhean agus craobhan: ach thachair do thaobh so dìreach mar thachair do'n luibheannaich; cha 'n eil slige, no maorach, no iasg do sheòrsa sam bith dhiubh sin r'a fhaotainn ann an aon chuan air a' bheil sinn eòlach feadh an t-saoghail.

Tha gu tric gàraidhnean cloiche, a' ruith tarsuinn air na leapanna guail; gàraidhnean a tha fìor lìonmhor sa' Ghàidhealtachd, a chfear air uairibh a' ruith tarsuinn o thaobh gu taobh na dùthcha. Tha móran diubh so eadar Eiseal 's an t-Òban; agus tha móran a leughas so eòlach air craig do 'n t-seòrsa ris an canar Clach-nàcrìche, eadar Lagan agus Salachan anns a' Mhòrbheinn air Caol-Muile. 'S ann do stuth a bha aon uair leaghta, tha na gàraidhnean so: dhùrlach iad suas o mheadhon an t-saoghail ro' fheadain agus chuislean fòsgailte, 's 'nuair a sguab an fhairge 's an dìle air falbh na creagan bu bhuige 's am fearann a bha mu 'n timchioll, sheas iadsan suas, air dhoibh a bhi na bu chruaidhe; agus mar dhearbhadh gu 'n robh iad so dearg loisgeach aon uair, gheibhtar gu bheil na leapanna guail tre 'm bheil iad a' sìubhal tarsuinn, air an logadh air gach taobh dhiubh gu bhi coimhail ri caorain, fad trì

no ceithir a dh-òrlìch air gach taobh do 'n ghàradh fhad 's a tha e' sìubhal.

'Nuair a bheir sinn mar so fa' near co-prìseil luchmhòr 's a tha 'n gual, 's àdurra dhuinn fheòraich a' bheil eagal gum fàilnich e?

Taing do 'n Fhreasdal chaomh a rinn le laghanna glie agus miorbhuileach, fuigheall lusan agus luibheannaich an t-seann t-saoghail a thionndadh gu gual, cha 'n eil fà eagail gum fàilnich e. Ged a chosadh Breatunn uiread 's a tha i'deannamh d'èth air an àm, fìthead muillion tunna 'n ceann gach bliadhna, tha anna a' chearn sin do 'n rìoghachd (*Wales*) a' Chuimric, àmhain, na dh' fhòghnadh trì mìle bliadhna, gun tighin air na bheil ann an Sasunn. Albainn, agus Èirinn: air chor 's nach ruig sinn a leas a bhi fo-iumagnin gu 'n teirig an gual.

Tha so air a dhearbhadh le daoine glie foghlumte a rannsuich a' chùis, agus a chuireadh air am mionnan mu choinneamh àrd-chomhairle na rìoghachd.

Mar so labhair sinn mu nàdur guail, agus mu 'n dòigh air a' bheil e, mar a dh' fhaodar a ràdh a' fàs, no a' clintinn. A thaobh na h-ùine a ghabhas an luibheannach tha a' cruinneachadh air grùnd a' chuain, agus ann an aigeanan lochan uisge gu fàs 'na ghual, cò 's urrainn a ràdh? Cha 'n eil teagamh nach gabh so mìltean do bhliadhnaichean. Cha 'n eil ùrlar no grùnd aon loch uisge san t-saoghal ag éiridh, leis gach stuth tha aibhnichean a' slòdadh a sìos anna, do chriadh, do chlàbar, do ghaineimh agus do chlachan ach leth-troidh an ceann gach cèud bliadhna: ciod an ùine 'ghabhas sreath air muin sreatha do na nithibh air an robh sinn a' labhairt, còig ceud troidh ann an doimhneachd, a' tuiteam agus a' leidhe air muin a cheile, cò's urrainn a ràdh? Tha mòran do na leapanan guail a's gaireil, a bha aon uair air an tiodhlacadh gu fada shìos fo 'n fhaige ann an doimhneachd a' chuain, a nis air an togail suas mìltean os ceann àirde a' chuain, agus fearann tioram agus coille agus treudan orra. Tha sligean agus maorach a' chuain, agus fuigheall éisg na fairge r'a fhaotainn ann an còm nam beannt sin. Cia miorbhuileach oibre. Dhé! Ó! 's beag ar n-èdhas orra.

Cha 'n fhaod mi crìochnachadh gun mhothachadh cia m'è an coilleireachadh tha na nithe air an robh sinn a' tighin thairis a' tòirt duinn air gliocas agus caoimheas a' Chruithfheir ghlòrmhoir, anna a' phailteas tha againn do ghual, agus gu h-àraid 'nuair a bheir sinn fa' near an dòigh anna a' bheil e air a dheanamh; gu 'n robh na luibhean, na lusan, na craobhan, agus gach nì tha 'fàs air uachdar an t-saoghail, o chionn mìle mìltean do bhliadhnaichean anna na lìantibh a chaidh seachad, a bha, do réir coltais air an call, air an tiodhlacadh fo 'n chuan—fo ghaineimh—fo chlàbar—fo chriadh, sreath air muin sreatha—an dara sreath mar gum b' ann a' milleadh na bha foidhe, ach an àite sin, Dia a' toirt air an iomlan oibreachadh le chéile air son maith, agus fèma agus goireas mhic an duine, r'a chur gu fèma o àl gu h-àl gu deireadh an t-saoghail agus a màch as gach doimhneachd do 'n t-seòra sin, gual as' iarunn a's gaireal air a dheanamh, leis a' bheil mac an duine a

nis air a dheanamh co subhach; an Cruithadair an àite na nithe sin a char am mugha 'gan gleidheadh ann an tigh-stòir, 'gan uidh-camachadh air son ar maith!

Cha 'n eil uair a shuidheas duine taobh teine guail nach 'eil e air a bhlàiteachadh le coille a chinn o chionn mìle, seadh iomada mìle bliadhna air aghaidh an t-saoghail. Anns an t-eolas a tha nis air ar sràidibh, agus air an àm a' soilleireachadh a' phàipeir air a' bheil mi a' sgrìobhadh, tha againn fuigheall luibheannaich ògmhadaian na cruithnachd! O léir sgrìos mór chraobhas doirach an domhain ann an cead làithean na cruithnachd, tha againn an gearbhan a tha a' soilleireachadh nam muinnlean a tha 'sniomh a' chotain an t-shoda, agus a' bleith a' chraineachd, a nis tha 'cur an t-eòithich-amhaid' anns a' bheil mi a' seòladh fo gluasad, agus a' toirt air a' charbad iarainn ruith le luathas a tha 'cur an stèid-eich cheithir-chasaibh gu fanaid! Nam biodh an gual 's an t-iarunn co dailich fàntasinn ri òr agus airgid, bu truagh an saoghail; 'S beag a b' fhìach òr agus airgid, mur bhith iarunn agus gual. Mar so ann am freasdal gràmhòr an Tì Àrd a ta os ar ceann, tha na nithe is prìseala na's cumanta na nithibh eile, ged is dì-choimhneach, dearmadach sinn air-san o 'bheil sinn 'gan seal-bhachadh.

C.

INNSEANAICH AMERICA.

Cha robh treubh am measg Innseanaich America mu thuath bu chumhachdaiche no a b' ainmeala 'nan là 's 'nan linn féin, na iad an rìis an canadh iad na Sacs; ach chuir na daoine geal iad fo smachd; chleasaich agus abàruibh iad iad—loisg iad am bailtean, agus gu truagh chuir iad a' chuid bu mhò dhiubh gu bàs. Tha fear turais a thug dhuinn eachdraidh na dùthcha sin mar so a' labhairt mu cheann-feadhna nan daoine so, a tha nis air an agapadh—air am milleadh—gun dùthaich—gun dachaidh—air an ruagadh mar gillean nam bean, le daoine geala co sanntach, bhorb, fhiadhach, an-ìochdmhòr riutha féin.

"Chunnaic mi an diugh," ars' ean, "ceann-feadhna na dùthcha so, duine a choisinn mór chliù, a bha ainmeil ann an eachdraidh na tìre. Fear bu fhìlthaille coisla na am Fìrean-Dubh, (oir b'e sin a b' ainm dha) cha 'n fliaca mi riamh. Bha fios aige gu 'n robh sinn a' tighin, agus sheas e far an robh e gun ghluasad—Cha d' thainig e ceum 'nar còmhail—Dh' amhairc e oirnn le geur aire, gu toedach, seimh, suidhichte—Cha do phàrib a rosg, cha mhò a thionndaidh e a shùil uainn car tiota—Bha amharas mór agus uabhar àrd 'na ghnùis. Bha seòrsa do bhrat, mar bhreacan-guailte m'a thimchioll—a ghàirdean làidir agus a chliabh farsuing, lóm ruiste—Bha tuadh-chogaidh r'a' faicinn fo fhilleadh a bhreacain, agus bogha-saighthead agus dòrlach làn tarsinn air 'uchd—Bha ocan do bhian féidh mu 'n chailpa nach iarradh an gartan, agus eòrain do sheiche 'n daimb-alluidh mu na h-aobrain bu mhaiseiche

dealbh. Mar a dhlùthaich sinn air, tharruinn se o féin suas—thilg e a cheann air ais le seòrsa do shealladh àrd, tarcuiseach, uaibhreach, mar neach aig an robh fios agus a chuimhnich, gum b'e féin aon uair uachdaran na dùthcha—ach gu 'n do thuit e o 'àirde agus gu 'n do chaill e a mhòralachd. Air mullach a chinn bha dos do itean an fhàirein—ach bha na h-itean briste agus air am bruthadh, mar shamhladh air spiorad briste an laoidh a bha 'gan giùlan—Chaill e a chumbachd, mharbhadh a' chuid bu mhò do 'n treubh churanta 'bhuineadh dha, shearg a neart, loisgeadh a bhailtean, bha 'm fuigheall a chaomhnadh dhiubh lag, meata, claidhte, fo smachd choigreach, fo cheannsal aig na daoine-geala. Bha e féin, an ceannard treun, 's an ceann-feadhna curanta, bha aon uair 'na chulaidh-eagail do na mìltean, 'a nis 'na allaban aonarach, gun dùthaich gun dachaidh, gun daoine. Bu shoilleir gu 'n robh làn mhothuchadh aige féin air so; dh'innis a shùil cholgarras nach robh e 'g agairt no ag iarraidh truais, agus nach mò a sheasadh e dimeas. Cha do ghluais e ceum gus an robh sinn dlùth dha. Thainig seòrsa do fhiamb-ghàire àilghiosach air 'aogus mar a chuir sinn fàilt' air—tharruing e'm breacan na bu teinne m'a uchd—ghabh e am bogha-saighead 'na laimh dheis—thionndaidh e air a shàil, agus dh' fhalbh e le ceum socrach, gun uiread agus aon fhocal a labhairt ruinn, gun uiread agus amharc thar a ghualainn—Thug e a' choille mhòr air—dhiùlt e seanachas a bhi aige ruinn—chaidh e as an t-sealladh, agus cha 'n fhaca 'e cha chuala mi iomradh riamh tuillidh air an Fhìrean-Dubh, an ceann-feadhna Innseanach."

Nach truagh nach d' fheuch na daoine geala càirdeas nam fineacha treuna foghainteach sin a chosnadh, an àite grad éiridh orra, mar a rinn iad le sannt mallachte chum am fonn 's am fear-ann aca 'chosnadh dhoibh féin! Nam biodh iad air an soilleireachadh le copan slàinteil an t-soisgeil, agus caoimhneas, agus gràdh, agus iochd a bhi air a thaisbeanadh dhoibh, cha robh pobull air an talamh a bheireadh bàrr orra ann an treuntas agus ann an tapachd: Sheas cuid diubh air ar taobh ann an iomad cogadh, co dileas. sheasmhach r'ar daoine féin. Is ioma ni eagalach a tha aig Sasunn, an Spàind agus an Fhraing ri freagairt air a shon, a thaobh an fhòirneart mhallaichte a rinn iad air Innseanaich America anns na linnibh a chaidh seachad. 'S aobhar-sòlais gu bheil a nis anns na cearnaibh sin d' am bheil Breatunn a' cur a mach a sluaigh, giùlan mòran na 's taitniche, agus gach caoimhneas a tha 'nan comas air an taisbeanadh do 'n t-seann luchd-àiteachaidh, gach ni a shaoilear a choisneas an càirdeas, agus mar so math aimsireil agus spioradail a chur air aghaidh.

ATH-DHIOLADH FIRINNEACH

EACHDRAIDH AIR MURTAIR.

'S minic a chuala sinn gum faighcar murt a mach luath no mall;

'S ainneamh leis a' mhurtair dol as; ceileadh e a' chùis mar a thogras e, thig an fhìrinn a mach uair-eiginn: tha mallachd Dhé gu h-àraidh a mach an aghaidh a' mhurtair. Tha guth aig fuil a dhóirtear a ruigeas nèamh; agus a nuas o linn Chain a mhurt a bhràthair, tha am murtair 'na fhògarach agus 'na fhear-fuadain air aghaidh na talmhainn.

Bha duine 'rugadh agus a thogadh sa' Ghàidhealtachd d' am b' ainm Seumas Macmhaoilein, a bha 'cumail bùth beag, e féin agus a bhean, ann an Glaschu. Bha iad le chéile anabharach aineolach, borb, sanndach, duaichn, crosda 'nan nàdur, dearmadach air an dleasdanas do Dhia, agus air òrduighibh an t-soisgeil. Cha robh agoil aca, sgrìobhadh no leughadh; agus b' àbhais, do Macmhaoilein duine d' am b' ainm *Mudie* a ghabhail a stigh a sgrìobhadh cùntais a ghnòthuichean. Ach thachair dhoibh cur a mach air a chéile air oidhche àraid, agus ghrad, chàin agus smàd Macmhaoilein am fear eile le cainnt uamhasach, a' maoidheadh a chothrom féin iarraidh agus dioghaltas a ghabhail. Chaidh seachduinean agus mìosan seachad, agus cha d' fhuaraich corruich eagalach Mhicmhaoilein. Bhagair e am fear eile mhilleadh; thug *Mudie* e mu choinneamh luchd-ceartais, agus b' éiginn do'n Ghàidheal urras fhaotainn nach deanadh e ciorram no coire air an fhear eile. Bha 'n t-àite san robh *Mudie* 'ga chosnadh aig *Finnieston*, mar dha mhile do chrois Ghlaschu. Cha robh san àm sin mòran thighean shìos mu *Anderston*; cha robh lòchrain ann mar tha a nis a' soilleireachadh nan sràidean. Air oidhche àraid fhuaras *Mudie* 'na luidhe air an rathad-mhór, ris a' bhàs a' call fala, agus gun chomas gluasad—cha robh comas aige a' seul air bith a thoirt mu'n chùis ach gum b'e Macmhaoilein a mhurt e, gu 'n do leum e thairis air gàradh a bha taobh an rathaid; gu 'n d' thainig e air a chùl 's gu 'n do bhual e a rithist agus a rithist e le cuaille mór maide bha aige 'na làimh, agus gu 'n d' fhág e 'na shìneadh e. Chaochail an duine bochd—theich Macmhaoilein; chleachdadh na h-uile dìchioll chum a ghlacadh; thairg an lagh duais mhór; chuireadh a dhealbha 's a choltas anns gach paiper naigheachd san rioghachd; agus bha suim airgid air a ghealltainn do neach air bith a chuidicheadh chum greim a dheanamh air—ach chaidh bliadhna agus bliadhna seachad, agus cha robh Macmhaoilein 'ra fhaotainn, cha b' urrainn doibh a lorgachadh, no iomradh air bith fhaotainn air! Mu dheireadh sgair daoine bhi 'labhairt mu 'n chùis, agus leigeadh an gnothuch air dì-chuimhn. Deich bliadhna 'na dhéigh sin, bha tuasaid air sràidean Lunnainn, agus leònadh fear a bha san tuasaid le aon do luchd-faire a' bhaile, no fear do na *Policemen* mar their sinn rin. Thugadh esan agus càch fa chomhair aon do luchd-riaghlaidh a' bhaile. Fhuair am *Policeman* as air dha a dhearbhadh gur h-ann g'a dhìon féin a bha e—ach cù thachair a bhi 'na fhear-ceartais air an àm ach duine ainmeil, Mr *Colquhoun*, no MacaChombaich, a bha 'aon uair 'na phrobhaist ann an Glaschu. “Leigibh as,” ars' esan “am fear-faire, a thaobh nach do mharbhadh neach air bith san tuasaid, agus a chionn gu

bheil e 'g ràdh gum b' ann 'ga dhìon féin a bha e 'nuair a leòn e'm fear eile."

Thionndaidh am fear-faire gu falbh, a' toirt taing do'n duin-uasal a chuir saor e; ach mar a bha e 'gabhail a dh' ionneuidh an dornis ghlaodh Ceann-suidhe na càirte, Mr Colquhoun, a mach, "Glacaibh an duin' ud," ars' esan "'s murtair e." Bha 'n duin-uasal so a chòmhnuidh ann an Glaschu 'nuair a murtadh *Mudie*; ghrad dh' aithnich e Macmhaoilein, oir b'e sin am fear a bha m'a choinneamh; fhuair e dearbhadh gu 'm b'e a bh' ann—chuireadh a nuas á Lunnainn do Ghlaschu e. Shuidh na morairean dearga, dh' fheuchadh Macmhaoilein, dhìteadh gu bàs e, chrochadh e; thugadh a chorp do na lighichean òga ann an oil-tigh Ghlaschu, agus tha a chnaimhneach an crochadh gus an latha diugh san t-sèdmar sin far a' bheil na lighichean òga sin a' faotainn eòlais air cumadh agus cruth mhio an duine, fo'n duine ainmeil a bha san àm sin, agus a tha fhathas 'gan teagasg.

DÀN SPIORADAIL.

A Chusairteir Rùnaich,

Am measg gach seòrsa a leughas an "Cusairtear" feudaidh e bith gu bheil iomadh neach dhiu fo bhuaireas inntinn—Thugadh na leannan dhomhsa 'le bean uasal òg, a bha 'fo bhuaireas inntinn i fein, san àm an d' thainig e 'na rathad, agus thug e comhfhurtachd dhi. Thionndaidh mise e gu Gàilig o chionn àireamh bhliadhnachan; agus tha mi 'n dòchas gum feud e comhfhurtachd a thoirt do neach-eigean eile fhathas:

C' arson, O ! m'anam, tha thu tróm?
A's an-earbach do ghnàth,
'S do smuaintean 'ruith neo fhaighidheach,
Air uile tha fad o làimh?

Deanadh do chreideamh toad a chur,
Air t' uile smuaintean bras;
'Se Dia a dh'orduich thu bhi 'n so,
An Dia fa glic a's math.

A's cuiridh Esan crìoch 'na thrà,
Ri d' thrioblaid a's ri d' leòn,
Oir bheirear leis fa 'near do chaoith,
A's saorar thu o bhròn.

'S c' arson a tha thu, anaim, tróm,
A's an-earbach a ghnà?
'S do smuaintean 'ruith neo-fhaighidheach,
Air uile tha fad o làimh?

Ged bhitheas do thrioblaiden mór,
Earb thusa ' ghnà á Dia;
'Sì làmh a chuireas crìoch roi 'n mhuir,
'S a thionndas stoirm gu fath.

"LATHARNACH."

AN CREIDMHEACH A' CADAL ANN AN IOSA.

DRUMMOND.

O! 's milis do chadal, a dhuine, le Dia,
 O pheacadh 's o thruaighe làn-shaor;
 Air slighe nan uile do ghabh thu do thriall,
 Chum sonas tha alorruidh 's nach traoigh.
 O! 's milis do chadal, a ghaiegich nam buadh:
 Tha gach cath agus truaigh air dol seach;
 Mu d' mhala tha coron nach seac gu là-luain,
 'S is ùrar a shnuagh 's a dhreach.

Nach milis a chadal! thain 'a thurus gu crìch,
 Nach foisneach, nach rìothchail a shuain!
 'S an ioghna' sin idir?—oir chaidil e 'n Ios',
 'S gur oighr' e air sìth tha bith-bhuan.

O! gabhaibh ur cadal, a naoimh, a's ur fois,
 Anns a' ghràdh leis na ghràdhaicheadh sibh;
 Ann an Iosa mar fhuaire, gu bràth gheibh sibh cìos,
 O gach trioblaid, gach buaireadh, 's gach strìgh.

A' BHANA-PHRIONNSA RÍOGHAIL ÓG.

Mar bha an duilleag mu dheireadh do 'n Chuairear a' dol ro 'n
 eillear chlà, chuala sinn cluig a' bhaile-mhóir a' bualadh, le farum agus
 gleadhach aighearach, mar gum biodh iad a' strìgh cò a b' àirde 's bu
 cheileiriche fonn! Ruith sinn a mach a dh' fheadraich cìod a b'
 aobhar do'n ghàirdeachas mhòr. 'Si 'n fhreagairt a fhuaire sinn,
 "Dh' asideadh a' Bhan-rìgh." "Am mac no nighean a th' aice"?
 dh' fheadraich sinn. "Cha 'n eil ann ach nighean," ars' iadsan. "'S
 math na th' ann," thubhairt sinne, "fàilt air bana-phrionsa òg rìogh-
 ail Bhreatainn!"

Tha a' mbàthair agus an naoidhean òg a' coirbheachadh co math 's
 a b' urrainnear iarraidh. Tha so 'na aobhar-taingeachd, agus 's i ar
 n-ùraigh dhùrachdach gu 'n caomhnar iad le chéile gu bhi 'nan
 caidh-mhòlais do'n rìoghachd. Saoghal fada 's deagh shlàinte
 dhoibh! 's i so guidhe dhùrachdach a' Chuairear, agus gach crìdhe
 tha 'bualadh fo bhreacan, an tìr nam beann, nan gleann 's nan
 gaigeach.

SGEUL MU DHITHIS DHAOINE CÒIRE SAN
 BHEAN A' RANNACH.

Thug an fhreagairt a fhuaire sinn an diugh mu 'n bhan-rìgh d'ar

cuimhne sgéula beag a chuala sinn mu dhéibhinn dithis dhaoine còire ann an eilean Arainn, far nach 'eil a' Ghàilig anabharrach blasda. Thachair an dà choimhearanach so air a chéile sa' mhaduinn. "An saoil thusa 'Laspuig' arsa 'n dara fear, "nach 'eil naigheachd math agamsa 'n diugh? nach d' rug Màiri?" "An d' rug?" arsa 'm fear eile, "ciod a th' aice 'ghoistidh?" "Feuch an *guess* thu?" "'N e mac a th'aice?" ars' esan. "*Guess* a rithist, a Laspuig." "An saoillean féin an calleag a th' ann matà?" "Air m' fhocal 's math do ghueas, thig a stigh a Laspuig, agus òl deoch-slàinte Màiri agus a pàisdein ùr."

NAIGHEACHDAN COITCHIONN.

Do réir coslais tha an dara taobh air a chur do 'n chogadh eadar an Turcach-mór agus *Pacha* na h-Eiphit agus *Mehemet Ali* ach a bhuidheachas sin do rìgh na Frainge. Nam biodh esan air strìochd-adh do thoil nan daoine lasanta neo-shuidhichte bha 'ga sparradh air aghart gu cogadh, bha uile rìoghachdan na Roinn-Eòrpa roimhe so ann an amhchannabh a chéile.

Ghlac an t-arm Sasunnach 's an t-arm Turcach a' chuid bu mhò do na daingnichean làidir air còrsa Shiria; ach o chionn ghoirid chaidh blàr mór a chur, dlùth do 'n àite ris an canar *St Jean d'acre*, daingneach a bhuineas do Mhehemet Ali, eadar Ibrahim, mac Mhehemet, agus an t-arm tha a' feuchainn Siria thoirt uaithe, agus 'niseag air ais do 'n Turcach mhór. Eadar na mharbhadh agus na leònadh, chaill Ibrahim seachd mìle; chaill e a' chuid bu mhò d' a ghunnacha-móra. O'n a thòisich an cogadh thatar a' meas gu 'n do chaill e osceann fichead mìle (20,000); a bharrachd air dlùth do 'n àireamh sin a dh' fhàg e agus a chaidh a nùnn gu taobh an àrd-Thurcaich. Tha e air lnnseadh dhuinn, nach do ghidhlain arm riabh iad féin na b' fhèarr na rinn na Turcaich anns a' chogadh so. Bha oifigich Shasunnach tharpa, agus tha iadsan a tha làthair dhiubh, ag ràdh 'nan litrichean, nach do thaisbeanadh barrachd misnich no gaisgidh, air blàr *Waterloo*, na air an latha so. Bha buidheann làidir do shaighdearan-fairge Sasunnach sa' bhlàr so, agus dhearbhadh iadsan iad féin 'nan laoch ghaigeil. Tha Ibrahim a nis ann an daingnich làidir, *St Jean d'Acree*, e féin 's na tha 'làthair d'a chuid daoine; agus tha an t-arm Turcach agus Sasunnach ag oidhirpeachadh a chuartaichadh, agus an t-àit a ghlacadh.

Cha 'n eil teagamh againn nach éiginn do Mhehemet Ali strìochdadh, agus cùmhnant air bith a dheanamh a chuirear m'a choinneamh. Tha so dìreach mar a shaoil sinn o thoisich; ach nam biodh an Fhraing mar a bha 'mhianu oirre air dol san ead-raiginn, agus sensamh a mach as leth Mhehemet Ali 's duilich lnnseadh e' uin a thigeadh crìoch air an lorghuill.

Tha aig an Fhraing air an àm so cóig-ceud-mìle (500,000) fear fo armaibh, agus deas uidhimichte air son cogaidh. Tha aice a bharrachd air so dà-cheud-deug-mìle (1,200,000) do shaighdearan ann an ceann-bhaile na rioghachd; agus freiceadan rioghail, mar theirear riù. Tha pailteas airm aca so, air chor's gu bheil an Fhraing comasach air armailt na's lìonmhoire a chur a mach air an àm so na aon rioghachd air aghaidh an t-saoghail. Bha iad a' ceannach each ann an Sasunn 's an Eirinn o chionn bliadhna; agus 's urrainn doibh trì fichead mìle do mharo-shluagh a chur a mach là air bith a thogras iad, a bharrachd air an armailt a dh' ainmich sinn.

A thaobh loingeis-chogaidh, tha aig an Fhraing air an àm cabhlach na's lìonmhoire na tha aig Sasunn, air chor 's gur furasd' fhaicinn nam biodh an Fhraing air dol gu cogadh, nach robh a' chàis co soirbh a shocruchadh 's a bhà i roimhe so. Chosd an t-uidheamachadh a rinn an Fhraing air an àm so chum bhi deas airson cogaidh, os ceann leth-cheud-muillion (50,000,000) pùnd Sasunnach, suim uamhasach! agus mur bhith gu 'n robh rìgh tapaidh, glic, grùndail thairis air an dùthaich, bha iad an sàs roimhe so. - Thog so iomad nàmhaid an aghaidh an rìgh, agus dh' fheuch iad a chur gu bàs; loisg iad air, ach cha d' amais iad air, agus da rìribh 's maith nach d' amais; oir nam biodh esan as an rathad bhiodh cogadh mòr a thiota air chois. Tha e air aithris gu 'n do chuireadh tuille 's a' chòir a dh-fhàdar sa' ghunna leis an do loisgeadh air, agus gu 'n do sgàin i. 'Nuair a thachras so 's e 'm fear is teinne oirre 's mò cunnart.

A thaobh cogadh *China* cha 'n eil e gu math air tòiseachadh fhathas, ach ann an àine ghoirid faodaidh sùil a bhi againn ri cùntas mu na tha dol air aghaidh anns na cearna céin sin. Ràinig na loingeis Shasunnach, leis an arm-dhearg, dlùth air fichead mìle saighdear. Dh' fheuch muinntir China na loingeis a chur ri theine le soitheichean loisgeach 'nan lasraichean a chur a stigh 'nam measg, ach bha na Sasunnaich 'nan earalas a thaobh so, agus cha d' rinneadh ole no beud orra.

Dh' fheuch muinntir na dùthcha so innleachd mhallaichte eile a chaidh 'nan aghaidh. Phuinneanaich iad làn soitheich do bhogsaichean tì, agus chuir iad an soitheach so an rathad nan loingeas Shasunnach; ach ghlacadh i mun d' ràinig i loingeis Bhreatainn le spùinneadairean-mara, (*Pirates*), a reic an tì ri muinntir na dùthcha, agus trid sin bhàsaich mòran diubh. Mar so chaidh an innleachd eagalach a dh' fheuch iad a chur an aghaidh ar luchd-dùthcha, a thionndadh air a h-ais orra féin; agus 'na dhéigh so, bidh na maraichean Sasunnach 'nan earalas 'nan aghaidh.

Tha aobhar-eagail gu bheil cogadh eile a' tòiseachadh ann am bràighe Innsean na h-àird-an-ear. Tha dùthaich fharsuinn eadar na h-Innsean sin agus Persia, a cheannaich sinn o chionn beagan bhliadhnaichean, agus a tha nis a' maoidheadh éiridh 'nar n-aghaidh, agus cuing Bhreatainn a thilgeil dhith. Chuireadh mòran do 'n arm againne air falbh do China, agus tha iad a' gabhail brath air

so; ach ma dh' éireas iad 's dòcha gu 'n taig iad gu bheil againn fhathast na smachdaicheas iadsan.

Tha paipseirean-naigheachd o AMERICA an déigh ar ruigheachd, o Chanada-uachdarach. Tha sobhar dòchais mhéir againn, ann an ùine ghoirid, naigheachd math a bhi againn d' ar luchd-dùthcha, as na coarna sin, a bha aon uair fad as, ach a tha nis aig an dòra, tre innleachd nan soithichean-smùid.

Tha an galar, no an eugail, a bha ann an Sasunn am measg spréidhe, a' fàs na's cailltiche o latha gu latha. Tha na còdan a' bàsachadh sa' ghalar so. Tha feudail agus spréidh do gach seòra, daor agus duilich fhaotainn. Tha 'n galar so a' dlùthachadh air Albainn, an déigh a' chuid sin do Shasunn a's dlùithe oirnn a ruigheachd. Tha 'n galar so coslach ris an èarnaich no, an coach, mar deirear ris ann an cuid a dh-àiteachan sa' Ghàidhealtachd. Tha cuid do thuath ann an Sasunn a chaill am feudail gu buileach.

Tha cùntas eagalach againn air tuiltean móra san Fhraing, a chuir a' chuid is mò do 'n chearn sin do 'n rioghachd anns na thuit iad, fo uisge. Chailleadh anabharra spréidhe, agus mòran sluaigh; rinneadh milleadh anabharrach, agus cha robh e idir seachad 'nuair a dh' fhàg an cùntas mu dheireadh an dùthaich sin. Tha e air a ràdh nach robh tuil comhail ris an aon so riabh sa' chearn sin do 'n t-saoghal: thug e calltach anabharrach air an dùthaich.

'S duilich leinn a ràdh gu bheil ioma tubaist agus mi-shealbh a' tachairt air na slighibh iarunn. Nach bochd nach falbhadh dhaoine air an socair, 's nach biodh iad 'nan earalas? Anns a' mhòr a chaidh seachad, mhilleadh iomadh aon an Sasunn: ach fhathast ann an Albainn cha do thachair mòran dheth so, agus tha dòchais againn gum bi a' chuideachd aig a' bheil riaghladh na cùise, faoilleach. B' fhéarr do dhaoine falbh mar sheilcheagan, no mar chrùbain eadar àit agus àite, na 'bhi mar so air an smàladh o aghaidh an t-saoghail. Tha na carbaid-iarunn eadar Ionaràir agus Glaschu, agus eadar Paisleig agus Glaschu, a' dol air an aise 's air an aghart gu sìubhlach eusgaidh, agus anabharra dhaoine 'falbh orra: air an t-seachdain a chaidh seachad, chaidh 12,898 pearsa eadar Ionaràir agus Glaschu, agus phàigh iad sin oche cònd punnd Sasunnach. Eadar Paisleig agus Glaschu san ùine cheadna, chaidh 8,871, pearsa, agus phàigh iad os ceann trì cònd punnd Sasunnach.

Tha na h-uile seòra do theachd-an-tìr saor agus pailt; seach mar a bha e o chionn iomadh bliadhna. Tha cosnadh math; agus cha 'n eil anabharra tinneis san àite. Tha forghais mhór air crodh reamhar, agus caoraich agus muilt a tha 'n culaidh mhaith, agus tha an fheadil an cuimse 'thaobh prìs; ceannchar a' mhairteoil a's fèarr air sè sgillean am pùnd; agus muicseil cho maith 's air na chuireadh fiacaill air chéig sgilleann.

LEABHRAICHEAN GAILIG.

" Chomharsinn leòbag bheag leabhair ann an seòras do Ghàillig, air a chur a mach ann an Sreidhlea mu chùis na h-Eaglaise. 'S duillech a chreidsinn gur gaidheal a sgrìobh an leòbag so, oir brochan cainnte coimhill rithe cha 'n fhaca 's cha chuala sinne riann; an nì bu chòir a bhì fìrionn tha e boirionn, agus an nì tha boirionn fìrionn e—an aon ainmliag agus ainm-breit cainnte 's amaidhe thainig riann o chlà. Ach bha an fhacoin-bhreith anabach so, a thainig do rèir coalaie roimh a h-àm, co dhìbì shuarrach am beachd an fhir a chuir a mach i, 's gu 'n robh an dara cuid, nàire no eagal air 'ainm a chur rithe. Cha d' aidich 'athair riann fhathad an leabhar. Chuala sinn aon uair gur ministear a sgrìobh e, ach se nì tha duillech a chreidsinn oir tha a' bhreug mhòr air clàr 'adainn. Air an dara taobh-duilleig tha e 'g ràdh "gum feumadh ainmean dara leth an luchd-comanaich a bhì ris a' g'hairm, agus gun sin cha robh i ceart no laghall."

A nis cha 'n eil sinn ag ràdh nach biodh so 'na riaghailt mhaith 's nach bu chòir an lagh so a dheanamh; ach c' arson tha ean a sgrìobh an leòbag so ag ràdh gur h-è so an lagh, agus gum b'è so an lagh, nuair tha fios aige nach 'eil 's nach robh e 'na lagh riann. Ma 's ann ann an ainneolas a sgrìobh e so, bu chòir dha barrachd còilais 'fhaotainn mun cuir e mach tuille mu 'n chùis.

Air dhuinn an uiread so a ràdh mu 'n chùis so 's éiginn duinn focal no dha a labhair mu leabhar eile a leugh sinn an diugh féin, agus a thainig a mach ann an Glaschu o chionn latha no dha. Chuir an duin-uasal a sgrìobh e 'ainm ris, agus dh' fhaodadh e ainm—cha chùis-nàire dha e, leabhar mu chor Eaglais na h-Alba, air an àm le Mr Luthais Ròs, aon do mhinistirean Gàidhealach Ghlaschu. Ged nach 'eil sinn uile gu léir a' co' aontachadh le Mr Ròs anns gach barrail a tha e 'teirt seachad, no idir anns a' cho' dhùradh gus an d' thàinig e; gidheadh 's ann le mòr-thlachd a leugh sinn a leabhar. Tha a chaimnt làidir, brioghmhor, stòlda, mar a thigeadh do mhinistear an t-solagell a chleachdadh. Tha a leabhar tuigseach tapaidh, neo-clamonalach, gun urram. do neach seach neach, ach mar tha ean a sgrìobh e a' smuainteachadh a tha lad a' teiltinn. Chomhairlicheamaid do gach aon a cheannach agus a leughadh; agus ma leughes lad e le uiread thlachd 's a riann sinne, adichidh lad gur deagh luacha-peighinn e. 'Thug e déiseag an dò seachad do chuid do 'n chùis a tha nì's trice air an cnìodachadh na tha lad air an crenachadh, agus boiseag agairtail do chuid eile a thoill e gu math 's gu ro-mhath; agus faodaidh sinn a ràdh gu 'n d' fhuair cuid diubh deagh phaillead ann bun na claise, nach dì-chuimhnich lad an dà latha so; ach tha sinn air ar mealladh leis gach breab a thug e thail 's a bheo, mur do dhùig e agaoth bheachan a nì na dh' fhaodas lad chum campar a chur air. Ach faodaidh e bhì suarach: rinn ean na chuir e roimhe gu ro-mhath. Is ean gu mòr an leabhar so a smàdadh na a fhreagairt. Mar a thubhairt sinn cheana, ged nach 'eil sinn a' co' aontachadh leis anse gach nì, tha sinn a' tairgeadh ar tuing dha, agus a' comhairleachadh do gach aon leis an àill a' chùis so a thuiginn, an leabhar fhaotainn, a leughadh, agus tha sinn air ar mealladh mur h-aidich lad gur fìrinn na thuir sinn as a leith.

Chuireadh a mach leis an duine ainmeil, Dr Smith, ministear Cheannloch Chille-ciarrain, 'na latha féin, leabhar ùrnuigh ann an Gàilig, agus cha 'n aithne dhuinne gu bheil 'nar cainnt leabhar beag a's miale, a's taitiche r'a leughadh, agus a's mò bha air a bheannachadh chum maith, na a' cheart aon so; ach cha robh aon diubh r'a fhaotainn no r'a reic o chionn fhichead bliadhna. Tha an leabhar beag prìseil so a nis air a chur a mach a rithist agus r'a reic co saor 's gum faod na daoine 's bochda ruigheachd air. Tha e r'a fhaotainn ann am bùth an fhir a tha 'cur a mach a' Chualteir, agus chomhairlicheamaid gu dùrachdach d' ar leachd-dùchea a cheannach. Tha Leabhar beag Gàilig air a chur a mach mu ordugh a' Bhaistidh, chum cuideachadh le pàrantan òga gu beachd sgrìobturail a ghabhail air brìgh an orduigh so, a tha da rìribh 'na a' rìdh air mòr chlà. Tha a' chuid is mó dheth air 'eadar-theangachadh o Bheurla an urrammich Iain Barr ann an Glaschu; agus a' chuid eile dheth air 'atharrachadh agus air a dhealbhadh as ur le aon do mhinistirean Mhuile. Cò air bith è am ministear a rinn so, tha a' Ghàidhealtachd 'na chomain. Biodh e ann am Mùile, no mar tha sinn air bheall, ann an Ulbha, tha a leabhar 'na làn a' rìdh air ar meas. Dhùraiceamaid gu 'n robh fear dhiubh ann an làimh gach pàranta sa' Ghàidhealtachd. Cha b' urrainn ministirean na Gàidhealtachd barrachd maith a dheanamh d' an luchd-fèideachd na fear dhiubh so a thoirt do gach pàrant òg a tha tighin a dh' iarraidh baistidh. Mòran tuing do 'n mhinistear a chuir a mach e, cia dhìbìh tha e ann am Mùile no ann an Ulbha. Feodar fios a chur air o'n neach tha 'cur a mach a' Chualteir—prìs 4 ogilean.

FOCAL SAN DEALACHADH.

Mille taing d' ar càirdean ! a dh' aindeoin na neo-ahaim agus an dearmad a dh' fhiosraich sinn o mhòran as an robh ar n-earbas ; a dh' aindeoin suarrachas, leig, agus lùndaireachd dhaoine d' an robh e mar fhìachaibh cuidreachadh leinn anns an oidheirp tha sinn a' tabhairt gu fìosrachadh feumail a thoirt d' ar luchd-dùthcha. Tha Cuairtear nan Gleann an déigh a chasas a ghabhail, agus a' ruith gu sunndach suilbhearra, agus a' deannamh chàirdean ùra dha fèin anns gach cearn do 'n dùthaich. Fhuair e 'n rathad thairis do America, agus do chearnaibh gu mòr is fàille as ; agus cha 'n eil teagamh, ma chaoimhnar e, nach buadhach e n'a mò agus n'a mò. Tha sinn lán chinnteach gum bi iadsan a tha 'ga leughadh toilichte chluinntinn gu bheil iadsan tha 'cur a mach a' Chuairteir a' brath a mheudachadh gu mòr, agus a reic air a' cheart phrìs air a' bheil e air an àm. Co luath 's a bhios an Cuairtear bladhna dh-aois, 's e sin 'nuair a bhios an dara h-àireamh-dheug a mach, dìthis eile 'n déigh an aoin so, cuirrean celtich duilleagan ris, a bharrachd air na th' ann air an àm. Bidh e, le so, trian na's mò na tha e. Tha so mar bu chòir dha a bhi, gum biodh an dò-bhladhach na's mò na 'n gamh-ain ; ach cha 'n eil e gu tric a' tachairt gu bheil an dò-bhladhach air a reic airson fìach a' ghabhna, mar tha sinne a' brath a dheanamh. Bidh gun teagamh coad mòr 'na lorg so ; ach tha aobhar-dòchais againn gum fàs a luchd-leughaidh na's lìonmhòire. Tha nì eile 's còir innseadh ; 'nuair a bhios a' bhliadhna 'mach, nach bi e 'uar comas 'na dheigh sin a bhi 'cur a mach uiread 's a rinn sinn an nàgaidh. Bha 'n t-sochair sin ri bhi air a seallachadh fad bliadhna, bithidh iadsan ma tà a tha 'ga fhaotainn an nàgaidh co math a's fìos a leigil d' ar n-ionnsuidh, no dh' ionnsuidh na feadhach a tha 'gan reic san dùthaich, cia dhìobh tha 'mbiann orra no nach 'eil, leantainn ris 'nan ainm fèin 'na dhéigh so.

Cha 'n eil e comasach dhuinn fìos-freagairt a thoirt do gach litir a tha 'ar ruigheachd ; tha iad a nìs càirdeil, caoimhnell, sìobhalta.

Tha mòran litrichean a' tighin d' ar n-ionnsuidh a' gairm oirnn ar barail a thoirt mu thimchioll nan nìthe sin a tha air an àm a' dùgadh deasbòireachd agus connrachadh co mòr a' measg dhaoine mu chor Eaglais na h-Alba, a chuir a' Chléir agus móran dhaoine eile 'namhchannaibh a chèile. So nt nach dean sin. Tha ar barail fèin againn a thaobh nan nìthe sin ; ach cha 'n ann an duilleagan a' Chuairteir a chuireas sinn a mach a' bharrail sin. Nan tòisicheamaid air a' chonnachadh so, cha 'n eil fìos e' àite no c'uin a aquireamaid. Tha gu leòir do leabhraichean a' teachd a mach na h-uile latha mu dhèibhinn na cùise.

TRÀTHAN NA GEALAICHE.

NÌOS-MEADHOIN A' GHEAMHRAIDH, 1840.

A' cheud cheireamh air an dara là.

Solus lán air an naotlamh là.

Ceithreamh na h-earra-dhuibh air an a' chòigeamh-la-deug.

Solus ùr air an treas-la-fichead.

GLASGOW :

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

63, ARCADE

Edinburgh : M'Lachlan, Stewart, & Co. ; Aberdeen : George King ; Dingwall : A. Keith ; Dornoch : Wm. Munro ; Thurso : Mrs Russell ; Inverness : J. Bain, & Co. ; Dundee : Wm. Middleton ; Oban : J. Miller ; Paisley : A. Gardner ; Greenock : A. M'Jee ; Grantown : H. M'Gillroy ; Abernethy : D. Gordon ; Dunkeld : D. M'Donald ; Portree : A. M'Donald ; Balachulish : J. M'Innis ; Lochgilphead : N. Gillies. And may be had of Schoolmasters generally throughout the Highlands.

Edward Knull, Printer to the University, Dunlop Street.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

MÌOS-DEIRIDH A' GHEAMHRAIDH.

AN 11^{mh} AIREAMH.] JANUARY 1, 1841. [PRIS 6 SGILLEAN.

CONTENTS:—The Faithful Soldier, an Allegory, page 211.—Last Day of the Year, 245.—
Laws of Host, 248.—Van Dieman's Land, 251.—Traditional Legend, 256.—Notices to
Readers, 257.—Dialogue, News, 258.—Phases of the Moon, 264.

SGEULACHDAN AIRSON FEARAS-CHUIDEACHD NA H-ÓIGRIDH.

I. AN SAIGHDEAR DÍLEAS.

Bha roimhe so, uaireiginn do 'n t-saoghal, rìgh mòr agus urra-
mach, aig an robh dùthaich anna an robh Dràgon borb nimheil, a
bha 'na chulaidh-oillt agus eagail do luchd-àiteachaidh na tìre; oir
bha an uile-bhéist so coimheach, dàna, seòlta, agus agriosail. Air
an aobhar sin roghnaich an rìgh cuid do na saighdearan bu teòma
's bu churanta bha aige, agus chuir e iad do 'n chearn sin do 'n
rìghachd far an robh an Dràgon so a' deanamh mòran aimhleis
agus urchaid air an t-sluagh. Mun do chuir e mach iad thuirt e
riutha. "Tha fios agaibh gu 'n do chuir mise 'n cath an aghaidh
an Dràgoin, gu 'n do leòn mi e, gu 'n do bhuadhaich mi 'na aghaidh,
ged a dh'fhenech e gach innleachd agus cumbachd a chum cur as
dòmbha. 'S éiginn gu 'n gluais mo luchd-leannmhuinn chum a
cheannsachadh: 's éiginn gu 'n cuir iadsan a' chòmhrag mar a chuir
mise, gum buadhaich iad mar a bhuadhaich mise; agus an sin
suidhidh iad maille riomha air mo rìgh-chathair. Uime sin, tha
mi 'gur cur a mach a chath an aghaidh na béiste; agus na bitheadh
cagal oirbh, oir tha mo neart a' dol a mach maille ribh. Bithibh
'nur n-earalas. Ma chuimhnichas sibh mo bhriathran, agus ma
ghairmeas sibh air m' ainm-sa an àm na deachainn, agus gu h-
àraidh ma chleachdas sibh an t-armachd tha mise 'tairgse 'dhuibh,
agus a dh'uidhimicheadh air ur son, cha tig an là is urrainn an
nàmhaid son olc no urchaid a dheanamh oirbh; ach ma gheibh e
sibh uair air bith as eugmhais an armaidh so, an sin faodaidh sibh
a bhi làn-chinnteach gu 'n toir e oidhirp, agus mar an cendna gum
bhuadhaich e thairis oirbh."

Gheall na saighdearan a bhi 'nan earalas, agus dh' fhalbh iad.
Ghabh iad an turas do 'n àite sin a bha 'n uile-bhéist a tathaich.
Air dhoibh a ruighenachd, bha iad, air tùs, do gonnath ri faire, cha

do dhealaich iad àm air leth r' an armachd; cha do chaidil iad uile a dh' aon àm, ach bha fear-eigin diubh do ghnàth 'na fhaireachadh. Bu shuilibhearra ait an sealladh na saighdearan curanta gaisgeil sin fhaicinn suas 's a sìos air feadh na dùthcha fo làn uidheam, agus luchd-aiteachaidh na tire uile tèaruinte, do bhrìgh gu 'n robh feachd an rìgh air freiceadan. O! bu taitneach an sealladh air maduinn gach latha, na daoine treuna foghainteach so fhaicinn an déigh-suain na h-oidhche, a' dùsgadh gu sùndach togarach, a' cur orra an uile armachd, a' feuchainn an claidheannan an robh iad gu sgaiteach deas air son na còmhraig; a' tuiteam sìos air an glùinibh, a' gairm air ainm an prionnsa féin, agus an sin a' dol a mach gu faire an aghaidh oidhirpean agus cuilbheartan na béiste, mar a dh' iarr an rìgh orra.

Bu shuilibhearra 'n sealladh so; ach gu truagh cha do mhair e ach goirid. Fhad 's a bha iad ri faire cha d' fhuair iad sealladh air an Dràgon—chaidh na h-uile ni air aghaidh gu réidh, sìoth-chail, sàmhach. Bha na tuathanaich a' ruamhar, a' cur 's a' cliathadh, 's a' buain; bha iad a' pòsadh 's a' toirt seachad am pòsadh, agus bha fìeadhachas agus aighear, agus ceòl, agus dannsa 's fearas-chruideachd a' dol air aghaidh. Thòisich na saighdearan ri smuainteachadh nach robh ma-dh' aithe focal firinn anns na chual' iad mu'n Dràgon; thòisich iad air cainnt an rìgh a leigeil air dì-chuimhn, agus rinn iad dearmad air faire; bha 'n aimsir bruthainneach, blàth, bha 'n airm-chatha tróm r'a ghiùlan. "Cìod an stàth dh'innis," arsa fear dhiubh, "a bhi giùlan an armachd so?" "Tha 'chlogaid" arsa 'n dara fear, "tróm, fàgaidh mi sa' bhùth i." "Tha 'n uchd-eididh so anabharach tróm" arsa fear eile, "tha mi air mo ohlaoidh-leatha." Tha 'n sgiath so anabharach doirbh r'a ghiùlan, "arsa' na t-ath-fhear. "Tha 'm foun co teth loisgeach 's gu bheil na brògan làidir so a' milleadh mo chas," arsa fear eile, "agus gu h-àraidh cìod am feum a bhi 'gan giùlan 'nuair nach 'eil an uile bbeist air an cnala sinn sgeul ri fhaicinn? Mar so thilg iad diubh an armachd—'s gann a dh' aithnicheadh tu iad, chaill iad an dreach co mòr an déigh dhoibh dealachadh r'an armachd àillidh.

Bha aon fhear dhiubh, gu dearbh, nach do dhealaich r'a éideadh cogaidh: b'e an SAIGHDEAR DILEAS a b' ainm dha agus chuir e campar mòr air a spiorad 'nuair a mhothuich e do ghiùlan chàich. 'S minic a chuir e 'nan cuimhne brìathran an Rìgh, agus an gealladh a thug iad dha; ach rinn càch fanoid agus focaid air; thug iad ioma droch ainm tàmailteach air: "cha 'n eil ann ach an tur ghealtair" arsa' iadsan, "cha 'n eil barrachd misnich aige na naoidhean na cìche"—ach chuir e iad so uile ann an suarachas chuimhniche gach earail a fhuair e. Cha do dhealaich esan ri 'armachd; fear no teth ge robh an aimsir, cruaidh creagach no bog mòinteil ge robh an t-slighe, bhuadhach esan, ghléidh e a bhrògan air a chasan 's a chlogaid air a cheann, agus uile armachd an rìgh a chuir a mach e. Chaidh so air aghart o àm gu h-àm, càch 'ga amàdadh, 'ga chàineadh 's a' deanamh focaid air, agus làn chinn-teach nach coinnicheadh iad an nàmhaid 's nach robh cath aca r'a

chur. Ach an uair a shaoil leo gu robh iad tèarainte 's ann bu dlùithe iad air cunnart. Bha fear do na saighdearan so a' tighin dachaidh oidhche do na h-oidhean o chuir m'hoir far an robh e ri mire 's ri sùgradh. Bha 'chuideachd a' dannsa 's a' gabhail òrain, bha mòran do chridhealas amaideach 'nam measg. Cha robh armachd air an t-saighdear, bha e 'pilleadh dhachaidh dh' ionnsuidh a bhàth air fèasgar samhraidh, a' feadaireachd 's a' crònan dhuanaig leis féin. Bha e 'cuimhneachadh air a' chuideachd chridheil a dh' fhàg e, agus a' gabhail truais d'a chompanach amaideach an SAIGHDEAR DILEAS a dh'iùlt dol maille ris, a bha do ghnàth ri faire, agus air ais 's air aghart mar fhreiceadan mu choinneamh doras a bhàth fo làn armachd. Ach ceart mar bha e mar so a' gabhail dachaidh gu h-aighearach aotrom mireagach, chual 'e faaim sa' choille dlùth dha, agus am prioba na sul, cò sheas roimhe air an t-slighe ach an Dràgon uamhasach, le' chraos fosgailte 's le 'shuilean teinneach! Bhual glùinean an t-saighdeir an aghaidh a chèile, thainig crith agus oillt air—dh' fheuch e a chlàidheamh a tharruing ach claidheamh cha robh ann. Thug an Dràgon ionnsuidh gu bhi 'na amhaich; agus 'na uamhas mór, ghlaodh an saighdear air ainm a Rìgh, ach mheataich a chridhe, agus dh' innis ni-eigin da gu 'n robh e nis taillle 's anmoch dha so a dheanamh. Thòisich e ri teicheadh, ach cha robh taobh air an tionndadh e nach robh làn do shaighdean teinndeach sgaitheach, a bha 'n Dràgon a' tilgeil. Cha robh a bhàrgan air a chasan, dh' fhàilnich a cheummannan, thuit e air an làr, agus mhillleadh agus sgriosadh a thiot' e. Ceart mar so thachair do chàch, a h-aon an déigh a chèile thuit iad, mhillleadh iad, mheartaich iad. Air tùs chuir so iongnas mór air gach aon, ach ann an ùine gheirid dhì-chuimhnich iad e, agus bha iad cho sùgrach, aighearach, mireagach 's a bha iad riann, mar nach biodh Dràgon no nàmhaid san tìr.

Thug so misneach mhór do 'n bhéisd, agus smuaintich e gum faodadh e nis oidhirp a thoirt air a' champ air fad, agus na h-uile h-aon d'a chuid naimhdean a sgrios le chèile.

Bha e 'ga chleith 's 'ga fhialach féin ann an coille dlùth do'n champ, ach cha robh 'chridhe aige 'n oidhirp a thoirt;—oir mhothaidh e an SAIGHDEAR DILEAS a' sràidimeachd air freiceadan, le 'chlàidheamh fada air a thaobh, a sgiath mhór air a ghualainn. Cheimhnich e mar bhuadhaich an rìgh 'na aghaidh leis an armachd ebeudna agus chlisg e le h-eagal.

Latha do na làithean ri teas àin na gréine, chaidh an SAIGHDEAR DILEAS a stigh do'n bhùth a leigeil 'analach, luidh e sìos agus thuit e 'na shuain. Bha càch a mach 's a stigh mu'n bhùth. Mhothach an Dràgon dha so, smuaintich e gum b'e sin an t-àm freagarach dhàsan an oidhirp a thoirt air a mhillleadh. Ghrad leum e 'mach a as a' choille le ràn uamhasach am measg nan saighdearan, a' bualadh cuid gu làr, a' reubadh feadhain eile, 'gun lìodairt thall 's a bhos mar a b' àill leis, agus gun neach dhiubh comasach air cur 'na aghaidh. Ruith iad a stigh do'n bhùth. Thog aon fhear claidheamh, ach cha robh clagaid aige; chaidh

fear eile mach le sgéith, ach cha robh claidheamh 'na làimh. Ruith fear eile mach, ach 'na chabhaig dhl-chuimhnich e a sgiath, agus cha b' fhada sheas e. Esan a chaidh a mach as engais uchoididh, leònach agus sgriosadh e an tiota; agus fear eile thainig air aghart gun a bhròzan, leònach e leis na saighdean briste puinnseanta a bha co tiugh air an làr. Bha 'r Dràgon fo mhoit mhor, air at le uaill, a' deanamb glòir ann an treuntas a neart, fo bharail gu 'n do chuir e as do fheachd an rìgh.

Ach dhùisg an SAIGHDEAR DILEAS as an t-suain chiùin anns an robh e, agus o aisling mhilis naomh a bhruadair e. Ar leis gum fac' e an Rìgh a' seasamb dlùth dha, ceart dìreach san aon éididh leis an d' thug e buaidh air an Dràgon. Bha 'n fhuil a' sìleadh o làmhan agus o 'chasan, agus chunnaic e an Dràgon, ar leis, air a' shaltairt fo bhonnabh a chas—ach ar leis gu 'n robh an Rìgh ag amharc air féin le gràdh mór, agus gu 'n cual' e e 'g ràdh. A dheagh sheirbhiseich dhilis agus mhaith, na biodh eagal ort, oir tha mise maille riut; na bi fo gheilt oir 's mise 'n Rìgh. Chliag e suas, chaidh e mach, bha e fo làn uidheam, fo làn armachd, mar dh' àithn an Rìgh dha. Lub se e fein air a dha ghlùn, ghairm e air ainm an Rìgh, agus air ball chaidh e 'n caramh na béisde. 'Nuair chunnaic an Dràgon e 'teachd dlùth, ghrad chaidh e na choinneamb. Chuireadh a' chòmhrag. Thuit.

gu tric air a ghlùinibh, agus 's ann air óigin a b' urra' dha deagh sgiath a' chreidimh a chumail suas, an aghaidh nan saighdearan teinneach sgaitheach a bha tighin air. Ach mar is trice chaidh e air a ghlùinibh, 's ann is làidire chinn e. Bha 'chomhrag a' dol air a h-aghaidh mar bha a' ghrian a' dol fodha, agus bha an deagh shaighdear an impis strìochdadh, 'nuair thuge aon ionnsuidh làidir threun; thog e a chlaideamh geur, ghairm e gu h-ard air ainm a Rìgh; bhuail e an dràgon le buille co làidir 's gu 'n d' thug e sgreuch eagalach, agus theich e air falbh; agus dh' fhàg e deagh shaighdear a Rìgh gu buadhar air blàr. An sin bha an duine treun dileas, taingeil sòlasach, agus chaidh e air ball air a ghlùinibh: thug e na h-uile buidheachas do 'n Rìgh, agus bu lèir dha coslas a mhaighstir a' teachd gu ciùin sàmlach, mar blis dealt an anmoich a' braonadh air an t-saoghal, agus chual' e a ghuth, agus channaic e a ghnùis, agus dh' fhiosraich e gu 'n robh an aisling a chunnaic e fìor. Dh' fhàiltich se e; thog e leis e do phaillion àillidh ard, agus ghabh e a chòmhnuidh shòlasach gu sìorruidh an làthair an Rìgh, san tìr aoibhnnich bheannaichte far nach faod nàmhaid no buaireas teachd gu bràth a stigh.

A nis mo chàirdean òga, innsibh dhomh ciod is ciall do 'n sgeulachd so? fuasglaidh a' chùis tha filte anns na dh' innis mi. A chum cuideachadh leibh chum so a dheanamh, fòglaidh an soisgeal, Litir an Abstoil Phòil chum nan Eph. an 6th caib. “Cuiribh umaidh uile armachd Dhé, chum gu 'n bi sibh comasach air seasamh an aghaidh cuilbheirtean an diabhail—oir cha 'n eil sinn a' gleachdadh amhàin ri fuil agus feòil, ach ri uachdranachdaibh, ri cumhachdaibh, ri riaghlairibh dorchadais an t-saoghail so, ri aing-

idheachd spioradail ann an ionadaibh àrda—Uime sin, glacaibh do ur n-ionnsuidh uile armachd Dhé, chum gum bi sibh comasach air seasamh an aghaidh, a' *bhuairidh* san droch là, agus air dhuibh na h-uile nithe dheanamh chum seasamh. Seasaibh nime sin, air bhì do ur leasraidh air an crioslachadh le fìrion, agus uchd-eididh na fireantachd umaibh; agus ullachadh soisgeil na sìthe, mar bhrògan agaibh air bhuir cosaibh; thar gach uile ni, a' glacadh do 'ur n-ionnsuidh sgéithe a' chreidimh, leis am bi sibh comasach air uile shaighde teinnteach an droch *Spioraid* a mhùchadh; agus glacaibh clogaid na slàinte agus claidheamh an Spioraid, ni a's e focal Dhé: a' deanamh ùrnuigh a ghnàth leis gach uile ghnè ùrnuigh agus asluchaidh san Spiorad, agus a' deanamh faire chum an nì so fein maille ris gach uile bhuanachadh agus ghuidheadh airson nan naomh uile."

Có e an rìgh a chuir an cath, agus tha 'cùr a mach a shaighdearan? Tha a phobull, iadsan tha 'nam buill do 'n Eaglais. Có e an Dràgon? Tha nàmhaid mhòr an domhain, a tha dol mn 'n cùairt mar léomhann garg, a' feuchainn có a dh' fhaodas e a reubadh. Có tha tèarainte? Iadsan a tha ri faire agus ri ùrnuigh, air an éideadh le uile armachd Dhé. Có tha 'n cunnart an t-armachd so chur dhiùbh? Tha gach aon tha ullamh gu fàs sgith, agus a' deanamh dearmad air faire agus ùrnuigh a dheanamh. Ciod a thachras? Milleadh agus sgrios, bàs agus truaighe shlòrnidh.

Ciod is còir dhuinn a dheanamh? Leugh ann an litir Sheu-mais IV. 7. Cuiribh an aghaidh an diabhuil agns teichidh e uaibh.

LATHA DEIREANNACH NA BLIADHNA.

Tha 'n Leabhar Naomh ag ràdh, gu bheil *gach nì 'na thràth, agus am aig gach rùn fuidh nèamh*. Am bitheantas tha Oidhche-choinnle, no oidhche mu dheireadh na bliadhna, air a caitheamh ann am faoineis anu am fearas-chuideachd dhiomhain agus amaid-each; ach iadsan a thainig gu aois, no a dhùisg Dia gu so a mhothuchadh, a choinnich an cuibhrionn féin do dheuchainnean an t-saoghail so, bithidh iad déigheil air a' chuid mu dheire do 'n bhliadhna chur seachad gu stòlda mothuchail ciallach. Is math an t-àm e gu ùrnuigh, gu féin-chonaltradh, agus féin-cheasnachadh. Cia luthad smuain chudthromach tha air an dùsgadh san inntinn air an latha mu dheireadh do 'n bhliadhn'-dìr! Chaidh bliadhna eile seachad, agus 'na turas agus air a siubhal, ghiùlain i mise air m' aghaidh nì's dlùithe air an t-siorruidheachd d' am bheil mi a' triall, nì's faigse air mo dhachaidh bhith-bhuan. Ciod an sgeul a ghiùlain i leatha do néamh?

Bha a' bhliadhna chaidh seachad 'na bliadhna thròcaireach dhòmhsa—O cia lìonmhor, cia riaghailteach, cia luachmhor, na tochairan a leig Freasdal caomh cairdeil an Uile-chumhachdaich am charamh! An aithris mi iad? Nam feuchainn so a dheanamh, O! e' àit an tòisichinn?

“ Air t' uile thròcair, O mo Dhia,
Tra dhearcas mi gu dlùth,
A' mosgladh suas tha m' anam blàth
Le h-ìoghnadh, gràdh a's cliù.”

Rinn a' mhaduinn, am feasgar, meadhon là agus meadhon-eidhe, dearbhadh a thoirt domh air maithreas agus dìlseachd Dhé. O! ciod a dh' iocas mi dha airson lìonmhorachd a thròcairean caomh?

Ach a' bhliadhna chaidh seachad bha i air a comharrachadh a mach, mar an ceudna, mar bhliadhna anrs na thoilich an 'Tighearna deuchainnean tróm a leigeil an caramh móran dhaoine—do dh-ìomadh aon bha i 'na bliadhna bhrònach. Mur a robh i mar so dhòmhsa, bha i mar so do mhiltibh: is iomada banntrach thrugh tha an nochd a' caoidh còmpanach a h-òige, leis an d' thug i 'stigh le cridhealas a' bhliadhna 'dh' fhalbh, a tha 'nochd gun fhear-taice a' shoghalta, a' caoidh 'na h-aonar; 's iomad leanabh tha 'g ionndrain athar no màthar a b' àbhaist, air tùs na bliadhna-chaidh seachad, comharaichean-gaoil a thoirt a stigh d' an ionnsuidh, agus am feasgar a dhùnadh le seanachas taitneach, no le ùrnuigh chràbhach; agus is ioma pàranta tùrsach, brònach, tha 'n nochd ag ionndrain mic no nighin a dh' fhàiltich iad gu cridheil gràdhach, suilbhearra toiseach na bliadhna chaidh seachad, a tha 'n nochd gu fuar, iosa! san leabaidh chaoll chumhainn. 'S minig, sa' bhliadhna chaidh seachad, a lean sinn do 'n uaigh cuirp na feadhnaich air an robh sinn eòlach, agus air am faca sinn an fhòid ghorm no an leac thróm air a caramh.

Ciamar tha mise' làthair? An ann gu bheil mi nì's neartmhoire, nì's seòlta nì's glioca, nì's tréine na càch? An ann do bhrìgh gu bheil mi nì's toilleannaiche? O cha'n ann! Is ann do thròcairean Dhé, an Tighearna, nach 'eil sinn air ar caitheamh—a chionn nach 'eil fàillinn air a thròcairibh.

An robh a' bhliadhna chaidh seachad 'na bliadhna dheuchainneach do mhóran? Cò air nach d' amais a chuibhrionna féin do thriobluiden na beatha so?—deuchainnean 'nan teaghlaichean deuchainnean 'nan coluinn, 'nam maoin shaoghalta, no 'nan anama? Theagamh gu 'n d' thainig iad air muin a chéile, gu 'n do bhuail iad mar an tonn air muin tuinn. Nam bu léur do chuid a dhaoine sa' bhliadhna chaidh seachad na bha 'feitheamh orra, gun teagamh bhristeadh e an cridheachan: gidheadh, thainig na deuchainnean orra, sheas iad iad—tha iad beò, agus maith dh-aidhte strìachdte fo làimh Dhe.

Sa' bhliadhna chaidh seachad, O 's iomad sochair a shealbhaich sinn!—dà shàbaid dheug agus da fhichead! Ciod am feum a rinn mi diùbh? 'S iomadh searmoin mhaith dhùrachdach, ghràdhach, dhileas, a chuala mi. Ciod am maith a bhuannaich mi? Se mo Bhlobull—na lèugh mi e? na smuaintich mi uime? na lèugh mi e le ùrnuigh, le féin-rannseuchadh le cridhe stòlda taingeil, siambach? A' bheil mi 'ga thuigsian nì's fearr na rinn mi aig

toiseach na bliadhna? A' bheil e ni's luachmhoire ann am bheachd? Ciamar a chuir mi seachad gach cothrom agus aimsir air son ùrnigh? Am d' rinn mi maith 'nuair a bha cothrom agam? Ma bha mi saothaireach, dìchiollach, ciod thug orm a bli mar sin ciod an cionfàth bha 'm bheachd? Am bheil mi spioradail ann am ionninn mar bu chòir dhomh? An d' fhèuch mi 'coguis shaor an làthair Dhé agus dhaoine a chumail? Tha mi a' gluasad gu luath chum sìorruidheachd. Am] bheil mi ni's uidheamaichte air son na staid sin na bha mi toiseach na bliadhna chaidh seachad? Ciod iad mo dhòchais? An seas iad leaba bàis? 'Bheil barrachd gràidh agam do Chrìosd? Am bheil mi a' leigeil mo thaic air le barrachd creidimh na b' àbhaist domh? agus a' turraing mo bheatha 's mo neart 's mo dhòchais uaithe? Am bheil mo shùil ri a theachd? So na ceistean bu chòir dhomh a chur orm féin air an oidhche ma dheireadh do 'n bhliadhna. Tha cuid do m' tharuis seachad;—theid mi stigh do m' sheòmar dìomhair, dùinidh mi mo dhorus orm féin, aidichidh mi mo pheacannan, iarraidh mi barrachd gràis, ath-ùraichidh mi mo gheallaidhean, càiridh mi m' anam a rithist an làimh an 'Tì Àrd agus naomha tha comasach air cùram a ghabhail deth; agus earbaidh mi mi féin ris airson na bliadhna ta romham.

Ach math-dh' aoite gu 'n do thòisich mi a' bhliadhna dh' fhàlbh ann an ainmheadas ri Dia. Am bheil mi nis air m' iompachadh? Thòisich mi a' bhliadhna ann am pheacach mór,—am bheil mi nis an aithreachas bochd, ìosal, iriosal, ag iarraidh tròcair trid an t-Shlannuigheir—air neo am bheil mi fhathast mar a bhà mi? Na dhruid mi mo shùilean an aghaidh an t-solais, agus mo chlasan an aghaidh guth na tròcair? Na chuir mi an aghaidh Spiorad nan gràs, agus na shaltair mi fu m' chasan fuil Mhic Dhé? agus mar so an robh mi a' càrnadh a suas feirge airson latha na feirge? Tha mi gun teagamh nis dlùithe do shìorruidheachd na bha mi, ach am bheil mi uidhimichte air a chionn? Tha mi nis dlùth air breitheanas, ach am bheil mi ni's uidhimichte? 'Nuair thòisich a' bhliadhna thabhairt guth na tròcair. *A Thighearna leig leis, coomhaire e an aom bhliadhna so fhathast*:—ach mar toir e mach toradh, georr sìos e, d' arson a bhiodh e 'na uallach air an talamh? Chaidh a' bhliadhna seachad, ach a' bheil meas air a' chràibh neo-thòraich ach mar a b' àbhaist di. 'S iomadach gealladh a thug mi seachad, 's iomad rùn math a rinn mi—ach e' àit am bheil iad? Mar neul na maidne, no mar dhruichd moch chaidh iad seachad.

An digh an latha mu dheireadh do'n bhliadhna, tha so a' toirt gu m' bheachd latha deireannach mo bheatha, agus latha deireannach an t-saoghail. Thig latha deireannach mo bheatha gu cinnteach. O cia luath tha e' teachd orm! Cò 's urrainn 'innseadh dhomh cia dlùth 's a tha mi air an usigh? Na bliadhnaichean a chaidh seachad, am bheil iad ach mar leud boise? Cia tearc iad tha 'feitheamh orm! theagamh nach 'eil ach ceum eadar mi 's am bàs. Nam b' urrainn teachdair o nèamh labhairt riumsa am màireach, theagamh gum bi so a chaisnt. *Air a' bhliadhna so gheibh thu gu*

cinnteach bàs. Nam biodh fiosachd aig duoinne, theagamh gu'n innseadh e dhomh ciod am bùth anns a' bheil mo leine-bhàis, ciod an t-àit an nòchd am bheil an giuthas a ni mo chiste. O ! bu chòir so mo smuaintean, a's stòlda a dhùsgadh.

Smuaintich air an latha dheireannach, a pheacaich ! Tha e' teachd —mur dean thu aithreachas roimhe sin, nach uamhasach an smuainteachadh. Là a' Bhritheanais—là na h-oillt dhutsa—an sin slàn gu dilinn agus gu bràth do gach cothrom agus meadhon gràis —do gach sàbaid agus searmon agus earail agus aidmheil ! Cha 'n eil san t-sealladh so ach truaghe agus dorchadas—dorchadas truagh gu dilinn.

Ach an creidmheach an àm bàis, éisd esan. *Fàille, ars' esan, ortsa O a bhàis ! fàilt O a ghlòir !* Tha àm mo chaochlaidh air teachd. “Chòmhraig mi an deagh chòmhrag, chriochnaich mi mo thuras, gheibh mi an creidimh. O so mach taisgear fa m' chomh-air crùn fireantachd, a bheir an Tighearn, am breitheamh cothromach, dhomh san là ud : agus cha 'n ann dhomhsa amhàin ach dhoibh-san uile mar an ceudna, leis an ionmhuinn a theachd-san.” 2 Tim. iv. 7, 8.

Tha Latha deireannach na bliadhna mar earlais air latha deireannach an t-saoghail. 'S moch a rinn Enoch, an seachdamh pearsa o Adhamb, fàidheadaireachd ag ràdh, Feuch tha an Tighearn a' teachd le deich mìle d'a naomhaibh, a dheanamh breitheanais air na h-uile ; agus an sin, mar thubhairt an t-Abstol Peadar san dara litir.iii. 10. “Ach thig là an Tighearna mar ghaduiche san oidheche ; anns an téid na néamha thairis le toirm mhòir, agus anns an leagh na dùile le dian theas ; agus bithidh 'nn talamh mar an ceudna, agus na h-oibre a ta air, air an losgadh suas.”

Seadh, thig e mar ghaduiche san oidheche—O ! có 'sheasas an latha mòr sin ? Ged nach tigeadh e fad mìle tean deich mìle do mhill, do bhliadhnachian, thig e dhoimhsa uair no nair-eigin Bidh mi an sin beò, éisdidh mi a' ghairm, éiridh mi o'n uaigh, cluinnidh mi guth Mhic Dhé, éisdidh mi a' bhian shiorruidh :—an sin ath-chluinnidh mi a' bhliadhna chaidh seachad, le gach trècair agus sochair a thainig am earamh, leis gach deuchainn agus gach aobhar bròia leis na thoilich Dia 'na ghliocas agus 'na thrècair mo smachdachadh. O ! C' àit an seas mi?—air an làimh dheis, no air a' làimh chlì ? An e an Tì a bhios san àm sin 'na bhreitheamh, a nis air an àm so mo Shlanuighear—mo charaid—fear mo ghaoil ? Mar so air dhomh amharc air m' ais air a' bhliadhna dh' fhalbh, agus a chum na h-aimsir mhi-chinntich tha romham, 'se mo rùn, ann an earbas air gràs Dhé chum cuideachadh leam, tòiseachadh as ùr, agus mo shlighe a ghabhail gu dìreach, réidh, seasmhach, furachail air m' aghart chum Nèamh. A Thighearna cuidich leam !

T E A S.

Thubhairt sinn cheana gu 'n siabhail teas bho aon rud gu rud

eile tre Ghathachadh, agus sin gun na rudan bhi 'beantuinn do cheile. Ma chuirear an lamh astar fo pheileir teth iarunn air a chrochadh ann an seòmar, grad fhairear an teas; shiubhail e bho'n iarunn gus an làmh, ach ciamar; tha 'na Ghathaibh. Their sibh, gum feud so tachairt tre Bheantuinn, a chionn gu bheil gaath 'no athar an t-seòmair an taic na làimhe agus an iarunn, agus gum feud an teas siubhal bho'n iarunn do dh-athar an t-seòmair agus uith so dh' ionnsuidh na làimhe. Cuimhnicheamaid gidheadh nach siubhail teas ach gle mhall tre athar ciùin, agus mar is mò a theasnichear an t-athar gur ann is mò a dhireas e, agus a ghiùlain-eas e an teas bho'n làimh. A thuillidh air so, dhearbhadh dhuinn gu soilleir le deuchainnean a chaidh a dheanadh le piob-thaosgaidh an athair (air pump) gu'n siubhail teas 'na Ghathaibh trì uairean nis luaithe anus a' phìob ud as an deachaidh an t-athar a thaomadh, na ni e anns an athar. Nuair a tha Teas a' falbh 'na ghathaibh bho rud teth gu rud fuar, tha 'n ni fuar an dara cuid 'ga thilgeadh uith no tha e' ga shùghadh. Cha 'n eil an ni a tha 'tilgeadh air ais an teas air a theasachadh, ach tha do thachair so do'n ni a tha 'sùghadh an teas. Tha dath ri mòran mùthaidh a thaobh Gathan teas. Bho dheuchainnean a rinn an Ridire Leslie le bocsa ceathramanach do dh-iarunnn geal, a bh' air a lìonadh le uisge teth agus aig an robh aon taobh air a dhubhadh le dubh bhros, an dara taobh air a chòmhdachadh le paiper geal, an tréas taobh le gloine soilleir agus an ceathramh taobh do'n iarunn gheal dheal-rach gun chòmhdach sam bith, dhearbhadh, gu'n do shiubhail an teas bho'n taobh dhubh aig ruith 98, bho'n ghloine aig ruith 90, agus bho'n iarunn gheal aig ruith 12. Thugadh fa'near gur iad na rudan as mò a shùigheas gathan teas, is luaithe, bheir seachad iad; agus gur iadsan is mò a thilgeas bho'n aghaidh iad mar a tha miotailtean dealrach no còmhdach geal, is maille bheir seachad iad. Chomhdhaighnich an t-olladh *Franklin* deuchainnean Leslie ann an dòigh co furasd agus gum feud neach air bith an ath-dheanadh. Air là grianach geamhraidh ghabh e ceithir criomagan do dh'eudach olladh air' mìlùthadh dath—Dubh—Gorm—Donn—Geal, leag e iad làmh ri cheile air an t-sneachd agus dh' fhag e an sin iad—Aig ceann beagan uairean bha a' chriomag dhubh air dol fada fodha, bha 'n gorm goirid o bhi co ìosal, bha 'n donn beagan ni b' àirde na 'n gorm agus bha 'n geal air uachdar an t-sneachd a mar a dh' fhàgadh e. Tha so a' leigeadh ris duinn gu'n robh gathan teas na grèine air an sùghadh leis na criomagan dorcha, gun do leagh iad an sneachd a bha fòdha agus mar bu doirche gur h-ann bu mhò; nuair a bha 'n geal a tilgeadh air ais nan gathan, 's cha 'nann 'gan sùghadh. Dhearbh an Ridire *Davy* so air dòigh eile; ghabh e sèa criomagan ceithir-choarnach do shìte chopair mu oirleach air meud. Bha aon taobh dhiubh gun chòmhdach air bith, nuair a bha an taobh eile air a dhath aig 1st le Geal, aig 2nd le Buidhe, aig 3rd le Dearg; aig 4th le Ùaine; aig 5th le Gorm; agus aig 6th le Dubh. Air teis-meadhoin an taobh chopair do gach criomag chuir e beagan do shabh-cheireach agus

nochd e ris a' ghréin na taobhan dathaichte do gach fear dhiubh gu cothromach. Leagh an sàbh air taobh iochdair an dubh an toiseach, agus air na dathan a leanas a réir an orduigh. Gorm, naine, Dearg, Buidhe, Geal. Cha robh a bheag air bith do mhàthradh air sàbh an fhir ghil nuair a bha sàbh an fhir dhubh leaghta. Tuigear a nis c' arsan a ghleidheas coire deàlrach prais ne iarainn geal, uisge ni's faide teth na ni fear salach le stùr meirg, sgrobadh no sùidh; bithidh an Ti ne 'n coffi a theid a bhogadh sa' phoit dheàlrach mhiotailt ni's brighmhoire na ann an seòrsa poit sam bith eile. Tha 'phoit-thi dhubh chreadha a' leigeadh teas an uisge air falbh nis luaithe na dheanadh poit gheal don t-seòrsa ud, ach bithidh so duilich a chreidsinn le mnathan coire na dùthcha a tha cleachdadh a bhi 'còmhachadh na poit Thi le eudach gorm olla, an da chuid airson a gleidheadh teth, agus a falach bho na coimhearsnaich. Is beag a tha is e 'smuainteachadh gu bheil an còmhachadh dorchha olla so a' giùlan an teas air falbh an àite bhi 'ga chumail a stigh. Gabhaidh uisge tuillidh ùine g'a theasachadh, agus buntàta ga bhrùicheadh ann am poit ùr gun sùidh (a chionn gu bheil an teas 'ga thilgadh air ais le màs deàlrach na poite) na' ni iad ann am poit aig am bheil an màs air a dheagh dhubhadh le sùidh. Anns na togailibh a th' air an teasachadh le uisge teth no le smùid an uisge (*Steam*) bu chòir do na pioban a bhi air an gealachadh fad an rathaid gus an ruig iad na seòmraichean a tha ri'n teasachadh far am bu chòir doibh bhi air an dubhadh. Tha Nàdur a' leigeadh ris duinn anns gach cèarna gu bheil so fìor. San rioghachdan teth tha dath nan daoine dorchha, agus tha an craicinn sliogach. Tha an dath dorchha feumail airson teas an cuirp a tha ro mhòr sna cearnaibh teth, a ghiùlan air falbh gu grad, agus tha an slioghadh a' bualadh air ais teas na gréine. Sna rioghachdan fuar, a ris, bu chòir do'n eiddidh bhi geal, a chionn gu'n càim e stigh teas a' chuirp (oir sna cearnaibh ud, gu sonruichte sa' gheamhradh tha teas na gréine fann. San rioghachd so tha 'n geal 'ga chaitheadh san t-samhradh, agus dubh sa' gheamhradh, agus c' arson? cha 'nann a chionn gu bheil eudach dubh ni's blàithe na eudach geal ach a chionn gu bheil móran uisge a' sìleadh san àite agus nach gabh geal gleidheadh gian, oir tha fìos aig na h' uile gu bheil stocainn dhubh ni's fuaisre sa' gheamhradh na stocainn gheal. Ma leanas an duine geal eisimpleir Nàdur, air dha bhi chomh-nuidh ann an dùthaich theth, bithidh a chraicinn dorchha agus a còmhachadh geal, cha 'n eil sinn a' sparradh air a chorp a smùradh le dubh bhros no' thumadh sa' choire dhubhaidh, ach chomhairlicheamaid dha léine dherch, as nach tigeadh an dath, a choir faing a chraicinn agus eudach geal air uachdar. Anns na rioghachdan fuar reòta mu thuath, nach 'eil agadach nam beò-chreutairean, mar a tha math-ghamhuinn, geal agus anns na h-eileanaibh *Orkney* agus taobh tuath Albaian nach 'eil a' mhaigheach a' fàs geal sa' gheamhradh agus ruadh san t-samhradh; mar is aoda tha eich dhorcha a' fas 'a ann is gile, a chionn nach 'eil fulang a' air fuachd mar a bha ann an treun an neart agus tha falt an naoi-

dheim agus a t-seann daine soilleir bho 'n cheart reusan. Mur biodh teas a' fagail an talaimh 'na gathan cha luidheadh an drùchd air. Tha 'n t-uisge a tha 'g eiridh 'na smùid no ceo ri teas an là bho aghaidh an talaimh 'nan cuaintean, 'nan lochan, agus 'nan aibhnichean a' sìonnarachadh re na h-eiche agus a' tuiteam mar dhruichd. Re an là tha 'n talamh a' gabhail a stigh teas bho'n ghréin agus 'ga thabhairt seachad a ris re na h-oidheche. Their sibh, tha fios aig gach neach air so, cha ruigear a teas sad inneadh dhùinn. Tha e fìor gu leòir gu bheil teas na gréine a' ruigheachd an talaimh san là agus 'ga fhàgail san oidheche, ach cha 'n eil e fìor gu bheil an drùchd a' tuiteam mar fhras uisge air gach rud gu coimhlionta; nam biodh so mar so, gheibhte an drùchd air gach nì; ach am faicear e air clachan, meidhean, no gaineamh mar a chitear air fàs; cha 'n fhaicear, a chionn nach falbh teas uapas an gu cabhagach 'na gathan mar a nì e bho fhàs; mar is luaithe a dh' fhalbhas teas mar sud is ann is mò am fuachd, agus mar is mò am fuachd 'ann is smò a luidheas an drùchd, cha 'n eil feum aig na rudan ud air drùchd agus cha 'n eil an Cruithear ag ordughadh nì gun fheum. Ma tha an oidheche gaother no ma tha 'n latha neulach, cha luidh drùchd; a chionn, sa' cheud clar, gu'n cum gaoth làidir teas 'o fhalbh 'na gathan, agus anns an dara car gum baa na neòil e. Chitear a nis e' arson a luidheas liath reoth air taobh stigh gloine uinneig—tha 'n gloine a' tabhairt seachad a theas 'na gathan co h-ealamh agus gu bheil e 'fas nì's fuisire na athar an t-seòmair agus gu bheil taisealachd an athair a' luidhe agus a' reothadh air. Tachairidh so nì's ealamh agus nì's mò ma dhruidear brod a stigh na h-uinneig. a chionn gu bheil teas an t-seòmair air a chumail bho'n ghloine, ach ma tha brod na h-uinneig air an taobh a muigh do'n ghloine, ennaidh e an teas bho fhalbh agus cha luidh drùchd an sin ach gann. Tha 'n gàirnealair a' còmhachadh a lusan maoth san oidheche reòta le brataibh soilleir. Tha 'n Cruith'ear a' còmhachadh an talaimh sa' gheamhradh le brat geal do shneachd a chumail a stigh a theas; nam biodh sneachda dubh bheireadh e seachad teas an talaimh an àite a gbleidheadh. Nuair a theasaichear eigh, tha i' ga leaghadh 'na h-uisge; ma ghoilear an t-uisge, fàsaidh e 'na thoit (*Steam*), agus tha e nis a' togail tuillidh ruim; tha e 'na Thoit, 1696 uairean nì's dòmhaille na bha e 'na uisge, agus 'si so a' bhuaidh a tha cur air simbhal gach carbad agus soitheach smùid. Ma chuirear làmh air iarunn toth, loisgear i, a chion gu bheil an teas a' gabhail a stigh do'n làmh tuillidh agus grad, agus a ris ma chuirear an làmh air iarunn fìor fhuar, loisgear i mar an ceudna a chionn gu bheil an teas a nis a' fagail na làimhe co ealamh agus gu bheil i air a mill-eadh. S' minic tha 'n seòladair anna cearnaibh fuar, a' losgadh a theanga no 'cheagan le beantninn do ghuuna, a' losgadh a ladharen leis an t-sneachd, agus chunnaic sinn an lighiche a' losgadh nan euslan le peileir iarunn air fhuarachadh a dh' aon obair. Gu bheil athar ag at le teas, feudaidh non air bith a dhearbhadh le aotraman leth lan do ghaoith: caireadh e taic an teine e agus

lìonar an t-aotraman : agus ma ghleidhear e fada gu leòir mar so, sgàinidh e. Ma ghabhar slat iarunn a tha freagairt do tholl ann an site iarunn, ma thoirbhear a fad agus ma theasaichear i gu geal theth, tha i ag at air chor agus nach rach i a nis tre an toll agus gun toinhaus a fad tuillidh. Air latha reòta 's minic tha amhach a' bliotail co cumhann agus nach tìg an stoipeal gloine as ; ma theasaichear an amhach, ataidh i' fàsaidh i nis farsuinge agus thig an stoipeal a mach gu furasda. Ma theasaichear aitreabh le uisge, feumaidh altan a bhi air na pìoban miotailt air chor agus gum faigh iad sìneadh 'nuair a theasaichear iad. Chunnacas, duine aineolach a ghabh os làimh tigh ceairde mòr a theasachadh le li-uisge agus a dhìchuimhnich altan fhàgail air na pìoban ; cha luaithe a theasaicheadh iadsan na dh' at iad ; spìon iad iad fein bho'n bhalla, dh' fhàs an tàthadh eudionach, ruith an t-uisge feadh an tìghe, mhillleadh am bathar agus chaidh an cèd feadh na fìdhle. Tha na postachan iarunn a tha nis 'gan uidhainneachadh airson cultaich do bhallachan beòil thighean sam bheil bùthan le uinneagan mòr, nì's faide san t-samhradh na tha iad sa' gheamhradh. Leugh sinn mu' thigh air a thogail do chlachan mòr a bh' air an ceangal ri cheile le gadan iarunn, cearn anns gach cloich. Ri teas an t-samhraidh dh' fhadaich an gād, theann na clachan beagan bhlo cheile agus fhuair gaineamh agus salachar eadar riuth ; ri fuachd a' gheamhraidh chrup an gād ach cha do phill na clachan do 'n àite a chionn gu'n robh gaineamh eadar riuth ; bha so a' dol air aghaidh bho bhliadhna gu bliadhna, gus na thuit an tìgh. Nach eil an gobhainn ann an am cruidheadh cuidhil na cartach, a' teasachadh a' chearcaill iarunn g'a dheanadh nis farsuinge mu bheil e' gachur air an fhioldh agus a nis ga fhionnarachadh ga h-ealamh a chum fìodh na cuidh le a ghlasadh gu teann.

ROB RUADH.

TÌR MHAN DIEMEIN.

Mothaichidh iadsan tha 'cleachdadh an Cuairtear a leughadh, múthaidh eadar dòigh agriobhaidh a' chunntais so agus a' chuid eile do'n leabhar ; ach b' e iarrtus an duin'-nasall a chuir g' ar n-ionnsuidh e, gu 'n rachadh a chlà bhualadh dlreach mar a agriobh ean e ; agus rinneadh sin.

A Chuairtear mo rùm

Tha thusa gan agadh deighail agus ullamh air gach fios a thoirt d'ar luchd-dùtha, aig am bheil earbsa an staid a leasachadh le imrich gu tìr chéin, cìod an tarus bu choir dhoibh a roghnachadh. Ceadach dhomhsa mo pheighinn, ge beag i, locadh as an leth, agus m' eòlas a dheanadh aithnichte dhoibh ; oir thachair dhomhsa gum faca mi le mo shuilibh fein na tha ag cur an' ceill. Aithrisidh mi 's a chiad àite a'geul firinnach agus so-fhìsreach mu thimchioll eilan Mhan Diemein. Guidheam ort, eisd gu foill ris na their mi, agus is cinnteach mi, 'n a dheigh sin, nach can thusa no neach 's am bith eile, gur àite e gus an comhairlicheadh sinne iad a dhol, mar bithadh miann againn mòr-chron a dheanadh dhoibh.

Agus ma gni na Gàidhail droch reghainn 'na dheigh sin, orra fein bhithheadh a choire, agus an dragh, agus an dolaidh a thachras. Ach mun teid sinn na 's fhaide, is còir dhuinn fios a thoirt mu dheighinn na tìre-sa, ciod an ìre 's an robh i raighe, agus ciod an ìre 's am beil i an trà-sa.

Tha an t-eilan-sa eadar an 40th agus 50th ceum ri deas air leud an t-saoghail, eadar an 145th agus 150th ceum ri soir air sgrìob mheadhain an latha 's an tùr speuradarachd ann an *Greenwich*. Tha an aimsir aca-sa ach ro-bheag gu bliith calg-dhìrach an aghaidh an aimsir againn. Tha dearbhlimeadhan an t-samhraidh aca mu nollaig, agus airde a' gheamhraidh beagan an deigh Bhealltainn. Tha a' ghrian ri tuath orra, agus uime sin tha fuachd a' teachd as an taobh deas, agus teas bho 'n taobh tuath. Tha iomadh dìnbhras eile nach ruigar leas aithris 's an àm.

Bha nair ann, gu 'n robh na h-uile ag ruith d'a h-ionnsuidh, ach chaidh an àm sin seachad. Fhuair an ciad luchd-imrich còir air fearainn air son ro-bheag ach a shaothrachadh agus mòran coghnaidh gu sin a dheanadh. Ach thanaig atharrachadh mòr bho 'n àm sin. Chaidh taghadh an fhearainn a shealbhadh, agus air an aobhar sin rinn cuid-eigin de mhuinntir saibhras a chruinnachadh. Ged tha am fearann a dh' fhàgteadh mòran na's measa, tha e mòran na's daoire. Is tearc, ro-theirc e is fhiach na's mò na crùn gach acair, ach is e da thastan-deng a chuid is lugha air an cuirteadh suas e r'a reic, agus ma dh' fhaodteadh gun eirich a' phris gu trì no ceithir uirad 's bu chòir dh' i. A' bharrachd air son, tha an t-uisge 's an t-samhradh anabarrach gann, agus duilich r'a fhaptainn;—seadh na h-aimbùichean a bha 's a gheamhraidh ag dèirteadh sìos an tur-làn mar mhaoime sléibhe, is ainm a gheibhar uirad anna 's an t-samhradh 's a chasgadh padhadh astaraich. Mafh dh' fhaodteadh gum faighar beagan ann an lag an so agus an toll an sin, ach bùrn glan nan chaochan cha'n eil ann. Mar mealta mi b' èigin do gach aon de mhuinntir Baile *Oatlands* an aimsir tioram togsaid a chur gach latha air càrn, agus uisge a ghiulan a sluic amhaing a bha trì mìl air falbh. Dh' oidhirpaich iad sin a leasachadh le tobair a chladhachadh gu doimhneachd mu 'n cuairt de dha chend troidh; agus 'n a chladhachadh b' èigin dhoibh gearradh no snaidhadh troimh craig gharail gu doimhneachd trì fichead troidh. Ged fhuair iad mu dheiradh deich troidh thar fhicheadh a dh' uisge, cha b' urrainn doibh feum a dheanadh dheth anns a' mheud 's gu'n robh e làn meirge iarunn, agus uaithe sin bha an t-anart a chaidh a nighadh ann, iar a dheargachadh 's iar a mhilladh. Bho so chithear nach fù na tobraichan tochailte no *Artesian* mar a theirar riu anns a bheurla. Ge nèonach, is fìrinnach e, gu bheil na lochan iad fein iar crìonadh 's iad tiormachadh suas. Bha Loch Fhèderic an còmhnaidh làn dh' fheartuin no dh' uisge nan speur, agus air uairibh bha e aig aon cheann ag ruith thairis air rathad mhòir a bha 'n a ghar. Chaidh bruach a dheanadh dha gus a chas-cheum a thearnadh. Bho 'n àm sin thiormaichadh e, gan ro-fhios ci mar, a tha nis iar a thomhas agus ullamh r'a reic

Agus do bhrìgh gur gairal bunaitas an eilain agus gum bheif na sreathan trian-fhiarta, is e ar barail gun d' fhuair e trompa doigh-druidhaidh dh' à féin.

Ma is e so staid na uisge is duilich r'a ràdh, nach 'eil am fiodh ion-luaidhadh. Tha an t-eilan làn choilltean, ach is e buinteanas do na crasbich, agus a chuid is mò, is bigh-chranas iad, nach urrainnar an sugh a thiermachadh asda. Air an aobhar sin, tha am fiodh air bheag stà ach airson losgnadh, agus gach uair a theid a snaidhadh no a locradh, ci b'e ùine a bhithas 's an eadrigian crionaidh agus seargaidh e air fad 's air leud. Chunnais mi tigh 's an deach urlar a dheanadh dhet, dh' fhosgail na buird uirad bho obèile, gun robh a' ghaoth ag seidadh trompa co fhuar ri toll tora, agus b' eigin statan no buird amhleathan de fhiodh a sparradh eatorra. Airson airnais agus a leithid, tha fiodh aca r'a fhaotuinn a Canada 's America thuathach.

Anis abruimaid facal m' an timehiol-san a theid air imrich, agus gan teagamh is muinntir iad aig am bheil sporan làn no sporan falamh. Dhiu-san aig am bheil airgiod fimiridh iad tuathmachd no ciopairachd a chleachdadh, agus dhiu san aig nach 'eil airgiod is luchd ceird no luchd coisnadh iad. Air an doigh sin, tha iad iar an roinn fa cheithir, gabhamaid gach aon dhiu fa seach.

Air tùs theirinn nach bu chòir do thuathanach a dbol idir do 'n duthaich ud. Chan fhaigh e ach ro-bheng fhearainn a ghiulanas cruithnachd no leithid sin de bhàrr. Chan 'eil 'san eilan uile gleann tarbhach coimbuil ri Srath-Chluaidh no ri cursaibh us coimhneadhaibh na h-Eaglais bhrice agus Ghabhraidh. Chan fhaighar ach mir fhearainn in so agus mir in sud, agus chan urrainnar na tha ann a shaethrachadh ach amhain dluth ri traigh na mara, no in gleannach nach 'eil fada uaipe. Tha eadar-mheodhan an eilain ro-fhuair, far am bheil fagadh nam beann 's nan enoc ag dunadh mach blàthas uisge na fairge. Air uairibh eile, tha iad iar an sgiursadh le gaoth loisgach as an taobh tuath, no as an airde sin tha eadar an airde tuath us airde an iar. Tha iomadh cruadhas eile ann in lorg suidhachaidh in so, is eigin a chomhlachadh agus a chothachadh. A' bharrachd air teircas na uisge, tha aca ri gleachd in aghaidh olcais is gann is aithne dhuinn aig a' bhaile, agus is e sin an reothadh samhraidh. Is minic an uair a bhithas a' chruithnachd no an eorna fo bhlàth, no fagus air abachadh gun tig n' phlaigh mhilltail so agus in aon oidheche sgriosar uile shaothar an tuathanach. Bithidh mar gum b' ann air ball gach duillag iar marbhadh 's iar fàs dubh, gan shùgh 's gan fheum; bithidh eodhan am meas, na siristean na peitcean 's na h-ubhlain iar seirgadh mar gun tilgeadh nise goil orra. Agus ma thachras gum faigh an tuathanach an bàrr air deagh uidham 'n a shabhal, bithidh a duilich a thoirt gu feill no margadh,—duilich a reic agus airgiod fhaotuinn air a skon. Chan 'eil Gleachadh na Grianag aca no Dun-eidin no Londhuinn far an faighar ceannichean air ball, agus cead pilladh daobaidh gan mhaile le sporan iar a lionadh. Chan 'eil deagh

ròidean aon no goirias ceart chum a ghluan bho 'n bhaile. In aon fhacal theirinn nach tig tuathanachd gu mhaoin a dhioladh dha air son a shaothair, 's an eilan chian ud.

Ma tha comas soirbhachadh in gnothaich 's am bith, is aon ann an arach caorach gu h-airidh agus fheadail air uairibh, ach tha iomad duilgheadas 's an rathad mun urradhoibh am fearann fhaotainn Cha ruig e leas amannachadh gum faigh e gabhaltas fearainn dh' a féin ann na's lugha dh' ùine na bliadhain gu leth. Ach bho nach urrainn e a bhith beo mar an arc no an dearc gainmhinach* le deoghaladh an adhair, is eigin d'a cur suas in tigh oeda, far am paigh e rèir mo bharaill airson na theid 'n a ghoil na's daoire no in tigh-oeda air bith ann in Glaschadh.

Suidhichamaid gun d' fhuair e fadheoidh aitreadh no àite ional-traidh, feumaidh e air a chuid is lugha-ceithir mil acair a cheannach, oir chan urrainn dh'a buannachadh le na's lugha na mil cior, a chumail suas. Tha iomcheist us spairn anam anis a toisachadh. Gheibh e na daorsanaich† airson buachaillan. Feumaidh a shuilan a bhith daonna fosgailte. Tha iadsan a tha aige mar mbeinnotar-aich gan onair, gan chreidas 's gan bhuannachd 'n an saothar. Bithidh iad nan leigtheadh leo leisg agus mi-fhaicillach agus ma dh' fhaodteadh ro-d-eigin na 's mò. Feumaidh e faire a dheanadh nach teid a chuid caorach no a chuid spreidh, ma bhithas feadail aige, a chrainnachadh le muinntir eile agus nach cuir iad an comhartha foin orra le iarainn losgach. Faodaidh so tarladh troimh mi-aire. Co a their nach 'eil amhrasan ann gun d' rinn cuid de na fuasgailtich‡ am paca suas mar sin, agus gun d' fhàs iad beartach, ged nach robh iad riamh, agus nach bith iad am feasd iar am meas mar dhaoine uasail. Is e mo dhleasdanas innseadh, nach bu choir do neach a rèir mar a chomhrach mise, tuinadh a ghabhail in so le na's lugha 'n a sporan na cuig no se mil punnd Saighanach. Is e bharaill nach 'eil uirad a' bhuannachd ri dheanadh 's a bha anns a' mhìod 's gum bheil moran dhuì-sa a rinn airgiod, no aig am bheil e an tràsa fagail an eilan agus ag gabhal dh' ionnsuidh Port Philip anns a Nùadh-mhòrthir.§ Faodar a bheachdachach gun deanadh neach aig a' bhaile no ann in tìre air bith eile buannachd air £6000. Thu sin fìor, ach cha dheanadh e uirad no ann in àm cho goirid. Ach theirinn mar faigh e airgiod no riamh, gum faigh e na tha mòran na's lachmhor. Gheibh e a chlànn iar an àrach, iar am foghlum 's iar an oilanachadh mar chlànn dhuine uasail.

* The Chameleon.

† The Convicts.—Tea e air uairibh duilich Gaidhlig fhaotainn airson nithe nach fhacas riamh air a' Ghaidhailtachd. Chan ann mar sin anns a' chuis so. Iad ann a chaidh dhìteadh agus fhogradh as an tìre fèin le binn breitheimh air son crochadhachd us singidhachd, le trallan iad de rìreadh. Tha an daorsa anns am bheil iad mòran na's mò na thachair do na daorsanaich dubh in Innesachan airde an iar. Tha an saothar agus an obair le ordugh an riaghadair iar an toirt seachad do mbeinnotar eile airson am buadh agus an garbh-cheumhadh:—agus gheibh iad dirach uirad a bhìadh 's a chumas am beatha ag crochadh r' an cuirp.

‡ The Emancipists, no an luchd fuasgailt, no iadsan a fhuair saor bho 'm binn le bhith iar am mairtheadh no le ùine am panna's a bhith iar dol seachad.

§ An Nuadh-mhòrthir, no an Nuadh-mhoirthire ri deas, Australia.

Mu thimcheiol luchd cosnaidh us luchd ceaird, cha ruigar leas mòran a radh. Chan 'eil cosnadh ri fhaighinn. Chan 'eil e r'a smuainachadh gun tugadh neach tuarasdail, an uair nach mòir nach faigh e na daorsanaich anusgaidh. Seadh bha cuid-eigin a chaidh mach bho cheann bliadhain no dhà làn-thoilichte an uair a ghabh an t-uachdranachd iad gu bhith, mar gum b' ann, 'n am maor no 'n an luchd faire us 'n an luchd coimhead thar na daorsanaich, nach 'eil iar an toirt suns do'n luchd suidhichte* ma dh' fhaodar an t-ainm sin a thoirt dhoibh. Ged fhuar iad leth-chrùn 's an lath, dheanadh tastan am feum chianda aig a' bhaile—tha aran agus na h-uile iomchuidh airson beo-shlainte cho daor.

Mu thimcheiol ceaird, tha againn r'a radh, gur abhaist do 'n t-uachdranachd an luchd ceaird a tha measg nan daorsanach a chumail 'n an lamh féin, agus an uair a bhithas feum aig neach airson luchd ceaird gu tigh a thogail, no gu obair air bith eile, theid e dh' ionnsuidh an t-òisaich no an *governor*, le paipair ath-chuinge 'na lamh, ag aithris an gnè luchd ceaird a bu mhaith leis, agus an àm a chumadh e iad, agus is abhaist do na riaghladairan an toirt seachad ann in coingheall airson am biadh an dibhe 's an garbh-chomhdach. Bho so tha e ro-fhaicsinnach nach faigh luchd ceaird ged rachadh iad in sin, ach ro bheag r'a dheanadh, agus gum b' fhearr dhoibh fairach aig a' bhaile.

Faodaidh mi nis gan teagamh a radh mar cho-dhunaidh, ci b'e àite, gus an tugainn comhairle do na Gaidhail a dhol, gun sparr-ainn orra mar fhiachaibh, nach rachadh iad gu tìr Mhan Diomein, agus tha mi in làn-earbsa gum bith to chomhairle d'a rèir.

Is mi t 'oglach dilas agus nimhil,

CUIRTEIR NAM BRUIDHACHD.

MAC 'IC RAONAILL NA CEAPACH.

Tha e coltach nach b'urradh do dhaoine bhi 'nan tàmh aig caile ri àm cogaidh o chéin. Rachadh iad o dhùthaich gu dùthaich, o thìr gu tìr, a thogail chreach, co deas 's a theid daoine 'mis gu malairt, no cosnaichean gu Galldachd.

Chuala Mac-'ic-Raonuill na Ceapach gu'n robh Fear Dheargachaidh ann an Còmball, a bha 'na churaidh ainmeil a Chlainn 'ille-bhàin, air thurus an Eirinn, oir bha iad a' dol thairis gu tric san àm sin 's a' cur air aghaidh malairt agus ghnòthuichean eadar an dà rìoghachd. Chaidhe siarmu dheas, agus creach air Srath-Eachaig. Thill Fear Dheargachaidh dhachaidh, agus air cluinntinn an call mór a thainig

* Settlers.

air am feadh a bha, e air falbh thog é air. Bha fios aige nach robh feum dha falbh gu folluiseach leis na dh' éirich leis, oir cò bha coltach ri fir dhàna fhuileach hhràigh Lochabar, 's Mac-ic Raonuill na Ceapach air an ceann? 's an robh e ri suidhe sìos an dèighja chreachadh? 'Se so a rinn e; thog e air mar dhuine bochd a bhios a' sinbhal nan dorsan. Bha 'chlaidheamh an cleith fo lùirich. Lean e gu dian air an luing, agus rug e orra aig Srachurra far an do stad iad leis an spréidh. Bha iad a' tilgeadh cloiche nàrr nuair bha e 'dol seachad. "So a sheann laoiach," arsa fear dhiubh, a' toirt dha na cloiche, "feuch do neart air sin, feumaidh tu a tilgeadh." Thilg e i gun mhòran treise chur rithe. "Feumaidh tu a feuchainn fhathast, a bhoduich." Thilg e i 's chuir e tharpa uile. Thainig fear mor garbh, agus rug é air gu caracbd. Rug fear na lùirich air, thog e o 'n làr e agus thilg e air na clacha cruaidh e. Rug Mac'Raicnuill air a ghuonna 's thilg e air a' bhodach ladurna làidir. Chrom Mac 'ille-Bhàin 's leig e seachad am peileir, thilg e seachad an lùireach, leum e nùnn—bha Mac-ic Raonuill fodha. Chuir e 'chas air a mhuineal, a chlaidheamh rùiste 'na làimh, deas gu 'shathadh ann nan éireadh a dhaoine as a leith. Thachair so nile, ann am priobadh na sùl—sheall iad le ioghnadh.

"'Thoir do bhóid 's do bhriathra dhomh," arsa Fear Dhearg-Achaidh, gu 'n till thu 'chreach 's gach nì thug thu leat gu sàbhailte dhachaidh. Rinn e sin, amhuil mar a gheall.

Tha dà nì r'a thoirt fa 'near an so, a leigeas ris gnè a's nòis dhaoine 's na h-àmaibh sin. Ciod a bheireadh air Mac'icRanuill na Ceapach dol cho fada o bhràigh Lochabar gu iochdar Chòmhaill a thogail creiche? A chionn gu 'n cuail e iomradh Fear Dhearg-Achaidh a bhi 'na dhuine làidir, 's gu b' àill leis a chreachadh agus cliù a ghàisge féin a mheudachadh. A ris, nach robh misneach Mhic-'ille-Bhàin na bu choltaiche ri neach a chaill a thùr, 'nuair a chaidh e 'na aonar an dèigh feachd? Cha' nurrainn sinn aignidhean dhaoine sna linnibh sin a bhreithneachadh; chaill e a Chuid 's bucho-ionann leis a bhi marbh 's a bhi beò. Cha ghabhadh a h-aon do na daoine foghainteach sin tàmailt airson au t-saoghail; agus b' ann le gnìomhara mór a bha cliù agus alladh air a chosnadh.

Ach tha nì eile ri 'thoirt fa 'near focal non diabh. Cha b' ann air aon luchd na spréidhe bha daoine fiachail a' togail chreach. Bha iad làn do mhór urram; bha Fear Dhearg-Achaidh cho sàbhailte 'nuair a thug Mac'icRaonuill na Ceapach 'fhocal 's ged a bhiodh e am measg a dhaoine féin.

D.

FIOS CHUM LUCHD-LEUGHaidh A' CHUAIRTEIR.

Cha 'n eil ach aon àireamh eile dhe 'n Chuairtear r'a chur a mach au uasgaidh; oir bidh a' bhliadhna 'n sin a mach. Nam b'

urra' dhuinn, cha bhiodh so mar so; ach cha 'n eil e 'nar comas; agus gu h-àraid a nis, 'nuair tha sinn r'a dheanamh ni's mò, a thaobh gum bi barrachd cosd 'na lorg. Tha mòran a ghabh e air a' bhliadna tha nis dlùth air bhi seachad, nach do phàigh e. Dh' iarramaid mar chàirdeas mòr orra so 'fhiach a chur a mach. Cha 'n eil ann ach dol gu *Post-office*, agus sèa sgillean Sasunnach a thoirt dasan a tha 'cumail a' *Phost-office*, agus bheir esan doibh ordugh air Glaschu. Tha so furaada dheanamh, 's bhiomaid fada 'nan coman, oir tha moran cosdais 'na lorg a tha air an àm r'a phàigheadh.

Tha sinn fada 'n comain an duine chòir, Iain Mac Uilleam ann an sgìreachd Steòrnabha, ann an eilean Leòbhaig; 'nuair a thuig e gu'n robh connart gu 'n stadadh an Cuairtear mur pàigheadh daoine air a shon, chaidh e do 'n *Phost-office*, thug e sèa sgillean Sasunnach seachad, agus chuireadh so d' ar n-ionnsuidh. Nan deanadh ar cairdean uile mar rinn Mac Uilleam còir, cha b' eagal do 'n Chuairtear; 's taitneach ri fhiosrachadh gu 'n d' ràinig e Canada agus NOVA SCOTIA; gu bheil Gàidheil a nis anns na h-àiteachan sin a' cruinneachadh san oidhche gheamhraidh, air asdar fada, chum a leughadh, agus gu'n d' thainig fios o chionn ghoirid air trì fichead àireamh á Ceap *Breton* a mhàin. Is culaidh-bhròin nach deanadh na ministerean Gàidhealach air feadh ar dùthcha cuideachadh leinn chum eòlas feumail a chur 'ionnsuidh nan Gàidheal theò-chridheach ann an America mu thuath.

Thug an litir shuairce chaoimhneil a fhuair sinn o Mhr Iain Mac Illeaslain ministir Phinetti ann an eilean *Prince Edward*, no Eilean Eòin, deòir air ar sùilean le fior shòlas. Mile taing dha féin 's do Chléir chaidich an àite. C.

CÒMHRADH.

(Ged tha Eachann a' labhairt air uairibh ann am fala-dhà anns a' chòmhradh so, tha gach naigheachd tha 'n Cuairtear a' toirt seachad fìor; faodar earbheadh aca.).

NAIGHEACHDAN COITCHIONN.

Eachann.—Mo bhonnag Cholluinn air a' Chuairtear, fàilte 's furan air!

Cuairtear.—Mar sin duitse, Eachann! gheibh thu do bhonnag-cholluinn mun dealach sinn. Cò tha leat an so? Cha chòid mi nach mac dhuit a th' ann, tha e cho coltach riut.

Each.—Nach nàdarra sin, "an giadh glas 's a mha-thair," mar thuit an sean fhocal.

Cua. Nach b' fhèarr a fhreagradh an gànradh geal 's an cràdh-gheadh? Ach coma' có dhiùbh, dean suidhe; tha do naigheachdan an diugh sna paipeirean na chumas ruinn fad latha.

Each.—Ma ta le'r cead, is suarach sin dhòmhas—an saoil sihh an tuisg mise na naigheachdan mar a leughar a mach iad as na paipeirean Galldu sin? ach o 'n fhuair mi greim oirbhas, oidhirpichidh mi tuisge thoirt sèda mun dealaich sinn. Nach 'eil gach iomradh cogaidh eadar Breatunn agus an Fhraing a nis seachad. 'Se sin tha iad ag ràdh riomsa.

Cua.—Gun teagamh thà air an àm, ach 'a beag an t-erad a dhùis geadh an lasair. Tha fuath anabharrach aig na Frangaich oiron; agus mur biodh rìgh ciallach, tuisgeach, seòlta thairis orra, bha 'n Roinn-Eòrpa am badaibh a chéile roimhe so.

Each.—Chuala mi daoine bha 'seanchas mu 'n chluas, ach cha do thuig mi iad, a' toirt moladh mór do luchd combhairlé na ban-rìgh do thaobh so, agus gu h-àraid do fhear-cinnidh ar màthar *Pal-Morison*, ach an saoil sibh an Gàidheal a th' ann 's an duine so?

Cua.—*Pal Morison*! Cha chuala mi riabh iomradh, air,—ach stad, tha mi 'tuingean có tha 'n ad bheachd, Palmerston nach è?

Each.—A 'cheart duine, ach chòmdaich iad ormsa gum bu Ghàidheal e; ach inneibh so dhomh, a' bheil e fìor gu'n d' thug iad dachaidh do 'n Fhraing corp Bhonaparte as an eilean chian ai an d' fhuair e bàs?

Cua.—Tha e fìor; chuir iad long-chogaidh le móran do dhaoine urramaichte a thogail a chuirp agus g' a thoirt a nall.

Each.—Air m' fhocal onarach bha beag r' a dheanamh aca a' bhreuntas mhòrach a thogail. B' fhèarr dhoibh leigeil leis a' ghràin-ealachd ghrànnda breothadh far an robh e, ach tha nis co fada bho 'n a chaochail e, nach biodh a làthair ach a chraidhneach thioram.

Cua.—Tha naoidh-bliadhna-deug o 'n chuireadh fo 'n talamh e; ach 'nuair thog iad clàr-uachdair na ciste, bha a chruth 's a choslas, seadh annagh agus fiamh 'aodainn co ùrar neo-mhùgha 'sa bha e an oidhebe shìn iad air an eisinn e! Bha e 'n sin mar ghaisgeach 'na shuain, sa' cheart uidheam agus earradh 's am b' àbhaist da dol a mach air ceann feachd na Frainge. Chlisg a luchd-eòlais air an aia.

Each.—An gille! 's iomadh aon air an d' thug esan cliageadh—b'e féin euraidh nam mille blàr; ach choinnich dithis air a fhuair buaidh—Diùc *Wellington* agus Rìgh nam fiamh, ach ciamar a thachair gu 'n robh corp an laoi ch ùrar gun bhreothadh gun bhreuntas?

Cua.—Tha sin furaasda thuigeinn. Tha fios agad ma chuireas lu cnap feòla ann an soitheach gloine far nach ruig an t-àileadh air, agus as no thogadh gach gnè àilidh a bh' ann gum mair an fheòil ùrar fhad 's a thogras tu. Mar so chunnaic mi feòil a bha fìchead bliadhna air a glasadh ann an soitheach gloine, a bha co ùrar bhlasda 's a bha i a' cheud latha chuireadh a suas i. A nis bha a' chiste-bhàis anna na chuireadh corp an duine so co dìonach dhiengmhalta 's nach faigheadh an t-àileadh a b' fhaoinne atigh; agus am beagan a bh' innte 'nuair a dhùineadh i, dbeoghail an corp a suas e. Bha e' chiste sin air a glasadh ann an cist' eile, agus 'na dhéigh sin ciste

luaidhe thar an iomlan. Mar so cha b' urrainn àileadh faotainn a stigh, agus cha robh e comasach do 'n choluinn grodadh.

Each.—Matà mo bheannachd oirbh! Siù nì nach do thuig mi riamh.

Cua.—Mar so, Eachainn, ma chuireas tu im, no ola, no créis, no geir mu thimchioll nan uibhean tha cur á Tirithe do Ghlaschu, ruigidh iad co ùrar 's an oidhche thainig iad o 'n chirc, do bhrìgh gu bheil a' chréis a' cumail an àilidh o dhol a stigh troimh phòran nan uibhean.

Each.—An d' ràinig an corp an Fhraing?

Cua.—'Se rinn sin, agus 's ann ann a bha' n tòrradh : cha d'fhuair aon rìgh a bha riabh san Fhraing tòrradh cosmhaile ris. Bha 'chiste-bhàis do 'n chéadar bhuan air a sgeadachadh le h-òr agus gach gnó loinnearachd riomhach. Bha 'n carbad air an robh an giùlan leth-cheud troidh air àirde, agus dà each dheug thar fhichead 'ga thar-ruing. Bha ceud-gu-leth-mìle saighdear fo armaibh a làthair, agus na ceudan mìle o gach cearn do 'n rìoghachd, nachdarain, uaislean, morairean agus Cléir na tìre; 's na h-uile nì a's mó shaoileadh iad na chéile chuireadh urram air a' chòmhaile.

Each.—'S cinnteach mi gur h-ann an sin a bhiodh an fhèidil 's na cearcan 's na mulchagan càise; agus na buidile; bu shealladh e gun teagamh air am b' fhiach amharc, ach nan togadh e a cheann, air m' fhocal theicheardh an Rìgh, agus iomad aon eile maille ris. An amaideachd bhochd! Cha 'n eil anns na Frangaich ach agaomairean, coilleach-ghaoithe ghogaideach a thionndas le gach oiteig. 'S beag stà dhàsan a' ghloir dhiomhain shaoghalta sin, a' ghleadhraich amaideach.

Cua.—Tha thu ceart, Eachainn: ma tha mothuchadh aig a spiorad air na tha dol air aghaidh san t-saoghal so, 's faoin 'na bheachd bòilich an tòraidh mhóir so. 'Ciod e dhàsan a nis ged robh e air an t-saoghal uile chur fodha mar bu mhiann leis, mar eil 'anam tèaruinte? Ciod e dhàsan a nis na h-aibhnichean fola 'dhóirt e? na bailtean-móra a loisg, e, na bantraichean 's na dilleadhain a rinn e chum glòir bhreugach mheallta an-t-saoghail so a chosnadh, mur 'eil a spiorad ann an glòir? Tha n tòrradh mòr so seachad—tha a chorp a ris san tìr; agus ia dòcha nach gluaisear e tuille gus an tig an latha air an éiginn do 'n mhòr 's clo 'n bheag, do 'n diol-déirce bhochd agus do rìghrean uathbreach an talmhainn, eiridh agus freagairt do Dhia.

Each.—'S ann agaibh tha 'n fhìrinn; ach innsibh dhomh an d' thainig an cogadh Turcach gu crìch? Tubaist air na trusdair! 's mi-nadúrta na béisdean a' murt 's a' marbhadh a' chéile 's e an eunlaith Thurcach féin, cha 'n eil iad cosmhaile ri éigin eile. 'S minic a chunnaic mi balachain a' cur currachd-oidheil air a' choileach-mhór, no beagan clàbair no puill air mullach a chinn, agus am prìoba na sùl, tha h-uile h-aon do chàch an sàs ann. Cha chreid mi nach do chuir iad currachd no poll air ceann Mhehemet Ali, mun do leum na Turcaich eile mar a rinn iad 'na sgòman.

Cua.—Cha 'n eil ann féin ach duine dhorrasach iorghuilleach. Thairg iad dha tòd na cùise, a' cheart chumhant a tha e nis ge b' oil leis a' gabhail. Chaill e aon àite-làidir an déigh a chéile; thuit gach

caisteal agus daingneach a bh' aige, 's mu dheireadh an t-aon bu làidire dhiubh uile, *Acra* no *Acra*, a smuaintich e e nach b'urrainn airm agus luings an t-saoghail mhóir a ghlacadh.

Each.—Cait a' bheil Baile na h-acair sin?

Cua.—Baile *Acra* is ainm dha; ceann-bhaile na tìre 's ainmeala ann an eachdraidh an t-saoghail. Air an dara taobh do 'n dùthaich so tha *Palestine*, agus *Loch-Thiberius*, agus air an taobh eile abluinn iomraiteach Iordain agus beanntan ard ainmeil Ghilboa; agus 's ann san tìr so tha *Sidon* agus *Tyre*, far na chuir clann Israeil, fad ioma bliadhna cath an aghaidh nan Canaanach. 'S ann an so tha Galilee agus iomadh àit ainmeil ann am focal Dhé. A nis 'se *Acra* ceann-bhaile na dùthcha so; tha e ceithir fichead mìle bho Ierusalem. Tha 'n daingneach so ainmeil ann an eachdraidh. Ghlacadh i le Richard I., rìgh Shasunn o cheann ochd ceud bliadhna; ach dh' fhairtlich i air Bonaparte ann an ionnaidh a thug e o cheann naoidh-blídhna-deug agus còrr. Smuaintich Mehemet Ali o 'n sheas e an duine ainmeil sin nach b'urrainn cumhachd eile làmh-an-uachdar fhaotainn air. Tha *Acra* agus an dùthaich m'a thimchioll mifhallain le iomad seòrsa siabhrais agus galair, agus encaill thruagh d' a bheil muinntir an àite buailteach. Tha aona phlàigh ghrannnda mhosach ann nach urrainn Sasunnaich a sheasamh idir; 's e sin lìontmheirachd nan deargannan; tha iad mar na meanbh-chuileagan air fèsgar bog blàth samhraidh.

Each.—Ciod a thubhairt sibh—na deargannan?

Cua.—Seadh, Eachainn, am fac' thu h-aon riabh do 'n t-seòrsa? theagamh nach 'eil na biasdan leibideach air faotainn an rathaid do Thirithe.

Each.—Air ur n-athais, a Chuairteir; chunnaic mi iad agus theagamh gu'n d'f bairich mi iad; ach chuala mi mo sheanamhair ag ràdh gur cailleadh a thainig do Thirithe á Muile, no àite ris an abair iad a' Mhorbhairne, thug ann iad: ach coma leam iad; gabhaibh air ur n-aghart—ciamar a ghlac iad Caisteal mòr *Acra*?

Cua.—Mu àirde 'n fheasgair thainig na luings a stigh do'n chala, agus tharuing iad suas mu choinneamh a' chaisteil 'nan dà shreith, an caisteal a' smùideadh orra le ceithir-cheud-gu-leth gunna mòr mar a bha iad a' dlùthachadh air. Dh' fhosgail nu luings, còrr a's fichead diubh do'n mheadachet bu mhò, an cliathaichean air an àite. Bha 'n t-areith a b' fhaide mach a' tilgeadh an t-seòrsa pheileirean ris an canar *shells*, thairis air na luings a b' fhaide 'stigh. Tha 'n seòrsa pheileirean so, no na plaoig faruinn so làn do stuth teinndeach, agus do pheileirean beaga, agus nithe sgriosail eile. Tha iad air an tilgeadh o ghunnacha-mòra tha anabharrach faruing, a suas anna na speuraibh air dhoigh 's-gu'n tuit iad sa' cheart àite 's àill leòsan ris a' bheil iad an earbsa. Co luth 's a thuiteas iad, sgàinidh iad agus tha iad anabharrach sgriosail, millteach. A nis bhà na luings a b' fhaide mach 'gan tilgeadh so thairis air bàrr chrann na seadhach bu dlùithe air tìr; bha na plaoig iarunn so a' tuiteam sa' chaisteal agus a' sgàineadh am mearg nan Turcach agus 'gan sgrios gu h-oillteil.

Bha os ceann fichead long-chogaidh uile gu léir a' losgadh air a'

bhaile mhòr so. Bha dairireach o gach gunna air cliathaidhean nan loingear, air a losgadh na h-uile dà mhionaid. Faodaidh seòrsa do bharail a bhì agad air a' ghunnairiachd so 'nuair a dh' inneas mi dhuit gu'n do thilg aon long mhòr shasunnach, ceithir mìle, cóig cead agus ochd peileirean; agus eadh d'a réir.

Bach.—Ubh ùbh! Cha seasadh Ealasaid-a'-Chunin no eilean Staffa féin ri sin gun tighin air caisteal a thogadh le cloich a's aol.

Cua.—'S dailich a ràdh cia fhad 's a sheasadh e, mur bhith gu'n do thuit a h-aon do na plaoisg iaruma dlùth do'n àite 'n robh am fùdar. Co luath 's a agàin e, las am fùdar air aghart ceum air cheum, gus an d'ràinig e 'n tigh-taisg far an robh iad 'ga ghleidheach. Ghrad las e suas agus emàid e 'n caisteal do na speuraibh, le dà-cheud-deug saighdear a bha' dlùth do'n aite. Dh'irich an toit 's an luathre dhorchas suas gu aird nan speur—bha 'n flumain na b'airde na aon tàirceanach a chualas riabh—chriothnaich am fonn 's an fhairge, mar gum biodh criththalanta mhòr ann. Staid an losgadh, bha crìoch air an obair, stroic an t-àite; agus an ceann trì no céithir a dh-uairean an déigh do'n cheud ghunna losgadh air, bha bratach bhuadhach Bhreatainn a' mnàsh san t-soirbheas thairis air ballacha briste Acrà. Chaill na Turcaich mòran dhaoine, bha na sràidean a' ruith le fuil nam marbh, 'nan sìneadh 'nan cendan, cuid gun chinn, cuid gun chos, an t-aon sealladh a b'oillteala chunnas riabh. 'Se nì a's iongataiche nach do mharbhadh ach cóig-fir-fhichead air taobh nan loingear, agus na lethcheud air an leònach.

Bach.—C'àite bheil *Ibrahim*, mac Mhehemit?

Cua.—'Nuair chualas iomradh air, bha e shuas am measg bheannatan Lebanon, le fìchead mìle fear fo armaibh: ach 's coma có dhiùbh, 's éiginn da toirt thairis.

Bach.—Tha sin cho math dha. Chl mi gu'n deachaidh 'n ceòl feadh na fìdhe air féin 's air 'athair. Thuir sibhsè so bho thoiseach a' chugaidh.

Cua.—Thubhairt: 's fhada o'n a chaidh binn na h-Eiphit amach, agus seasaidd i fìor. “ Bidh an Eiphit 'na rìoghachd suarach, bidh i suarach seach gach rìoghachd, agus cha'n sì i féin nì's nò am measg nan Cinneach.

Bach.—Ach a Chusairteir rùnaich, coid a tha iad a' deanamh ann an China, an tìr o'bheil an tì a' teachd? An d'ràinig an cabhlach Sasumach?

Cua.—Ràinig, agus ghlac iad eilean luachmhor ris an canar *Shusan* no *Chusan*. Tha 'n t-eilean so deich-mìle. fìchead air fad agus cóig-mìle-deug air leud. Tha baile-mòr san eilean so cis an can iad dluth do chala no acarsaid ghasda. 'Nuair bha 'n loingear againne a' dluthadh air tìr, bha uidheamachadh mòr do réir coslais a' dol air aghaidh am measg an t-slusigh air an eilean, mòran do shaighdearan ann an uidheam catha agus na loingear chogaidh ascan taobh nan creag le'n cliathaidhean fosgailte chum éiridh oirnn a' cheud urchar a coisgeamaid. Cha chualas a leithid do stairich riabh le drum-aichean agus inneil-thartraich eile. Rinn iad fochaid air a' cheannard shasunnach 'nuair a chuir e fios d'an ionnsuidh strìochdadh, nach

robh fòrm dhoibh seasmh a mach. Mu dheireadh leisgeadh air an àite, agus thòisich an cogadh; ach an ceann oclul mìonaidean a dh' uise, theich na Chinesich chum nan cnoc, agus dh' fhàg iad am baile-mór an lèimh nan Sasunnach. Chuireadh ant-arm air tìr, agus ghabh iad seilbh san eilean so ann an anim na ban-rìgh; agus tha bratach Bhrestunn a' snàmh san t-soirbheas, air barra-hhalla eilein Chusan, ris nach dealaich sinn, a réir coltais, an dà latha so.

Each.—Bh' ghlic a fhuaradh na Chinésich; 's fèarr teicheadh math na droch fhuireach. Cha' n' eil teagamh agam nach do theich iad gu math 's gu ro-mhath: 's luath am màs san teid an t-eagal, mar thuit an cean-fhocal.

Cua.—Tha' n t'-eilean so, *Chusan*, air a chuartaichadh le trì ceud eilean eile, cuid diubh mòr, agus cuid diubh beag. Tha balla cloiche timchioll a' bhaile-mhòir so, deich-troidhe-fichead air àirde. Cha' n' eil teagamh againn nach e thug orra dol do'n eilean so gu bheil e dlùth do chanàl tha 'dol fad an rathaid gu *Pekin*, ceann-bhaile mòr na tìre gu léir, baile anna a' bheil trì muillionan (3,000,000) do shìl, aig a' bheil balla cloiche mu timchioll deich mìle air fad, agus tha trì-fichead-mìle acair (60,000) fhearainn fo thighean agus shràidean. Sin agad baile, Eachainn; agus mun tig an ath àireamh do'n Chuairtear a mach, cha b' ioghnadh leam ged robh e ann an lèimh an airm Bhreantannach. Ma bhitheas, bidh naigheachd againn gun teagamh.

Each.—Mìle taing dhuibh! fhuair mi 'n dìngh na dh' fhàg iad domh fad mìos; ach mun dealaich sinn, an urrainn sibh lèine dhomh cìod an encaill so tha air teachd am measg na spréidh ann an Sasunn.

Cua.—Tha nì ris an abair sinn an Eàrnach, agus ann an cuid adh' àiteachan, an *conach*. Tha air an àm mòr phlàigh am measg cruidh ann an Sasunn, agus 's e cuid a' s' miosa nìs, an Albainn, agus mar thrì mìle do Ghlaschu.

Each.—'Bheil beachd agaibh ciamar tha e 'ga thaisbeanadh féin; cìod a tha iad a' cleachdadh air a slon?

Cua.—Tha e 'toiseachadh le cop no cobhar mu'n bheal laigse san druim; tha'n sgòrnan air a' san taobh a stigh, agus an teanga làn do ghuireanan beaga. Tha 'na dhéigh sin liunachadh os ceann a' chrodbhain no an ladbair agus mòran iongair a' tighin as. Mairidh so ma-dh-aoite fichead latha. 'Se 'n dòigh a' tha iad a' gabhail am bitheantas leth-phunnd do *Epsom Salts* agus leth-unnsa do phronnag ann an easaich bhlàth. Fòghuaidh so do'n mhart is mò, agus a leth so do spréidh òg. Tha cuid eile a' cleachdadh falm agus uisge. 'Se'n t-aon nì am beothach a chumail blath, pailteas còlaich, agus air uairibh brat aichur thairis orra, agus guleòir adh-easaich mheò bhlath gu tric a thoirt doibh. Tha eagal air mòran an t-im ùr no am bainne tha tighin a stigh a ghabheil; agus chuala mi 'n dìngh féin gu'n robh an galar so cumanta 'm measg nam muc.

Each.—Tha mi coma, na trusdair; 's beag an call ged nach robh mòran diùsan san tìr; ach mun fàg mi ur cuideachd, innsibh dhomh an d' fhuaradh an murtair Eirionnach amharbh an duine 'n la-roimhid air dhòigh co oibteil?

Cua.—Faodaidh tu a ràdh gu'n robh e oillteil gu dearbh, tighin

air a chùl 's gun fhocal eatorra, agus a spadadh le gèimhleig iarainn an cùl a 'chinn mar gu'n leaghadh tu mart-geamhraidh. Tha e air a ràdh gu'n do chuir iad romhpa an duine bochd a mhurtadh, agus gu'n do thilg iad crannchuir cò a dheanadh e. Thuit an crann air fear *Doolan*. Theich e, ach tha iomradh an dingh gu'n d' fhuaras greim air.

Each.—A' bhrìnd! a' bhrùid! a' chonntachd air na h-Eirionnaich, nach namhasach iad? cha mho orra duine a mhurt na cù air am biodh an cuthach. Ach c'ait an stad so? Nach h-amaideach, dall, gun tuigse na daoine móra tha air ceann na rìoghachd, a' fogradh nan Gàidheal thairis, 'g am fuadach do gach cearn do'n t-saoghal, na daoine ceanalta dlèas, a scheasachd còir agus laghama rìoghachd, agus a' toirt an all nam béisdlean cealgach, sfulteach, a chionn mas fìor gu'n oibrich, iad nì's fèarr; iad a' tighin thairis a h-Eirinn 'nam mìltean, gun duine dol air 'ais, a' toirt an arain agus a' chosnadh a lamhan nan daoine còire. Stadadh sibhse, chithera latha fhathast 's an gabh iad an cothrom féin agus a thuigear nach seas caoraich-mhór a' Ghàidhealtachd, no Eirionnaich a' Ghàildachd, àite nan daoine tapaidh, cneasda foghainteach a b' éiginn tìr an òige fhàgail, agus dachaidh a shireadh ann a coillte fàs America, no am measg fàsaichean tioram loisgeach Australia.

Faodaidh samhla teachd ri àm,

Ach 's log an gaol, is faein an làmh

Sliochd nan trenmucha'n éighear dhibhù,

San dàn cha chluinnear chaidh an cliu.]

TRÀTHAN NA GEALAIICHE.

MÌOS-DEIRIDH A' GHIEANHRAIDH, 1841.

Solus làn air an 7^{mh} là.

Ceithreamh na h-earra-dhuibh air a' cheathramh-là-déug.

Solus ùr air an dara-là-fichead.

A' cheud cheireamh air an deicheamh là-fichead.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

63, ARCADE

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; Aberdeen: George King; Dingwall: A. Keith; Dornoch: Wm. Munro; Thurso: Mrs Russell; Inverness: J. Bain, & Co.; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Paisley: A. Gardner; Greenock: A. M'Iver; Grantown: H. M'Gillray; Abernathy: D. Gordon; Dunkeld: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balachulish: J. M'Innis; Lochgilphead: N. Gillies; Fortwilliam: Lachlan Cameron, writer. And may be had of Schoolmasters, generally, throughout the Highlands.

Edward Knull, Printer to the University, Dunlop Street.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

CRUD MHÌOS AN EARRAICH.

AN 12^a AIRREAMH.] FEBRUARY 1, 1841. [PRIS 6 SGILLÈAN.

CONTENTS:—The Rocky Isle, an Allegory, page 265.—Chinese Proverbs, 271.—Highland Legend, Cattle Lifting, 273.—Highland Legend, Punishment of a Murderer, 277.—The Mariner's Compass, 279.—Dennis Doolan, apprehension of, 281.—Saw, China, Egypt, America, Prince Edward's Island, Meeting of Parliament, 283.—Australia, Emigration to, 283.—Notices to Readers, 284.—Phases of the Moon, 284.

AN T-EILEAN CREAGACH

SGRULACHD AIRSON ÒIGRÌDH NA GAIDHEALTACHD.

Aireamh II.

Ann an aising na h-oidhche, chunnaic mi eilean creagach ag éiridh suas o mheadhon fairge bha fo bhoile le stairur agus doinn-inn mhòr. An teis-meadhon an eilein so bha beinn ard, chas chorrach, neula dorcha do ghnàth 'nan luidhe m'a mullach; agus a mach o fhìor bhàr na beinne bha lasraichean dearga ag éiridh gu h-ard, le fuaim tairneanaich, agus le dealanach eagalach. Cha 'n fhàca mi riamh eilean bu neo-thaitniche air gach dòigh. Smnain-tich mi nach robh e comasach do neach 'air bith a chòmhruidh a ghabhail ann; ach air dhomh beachdachadh air gu dlùth, mhothuich mi mòran do dh-òigrìdh a' cleasachd 's a' mireag air tràigh bhàin a' chladaich. Cha do mhothuich mi a h-aon air bith 'nam measg a thainig gu aois ach bha an òigrìdh uile air an ais 's air an aghart, cuid diubh a' cruinneachadh shligean beaga; cuid diubh a' dol a mach an còmhail nan tonn a bha 'bualadh a' chladaich, agus a' ruith romhpa gu tìr; cuid a' ruith as déigh nam faoilionnan geala 's nan gilleacha-brìde bòidheach 's nan gilleacha-tràghad guanach, cuid a' cleasachd air aon dòigh, agus cuid air dhòigh eile.

Nis chuir so iongatas mòr orm, an òigrìdh sin fhaicinn a' mireag 's a' cleasachd gu cridheil sunndach, agus a' bheinn mhòr os an ceann a' dòrtadh a mach lasraichean oillteil, agus an tairneanach 's an dealanach ag iadhadh air dhòigh co eagalach mu a gnaillibh.

Air uairibh, gu dearbh, chunnaic mi iad a' clisgeadh—a' stad—ag amharc air a chéile—a' togail do gach fala-dhà, agus fiamh an eagail 'nan aodann; ach ann an tiota beag, ghrad thòisich iad a ris, agus bha iad ceart co sunndach chridheil 's a bha iad riamh.

Air dhomh bhi toirt se uile fa 'near, chunnaic mi duine mòr eireachdail a' seasamh 'nam measg; gnùis bu fhlatthaile no a b' òirdheice cha 'n fhaca mi riabh; agus san àm cheudna bha e cho

ciùin, chàirdeil, shuairce 's nach robh sgàth no fiamh air a h-aon do na leanaban amharc 'na aodann, no a chainnt 's a chonaltradh a thoirt fa 'near.

“Mo chlann bheag,” chuala mi e 'g ràdh, “sgriosar gach aon agaibh ma dh' fhuirgheas sibh san eilean chreagach so : san àite bho chd so cha do bhuannaich duine sonas seasmhach riabh, agus cha bhuannaich gu dilinn. 'S e bàs ceann-criche gach faladh 's gach fearas-chuideachd tha 'nur measg. Luath no mall thig na lasraichean dearg ud agus an dealanach a nuas o mhullach na beinne, agus bheir iad sgrios agus bàs air gach aon a dh' fhanas san àite; agus gu teagamh air bith mur fàg sibh an t-eilean truagh so, 's mur tog sibh do 'r n-amaideachd ghòrach, sgriosar gach aon agaibh.”

Chinn an òigridh stòlda suidhichte; dh' amhairc iad air a chéile agus bheachdaich gach aon diubh air aghaidh an duine fhathast chaoimh a bha 'bruidhinn riutha: mhothuich iad gu'n robh gràdh agus tìus agus caoimhneas 'na ghnùis. Bheachdaich gach aon diubh air a' chuan, agus labhair iad r'a chéile, ag ràdh “c' àit an téid sinn? ciamar a gheibh sinn a chaoidh thairis air a' chuan mhór? snàmh cha 'n urra' dhuinn. Nach fèarr dhuinn dol air ar n-ais a chleasachd 's a chluiche gus an tig an t-àm dhuinn bàsachadh?”

Dh' amhairc an duine caomh orra, agus mar so labhair e. “Cha 'n urrainn duibh snàmh, agus cha tig an latha gheibh sibh 's so le 'r saothair no le 'r n-iunleachd féin—ach cha ruig sibh a leas fuir-each an so agus bàsachadh, oir fhuair mise dòigh dhuibh air dol as; leanaihb mise agus chì sibh ciamar.”

Thredruich e iad gu eilean ciùin slochail, taobh eile 'n rutha. Bha fè nan eun air an fhairge—na tonna beaga ri crònan tiamhaidh air an tràigh ghil—bha'n cala fàsach ciùin so làn do bhàtaichean beaga àillidh, ach cha ghiùlaineadh gach aon diubh ach aon neach air aon àm, agus bha stiùir air an deireadh agus falma-dair beag deas, aon seòl co geal ri ite na faoilinn; agus am bàrr a' chroinn bhlìg, bha bratach dhearg a' snàmh sa' ghaoith, agus snaicheantas a' chroinn-cheusda, an obair ghréis, ri 'fhaicinn san oisinn a b' àirde.

'Nuair a chunnaic na leanaban na bàtaichean beaga bòrdheach, bha iad fo aighear mòr; ach thuirt an Duine riutha, “tha cuan mòr farsuing agus cunnartach agaibh r'a ghabhail anns na bàtaiche beaga sin; cha 'n eagal duibh ma ni sibh mar a dh' iarrar oirbh, leanaihb mo chomhairle-sa, agus an sin cha dean gaoth no cuan ur milleadh, giùlainidh iad sibh gu tèaruinte thar na tonnabh naibhreach, gu tìr àluinn, tìr far nach 'eil beinn loisgeach no dealanach lasrach, no creagan eagalach, no doinnionn sgriosail; ach far a' bheil craobhan tarbhach tha 'giùlan meas luachmhor, buidhe abulch air bruachaibh nan aibhnichean ciùin. Tha na craobhan sin do ghnàth uaine 's an duilleach do ghnàth ùrar àillidh; tha na craobhan so a' toirt toraidh uapa gach uile mhìos; agus tha eadhon duilleach nan craobh chum leighis. San tìr so tha do ghnàth solus aoibhinn

agus ait—ann an sin tha òigridh a fhuair thairis air a' chuan—tha mòran do mhuinntir aosda co sona 's a b' urrainn do mhiann an anna iarraidh—anns an tìr so tha cuid d' ar pàrantabh a chaidh thairis, cuid d'ar bràithrean agus d'ar pentlraichean cuid d'ar co' aoisean gaolach—agus an sin tha mise 'do ghnàth chum faire thairis oirbh, chum ur dìon 's ur gleidheadh."

An sin bha 'n oigridh uile dednach air dol a stigh do na bàtaichean—bha esan a' cuidnachadh leò; chuir e aon an déigh a chèile dhiubh a stigh, agus thug e dhoibh mar earail, Nach robh iad ri amharc air an ais air an eilean chreagach a bha iad a' fàgail, ach gu 'n imreadh iad a bhi do ghnàth a' cumail an sùl air an tìr do'n robh iad a' dol. "'S éiginn duibh" ars' esan, "na aligean 's na dearcan fiadhaich a bha sibh a' cruinneachadh, 's éiginn am fàgail gu lèir as ur déigh, oir nam feuchadh sibh an giùlan leibh dh' éireadh triodfhortan a thaobh-eiginn duibh." 'Nuair a chuala cuid do na pàisdean so, dh' fhalbh iad, phill iad 'ionnsuidh an àite 'in b' àbhaist doibh a bhi ri cleasachd agus ri fala-dhà, agus chuir iad romhpa gun an t-eilean creagach fhàgail. Bha cuid eile do na pàisdean a dh' fheuch na aligean a chleith agus fhalach, agus an sin leum iad a stigh do na bàtaichean, a' leigeil orra gu 'n d' fhàg iad na sligean as an déigh.

'Nuair chaidh càch a stigh do na bàtaichean thug e dhoibh bocsa beag ceithir-oisneach anns an robh compaisd. "Leigidh so ris duibh do ghnàth ars' esan "an t-shlighe air an còir dhuibh stiùradh. 'S éigin duibh mise 'leantainn, agus chum so theid mi roimhibh air n' chuan; ach 'nuair thig an dorchadas oirbh, no an cèd dòmhail, agus nach urrainn duibh mise fhaicinn, no mo gabhail a thoirt fa' near, cha 'n eil agaibh ach amharc air a' chompaisd, agus seòlaidh an tarunn-art duibh an t-shlighe air a' bheil mise 'siubhal: ma leanas sibhse mi cha 'n eagal duibh." Thug e dhoibh, mar an ceudna inneal-ciùil a riun fonn monmhurach, ciùin, tiamhaidh 'nuair a shéid iad e, ribheid bhinn. "'S éiginn duibh," ars' esan, "fonn a thogail air an ribheid so 'nuair a bhios fè ann air chor's nach urrainn duibh dol air ur n-aghaidh, no 'nuair a tha 'n doinionn atmhor a' séideadh, agus an impie ur slogadh suas." Thug e dhoibh mar an ceudna, aran agus uisge, na dh' fhóghnadh air son iomad là ri teachd.

Chunnaic mi nis an cabhlach beag àluinn a' togail a mach o thìr—na sìthil gheala ghlan air an togail, agus iad uile a' leantuin ann an uisge-stiùraidh na geòla air an robh an urra chaomh, uasal, ard air an robh iad a' deannamh an gabhail. Dh' amhairc mi a rithist, agus bha iad a nis cuid diubh a' dealachadh o chèile. Bha trì no ceithir do bhàtaichean dlùth—a' leantuin eithear a' cheanntaird—'na dhéigh sin, astar farsuing anns nach robh aona bhàta—agus an sin a h-aon an sud 's an so, agus cuid mar gum biodh iad gu tur air seacharan, agus a' tréigsinn na slighe air an d' iarradh orra imeachd.

Dhlùth-bheachdaich mi air so, agus mhothaich mi gu robh iomad

ni a tharruing gu taobh iad, agus a mbeall iad chum an t-shlighe-cheart fhágail.

Bhá aon fhear a dh' amhairc as a dhéigh tiota beag an déigh dha an eladach fhágail. Chunnaic e a chompanaich bheaga a' mireag air an tràigh, chual' e an gàiricich, agus co luath 's a dh' amhairc e a rithist air a' chuan a' bha roimhe bha e dubh dorcha eagalach, air at, ar leis 'na bheannta 's 'na chruachan. Air ball dhi-chuimhnich e a' bheinn loisgeach, agus an tàirneanach eagalach agus an dealanach, agus àilleachd na tire bha roimhe, agus gach solas a ghealladh dha—Bha e 'na bbreislich—bba 'chridhe 'na dhéigh—bu mhiannach leis pilleadh; thilg e bluaith e 'n ailm, 'e cha do ghabh e umhail do 'n chompaids no do na siùil, dheoghail an cruth air falbh am bàta san robh e, ràinig i buinne coimheach bras, chunnaic mi aona mhuir mhór bhàsmhor ag éiridh m'a timchioll, agus am prioba na sùl, bhà esan agus ise air an tilgeadh air na creagan eagalach air na spealgadh am bàta, agus na chailleadh esan a bha innte.

Mhothuich mi do dhà bhàt' eile bha dol fad air seacharan; bhà farpais fheargach eatorra so, an dara h-aon a' strìgh gu bhi a' thoiseach air an aon eile—bha trod a's droch cainnt eatorra—cha robh sùil aca air bàta a' cheanntaird, ni mò air a' chompaids; agus mar so chaidh iad fad air seacharan.

Mhothuich mi bàt' eile 'gabhail gu tur air falbh o'n t-shlighe-cheart; agus thuig mi gu 'n do thachair so a chionn gu 'n robh am balachan bochd amaideach a bha innte a' cleasachd leis na sligean agus na dearcan a thug e leis o'a eilean agus a cheil e. Rinn e dearmad air an stiùir agus air na siùil, agus mar so chaidh e as an rathad. Mo thruaighe! Nam biodh e air comhairle 'ghabhail be shona bhithheadh e; ach am feadh 's a bha e mar so a' cinntas nan sligean, bhuail am bàta air a' gearr fòchàile agus chaidh i ann an tiota fodha.

Bheachdaich mi nis air na bàtaichean a bha 'leantainn a cheanntaird, agus chunnaic mi nithe chuir iongatas mór orm. Air uairibh thigeadh dorchadas mar mheadhon-oidhe mu thimcheall aon do na bàtaichean. Bha esan a bha innte 'feuchainn seannachas a chumail suas ri esan a bha 'na bàtaichean eile, agus thug so misneachd mhór dha; air uairibh eile cha robh guth r'a ehlainntian, bha 'n dorchadas bu duibhe 's bu tinnighe mu 'n cuairt di, agus cha robh fios aige-san a bha innte ciod air an deanadh e a ghabhail. Ach a dh' aindeoin so rinn e mar a dh' iarradh air; dh' amhairc e air a' chompaids, agus thigeadh gath-solais air an taruinn-airt a leigeadh ris da ciannar a stiùradh e; agus an sin ghabhadh e an t-iancaal-siùil 'na lèimh, thogadh e fonn losal, ciùin, tiamhaidh, ach anabharach millis, agus air ball dhùisgeadh misneach 'na anam, thogadh a spiorad 's cha robh eagal air ni's mò. An ceann ùine bhig dh' fhalbhadh an dorchadas, thigeadh solas aghmhor a' cluinn m'a thimchioll; agus air uairibh ar leis gum bu léir dha cruth a' charaid ghràdhach a bha e 'n leantainn, agus eadhon eladach sìochail na dùthcha shona, bheannaiche, do'n robh e a' siubhal.

Bheachdaich mi bàta beag eile, agus ar leam nach robh dèd sheirbheis aice, an seòl geal crochta ris a' chrann, i air a h-udal suas 's a sìos air aghaidh nan tonn, am feadh a bha feadhain eile gabhail seachad oirre, an sìdhl làn, 's an oiteag mar a b' àill leo, ach cha robh ise 'g'luasad oirleach air a h-aghaidh : cha robh eadhon a' bhratach dhearg féin le suaicheantas a' chroinn-cheusda r'a fhaicinn. A nis mhothuich mi a thaobh a' bhàta so, fhad 's a bha 'm balachan a bha innte ri fearas-chuideachd, nach d' thainig niread agus aon oiteag 'ghaoithe ; ach co luath 's a thog e 'inneal-ciùil, agus a chluich e gu dùrachdach air, an sin chithinn a' bhratach a' snàmh a mach o mhullach a' chroinn, an seòl geal ag at le coirbheas, agus chluinnteadh an tiota srann na geola a' gabhail gu sunndach air a h-aghaidh, a' sìubhal le fonn troi' n fhairge.

Bheachdaich mi nì eile chuir iongnas orm ; Na bàtaichean a b' fhaide air an aghaidh bha coltas na fairge air uairibh dubh dòrcha duaichni, làn ogluidheachd. Thogadh na tonnan mòra an cinn gheala, a' maoigheadh am bàta beag a shlugadh nan gabhadh i air a h-aghaidh. An sin dh' amhairceadh an seòladair òg air a' chom-paig dhilis, agus thuigeadh e nach robh fàth eagail, gum b'e a dhleasdanas gabhail air aghaidh gun sgàth 's na mill gheala mhòra chur gu dùlan. Bu mhasd dhasan gu 'n robh aige cridhe mis-neachail, agus lànfh eòlach gu stiùradh gu ceart tèaruimte romhpa ; ach so nì a chuir iongnadh ort, co luath 'e a ruigeadh e an t-àite san robh am buinne eagalach gu 'n do shin air an fhairge, agus chaidh a' gheola bheag roimhe gun chunnart gun eagail ; thainig, mar gum b' ann, sruth ùr agus soirbheas dens a ghiùlain air a h-aghaidh i nì bu luaithe na rinn i air am air bith. Ach, mo thruaighe ! dhoibhean an àite amharc air a' chompaig a dh' fheuch sìghe ùr a chuimsachadh a mach dhoibh féin, an dòchas gum b' urrainn doibh am buinne se a sheachnadh, agus bealach ciùin stoch-sil fhaotainn doibh féin ! Dh' fheuch cuid diubh so a dheanamh, ach ma dh' fheuch dhiùghail iad air a shon. Nì eile chuir iongnas orm, nach luaithe rachadh am bàta air seacharan, na leanadh bàt' eile air a déigh, agus do na h-uile h-aon diubh innte 's iad so air am bu chinntiche 'n d' thainig sgrios.

Agus a nis bheachdaich mi air trì no ceithir do bhàtaichean a dhlùth-lean r'a chèile o thoiseach. Bha gaath chitinn sheamhlach aon so o'n thog iad a mach o thir. Cha do cheinnich buinne eagalach air bith iad. Bheachdaich mi orra gu dlùth, agus thuig mi gum bu chlann an aon teaghlaich iad ; agus fad an turuis gu léir gu robh iad a' cuideachadh, a' còmhnaidh agus a' comhairleachadh a chèile ; agus thug mi fa' near ma thachair tuiteamas air bith do dh-aon aca, lochd no beud air bith, gu'n do stad iad a cuideachadh an fhir sin ; agus an àite so a chur moille sam bith orra, gur h-aon is mò a bhuadhaich iad—chaidh iad air an aghaidh le barrachd mianich agus barrachd luais.

Bha nis déigh mhór orm ceann-criche na cùis fhaicinn—agus chum so bheachdaich mi gu dlùth air na bàtaichean a bha air thoiseach. Thug mi fa' near gu'n d' thainig na h-uile h-aon diubh

stigh do bhuinne dorch, doinionnach, eagalach, a bha mar chrios ceithir thimchioll na tìre do'n robh iad a' dol, agus nach b' urrainnear a sheachnadh le h-aon seach aon. Bha am buinne so ni bu duibhe, ui bu duirche agus ui bu bhruilleanaiche do dh-aona chuid diubbh na do chuid eile; ach bha e duaichni dorch dhoibh uile; agus mhothuich mi co luath 's a ràinig iad am buinne so gum b' éiginn doibh uile dealachadh o chéile—seadh eadhon iadsan a bha 'seòladh le chéile bho'n a dh' fhàg iad tìr, b' éiginn doibh an so dealachadh, agus a h-nìle h-aon air a shon féin, gabhail troi'n bhuinne mar a b' fhearr a b' urrainn e, gun chompanach air bith maille ris. Mhothuich mi gur h-iadsan a ràinig am buinna le siùil làn, a chum an sùil gu seasmhach air a' chompaids, a sheinn gu tric air an inneil-chiùil, a dh' ith aran a' mhaighstir agus a rinn an gabhail air, a bheachdaich air mar an reull-iùil do ghnàth, gur h-iadsan a fhuair troi'n bhuinne ni b' usa agus ni bu luaithe na càch: ach thug mi fa 'near gu robh am maighstir dlùth dhoibh uile air an àm so. 'Nuair bu duibhe an oidliche 's a b' atmhòire na tonnan, bha e ni bu dlùithe dhoibh na air aon àm o'n thog iad a mach o thìr; agus bha a ghnùis chairdeil féin a' dealradh orra.

Ach cha robh am buinne so leathann—cha b' fhada bha iad a' dol troimhe, agus bha solus dealrach taobh thall deth; agus co luath 's a bha iad troimhe, ràinig iad a thiota an cala ait air an robh am miann. 'S gann a bha iad troi 'n bhuinne dhorch na chual' iad an cèil bu taitiche—buidheann mhór do leanaban sona—pàrantan a chaidh rompa—càirdean dileas do'n d' thug iad gaol—daoine naomh air an cual' iad o chionn fhada iomradh. Bha iad so uile air a' chladach ait, a' feitheamh gu fàilte chur orra. 'Nam measg sin bha bithean a' gluasad, nach fac' iad riabh an leithid le'n sùilibh roimhe sin. Bha iadsan mar an ceudna a' feitheamh riutha air tràigh a' chladaich, agus chuir iadsan mar an ceudna fàilt orra le gàirdeachas agus òrain spioradail, agus thredruich iad so iad le subhachas do phàillion glòrmhor Rìgh na tròcair; agus an sin chunnaic iad 'na shuidhe air ard-chathair rìoghail le coron glòrmhor air a cheann, a' cheart neach àghmhor, caomh agus tròcaireach, a dh' amhairc orra le caoimhneas agus gràdh mar bha iad a' mireadh air tràigh an eilein chreagaich a bha nis fada fada air falbh; chual' iad a rithist guth an Tì a dh' iarr orra teicheadh o'n bheian loisgich—chunnaic iad esan a rithist a thuirt riutha, "lean-aibh mise," a thug dhoibh solus san dorchadas, a chuidich leò latha ua fè, nach do dhibir iad an àm na stoirm, a' ghléidh iad 's a thredruich iad ro'n chuan mhòr, ro'n bhuinne bhras, a ghabh a nis a stigh iad do chuaimhneas slorruidh.

A nis mo leanabh a tha 'leughadh an sgeòil so, innis domh.

1. Co iad a' chlann ghòrach tha 'mireag 's a' cleasachd air tràigh an eilein chreagaich?

Clann nan daoine tha air am breith san t-shaoghal pheacach so.

2. Ciod tha air a chiallachadh leis a' bheinn loisgich, agus an tairneanach 's an dealanach?

Tha fearg Dhé, do ghnàth a' losgadh an aghaidh pheacach.

3. Cò e thug rabhadh do na leanaban amaideach?

An Tighearn Iosa Crìosd a tha le 'fhocal agus le 'sheirbhisich a' gairm orra teicheadh o'n fheirg a tha 'teachd.

4. Ciod iad na bàtaichean a bha air an uidheamachadh air an son?

Tha àirc Eaglais Chrìosd do'm bheil iad a' faotainn a steach nam baisteadh.

5. Ciod i a' chompaisd, agus na h-inneil-chiùil agus an t-aran agus an t-ùisge?

Focal Dhé—ùrnuigh—na sacramaidean agus uile shochairan Dhé d'a Eaglais.

6. Ciod i a' ghaoth chiùin a dhùisg an t-inneal-chiùil?

Thà gràs Spiorad Dhé a gheall e do'n Eaglais, agus a tha ri fhaotainn le ùrnuigh agus uile mheadhona gràis.

7. Ciod tha air an ciallachadh leis na h-ionadabh dorcha agus na h-àiteachan fèitheil?

Thà buaireannan agus cunnairt a' Chrìosduidh.

8. Ciod tha air a chiallachadh leis na tonnabh eagalach a bha romh na bàtaichean 's a' bagradh am milleadh?

Thà cunnartan, agus am féin-àicheadh is éiginn do 'n droing sin a chleachdadh a tha 'leantainn Chrìosd.

9. Ciod tha air a chiallachadh leis a' Bhàta chaidh air seacharan agus a chailleadh?

Thà iadsan a theid gu taobh o leantainn Chrìosd air eagal nan cunnart tha romhpa.

10. Co iad a' bhuidhionn a bha dileas agus a chuidich a chéile?

Teaghlach cràbhach gu dùrachdach a' deanamh seirbhis do Dhia.

11. Ciod è am buinne eagalach a bha 'cuartachadh na tìre do'n robh iad a' dol, agus tre'n imir do gach aon dol?—Thà am bàs.

12. Cò iad a fhuair troimhe gu furasda?

Iadsan bu naomha 's a b' ùmhaile do Dhia.

13. Cò è bha maille riutha troi 'n bhuinne?

Thà an Tighearn Iosa Crìosd le a làthaireachd ghràsmlhor.

14. Ciod an gealladh a thug e seachad do thaobh so?

"Nuair theid thu tre nan uisgeachan bithidh mise maille riut—'S mise 'n aiseirigh agus a' bheatha—an ti a chreideas annamsa, cha bhàsaich e a chaoidh."

15. Ciod an tìr d' am bheil a luchd-leamnbuinn a' triall?

Tìr na sìth—Pàras nèimh—innis ghlòrmhor nam fiath.

GNÀTH-FHOCAIL ANN AN CHINA.

Thachair na Sean-fhocail a leanas oiron, ann an leabhar a chuir eadh a mach le duine foghlumte a chaith mòran d'a ùine anns a chearn iomallaich agus iongantaich sin do 'n t-shaoghal ri 'n canar *China*. Tha gach cailleach san dùthaich eòlach air ainm na h-impeireachd mhóir so, agus mòran diubh fiosrach gur h-ann as a sin a tha 'n stuth air a' bheil iad co déigheil, an *Tea*, a' tighin; fiosrach mar an ceudna, ged a dh'òlas i féin an *Tea* as a' mheadar, gur h-

ann as a sin a tha na seithichean-*tea* is riomhaiche 'a is fearr a' tighin. Ach nì's faide na so cha 'n eil mòran eòlais aig ar luchd-dùthcha am bitheantas air *China*.

Tha 'n rioghachd so aig taobh eile an t-shaoghail, agus tha a luchd-àitich ro-dhoichiollach ni coigrich; cha 'n eil tlachd air bith aca do dhaoine bho àiteachan eile bhi tighin a ghabhail seallaidh orra, mar tha na Sasannaich a' deanamh gnach samhraidh air a' Ghàidhealtachd, agus cha 'n eil a chridhe aig coigreach a shràd a leigeil ris an dùthaich, mur bi cead aige bho 'n ard-*Empire*, cead nach 'eil idir furasda fhaotainn.

Cha 'n eil sinu aig an àm a' dol a ràdhainn a bheag mu thimchioll na dùthcha so. Ma bhitheas sinn air ar caomhnadh theagamh gu 'n innis sinn beagan do luchd-leughaidh a' Chusairteir m'a déibhinn; oir is ni nàdurra gum biodh gach aon deònach air forghais fhaotainn m'a timchioll an uair a tha cogadh a' dol air aghaidh eadar i féin agus Breatann. 'Se na theireamaid an trasa gu bheil *China* 'na rioghachd so 'na h-impireachd ro-fharsuing, agus ro-chumhachdach, gu 'bheil a slaagh mu trì ceud muillion (300,000,000) ann an àireamh, gu bheil iad o chionn linn-tean air an druidealh a mach o 'bheag a chompanas ri 'n coimhearsanaich féin san aird-an-Ear, agus nach robh riabh a bheag do chonaltradh aca ri muinntir na h-aird-an-Iar, an taobh a-muigh do bheagan reit agus eananaich. Uaithe so chithsarge b'e gliocas no eòlas a th' aca, gur h-ann 'nam measg féin a chinn e; agus tha e da rìreadh fongatach oia coomhuil a tha an dà chuid an gnàth-fhocal 's na h-òrain air a' bheil sinu uile eòlach 'nar dùthaich féin. Tha iad a bhi co coomhuil ri chèile a' dearbhadh dhuinn gum d' rinn Dia air tùs de aon fhuil uile chinnidh dhaoine; agus ciod air bith dath an aodainn, biodh e dubh no geal no buidhe, (mar tha na daoine mu'm bheil sinn a' agriobhadh) ciod air bith an àite-còmhnuidh, cia dhiùbh 's ann an Ear no 'n Iar, Tuath no Dear, c' ait air bith a' bheil iad air an càramh, cia dhiùbh tha iad teth no fuar, fliuch no tionam, gidheadh gu bheil iad a thaobh na h-intinn ro-chomhuil r'a chèile. O! b' fhèarr gu 'n tigeadh an t-am sam bitheadh iad uile le aon intinn agus aon rùn ag iarraidh na slàinte a thainig a mach á Sion!

GNÀTH-FHOCAIL.

1. "Ma dh' fhàgas tu 'n fhreumh, cinnidh am fear." Tha so a' comhairleachadh obair bhuileach a dheanamh de na nì thu, gu sònruichte a thaobh droch rùintean agus droch cleachdaidhean do chridhe.

2. "Cluinnear an cagar éig mìle' air falbh." 'Se sin, tha cluasan aig na ballachan, agus bu chòir dha so a thoirt air daoine an teagannan a chumail fo amachd.

3. "Cha luidh an t-eun ach air sona gheig—cha 'n òl an luchd ach a leòir as an abhuinn a's mò." 'Se sin tha nì's leòir co math-rí féisd—na bi 'g iarraidh tuille 's a' chòir.

4. "Cladhaich an tobar mun tig am pathadh; cuimhnich do bhreacan san latha mhath." 'Se sin biodh do lath ullamhaichte airson cruidhchais.

5. "Sguab an sneachd o d' dhorus féin, an áite bhi 'g amharc air an lia-reotha tha air tigh do choimhearsnaich." 'Se sin thoir an t-athail á d' athail féin an áite bhi 'sealltainn air an sùilmean a tha 'n sùil do bhràthar.

6. "Dh' fhóghnadh e nam biodh neach co cruidh air féin 'sa tha e air daoine eile, co cuimhnich ri daoine eile 's a tha e ris féin." 'Se sin Dean ri daoine eile mar bu mhaith leat daoine eile dhean-amh riutsa.

7. "Tha soirbheachadh 'na bheannachd do 'n ghlic; 'na mhallachd do 'n amadan."

8. "Is léir do 'n fhear a tha 'g amharc taile na' do 'n fhear a tha 'cluiche."

9. "Se meas an nì is fearr,
'Na dhéigh sin tha 'bhi mealtainn gràidh:
Tha e dona bhi fo fhuath,
Ach fad nì's miosa bhi fo thair."

10. "Cha seall fear nam bhòtuinnean air fear nam brògan." Mar an t-dean, "Cha taobh i ri fear bhrògan 's fear bhòtuinnean cha bhuaidhaich."

11. "Nuair bhios an cabar-droma crotach bidh an taobhan fur."

12. "Nuair a gheibh thu aon, iarraidh tu a dhà." 'Cò aig 's bheil gu leòir?

13. "Cha mhair am fear ach car aon ràidh,
Oha mhair an duin' ach car aon àil."

14. "Tha 'n t-iasg an doimhneachd a' chuain,
Tha 'n iolair 'n àird nan speur;
Ruigidh dubhan iasg a' chusain,
Ruigidh saighead ean nan speur;
Ach cridhe neach ge dlù cha 'n fhaic thu."

15. "Ged is goirid beatha 'n duine,
Ged nach ruig i chaoidh gu ciad;
'S co mór a chùram agus 'umhail,
'S ged bu le-san mife bliadhn."

16. "'S dona 'n combarr' air seann duine codal,
'S dona 'n combarr' air òigridh caithris."

17. "Cha chluinnear gnìomh math thar an stairsnich
Cluinnear droch-gnìomh fad air astar."

18. "Nuair tha 'n duine 'n sàmhchair,
Oha dean e cràbhadh 's cha loig e tùs;
Ach 'nuair thig latha 'n glàbhaidh,
Thaid e gu làr air a dhà ghluin."

Dìreach mar an t-òran Gàidhealach :
 “ Ge labhar *Bogaloireag* an diugh air tìr,
 Bu dìbli e 'n dé air muir :
 B' àmhhal cràbbach e 'n dé
 Do 'n fhear do nach géill e'n diugh.”

19. “ Mar a chumas an t-nisge e féin ris an t-shoitheach, cumaidh duine glic e féin ris an t-shuidheachadh sam bl e.”

20. Faodaidh mearachdan aon M.
 Do chur ré beatha fo phàrùk.”

21. “ Cha bhi esan tha 'ruagadh an fhéidh a' sealltainn an déigh na maighiche.”

22. “ 'Nuair a thuiteas a' chraobh, teichidh an sgàil.” 'Nuair a dh' fhalbhas do chumhachd, falbhaidh do luchd-mìodail.

23. “ Is fearr a thig beairteas an déigh bochduinn na bochduinn an déigh beairteis.”

24. “ Cha 'n urrainn na dée fein còmhnaidh a dheanamh ris-sam a leigeas seachad a chothrom agus 'àm.”

25. “ Dean snàmh le aon chois air a' ghrunnnd.”
 Is fhearr a bhi cinnteach na bli cailteach.

26. “ Tha briathran millis mar nimb, tha briathran searbh ro mbaith.” Mìodal agus achmhasan.

27. “ Cha toir thu dà chraicinn bhàrr anaona mhairt.”—Cha toir thu na brigsan bhàrr a' Ghàidheil; cha toir thu bho neach air bith an ni nach 'eil aige, ciod air bith cho cruaidh 's a bhitheas tu.

28. “ An nì nach dùraichd thu a chlàrsuinn,
 Gu tig dilinn na gabh làmh ann.”

29. “ Cha bhi neamhnuid deàlrach gun snaigheadh, no duine coimhlionta gun dol troimh chruaidh-chàs.”

30. “ C' àit am faic leanabh gràdh a phàrant? ” 'Na theagasg dha bhi saothreachail fein-àicheil.”

31. “ Bhuidhinn e cas, ach chaill e mart.”—'Se sin, chaidh e gu lagh agus bhuidhinn e 'chùis.

32. “ Tha gach aon cosmhuil r'a chéile thaobh nàduir, ach tha foghlum a' deanamh mòran eadar-dhealachaidh 'nan cor.”

Tha an 'so beagan do na gnàth-fhocail a tha cleachdta 'm measg muinntir China. Tha cuid diubh is math is fiach an aithris airson an gliocais, agus cuid eile tha toillteannach air aire airson co coltach 's a tha iad ris na sean-fhocail a bha cleachdta 'nar measg féin.

Cuiridh sinn a nis a sios rann no dha do dh-òran a sgrìobhadh le fear san dùthaich chéin so. Bha e a' caoidh a leannain, agus a' cur as a leith an uair a bha i bochd, agus ann an cunnart, gu 'n robh i ro-mhùirneach uime; ach an uair a chaochail sruth agus a dh' fhàs i beairteach cumbachdach, gu 'n d' rinn i mar a dheanadh

iomad guanag 'nar measg féin, a máladh a thogail 's a cùlaobh a thionndadh ris. Cha chuala sinn cia dhiùbh a bhà no nach robh an fhàistineachd a tha e a' deanamh san rann mu dheireadh fìor. Cia dhiùbh a thainig no nach d' thainig ise 'ga iarraidh, ach 's ann mar so a bha e a' caoidh, dìreach mar is minic a chuala sinn luchd nan òran againn féin a' cur an céill am bròin :

Tha 'n gleannan uaine caol na fàsaich,
 Gach nì, nis sàmhchail, sìothchail caoin ;
 Ach ghrad thain' oidhche stoirm ro ghàbhaidh,
 Clacha-meallain, nighe 's gaoth,
 'Nuair bha deuchainnean 'g ad chuartach'
 Bha do ghaol ro dhileas diù ;
 Ach le sàimh ghrad dh' fhàs thu uaibhreach
 'S dh' fhuadaich thu mi o do ghnùis.
 'S gann dh' fhainghear leat anail na h-osaig
 Tha sìubhal gu sèimh air an raon ;
 Ach tha gaothan a's beithir 'na feochan,
 Feuch ! doinionn is namhasaich' gaoir.
 'Nuair bha thu an triobluid 's an cruaidh-chàs
 Theich thu 'n sin gu luath gu m' sgàil ;
 'Nuair a fhuair thu sìth agus suaimhneas,
 Chuir thu bhnaidh mi an sin le mòr-thàir.
 Ach caochlaidh féith mhealltach do dhòchais,
 Thig doinionn ort fathast o'n ghleann,
 'Sgathas sìos gach aon lus an air bhòidhchead,
 A lùbas gach geug agus crann.
 Sin nì thu caoidh a's iarraidh dhiombain
 Air gaol an fhir ri 'n d' chuir thu cùl,
 Gaol an fhir d' an d' thug thu dìmeas,
 Le d' mhi-dhìlseachd 's le d' mhi-chliù.

G.

CREACH EADAR FHIÑEACHA GAIDHEALACH.

O cheann còrr agus seachd fichead bliadhna air ais, chaidh buidheann do chloinn Chamroin do Raineach, agus thog iad creach air fearann thighearna Shrùthain, agus ghiùlain iad leo gach mart agus each, a bha air baile sònruichte 'na òighreachd. Anna a' mbeathainn an uair a fhuair a mach gu'n do thogadh creach co mòr, chaidh Rob Bàn, mac an tuathanaich air an d' rinneadh an réubainn, air tòir chloinn Chamroin, a thug an spréidh air falbh. Bha Rob Bàn do chloinn Donnuchaidh, agus glè chairdeach do'n uachdaran. Ged nach robh ann ach òganach nach d' ràinig a làn-neart, gidheadh ghlaic e a chlaideamh, agus a thargaid, agus thog e mach an déigh luchd na creiche. Rug e orra air mullach beinne a ta eadar Raineach agus Lochabar, labhair e ri ceannard na buidhne agus dh' iarr e air spreidh 'athar a thoirt da gu h-ealamh

air aia! Dhiùltadh sin a dheanamh, le tàir air galega, agus mis-
neach an òganach! An uair a chunnais ean sin, ghlaodh a' ri
ceannard nan Camronach, "Thig an se, fhir mo ebridhe, agus
biodh fios againn co e an fear as fhearr dhian." Air da a bhi
'na mì eas-urramach, a dhiùltadh, sheidh an Camronach air leth a
'luchd-leanmhuinn, dh' àitha e dhoibh gu'n làmh a ghabhail san
tuasaid, agus gun bhuntainn gu cruaidh ris a' ghaisgeach òg, ged
a bheireadh e a' bhuidh a mach air-san. Rò dìne, 'bha diàn-
chomhrag eatorra, bha na claidhean 'gan ionnairt gu' h-àrd-chleasach
air gach taobh, bha na sr maraon calanta, alin, agus cruadalach,
ach bha e soirbh ri fhaicinn nach robh Rob Bàn ceumasach air
seasamh fad an aghaidh trom-bhuidhean an t-seann laith! Dh'
fhàilnich a neart, agus bha e dìseach chum e feic a' dhoirt suas
do'n Chamronach, an uair a fhuair e cothrom air gainge a dhean-
amh, a chuir crìoch urramach air an tuasaid. Sheas e air tolmán
beag, trid an d' fhuair e beagan os ceann a nàmhaid, agus le 'uile
neart bhuidhe e beum air a' Chamronach, a chuir 'na shìneadh e air
an làr! Air do'n bhuidheinn so fhaicinn, las an ceannach, dhùisg
aileag an cléibh le tàmhailt agus àrdan, agus chuireadh iad as do'n
òganach air ball, mur b'e gu'n tug iad an aise nach robh an ceann-
ard aca marbh, agus air an sobhar sin, chaidh iad a' feic an inn-
tinn air-san a' leòradh, dh' fhuair e an gabhadh a' bi dean-
amh air a shon! An uair a bha iad uile a' cròdhadh anu thiom-
chioll a' Chamronach, thug Rob Bàn caochan beag air a bha ri
thaobh, chum a chreachdan toimhad, agus air da a bhi 'ga chrom-
adh fein sìos gu ruigheachd air an uisge, thomh fear do na Cam-
ronach gunna ri 'cheann, ach chomadh e o leagadh air, le compan-
ach eile, a thubhairt gum b' fhearr doibh dèid a chur ann an
diòghaltas a dheanamh gu am faiceadh iad an bu bheadh dlàsan a
thuit! Bha iad uile leigte ri se a dheanamh, ach rug iad air
Rob Bàn, agus thug iad leo e fein, agus an duine a' leòradh, dh'
lonnsuidh bothain a bha goirid o làimh, agus chuir iad Rob 'na
shuidhe air fòid uaine ann an ceann shuas a' bhothain, gu am
faiceadh iad ciod a dh' eireadh d'an ceannard. Bha leaba lach-
rach air a' chranh do'n duine leòinte sa 'cheann sìle do's tigh, agus
bha a' chuideachd fein a' frithealadh dha le mòr dhùrachd! An
feadh 'sa 'bha iad a' deanamh so, chuir Rob Bàn cagar anu an
cluais caileig a bha stigh, agus dh' larr e oirre dol 'na deann-ruith
dh' ionnsuidh Rob Ruaidh Mhic Griogair, a bha 'san àm sin anns
a' choimhearsnachd, agus innseadh dha, gu'n robh fear do chloinn
Donnuchaidh 'na éiginn, ann an leithid so a dh' àite, agus nach bu
mhiste leis ean fhaicinn gu h-ealamh. Rinn a' chaileag a gnòth-
uch gu dìleas, tapaidh, agus air do Rob Ruaidh cabhag a dheanamh,
chaidh e fein agus a dhà ghille mhaol dhéug a stigh do'n bhothan,
air a' mhionaid anns an robh an Camronach a' toirt suas an deò?
Chaidh MacGriogair am measg na buidhne, chual e mar a thach-
air, thubhairt e gur tubaisteach a dh' éirich d'an ceannard, agus
dh' fhalbh e mach. Rob Bàn aige air làimh! Cha robh a chridhe
aig na Camronach a ràdh gum b' olc a rinneadh, ach bha farran

agus càmpair nach bu bheag orra 'nuair a channais iad Rob Bàn air a thèorachadh air falbh ann an tearminteachd le Rob Ruadh, gun chomas aca eadhon 'annsinneachadh air dìoghaltas 'na làthair. Cha de dhealaidh MacGriogair ri Rob Bàn gus an d' rainig iad Ruineach, agus air da a bhi an sin ann an dùthaich 'fhir-cinnidh fein, dh' àithn Rob Ruadh dha, beannachd a thoirt uaithe ann do thighearna Shruithain, agus e bhi einteach nach fhaigheadh na Camronaich a chaidh tuilleadh greim air. An déigh sin bha Rob Bàn a mach air Sliabh-an-t-iorram, agus ann am bliadhna Thearlaich, phòs e, bha toghalach tròm aige, agus rainig e ro-shean sòis! Ach bha eagal nan Camronach, am fine gaisgeil sin, co mòr air, 's nach deachaidh e riamh d'a leabaidh gun airm a bhi m'a ehlumaisig: agus cha chual e riamh dorus 'ga fhoegladh gu h-ealamb, gun a bhiodag a bhi air a tarruing, gus am faicadh e có a bha teachd!

Mar so cheireadh as do cheannard na creiche, agus mar so theasairgeadh Rob Bàn e bhàs einteach, leis an tréumalach Rob Ruadh Mac Griogair, aig nach robh coimeas 'na là agus 'na linn fein, air son tréubhantais, neirt, agus tàbhachd; agus mu thimchioll am féudar a ràdh, gum

“ Bu bhàs nàimh teachd dha 'm fagus,

Qir bu mhillteach a lasan sa' chòlg!”

SGIATHANACH.

Céud mhìos a' Gheamhraidh, 1840.

ACHAIRI MÒR PHOLLTALACH.

B'e so duine b' fhoghaintiche san aird-an-iar, 'na linn fèin; agus an t-aon fhear claidheimh a b' fhèarr, mar a chithear o na leanas.

Bha Clainn-Chalum am bràigh Latharna agus an Eadar Loch a' leanailt tighearna Loch-nan-eala. Bha fearann aca uaithe 's o thighearnaan eile mu 'thimchioll, a bha 'g éiridh leis an àm strìgh. Bha barrachd neart a's cruadail an àm feuma, na bha air uairibh do sheòltachd no 'ghliocas anns a' chinne so. Rinn iad uiread sbeum do thighearna Loch-nan-eala 's gu'n d' thug e fa 'near a agriobbadh air ard-dorus a thighe “gum fuighheadh MacCalum; dèanam ged thigeadh e le easan duine 'na achlais.” Ciod tuille b' urrainn ceann-cinnidh a dheanamh r'a dhaoine féiu? Ach tha dealachadh mòr eadar an duine tha fìoracha' còmhnaidh an àm feum, agus an duine sìothchail. Bha son do thighearnaan Loch-nan-eala aig nach robh cuimhn' air a' mhath a bhà. Cia dhiùbh a b' ann o dhàimeas no o eagal, chit sinn. Thug e bean á tìr eile, lean a comhalt' i, agus mar nach b' iognadh, fhuair e àite ann an Eadar-Loch. MacCola b' ainm dha. Bha baile eadar e féin agus fear a Chlainn-Chalum. Cha robh e co foghainteach no cho gleusda r'a choimhearsnach, agus dhùieg sin fuath a's farmad 'na chridhe dha. Chleith e a dhroch rùn, oir bha e a' feitheamh cothrom gus a choire dheanamh. Latha bha iad a' treabhadh, bha esan ag

ioman nan each 's am fear eile air a' chrann. 'S fiadhair a bha iad a' stròiceadh. Bha i làidir. Thuit an sgrìob air a h-ais; thill fear a' chrainn agus lùb e g'a togail 's g'a cur ceart. Tharruing fear na foille a bhiodag, (oir bha gach fear a' giùlan airm san àm sin) a's chuir e roimhe i, a thaobh a chùil. Dh' éigh a' bhean bhochd a bha nis 'na banntaich le clainn mhaoth, a creach, agus bhual i a basan. Ràinig i tighearna Loch-nan-eala airson dìoghaltais agus didinn. Thug an t-uachdaran togail air gu sin a dheanamh. Chaidh a bana-choimhearsnach gus a' bhaintighearna, ghabh ise leisgeul a comhalt. Cha 'n fheadta beanachd do'n mburtair. Thill a' bhean bhochd gu dubhach brònach dhachaidh, gun chòmh-nadh gun fhurtachd. Bha ise 's a cuideachd lag a' cumail suas na h-oibre mar a b' fhearr a dh' fheadadh iad.

Chuala 'm mac bu shine aice 'nuair a bha e tighin gu fìosrachadh iomradh air Achairi mór Pholltaloch. Smaointich e gu 'n ruigeadh e e, gu 'n deanadh e a ghearan ris, oir bha e fo eagal agus cùram ro 'n fhear a mharbh 'athair. "Till thusa" thuirt an duine treun ris, "gu samhach, na h-innis do neach sam bith far an robh thu. Coinnich mise aig a' Chonghaill air feasgar an earth-rath, le h-eithear a dh' aisigeas dà-fhear-dheug 's mi féin."

Dh' imich e air ais. Chuir Achairi fìos air dà-fhear-dheug do na daoine bu dilse dha, a thighin g'a ionnsuidh 'nan airm 's 'nan éideadh.

Dh' fhalbh iad an ath-la mun d' éirich reull na maidne. Ghabh iad an turus tre gheann domhain, 's gach àit iomallach uaigneach; cha b' ann airson eagail, ach chum nach rachadh fìos romhpa, 's gu'n teicheadh an coireach. An sin ghabh iad tarsuinn a' mhonaidh, a' fiaradh 's a' lùbadh san t-slighe, air chor 's nach smuainticheadh neach air bith a chitheadh gu ceann-nighe bha romhpa. Ràinig iad a' Chonghaill san duibhre: bha 'n t-eithear 'gam feitheamh; stiùr an t-ògan chum a' bhaile iad, ghlacadh am murtair 'na leabaidh a rinn e san t-sabhal, o'n àm a mharbh e a choimhearsnach. Tha 'n ciontach a ghuath fo eagal; oir nì bheil sìth o'n chumhachd sin tha 'g éiridh suas mar fhianais luth 'na aghaidh.

Chaidh a' bhean sa' bhasraich chum na baintighearna. Dhùisg ise Loch-nan-eala. Dh' fheòraich e có ghlac a comhalt'. Dh' innseadh gum b'e Achairi Mór Pholltaloch. "Ma 's è? ara' ean, "cha 'n eil feum dol air a thòir." Nuair nach b' urrainn i a' bhros-nuchadh, dh' fhalbh i féin 's na leanadh i. Thainig iad am fagus a' téarnadh o mhullach a' mhonaidh gu Loch Odha. Cha robh a chridhe aig na bha leatha aghaidh a thoirt air Achairi 's a dhaoine. An sin dh' iarr i air a' cheannard stad agus labhairt ris. Riun e sin.

"Leig leam mo chomhalta" ghuidh i air. "Cha leig." Thuit i air a glùn; cha deanadh sin feum. 'Nuair a chunnaic i nach robh math dhi ann, thill i ag ràdh "S mór am beud a's olc an airidh Achairi a bhi 'Chlainn Chaluim." Nam biodh e do chinn-eadh sam bith eile cha tugta uaipe a comhalt.

Ghiùlain iad am murtair ceangailt air each, do bhaile-mór na siorramachd, far an do dhiol e a reir ceartas Dhé agus dhaoine, ainfhiach an lagh sin a bhris e.

Tha fios aig na h-uile a chual' eachdraidh Alastair 'ic Colla, gu'n robh e 'na fhear-claidheimh iomraiteach. B'e beachd a' churaidh sin nach robh a leithid fein r'a fhaotainn. Air dhà pilltinn mu dheas, an déigh a bhratach a sgaoileadh aig muileann Ghocam-Gò, a' teicheadh do Chinntire far an d' thug e 'm blàr mu dheireadh, aig Dunàbhartaich, thachair e féin agus Achairi mór Pholltaloch air a chéile gu cruaidh gàbhaidh. An géilleadh a h-aon aca? Có dh' aidich gum b'e féin bu laige? Bha Alastair mu dheireadh sgith do'n iomairt. "A ghoisti" deir e ri Achairi ann am briathra tlà, "thug thu aoidheachd dhòmhsa roimhe so, thig leam féin a's gheibh thu dìon." "Biodh aig na h-uile fear an diugh mar a bheir e mach" fhreagair Achairi.

Thainig daoine Alastair air a chùlaobh, agus thuit an treun-laoch air a ghlùn, ach mharbh e seachd dhiubh mun do leagadh e làn chreuchdan.

D.

MU'N CHAIRT-IÙIL.

Cia feumail a' chairt-iuil do'n 'mbaraiche ann a bhí dol air astar cuain a dhionnsuidh a' chearna a's iomallaiche do'n domhan mú'n iad a' ghrian! Se so 'fhear-iuil a' seòladh air aghaidh doimhneachdan nan uisgeachan mòra, air chor as nach toir dorchadas a' mheadhoia oidhche air a thriall amaladh, no tionndadh o'n aird air am beil e deanamh. Trid an inneil fheumail so feudaidd sinn na h-earrannan a's iomallaiche do'n talamh fhiosrachadh, agus fad is leud a' chuain a thomhas. Trid na cairt-iuil tha rioghachdan malairteach, air feadh an t-saoghail ag eiridh agus a' soirbheachadh, agus aon rioghachd a' cur bathair do rioghachd eile. Amhuil sin tha 'n soisgeul siorruidh, eadhon, focal an Dé bheò, do'n t-saoghal reusonta. Trid so tha sinn a' mealtainn beannachdan a' phàrais neamhuidh, agus air ar deanamh saoi bhir le toradh an dulchaich a's fearr. Trid sud tha maraichean a' seòladh roimh fharsuingeachd a' chuain; trid so tha sinn a' seòladh gu cuan neo-chriochnach na siorruidheachd.

Tha feum na cairt-iuil ag eiridh o'n bhuaidh tharruingeach tha air a pàirteachadh ri bior na cairt-iuil, agus tha toirt oirre cuimseachadh à ghnàth ri eridhe an airde-tuath; amhuil sin tha oirdheirceas nan sgrìobtair naomha, cha' ne gú'n d'thainig iad o thoil dhaoine ach daoine naomh a labhair iad mar bha iad air an gluasad leis an Spiorad Naomh; agus uime sin treòraichidh iad na h-uile a ghèilleas d'an teagasg amhàin a dh'ionnsuidh Dhe. 'Nis, mar chompairsticheas aon mhir do mheatailt, a tha comasach air buaidh tharruing na choich-iuil a ghabhail, ri mair eile do'n mheatailt cheudna; gidheadh, ciod air bith an rathad tha bhuaidh iongantach so air a gabhail; 'nuair tha snàthad na cairt-iuil air a socrachadh gu ceart, cuimsichidh i cha'n ann ris a' chloich-iuil, ach calg-dhireach ris an airde-tuath; mar sin cha 'neil na sgrìobtuiribh no orduighean an t-soisgeil a' teagasg dhaoine foiseachadh anna sin,

ach gu éiridh suas gu Dia, ar n-ard-mhaith, agus crìoch dheireannach uile: agus a dh'ionnsuidh a' chuspair ghlòrmhoir so tha uile dheachdadh an Spioraid a' treòrachadh, agus uile sheagasg agus shearmonachadh an fhocail.

Cia cianail truagh soithach air druim a' chusain mhóir gum chairt-iuil air bord! agus cha bu lugha truaigh as cumart an t-saoghail a dheasbhuidh air foillseachadh air toil De, as eugmhaie nach fheud sinn cala na glòire fhaotainn a mach. Cìod, uime sin, meud truaigh, nan cinneachaibh sin tha faidh dhuibhre an dorchadais! agus an-ìochd-mhorachd na dream sin nach leig leis an t-sluagh bhochd aineolach sealltuinn ris an Leabhar Naomh sin auns a' bheil briathra na beatha mairionnach!

Ach, mo thruaighe! ged tha' chairt-iuil co feumail ann an dol air astar cuain a dh'ionnsuidh dhùthchannan coin, cia iomadh soitheach tha dol a dhith le ànradh a's onfhadh, no dol am-mearachd an cùntas mara, agus a' deanamh long-bhriseadh air creagan! Eadhoo, mar sin tha tachairt san t-saoghal chrìosdail, ged tha chairt-iuil uamhaidh aca cia liugha tha deanamh long-bhriseadh do dheagh choguis, a' dol am mugha le stoirmean buairidh, rè oidhche dhorch an t'seacharain, agus le bhi cur suas mearachd an aghaidh na srìnn, tha buaidh air creagan neo-ghluasadach, agus tha mar so cailte gu bràth.

Cha 'n eil a' chairt-iuil idir co feumail do'n mharàiche, 's a tha na sgrìobtuirean do'n Chrìosduidh tha triall chum cala na glòire, trid a' bheil mearachdan air an toirt gu sèilleireachd, cunnartan air am leigeadh ris, teagamhan air an cur a thaobh, dorchadas air fhògradh agus caisean sìorruidh ar n'anamaibh air am fosgladh suas. S'iad so an neul tha 'gar comhdachadh san fhàsach, solus do ar ceumannan, ar companach san t-slighe, ar comhairlichean, agus ar n-òrain an tighe ar cusirt.

Cha 'n eil a' chairt-iuil ach airson ro bheag do d'fheum aig a' bhaile, 'nuair tha sinn a' tuineachadh aig ar n'àite còmhnuidh, agus nach 'eil sinn nì's mo gu dol o chladach gu cladach: Ambuil sin nuair a tha na naoimh a' ruigheachd flaitheanas, agus a' cur suas an ionad comhnuidh sìorruidh ann an lathair an Tì tha 'na shuidhe air an Rìgh-eathair, cha bhi feum nì's mò air orduighean an t-soisgeil no air na sgrìobtuirean naomh a chionn's gu bheil iad gu bràth an taobh thall do gach cunnart do'n robh iad son uair fosgailte.

Ach a ris cia freagarach am beachd a tha chairt-iuil a' toirt duine air an anam sin a tha cheana air aonadh ri Crìod! Tha i ghuath ag iarraidh chum dearbh chridhe an airde-tuath, agus 'se caint nan naomh ri 'n anam "Pill gu do shuainheas, O m'anam!" Giùlain a' chairt-iuil chum cìod sam bith an earrann do'n domhan as àill leat, tha i gu seasamhach a' cumail a b-aghaidh ris an airde so: mar tha crìdmhich, anns gach staid agus sit anns am feud iad a bhi, a ghuath ag iarraidh a dh'ionnsuidh Chrìod: agus comhail ris na b-Ludhaich nuair a bha iad nam braigheas, bha iad ag urruigh le'n aghaidhean air Ierusalem, ambuil sin rè an oiltàireachd tha aghaidh nan Naomh air Sion, an cridhe soerichte air flaitheanas, agus an comhail air nàmh.

Gu deimhin tha e comasach a' chairt-iuil a thionndadh o'n airde

sin, aig a' bheil i gu nàdurra a' foisnachadh, ach faic a gluasad luss-
anachgus am pill i a ris d'a h-aite fein; amhuil sin a dh'fheudas a chéile
Fear a gràidh ionndrainn, ach cha ghabh i fois, ach 'ga iarraidh anns
gach aite, agus a' fedraich deth gach aon a choinnicheas i "Am
faca sibh an neach d'an d'thug m'anam gràdh?" Agus cha toir i
thairis a bhi fìosrachadh nìme, gus am faigh i e, agus gu'n 'cuiaidh
i e gu caidreach ann an gairdeanan a h-anama, le rùn suidhichte gun
teigeil as nìe mò.

Tha bhuidh tharruing tha anns a' chloich-iuil 'na dhiomhaireachd
amannag oibre nàduir' oir cha 'n eil caochladh faicinneach san t-snàthaid
na bha innte roimhe; is ann air lorg a buaidh tha sinn a' mothachadh
gu'n robh i air a bcantuinn leis a' chloich-iuil, ann a bhi tarruing agus
ann a bhi air a tarruing, agus a' tionndadh chum an airde-tuath.
Mar sin tha nuadh-bhreith, an aonadh spioradail tha eadar Crìosd agus
an t-anam 'na dhiomhaireachd do-rannsuichte nach urrainn creutair
criochnach a shoilleireachadh; oir tha caochladh glòrmhor air a
dheanamh air an duine, gidheadh ann an seadh cha 'n eil an duine air
a mhùthadh; tha e fathas 'na dhuine, anfhann, caochlaideach, bàsm-
hor, a' seallachadh na faireachais, ceudfathan, agus na h-sigidhean
a bh'aige roimhe, ach amhàin gu bheil iad so air an seòladh gu cus-
pairean a's oirdheire, agus trid so tha 'n caochladh s' air a dheanamh
aithnichte.

Fa-dheoidh, mar tha gluasad na cairt-iuil a ghnàth crìtheanach, ged
tha a raim san airde-tuath, air lorg an cuan mi-fhoisneach air a
bheil i, agus comasan tarruingeach eile a dh'fheudas a coinneachadh,
gidheadh nuair a tha 'n soitheach a' teachd gu cladach, cuimsaichidh a'
chairt iuil a ghnàth ris an airde-tuath, gun leud ròinne deth chaoch-
ladh: Mar sin tha' chùis maille ris na Naoimh—Tha iad ag oidheir-
peachadh gabhail ri Dia mar ard shuasimheas, agus ard chuspair an
anama; gidheadh, ann an gleann nan deur 's na truaighe so, far a'
bheil iad air an cuairteachadh le iomadh buaidh-tharruing choimh-
each, cha 'n eil am muinghin co coimhlionta air-san, cha 'n eil an
creidimh co daingeann, no 'n co-chomunn co seasmach, 's a b'àill
leo: ach 'nuair tha iad air an toirt suas do na h-ionadan-comhnuidh
siorruidh chaidh ullmhachadh air an ceann, 'se tri Pearsachan na Diadh-
achd an cuspair glòrmhor, ionmhiannaichte sin, air am bi tlachd as
soilleanan an amanaibh, tre liunibh do-aireamh na sierruidheachd air
an leagail.

Ead. le. D. M. J.

Iar-amhainn Phietou
America mu thuath,
Mios meadhoin a' gheamhruidh.

DENNIS DOOLAN, AM MURTAIR.

Mu dheireadh fhuaradh an duine borb so. Fhuair na macoir fìs
cinnteach gu'n robh e ann an tigh Ìsraid ann an *Liverpool*; chuartaich
iad an tigh; agus 'nuair thuig ean so thug e oidhirp dol a mach air
winseig a bha air mullach an tìghe, an déigh a bhrogan a thilgeil deth;
ach ghlacadh e mun b'urrainn e so a dheanamh. Tha euid ag ràdhaim
gu'n robh airm-theine 'na phòcannan; ach ma bha, 's gaothuch cinnt-
teach nach d'thug e oidhirp sam bith air an nìdheinnachadh: cha

d'fheadraich e cìed a bha 'dhith orra, no c'arson a bha iad 'ga ghilacadh: 'se féin nach ruigeadh a leas. Chuir iad gu'n dàil fogheimhlibh e, chaidh iad air bord soitheach smùid, agus ràinig iad Glaschu, far an d'fhuair iad làn-dearbhadh air 'ionannachd.

Sann do chomunn na làn stuamachd, (*Total Abstinence*) an duine so. 'Nuair bha iad air bord an t-soithich thairgadh deoch làidir agus leann da, ach cha bhlaiseadh e iad, ged a ghabh e pailteas bidh. 'S olc an leisgeul a' mhiag air droch gnìomh; ach cha robh uiread so féin do leisgeul aig an duine so: 'se fìor bhrùidealachd a nàduir ambàin a chàirich far a bheil e' n diugh e, an t-àite 's làidire do ghainntir Ghlaschu. 'S pàpanach e.]

NAIGHEACHDAN.

CHINA.

Tha dòchas againn gu bheil an aimhreit a bha eadar Sasunn agus an dùthaich sin dlùth air bhi socruichte. Tha eilean *Chusan* fhathasd againn. Tha luchd-riaghlaidh China anabharrach déigheil air ar cur as, no 'fhaotainn uainn; agus thairg iad eilean eile dhuinn dlùth do bhaile-mór Chanton; ach cha dealaich sinn ri Chusan gus am bi gach aobhar-cogaidh seachad. 'S duilich leinn a chluinntinn gu bheil an t-eilean so fìor mhi-fhallain, agus le so móran do na saighdearan Breatunnach a' bàsachadh ann. Do bhrìgh gu bheil coslas sìth agus socruchaidh eadar Sasunn agus Chinn, tha prìs na *tea* air tuiteam gu mór.

AN EIPHIT.

Tha 'n cogadh so seachad: dh' fhàg na Frangaich Mehemet Ali sa' chlàbar; rinn iad bòilich mhòr as a leith, mhaoidh iad a naimhdean a shaltairt fo 'n casan; ach an déigh a bhrosnuchadh gu cogadh, dh' fhàg iad e gus an cogadh a chur mar a b' fhèarr a b' urrainn e. Tha e nis 'na iochdaran aig an Turcach mhór, a' dìol eise dha an déigh a stòras a chall; agus 'se cuid is miosa do 'n t-seann duine thruagh, tha 'aona mhac, Ibrahim, air call a shlàinte sa' chogadh, agus do réir coslais cha 'n fhada bhios e beò.

AMERICA.

Fhuair sinn móran litrichean agus phaipeirean-naigheachd o Chanada Uachdarach agus á cearnabh eile ann an America mu thuath. Tha sinn a' faicinn gu bheil uidheamachadh mór a' dol air aghaidh ann an Canada Uachdarach chum Gàidheil a thoirt a nànn agus an socruchadh san àite. Tha anabharra sluaigh a dhìth orra sna cearnabh sin; agus tha iad a' cur romhpa na h-uile misneachd is urrainn doibh a thoirt do Ghàidheil bhochda dol thairis. Tha dòchas againn, ann an ùine ghoirid, gum bi e 'nar comas 'innseadh gu faigh gach teaghlach a theid thairis leth-cheud acair fhearainn an nasgaidh, agus gach mac a bhuineas do'n teaghlach a tha fichead bliadhna no os a cheann, uiread eile. Ma theid so air aghart mar tha dòchas againn, cha b' iongatach leinn ge nach biodh e furasda buachaille no sgalog fhaotainn sa' Ghàidhealtachd ann an ùine ghoirid.

'S ann le mòr shòlas tha againn ri 'Innseadh gu 'n d' thainig an duine suairce ainmeil sin, *Dr Rolph*, do Shasunn, chum a' chùis co-a chur air a h-aghaidh; agus fhuair sinn litir uaith an diugh féin. 'Se nì thug a nall e a dh' fheuchainn am faigh e aiseag saor do na Gàidheil gu dol thairis do America. Faoðaidh ar luchd-dùthcha bhì cinnteach gu 'n leig sinn fios doibh o àm gu h-àm mu dhéibh-inn na cùise so.

Air dhuinn a bhì 'labhairt mu America, 's ann le mòr dhuilichinn da rìreadh a chuala sinn gu 'n do chaill òganach suairce air an robh móran d' ar luchd-leughaidh eòlach, 'se sin Mr MacLabhrúinn a bha 'na fhear-cuideachaidh maille ris an Ollamh Leòdach ann an Eaglais Chalum-Chille ann an Glaschu, a chuid leabhraichean uile ann an tigh a loisgeadh gu làr ann an America. Bha dà-mhìle-guleth leabhar aig an duin'-uasal cheanalta so, agus chaill e uil' iad, maille ri dà cheud punnd Sasunnach; call anabharrach do dhuine òg a' tòiseachadh an t-saoghail mar bha e san.

AUSTRALIA: TÌR MHÓR NA H-AIRDE DEAS.

Tha móran misnich agus cothrom air an àm so air a thairgseadh dhoibhsan tha 'g iarraidh dol do 'n tìr so.

Tha long ghasda a ghiùlaineas mu thusaiream mìle tanna, ri seòladh o Ghrianaig gu *Sydney* air a' cheud latha do mhios-deiridh an Earraich so. Tha aiseag saor air a thairgse do dhaoine òga *pòda*, luchd-cosnaidh, clobairean, luchd-ceairde do gach seòrsa, tha fo chliù maith, air chùmhanta gum falbh am mnathan leò. Tha aiseag saor mar an ceudna air a thairgse do shearbhanntan, do bhan-araichean, &c. Gheibh àireamh bheag do dhaoine òga neò-phòda a' mach airson trì puinnnd Shasunnach an t-aon.

Air son a h-uile leanabh fo sheachd bliadhna dh' aois, togar dà phunnd Shasunnach, agus airson gach aon eadar seachd bliadhna agus ochd bliadhna-deug, trì puinnnd Shasunnach. Bu chòir do gach aon tha toileach falbh sgrìobhadh 'ionnsuidh

Messrs Reid & Sheppard,

57, Buchanan Street,

Glasgow.

agus sgillinn a thoirt do 'n Phost an àm cur a stigh na litreach. Bheir an Cuairtear o àm gu h-àm fiosrachadh seachad mu'n chùis so.

EILEAN EÒIN.

Chuala sinn le fìor thoil-inntinn gu 'n d' ràinig an diadhair òg Aonghas Macant-saoir, gu tèaruinte an t-eilean so (ris an abrar mar is trice sa' Bheurla, Prince Edward's Island) agus gu 'n do thòisich e air a shaothair le mòr-chliù. Chair muinntir an àite fàilte chàirdeil air. Thug a shearmonachadh anabharra toil-inntinn doibh; agus tha sinn làn chinnteach mar is eòlaiche bhios iad air, gnr h-ann is toighiche bhios iad m'a dhéibhinn.

Fhuair Gàidheil an àite so nis na bha dhùth orra, ministear is urrainn searmonachadh dhoibh ann an cainnt an òige, ann an Gàilig co fallain shnasmhor 's a thig á beul; agus fear a nì a dhleasdanas gu dìleas 'nam measg. Gu'n deònaicheadh am Fèisdeal da slàinte

agus nàirt, agus dhoibhsan gràs aham fann a dhèanamh d'a theag-
asgabh l

Fhuair sinn ltitir a chuir daine oèir d'ar n-ionnsuidh o bhaile
Toronto ann an America urghdarach, D. Camenon, a tha 'cumail
a' *Post office* san àite sin; ltitir phongail thuigseach: ma ruigean
an Cuairtear a, chi e gu 'n. d' thainig i gu tèarninte.

A' PHÀRLAMAID.

Tha mòd mòr na rìoghachd, a' pharlamaid; air cruinneachadh;
agus feuchaidh sinn o àm gu h-àm cunntas a thoirt air na bhios a'
dol air aghaidh.

FOCAL SAN DEALACHADH.

Mile taing do 'n Sgiathanach; chithear san ath àireamh an meas a th' againn
air a shaothair. Mòran taing dhàsan a chuir an t-seann sgeulnehd "Suidhe a'
mhadaidh ruaidh" d' ar n-ionnsuidh. 'S dòcha gum faicear i san ath àireamh.
Nam faigheadh e leth-dusan do 'n t-seòran dhuinn, chuireadh e comais mhios
oirnn.

Tha nis a' cheud bhliadhna do 'n CHUAIRTEAR seachad. 'S duilich leinn nach
'eil e 'nar comas tuille chur a mach an nasgaidh. Tha sinn a' dol g'a mheudach-
aidh gu mòr, agus ri seo air an t-seana phris. C' arson nach fhadadh seicear
dhaoinè fhaotainn eatorra, sgillinn an t-àon an' mhios? Cha bhiodh sin tróp,
orra.

Bhithreamaid fada 'n comais ar càrdean uile bha 'faoitinn a' Chuairteir an'
bhliadhna chaidh seachad, a phàigheadh. Cha 'n eil aon ach dol do 'n *Post office*
agus gheibh iad cothrom air a chur d' ar n-ionnsuidh. Tha e soilleir mur dean
iad so nach urrainn sinn dol air ar n-aghaidh leis.

Chuir an àireamh mu dheireadh duilgheadas agus nùir' oirnn. Chaidh e tro
'n chlà gun cheartachadh gun atharrachadh. Le so bha mòran mheurachdan ann.
Thachair so air oidheche cholluinn, nuair a bha fios nach biodh tuilleadh oibre
san tigh-chlà gu di-luin; b' éiginn a' chuid a bha 'dol a dh-America a chur air
falbh chum beirsinn air an t-seitheach. Mar so cha robh àrach air, ach bheinn
sinn ar gealladh nach tachair a leithid a rithist.

TRÀTHAN NA GEALAICHE.

CEUD MHIOS AN EARRAICH, 1841.

Solus làn air an 7^{mh} là.

Ceithreamh na h-earra-dhuibh air a' 14^{mh} la.

Solus ùr air an 22 là.

A' cheud cheithreamh air an 30^{mh} là.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

63, ARCADE

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; Aberdeen: George King; Dingwall:
A. Keith; Dornoch: Wm. Munro; Thurso: Mrs Russell; Inverness: J.
Bain, & Co.; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Paisley: A.
Gardner; Greenock: A. M'Iver; Grantown: H. M'Gillray; Abernethy:
D. Gordon; Dunkeld: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balach-
lisk: J. M'Innis; Lechgilphead: N. Gillies; Fortwilliam: Lachlan Cam-
eron, writer. And may be had of Schoolmasters, generally, throughout the
Highlands.

Edmond Knull, Printer to the University, Dundee Street.

CUAIRTEAR
N A N G L E A N N,

O MHÀIRT, 1841—GU MÀIRT, 1842.

AN DARA LEABHAR, ANNS A' BHEIL DA CHUAIRTEAR
DHEUG.

GLASGOW:
J. & P. CAMPBELL, 24, GLASSFORD STREET.
EDINBURGH: M'LACHLAN, STEWART, & CO.

MDCCCXLII.

GLASGOW:
PRINTED AT THE UNIVERSITY PRESS, BY EDWARD KHULL, DUNLOP STREET.

CONTENTS.

	PAGE		PAGE
America and Britain, . . .	54	Fairy, (The) . . .	263
Anecdote of the Laird of Coll's Messenger, . . .	172	Falkland Islands, (A Descrip- tion of the) . . .	302
Anecdotes, . . .	266, 268	Familiar Dialogue—Dissolution of Parliament, . . .	121
Anecdote of Whitefield, . . .	83	Familiar Dialogue—Meeting of Parliament, &c., . . .	5
Astronomy, Part I., . . .	11	Familiar Dialogue — Public News, . . .	231
Astronomy, Part II., . . .	70	Feud between the M'Donalds and the M'Kenzies, . . .	343
Astronomy, Part III., . . .	109	First Lord Breadalbane, (The)	231
Battle of the Shirts, a Highland Legend, . . .	282	Flora M'Donald and Prince Charles, . . .	224
Battle of Quatre Bras, . . .	305	Fool and his Watch, (The) . . .	230
Beautiful Spring Morning, (The)	325	Frances Selocum, (Interesting History of) . . .	78
Be of Good Courage, Weary Pilgrim! . . .	258	Halloween, (Letter and Song on) . . .	252, 253, 255
Birth of the Prince of Wales, . . .	277	Harrison, General, (Death of)	117
Biter Bit, (The) . . .	148	Heavenly Bodies, (Reflections on the) . . .	107
British Dominions, (The) . . .	98	Highland Drover (The) and the Robber, . . .	229
Canvas Shirt, (The) . . .	17	Highland Schoolmasters, their ill-Compensated Labours, . . .	286
Child's Dream, (The) . . .	260	Highland Shearers, (The) . . .	187
China, . . .	81	History of a Freebooter (Allan nan Sop), . . .	157
Christening of the Princess- Royal, . . .	28	History of Grace Scott, . . .	170
Circumstantial Evidence, (On the Danger of) . . .	22	Hong Kong, (Description of the Island of) . . .	144
Competition of Pipers in Glas- gow, . . .	173	Hymn on Prayer, . . .	231
Death of John the Baptist, . . .	61	Insects, (Account of) . . .	284
Death-Bed of a Repentant So- cialist, . . .	151	Interesting Letter from New Zealand, . . .	199
Deer Hunt, . . .	100, 129	Interesting Story of a British Soldier in North America, . . .	145
Dennis Doolan and the other Murderers, . . .	86	Inverness Sheep and Wool Fair, . . .	178
Diamonds, their Value, . . .	233	Ireland and Father Mathews, . . .	85
Doolan and Rodding, (Execu- tion of), . . .	115	Isle of Eigg Murders, (The) . . .	183
Drunkard, (The) . . .	113	Isle of Lovers (The), an Irish Legend, . . .	156
Duke of Buccleugh, (Anecdote of) . . .	322	John Brown, the Martyr, (Ac- count of) . . .	269
Earthquake at Aleppo, (The) . . .	183	John De Courcy, Earl of Ulster, (Account of) . . .	270
Elijah the Prophet, . . .	179, 210		
Emigrant's Song (The), origi- nal, . . .	143		
Emigration to North America, . . .	27		
Emigration, (Report of Select Committee on), . . .	155		
Epitaph on a Mariner's Tomb, . . .	322		

	PAGE		PAGE
John o' Groat's House, (Ac- count of)	282	Phases of the Moon, 30, 60,	208
John the Baptist, (Death of)	61	Poem (A), and Legend con- nected with it,	140
King James IV. and the Young Laird,	338	Polycarp, the Martyr, (Death of)	335
↓ Lachlan M'Lean of Duart, (Life and Exploits of this Chief,)	191, 219, 243	Powerful Parson, (The)	246
Lament, (A)	59	Prayer of the Islanders when going to Sea, from Bishop Carswell's Liturgy,	290 +
Lament for a Young Chieftain (Grant of Grant),	25	Profligate's Dream, (The)	212
Laws of Heat,	41	Prophet in the Wilderness, (The)	1
Laws of Nature,	250	Prophet Fleeing from God, (The)	239
Letter from Australia,	321	Prophet's Guard, (The)	91
Letter from North America,	75	Providence, (The Ways of)	204
Letter from the Rev. Dr Mac- Leod to the Highlanders, on the Prospects of Emigration to North America,	56	President Steam-Ship, (The)	87
Letter to the Editor,	288	Public News, 29, 88, 117, 174, 207 234, 291, 323, 350	
Listen a While,	260	Railway Accident,	238
London—Greenwich Hospital, (Description of)	127	Ready-Witted Beggar, (The)	205
London—Short Account of its Commerce and Population,	67	Recollections of a Pious Man,	265
London—Westminster Abbey, (Description of)	98	Red-Breast, (The)	88
Longevity of the Deer,	100	Remorse, a Dream,	133
Loss of the Ship India,	235	Rob Roy's Grave, (Violation of)	234 +
Markets,	90, 120, 208	Russian Empire, (Account of the)	382
Marriages, Warning to Parents,	14	Sabbath Profanation, its Re- compense, a true story,	313
Melancholy Shipwreck,	29	Sea-Sickness, (Cure for)	228
Moonlight, a Poem,	24	Serpents of Ceylon, (The)	44
Natural Small-Pox and Cow- Pock,	163	Short Maxims,	205
New Gaelic Publications, 30, 59, 176, 205, 266, 349		Sir Duncan Campbell and the Clan M'Gregor,	347 +
Notices to Correspondents, 89, 119 149, 295		Sketch of a Steam-Ship Voyage to America,	52
Notices to Readers, 30, 324, 352		Song—The Summer Ramble,	82
Ode to the Wind,	81	Superstition of the Highlanders in Past Ages,	309
Old Family Bible, (The)	166	The Dog, the Fox, and the Serpent—a Tale,	31
Ossianic Meeting—Dinner to the Publishers of Cuairtèar nan Gleann,	237	The Tinker's Marriage,	202
Outlaw of Loch-Cuaich, (The)	73	Tomb of the Chisholm, (The)	112
Perils and Privations of the Desert,	48	Tower of London, (Burning of the)	319
		Uncertainty of the Law,	85
		Welcome to the New Year,	297
		What Sort of Home have you?	259
		Withered Leaf (The), a Poem, 196	

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

Mios a' Mhàirt.

AN 13th ÀIREAMH.] MARCH 1, 1841. [Pàis 6 SGILLÈAN.

CONTENTS.—The Prophet in the Wilderness, page 1.—Familiar Dialogue, 5.—The Heavenly Bodies, 11.—Marriages—Warning to Parents, 14.—The Canvas Shirt, 17.—On the Danger of Circumstantial Evidence, 22.—Moonlight, a Poem, 24.—Lament for a Young Chieftain, 25.—Emigration to North America, 27.—Christening of the Princess, 28.—News—Melancholy Shipwreck, 29.—Notices to Readers, 30.—New Gaelic Publications, 31.—Phases of the Moon, 30.

AM FAIDH SAN FHÀSACH

AGUS AIR A BHEATHACHADH LEIS NA FITHÉACHAIBH.

Suidhibh mu 'n cuairt, mo leanaban beaga, agus innsidh mise a'geulachd thaitneach dhuibh, agus a'geul a tha fìrinneach mar an t-eòdna:

Tha eis ùine mhór o'n a thachair an ni tha mi 'dol a dh' innseadh dhuibh, os ceann dà mhìle-seachd-ceud-agus dà fhichead bliadhna. Chuala sibh iomradh air baile-mór d' am b' ainm Samaria, mar astar latha o Ierusalem, baile-mór anabharrach àillidh agus beairt-each; ach baile-mór anns an àm sna thachair na tha sinn a' dol a dh' innseadh dhuibh, air a thruaillleadh le peacannabh uamhasach. Dhi-chaimhnich muinntir na tìre an Dia beò, agus rinn iad aoradh do lùdholaidh bréige—chuir iad gu dùlan Tighearna na glòir, agus tharruing iad a nuas orra fèin a bhreitheanas eagalach. Bha e mar gum bitheadh an t-aibhistear air ifrinn fhàgail car tamuill, agus a chòmhnuidh a ghabhail ann am baile Shamaria. B'e Ahab ainm an rìgh air an àm so, neach a rian barrachd gu Dia Israeil a bhrosnachadh gu feirg, na uile rìghrean Israeil a bha roimhe. I Rìgh. 16. 33.

Latha do na làithean mar a bha muinntir a' bhaile-mhòir so a' buanachadh gu dàna anns gach cionta, chunnacas seann duine dréachmhòr acidheil, a h-aon do mhuinntir Ghilead, Tisbitheach àraid air na sràidibh agus am meadhan an t-sluaigh. Ann an làthair agus ann an òisdeachd a rìgh, thog e a ghuth gu h-àrd agus thubhairt e “Mar is beò Dia Israeil cha bhì sna bliadhnaibh so drùchd no uisge ann ach a réir in' fhocail-sa.” Rinn tìr Sham-

VOL. II. No. XIII.

aria fanoid—bha am fear 's am fochann a' fàs gu dosrach—bha na h-aibhnichean a' ruith gu siùbhlach réidh—mìle agus mìle sruthan agus caochan agus tobar fionnar a' ruith le borbhanaich cheòlmhor sìos ri taobh gach beinne: ach coma cò dhiùbh, b' àirde guth an t-seann duine thainig o bheanntaibh Ghilead, le 'fhiosachd agus le 'fhàidheadaireachd, na fuaim nan iomad uisge. Cha b' ioghnadh so, oir is e guth Dhé a bha air a labhairt é beul a' choigreach so. “Mar is-bèò Dia Ieracil,” thubhairt esan a ris, “thig tart-air an tìr”; agus thachair mar thubhairt; dh'atharraich na speuran agus an talamh an coslas—chinn an dara h-aon mar iarunn agus an t-aon eile mar an t-umha, agus uisge no drùchd cha do bhraon air an tìr. Shearg gach duilleach agus gach luibh agus fear agus fochann. Bha na h-uile h-abhuinn agus fuaran, agus tobar, air tràghadh gu glan tioram; agus bha uile bheathaichean na tìre a' plosgadh 's a' teirt thairis le laigsinn. Fad trì bliadhna agus còs mìosan cha d' thainig drùchd no uisge anns o na speuraibh—Bha a' ghrian ann an àirde a neart a' soillseachadh mar bu ghnàth dhi—Bha an oiteag loisgeach thioram theth, a' seargadh gach nì—claisean nan aibhnichean tioram, gun làn na boise ann an aon diùbh—na caorach a' mèilich gu brònach air a' bheinn, an fad le bhàirich ard a' togairt nan sruthan uisge 's gun iad ann. Thainig ganntar, gainne agus gort air an tìr gu h-uile, 's cha robh r'a éisdeachd ach bas-bhualadh a' bhròin.

C' àit a nis an robh an Tisbitheach, am fàidh a thainig a nìos o Ghilead? “Imich” arsa Dia ris, “as a so, agus tionndaidh thu féin eum na h-àirde 'n ear, agus folaich thu féin aig sruth Cherit a tha fa chomhair Iordain.” Binn e mar a dh' àithn Dia dha—dh' éirich e, dh' imich e, agus ràinig e doimhneachd a' ghlinne tre 'n robh an sruth so a' ruith, dìreach mar a dh' iarr Dia air.

Thigeamaid agus beachdaicheadaid air an àite gus an deachaidh e. 'Sann ann am fàsach fiadhaich dlùth do abhuinn Iordain a bhaidh e—bha sàmhchair a' bhàis san àite ùdlaidh so—cha robh fuaim r'a éisdeachd ach agreuch na corra-ghràin 's na h-iolair, agus ròcail nam fithich am mullach nan craobh. Cha 'n eil ailighe no ceum rathaid ann—cha 'n eil sealgair no buachaille r'a fhaicinn ann, ach an t-aon uaigneas fàsail eagalach. Feuchamaid 'nar a-inntinn imeachd tre 'n doire dhlùth, tre 'n aiseridh chumhaion, timchioll nan creagan mòra, sìos o bhraich gu bruaich gu aigeal dorch a ùdlaidh a' ghlinne; ach faicheadaid cò tha 'na auidhe an sud 'na aonaran bochd leis féin? na speuran gorm os a cheann, na creagan mòra m'a thimchioll, a' chlach 'na h-aite suidhe dha, dubhar na coille 'na fhasgadh, agus an réilean gorm aige 'na uirigh-tàmh. Bheachdich mi air—an t-altan beag a' tormanaich seachad air, 's na fithich a' ròcail os a cheann am bàrr nan craobhan àrda. Cò è? Thà duine le Dia, agus e anns a' cheart àite shènuich Dia dha, Eliab an Tisbitheach. Fad dà mhìos dheug bha e san àite sin, gun leabhar r'a leughadh, gun duine ri labhairt ris, gun dad r'a dheanamh, gun fhearas-chuideachd; agus feuch cha robh e brònach no dubhach! Bha Bloinn mòr Nàduir foagailte m'a cheinn—

canak—bha Dia maille ris, agus Ri-san bha a chridhe a' cumail còmhlaidh do ghnàth. Bha oibrichean na cruithnachd mu'n cuairt da, agus uapa so bha e a' tarruing fiosrachaidh agus eòlais feumail. A' chreag ris an robh a thaic, shearmonaich i dha mu dhéibhinn na creige móire nach fàilnich, bunchas a dhòchais—na t-allan beag a bha 'siubhal seachad air, thug e g'a chuimhne gealladh Dhé mu'n uinge bha ri bhà air a dhórtadh air an fhearann thioram, agus an tobar a gheall e fhoghladh anns an fhàsach thartmhor—na craobhan anda, shearmonaich iad dha faigeadh craobhan na beatha—agus a' chòisiridh bhinn a bha 'seise an preasan mu'n cuairt da, na h-eòla bheaga khòidheach, b'e so sin an òrain. “B' sìothachail, ciùin a dhuine le Dia—bi fo dheagh mhisnich, na biodh smuaintean air t' anam—an t'àrd agus ghàrmhor tha 'gabhail cùran dhina, 'gar beathachadh agus a' freasdal duinn anns an fhàsach fhiadhaich so, cha d'èirigh e thosa.”

Agus ciod a chum an duine so suas? ciod thug mianach d'a anam? Tha gu'n d' thubhairt Dia ris, “Fulaich thu féin nig sruth Cherit a tha fàchomhair Iordain, agus òlaid tu do 'n t-sruth, agus dh' àithn mise do na fithcheaibh do bheathachadh an sin.” Lèh an duine beannaichte a cheann, chreid e, 's cha robh e air a mbealladh.

Bha na breitheanas Dhé ri tighin air an tìr, tart agus tiormachadh eaglaich; bha 'n dùthaich uile mar mhoaidh air a lorgadh le falaiseag; cha robh duilleach air craobh, no feòirnean, no lù, no blàth, air caudhar na tìre gun seargadh. Bha an ghluanaas beag naigheach air a chomhachadh—bha 'n t-àite so ùr uaing, faogach blàth; b'e so aigead a' ghlinne anns an robh an duine le Dia. Cha robh abhuinn san dùthaich uile nach robh air tiormachadh suas, no all, no caochan, no tobar anns an robh de-ur—ach non sruthan a bha fhathast a' siubhal seachad le torgan binn, co sìubhlach làn, fhuinnar 'a bha e riabh. B'e sin sruth Cherit, ann an aigead a' ghlinne anns an robh an duine naomha, an duine le Dia; agus sìothar a bheathachadh e? Iamsidh mi sin, ois 'so se a' chuid a' iongantais do 'a ugeul. B'e àm an earraich e, thug eòin an fhàmhach a-mach an gar, agus chitheadh iad ag itealaich o àite gu àite ag iarraidh lòn do 'n àl òg, a h-uile h-aon a' giùlan na bha r'a fhaotainn d'a nead féin mar a dh' fhoghlam Dia iad. Bha so 'na shnalladh taitneach: Chitheadh iad air uainibh a' stad air toman beag, air creig, no air géig, a sheinn òrain thaingeach do 'n Dia mhòr agus ghàrmhor a chumhaich an saoghal àillidh.

An deasg nam eus so bha dà fhitheach mhòra laethdunn. Dh' àithnich eadh iad sin fad air falbh, cha 'n eil fhios e' àite, air tòir lòn, agus cha b' ann deibh féin, na mò do 'n àl òg féin. Tha an fitheach 'na eun giinnach eivreach, ach thug Dia, eachdhan dhàran, mòd ur-re 'm bheil e a' togail, ag àrach agus a' beathachadh 'àil féin. “C'ò anna lùh, “a sheannas do 'n fhitheach a lòn an 'vair n dh' àithne na t-àl òg nige ri Dia?” Agus an Dia ceadna thug an mòd ur-re do na fithcheaibh, theagaisg e iad, air an àm so, lòn a shìth agus a ghluanaas do na daine beannaichte, anarach e' giùlan

nàighnich. C' àite no ciamar a fhuair iad an t-aran agus an fheadail a ghiùlain iad d' a ionnsuidh, cha 'n eil fios againn; ach ciocrach, lonach, craosach mar a bhà iad, ghiùlain iad a lòn-maidne 's a lòn-feasgair dhàsan a bha 'chòmhnuidh aig sruthan Cherit. Cha luaithe 'ghlas an latha na chluinnteadh ròcail nam fìtheach am mullach nan craobh. Cha luaithe 'dhùisgeadh an duine naomba na chitheadh e a lòn air an làr r'a thaobh; agus 'nuair a bhiodh amfeasgar a' ciaradh os ceann a' ghlinne, thigeadh na h-èidin cheudna air an ais leis an aran 's an fheadail mar a dh' àithn Dia dhoibh; agus thachair so, cha 'n ann aon uair, ach iomadh uair, o latha gu latha fad bliadhna, agus mochthrath nofeasgar cha d' rinn iad dearmad air no dì-chuimhn.

Dlùthaicheamaid ris, agus beachdaicheamaid aon uair fhathast air na tha 'n so mu'r coinneamh: faic an dà eun lachdunn ud, le'n agiathan dorcha ag itealaich gu luath thar an dùthaich anns an robh dìth agus bochdainn, a' greasad le'n uile luathas gu gleann Cherit, a' gabhail gu h-uaimh bhig ann an uchd na brataiche. Seall a stigh—ciòd a chì thu? Cha 'n i nead an fhithich no an t-àl òg, ach seann duine le 'thrusgan gaoidheach in' a ghuaillibh, 's dòcha air a ghlùinibh le 'shùil 's le 'laimh gu nèamh, agus ag ràdh—ainn. “O thusa, Thighearna 's a Dhia, a ghléidh mi gu ruig a so, agus a thug àithne do na fithich mo bheathachadh, gabh thusa cùram dhìom an diugh, oir 's tu mo Dhia agus is mise do sheir-bhiseach,” Dh' òireadh e an sin, rachadh e 'mach, chruinnicheadh e connadh tioram air feadh na coille, 'lasadh e teine ri taobh na craige, dheasaicheadh e a lòn, thairgeadh e buidheachas a ris do Dhia, dh' òladh e deoch as an t-sruthan ghlan, agus bhiodh 'anam ait ann an Dia.

Agus tha Dia Eliah fhathast beò, dlùth dhoibhsan a ghairmeas air. D'a shluagh féin tha e mar a bha e riabh, 'na dhìdeann 's 'na agréith; 's iomad dòigh tha aige air freasdal d'a mhuinntir dhìleas féin. Tha Dia Eliah fhathast beò, co dlùth d'a phobull ann an là an aire 's a bha e riabh—co deònach agus co comasach chum fuasgladh orra. Eas a bheathaich Eliah le fìtheachaibh an t-sléibh, tha e co comasach air a h-aon d'a leanaban a bheathachadh leis an eun a's faoine san ealtainn. Is fìrinnaach agus da rìribh 's taitneach an aghul beag a leanas.

Bha duine bochd air a' bheil iomradh againn 'na shuidhe ann an dorus a bheathain moch sa 'mhaduinn; bha a shùilean air at le gul—bha a chridhe goirt, agus bha e 'fouchainn gairm air Dia, oir bha dùil aige na h-uile mìonaid ri maor a bha 'tighin le barantas chum a chuid a reic, airson suim a bha aig neach àraidh 'na aghaidh. Air dhà bhi 'suidhe mar so le cridhe tróm, mhothuich e eun beag àillidh ag itealaich dlùth dha, air ais 's air aghart, gu mu dheireadh an do fhabh e stigh do thigh an duine so, agus shuidh e air mullach ua leapa, agus an sin thòisich e ri seinn cheileirean anabharrach mìlis. Chuir so iongatas air an duine—dhùin e 'n dorus, ghlac e 'n t-eun beag boidheach, agus chuir e ann an eun-lann beag a' bha crochte taobh na h-inneig e. Cha luaithe

bha e sa' ghainntir bhig sin na thog e fonn laoidh àraidh air an robh an duine eòlach, oir b' fhonu e a bha gu tric air a sheiun san eaglais sam b' àbhaist da suidhe. B' iad na briathran, "Na biodh eagal ort, 'nuair a's doilleire 'n oidhche 's ann a's dlùithe an latha." Dh' éisd e 'n t-eun, agus dh' fhairich e seòrsa faochaidh agus sìth. Thainig buille dh' ionnsuidh an doruis air a' cheart àm so. "So gun teaganh" ars' esan "am maor," Dh' éirich e le cridhe tróm, ach cha 'n e am maor a bh'ann, ach maighdeann òg a thuir ris, "An do mhothuich thu eun beag buidhe bòidheach a' tighin an rathad so? thachair aon orm a thuir gu'm fac' iad e 'dol a stigh air do dhorus." "'S mì chunnaic," arsa 'n duine, "so agad e, thoir leat e, ma's aon doit a bhuineas e; cha 'n iognadh leam ged a bhiodh meas agad air, 's binn milis a ribheid." Thug a' mhaighdeann òg leatha 'n t-eun—tiota beag 'na dheigh sin thill i air a h-ais—"Chuir thu," ars' ise, "comain mhór air mo bhanamhaighstir, cha chailleadh i an t-eun beag sin airson mòran; "so," ars' ise, "gabh so uaip, cha'n fhead thu a dhiùltadh, gabh e le mìle taing." Ghabh an duine bochd na chuir i 'na làin, agus 'nuair a dh' amhairc e cia dé uiread 's a bh'ann, chunnaic e gu'n robh dìreach a' cheart uiread ann 's a bh' aig a' mhaor 'na aghaidh. Cha b' fhada gus an d'thàinig am maor. "So dhuit," ars' esan, "so na tha agad am aghaidh, fàg mi nis ann an sìth, oir 'se Dia chuir so do m' ionnsuidh."

Tha Dia Eliah fhathast beò agus có nach d' fhiosraich so? 'S minig a thainig cofhurtachd agus còmhnaidh, furtachd agus fuasgladh d'ar n-ionnsuidh 's gun fhios againn ciamar no co uaithe. Bitheadh uile chloinn Dé làidir agus fo dheagh mhisnich, Thig Dia ri b-aice 's cha'n aice 'nuair thig. Tha mìle dòigh aige air a dhaoine féin a chumail suas, am beathachadh, agus fuasgladh orra co iongatach ris an eachdraidh a dh' innis sinn air an àm.

Flor eagla Dé, biodh oirbh, a naomh; }

Oir uireasbhuidh no dìth

Cha bhi air a luchd-eagail-san,

Flor chràbhadh dha a nl.

Bidh easbhuidh air na leòmlanaibh òg,

A's ocras orr' air leth;

Ach air an dream a dh'farras Dia

Cha cheilear aon uì maith.

CÒMHRADH.

EACHANN 'S AN CUAIRTEAR.

Cua.—Gu meal thu do bhiorraid, Eachainn!

Each.—'Ni 'n ad, le'r cead? an egulag gun sgoinn, 's mi tha seachd aglth dhi—an t-aon chòmhach-cinn a's miosa chaidh riabh air duine, cha 'n urrainn mi mo cheann a leagail air leabaidh no air suirigh, air tom no réilean leatha. Cha b' ionann 's a' bhòineid ghorm—cho blàth sheasgair, chànalta mu m' cheann 's ged bu churrachd-oidhche bh'

innate; dh' fhaodadh duine a pasgadh foilhe no r'a theobh, seach a bhi ag altrum na biorraid se mar naoidhean air glùn duine anns gach àite 'n suidh e. Thubst oirre l' nach fhaic sibh an comharradh a dh' fhàg i air mo bhathais, mar gu'm biodh mo cheann air a chearcall uachdarach a thilgeadh; ach nach e so an latha gaillionnach gailbheach? Uhh-uthabh! 'se 'n cur 's an cathadh e—a fhad o'n a chusaiso mi a leithid air-là Fheall-Bride.

Cua.—Tha sin nàdurra, Eachainn, an sneachda geal an àm dèid-lachd a' gheamhraidh.

Each.—Tha 'n geamhraidh sneachda; ach sneachda geal l' fheudail 's a ghràidh, cha b' ann sa' bhaile-mhór a chleudail e—ach an sneachd odhar, lachdunn; agus cha 'n aithne dhomh na a's gràinne da na sneachda salach. Cha b' ionann 's mo sneachda glan, cho àilidh gheal ri ite na faoilinn, a' bheilgeadh 's a' cleudail ri gathaidh na grèine, mar gum biodh cur as cathadh ann da na daoimeannas no do'n chrìostal bu leinneamhiche 's bu cheataiche.

Cua.—Ro-mhaith, Eachainn! Cha b' urrainn Donncha Bàn san oran labhairt na b' fhèarr—ach ge dona sneachdas bhaile-mhór 's seachd uircean na's mìosa e sa' Ghàidhealtachd. Tha 'Ghàidhealtachd maith na 'a leòir fhaic 's a dh' fhuigheas a' chuthag innate; ach an latha dh' fhàgas ise e, 'se 'm baile-mór a' fèarr.

Each.—A' chuthag! l. An òineach bhocht; ga dearbh ma 's ann uispe-se tha sibh a' dol a tharruing 'ur gliocas, 's mithich an Cuairtear a' chur an làimh eile—a' chuthag, an truedar l' nach do chaidh riabh leith-eile an uircean air an aon t-òrn.

Cua.—Ma thà, Eachainn 's anna leam fèin a' Ghàidhealtachd an àm a' gheamhraidh; 's fuar mi-thaiteach i 's an gaillinn sneachda; mar tha ann an diugh fèin—air an falach o'n t-eoghal mòr; air an tacadh le seic—gun sùgradh gun mhèadhail—a' bhean, mo thrèighe l' a' eniomh air a' chuibhle-le-crònan brònach—an daine a' mianaisich 's a' casad, 's a' tachas a' chinn—na pàisdean a' trusadh bhioran—an t-uircean a' sgreadail—an gamhain caislean a' géimrich ceann an tighe—na leanaban, an cù 's an cat a' strìgh oó's clùishe a' gheibh air a' ghealbhan, 's b'e sin an droch-theine, a' phoit bhantàte crochte thairis air leth an latha, gun uiread agus balg-séididh, ach an gille ruadh 's an gille bán agus Seòhnaid 'ga shéileadh, agus pluic gach son diubh mar phuic plobaire. Coma leam e!

Each.—A' bheil sibh réidh? Air m'fhocal 's a' b' a leig ruith do 'r teangaidh; cha 'n iognadh leam ach sibhs—ach éisidh rium—Cha 'n fhac mi riabh ann am baile-mór, 's cha 'n fhaic, àm co subhach, shuilibhearra, chridheil 's a' chuonaic mi sa' Ghàidhealtachd an àm gaillinn agus sneachda. Mo chreach l' 's mise chuonaic sin—tha barrachd fearais-òruidachd a' chraic, a' s' eòlais, a' s' caomhneis a' dol air aghaidh sa' Ghàidhealtachd an àm a' gheamhraidh, na an àm a' chéitein fèin.

Cua.—Fhalbh fhalbh! Eachainn, tog dheth.

Each.—Cha tog mi dheth—'s mi nach tog. Ann na gaillinn l'—sin agaibh àm a' chridhealais—thug air na sùisdean l' na sgallagan a' cur dhiùbh, na cailean a' crathadh an fhodair 's a' deannam nam

boitean—na buachaillean le, nioman cònaich mar chrìos mu 'n tim-chioll, casille mòr bata 'nan làimh, eallach do aguaba beaga tioram air an druim, an crodh-seasg a' géimrich 'nan déigh 's iad 'gan eòdachadh gu faagadh—na h-eich a' greasad dhachaidh—na mucan a' agriachail le cap 'nan cras a' ruish do'n chrò—na h-eòin bhèaga bhùilhe bhòidheach, agaoth air muin agaoth ag itealaich mu na dorean, 's na balachain le rùil 's le gòinean ag iarraidh an ribeadh. 'S ann an sin tha 'm fire-faire—h-uile h-aon 'na chabhaig 's am feasgar a' tighin. Ach ciod so thachair? Na balachain 'nan ruith 's iad a' agàineadh le cridhealas—Alastair-mór air dol fodha ann an cuithe aneachda 's iad 'ga ehlaodadh as, agus gach madaidh a' bhaile san tathunaisich timchioll air. Ach cò eile chi mi 'tighin le abhagan beaga 'na dhéigh, a' feadairachd 's a' gearradh leam? Ailean nan òran! Faic mar tha 'n òigridh 'ga fhàilteachadh; cò 'dhiùltadh dha cuid na h-oidhche? 'S 'nuair thigeadh an t-annoch b' iad sin a' chùiri chridheil shùndach! Cha b'e 'n crùban bochd mar a th' againn an so am mullach-tighe—Eirigamaich san dara ceann—fàbhras na dheann eile. Agus b'e sin an gealbhan cridheil—na ceorais chruaidh tioram o chùil na mòine—na maidean caoin a' apreabhadh gu cridheil—a' ghroidead air an t-alabhraidh—na breacagan eòrna 'gam fuine le farum a' cur dhiùltail—crùisgein an and, 's an so—am buachaille mòr a' cur cearcail air a' chuais bhleoghain—an agabag a' deannamh agùlaig—am buachaille beag a' deannamh camain—na cuibhlenn a' falbh le srann fhonn-mhor—Ailean nan òran a' cur dheth—a' phait chabhannich a' plubraich air an teine. Na chuineam sibh a' ruith eòs na Gàidhealtachd. A rìgh! cha b' ionann 's am baile-mór, a tha maith nì leòir fhad's a sheanas an t-àlainte agus comas coisaidh; ach an là a dh' fhalbhas sin, tha 'n t-nisge air a thoirt o'n mbaillonn 's cha bhi blèth no rath. O! gleadhraich a' bhaile-mhòir so, agus toit a' bhaile-mhòir so, tinneas a's bochdainn a' bhaile-mhòir so, agus a' chabhag, a h-uile h-aon 'na ruith 's 'na dheann-ruith, mar gum biodh iad uile air tòir bean-ghlùine! Ach togamaid dheth. Ianaibh so dhomh, na chruinnich a' Pharlamaid?

Cua.—'Sì rinn sin—thug a' bhen-rìgh a h-òraid fhialaidh dhoibh, agus tha iad a nis a' dol air an aghaidh le gnothuichilkh na rìoghachd.

Buak.—'Nì féin, seòil sibh, a chair r'a chéile 's òraid?

Cua.—Ud ud! cha 'n i; tha 'h-uile focal air a dheasachadh air a son le a luchd-comhairleachaidh, air a' sgrìobhadh a mach dhi eò tioram réidh phongail ri searmoin an làimh ministèir.

Bach.—Me tà, tha sin, air nairibh, tioram nì's leòir; ach cò iad na luchd-comhairle dhi air an àm?

Cua.—Tha air an àm ceithir-deug dhiubh a' chomhairle, iadann air an abair iad a' Bheanra *the Cabinet*, air neo *the Ministry*, luchd-riaghlaidh na rìoghachd. 'Se morair *Melbourne*, an ceann-staic, no am prìomh fhear riaghlaidh. Tha a dhreuchd féin aig gach aon dhiubh so fa leith. Tha gnothuichean Sheasunn agus Albainn an ceirbe ri morair *Normanby*; gnothuichean rìoghachdan an t-saoghail ri *Palmerston*; gnothuichean nan cearna iomallach a bhaineas duinn féin an ceirbe ri morair *Iain Russell*, agus mar sin eòs; a dhreuchd féin aig

gach aon diubh, àiteachan fa leth aca, daoine eile, agus mòran chléir-each fòdhpas : ach 'nuair tha gnothach duilich air bith a' tighin 'nan rathad, tha a' chomhairle uile a' cruinneachadh le dorsan dùinte, agus iad air am mionnan nach tig iad thairis air diog do na labhrar. Ach a bhàrr air na ceithir-fir-dheug so, luchd-riaghlaidh na rìoghachd, tha Comhairle eile ann a's lìonmhoire, a tha air an cruinneachadh air amannaibh àraid ris an canar A' Chomhairle Dhlomhair. (*Privy Council*.) Tha anns a' chomhairle so air an àm sèa fichead agus trì-deug, 133, do mhòrairean no ard fhlaithian, agus ma thimcheall ceithir fichead do'n chumanta. 'Nuair tha an ard-chomhairle dhlomhair so air an gairm, cha 'n àbhaist do neach air bith tighin san làthair ach iadsan tha 'tarruing le luchd-riaghlaidh na dùthcha, agus air an taobh.

Each.—A' bheil diùc mòr *Wellington* am measg luchd-comhairleachaidh na ban-rìgh, Artair nan cath, gaisgeach nam mìle blàr?

Cua.—Cha 'n eil è. Tha fios agad nach 'eil esan agus an fheadhainn tha ann an cumhachd air an àm, a' tarruing le chèile. 'S esan ceann-staic no ceannard na feadhnaich tha 'muigh. 'Se morair *Melbourne* ceannard an dara taobh do thìgh nam Mòrairean, agus an diùc ceannard na feadhnaich eile.

Each.—An è? Air m' fhocal ma 's esan is ceannard doibh cha 'n fhada bhios iad am muigh. Cha b' iongatach leama geid a bhiodh Meal-a-bhroin, c' ainm so è, *Melbourne* a mach air an doras an athghoirid : 's ioma laoch bu tréine na e air na chuir e an ruaig—ach c' àite 'bheil a' Pharlamaid a' suidhe?

Cua.—Tha dà bhuidhionn dhaoine 'deanamh suas na Parlamaid, agus tha 'n dà bhuidhionn so a' suidhe ann an àiteachan air leth, na mòrairean ard agus a' chumanta. 'S iad na mòrairean fhlaithian na tìre, aig a' bheil ainm agus aochairan àraid seach a' chiud eile do shluagh na rìoghachd, mar a ta Diùcan—Marquis—[arlachan, agus maithian arda eile. 'S iad an cumanta na tighearnaich fearainn, na tuathanaich, na marcantan, agus an tuath cheathairne air fad. An àm na Parlamaid tha 'n dà bhuidhionn so a' suidhe ann an àiteachan air leth; na mòrairean an tìgh nam mòrairean, agus an cumanta an tìgh nan cumanta. Tha na mòrairean a' seallbhadh na sòthair a bhi sa' Pharlamaid a thaobh an inbhe, a thaobh am breith, no urraist a chuireadh orra; agus aon uair a stigh, tha iad a stigh gu àm bàis : 'se ain cha 'n eil iad air an taghadh mar tha 'n cumanta o aon Pharlamaid gu Parlamaid eile. 'S iad flaithean-beatha Parlamaid seachd bliadhna; ach faodaidh a' bhan-rìgh an agaoileadh 'nuair thòrras i—ach so nì nach 'eil air a dheanamh ach 'nuair tha barrachd sa' Pharlamaid an aghaidh a luchd-comhairleachaidh na leò. 'Nuair a thàrras so 's éiginn doibh dol a mach agus a' bhuidhionn a's làidire 'leigèil a stigh. Ma tha barrachd 'nan aghaidh na tha leò cha 'n urrainn doibh nì air bith a dheanamh; imridh iad strìochdadh agus a' bhuidhionn a's lìonmhoire chur air an stidid. 'Se so tha a' dùsgadh gach strìgh eatorra, a dh' fheuchainn cò aig am bi nachdaranachd na dùthcha—greim bàis acasan tha 'stigh air an sporan mhòr, agus iadsan tha 'm muigh a' strìgh chum a shladadh d' an iomchar féin. 'Bheil tha ga thuigsinn so?

Each.—'S mì thà—'se 'n t-airgiod an gille ! ach innsibh dhomh cia uiread 's a tha do dhaoine ann an tigh nan cumantan air aon àm ?

Cua.—Tha Sasunn a' cur a stigh cóig ceud, Eirinn ceud agus cóig, agus Albainn da-fhichead 's a tri-deug : an t-ionlan sèa-ceud, da-fhichead agus a h-ochd-deug. (658).

Each.—Fhalbh ! tha gu leòir ann ; 'bheil uiread sin an tigh nam morairean ?

Cua.—Ann an tigh nam morairean tha ceithir cheud, dà fhichead agus a h-ochd, (448) 'nuair bhios iad uile cruinn ; ach tha cuid diubh sin fo aois. Anns an àireamh so tha deich-ar-fhichead do Easbuigibh eadar Sasunn agus Eirinn, do'n eaglais shuidhichte Shasunnaich. Tha àit aca so, agus guth, co maith ris na morairean a's àirde.

Each.—A nis innsibh so dhomh—a' bheil a' chuid a's mò do thigh nam morairean arda air taobh luchd-riaghlaidh na dùthcha, air taobh inhorair *Melbourne* agus iadsan tha maille ris ?

Cua.—Cha 'n eil idir—tha dlùth do dha thrian diubh 'nan aghaidh agus diùc *Wellington* air an ceann ; ach anns an tigh iosal, 's e sin tigh a' chumanta, tha barrachd air taobh luchd-riaghlaidh na tìre na tha 'nan aghaidh ; ach cha 'n eil an dealachadh mòr, theagawh nach 'eil os ceann deich no dusan, ma tha sin féin ann ; agus tha 'n àireamh so a' fàs na's lugha o àm gu h-àm. O chionn mhios chaidh ceathrar a stigh a tha 'n aghaidh an luchd-riaghlaidh. Ma theid so air aghart móran na's fhaide cha 'n urrainn doibh fuireach 'nan àite, agus tha 'n dà thaobh co dlùth 'a gu bheil spairn bàis taobh air thaobh, a dh' fheuchainn cò bhios an uachdar.

Each.—Ach ma tha tigh nam morairean co fada 'nan aghaidh, c' arson nach 'eil iadsan 'gan cur a mach agus a' cur *Wellington* suas an àite Mhelbourne ? Cia mar tha e 'tachairt gu bheil barrachd cumhachd aig muinntir an tigh iosal, aig a' chumanta, na th' aig na morairean ?

Cua.—Innsidh mise sin duit : cha 'n eil gnothuch air bith aig tigh nam morairean ri sporan no ionmhas na rioghachd ; cha 'n eil diog aca r'a ràdh ann an socruchadh clise air nì air bith, tha na h-uile gnothuch a thaobh stòraia na dùthcha, togail chisean, 'ga dhiol a mach a riùist, a pàigheadh gach costais, tha so uile 'n earba ris a' chumanta 'se sin ri 'ràdh 's ann 'nan làimh-san tha sporan mòr na rioghachd ; 's ann acasan amhàin tha comas a shocruchadh ciod an t-suim a chuir-ea a mach air son an airm, air son na cabhlach, ciod a bheirear ea' bhliadhna do'n bhan-righ—tha na h-uile nì a thaobh airgiod na dùthcha 'n earba riutha. Cha 'n urrainnear seor-dhùis, no beathachadh a thoirt do dhuine ach mar tha iadsan ag àithneadh. 'Nasir a chruinnicheas a' Pharlamaid, ma te, tha prìomh fhear-riaghlaidh na dùthcha tighin air aghaidh ann an ainm na ban-righ, agus ag ràdhainn, "tha leithid so do shuim a dhìth oirnn airson feum na rioghachd, cha 'n uileor dhuinn an uiread so air a shon so, agus an uiread ud eile air a shon eud." Ma tha barrachd 'nan aghaidh na tha air an taobh, diùltar an iarrtas, cha toirear dhoibh na tha dhìth orra ; agus fhad 'a a tha so mar so cha 'n urrainn iad reachd air bith a dheanamh—cha 'n eil comas air, 's éiginn doibh strìochdadh, a dheòin no dh' aindeoin dol a mach

nèamhan an céill glòir Dhe, agus nochdaidh na spéuran gnìomh a lamh." (Salm. xix. 4.)

Tha réultaireachd 'na h-eòlas a ta air gach seòl òirdheire agus iomchuidh. Is iongantach a' chinnteachd, agus an eagnuidheachd leis an d' fhuair an duine a mach na riaghailtean leis am bheil reulta nèimh a' gluasad ann an gorm-astar nan spéur! Trid innleachd agus foghlaim, innsidh na teallsanaich, roimh làimh, gach caochladh a thig air solusaibh nèimh! Innsidh iad gu pòncail mu dhùbhradh na gréin agus na gealaich, innsidh iad c'uin a thig gach dùbhradh dhiubh so,—cia co mòr 'ea bhios iad,—agus cia fada 's a mhaireas iad!—Ach ged tha'm fiosrachadh so mòr, agus luachmhor, "An urrainn an duine le rannsachadh Dia fhaghail a mach?" "Is esan a ta' na shuidhe air cuairt na talmhainn, agus tha a luchd àiteachaidh mar f hionnain-feòir; a ta' sineadh a mach na nèamha mar sgàil thana; agus 'gan sgaoileadh mar bhùth anns an gabhar còmhnuidh." (Is. xl. 22.)

Cha'n e mbàin gu'm bheil réul-eòlas féumail chum an luntinn a lìonadh le smuaintibh iomchuidh mu ghlòir, agus mu mhòrachd an Tighearna De;—ach tha e féumail do'n chinne-daoine air son nithe eug-samhla eile. Air an aobhar sin gheibhear an t-eòlas so, ann an tomhas mòr no beag am measg nan uile chinneach! Trid an eòlais so, tha daoine fòghluimte a' faotuinn a mach caochlaidh soluis na gealaich,—riaghailtean nan seòl-mara,—cumadh agus meud na talmhainn,—agus suidheachadh agus farsuingeachd dhùch-anna agus rioghachdan an domhain! Trid an eòlais so, mar an céudna, tha bliadhnaichean air an tomhas, agus teachd gach tràth' agus aimsir air a chomharrachadh a mach? Trid an eòlais so, tha seòladairean a' faotuinn a mach nan àitean anns am bheil iad air na cuantaibh mòra agus farsuing, agus a' stiùradh an slighean gu tèaruimte do dhùchannaibh an céin!

Mu dh' amhairceas neach air na spéuraibh, air oidhche chiùin, reòta, gheambraidh, chì e mu mhìle rionnag an crochadh mar lòchранаibh drilinn each os a cheann,—chì e iad do gach meud, agus soilleireachd,—cuid diubh beag agus fann, agus cuid eile dhiubh mòr, agus a' deàlrachadh le solus soilleir agus seasamhach! Ach ged nach fhaicear ach mu mhìle dhiubh so leis an t-sùil luim, chithear le gloineachaibh innleachdach a fhuaradh a mach, mu'n cuairt do cheud mìle, uile còmhla! Agus cha'n eil an àireamh mhòr so, an coimeas ris an àireamh a ta air an sgaoileadh air feadh farsuingeachd na cruith eachd, ach mar eitean gainneimh air tràigh na fàirge! Tha cuid diubh anabarrach mòr.—fìhead,—leth-cheud,—mìle uair nì's mò na'n talamh air am bheil sinn' a' gluasad, agus is gann a gheibhear aon 'nam measg co beag ris! Goirear le teallsanaich rionnagan suidhichte dheth gach solus a chithear anns na nèamhaibh, ach cha'n abrar so ris a' ghréin, agus a' ghealaich agaiune, no ri àireamh bheag do reulsaibh agus do ghealach-aibh eile, agus do rionnagaibh-carbullach, a ta cuairteachadh na gréine, air an toir sinn cùntas an déigh sol! Tha na rionnagan suidhichte aig astar uamhasach, agus do-thuigsinn air falbh uainne; agus an uair a smuainicheas sinn air am mèud, an àireamh, an

màder, agus an astar—cha chomas dhuinn, an sin, gun smuaineachadh air cumhachd an Ti. Uile-ghlòrmhoir sin “a sgeadaich na nèamha le a Spiorad.” (Job. xxv. 13.) Chum beachd a thoirt air astar nan rionnag so air falbh, ghabhadh am peileir a’s luaith’ a chaidh riamh a mach à béul gunna, ged a dh’ fhanadh e ’na dheannaibh, còrr agus muillean bliadhna, mun rnigeadh e cuid dhiubh! Nach ceart a dh’ fheudas daoine a’ cheist a chur, Cò a rinn na nithe mora, maiseach, agus miorbhuileach so? Cò, ach an Dia sin, “a rinn an talamh le ’chumhachd,—a shocruidh an saoghal le ’ghliocas,—agus le ’thuige a sgaol a mach na nèamha.” (Ier. x. 12)

Tha na rèulta so uile air an suidheachadh, mar gu’m b’ann, ’nan teaghlaich air leth, air feadh farsuingeachd na cruitheachd! Tha àireamh shònruichte dhiubh, aig am bheil grian doibh fein, m’a timchioll am bheil iad a’ siubhal, ann an cuairtibh eug-samhla; agus o’m bheil iad a’ faotainn soluis agus teas! Tha àireamh nan grian, agus nan reull, a ta ’gan cuairteachadh air an dòigh so, co mòr. a’s nach urrainn teallsanaich le’n uil’ innleachdaibh, a bheag sam bith a dheanamh a mach gu cinnteach mu’n timchioll! Cosmhail ris gach grian eile, tha a’ ghrian againne ’ga nochdadh fein anns na spèuraibh, air a cuairteachadh le a rèultaibh fein, ris am bheil i a’ comh-pairteachadh araon soluis agus teas!

Air di a bhi fagus do làimh, an coimeas ri grianaibh eile na cruitheachd, tha sinn ’ga faicinn mòr, cruinn, agus dealrach; am feadh ’sa chi sinn na grianan eile, mar rionnagaibh beaga, drillinn-each, a thaobh an mòr-astar air falbh! Ged nach d’ fhuair daoine foghlaimte a bheag a mach mu thiomchioll nan rionnag snidhichte, agus nan grian do-àireamh; a ta air an suidheachadh mar sheudaibh boillsgeach, anns na spèuraibh os ar ceann; gidheadh, fhuair iad a mach mòran do nithibh air mhodh cinnteach, mu thimchioll na gréin’ againn fein, agus an teaghlaich bhig do na reultaibh, a ta ’g iadhadh gu sìubhlach, tosdach mu’n cuairt di! Orra so, uime sin, bheirear a nis cùntas goirid agus cinnteach, ohu’m ’s gu’m faicear mòrachd, agus cumhachd Rìgh sìorruidh na cruitheachd, a dhealbh iad uile an toiseach.

Fhuaradh a mach gu’m bheil seachd mhór agus ceithir bheaga do rèultaibh seacharanach, a’ siubhal tiomchioll na gréin, ann an cuairtibh air leth, agus gu’m bheil gealaichean aig cùig do na rèultaibh so, a ta ’gan cuairteachadh, ceart mar a ta iad fein a’ cuairteachadh na gréine! Tha gach aon do na cuairtibh, no do na cearcallaibh uòra so, anns am bheil na reultan a’ siubhal, aig caochladh astair an falbh o’n ghréin; uime sin, tha a’ ghrian air a suidheachadh ann am meadhon a teaghlaich,

‘*Cruinn mar làn sgiath chruidh nan triath,*’

far am bheil i a’ tilgeadh a mach a gathanna-soluis, air gach aon fa leth d’a reultaibh, agus ’gan ath-nuadhachadh gach là le maisie, agus soilleireachd! Tha na reultan air an ainmeachadh mar a leanas, agus anns an òrdugh anns am bheil iad aig astar o’n ghréin. MERCURI, BHÉNUS, AN TALAMH, MARS, BHESTA, IUNO, CERES, PALLAS, JUPITER, SATURN, agus URANUS.

Bheir fear cèinntas orra so fa leth, ann an earrannan eile an dèigh so!

SGIATHANACH.

Cùmhlaire, Cead mhìosa a' Gheamhraidh, 1841.

SANAS DO PHÀRANDAN.

A Chuaireir Uisail,

Bho na tha sinn a nis a' dol a dh' fhaighinn an t-amhaich mhòr, agus a bhios tuilleadh rùim agaibh, fuilingibh d'ur sean charaid, *Eoghan Og*, gearan a dheanadh ribh air cuid de phàrandan na dùcha so.

Tha daoine ann agus 'nuair chluinneas iad an focal *gaol*, 's ann a ni iad gàire, mar nach biodh ann ach focal gun seadh—dall-chuilean, gun toil, gun riasan, gun radharc. 'Se tha 'g àiridh aithne co gu bheil pàrandan an bisheantas a' toirt air a' mic, 's air an aigh-eanan pòsadh an aghaidh an toile:—"A Sheonaid, mar tair thu suas Dombull Bàn, agus mur pòs thu Donnacha Mòr, bheir mise agus do mhàthair suas thusa gu bràth; cha 'n fhaigh thu gamba-ainn no mart an tochar, agus cha labhair mise riut air an rathad-mhòr. Dombull Bàn! Gun nige ach trì ceithir-chàraich air uach-dar an t-eòghail; nuair a th'aig Donnacha an suidhe-suas is fearr san Eilean."

'S eigin do Sheonaid bhòchd strìachdadh: ach ciod e dheth sin? cha do strìochdadh a toil. Ged tha i 'na laidhe ri taobh a fir tha i broadar air Dombull,—ged tha 'lamb aig Doanacha, tha 'cridhe aig Dombull, cha tig an latha bhios i sona, agus cha 'n iaghadh idir ged bheir i 'n dràst 'sa ris dearrasan air a fear.

Mar sheillearachadh air a' chùis so, agus a chum gu'n tugadh pàrandan an aice, innse mi ni a thachair ann an teaghlach mòr o cheann a' nis iomadh bliadhna. Bha Morair òg, mac Diuc *Queensberry*, ann an caisteal Dhrimlanrig, an trom ghaol air baintighearn òg, bhéusach, stuama agus àlainn, do chleinn Mhic Aoidh. Bha lasair na baintighearn òg cho fìor ghlan air an taobh eile mach 's a mach. Bha iad mar nach biodh ann ach son-chridhe—son-anam air a roinn eatorra; bu shaoghal doibh comunn a chéile—bu bliadh 's bu dheoch dhoibh sràid an saigheas—bu bhàs do'n dach-b-non ni chuireadh bruailean air an aon eile; agus 'nuair dheal-aicheadh iad bu bliadhna gach latha gus an coinnicheadh iad a ris.

Ach ars' a' Bhan-Diuc, latha de na laithean, ris an Diuc, a fear. "Nic Aoidh! cha tig an latha 'bhios Nic Aoidh 'na mnaoi aig mo mhacsa, no a mac 'na oighre air Drimlanrig. Ma gheallas tu, ars' ise, gun dol san eadraiginn chi thu gu'n cuir mise brisadh sa' ohomunn so, agus nach fada gus am fuic thu 'm Morair pòda ri te eile, te 's coltaiche ris an teaghlach againne, Enlasaid *Hope*." "Tha fhios agad," ars' an Diuc, "gur i *Hope* mo roghainn-sa, ach cha bu mhath leam cruais a chur an sonas mo mhic,—tha chuis ann ad lamhan, air mo shonas dheth, ach gnàthach meadhona laghail." Dh'

fhaig a' Bhan-Dìos e le subhachas, 's i 'g ràdh rithe féin. "Humph! tha meadhon air bish laghail a chuireas eadar am burraidh so agus a' ghuannag ud Nic Aoidh!"

Beagan 'na dheigh se stad litrichean Nic Aoidh a b' abhaist tighinn co tric a chom a' Mhorair òig; cha robh fios ciod a dhèanadh e—bha 'chridhe 'faghail a bhàis 'na chom—theich a chadal—gheill a abhaint—theanaich a ghruaidh! sgrìobh, agus sgrìobh e—oir air an àm se bha i fad air falbh,—ach freagradh math no ole cha d'fhàinig! Smuainich e ann fein. "'Ne gu'n do thréig i mi?—thréig! cha'n eil teagamh ann! Cha do thréig, cha'n eil e seachreidsip!"

Latha de na làithean 'nuair a bha 'm Morair òig mar so, ach beag air a bhreth-as, thainig a' Bhan-Dìos, a mhàthair, a stigh agus litir aice 'na laimh. "A bhogamaich gus spèiread, gun tòinig," ars' i, "nach dabhairt mi riut nach robh an Nic Aoidh ach a bhana-chealgair? Nach d'innis mi dhuit gu'n robh thu' brisendh do chridhe 's a faghail a' bhàis arson te nach tugadh feadag ort? An ciod tha car tiota ris an fàirinn?" "A mhathair! a mhathair 's mi gu'n fìod" ars' an t'òganach beannaichte.

Ars' i, phòs do bhan-dia Nic Aoidh; an creid thu sin?" "Pòsa!" ars' ean, "cha'n urrainn gu bheil e fìor!" "Cha'n 'eil e fìorach sìobhalt'" ars' a' Bhan-Dìos, "ag a' chur am facal do mhàthar. gu' coir naichte 'nuair tha agam ri leigeadh fhaicinn deit an litir co bho charaid eòran agus dileas nach sgrìobhadh bréag."

Thug i dha an litir—leugh e i, ach 'nuair rainig e'n earraan a dh'innis gu'n do phòs cuisele a chleibh, Nic Aoidh, dh'fhàs e bàin, dh'fhaibh a neart, thuit e taobh a chùil air an àite-shuidhe:—cha robh teagamh tuille sa' chùis!

'Nuair thainig e 'uige fein, thubhairt a-mhathair ris. "'S beag a' shaoil mi gun biodh seo dhomh co beag duinealais. Am bheil idir aon bheinne do m' fhuil 'nad chaisleibh? Nam biodh 'sanur a dhèanadh tu thair air té a ghnathaichendh tu mar so—'s fad' o'n chaidh innse dhuit nach b' airidh ort i."

A' chur an aghaidh an aithghearr, ciod a th' agaibh air ach gu'n tug i air choimhead d'eadh e gu Baintighearna Hope, agus mun deach moran làithean ceachad glèac i fèin agus am Morair lànhan a cheile—chaidh an t-snaicm a' chur nach fuaigleadh fàicid: cha bu bheag aighear na màthar air an là sin gu'n d' fhuair i 'toit chrosta féin; agus cha bu lugha fàrnad na muinntir òig a bh' aig stòl a' phòsaidh, a' faicinn dìhtis co maiteach, co beartach, 's co gaolach, a reir a' choltais, a' dol an dèidh.

Ach, mo chreach! cha'n eil an a'geul crìochnaichte fathast:—cha robh là gun oidhe na dheigh, 's cha robh droch ghnìomh nach d' fhuair a dhuais. Bha 'n lànain òig, a reir choltais, sona gu leòr carmionno dh' i; Ach air mìos deireannachan fhoghair, sa bhliadhna 1754 thug a ghnòthach a' Morair do Lunnainn; 's thug e leis a charbaid, 's a cheile nuadh-pòsa: stad iad aon là 'thoirt fois do na h-eich ann am baile àraidh an Sasunn, agus air do'n Mhorair a bhi

Aidimeachd, leis fein, a deanamh a chas, choinnich cruth àluinn
ar leis a chunnaic e roimhe, ach bha i gu mor air atharrachadh.
Leum a chridhe 'na ghruaidhean—bhuail a chuile gu bràs—thainig
ceò air a leirsinn: sheall e' ris agus dh'aithnich e gràdh 'òige—gaol
'anama, Nic Aoidh! Sheas an dithis car tiota gun chomas labhairt.
Ma dheireadh thubhairt a bhaintighearna shìobhalta mhàlda le guth
cùim critheanach: "A Mhorair! dh' fhalbh àm dhuibse 's dhomhsa
coinneachadh, no labhairt ri cheile, ach O! freagraibh aon cheist.
An cuala sibh tuairisgeul air bith mum' thimchiollsa nuair threig
sibh mi a thiotadh?" "A' cheart cheist," ars' esan, "a bha mise
a dol a dh' fheoraich dh' ibhse!" "A Mhorair," ars' ise, "tha
sibh ri fanoid orm. Nach eil sibh pòsda?" "Pòsda!" ars' am
Morair, "co phòs an toiseach? Nach 'eil sibh fein pòsda?" "Cha
'n eil," ars' ise, a Mhorair 's cha bhi gu bràth!" Bhuail am Morair
'uclid, 's ghlaodh e "Gu-'n tugadh Dia mathanas dhoibhsan a chuir
eadar ruinn, 's a 'mheall sinn, 's a mhill sonas, agus sìth shaoghalta a
b-aon agninn air a' char is lugha fhad 's as beò e!"

Bho bheag gus a mhor fhuair iad a mach gum b'i Bhan-Diùc a
b' ùghdar do'n chùis: thug i fainear a chuile litir air gach taobh a
ghlacadh 'sa chleith, agus ma dheireadh thug i air caraid dhi fein
litir a chuir chuire gu'n do phòs Nic Aoidh. Nuair chunnaic am
Morair mar bha cho robh sìth na socair-inntinn aige. Ged nach
robh làmh aig a mhnai sa' chùis cha b' urrainn e amharc oirre anns
an aodann. Thuit a spiorad; scàin a chridhe, agus an ath latha, ri
taobh a mhnatha pòsda anns a' charbad, ghlac e daga, 's thilg se e
fein troimh'n chridhe!

Bho'n oilit agus a' gheilt a ghabh a bhaintighearna, a choile
nuadh pòsda, ghabh i' leaba as nach d' éirich i rianh! Dh'eug i
corr is bliadhna 'na dheigh so, agus faodaidh sinn barail a bhi againn
nach robh inntinn na Ban-Diùcas choirbte tuilleadh is ré rithe!

Nach 'eil an egeula so a' soillearachadh co ned-ghlic sa tha e bhi
sparradh muinntir gu pòsadh far nach eil *gaol*, 'sa bhi 'giarraidh
orra *gaol* a thoirt far nach urrainn doibh? Ciod e ged robh an
saoghal aig lànain a dheasbhuidh sonais, agus suaimhneas inntinn?
Agus, air an laimh eile, ma tha slainte, sonas, agus suaimhneas
inntinn aig lànain 's leò an saoghal: 'leò, co dhiu, sonas nach
urrainn an saoghal a thoirt seachad no thoirt air falbh.

'S mise le mor urram,

'Ur caraid dileas,

EOGHAN ÒG.

Eilean Chola
An dara-mìos
1841.

SANAS—Tha propanaich laoghach de chloinn agam: Saoil sibh
an faigh sinn ciad acair an America? An coillteach a bhios
annta, no ciod e?

E. O.

AN LÉINE-BHÀN.

— Cha tig an t-aon latha dhì-chuimhnicheas mi an uair mu dheireadh a chunnaic mi duine 'seasamh san eaglais anns an léine-bhàn. Tha nis leth-cheud bliadhna uaithe; ach tha e co' soilleir a'm chuimhne 's ged a b' ann air di-dòmhnuich so chaidh a thachradh e.

Bha duine àraidh anns an sgìreachd anns an d' rugadh mi, ceatharnach berb, dùr, danarrn ris an canadh iad Iain-bàn-mór. Bha peacadh salach a'greamhail air a chur as a leth; cha robh dearbhadh solleir air a' chùis, agus sheas e mach 'na aghaidh, a' cur lagh na h-eaglais gu dùlan. Bha e 'chòmhnuidh ann an gleann uaigheach gu h-àrd sa' mionadh dà mhìle o'n bhaile-gheamhraidh, 'na fhear-cuartaichidh do thuathanach còir aig an robh a' ghabhail. Choireadh an clèireach uair agus uair d'a ionnsuidh a thoirt gairm dha gu Seisein, no a thighin a chainnt ris a' mhinisteir—ach bha Iain-bàn co suarrach mu ghuth a' chléirich 's a bha e mu dhùrdail a' choilich-dhuibh air Cnoc-carrach bràigh a' ghlinne. 'Nduir chunnaic am ministeir nach robh maith dha bhi 'cur fios a dh' ionnsuidh Iain-bhàn, chuir e roimhe dol far an robh e, agus seana-chas a bhi aige ris 'na thigh féin. Bha am ministeir 'na dhuine làidir, treun, smachdail, agus bha 'm meas sin air san àite. Gun fhocal a labhairt ri neach, thog e air, oidlich 'àraidh le bata buidhe a' chinn-airgid 'na làimh, agus ruigear Coire-nan-Gabhar, far an robh Iain-bàn a chòmhnuidh. Fhuair se e gun neach leis 'na shuidhe a' fuaigheal cuarain bhròg dha féin taobh an teine; 's b'i sin a' chagailt shùndach, an giuthas caoin 's na cnorain chruaidh, gach aon diubh oho tioram ri spuing.

Is fàrada 'thuigsinn gu 'n robh iongantach agus seòrsa do sgàth air Iain-bàn nuair a thuing e co' bh' aig an am sin a dh' oidliche 'na bhòthan. Bha'n sgian-dùb fathasd 'na làimh leis an robh e 'gearradh an leathraich—bha biodag mheirgeach crochta ris an uinneig, agus ceann iarunn a' chlaidhe'-mhòir r'a fhaicinn bràigh na leapach, claidheamh air nach robh meirg no stùr latha Chuilodair.

Thilg Iain-bàn an sgian 's na cuarain seachad; thug e aite-suidhe do'n mhinisteir—ach bha seòrsa do bhuairreas agus do cholg 'na ghnùis agus 's gann a dhùraiceadh e amharc ann an aodann an duine bheannaichte 'thaiuig air turus an fhìor chàirdis a sheanachas ris. Ciod a labhradh taobh air thaobh cha chuala mi; ach so ni a dh' innis an clèireach dhoimh, oir mhothuich esan am ministeir a' falbh do'n ghleann agus lean e gu dlùth as a dhéigh; agus 'nuair a dh' amhairc e 'stigh air an uinneig 's e gabhail fadail ciod a bha 'ga chumail, chunnaic e iad le chéile air an glùinibh, ann an ùragh, agus thuing e air cainnt a' mhinisteir gu 'n do thaisich cridhe Iain-bhàn, agus gu'n robh e air a dhùsgadh gu mothachadh a gabhail do dh-uamhas a' chionta sin a bha air a chur as a leth. Dh' fhan am ministeir ùine mhór maille ris an duine thruagh so. 'Nuair dhealaich iad, tharruing an clèireach suas ris a' mhinisteir. "Ciod è an spiorad anns an d' fhàg sibh an duin' ud an nochd?"

arsa Calum. “An tusa tha 'n so?” deir am ministèir. “S mi” arsa Calum, “’s minig a thug sibh o’n tigh mi maille ribh air astar bu shunndaiche; ar leam gu’n robh Iain-bàn air a thiomachadh an nochd ’s bu mhithich dhà.” Fhreagair am ministèir, “Tha dòchas agam gu’n robh—biodh an t-each-marcachd deas agadsa ’m màr-each, deas gu maith tràth, ma chaomhnar sinn ’s éiginn domh fàbha ni’s tràithe na’s àbhuist leam—gheall Iain-bàn mo chòmhlaachadh air an rathad agus seasamh an lathair an t-àhluaigh, a fhreagairt a thaobh na tha air a char as a leith.” “Chì sinn,” arsa ’n clèir-each, “nach còir fìos a leigeil a dh’ ionnsaidh Ealasaid mhóir a bhi làthair?” “Tha thu ceart, dean sin, gabh thuas ceum romh chàck a’s fàg brath aice—an droch bhuinneag.” “Nìtear sin,” arsa ’n clèireach, “Nì maith ’na thoiseach.”

Chaidh am ministèir d’a sheòmar féin, far na chuir e seachad barrachd ùine na b’ àbhaist da, agus b’ fhuasada ’tluiginn o’a chaint a chleachd e ’na ùrnuigh-theaghlaich air an oidhche sin, gu’n robh iomaguin mhór aig, ’s gu’n robh ’inntian a’ ruith air na bha eadar e féin ’s Iain-bàn-mór. Bha e air a chois gu moch. Mar bha e ’ga nigheadh féin ’s a cur uime ’chuid aodaich, thubhairt e ri Bean-a’-Bhaile (’se a bheul féin a dh’ innis dhomh e.) “Bhruid-air mi féin,” ars’ esan, “aialing iongantach an raicir; ’s cha ’n urrainn domh gun tighin thairis air, ged is tric a tha mi ’cronachadh feadhain eile airson a bhi ’g aithris faicneis do’n t-seòra. Ar leam gu’n robh mi, mar is tric a thachair, a’ cur seachad fòis fo fhaagadh Chreig-nam-meann air latha na càbaid, a’s cìod a chunnais mi ach uathair lùbach riabhach a’ tighin a mach a’ preas—a shùilean lasarra—a teanga ghóbbalach phuinnseanta a mach, ’s i ag iathadh mu m’ chasabh mar gum bu mhiann leatha mo lot ’s mo mhilleadh. Cha robh bata ’m làimh ’s cha robh clach r’a fhàinn san àite. Bha ’m Biobull agam, agus ann an ionnsaidh no dhe thug i oim, bhuail mi as’ cheann i leis, agus thuit i air an làr. Uair agus uair thachair so; mu dhèireadh mhothuich mi gu’n d’ thainig atharrachadh air a coltas—chinn a shùilean cìoin—leith i gu samhach ceannsuichte aig mo chasan. Bha seòrsa do dh-òran tùrach aice—chail mi gach sgàth bha agam roimhe—thug mi air mo ghàirdean i—ghidlain mi leam i do’n eaglais, agus mhothuich mi gu’n robh iongantach mòr air an t-àhluaigh mar chunnaic iad mi a’ gabhail an rathaid, agus an rathair so os seicheamh, shàmbaich, neo-lochdach air mo shiubhal. So a nìs a chùilein, mo bhrudar,—’s ged is ma-dhaoite amaidenach ri ’ràdh e, tha mi ’tarruing seorsa do shòlas uaithe. Gheall Iain-bàn-mór mo chòmhlaachadh sa’ cheart àite ’m faca mi an nathair. Cha ’s eil e cìod nach bi eolg a’s fearg air, ach tha aohhar-dòchais agam gu’n taiseich e. Cha mhór nach d’ aidich e a pheacadh an raicir. Bha mi ’smuainteachadh m’ a dhèibhine fad na h-oidhche, bha mi ’gnidhe air a chon, agus cìod bu nàdurra na am bradar a’ chunnaic mi; ach ma thig an caochladh airson a chunnaic mi ’tighin air an nathair ’s mise bhios toilichte.”—agus ceart mar thubhairt thachair. Chòmhlaich Iain-bàn am ministèir—bha e fo bhuaircas mòr, ach an déigir seanachas càirdeil, thaisich e, ’s ged nach d’ aidich e a chionta, cha

deach e gu tnr 'na aghaidh. Choisich iad le chéile do'n eaglais, agus gheall Iain-bàn gu seasadh e suas an lathair an 't-shluaigh an déigh na searmoin, a thoirt freagairt f'holuiseach anns a' chùis a bha air a chur as a leith.—Bha sluaigh mòr cruinn air an latha sin sa' Chill.—Bha 'n-ministeir 'na sheidhe mar bu ghràth leis. air fòid na feadhach a dh' fhalbh, e féin agus dithis do 'na foirbhich, agus Iain-bàn.—Bhath an eag—chòisich an t-sheirbhis—shearmonaich e air an latha sin ann uamhais là a' Bhreitheanais anns an éiginn do gach aon seasamh an lathair Dhé, agus freagairt air son nan gnèmhara a rinneadh leò anns a' chòisinn cin dhithibh bhà iad marth no olc. 'S minic a shuala mi fear mo ghràidh le sòlas, is minic a chuir a uamhas agus eagal orm; ach ar lean gu'n d' éirich e air an latha so os a cheann féin. Bha eannt agus nirghiol beòil aig an duine aoidheil eireachdail so nach euala 's math-dhaoidte nach clainn mise o'nach eile fhad 's is beò mi. Chrìothnaich iomadh aon air an latha sin, agus 'nam measg ein bha Iain-bàn-mór. Thainig atharrachadh gu tric air a neul, chunnacas na deòir a' ruith stòs o 'shùilean,—agus chual' iadsan a bha dlùth dha iomadh osunn o 'uchd.

An déigh do'n t-searmoin a bhi seachad, ghairmeadh air a' bhoirionnach a bha 'cur a' pheacaidh as leith Iain-bhàin, seasamh suas. Rinn i so—b' ard a currachd a's b' ard a bathais. Ged sheasadh nathair suas an lathair a' phobuill, cha b' urrainn doibh barrachd sgreamh no oillt a bhi orra—chrìothnaich iad—oir cha b'e so a' cheud uair no an dara h-uair anns na sheas i san àite cheudna, fo ascaoin eaglais. Dh' ainmich am ministeir i, agus an déigh a bronnachadh chum an f'hìrinn innseadh, thubhairt e “O6 is athair do d' leanabh? labhair a mach.” Mum 'b' urrainn i so a dheanamh, sheas Iain-bàn suas. Thog e a làmh. “Mise” ars' esan “athair an leinibh—an lathair Dhé agus dhaoine tha mi 'ga aideachadh”—agus an sin le farguin mhòr, le reachd 'na mhuineal, ghlaodh e a mach “A Thighearna, air sgàth Chrìosd dean trocair air m' anam!” Ràinig an glòdh so gach cridhe bha san eaglais; agus tha dòchas gu'n d' ràinig e an Ti ard agus thròcaireach mun robh e air a labhairt. Oim robh ceann nach robh cròim—cha robh sùil nach robh a' sìleadh:—tha mi 'm mearachd—bha a h-aon— a ceann 's a bathais co. àrd 's a bha iad riabh—nì a sùil-se cha robh denr—as a h-uchd cha chualas osunn—agus b'i so a' bhean thruagh leis na thuit Iain-bàn. Mo thruaighe! mo thruaighe! aon taiseachadh cha d' thainig do réir coisais oirre-se, ged a bhris am peacadh anns na thuit i cridhe a peathar a bha nis fo'n fhòid—boirionnach coceanalta 's a bha san dùthaich, agus ged bha a cionta air an latha sin air a rùsgadh m'a coimneamh air dhòigh a dh' fhaodadh cridhe cloiche 'thaiseachadh;—ach Iain bochd, shuidh e 's a cheann eadar a dhà làimh, a' gul mar leanabh a bhiodh air a sgùrreadh.—Bha sàmhchair fhada san eaglais—mu dheireadh theirt am ministeir, “Seinneamaid chum clia agus moladh Dhé o thoiseach na 51 'Salm.”

“Dèan trècair orm a Dhia nan gràs !
 Cam bàigh ri m'anam truagh;
 'Rèir meud do thrècair agus t'iochd
 Glan m'uile pheacaidh uam.
 Glan mi e m'chiont a 'rèir do ghràis;
 Deònuich do shlàinte shaor:
 Dhuit tha mi 'g aideachadh mo lochd;
 O nochd do thrècair chaoin !”

B'e sin an ceileireadh tùrsach, tiambaidh. “Deanamaid ùrnuigh,” arsa 'm ministeir, 's bi sin an ùrnuigh dhrùighteach. Bha Iain-bàn a' caoidh, 's cha b'e caoidh a 'chealgair—thainig taiseachadh air a chridhe cruaidh—b'e so latha cumbachd Dhé d'a anam—latba an aithreachais—latha nan gràs.

Thainig a' chùis so mu choinneamh na cléire, agus chuireadh mar fhiachaibh air Iain-bàn seasamh tri laithean san eaglais ann an léine bhàn. Bha an leine, no an lùireach so, air a deanamh do chainb, currachd oirre bha air a cheangal fo'n smig, agus i sloa gu sàil an duine.—Cha do chuir Iain 'na aghaidh so, bha a spiorad danarra nis air a cheannsachadh. Sheas e na tri usirean agus rinn e aidmheil mhaith. Air an dòmhach mu dheireadh theirinn am ministeir as a' chrannaig, thug e an léine bhàn dheth le 'lamban féin—ghlac e air làmh e an làthair an t-shluaigh, agus thubhairt e “Dia g'a d' neartachadh !”

Cha do chaochail Iain-bàn gus an robh e 'na dhuine aosmhor. Bha e stòlda, seasamhach, suidhichte 'na ghiùlan. Bha aobhar a smaointeachadh gu'n robh e 'na aithreachan firinneach. 'S minic a chunnacas e 'na shuidhe air fòid a mhuinntir sa' chladh a' sìleadh dhèid; agus cha do labhair e riabh mu dhéibhinn a' ghnòthuich so ach le tuingealachd mhór.

Ged tha 'chuid eile do'n sgeul so rud-eiginn amaideach, faodar innseadh mar shoilleireachadh air an sgàth bha aig daoine san àm sin romh ascaoin-eaglais. Thug an cléireach an leine-bhàn air a h-ais, agus chuir e i san àite 'n robh iad a' gleidheadh brat nam marbh—'S maith tha cuimhu' agam air an àite—'S beag feum a bh' aig an tigh sin air glas a's iuchair san oidhche—Cha b'e li-uile fear a dhùraiceadh a thaghal leis féin san dorchas.

Bha aig a' mhinisteir ri dol thar a' chaol gu coinneamh-cléire ann an eilean àraidh, agus 's ann air a' chléireach a bhà cùram a' bhàta-mhóir. “Fiach a Chalum,” arsa ean “gum bi 'm bàta deas agad di-ciadain gu maith tràth chum an seol-mara ghlacail—tha bhuait putagan ùr a dheanamh: agus fiach gu'n cuir thu oearcall-màis air an spùidsear, cha mhór nach 'eil e 'na chlarabh briste—gabh beachd air na siùil 's air an acuin uile, oir tha 'n aimair robach.” “Nìtear sin” arsa 'n cléireach, “ach amhairceadh sibhse 'na faigh sibh dhomh stròic do aodach caib a chàramh an t-siùil-mheadhoìn a shracadh an latha bha na sgaomairean òg ud a mach a' luingearachd leatha—baothairean gun tuigse; ach cha 'n eil fàth gearain o nach do chuir iad thairis i.”

Ma tà 'Chaluim cha 'n fhiosrach mi gu bheil oirleach do'n t-seòrsa 'stigh—ach fuirich—gabh an leine-bhàn, freagraidh, i gu gasda; tha dòchas agam nach bl' fèum oirre a'm linn-sa tuille san agireachd so; 's fèarr a cur gu feum na leigeil leatha dol a dhòlaidh." "Ciod a thubhairt sibh? an leine-bhàn! Nì maith eadar mi's i! cha chuala mi riabh a leithid, an seol-meadhoin air a chàramh leis an leine-bhàn! 's mise nach rachadh gu sàile innte." Bha fios aig a' mhinisteir nach robh math dha bhi 'conneuchadh ri Calum—ach chuir e fìos air Seorus-nan-Long—thug e dha greim tombaca 's dh'innis e dha na bha 'dhith air. Cha b'fhada bha Seòrus a' càramh an t-sùil, agus a' càramh a bhriogaise cainbe féin mar an ceudna. Thàinig di-ciadain—'nuair a ràinig am ministeir an cladaich bha 'm bàta-mór fo nidheam. Bha sgairt mhaith ghaoithe ann o'n aird-an-iar dhcas, agus toiseach lionaidh. Ghiùlaineadh am bàta gach òirleach a b'urrainn iad a sparradh oirre, ach chuir an clèireach rif san t-seòl-mheadhoin. Thog iad a mach o'n chladach—shuidh an Clèireach aig an sgòd—a shùil ri fuaradh—acon chuairt do na buill-tharruingaige mu'n tobhta le lùb-ruithe—deas chum gach stròic a thoirt naipe nan tigeadh an t-sid cas orra. "Bi furachail, a Sheòruis" arsa 'n clèireach, "amhairc a mach." "Cha chreid mi" arsa 'm ministeir nach 'eil fìnghair agad ri latha gailbheach an diugh, a chléirich." "'Scoma, le'r cead, ciod an fhiughair a th' agam; na biodh sibhse nì's dlùithe air Sgeir-nan-agarbh—sin sibh—cha chreid mi gur misd i 'n rif—nach dean tha anidhe, a Sheòruis, ciod an stabhcaireachd 's am falbhan a th' air t' aire?" "Ma tà, a cléirich ghaolaich, o'n is seòrsa do phears'-eaglais thu, bhuineadh dhòmhsa bhi modhail—tha mi 'g amharc air an t-seòl-mheadhoin. Nach gasda tha 'n leine-bhàn ag amharc?" "Uist!" arsa 'n clèireach, "faodaidh i bhi 'na léine-dhuibh dhoinne muu tig an oidhe—càd do theanga." Rinn am ministeir gaire. "Cumadh sibhse astar oirre" arsa 'n clèireach—"tha fuara-froise mach o 'n ghleann ud thall, mar is minic a bhà; 's coma leam na casachain-gréin ud féin—mur 'eil mi mealta tha salchar air an cùl. Sin sibh—cumaibh astar maith oirre—leigidh mi òirleach no dhà do'n sgòd a mach—mar is luaishe gheibh sinn fo fhasgadh a' chladaich 's ann is fèarr." "Air t' athais a chléirich, na dean, cùm air, tha fras sgairteil a' tighin, ach coma co dhiùbh, tha rathad aice-se 's tha rathad againne." Le so thainig aon chaitean a mach o thir, ioma-ghaath chuartach, a' togail catha-fairge agus omhan cèbhrach roimhe, a' aguabadh na fairge, agus siubhal nam marcaiche-sine eagalach a mach air a' chaol. "Nach d'thubhairt mi ribh?" arsa 'n clèireach, "tha na doideagan Muileach beò fhathas; aotromaicheadh sibhse oirre." Sa' cheart am so bhuail oiteag choimheach am bàta, luidh i thairis, leig an clèireach as tarruing an t-sùil mheadhoin, dh' aotromaich e oirre mar an ceudna leis an sgòd; ach coma co dhiùbh, thainig gluweg mhaith fhairge stigh air an taobh leis mu ahlais tobhta a' chroina. "Tairngibh air falbh" arsa 'n clèireach "gu fhasgadh an rutha, gus an cuir sinn fo shùil aotrom i. B'èiginn so a dheanamh, thugadh a stigh an seòl-

meadhoin, ghrad tharruing an cléireach a mach an egiar dath agus mun b'arraian am ministear a ràdh gum b'olc, ghrad ghearr-e mach na bha d'èin leine-bhàin san t-seòl, agus thilg e mach air an fhairge p. "Ciod so rian sibh?" arsa Seòrus. "Uist! arsa'n cléireach;" air neo cuiridh mi do bhrìdgaie chainbe le a càdan grànnda 'na dhéighl." Cha d'thuirt Seòrus diog. "So, so," arsa Calum cléireach, "suas na sìùil, cemaibh a nis airre-chad 's-a thogras sibh, 's mise nach abair gar h-olc; thig a so a Sheòrus, suas e—sin thu—gabh aige—tha 'n fhras seachad—na cuimhnearibh a nis—mo'ghalad! 'età nach chadh e—sin thu, ni thu ceòl deit féin a nis—tha srann fo d' chròin."

Chaidh an fhras seachad—shin air an t-oirrheas—ràinig iad air—ghabh iad mu'n bhàta—'s cha 'a eil do Chléir air eilamh na bheireadh air Calum Cléireach a chreidsinn nach 'a 'n leine-bhàin a dhàisg an-forguill.

"AIR DITEADH GU BÀS GUN DEARBHADH SOILLEIR."

Is Heumhor eisimpleir a ta againn air daoineibh a bhi air an car gu bàs gu neo-chiontach, do bhrìgh nach robh an dearbhadh a bha 'nan aghaidh ciontach ann fein. Ba chòir, uime sin do bhròith-camhnasibh a bhi anabarrach eòrach—ciod an fhianais leis an dèit iad an co-chrèitairan fein gu bàs, do bhrìgh gur fearr fèhead ciontach a chur fa agaid, na an nòrach a chur gu bàs agus e neo-chiontach.

Bheir sinn cùntas air càis iongantach do 'a ghnè so, a thachair o cheann gheirid ann an Sasunn. Bha fear do'm b' ainm Iohanan Bradford a' cumail tigh-dada ann an eiorramachd Oosford, a bha fo dheadh eadùn. Bha duin'-ùasal do'm b' ainm Haies, a' gabhail na slighe gu baile Oosford, agus chuir e suas car baidhe an an tigh Bradford. Ghabh e a shuipair maille ri dà dhuin'-ùasal eile, agus gun umhall sam bith, dh'innis e dhoith gu'a robh mòran airgid m'a thimchioll. Aig an ionmhuith chaidh iad gu fois: chuireadh Haies do sheòmar leis fein, agus an dithis eile do sheòmar anns an robh da leshaidh, far an d'fhag iad; a réir cleachdaidh mòrain euaigh, coinnéal a' lualh rè na h-oidhche! Ann an ùine gheirid an déigh dhoith dol d'an leapaichibh, dhùig fear do'n dithis dhuin'-ùailse, agus air leis gu'n eal e co-nadh trèin anns an ath sheòmar, dh' éirich e, dhàisg e gu càin a chompanach, dh' éied iad le chèile car tamuill, chual' iad còiridh agus gearan, mar aig neach a' dol gu bàs, leann an ath fhear na a leshaidh agus ghluais iad 'nan dithis gu tosdach a dh' ionnuith domis an t-seòmar, anns an robh iad a' clainnean a' ghearran. Cha robh an domis buileach dèinte, agus chomhaic iad eolus a' steach. Dh' fhoagail iad an dorus, chaidh iad a stigh, agus feuch! an t-eagal leis an do bhuaidh iad, an uair a chomhaic iad duine 'nan leshaidh 'ga a' coimeagan 'na fhuil fein, agus duin' eile oròna a' chomh, le lèchran 'nan aon làmh, agus sglan 'san làmh eile le lualh a

dh' aithneach an dà dhuin'-nasal gu'm b'e am fear a mhortadh, esan a'ghabh a shuipair maille rin, agus gu'm b'e fear an tigh-dèan fein, aig an robh an t-inneal bàsmhor 'na làimh! Rug iad air Bradford, thug iad an aghian unith, agus chuir iad 'na éudann gum bu mhortair e! Ach thagair esan a neo-chiontas fein, chaidh e as àicheadh gu dian ag ràdh gu'n d' thainig esan an sin leis a' cheart rùn leis an d' thainig iad fein; gu'n cual e osnadh, gu'n do léum e as a leabaidh, gu'n do las e solus, gun d' thug e aghian leis chum e fein a dhionadh, agus nach robh e leth mionaid 'san t-seòmar mun d' innadrinn iad fein e!

Cha deanadh na leisgeulan so fèum dha, chuireadh an làimh e gu madoinn, agus thugadh an sir e, an làthair fir ceartais a bha sa 'choimhearsnachd. Bha e do ghaath a' tagradh a neo-chiontais fein, ach bha ni-éigin amburasach mu'n coairt d'a ghiùlan, a thug air an fhear-cheartais a ràdh, "Cha ruig thu leas a bhi labhairt mar sin, a Bradford, oir tha e cinnteach gur tana no mise, a rinn am mort so."

Bha 'n guilemh oilteil so ann am béul nan uile, agus leis na h-uile bha Bradford air a dhiteadh! Ann am beagan ùine an déigh sin, thàinig là na deùchainn, ann am baile Osoford. Bha 'obùirt air a lloadh leis gach àrd agus ìosal. Thugadh Bradford an làthair nam Breitheamh, agus thagair e a neo-chiontas fein. Ach ciod a b' urrainn a bhi ni bu treise na fianuis an dà dhuin'-nasail? Mhionnaich iad gu'n d' fhuir iad Haies air a mhortadh 'na leabaidh, gu'n do ghlaic iad Bradford ri taobh a' chuirp le sgùthas agus lèshran, agus gu'n robh an aghian agus an làmh anns an robh i làn fola! Chuir iad an céill gu'n robh coslas ciontach air a ghiùlan, aruair a chaidh iad a stigh do'n t-seòmar, agus gu'n cual iad beagan mhionaid ann roimhe sin, caoidh agus gearran an duine a mhortadh!

Ghabh Bradford a leisgeul fein, agus thagair e a chùis mar a rinn e roimhe ach bha na breitheamhna a dh' aon intinn, ag ràdh, gu'n robh gach leisgeul a thagair e faoin agus suarach, an coimeas ris an dearbhadh laidir a bha 'na aghaidh. Bha 'chùis co soilleir an aghaidh a' chiontais, 's nach do smuainich an luchd-deuchainn gu 'n robh aobhar idir aca dol air leth do sheomar eile, chum 'an barail a dheanamh suas, 's a chur an ceill, ach ghlaodh iad a dh' aon ghuth, gu'n robh am prìosanach ciontach do mhortadh Mhaighstir Haies!

Beagan an déigh sin chrochadh Bradford, agus bha e gus an uair fa dheireadh a' cur an céill, nach robh e ciontach, agus gu'n robh e ga h-lomlan aineolach mu'n mhortadh, ach cha robh neach sam bith 'ga chreidsinn!

Bha Bradford, gidheadh, ag innseadh na firinn, oir cha b'e idir a rinn am mortadh!—Rinneadh e le gille an duin'-nasail a mhortadh,—agus co luath 'sa shàth e an t-inneal marbhtach ann an corp a mhaighstir, ghrad thug e as 'eudach an t-airgid, nairadair òir, agus mìthe luachmhor eile, agus ruith e air ais d'a sheòmar fein! Cha b' urrainn so uile tachairt ach mu aon mhion-

aid mun deachaidh Bradford a steach do sheòmar an duin'-uasail a mhortadh! Fhuair an sàoghal fios air so uile, a mhàin, trid agartais coguis an fhìor mhortair. Dh' fhàs e tinn ochd mìosa deùg an déigh do Bhradford a bhi air a chur thairis, agus dh'innis e gach nì gu saor. 'Se aithreachas leabaidh-bàis a bh' ann, agus air da bàs fhaotuinn, chaill an lagh a chreach!

B' fhearr air dòigh, gu'm b'e so an t-ìomlan, ach tha tuilleadh fathast ri innseadh! Ged bha Bradford neo-chiontach do'n mhort so, bha e gidheadh 'na mhortair 'na chridhe! Chual e, co math ris a' ghille, Haies ag innseadh aig a' shuipeir, gu'n robh mòran airgid air a shiubhal, agus chaidh e gu ruig a sheòmar leis a' cheart rùn a bha ann an cridhe a ghille a mhort e! Bhuaileadh le h-ìongantas agus eagal e, an uair a chunnaic e an gnìomh sin air a dheanamh, a bha 'na chridhe fein a dheanamh! Cha b' urrainn e a shùilean fein a chreidsinn, agus air da an t-eudach-leapach fhilleadh sìos, dh' fheuchainn an robh an duine da rìreadh air a mhortadh, thuit an sgian as a làimh air a' chorp, agus mar so, 'n uair a thog e i, bha i fein agus a làmh làn fola! Aig a' mhionaid 'san d' rinn e sin, chaidh na daoine-uailse a stigh far an robh e! Dh' innis Bradford na nithe so uile do'n mhinisteir a bha 'frithchealadh dha, an déigh dha bhi air a dhiteadh gu bàs, ach cha robh esan no neach idir eile 'ga chreidsinn.

Tha sinn a' faicinn an so, eadhon an rùn a mhàin chum aingidheachd ghràineil a chur an gnìomh, air fhiosrachadh le dìoghaltas agus peanas; agus tha so a' deanamh soilleir dhuinn, gur mior-bhuileach oibre freasdail Dé! Ach a thuilleadh air so, tha rabhadh an so do na h-uile, iad a bhi air am faicill nach feuch iad an airgid agus an òr do shluagh eile ann an àitibh coimheach. Thuit Haies 'na chreich do mhi-chùram air an dòigh so. Bha buaireadh an airgid tuilleadh 's làidir, tha sinn a' faicinn air son dithis do'n chuideachd bhig sin a bha làthair air an oidhe sin! Nach soilleir an dearbhadh so air briathruibh an abstoil, gur h "e gaol an airgid frèumh gach wilc."?

SEIATHANACH.

Ceud mhìos a' Gheamhraidh, 1840.

SOLUS NA GEALAICH.

'Se thig o'n Ghealaich solus fuar,
Marbh-dheàrrsadh truagh gun età,
O'n oidhche gheibh i mais' a snuaidh,
'S bidh soluicht' uainn san là.

Cha toir a fann-ghath thugainn blàs,
Ge h-àillidh i 'na cuairt,
Faodaidh sinn dearcadh air a h-àgh,
'S a bhi dol bàs le fuachd.

Tha, ceart mar so, gach solus faoin
Bheir reusan daonna bhuath,
Cha 'n fheuch do nì ach sealladh clàon,
'S cha mhaithaich cridhe cruaidh.

'S tha sealladh fuar do'n fhocal bheò,
Mar so fadheòidh 'na bhàs!
Oir ciod an tairbh tha 'n gibhtibh mòr
Gun sradag bheò de ghràs?

Th'an soisgeul mar a' ghrian tra nòin,
'Toirt soluis glòrmhor iùil,
'N sin luidhidh *gealach* uail na feòl'
'S cha 'n fheuch nì's mò a gnùis.

'S cha solus 'mhàin, a thig o ghràs,
Ach cumhachd àraidh beò,
Bheir blàth nan ròs air sléibhtibh fàs,
'S air peacadh bàs a's bròn.

Ead. leis AN DILLEACHDAN GUN MHAOIN.

Raogha-dàil na H-Earradh, 1841.

MU BHÀS MHIC'-IC-SHÉUMAIS, CEANNARD ÒG NAN GRANNDACH.

A Chuirteir Urràmaich,

Nam faodadh e bhith gu 'n cèdaicheadh sibh do neach airson a dheadh rùin, saorsainn a chleachdadh chum agrìobhadh do 'r n-ionn-suidh, 's mise h-aon aig am bheil cridhe nach leig fear eile air thoiseach ann an deadh dhùrachd do 'r taobh. Is fìor nach 'eil mo bhuadhlàna àrd, no mo sgoilearachd aipmeil, chum nì sam bith a dheasachadh air son Cuairtear nan Gleann; ach tha mi an àm air mo dhùsgadh le déigh gum faicinn am Marbh-rann a leanas an clò; agus cha 'n 'eil àit' eile sam b' annsa leam fhaicinn, na sa' Chuirtear fheumail tha sibhe 'cur a mach. Ma tha airidheachd sa' Mharbh-rann cha 'n urrainn mi ràdh; ach nam b' aithne dhuibhe cuipair an t-seanachais, cha mhór nach faodainn a ghabhail orm féin a ràdh, gu 'n deanadh sibh bròn air son bàis "Mhic'-ic-Shéumais." B'e sin Fraing Uilliam Grannd, òg cheannard Ghrannndach Shrathspé, agus Oighre 'n Teaghlaich a bha aipmeil fad iomadh linn, air son gach buaidhe bha measail. Tha oidhirp air a thoirt sa' Mharbh-rann, a dh' fheuchainn cor brònach na tìre 'nuair a chualas geul a bhàis; agus brònach cha b' iognadh dhoibh a bhith; chaill iad an Tighearna bha airidh air ainm am measg fìor cheannardaibh nan Gàidheal. 'Nuair bha e air a thuras air feadh na Gàidhealtachd, 'ga thairgse fèin chum bhi 'na bhall de àrd chomhairle na rìoghachd airson Siorramachd Inbhirnis, agus ag iarraidh guth-taghaidh gach duine leis am b' àill a thoirt dhà, chuireadh fàilt air anns gach ionad le furan a's meas. 'Nuair a ràinig e 'n t-Eilean Sgiathanach far am bheil ná fìr fhogh-

ainteach threuna agus chinneadhail, ionad co-fada e thir 'eòlais 's a tha san t-siorramachd gu léir, cha d' iarr iad tuille 'forghais mu 'dhréibhinn gus an guth-taghaidh theirt seachad, ach gu 'm b' è ogha Shair Seumas, an duine math agus suairce. B' dh' iomradh gu bràth air a ghraoineachas a bha san ionad sin, agus ann an Leohabar nan laoch gasda, san àm sin anns an robh e air aoidheachd 'nam measg. Cha ruigear a leas bhi toirt luaidh air a' mheas a bh' ac' air, agus an spéis thoilleannach a thug iad dhà 'na thir fèin o'n cheud là chunnaic iad a ghnùis fhathail agus ghràdhail. Ach, ged a b' àrd an dòchas d'a thaobh cha b' fhada mheal iad Ceannard an gràidh, chaochail esan ann am maduinn a shamhraidh; oir cha lusithe thòisich am fùran allail so air sgaoileadh nan geug agus fosgladh nam blàth, bha gealltainn dìon agus toraidh do 'n chòisir bha suidhichte fo 'sgail, na ghearradh sìos e gu h-obann leis an inneal nach d'obair fùran no crann 'S mise 'Chuaireir rùnaich agus mheasail.

SPÉACH.

Lagna Crìche,
Mios deiridh an Fhoghair, 1840.

MARBH-RANN DO MHAC MHIC SHEUMAIS.

• Och nan och ! cìod an sgeul so,
Tha nise ri 'leughadh san tìr,
Dh' fhàg sùilean cho denrach,
'S ioma cridhe gun éibhneas gun sìth ?
Chì mi gruaim air gach tìnaich,
'S tha gach là leam cho dubh'rach ri oidhch',
'S truagh an sgeul leam 's gus duilich,
'S cruaidh an t-eug sin a bhuin ris an Oighr'.

Ann an tìr nan crann uaine,
'S iomadh cridh' cha fo smuaircean san àm,
O'n tha 'n reul sin air cadal,
'S tric a shoilleich ar talla 's ar gleann;
O'n a luaidh an reul-iùil sin,
A's eòinig a stùr na tìr òg,
'S lìonar cridhe bhios ciùrrta,
'S tric snidhe o'n eòinbh gu'm bròig.

Anns a' chlachàn an Dao' all
Air a thasgaidh sa' chaol-tigh, gun tuar,
Tha do chridhe bha caoimhneil,
'S do chaomh-mhala aoidheil gun ghruaim;
'N sin tha 'n t-sùil a bha smiorail,
'S tric chuir sùnd ann an spiorad nan Gàel:
'Nuair a chiteadh thu 'tighin,
'S lìonar sonn bhiodh 'gad fhritheal le fàilt

'Nuair a thill thu bho t-oilean,
As an Eadailt, a's iomadh tìr chéin;
Chuir thu suarach gu buileach,
Gach faoinas a chunn' thu fo 'n ghréin:

B'ann a thaisbeanadh caoinmeis,
Dha do chinneadh 'n robh t-aoibhneas gu léir;
'S cha de-mbiannaich thu dh' urram,
Ach an spéis-san bhi dhuitse dha réir.

Gus an d' thàinig thu 'n tìr seo,
Aig do shreubh cha roth eimh air do ghràdh,
Ach fo' d' bhreacan a's t' fhéile
Dhèing thu bailleach gair-éibhneis do chlainn,
'S ged 's ann d'annas bu chàire,
Thusa theagais an gnàth fhear nan gleann,
'S ann bhiodh tusa 'ad sgathan,
Do na h-uile fòr Ghaidheal bhiodh ann.

Am fear a dh' innseadh mu d' dhéibhinn,
Dha cha b' uileor bhi geur ann an cainnt;
Bu tu 'n t-òg-fhlath bha spéiseil,
Le do chinneadh 's gach tìr agus gleann;
Nan tugadh uainn le neart dhaoine' thu,
'S ioma' fear bhiodh gu d' shaoradh 'nan deann,
Ach o'n bhuinnig am bás thu,
Cha dean duinealas stà dhuinn san àm.

Cìod am feum bhi ri briathraibh,
Leam cha 'n aithrisear trua de do chliù;
'S ioghadh tìr 'bheil iad liomhor,
Bha a' moladh do rianan o d' thùs;
'S bha cuid ann ag ràdhainn,
Gu 'n robh thusa ro-mhaibh gu bhi buan,
Leis cho chòrach 's a dh' fhaic thu,
Ris an dream tha 'nan càirdibh do 'n Uan.

Ana ad' meann bha slobhail'
'S mòr bha 'choltas nam freana còir;
'S tha mi gabhail toilinntinn
Ri thu fhaicinn an Rìoghachd na Glòir,
Ged tha mise neo-shùndach,
Bho nach fhaic mi do shùil-sa ri m' bheò;
Bhu 'n a chotech Mac Mhic Sheumais
Cha dean mise gair-éibhneis nì's mò.

IMRICH DO DH-AMERICA MU THUATH.

Tha cor nan Gàidheal a nis fo bheachd arid-chomhairle na rìoghachd—tha fianaisean a thaobh cor na Gàidhealtachd, an déighe sanasachd fhaotainn gu dol suas cheum bhi air an ceannachadh fa chomhair buidhean arid do'n Pharlamaid. Tha an duine urramachta, Dr. Robt. o Chana, air tighin a nall, agus tha ean ri bhi air a cheasnachadh mar an ceudna. Glia 'n eòl teagumh againn

nach tig math as a so. Chuala sinn ainmeannan nan daoine 'uaisle Gàidhealach tha 'dol suas, agus cha b' urrainn iad daoine bu tuigsiche, a b' fhirinniche agus bu chairdeala a thaghadh—daoine aig a' bheil barrachd spèis agus gràidh a thaobh an luchd-dùthcha, no barrachd tograidh chum maith a dheanamh dhoibh.

Bitheadh *foighidinn* aig na Gàidheil. Na tilgeadh a h-aon diubh uapa 'n croitean no an tighean air a' Bhcalltuinn—na biodh cabhag orra—cluinnear an ùine ghoirid na tha dol air aghaidh—leigidh sinn fios d'an ionnsuidh, agus faodaidh iad làn earbsa 'chàramh ann. Comhairle eile bheireamaid dhoibh, gun a bhi ann an cabhaig gu an làmh a chur ri paipeir air bith air son dol thairis leis an duine ud no leis an duine ud eile. Tha fios againn gu bheil fear, mur 'eil fear no dithis, air tòiseachadh cheana chum am mealladh, ag ràdh gu bheil barantas acasan ainmeannan a thogail. Chuala sinn mu aon fhear tha 'ga chur so a mach; ach cha 'n eil focal firinn an so, 'se sin cha 'n eil ùghdarras aige bho 'n Pharlamaid, agus na creideadh daoine e. 'Nuair thig so cluinnear e o cheann gu ceann na dùthcha.

Tha feadhain eile, tha sinn a' cluinntinn, a' dol mu 'n cuairt a' càineadh nan daoine 'uaisle sin tha 'cur air aghaidh na h-imrich so, ag ràdh gu bheil a mhiann oirnn na Gàidheil fhògradh o'n dùthaich. Na cealgairan! cha teid iad fèin fad an lùdaig air an son, agus cha leig iad le feadhain eile math a dheanamh gun a bhi 'gan cùl-chàineadh. Cha mhiann leinn na Gàidheil fhògradh—tha sinn co gaolach orra riùsan; ach 's miannach leinn cuideachadh agus comas fhaotainn doibhsan tha togarrach air dol thairis. Tha mòran diubh 'dol bàs aig a' bhaile, 'nan tràillea; agus cha 'n eil dìchioll no oidhirp, no saothair a's urrainn sinn a chleachdadh chum còmh-nadh leò, nach dean sinn, a dh' aindeoin *cò theireadh e*. San ath àireamh tha dòchas againn gum bi naigheachd a thaobh so againn o Lunnuinn.

BAISTEADH NA 'BANA-PHRIONNS' ÒIG.

Thachair so air an t-seachdain a chaidh seachad, ann am pàillfun dreachmhor na 'ban-rìgh ann an Lunnuinn. Bha eadar ceithir agus còig fichead san làthair do mbaithibh àrd na rìoghachd. 'Se àrd Easbuig Chanterbury a bhaist an naoidhean, agus trì no ceithir easbuigean eile maille ris.

Bha iomad goistidh agus bana-ghoistidh aice. 'Nuair thainig iad chum a' chuid sin do 'n t-seirbhis, chàirich a' bhanaltrum an naoidhean air lamhan an àrd-easbuig; agus thugadh mar ainm dhi, *Victoria Adelaide Mary Louisa*.

Cha 'n eil againn ach a ràdh, mar tha sinn ag ràdh o ghruand ar eridhe, gum beannaicheadh an 'Tighearn a' bhana-phrionns' òg, agus gu robh i air a caomhnadh gu bhi 'na beannachd d'a teaghlach àrd, agus do 'n rìoghachd gu h-uile!

NAIGHEACHDAN COITCHIONN.

Tha a' Pharlamaid 'na suidhe, agus mun rning so ar luchd-lenghaidh, no mum bi e 'mach as a' chlà, 's dòcha gu'm bi naigheachd mu dhiéibh-inn nan gnothuichean a tha nis aca fo'n smuaintean. Tha spàirn mhòr air an àm eadar an dà bhuidhinn, agus is doirbh ionseadh cò bhios an uachdar.

SGIORRADH-FAIRGE FÌOR MHLADACH.

Sheòl long Americanach d' am b' ainm an *Governor Fenner*, à *Liverpool* chum *New York* air di-h-aoine, an 19 là do 'n mhìos so chaidh. Air an ath mhaduinn, mu dhà uair, agus iad a mach o *Holyhead*, choinnich iad am bata-toit d' an ainm an *Nottingham*, agus thainig iad an aghaidh a chéile le neart uamhasach! Bhuail an long am bata-toit mu 'teis- meadhon, agus leis a' bhuille so chaidh ceann-toisich na luinge a spealgadh 's a thilgeil a stigh air a' chuid eile dhi; agus ann am beagan mhionaidean 'na dhéigh so, chaidh i fodha le SÉA-FICHEAD AGUS DA PHEARSA air bòrd. Mu 'n àm sin a dh' oidhche bha 'chuid bu lionmhoire dhiubh 'nan cadal, agus cha 'n eil teagamh nach ann 'nan leapanan a bhàthadh mòran diubh; gidheadh rinn cuid diubh clar-uachdair na luinge; agus tha muinntir an *Nottingham* ag ràdh gu 'm bu chràiteach r'a chluinntinn a' ghaoir a chuir iad suas, agus mo thruaighe! gun chomas aig duine beò an teasraiginn. Chuir muinntir an *Nottingham* a mach bàta, ach chaidh ise fodha mar an ceudna, agus ann an ùine bhig bha sàmhchair a' bhàis mu'n cuairt. Cha do thèarunn a h-aon ach an captein 's am *mate*. Chaidh am bàta-toit a dhochunn gu mòr, ach o'n a bhuailleadh i anns an àite bu làidire dhi, cha robh e cho dona dhise 's a bha e do 'n luing; ach chaidh a dochunn co mòr 's gu'n robh i gun chomas gluasad, gus an d' thainig bàta-toit eile maduinn di-sathuirne, a thug a stigh do *Liverpool* i.

Bha mòran cruidh agus chaorach air bòrd an *Nottingham*. Chaidh seachd-mairt-deug a mharbhadh; a bharrachd air sin chaidh seachd mairt agus ochd-deug 's tri fichead caora thilgeil thar an taobh; agus bhàsich a h-aon deug eile mun d' ràinig iad am port.

Chunnaic sinna cùntasan mu 'n ghnòthach mhladach so bho chainte na luinge, o mhuinntir a' bhàta-thoit, agus o'n luchd-turuis a bha air bòrd oirre; ach fhathast cha 'n eil e furasda dheanamh a mach cò aig an robh a' choire. A réir a' chùntais, bha aig a' bhàta-thoit trì lòchraim crochte ann an àiteachan arda folluiseach; ach cha 'n eil e air a ràdh gu 'n robh solus sam bith aig an luing. Bha muinntir an dà shoithich a' glaothaich r'a chéile beagan mun do thachair an sgiorrachd, agus 's ann o mhearachd stiùraidh a dh' éirich an cruaidh-fhortan so. Nam biodh iad 'nan dìthis air stiùradh mar bu chòir dhoibh a réir riaghailtean mharaidhean, bhiodh iad 'nan dìthis sàbhailte, no nam biodh solus a mach aig an luing, dh' fhaodadh iad am mi-fhortan so a sheachnadh. Ach ciamar air bith tha sin, 's muladach an sgiorrachd e, agus cha 'n eil sinu gun eagal gu 'n robh cuid d'

ar luchd-dùthcha 'nam measg, ged nach cualas fhathast na h-ainmean-nan. 'S cianail a smaoineachadh an àireamh mhór shluagh so a bha fàgail an dùthcha, làn dòchais gu robh eònas agus saobhreas a' feith-eamh orra taobh thall a' chuain, gu 'n deachaidh, ann am mionaid, an smàladh fo'n fhairge, gun uiread agus comas oidhirp a thoirt air snàmh? Agus is uamhasniche na sin uile an smuin, gu'n deachaidh iad air an dòigh so a thilgeadh an làthair an Cruitheir, 's gun iad idir a' smuin-teachadh air a leithid.

FIOS CHUM LUCHD-LEUGHADH A' CHUAIRTEIR. }

Tha eagal oirnn nach do thuigeadh gu maith na thubhairt sinn mu thimchioll na feadhnamh a bha 'faotainn a' Chuaireir an nasgaidh. Bha na leabhraichean a bhàtar a' faotainn an nasgaidh air an cur a mach leinn féin o Ghlaschu. Cha robh ùghdaras aig a h-aon air bith dhiùbh-san a tha 'gan reic air feadh na dùthcha, 'se sin na h-agents anns gach àite, a h-aon air bith a thoirt an nasgaidh.

Bidh cùntas air a thoirt a nis o àm gu h-àm air na margaidhean.

LEABHRAICHEAN ÙRA GÀIDHEALACH.

Bha 'shannt oirnn san àireamh so iomradh thoirt air da-leabhar ùr, a h-aon diubh le Mr Seumas Munro, agus an t-aon eile le Mr Iain MacCoinnich; ach le cion ruim feumaidh sinn leigeil leò gus an àir àireamh.

TRÀTHAN NA GEALAICHE.

Mios A' MHÀIRT, 1841.

Solus làn air an t-èisidh-là.

Ceithreamh na h-earra-dhuibh air a' chòigeamh là-dèig.

Solus ùr air an t-seas-là-fheud.

A' cheud cheithreamh air an deiche-là-fheud.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS.

68, ARCADE.

Edinburgh: M' Lachlan, Stewart, & Co.; Aberdeen: George King; Dingwall: A. Keith; Dornoch: Wm. Munro; Thurso: Mrs Russell; Inverness: A. Bain, & Co.; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Pictou: A. Gardner; Greenock: A. M'Isac; Grantown: H. M'Gillivray; Abernethy: D. Gordon; Dunkeld: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balachanish: J. M'Innis; Lochgilphead: N. Gillies; Fortwilliam: Lachlan Cameron, writer. And may be had of Schoolmasters, generally, throughout the Highlands.

Edmond Knott, Printer to the University, Dundee Street.

AN LA A CHI 'S NACH FHAIC.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

Mios DEIRIDH AN EARRAICH.

AN 14th AIREAMH.]

APRIL 1, 1841.

[Pris 6 SGILLEAN.

CONTENTS:—The Dog, the Fox, and Serpent, a Tale, page 31.—Laws of Heat, 41.—The Serpents of Ceylon, 44.—Perils and Privations of the Desert, 48.—Sketch of a Steam-Ship Voyage to America, 54.—America and Britain, 54.—Letter from Dr M'Leod, 56.—A Lament, 59.—New Gaelic Books, 59.—Phases of the Moon, 60.

SUIRIDHE A' MHADAIDH-RUAIDH,

NO

'SI 'N ONOIR A BHEIR BUAIDH.

SGEULACHD A RÉIR NÒS NAN SEANN SGEULACHDAN GÀIDHEALACH.

Roimhe so o chionn fhada an t-saoghail (ma's fìor an naigheachd) bha deadh Ghàilig mhilis bhlada aig uile bheathaichean na tìre, agus cha robh gamblas, no mì-gun, no naimhdeas air bith eatorra, mar a chi sinn a nis; ach bha iad uile caoimhneil cairdeil carannach r'a chéile, mar bu chòir do Ghàidheil a bhi. Dh' òladh iad taobh ri taobh as an aon aruth—chaidleadh iad anns an aon phreas—agus chitheadh iad a' mireag r'a chéile air an aon réilean; rachadh an dara h-aon gu minic air chéilidh do thigh an aoin eile, 's bha còil a's aoidheachd a's aighear, bha fala-dhà agus sùgradh a's cridhealas, bha suiridhe 's gaol a's pòsadh a' dol air aghaidh 'nam measg. Chitheadh am miol-chu 's a' mhaigheach, an dòbhran-donn 's an abhag riabhach, an t-uainein beag geal 's an sìonnach ruadh, guala ri guala, gu mùirneach, caidreach, cairdeil—an còmhradh r'a chéile le briodal blàth 's le mànrán milis.

San àm so ma ta (a réir ar sgeòil) bha cat òg ann, aig an d'fhàg

VOL. II. No. XIV.

c

a h-athair 's a màthair mòran stòrais, agus cha robh cat san dùthach uile bha co maiseach. Bha a bian co sìom mhìn ri aoda na gailbheinn, 's a sùilean co loinnreach àluinn ri aon chloich d'èarrsaich luachmhor uaine bha riabh ann am fàinne na ban-rìgh. Mar is furasda thuigsinn, bha iomradach leannan aig an àilleig òig; cha robh cù no cat, sionnach no fèdcullan, dòbbran-donn no coinean san tìr, nach robh air a tòir. Ach do na suiridhichean uile, 'se cù àraidh agus sionnach, a b' iomraitiche, agus orra so Innsidh sinn sgeul.

Bha 'n cù 'na mhadadh còir tìachdmhor, iomraic, onorach; agus 'nuair chual' e gu 'n robh a liughad fear an tòir air nighean peathar a sheanamhar, (oir bha e cho càirdeach a's so dhi) chuir e roimhe gu'n tugadh e féin tairgse dhi. "Innsidh mi 'n fhìrinn" thuir e san "mu m' stoc 's mu m' ghabhaltas, mu m' chuid 's mu m' chreideas, cha cheil mi an nì a's faoine—ma ghabhas i mi 's math, 's mur gabh, cha bhris mi mo chridhe air a son.

Thog am madadh còir air leis an rùn so; ach bha 'n sionnach 'na choimhearsnach dha, agus thuig e cìod a bha air 'aira. Chuir e roimhe nam b' urrainn e, gu 'n tugadh e an car as a' chù 's gum faigheadh e'n cat òg beairteach dha féin. Tha fios aig a h-uile duine gu bheil na sìonnaich carach, cuilbheartach, seòlta, sloighteil; agus bha 'm fear so cosmhuil r'a shèdrsa.

'Nuair chunnaic e an cù an déigh falbh cha robh fios aige 'na toiseach cìod a dheanadh e: oir bha eagal air nam bruidhneadh an cù mun ruigeadh esan nach biodh mòran tuiteamais aige-san air airgid a' chait—ach cha d' fhuaras neas riabh 'na cadal, nì mò fhuaras sìonnach ruadh gun chleas. Ghabh e stigh do cheille bha 'n sin—fhuair e athghoirid roimhe thug chum an rathaid-mhóir e air toiseach air a' chù, agus aig taobh an rathaid chunnaic e beul-fhraoch cumhann domhain, agus aige so stad e, a' cur roimhe gum milleadh e suiridhe a' choin-mhóir fhathasd. 'Nuair a mhoth-aiuch e'n cù a' tighin, leig e e féin 'na shìneadh agus thòisich e ri tùirse 's ri caoineadh mar gum biodh e a' call an deò. Chunnaic an cù e, agus thubhairt e ris féin, "tha 'n sionnach an sàs—tha na cluipèaran carach sin daonnan a' tachairt ri tubaist air ehor-eiginn, le tuille 's a' chòir do-shèdhtachd. Air mò shon féin cha d' fheuch mi ach fìrinn a's onoir riabh, 's cha d' thainig cruaidh-cheò no aimlis fhathasd orm; ach feumar cuideachadh leis an t-sionnach o'n tha e ann an éiginn. Ghreas an cù aig aig agus dh' fheadraich e d'a choimhearsnach cìod a dh' éirich dhà. "Mo thruaighe! mo thruaighe!" arsa 'n sionnach, "thuit mo phiuthar bheag san t-sloachd so 's cha 'n eil fios agam cìod a nì mi—tha eagal orm gum bi i tachdta a thiota. "Nach teid thu as a déigh 's nach toir thu 'n lèir i? a bheathaich gun rath," arsa 'n cù. O! 's mi bhiodh toileach" thuir e san, "ach nach fhaic thu ann am feuchainn ri ruighneachd oirre cheana gu 'n do shniomh mi mo dhruim, 's cha 'n eil glasad agam—Och a's ochdìn! mo phiuthar bheag bhoehd, 's e 'n diugh latha na dunach, an latha dubh dhomha!" "Ma tha a' chàis mar sin," arsa 'n cù, "cha 'n fhàg mise thu an àm na h-éiginn, bheir

mi nìs do phiuthar bheag na ghabhas e deanamh." Gun tuilleadh a ràdhainn leum am mada 'còir caoinhneil sìos do 'n t-shlochd. Bha 's sionnach gu grad air a bhonnabh 's chuir e leac mhór chloiche air bual an tuill 'e riun e glag gàire. "Fan thusa 'n sin a choim chòir" ars' esan, "theid mise 's bheir mi beannachd uat gu d' bhana-charaid an cat." "A shloightire! a bhiasd! a chluipear ruaidh! an ann mar so a riun thu orm?" ars' 'n eù; ach cha d' éisd an sionnach ri smàdadh. Dh' fhalbh e gu sìubhlach sùnnadh do thigh na ban-òighre, làn-thoilichte le 'thapachd féin. 'Nuair bha e dlùth de'n tigh, chuir e roimhe gu 'a taghladh e aig a mhnaoi-eòlais, a' phioghaid, chum an sin gum faigheadh e gach naigheadh a bha 'falbh. Bha 'phioghaid, ro-chaoimhneil ris, "ach" ars' ise, "cìod thug sibh féin co fada bho 'n bhaile? m'ur mi-mhodhail 's a fheadraich e." "Ma tà, le 'r cead," fhreagair esan, "bha aon aobhar mòr agam, tighin a chòmhraidh ri mnaoi-nasail cho glic, fhiorach, ribh féin; ach a thuilleadh air eo, b' éiginn domh a' chùirt san robh mi fhàgail. Bha a' bhan-leòmhann, bean an rìgh, gu math mùirneach umam; ach ghabh esan 'na cheann gu 'n robh i tuille 's gaelach mu m' dhòibhinn. Thòisich esan, am barraidh mòr, ri eudach rìthe, agus smuaintich mise gum bu mhithich dhòmhsa bhi 'bogadh nan gad. Cha 'n fhala-dhà leòmhann a bhios ri eudach." "Ach ciamar a leig e air falbh sibh?" ars' phioghaid, "nach h-iongantach nach do mharbh e sibh gun dàil?" "O! 's ann tha e ro-chaoimhneil/riun," ars' esan, "cha robh a dhìth air ach gum bithinn air falbh o'n bhan-rìgh; agus mar dhearbhadh air a chàirdeas do m' thaobh, thug e dhomh an ni luachmhor so tha agam ann an eo, mi nach fhaighinn a leithid eile eadar ceithir chearnabh an dòmhain mhòir." "'Dé sin? 'dó sin?" ars' phioghaid. "Cha 'n fhaod sibh innseadh" ars' 'n sionnach. "Innseadh! air focal onerach na phioghaid cha chluinnear diog uamsa dheth gu bràth," deir ise. "'Se 'n rud a th'ann, ma tà, trì ròinneagan a bha air a' chùigeamh leis aig a' bheathach mhór a bha 'n Loch-edha," thuirt an sionnach. "Cìod am beathach mòr?—cìod na casan?—cìod na ròinneagan? innis domh, innis domh" thuirt a' phioghaid 's a sùilean a' lasadh 's a guth air chrith le h-ioghnadh. "Nach 'èil fios agaibh mu'n bheathach mhór a tha 'n Lochodha bho chionn trì cheud bliadhna, gu bheil còig casan air; agus na trì ròinneagan a tha aig bun na h-ionga-mòire aig té dhiubh gu 'n gléidh iad an t-aon aig am bi iad am maise 's an àilleachd na h-òige, gun liathadh, gun phreasadh, gun seargadh gun seacadh, ged a bhiodh e beò co fada ris a' bheathach mhór féin. Fhuair mi iad so bho 'n rìgh 's tha iad agam air mo chiubhal." "O! nach leig sibh fhaicinn iad?" ars' ise "'s bith' mo bheannachd oirth." "'S re-dhùilich leam ur diùltadh" ars' esan, "ach gheall mi do 'n rìgh nach leiginn fhaicinn iad do thé gu bràth ach an té a phòsas mi—gabhaibh moteigeul." B' éiginn do 'n phioghaid cur suas leis an diùltadh; agus o'n dh' innis an sionnach airead do nithibh iongantach dhise, dh' innis ise dhèan gach ni a bha 'del air aghaidh mu 'n àite, agus mòran naighionghdan mu 'n chat 's na suiridhichean. Bha 'n sionnach

tnille 's seòlta glic gus a h-uile rud a chual' e a chreidsinn; ach thuig e gu 'n robh an cat glé mhór aiseid féin, agus gu'n taitneadh miodal a's moladh a's broagul gu math rithe. Dh' fhàg e beannaichd aig a' phioghaid, ag earalachadh oirre gun diog a ràdhainn mu na chual' i. "'Ne mise?" ars' a' phioghaid, "cha 'n ann do 'n t-seòrsa sin mi. Na biodh cùram oirbhse uime sin; 's iomadh carraig air an caochail sruth, ach cha chluinnear pioghaid a' tigbin thairis air na chluinneas i."

Dh' fhalbh an sionnach 's ghabh e mu thàmh ré na h-oidheche sin. Sa' mhaduinn am màireach, gun fhios ciamar, chual' a' chuthag 's an fheannag, chuala 'n cat 's an coinean, chuala gach beathach a's duine na h-uile facall a bha eadar an sionnach 's a' phioghaid; 's bha gach maighdeann sa' bhaile air bàineadh gu eòlas fhaotainn air aon co ainmeil. Cha do chaill esan mórán ùine gun dol an còmhradh a' chait, agus bha e co-grinn agiolta, bha e co-beulach mbiodalach 's gu 'n do ghabh an cat déigh mhór dheth a thiota, agus a réir coltais bha 'shaod gum faigheadh e gach nì mar bu mhath leis.

Ach faiceamaid a nis ciod a dh' éirich do 'n chù. Bha 'n toll anns na thuit e tuille 's cumhann gu tionndadh ann, agus chuir an leac a chàirich an sionnach air beul an t-shluic, as a chomas faotainn a mach le streapadh. "Mur teid sinn air ar n-ais" arsa 'n cù, "feuchaidh sinn dol air ar n-aghaidh," agus le mór strigh dh' oibrich e rathad air aghaidh tre 'n t-shlochd gus an d' thainig e gu uaimh mhòr fharsuing réidh, far am fac' e na chuir iongatas gu leòir air.

Bha 'n so do dh' òr 's do airgiod na dh' fhógnadh do rìgh, agus do chlachan riomhach loinnearach, na bha deàlradh cosmhuil ris' a' ghréin; ach am meadhon na h-uaimh bha uile-bheist mhòr uamhasach 'na suidhe, beithir agiathach, agus cha b'e sealladh blàth a thug i air a' chù. "'Dé thug an so thu?" thuirt ise, "an ann a ghoid mo stòrais a thainig thu? thig an so—là t' athar 's do sheanar dhuit a mhèirlich, bheir mis 'ort nach toir thu an oidhirp cheudna 'rithist—thig an' so!" "Cha 'n ann a ghoid do chodach a' thinig mise" thuirt an cù, "agus nam b' aithne dhuit mi cha tugadh tu a leithid do mbi-mheas orm—'s nì e nach d' rinn beathach no duine orm riabh roimhe, agus nì nach 'eil gnothuch agadsa dheanamh nis mò."

"'S ann agad tha 'bhathais, a bheathaich pheallagaich, robaich, fhad-chlusaich," arsa 'n uile-bheist 's i séideadh gu 'h-eagalach 's a sùilean a' lasadh le feirg, nach 'eil fhios agad gur h-urrainn domh do phronnadh fo m' chasan ann am prioba na sùl?" "Faodaidh tu sin a dheanamh, gun teagamh," arsa 'n cù, "ach cha bhiodh e ach glé nàr, allanta dhuit sin a dheanamh 's tu na's mò na mise—cha d' thug mi féin aghaidh air aon riabh bu lugha na mi fhéin, agus 's ann a b' fhèarr dhuit an rathad a sheòladh dhomh gu uachdar an talaimh—'s ann an sin tha 'mhiann orm a bhi—tha fìor dhéigh agam air tilleadh ann car tacain co dhiùbh, gu aon deagh phabadh a thoirt do bhéisd shionnaich a thug droch car asam an diugh féin;"

agus an sin dh' innis e gu lom soilleir do 'n nathair-sgiathaich mar a dh' éirich dha.

"Am fan thu," arsa 'n nathair sgiathach, "gu bhi a 'd' fhear-muinntir agamsa?" "Cha 'n fhan mi féiu" thuirt an cù. "Mur bi thu a 'd' fhear-muinntir agam" arsa 'n uile-bheist, eagalach, "bidh tu a'd lòn fheagair dhomh, gun dol a null no nall freagair mi, am fuirich thu 'n so a'd òglach agamsa? freagair mi a thiota—ciod tha thu 'g ràdhainn?" ars' ise le colg eagalach 's i 'fosgladh a mach a sgiathan oillteil, 's teine-sionnachain a' sradadh as a shùilean, 's a craos dearg fosguilte. "Labhair," ars' ise. "Mur 'eil dol as," fhreagair an cù, "cha 'n eil comas air, fanaidh mi." "Thoir dhomh crathadh do d' spòig air a' chùis, mata," arsa 'n nathair sgiathach. "So dhuit i" arsa 'n cù, cha do gheall mi rud riabh ris nach do sheas mi, 's nach do choimhlien mi a réir mo chomais."

An sin dh' innis an nathair sgiathach dha gu 'n robh mòran do bheathraichean-nimhe, nathraichean grànnda, bha ann an seòras do chàirdeas fad as d'a teaghlach-sa, a bha 'sior fheuchainn ise mharbhadh, a chum 's gum faigheadh iad a beairteas, nach robh fois aice a là na dh' oidhehe leò, 's gur h-e bhiodh mar obair aige-san faire dheanamh nuair a bhiodh ise, an nathair-sgiathach, 'na cadal, agus a dùsgadh 'nuair thigeadh na nathraichean-nimhe grànnda mach as na sluic. Gheall an cù a dheanamh mar a b' fhearr a dh' fhaodadh e. Phaisg an nathair a sgiathan, tharruing i a h-earball mu thimchioll a cinn. Bha 'n cu glé thùrsach thròm, 's an t-acras air cuideachd. Chunnaic e meall mór feòla agus mòran chnàmh ann an oisinn do 'n uaimh, agus thug iad uisge air 'fhiadain a bhi 'g amharc orra; ach o nach d' fhuair e cead an itheadh cha do bhean e dhoibh; chuir e roimhe bhi ionraic onorach mar bha e riabh, agus rinn e faire ré na h-oidheche. Thainig na nathraichean-nimhe uair a's uair ach rinn an cù tathunn daonnan, dhùisg a' bheithir-sgiathach, agus co luath 's a chrath ise i féin, theich iad-san air falbh.

Sa' mhaduinn bha 'bheithir-sgiathach mòran na bu chaoimhneala ris a' chù, thug i dhà a shàth r'a itheadh, agus labhair i ris le bàigh. Chaidh latha 's là mar so seachad, an cù a' fuireach dileas, agus a' bheithir-sgiathach a' faighinn deagh chadail, gus mu dheireadh son oidheche 'n d' thainig measan beag bòidheach ballach donn, a stigh do 'n uaimh, agus thòisich e ri mòran miodail a's beadruidh a dheanamh ris a' chù. "'S duilich leam," arsa 'm measan, "fear do choitais fhaicinn 'na leithid so do shlochd, a'd thràill aig a' bhéisd ud; falbh thusa leamsa 's bheir mi an ùine ghoirid gu uachdar an t-saoghail 's gu d' chàirdean féin thu." "'S mi bhiodh deònach aighearach," arsa 'n cù, ach gheall mi do'n bheithir-sgiathach fuireach a'm fhear-muinntir aice, thug mi dhith mo spòg air a' chùis, cha ghabhainn an saoghal agus m' fhacall a bhristeadh, éireadh dhomh mar thogras, bidh mi dileas." "An toir thu dhomh" arsa 'm measan, "oid do na cnàmhan ud r'a ithe 's an t-acras gam tholladh?" "Nam bu leam féin iad," arsa 'n cù, "b'e do bheatha

míle agus míle nair, ach buaidh iad dhíse do na gheall mi bhi díleas, agus cha chuir mise lámh air cuid duin' eile airson ní air bith" arsa 'n óh. Dh'fheuch am measan móran bródail a's míodúil, ach cha ghéilleadh an cu a bheag no mhór gas mu dheireadh 's an dhiù, ann am príobha na sùl, an d'fhàs am measan beag bóidheach ballach denn 'na nathair mhór stiallaich, làbanaich, shleamhain! a shílean mar an teine, gach fiacaill 'na craos mar scolb tigha, agus an caramh a' choin ghabh i. Thug an cù bechd agal cruaidh na, agus gu fortanach dhéan dhúig a' bheithir-agiathach, 's cha b' ann a chrathadh a cluasan, no g'a teachas féin a dh'fhuirich i, ach an tiota na hoise bha i air a bennabh 's an sàs san nathair mhór. B'e sin an cath, 's cha 'a fhacas a leithid. Bha agreadail a's agriachail a's raicich a's ranaich, aranraich agus séidil cillteil, n'a leoir chum na creagan a agoltadh, agus a thóist air bras-shruthaibh an aonaich stad a dh' éisdeachd. Bu duilich a crádhainn có bu areasa, ach mu dheireadh fhuair an nathair-nimhe dhábhach lábanaich, air main na beithir-agiathaich, agus bha i 'ga cumasadh féin 'na ouairt eagalaich mu 'tunchioll, le fead agus séidil cheimheach, nuair a leum an cù agus le 'uile neart ghàth e 'fhaich an an earbail na nathrach. Co luath 's a mhothaich ise dha se, ghnad fhaionndaidh i anu 'a ouairt gu cur as da, ach munn d'ráinig i an cù bha a' bheithir-agiathach air a cois agus ann an amhach na nathrach-nimhe; ghléidh i greim air a agerman gu taean tréua, gu ullúsh díonach, gu nach rebh agrid iante.

Nuair a bha 'n comhrag seachad, thug a' bheithir-agiathach míle agus míle taing do 'n óh; dh'innis i dha gum b'e sud rígh nam nathraichean-nimhe, gu'n robh comas aige air a chruth aibharrachadh mar a thegnadh e, agus nan géilleadh an cù ann an son ní me ní eile, gu'n grad agriochadh e iad le chéile; "ach tha mi 'faicim nach 'eil dién ann comhhuil ri dílseachd agus ri b-onoir." A nia," ars' ise, "cha 'n eil feum taillidh agam air do cheimhais, leigidh mi fhaicinn duit an rathad gu nachd an t-ahaaghaill, agus o'n tha thu co díleas dómhsa, bheir mi dhuit seóladh no dha a ní thu comasach air bhi suas ris an t-éiennach chuireidheach, carach, neóla 's ge bheil e." "Gu rohh math aguibhe" arsa 'n óh, "tha mi fada 'nar comain, ach 's comas leam cuir a's cluasan, cha d'fheuch mi riabh iad 's cha 'n fheuch, cha chreid mi nach fhaigh ionracas a' chuid a's fearr do na cuibheantaa a's mó eíg a' cheann mu dheireadh." "Gabh do dhóigh féin air, ma ta," arsa 'bheithir-agiathach, "slán leat! chuir thu comain mhór orm 's cha di-chuimhnich mi dhuit a ma thig do ghnóthuch a'm charach."

Fhuair an cù a chas air lóu an uair eile; ghnad dh' fhalbh a gu tigh a' chait agus ge b'fhada bhuaithe cha b'fhada g'a ruigh-eoid. 'Nuair ráinig e thaig e gu'n d' rinn an éiennach a leithid do chéineadh air 's gu 'n robh gach beathach na' bhaile ann am feuth air. Cha togadh an cat aíl me mala ris, agus cha 'n iarradh i cuidenach air bith ach cuidenach an t-éiennach a bha gach míonaid r'a gualainn.

Bha tuille spioraid as' chù na gu'a cairdeach e 'na comas a dhíol-

tadh, ach 'nuair a chunnais e 'n siennach aig an uinneig a' toirt pòighe dhi, is e le a spòig ghl bhoideach a' cireadh earball ruadh doerach an trusdair, ghabh e fearg nach bu bheag, agus ghlaodh e ris a' bhalgair eharach, "A sloightire chuibheartaich bhréugach, ma tha a chridhe agad thig a mach an se 's bheir mise aon fhàgadh air do chnàmhan a ghlaidheas tu gun do chuireidean fheuchainn air cù eile 'n dà latha so! Bheil a chridh' agad tighin, a bhradaire chealgach, mheirgich ruaidh?" Chuir an sionnach a theanga 'na phlòig, chuir e'n sin a spòg air a shròin, chaog e shùil, chuir e draoin air, agus an sin dh'fhàg e'n uinneag gan tuille fairsit a theirt air a' chrà.

"Cha 'n eil fhios am faigh thu as mar sin fhathast ge cuiridheach thu' ann'n crù. Dh' fhalbh e agus luidh e aig bun craoibhe bha dh' de'n tigh, a' cur roimhe nan cuireadh an sionnach a chas air blàr-lém, gu 'n tagadh e aon deagh chrathadh dha.

Faicemaid a nis ciod a rinn a' bheithir-agiathach—cha do leig i air di-chaimb seirbhise mhath a' chein, agus smaintich i nach bu mhiad e cuideneachadh an aghaidh caran an t-shionnaich. Sgaol i a agiathan 's a thiotas bha i aig a' bhaile san robh 'n t-suiridhe dol air a h-aghaidh, agus ghabh i còmhaidh ann an uaimh a bha mu choinneamh tigh a' chait. 'S iad na beathraichean-agiathach na beathaichean a's seòlta 's a's beartaiche sam bith, agus mar so tha mòr mhèas aig na beathaichean eile orra, ged tha iad co grànda.

Rinn tighin na beithir-agiathaich ma ta, fann mheir air feadh a' bhaile. 'S gann a bha i gu math air suidhe 'na tigh ùdlaich dèrche, 'nuair bha pioghaid luth na gladhraich aig an doras, a dh' fheuchainn ciod a chluinnadh i. "Ciod an naighenehd tha agad dhomh?" anna 'bheithir-agiathach. "Cha 'n eil a bheag de naighenehd sam bith so, le 'r cead" thuirt ise, "ach mu dhéibhinn na ban-oighre domhaich so, an cat, a tha 'tionndadh ceann na h-uile fir, ach tha i dol a phòsadh an t-shionnaich mun tig ceann seachdain." "Is 'na ban-oighre!" thuirt a' bheithir, "nam biodh fios agad air na bheil do dh-òr aig me nighin-ea, cha 'n abradh tu gu'n robh aon beairteach ach i féin." "'Bheil teaghlach aguibh ma ta?" dh' fheadraich a' phioghaid. "Cha 'n eil agam ach an aon nighean, agus tha do stòras air fhàgail aice le bràthair dhi a bha ann a h-Iannsan, gun tighin air na th' agam féin, nach 'eil fhios aice ciod a ni i ris, agus tha i 'gan shàrnachadh le leannain agus suiridheichean a tha 'tighin g'a h-iarraidh."

"Ma phòs e i gun nr ceadea am faigh i an t-airgiod?" thuirt a' phioghaid. "Gheibh na h-uile agillinn," thuirt a' bheithir-agiathach, "'s ann aice féin a dh' fhàgadh e, ach feuch nach b' thusa 'g innseadh so air feadh a' bhaile, eir cha 'n eil toil agam dragh a bhi 'gu chur orm." "No mise?" anna 'phioghaid, "cha 'n ann diubh na mi, cha chan mi faall gu bràth m'a dhéibhinn. Moch air an là-mairteach ràinig a' phioghaid tigh a' chait, agus dh' innis i na h-uile dìog mu 'n bheithir-agiathach 's a nighean bheairteach. Chualh 'n siennach 's ged nach do ghabh e a bheag air, chuir e roimhe, nam faodadh e, gu'n deannadh e greim air an tochar mheir

a bha 'n so, 's gu'n leigeadh e leis a' chat a-bhi sealltuinn airson leannan eile. 'Nuair thainig am feasgar chuir e roimhe dol a chur eòlais air nighean na beithir-sgiathaich; ach ciamar a gheibheadh e d' a h-ionnsuidh? Bha 'n cù air an rathad, agus bha fios aige nach b'e 'n sùgradh dol 'na dhàil. Dé th' agad air, cha robh sionnach riabh gun char, agus so an dòigh a ghabh e chum an cù chur as an rathad.

Bha peasan beag do choinean a stigh, a bha ro chuideil mór as féin, agus thuir an sionnach ris gu 'n robh an trusdar coin 'ga chàineadh 's a' fochaid air, 's gum bu chòir dha dol a's gabhail air. "Ne mise?" thuir an coinean, "mharbhadh e mi." "Na biodh eagal air bith ort," thuir an sionnach, cha 'n eil ann ach an gealtair mór, teichidh e air a' cheud ionnsuidh a bheir thu air, agus oidichidh mi féin leat ma's éiginn. Abair thusa ris do choineachadh sa' choillidh ud shuas fo cheann uair, 's gu 'n toir thu dhà e airson a dhroch theangaidh. Bidh mi féin dlùth do làimh, agus cha 'n fhaic mi bend ort." Dh' fhalbh an garraoch leibideach 's thug e dùlan, sùil mu'n t-sròin, do 'n chù. Ghabh an cù ioghnadh nach bu bheag, ach thuir e o'n bha uiread fheum aig a' chreutair air modh a thengasg dha, gu 'n coinnicheadh e e mar a dh' iarr e, 's gu'n tugadh e fàsagadh dha a chuireadh beagan do'n chuidealas agus do 'n pheasanachd as a choluinn leibidich. Chaidh an cù thun an àite mar a gheall, ach 'nuair a chunnas an coinean bochd nach d' thàinig an sionnach air aghaidh, ghrad dh' fhàilnich a chridhe, 's theich e stigh do tholl far nach ruigeadh cù no gadhar air. Cha robh aig a' chù ach tilleadh air ais gu h-aimhealach cianail, a' bóideachadh an tuille dioghaltas an aghaidh an t-shionnach, oir thug e gu math gum b' iad a chuireidean-san a bha air am feuchainn ris a rithist.

Cha luaithe bha an cù as an rathad na thog an sionnach air a dh' fhaicinn na beithir sgiathaich. 'Nuair chaidh e stigh do 'n uaimh bha leth-cheud do thòrran òir agus airgid air gach taobh, agus cha 'n fhaic e riabh a leithid. Chuir e mille fàilte 's fèran air a' bhan-oighre, a bha ann an àit iomallach do'n uaimh, far nach b' urrainn e faighinn dlùth dhi, agus mhol e i mar nach biodh a leithid air an t-shaoghal. "O! nam b' urrainn duit m' fhuasgladh as an àite so, mo thoirt air falbh o'n bhodach m' athair a tha co dona dhomh, 's mi bhiodh ann ad chomain, 's bu leat mi féin 's na bheil an sin do stòras," thuir ise. "'S mi bhiodh toileach, a rìbhinn mo chridhe" thuir an sionnach, "ach ciamar is urrainn domh a dheanamh?" Cha 'n eil ach aon dòigh air, thuir ise, 's e sin m' athair a chur 'na chadal tròm 's 'naisir bhios e 'na shualn, teicheadh; 's cha 'n eil nì a chuireas 'na chadal ceart e ach canar-aich air a deanamh do fheadil eait òig reamhair—feuch thusa 'na faigh thu sin, agus leig a' chùis leamsa 'na dhéigh sin." "An dean cat an tigh ud thall gnothuch?" thuir easan. "Cha 'n iarruinn na b' fhèarr" ars' ise. "Ro-mbath ma'ta, mu fheasgar am màir-each cuiridh mise d' ar n-ionnsuidh i, 's feuch an toir sibh làn meadair mhaith do 'n bhodach a bheir air srann a tharruing," ars'

esan. “Na biodh cùram ort,” ars' ise, “na fàilnich thusa air do thaobh féin.” “An latha chl' 's nach fhaic!” arsa 'n sionnach, “alàn leibh a mhaighdeann àluinn! 's bliadhna leam gus am faic mi a rithist sibh.”

Chaidh an cealgair so do thigh a' chait ro-thoilichte le 'thapachd féin, 's a' smaointeachadh nach biodh sionnach san dùthaich co beairteach ris féin, agus dh' innis e sgleò mór do 'n chat, ag ràdh nach robh nighean idir aice, ach gu 'n robh i féin co chaoimhneil, fhialaidh shuairce; gu 'n robh i ri cuirm mhór riemhach aighearach ghreadhnach, a thoirt seachad an ath-oidhche, 's gu 'n robh ise ri bhi air tùs agus air toiseach nan aoidhean. “An teid thu ann, a rhin?” ars' esan. “'S mì théid,” thuirt ise, “'s cha 'n anns mi féin g' a ràdhaun, cha 'n eil mi 'n dùil gum bi aona chàraid ann a's agiolta, 's a's eireachdala na thu féin 's mi fhéin, a laoiigh mo chridhe.”

Thàinig am feasgar, bha 'n cat gun amharus air bith air na bha 'feitheamh oirre; agus ged nach robh coguis an t-shionnach ro-shàmhach, cha do ghabh e a bheag air; bha e a' smaointeachadh gum b' fhiach beairteas nighean na beathrach-sgiathaich aon dad a b' urrainn da a dheanamh air a son. Bha 'n dithis brath falbh cuideachd a dh' ionnsuidh na cuirme ma b' fhior, ach 'nuair chunnais an sionnach an cù san t-shean àite, ghabh e a leisgeul, ag radhainn nach robh toil aige caonnag no aimhreit a dheanamh 'na làthair-sa, ach ise dh' fhalbh air thoiseach 's ann an ùine ghoirid gu 'n tugadh esan a dheagh ghiullachd do 'n bhéisd choin, 's an sin gu'n leanadh e i. “Thoir an aire ort féin a ghràidh,” thuirt ise. “Och, na biodh cùram ort, fhendail 's a ghràidh,” ars' esan, “cha 'n fhada sheasas e riumsa.”

Dh' fhalbh an cat ma tà, ach an àite faighinn a stigh do 'n uaimh air dorus ìosal, 's ann a bha i air a togail suas ann an croidhleig bhig gu uinneig a bha gu h-ard ann an aodann na craige—ach cha do chan i guth 'na aghaidh, agus ann an sin fàgaidh sinn i 'n dràd.

Bha sùil a' choin daonnan air an tigh san robh a nàmhaid, agus 'dé chunnaic e aig an àm ach gu 'n d'fhàg an cat an dorus fosgailte 'na déigh, agus ghrad leum e a stigh, a' deanamh dheth gum biodh a nis aicheamhail aige a dh' aindeoin có theireadh e—ach cha robh an sionnach co cearbach 's a shaoil e. 'Nuair thuig e mar bha a' chùis thilg se e féin air a dhruim, stiòrc e a chasan, thionndaidh e a shùilean, 's rinn e caoiran bochd, dìreach mar gum biodh e dol a thilgeadh na h-analach. “Och! och!” a charaid,” thuirt esan ris a' chù, 's e 'g ospagaich mar gum bi h-uile té an té mu dheireadh, “tha do leòir aicheamhail agad a nis, tha mi 'g iarraidh mìle maitheanas ort airson na h-uile droch car a rinn mi t'aghaidh—abair gu bheil thu a' toirt maitheanas domh, 's bidh e 'na fhaochadh mòr do m' choguis mun toir mi suas an deò.”

Bha 'n cù coir diombach nì's leòir, ach cha chuireadh e fiacaill air a nàmhaid bu mhiosa 's e 'na leithid do chàs, agus 's e thubhairt e, “Na cuireadh sin cùram ort, ach ciod is urrainn domh a dheanamh chum do leigheas? tha thu ann an iarguin mhòr.” “Och!

tha mi 'gam lèigadh leis a' phathadh, ars' ean, "nam faighendh tu balgam dìbhe dhomh, bhrithinn a 'd' chomain gu sìorruidh—O! 'dé so a dh'-éirich dhomh? 'dé so? 'dé so? Tha toll beag—tha toll beag—ach cha 'n urrainn mi labhairt—tha toll beag thall ann oisinn anns a' bheil uisge—cuir do spòg ann agus fliuch mo bhilean air a' chuid a's lugha." Rinn an cù còir mar so, ach cha luaidhe bha a spòg san toll na tharruing an sìonnach sreang air an robh tùb-ruithe, anns an toll; cheangail e gu cruaidh teann e mu thar-minn a bha sa' bhalla, 'a bha 'n cù an sàs ann an rib nach b' urrainn da fhuasgladh. "Beannachd leat!" arsa 'n sìonnach, "cha bhi thu co ealamh air do chois a chur an toll an ath uair."

An déigh do 'n t-sìonnach feitheamh gus an robh e 'emua-teachadh gum biodh' an cat air a deagh bhruidheadh, agus a bheithir-agiathach 'na suain, chaidh e thun na h-uamha agus rinn e cagar fòil ris an nighin. "Thig a nios, a rùn" thuirt ise, "tha h-uile gnothuch ceart, agus bidh sinn sona ann an ùine ghoirid." Leum an sìonnach a stigh do 'n chroidhleig, tharraim ise 'n t-sreang—ach beagan mun d' ràinig e 'n minneag, chuir i mach a spòg mhòr, agus an toiseach shìog i druim an t-sìonnaich, an sin shìog i 'earball, agus mun robh fhios aige ciod a theireadh e ris a' chnìodachadh so uile, thuit a' chroidhleag gu làr; ach ma thuit cha do thuit an sìonnach—bha sreang gu cruaidh, gramail teann mu 'earball, dìreach mar a chuir ean mu chois a' choin, agus e'n crochadh air aodann na craige, gun chomas dol as. Cha do thàinig se ris gu ro mhaith, oir cha 'n eil na sìonnaich teigheach air bhi 'n crochadh le 'n cinn fòdha; ach 'ee leòn uile e gu 'n d' thainig a' bheithir-agiathach féin a mach, gu'n do chruinnich beathaichean a' bhaile uile mu 'thimchioll, agus gu 'n d' innis a' bheithir mhòr dhoibh mar thachair, agus an dòigh anns an d' thug i an car as an t-sìonnach le 'chleasan féin; dh' innis i nach robh mac no nighean aice, 's gar h-ann oirre féin a bha 'n sìonnach a' suiridhe airson an airgid. Dh' innis i mar a thairg e 'dheanamh mu 'n chat—"agus faicibh a nis e 'ait a' bheil e, an suiridhiche gasda le 'chleasan 's le 'chuil-bheartan," arsa 'bheithir agiathach, 's a chathachichean air chrith le gairicich.

Cha robh beathach air nach robh craos cam mu 'n mhadainn-ruaidh, agus thug gach aon an greis féin air fochaid air.

Thainig an cù an déigh an t-sreang a bhristeadh, 's cha b'e a ghàire bu lugha no a dhiomoladh a b' isle. Mu dheireadh 's mo dhùid nuair a bha 'n sìonnach air a léireadh 's air a leòn le 'n sgeig-freachd, chuir e a chasan-deiridh am forcadh ris a' chraig—thug e aon spaghadh garbh le 'uile neart, agus leum e gu làr ach cha do lean 'earball e; dh' fhan sin an crochadh ris a' chraig. Theich e co luath 's a bheireadh a chasan e—thàr e as a dh-ionnsaidh a' chùirn bu dlùithe.

A nis nam biodh an t-earball na bu rìghne, bhiodh an sgeulachd so na b' fhaide, ach o nach robh, sguiridh sinn le beagan fhacail.

Ghabh a' bheithir-agiathach chòir deagh chùram do'n chat, dh' innis i dha co fhachail, dh'leas, fhlirinneach 's a bha 'n cù. Bha 'n

ant, mun do mhacalladh i leis an t-sionnach, toileach àir còmpasach onorach, 's cha b' fhada gus an d' rinn i féin 's an eò a' bhannais; agus b'i sin a' bhannais ghleadaich aighearach. B'i 'bheithir-sgiathach féin a' mhaghdaime. 'Nuair a dh'òl iad deoch-shlainte bean-na-bainne thuir am fienagach, "A chaidheall uile tha 'm Eithair, seachnaibh goileamas na pioghaid, gu adarnichte sarot agus carachd an t-sionnach; leanaibh fìsine agus onoir, dileasachd agus tréibhdhìrean, a chum gu'n éirich gu math dhaibh."

"Bheir fìrinn agus onoir buaidh
Air cuilbheartan a' mhadaidh-rusidh."

Dh'fhalbhan an t-àsan robb a leithid so do sgeulachdan cleachda ann meag nan Gàidheal, agus ged a dh'fhaodas cur-seachad àine 's fear na iad fhaotainn, their sin an 'a déibhian gu bheil iad a' teagasg fhrìnncean fòrmaib ann an cainnt shnasach; agus gum bu bhrìghach robb math iad cham an oidhche gheamhraidh a chur thairis, seach na maigheachdan facine, breugach, tuisleanach, mairnach, ris a' bheil ar luchd-dèithe a nis gu minig ag éideachd 'nuair tha iad air chéilidh. Tha na pioghaidean a' fàs na 's liom-mhoire bheò a' sgair na sgeulachdan; tha iad anabarrach liom-mhoir air fad na Gàidhealtachd—luchd-trasaidh agus luchd-sgoilidh gach sgeòil fhaoin; ach nìear an beatha le ìomadh ann a tha fada 'n sghaidh seana sgeulachdan agus dàna na Gàidhealtachd, ach a tha anabarrach dèigheil air aghnèal dèithe.

LAGHANNA TEAS.

CHAPTER III.

Bhe chionn beagan bliadhnaichean bha Tigh-eòir nan ceirdean ann am Paris air bheul tuisean; bha na ballachan a' brùchadh a mach le cùlthrom deimh agus urrairean an tìghe. Chomhairlich Mr Mollard mòran tholl a dheanadh 's na ballachan, nu choinneamh a chéile; ann na tuil so chaidh a chur ghdan mòr iarainn tre na mòrathichean bho bhalla gu balla, air chor agus gu'n robb ceann anna gach toll. Air na cinn bha bidhis (*scrow*), agus do'n bhidhis se bha 'fresgairt bidhis eile a bh' air a tionndadh ann am mairbh lann tìgh Mìdir iarainn. Dh'fhaodadh a nis còimstean mòr a chum na sailthene iarainn a theasachadh; dh'at iad leis an teas air fad agus tìgheòd air chor agus gu'n robb na cinn na b' fhaide mach bho'n bhalla na bha iad air dhoibh a bhi fuar. Thannachadh na lannan leathan leis a' bhidhis ri taobh a' bhalla; air do'n trail fuarachadh, chrup i ann am fad agus gairbhead, agus tharuing iad na ballachan na bha dèithe. Rinneadh so a ris agus a ris gus an do sheas iad dìreach. Tha euid do ruidh ann, a tha ag at le fàchadh, ach na gann iad. Ma dh'fhuarichear uige, aistidh e, bithidh e n'a entraine agus fàchidh e 'na eigh a tha 'sàmh air nachdair an uige. Tha uige ann an am fàs 'na eigh ag at ce mòr agus gu'n sgoilt e na crangan, gu'n sghin e seithichean pram agus iarainn. Lèonadh toirmhlighe (*bombardill*) le uige, reothadh an t' uige, agus a thiot a sghin i. Ann an slige eile lann do

dh' uisge sparradh geinn iarainn tri puinnnd air cudthrom; reothadh an t-uisge agus air ball thilgeadh an geinn 138 slat air astar.

Nam bitheadh eigh ni bu truime na uisge, rachadh i fodha, cha ghleidheadh i teas an uisge agus gheibheadh an t-iasg bàs; rachadh gach leac do'n eigh mar a thigeadh air nachdar an uisge fodha gus an grunn, agus mar so thiormaicheadh ann an aon gheamhradh cruaidh reòtach gach sruthan, lochan, allt a's amhaionn anns gach cearna air aghaidh an t-saoghail, agus dh' fhàgadh na cearnaibh ud, a tha 'nan àiteachan-còmhnuidh àillidh agus fallain do dhuine, ainmhidh agus iasg, 'nan fàsaichean tioram cruaidh anna nach maireadh creutair beò. Tha eigh dealrach geal, c'arson nach 'eil i uaine no dorcha? Tha i geal a chionn nach toir geal seachad do'n athar teas an talaimh no'n uisge a tha foidhe, agus dealrach airson tilgeadh air ais teas na gréine; nam bitheadh i dorcha, leaghadh teas na gréine i, oir rachadh na gathan troimpe. Nan robh sneachd dorcha, shùigheadh e gathan teas na gréine co h-ealamh, leaghadh e co grad anns na cearnaibh sam bheil a bheag no mhór do shneachda 's gu'n tigeadh e 'na aon bheum aléibhe a ghiulaineadh gach beò chreutair leis do'n fhaisge. Ach a chionn gu bheil sneachda geal, tha teas na gréine, 'ga thilgeadh air ais ann an cuid mhór do'u athar, agus tha sneachda leaghadh gu socrach; air a' cheart dòigh, a chionn gu bheil uisge ag at ann an am reothaidh tha eigh ni'e eutruime agus a' snàmh air 'nachdar; a chionn gu bheil i dealrach cha leagh i gu h-ealamh agus cha mhò bheir i seachad teas an uisge a tha foidhe, air chor agus gu bheil na creutairean a th' annsan a' maireinn beò an 'àite bhi air am milleadh, ni a thachradh, nan robh laghanna nàduir air atharrachadh càramh.— Mar a tha fios eig gach neach, gabhaidh cuid do rudan tuillidh teas airson an leaghadh na ghabhas cuid eile, agus is iomad ni a tha reòta ann an aon chearn a tha leaghte ann an cearna eile. Anns an eilein *Melville*, far an da chuir Cairtean Parry seachad geamhradh, bha an t-airgiod-beò reòta mar eigh. Ann an dùthchanna teth tha céir agus ròiseid bog mar Ìm, agus chuireamaid an cuimhne luchd-leughaidh a' Chnairteir, iad a sheulachadh gach litir a tha dol thairis do chearnaibh teth ie abhlán ann an àite céir a tha gu bitheanta a' leaghadh agus a' lcigeadh leis na litrichean fosgladh. Anns an Reul *Mercury* a tha dlùth do'n ghréin, bhitheadh ròiseid, geir, céir agus iomad ni a tha cruaidh air an talamh so, tana mar uisge. Bhitheadh uisge, ùille agus spiorad, 'nan smùid mar *steam* no athar. A ris anns an Reul *Herschel* a tha naoi uairean deug ni's faide bho'n ghréin na tha an talamh so, bhitheadh uisge 'na eigh a ghnàth, bhitheadh ùille cruaidh mar ròiseid agus ghabhadh airgiod-beò leudachadh le òrd mar luaidh no fheòdar. Ciod an t-eadar-dhealachadh n tha eadar eigh agus uisge? faodar a ràdh gu bheil uisge air a dheanadh do dh' eigh agus teas; nuair a tha eigh a' leaghadh, tha i' gabhail a stigh teas, agus nuair a tha uisge 'reothadh, tha teas 'ga fhàgail. Tha' cheart ni a' tachairt do shneachd. Feumaidh eigh cuid mhór do theas airson a leaghadh, agus tha cheart uiread 'ga thabhairt seachad a ris an reothadh. Nam fàsadh uisge 'na eigh le cuibhrióna bheag do theas, reothadh gach uisge 's na cearnaibh fuar ann am beagan uairean. Ré an t-

samhraidh tha teas nan cearnaibh toth air a shùghhadh le eigh^{nan} cearnaibh fuar agus tha mòran teas 'ga thabhairt a mach le reothadh a' gheamhraidh, air chor a's co fad agus a leanas uisge ri reothadh no eigh ri leaghadh, cha bhi mòran mùthaidh air na h-aimsirean.

Tha eigh 'ga b-nidhsinneachadh ann am mòran do ghnòthuichean feumail; gleidhidh i feòil bho ghrodadh. Tha na h-innseanaich Americanach a' cleachdadh bhi tabhairt do na bailtean Breatunnach sithionn nam fiadh air a pacadh ann am eigh, agus is minic tha soitheichean di 'gan giùlan fad air astar gun ni mu'n cuairt di ach eigh. Ann an dùthchanna teth, tha uile sheòrsachan deoch 'gam fuarachadh le eigh airson an òl. A deir Solamh " Mar fhuachd sneachdaidh ann an àm an fhogharaidh, tha teachdair dileas dhoibhsan a chuireas uatha e, oir ath-bheothaichidh e anam a mhaighstir."

Ann a' bhliadhna 1760 chuir marsantan Hamburg soitheach do'n Tìr Uaine airson luchd eige a reic iad a ris aig prìs mhòr. Bha e 'na chleachdadh bho chionn beagan bhliadhnachan a bhi cur shoithichean luchdaichte le eigh do *Jamaica*, ach air uairibh thachair do'n eigh a bhi air a droch phacadh, leagh i agus chailleadh na soitheichean. Tha tighean nan Escimòach air an togail do eigh a th' air a sàthadh mar chloich agus ga cur ri cheile: tha gach balla, stuaidh agus mullach do dh' eigh; air an taobh a stigh tha iad a' tilgeadh uisge a tha reothadh, agus 'ga shlogadh gus am bheil e 'na aon lie shleamhuin, a tha 'leigeil troimhe uiread do sholus agus a tha feumail.

Tha an t-athar a' luidhe le cudthrom cùig puinnnd deug air aghaidh gach oirleach ceithir chearnach do'n talamh; gu bheil cudthrom aig an athar tha furasda a dhearbhadh. Ma tha' phoit uisge a' goil gu làidir, cuiridh i thairis air a beul; thugadh am brod aise agus sguridh i chur thairis, a chionn gu bheil cudthrom an athar a nis air aghaidh an uisge. Do'n uisge tha sìleadh, agus a' luidhe air uachdar an talaimh car tamuill, tha cuid 'ga giùlan air falbh mar cheò do'n athar agus tha cuid eile air a shùghadh leis an talamh. Bho uachdar na fairge agus gach loch, tha taisèaldachd a chòmhnuidh ag éiridh, air chor agus gu bheil aig gach am uisge an crochadh san athar. Ann a' mhuir Eadar Dha-Thìr (*Mediterranean*) tha e air lunsadh dhuinn gu bheil an sruth a chòmhnuidh a' ruith a steach tre chaol Ghibraltair, agus nach 'eil sruth air bith a' tilleadh as, ach gu bheil e ag éiridh mar cheò le teas na greine. Tha an t-uisge a tha ghnàth eg éiridh mar cheò a' tilleadh a ris a dh' ionnsuidh an talaimh mar dhrùchd no sìleadh mar uisge a dh' fhionnarachadh agus a reamhrachadh a' ghruinnnd, agus chum biathachadh nan aibhnichean. Tha chuid do'n uisge nach 'eil ag éiridh bho'n talamh a' dol fodha agus a' briseadh a mach theagamb astar mòr uaithe mar thobar sìor uisge no meinnear. Am fad agus a tha taisèaldachd a' snàmh san athar, tha e an dara cuid do-fhaicinn, agus tha an speur dùghorm gun neul, air neo tha e ri fhaicinn mar neul. Tha neòil a' fas, 'nuair a tha aon chuid do'n athar a' coinneachadh cuid eile a tha nì's fuair; tha an t' uisge a tha crochte san athar a' fas follaiseach sa' cheart dòigh sam hheil *steam* a' plob a' bhàta a' fas follaiseach aig àm measgadh leis an athar, ach tha i do-léirinn fhad 'sa tha i sa' phlob; nan robh a' phlob do ghloine

soilleir an àite bhí do-mhiotailt, chitheamaid gu bheil se fíor. Theirear, clod a tha cumail na taiscealdachd an crochadh sam athar, agus c'arson nach eil i a' tuiteam mar uisge? thà chionn nach eil e 'na bhoinneachan ach na bholgain làn gaoithe mar aodramain bheaga.

Fad agus a tha 'ghaoth séideadh gu seasmhach bho son chearna, mar bho'n airde an ear, tha an speur a' fuireach glan gun neul, ach eo luath agus a tha a' ghaoth a' tilleadh bho'n iar, tha athar fuar agus blàth a' tachairt air a chéile agus tha neòil a' nis a' cruinneachadh; tachraidh so ma tha 'ghaoth a' tha dlùth do'n talamh a' séideadh bho son airde agus a' ghaoth a' tha gu h-ard bho airde eile. 'Sì barail dhaoine ionnuichte, gu bheil gnothuch aig an nàin is reusan do'n dealanach agus do'n tairneanach (ri'n canar sa Bheurla *Electricity* agus ri'm feudar a chaituinn sa' Ghàilig Grad-Theine-Omair) ri sileadh an uisge, oir tha sinn a' faicinn an dealanaich agus a' cluinntinn an tairneanaich ri àm an uisge mhóir; aig Lima ann an America mu dheas far nach cualas tairneanach, cha 'n fhaicear fras uisge, ach ehithear cèd. Anns na h-Innsean tha 'ghaoth whiteach re tràth an uisge, agus seasmhach ris an aimsir thioram. Nach prìseil gu bheil aig uisge buaidh air éiridh 'na chèd, agus sin a' ghnàth bho aghaidh gach tìr muir agus loch, do'n athar far am bheil e a' anàmh car taiseil, se am bheil e a' ris a' sileadh mar fhras no 'luidhe mar dhruèd a' cham cinneas agus beatha a' thoirt do gach luibh agus beò-chreutair.

Smuainicheamaid a' nis, ciamar a' bhitheadh an saoghal nan sgur-cadh a' bhuaidh so. Cha taitheadh fras, cha luidheadh drùchd, thiormaicheadh gach abhainn a's tobar; chruinnicheadh uisgeachan an domhain uile sa' chuan, agus dh' fhàsadh an talamh cruaidh-loisgte. Sheargadh gach lus agus craobh air dhlì uisge, bhàsaicheadh gach ainmhidh agus beò-chreutair air dhlì beidh, dh' éireadh anns gach cearna gort agus plàigh a' sgriosadh an cinne-daonna gu h-iomlan, agus bhitheadh an talamh 'na fhàsach tioram cruaidh loisgte gun uiread agus lusan a' ciinntinn no beò-cheutair ag ionaltradh air 'aghaidh,

ROB. RÚADH.

NATHAIR MHÓR NA H-ASIA.

A Chuaireir Uiseil,

'S math mo chuimhne 'nuair bha mi'm bhalaeh beag nach robh ann nì bu mhò bheireadh de theoilintinn domh na naigheachdan a' ehluintinn mu dhùshaibh céin. 'S lionmhor latha 'shuidh mi le Domhull-saighdear air sgà' cnoic, air chùl gaoithe 's air aodann gréine ag éisdeachd ri eachdraidh Blàr-na-h-Eiphit; ris gach cruadal agus cunnart troimh'n d' thainig e féin—mu na dùchanna troimh'n do shiubhail e—mar chuir e'n t-sròn bhàrr bean lot le darr a' ghruana—mu'n ghàrradh-chàil a' bha'n crannaig na luinge, 'san leithide sin; agus bho na chunnaic mi féin uaithe sin beagan do'n t-saoghal, cuiream chugaibh sgeula mu nì a' thachair ann an Eilean *Ceylon*, no mar their na nàtin' ris, *Cingala*, ann an *Asia*. Cha'n eil air nachdar an t-saoghail àite eile anns a' bheil nathraichean cho mèr ri nathraichean an Eilein so—tha cuid dlù do

na dàibheanan sin a tha fo ghréin loisgich na h-àird-an-eas. Tha fàrach Bhearnabha air eirithir na Fairge Ruaidhe, san ear-thurath, a réir cànntais luchd-taruis, 'na chòmhnaid farsaing fàs, far nach 'eil luchd-àiteachaidh r' an coinneachadh o cheann gu ceann deth. Cha 'n urrainnear a choisreachd trid an rathaid a's aithghiorra ann an àite 'a lugha na da fhichead latha; agus tha na cearnan so co garbh 's co neo-àitichte agus gur h-ann a tha iad mar gu'n rebb an tìr fhàsil se air a toirt thairis gu neo-thorachhead shiorruidh. Roimh fad agus leud an dìthreach fharsaing so gu h-iomlan, cha 'n eil duilleag do fheur nasine r'a fhaicinn, cha 'n eil guth beò-chrèutair r'a chluinntinn; agus mur h-ann air son cuid de luibhean crundalach a tha r' ann faicinn an end 's an so, mar tha 'n *camarind* agus *curia*, a' dainneachadh am freumhan ann an eoglaibh nan creag, agus air an uisgeachadh le drùchd na h-oidhebe, 's ann a che' dhèineamaid gur h-i th' ann an so dùthaich far a' bheil Nàdur fo ghlaic an éig. Is faoin de'n fhear-thuruis airmenulach dèil a bhi aige gunn fòisich a shùil air ionad àillidh sam bith far am feud o ruigheachd air sgàil agus dideann o ghathan loisgeach na gréine 'nuair tha i an àirde nan spéur. Tha e a' dlùth-leantainn air aghart o latha gu latha, o mhaduinn gu feasgar, air an astar bhuan a' seararach so, gun nì r'a fhaicinn ach son dìthreach fharsaing neo-àitichte; an-chreagan corrach ard ag éiridh a suas air gach làimh; a' ghainmhach dheàrach air a teasachadh mar ghròsach le gathan loisgeach na gréine 'nuair tha i a' dealrachadh 'na làn seart. Tha e gu bitheanta ro-chunntach siubhal troi 'n fhàsach oillteil so, o ainneachadh gach nì tha feumail chum cumail suas beatha agus seart luchd-taruis; agus ged tha gach uilmhachadh freagarrach air a dheanamh, agus ged tha 'n cleachdadh a bhi 'gabhail an astair so 'nam buidhean lionmhor, a' toirt cothrom air a chéile a chuid-eachach 's ainneach tha'n turus air a chrònachadh a dh-easbhuidh air mòr chaidheachd agus dosguinn fhulang.

De gach tuiteamas d'a bheil luchd-taruis baailteach ana tìrigh loisgeach so, cha 'n eil agiorradh no cunnart an coimeas ri easbhuidh an uisge; agus de gach nì tha feumail do luchd-taruis a' siubhal troimh nan crìochan so, cha 'n eil nì co neo-sheachanta do'n fhear-thuruis an àm siubhal troimh 'n fhàsach so. Tha 'n t-uisge air a ghithlan ann an searragaibh leathraich, agus a chionn gu bheil e 'na nì cudthromach fiosrachadh a dheanamh mu na cearnan a' bheil na tobraichean uisge, a tha gu bitheanta fìor ghann, tha 'n luchd-taruis a' deanamh air na tobraichean so ehum an searragan a' fionadh o àm gu h-àm. Ach 's iomad dosguinn agus cunnart a dh'fheumas am fear-taruis a choinneachadh mun ruig e'n tobar: agus a thaobh àirsamh nan tobraichean so, tha luchd-taruis a shiubhail na cearna-sa ag innseadh nach d'fhiosraich iad ach ceithir dhiubh se ann an astar cheithir, shèa agus eadhon ochd làithean o chéile; agus a bhàrr air a' chunntach tha 'g éiridh o sheacharan napa so, nì a tha gu minic a' tachairt ann an dìthreachan fhàsil, far an ainneach an coimeas sinn slighe no frith-rathad; agus tha e gu minic a' tachairt do luchd-taruis an déigh an diùill agus

an t-shaothair bu mhò chum amas air aon do na tobraichean so; gu 'n d' fhuair iad iad air an tachdadh suas le gainneimh, no gu bheil iad làn uisge air blas an t-saluinn o na leapannan pronnais; no do shalunn, air uachdar a' bheil iad so a' ruith, ni a tha a' meudachadh, an àite tart an fhir-thuruis a lughdachadh; agus an sin feudar an sealladh a's oillteala agus a's cràitiche fhaicinn, iotmhorachd an fhir-thuruis a' teachd gu àirde do-ghidhlaidhe. Tha'n tartmhorachd do-chasgadh so ag éiridh o dhian theas na h-iarmailt, agus o'n ghaineimh loisgich a th' air gach làimh. Tha nis dian-chrith-neachadh air seilbh fhaotainn anns gach ball do'n chorp; tha piantan do-fhulang air fhaireachadh sa' chraicinn—tha na sùilean a' fàs mar bhuill do fhuil chlodach thiugh. Tha dailgheadas faicinn agus cluinntinn air tòiseachadh—tha call comas labhairt, agus piantan neo-chumanta san sgòrnan, a' sìor dhol am meud gach uair. Tha na fulangasan so uile a' nochdadh gu bheil an corp gu h-iomlan as ordugh, agus a' toirt air aghaidh laigsinn agus cion-mothuchaidh; agus fadheadh a' toirt air an fhear-thuruis thruagh, an déigh iomadh oidhirp, fhaoin, luidhe sìos air a' ghaineimh theinntich a tha mar ghriosaich theth fo 'chasaibh.

Ann an leithid so do chruaidh chàs tha e air aithris gu'n robh còig ceud dolar air an toirt air son làn-bèil de 'n uisge fhuar, chum fionnarachadh na teanga. Ann an leithid so do chàs muldach truagh cha 'n eil eadar-dhealachadh eadar am maighstir agus an tràill; agus a chionn gu bheil féin-dhlionadh ann an àm cunnairt a' dol os ceann gach gnè sam bith tha 'nar nàdur 'nuair tha neach a' luidhe sìos a dh' fhulang a' bhàis a's uamhasaiche, tha a chompan-acha, ciod air bith an co'-thruas a dh' fheadas a bhi aca ris, air an éigneachadh gu dol air an aghaidh, agus fhàgail gus am bàs a's pianaille agus a's fadalaiche fhulang.

Cia cianail os ceann cainnte neach a bhi mar so air fhàgail le 'cho'-luchd-turuis gu dol bàs ann am fàsach cian farsuing, gun ueach aig làimh g'a chuideachadh, gun charaid dlùth dha gu sanas a' chomhothuchaidh a chagar 'na chluais, no eadhon gu aon bhoinne do'n uisge fhuar a thaomadh air a bhilean a tha 'losgadh le tart cha 'n eil Mactalla a' freagradh d'a ghlaodh, ach tha a nis 'na luidhe sìos an sin 'na allabanach truagh, tha ceò a' bhàis a' tighin air a shealladh—tuainealaich agus breisleach mu 'cheann—a' bruadar a bhi 'cluinnntinn torman nan eas, a' smuainteachadh gu bheil e a' siubhal an cois bruachan na h-aibhne far a' bheil na luibhean agus blàthan a's àillidh a' togail an ceann, agus e féin a' cromadh sìos gu làn a bheòil fhaotainn do'n uisge a chasgadh 'lota—Ach feuch a nis e a' dùsgadh le criothnachadh oillteil anns gach ball d'a chorp gu fìosrachadh fhaotainn air cunnart agus truaighe a staid—fear-fògairt truagh air a thréigsinn, a' dol bàs le tart ann am meadhon fàsaich ghaineimh thartmhor theth. Feudaidh an aegula gearr a leanas am barrachd fìosrachaidh a thoirt dhuinn mu chor muldach a leithid so do neach.

Bha còigear oheannaichean aon uair a' gabhail an rathaid o *Bherber* do 'n Eiphit, le mu thimchioll deich-ar-fhichead do thràill-

ean, agus àireamh lionmhor do chàmhalan; agus air dhoibh fiosrachadh fhaotainn gu robh feall-fhalach gu bhi air an cionn le buidhinn lionmhor do luchd-reubainn, aig aon àraidh do na tobraichean uisge air an t-shlighe bha iad gu gabhail, rùnaich iad gu 'n atharraicheadh iad an cùrsa na b' fhaide chum na h-airde 'n Ear a dh' ionnsuidh tobar eile bha co measail aig luchd-turais ris an aon a sheachain iad. Chuir iad iad féin fo sheòladh fir-iùil ro dhìleas agus eòlach; ach a chionn nach robh an rathad a ghabh iad ach ainmic air a thaghal, chaidh iad an ùine ghearr air seacharan o'n t-slighe cheart, agus ré chóig làithibh cha b' urrainn doibh fhiosrachadh c' àite 'n robh iad. Bha nis tomhas do'n uisge bh' aca air caitheamh, ach mar a bha an uireasbhuidhean a' dol am meud chuir iad romhpa gu 'n stiùradh iad an cùrsa gu aird dol fodha na gréine, ann an dòchas gu 'n ruigeadh iad fa dbeòidh an abhainn *Nile*. An déigh dhoibh goin a's pian a' phathaidh fhulang tre àireamh do làithean, bhàsaich cóig-fir-dheug do na tràillean, agus dithis do na ceannaichean. Air do aon do shealbhadairean nan càmhala a smuainteachadh gum feudadh na h-ainmhidhean le 'n gliocas agus an t-seòltachd nàdurra tha aca, bhi na bu shealbhuiche na 'm maighstirean ann am faotainn a mach an àite san robh an tobar, dh' iarr e air aon d'a chompanaich a cheangal gu cruaidh ri dlollaid an aoin bu làidire do na càmhalan, agus an sin leig e leis an ainmhidh a gbiùlan ge b'e aird a b' àill leis; ach cha chualas riabh an déigh sin ayeula mu na càmhalan no mu 'm maighetir. Air dhoibh a bhi nis air teachd gu bhi 'nam buidhinn bhig, thainig iad an sealladh beannaibh Shigue, a dh' aithnich iad, agus far an robh fios aca gum biodh iad cionteach uisge fhaotainn; ach bha iad a nis air fàs co lag le sgios agus uireasbhuidh, 's nach robh e an comas daoine no ainmhidhean dol na b' fhaide. Air dhoibh iad féin a leigeil sìos aig bonn craig mhòir far am faodadh iad ruigheadh air sgàil agus dìon o'n teas agus gach dosguinn fo 'n robh iad a' fulang, chuir iad dithis sheirbhiseach uatha le dithis do na càmhalan bu treise bha nis air am fàgail aca, a dh' iarraidh uisge; gidheadh cha b' fhada chaidh na teachdairean air an aghart 'nuair a thuit fear dhiubbh sìos air an talamh le dearbh laig-sinn, agus neo-chomasach air labhairt; ach amèid e air a chompanach le 'laimh e g'a fhàgail agus teachd air ais d'a ionnsuidh le uisge co luath 's a dh' fhaodadh e; ach mheudaich a laigse agus 'anacomas co mòr leis an tart agus gu' n d' thainig a nis doilleireachd air a fhradharc, agus chaill e'n rathad ged a bha e ro-eòlach mu'n àite san robh an tobar. Air dha nis a bhi fada dol air seacharan dh' amais e air craoibh, agus luidh e sìos fuidh a sgàil, agus cheangail e'n càmhala ri aon do na géugan; ach air do 'n ainmhidh mhi-fhoighidneach àile an uisge a mhothuchadh bhris e 'n t-aghastar, agus agith mar a bhà e, ruith e as le luathas an fhéidh rathad an tobair, a bha mu thimchioll astar leth-uair an uaireadair uaithe. Thuig an seirbhiseach gu romhath cia ionnsuidh a bha 'n càmhala a' triall, agus chaidh e 'na déigh; ach an déigh dha dol air aghart mu cheud slat, thuit e sìos air an làr, fann, agith, agus luidh e'n sin ré ùine fhada, gun stùil ri nì sam bith ach am bàs, 'nuair a sheòl am Freasdal neach o choimbearenachd an

àite sin a chrath beagan uisge air eudann an duine thruaigh a bha nà mu thimchioll toirt suas an deò ; ach cha l' fhada gu ar d' ath-bheothaich e. Chaidh iad an sin le chéile dh' ionnsuidh an tobaire, agus an déigh dhoibh uiread do na searragan leathraich a Ronadh do'n uisge 's a dh' fheudadh iad a ghiùlan, phill e dh' ionnsuidh chàich a dh' fhàg e as a dhéigh, agus bha e 'na mhór-sobhar ghàirdeachais gu 'n d' fhuair e iad uile beò.

EILTHREACH.

Mios deireannach a' Gheamhraidh, 1847.

TURUS-FAIRGE DO AMERICA AIR LONG-SMUIDE, &c.

LITIR A FHUAIR SINN O CHIONN GHOIRID.

" Bu tróm tiambaidh smaointean mo chridhe air dhomh a bhi call seallaidh air beanntan mo dhuthcha, 's cha robh e 'm chomas gu mo bhròna a thaisbeanadh le deuraibh goirte 's mi toirt m' aghaidh air cuan farsuing America. Bha cuimhne nan làithean a dh' fhalbh gu goirt a' cràdh mo chridhe 's mo chuim, 's cha do smaoinich mi riamh gu fiosaichinn a leithid do thaiseachadh-cridhe 's a dh' fhiosaich mi san t-suidheachadh san robh mi nis air mo chàramh. Bha 'm bàs an déigh iomadh briseadh a dheanadh ann an àireamh mo luchd-dàimh agus eòlais; chaidh iomadh snaim fhuasgladh a bha 'gam cheangal ri tir nam bean; ach aidicheam ged bu nàmbaid dhomh gach earaid a dh' fhàg mi as mo dhéigh dhùraiginn tilleadh a ris a dh' fhaicinn tir mo dhùchais agus mo ghaoil; 's ged bha innleachdan gluasaid na luinge so 'gam ghreasad air falbh a fradharc mo dhùthcha bha aiteas orm a smaoinichadh gu faodainn a bhi air me thoirt air m' ais ann beagan làithean a dh' ionnsuidh a' chòrsa bha mi aise a' fàgail. Ach theagamh, mo thruaighe! gu faodainn mo dhùthaich a ruigheachd ni bu tùrsaiche na dh' fhàg mi i. Chithion iomadh briseadh agus bearn air an deanamh leis a' bhàs—agus iadsan a dh' fhàg mi ann an trein an neirt no ann am maise 's an snadh na h-dìge ann an toad muladach a' bhàis. Bha 'n long a' gluasad gu sìubhlach gun bhì'n eisiomail arutha no soirbheis, oir nam bitheadh i sin dh' fhaodadh i bhi ceithir latha fichead ris an àtar a rinn i ann an ceithir uaire fichead nuair a rinn i falach-cuain air gach fearann. Bha i 'm bish-santas ri dà chiad gu leth mìle 'ana ceithir uaire fichead, agus rinn i ann uair dlù air trì chiad mìle.

Air latha na sàbaid shearmonaich ministear òg a bha dol do Eilean a' Phrionnsa, agus bu taitneach tiambaidh na smaointean a dhùig an clag a' gairm an t-sluaigh gu aoradh Dhé air uelid a' chlainn, chruinich gach aon a bh' air bord, mu thuaisreas cend gu leth, do thigh nachdrach na luinge. Bha na maraichean uile ann ach aon no dha air an robh cùram an t-soithich. Sheinneadb earrann do'n cvii. Salm,

Luchd-luingeis theid air muir 's a bhios
Rìgniomh an uisge buan,
'S iad sid do'n léir mèr oibre Dhé
'S a mhiorbhuile an' chuan, &c.

B'e 'n ceann-teaguing "Pàrth; c'arson a bhàsaicheas sibh?" Nochd am ministear gach meadhon a bha 'n Tighearn a' cleachdadh chum an t-singidh a thilleadh; gu 'n robh e gu tric a' cur òrisean an àmhghair roimhe san t-àite Hos. ii. 6.—ach gu 'm b'e 'm focal, ann an laimh na Spioraid an t-aon mheadhon éifeachdach chum na crìche so: "Tha 'm b'e claidheamh an Spioraid e, leis an robh Crìod a' cosnadh 's a' cur a rìoghachd an farsaingeachd ann anam 's anam an t-saoghal, 's ann rachadh seach a thoirt ann uair fo shìleadh an t-òigeil gu faodadh meadhona eile bhi air an naombachadh do'n anam agus comh-oibreachadh gus am peacach a thoirt gu aithreachas; agus cha b' fhada gus an deachaidh an teagasg so a sparradh gu druighreach orm fhein. Dh' eirich stòrm ghàbhaidh a thug a'm chùimhnè gach teagasg, gach earail a's achmhàsan a fhuair mi riamh, 's bu chialaidh-am-mhais dhomh cho beag drùghaidh 's a rinn iad orm; bha mi cinnteach gu 'n robh an Tighearn a nis a' labhairt rium ann an cèna stòrm a' mheadhon-oidhche, mar bu bhitheanta rian e ann an ceol-ghuth ciùna fòcail na àlainte.

Ann an turas cho goirid 's a bh' againn air chuan (oir cha robh sinn ach aon latha diug gu leth eadar *Liverpool* agus *Halifax*) cha mhòr nithean annsach a thachair. 'Se mi bu mhò iaghnaidh leim siubhal buadhar na luinge feadh "ghleannta croma an t-àile" gun umhail aice cìod a' chearn as an éireadh an soirbheas. Cha 'n eil fhios co dhiùbh a's àbhailte na luingeis so na na luingeis sheòl, ach nam bithe cinnteach as an innleachd-ghluasad, cha 'n eil teagamh nach iadsan a's àbhailte. Greasaidh iad ni 's luaithe as an stòrm, tha iad làidir dìoghrasach, le rogha agieba. Tha iad ann am meud ni's mò na luingeis eile. Giulainidh iad mu thairmeas mìle gu leth tunna. Tha seachd cìod tunna gnail air bòrd aig gach aon diùbh a' fagail *Liverpool*. Tha 'n luach-sìig ard, ach 's coltach gu'n eilichear e 'n àite gun bhi fada 's gu 'n deanar an turas ann an seachdain. Tha 'n luach-sìig dlù air da fhichead punad Sasunnach, ach cha 'n eil e ni 's daoire na bha e air luingeis sheòl o cheann da fhichead bliadhna.

'Siomadh ni 'thachras an t-saoghal so. Bha e son uair air a mhèas na ni gun tair, oidhirp a thoirt air cuan America le leingean smùide—a chionn gu 'n robh muinntir an beachd nach giùlaineadh iad uiread ghnail 's a dh' fhemmadh iad. Bheirear fhathast oidhirp air dol do *Australia* 's do na h-Iùreibh an Ear. Thugadh oidhirp o cheann beagan bhliadhnachan air dol do na h-Iùreibh rathad Cheap an Dòcha; ghealladh chuis do'n seach a thug an oidhirp—ach theinig an gual agus bha e ni b' fhaide na 'n tim a lathasachadh dha. Bha iomadh aon a' cur-iomchair air Common nam marantan,* nach robh luingeas smùide dol do Innean na h-àirde 'n Ear roimhe so. Dh' fhàgadh a' chùis 'nan lathan, ach tha muinntir a' smaoineachadh an àite 'chuis aghartachadh, gur h-ann a chuir iad gach culaidh-bhacaidh san rathad. Tha iad aig an àm so a' togail long-smùide iarmhann ann am Bristol, an Sasuna. Giulainidh i mu thairmeas trì mìle gu leth tunna—Tha

* East India Company.

i teann air a thri uiread ri h-aon a chaidh a thogail fhathast. 'S ann gu bhi dol do America tha i, ach dh' fhaodadh i dol do chearnaibh a's fhaid as. Cha 'n 'eil teagamh nach faigh America agus dùthchannan eile togail nach d' fhusir iad riann roimhe ann am malairt 's ann am sochairean lìonmhor eile ri linn 'do na luingeis so oidhirp a thoirt air a' chuan.

Cha 'n abair sinn a bheag a thaobh na dùthcha aig an àm so, ach gheibhear san ath Chuairtear gach fìorachadh a's urrainnear a thoirt seachad.

Eilean a' Phrionnsa.

AMERICA AGUS BREATUNN.

Tha aobhar-dòcbais fhathast nach bi cogadh eadar an dà rìoghachd chumhachdach so. Air an àm, 's eiginn aideachadh gu bheil fà cùrainn do thaobh so; ach tha muinntir Staidean America, (ris an canar mar fhrith-ainm na *Yankees*) anabharrach teòm air bòd agus spagluinn: nan deanadh caint cùis, agus naill agus maoidheadh, chuir-eadh iad an saoghal fo smachd.

'S iomchuidh gum bi fios aig luchd-leughaidh a' Chuairteir ciod an ni air an àm a tha 'dùsgadh droch-rùn eadar na dùthchannan, agus an impis an cur gu cogadh.

'S ann mu Ghàidheal Albannach, Alastair MacLeòid a tha 'chùis-aimhreit. Feuchaidh sinn so a mhuineachadh gu h-aithghearr; tha a' chùis gu cinnteach cudthromach, agus is cliùiteach an 'ni do Shasunn éiridh a suas mar rinn iad mar aon duine as leth ar fear-dùthcha.

O chionn trì bliadhna, nuair bha cuid a dhaoine gòrach ann an Canada nachdrach air éiridh suas ann an ceannairc an aghaidh luchd-riaghlaidh na dùthcha, agus ag iarraidh nachdaranachd Shasunn a thilgeil diùbh, bha fear ann a Chloinn-ic Coinnich a chuir e féin air ceann na feadhnaich so, le cuid do reubalaich coimheil ris féin, agus truedair a mhuinntir staidean America, ris an can sinn na *Yankees*, gu eilean beag ris an canar *Navy Island*, 'os-ceann eas mòr Niagara. Tha e air aideachadh gum buineadh an t-eilean so do Bhreatunn, nach robh còir air bith aig na *Yankees* air; agus cha mhò 'na sin a tha iad ag agairt còir air. Theich MacCoinnich agus na reubalaich eile do 'n eilean so, le cuid do mhuinntir Staidean America a lean e. Cha robh biadh no lòn r'a fhaotainn san eilean; cha chuireadh muinntir Chanada a bheag no mhór d' an ionnsuidh, agus uime sin 's ann o thaobh America bha iad a' faotainn gach goiris. Chum na nithe so bha a dhìth orra a ghiùlan, rinn iad feum do bhàta-smùid do 'm b' ainm an *Caroline*, soitheach a bhuineadh do *Yankees* tha 'chòmh-nuidh ann am *Buffalo*. Bha 'm bàta-smùid so ri meadhon-latha a' giùlan ghonnacha-mòra agus airm eile gu freasdal doibhsan a bha air éiridh suas an aghaidh Bhreatunn; agus thachair so uile 'nuair a bha sìth eadar America agus Breatunn. Mar so bha an soitheach smùid, an *Caroline*, mar shoitheach-cogaidh an aghaidh Bhreatunn, le bhi 'cuid-eachadh nan reubalach, agus bha so an aghaidh lagh gach rìoghachd: dìreach mar gum biodh muinntir Eirionn air éiridh an ceannairc an aghaidh Bhreatunn, agus gu'n cuireadh an Fhraing soitheach do dh-

Eirinn le airm gu caideachadh leò. Mar so bha e, cha 'n e amhàin ceadachichte, ach bha e féumail, an soitheach so a mhilleadh. Cha robh e an comas luchd-riaghlaidh America a bhacail. Ma bhà cha d' rinn iad e. Ghabh an sluagh a' chùis 'nan làimh féin, agus, a dh' aindeoin gach bacail agus bagraidh, chuir iad an soitheach so fo uidheam chum cuideachadh leis na reubalaich.

Mu dheireadh dh' orduich an duine tréun, an curaidh gasda Mac-maba, ard-cheannard feachd-dùthcha Chanada cur as di; agus, an déigh tuiteam na h-oidheche, ghabh buidheann bheag do ghaisgich Chanada a mach as a' champa, ghlac iad an soitheach so, an Caroline, a bha 'na soitheach-aisig aig na reubalaich; tharruing iad a mach i gu meadhon na h-aibhne, agus an déigh a cur ri theine, leig iad sìos i leis an t-ehruth gus an deach i 'na mille spealg thar eas mór na gàirich. Chaidh so uile 'dheanamb le ordugh ceannard airm Bhreatunn, agus cha robh duine rìoghail gasda ann an Canada nach d' rinn gàir-deachas. Ma bha cron, no olc, no nì mi-laghail sa' ghnìomh, rinn-eadh e le ordugh luchd-riaghlaidh na dùthcha. Cha robh aig na daoine treuna rinn an gnìomh ach a dheanamb mar dh' iarradh orra; ach cha 'n aidicheadh muinntir America gum bu shoitheach spùinteach idir a bha sa' Caroline, ach soitheach marsantachd, nach robh còir againn a milleadh, agus gum bu mhurt gach bàs a thachair air bord an àm a glacadh, agus gur còir do rìoghachd Bhreatunn fiach na luinge so a phàigheadh. Chuir Staiden America litir do Lunnuinn ag iarraidh gum biodh so air a dheanamb.

Ach mun robh ùine a' chùis a shocruchadh, agus mun deachaidh fios-freagairt sam bith air ais o Shasunn, ciod a rinn na *Yankees* ach greim a dheanamb air duin' nasal a mhuinntir Chanada, a chaidh air cùl a ghnòthuich féin a nùnn do America, gu baile *Leviston*. Thog iad tuilleas 'na agbaidh gu 'n robh e am measg na feadhnaich a ghlac agus a loisg an soitheach-smùid. A nis, cha 'n eil nì air bith a's ciontiche na nach robh an duine so, MacLeòid, idir san làthair air an àm an do ghlacadh an Caroline. Sèa lathan an déigh dhoibh a ghlacadh thugadh mu choinneamb cùirt e; thugadh binn a mach 'na agbaidh mar neach a bha ciontach do mhurt air bord an t-shoitheich smùid so; ghrad thilgeadh ann am prìosan e. Tha làn dearbhadh gu'n robh MacLeòid deich-mìle-fichead a dh' astar o'n àite sna loisgeadh an Caroline air an oidheche air na thachair e. Mar so tha a' chùis air an àm; tha 'n duine neò-chiontach so air a dhìteadh; cha 'n eil dòigh aig luchd-riaghlaidh an àite air a chur fo agaoil, oir tha gràisg an àite a' bagradh iad féin a mhurt ma leigear iad MacLeòid as.

Chuir Breatunn fios gu America iad a thoirt a shaorsa gu grad do MacLeòid, a chur dhachaidh do Chanada gu tèaruainte. Ged a robh e am measg na feadhnaich a loisg an Caroline, gun tighin air nach robh e idir ann, an deanadh e ach mar a dh' iarradh air? Cha leig Breatunn leò a chur gu bàs. Ma chuireas, bithidh cogadh air ball air a ghairm. Thachair dhuinn a bhi làthair ann an Ard-chomhairle na rìoghachd, an tigh na Parlamaid, air an oidheche bha so aca fo 'm beachd, agus da rìribh theòthaich e ar cridhe a chluinntinn mar sheas na h-mìle mac màthar a bha 'làthair mar aon duine suas airson Mhic-

Leòid. B'e cainnt gach fir a labhair, "Cha 'n eil Beastunn ag iarraidh cogaidh, ach ma chuireas na *Yankees* MacLeòid gu bàs, bidh cogadh ann co fuilteach 's a bha riabh eadar dhùthchannan." Ma dh'èignicheas na daoine amuideach mi-riaghailteach so Beastunn gu cogadh, chì iad gu bheil Beastunn co còmhachdach 's a bha Beastunn riabh. Tha leth-cheud long mhòr chogailh allamh gu seòladh a nùll; moran do shoithichean-sùid, le gunnaichean a ni sgrìos aig astar trì mìle; tha air an àm uidheamachadh mòr a' dol air aghaidh agus ma 's èiginn urchair a losgadh, tha eian mealla mar h-ìslichear thu na h-ùrach bratach bhòdair nan rionnagan. Channais sinn ann an Savannah, o chionna latha no dha, leth-cheud mìle gunna-mòr air son blàir, deas rèidh gu'n cur gu feum, agus ann an aon seòmar ceud-gu-leth mìle-masg aa nach do loisgeadh urchair riabh, uillamh gu 'a chantas a mach ma 's èiginn cogadh. Tha leònann tréna Bhreastann 'na fhaireachadh—dhùisgeadh e, agus mo thrènaighe na *Yankees* na latha theid a mach 'nan aghaidh! ach cha chreid sinn gu bheil muinntir America air-breathas go mòr 's nach strìochd iad. 'Se as dòcha gu'n seocrùichear a' chùis gum dòrtadh fola.

'S taitneach r'a thoirt fa 'near an dìom a tha Beastunn a' toirt do na h-uile h-aon a bhuineas dhi, a' agaoileadh agail a agéithe theiris air a leannan anna gach coarna. Channais sinn duin'-nasal air àr shig-hin a nall o America, agus tha euan ag ràdh nach strìochd na *Yankees*. Cha 'n i so ar barail, ach chitèar an ùine ghoirid. 'Si ar barail gu'n leig luchd-riaghlaidh America so MacLeòid, gu'n toir iad comas a chas da; ach 's mòr ar n-eagal gum murt an sluagh e: so ni a tha ro-chosalach.

'EITIR O'N OLLA' LEÒDACH ANN AN GLASCHU

Du chaitheadh an Ghàidhealtachd, mu dhéidhinn na h-imrich air a bheil Muine 'labhairt a tha ri dol air aghart o eileanan na h-Alba do dh'America mu thuath.

MO LUCHD-DÙTHCHA IONNHUINN,

Chasla sibh gu'n robh cor nan Gàidheal bochda air a thoirt fo bheachd na Parlaimid le MR BAILLIE, duine fiachail tha 'suidhe ann an ard-chomhairle na rìoghachd air son sìorramachd Inbhirnie. Thug e a leithid do chantas air a' bhochduinn fo'n robh mòran do na Gàidheil a' fulang 's gu'n do chuireadh air leth, mar deirear sa' Bheurla, *committee*, 'se sin baidheann àraidh do mhuinntir na Parlaimid-chum a' chùis so a rannsachadh, agus an comhairle thoirt cìod bu chòir a dhèanamh. Ghairm a' bhuidheann theaghta so daoine 'uaisele bha eòlach air staid na Gàidhealtachd, suas do Lannuinn, gu bhi air an eòrachadh 'nan àbhair. Ghairmeadh deich no dusan fearais suas, agus 'nam measg sin bha mise. Cha bhuin e dhòmhan a ràdh, ged robh fìos againn air, gun tighis air nach 'eil fìan fhios againn fath-

ead air, ciod na nìthe mu 'n do chruinnicheadh càch, ach feudaidh mi a ràdh gu 'n do cheasnaich iad mise fad trì làithean mu dhéibhinn gach nì air an robh fios agam mu chor nan Gàidheal, mu 'n bhochduinn anns an robh mòran diabh—ma 'n anacothrom a bha iad a' fulang—an droch lòn a bha aca air unairibh r'a ithiadh—an dìth aodaich—an droch thighean—an dìth aodach-leapach a bha air anabharra dhiubh, gu h-àraid sna h-eileanan tuathach—an droch cothrom a bha aig cuid do chroitèaran beaga, agus aig coitearan bochda—mu gach seòrsa coimaidh a bha iad a' faotainn, aig iasgach, aig buain, agus anns na bailtean margaidh—mu staid nan sgoilean agus gach nì eile bha feumail chum cor na Gàidhealtachd a leigeil ris doibh.

Dh' fheuch sinn so uile a dheanamh co soilleir dhoibh 's a b' urrainn duinn. Bha do litrichean againn air ar sìnbhal, a thainig d'ar n-ionnsaidh as na cearna sin 'nuair a bha sinn a' cur na mine agus a' bhuntàta d'an ionnsaidh anns a' bhliadhna 1836 agus 1837, 's gun robh e 'nar comas gach ceisd a fhreagairt. Dhearbh sinn doibh gun robh, a réir gach cunntais a b' urrainn duinn fhaotainn, fichead mìle teachlach a' Ghàidhealtachd ann am fìor bhochduinn, a' tighin suas air dhèigh a bha truagh r'a thoirt fa' near, agus mur biodh nì-eiginn air a dheanamh air an son, nach robh fios againn ciod a dh' éireadh dhoibh, gu 'n robh iad mòran diubh gun aodach gun chaiseart, leis am b' urrainn doibh dol gu féill no gu clachan, gun chosadh sam bith a b' fhiach siomeachadh, gun chomas ceaird no ealaidh, no agoil no foghlum a thoirt d'an teachlaichean; agus gum b'i ar barail, nam b' urrainn doibh, gu'n rachadh mòran diubh thairis do dh-America, ach nach robh so 'nan comas, nach robh aca air aghaidh an t-saoghail na dhioladh an t-aiseag, gun tighin air aodach-cuirp no leapa leis am b' urrainn doibh imeachd; ach nam biodh deigh ann air am b' urrainnear an toirt thairis, agus fearann a thoirt doibh an déigh ruigheachd, agus pòr a' cheud bhliadhna, gu 'n robh sinn làn chinnteach gu 'n robh na mìltean ann a ghabhadh an t-aiseag gu taingeil, gu h-àraid nan faigh-eadh iad féin agus an cairdean, sean agus òg falbh le chéile, agus soc-ruchadh le chéile san son àite.

Cheasnaicheadh sinn mu 'a airgiod a chruinnicheadh air son freasdal do na Gàidheil bhochda bliadhna na ganntair; bha gach cunntas againn deas air an son, agus na leabhraichean far an robh gach nì do thàobh so air a chur sìos; leig sinn ris doibh gu'n robh trì-fichead 's a deich mìle punnd Sasunnach air a chruinneachadh gu h-uile air an àm sin, a bharrachd air deich mìle thug luchd-riaghlaidh na rioghachd seachad—a' deanamh suas uile gu leir, ceithir fichead mìle punnd Sasunnach. Dh' fheuch sinn doibh mar a chuireadh so a mach ann am ain, ann an sìol-cuir, buntàta agus aodach, agus an cuideachadh a thugadh do chuid a bha dol air imrich do America. Tha fhathead beagan, trì no ceithir do mhiltean punnd sasunnach, air mhair-ionn aisean cuideachadh fhad's a théid e, ma dh' fbaillnicheas bàrr no thigh cruadal a rithist air na daoine bochda.

Ann an ùine ghoirid bidh teistean nam fianuisean a bha air an ceasnachadh, air a chlo-bhualadh agus air a chur a mach, air chor 's gum

faod na thogras a leughamh; agus is e da rìribh mo bharail gum faighear agus gu'n aidichear gu 'n robh a' chùis air a càramh gu riochdail mu choinneamh nan uaislean àrda bha 'gar ceasnachadh.

Ciod a thig á so 's duilich innseadh; cha 'n fhaod mi a ràdh gu bheil mo dhòchais féin ard. Cheasnaicheadh mar an ceudna daoine uaisle ó Chanada, a dhearbh gu soilleir gu 'n robh gu leòir do dh-fhearann thall acasan r'a sheachnadh, agus ged a rachadh na ficheadan mille a nùnn, gu 'n robh cosnadh agus obair, agus farsuingeachd na leòir ann air an son. Dhearbh iad so gur h-iad na Gàidheil an sluagh bu taitniche leò ann an Canada gum b' fhèarr leo am faotainn nam measg na Eirionnaich, Sasunnaich no Goill; gu 'n robh iad na bu chruadalaiche na seòrsa eile, gu 'n robh iad teòim, iasgaidh lùthmhor, làidir, gu'n seasadh iad fuachd agus iomadh anacothrom nach seasadh feadhain eile.

Cha 'n eil òr no airgiod, do réir coltais aig a' bhan-rìgh r'a sheachnadh; tha iad ag ràdh gu bheil sporan mòr na rìoghachd an impiù a' bhi falamh; nach toir iad cuideachadh air bith dhuinn le airgiod, ach tha seòrsa do dh-aobhar dòchais gu'n toir iad luingis chum iad an tha toileach falbh a ghiùlan thairis. Ma ni iad so féin, agus gu'n cuidich na h-uachdarain leò 's gu 'n gabh muinntir Chanada cùram dhiubh an déigh ruigheachd, mar tha aobhar-dòchais gu 'n dean iad, bidh so féin 'na chothrom agus 'na chuideachadh mòr: ach bheireamaid comhairle do'r luchd-dùthcha faighidinn a bhi aca, 's gun nì air bith a dheanamh gu h-obann no gu cabhagach. Chìtear an ùine ghoirid ciod thig as a so; bidh a' chùis an ceann mhìos air a' chuid a's faide, air a toirt fo bheachd na Parlamaid, agus an sin bidh fios againn ciod bu chòir dhoibh a dheanamh. Tha eagal oirnn nach faighear mòran a dheanamh air an earrach so tuillidh; ach 's mòr ma nìtear uidheamachadh air son toiseach na h-ath bhliadhna.

Tha fios againn gu bheil mòran a' faotainn coire dhuinn airson a bhi 'cuideachadh chum an imrich so a chur air aghaidh; tha fios againn mar tha cuid san àite so féin 'gar smàdadh, mar gum bu mhiann leinne ar luchd-dùthcha fhògradh air falbh agus an saodachadh as an tìr. Tha mòran nach dean dad iad féin, nach teid leud bonn am bròige nùnn no nall air son maith an luchd-dùthcha, ach a tha ardbhriathrach gu leòir ann an labhairt an aghaidh feadhach eile aig a' bheil miann math a dheanamh. Tha uiread ghràidh againne d' ar luchd-dùthcha ri duine air uachdar an t-saoghail, agus faodaidh sinn a ràdh gun do dhearbh sinn so an àm am feuma; agus ged is duilich leinn na daoine treuna teò-chridheach, dileas, rìoghail, fhaicinn a' fàgail an dùthcha, tìr an òige, 's duilghe leinn gu mòr a bhi 'gam faicinn a' bàsachadh le gort, agus ann an cor co déiseach mbuladach 's a tha iad.

Slàn leibh! a mhuinntir ionmhuinn, tinnsidh sinn duibh e àm gu h-àm mar tha 'chùis so dol air aghaidh, agus le mòr-dhealas,

'S mi ur caraid dileas

TORMOID MACLEOD.

CORANACH.

Foun.—Mac Ghriogair á Rua'-shruth.

Dh' fhalbh e uainn bharr a' mhonaidh,
 Thréig ä choslas 'san fhrith sinn,
 Mar an tobar a dhéubhas
 'S mor-éiginn le h-ìot oirn.
 Ach ni 'n tobar ath-lionadh
 A frasán sìala nan spéaran;
 Ach dhuinne no sòlas
 No Dònnull cha 'n éirich!

Glacaidh 'm buanaich' na diasan
 A bhios iar liathadh 'nà dhòrlach,
 Ach 's bàs suinn 'nà fhoirfeachd
 A thag torghan ar bròin-ne!
 Anns an Fhoghar ni 'n sguab-ghaoth
 An duilleach fhuadach a's sùighte;
 Ach bha ar coill-ne 'na maise
 'Nuair bha 'n gaiseadh ceart-dhlùth dhi!

Céum lùth feadh a' chòire,
 Ceann na comhairl' 'an cruaidh-chas,
 Làmh dhearg anns an tòireachd,
 'S trom-bhrònach do shuain leinn!
 Mar an driùchd air an aonach,
 Mar choip ag aomadh le dian-shruth,
 Mar bhriseadh builgein air srùlaig,
 Chuir thu cùl ruinn gu sìorruidh!

Ead le A. B. R.

LEABHRAICHEAN ÙRA GÀIDHEALACH.

AM FILIDH.

Tha cruinneachadh ùr do dh-òrain agus do dhuaganan Gàidhealach air tighin a mach o chionn ghoirid le'r seana chàraid Seumas Munró, ùghdar an "Ailleagain." Cha 'n eil neach aig a' bheil tlachd ann an duaganan bòidheach blasda nach dùraichd an taing dhàsan a chuir a mach an leabhar beag so. Cha ghàidheal nach ceannchadh e. Cha 'n eil òran no duanag ann nach faodadh an òigh a's màlda, a's banala agus a's beusaiche, a leughamh.

Tha na fuinn Ghàidhealach ris a' bheil a' chuid a's mò do na h-òrain sin air an seinn, air an cur a mach mar an ceudna—a' measg cheud oidhirp do 'n t-seòrsa so a thugadh! Tha so 'na chothrom dhoibhsan nach 'eil eòlach air gach fonn milis ris a' bheil ar n-òrain Ghàidhealach air an cur. Tha 'n leabhar bòidheach so air a chur a mach fo thearmunn uile òighean ceòl-bhinn na Gàidhealtachd. Deanadh gach òigh agus fleasgach ceòl-bhinn a cheannach; tha e 's reic ann am bùth na feadhnaich tha 'cur a mach a' Chuairteir.

"SAR OBAIR NAM BARD GAIDHEALACH"

So leabhar ùr do dh-òrain thaghte bha air an cruinneachadh le Mr Iain Mac Coinnich air feadh na Gàidhealtachd. Tha a' cheud earrann a mach, agus ann an ùine ghoirid bidh an earrann eile deas airson a cur a mach mar an cèudna.

Ged nach do lèigh sinn a h-uile h-òran tha an' chruinneachadh so, oir ghabhadh sin ùine mhòr, 'si ar barail nach d' thainig co'-chruinneachadh coslach ris fhathas a mach as a' chlà. Tha iad air an taghadh le cùram agus faicill. Tha againn anns a' cheud àite òraid fhoghlumte thaitneach, làn fiosrachaidh agus ionnsuchaidh, mu dhéibhinn bàrdachd Ghàidhealach, leis an duine cheanalta agus iomraiteach Mr Seumas Lògan ann an Lunnuinn—esan a sgrìobh Eachdraidh nan Gàidheal. Fhad 's a chaidh an òraid so tha i 'na h-aobhar urraim eadhon do Mhr Lògan féin, ge h-ainneil e. Cha d' thainig riabh as a' chlà leabhar Gàilig a's sgiolta 's a's eireachdala tha air a chur a mach na an leabhar so. Anns an earrann a thainig a mach tha mòran do dh-òrain Màiri nigh'n-Alastair-Ruaidh—Iain Lóm, bard Lochabar—MacMhuirich, bard Chlainn Raonuill—An Clàrsair-dall—Alastair Mac Mhaighstir Alastair—Iain MacCodrum, am bàrd Uisteach—Rob Donn—Dàna taitneach Dbùghaill Buchannain, agus feadhain eile. Tha seòrsa do eachdraidh aithghearr air a toirt seachad le Mr. Mac-Coinnich air gach aon do na bàird ainneil so; agus da-rìribh rinn esan a chuid féin gu gléusda: 's airidh e air mòr-chliù. 'N uair thig an earrann eile 'mach bheir sinn còmhlas nì's faide air a' chùis.

TRÀTHAN NA GEALAICHE.

Mios-DEIRIDH AN EARRAICH, 1841.

Solas làn air an 4th là.

Ceithreamh na h-earra-dhuibh air an 13th là.

Solas ùr air an 21 là.

A' cheud cheithreamh air an 28 là.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,
63, ARCADE

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; Aberdeen: George King; Dingwall & A. Keith; Dornoch: Wm. Munro; Thurso: Mrs Russell; Inverness: J. Bain, & Co.; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Paisley: A. Gardner; Greenock: A. McFar; Grantown: H. Mc Gillray; Abernethy: D. Gordon; Dunkeld: D. McDonald; Portree: A. McDonald; Balachulish: J. McInnis; Lochgilphead: N. Gillies; Fortwilliam: Lachlan Cameron, writer. And may be had of Schoolmasters, generally, throughout the Highlands.

Edward Khull, Printer to the University, Dunlop Street.

AN LA A CHI 'S NACH FHAIC.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

MÌOS AM MHÀIGH.

AN 15th AIREAMH.]

MAY 1, 1841.

[PRIS 6 SGILLEAN.]

CONTENTS:—Death of John the Baptist, page 61.—Short account of London, its Commerce and Population, 67.—Astronomy, Part II. 70.—The Outlaw of Loch Cuaich, 73.—North America, Letter from, 75.—Frances Selocum, interesting history of, 78.—China, 81.—Ode to the Wind, 81.—Song, The Summer Ramble, 82.—Anecdote of Whitfield, 83.—Ireland and Father Matthew, 85.—Uncertainty of the Law, 85.—Dennis Doolan and the other Murderers, 86.—The President Steam-Ship, 87.—The Red-breast, 88.—The Parliament, 88.—To Correspondents, 89.—Phases of the Moon, 90.—Markets, 90.

BAS EÒIN BHAISTE.

Is gnothuch eagalach agus dorcha tha nis fo 'r beachd—duine naomh an Tighearn ann an lamhan dhaoine borba, agus gun fhur-tachd gun chòmhnaidh a' teachd g'a ionnsuidh. Tha ceumannan Dhé air uairibh anns na h-uisgeachabh domhain—cò 's urrainn an lorgachadh? ach bi 'd thosd, O m' anam! an so cha 'n eil dachaidh bhunailteach aig mac an duine—cha 'n eil sa' bheatha so ach aiseag gearr, céilidh ghoirid. Cha do ghealladh nì air bith do luchd-leanmhuinn Chrìosd agh an crann-ceusda 'ghiùlan air an guailibh agus gu'n giùlaineadh e fòin iadsan mar air agiathan na h-iolair. Ach cha 'n eil an iolair so do ghnàth a' giùlan leanabh Dhé troimh ghathan soilleir deàrrsach na gréine, troimh ghorm-astar aillidh nan spéur, ach 's ann troimh neula dorcha, gruamach eagalach, tha e gu ro-thric 'ga threòrachadh; ach 's coma sin tha e 'gan giùlan, agus 'gan giùlan gu tèarainte; cha 'n eagail bonn doibh, a suas tha e 'gabhadh leo, agus gu dìlinn cha dealaich e riù aig an càirich e iad am measg nam pailm-chrann ùrar arda, tha shuas ann an àros na sìgh.

Dlùthaicheampaid air an t-shealladh tha air a chur m' ar coln-eamb ann an eachdraidh Eòin Bhaiste—thigibh maille rium tiota

Vol. II. No. XV.

D

beag a stigh do phàillinn Herod—'S ann an sin tha cuirm na mòr-alachd, an greadhnachas, a' mhire, an sùgradh agus an t-aighear. Eisd a' ghlèadhraich ard—na h-òrain—an gàire—an ceòl—fuzim nan còrn—gleadhraich agus aimhreit na misg. Rachamaid a stigh do sheòmar ard na ruidhtearachd—gabhamaid sealladh air fheadh na bòilich—faiceamaid na h-aoidhean 'nan sìneadh air an suidh-eagain shloda, le 'n cupain fhiona 'nan làmhan. Sud Herod, agus Herodias a bhean r'a thaobh, agus maithean na cùirte, luchd a' bhrosguil 's nam breug mu 'n cuairt da—na Sadusaich 'nam buidhinn aighearach mhisgich—daoine móra Ghalile—ceannardan an airm—agus iomadh aon do 'n mhuinntir bu shuarraiche : agus c' arson so uile ? ciod è aobhar na bòilich so—aobhar na ruidhtearachd so ? B'e so co' ainm an là an d' rugadh Herod, agus 's éiginn cuimhne an là sin a ghleidheadh le òl, le misg, agus le gleadhraich amaiseach. O ! a bhuidheann gun chiall ! a bhaile chuthaichte ! A Dhia mhòir ! theagamh gu 'n dean iad a' cheud dùsgadh ann an ionad na truaighe !

Ach fàgamaid a' chuideachd thruagh, agus tèarnamaid gu ìochdar a' chaisteil mhóir—tèarnamaid ioma staidhir fhada dhorcha—iarramaid an rathad troimh iomadh slighe chumhann, chàin, dhuaichni, gus an ruig sinn an doras iaruin, air a dheanamh tèarainte le alabhairidhean daingionn làidir. Dh' fhosgladh e—tha aèdrra do sholas fann crochte air a' bhalla fhuar, agus tha prìosanach truagh ann am braighdeanas air a cheangal ris an ùrlar chloiche—glas-neulach bàn—a' bàsachadh le gort, a cheann claidhte a' luidhe air 'uohd ! agus có è ? An e nach aithne dhuit e ? So esan a sheas air bruaich Iordain, agus a thubhairt, *Feuch uan Dé tha 'toirt air falbh peacannan an t-saoghail !* So esan mu 'n d' thubhairt Iosa, *Do na fàidhean uile cha 'n eil a h-aon a's mò na Eòin Baiste.* Agus an e so esan anns a' phrìosan ! esan mar so a' bàsachadh le gort ! Ach bi 'd thosd O m' anam ! oir, cha 'n eil e soilleir fhathast ciod a bhithas sinn.

Agus c' arson tha Eoin Baiste air a thilgeadh le Herod sa' ghainntir so ? Do bhrìgh gu 'n robh do dhànadas aig an duine naomh acmhhasan a thoirt do Herod, an fhirinn innseadh gu neo-eisimealach dha, bagraidhean an Tighearna Dia a shearmonachadh 'na éisdeachd, agus a ràdh ris, *Cha 'n eil e ceardichte dhuit bean do ùhràthar a bhi agad.* Las corruiche Herod air ball 'na aghaidh ; ach ma bha boile airsan, bha a sheachd uiread air Herodias, agus chuir iad romhpa dioghaltas a ghabhail air, agus a chur gu bàs.

Tha e 'na ghnòthuch cunnartach do shearmonaiche an Tighearna an fhirinn a labhairt gu dàna, agus gun nì air bith a chumail air ais ; tha e cunnartach dha coguis a' pheacaich a lot, mar lot gràs Dhé e san àm chéudna—tha e mar gu 'n dùisgeadh e mathraichean nimhe.

Bhiodh Eoin air a chur gu bàs gu h-obann co luath 's a chrean-aich e Herodias, nam faigheadh ise a toil mar a b' àill leatha ; ach tha e air innseadh dhuinn gu 'n robh eagal air Herod romh Eoin—eagal air an rìgh uaibhireach romh Eoin bechd ! agus gun eagal

air Eoin ro'n rìgh! Ciod mata a rinneadh? Ghlac iad e, thilg iad sa' phrìosan e, agus feuch tha e ann an so a nis, an déigh dha bhi iomadhach là anns an àite thrugh. So cor an t-saoghail bhreug-sich se gu tric—coron sgithich air ceann nam firean, agus peacadh agus aindiadhachd ri subhachas ard; ach sibhse òglaich dhìleas Dhé, sibhse a theachdairan an t-soisgeil, na biodh eagal oirbh, togadh sibhse ur guth gu h-ard agus na caomhnaihb; canaibh mar thuir Natan ri Daibhidh, '*S' tusa an duine*. 'Nuair thachras dhoibh labhairt ri Felies agus Drusilla, labhradh iad riu mu dhéibhinn fireantachd, stramachd, agus am breitheanas a ta chum teachd; agus ged a thachradh dhoibh a bhi air an gairm gu labhairt ri càraid tha 'obòimbuiddh le chèile ann an cleamhnas mi-laghail, mar bha Herod agus Herodias, na biodh geilt orra a chantaism rintha ann an ainm an Tì a's àirde, *Cha 'n eil sin air a cheaduchadh dhuibh*.

Cha bheistara mine othm a fhreagras do pheacaich dhàna, ach 's éigin trompaid làidir an aithreachais a sheideadh gu h-ard, agus tairneamach agus dealanach, agus laoraichean Shìnai a leigeil ris doibh gun oileith gun sgàth. Cha 'n foghain sìth, sìth! a ghairm d' an leithid sin; 's éigin an dùgadh, am mosgladh é suas a' bhàis. Me thruaighe an càirdas meallta a cheadaicheadh dhoibh cadal a' bhàis shiorruiddh a chadal, seach eagal agus mùiseag a chur orra! Gu 'n tèarnadh Dia a luchd-muinntir o leithid sin de ghiulan!

'So searmonachadh na fìrinn a thilg Eoin Baiste do 'n phrìosan. Faic e an sia 'na shìneadh—an duine naomh—an duine gràdhach—an duine urramaichte! Tha e, ar leam, brònach, muladach; cionnas tha e co tìmhaidh? a cheann air 'luchd mar gum biodh aì-eigin a' dùgadh imcheist mhór 'na anam. Do réir coslaie dhì-chuimhnich Crìod e. Eas an as an d' rinn e uail agus gàirdeachas, cha 'n eil e 'ga fhiosrachadh mar bu mhiann leis—rinn a Dhiu agus 'fhear-euidesachaidh an aogas fhalach air—cha 'n eil iad a' teachd a fhreusdal da. O! cia tróm tùrach an duine naomh! cia tìugh, deilleir, dorchas, duaisich, na neòil tha nis a' cruinneachadh m'a thimchioll! tha 'anam ann an dorchadas—tha deuchainnean mòra 'nis a' buaireadh a chroidimh. O! Eoin thruaigh! cia do-rannachaidh breitheanas, agus cia do-lorgachaidh slighean an Tighearna! Shaoileamaid 'nuair tha e a' ceaduchadh coluinnean a muinntireach féin a bhi air am pianadh agus air an ciurradh fo dhòrainn, gu 'n cumadh e suas an iantinnean 's gu'n togadh e misneach d' an ammaibh: ach cha 'n ann mar so a thà. Faicann am fhiosrachadh Eoin Bhaiste tonn a' bristeadh air muin tuinne, agus doimhneachd a' glaothaich chum doimhneachd.

'S tric tha so a' tachairt; ach ged thà, 's fearr gu mòr seasmh gu daingean maille ri Eoin air a' charraig dhiongmhotha, ged robh muir bhruilleanach dhoinionnach an t-saoghail a' bristeadh tharain, na suidhe maille ri Herod air a' chathair rìoghail 'na aheòmar uaibhireach òir. Ged tha Eoin Baiste brònach, muladach gu h-ìosal sa' phrìosan, a' bàrachadh le feachd 's le gort, agus 'na

shìneadh air an ùrlair chloiche, nach sona e seach iadsan a ta a' ruidhtearachd gu h-ard aig fleagh a' chuthaich? Gu h-ìosal sa' phrìosan tha sùil fhlurachail mhothuchail an Tì sin air nach tig cadal no dusal, a' seòmar a tha 'na shìneadh air an lìc fhuair—ach shuas anns an t-seòmar ard tha claidheamh geur coartais Dhé crochte mar le aon ròinne, thar cinn luchd an dannsa, agus mun tig am meadhon-oidheche faodaidh e tuiteam orra agus an sgrìos. Gu h-ìosal sa' phrìosan, ged nach léir le sùilean cruthaichte iad, tha aingle glòrmhor Dhé nan dùil, air an ais 's air an faghart tre 'n dorchadas, a' freasdal do uireasbhuidh an duine naoimh. Shuas gu h-ard, ann an seòmar an dannsa, air a shoilleireachadh le solus nam mìle lens, tha droch spioradan agus spioradan neoghlan a' deanamh gairdeachais san amaidheachd thruagh. Gu h-ìosal shìos sa' phrìosan tha doras aimhleathan a' fògladh air slighe chumhainn a tha 'treoruchadh gu néamh. O Eoin! fòil bheag! tha sàbaid shìorruidh a' feitheamh ort—Gu h-ard ann an seòmar an òil 's na ruidhtearachd amaidich, tha na daoine cuthaichte a' dannsadh air ùrlair leathan réidh, ged tha ifrinn gu h-ìosal fòdhpà.—Gu h-ìosal sa' phrìosan, ged nach urrainnear a leughadh san dorchadas, gith-eadh tha e agriobhte, “An urrainn màthair leanabh a cìche a dhì-chuimhneachadh, 's gun iochd a dheanamh air mac a cuim? Feudaidh eadbon iadsan dì-chuimhneachadh, ach cha dì-chuimhnich mise thusa. Feuch air dearnaibh mo làmh ghearr mi thu.” Ach shuas ann an seòmar na ruidhtearachd, ged nach 'eil na focail air an tuigsinn, tha iad gidheadh air an agriobhadh, MENE, MENE, TECEL, UPHARSIN: 'Se sin ri ràdh, tha iad air an tombas air a' mheidh, agus fhuaradh easbhuidheach iad.

Ach fàgamaid am prìosan tiota beag, agus pilleamaid suas do sheòmar an dannsa. Faic sinnir òg air a h-éideadh gu h-aotrom, iollagach, sùgach, a' cur nan car dhi gu fuasgailte guanach mireagach, a' cleachdadh a h-uile dìchioll is urrainn di chum an rìgh agus a chùirtearan peacach a thoileachadh, gun nàire gun sgàth, gun stuamachd, gun suim do bhanalas no màldachd; ach ag iarraidh a dh' aon ni ioghnadh agus mór-mheas nan daoine misgeach a dhùsgadh. Ach cò i? Tha Salome, nighean Herodias agus dalta 'n rìgh! agus tha e air innseadh dhuinn gu 'n do thaitinn i ri Herod, agus ruith i agus ahuith i maille ris. Seadh! seadh! 's furasta thuigsinn o' arson a thaitinn a' ghuanag ghòrach ris. An sin thuit Herod ris a' bhan-dannsair, ris a' chàil òg, “Iarr ormsa ge b'e ni is àill leat, agus bheir mi dhuit e, seadh, bheir mi dhuit e gu leth mo rìoghachd.” O cuthach mallachd a' pheacaidh! ach tha mòran d'a leithid 'nar là 's 'nar dùthaich fèin, tha dannsairean agus ban-dannsairean, agus luchd-ciùil agus luchd-claiche a' togail nam mìltean agus nan deich mìltean punnd-sasunnach sa' bhliadhna, seadh mìltean a tha air am fàgadh o fhallus agus o shaothair dhaoine bochda tha 'saoithreachadh o thoiseach gu deireadh na bliadhna chum màl a chur r'a chéile do na daoine gòrach sin, a tha mar so 'ga chaitheamh.

Co luath 's a labhair an rìgh mar so ri Salome, ghrad chaidh ise.

chum Herodias, a màthair, a chur a combairle rithe. “Cìod” arsa’ ne “a dh’ iarras mi?” agus thubhairt ise “ceann Eoin Bhaiste;” agus chaidh ise air ball le cabhaig a steach a dh’ ionnsuidh an rìgh, agus dh’ iarr i, ag ràdh, “Is àill leam gu’n tugadh tu dhomh gun dàil ceann Eoin Bhaiste air mèis.”

“Bha ’n rìgh ro-dhoilich.” Bha nì-eiginn an taobh a stigh a thairt ris, na dean sin a Herod; ach cìod a theireadh a chùirtèaran nam bristeadh an rìgh fhocal, nan tìgeadh e air ais ’na ghealladh? “Airson mo mhionnan” arsa ’n cealgair dubh, “cha diùlt mi t’ iartas.” Bha binn Eoin Bhaiste nis a mach. O! mo Dhia, nach teasraig thusa ’n duine naomh o làmhnan nan daoine mallaichte? ’bheil tein’-athair idir ann an nèamh chnm breitheanas a thoirt air na murtairean an-ìochdmhor? ach bi ’d thosd, O! m’ anam—fòil bheag—na nithe nach léir dhuinn a nis, tuigidh sinn ’na dhéigh so, agus an sin chitear gu ’n do cheadaich Dia so ann an gliocas agus ann am maithreas.

Ach pilleamaid a rithist do’n phrìosan. A nis Eoin Bhaiste gu ’n neartaicheadh Dia thu! agus neartaichidh Dia e, agus gabhaidh se e stigh g’a uchd féin agus do ghlòir maraon. Cia dhiùbh thainig sòlas a’s éibhneas a’s gairdeachas do dh-anam Eoin mun do chaochail e—no cia dhiùbh bha e fo bhròn agus imcheist gus na thilg e’n deò, cha ’n eil fios againn. Theagamh nach robh beaohd sam bith aige air na bha ’feitheamh air. O Eoin, Eoin! c’ arson tha sinn fo bhròn mu d’ thimchioll?

Tog an aird do cheann, thusa a dhùine bheannaichte, oir tha àm do shaorsa ’tarruing dlùth—mochthrath fuilteach eagalach! ach mochthrath an latha shìorruidh, air nach tig anmoch a chaoidh.—Ach stad, tha tailumrich chas r’a éisdeachd gu h-ìosal, san t-shlighe dhorrcha tha treòrachadh chum dorus a’ phrìosain—tha ’n dorus iarunn a’ fosgladh air a lùdain mheirgeach—cluinnear na slabhraidhean gam fuasgladh. Chaidh duine stigh le ceum faicilleach, le sùil shuidhichte, lòchran beag san dara làimh, claidheamh geur san làimh dheis—“A Thighearn Iosa dean tròcair air m’ anam!”—cha chualas facall eile—bhuaileadh am buille—thilgeadh an ceann o’n choluinn—agus feachd lìonmhor do ainglibh Dhé dh’ itealaich iad air falbh o’n ghainntir, a’ giùlan an anaim prìseil suas gu uchd Abraham!—ach sud a chorp air na leaca fuara, ’s an fhuil chraobhach dhearg a’ tràghadh gu luath aisde—ghiùlaineadh an ceann suas do ’n t-seòmar-dhannsa air mèis!

Ach cìod a’ chuideachd ud a chì mi a’ gabhail an rathaid do ’n chladh, a’ giùlan carbaid air a’ bheil corp marbh? Sud càirdean agus deisciobuil Eoin, a’ cur an urram mu dheireadh air fear an gaol. Gu h-athaiseach leig iad sìos e do ’n uaigh—chàirich iad an ùir thairis air—sheas iad tamull beag ’nan tosd—chluinnteadh an ceanaichean tróm—cha robh sùil thioram sa’ chuideachd—tharruing iad air falbh, agus mar so chaochail an gaisgeach naomh!—Ach tha Eoin Bhaiste maille ri Dia—tha ’n oidhche dhorrcha seachad—thòisich an latha grianach sìorruidh glòrmhor—cha ’n e fuaim nan slabhraidhean iarunn agus nan geimhlìbh tha nis r’an éisdeachd

ach ceileire binn nan aingeal àrd—a dh' oidhche 's a latha cha 'n eil fois no tàmh air, ach a' toirt cliù do Shlànnighear 'anma, a threòrnich e troimh cheumanna dorcha creagach an t-saoghail so, agus a thug sealbh dha fa-dheòidh air rìoghachd nèimh!

Tha Eoin Baiste marbh, ach cha 'n eil Herod—thainig naigh-eachd chum cùirt an rìgh mu thimchioll duine o Nasaret do 'm b' ainm Iosa, neach, mar bha an t-ìomradh ag ràdh, a labhair mar nach do labhair duine riabh—a dh' oibrich miorbhuilean, a rinn nithe iongantach agus gnìomhara mòra.—“Cò è?”—’s i so a' cheist anns gach àite—“cò ean tha 'deanamh nithe nach b' urrainn neach a dheanamh mur biodh Dia maille ris?” ‘Se Elias a th' ann, arsa cuid, “Jeremias” arsa feadhain eile, “son do na fàidhibh;” agus feuch 'nuair a bha iad a' labhairt mar so thainig uamh-chrith agus oillt air Herod, chrìochnaich e 'na fhèidil, agus ghlaodh e mach, “'se Eoin Baiste th' ann!—ghearradh a cheann dheth, ach tha e an déigh éiridh o na marbhaibh.” Cha robh ìomradh a chual' e mu Iosa agus na h-oibre mòra bha Iosa a' deanamh, nach do ghlaodh e mach, “'se Eoin a ta ann!” Bha geilt agus oillt agus uamhunn air Herod, bha e air bhreitheas, mar dhuine as a bheachd; bha a choguis obhiontach air dèagadh:—So teachdaire nach 'eil e 'na chomas a chur tosd no a mhurt.

Ach thainig breitheanas Dhé a nis air an duine thrugh—bha fuil Eoin a' glaothaich gu nèamh 'na aghaidh—dh' fhuadaich na Ròmanaich e o'n ionad ard anns an robh e—thug iad naithe 'fhear-ann 's a dhaoine, agus chuir iad e féin agus Herodias air fògradh do thìr choimhich chéin, do 'n Fhraing, do bhaile-mor *Lyons*. Anns an àite sin thuit iad gu tàir, gu bochduinn agus dìth; agus fadheadh choinnich iad an ceann-oriche truagh mar rinn Iudas: cha 'n ann a chionn gu 'n do dhòirt iad fuil Eoin, oir eadhon air a shon so tha maitheanas, agus tha fuaran air fhoghladh ann an tigh Dhaibhidh; ach a chionn gu 'n do shaltair iad fuil Iosa fo 'n cras-aibh, agus gu'n do dhiùlt iad an t-saorsa a thairgeadh dhoibh leis, agus a choisneadh dhoibh le 'bhàs agus le 'fhuilangas—agus gus an latha 'n diugh, tha iad san ionad thrugh gus na dh' fhuadaicheadh iad, a' fàsadh an làmh, agus fo dhiosagan fhiacal:—dhoibhsan tha àm an aithreachais seachad a chaidh agus gu bràth! tha iad a' glaothaich a mach, gun stad gun fhaochadh, a' guidhe air Eoin Baiste gu 'n tùm e a mheur san uisge, 's gum fhuich e eadhon bàrr an teanga, oir tha iad air an losadh san lasair ud:—ach cha 'n eil fuaim, no éisdeachd, no freagradh.

An déigh do na deisciobuil corp Eoin a chur fo thalamh, thainig iad chum Iosa, agus dh' innis iad dha na h-uile nithe a thachair. An sin thubhairt Iosa rin, “Thigibh-sa air leth do àit uaigneach, agus gabhaibh fois car tamuill bhig. Cha do labhair e facall riu mu bhàs Eoin. Cìod is ciall da so? Tha e le bhì 'na theod a' teagasg dhuinn nach b' e so an t-àm gu làn-ahuilleireachadh a thoirt doibh mu 'n chùis so. Tha e a' cheart nì a thubhairt e san t-sois-geul (Eoin xiii. 7) “An nì so ta mi deanamh cha 'n aithne dhuitse a nis; ach bithidh fios agad air an déigh so.” ‘Se ar dleasdanas

gach cùis carbsa ri Dia—gach ni fhàgail 'na làimh fein, làn chinn-teach gu bheil gach ni air an orduchadh gu maith, ged theagamh nach tuig sinne iad. Leanamaid slighe ar dleasdanais—bitheamaid dileas—cha 'n eil ni is urrainn tachairt do dhuine gun a chead, no gun fhios da. Ged a dh'atadh an cuan mòr mu 'n timchioll, ged a b'èideadh a' ghaoth, agus ged iadhadh an dubh-dhorchadas shuas gu-ard os-ceann an duibhre agus na doininn, tha Eas 'na shuidhe, an Ti a ta riaghladh gach ni gu glic agus gu gràs-mhor—Tha thusa a dhuine, aige gu daingeann 'na ghàirdeanaibh agus dlùth d'a chridhe: tha thu gu tèarainte daingeann; tha e fein 'gad thogail 's 'gad ghiùlan, agus a' glaothaich riut troimh neula agus troimh dhorchadas na h-oidheche, "Na bitheadh eagal ort, oir 's mise a smor thu, ghairm mi thu air t' ainm, 's leamsa thu, oir 's mise do Dhia! oir na beanntan arda fàilnichidh iad, agus atharraichidh na sléibhean; ach mo chaoimhneas-gràidh cha 'n atharraich uatsa, agus cumhnant mo shith cha tilgear bun os ceann." Earbaibh ann an Dia, leigibh ur taic air—bitheadh e mar lorg agus mar mhaide tréan duibh; agus creidibh e, na nithe tha nis dorcha, bithidh iad soilleir; agus na nithe nach tuig sibh a nis, tuigidh sibh iad 'na déigh so.

CÙNTAS AITHGHEARR AIR LUNNUINN.

I. EARRANN.

'Se Lunnainn son do na bailtean móra a's beairtiche 's a's cumhachdach air nachdhar an t-saoghail. Tha am baile ainmeil so air a shuidh-eachadh ri taobh na h-aibhne ris an canar sa' Bheurla an *Thames*, air neo an *Tamh-uig*, 'se sin an abhainn chiùin, shàmhach, shìochail, ainm fòr fhreagarrach do 'n uisge shèimh sin.

'S e 'n t-ainm tha air a' bhaile mhór so ann an sean eachdraidh Shasunn, *Caer Llundin*; 'se sin Cathair-Long-dùin. Bha dùn no dion làidir air a thogail aig an àite far an robh na luings a' stad, agus uime sin 'se ainm an àite *Long-dion* no *Lon-dion*. Tha e air ainm-eachadh ann an seann leabhar Cathair *Londùn*; air chor 's nach 'eil teagamh air bith nach i a' Ghàilig a bha air a labhairt san àm sin, 'nair fhàir an t-àite ionntaicheach so an t-ainm sin, a thainig a nuas d' an n-ìonnemidh o-àm nan Ròmanach.

'S ann mu thimchioll leth-cheud bliadhna agus a còig, do linn Chrìod a thainig na Ròmanaich do Shasunn, fo 'n cheanntard ainmeil sin *Cesar*, ach 'se *Julius Agricola* an ceanntard buadh-mhor a cheann-nach Sasunn agus a chuir fo smachd i.

Trì cheud-gu-leth bliadhna 'n déigh do na Ròmanaich seilbh a gabhail sa' bhaile-mhór so, thog iad balla làidir ceithir thimechioll an àite, ged is gann a tha clach dheth a' nis a làthair ach ann an aon àite far a' bheil e fhathast r'a fhaicinn.

An déigh do na Ròmanaich an rioghachd fhàgail, thainig na *Saxonaich* thairis as a' Ghearmailt anas a' bhliadhna 449 do linn Chrìod, le aon-cheud-deug fir airm, agus ghlac iad an Lunnainn, chuir

iad a' chuid bu mhò do 'n eilean Bhreatannach mu dheas, fódhpa; agus 's ann uspasan tha Sasunn air ainmeachadh, agus an luchd-àit-eachaidh agus luchd-labhairt na Beurla air an ainmeachadh na Sasunn-aich, no na *Saxonaich*.

'S ann sa' bhliadhna 819 a rinneadh Lunnuin 'na cheann-bhaile mór do Shasunn uile; da-fhichead bliadhna 'na dhéigh sin, loisgeadh e leis na Lochannaich: sheòl iad suas an abhuinn le dà-cheud-gu-leth long, mhurt agus mharbh iad a' chuid bu mhò bha 'chòmhnuidh an Lunnuin, agus loisg iad an t-àite; ach cha b' fhada gus an robh na daoine borb so air am fuadach o Shasunn, agus chinn Lunnuin 'na bhaile mór agus cumbachdach.

'S ann sa' bhliadhna 1665 a thainig an sgrìos a b' eagalaiche air Lunnuin leis a' phlàigh uamhasaich leis na chaochail a' chuid bu mhò do mhuinntir an àite. 'Nuair bha an galar eagalach so sa' bhaile, bha còrr agus ochd mìle pearsa a' bàsachadh san t-seachdain! Tha e air innseadh dhuinn gu 'n do chaochail ceud mìle leis a' phlàigh so; agus is gann a bha so seachad 'nuair a mhillleadh a' chuid bu mhò deth le teine oilleil leis na loisgeadh os ceann fichead mìle tigh, agus na chailleadh fiach 10,068,000 punnd Sasunnach. Cha d' fhuaras a mach riabh ciamar a thòisich an teine uamhasach so, ged is e barail luchd-eachdraidh nan lùnte sin gur b-ann le daoine mì-runach a thogadh e.

Ach cha 'n urrainn duinn eachdraidh a' bhaile-mhóir so chur sìos sa' Chuairtear:—Bhonadh so an Cuairtear fad leth dusan do bhliadhnaichean, ach gabhamaid seòrsa do bheachd do chuid do nithe is airidh air fhiosrachadh, a thaobh Lunnuin mar a ta e air an àm; agus da rìribh 's doirbh beachd ceart a thoirt do neach air an àite so nach robh riabh ann.

Thug Lunnuin bàrr cho fada thairis air Glaschu 's a thug Glaschu thairis air Bomór an Ile, no Tobarmhoire am Muile, no Portrigh san eilean Sgiathanach.

Tha am baile so nis ochd mìle air fad o cheann gu ceann agus mu thimchioll sèa no seachd a mhiltean air leud, agus ann an cuairt thig e dlùth do dha fhichead mìle. Tha nis dlùth do dha mhuillion sluaigh sa' bhaile so. Cha 'n eil an Albuinn uile, gach baile-mór agus beag a th' ann, ach trì cheud gu leth sluaigh a bharrachd air na bheil ann an Lunnuin a mbàin. Tha cìs air a thogail ann an Lunnuin do réir màl agus fiach nan tighean, agus fhuaras air a' bhliadhna so chaidh seachad, gu 'm b' fhiach a' chis so seachd muill-eanan punnd Sasunnach, uiread ri màl rìoghachd Phruisia uile, agus rìoghachd na Spàind, agus a dha uiread ri màl, no teachd a stigh, rìoghachd na h-Olainde gu léir. Faodaidh so seòrsa do bheachd a thoirt duinn air saoihbreas agus beairteas a' bhaile-mhóir so.

Tha 'n abhuinn ag éiridh gu h-ard seachd fichead mìle os ceann Lunnuin, agus a' coinneachadh a' chuain trì fichead mìle taobh abios deth. Tha 'n abhuinn so co domhain 's gu faod soithichean ochd cènd tunna snámh suas dlùth do 'n bhaile.

'S ann do chlachan creadha tha 'm baile mór so air a thogail; ach ged is ann, cha 'n eil air uachdar an t-saoghail pàilliuinan a's tighean

a's bùithean co eireachdail. Cha 'n eil ann an Glaschu ach mu thimchioll ochd ceud sràid eadar mhór agus bheag; ach ann an Lunnainn tha ceithir-mìle-deug sràid, agus cóig agus sèa ceud tigh ann an cuid diubh.

Cha 'n eil e comasach do dhuine seòladh suas air abhuinn *Thames* gu bhi air a lìonadh le mòr iongatas mu mheud agus saobhbreas na malairt sin tha dol air aghaidh eadar Lunnainn agus gach cearn do'n t-saoghal. Tha 'n abhuinn so lóm-làn do luingis a h-uile latha sa bhliadhna. Tha taobh na h-aibhne so, sìos o dhrochaid Lunnainn, fad chòig mìle 'na aon cheithe, no laimhrig, làn do luingis mhóra. Tha long-lannan* air an cladach a mach air gach taobh do 'n abhuinn, cuid diubh co farsuing 's gu bheil deich-acair-fhichead fhearainn fòdha, làn uisge, co domhain 's gu 'm faod an loingear a's mò air a' chuan snàmh annsa. Chosd cuid diubh so sèa-ceud-mìle punnd *Sasunnach*, (£600,000). Tha long-lann air an abhuinn so aig *Wapping*, a chosdas, 'nuair a bhios e réidh aon mhuillion agus dà cheud mìle punnd *Sasunnach*, (1,200,000); anns am faod dà cheud long do 'n mheudachd a's mò, snàmh. Mu thimchioll nan *dock*achan sin tha tighean, cóig, agus cuid diubh sèa ùrlair air airde, air an togail; agus gu h-ìosal fòdha so tha seilearan móra airson dibhe agus tombaca. Tha aon àit anns a' bheil iad a' losgadh suas tombaca nach do dhiol a' chis do 'n bhan-rìgh, no nach gabhadh reic airson luach na cise, tha mòran os ceann na'n urrainnear a thuiginn gun fhaicinn; tha cóig acraichean fearainn fòdha, agus tha air an àm ceithir-mìle-fichead (24,000) togsaidh thombaca 's tigh ann. Tha seileir fo thalamh, mar an ceudna air son fiona, a tha da rìribh mòr, agus iongatach air gach dòigh. Tha e mar shràid, aèdar mìle air fad, agus sràidean beag aimbleathan a' falbh uisithe air gach làimh. Tha anns an t-seilear so amhàin air an àm, leth-cheud mìle plob fhiona a h-uile h-aon diubh uiread ri dà thogsaid, air chor 's gu bheil ceud mìle togsaidh fhìon san aon àite. Tha na seilearan so dorcha, gun leus ach o na lòchrair na iadsan tha dol g' an amharc a' giùlan 'nan làmhaidh.

Tha 'n tigh-cuspuinn eireachdail, mar bu chòir dha. Tha mu thimchioll deich-mìle-fichead (80,000) long do gach seòrsa a' ruigh-eachd Lunnainn an combair na bliadhna, a' giùlan trì muillion (3,000,000) tunna; agus tha am bathar do gach seòrsa tha iad so a' giùlan o gach cearn, a' pàigheadh deich muillion (10,000,000) punnd *Sasunnach* sa' bhliadhna do chis. Faodaidh so beachd a thoirt duinn air beairteas an àite mhòir so.

Tha na h-àiteachan-màrgaidh an Lunnainn anabharrach mòr; 'nuair chithear iad abaoileadh neach gu'm fòghnadh iad do shluagh an t-saoghail; agus air an làimh eile 'nuair a chithear an sluagh mòr air na sràidean, is culaidh-iongatais c' àit an urrainnear uiread do bhliadh 's do dheoch fhaotainn 's a dh' fòghnadh dhoibh. Tha aon àite-màrgaidh airson feòla ris an abair iad *Smithfield*, far a' bheil iad a' reic luach ochd muillion (£8,000,000) punnd *Sasunnach*: tha 'n uiread so air a reic ann an aon mhargadh, do mhairteoil amhàin; agus a bharrachd

* Docks.

air so tha cóig-deug do àiteachan-margaidh eile ann airson feòla. Tha dà-mhìle-dhèug tunna do dh-ìm air a reic ann, agus trì-mìle-deug tunna càise; fiach ceithir fichead mìle punnd Sasunnach do eunlaith; agus fiach sèa-ceud-gu-leth mìle do bhainne. Tha dlùth do cheithir mullion punnd tombaca air a reic ann;—son mhuillion agus da cheud mìle punnd do shnaoisean. Tha naoi fichead mìle tunna guail air a chaitheamh amhàin ann an deanamh *Gas*, no soluis, airson a' bhaile mhóir so.

Tha cóig drochaidean móra thairis air an Tàmh-uig. Tha iad so anabarrach eireachdail, cuid diubh nach 'eil an leithid r'a fhaicinn san t-saoghal. Tha sluagh mór o mhoch gu anmoch a nùll 's a nall air na drochaidean so: eadar ochd uairean sa' mhaduinn agus ochd uairean san anmoch, chùntadh aona-mìle-deug 's a deich carbad (11,010) a' dol thairis air aon do na drochaidean so, 's e sin coig carbad-deug sa' mbìonaid; agus chùntadh eadar leth-cheud agus trì-fichead-mìle coisiche dol thairis air an drochaid cheudna anns an ùine sin, 's e sin trì fichead agus ceithir deug gach mìonaid. Tha e air a chùntas gu bheil sèa fichead mìle coigreach a' tighin do Luannunn agus a' fuireach ann fad latha no dhà réidh na bliadhna.

Tha cóig ceud eaglais ann. Tha aon eaglais ann a thogadh airson an duine urramaichte sin *Rowland Hill*, a chumas cóig mìle pèarsa. Tha mu thimebioll deich-mìle-fichead a' bàsachadh gach bliadhna ann an Luannunn. Tha mòran phaispeireas-naigheachd air an cur a mach a h-uile latha; ach faodar seòrsa barail a ghabhail air na tha air a choig air leughamh do'n t-sèdres 'so 'nuair a dh' innear, gu bheil air an reic air an latha mu dheireadh do gach mìos, do leabhraichean beaga tha 'tighin a mach mar tha 'n Cuairtear, fiach chòig-mìle-fichead punnd Sasunnach.

Ge. mòr, agus ge. h-anabharrach mòr am baile so, tha e so samhach theuraintè san oidhche ri aon àite air aghaidh an t-saoghail—gu mòr ni's sàmhach na Glaschu no Dunéideann. Cha 'n fhaicear duine air mhisg—ma chitear, tha e gu grad air a chur fo ghlais agus iuchair. Cha 'n fhaicear a h-aon do'n luchd-faire san oidhche le lòchrain mar tha iad an so, agus idir cha chluinnear glaoch uapa, ach tha iad anns gach àite air a shon sin; agus ma chluinnear guth àrd no tusaoid, am prìoba na cùl tha iad ann àite, gun fhios cia na a thàinig iad.

San ath àireamh feuchaidh sinn cùntas a thoirt air cuid de na h-àiteachan ann an Luannunn a's fear a's airidh ainmeachadh.

AIR CRUINN-CHORPAIBH SOILLSEACH NAN SPÉUR.

Earrann II.

Ged tha oibre a' chruthachaidh gu léir mòr agus miorbhuileach, gidheadh, cha 'eil ni air bith ri fhaicinn 'nam measg ni's ciàtaich', agus ni's òirdheirce na crìnn-chuirp shòilleasach nan spéur! Feumaidh “na soluis a ta ann an spèuraibh nèimh” iongantas a chur orra-san nìle, a bheachdaicheas le cùram air na gnìomharaibh so, a rinneadh leis-san a thubhairt, “*Biodh soluis ann an spèuraibh*

nèimh, a chur dealachaidh eadar an là agus an oidhche, agus biodh iad air son chomharam, agus air son aimsirean, agus air son làithean, agus bhliadhnachan! Agus biodh iad mar sholusaibh ann an spéur-aibh nèimh a theirt solus air an talamh: agus bha e mar sin.—Agus rim Dia dà sholas mhór, an solus a's mò a riaghladh an latha, agus an solus a's lugha a riaghladh na h-oidhche; agus na réultan."—Gen. i. 14, &c. Mar so tha Maois a' toirt cunntais duinn air cruthachadh na gréine, na gealsich, agus nan reult! Labhair Dia an focal, agus lean iad suas gu bith—"Thubhairt e, Biodh solus ann, agus bha solus ann! Agus chuannaic Dia an solus gu'n robh e maith."—Gen i. 3, 4. Gu cinnteach is dall, aineolach, agus neo-mhothachail an neach a thilgeas a shùilean air reultaibh soilleach nèimh, gun e fein iadachadh, agus gun fhaicinn cia eo diblidh 's a ta e, agus cia eo suarach 'sa ta a ghaomhara a's fearr, an coimeas ri àilleachd an t-seallaidh a oh! e, agus ri cumhachd neo-chrìoch-nuicte an Tì dhealbh nèamh agus talamh, á neoni!

Dh' innis sinn anns a' cheud earrainn, gu'm bheil a' ghrian air a suidheachadh ann am meadhan nan reult, a ta 'g iadhadh m'a timchidil 'nan cuairtibh eog-samhla fein. Tha i fein, ach beag, neo-ghlannasach god tha a réultan uile a' gluasad mu'n cuairt di. Tha i, gidheadh, a' cur char di air a mul fein,* o'n iar gus an ear, agus a' gabhail cuig thar fhichead do na làithibh againne, cham son cuairt a chur! Tha i còrr mòr agus milleam nair ni's mò na'n talamh so, agus còrr agus ceithir fichead 's a deich muillean mìle air astar naithe; gidheadh, tha a teas, agus a solus a' ruigheachd air, agus a' toirt beatha do gach crèntair, agus luibh a ta air! A réir beachd dhaoine foghlumte, tha a' ghrian 'sa cruinn-bhall mòr, dingeann agus dorcha, air a cuairteachadh le adhar soilleach agus deasrach air ehor is nach faic sinne ach amhàin dearrasdh an sgendachaidh leis am bheil i air a còmhachadh! Chithear air uairibh buill dhubha air aghaidh na gréine, agus tha na teallanaich a' deasamh maoh, gur fosglaidhean, no taill, iad so, air trasgan lannaireach na gréine, trid am bheil a corp dorcha fein air a nochdadh! Tha cuid a' saolsinn gu'm bheil a' ghrian air a h-àiteachadh, coimhuil ris an talamh so, le crèntairibh reusonta agus taigheach! Ach cha 'n eil cunntas againn air so, agus cha 'n fhéud sinn a bhi glie 'ar barail fein, os ceann us tha air a sgrìobhadh! Ach, cha'n eil cunntas againn 'na aghaidh; agus gu cinnteach a réir reusoin, cha'n 'eil e coimhuil, gu'm biodh am ball cruinn agus beag so, air am bheil siann a' teachd beò, air àiteachadh le crèntairibh taigheach an feadh 'sa bhiodh a' ghrian, a ta còrr agus milleam nair ni's mò na e, air a fàgail 'na fàsach fadhaich agus falamh; agus a réir ar beachd-ne, gun fhéum air bith, ach mar dòchran mòr a shoilleachadh nan reult, a ta 'grad-shinbhal mu'n cuairt di. Mar so, chithear a' ghrian, àillidh agus òirdheire, ann am meadhan a teaghlaich, a' comh-pàirteachadh riu gach sòlais agus aoibhneis—a' tilgeadh a guthanna òr-bhuidh, chum an crìochan a's iomallaiche—agus a

* h-Ahil.—Béarla, Axis.

tomhas an aimsirean doibh maraon! Mar so, tha'n solus mòr so, a' riaghladh an latha do gach aon fa leth do na rèultaibh a dh' ainmicheadh, agus tha e dhoibh, a réir sònrachaidh Dhé,—“air son chomharan, agus air son aimsirean, agus air son làithean, agus bhliadhnachan.” Air do'n ghréin a bhi nì's aillidh agus nì's dealraiche na uile sholuis eile nèimh, rinneadh i 'na cuspair-aoraidh, le cinneachaibh lionmhor 'san àird an ear! Bha iad ag amharc oirre mar dhia, agus a' sleuchdadh dhi leis gach cùram agus tréibhdhìreas 'nan comas! Cha 'n 'eil teagamh nach i a' ghrian “Baal,” dia nam Pheniciach, “Chemos” dia nam Moabach, agus “Moloch” dia nam Ammonach! Ach an aghaidh an lùdhoil-aoraidh so, thug Dia, le beul Mhaois, rabhadh sonruichte agus soilleir do chloinn Israeil, ag ràdh riu, “Thugaibh, uime sin an aire mhaith dhuibh fein, air eagal gu'n tog thu suas do shùilean ri nèamh, agus an uair a chi thu a' ghrian agus a' ghealach, agus na réultan, eadhon sloigh nèimh uile gu'n tairngear thu gu cromadh sìos dhoibh, agus gu aoradh a'dheanamh dhoibh, a roinn an Tighearna do Dhia ris gach cinneach a ta fuidh nèamh uile.”—Deut. iv. 15, 19.

Aig na rèultaibh a ta 'cuairteachadh na grèine, tha là agus oidheche, samhradh agus geamhradh, ceart mar a ta aig an talamh againne! Tha iad uile a' dol mu'n cuairt air am mulanaibh fein, ann an amannaibh suidhichte, agus 's iad na h-amanna sin, an làithean agus an oidhechean fa leth! Tha iad uile, mar an ceudna, os barr, a' dol mu'n cuairt do'n ghréin, ann an cearcallaibh mòra, agus tha gach cuairt dhiubh so, a' deanamh na bliadhna aig gach reult fa leth! Mar so tha bliadhnaichean 'nan reult, a's faigse do'n ghréin nì's giorra na bliadhnaichean 'nan réul, a ta aig astar nì's faide uaipe. Do na reultaibh a dh' ainmicheadh anns a' cheud earrainn, 'se Mercuri a's faigse do'n ghréin. Tha 'n reult so nì's lugha na'n talamb, agus cosmhail ris a' ghréin agus ris gach reult eile, tha i 'na ball cruinn talmhainn, dà mhìle agus sea ceud do mhiltibh troipe! Tha i 'deanamh a cuairt mu'n ghréin, ann an seachd agus ceithir fichead là, agus tri uairean thar fhichead ùine do na làithibh againn-ne, agus 'se so, uime sin, bliadhna Mhercuri. Tha là na réilte so, dlùth air a bhi co fada ri'r latha fein; ach tha i co fagus do'n ghréin, an coimeas ris na reultaibh eile, agus air an aobhar sin, co ana-minic air a faicinn, is nach soirbh an nì do na teallsanaich, fad a là a thomhas! Tha i cuairteachadh na gréin ann an cearcall, a ta sea muillean deug thar fhichead mìle air astar uaipe; agus tha i a' siubhal anns a' chearcall so co luath, 's gu 'm bheil i deanamh còrr agus ceud mìle do mhiltibh anns an uair! Tha 'n solus agus an teas a ta i a' tarruing o'n ghréin, a sheachd uiread ris an t-solus agus an teas againn-ne; agus ma tha créutairean reusonta a' gabhail còmhnuidh anns an reilt bhig so, chi iad a' ghrian, seachd uairean nì's mò, na tha sinne ga faicinn! Nach àluinn—nach mìorbhuileach uil' oibre an Tighearna De? “Cha 'n 'eil neach cosmhail ri Dia Iesurain a tha marcachd air nèamh a'd chòmhnaidh, agus 'na mhòrachd air na speuraibh.”—Deut. xxxiii. 26. “Thigibh agus faicibh oibre Dhe—namhasach tha e 'na ghnìomh-

araibh."—Salm. lxxi. 5. 'Se so an Ti Uile-bheannuichte sin, "A sgaoileas a mach na nèamha 'na aonar, agus a shaltaireas air tonn-aibh na fairge; a tha deanamh Arcturuis, Orioin, agus Pleiades, agus shedmraiche na h-àirde deas: a tha deanamh nithe mora nach bi e'n comas fhaghail a mach, agus nithe iongantach nach gabh àireamh."—Job. ix. 8, 11.

Bheir sinn canntas air na réultaibh eile anns an ath earruinn.

SGIATHANACH.

Cillmhúir,
Cuid mhòr a' Gheamhraidh, 1840.

CEATHARNACH-COILLE LOCH CUAICH.

Ann am m'eadhon Loch Cuaich, fo dhubhar nam beanntan àrda tha 'g éiridh air gach taobh dhe, tha eilean beag, mar leth-acair fhearainn air mheudachd, air a' bheil còrr chraobh bharrach a' fàs. Tha 'n t-eilean beag so mar cheithreamh-mhìle do thir, agus tha e uile gu léir 'na àite co uaigneach, aonarach, dhlomhair, 's a's urrainnear a smuainteachadh.

Air an eilean bheag so tha seana Ghàidheal a chòmhnuidh; duine colgarra, gruamach, a tha cur laghanna na rìoghachd agus na dùthaich gu dùlan. 'S ainm do 'n duine so Eóghan Macaifi. Tha nis oiseann da fhichead bliadhna bho 'n a ghabh an duine so an t-òr, agus a chuir e suas a' bhòineid ghorm 's an ite ann an róisimeid Ghàidhealach anns an robh uachdaran an fhearainn air an robh e chòmhnuidh 'na oifigeach. 'Nuair a ghabh e an t-òr, ghealladh dha, mar is tric a nìtear, nach b' fhada bhiodh e 'na shaighdear, gu'n éireadh e ceum air cheum gus am biodh babag òir air gach gniallann. Bha Eóghan Macaifi san am sin 'na cheatharnach co lùthor, iasgaidh, fhoghainteach 's a bha san dùthaich nìle. Bha e 'na shaighdear inich, glan, eireachdail, dreachmhor, agus ealanta teòm, anns gach car agus gluasad a chuireadh m' a choinneamh; ach ged a bhà, cha d' fhuair e na b' àirde na bhi 'na shaighdear singilte. Latha do na làithean, ghabh e a chasan agus theich e—thàr e as, agus stad cha d' rinn e gus an d' ràinig e tìr nam beann. Chuireadh as a dhéigh agus ghlacadh e; chuir na saighdearan a bha air a thòir glas-làmh air, agus thug iad air falbh 'na phrìosanach e. Mar bha iad a' sìubhal leis troimh Shrathearraig, air teòrsa do cheum aimbheathan ri taobh belinne, thug e a chlisge an duileum thairis air ard chraig ehorraich chas, agus thàr e as. Loisg na saighdearan as a dhéigh, ach ma loisg cha do bhean iad da. Bhuail e a' ghlas-làmh ri craig, agus bhrìst e gach cuibhreach. Bha e nis 'na dhuine saor, am measg gharbhlaichean nam beann, an tìr 'oige.

Thog e bothan-àiridh dha féin anns a' Choire-bhuidhe, air fearann Mhio-Dhomhnuill-duibh, àite cho uaigneach dhlomhair 's a bha r'a fhaotainn sa' Ghàidhealtachd uile. San dhlomhaireachd so dh' fhench se e féin a chleith car ùine fhada, ag iasgachd 's a' sealg-aireachd, agus ag àrach ghabhar, gun duine ag ràdhainn ri Eóghan

gun b' ole, gun duine 'g iarraidh màil air, no a' feòraich dhe ciod a' chòir a bh' aige air fuireach san àit ud. Ach bha Eóghan 'na sonaran bochd trom-chridheach—dh' fhiosraich e nach robh e math do dhuine bhi leis féin, agus chuir e, uime sin, roimhe bann-cheumpanach fhaotainn. Thug e a cbridhe do dh-aunnir ag àluinn, aois cheithir-bliadhn'-deug—ruith e air falbh leatha, phòs iad, agus anis tha còigear chloinne aca. Ach mu dheireadh bhuadhaich am lagh 'na aghaidh, agus b' éigin da an Coire-buidhe fhàgail. Thog e air; cha robh an imrich doirbh r'a giùlan—dh' iarr e fàsgadh ann an Loch-Cuaich, far a' bheil e gu tèarvinte seasgair. Thog e bothan beag dha féin, tigh-slaite, anns a' bheil e féin 's a theaghlach a' tuineachadh. Rinn e seòrsa do bhàta beag anns an gabh e an t-aiseag 'nuair is àill leis gu tir-mór. Tha aige leth-cheud gabhar ag ionatrachd ann beannaibh mu'n cuairt; tha iasgach math ann loch, agus tha sìthionn ann monaidhean; air alt agus nach 'eil dìth no airesabhuidh ann bitheantas air Eóghan; ach anns a' gheamhradh cha 'a eil cor an teaghlach bhig so air uairibh ach bochd nì's leòir. Tha Eóghan air éideadh le'bhreacan 's le 'fhéile; agus tha e fhathast 'na dhuine co curanta, threun, thlachdmar ri amharc air 's a chitear san dùthaich uile. Cha teid e mach latha gun a bhiodag air a chliathaich.

Tha seòrsa do agàth air mainntir an àite roimhe; tha cuid fo agàth a thaobh ainm curanta gaigeoll an duine, agus cuid a' annata-teachadh gu bheil beagan do dh-eòlas aige nach 'eil re-mhath, seòrsa do bhuidseachd agus fhiosachd, do nach 'eil e cneada oil-bheum a thoirt.

'S ann-uaithe so tha e gu tric a' tachairt gu bheil bolla maine, muldach chàise, cusan ioma, ceithreamh muilteolach, agus ioma nì eile air an cur a dh' ionnuidh Eóghain do 'n eilean, leis na ceimhearsnaich air gach taobh do Loch-Cuaich. Tha e féin fo bharail gu bheil seun àraid aige a chumas air falbh gach ole; ach a dh' aindeoin so cha teid e oidhebe d'a leabaich gun an gunna bhi r'a thaobh, deas gu lorgadh ma thig fà cunnairt air.

'Nuair chaidh an t-uachdaran ùr a cheannaich am fearann so o Mhae-'io-Alastair, anna do 'n dùthaich so an urraidh a dh' amharc an àite 's e ghabhail seilbh ann, chaidh Eóghan Macaifi g'a choimhead, agus thàinig e cùmhlaant a dheanamh ri Mr *Ellis*, an t-uachdaran, mar cairdeadh Mr *Ellis* dragh air-san, nach robh ean toileach dragh air bith a-obur air Mr *Ellis*.

Chuir eòlas an duine so mór iongnas air an t-Sasunnach chòir; chuir e roimhe gach gnè chaoimheas a thaisbeanadh do Eóghan, agus tha sinn làn obhinstach gu 'n deas e sin. Cha 'n fhaic an t-eilean so a bheag do neach air bith ach Eóghan amháin; agus is lan-dearbhta sinn fhad 's is beò e nach cuirear dragh air, 's gu bheil 'aonta do'n àite so fada r'a làithibh. Tha e eis os-casan tri fichead bliadhna dh' aois—tha a theaghlach a' fàs suas ann an ainneolas mór, tha a bhean 'na boirionnach tlachdmar maisach r'a fhaicinn, làidir fallain; tha beagan agoil aice a fhuair i 'na h-àige, agus tha dòchas againn leis a so gu 'n toir i na's urrainn di do 'n

toughlach. Tha bàigh mhór aig Eóghan d'a mhnaoi's d'a leanaban : chaochail aon do na pàisdean air an eilean uaigneach so, gun ligh-jòhe gun choimhearsnach dlùth, gun chuideachd gun solas. Bha Eóghan beòhd anabharrach dubhach brònach ; chaidh e thairis gu tìr-mòr, ràinig e bothan àiridh bha air an taobh thall, far an robh buachaille chaorach a chòmhaidh, agus ghuidh e air tighin maille ris agus cuideachadh leis chum eiste-mhairbb a dheanamh do'n phàide ; "oir" ar' ceàn, "tha crith co mòr am làimh-se leis a' bhròna 's e bharista-cridhe, 's nach 'eil e'm chomas tìl no tìadha a lèimheachadh." Chaidh am buachaille leis—sgoil iad cuid do chraobhan beithe, agus theannaich iad r'a chèile iad mar a b' fhearr a b' urrainn iad le cranntairgean, agus thiodhlaicadh an leanabh beag so ann an eilean beag far a' bheil cladh an àite, aig ceann am lèoh, far a' bheil cnàmhan agus ùir nan daoine treun o'n d' thàinig Eóghan air an càramh.

Mar so tha sinn a' faicinn gu bheil a h-aon fhathas do na seana cheatharnaich Ghàidhealach beò, daoine ard-iuntianach, colgarra, treun, do-cheannsuichte. C' arson nach 'eil ministèir no maighstir-sgoile, no duine iochdmhor a thaobh-eigian a' toirt foghlum do Eóghan beòhd, leis am faodadh e an Leabhar-naomh a leughadh, a dheanamh solasach e na uaigneach, agus a dh' fheagladh a suas da sealladh air saoghal a's fearr ?

AMERICA MU THUATH.

Fhuair sinn o chionn latha no dha, iomad litir fìor-thaitneach o'n dùthaich so. Tha iad fo dhòchas mòr ann an Canada-nachdarach, agus anns na cearnaibh eile do dh-America-mu-thuath, gu 'm bi iarrach mhór as an dùthaich so a nùnn & an ionnsuidh. Tha an càntas a's taitnichte 'gar ruigheachd o gach cearn thairis ; agus mar is mòr tha sinn a' cluinntinn, agus a' leughadh, agus a' smuainteachadh air a' chùis, 's ann a's mòr tha sinn air bharail gu 'm b'e là an àigh do'r lèchd-dùthcha ionmhuinn a bheireadh dhoibh an comas air tìr an òige, anns a' bheil mòran dìubh fo bhoichduinn mhór, fhàgail, agus iad féin 's an teaghlaichean a dhòl do na h-àite-eachaibh sin anns a' bheil nì's leòir do chosnadh agus do fhearann aca r'a fhaotainn.

Fhuair sinn am measg chàich, an litir a leanas, o' dhuin'-uasal measail, agus tha sinn mòran 'na chomàin. Tha sinn meallta mur 'eil i air a sgrìobhadh le ministèir eudmhor soisgeulach. Ma leughas ar càirdean i leis na tlachd leis an do leugh sinn i, bithidh iad fo chomafn duinn air son a cur a mach anns an àireamh so.

Cuiridh an duin'-uasal ceannalta comain mhór oirnn le sgrìobhadh gu tric g' ar n-ionnsuidh.

T. M'Le.

GUTH O FHÀSAICHEAN AMERICA.

A Chuar-teir Uiseil,

Tha e 'na mhòr riarachas-iinntinn do na h-uile aig a' bheil maith

a's leas aimsireil agus spioradail luchd-àiteachaidh Tìr nam Beann dlùth d'an cridhe, fìosrachadh fhaotuinn o àm gu h-àm air gach oidheirp ionmholta tha air a thoirt chum eòlas agus fìosrachadh a chraobh-sgaoileadh, cha 'ne mhnàin air feadh Gàidhealtachd agus Eileanan na h-Alba, ach anns gach cearna do 'n domhan a tha ar luchd-dùthcha ag àiteachadh. Air lorg gach oidheirp chluiteach tha càirdean nan Gàidheal a' toirt, o chionn tearc do bhliadhnan chum eòlas a's fìosrachadh a mheudachadh am measg luchd-dùthcha an cridhe 's an gaoil, tha e 'na aobhar mòr-thaingeachd, gu bheil anis na Gàidheal a' mealtuinn shochairdean agus bheannachdan, nach do shealbhaich an roì' aithrichean sna lìntibh a dh' fhalbh. Tha nis iomadh sochair a's saorsa ro-luachmhor air am buileachadh, cha 'n e mhnàin air luchd-àiteachaidh na Gàidhealtachd, ach air clann nan Gàidheal dealaichte mar tha iad o' chéile, cuid diubh ag àiteachadh coilltean farsuing fàsail America, 's lìonmhorachd fad o' thìr an eòlais; fo ghréin loisgich nan Innsean, agus anns na h-earrannan a's iomallaiche do'n domhan mu'n iadh a' ghrian. Agus mar tha cheana conaltradh taitneach agus buannachdail air a shocrachadh eadar gach Fìne agus gach Rìoghachd air aghaidh an t-saoghail, agus mar so eòlas agus fìosrachadh air an craobh-sgaoileadh am measg a' chinne-dhaoine, is ann le mòr thaitneas a dh'fhiosraich clann nan Gàidheal sna cearnan so a tha fuaidh 'n riaghladh. Bbreautunnach, gu robh paiper-naigheachd air a chur a mach o chionn ghoirid le caraid nan Gàidheal an Glascho, d'an gairmear "Cuairtair nan Gleann," agus gu 'n robh an coigreach taitneach ciatach so gu teachd g'ar fìosrachadh aon uair sa' mhìos. Tha nis beagan ùin air dol seachad o'n chaidh a' cheud àireamh a chur 'nar làimh, agus a' chionn's gu bheil sinn làn chinnteach gur e àrd mhaith aimsireil agus spioradail ar luchd-dùthcha crìoch a's rùn suidhichte a' "Chuairtair" 'se dùrachd agus iarrtus ar cridhe, Dia gu 'n soirbhich leis a' mhuinntir a ta 'ga chur a mach! Tha na Gàidheal tha mu thimchioll dol imrich gu America, fo iomadh comain airson gach oidheirp tha air a thoirt sa' Chuairtair chum bhì tagradh cùis nan Gàidheal agus airson ur dùrachd gu cuideachadh agus comas fhaotainn doibhsan tha togarrach air dol thairis. Tha àireamh do'r luchd-dùthcha nach urrainn duinn ainmeachadh air an àm, a dh' fhàg Gàidhealtachd a's eileanan na h-Alba o chionn aimsir, agus d'an d'orduich am Freasdal an crannchur ann an coilltean America, a' mealtuinn cuibhrinn iomchuidh de nithe maith na beatha-sa, nach dichuimhnich fhad 's a bhios iad an tìr nam beò, meud càirdis a's caoimhneis cuid tha sinn a' tuigsinn a tha 'n dàimh ri luchd cur a mach a' "Chuairtair." Mar tha cor aimsireil nan Gàidheal a nis fo bheachd ard-chomhairle na rìoghachd, gu cuideachadh leò chum teachd a nall, agus seilbhean fhearrainn fhaotainn ann an Canada, 's e miann a's dùrachd ar luchd-dùthcha ionmhuinn sna h-earrannan sin do'n Tìr-mhòr fharsuing so, far a' bheil na mìltean 's na deich mìltean a' dol am mugha a cheana a dh' easbhuidh air aran na beatha a bhì air a bhriseadh 's air a roinn 'nam measg, gu'n tegadh sibhs ar guth gu h-ard-fhuaimneach chum 's

gu'n ruigeadh 'Thuaim a dh' ionnsuidh cluasan nam Ministerean òg a tha dh' easbhuidh co' thionalan air feadh na Gàidhealtachd chum teachd a mach do'n dùthaich fharsuing so gu cuideachadh le 'm bràthairean san earrann so do fhionlios an Tighearna. Cha ruig mise leas dol a leudachadh air an àm chum fìosrachadh agus eòlas a thoirt duibhse mu staid ar luchd-dùthcha a thaobh fridhealachd follaiseach orduighean an t-sheisgeil. Air lorg cia liugha cùntas 'sa chuir Ministerean agus co' thionalan a nall a dh' ionnsuidh a' Chomuinn Urramaich a shocrucheadh an Glascho gu cuideachadh le ministerean òga gu teachd do America, tha sibh féin a nis cho fìosrach eòlach air staid nan Gàidheal air feadh na dùthcha so, agus ged a bhiodh sibh air cuairt a dheanamh 'nam measg. O! nam be 's gum beachd-smuainicheadh na diadhairean òga so air staid chianail thruagh nam miltean agus nan deich miltean do'n luchd-dùthcha air feadh fad a's leud tir mhór America, a tha mar chaoraich gun bhuachaill a ghabhail cùram do'n anamaibh, ach air amfagail o bliadhna gu bliadhna mar chreic do bheathaichean allta an fhàsaich. An uair a bheachdaicheas sinn air an àireamh do ministerean foghainteach an Tiomnaidh Nuaidh a chaidh cheana chur do America gu saothreachadh am measg co' thionalan Gàidhealach, leis na comunnan urramach sin tha 'n dàimh do Eaglais na h-Alba, cha 'n urrainn do na Gàidheil a chur an còill meud an taingeachd do cheann glòrmhor na h-eaglais a chuir ann an cridhe buill nan comunn urramach so am maith spioradail a chur air aghart. Ach air lorg do'n luchd-àiteachaidh a bhi gu mòr a' dol an lionmhorachd gach bliadhna, agus a chionn's gu bheil iomadh a' teachd a mach o àm gu àm o thir ar dùthchais, tha nis iomadh co' thional aig nach eil ministear a bhriseas aran na beatha 'nam measg. Nach muladach agus truagh an sgeul, slóigh anabarrach lionmhor aig a' bheil anamannan neo-bhàsmhor a' dol sìos le leathas a's cabhag air sruth bras aimsir na beatha so, tha 'n làth-air an coinneamh bàis, breitheanais agus sìorruidheachd, agus gun neach aig làimh a chomharaicheas a mach an aon mheadhon-tèarnaidh a dh' ullmhaich Dia ann an Crìosd doibh, eadhon Àirc a' chùmhaint shiorruidh : agus ma's e air leabaidh bàis gum feud a choguis chiontach a bha iomadh bliadhna 'na cadal, a bhi air a dùsgadh air mhodh co uamhasach, 's gu bheil am peacach truagh a' mothlachadh mar gu'n robh a' "chnuimh nach bàsaich agus an teine nach téid as" air tòiseachadh 'na uchd, ach gidheadh, mo thruaighe! cha 'n eil neach aig làimh gu 'chomhairleachadh 'agu sheòladh ga teicheadh a dh' ionnsuidh fuil Mhic Dhé, "tha 'labhairt nithe a's fearr na fuil Abeil."

S ann le mòr shòlas a's riarachas-inntinn tha sinn a' clainntinn o àm gu àm oidheirpean cliùiteach a's saothair gràidh ar n-Eaglais mhàthaireil ann an cur ministerean an t-soisgeil a dh'ionnsuidh earrannan iomallach do 'n dòmhan a bha gus o chionn ghoirid a dh' easbhuidh air solus glòrmhor grian na Fìreantachd, 'nan luidhe "fuidh dhuibhro a's sgàil a' bhàis." Agus dh' iarramaid gàirdachas a dheanamh, agus buidheachas iocadh do Dhia airson

nan dearbhainnean soilleir air cumbachd agus làthaireachd ceann glòrmhor na h-Eaglais tha air an saothair gràidh a' leanmhuinn. Agus 's e dearbh-dhùrachd a's ùrnuigh ar n'-anamaibh gu'n soirbhich an Tighearna le'n saothair, gus an dean fa-dhèidh eòlas an Tighearna an saoghal a' lìonadh mar tha na h-uisgeachan a' còmh-dachadh aigean na fairge!" Ach tha againn anns an earrainn se do'n t-saoghal muinntir nach 'eil buileach 'nan dubh-chinneachaibh—daoine bha son uair 'nam buill de Eaglais stèighichte na h-Alba, a bha air an breith 's air an àrach an tìr ur dùthchais, 'ur dàimhean 's 'ur càirdean a thaobh na feòla, ach muinntir, maille ri 'n eileachd, nach bi dad a dh-eadar-dhealachadh eatorra ann an seadh spioradail, agus na cinneachaibh nach robh gus o chionn ùise ghèarr air an fìorachadh le solus an t-òisgeil. An e gu bheil cridheachan daoine saoi bhir an tìr ar dùthchais air an taisnachadh chum cuibhrionn do 'n òr 's do 'n airgid a chur air leth chum sobhar an Tighearna a chur air aghart an measg nam Fìneachan eile air feadh an t-saoghail, agus iad a' deam-amh dearmad air staid thrugh nam mìltean agus nam deich mìltean do'n luchd dùthcha tha mar na dubh-chinneachaibh féin, a'dol am mugha a' dh' easbhuidh eòlais. Gairmibh air gach crìoduidh leis an miann ar Sìon teachd gu bhi 'na cliù 's 'na moladh air an talamh, "shighin a nall agus cuideachadh leinn." Cumamaid a ghaath an cuimhne gu'n bhuilich an Tighearna iomadh tàlann a's gible oirane, agus gu'n d'fhug e 'ghairm shòleimne sin an dealachadh, "cuiribh iad se gu buil mhaith gus an tig mise ris"; tha aimsir a' dol seachad le luathas na h-òlaidhe air astar roi' n ealtuinn; tha sìorruidheachd neo-chriochnach a' tarraing dlùth; tha againn uile còmhail a chumail maille ri ar Dia. A' bheil sinn uidheamaichte càntas a' sheir as ar stiùbhardachd le aoibhneas, agus cha 'n ann le amhladh agus mealladh sìorruidh? Ghuidheamaid air Tighearna an fhogharaidh luchd-oibre ullachadh agus a chur a mach a' dh' ionnsuidh a' chearna so d'a fhionlos, oir tha gu fìrinneach am fogharadh mòr, ach tha 'n luchd-oibre tearc. An sin "dheanadh am fàsach agus an talamh tartmhor gairdeachas air an son; agus bhoidh an dàthreabh ait agus thigeadh e fo bhlàth mar an ròs." S mise 'Chusairteir rànaich agus urramaich, ur caraid dileas,

GÀIDHEAL.

Iar abhuinn Philetus
America mu Thuath.

FRANCES SCLOCUM.

Air bruachaibh na *Susquehanna* ann an America, bha baile beag bòidheach d' am b' ainm *Wyoming*. Thainig buidheann de na h-Innseanaich a stigh air creach agus loisg iad am baile, agus mhoort iad a' chuid bu mhò de na bha chòmhnuidh ann. Theich na chòmhaid fhàgail beò, agus dh' fhàg iad an t-àite. Ach an ceann trì no ceithir de mhìosan thill son an deigh son o na beanntaibh, agus, bha iad a' togail thighean gus an robh baile beag a suas aca a richist—ach cha d' fhàg na h-Innseanaich fhathast a' cheimhearsnachd.

Bha iad a' téarnadh an dràst 's a rithist, agus a' mort 's a' creachadh nan teaghlachan a bh' air ùr chruinnachadh—Bha aon teaghlach ann d' ann b' ainm *Sclocum*, ris an do bhuin iad ann an dòigh eaglach an-ìochdar. Aon latha agus na fir air falbh o'n bhaile, thainig na h-Inneanaich thun an tighe. Bha stigh a' mbatthair, nighean a bha naoi bliadhna, agus caileag eile bha còig bliadhna—mac a bha trì-bliadhna' deug, agus fear eile a bha dà bliadhna gu leth. Bha gille òg a stigh agus balachan do 'm b' ainm *Kingsley* leis, a' geurachadh a' gheine. B'e chend ni rinn na h-Inneanaich an gille se a leagadh le urbair, agus mullach a chinn a rùsgadh dheth leis an sgithin a bha 'na làmh. Thug a' chailag a bha naoi bliadhna am balachan beag leatha nach air dorus-cùil. Rung na h-Inneanaich i astar beag agus bha iomad gàire cridheil ann ag amharc oirre a' teicheadh le 'brathair! Thug iad an sin leò am balachan *Kingsley*, agus *Francess*, a' chailag bheag a bha còig bliadhna. Bu chràiteach an sealladh sin do 'n mbatthair bhoehd, agus cha b' urra dhi iomradh a thoirt air fad ionna bliadhna gun bhi eileadh nan deur: Chunnac i Inneanaich a' tilgeadh an leinibh thar a ghualainn—a h-aon làmh aice a' cumail a fuil as a stùilbh agus an làmh eile sìnte thun a màthar, i' caoinneadh agus aig iarraidh cuidesaidh. Chaidh an t-Inneanaich a stigh do 'n choillidh agus b'e se an sealladh mu dheireadh dhi, ach cha deachaidh e á beachd na màthar gu latha a bàis. Mìos an déigh sin thainig na h-Inneanaich a rithist a dh' ionnsuidh an tighe, mhòrt iad an seana daoine, seannair na cloinne, loisg iad air a' bhalachan bu shìne agus chuir iad peileir 'na chois a bha imte fhad 's bu bheò e. Rugadh an leanabh a b' òige beagan mhiosan an déigh se. 'S iomad bruidhinn a rinn a' mbatthair bhoehd air *Francess*, 's iomad barail a thug i ciod bu chor di, ach mo thruaighe! cha 'n fhac i se i ni's mà.

'Nuair a chionn na balachain agus a thainig iad gu bhi 'na daoine, rinn iad rannsachadh anns gach àite airson am peathar. Chaidh iad air thurus ceithir nairan, feadh Chanada agus fàsach-eir fadbaich nan Inneanaich, ach bha gach uile oidhirp a thug iad dìomhain—cha chualas smid mu dèibhinn fad thàl fìchead bliadhna. Ann a' bhliadhna 1836—o chionn chòig bliadhna, bha duin-usal de mhuinntir America air thurus feadh fhàsachan *Indiana*, thainig an t-anmoch air agus a chionn gu'n robh e fèin agus 'each anabarach sgith, smuaintich e 'n oidhehe chur seachad ann am bothan Inneanaich a thachair air. Bha 'n teaghlach se air a mheas saibhir leis na h-Inneanaich. 'Nuair a bha e greis a stigh thug e 'n aire gu 'n robh falt na mnà agus a craicinn soilleir. Leis a se thèisich e air còmhraidh rithe, oir bhruidhneadh e cainnt nan Inneanaich; dh' innis i dha gu 'm buineadh i do na daoine geala, ach gu'n deachaidh a toirt air falbh 'nuair bha i 'na caileig bheag—Bha cuimhe aice gu 'm be *Sclocum* a h-ainm—gu 'n robh i 'chòmhraidh ann an tigh beag air brachaibh na h-aibhne *Susquehanna*, ce mhòd a bha ainm an teaghlach a h-athar agus an ainm-mà, ach cha robh cuimhe aice air ainm a' bhaile.

Nuair a thill an duin-usal dhachaidh dh' innis e 'n naighneadh se

d'a mhàthair. Dh' iarr ise air a sgrìobhadh agus a chur anns na paipeiribh-naigheachd. Rinn e sin, ach luidh am paipeir dà bliadhna gun a chur a mach—mu dheireadh chaidh a chlo-btualadh agus fhollaiseachadh. An ceann beagan lathan thainig am paipeir-naigheachd gu làimh Mhr *Sclocum* a bha 'na bhalachan dà bhliadhna gu leth 'nuair a chaidh a phiuthar a thoirt air falbh. Thug e leis a phiuthar an té a chuidich leis teicheadh, agus sgrìobh e a dh' ionnsuidh a bhràthar ann an *Ohio*, an coinneachadh agus dol leò a dh' iarraidh am peathar. Bha nìs an dà bhràthair agus am piuthar air falbh a dh' fhaicinn *Frances*—cothromach trì fichead bliadhna an dèigh a giùlan air falbh. Choisich iad trì chiad mìle romh 'n fhàsach gu dùthaich nan Innseanach. Fhuair iad am bothan mar a dh' innseadh dhoibh. 'Nuair a bha iad a' dlùthachadh air, thuirt a, phiuthar ri 'bràthair "aithnichidh mise mo phiuthar a chionn chaill i ionga na corraig' agus 's tusa a chuir dhi i le òrd anns a' cheardaich 'nuair a bha i ceithir bliadhna dh' aois." Chaidh iad a stigh, agus fhuair iad seana bhean air a làn-uidheamachadh a réir dòighean nan Innseanach. Cha robh nì ach a craicinn agus a folt a dh' innseadh co dhà a bhuineadh i. Fhuair iad eadar-theangair agus thòisich iad air còmhradh rishe. Dh' innis i c' àite 'n d' rugadh i—a h-ainm, agus gach nì eile mu theaghlach a h-athar. "Ciamar a chaill thu 'n ionga?" thuirt a' phiuthar bu shine. "Chuir mo bhràthair dhlom i le òrd 'nuair bha mi am chailleig bhig." Dh' fheuraich iad a cead ainm dhi ach cha robh cuimhne aice air. "An e *Frances* e?" Rinn i gàire, agus thuirt i gu 'm b' è. B'i sin a' chiad uair a chual i a h-ainm o chionn trì fichead bliadhna. Bha iad a nìs làn chinnteach gu'm b'i am piuthar a bha aca, a bha o chionn fhada air chall—Bha iad làn chinnteach air gach taobh gu'm bu bhràithrean agus peathraichean iad; ach mo chreach! ciod an t-eadar-dhealachadh! Bha na bràithrean a' coiseachd feadh an tighe gun chomas smid a labhairt. Bha 'phiuthar bu shine a' caoineadh gu goirt—ach shuidh a' phiuthar 'Innseanach bhochd gun deur air a sùil—cha d' thainig uiread agus àiomach oirre. Bha i mar nach biodh dàimh idir aice dhoibh!

Fèudar a h-eachdraidh innseadh ann am beagan fhocal. Dh' fhan i leis na h-Innseanaich a thug air falbh i gus an d' thainig i gu meudachd—an sin phòs i aon diubh. Fhuair esan bàs agus phòs i fear de na cinn-fheadhna aca. Tha dà nighin aice a tha le chèile pòsda, agus a' tighin beò ann an uile ohleachda nan Innseanach. Tha iad air fad tur aineolach. Cha 'n eil focal Beurla aca. Cha 'n eil fios aca gu bheil latha sàbaid ann. Dh' fheuch na bràithrean iompaidh a chur air am piuthair tilleadh leò agus a clann a thoirt lentha; bheireadh iad i ris gu brachaibh na *Susannah* far an do chaith i tùs a làithean, ach cha rachadh; bha i riamh leis na h-Innseanaich. Bha iad ro chaoimhneil rithe, agus gheall i do 'n fhear mu dheireadh a bh' aice nach fàgadh i na h-Innseanaich ri 'beò. Dh' fhàg iad an sin i fein agus a cuideachd ann an staid fhiadhaich aineolaich—aliochd nan daoine cràbhach a bha 'n Sasann, a dh' fhuiling arson a' chreidimh! Ach ged a dh'

fhàg iad i air an àm so bha iad a' cur rompa tilleadh a rithist g'a faicinn. Bha iad air an cràdh arson am peathar. Bha iad ris a' chùis a chur fa chomhair ard-chomhairle America, agus iarraidh nam b'e agus gu'n rachadh na h-Innseanaich sin fhògradh as an àite gu'n rachadh fearann fhàgail arson am peathar agus a cloinne. Cha chualas focal riamh mu'n bhalachan *Kingsley*—tha e ro-choltach nach 'eil e bed.

J. C.

Allt nam bràithrean
An ceathra' Mios, 1841.

CHINA.

Tha 'n seòrsa do chogadh rongach leasg a bha eadar Breatunn agus China air tighin gu crìch, gun mhóran onoir no buaidh, no rath, do thaobh seach taobh; agus air an àm, tha sìth agus réit air an gairm. Cha 'n eil e furasta ionseadh cia fhad 's a leanas an réit so.

Thug na Chinese suas eilean ris an canar *Hong Kong* do Bhreatunn. Tha 'n t-eilean so ann an abhainn Chanton, agus fìor dheas agus freagarrach air son malairt, ged nach 'eil an t-eilean ann fèin luachmhor.

Cha 'n eil cùntas as am faodar móran carba chàramh fhathas, air gach cùis mu nàdur na réit so tha air teachd mu'n cuairt. A bharrachd air an eilean so, *Hong Kong*, tha muinntir China ri son mhuillion agus dà cheud mìle punnd Sasunnach a dhiol do Bhreatunn chum costas a' chogaidh a phàigheadh. Chitear ciamar thig a' chùis so gu crìch—ach air 'ar son-ne féin 'se ar n-amharus gu'n d' fhuair muinntir China air fuaradh air muinntir Shasunn, agus gu 'n d' rinn sinn socruchadh triu as nach ruig sinn a leas a bhi bòsdail.

Ciamar tha bun na h-iorghuill uile, 'se sin malairt an *Opium*, ri bhi o'n am so mach, cha 'n eil iad ag ionseadh dhuinn. Ma dh' fhàgadh a' chùis so gun socruchadh, cha'n fhada gus am bi an dà rioghachd mhór so am badaibh a chéile. Tha sìth math do ghnàth, ach o'n a thachair dhoibh idir tòiseachadh air cogadh, bu chòir dhoibh gach cùis-aimhreit a thoirt as an rathad.

GEARR DHÀN DO'N GHAOITH.

“Tha 'ghaoth seideadh far an àill leatha.”

O! thusa fein a shiubhlas luath,
Bho Dheas gu Tuath, bho Ear gu Iar;
Is coingeis leat tìr-mór no cuan,
O! 'Ghaoth nam buadh, cia as do thrìall?

Ri fuaim do chois-cheum ghluais gach craobh,
A' deanamh aoraidh dhuit mar Dhia;
Chaidh luingeis rioghail air an taobh,
'S bhac tonpan baobh & fiath nan ian!

Do chuairt ge fad' i air an t-saogh'l,
 Gu saor a' séideadh mar do mhiann,
 Do dhachaidh cha'n fhiosrach do dhaoin;
 'S cha 'n fhacas leotha t'aogasg riamh!
 Uair eile thig thu'n cogar caomh,
 'Toirt cridh' do'n raon a shearg le fiamh,
 Nis dùisg gach ribheid, le ceòl caoin!
 Tog iolach naomh, gach geug 's gach sliabh!
 'S ann ceart mar so tha'n Spiorad Naomh,
 A' ruith mar ghaoth bho'n Ear gu'n Iar;
 A thoradh chi sinn air gach taobh,
 Tha 'sblighe saor, có 'chuir ris arian?

MACTALLA.

Eilean Chola.

A' CHUAIRT-SHAMHRAIDH.

(O'n "Fhìlèidh" le Seumas Munro.)

Fonn—"S i sìd an deoch mhilis," &c.

Hug óro, mo leannan,
 Thig mar-rium air chuairt
 Do dh-ùr-choill' a' bharraich
 'S an tathaich a' chuach;
 Hug óro, mo leannan,
 Thig mar-rium air chuairt.

Tha gruaman a' Gheamhraidh
 Iar fàgail nam beannta,
 'S e 'sruth anna gach alldan
 'Nà dheann-ruich a-nnas.

Hug, &c.

Tha sodunn nan eléibhtean
 A' dèarrsadh gu céutach;
 'S na lusana péucach
 Ag éirigh le buaidh.

Hug, &c.

Tha Samhradh an òr-chuil
 A' riaghladh le mòr-chuie,
 'S an saoghal ri sòlas
 Gu'n d' fhéigair e 'm fanchd.

Hug, &c.

Na h-òin 's iad ri coireal
 Feadh ghrianan na coille,
 'S na còbhraichean soilleur
 'Cur loinn' air gach brusich.

Hug, &c.

Tha 'ghrian fèadh nan glaseagan
Gormanach, fàsgach,
'S gu'm b'aoibhinn bhi leatse
A' dearc' air an anuagh!

Hug, &c.

'S do shnuagh féin cho greannor
Ri gàire an t-Samhraidh
Fèadh fhliùran a' dannsadh
'S na gleannata mu'n cuairt!

Hug, &c.

O! tiugainn, a leannain,
Do choille nam meangan,
'S gu'n ùraich sinn gealladh
'Bhi tairis gu buan.

Hug, &c.

SGEUL BEAG MU DHIADHAIR AINMEIL, DEÒRSA WHITFIELD.

Bha 'n duine so ainmeil 'na latha 's 'na lùn féin. Bha e 'na mheadhon fo làimh Dhé chum móran maith a dheanamh chum peacaich a dhùsgadh o'n suain, agus móran a tharruing chum Dhé, agus chum chàran a thoirt do nithe sìorruidh.

Thachair do 'n daine mhath so bhi son uair ann an Albuinn, agus bha e ann an Dun-éideann, far an do ghabh iad ris le mòr thlachd, agus furan eridheil; bha na mìltean as a dhéigh, 'ga lean-tainn o àite gu h-àite far an robh e a' searmonachadh. Bha air umiribh fèadh mìle 'ga éisdeachd, agus bha guth aige leis an cluinn-eadh iad uile e. Bha e 'n Dun-éideann 'nuair a bha duine bochd a rinn murt gu bhi air a chrochadh, agus chaidh *Whitfield* do 'n àite 'n robh e ri tachairt, a thoirt fa 'near an dòigh air an giùlain-eadh, an sluagh iad féin. Chunnais móran e a dh' aithnich e, agus chuir e iongas orra fhaicinn san àite sin air a leithid do chòmhdhail. Air an la-màireach shearmonaich e do shluagh anabharrach mòr air blàr dlùth do 'n bhaile; bha sluagh do-àireamh a mach air an latha sin g'a éisdeachd. Labhair e rintha mu 'n duine thruagh a chuireadh gu bàs air a' chroich air an là-dé "Chaidh mi mach air an là sin" ars' ean, "a dh' amhar coslas muinntir na h-Alba air a leithid sin do chòmhdhail, a dh' fheuchainn ciamar a ghiùl-laineadh iad iad féin, agus da riribh," ars' ean, "bha mi làn, thoilichte le 'n giùlan agus le 'n coslas. Thug an dòigh "ars ean, "air na ghiùlain iad iad féin deagh bharail domh air an cridbeachan agus air an aignibh: Chunnais mi coslas truais agus iochd anns gach sodann, mulad agus comh-fhalangas air aghaidh gach neach, gu h-àraid" ars' ean "nuair a bha àm a' bhàis dlùth. Nuair thig e an nàpaiginn a làimh, agus a thuit am bord air an robh e seasamh, 's a bha e crochte eadar athar agus talamh san

spairn mu dheireadh, air leam" arsa' esan, "gu 'n cuala mi aon osna mhòr o gach neach a bha san làthair. Cha 'n fhaca mi," arsa' esan, "sùil air nach robh deur; thionndaidh gach duine sa' choimhthional mhòr so air falbh an sùilean, agus is gann gu 'n robh sùil tioram 'nam measg gu léir. Bha" arsa' esan, "na deòir sin priseil, agus cha leigear air d'chuimhn iad. Ol" arsa' esan 's e togail a ghuth, "cha 'n ann mar sin a thachair 'nuair a chuireadh Iosa Criosd gu bàs air a' chrann-cheusda. An àite bròn no gul 's ann a rinn sluagh nan Iùdhach gàirdeachas, rinn iad uaill 'na fhulangas, rinn iad sgeig agus magadh air le briathraibh bu ghéire na 'n domblas, agus am fion geur a thug iad dhà r'a òl. Cha do thionndaidh a h-aon do na mìtibh a bha 'g amharc airsan air falbh a cheann, seadh eadhon a h-aon san àm anns na thilg e an deò. Tha mi am mearachd" arsa' esan "bha a h-aon ann a thionndaidh air falbh a gnùis, a dhiùlt amharc air gnìomh co uamhasach—a' ghrian ghloirmhor ud shuas," arsa' esan 's e togail a làmh 's ag amharc suas 'ionnsuidh na gréine bha snàmh gu glòrmhor os a cheann, "an solus àghmhor glòrmhor ud, thainig smal air a ghnùis fhlatthail, agus dh' imich e air aghaidh ann an dorchadas uamhasach!" Bha e car tamuill 'na thòd —cha robh cridhe nach d' fhairich e—cha robh sùil nach d'aidich e —thog an sluagh mòr an osna thróm o dhoimhne an cridheachan, agus chaidh an duine naomh air aghaidh.

Bha cuid do na daoine b' urramaichte san dùthaich a' leantuin ann duine so o àite gu h-àite. Bha bràthair do mhinistear urramaichte bha san àm sin an Dun-éideann, a lean e o àite gu h-àite, sean oifigeach ainmeil, duine saoi bhir aig an robh fonn a's fearann, agus a bha air an àm sin a' cur chraobh air an oighreachd a bhuineadh dha, a' togail ghàraidhnean agus a' deanamh dhigean. Cha robh àite rachadh *Whitfield* nach leanadh an duine so e; cha robh a bhràthair am ministear uile gu léir toilichte le so, agus labhair e ris an cuideachd aon latha, 'ga chronachadh airson a bhi leantuin ministear fuadain cosmhuil ri *Whitfield*. "Innis domh" arsa' esan, "ciod tha toirt ort a 'bhi'ga leantuin? Nach 'eil mise 'searmonachadh a h-uile latha co math ris-san? c' arson nach 'eil thu a' fuireach san eaglais agamsa mar a b' àbhaist duit?" "Mà, a bhràthair ghràdhaich," arsa' esan, "innsidh mi sin duit. Tha thusa gun teagamh air bith a'd dheagh sgoilear, a'd dhuine tapaidh ionnauichte foghlumte; ach 'nuair tha mi suidhe 'gad éisdeachd-sa, tha mi a' cur chraobh, a' togail thighean, a' deanamh dhigean, gun stad gun tàmh—ach a thricead 's a chuala mi *Whitfield* cha do leig e leam craobh a chur, no clach a leagail, no dig a chladhach riamh. A dh' aindeoin mo chridhe, cha 'n urrainn domh dol a null no nall o'n aire shuidhichte a ghabhail do na h-uile facall tha 'tighin o 'bheul; cha d' thug mi riabh fhathast," arsa' esan, "sùil air m' uaireadair fhad 's a bha mi ag éisdeachd *Whitfield*; ach, a bhràthair 's minic a shaoil mi gu 'n do stad m' uaireadair gu buileach fhad's a bha thusa searmonachadh." Cha d' thuirt a bhràthair facall tuille ris mu dhol as déigh *Whitfield*.

“S CAM 'S IS DIREACH AN LAGH.”

A Chnairteir Uiseil,

Cha 'n 'eil teagamb nach faca sibh anns na Pàipears'-naigheachd bho cheann, a nis, mu thuairream dà mbios, mu Ghael gaada, Niall Mac Illeain : a fhuair mar bhinn ann an Glascho, a chur thar chuan mar thràill re uille làithean a bheatha, arson buille thoirt do fhear a rinn suas ris air an rathad-mhór san o'che arson sàbaid, agus a fhuair bàs beagan làithean 'na dhéigh.

Arson nan Gael gu leir, agus arson a chàirdean gu sònruichte, co cia air bith àit' am bheil iad, 's math an 'naigheachd gu'n do ghiorraich a' Bhan righ'n a bhinn gu ceithir bliadhn' deug. Tha'n sluagh a tha eòlach air a' chùis am barail gu 'n robh Niall tur neò-chiontach : tha 'chùis coltach nach h-e 'bhual am buille idir ach fear eile 'bha leis, agus a theich o cheartas ; agus cuid eile their, ged a b'è 'bhuaileadh nach robh e'n aghaidh an lagh e fein a dhìon. Bha mis' an éisdeachd na denchainn air là mór na chirte, agus 's e mo bheachd nach d' fhuair e ceartas :—Cha robh de fhianuisean, 'na aghaidh ach balach beag, aois sheachd bliadhna mac an fhir a theich, agus a mhàthair (mu nach abair sinn a bheag) agus bràthair an fhir a dh'eug.

Bha Bàilleanaich Ghlascho cho cinnteach gu'n robh e neo-chiontach 's gu 'n do sgrìobh iad 'na fhàbhar ; bha'n luchd-mòid cho dearbhta an dèigh dha' bhinn fhaotainn, 's gu'n do sgrìobh iad 'na fhàbhar—bha 'n t-Olla Macleòid an Glascho cho cinnteach gu'n robh e neo-chiontach 's gu'n deach e far an robh e ann an Lunnuinn—gu'n do chrath e 'làmh, agus gu'n d' thug e òr dha ; ni 'nuair chunnaic na h-oifigich air an robh a chùram, a chuir ioghnadh orra.

A dh' aon fhocal cha 'n 'eil teagamh agam fein nach h'e so ni's fearr a thainig an rathad Nèill mhath a chunnaic e riamh—taing do Mhacleòid caraid nan Gàel ! gheibh e saor a thiota ach air a shon so faiceadh Gaeil eile an cunnart a tha ann a bhi mach feadh na h-o'che ; agus sin ann an companas nan amadan, agus foghlumadh iad gliocas.

'S mise ler cead

L. M'L.

EIRINN AGUS SAGART MATTHEWS.”

THA barrachd sìth agus suaimhneis sa' chearn so do'n rioghachd na bh' ann o chionn ioma bliadhna.

Cha'n eil teagamh air bith nach 'eil Comunn na làn stuamachd, no mar deir iad sa' Bheurla, *Total Abstinence Society*, a' deanamh mòran maith. Theagamh nach do thachair 'nar latha 's 'nar linn ni is clèntiche na soirbheachadh a' chomuinn so. Cha robh dùth-aich san Roinn-Eòrpa anns an robh uiread mhisg agus aimbreit, a's tuasaid 's gach seòrsa do dh' aimlisg am measg dhaoine 's a bha ann an Eirinn. Cha robh coinneamh no cuideachd a b' urrainn cruinneachadh nach robh misg a's iorghuill, agus gu tric murt a's

marbhadh 'nam measg. Ciod air bith bu nàdur do'n chruinneachadh, cia dhiùbh bu phòsadh no baisteadh, no faire nam marbh, no tòrradh, féill no trasg, di-dòmhnuidh no di-luain, bha deoch a's daorach a's trod a's tuasaid 'na lorg. Cha b' urrainn do leth dusan duine dol a stigh do thigh-òsd gun an daorach a bhi orra mun tigeadh iad a mach, ma bha aca do dh' airgiod no do chreideas na dheanadh e. Cha b' urrainn féill mhór no margadh a bhi ann an àit air bith gun saighdearan a bhi ann, a chum an sluagh a chumail o chéile mharbhadh, ach a nìs chaidh e o so; tha comunn stuama air a shuidheachadh anns gach cearn do dh-Eirinn, anns gach baile agus àite; 'se sin comunn do dhaoine tha 'tighin fo ghealladh nach cuir iad deur do spiorad no do dheoch làidir do sheors' air bith, fion no leann, 'nam beul, mur faic lighiche gum bi so feumail air son an slàinte. Thainig so mu'n cuaisit air dhòigh is airidh air 'innseadh, le saothair aon duine, Sagart eudmhor ris an canar *Matthew*. Tha air an àm os ceann dà mhuillion gu leth do dhaoine sa' chomunn so, a sguir gu buileach do'n òl, nach gabh deur air chor air bith, agus anns an àireamh mhór so, 's gann gu bheil leth dusan r'a fhaotainn a bhrìst an gealladh. Tha so 'na chuis-iongantais co mór 's a chuala sinn riabh; tha 'n obair a' dol air a h-aghaidh o chionn trì no ceithir a bhliadhnaichean; dhùineadh e h-uile tigh-òsd ann an cuid a chearnabh; agus faodar sinbhal tro' chuid mhór do dh' Eirinn agus gun duine air mhisg fhaicinn. Air féill mhór a bha ann am Baile-na-slò, an fhéill is mò ann an Eirinn uile, cha robh ach ochd galain uisgebbheatha air òl air a' bhliadhna so, far an robh eadar 800 agus 1000 galan air òl am bitheantas gach bliadhna roimhe so.

Feuchaidh sinn barrachd cùntais a thoirt mu'n chùis so san àit àireamh. Cha 'n eil e comasach a leithid so do dh-eachdraidh a chluinntinn gun sòlas. Soirbheachadh leis an t-sagart chòir— buaidh a's piseach air! 'Se so dùrachd ar cridhe.

NA MORTAIREAN EIRIONNACH.

Shuidh ard-mhòd nam Mortairean dearga sa' bhaile so, toiseach na seachdain a chaidh seachad. Air di-haoine-sa chaidh, dh' fheneadh triùir Eirionnach a bha 'g obair air an t-slighe iarainn, air son mort co namhasach 's a bha riabh 'nar dùthaich, 'S ann mar trì mille do Ghlascha a thachair so, ann an sgìreachd Chadair. Bha duine d' am b' ainm *Green*, a bha mar fhear-coimhid thairis orrasan a bha 'g obair san àite; 'b Eirionnach a bh' anns na h-oibrichean uile, ach bu Shasunnach *Green*. Cha robh an duine so, *Green*, ach air a chur thairis orra latha no dha romh àm a bhàis. Bha Eirionnach d' am b' ainm *Dennis Doolan* nach robh a' còrdadh ri *Green*, no a' deanamh na h-oibre ris na chuireadh e, mar bu chòir da. Thug *Green* a chead da, phàigh e a thuasadal san annoch, agus thuirt e ris gun tighin air ais tuille. Dhùisg so corraich an duine bhaire so, agus chuir e roimhe dìoghaltas a dheanamh air. Chuir e so an cèill do Eirion-

naich eile bha 'faireach san sòn tigh ris; chuir iad an comhairle r' a chèile, agus 'se thainig as gu'n deachaidh trìuir dhiubh mach air an la-màireach, muu robh e soilleir, an coinneamh *Green*, mar bha e 'tighin a dh' ionnsaidh na h-oibre. Thug fear dhiubh leis iarann-teallaich, no *poker*, mar theirear sa' Bheurla, a bhuineadh do 'n tigh anns an robh iad a' tuineachadh; agus thug fear eile dhiubh leis gād iarunn as a' cheardaich. Thainig *Doonan* air cùlaobh *Green*, agus buaillear e sa' cheann leis an rong iarunn so, agus spadar gu làr e. Leum an dithis eile an sin air, bhail agus bhreab iad e, gus an d' fhàg iad e, do réir coltais, gun deò. Theich *Doonan* air a' cheart àm, agus an dithis eile air an la-màireach. Chaoibail *Green* leth-uair an uaireadair an déigh dhoibh fhàgail. Cha do labhair e diog; gbiùlaineadh dhachaidh 'na chorp e do thigh 'athar, a dh' fhàg e tiota beag roimhe sin gu slàn fallain.

Chaidh an ruaig air tòir nan Eirionnach; spiol iad leò uaireadair an duine 'mhurt iad; agus o àite gu h-àite, Iorgaicheadh iad, gus an d' fhuaradh greim orra. Thugadh do Glaschu iad, dh' fheuchadh iad mu choinneamh nam morairean, agus thugadh blian a' bhàis a mach 'ann aghaidh.

Mort uile gu léir 'na b' uamhasaiche, cha do thachair an àit air bith; agus 's e 'chuid a's eagalaiche gu 'n robh móran do na h-Eirionnaich eile sig an robh fìos gu 'n robh se ri tachairt, móran a bha dlàth do 'n àit air an àm, agus gidheadh cha do ghlasais iad céum no làmh chum a bhacail! Bha iad co suarrach mu 'dhéibhinne 's ged ba mhadadh eutheich a chaidh a' bheind *Doonan* agus a chompanaich a mach chum a spadadh! Tha iad so ri bhi air an crochadh air a' lèmh là do 'n mhios so, dlàth do 'n àite far an do thachair am mort. Gu 'n deanadh Dia trècair air an anmaman!

'S cianail r' a smuainteachadh mar tha na h-Eirionnaich a nis a' fàotainn na h-uile h-obair san rìoghachd, agus na Gàidheil bhochda cheannalta, air am fudach do thiribh céin. Bidh se 'na chruaidh-ghearrain agus dhuilgheadais 'nuair a bhios e tuille 's annoch.

Air dhuinn a bhi labhairt air mort, 'se ar bairil gu 'n robh am mort a chuireadh an guioinn san taobh-tuath, ann an Caocan-dò, le Pàruig Camron a bha air fhunchainn fa chomhair nam morairean dearga ann an Ionbhar-nis, 'na mhort co grànda, co uambarra 's a b' urrainnear a smuainteachadh; 'athair-céile féin a spadadh air an rathad-mhór, agus an sin a thilgeadh san abhunn le cloich mu 'amhuich! Tha nì-eigian ann co sgreabhail, eagalach, oillteil 's a b' urrainn tachairt.

Ciamar mach d' fhuaradh so 'na mhort, agus nach d' thainig blian a' bhàis a mach 'na aghaidh, tha e duilich a thuigsinn.

AN LONG MHOR SMUID, AM PRESIDENT.

Tha fàth 'eagail nach cluinnear tuille mu thimcheall na luings mòire so. Dh' fhàg i America nis o chionn fhada. Thainig soith-each agus soitheach a stigh, agus cha 'n eil chàntas air bith oirre. Tha e comasach gu 'n d' thug i Innean na h-aird-an iar oirre; cluinnear ann an latha no dha ma thachair se; ach air an àm tha fàth imcheist mhóir. Cha 'n eil teagamh nach robh stoirm choimheach

ann fad thrl làithean an déigh dhi seòladh. Tha cuid air bharail gu 'n deachaidh an acuinn iaruiun air aimhreit, gu 'n do bhrist i, agus gun chomas air a càramh, gu'n do chaill i a croinn 's a siùil, agus gu bheil i nis, mur deachaidh i fodha, air faondra cuain, gun chomas aig na daoine mi-fhortanach tha innte a stiùradh aon taobh no taobh eile, ach air an 'udal sìos no suas am mèinn gach sruth agus soirbheis a thig 'nan carabh. Ged tha a' bharail so glé choltach, cha 'n eil ann am fear is urrainn innse ciod is staid doibh air an àm; ach tha iad ag iomradh air bàta-emùid a chur a mach a dh' aon obair g'a sireadh, mur cluinn iad mu 'dèibhinn an ceann bheagan làithean. Bha i 'na bàta anabharrach mór eireachdail, agus a réir gach cùnnais, chòsdadh i os ceann leth-cheud mìle punnd Sasunnach.

AM BRU-DHEARG A' GABHAIL FASGAIDH O'N DOININN.

EòINEIN' bhig bhòidheich! cia aoibhneach ait a tha thu ann an ain, a' suidhe agus a' seinn, agus a' togail gach criomaig bhig a tha thu 'factainn air an làr, gun fhios agad c' àite 'bheil thu, no c' àite 'm faigh thu an àth lòn, agus 'nuair thig an t-ànmoch cha 'n eil agad ach do leaba iarraidh anns a' cheud phreas a thig ann ad rathad, far, maith-dhaoite 'bheil an neas no an cat-fiadhaich no 'n t-seabhag a' feitheamh air do mhilleadh! Tha mi 'gabhail nàire, mise le pailteas a'm thigh, le m' ghealbhan cridheil, sunndach, fàsghadh agam o'n doininn, mo leaba sheasgair bhliath, agus a dh' aindeoin so uile mi ri gearan, fo iomaguin, fo imcheist, gu 'tròm, muladach, bochd, brònach. Nam bithinn coltach riutaa, eòin bhig bhòidheich, air allaban gun tigh gun dachaidh, gun fhios c' àite 'm faighinn mo lòn maidne no m' àite tàimh san oidhche, cia truagh a bhithinn! Cha togainn òran mar tha thusa 'deanamh. Cò stiùr an so thu, a choigrich bhig? 'S cinnteach mi gur h-e freasda! Dhé, a shearmonachadh dhòmhsa, chum mo theasgag agus mo chronachadh. Agadsa cha 'n eil tuigse no riasan as a' bheil mise co-bòdail; cha robh thu ann an sgoil—cha d' fhuair thu do theasgag; ach thug Dia dhuit tuigse. Seinn t' òran laoghach, eòinein bhig—cha bhean mi dhuit—gabh do thàmh an nochd san t-seòmar so—'se do bheatha—'s 'nuair thig a' mhaduinn leigidh mi a mach thu air feadh an t-saoghail.

“Amhaircibh air eunlaith an athair, oir cha chuir iad sìol, agus cha bhuain iad, agus cha chruinnich iad ann an saibhlibh; gidheadh tha ar n-Athair nàmhaidh 'g am beathachadh. Nach fèarr sibhsé gu mór na iadsan?”

A' PHARLAMAID.

Do réir coslais tha mòd mòr no rioghachd go bhi air a dhùnadh, agus Parlamaid ùr go bhi air a gairm. Mur tachair so ann an latha no dha, 's éiginn gu'n dealaich a Bhan-rìghinn riasan a bha air ceann na cùise a nis o cheann ùine fhada.

Chaidh an ceòl air feadh na sìdhle orrasan a bha 'nan luchd-comh-

airle dhi. Dh-fheuch iad lagh ùr a dheanamb o cheann oidhche no dha a thaobh na h-Eirinn, ach dh-fhairslich a' chùis orra; bha h-aon thar fhichead a bharrachd 'n an aghaidh na bha air an son. Do rèir cleachdadh na Parlamaid anns na h-amannan a chaidh seachad, bu chòir do so thoirt orra dealachadh ri 'n àiteachan, agus a chomh-airleachadh do 'n Bhan-rìghinn feadhain eile a thaghadh: Ach tha e dùilich a ràdh cuid a ni iad; mo tha e 'nan comas fùireach a stigh a nàdurra dhoibh an oidhirp a thoirt. Is leisg le daoine aiteachan maith, seasgair, tarbhadh, a chur dhiùbh, ma tha idir 'nan comas an comail; ach 'se air barail gur eiginn gu 'm bi atharrachadh a thaobh-eiginn ann, gum bi an Rìdire urramaichte *Peel* 's a chairdean air an cur thairis air gnothuichean na dùthcha gun dàil air neo gu 'n sgaoil a' Bhan-rìghinn a' Pharlamaid.

'Se 's dòcha gu 'n sgaoil i a' Pharlamaid, 's gu'n gairm i air an dùth-aich a h-aon eile thaghadh. Mo thachras so faodaidh luchd nan tighean-dèda, na piobairean, na sgrìobhaichean, na maoir 's na Baillidhnean a bhi bogadh nan gad; cha 'n eil latha na h-aimebreit fad air falbh. Bithidh cùntas air a' chùis am màireach no 'nearbha ach 's éiginn do 'n Chusairtear so chur a nochd ro 'n chlà chum a latha fein a sheasamh.

FOCAL SAN DEALACHADH.

Fhuair sinn an litir thuigseach phongail a chuir Mr Iain MacNèill á *Charlotte Town* ann an eilean Phrionns' Iomhair no *Prince Edward's Island*, d'ar n-ionnsuidh, agus na sèa puinnnd Shasunnach a' bha innte mar phris cuid do na Cuairtearan tha e 'reic air arson.

'S ro-dhuilich leinn nach 'eil e 'nar comas cuid diubh a chur an nasgaidh chum ar cairdean ann an America; ach so ni nach urrainn duinn a dheanamh. Bha cuid air an cur a mach an nasgaidh feadh Gàidhealtachd na h-Alba, ach cha b' ann leinne, ach le daoine-uaisle ann an Lunnainn. Chuala sinn gu 'n robh cuid ann an eilean Phrionns' Iomhair agus ann an àiteachan eile sna cearna sin, a' amuainteachadh gum bu chòir dhoibhsan fhaotainn an nasgaidh. Maraon b' fhèarr leinn gu robh so 'nar comas.

'S ann le fìor dhuilgheadas a fhuair sinn a mach, an dèigh dha bhi tuille 's anmoch a leasachadh, gu'n deach pàirt do 'n àireamh mu dheireadh a mach air dhòigh chearbaich, aon duilleag far am bu chòir do dhuilleig eile bhi, le coire muinntir a' chlà-dhualaidh. 'Se b' aobhar dha so a' chabhbhag a bh' orra chum a chur air falbh do America le luing a bha falbh á *Liverpool* dà latha 'na dhéigh sin. B' éiginn am pasgadh a suas gun na duilleagan a bhi 'nan àite fein, no a' leantuin a chèile mar bu chòir dhoibh, 'nuair fhuaradh a mach am mearachd so, cha robh ùine air a leasachadh gu h-àraidh o nach robh feadhain eile againn stampete, 's e sin feadhain a b' urrainn duinn a chur leis a' phost:—Ach fenehaidh sinn an cur a nùnn fo chàram cuid do chairdean tha againn anns na h-àiteachan sin, feadhain eile 'n àite na feadhach cearbach a dh' fhalbh. Chuir a' chùis so anabharra doilichinn oirnn—tha sinn ag iarraidh maithenais air ar cairdean dealasach ann an America, agus a' gealltainn nach tachair an ni ceudna a rithist.

Fhuair sinn litir chàrdeil Mhr Iain Stiùbhart ministear Baile nuadh Ghlaschu ann am Pictou, America. Mìle taing dhàsan agus d'a bhràthairean suairce! Tha sinn da rìribh 'na chomain. Cha 'n eil clèir 'nar dùthaich fein, air feadh na Gàidhealtachd uile, a rinn uiread air ar son ri clèir *No va Scotia*.

Tha CUAIRTEAR NAN GLEANN air son na bhliadhna chaidh seachad, a nis air a chur r'a chèile agus air a cheangal suas mar aon leabhar, agus r'a reic leòsan a tha 'ga chur a mach. Cha 'n eil a nis ach fìor bheagan diubh ira fhaotainn agus iadsan leis am mail an ceannach, mar a's tràithe chuireas a'd fìos orra 's ann a's fèarr.

TRATHAN NA GEALAICHE.

Mios A' MHÀIGHE, 1841.

Solus làn air a' 5^{mh} là.

Ceithreamh na h-earra-dhùibh air an 13 là.

Solus ùr air an 20^{mh} là.

A' cheud cheithreamh air an 27 là.

MARGAIDHNEAN.

Mairteoil, 6, 7, 8, 9, agus 10 sgillean am pùnd.

Muiletoil 8 sgillean.

Laoigheoil 3½ agus 4 sgillean.

Muiceoil 6 agus 7 sgillean.

Buillionn nan 4 pùnd 7 agus 10 sgillean.

Min-choirce 21 agus 22 sgillean a' chlach.

Buntàta 4 agus 5½ sgillean a' chlach.

Im-ùr 14 sgillean am pùnd.

Im sailte 12 agus 13 sgillean.

Uighean chearc 6 agus 7 sgillean an dusan.

Uighean thunnag, sgillinn na's daoire na sin.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

68, ARCADE

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; Aberdeen: George King; Dingwall: A. Keith; Dornoch: Wm. Munro; Thurso: Mrs Russell; Inverness: J. Bain, & Co.; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Paisley: A. Gardner; Greenock: A. M'Pher; Grantown: A. Cumming; Abernethy: D. Gordon; Dunkeld: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balachulish: J. M'Innis; Lochgilphead: N. Gillies; Fortwilliam: Lachlan Cameron, writer; Laggan: J. M'Pherson; Port Ellen, Islay: D. Hunter; Portmahaven: Norman M'Lean; Kilchoman: Angus M'Leod; Strontain: D. Cameron; Tirovan, Mull: John M'Donald; Camdor, Nairn: J. Robertson; Ballendalloch: James Grant; Pitlochry: D. Robertson; Fortingall: D. Campbell; Weam: J. Menzies; Alness: D. M'Diarmid; Deane: D. M'Diarmid; Laggan: J. M'Pherson; Barra: A. M'Donald, Esq; Ormeau: G. Ross; Tayinloan: A. Sutherland; Glencarradale: J. M'Dougall; South Uist: A. Chisholm; Tullymet: D. Cameron; Callander: P. M'Kinlay; Balquidder: J. Carlton; Dunvegan: D. M'Donald; Carboist: A. Cameron; Glendaruel: D. M'Lean; Fort-Augustus: J. Forbes; Stratherrick: J. Frazer; Kilmorack: J. Rose; Easdale: D. M'Intyre; Nova Scotia: Rev. R. Williamson, Pictou; General Agent for North America, John M'Neil Esq, Charlottetown, Prince Edward's Island.

Edward Khull, Printer to the University, Dunlop Street.

AN LA A CHI 'S NACH FHAIC.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

MÌOS-MEADHOIN AN T-SAMHRAIDH.

AN 16^e ÀIREAMH.]

JUNE 1, 1841.

[PRIS 6 SGILLÈAN.

CONTENTS:—The Prophet's Guard, page 91.—London, Westminster Abbey, 93.—The British Dominions, 98.—Deer Hunt, Longevity of Deer, 100.—Upper Canada, 104.—The Heavenly Bodies, reflections on, 107.—Astronomy, Part III. 109.—The Tomb of The Chisholm, 112.—The Drunkard, 113.—Doolan and Redding, Execution of, 115.—News, Parliament, The General Assembly, The President Steamer, Death of General Harrison, 117.—To Correspondents, 119.—Phases of the Moon, 120.—Markets, 120.

FREICEADAN AN FHAIDH.

SGEUL AIR SON ÒGRIDH NA Gàidhealtachd.

BHA an òg-mhaduinn a' bristeadh air an t-saoghal, cha b' ann le eadar-sholas fann agus doilleir, le ceotharaich uisge, agus neòil dhubha dhercha 'siubhal air falbh, agus ciar imeachd na h-oidhche a' gabhail seachad gu h-athaiseach, mar thachras gu tric san dùthach so; ach bha a' mhaduinn a' bristeadh air an t-saoghal mar is àbhaist ann an tìr na h-aird-an-ear, gu h-obunn, gu soilleir, gu grianach, gu h-àillidh. Theich an dorchadas gu grad, cha robh leud na boise do neul r'a fhaicinn san iarmailt, agus dh' éirich a' ghrian mhòr gu h-uaibhreach glòrmhor ri uchdach nan spéur, a' deanamh gàirdeachais 'na neart. Dhùisg sluagh a' bhàile bhig d'am b'ainm Dothan, gu beatha, gu deanadas agus gu saothair.—Thilgeadh fosgailte gach doras;—thug cuid orra gu mullach nan tighean, agus chitheadh an sin iad ri urnuigh, air neo a' seanachas agus a' conaltradh r'a chéile—ach bha 'chuid bu lionmhoire 'nan deann-ruith chum an obair a chur air aghaidh mun tigeadh an latha gu làn-theas. Bha mòran a' siubhal a dh' ionnsuidh nam fuaran a tharruing uisge 'nan soithichibh, agus a' giùlan nan cuinneagan làna dhachaidh air an guailibh.

VOL. II. No. XVI.

E

Ach ciod è an sealladh a tha 'm fear ud agus an fear ud eile a lèursainn, air a' bheil iad a' beachdachadh le geur-mhothuchadh, agus tha a' dùsgadh an iongantais co mòr? Chì mi h-uile fear ag amharc suas chum an t-slàibh gu h-ard osceann a' bhaile! Tha fear agus fear a' tionail; tha a' bhuidheann a' meudachadh—tha nìs sluagh mòr cruinn, agus a h-uile sùil ris an t-sliabh—Sheas iadsan a bha a' siubhal far an robh iad—iadsan a bha 'giùlan an uisge, leig iad an soithichean air an t-sràid, agus sheas iad ag amharc suas chum na beinne.—Faic iadsan a th' aig an tobar, tha an t-uisge 'ruith thairis air beul shoithichean a bha loma-làn o chionn fhada, ach cha'n eil a h-aon 'gan togail! Ciod è an sealladh tha r'a fhaicinn air a' bheinn, a tha mar so a' dùsgadh iongantais co mòr, agus air a' bheil gach sùil suidhichte?—Tha an sliabh làn do dhaoine fo airm—thainig cuid diubb ann feadh na h-oidhche, chruinnich iad ann gun fhios, am feadh 's a bha muinntir a' bhaile-mhóir 'nan suain—agus dìreach mar ched dòmhail a dh' éirich o'n chuan mhór, agus a dh' iadh a suas gu h-athaiseach mu bhroilleach na beinne, tha an sluagh ud fo airm an déigh am baile a chuartaichadh—Amhairc mar is àill leat, deas no tuath, an ear no 'n air, tha gathan na gréine a' deàrrsadh air an sleaghan geura, air an sgiathan loinnearach, agus air an claidhean sgaitheach. Tha carbadan cogaidh làn do dhaoine air an éideadh le làirichean iarunn agus clogaidean àrd, air an ais 's air an aghart, air mhire-chatha, o cheann gu ceann do 'n fheachd lìonmhor.

Cò iad am feachd mòr a bha mar so a' cuartaichadh a' bhaile? 'Si so a' cheist tha 'm beul a h-uile fir—ach cha robh neach air bith deònach air an fhirinn aideachadh, gum bu naimhdean iad, agus gu 'n do chuartaich iad am baile chum a sgrios. Cha robh e comasach so a chleith na b' fhaide. Thainig oiteag ghaoithe a sgaoil a mach a' bhratach o'n chrann—bha i nìs a' snàmh san t-soirbheas, agus chunnacas gum b'i bratach an naimhdean a bh' innte. " 'S iad ar naimhdean a th'ann!" arsa gach aon, "ar naimhdean guineach an-ìochdmhor, 's iad na Sirianaich a th' ann, air tighiu a nuas an aghaidh sluaigh Israeil!"—Ach c' arson a chuartaich iad am baile beag so?—C'arson nach do thòisich iad an aghaidh aon do na bailte-móra?—C'arson nach deach iad a mach an aghaidh Ierusalem no Iericho?—C'arson a thug iad a' cheud deuchainn an aghaidh a' bhaile bhiig so?

An sin sheas duine colgarra, gruamach, duaichni suas, neach air nach robh engal Dé, no suim do mhuinntir Dhé, agus mar so labhair e. " 'S ann do bhrìgh gu bheil Elisa a chòmhnuidh ann an so a thainig feachd Shiria nuas 'nar n-aghaidh. Dh' innie Elisa" ar' esan, "do rìgh Israeil na bha dol air aghaidh am meag nan Sirianach, agus uime sin tha iad air teachd chum am baile anns a' bheil an duine so a sgrios; agus thig milleadh agus bàs oirne agus air ar mnathan agus air ar leanaban: nìtear spùinneadh air a' bhaile, thig sgrios buileach air, agus air na bheil ann; agus bidh sinn 'nar tràillean aig rìgh Asiria. B'e so do ghnàth mo bharail, nach feudadh rath no beannachadh no piseach, a bhi 'n lorg an duine so Elisa."

'Nuair chuala 'n sluagh so, bha iad fo chorruike mhóir an aghaidh *Elisa*, oir chaoil iad gur h-è thug an cunart so air a' bhaile, agus gun b'è ceann-aoibhair gach call agus agries a bha 'tighin orra.

Air an àm so dh' fhoisgail dorus eile, agus b'è sin dorus an fhàidh *Elisa*.—Thainig òglach an fhàidh a mach le 'chuinneagabb air a ghuaillibh a' dhol a dh' iarraidh uisge. Ghabh e iongantas 'nuair chunnaic e an sluagh cruinn, agus dhlùthaich e orra, a dh' fheòraich ciod air an robh iad a' dlùth-bheachdachadh co dian. B' fhuasad' fhaicinn gu'n robh ni-eiginn a' cur imcheist agus eagal orra—ach ciod è cha robh fies aige, agus bha 'mhiann air fhicarachadh. 'S gann a labhradh a h-aon diubh ris—dh' amhairc iad air le feirg agus le tàir. “So” ars' iadsan, “a h-aon diubh, 's fèarr dhuinn a thoirt thairis do làmhnan nan Asiriamach, agus sinn féin a thèarnadh.”

Chuir so mòran iongatais air an duine—cha b' urrainn da a thuigsinn cionnas a bha iad fo fheirg an aghaidh an Fhàidh. Bha an Fàidh iochdmhor seirceil, caoimhneil, truacanto; cha do dhiùlt e sochair riamh a dheanamh do dhuine thainig g'a iarraidh. Cionnas, matà, a bha ead a nis fo fheirg d' a thaobh? Ann an ùine gheirid thuig e ciod a bha 'cur eagal orra: chunnaic e am feachd mòr a bha 'cuartachadh a' bhaile. Ghabh esan mar an ceudna, eagal, agus chliag a chridhe an taobh a stigh dheth. 'S gann a bha fies aige ciod bu chòir dha a dheanamh, cia dhiùbh bu chòir dha falbh no fuireach. Mu dheireadh ghoid e air falbh mar neach fe nàire, gun uiread 's a chuid cuinneagan a lìonadh aig an tobar. Ghabh e dhachaidh chum-tigh an Fhàidh gu tróm-chridheach eagalach, iarguineach. Chaidh e 'stigh do sheòmar an Fhàidh, a' smuainteachadh gu'n robh e fhathasd 'na leabaidh, agus mar bu dòcha, 'na chumh.

Ach bha an duine le Dia air ùiridh, agus bha fies aig an t-seirbhiseach e 'àit an robh e r'a fhaotainn—gu'n robh e, mar bu ghnàth leis, air mullach an tighe a' gairm air ainm an Tighearna Dia a dh' fhair thairis air ré na h-oidhche chaidh seachad, agus a thug air solus na gróine éiridh a rithist air ann an slàinte agus ann an fal-laineachd. Lean e a mhaighetir gu mullach an tighe, agus ann an sin, mar bha fiughair aige, fhuir e an duine le Dia. Bha an seirbhiseach fo bhuairas mòr, air chrith le h-eagal, gun chomas labhairt, a ghlùinean a' bualadh an aghaidh a chèile, an anail 'na uchd, fiamh a' bhàis le oillt air 'aodann;—am fear eile, a mhaighetir, cùin, sàmhach, socrach stòlda, air a ghlùinibh ri ùrnuigh, a làmhnan paisgte, a shùil ri nàmh, a ghuth losal stéigbichte, a' dòrtadh a mach a thaingeachd do Dhia ann an ùrnuigh dhùrachdaich. Ghuidh e agus dh' asluich e Dia le dian-iarratus làidir, gun fhios gu 'n robh duine beò 'ga éisdeachd, gun smuaineachadh gu 'n robh cluas eile ach cluas an Tì àrd agus ghlòrmhoir sin a tha ghnàth foagailte, a' seirt fa' near na bha e 'g ràdh.

Sheas a ghille air a chùl gu glae-neulach, eagalach, gealtach, gun a chridhe bhi aige stad a chur air ùrnuigh an duine naoimh, agus mu dheireadh na stad an duine le Dia. Thionndaidh e agus dh' fheòraich e gu cùin “ciod se a mhic a tha 'cur cùrain ort?” An

sin thuirt an t-òglach, “ O! m’ athair, beachdaich air an t-sliabh” Smuaintich e gu ’n cuiradh an sealladh sin iongantas, agus eagal, agus mùiseag air an Fhàidh mar a chuir e air féin: ach cha ’n ann mar so a bha ’chùis; cha d’ thainig atharrachadh no caochladh air gnùis an Fhàidh—cha do ghabh esan eagal air bith, ni mò a chinn e glasnèulach eagalach. “ C’ arson,” ars esan, “ a tha sud a’ cur fianh ort?” “ ’S ann air do thòir-sa, athair a tha iad, ’s tusa tha ’dhith orra, agus tha droch dhaoine a’ bhaile-mhóir ullamh gu tuiteam ort, agus do thoirt seachad do làmhnan nan Asirianach air a’ cheart àm so. Mar bha mi ’siubhal air feadh sràidean a’ bhaile, dhearc iad orm le sùilibh feargach colgach, agus bhagair iad ann an cainnt eagalach, ag ràdh gur tusa, athair, a thug so orra agus air an cloinn; agus bha eagal orm gum mallaicheadh iad thusa agus Dia Israeil.” Ach cha do chuir so càmpar no uamhas air Elisa—bha e co ciùin, shuidhichte ’s ged nach robh cunnart. “ Na biodh eagal ort,” ars’ esan, “ oir is lìonmhoire iad a tha leinne na iadsan a tha leò-san.” II. Rìgh vi. 16.

Chuir so iongatas mòr air a’ ghille, ach cha do labhair e diog. Cha bu léur dhàsan neach air bith air taobh Elisa; dh’ amhairc e air an làr a’ smuainteachadh leis féin, “ cha’n eil annainn ach dithis, agus tha ar naimhdean lìonmhor treun.”

’S math a bha fios aig an Fhàidh air na smuaintean a bha nis air an dùsgadh ’na inntinn; ghabh e truas dhe—oir bha cridhe an duine naoimh làn do thruacantas. Coma co dhiù, cha d’ thubhairt e a bheag ris, ach rinn e ùrnuigh air a shon, a’ guidhe gum fosgladh Dia a shùilean, agus gu’n saoradh se e o eagal dhaoine. Chuala Dia an ùrnuigh, dh’ fhosgail Dia a shùilean, dh’ amhairc e, agus feuch! bha ’n sliabh làn do dh-eachabh agus do charbadaan teine mu ’n cuairt air Elisa! Bha feachd air muin feachd a suas gu àirde na h-iarmailt, fhad ’s a b’ urrainn sùil an leantuinn, agus iad uile dlùth d’a mhaighstir chum freasdal da agus a dhìon.

Ach cò iad so? cò iad na h-eich agus na carbadan-teine? Thà aingiibh Dhia nan dùl.

’S e féin a rinn na h-aingil fòs

’Nan spioraid làidir thréun;

’S e rinn ’nan teine lasarach

a theachdairean gu léir.

B’ iad so freiceadan an Fhàidh—a’ choimheadachd naomh a bha mu ’thimchioll. ’Nuair a bha Iacob air an t-slighe, choinnich aingil Dhé e, agus ’nuair a chunnaic e iad, thuirt e, “ ’Se so feachd Dhé;” agus arsa ’n t-abstol, “ Nach spioradan frithealaidh iad uile, air an cur a mach chum frithealadh dhoibhsan a bhios ’nan oighreachan air slàinte?” Agus cò ’s urrainn a ràdh nach ’eil muinntir an Tighearn air an cuartachadh leò do ghnàth, ged nach urrainn sinn an faicinn le’r sùilibh corparra? Nam biodh Dia air faicinn gu robh so feumail dhuinne, b’ fhasda dhàsan cumbachdan móra eile thoirt duinn leis am bu léur dhuinn nithe spioradail, agus leis an feudamaid colas a ghabhail air an t-saoghal spioradail—mar tha sion

le'r sùilibh 's le'r cluasaibh corporra a' gabhail air an t-saoghal fhaicsinneach so air a' bheil sinn a chòmhnuidh, Tha fuaim agus gleadhraich san t-saoghal so ged nach cluinn iadsan a tha bodhar e — tha dathan bòidheach so' bhogha-bhraoin ged nach léur leis an dall iad. Nach feud aingil Dhé agus spioradan a bhi m' ar timchioll ged nach d' thug Dia dhuinne air an àm cumbachdan chum an faicinn no an éisdeachd? Tha aingil Dhé a' freasdal d'a mhuinntir féin. A Dhé fosgail sùilean ar creidimh chum gum bu léur dhuinn an dìon a tha mu'r timchioll! O gu'n uidheamaicheadh Athair ar spiorada sinn air son saoghal nan spiorad! Faiceamaid o'n sgeul bheag thaitneach so tha air a thogail air focal Dhé, cia tèaruinte shona 's a tha pobull an Tighearna am meadhon gach cunnairt. Tha Dia 'na bhalla teine mu'n cuairt doibh. Thugamaid an aire gur h-esan ar Dia agus gur sinne a shluagh; cuimhnicheamaid a ghealladh priseil; ma tha Dia maille ruinn có 's urrainn a bhi 'nar n-aghaidh?

Tha aingil Dhé a' campachadh
mu'n dream do'n eagal e;
'Gam fuasgladh a's 'gan teasraiginn
o'n trioblaidibh gu léir.

Có 's urrainn le làn chreidimh earbsa as a' ghealladh so, agus gach gealladh eile do'n t-seòrsa, nach feud le dealas diadhaidh an t-òran binn buadhmhor sin eile a thogail?

Ged champaicheadh a'm aghaidh feachd,
cha'n eagal le mo chrìdh';
Ged dh' éireadh cogadh 'm aghaidh fòs,
air m' anam geilt cha bhl.

CÙNNAS AITHGHEARR AIR LUNNUINN.

EARRANN II.

AN ABaid Mhór. (*Sa' Bheurla Westminster Abbey.*)

THA e air a ràdh gu'n robh tigh-aoraidh far a' bheil an aitreabh eireachdail so air a càramh, eadhon o linn nan Abstol; agus tha sean eachdraidh, ach cha 'n eil sinn a' cur mòran earbsa innte, ag ràdh gu'n robh an Abaid so air a coisrigeadh leis an abstol Peadar féin: ach bha 'h-uile clach do'n t-sean eaglais sin air an togail air falbh, agus bha an eaglais mhór a tha nis an so, air a cur suas leis an rìgh iomraiteach sin *Edward the Confessor*, mar tha e air ainmeachadh ann an eachdraidh Shasunn. Chosd e anabharr òir agus airgid an togail na h-eaglais so: thug e an deicheamh cuid do na bh' aige féin air aghaidh an t-saoghail, chum na h-oibre so. Chrìochnaich e sa' bhliadhna 1065. Tha dlù air ochd ceud bliadhna nis o'n àm sin. Chaochail an rìgh a thog i, seachduin an déigh dhi bhi air a fosgladh agus air a coisrigeadh; agus thiodhlaicheadh e le àrd urram agus ghreadhnachas fo chobhan lic na h-

altarach ; agus anns an aite cheudna tha 'chuid bu mhò do righribh nan linn sin air an càramh.

'S ann a stigh san eaglais so bha rìghrean Bhreatunn gu léir air an crùnadh, ach a h-aon ; agus 's ann ann a chaidh a' bhan-rìgh òg a tha nis thairis oirnn a chrùnadh mar an ceudna.

Tha an eaglais eireachdail dhreachmhor so air a togail air chumadh crois ; tha i ceithir cheud agus sèa deug do throidhean air fad, dà cheud agus trì troidhean air leud, agus tha 'n tùr dà cheud agus trì-troidhe-fichead air àirde. Bha i air a cumail suas o lian gu linn le righribh Shasunn, anns an òrdugh a b' fhàrr ; ach theg rìgh Eanraic an seachdamh eaglais r'a taobh, nach 'eil a leithid r'a faicinn air an t-saoghal, air son obair shnaighte agus chlachaireachd, agus àilleachd do gach seòrsa.

Tha an Abaid mhór fògailte a h-uile latha, agus cha choed e ach còigegillean-déng gach nì tha innte fhaicinn ; agus da rìribh 's airidh e air beachd gach aon ; b' fhiach do dhuine dol air bonnabh a chas suas fad an rathaid do Lunnuin g'a h-amharc. Cha 'n eil e comasach cùnnas ceart a thoirt air an aitreabh eireachdail aosmhor so—ghabhadh so leabhar, agus cha bu leabhar beag. Cha tuig neach nach do sheas riabh air ùrlar na h-eaglais so na smuaintean àrda, stòlda, faodaidh mi a ràdh tùrach suidhichte, tha air an dùsgadh san anam le gach nì tha r'a fhaicinn innte.

Am measg gach nì iongantach eile tha 'am faicinn innte tha a' chlach ainmeil sin air an robh mòran do righribh na h-Eirionn agus na h-Alba air an crùnadh, agus a thugadh a suas á h-Albainn leis a'cheud rìgh Iomhar. 'S iomadh agéid tha air 'innteadh mu dhéibhinn na cloiche so. Tha cuid ag ràdh gur h-i a' cheart chlach, air na leag Iacob a cheann san oidhe sin sam fac' e ann fàradh suas gu nèamh, agus aingle Dhé a' dìreadh agus a' téarnadh air. Thainig i o rìoghachdabb na h-aird-an-Ear do dh-Eirionn, agus thugadh á sin i do Ghàidhealtachd Albainn ; bha i fada ann an Danstathinis. 'S ann oirre chaidh Fearghus, ceud rìgh Albainn a chrùnadh. Tha i air a suidheachadh ann an seana chathair mhóir, agus da rìribh, 'nuair a shuidh sinn oirre, dhùisg iomadh smuain 'nar n-intian.

Ach 'se an nì tha 'fagail na h-Abaid mhóir se co ainmeil, agus a tha 'toirt co liughad aon g'a h-amharc, gur i cladh mór rìghrean, mhòrairean àrda, fhilathaibh urramaichte, sgoilearan, shaighdearan, mharaichean ainmeil, air am bheil iomradh againn ann an eachdraidh na rìoghachd. Tha 'chuid a's mò do na daoine iomraiteach so mu 'bheil sinn a' leughadh ann an eachdraidh Bhreatunn, air an tìodhlacadh an taobh a stigh do bhallachan aosmhor an tighe so, agus carraighean-cuimhne dreachmhor thairis orra, air an suaigh-eadh as a' mharmor a's gile, agus leis an luchd-oibre a's innleach-daiche anns gach cearn do'n t-saoghal. Cha'n urrainnear an ainmeachadh fa leth—tha na ceudan, seadh na mìltean ann is airidh fhaicinn agus ainmeachadh.

Tha lag a's làidir, beag a's mór
Co' shìnte 'n se le chéil'

Tha naimhdean sàmhach taobh ri taobh,
A's luchd na comhstri réidh.

— So a' cheart smuain a dhùish 'nar n-intinn mar sheas sinn aig naigh ban-rìgh Ealasaid Shasunn, agus a' bhan-rìgh Muire againn fein a chuir i gu bàs—Uilleam *Pitt* agus Tearlach *Fox* taobh ri taobh—sgoilearan ainmeil a bha 'caineadh a chéile 'nan latha féin, an so tosdach balbh, a' cadal san aon ùir; agus da riribh 's truagh leinn neach is urrainn seasamh air na leaca-lighe so féin, gun smuaintean àrd a bhi air an dùsgadh. Tha *Newton*, an sgoilear a b' aiumeala bha air aghaidh an t-saoghail, luchd-riaghlaidh na rìoghachd o àm gu h-àm, ceannardan airm Bhreatunn a thug buaidh anns gach blàr agus cogadh air feadh an t-saoghail, ainmeannan air an robh sinn eòlach an àm ar n-òige, gach filidh agus aosedana, gach diadhair urramaichte—ann an aon fhacall, a h-uile h-aon a b' iomraitiche na chéile o chionn ochd ceud bliadhna, tha iad an so an eusain a' bhàis. Ma tha àite air thalamh tha na's cumhachdasiche na àit eile chum tróm sheilleireachadh a thoirt do dhùine air amaideachd agus faoinneis glòir an t-saoghail so, 'se so an t-àite. Si so sgoil na h-irisleachd agus a' ghluicais! 'S ann an so tha buaidh Rìgh-nam-fiamh air a leigeil ris. Tha iomadh gaisgeach 'na luidhe san àite so, ach tha esan, gaisgeach an eagail, a' riaghladh an se. Tha an eaglais so mar àit aige anns a' bheil e a' leigeil ris a chumbachd—ann an so tha e 'tilgeadh tàir air mòrshuis agus glòir agus greadhnachas rìghrean! 'S ann a stigh an so a chi sinn cia faoin an ni uail na beatha! cia suarrach cliù dhaoine, ainm àrd—amaideachd nan amaideachd!

'S beag suim an diugh do dh-ùir na feadhach so sig an robh rìoghachdan aon uair fu'n smachd! Tha na h-eachdraidhean a bha air an deargadh air an uaighean an déigh tuiteam gu h-ùir—cha'n urrainnear eadhon ainmeannan nan daoine méra air son an do thogadh iad a leughadh—tha an cuimhne agus an eachdraidh air dol seachad, dìreach mar gum biodh iad air an sgrìobhadh air gaineamh mhin tràigh a' ohladaich. Tha cuid do na togalaichean-cuimhne bu dreachmhoire san àite so air tuiteam gu smùr! Agus gidheadh tha daoine eile a' strìgh gu ainm àrd a choimheadh, agus uaigh fhaotainn san àite so an measg muinntir urramach na talmhainn, anns a' bharail ghòraich ged dhìchuimhnichear càch, nach leigear an cuimhne féin ga-dilinn an dìchuimhn! Tha cuid an so a chaochail o chionn seachd ceud bliadhna, cuid o chionn mhìos; ach air an aon latha, éiridh iad uile suas le chéile! C' àit a' bheil ciste-mhairbh nan rìghrean uaibhreach sin a thog barrachail na h-Eiphit mar àiteachan tìodhlacaidh dhoibh fein? Tha an ùir air a sgapadh a mach air ceithir ghaothaibh nan spéur, agus an cistean-mairbh air an giùlan do thigh nan iongas an Sasunn! Tha na h-uaighean agus na h-àiteachan tìodhlacaidh a's costala air a' bheil cùnnas ann an eachdraidh an t-saoghail, 'nan làraichean briste, air spealgadh as a chéile, gun fhios cò thog iad! agus an saoil sinn nach éirich an ni ceudna do'n Abaid mhóir sin air a' bheil sinn a nis a' labhairt. Tha 'n t-àm a' tighin 'nuair thuiteas i 'na

smùr gu làr—an t-àm 'nuair nach bi fuaim an orgain àrd—téis nan clag—ceilearadh nan Salm, r'an eisdeachd innte! An àite sin bidh a' ghaoth le monmhur tùrsach r' a h-éideachd air feadh a làraichean briste—bidh a'chomhachag bhrònach thiamhaidh a' togail a crònain mhuladaich air a' chloich a's àirde dhi—bidh an eighenn uaine a' dìreadh suas ris na ballachan briste—bidh an eanntag, lus nam ban sith, meuran nan cailleach marbh, a' fàs am measg nan leacan briste!

Mar so tha mac an duine, gloir an t-saoghail so, agus gach greadhnachas cruthaichte a' seargadh as, agus a' dol seachad—tha 'eachdraidh agus a chuimhne mar sgeul a dh' innseadh!

RÌOGHACHD BHREATUNN.

'Si so an rìoghachd a's cumhachdaiche tha air uachdar an t-saoghail mhòir. Ma bheachdaicheas sinn air dealbh an domhain, 's gann a chitear an t-eilean beag ris an canar Breatunn—tha e mar dhùrdan faoin, mar sgeir bhig air druim a' chuain mhòir; air a chuartaachadh le rìoghachdan co farsuing 's nach ionndraicheadh iad meud an eilean so ged robh e air a ghoid á cirb dhiubh. Ach ged tha an t-eilean féin beag agus suarrach ri amharc air, thug an Tighearna dha ainm agus uachdranachd agus cumhachd, nach d' thugadh do dh-aon dùthaich no rìoghachd eile air a' bheil eachdraidh. Ged tha 'n t-eilean so beag, 's iomadach eilean mòr agus dùthaich fharsuing a bhuineas da; agus tha na dùthchannan a bhuineas da na h-uile latha 'dol am meudachd a thaobh sluaigh agus beairteis. O chionn cheud-gu-leth bliadhna cha robh sluaigh Bhreatunn, agus gach eilean agus cearn a bhuineadh dhi os ceann seachd muillean air àireamh. O chionn leth-cheud bliadhna, bha uachdranachd aig Breatunn thar trì-fichead-muillean sluaigh; agus air an am-sa tha dlù do dh-ochd-cead-muillean do shluagh, (800,000,000) ag aideachadh uachdranachd, agus fo riaghladh na dùthcha so! So àireamh a tha duilich do'n inntinn a thuigsinn.

Tha ann an Sasunn agus Albuinn ceithir fichead agus ochd mìle do mhilltean ceithir-chearnach, (88,000) gach aon diubh so mìle air fad agus air leud; ann an Eirinn deich-mìle-fichead (30,000) mìle do'n tomhas cheudna; ach faiceamaid farsuingeachd nan dùthchannan, agus lìonmhorachd an t-sluaigh a bhuineas do Bhreatunn. Tha againn.

	Mìltean ceithir chearnach.	Aireamh & Sbluaigh.
San Roinn-Eòrpa	120,800	28,000,000
Ann an Africa	200,000	400,000
— Asia, na h-Innsean an Ear .	1,000,000	140,000,000
— Australia	1,500,000	500,000
— America mu thuath	3,000,000	2,000,000
— Innsean na h-airde 'n iar .	10,000	1,000,000
— America mu dheas	120,000	100,000
An t-ìomlan	5,950,000	172,000,000

Cha'n eil cànan air a labhairt air aghaidh an t-saoghail le uiread do shluagh 's a tha a' Bheurla. Tha i a' sgaoileadh o latha gu latha air feadh an domhain. Tha iad ag innseadh dhuinn gu bheil i air a labhairt air an àm le leth-cheud muillean (50,000,000).

Faodar a ràdh gur i Breatunn ceardach, àit-oibre, agus bùth, an t-saoghail. 'S ann an so tha àireamh mhór do shluagh an domhain a' faotainn an aodaich agus gach goireis—agus tha beairteas an t-saoghail air a ghiùlan do'n rìoghachd so. Tha iomadh cainnt eile air a labhairt ann an rìoghachdan a tha 'g aideachadh nachdranachd Bhreatunn. Tha iomadh seòrsa cànan diubh so nach urrainnear innseadh; ach bheir na leanas seorsa do bheachd dhuinn air cuid diubh.

		Aireamh shluaigh.
Tha a' labhairt na Cuimric		500,000
_____ na Cànan Mhanainnich		20,000
_____ na Gàilig Albunnaich		250,000
_____ na Gàilig Eirionnaich		4,000,000
_____ na Beurla		31,000,000
_____ na Cànan Dùidsich		200,000
_____ na Fraingis		50,000,000
_____ na Cànan Spàinnich		70,000
_____ na <i>Portuguese</i>		200,000
_____ Cànan na h-Eadailte		200,000
_____ Cànan nam <i>Maltese</i>		100,000
_____ na Gréigis		50,000

a thailleadh air mòran do chànanibh tha air an labhairt ann an cearna far nach d'fhuaradh cothrom air an t-sluagh àireamh, ann an Africa—Arabia—China—na h-Innsean—Australia—tìr nam *Malays*—agus America mu dheas agus mu thuath.

Cha'n eil e comasach cùntas pongail a thoirt air gach seòrsa aidmheil agus creidimh, agus gach gnè iodhol-aoraidh, fa leth, a tha air an cleachdadh anns gach cearn a bhuineas duinn. Cha mhór nach 'eil na seòrsachan creidimh co lìonmhor ris na Cànainean. Ainmichidh sinn cuid diubh :

		Aireamh shluaigh.
Tha ag aidmheil creidimh Easpuigeach Shasunn		15,900,000
_____ Eaglais na h-Alba		3,000,000
_____ a' chreidimh Phàpanaich		10,000,000
_____ Ghrèngaich		6,000,000
_____ Iùdhaich		20,000,000
_____ Mhahomedanaich		15,000,000
_____ Creidimh Innseanach nam <i>Bramins</i>		90,000,000
_____ <i>Parsees</i>		36,000,000

ach tha iomadh seòrs 'eile ann a bharrachd air na dh'ainmich sinn.

Tha teachd a stigh, no a' chis tha Breatunn a' togail, os-ceann ceithir fichead muillean (£80,000,000) punnd Sasunnach sa' bhliadhna; agus costas, no fiachan na rìoghachd dlùth do cheud

muillean (£100,000,000). 'Nuair a thainig an cogadh mòr mu dheireadh gu crìch, bha aig Breatunn sèa-ceud agus da-fhichead mille fear (640,000) fo armaibh; agus bha muillean fear fo armaibh ann an pàigheadh Bhreatunn, air feadh an t-saoghail. Tha dùth do mhìle long-chogaidh agus do gach seòrsa, againn air a' bheil naoi fichead mìle (180,000) seòladair. Tha aig a' chuideachd mhòr Innseanaich amhàin, trì-ceud mìle (300,000) fear fo armaibh.

Bheir so seòrsa do bheachd dhuinn air cumhachd uamhasach Bhreatunn. O! nach mòr a tha aig an rìogachd so ri freagairt air a shon do Dhia? Thug Esan dhuinn uachdranachd agus ceannas thar nam mìltean de shluagh—tha beairteas an domhain mhòir air a ghiùlan d'ar calachan—tha luingis Bhreatunn a' snàmh air gach fairrge, agus a bratach bhuaidhor a' srannraich 's gach gaoth tha sèideadh. Cha'n eil a' ghrian a' dol fodha air na dùthchannan a bhuineas duinn; cha luaithe tha i 'dol fodha air aon chearn do ar rìoghachd na tha i 'g éiridh air cearn eile! C'arson a thug Dia dhuinn a leithid do chumhachd agus do dh-uachdranachd, mur h-ann chum 'ainme féin, agus an t-Slànuigheir a chuir e uaithe, a dhean-amh aithnichte anns gach àite? Rinn Breatunn móran, ach tha móran fhathast gun deanamh.

THOGAINN FONN AIR LORG AN FHÉIDH.

A Chuairteir rùnach,

Fhuair mi ur litir, agus bha sodan air mo chridhe 'nuair thuig mi nach do dhìchuimhnich sibh Ailean-na-Beinne. 'S minic a ghiùlain mi sibh air mo ghuaillibh, 's a dh'innis mi dhuibh agall mu thir nam beann. Tha mi nis aosmhor, osceann ceithir fichead bliadhna; ach tha mo thùr 's mo thoinisg agam, mo chiall 's mo mheodhair mar a bha riamh; tha da riribh a' cholunn air fàs breòite, ach tha 'n inntinn beothail, togarrach agus ait. Cha dìrich mi bruthach 's cha siubhail mi mòinteach, tha mo cheam goirid, agus is beag a bheir an anail do'n uchd; ach tha mo chridhe fhathast sa' bheinn, agus aisling na h-oidhche am measg nan stùcan àrda—dùisgidh an smior a'm chnàmhan aosmhor 'nuair chluinneas mi "tailmrich dhos a's chon, a's shreang;" 'S minic 'nuair shuidheas mi ri gréin tra nòin, fo dhubhar a' bharraich, no a'm shìneadh air na neònain àillidh, thig cuimhne nan làithean a dh' fhalbh mar aisling na h-òige air m' anam.

"'N sin chl mi ar leam an gadhar

A leanadh mi anmoch a's moch;

'S na sléibh bu rùiamh leam bli taghal,

'S na creagan a fhreagradh do'n dos."

Bha mi fhìn còrt agus da-fhichead bliadhna 'm fhorsair aig Mac'ic-Alasdair, agus bha m' athair, agus 'athairsan 'nam forsairean maraon, air chor 's gur dh'òmh seòrsa do dh-eòlas a bhi agam air eachdraidh nam fadhb agus faoghaid nam beann. Fiachaidh mi na ceistean a chuir sibh orm 'nur litir a fhreagairt mar a's fearr is urrainn mi.

A thaobh na h-aois a ruigeas cuid a dh-fhéidh 's duilich labhairt gu poncail. 'Si mo bharail fein o na chuala mi o dhaoine fìorach mu dhéibhinn so, agus o Mhac-ic-Alasdair féin, a tha eòlach air eachdraidh nam fiadh anns gach cearn do'n t-saoghal, gu bheil cuid diubh a' ruigeinn aois mhór. Tha làn-dearbhadh againn gu'n robh cuid diubh ann am frith Athull agus Ghinne-garaidh, a bha ceithir fichead bliadhna, agus os a cheann; agus tha daoine eòlach ag ràdh gu 'n ruig iad sèa fichead no seachd fichead bliadhna! Anns a' bhliadhna 1826, bha Mac-ic-Alasdair le moraire Dhùinmhoir a' sealg air Tòrr-na-corra, agus ghrad leum damh mòr cròcach a mach as a' choille. Loisg Mac-ic-Alasdair air, agus thuit e. 'Nuair ràinig iad e fhuaradh combarra-cluais àraid air. "Thig an so," arsa Gleannagara ris an fhorsair, "agus innis domh ciod an comharradh cluaise th' air an damh so." "So," arsa 'm forsair "combarra'-cluaise Eòghain-mhic-Iain-Oig; bha còigear a làthair a thairg am moraire thoirt an so." B'e Eòghan-mac-Iain-Oig forsair ainmeil a chaochail ceud-gu-leth bliadhna roi 'n àm sin. Tha cabair an fhéidh so air an gleidheadh ann an teaghlach Mhic-ic-Alasdair gu ruig an latha diugh.

Tha iomadh eachdraidh eile do 'n t-seorsa cheudna againn 's cha 'n eil teagamh nach cuala sibh féin na sean fhacail Ghàilig do thaobh so, mu aois an fhéidh

Tri aois coin, aois eich;
Tri aois eich, aois duine;
Tri aois duine, aois féidh;
Tri aois féidh, aois firein;
Tri aois firein, aois craobh-dharaich.

Sin aguibhe barail nan daoine 'dh' fhalbh, agus cha bhreugaichear an sean fhocal. Tha fios cinnteach gu'n robh aon agh geal ann am fàsach Lochtréig fad chuimhne thri linn-teann. Bha uile shealgairean na dùthcha eòlach oirre. Bha i ce geal ris an t-sneachda, ach co furaichail sheòlta 's nach d' fhuaradh riabh urghuir oirre; agus tha eachdraidh air damh a' mhonaisidh liath 'am Bàideanach air na loisgeadh leis na sealgairean a b' fhearr cuimse chaidh do'n bheinn, fichead agus fichead uair, agus dh' fhairtlich orra fail a tharruing as. Fad leth-cheud bliadhna bha muinntir na dùthcha sin eòlach air; agus 's iomad duine tapaidh a chaill cadal na h-oidhche agus craicinn nan cas air a thoir, gu mu dheireadh an do leòndh e le duin' unsal a Chlann Dòmhuill; thuit e, ach coma ce dhiùbh, dh' éirich e, agus thà e as. Deich-bliadhna-fichead 'na dhéigh sin, mharbhadh a' cheart damh so bràigh Bhàideanach, agus fhuaradh am peileir a chuireadh ann leis an Dòmhnallach deich-bliadhna-fichead roimhe sin 'na ghuallainn! Cha b' urrainn do dhamh mòr a' mhonaisidh liath bhi fo sheachd fichead bliadhna dh' aois. B'e an damh bu trua chunnaic mi riamh air a mharbhadh aon a thuit fo làimh Mhic-ic-Alasdair féin, a bha deich-clacha-fichead—ach 's fiadh math a thig osceann sèa-clacha-deug.

Tha sibh a' fedruich mu na coin a b' àbhaist a bhi aca ri linn m' dìge, a ruagadh nam fiadh, miolchoin air neo Gadhair, air b'e 'n t-aon seòrs' iad. Bha na miolchoin ann ri linn Fhinn Mhic Camhail, mar thuirt Oisean:

Chluinnte fuaim nan arm 's gach ceum,
Meaghal mhiolchon cleasadh àrd.

Tha na coin, no na gadhair fhiadh so mór làidir, anabharrach luath misneachail; cha 'n eil an seòrsa so nis furasd' fhaotainn—ach b' eireachdail iad ri amharc orra :

Sud mar thaghadh Fionn a chù,
Stùil mar àirneig, cluas mar dhuilleig,
Uchd mar ghearran, speir mar chorrann
'S an t-alt-lùthaidh fad' o'n cheann.

Tha fios cinnteach againn gu 'm b' àbhaist doibh le gadhair làidir na féidh a shealg o shean, gun bhogha-saighead no idir acuin theine—Tha sibh féin, a Chuaiteir, na's eòlaiche na mise air eachdraidh na rìoghachd, anns a' bheil sinn a' leughadh gu'n deachaidh Ban-rìgh Ealasaid a mach a shealg sa' bhliadhna 1595 ann am frith fharsuinn shuas an Sasunn, le miolchoin, agus gu 'n do mharbh iad sèa-daimh-dheng gun saighead gun urchair. Cha'n eil seòrsa madaidh idir ann a's misneachala na miolchu an fhéidh, do 'n t-seòrsa cheart. Tha 'n seòrsa so nis duilich fhaotainn; tha corr fhear, tha iad ag ràdh, ann an Eirinn agus an Sasunn; agus theagamh gu bheil air an àm mu thuairream deich no dasan diubh ann an Albainn. 'S dòcha gu bheil an seòrsa 's firinniche 's a's fearr dhiubh so a nis r'a fhaotainn ann an Oronsa aig Caiptein MacNeill, oighre òg Cholonsa, agus tighearna Ghiogha. 'Se 's ainmean dhoibh sin Busgar agus Bran, dà mhiolchu gun an coimeas san rìoghachd. Cha 'n eil fhios 'am an cuala sibh riabh sgeul tha fios agam tha fìor mu dhèibhinn an dà mhadaidh thréin so. Mu latha Lùnasdail sa' bhliadhna 1835, 'se sin o chionn eòa bliadhna, chaidh uaisleean òg o Cholonsa do cheann-uachdrach Dhiùra a shealg fhiadh. Bha iad ann seisear shealgairean, sgioba bàta, Donncha MacCarraig am pìobaire, agus Fionnla còir, am forsair. Ràinig iad Diùra san anmoch air feasgar àillidh; dhìrich iad a suas uchd na beinne, agus aig bun cas-chraige ard, bha doras namha mhór dhomhain far an deach iad a stigh a chur na h-oidhche seachad fo fhasgadh. Las iad gealbhan cridheil do chonnadh tioram—sgaoil iad raineach a's luachair, 's am frèoch badanach donn air na shuidh iad fhad's a bha lòn an anmoich 'ga dheasachadh. Thog am pìobaire suas port, agus fhreagair Mactalla o mhìle creig. Gu h-ìosal aig an tràigh bha a' bhirlinn leis an sgioba, an cuan mór a' sgaoileadh a mach uapa, siath nan ian air, agus gidheadh chluinnteadh an onfha' thróm. Bha a' chorra-ghriobhach agus an guilbneach a' sgriachail o chraig gu craig—chluinnte géum nam bà shìos air an t-sràth bùirich nan tarbh—fead a' bhuachaille—agus gu h-ard sa' chreachuinn, langan an fhéidh. Chaidh na sealgairean gu tàmb, an déigh dhoibh an lòn ithe; a dheasaicheadh dhoibh leatha-se nach do leig le sgioba bàta Colonsa fhàgail riabh gun an cliabh làn. Chaidh an t-slige chreachainn mu'n cuairt—chluich Donncha MacCarraig cuairt an anmoich—thilg gach aon e féin air an fhraoch 'na bbreacan, agus bha iad 'nan suain—mar bha am fiadh cabrach donn mar an ceudna 'na

leabaidh luachrach, gun fhios gu'n robh Bran agus Busgar co dlùth. Fada mun d' éirich a' ghrian air Beinn an Oir, bha Donncha plobaire aig beul na h-uamha; thog e caismeachd Chlann-Nèill, 's bha h-uile h-aon air bonn. Thug cuid an tràigh orra gu snàmh—thug cuid an fuaran orra gus iad féin a nigheadh ann an uisge glan nam beann—thòisich càch air an lòn-maidne 'sgaoileadh a mach, 's cha robh sin fada 'ga ghabhail. Thugadh a mach na gadhair, a bha air lomhainn, ach cha bhlaiseadh iad greim ged nach d'ith iad a bheag o mhaduinn an latha chaidh seachad, co togarrach iasgaidh 's a bha iad air an t-seilg, agus fios math aca c' àit an robh iad a' dol.

“Thog a' chuideachd orra 'n àird ri uchd na beinne—bha 'mhaduinn àillidh—a' ghrian ag èiridh gu dearg glòrmhor san aird-an-ear—an ceò ag éiridh air an leacainn—mullach nam beann fhathast a' tàmh anna na neòil—an fheadag a' feadraich o thóm gu tóm, agus an coil-each-fraoich a' goguil le h-iongatas cò iad na coigrich a bha co tràth air an araon.

“Ràinig iad guala ard, o'n robh sealladh farsuinn air a' choire gu h-ìosal—dhlùthaich iad gu fòil athaiseach air craig—ghabh iad a' ghloin'-amhairc, ach cha robh fiadh san t-sealladh. Thionndaidh iad gu àit eile, a' leantuinn Fhionnlai mar thogair e an treòrachadh. Bha ean ag imeachd romhpa—cha robh diog air a labhairt—Mu dheireadh stad Fionnla—sméid e orra stad far an robh iad—leig e e féin air a bheul 's air a' sbròin air an raon, ag iadhadh mu thimchioll uchdaich a bha roimhe air mhàgaran, air a lamhan 's a chasan, gun ad gun bhoineid. Tharruing e air ais agus sméid e orra—lean iad e gu h-athaiseach faicilleach, eadar seasamh agus falbh air mhàgaran: chunnaic Fionnla cròc eadar e 's fàire, ach cha robh sùil ann a thog e ach a bhùil féin. Dh' amhairc na h-uaislean leis a' ghloine mar a dh' iarr e orra 's iad 'nan sìneadh air an làr, agus mu dheireadh mhothuich iad damh mòr cabrach, donn, 'na luidhe air tolmair rainich, agus a chròcan ard a suas, e 'cnàmh a chùr agus ag amharc mu'n cuairt da le sùil fhurachail. Theirinn na sealgairean gu sìgeal a' ghlinne, air sìlighe air an robh iad air an cleith o'n fhiadh—lean iad Fionnla o àite gu h-àite 'romh amar aibhne—romh mhòintich—romh choille—romh fhéithean agus bhoglaichean, a' seasamh air uairibh 's a' màgaran air uairibh eile, gun smid á beul. Ràinig iad àite far an d' iarr Fionnla orra stad. Chaidh e féin air aghart gu furachail—luidh e air an fhraoch, agus ablaod e e féin air aghart mar gum biodh e 'tolladh a-stigh ann an àite cumhann aimhleathan—leag e a omig air an làr, cùl a chinn r'a dhruim, 's a shròn gu h-àrd san t-soirbheas—sméid e orra dlùthachadh. Cha b'e nis an fhala-dhà Bran 'us Busgar a chumail air lomhainn—cha b'i 'h-uile h-iall a chumadh iad. Ràinig iad an t-àite. “Fuaaglaibh na coin!” arsa Fionnla 's e 'g éiridh. Ghrad chunnaic sinn am fiadh! bha e 'deanamh a chas, sheas e mu thri fichead céum o'n àite 'n robh iad, agus dhlùd-bheachdaich e orra 'd clàr an aodainn, ach ghrad thionndaidh e uapa agus thàr e as. Leig iad Bran 'us Busgar 'na dhéigh, thog iad iolach bhrosnachaidh, agus shìn iad air! A mhic chridhe, 's ann an ain a bha 'n sealladh—a chròcan cabrach air a dhruim, a chuinnean fosguilte ri spéur, 's e 'cur nan con gu dùlan. Dhirich na sealgairean an cnoc a b' àirde a dh'

fhaotainn seallaidh air an fhaoghaid. Thug am fiadh air chum na beinne, ach cha deanadh sin féum; phill e gu leathad o choire gu coire, o ghleann gu gleann, suas bealach-nan-agh, a stigh ro'n àiridh-ghlais, a mach gu sgàirnich na gaoithe. Sud iad sìos a rithist gu ìochdar a' ghlinn mhóir, 's a nùnn gu taobh a' cheart chnuic air an robh na sealgairean 'nan seasamh. Thogadh a rithist iolach ard a bhrosnuchadh nan con! Bha iad a nis dlùth aig a shàil. Ghabh e gu Creag-nan-gobhar far na sheas e tamull—bha sgàirneach chreagach fodha, ach cha robh àm stad—sìos ghabh e air a mhàsan, clachan 'us gainmheach a' tùirleadh gu fuaimneach 'na dhéigh. Ràinig e 'm còmhnaid—ach ma ràinig bha na deagh choin dlùth—Bran 'us Buegar cùl a shàlach—ach faic! tha grabadh air tighin air—tha Bran an sàs, crochte r'a shliasaid—tha e 'ga shladadh 'na dhéigh ach có sud eile? an cù gleusta Buegar, thug e dui-léum seachad air Bran, agus bha e ann am broilleach an fhéidh, le greim-bàin aige air gu gramail teann 'na sgornan. Bha nis an dà ghadhar crochte ris, ach shlad e leis iad! Bu shoilleur cia dhiùbh gu'n robh e 'fàilmeachadh—thuislich e—ach ghrad dh' éirich e 'rithist, a' gearradh leum le langan gearanach—Fadbedidh thuit e, car mar char 's cha d' éirich tuille, 's an dà mhiolchu thréun air 'uachdar.

'Nnuair a ràinig na sealgairean far an robh e, fhuair iad marbh e gun sgrid, a h-aon d'a chasan as an alt, agus a sgòrnan air a' ghearradh o thaobh gu taobh. Bha na coin 'nan sìneadh air an réilean a' plogadh gu tróm, air an elaidh gu buileach 's cha b' iongatach è; ach 'nuair a thóisich na daoine air an fhiadh a laimheachadh, theab iad a bhi 'n sàs anna a thiot, agus b' éigin an cur air lèmhainn 's an iall earbsadh ri Fionnla.

Chàirich iad am fiadh air gnaillibh nan gillea—shéid Donnchadh a' phlob, agus ghabh iad an t-slighe bu ghiorra dh' ionnsuidh na h-uamba. Chaidh am biadh 's an t-slighe ma 'n cuairt—thug iad an sin an cladach orra—dhùisg fanna sgairteil de ghaoith 'n ear, sgaoil iad na siùil gheala—chuireadh a mach na ràimh fhada rightin, thogadh an iorram shùrdail, agus ann an trì uairean an nairleadair ràinig iad tràigh bhàn Cholonsa; agus mur robh oidheche shùndach aca ag ionnsaidh eachdraidh na seilg, luathas agus treuntas Bhrain agus Bhuagair, tha mise meallta.

Ma chaomhnar mi cuiridh mi litir no dhà d' ur n-ionnsuidh na sheabg an fhéidh, agus cuid de na chuala 's a chunnaic mi s'm òige an tìr nam beann.

Air an àm, slàn leibh! a Chuaiteir rùnaich.

'S mi ur caraid dileas

AILEAN RUADH NA BEINNE-
Forsair Ghlinne-Garaidh.

UPPER CANADA.

CANADA UACHDARACH.

Tha do dh-iomradh air imrich do 'n tìr so 's gu bheil e ionchuidh na h-uile fiosrachadh a thoirt mu dèibhinn a tha 'nar comas. 'Si

'cheid tha mhiann oirnn air an àm a chur agus a fhreagairt mar a's fearr is urrainn duinn, ciod an seòrsa dhaoine 's freagarraiche chum dol a mach de'n tìr ùr so, a rèiteachadh nan coilltean, agus air tòir dachaidh?

Freagraidh sinn a' cheid air tùs le ràdh, gur luchd-cosnaidh ann an aird an làithean, daoine òga lùthor làidir, eusgaidh suandach, an t-son seòrsa 's freagarraiche agus a's cinntiche air coirbheachadh: daoine 's urrainn an làmh a chur ris gach obair a thig san rathad, agus is urrainn cur suas le iomad cruadal agus ambrath an' cheud dol a mach. Tha iad so cinnteach á cosnadh math fhaotainn, leis nach e ambàin am faod iad féin agus an teaghlaichean a bheathachadh gu cothromach, ach leis am faod iad, ma tha iad féin dichollach stuama, beagan o àm gu h-àm a chur cùl an làimhe leis an ceannaich iad fearann saor. Mur ruig iad air beairteas, tha iad gun teagamh air bith, cinnteach air deagh chothrom,—pailteas r'a ithe, 's na's leòir airson gach seasgaireschd a b' urrainn luchd-cosnaidh iarraidh, agus nach b' urrainn doibh gu bràth fhaotainn san dùthaich so.

Iadann is urrainn beagan airgid a thoirt leò, na cheannchas fichead no leth-cheud acair, agus is urrainn pòr agus eairneis-tighe a cheannach, agus an teaghlaichean a chumail suas fad da no trì bhliadhnaichean, cha 'n eil dùthaich san t-saoghal ann an usa do neach do'n t-seòrsa so éiridh o cheum gu ceum gu cothrom àrd, na ann an Canada: 'se sin ma chuireas e mach a chuid airgid le faicill agus aire. Neach air bith is urrainn ceud, no dà cheud punnd Sasunnach a thoirt leis, agus a chuireas a mach e ann am fearann, le tùr, cha 'n eagal da, 's éiginn gu 'n éirich e gu cothrom agus gu saoihbheas. Ach tha mòran a' dol thairis do America agus do chearnaibh eile, nach d' rinn math riabh 'nan dùthaich féin—'s cha mhò ni iad math ann an dùthaich eile. 'S minic a chuala sinn "Am fear a tha carrach sa' bhaile bhos bidh e carrach sa' bhail' ud thall?" am fear a tha leis lùndach an Albuinn, 's nach do shoirbhich an so, cha mhò theid a' chùis leis thall. Tha seòrsa do dhaoine sa' Ghàidhealtachd tha 'cur seachad a' chuid a's fearr d' an làithean ann an amaideachd—sealgaireschd air monadh, gunnaireschd air chladach—le abbagan 'nan déigh air tòir bhéide dubha, chat-fhiadhaich agus shionnach; a' luingsachd air bhàtaichean, ag òl leth-bhodach an so 's leth-bhodach an sud, nach dùraichd an làmh a chur ri obair air bith, mur gabh iad ràchdan fèid car tiota san fhogharadh, no speal car treis sa' mhadaunn—a cheannchas air uairibh gamhain frionn an sud 's an so—leth dhuin-nasal agus leth-dhròbhair—'na fhleasgach air gach banais—a thogas òran math, agus a dhannas gu gnèda, agus an sin a phòsas. Tha a' bhoichduinn a' tighin gu grad air—'s éiginn dol do America no do Australia. Nis deir sinn riù so ann an clàr an aodainn, cha 'n i sin an dùthaich idir a fhrèagras doibhean; cha 'n eil Canada a' toirt mil a's bainne do gach neach gun saothair, mar a bha tìr na h-Eiphit o shean. Tha cuid a dhaoine mar gum biodh dùil aca gu 'n robh spèin airgid air a cur an làimh gach neach 'nuair ruigeas e tìr chéin; agus nach 'eil dad aige r'a dheanamh ach suidhe aios, ithe agus òl, agus a bhi subhach. Cha 'n ann mar sin idir.—Do 'n duine eusgaidh stuama, shaothairesch,

dheanadach, chruadalach, tha Canada, 'na àite math; ach do 'n lunn-daire chia 'n eil ann àite 's miosa.

Tha e 'toirt droch ainm air America-mu-thuath, agus do chearn-aibh eile, gu bheil mòran a' dol ann nach cinnicheadh ann an àit air-bith. Chunnaic sinn an diugh féin mòran fbigheadairean a mhuinntir Ghlaschu a' falbh le 'n teaghlaichean, agus bu bhoichd an sealladh e—daoine nach urrainn ruamhar no cur no cliathadh—daoine nach do laimhsich tuadh, no tàl, no speal, no corran riabh—am basan co mìn ris an t-sìoda—daoine bochda lag, nach gearradh dithis diubh craobh ann an seachduin, nach b' urrainn son oidhche chur seachad fo fhasgadh craige gun bhi air am meileachadh le fuachd; agus mnathan bochda fann leò, nach do chuir cas air cuibhle riabh, nach do bhleodhain mart o 'n àm an d' rugadh iad. Co cinnteach 's a dh' fhalbh iad so, 's ann gu bochduinn agus truaighe ni 's miosa na dh' fhàg iad. Chuir e da rìribh mulad oirnn na daoine bochda so fhàicinn a' falbh do choilltibh America.

Tha iomad ni is còir dhoibhsan air a' bheil miann dol thairis, a thoirt leò, ma tha 'n cothrom aca, acfhuinn do gach seòrsa air son saorsainneachd, agus obair am measg chraobh agus fearainn—sodach-onirp-agus caiseart; agus gu h-àraid aodach leapa blàth cùrainn, ni tha anabharach daor san àite sin, agus duilich ruigheachd air. Ach do na h-uile ni 'se ni a's prìseala 's urrainn duine thort leis do 'n àite sin no do dh' àit eile, *deagh bhean*. Tha so 'na bheannachadh mòr anns gach dùthaich, ach as eugmbais bean mhaith ann an tìr ùr do 'n t-seòrsa so, 's gann gu bheil e comasach do neach cinneachadh no éiridh gu cothrom. 'Si luideag bhoichd uasal, chuideil, leisg, spòrsail do mhnaoi, té nach cuir a làmh ris gach fearas-tighe thig 'na rathad, an aona clach-thuislidh a's miosa 's urrainn teachd an slighe duine san àite so.—Na mnathan sin a thogadh gu h-uasal. feadhain eile 'freasdal doibh, a chleachd aodach rìomhach agus lòn sòghail, 'nan sin a' dol air uirighean sìoda, a' leughamh leabhraichean, le 'n làmhainnean geala leathraich air an basan mìne—b' e 'n amaideachd do dhuine le spòraig chuideil do 'n t-seòrsa sin dol do thìr ùr: bha e cho math dha dol do 'n choille le cloich-mhuilinn m'a mhuineal. 'Si a' bhana-choisniche sgairteil, thapaibh eusgaidh, an t-aon ni a's prìseala 's urrainn duine thoirt leis—'s luachmhoire i so na a cudthrom do dh-òr—té gun uaill gun stràic, is urrainn a bhi aighearach sùndach, ged nach 'eil e comasach dhi dol air chéilidh o thigh gu tigh—té a laimhsicheas, ma's éiginn e, caibe no gràp, no corran no tuadh, a bhleòdh-nas bó, a ni 'n t-im 's an càise, a bheathaicheas mucan agus eunlaith, a spealgas connadh ma's éiginn, agus a leagas craobh. 'S iomad ni is éiginn do mhnaoi mhaith an tuathachaich ann an Canada a dheanamh. Imridh i bhi eòlach air siùcar agus fion-ubhall (*Cyder*) a' dheanamh, a' abunna, coinnlean, aran, agus ioma ni eile, gun tighin air clàdadh agus sniomb. 'S éiginn di bhi eòlach air feòil agus iasg a shailleadh—tha e feumail gum bi i eòlach air clò agus aodach a dhath ann an guirmean, madaid no scàrlaid, gu 'n luadh i e; gu 'n gearr i e, gu 'm fuaigh i, cha 'n e amhain cota-bàn a's clia'-beag dhi féin, agus aodach dh na caileagan agus do na balachain, ach 's éiginn gu 'n cùm, gu

'n gèarr 's gum fuaigh i briogais d' a fear, agus cota-mór agus osain ; ann an aon fhocal gu 'm bi i cosmhuil r'a sin-seanmbair, comasach air a làmh a chur ris gach nl. 'Séiginn gu'm bi i aoidheil cridheil, gun ghruaim gun ghearan ged noch robh cupa *tea* r' a fhaotainn, no aran cruineachd, ach gabhail mar a thig. An duine aig a' bheil bean do'n t-seòrsa so, ma tha e féin mar bu chòir dha, 'na cho-naiche math, a' gearradh chraobh, a' réiteachadh an fhearainn, a' ruambar, a' cur 's a' cliathadh ; ma chì e sean aois, chì se e féin ann an cothrom air nach ruig fear-còsnaidh gu dillin san àite so. Tha h-uile pàisde mar thig e air aghart 'na chulaidh-stòrais da, 'na bhuannachd agus 'na bheannachd. Ma tha 'n teaghlach so cuimhneach air an Dia, ag iarraidh a bheannachd, a' cur onoir air a latha naomb, air 'òrduighean naomb, is sona iad ; bithidh piseach an déigh an saothaireach, bidh beannachadh Dhé fo aon fhàrdaich leo.

Bidh piseach air an fhìrean chòir,
Mar phailm-chrann ùrar gl'as ;
Mar sheudar ard air Lebanon,
A' fàs gu dìreach bras.

BEACHD-SMAOINEACHADH AIR O'CHE FHOGHAIR.

"Nuair a dh' amhairceas mi air do nàmhaidh, obair do mheur ; air a' ghealaich agus na reultaibh, a shuidhich thu ; có è an duine gu'm biodh tusa cuimhneachail air, agus mac an duine gu'n fiosaicheadh tu e ?"

'S tusa 'thùirt an fhìrinn, a Shalmadair bhinn Israeil ! Am shìneadh aig bun craoibhe air o'che Fhoghair—an t-arbhar 'san duilleach a' cùin-luasgadh—na tonnan a' mion-bhriseadh air an tràigh, a' ghealach ag éiridh gu h-àillidh air chùl meall-na-h-iolair—na ciadan tràun a' gairsinn, agus na mìltean saoghal an crothadh os mo cheann, feucham ri féum a dheanamh de d' chainut àird agus mhòraich.

Ach mo chreach ! c' àit' an tòisich mi ? Ciod mar dh' éireas mi ? Feumaidh mi fanadh a dheanamh, mar gu'm b'eadh, arson m' iontinn air an dirich i ceum air ceum gus an caill mi sealladh air an talamh so, arneo, air a' char a's lugha, gus nach faic mi e ach mar an rionnag a's lugha tha' prìobadh os mo cheann a nis.

Amhairceam mats, mu'n cuairt domh cho fad 's a chì an t-sùil—tha 'n so cnoic a's machraichean ; beanntan a's coillteach ; aibhnichean a's lochanna ; cuan agus tràigh ; ach cia beag na 's urrainn mise fhaicinn mu'n cuairt domh an coimeas ris an t-saoghal ! Tha' chuid nach 'eil mi fhaicinn de'n t-saoghal so fein còrr a's naoi ciad mìle uair nì's mò na na tha mi nis a' fhaicinn. Ged a chaithinn ceithreamh na h-uair a' beachdachadh air na chì an t-sùil ó làrach nam bonn, agus an sin dol imrich do àite ùr, bhiodh e ciad bliadhna mum faicinn an saoghal so féin gu léir, le deich uairean 'san latha chosg air ; oir cha bheag idir an nì dlù' do dha chiad muillean de mhiltean ceithir-chèarnach !

'S mór so 'nam shùileansa, ach ciod e an coimeas ris na tha mi nis a' fhaicinn os mo cheann a dh' aon sealladh-sul, nuair tha e dearbhtha gum faoidte an saoghais, agus mu naoi ciad saoghal eile d'a mhead-

achd a chàramh air uachdar a h-aoin diubh, mar gu'n càirinn breacag, an oir ri oir, air bòrd, agus 'nuair tha fìor chinnt againn ged bhiodh còig ciad saoghal do mbeudachd an t-saoghail-sa, oir ri oir, gu'n ruigeadh crios na reull ris an abair sinn *Saturn* mu'n cuairt orra mar chearcall. An iad so na cuspairean a b'abhaist dòmhsa mheas, 'nuair bha mi òg, mar thuill criathair?

Tha so mòr, ach dìream ceum eile anns an fhàradh agus ciod a chì mi! chì mi 'ghrian, "right nam *planet* 's nan reull" a tha deich ciad uair nas mò na na dh'ainmich mi, air an cur cuideachd, agus trì chiad diag mille nì's mò na 'n saoghalsa 'tha cho mhòr 'nam shùilean-sa. Ghabhadh e leth-cheud mille bliadhna mun faicinn a' ghrian bho chrìch gu crìch ged gheibhinn sealladh air còig mille mille ceithir-chearnach gach uair de'n ùine sin! O Dhe! "De t'òibre cha léir dhuinn ach cuid, 's cha tuig sinn iad sin féin."

A' ghrian! Dìream ceum eile. 'S mòr i gu dearbh, agus is mòr a feum dhuinne; mar biodh i cha'n fhàsadh fiar no fochunn; cha 'n fhàsadh craobh no duilleach; ach ciod i ach pluc prìne an coimeas ris na tha os a ceann, agus an taobh thall dhi? cha'n iognadh ged tha iad ag ambarc beag do 'n t-sùil chorparra 'nuair a ghabhadh peileir air a loagadh bho bhàl cansin còrr a's ceithir muillean bliadhna mun ruigeadh e 'h-aon diubh! Ach tha e làn-dhearbhte gu bheil cuid diubh so ciadan uair nì's mò na 'ghrian, agus gu bheil na mìltean saoghal so ag itealaich gun tàmh a là 'sa dh'oi'che còrr a's ciad-mìle-fichead mille san uair, ciod tha mi 'g ràdh? cha 'n eil mi fathast ach air stairsnich a' chruinne-ché: tha fichead mille uair tuilleadh de reultan r' am faicinn leis a' ghloine-amhairc na tha mise 'faicinn an nochd. Tha e dearbhte gu bheil ann an *sgriob chloinn uisne** e féin 20,191,000 reull, gur grian gach aon diubh so, leth chiad saoghal eile a' buntainn do gach aon de na 20,191,000 grian so, air chor 's ann an *sgriob chloinn uisne* gu bheil againn, air fad, còrr a's ciad muillean saoghal!

'S tusa thuirt an fhìrinn, a Shalmadair bhinn Israeil! có è'n duine —cò mise, gum biodh an Dia 'labhair iad so uile gu bith, agus a tha an toiseach 'gan riaghladh ann an nèamh nan speur le sealladh a' mhòrachd, cuimhneachail orm?

Am bheil mi ullamh? Cha 'n eil 's cha bhitheadh gu là bhràth. Os ceann *sgriob chloinn uisne* chì mi mìltean rionnag† an dràst 's a rithist a' priobadh mar shùil bigein, agus a chuile h-aon diubh, mar tha ard Theallsaireau a' deanamh a mach, 'nan *sgriob chloinn uisne* eile. Chithear leis a ghloine-tharruing còrr a's trì mille dhiubh so; ach abram dà mhìle féin, agus gu bheil gach aon a' co-fhreagairt do *sgriob chloinn uisne*, tha againn dà mhìle uair 20,191,000, 'se sin còrr a's da fhichead mille muillean de reultaibh, agus abramaid, gu bheil aig gach aon leth-cheud saoghal a' snàmh mu'n cuairt di, tha againn 2,019,100,000‡ de shaoghail! 'S beag mo mheas-sa air eòlas na h-eisire a tha 'tighin beò eadar dà shligidh—'s beag mo mheas-sa air teallaireachd na bàirnich a tha fuaighte ris an ageir, ach 'a

* The Milky Way.

† The nebulae.

‡ Two billions nineteen thousand one hundred millions. }

Fheudar dhomh aideachadh nach eil m' eòlas féin air rìoghachd Iehobhah a leth cho mòr 's a tha 'n eòlas-san air an t-saoghalsa air a' bheil mo chòmhnuidh dhiombuain! Ach ciod e ma's e 's an déigh dhomh siubhal gu'm bi mi greis anns gach aon diubh? Ma bhitheas, sin far am bi 'n t-loghnadh 's cha 'n e dol do dh-*Ira*, no eadhon do *Lannuinn*, ma gheibh mi eadhon aon uair an uaireadair de gach aon de na saoghail so, gabhaidh e dlù do thri ciad muillein bliadhna mun ruith mi orra uile: ach abram gum faigh mi leth-cheud bliadhna anns gach aon diubh, mar nach beag a fhuair mi anns an t-saoghal-sa cheana, gabhaidh e 100,955,000,000,000* bliadhna, mun ruith mi orra; ach cha 'n e sin, ach ged ruitheam orra so cha 'n eil mi fathast, a theagamh, ach air stairsnich cruitheachd Dhé: oir 's éigin gur faoin a' chuibhrionn d'a rìoghachdsan air an ruig sùil mhiic an duine, ged bhiodh aige beanntan de ghloineachan meudachaidh. Innseadh sibhse, aingle 'tha 'g itealaich a theagamh o shaoghal gu saoghal, a' deanamh a thoil: oir ciamar is urrainn mac duine innseadh? Duine nach 'eil ach còig 'troidhean agus beagan òirleach air àirde—duine nach urrainnear fhaicinn thar mìle no dà mhìle air astar—duine nach faic-eadh eadhon an saoghal air am bheil e' chòmhnuidh bho *Jupiter*—duine aig am bheil a chòmhnuidh air *frìd* nan saoghal, ciamar is urrainn esan innseadh?

B' fhaoin mo bheachd-sa ort a Dhe! b' fhaoin mo bheachd air oibrìbh do làmh; air cumhachd do ghàirdein 'nuair bha mi'm bhalach-an 's a b' àbhaist domh dearcadh air a *ghrioglachan*, 's air a' *chrann-air*: 's beag a shaoil mi san àm sin gu'n robh aon chrann-tarunn de'n chrann-air so—son reull dheth, 2,200,000,000,000,000,000† nì's mò na 'ghrian, agus a' ghrian mu thimchioll muilleann uair nì's mò na an saoghal-sa gu h-iomlan, le thir-mòr 's le 'chuan; le 'bheanntan, 's le 'aibhnichean: le 'bhailtean s le'n luchd-àitich coirbte, uaibhreach!

Tha mi nis a' téarnadh agus tha'n t-àm ann,—tha'n inntinn a' fàil-neachadh—tha tuainealaich a' tighin sa' cheann—cò 's urrainn siorruidheachd a thomhas?

Nach h-è 'dheanadh an eachdraidh nam biodh iognadh nam muilleana saoghal so air a chur ann an leabhar—dreach agus beus an luchd-àitich—am beanntan 's an cuantan—an cogadh 's am feachd!

'S tusa thuirt an fhirinn a Shalmadair bhinn Israeil.

MACTALLA.

AIR CRUINN-MHEALLABH SOILLSEACH NAN SPÉUR.

Earrann III.

An uair a bheachdaicheas sinn le 'chram air na nèamhaibh os ar ceann, far am bheil na mìlte grian, rionnag, agus reult, a' tilgeadh a mach an soluis air feadh na cruitheachd, agus far am bheil iad

* A hundred billions nine hundred and fifty-five thousand millions.

† Two trillions two hundred thousand billions.

gu léir air an suidhneachadh gu h-eagnaidh, agus a' siubhal gu riaghailteach 'nan cuairtibh eug-samhla fein, is ceart a dh' fheadas sinn éigheach a mach maille ri Salmadair binn Israeil—"Cia lion-mhor t'-oibre, a Thighearna! ann an gliocas rinn thu iad gu léir," "agus molaidh t' oibre gu léir thu." Tha cumhachd neo-chrìoch-naichte Iehobhail air 'fhoillseachadh d'ar sealladh, agus d'ar tuigse, air mhodh mìorbhuileach, leis na solusaibh a ta triall gu neo-mliearachdach 'nan cuairtibh sònruichte, agus a ta, mar sin, a' co'-lionadh na crìche air-son an d' rinneadh iad air tùs! Cò, uime sin, aig am bheil comus amharc air na comharaibh mòr' agus soilseach so, gun a bhi a' beachd-smuaineachadh air bith, air làthaireachd, agus air cumhachd an Tì sin, trid am bheil gach ni anns na nèamhaibh, agus air an talamh, a' co'-sheasamh? Air an aobhar sin, "Biodh àrd chliù Dhé ann am beul nan uile, moladh iad e air son a ghnìomhara treuna—moladh iad e ann an speuraibh a chumhachd."

Air duinn cunntas a thoirt 'san earrainn mu dheireadh, air an réult *Mercuri*, on is i a's dlùithe do'n ghréin, làbhraidh sinn, a nis air *Bhénus*, an ath réult ann an ordugh. Tha'n réult dhealach so a' cuairteachadh na gréin, ann an cearcall a ta ochd agus trì fichead muilean do mhìtibh air astar uaipe; agus tha i a' triall air a slighe mu thimchioll ceithir fichead mìle do mhìtibh anns an uair! Tha i seachd mìle agus ochd ceud do mhìtibh troipe, a' cur car di air a mul fein ann an ceithir uairean-fichead, agus a' crìochnachadh a turuis mu'n ghréin ann an dà cheud agus ceithir latha fichead gu leth do na làithibh againn-ne, ùine a ta 'deanamh suas na bliadhna aice-se. 'Si *Bhénus*, do gach uile réult, a's faigse do'n talamh againn-ne, air an aobhar sin chithear mòr agus dealrach i an coimeas ri aon air bith eile do na reultaibh! Theirear, mar a's trice, an réult-mhaidne, agus fheasgair rithe so. An uair a bhios i an iar air a' ghréin, chithear anns a' mhadainn i, agus an uair a bhios i an ear air a' ghréin, chithear air an fheasgair i, còrr agus leth-bhliadhna m'an seach!—Cha'n 'eil *Bhénus* a bheag ni's lugha na'n talamh air am bheil sinne a' gluasad, ach air di a bhi ni's faigse do'n ghréin, tha barrachd teas agus soluis a' bualadh oirre, na tha air an talamh! Ged nach 'eil an réult mhaisench so, aig astar co fad uainn-ne ris na reultaibh eile, gidheadh tha a deàrsadh agus a soilleireachd co mòr, 's nach soirbh an ni amharc oirre leis na gloineachaibh, eadhon a's fearr, chum gach ni a bhuineas di a chur an céill le fìor chlànteachd. Air do na cuairtibh aig *Mercuri* agus *Bhénus*, a bhi eadar an talamh agus a' ghrian, chithear iad a' fas agus a' caitheamh, cosmhuil ris a' ghealaich! Air uairibh tha iad cruinn, làn, agus dealrach, agus air uairibh eile, càol agus soilleir mar a chithear a' ghealach ùr! Tha na cuairtean anns am bheil iad a' ruith, co cumhann, an coimeas ri cuairtibh nan réult eile, 's gu'm bheil iad a ghnàth air am faicinn am fagus do'n ghréin, agus air uairibh tha iad co fagus di 's gu'm bheil a deàrsadh 'gam fùlach gu h-iomlan o'r sealladh! Nach leòir na nithe so chum gliocas neo-chrìochnuichte an Tì a dhealbhadh iad a dheanamh follaisench do na h-uile? agus nach leòir iad chum toirt

oirnne a ràdh, maille ris an abstol—"Tre chreidimh tha sinn a' tuigsinn gu'n do chruthaichheadh na saoghail tre fhocal Dó, air chor do nach d' rinneadh na nithe a chithear, do nithibh a bha r'am faicinn."—Eabh. xi. 3.

Labhraidh sinn, a nis, mu'n talamh, a ta 'na reult cosmhuil riuisan a dh' ainmich sinn agus a' siubhal mu'n cuairt do'n ghréin ann an àm suidhichte! Is ball cruinn an talamh, a ta dlùth air oghd mille do mhilltibh troimhe, agus cùig thar fhichead mille do mhilltibh mu'n cuairt. Tha e 'siubhal mu'n cuairt do'n ghréin ann an cearcall, a tha ceithir fichead, agus cùig muilean deug do mhilltibh air astar uaipe: agus gabhaidh e trì cheud, trì fichead, agus cùig làithean, agus teann air sea uairean ùine, chum aon chuairt a chur air a' ghréin, agus tha'n ùine so a' deanamh suas na bliadhna againne—Ged is bras a ta'n talamh mar so a' siubhal sea fichead uair ni's luaithe na peileir gunna-mhòir gidheadh, cha 'n 'eil e idir co luath ri *Mercuri*, a cheann nach 'eil e 'deanamh ach mu thri fichead agus oghd mille do mhilltibh anns an uair, am feadh 'sa ta *Mercuri* 'deanamh còrr agus ceud mille do mhilltibh! Tha'n talamh, mar an ceudna a' tionndadh air a mhul fein, gach uile cheithir uaire fichead agus mar so tha ceithir uairean fichead air fad anns an latha againn-ne! Tha na nithe so uile iongantach anna fein; ach an déigh sin tha iad fìor! Cha soirbh, gidheadh, le daoinibh aineolach a thuigsinn, gu'm bheil an talamh idir a' carachadh, no 'gluasad as an aon àite! Tha iad mar a's trice sa' bharrail, gu'm bheil e neo-ghluasadach, am feadh 'sa ta a' ghrian, na rionnagan, agus feachd nèimhe gu léir, a' cur char diubh mu'n cuairt da!—Is iongantach leò, mar an ceudna, r'a smuaineachadh, gu'm bheil an talamh so 'na reult, a ta 'nam beachd-san, ni's mò na aon air bith do na rionnagaibh beaga, drilinneach sin, a chithear 'nam mhilltibh anns na speuraibh, air oidheche shoilleir! Ach tha e fìor, gu'm bheil an talamh a' gluasad air a mhul fein, gach là; agus ann an cearcall mu'n cuairt do'n ghréin, gach bliadhna; ceart mar a ta *Mercuri*, *Bhéus*, agus na reultan eile! Tha mòran an dùil, gu'm bheil a' ghrian agus na reultan, a' ruith gu luath anns na spéuraibh mu'n cuairt do'n talamh, nach 'eil a' carachadh as 'àite; ach tha iad air am mealladh an so 'nam barrail, ceart mar a ta iad, an uair a ghlùlainear iad seachad gu luath air luing an cois fearainn; oir an sin, tha iad an dùil, nach 'eil an long a' carachadh; ach gu'm bheil am fearann a' ruith gu grad seachad orra!

Dh' ainmich sinn a cheana, gur i a' ghrian a ta toirt soluis agus teas do na reultaibh uile, agus air do'n talamh so a bhi 'na reult, tha e 'mealtuinn buannachd an t-soluis agus an teas so, mar an ceudna! Tha dàrna leth na talmhainn a ghnàth air a shòillseachadh leis a' ghréin, agus tha'n leth eile ann an dòrchadas. Ach o'n tha'n talamh a' tionndadh air a mhul fein, o'n iar gus an ear, gach uile cheithir uaire fichead, tha solus agus dòrchadas a' teachd oirne mu'n seach, anns an ùine sin. Mar so, tha là agus oidheche a' leantuinn a chèile; agus an uair a ta an taobh air am bheil sinne

do'n chruinne-ché, air a shóillseachadh, tha 'n taobh eile d'èith ann an dorchadas ! Air an aobhar sin, an uair a bhios an là againn-ne 'san Eilean Bhreatunnach, bitbidh an òidhche aca 'sna h-Innsibh an àird an ear—ann an *China* agus ann an *Australia* ! Tha mar an ceòdha, clàonadh sònraichte aig mul na talmhainn, trid am bheil solus na gréine a' buàladh aig amannaibh do'n bhliadhna, air earrainn nì's lugha do chearnaibh tuatha na talmhainn, na aig amannaibh eile ; air an aobhar sin, tha na làithean againn fada agus goirid, a réir sin ! Agus feudaidh sinn a nis ainmeachadh nach 'eil na cuairtean, na cearcaill, no na slighean farsuing sin, anns am bheil na reultan a' siubhal mu thimchioll na gréine, gu h-ìomlan cruinn, ach air cumadh uibhe ; air an aobhar sin, tha e furast fhaicinn, an uair a ta a' ghrian air a suidheachadh ann am meadhon nan cuairt sin, gu'm bi, na reultan a ta 'gluasad anna, nì's faide o'n ghréin, aig amannaibh àraidh do'n bhliadhna, na aig amannaibh eile ! Ceart mar so, ma ta, tha'n talamh a' siubhal mu thiomchioll na gréine, ann an cearcall a ta nì's mò ann am fad, na tha e ann an leud ; uime sin, tha e air uairibh do'n bhliadhna fad o'n ghréin, agus air uairibh eile nì's giorra uaiphe ; agus tha so, maille ris a' chlaonadh a ta 'na m'bul fein, a' deanamh samhraidh agus geamhraidh, a cheann do thaobh nan astar eug-samhla a ta'n talamh o'n ghréin, nach 'eil a cheàrnan iomallach a' mealtuinn a soluis agus a teas, ann an tomhas co'-ionann ! Tha gach cuairt, agus gach caochladh dhiubh so, air am faotuin a mach co cinn-teach, agus co eagnuidh le reulatairibh, agus air an tomhas co cùramach leo, 's gu'm bheil fios aca air a' cheart uair agus mhionaid anns an crìochnaich gach reult a turas, agus cia co fad 'sa ta am làithean, agus am bliadhnaichean fa leth ! Gu cinnteach is iomadh innleachd a fhuair am duine a mach ; ach an déigh sin cia faoin a dhìchioll, agus cia co neo-ìomlan a chomas, chum slighean, agus oibre an Tì ghlòrmhoir sin a rannsachadh a mach, "A ta 'na shuidhe air cuairt na talmhainn ! (Is. xl. 22.) "An urrainn sinne le rannsachadh Dia fhaghail a mach gu h-ìomlan ?" (Iob. xi. 7.) "Feuch is iad na nithe air an robh sinn a' lathairt," cuid d'a shlighibh ; ach cia beag a' chuibhrionn a chuala sinn deth ? (Iob xxvi. 14.)

Ann an earrainn an deigh so, bheir sinn cùntas air a' ghealaich, agus air na réultaibh eile a dh' ainmicheadh.

SGIATHANACH.

Cillmhuir,
Còmhla a' Gheamhraidh, 1840.

CARAGH-CUIMHNE AN T-SISEALAICH.

Air an lù-lùghe so tha 'n eachdraidh ghéarr a leanas air a sgrìobhadh.

Mar chaimhneachan air Alasdair Uilleam, an Sìnealach, a' chaochail agus a chaidh a steach do ghàid, anns an ochdamh-bliadhna-

fichead d'a aois, air an ochdamh latha do'n t-seachdamh mìos do'n bhliadhna 1838; tha an carragh so air a chur suns le 'bhràthair gràdhach.

Bha an t-òg-fhlath uasal so comharraichte 'na linn 's 'na latha féin, airson gach béus agus subhailc a b' àirde agus a b' fhiachala; aige-san bha an aigne bu cheanalta: agus fo chumhachd a' chreidimh bù neo-chealgaiche, agus bu dealasaiche, ghnàthaich e am fiùghantas a bu bhlàithe, agus an t-seiro bu gnìomhaiche. Bithidh 'ainm agus a bhuaidhean air an gleidheadh gu fada ann an cuimhne chaidreach nan iomada neach air son an do sholair e soch-aircan spioradail, agus air an d' fhuasgail e 'nan nìreasbhuidhean saoghalta. B' aithghearr a chéilidh air talamh; ach fhad 's a bha e air a chaomhnadh ann, cha d' rinn e dearmad air crìch àraid mhic an duine. Chaochail e, ach b'e sin dhàsan caochladh an àigh! Trid earbsa fhirinneach ann an toillteannais Iosa Crìosd, Slànuighear anamannan, tha nìs air a cheann-san coron na beatha, ann an slaitheas Dhé.

"Faigheam-sa bàs an ionracain, agus bitheadh mo chrìoch dheireannach cosmhuil r'a chrìch-san." oir,

"Is beannaichte na mairbh a gheibh bàs san Tighearna."

AM PÒITEAR.

Cìod a theireadh am Pòitear nan deanadh neach air bith, mar bha e ag imeachd air na sràidean a tharruing a stigh a dhèidh no dh' aiseoin, do tholl salach dorcha, a thoirt air a bheul fhosgladh, agus an sin an dubh phuinnsean a chur ann, 's a thoirt air a ghrad slugadh, air alt agus ann an tiota gu 'n cailleadh e comas nan cas agus a thuigse, agus an sin a chur a mach air an t-sràid 'na chulaidh-fhochaid 's 'na bhall-magaidh do gach aon; gu bhì buailteach do gach cunnart agus tuiteamas agus tubaist do'n dù do neach anns an staid sin a choinneachadh? Nach biodh corruich' air? Nach tugadh e duine air bith a dheanadh mar so ris gu cùirt agus gu ceartas? Agus nach h-ann ceart mar so tha e 'deanamh air féin, a h-uile uair a tha e 'dol a stigh do'n tigh-leanna, no do'n tigh-òsda? Nan deanadh a h-aon eile air a' Phòitear mar tha'm Pòitear a' deanamh air féin, chuireadh an Siorram san toll-dubh e, agus bu ro-mhaith a thoilleadh e a leithid.

Cìod a theireadh an Pòitear nan tigeadh neach air bith a stigh air a dhorus, agus esan, an tigh, agus a chuid aodaich, eairneis a thighe, a phlaideachan, agus gach nì thigeadh 'na charabb a thoirt air falbh, agus a bhean 's a chlann fhàgail bochd, brònach, rùiste—nach feòraicheadh e có'rinn a leithid so air, an eucoir mhór, agus nach tugadh e gu ceartas e? Agus gidheadh, nach i so a' cheart ghiullachd a tha 'm Pòitear a' toirt dha féin? Nach 'eil e a h-uile latha a' milleadh a chodach féin, agus a' toirt bochduinn agus dìth air a theaghlach?

Cìod a theireadh am Pòitear ri neach a bhiodh a' falbh o àite

gu àite g'a choinneachadh 's g'a dhiomoladh, a' togail droch iomradh agus aithisg 'na aghaidh, ag ràdh nach robh ann ach duine tuasaideach, misgeach, ruidhtear geòcach gun nàire? An e nach iarradh e fianuisean a chual' e a' labhairt mar so 'na aghaidh—nach tagradh e aig lagh e?—agus a dh' aindeion so, nach 'eil am Pòitear féin 'ga ghairm so o latha gu latha, 'na aghaidh féin? a' dol mu'n cuairt o àite gu àite ag ràdh, “amhaircibh ormsa nach mi an ruidhtear truagh?”

Ma 's è 's gu bheil thusa a'd fhear-ceairde no a'd fhear-oibre dlèas, seòlta, glic, grùndail, agus obair agad mar is urrainn duit iarraidh—ma tha meas aig do mhaighstir ort, agus meas aig do luchd-eòlais ort, agus gum bu mhiann leat do mheas agus t' obair agus do chosnadh a chall—innsidh mi dhuit an dòigh—an t-athghoirid chum so a ruigheachd—*Foghlum a bhi a' d Phòitear.*

Ma tha thu slàn fallain, fo dheagh choltas, dearg ruiteach san aghaidh, le ceum làidir lùthor, agus cuisle shlàn riaghailteach, agus ma tha 'dhith ort fàs gu grad, glasneulach, lag, turramanach, le cuisle fhiabhruis agus céum goirid neo-chinnteach—Innsidh mise dhuit ciamar a choisneas tu na tha 'dhith ort—theagamh nach 'eil fios agad ciod an dòigh a's cinntiche, no an rathad a's giorra.—*Foghlum a bhi a' d Phòitear.*

Ma tha dachaidh bhlàth, sheasgair, thaitneach agad—deagh leaba—deagh theine—crioman feòla 'n dràs'd 's a rithist—deur tea air uairibh agus sliseag chàise le t' aran 's le t' im, no, math-dh' fheudta, sliseag do mhuiceil chrochte—agus beagan cùl do làimbe air son là a' mhàil; ma tha toil agad dealachadh riutha so uile, tha iomad dòigh a dh' fhaodas tu fheuchainn; ach creid mi 's i 'n dòigh a's cinntiche 's a's luaithe—*Foghlum a bhi a' d Phòitear.*

Ma tha deise mhath dhòmhnach agad leis am faod thu dol gu féill no Clachan, co tlachdmhor a'd choltas ri d' choimhearsnaich—ma tha aig na balachain bheaga aodach math làidir, agus aig na cail-eagan cliabh-beag agus cota-bàn glan iomchuidh, agus aig do mhnaoi currachd àrd a's boineid as nach ruig i leas nàire 'ghabhail, agus deagh chleòca thairis oirre, agus ma's miann leat 'fhiocrachadh ciamar a shealladh tusa agus iadsan ann an droch aodach luideagach salach, cha 'n eil ni a's usa na so—*Foghlum a bhi a' d Phòitear.*

Ma tha do chreideas math, mur 'eil sgillion aig duine ort, ma tha do chàirdean deònach còmhnaidh agus cuideachadh leat, agus seasamh ri d' thaic anns gach duilgheadas; agus mur 'eil so a' còrdadh riut 's gu bheil a mhiann ort do chreideas a mhillleadh, ainfhiach tròm a bhi 'nad aghaidh, agus a bhi air t'fhàgail gun aon charaid air uachdar an t-saoghail mhóir, tha so furasda agus 's e an dòigh—*Foghlum a bhi a' d Phòitear.*

Ma fhuair thu deagh chadal, ma tha aith a'd inntinn, ma tha do dhòchais àrd, ma tha meas agad air a' Bhlobull, ma tha thu 'toiseachadh air tlachd a ghabhail ann an nithe spioradail—ach ma tha thu 'fas sgith dhiubh so, ma's miann leat do chadal a bhi buaireasach, t' inntinn a bhi neo-shuidhichte, do dhòchais a bhi air am milleadh, do Bhlobull air a dhìchuimhneachadh, agus dol air t' ais o gach ni math

a bha riabh a'd bheachd, innsidh mise dhuit ciamar—an t-seana chomhairle—*Foghlum a bhi a'd Phòitear.*

Ann an aon fhocal, ma tha 'mhiann ort thu féin a dheanamh a'd chreutair bochd, truagh, lag, dìbli, suarrach, a bhi beò ann an eagal, agus bàs fhaotainn ann an eu-dòchas, cha 'n eil dòigh eile ann a's cinntiche chum so a bhuadhbhadh na—*Foghlum a bhi a'd Phòitear.* Ach air an làimh eile, an àite so, ma tha 'dbith ort math a dheanamh, olc a sheachnadh, a bhi beò an deagh-ghean Dia agus dhaoine, a bhi sona san t-saoghalea, agus sona ann an sìorruidheachd—ma 's e so do thoil agus do mhiann, le uile-chumhachdaibh do choluinn, t'anas, agus do spioraid, guidh agus asluich o Dhia neart agus gràs chum t' fhàgail comasach air seasamh an aghaidh buairidh, chum 's nach tig an latha anns am *Foghlum thusa bhi a'd Phòitear.*

DENNIS DOOLAN AGUS REDDING, NA MURTAIR-EAN EIRIONNACH.

BHA 'n dà dhuine so air am feuehainn fa chombair nam Mòrairean-dearga air an treas-la-fichead do mhìos-deiridh an earraich. Fhuaradh ciontach iad do mhort, agus bha-iad air an dlteadh gu bàs. O'n latha an d'thugadh a mach blinn a' bhàis 'nan aghaidh, ghiùlain iad iad féin sa' phrìosan gu sìobhalta soeruch. Dh' aidich iad gu'n d'rinn iad am mort; ach nach robh a mhiann orra ach ciorram a dheanamh air an duine, gun a chur gu bàs. Bha an t-Easbuig agus na sagairt gu riaghailteach maille riutha, oir bu Phàpanaich a bh' anna; agus ghabh *Doolan* gu h-àraid mòran aire do no chual 'e uapa. Bha, do réir coltais, aithreachas air; labhair e gu tuigseach ris gach aon a chaidh a chainnt ris, agus thaisbean e mòran misnich agus fearalais. "'S math dhòmhsa," ars' esan, "gu'n d'fhuair mi am gu aithreachas—'s minic tha mi a' cuimhneachadh air a liughadh cunnart ro'n d'fhàinig mi ann an Sasunn agus an Eirinn—'s iomad aon do m' chompanaich a chunnaic mi a' bàsachadh gu h-obunn, gun ùine gairm air an Cruithear! Nam bithinn-sa an sin air bàs fhaotainn, bha mi air mo ghairm do sìorruidheachd gun uidheamachadh air bith, agus bha m' anam prìseil neo-bhàsmhor, caillte gu dìlinn. Ach taing do Dhia a dheònaich dhomh am gu aithreachas! Tha dòchas agam gu 'n d'rinn mi deagh fheum dheth, agus gum faigh mi maithanas. Nam biodh a' chroich a nis air a togail, rachainn a mach gu misneachail, gun eagal gun sgàth." Tha dòchas againn gu'n robh earbsa 'n duine thruaigh so far am bu chòir dha—cha 'n eil sinne ach ag aithris a bhriathran féin.

Bha fear eile comhla riù ris a' mhort oillteil so do'm b' ainm *Hickie*, a fhuair maithanas, 's e sin an àite chur gu bàs, tha e r'a fhògradh do *Bhotany Bay* ré fad a làithean—duine cho fuil-eachdach bhorb ri h-aon diubh, agns a thoill a chrochadh co math ri càch. Thugadh an duine so a dh' amharc *Dennis Doolan* sa' phrìosan. Bha an t-Easbuig agus na sagairt san làthair. Shil an duine so a dheòir gu frasach. Thuir *Doolan* ris "na dean mar

sinn a *Hickie*—tog do d' chaoineadh—bi duineil—thoir an aire **dhuit** fein, seachain au t-olc as a so a mach—giùlain thu féin gu math 'na dhéigh so, agus cha 'n eagal duit—na dichuimhnich mar a dh' éirich dhòmhsa!" Chaidh iad air an glùinibh agus phòg iad a chéile. "So," arsa *Dennis*, "an dealachadh deireannach, cha choinnich sinn tuillidh air thalamh, ach tha dòchas agam gu'n coinnich sinn ann an nèamh." Fhreagair *Hickie*, "An Dia nìle-chumhlachdach gu d' bheannachadh, a Dhòlain, an Tighearn a bhà maille riut!"

'S ann air maduinn an 14 là do'n mhìos so chaidh, a bha iad air an toirt a mach as a' phrìosan gu bhì air an crochadh a rèir binn nam Morairean-dearga, goirid o'n àite san d'riun iad am mort, trì mìle taobh mach a' bhaile-mhòir so. Chruinnich sluagh anabharrach mu dhorus a' phrìosain. Thugadh a mach iad aig ochd uairean an uaireadair air carbad fosgailte, le glas-làmh air gach aon diubh, agus air an teugal r'a chéile le slabhruidh iarunn. Bha iad air an éideadh gu tlachdmhor ann an aodach bròin; an t-easbuig *Murdoch* agus dà shagart 'nan suidhe maille ri, a lèugh-adh dhoibh a' leabhar-ùrnuigh, agus a' conaltradh ri, mar bha iad ag imeachd. Bha mòran Shaighdearan a mach—agus luchd-riaghlaidh a' bhaile, an Siorram, agus a' chuid bu mòd do mhuinntir a' *Pholice*. O'n àm an d' fhàg iad am prìosan gus na dhlùthaich iad air an àite 'n robh a' chroich, cha do thog an dithis mhortairean an sùilean, ach ag éisdeachd ris na bha an t-Easbuig agus na sagairt ag ràdh ri. Bha sluagh gun àireamh a mach air na sraidibh, a h-uile uinneag, agus eadhon mullach nan tighean lóm-làn. Cha robh dìog r'a chluinntinn o'n t-sluagh mhòr so.—Ràinig iad an t-àite. Bha làmhnan nam mortairean air an ceangal gu teann air na cùlaobh—dhìrich iad suas na ceumanna chum na croiche—chuireadh na buill mu'n amhchannan. An sin thog an t-Easbuig suas ùrnuigh sholeimte dhùrachdach, agus bha an dithis thruagh ag aithris gach focal mar a bha e 'labhairt. Chuireadh na curraicean an sin air an cinn agus a nuas thar an sùilean; agus 'nuair thubhairt an t-Easrug, O Dhia gabh ri 'n anamannaibh! chaidh an crann a tharruing air ais, agus thuit iad an crochadh ris a' chrann. Bha an deò am prìbeadh na sùl a *Redding*, ach bha *Doolan* fada an dòruinn agus an spàirn eagalaich: bha spàirn a' bhàis co uamhasach 's gu'n robh a ghlùinean gu tric a suas r'a uchd! An déigh dhoibh a bhì da fhichead mionaid crochte thugadh a nuas an cuirp, chuireadh 'nan cisteachan-mairbh iad, agus ghiùl-aineadh iad air an ais do phrìosan Ghlaschu, far a' bheil iad air an tiòdhacadh, a rèir cleachdadh an àm so a thaobh mhortairean. Tha e air a ràdh gu'n robh os ceann leth-cheud-mìle sluaigh a mach!—Cha chuala sinn gu'n d'éirich giorag no tuiteamas do dh-aon, agus cha mòd bha facall ard no tuasaid ann.

Ged is uamhasach egalach a leithid so, bithamaid taingeil gu bheil lagh agus riaghailtean san rioghachd; 's gu bheil sinn a chòmhnuidh ann an dùthaich far nach faodar fuil a dhòrtadh gun dìoladh air a'shon! Tha dòchas againn gu'n dean an gnothuch

uamhasach so feum; agus gum faic Eirionnaich agus Albannaich gu bheil lagh na dùthcha làidir, agus nach faodar a bhristeadh gun fhulang air a shon.

NAIGHEACHDAN COITCHIONN.

A thaobh Mhic Leòid ann an America mu'n robh an dà rìoghachd mhór gu dol a chogadh, cha 'n eil a' chùis air a socruchadh fhathast; ach cha 'n eil teagamh air bith nach fbaigh an Leòdach cead a chois. Ge bòdail muinntir America cha 'n eil a chridhe aca a chur gu bàs.

O'n chaidh an àireamh mu dheireadh do'n Chuairear a mach, chaochail ard-nachdaran Staidean-Aontaichte America—an ceann-feadhna urramaichte agus an duine math, *President Harrison*. Bha e dlùth air ceithir fichead bliadhna 's a deich. Cha robh e ach sòn mhios 'na oifig àrd; agus thainig am fear a bha fodha agus bu dlùithe dha ann an urram, a stigh 'na àite. Dhùisg bàs an duine mhaith so anabharra mulaid air feadh na dùthcha. Cha robh ann an America gu léir duine air na h-uile dòigh bu mheasala na e—cha robh tuaisleas riabh 'na aghaidh, agus air son a blàis tha an dùthaich mhór sin uile fo bhròn. Bha e 'na dhuine cràbhach diadhaidh. Bha e gu riaghailteach air latha na Sàbaid anns an Eaglais; agus cha deachaidh e riabh air turas no air chéillidh air là an Tighearna. Cha robh cuirm no fleagh 'na thigh-sa air latha Sàbaid mar is tric tha 'tachairt ann an tighean ard-nachdaran an t-saoghail so. Thog e Eaglaisean air a choed féin, agus bha e 'na charaid dìleas fùghantach do mhinistearibh an t-soisgeil. Dh' éirich e na h-uile latha geamhraidh agus samhraidh mu shèa nàirean, agus an déigh earrann do dh-fhocal Dé a léughadh, choisich e mach mìle 'no dhà air son a shlàinte. Cha robh tigh an duine so riabh gan charaid no coigreach leis—bha a dhorus fosguilte do na h-uile duine math a thigeadh an rathad. B' ann do na *Presbyterianaich* e féin, ach bha a chàirdeas ri gach sòn do 'n robh Crìosd luachmhor, ge b'e ainm no aifmheil air an robh iad air an gairm. Tha deagh chliù air an nachdaran ùr, *Tyler*, a thainig 'na àite. Cosmhuil ris an duine mhath a chaidh roimhe, tha e deònach air sìth bhi eadar na rìoghachdan, agus deagh chàirdeas a chumail annas eadar Breatainn agus America.

A' PHÀRLAMAID.

Thubhairt sinn san àireamh mu dheireadh gu'n robh ùpraid san àite àrd so, gu 'n deachaidh an ceòl feadh na fìdhle orraean a tha air an àm 'nan luchd-comhairle do'n Bhan-rìgh.

Bha air an àm sin a h-son thar fhichead a bharrachd 'nan aghaidh na bha air an taobh, ach tha nìs thar sèa deug 'ar fhichead a bharrachd 'nan aghaidh na tha leò. Cha 'n fhend so seasamh. Tha e soilleur gu'n imir a' Pharlamaid an dara cuid a agaoileadh agus Parlamaid ùr a ghairm, air neo, gur h-èiginn dhoibhean a tha air ceann a' ghnòthach dol a mach, agus stiùir na birlinn mhóir a chur an làmh an ùra. Tha sporan mòr na rìoghachd cha 'n e ambàin salamh, ach tha ain-

fhiach agus fiachan ùr a' meudachadh o àm gu b-àm, agus an cosdas fada os ceann na tha tigh 'n a stigh. Tha e soilleur nach 'eil morair *Melbourne* agus a charaid morair *Russell*, déigheil air na frògan seas-gair anns a' bheil iad fhàgail. Nan cuireadh tathunn 'us smàdadh 'us tàir a mach iad, cha robh iad ann co fada; ach tha e soilleur gu'n imrean dòigh eile 'ghabhail doibh. Chunnaic sinn seann Dombull Brocair a' car boitean cònlach ri beul a' chùirn anns an robh fèdeull-ain 's cait-fhiadhaich, leis an smùideadh e a mach iad 'nuair nach deanadh tathunn a's gleadhraich feum. Tha e soilleur gu bheil an dùthaich sgith dhiuhh, 's cha 'n iongatach è. Tha iad a nis, ar leinn, deich bliadhna air ceann na cùis, agus anns an àm sin chuir iad iomadh muillean tuille ri ainfhiach na rioghachd na bha air roimhe sin; agus air an àm tha iad féin ag aideachadh gu bheil cosdas na dùthcha aona mhuillean agus seachd ceud mìle punnd Sasunnach na's mò na tha aca do theachd a stigh. So an aidmheil féin. Air an làimh eile, 'nuair bha càch a stigh, phàigh iad fichead muillean punnd Sasunnach do dh-ainfhiach na rioghachd; agus 'nuair chaidh iad a mach bha aona mhuillean agus sèa ceud mìle punnd Sasunnach a' tighin a stigh, agus cul na làimhe na's mò na bha 'dol a mach. So nithe tha air an aideachadh sa' Phàrlamaid féin, agus nach urrainnear àicheadh. Cha dean a' bhaothaireachd so cùis na's fhaide. Tha na Sasunnaich thuigseach sgith do bhòilich agus do spagluinn nan daoine so. Cha 'n eil fiosachd againn, ach tha sinn fo bharail gu 'n toir iad aon deuchainn eile, an àite tighin a mach mar bu chòir dhoibh 'nuair nach 'eil e 'nan comas nì air bith a dheanamb, 's 'nuair tha 'chuid a's mò do'n Phàrlamaid 'nan aghaidh, gu 'n iarr iad air a' Bhan-rìgh a' Phàrlamaid dhlòrrasach so a sgaoileadh, cead an cas a thoirt doibh, agus Pàrlamaid ùr a ghairm. Cia dhiùbh a bhitheas no nach bi an te ùr nì's ùmhaile dhoibhean na bha an t-seana Phàrlamaid, cha 'n urrainnear a ràdh—ach chì sinn.

ARD-SHEANADH EAGLAIS NA H-ALBA.

Tha 'chùirt mhór Chléire so nis air suidhe. 'S éiginn duinn ar duilleagan a chur sa' chlà mun urrainnear innseadh ciod a nitear a thaobh nan nithe tha air an àm a' roinn na h-Eaglais. Tha eagal mór oirnn nach 'eil na nithe sin ri bhi air an réiteachadh co luath 's co furasda 's a tha cuid air bharail: tha àirc na h-Eaglais ann am fairge bhuaireasaich. 'Si ar n-ùrnuigh dhùrachdach gu 'n deanadh Easan a tha ambàin murrach gach cùis a réiteachadh, a ghaoth 's an stoirm a cheannsuchadh, agus a stiùradh gu tèaruainte do chala ciùin agus sìochail.

AN SOITHEACH SMÙIDE MÓR, AM PRESIDENT.

Tha eagal oirnn nach cluinnear tuilleadh iomraidh air an luing mhóir so. Tha nis trì fichead agus cóig lathan o'n a dh' fhàg i *New York*; bha sèa fichead pearsa air bòrd oirre—chosd i ceithir fichead mìle punnd-Sasunnach. Cha 'n eil teagamh air bith nach do chaill-eadh i—ach ciamar, có 's urrainn innseadh? Tha aon nì cinnteach, nach fhacas riabh uiréad do mhill mhór eighe sa' chuan eadar so agus

America 's a bha ann air a' bhliadhna so. Bha cuid do na mill mhóra so a chunnacas le soitheach a thainig thairis beagan làithean an déigh do'n Phresident America fhàgail, mìle air fad dà cheud troidh air àirde os ceann an uisge, mar eileanan a snàmh air a' chuan, agus tha daonnan dà thrian do mheall eighle fo'n uisge. Tha e glé choltach gu 'n do bhuail an long mhór so air aon do na mill mhóra sin, agus gu 'n do dhochunnadh i co mór 's gu'n deach i fodha. Bha móran do dhaoine measail a' gabhail an aisig innte—bhùineadh cuid do na seòladairean do'n Ghàidhealtachd. Mo thruaighe! ionndrainidh na b-uile h-aon an càirdean féin.

FOCAL SAN DEALACHADH.

Cha 'n eil e iongatach leinn gu'n chuir am mearachd a bha san àireamh mu dbeire do'n Chuairear mu thimchioll tigh-taisg mór an Tombaca ann an Lunnuinn iongatas a chur air ar càirdean. 'Se 'n nì thug so mu 'n cuairt gu bheil fìor dhroch làmh-sgrìobhaidh aig an duin'-uasal à sgrìobh an cùnnas sin—tha a làmh-sgrìobhaidh co dona 's gur tric a dh' fhairlicheas e air. féin a leughadh. Cha 'n ioghnadh mar sin ged nach leughadh fear eil i 'S ann san 69 duilleag agus an 20 sreath tha am mearachd so. 'Se nì bu chòir a bhì ann, "gu bheil aon àite anns a' bheil iad a' tasgaidh, air neo 'cur suas, no 'gleidheadh an Tombaca agus am pàighear a' chis do'n Bhan-rì inn. Chuir iad logadh an àite tasgaidh; agus 'se so a rinn am mearachd. Tha àiteachan ann a bhuineas do na tighean-cuspuinn, anns a' bheil iad a' logadh gach seòrsa bathair nach gabh reic air son luach na clise; agus 's fhurasd' a thuigsinn gu'n do chuidich an t-eòlas so chum a' mhearachd.

Fhuair sinn an jìtir cheanalta chàirdeil, a chuir ar seana charaid agus ar fear-eòlais measail, ministear na h-Eaglais Albannaich ann an *St Andrew's New Brunswick*, d' ar n-ionnsuidh. Thug an litir na làithean a dh' fhalbh d' ar cuimhne—mòran taing dha! Rinn sinn mar a dh' iarr e—Cuireadh e thugainn cùnnas air an dùthaich anns a' bheil e—cànnas air cor nan Gàidheal tha air dol ann—an cothrom agus an t-anacothrom a tha 'gan coinneachadh—a' chulaidh-mhisnich a th' aig an càirdean chum an leantuin. Cuireadh e so d' ar n-ionnsuidh am Beurla no an Gàilig agus bidh sinn fada 'na chiomain.

Bha cuid do mhinistearan ann an Canada uachdarach air an robh sinn eòlach aon uair: 's iongatach leinn nach 'eil iad a' sgrìobhadh d' ar n-ionnsuidh!

Fhuair sinn an litir thioram, chrosda, chuir "Dòmhuill a' Phinn" à Lochabar d' ar n-ionnsuidh. B'e sin am peann sgaiteach, peann Dhòmhuill—nam biodh a chumhachd a réir a thoile! Nach modhail, iriseal, cuideachd, an t-ainm a ghabh e dha féin, "Dòmhuill a' phinn!" a' eiallachadh gun teagamh gur h-ann dèasan a bhuineas am peann osceann gach Dòmhuill eile tha beò! An cuala "Dòmhuill" riabh an rann 'so?

A mhic a' bhodachain lachduinn,
O bhun Lochabar nan craobh;
Clèas a' chait a dh' òl an t-uachdar,
Theid a' chluas thoirt dhìot o 'n mhaoil.

'Sì 'choire th' aig an òganach spailpeil so do 'n Chuairear, gu bheil sinn a' cur tuille 's a' chòir do dh-fhacail Bheurla 'nar duilleagan, gum bu chòir dhuinn ainmeannan àiteachan agus dhaoine thoirt ann an Gàilig.—Am burraidh! Am b' àill leis 'nuair tha sinn a' labhairt mu 'a duine ainmeil sin, Uilleam Pitt, a ràdh, *Uilleam an t-Sluic?*—no *Tearlach Fox*, gu'n

abramaid *Tearlach Sionnach*?—an àite *Robert Peel* gu'n abramaid *Rob-nan-Rùsg*?—agus an àite *Fox Maule* gu'n abramaid *An Sionnach Maol*? Faodaidh peann *gèur* a bhi aig Dòmhuill-Abrach, ach tha e fèin anabharrach *maol*.

Na gabhadh ar càirdean gu h-òle ged chuireamaid 'nan cuimhne gu 'n robh móran againn r'a phàigheadh air a' Bhealltuinn air son pàipeir agus cosd eile do dh-ìomada seòrsa. Mur cuir iad pris a' Chuaiteir a mach, cha'a urrainnear a chumail suas:—mur cumar an t-uing air a' mhuillionn, stadaidh an clàr.

Tha luchd-ullachaidh a' Chuaiteir air dol imrich do'n bhùth 24 GLASSFORD STREET, goiried o'n Phost-thigh ùr;—ach tha sinn ag iarraidh maithheanaidh air “Dòmhuill a' phinn” airson an ainm Bheurla so—gun teagamh b' fhèarr le-san sinn a ràdh, *Sràid na h-àtha-gloine*.

TRATHAN NA GEALACHÈ.

MÌOS-MEADHON AN T-SAMHRAIDH, 1841.

Solus làn air a' 4^{mh} là.

Ceithreamh na h-earra-dhuibh air an 12 là.

Solus ùr air an 19^{mh} là.

A' cheud cheithreamh air an 25 là.

MARGAIDHNEAN.

Cha 'n eil atharrachadh air bith is fhiach ainmeachadh air prìsean teachd an tìr o'n thug sinn cunntas ùmpa san àireamh mu dheireadh. Ma tha dad idir ann, 's an saoiread tha iad a' dol.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

24, GLASSFORD STREET.

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; *Aberdeen*: George King; *Dingwall*: A. Keith; *Dornoch*: Wm. Munro; *Thurso*: Mrs Russell; *Inverness*: J. Bain, & Co.; *Dundee*: Wm. Middleton; *Oban*: J. Miller; *Paisley*: A. Gardner; *Glenoch*: A. M'Iver; *Grantown*: A. Cumming; *Abernethy*: D. Gordon; *Dunkeld*: D. M'Donald; *Portree*: A. M'Donald; *Balachulish*: J. M'Innis; *Lochgilphead*: N. Gillies; *Fortwilliam*: Lachlan Cameron, writer; *Laggan*: J. M'Pherson; *Port Ellen*, *Islay*: D. Hunter; *Portmahaven*: Norman M'Lean; *Kilchoman*: Angus M'Leod; *Strontain*: D. Cameron; *Tiroran*, *Mull*: John M'Donald; *Cawdor*, *Nairn*: J. Robertson; *Ballendalloch*: James Grant; *Pitlochry*: D. Robertson; *Fortingall*: D. Campbell; *Weem*: J. Menzies; *Alness*: D. M'Diarmid; *Doune*: D. M'Diarmid; *Laggan*: J. M'Pherson; *Barra*: A. M'Donald, Esq; *Ormeau*: G. Ross; *Tayinloan*: A. Sutherland; *Glencarradale*: J. M'Dougall; *South Uist*: A. Chisholm; *Tullymet*: D. Cameron; *Callander*: P. M'Kinlay; *Balquhiddier*: J. Carlton; *Dunvegan*: D. M'Donald; *Carbest*: A. Cameron; *Glendaruel*: D. M'Lean; *Fort-Augustus*: J. Forbes; *Stratherrick*: J. Fraser; *Kilmorack*: J. Rose; *Easdale*: D. M'Intyre; *Nova Scotia*: Rev. R. Williamson, *Pictou*; *General Agent for North America*, John M'Neil Esq. *Charlottetown*, *Prince Edward's Island*.

Edward Knull, Printer to the University, Dunlop Street.

AN LA A CHI 'S NACH FHAIC.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

MÌOS-DEIRIDH AN T-SAMHRAIDH.

AN 17th AIREAMH.]

JULY 1, 1841.

[Pais 6 SGILLEAN.

CONTENTS:—Familiar Dialogue (Dissolution of Parliament), page 121.—London (Greenwich Hospital, &c.), 127.—Deer Hunt, 129.—Remorse, a Dream, 133.—The Isle of Lovers, an Irish Legend, 136.—A Poem, and Legend connected with it, 140.—The Emigrant's Song (original), 143.—Hong Kong, 148.—Interesting Story of a British Soldier in North America, 145.—The Biter Bit, 149.—Notices to Correspondents, 119.—Phases of the Moon, 150.

CÒMHRADH EADAR EACHUNN AGUS AN CUAIRTEAR, MU SGAOILEADH NA PARLAMAID.

Each.—Fàilt air a' Chuairtear rùnach! ag iomairt a phinn mar a b'abhaist.

Cua.—Bu tu fein an Cuairtear, Eachuinn, 's cha mhise, nach deachaidh ceum a mach as a' bhaile-mhór so bho'n a chunnaic mi thu—nach cuala guth na cuthaig am bliadhna fhathast.

Each.—Da riribh, 's ann agaibh tha 'chulaidh-ghearain, nach cuala sibh guth na cuthaige, a' bhan-tùchanach ghlas ghrannda. 'S mi tha suarach ge nach cluinn mi a guth searbh gu dilinn—an òinseach ghlugach o thóm gu tóm, mar gum biodh duine air bith a' gabhail tlachd dhi.

Cua.—Ciod so, Eachuinn, a thainig eadar thu 's a' chuthag laghach? Theagamh gu'n cual' thu gu moch i, mun d'ith thu do ghreim maidne? Am fac' thu seilcheag air lic luim?—am fac' thu searrach 's a chiùl riut?

Each.—Air ur n-athais, a Chuairteir; cha 'n fhaca mi. Ach sud rud is math a dh'fheudta chì mi mun tig latha Lùnasdail—na seilcheagan sleamhain snàgach sin, ur càirdcan féin, na *Conservatives*, air

VOL. II., No. XVII.

F

lic luim; agus ma chuidicheas mise le m' fhacall so a dheanamh, an sin chì mi an Cuairtear 's a chùlaobh rium.

Cua.—An d'fhainig thu mar se orm, Eachuinn? Cha chuir mise mo chùlaobh ri seana charaid air a shon sin. Nach faod daoine dea-lachadh 'nam barailibh gun chur a mach air a chéile? Tha rathad agadea, Eachuinn, agus rathad agamsa; cha ruig an dara fear a leas a shròn a sparradh an sùil an fhir eile. Fhad 's a bhios an saoghal 'na shaoghal, bidh eadar-dhealachadh bharailibh am measg dhaoine; agus an cead tha mise 'gabhail, mo bharail féin àrach agus a sheasamh, c'arson nach tugainn an cead ceudna do dh-fhear eile? Bhitheadh e co reusonta bhi 'trod 's a' càineadh a chéile do brìgh nach robh an t-aona chumadh air an srònabh, no an aon dath air falt an cinn, 's a bhi ann an naimhdeas agus mì-run a chionn nach 'eil iad san aona bharail mu ghnothuichean coitichionn na rioghachd. Tha thusa 'm barail gum bi na Gléidhtichean, air neo na *Conservatives*, air lic luim mun tig latha Lùnasdail; ach 's aithne dhomhsa feadhain air am bi an leac lóm air a càramh ro'n àm sin, agus iad féin ann an slochd as nach tog iad an cinn an dà latha so.

Each.—Air ur n-athais; cha 'n eil am bonnach beag bruich fhathast.

Cua.—Ma tà, 's fada 'ga dheasachadh e. Nach robh iad ri falach-fead a nis o chionn deich bliadhna? Ach chuireadh as am frègabh iad mu dheireadh. An cual' thu riabh an t-òran Sgiathanach—

“O h6, Gillean nan car, bheirear dhiùbh an còta;

Gillean nan car guineideach, crochar ann an ròp iad.”

Each.—Seadh, seadh! Bha ar càirdeansa glé mhath air crochadh—na sàr chrochadairean. O'n fhuair sibh Gàilig air son *Conservatives*, na *Gleidhtichean*—'s e sin tha mi 'deanamh dheth—feadhain a ghleidheas na's urrainn doibh—an toir sibh dhomh Gàilig air son nan *Liberals*?

Cua.—'S duilich dhomh, Eachuinn; cha robh iad ann ri m' liann.

Each.—Gu fìrinneach, cha robh; ach cuiridh mise geall nach 'eil am facall sin, *Conservatives*, r'a fhaotainn san Fhoclair Mhór Ghàilig, ach gu bheil *Liberal* ann—'s e sin, uasal falaidh, aoidheach, suairce. Nach faod sinn, ma tà, á so a mach, na Suaircich, no a' mhuinntir shuairce, thoirt orra?

Cua.—Na daoine suairce!—fhearabh 's a ghaoil!—suaircean a's ecanaltas air an teangaidh—saorsa! saorsa! 'nam beul. 'S e sin saorsa do dhaoine eile iad an leantuinn—deanamh mar a ni iad an; ach cuir thusa 'nan aghaidh, agus biodh a dhànadas agad do thoil féin a dheanamh, agus do bharailean féin a leantuinn—c'àit an sin a' bheith an t-saorsa? Tha saorsa fhathast a' donnalaich 'nam bilibh, ach tha dòirneagan chlach agus cuaille do bhata math daraich 'nan làimh; agus 's i sin an t-saorsa bheir iad dhuit, teicheadh le t'anam, air neo sgailc a ghabhail o na daoine suairce so 'an taobh an lethchinn, no an bun na claise. Bheir mise dhuit ainm gu mór a's fearr a fhreagradh dhoibh na na *Suaircich*—'s e sin, na *Geallanaich*—feadhain a gheallas na thogras tu iarraidh, ach a tha suarrach mu choimhlionadh.

Each.—Cha 'n eil fhios 'am. 'S i mo bharail gur co-ionann doibh taobh air thaobh air an dòigh sin, na Gléidhtichean agus na Geall-tanaich, gu'n geall iad 's gu'n gléidh iad mar fhreagras doibh—'s bhó mhaol odhar, 's a bhó odhar mhaol—eà glaiscin air an dara gad, agus leth-dusan air a' ghad eile;—gabh do roghainn—buinidh iad le chéile do 'n aon tréud—tha 'n aon teàrr air an dronnaig, agus an t-aona chomharra-cluaise—clann an aon t-seannar. Ach dearbhadh sibhs gu bheil na *Liberals*, no na *Whigs*, a tha nis a stigh, ni's fèarr air geallaidhnean a dheanamh, agus ni's miosa air an coimhlionadh na càeh.

Cua.—Eisd, Eachuinn, 's na gabh fearg, ged 'robh an fhìrinn searbh.

Each.—Fearg! 'n e mise?—an domhagan mise!—Tha mi 'g iarraidh maithneais; rachaibh air ur n-aghart.

Cua.—Nach aidich thu, matà, 'nuair thugadh a stigh an *Reform Bill*, no Reachd an Leasachaidh, gu'n do gheall iadsan a thug a stigh e gum biodh e mar iocshlaint iomlan—'na làn-leigheas airson uile uile agus thruaighean na dùthcha? Nach robh an riochlachd ri bhi air a h-ath-thrachadh gu buileach? Cha robh fàth-bochduinn, no cruadal, no anacothrom, nach robh ri bhi air a thoirt as an rathad—'bha lòn a's coenadh ri bhi aig daoine gu saobhàir pailt—bha a' bhui-ionn chruineachd ri bhi air a dùblachadh am meudachd, 's gun sgillinn a bharrachd air a pris—cha bhiodh cogadh ann ni's mò—bhiodh clà na riaghachd air a h-ìleachadh, uigh air uigh, gus nach biodh cis idir ann—bhiodh ainfhiach na dùthcha air a phàigheadh! So na gheall iad. Thogadh a' chaithream,—“Thoir dhuinn an *Reform Bill*!—am *Bill*!—am *Bill* uile, 's gun dad ach am *Bill*!” Fhuair iad e—am *Bill* uile; ach cha d'fhuair dad ach am *Bill*, agus geallaidhnean mòra. Bha 'n tombaca ri bhi co saor ri puinneag chàil—an ti 's an snaoisean co pailt ri stùr na mòine—an siùcar co saor ri gainmh a' chladaich? Cha robh duine àig an robh mac, 's a sheasadh iad, nach b'i 'cheisid—“Cia dhiù 's fèarr leat *Gàidsear* a dheanamh dheth, no a chur a stigh do'n Tigh-Chuspuinn?” 'S ann an sin a bha 'n odhail 's a' ghleadhraich, a' ghunnairachd, 's a' phlobaireachd, 's a' ghleadhaich—na breugan agus na geallaidhnean mòra!

Each.—'S mi bha thall 's a chunnaic e. Cha 'n urrainn mi cur an aghaidh aon diog a thubhairt sibh.

Cua.—A nis, Eachuinn, o'n tha *vote* agad, 's e sin facall sa' chùis, innis domh gu fìrinneach ciod a choisinn thu 'na lorg?

Each.—Choisinn mi urram agus modh! Cha d'fhuair duine riabh *Mr. Hector* riumsa, no idir *Mrs. M'Shirie* ri m' mhaol, gus an d'fhuair mi facall sa' chùis so. Coma leibh ciod a choisinn mi; cha 'n innis mi sin duibhs, ach innsidh mi cuid do na chaill mi. Chaill mi ioma latha do m' ùine—chaill mi an uair mu dheireadh, seachduin gu buileach; chaill mi craicionn nan làmh ag iomram do 'n àite 'n robh an cruinneachadh mòr, agus bliadhna eile craicionn mo chas a' coiseachd; chaill mi mo chlaisteachd, ach beag, le'n gleadhraich, agus mo shùilean leis an stùr; agus air latha 'n taghaidh, là a' mhòid mhóir, chaill mi m' ad ùr nòtha, a chosd seachd a's sèa agillean; agus, a bharrachd air sin, chaill mi mo nàire.

Cua.—Ciamar?

Each.—Matà, innsidh mi sin duibh. Chaidh sinn an sud uile, mar aon dròbhl do mhuilt bhàn a' Mhoraire, suas a dh'ionnsuidh na coinneimh, am Bàilli 's a Mhaoir 'gar saodachadh rompa. 'Nuair ràinig sinn am bùth san robh an Siorram, bha ar càirdean, na Gléidhtich, 'nam buidhinn làidir mu'r coinneamh, a' feadail 's a' séidil mar nathraichean. Fhuair sinn ordugh ar n-adaichean 's ar boineidean a chrathadh gu h-ard mu'r cinn, agus iolach a thogail le 'r n-uile neart. Rinneadh so. Ach ciod an tubaist a thachair, ach mar bha m' ad ùr sluas a'm làimh, thainig eòran cruaidh mòine nall o na Gléidhtich, agus tilgear m' ad as mo làimh. Dh'fhalbh i, 's bha e co math dol as déigh iteig an latha na gaillinn—dh'fhalbh i, 'na ball-iomain, o cheann gu ceann na sràide; agus b'éiginn dòmhsa dol le m' cheann co lóm mhaol ri ceann ròin, do'n bhùth, 's a h-uile h-aon a' cur dhiùbh a' magadh. Gheall am Bàilli ad ùr a b'fhiach dithis di a chur 'na h-àite; ach coma có dhiùbh.

Cua.—An d' fhuair thu i, Eachainn?

Each.—Coma leibh cia dhiù fhuair no nach d' fhuair—rachaidh air ur n-aghart.

Cua.—Bha Morair *Melbourne* agus Morair *Iain Russell* a stigh fad dheich bliadhna, 'nan Stiùbhardan air gnothuichean mòra na rìoghachd, agus 'nan luchd-comhairle aig a' Bhan-rìnn—bha iuchair na rìoghachd, agus sporan na rìoghachd 'nan làmhlan:—comas cìsean a thogail, no an lughdachadh, mar a b' àill leò—dà thrian do bheul na Parlamaid air an taobh, air chor's gu 'n robh sàr chomas aca na gnothuichean a shocruchadh mar a b' àill leò—faicamaid ciamar a ghiùlain iad ad féin.

Each.—Tha sibh a nis a' tiglin dìreach a dh' ionnsuidh na bha 'mhiann orm—oir creidibh mi, tha mi saor gu m' fhacall a thoirt do 'n aon taobh no do'n taobh eile, mar a chì mi ceart—agus tha eòlas a dhith orm—leigramaid gach fala-dhà seachad, agus cluinneamaid a 'chùis.

Cua.—Mar sin bitheadh e, Eachuinn. Bha iad so, a nis a stigh fad dheich bliadhna o'n bhliadhna 1831 gus a so, 1841. Mar càirich mi giùlan na feadhach so mu d' choinneamh, amhairceamaid air giùlan na feadhach a chaidh rompa—*Wellington* agus *Sir Robert Peel*, fad dheich bliadhna mun deach iad an a mach, 'se sin o'n bhliadhna 1821 gu 1831, 'nuair a chuireadh a mach iad 's a thainig càch 'nan àite. Mar so tairngidh sinn suas cunntas dheich bliadhna, taobh air taobh; agus chì sinn có na stiùbhardan bu dilce, agus bu chùramaiche mu sporan na dùthcha.

Each.—Sin sibh—tha sin pongail, agus 'se sin tha dhith orm, lán earbsach nach innis sibh ach an fhìrinn.

Cua.—Cha labhair diog, ach na tha air 'aidenachadh, nach urrainnear 'àicheadh, a tha air a thoirt á leabhraichean mòra na rìoghachd; agus nach 'eil an comas duine cur 'na aghaidh.

Nis anns na deich bliadhna mu dheireadh san robh na *Conservatives* a stigh, lughdaich iad cìs na rìoghachd, na *taxes*, mar deirear sa' Bheurla, 15,880,000 punnd-Sasunnach,—dlùth air sèa-muilleana-deug.

Each.—Co dheth a thug iad a' chis ein ?

Cua.—Thug do dh-ìomadh ni, a thuit, 'na lorg, ann am prìs—mar tha Salann, Braich, Uinneagan agus tighean—Gual—Clòimh á rioghachdan céin—Sìoda—Caimb—Tombaca—Lenthar—agus ìomadh mì eile nach ruigear a lens àireamh. Lughdaich iad a' chis a bha na mìthe sin a' dìol, an t-suim anabharrach a dh' ainmich mi. Bha cìs na dùthcha fad nan deich bliadhna sin a' tuiteam mu thimchioll air muillion-gu-leth sa' bhliadhna ; agus a bharrachd air so, ged a lughdaich iad a' chis, phàigh iad do dh-ainfhiach na rioghachd 477,772,000 punnd Sasunnach, dlùth air ochd's da fhichead muillion ! agus an latha chaidh iad a mach, a dh'aindeoin lughdachadh na cìse, agus na phàigh iad do dh-ainfhiach mòr na rioghachd, bha aca cùl an làimhe, ann an ciste-ionmhais na rioghachd, do dh-airgiod ullamb dà-mhuillion-gu-leth, 's os a cheann, a dh'fhàg iad san sporan mhór—2,667,000 punnd Sasunnach ! A nis, Eachuinn, ciod do bharail air so ? Nam biodh an caomhnadh so, agus na riaghailtean a chleachd iad an a' dol air aghaidh gus an là diugh, nach e'n rioghachd a bhiodh ann an staid chothromach ?

Each.—Air m' fhacall tha sibh a' cur iongatais orm—faiceamaid a nis taobh eile na duilleige.

Cua.—Tha mi toileach, 's ma gheibh thu gu bheil facall a tha mi 'g ràdh nach 'eil fìor, na leugh duilleag do'n Chuairtear fhad 's is beò thu. Thainig a' bhuidheann eile, na Cuigeich, no *Whigs*, air neo, ma thogras tu, na *Liberals*, a stigh sa' bhliadhna 1831. Tha iad a nis deich bliadhna os ceann ghnothuichean na dùthcha. Gheall iad mòran, ach cha d' ìslich iad do chleachd na rioghachd fad na h-ùine ach 3,124,000 punnd Sasunnach, an àite nan sèa-muilleana-deug a dh' ìslich càch san ùine cheudna. An àite 'bheag no mhór do'n ainfhiach a dhìol, no a lughdachadh, 's ann a chuir iad ris gu mòr : air alt agus gu bheil riagh an ainfheich a nis 1,127,000 punnd Sasunnach sa' bhliadhna na's mó na bha e'nualr thainig iad a stigh ; agus an àite dà mhuilleann-gu-leth agus barrachd, a bhì aca do dh-airgiod cùl an làimhe, an ciste 'n ionmhais, tha i co falamh ri sporan feannaig air tràigh—cha'n e amhàin falamh, ach tha iad air deiriedh £2,421,776 dhùth air dà mhuillion gu leth punnd Sasunnach, agus, gun bhonn-a-sèa aca g'a fhreagairt ! Ciod do bharail air so ? e' àit a nis a' bheil na geallaidhnean móra ?—an ioghnadh ged robh an dùthaich agèth dhiubh ?

Each.—Tha mi 'g aideachadh gu 'n do thill an sruth—agus có a' charraig air nach caochail sruth uair-eiginn ?—ach nach bu nàr d'an càirdean an tréigsinn, agus dol a null gu taobh na feadhach eile a dh' aona mheall mar rinn iad ?

Cua.—Air t' athais, Eachuinn, a dh-aona mheall, an d' thubhairt thu ? Cha b' ann mar sin idir a bhà ; bha 'n càirdean 'gan tréigsinn, uigh air uigh, o'n àm an d' fhuair iad an stùir a chur 'nan làimh—chunnaic iad nach robh earbsa r'a chur annta—nach seasadh iad an geallaidhnean, agus bha fear 'us fear 'gam fàgail, gus mu dheireadh an robh iad air an tréigsinn leis a' chuid bu mho, agus nach b' urrainn doibh ni air bith a dheanamh ach geallaidhnean a thoirt seachad.

Mar so anns a' bhliadhna 1831 cha robh air taobh an Diùc agus an Ridire *Peel* ann an Tigh na Cumanta

Ach - - -	145	Agus air an taobh eile	513
Sa' bhliadhna 1833,	190		466
_____ 1835,	280		378
_____ 1837,	300		358
_____ 1838,	313		335
_____ 1841,	332		236

Mar se tha thu 'faicinn mar bha an càirdan fein 'gam fàgail o àm gu h-àm, agus a nis nach 'eil cas aca air an seas iad, ach geallaidhnean! Ach coma có dhiùbbh, théid iad a nis a mach feadh na dùthcha, iad féin 's an càirdan, le'm piobairean 's le'm brataichean 's le'n *geallaidhnean* a mhealladh 'dhaoine' a rithist—agus gheibh iad mòran a bhithneas air am mealladh leò, a chreideas iad, agus a thogas caithream 'nan déigh mar a b' àbhaist doibh! Geallaidh iad na 's urrainnear iarraidh orra—sluigidh iad gach nì a chuirear mu'n coinneamh.

Each.—Tha a' Bhan-rìgh fad' air an taobh.

Cua.—Thà, 's cha 'n iongatach è. Thug iad £300,000 (trì ceud mille punnd Sasunnach) dhi, a thogail thighean g'a cuid each agus chon; agus thairg iad leth-cheud mille sa' bhliadhna d'a companach, Prionns' *Albert*, ged nach do leig a' Pharlamaid leò ach deich-mìle-fichead thoirt dá. Cha 'n iongatach ged robh iad mòr 'na beachd, 's gu h-àraid e nach leig iad a h-aon eile 'na làthair; agus a' cheart fheadhain a chosd trì cheud mille ann an tighean each agus chon do'n Bhan-rìgh, agus a tha toirt deich-mìle-fichead sa' bhliadhna do dh-oil-tigh ann an Eirinn a dh'àrach shagartan Pàpanach, cha tugadh iad peighinn seachad, no cadhon *gealladh* féin, air son cuideachadh leis na Gàidheil bhochda dol thairis do America, no a thogail eaglaisean air feadh ar dùthcha! Sin agad, Eachuinn, amior na fìrian; ach 's éiginn dealachadh.

Each.—Innsibh so dhomh. 'Bheil comhstri ann an sìorramachd Inbhirnis an bliadhna? no ann an sìorramachd Earraghaidheal?

Cua.—Cha 'n eil. Tha an sean fhear a' faireach a stigh air son sìorramachd Inbhirnis, Mr. *Baillie*. Cha 'n eil Tighearn Ìle 'tighin air aghart idir air an àm so; agus tha Tighearna Mhonì (no Mhogheadh, mar their iad 'na dhùthaich féin) ri suidhe gun chomstri idir.

Each.—An ann mar so a tha? Matà, bu shuairce Tighearn Ìle; b'e féin an duin'-nasal glan, 's cha b'e 'cheannach a rinn e! Ach có tha 'strìgh air son an Óbain, Ionarara, agus Ceannloch-Chille-Ciarain?

Cua.—Thà an sean fhear, bràthair Iarla Bhóid, agus nasal òg eile, meangau ùr de chraoibh 'co maiseach, a' giùlan toraidh co pait ann an giùmharaibh iochdmhor ri aona chraoibh ann an Albainn uile, Mr. *Stirling*, oighre òg Chéir agus Cheannmhuir, aig am bi, ma chaomhnar e, ann an ùine bhig, barrachd beairteis na th'aig aon duine òg san dùthaich—neach aig nach 'eil dad r'a iarraidh—agus neach, cia dhiùbb sheasas no nach seas iad e, a dh'iansas an fhirinn—nach dean gealladh nach coimhlen e.

Each.—C'uin a sguoilens a' Phàrlamaid ?

Cua.—Tha a' Bhan-rìgh air a' cheart àm so 'gan sguoilendh, mar tha thuca 's mise 'labhairt ; agus tha mi cinnteach gur h-e do ghuidhe dùrachdach, agus mo ghuidhe-sa, gu'n cuirteadh a snas daoine matha do'n Pharlamaid àir—daoine glic—daoine air a' bheil eagal Dia, agus aig nach 'eil miann a's airde na math coitchionn na dùthcha chur air aghaidh.

Each.—Mar sin. Slàn leibh !

LUNNUINN.

AN III. EARRANN.

TIGH-EIRIDINN GHREENWICH, AGUS AN DUN.

Cha 'n eil àite dlùth do Lunnuinn a's fearr is airidh air fhaicinn na *Greenwich*, baile beag tha mu astar cheithir mìle sìos o Lunnuinn, air brach na h-aibhne. Tha rathad iarum eadar an t-àite so agus Lunnuinn, aùn am bheil anabharra sluaigh air an giùlan o mhoch ga anmoch. air an cóig-mionnide-déng. 'S e nì tha 'fagail a' bhàile bhig so co ainmeil agus co airidh air fhaicinn. an Tigh-eiridinn eireachdail a th' ann airson sheòladairean aosnhor—tigh nach 'eil a leithid eile do 'n t-seòrsa san t-saoghal uile. Is àillidh, stàdail an aireabh mhór so, air a togail le clachan snaighte, air chor agus gur coltach e gu mór ri Pàillium rioghail na ri Tigh-eiridinn air son sheòladairean bochda. 'S ann air son Pàillium do bhan-rìgh 'nn Ealasaid a thogadh e air tùs ; ach 's ann ri linn Uilleim agus Màiri a thogadh a' chuid a's mò dheth. 'S e 'n duine ainmeil sin, *Sir Christopher Wren* a thog an tigh ordheire so. Tha e o chd ceud trì fichead agus cóig troidhean air fad. 'S ann sa' bhliadhna 1694 a rinneadh tigh-eiridinn deth. Tha air an àm trì mìle fear saor-dhùis a' tàmh ann, agus còrr agus ochd fichead ban-altrum a' feitheamh orra san tha tinn no uireasach ; agus tha dà mhìle dhéng 'ar fhichead (32,000) do sheann seòladairean air feadh na rioghachd a' tarraing saor-dhùis, no *pensions* as. Tha costas an àite agus na tha air a phàighendh do 'n 32,000 sin air a chruinneachadh o chis tha air a thogail o gach seòladair tha mach á Breataina. Tha h-aile seòladair a' fàighendh sèa agillean sa' mhios as a thuarsadal, agus tha so a' togail suim co mór 's gu bheil uile eòd an tighe air a dhèl leis. Tha uile gu léir, dlùth do cheithir mìle pearsa a' tàmh san tigh-eiridinn eireachdail so. 'S culaidh-iongatais mothuchadh dhoibh—is seann seòladairean leingear-ehogaidh iad uile—cuid air aon chois—cuid le aon eil no aon làmh—cuid gun chas gun làmh. Thug iad d' ar cuimhne faicill an òrain.

“'S iomadh rudha coimheach garg
Thug an leabas as an gruaidh.”

Tha 'n t-aon seòrsa sòdaich orra uile—easag fhada ghorm, ad chocte, bucuill 'nam brògan, agus tha na h-uile coltas orra bhi cridh-

eil sùndach : tha biadh 'us aodach 'us cairtealan aca co math 's a b' urrainn duine iarraidh ; agus a bharrachd air na 's urrainn iad a chaitheamh do bhiadh 's do dh-aodach, tha leth-chrun san t-seachduin aca do dh-airgiod-pòca, air son tombaca agus ghnothuichean beaga eile. Chitear iad 'nan suidhe, buidheann an sud 's an so, a' seanachas, a' gabhail òrain, a' leughadh, agus a sràidimeachd mar thogras iad. Tha pàirc fharsuing aca air son coiseachd, agus na h-uile cothrom a b' urrainn an cridheachan iarraidh ; ministerean gu searmonachadh dhoibh, leabhraichean maith do gach seòrsa r' an leughadh, lighichean agus banaltruman 'gu feitheamh orra, agus cead dol a mach feadh a' bhaile mar thogras iad. Air uairibh tha connsuchadh agus tuasaidean eadar na bodaich, a' tighin thairis air na chunnaic iad, na blàran san robh iad, na loingeis air na sheòl iad, agus na ceannardan àrda bha tharpa.

Dlùth do 'n àite so tha seann long chogaidh mhòr a bha ainmeil 'na latha 's 'na linn féin, an *Dreadnought*, air acair, agus tha ise mar thigh-eiridinn aig gach seòladair a bhuineas do rìoghachd eile agus a bhios tinn no uireasach, agus tha na h-uile ni air a dheasachadh air an son a b' urrainn doibh iarraidh.

Cha 'n urrainn do neach na h-ionadaibh iochdmhor tràcaireach so fhaicinn gun sòlas agus taingenalachd do Dhia a dhùisg daoine gu 'leithid do charantachd a thaisbeanadh do 'dh-uireasnaibh nam bochd.

Suas o'n àite so tha DUN no TUR mór Lunnuinn, ris an abair iad sa' Bheurla *The Tower of London*. 'S iomadh linn a nis a chaidh seachad o'n thogadh an dìon-àit ainmeil so. Tha ballachan làidir mu, thiinchioll, agus dig dhomhain làn uisge ; agus air bràigh nam ballachan, air gach tùr agus baideal àrd, tha gunnacha-mòra ann an lìonmhorachd. Tha dusan acair fhearninn an taobh a stigh do bhallachaibh an àite so. Tha osceann mìle bliadhna bho 'n thogadh an Dùn so air tùs, ach bha rìgh an déigh rìgh a' cur ris ; tha e nis mìle, agus trì fichead troidh air chuairt. Ghabhadh e leabhar mór dad do chùnnatas ceart a thoirt air an àite so. An taobh a stigh do bhallachan an dùin so tha 'n t-àite sam bi iad a' cùinneadh an òir agus an airgid, ris an can iad am *Mint*. So àite 's airidh air fhaicinn, anns a' bheil an acfhuinn a's cumhachdaiche air an t-saoghal airson òr agus airgid a chùinneadh, agus far a' bheil iad air an àm a' deanamh buinn òir is fhiach cóig *sovereigns*, no cóig puinnnd Shasunnach. Tha na h-uile seòrsa do ghunna-mór no beag a chleachdadh rinbh air fairge no tìr r' a fhaicinn san àite so, agus cha 'n eil inneal-cogaidh a tha aon rìoghachd air thalamh a' cleachdadh nach faicear an so. O bhràigh nan seòmraichean àrda tha na brataichean aghlacadh sa' chogadh ; agus cha 'n eil blàr anns an robh an t-arm Breatunnach riabh, no anns an d' fhuair iad buaidh, nach eil ni-eiginn an so a ghleidheadh mar chuimhneachan air buaidh an latha. Tha ann an aon seòmar airm-chattha air son deich mìle seòladair, deas agus réidh airson an cur gu fèum ; agus ann an àit eile airm airson ceud gu leth mìle saighdear ; as nach do loisgeadh urchuir riabh. Cha 'n eil innleachd a fhuaradh a mach

airson cur as do mhac an duine (agus is lionmhor iad) nach faicear an so. Tha gach seòrsa lùireach iarainn ach teachdadh san rìoghachd r' am faicinn ann, agus samhlaidh nan laoch 's nan each fad mhìle bliadhna bha 'gan giùlan. Tha e duilich a chreidsinn nach 'eil na h-eich 's na marcaichean beò; agus tha beachd co math air fhaotainn uapa air cleachdaidhnean nan linnibh a dh' fhalbh 's ged a robh siun beò san am.

Tha r'a fhaicinn ann an seòmar san àite so an coron rìoghail fo 'n do chrùnadh uile rìghrean Bhreatainn fad ochd cend deug bliadhna. Tha an coron so do dh-òr air 'oibreachadh gu h-àillidh, le anabharra do chlachan luachmhor. Tha an ann t-slat rìoghail òir, mar an ceudna a chuireadh an làmh nan rìghrean 'nuair a chrùnadh iad; tha i so costail, fiach mòr do chlachan luachmhor air an oibreachadh a stigh innte. Tha mòran do shoithichean òir an so tha aosmhor luachmhor, agus air an gleidheadh le anabhaara cùraim. Tha cuid diubh air an deanamh le dreach agus eireachdas nach 'eil e comasach a chleachdadh a nis. Tha na soithichean òir an so as a' bheil an Teaghlach rìoghail air am baisteadh; agus mòran do shéudan prìseil nach urrainnear ainmeachadh fa leth. Faodaidh e seòrsa do bheachd a thoirt duinn air an luach, gu bheil aon chlach ann a tha air a meas air dheich mìle punnd Sasunnach, (£10,000). Tha mòran do sheann leabhraichean air an gleidheadh an so—seanna chòraichean, agus paipeirean prìseil, agus daoine ris a' bheil iad an earbsa air am pàigheadh airson cùram a ghabhail diubbh. Tha an so an tuadh 's an ealag air na chuireadh gu bàs iomadh Ban-rìnn agus moraire, agus iomadh duine ainmeil; agus chithear an leac fhathast air am b' àbhaist dhoibh daoine a losgadh, agus an cur gu bàs na geurleanmhuinn.

Ann an aon fhacall, ghabhadh e seachduin do dhuine an t-àit iongatach so a rannsachadh no beachd ceart air bith a bhì aige air. Airson ochd-àgillea-deng chithear na bheil r'a fhaicinn ann, agus daoine glic, sìobhalta tuigseach gu gach nì a mhìneachadh gu socrach, daoine tha co modhail do 'n duine 's isle 's a bhiodh iad do'n duine sàirde san tìr.

Theid sinn air ar n-aghaidh 'na dhéigh so gu cùntas thoirt air cuid do nìthibh eile ann an Lunnainn.

SEALG AN FHÉIDH.

EARRANN II.

"O! céum an t-sealgair ri mo chluais,
Le sranna ghath a's chon feadh sléibh!
'N sin deàrsaidh an òig' air mo ghruidh,
'Nuair dh'éireas toirm air sealg an Fhéidh!"

A Chuariteir Rùnaich,

Chuir sibh mòran meas air sean Ailean-na-Beinne le a litir a chur a mach san àireamh fa dheireadh do'n Chuaritear. 'S iomadach agéul neònach a dh'fhaodainn a thoirt diubh mu Shealg an Fhéidh; oir

chuir mise seachad a' chuid bu mhò do m' làithean-am measg chreag, agus air feadh a' cheò ; agus 's ionna cunnart a ruith mi air lorg an fhéidh—air seacharan gu tric ann am monaidhnean farsuing an àm cur a's cathaidh, a' cur seachad na h-oidhche fo sgàil craige, no ann an uaimh ùdlaidh. Ma tha daoine-beaga, no sìthichean, ann, bu chòir dhomhsa eòlas a bhli agam orra. 'S iomadh bruth a's telman unise air na shuidh 's na chaidil mi, anna a' bheil iadsan, ma's fìer, a' tàmh ; ach cha'n fhaca 's cha chuala mi a h-aon diabh riabh. Choinnich orm iomadh saighead-shìth, ach cha'n fhaca mi riabh iad air an tilgeadh, agus cha mhò a dh'fhiosraich mi gu robh buaidh no fear air bith anna ; ach, o'a thuit domh tighin chairis air a leithid eo do dheanachas, innisidh mi dhuibh sgeul beag mu nì àraidh a thachair orm, agus a chuir seòrsa faiteachais orra air an àm.

Tha nìe cóig bliadhna-déug-'ar-fhichead o'n thachair dhomhsa agus do dh-lain Ruadh a' Cheire, forsair a bha aig Diùc Athull, a bhi 'mach air a' bheinn air tòir fhiath. Thog sinn oirnn gu moch. Bha 'mhàdruinn dorchas duaidhni. Ràinig sinn guala na beinne, far na shuidh sinn greis, gus an deach fras thròm sneachda seachad. An sin ghabh sinn air ar n-aghaidh gu aierith chorrach chas, far an robh dùil againn lorg nam fadh fhaicinn, agus seòrsa do tharail fhaotainn ciod a' taobh do'n bheinn air an robh iad. Chunnaic sinn a' ghreigh ann an aigéal a' ghlinne, agna ghabh sinn aios gu h-athaiseach. Cha 'n eil fios agam ciod a chuala no chunnaic iad, ach thàr iad a nua, dìreach glan a dh-ionnsuidh a' cheart àite san robh sinn. Chaidh sinn cùl craige, as an t-sealladh. Ghabh iad gu seocrach, a' chuid bu mhò dhiubh, seachad oirnn ; ach thainig aon darsb domh, cabrach mòr, co dlùth 's gu'n do loisg sinn air. Chunnaic sinn gu robh e air a leònadh, ach cha do thuit e. Lean sinn an lorg. Thòisich an sneachda, cur 'as cathadh anabharrach tróm. Bha 'n fhuil r'a faicinn air nachdar an t-sneachd, agus thuig sinn air a luing gu'n robh e leònta gu tróm. Lean sinn e o àite gu h-àite. B'e deireadh an 'fhogharaidh e, agus tha fios againn mar tha 'n sean-fhacall ag ràch : " Mar chlach a' ruith le gleann, seagar fann fogharaidh." Chaidh sinn air seacharan—cha robh fios c'àite 'n robh sinn—cha robh eòlas againn air stùe, no craig, no monadh, air an robh sinn a' siubhal. Cha robh féum a bhli 'strìgh na b'fhaide. Am measg gharbh-chrìoch 'as chreagan àrda, fhuair sinn slochd far an robh fagadh o'n ghaillinn. Chaidh sinn a stigh air mhàgaran ; agus air dhuinn aran 'as càise, agus dileag bheag dhibhe bhi againn, agus deagh breacana glas anna an do shuas sinn sinn féin, chuir sinn seachad an oidhche 'nar cairtenlabh fiadhaich gu ro-mhath. Thàinig a' mhaduinn, ach cha do sguir an sneachda ; shéid a' ghaoth—chluinnteadh onfha tróm agus gailblinn air a' bheinn. Cha robh suim againn a nis do'n fhiadh leònta, ach bha sinn fo iomaguin ciod a dheanamaid. Bha fios againn gu robh a' ghaoth as an airde-tuath. Thionndaidh sinn ar cùlaobh ris an stoirm, agus ghabh sinn air ar n-aghart, a' téarnadh gu faicilleach. Cha robh greim r'a itheadh, no deur dibhe r'a òl, sa' mhàileid ; ach choisich sinn mar a b'fhéarr a b'urraon duinn, agus gun fhios gu ro-mhath c'àit an robh sinn a' dol. Mu thuiteam na h-oidhche, chunnaic sinn gleann ùdlaidh domhain,

seòrsa do choir e creagach, romhainn. Theirinn sin aice; agus, mar bha sin ag amharo a mach air son fasgaidh an meag nan creag, mhòthaich sinn bothain-àiridh agus cròithean-chaorach air lèanaig lùig chòmhnard taobh aibhne! Cha robh dùil no dóchas againn gu robh duine no créutair beò san àite. Ghabh sinn a dh-ionnsaidh an aois bu sheasgaire cultas. Dh'fhoeguil an doras gu bhuille bhuaidh, agus sheas seana bhoirionnach duaidhni gruamach air an stairaichle. "Gabhaidh a stigh," ars' ise; "bha dèit againn ribh—bha fios againn gu'n robh sibh air a' bheinn—'s e ur beatha—tha ur biadh 's ur leaba deas." Agus mar thubhairt, bhà! Bha bòrd mu choinneamh a' gheallbhuin, agus anar glan—aran cruaidh coitree agus mulchag chàis' air a' bhòrd—agus, mar dh'fhiosraich sinn 'na dhéigh sin, poit air ghoil, anns an robh canaraidh do shithionn co math 's a chuireadh riabh ann am meadar! Cha b'urrainn domh mo shùil a thionndadh o bhi 'g ainharc air aodann preasach na caillich—a h-eugsamhuil cha 'n fhaca mi riabh:—aodann fada glas; falt fada, seang, tana, sìos mu 'guailibh; stèilean beaga glas, air an leth-fhalach san am frògan dorch, le mailthean mòra dubha. Cha 'n fhaca mi aodann riabh anns an robh barrachd do choltas seòltachd, agus foille, agus droch-bheairt. Bha céum crùbaich innle. Bha seòrsa do chrònan òrain 'na beul mar bha i 'taomadh a mach na h-eannaraidh ann an dà chumma bhòidheach leth-chluasach a chuir i mu choinneamh gach aon againn. Thainig sgàth oirne le chéile; agus ged a bha sinn sgàth, claidhte, acrach, 's gann gum b'urrainn dèan ùis. O'n gheallbhuin aice, cha robh mailchinn no léise; agus lann co fhada, rightin, chaol, cha 'n fhaca mi riabh. Bha faicill agus caimnt aice, aic uairibh, nach b'urrainn dèan a thigisinn. "Ithibh," ars' ise, "'s e ur beatha." Thig i connadh air an teine, agus an sin sheas i suas mar coinneamh—seang chaol chruaidh 'na làimh, air an robh trì snaimen. "Thug mise," ars' ise, "feargladh an nochd do ghaillinn na beinne. Agamsa tha cumhachd thar na sìontaibh; 's an t-seing chaol chruaidh so tha a' bhruaidh. Ma dh'fhuasglas mi an snaim, séididh fathan a réir miann an t-sealgair; ma dh'fhuasglas mi 'n ath snaim, séididh gaolh àrd agus gaillfionn; ach ma dh'fhuasglas mi an treas snaim, séididh stoirn nach seas daine no beò-chréutair. Thig an doisionu an sin a nua ro' choir 's ro' ghleann—craobh no crann cha chomas seasmh. Thig an tail gu ruidh, dorch, air bàinidh, o gach sgàirnich; agus an gairdean seargte sin, stiùraidh e an tuit 's a' ghaoth. 'S i mo chathair bionnein a' chreachainn àird; 's e mo ghille-freudail torrann nan spéur. Dh'fhiosraich sibhs an diugh mo cumhachd—'nuair a shéid a' gbaolh, 's a thainig an sneachda 'na chuairt eagalach mar timchioll. Agus nach léur dhuibh gu robh dùit againn ribh? Cha d'thug sibhs sìthionn leibh; ach ma's miann leibh coinneachadh, thig sibh fhathast le fiadh cabarach, no agh seang o bhràigh A'huil, air a' mheadhon-bidhche. Thigibh a nua o Charn-na-fala; cha dean taibhs 'n Fhrisealaidh cron oirbh, agus fios aige c'àite 'bheil sibh a' dol. Ma ni sibh dearmad air so," ars' ise, 's i 'togail a gairdein fada seargte suas oo ceann a cinn, "thig taibais oirbh—glacaidh an tail sibh san abhuinn, na bàsaichidh sibh ann an cuishe sneachda—togaidh an fathach ur

luinneag bhàis, agus bidh 'ar feòil 'na lòn aig an fhèirein!" Air dhi so a ràdh, thionndaidh i air a sàil, agus chaidh i a mach.

"Nì-math eadar mi's tu!" arsa mise a'm chridhe féin, oir bha eagal orm labhairt. Thainig uamh-chrith agus uamhuann orm, agus crith air m' fheòil. Chuir Iain Ruadh a' Choire a bheul ri m' chluais, agus, ann an cagar iosal, thuirt e, "'S i so buitseach Beinne-ghlò!" Chaidh sinn a laidhe—chaidil sin gu tróm—dhùisg agus dh'éirich sinn; ach sealladh eile do'n t-seana mhnaoi cha 'n fhuaca sinn taillidh. Ach chuala sinn có l—boirionnach bochd a bha as a beachd, agus tha a' caitheamh móran d'a h-ùine o àiridh gu h-àiridh, agus aig an robh, gun teagamh air bith, anabharra fìorachaidh agus eòlais mu dhéibhinn gach nì bha 'dol air aghart san tìr.

'S ann dlù do'n cheart àite so bha duine 'bha ainmeil 'na latha féin a' tàmh, d' am b' ainm Iain Mór. Bha baile beag fearainn aige air mhàl o'n Mhorair MacAoidh. Cha robh cead aige, 's cha mhò a dh'iarr e cead, féidh a mharbhadh. Ach coma có dhiùbh; chuir e seachad a' chuid bu mhò d'a aimsir a' sealg; agus cha robh latha as' bhliadhna air am b'urrainnear sìthionn ithe, nach robh slinnean no eiliasaid mhath ann an tigh Iain Mhóir.

Chaidh am Morair MacAoidh, d'am b' ainm Dòmhnall, a choimhead Iain Mhóir, a dh'fheuchainn am b'urrair da thoirt air agur do shealg. Dh'fhàg e a ghillean cùl na beinne, 's thainig e gu tigh Iain gun duine leis. Bha Iain Mór 'na sheasamh san dorus; chunnaic e am Moraire 'tighin, agus chaidh e 'na chòmhdhail. "An toir thu dhomh mo lòn-maidne?" arsa 'm Moraire. "'S mise nì sin gu toileach," ars' Iain. "Ceud mille fàilt air m' uachdaran àrd! Thig a stigh, a Dhòmhnall," ars' Iain Mór, oir b'e so ainm a' Mhoraire, agus urram na b'àirde cho tugadh Iain dà; "thig a stigh, a Dhòmhnall. Sin agad furr; dean suidhe, agus gheibh thu r'a ithe na chosd dhòmhsa beagan saothreach a thoirt dachaidh." Dh'fhosguil Iain ciste bha taobh an teine, agus thug e mach tabhailte ghlan do dh-anart caol. Chuir e so air bòrd daraich a chuir e 'mach am meadhan an t-seòmair, agus sgaoil e anart eile air glùn an duin'-uasail. Ghluais e 'n teine, Thug e mach gealag bhòidheach bhradain a bha deas air son na griosach. Cha b'fhada bha 'n t-iasg 'ga uidheamachadh; agus an sin thug e mach slinneag do sìthionn co eireachdail 's a chunnaic am Moraire riabh; agus chàirich e so air a' bhòrd, le aran, 'us Ìm, 'us càise, m'a choinneamh. "'Bheil sgian idir agad, Iain Mhóir, no salunn?" arsa 'm Moraire. "'S maith na sgionan na corragan 's na fìaclan," ars' Iain; "'s a thaobh saluinn, cha d'ionndrain mi riabh e le sìthinn. Tha sìthionn mar Ìm àiridh, 's millee i gun salunn." Thug e 'n sin a mach searrag an robh deur do'n fhìor Thòiseach, agus cha 'n fhòghnadh leis gus na ghabh am Morair son sgail chridheil deth.

Thòiseich am Moraire 'n sin ri labhairt ri Iain Mór. "'S math leam," ars' ean, "Iain Mhóir, ged tha thu a' marbhadh fhiadh nach buin duit féin, nach 'eil thu 'ga chleith; oir thug thu dhomh bradan o m' linne féin, agus sìthionn o m' bheinn. A nis, Iain, éisd rium. Bheir mi dhuit cead fìadh a mharbhadh air Fionna Bheinn, an dràs 's a rithist, ma gheallas tu nach bean thu do dhama, no eilid, no agh,

ann an àit eile air m' fhearann. 'S éigiun duit togail do'n mhòirle so."

"A Dhòmhnuille," ars' Iain Mór, "an cual' thu riabh—'Maid' á coille—fiadh á doire—iasg á linne—tri seòrsa mèirle as nach ruig neach beò nàire 'ghabhail gu bràth.' A nis, móran tuing dhuit, a Dhòmhnuille, gu'n do chuir thu do dh-onoir orm do lòn-maidne 'ghabhail a'm bhòthan bochd. 'S e do bheatha uair air bith a thig thu 'n rathad. Ach a thaobh do thairgse air 'fiadh an dràyd' 's a rithist air Fionna Bheinn,' na cluinneam facall tuille mu 'dhéibhinn. Thoir còir na beinne sin do dh-aon fhear eile 'thogras tu; ach cia air bith àite, air monadh no srath, ann an gleann no air beinn, air feadh na dùthcha, anns am bi na féidh a's fèarr culaidh a' taghall, 's an àite sin gheibhear Iain Mór."

Thug am Moraire nach robh math dha 'bhi 'labhairt, agus dhealaich e ris.

Slàn leibh, a Chuariteir rùnaich. 'S mise ur seana charaid,

AILEAN-NA-BEINNE.

AM BRUADAR.

Bha 'n oidche mu dheircadh do'n bhliadhna a' grad ruith seachad,—dh' fhas na gaothan ànradhach gu h-ealamh ciùin, bha 'n talamh air a shoillseachadh le gathaibh òr-bhuidh' na gealnich, a bha 'dealrachadh mar gu'm b'ann le-h-ùr-ghàirdeachas, agus bha na rionnagan drilinneach, mar sheudaibh boillsgeach, a' breacadh na h-iarmaid! Le tròm-bhuillibh tiamhaidh, bhuaileadh aon uair deug air uairdeadair mór na sean eaglais! Aig a' mhìonnaid sin, dhlùthaich seann duine ri uinneig bhig a bha ann an aon do sheomraichibh tighe suarach, anns an robh e rè iomadh bliadhna, a' gabhail còmhnuidh 'na aonar! Sheall e mach air an uinneig, agus thog e a shùilean troma, an toiseach suas ris na speurribh, agus a ris, sheall e sìos air an talamh, agus ghuidh e nach faicadh a shùilean aon chuid na speuran no an talamh, tuilleadh ni's mò! Bu truagh agus dòruinneach da rìreadh an seann duine sin,—seadh, truagh gun choimeas, agus dòruinneach thar tomhas! Chunnaic e 'uaigh fein air a cladhach ri' thaobh, agus a' fosgladh a beòil gu farsuing chum a shlugadh suas! Air leis gu'n cual e guth, ag ràdh ris, "Seall, O! a dhuine pheacaidh, air do leabaidh fhuar, oillteil, agus dhorcha—faic an seòmar cumhann a dh' òrduicheadh do gach uile bheò!"—Cha b'urrainn da cur suas leis an t-sealladh ni b' fhaide,—dh' fhalbh e o'n uinneig,—dhùin e a shùilean, agus rannsaich e a chridhe fein! Chunnaic e nach d' thug an saoghal fada a fhuair e, toradh sam bith uaith, ach peacannan, euceartan, agus truaighean gun àireamh! Chunnaic e a chorp dìblidh fein a' turamanaich air bruaich an léir-agrios,—anam air a thruilleadh le plàigh a' pheacaidh,—a chridhe làn searbhadais agus aingidheachd, agus a shean nois air a claidh gu h-iomlan le h-agartas coguis! Ghrad smuainich e air laithibh sùlasach 'òige fein, a theich air falbh mar neulaibh a chaidh as an t-sealladh!

Chuimhnich e air gach deagh eisimpleir a chuir a phàranta gràdhach roimh a shùilibh, agus mar a thug iad oidhearp air a chur air an t-slighe cheart, agus an òrach shlighe a sheachmadh. Dh' innis iad dha gu robh dà shlighe ann; aon diubh a' dol chum na làimhe deise, agus a' tredruchadh an luchd-turais gu tìr na subhaile agus na slàinte; agus an t-aon eile chum na làimhe clì, gu tìr na dubhaile agus na dòruinn, tìr a ta làn do nathraichibh nimhneach, agus do phlàighibh millteach, far am bheil gul agus giosgan fhialacal gu sìorruidh!

Mo thruasighe! chunnaic an seann duine truagh so gu'n d' rinn e roghainn do shlighe an Uile.—Bha na nathraichean 'gan toinneamh féin mu'n cuairt da, agus bha an nimh marbltach sca, a cheana, 'gluasad 'na chuislibh! Le h-àmbghar, le cràdh, agus le h-éudochas, nach comas do bhriathraibh a chur an céill, thog e a làmh an seargta suas ri nèamh,—phaisg e gu teann iad, agus ghlaodh e gu h-àrd, “O! Athair, thoir air ais domh m'òige,—thoir air ais domh na bliadhnan a dh' fhalbh, chum gu dean mi roghainn do rathad aimhleathan na Subhaile.”—Ach bha e 'glaoth-aich gu diomhain, oir cha chual 'Athair e,—dh' fhalbh làithean 'oige, agus air an ais cha bu chomas an tabhairt! Bha fios aige air so, agus ghuil e,—seadh, ghuil an seann duine àmhgharach gu frasach; ach cha tug a dhéuran lasachadh sam bith dha! Sheall e mach an dara h-uair, agus chunnaic e boillsgean soluis a' erith-ghluasad air na raointibh, agus air an smàladh as mu dheireadh anns na h-aitibh-adhlaid; agus thubhairt e, “Och! cia còmhail ris na solusaibh lùineach so, bha làithean amaideach m'òige-sa.” Sheall e mach a ris, agus chunnaic e reult a' tuiteam as na spéuraibh chum na talmhainn, far an d' fhàs i gu h-ealamh 'na meall dorch agus eagallach; agus thubhairt e, “Is mise fein an reult so,”—agus ghrad dh' fhosgail na lotan gràineil sin 'na chòm, a rianeadh leis na nathraichibh-nimhe a bha 'ga theannachadh mu'n cuairt!

'Nam dha a bhi 'g amharo a mach air an t-saoghal aingidh, bha sàmhladh an déigh sàmhlaidh, mill theine, lasraichean eagallach, agus créutairean òillteil do gach gnè, a' dol seachad fa chomhair! An uair a bha e mar so a' beachdachadh air gach nì a bha toirt barrachd air a chéile le'n uamhas agus goirisinn, thug uaireadair mòr na h-eaglais caismeachd dha, gu'n robh a bhliadhna air a crìochnachadh, agus bliadhan' eile air tòiseachadh!—Bha meadhan na h-òidheche air teachd! Smuainich e air gach cothrom a chaill e,—air gach rabhadh a chuir e suarach, agus air gach deadh eisimpleir air an d' rinn e riamh tàir agus magadh! Chuimhnich e air càirdibh 'oige féin,—air sonas gach aon diubh fa leth oir bha iad ionraic, subhailceach, agus naomh. Thug a fa'near mar a bha cuid diubh 'nan luchd-teagnaig urramach,—cuid 'nan aithrichibh theaghlaiche beannuichte—cuid eile 'nan solusaibh do'n t-saoghal, agus gu'm b'e sonas an cuibhrionn ann an àm agus ann an sìorruidheachd!—Ghlaodh e mach, “Och! nam bithinn-sa glie, dh' fheadainn a bhi an nochd co sona riù-san! Dh' fheadainn a bhi gu so

chàram gun eagal, gun sùilean deurach, agus gun chridhe àmhgharach, a' faicinn na bliadhna' ùir a' teachd, agus na seana bhlàdhna air a co'-chor ri linnibh na sìorruidheachd ! Och ! is duine truagh mi ! O Athair agus a mhàthair ghràdhaich, cia sona, sona a bhiodh mo chor-sa air an oidhche seo, nam bithinn riamh àmhhal do gach combairle a thug sibhs eorm ! Cia liòn beannachd, a phàranta mo ghràidh, a ghuidh sibh air an Ti Naomh a bhuileachadh eorm, cia minic a chomharaich sibh a mach dhomh an t-slighe air am bu chòir domh imeachd ? ach chuir mise gach ai a ghuàthaicheadh dhom mo leas sìorruidh ann an snarrachas, agus ghabh mi mo chomhairle, agus mo shlighe aingidh fein."

Cha b' urrainn da amharc a mach ni b' fhaide ! Chòmhdaich e a ghuàis phreasagach le 'lámhaibh, agus air do na deuraibh a bhi 'sruthadh 'nan tuillibh o a shàilibh, thuit e sìos gu luath air a ghluinibh agus le guth fann, briste, mall, ghuidh e, ag ràdh, " O ! a làithean m' òige, thigibh air ais,—thigibh, thigibh am' ionasuidhsa a ris."—Cha do ghuidh e, gu diomhain,—thàinig làithean 'òige air an ais, oir cha deachaidh iad fathast seachd ! Dhùisg e—leum e as a leabaidh,—bha solus na gealaiche soilleir 'na sheòmar, agus mhothuich e le gairdeachas gu'n b' iad a pheacan, agus brùdar eagallach a chunnaic e !—Bha e fathast 'na òganach, agus cha robh e sean ann an aingidheachd.—Le deuraibh an aithreachais, chaidh e air a ghluinibh gu grad ri taobh a leapach, agus thug e buidheachas do Dhia a chionn a leithid do shealladh a thoirt da air a pheacannaibh fein, agus a chionn gu'n do chomharaich e mach dha, eadhon ann am brùdar, namhas na criche sin, chum an treòrachadh a ghluais aingidh e, mar deasadh e aithreachas ! Ach trid gràis Dé, rinn e aithreachas, agus rinn an dèigh na h-oidhche sin, bha e 'na duine nuadh, " aig an robh tlachd ann an lagh an Tighearn, agus a bha 'smuaineachadh air a lagh-san a là agus a dh' oidhche."

Fhir-leùghaidh a Chuaireir ! Có do'n dà shlighe a dh' ainmicheadh, air am bheil thusa a' triall ? Ma's ann air slighe na làimhe deise, i mi ch romhad le beannachd do Chruitheir,—“ na bi fo eagal, agus na biodh fàitcheas ort ; oir tha'n Tighearna do Dhia leat, agus maille riut, anns gach ionad d'an téid thu.”—Ach, feudaidh e tachairt gu bheil thu a' triall air slighe na làimhe clì ;—ma tha, O ! stad gu h-ealamh—gabh rabhadh—dean aithreachas,—pill an uair a ta sin a'd chomas,—oir, tha 'n t-slighe leathan sin a' treòrachadh sìos chum sgrios sìorruidh ! Guidh air an Tighearna, mach éirich namhasan a' bhrùdair eagallaich so ann am breith-eanas a'd aghaidh !—Mo thruaighe thusa, ma thig an t-àm anns am glaoth thu, le h-àmhghar an eu-dòchaia, “ Thigibh air ais, O ! a làithean sòlasach m' òige ” !—Eu-cosmbuil ris an t-seann duine anns a' bhrùdar, nithear fochaid ort le fuaim thiamhaidh do chaoidh agus do ghearma fein, oir a chaoidh nan cian, cha tig làithean aoibhneach t' òige air an ais dhuit a ris !

SGIATHANACH.

SGEUL AIR LOCH NAN LEANNAN AN ÉIRINN.

Tha 'n Loch-uisge aillidh so a' dealachadh o chéile an tìr a bhuineadh o chionn fhada do dh-O'Ruairc mór na làimh-ciotaich agus MacDhiarmaid àrd a' chinn duibh. B'iad sin ainmean nam fàithean arda cumhachdach d' am buineadh an dùthaich air gach taobh do Loch-nan-Leannan ann an eilean glas na h-Éirionn. Fad iomadach linn bha naimhdeas, gabhlas agus mì-run eadar an dà chinneadh so—dh' fhuathaich iad a chéile le anabharra gràin, agus ghabh iad na h-uile cothrom a b' errainn iad air gach olc a bhà 'nan comas a dheanamh, an dara h-aon air an aon eile. Cha robh cothrom a b' urrainn doibh a ghabhail air àr agus sgrìos, agus losgadh agus fòirneart an agaidh a chéile uach do ghabh iad. Thainig an droch spiorad so 'nuas mar dhilib d' an sliochd—dheoghail iad e mar gum b' ann á ciochar am màthar—cha b' urrainn do Chloinn O'Ruairc tachairt air Cloinn Diarmaid air féill no aig cùil, nach biodh tuasaid 'us caonnag 'us cogadh 'us bàs.

Bha aig O'Ruairc mór na làimh ciotaich, mac, agus cha robh leanabh eile aige ach è—Connar donn nam mìle buaidh—fàth òg, eireachdail, dreachmhor, lùghor làidir. Cha robh eadar dà cheann na h-Éirionn uile gu léir a choimeas. Thogadh ean o 'òige le fuath an aghaidh Chloinn Diarmaid; ach ged a dh' ainhairc e orra mar naimhdean-nàdurra a thighe agus a theaghlach, gidheadh bha e ao-comasach air brath a ghabhail orra, no gnìomh an-ìochdinnhor durcha, foilleil fuitreach, a dheanamh 'nan aghaidh. Bha cridhe co blàth 'sa bhuail riabh ann an còm, aig Connar òg nam mìle buaidh—cha robh sùil an clàr aodainn bu chaoimhneala—chailleadh e 'fhuil a dhion an fhéumaich—agus foill cha deanadh e air MacDhiarmaid àrd a' chinn duibh, nàmhaid a theaghlach.

Bha Connar anabharrach togarrach air sealg. Bha am madadh-alluidh san àm sin lìonmhor ann an Éirinn, 's bha 'n torc fiadhaich 's gach doire 's gach beinn. Bha a' chuid sin do dh-Éirinn fo choille, agus làn do dh-fhéidh chabarach mhòra.—Bha Connar 'na shealgair ainmeil—ann an tìr na h-Éirionn cha robh gadhair a's mìolchoin co ainmeil 's a bhà 'n tigh 'athar. Bu chleachdadh leis dol a mach 'na aghar le 'dhà chn-sheilg air lorg an fhéidh. Latha do na làithean mar bha a mìolchoin ri sealg, lean e damh cabarach mòr o dhoire gu doire—o choire gu coire, gus an robh e air fonn agus fearann Chloinn Diarmaid. Bha abhuinn mhór dhomhain agus leathan, eadar fearann agus tìr an dà theaghlach chumhachdach so. A mach air an t-sràmh ghabh am fiadh, na gadhair a' donnalaich 'na dhéigh; agus gu luath Connar donn air an t-sràmh mar an ceudna. Cha do ghabh Connar suim do 'n chuinnart a bha nis dlùth, leis cho dian thogarrach 's a bhà e air lorg an fhéidh. Mar astar beag do thigh MhicDhiarmaid a' chinn duibh, sheas am fiadh, na gadhair an sàs, agus an tiota beag thuit e fo shleagh gheur Chonnair dhuinn.

Bha moit air, an damh cabarach a mharbhadh mar gum b' ann aig dorus tigh a nàmhaid—thill e dhachaidh, agus thòisich e nis,

ri smuainteachadh air a' ghnìomh chunnartach a rinn e—tighin leis féin air fonn agus fearann MhicDhiarmaid, agus an tàmailt a chuir e air le fiadh a mharbhadh aig dorus a chaisteil.—Bha 'n t-anmoch a' ciaradh—chaidh a' ghrian fodha: 's mar bha e a' gabhail air aghart chunnaic e cruth aotrom goil, mar charraghl faoin do cheò, co geal ri cobhar na h-aibhne, ag imeachd gu h-athaiseach ri taobh an loch-uisge.—Ged bu neach Connar donn nach d' fhiosraich eaghl riamh, gidheadh cha robh fios aige gu ro-mhath ciod a bh' ann. Chual e iomadach sgéul mu spioradan, mu thaibhsean agus nithe do'n t-seòrsa sin, ach cha b' urrainn da a chreidsinn gum bu taibhs a bha 'n so, no ni mì-nàdurra sam bith—ach coma có dhiùbh rinn e ùrnuigh aithghearr 'na inntinn féin, agus thòisich e air togail beagan suas o thaobh an loch, agus fuireach mar so air ais tiota beag o'n chruth cheòthar, aotrom, spioradail, a bha 'g imeachd roimhe. Chunnaic na gadhair an sealladh agus ghrad thug iad as. Chuala Connar seòrsa do agriach leis na thnig e gum b' òigh a bh' ann. Ruith e co luath 's a b' urrainn e 's chuir e casg air na gadhair. Cò bha 'n so ach àilleag na h-Éirionn, Norah an leadain òir, nighean MhicDhiarmaid mhóir. Bha diombadh àrd 'na sùil—thionndaidh i, agus le tàir naibhreach 'na sealladh, thuit i. “Ne gaisge Chloinn O'Ruire” araise, “òigh aonarach a shealg legadhair? Ard fhilath òig tha 'nad sheasamh air fonn Chloinn Diarmaid, cha 'n eil agam ach aon fhead a dheanamh!—Stad i—oir bha i uis ag amharc air an aon aodan agus air an aona chruth a b' eireachdala, bu phrionnsala 's bu ghaisgeala air na bheachdaich a sùil riabh—chunnaic i m' a coinneamh fear nach do bheachdaich i riabh roimhe air a choimeas.—Shen Connar donn nam mìle buaidh—bha 'chòmhach-cinn le it an fhilteir san dara làimh, agus sleagh fhada chaol na seilg san làimh eile.—Focall cha do labhair e—“Ne so” ars' iae 'na h-inntinn féin 's i 'g amharc gu tosdach air an làr “ne so Connar, esan an gaisgeach air an cuala mi 'co liutha sgeul—nàmhaid mo theaghlaich, culaidh-eagail Chloinn Diarmaid?” Chual' i gu tric mu 'dheibhinn, chunnaic i e roimhe so'ach gus a nis cha robh i dlùth dha, ni mò an cual' i a ghuth.—Mar so thachait e mar an cendna do Chionnar—chual' e gu tric mu Norah, an àilleag thlàth—chunnaic e air unairibh i a' seasamh eadar e 's faire air cnoc àrd—chunnaic e i astar fad air falbh a' sealg an fhéidh, agus a mach air an loch-uisge sa' churraich fhaoir air feasgar samhraidh, mar eala bhàn aonarach—agus bha i aonarach, piuthar cha robh aice, 's b' e a' sòlas a' bhi siubhal ro' choille 'na h-aonar ag éisdeachd ri coireal nan ian, no taobh an uisg a' beachdachadh air cluich' an éisg as déigh cuileig an anmoich. Chunnaic esan Norah, ach cha robh e riabh dlùth dhi—chunnaic e i, agus smachdaich sin féin agus lughdaich e 'fhuath air Cloinn Diarmaid—oir cha b' urrainn da smuainteachadh air MacDhiarmaid a' chinn duibh, gu' ehuimhneachadh 'na chridhe gum b' e athair Nòraih. Bha iad le eòile òg ard-inntinneach, blàth-chridheach—am measg airde nam beannta gorma, feadh oirraobhan 'us choille dhòrcha na h-Éirionn—ri bruachan nan allt croma tormanach, dheoghail iad o'n òige

an t-aon ghaol air dànachd agus air ceòl agus àilleachd na h-Éirionn. 'S minic a chuir cleachdaidhnean na dùthcha mulad orra—"s minic, le osna thróm a thuirt iad far nach cuolas iad, "Nach truagh gum biodh naimhdeas sìorruidh eadar teaghlach O'Ruire agus teaghlach Chloinn-Diarmaid!" Sheas iad a' seachas—phill ise leis, agus cha do dhealaich iad gus an robh reulta ruiteach na h-oidiche a' dealradh os an ceann, agus a' ghealach a' tilgeadh am faileis air uisgeachan an lochain chiùin.—Dhealaich iad, ach cha b' ann gus na gheall iad a chéile 'choinneachadh a ris.—Choinnich iad uair a's uair—agus bhòidich agus gheall, beatha no bàs, nach cuireadh an saoghal euterra.—Charobha chridhe so ionnsadh do MhacDhiarmaid, no idir do dh-O'Ruire 'mar a bhà. Cha robh ann am MacDhiarmaid ach aintighearna borb, dorcha, cruaidh-chridheach, eadhon do Nórah, an àilleag chaomh.—'S minic a mhallach e 'na làthair an subaist thruagh a thainig air, nach bu mhaic a bh' innte 'n àite nigbhin—mac a sheasadh onoir a theaghlach, 'na cheann-cinne d' a dhaoine, agus a chuireadh an cuth an aghaidh a naimhdean. Nuair a labhradh e mu Chonnar donn, oighre O'Ruire, lasadh fearg 'os cuthach 'na ghruidh nach robh mac aige féin a b' urrainn strìgh ris. Cha do thaisbean e air àm sam bith mòran bàigh do Nórah. Bha ise dleasdànach gràdhach, ach 's éiginn aideachadh gu'n robh barrachd eagail aice ro' a h-athair na bha aice do ghaol leanabail d'a thaobh. Bha namhas air a h-annam gu'n cluinnadh e an t-eòlas agus an gaol a bhà eadar i féin agus Connar òg—ach gu truagh, so ni nach b' urrainnear a chleith na b' fhaide. Bha eilean beag am meadhan an loch-uisge, eilean àillidh, anns an robh làraichean briste sean eaglais, cill agus cladh, anns an robh gach aon a chaochail air gach taobh do 'n loch air an tiodhlacadh. San eilean so bha sean craobhan àrda mòra; bha ann craobhan iuthair agus dararich a bha-ceudan bliadhna dh' aois, cuid diubh air an cur, do réir beul-aithris na dùthcha, le làmhnan Phàdraig féin. Air oidhche àraidh thachair do dh-aon do Chloinn Diarmaid a bhi mach air faire, agus chunnaic e currach beag a' tighin a mach e thir O'Ruire a dh' ionnsuidh an eilein, an duine innte, it ard an flùrein 'na cheann; agus ann am cheudna mhothuich e dìgh fo chleòca bha air fhilleadh m' a timchioll, dh' a' cleith, a' falbh e thir agus o chladach Chloinn Diarmaid, agus an dà eithear bheag a' deanamh air son an aon àite, gu Eilean na Cille! Luidh e gu samhach san raineach gus an fac' e an dithis a' dol air tìr, a' fàilteachadh a chéile; agus le 'ohridhe socruichte air duais agus air gamhlas, ghrad ruith e gu caisteal MhicDhiarmaid agus dh' innis mar a bhà—"Seadh" ars' ean "tha aon mhac O'Ruire, Connar donn, ann an Eilean na Cille, agus 's e nis an t-àm gu cur as da—Chunnaic mi e, agus chunnaic mi òigh e'n taobh so 'ga choinneachadh—tharraing iad an dà churrach gu tìr, agus làmh air làmh dh' fhalbh iad le chéile air feadh nan craobh." "Oigh o'n taobh so!" arsa MacDhiarmaid. Léann an seana chruaidh e 'leabaidh—ghrad chuir e 'adach 's a lùtreach air—thug e suas a shleagh—bhunil e a sgiath, agus ann an prìobadh na cùl bha deann ceatharnach, làidir, dàna, caranta r'a gheallann!

Mar chàidh e seachad air uinneag an t-seòmair am b' àbhaist do Nórah cadal, thainig a' cheud amharas tarsuinn air 'anam—"Oigh e 'n taobh so!" Dh' amhair e air an uinneig—bha i fosgailte—ghlaoth e, ach cha do fhreagair Nórah! Phill e air ais, rannsuich e gach àite—ghlaoth e e àite gu àite, "Nórah!" ach chad' thainig freagairt-ach guth fann Mhietalla ag ràdh—Nórah! Thainig ceatharnach a nuas o'n tràigh ag ràdh, "chunnaic sinn a' bhean-uasal òg ag imeachd gu taobh an lochain e chionn uair a dh-ùine, ach o'n a bha fios againn gunn b' e so bu chleachdadh dhi gach feasgar, cha do gabh sian omhail air bith, oir's àbhaist di mu 'n àm so a' chur-rach bheag uaine ionnram gu Eilean na Cille 'na h-aonar, agus uime sin, cha do chuir e iongatas oirnn an nochd." Chunnaic agus thainig MacDhiarmaid mar a bhà—chriochnaich e le feirg—"A mach!—a mach gach bàta!" ars' esan, "grad lenmaibh a stigh, air agàth m' onoir agus m' ainm, tàirngibh agus ruigibh Eilean na Cille, agus thugadh dhòmhsa ceann Chonnair dhuinn, oighre òg O'Ruire!"

'S beag a bha fios aig Connar donn agus aig Nórah, àilleag an fhuilt òir, na bha nis a' dol air aghaidh. Bha iad 'nan suidhe taobh na taobh air bun seana chraoibh dharaich ceann na sean Baglais, 's a' ghealach ghlas a' snàmh gu ciùin sàmhach os an ceann. Chuala Nórah fuaim!—sheas i—"se fuaim ràmh," ars' i—"tha ann." "Na biodh eagal ort" ars' esan, "cha 'n eil ann ach oiteag fhann na h-oidhe am measg dhuilleach nan craobh, agus luasgadh fann nan tonna beaga 'in measg dòirneagan na tràighe." Shuidh i a rithist ri taobh Chonnair, agus tharruing e i na bu dlùithe r'a thaobh—ach an tiota beag chualas fuaim nan oithear, an torman a rian an druinn a' ruith suas air an tràigh! Chualas a nis tailmrich chas agus slogan Chloinn Diarmaid!—Dh' éirich Connar donn—"Teich, a Nórah" ars' esan, "O! 'chaisle me chridhe, teich!—fàg mi—mo chuid do 'n t-saoghal mhór, seachain thusa 'n iorghuill agus fàg Connar." "Mo Chonnar, mo Chonnar! cha 'n fhaig do Nórah thusa gu dilinn!" agus le so, thuit i air 'tshd. Cha robh do dh-arm aig Connar ach sleagh seilge. Thog e se 'na làimh dheis, ach crochte air a làimh clì bha Nórah! Leum e 'mach 's thug e'n tràigh air, a 'giùlan a leannan leis—ach bha Cloinn Diarmaid dlùth—an sean aintighearna borb e féin, air an ceann, le 'thuadh-chogaidh 'na làimh, agus cuthach agus mallachadh 'na bheul Sheas Connar. "O! eamhain m' athair" arsa Nórah. Cha d'rinn Connar ach an tuadh-chogaidh a spionadh uaithe agus a tilgeadh a mach air an loch—Rinn e slighe dha fein—thog e slogan O'Ruire—thuit Clann Diarmaid thall 's a bhos—an am prìbe na sùl bha Nórah aige sa' churaich—ach mo thruaighe! bha i tioram air a' ghainmheich agus Clann Diarmaid aig a shail! Phill e riutha—bhual e iad le 'shleagh, bhual e cuid diubh gu bàs—chuir e a dhruim ri toiseach na cùraich—dh' fhalbh i—léum e 'stigh-thog e slogan O'Ruire! bha na ràimh chaola 'mach—Leum MacDhiarmaid mòr a 'chinn daibh as a dhéigh gu 'mhheadhon, ach bha làmh an t-seann koeich leòinte leis a' bhùille fhuair e, agus cha robh 'ehridhe aig a h-aon d' a cheatharnaich tighin dlùth air currach

Chonnair, agus bha 'n eibhear féin taobh eile 'n eilein. Ach mo thruaighe Connar donn agus Nórah, àilleag a' ghràidh! Bha craobh mhór dharaich dìreach os ceann an àite 'n robh bàta beag Chonnair, aon do gheugan na craoibhe sìnte mach fada os cean an uisge. Chaidh ceatharnach do Chluinn Diarmaid a suas sa' chraoibh gun fhios do Chonnar agus clath mhór aige 'ga giùlan. Bha e nis dìreach osceann an eithear bliag anns an robh Connar agus Nórah. "Strìoc, a Chonnair" ars 'esan "air neo tha so air do cheann!" "Leig as a' chlath" arsa MacDhiarmed mór a' chinn duibh, "air neo crochar thusa ris a' cheart chraoibh air a' bheil thu nis u'd shuidhe!" "An saoil sibh gum marbh mi Nórah?" arsa 'n ceatharnach, am mill mi am bàta beag sa' bheil mo bhallt' òg?" "Bunil!" arsa MacDhiarmaid, "ged rachadh am bàta faoin fodha tha na leòir an so gu Nórah a theasraiginn!"—Thuit a' chlath—bhuail i Connar sa' ghualainn, bhris i a ghàirdean treun, agus chaidh a' chlath tromh na bòrda tana—Chaidh i fodha—Tamull beag agus thainig Connar an uachdar, aon làmh teann mu chrios Nórah, agus an làmh eile, mo thruaighe 's i briste! a' feuchainn ri snàmh. Bha 'n t-uisge san àite so domhain—"Téarnaibh mo leanabh!" arsa MacDhiarmaid—Chunnaic ise mar eala leòinte, chualas a' sgrìnach lag fhann,—chaidh iad le chéile as an t-sealladh. Air an la-màireach fhuaradh iad—thugadh gu tìr iad—Connar donn agus Nórah, an àilleag òg—agus greim bais aige le aon làimh m'a meadhon!

Riug so, 's cha b' iongatach è, cridheachan nan daoine borb d' am buineadh iad—thaisich an cridheachan cruaidh an-ìochdinnhor: Chàireadh air lic ind taobh ri taobh, fad latha no dha sa' chruisla aosmhor, agus rinneadh fàraire bhrònach, orra. Thainig latha an tòraidh mu'n cuairt.—Chruinnich an dà chinneadh bhorb.—Sheas MacDhiarmaid borb air an dara taobh, agus O'Ruire na làimh ciotaich air an taobh eile. Ghuil iad mar leanaban. Chuireadh an aon leao mhór thairis orra—thòisich coranach a' bhròin, agus bas-bhualadh nach cuailas a leithid riabh ann an Eilean na Cille. 'Nuair stad a' chorannach agus a bha obair a' bhròin seachad, dh' amhairc an dà sheann laoch air a chéile—Shin O'Rurc a lánmh thairis air an uaigh, agus ghlac MacDhiarmaid i le osna thróm.—Rinneadh an t-sìth—dhichuimhnichheadh mi-run agus gamhlas.—A mach o'n àm sin cha robh naimhdeas tuilleadh eadar an dà theanghlach, agus o'n latha sin thugadh ainm ur air an àite; cha'n e Eilean na Cille e ni's faide, ach Eilean uaine nan leannan àillidh.

MALI BHEAG ÒG.

Chunnaic sinn an dara h-earrann do "SHÀR OBAIR NAM BARD GÀIDHEALACH." Cha d'fhuair sinn ùine fhathast air amharc troimhe; air chor agus nach urrainn duinn, san àireamh so, ar barail a thoirt air an obair so. Ma thachras dàn no òran oirnn nach 'eil freagarrach no ceart, no tha air dhoigh air bith draosda salach, cha cheil sinna e. Ach air dhuinn an leabhar so fhosgladh, choinnich ioma seann duanag

bhòidheach sinn, agus 'nam measg sin an t-òran tiamahaidh a leanas,—
 “ Mo Mhali bheag òg.”

O àm ar ceud chnìmhne, chuala sinn an t-òran so air aithris; agus ged 'tha sinn fo chomain mhór do MhacCoinnich, a chruinnich na h-òrain so, agus a thug dhuinn gach eachdraidh tha fuaighte riutha, cuiridh sin sìos briathran an òrain so mar a chuala sinn iad 'nar n-òige. Cha 'n eil dealachadh mór eadar iad agus an dòigh air na chuireadh a mach iad le MacCoinnich; ach 's éiginn a ràdh, gur h-i ar barail gur fonn Éirionnach, agus nach fonn Albunnach, air a 'bheil an t-òran so air a sheinn. 'S beag nach e an t-aon fhonn e ris an òran Éirionnach, *Gramachree Molly, no Molly Ashtore.*

'S i an eachdraidh a chuala sinn 'nar n-òige mu'n òran so, gu'n robh e air a dheanamh le fheasgach òg a mhuinntir Éirinn, d'am b'ainm Lachunn Ógai, o chionn cheud bliadhna. Chaill e a chridhe le òigh àillidh, nighean do Cheann-teaghlach àrd. Cha robh a ghaol gun làn phil-leagh air a taobh-se. Choinnich iad gu tric; dh'aidich iad an gaol d'a chèile; agus gheall iad a bhi dileas, rachadh an saoghal mar thogradh e; no ciod air bith duilgheadas a b'urrainn tighin san rathad, nach tréigeadh iad a chèile gu dlinn. Ach, mo thruaighe! bha esan bochd, agus cha robh a chridhe labhairt r'a càirdean mu phòeadh. Ghabh an t-òganach gasda san arm; agus cha b'fhada gus na dhearbha e gu'n robh fuil ghaigeil a' ruith 'na chuilibh. Dh'éirich e ceum air chéum, gus an robh e 'na oifigeach àrd measail. Bha e thairis air tìr-mór na h-Eòrpa, a' cogadh ann am Flànnas; ach fhuair e cead dbachaidh a choimhead a' chàirdean an toiseach a' gheamhraidh, 'nuair bha 'n cogadh, car tamuill, seachad. Ràinig e 'n t-àite 'n robh an àilleag rùnach do'n d'thng e gaol 'anma. Ma bha i àillidh 'nuair a dh'fhalbh e, bha i deich uairean na b'àille nis—cha robh boinne-fala san tìr a b'urrainnear a choimeas rithe. Bha ise co dileas ris féin;—dhiùlt i gach tairge—choinnich i e le bàigh agus gaol a cridhe. Chuir iad romhpa ruith air falbh, oir cha robh math guth a thoirt mu phòeadh. B'ann air oidhche shathuirne 'dh'fhalbh iad. Dh'ionndraich a muinntir i gu moch, agus chuireadh cuideachd air an tòir. Lorgaich iad a' chàraid òg gu gleann uaigneach, far na stad iad a leigeil an anail. Chuir an saighdear roimhe nach dealgbadh e r'a leannan fhad 's bu bheò e. Bha e 'na fhear-claidheimh comharraichte, agus uile gu léir 'na ghaigeach gasda. Anns an iorghuill a thachair, an déigh do chàirdean na h-òg mhnà greim a dheanamh oirre, 's iad 'ga li-éigineachadh air falbh, thainig buille a dh'aom e air aon dhiùbhsan a bha 'ga toirt bhuaithe nuas air ceann a leannain, agus thuit i marbh air an làr!

'Nuair a chunnaic e so, etloc e. “ Chaill mi nis,” ars' esan, “ mo chuid do'n t-saoghal mhór; tha mi suarach ciod a thachras.” Chuireadh a'm prìosan e; agus 'sann san àite sin, fo bhinn bàie, a rinn e an t-òran blasda so. Cha'n fhiosrach sin gu bheil a choimeas r'a fhaont-sinn—tha e uile gu léir co tiamahaidh bhrònach, ag éiridh a suas o chridhe bha 'n impis agàineadh. Tha am fonn ris a' bheil na briathran so air an seinu anabharrach milis, acaiueach, tùrsach. An duine truagh, Lachunn, cha do chuireadh gu bàs e—chaidh e as a bheachd. Thainig e 'nall do dh-Albuinn; agus bha e fada air feadh Chinntire,

bho àite gu b-àite. B'aithne dhuinn feadhain a bha eòlach air. Bha e 'na shàr dhuin'-uasal; agus labhradh e Laidiunn agus Fraingis co-teòm ri Beurla no Gàilig. 'Na shean sois, bha e 'na dhuine anabhar-rach dreachmhor, eireachdail 'na dhealbhu. O chionn leth-cheud bliadhna, bha iomadh eachdraidh agus a'geul mu dhéibhinn an duine so air feadh Chinntire agus Earraghaidheal, ach a tha nis air dol air diehinnn.

MALI BHEAG ÒG.

Nach cruaidh leat mi bhi 'm prìosan, mo Mhali bheag òg?
Am màireach a' toirt binn orm, mo chuid de'n t-saoghal mhór!
A bhean nam basan m'ne 's nan gruaidhean dearga lìonta,
Is tù nach fàgadh shìos mi le mì-run do bheòil.

Di-dòmhnuch anns a' ghleann duinn, mo Mhali bheag òg;
'Nuair thòisich mi ri caint riut, mo chuid de'n t-saoghal mhór!
'Nuair dh'fhosgail mi mo shùilean, 's a sheall mi air mo chùlaobh,
Bha marcaiche 'n eich chrùthaich 'tighin dhù air mo thòir.

Is mise bh'air mo bhuaireadh, mo Mhali bheag òg,
'Nuair thàin an slugh mu'n cuairt duinn, mo rìbhinn ghlan ùr;
Is truagh nach h-ann san vair ud a thuit mo làmh o' m' ghualainn!
M'ann d' amais mi do bhualadh, mo Mhali bheag òg.

Nach bòidheach leibh mar dh'fhàs i, mo Mhali bheag òg?
Mar lili anns an fhàsach, mo chend ghràdh 's mo rùn;
Mar aiteal ciùin na gréine, 'dol seachad anns na speuraibh;
Mar sud a bha mo'cheud ghràdh, 's i Mali bheag òg.

Do mheura fada caola, t'fhalt cnachach mar an t-òr,
Do dhà chaol mhala m'bine, mar ite dheas an fhàroin,
An t-sùil bu ghlaime léirsinn, am béul bu bhianne leughadh,
'S na h-uile math a réir sin air Mali bheag òg.

Cha'n iarraim leat crodh-bailgionn, no aingiod, no òr,
No deagh-ghean do chàirdean, ge làidir an seòrs';
Dh'iarraim bhi co dearbhte 's a chaidh m'ann faicinn fearg ort,
Gu'n sìubhlainn leat an fhairge, gun dealg ach dà bhòrd.

Shiùbhlainn leat an saoghal, mo Mhali bheag òg,
Co fada's càl na gréine, a gheug a's àille gnùis;
Ruithinn agus léumaion, mar fhiadh air bhàrr nan sléibhtean,
Air ghaol gum bi' tu réidh rium, mo Mhali bheag òg.

Is truagh a rinn do chàirdean! mo Mhali bheag òg,
'Nuair thoirimis iad do ghràdh dhomh, mo chuid do'n t-saoghal thù;
Nan tógadh iad do làmh dhomh, cha bhithinn air an àmsa
Fo bhinn air son mo ghràidh dhuit, mo Mhali bheag òg.

Cha téid mi do na bhnaile, mo Mhali bheag òg,
Far am bi na cunchagan sìor a seinn le céol;
Ged bhitheadh iad 'gam luaidh riut, cha charaich a's eha ghluais thu;
Och! m'ann 'nochd, mo thruaighe! mo Mhali bheag òg.

Nach cruaidh leibh féin mar dh'éirich do m' Mhali bheag òg?
A cur an ciste chéireach? mo chuid do'n t-saoghal mhór!
Ged lìonainn sa Loch Éirionn, le deòir mo chinn 'ga réabadh,
Cha ghluais thu chaidh, 's cha'n éirich mo Mhali bheag òg.

Ged bheirte mi bho'n bhás so, mo Mhali bheag òg,
Cha'n iarraim tuille dàlach, mo chend ghràdh 's mo rùn;
B'annsa 'n saoghala' fhàgail 's gum faicinn t'adann gràdhach,
Gun chuimhn bhi air an là sin 's an d'fhàg mi thu ciùrrt'.

ORAN ÙR.

LUINNEAG :

*Thùg oho làill oho**Thùg oho-ro 'n àill leibh?**Thùg oho làill oho**Seinn oho-ro 'n àill leibh?*

Moch sa' mhaduinn 's mi 'dùsgadh,
 'S beag mo shùnn 's mo cheol-gàire;
 'S mór mo mhualad 's mo bhuairneas
 O'n là fhuair mi a' bhàirlinn.

'S mór mo mhulad 's mo bhuairneas
 O'n là fhuair mi-a' bhàirlinn,
 'Us nach leig iad dhomh fuireach
 Ann am Muile nan ard-bheann.

'Us nach leig iad dhomh fuireach
 Ann am Muile nan ard-bheann,
 Ach a mach o thìr m' òige
 'Bhi air m' fhògradh mar mheàirleach.

Ach a mach o thìr m' òige
 'Bhi air m' fhògradh mar mheàirleach,
 'S ann am feasgar mo làithean,
 Falbh thar sàile chusain ghàbhaidh.

Ann am feasgar mo làithean,
 Falbh thar sàile 'chusain ghàbhaidh;
 Ach tha gillea ri m' ghuaillan
 Nach leig cruas air mo chàramh.

Ach tha gillea ri m' ghuaillan
 Nach leig cruas air mo chàramh,
 Mo ghillea geal gaolach,
 Chaoith cha chaochail an gràdh-san.

Mo ghillea geal gaolach,
 Chaoith cha chaochail an gràdh-san;
 'S luath a choisneas iad fearann
 A' gearradh chraobh àrda.

'S luath a choisneas iad fearann,
 A' gearradh chraobh àrda;
 Fearann saor bhios mar oighreachd,
 'S cha bhi foighneachd air mál ann.

Fearann saor bhios mar oighreachd,
 Cha bhi foighneachd air mál ann,
 Cha bhi eagal ro'n imrich,
 No imcheist mu 'n bhàirlinn.

Cha bhi eagal ro'n imrich,
 No imcheist mu 'n bhàirlinn;
 Cha bhi Bàilli le 'mhaoir ann
 'Tathunn daonna g' ar càrach'.

Cha bhi Bàilli Je 'mhaoir ann,
 'Tathunn daonnan g' ar sàruch';
 Fhad 's a shireas uillt còmhnard,
 Bidh ar còraichean tabhail'.
 Fhad 's a shireas uillt còmhnard
 Bidh ar còraichean sàbhailt';
 Mile taing do na h-uaislean
 'Chaidh a suas chum na Ban-ri'nn!
 Mile taing do na h-uaislean
 'Chaidh a suas chum na Ban-ri'nn!
 'S chuir an céill, mar bu chòir dhoibh
 Cor brònach nan Gàidheal.
 Moch sa' mhaduinn 's mi 'dhùgadh,
 'S mòr mo shùnd 's mo cheòl-gàire;
 Gun mi tuille fo bhuaireas,
 Ged fhuair mi a' bhàirlinn.

HONG KONG.

'Se so is ainm do'n eilean a fhuair Breatunn o na *Chinese*. Tha barrachd eòlais air a nis, na bha againn 'nuair a chaidh an àireamh mu dheireadh do'n Chuairtear a chur a mach.

Tha e mu dheich mìle air fad, agus mu'n tomhas cheudna air leud san àite 's leotha, ach cha'n eil an leud anns gach àite dhe co'ionann. Cha'n eil acarsaid air bith a's fèarr na Cala *Hong*, air a chuartaich le beanntabh àrd, agus fàsadh ann o gach gaoth is urrainn sèideadh, agus air gach dòigh a' toilltinn a' mhór-mheas a th'aig maraichean air. Tha 'n doimhneachd far a' bheil na soithichean a' tighin gu acair mu dheich aitheamh. Tha an cala priseil so cosmhuil ri loch-uisge tiorrail. Aig ceann ard a' chala, 'se sin aig ceann loch a tha 'ruith a stigh do'n fhearann mu dha-mhile-guleth, tha 'm baile ris an canar *Coroloon*; àite tha o chionn fhada ainmeil airson càirdeas, agus modh, agus caoimhneas nan daoine tha a chòmhnuidh ann ri coigrich. Tha an t-àite so, mar an ceudna co fallain 's gur h-ann tha coigrich a tha 'chòmhnuidh ann an tìrigh fad as, agus air feadh China, a' tighin air son an slàinte; agus tha iad am bitheantas a' dol am feabhas.

A thaobh an eilean féin, cha'n eil a li-aon sa' Ghàidhealtachd a's corraiche 's a 's caise na e; beanntan àrda creagach air an gann a' bheil nì air bith a' fàs. Tha mullach nam beannta so co chorrach chreagach ri mullach Arainn no Beinn-Nibheis. Cha'n eil ach còrr chraobh an sud 's an so ri fhaicinn san eilean so, a chionn gu bheil a' ghaoth o 'n airde 'n ear thuath a' sèideadh gu h-anabharrach sgaiteach air na beanntabh, agus is gann seòrsa chraobh is urrainn fhulang. 'Se seòrsa craoibhe a's lionmhoire tha air na beannta, craobh a tha coltach ris a' ghiuthas Albunnach againne, agus 'si so a's fèarr a sheasa, an aghaidh an t-soirbheis.

Tha glinn bhòidheach fhasgach r'am faotainn air feadh an eileiu;

agus an t-uisge 's fearr agus a's blaada, agus a's fallaine, anns gach cearn deth—nì tha 'na bheannachadh mòr anns no cearna loisgeach sin, agus gu h-àraidh do na luingis a tha 'go thaghal. Tha bailtean beag air feadh an eilein far a' bheil daoine 'chòmhnuidh, feadhain a tha anabharrach sìobhalta, ceanalta, aoigheil ri coigrich, agus a tha tighin suas air iasgach, aig a' bheil beagan spréidhe, agus a tha 'saothaireachadh an fhuinn.

Cha'n fhaod an t-eilean so, creagach corrach mar a tha e, gun bhi anabharrach luachmhor do Bhreatunn, airson a' chala thèaruinte fhasgach a tha ann, agus an uisge tha ann am pailteas co mòr. 'S dòcha mun teid mòran bhliadhnaichean seachad gu'm bi *Hong Kong* 'na àite mòr agus beairteach.

SGEULA FIOR AIR DEUCHAINN IONGANTAICH A THACHAIR DO SHAIGHDEAR BREATUNN- ACH ANN AN TAObh-TUATH AMERICA.

Anns a' bhliadhna 1779, 'nuair bha an cogadh a' dol air aghart gu dian eadar Breatunn agus America; champaich buidheann de'n arm Shasunnach ri taobh aibhne. Le nàdur an àit' anns an do shuidhich siad iad féin, cha robh e furasda do fheachd air bith tighin orra gun fhios.

Ann an America, bu sheòrsa seilg, a's cha bu chogadh, a bha 'dol air aghaidh. "Ma 'se agus gu'n còmhraig sibh do réir gnàs Airm," arsa *Washington* r'a shaighdearan, "tha sibh cinnteach as bli air bbur ruagadh. Faighibh làn-fhòghlam air féin-dhìon, agus anns gach oidhirp bithibh dìleas d'a chéile 's cha chùram nach toir sibh buaidh." Bha cainnt a t-seannalair Americanaich cho fìor s nach mòr gu'n robh aig na saighdearan Sasunnach nì tuillidh ri 'chathachadh ach céilg agus cuilbheartachd. Bha na h-Iunseanaich ann an comh-bhoinn ris na h-Americanaich, do'n robh iad ro-fheumail anns an t-seòrsa chogaidh ris an robh iad féin air an cleachdadh re am beatha. Thigeadh iad a mach a h-ionadan-dìon agus á coilltean dorcha nach b' urrainnear a' rannsachadh, le'n saighdean 's le'n tuadhan-catha, a' milleadh an airm Bhreatunnaich gach latha, a' tighin gun fhios air an luchd-faire, a' cur as do gach aon air am faigheadh iad cothrom, agus 'nuair rachadh caismeachd na tòir a chur orra', theicheadh iad do'n choillidh lo luathas an fhéidh, gu' creagan agus ionadan-dìon far am biodh e cunnartach an leantuinn.

A chum an seòrsa cogaidh so a chrìochnachadh co luath s'a b' urrainn iad, anns an robh uiread do chall agus cho beag do dh'ònair, bha e mar ghnàs aig gach réisimeid, luchd-faire a chur astar mòr o'n àite an campaicheadh iad; freiceadan a shuidheachadh àirèamh mhiltean anns a' choille, agus faire dhìleas a dheanamh timcheall na mòr bhuidhne. Bha réisimeid de' dh-arm coise san àm so suidhichte aig leth-oir réidhleinn mhóir. 'Se bu dreuchd dhoibh gach slighe air am faoidte teachd a dh'ionnsuidh na mòr chuideachd a dhìon; bha an luchd-faire aig an robh an ionad-

freiceadain anns a' ohoillidh, air an eur a mach o'n réisimeid, agus air an aobhar sin, bha an t-aon so ni bu bhuniltiche de chumart na réisimeid air bith eile. Bha a call mor, bha an luchd-faire-daonna 'g an glacadh gun fhios, leis na h-lanseaich, agus air an giùlan air falbh bhàrr an àite gun sanas air bith thoirt seachad, no cluaintinn ùmpa 'na dhéigh.

Cha robh comharradh air fhàgail air an doigh an d' thugadh air falbh iad, ach gu'm facas uair no dhà braonadh fala air an duilleach a bha far an robh iad. Bha méran am beachd gu'n robh cealgair-eachd 'ga ghnathachadh mu'n ghnothuch iongantach so, agus a chum a dhearbhadh, ag radh nam b' ana gun fhios a thigte air na daoine gu'm faodadh iad air a' chuid bu lugha urochair a losgadh len gunnaichean, agus sanas a thoirt do'n luchd-faire 'bha dlù dhoibh. Bha muinntir eile ann, nach b' arrainn a ehreidsinn gur ann le cealgair-eachd a dh' fhàg iad an àite, 'gan deanamh féin toilichte le bhi 'g ràdh gur diomhaireachd a bha ann a thigeadh am follais ri ùine.

Air maduian àraidh, an déigh do'n luchd-faire bhi air an suidh-eachadh mar a b' àbhuist s an oidliche, mu éiridh na gréine chaidh buidheann gu àite fir a bha astar maith anns a' choille. Ach 'nuair a ràinig iad cha robh am fear-faire r'a fhaotainn! Bha so 'na aobhar-ioghnaidh; ach thachair a leithid roimhe. Dh' fhàg iad duine eile, agus dh' fhalbh iad, a' guidhe gu'n tachradh na b' fhearr dhàsan. "Na biodh eagal oirbh," ars' an duine, le dealas, "cha teich mise."

Phill a' chuideachd do'n tigh-fhreiceadain. Bha an luchd-faire 'g an atharrachadh an ceann gach ceithir uairean, agus, aig an àm ghnathichte dh' fhalbh iad a rithist gu aon eile fhàgail san àite. Ach air dhoibh teachd bha an ioghnadh ro-mhór 'nuair nach robh an duine r'a fhaotainn! Dh' iarr iad mu'n cuairt an àite, ach cha robh ni r'a fhaicinn a bheireadh fiosrachadh dhoibh mu chor an duine. Bha nis aobhar ni bu mhò aca 'bhi air an dlù fhaicill mu'n àite so, agus faire a dheanamh ni bu chùramaiche na rinn iad riamh; b' eigin doibh fear eile fhàgail agus pilleadh do'n tigh-fhreiceadain. Dhùisg saobh-chreideamh nan saighdearan, agus ruith ball-chrith, agus uamhunn fendh na cath-bhuidhne uile.

Air do'n Choirneal fios fhaotuinn mar bha 'chùis, chuir e an céill gu'n rachadh e féin leis an luchd-freiceadain 'nuair thigeadh an t-àm dol a shealltuinn an fhir a dh' fhàg iad ri faire. Aig an uair shuidhichte dh' fhalbh iad le chéile; agus le h-ioghnadh do-lebhairt, fhuair iad an t-ionad falamh, agus an duine air falbh! Leis mar bha dol do'n chùis, bha an Coirneal an imcheist co dhùit chuireadh e an réisimeid uile do'n àite so, no dh' fhàgadh e aon fhear ann. Dh' fheumte fhaotuinn a mach ciod an t-aobhar mu'n robh na daoine misneachail agus trèibhdhireach so 'dol as an t-sealladh; agus tha e coltach nach faighte soilleireachd air bith air a' chùis le leanailt ris an t-seann dòigh. Chaidh a nis trìthir dhaoine tréuna a chall de'n chuideachd, agus ged a dh' fhàgte an ceathramh fear san àite, bha e coltach gu'm biodh esan air a

mhilladh mar bha càch. Thainig crith o mhullach a chluin gu bonn a chois air an duine thrugh a bha iad gu fhàgail ged bu churaidh treun agus foghuimeach e anns gach ùchd. “Tha fios agam gu’m fèin mi mo dhleasan a dheanamh,” deir esan ris a’ Cheannard; “Ach bu mhaith leam mo bheatha chall le taillle cliù.” “Cha ’n fhàg mi duine an aghaidh a thoil,” ars’ an Coirneal. An sin leum fear a mach as an t-sreith, agus dh’ iarr a dol a sheasamh ’na àite. Mhol gach beul a shàr-mhisneach. “Cha ghlacar beò mi,” deir esan, “agus cluinnidh sibh mi air a’ chais-meachd as lugha. Air gach uile chor loisgidh mi urchair ma chluinnas mi an nì a’s faoine. Ma nì eun cànrán, no ma thuiteas duilleag bhàrr craoibhe, cluinnidh sibh mo mhusg. Faodaidh sibh sanas fhaighinn ’nuair nach ’eil aobhar air, ach cuimhnichibh gur anna chum an gnothach dìomhair so thoirt gu solus a bhitheas e.” Chliùthaich an Coirneal e airson a threnbhantais, agus thubhairt e ris gu’m biodh e ceart da losgadh, air dha ’n fhuaim bu lugha sam biodh teagamh aige a chluinntinn. Ghlac a chompanaich air làmh e, agus dh’ fhàg iad e a’ cur air mhanadh nach faicte tuillidh e. Thainig a’ chuideachd air an ais, agus stad iad san tigh-fhreiceadain a dh’ éisdeachd ciod a thachradh.

Chaidh naire seachd, agus bha gach cluas ’na seasamh gu fuaim a’ ghunna ’chluinntinn, ’nuair, air ball, chual’ iad an làmhach. Ann an tiota dh’ fhalbh an luchd-freiceadain; leis a’ Choirneal, agus le’ ard oifigich na réisimeid. Mar a dhlùthaich iad ris an àite, chunnaic iad an duine a’ teachd ’nan coinneamh, a’ slaodadh aon eile air ’fhalt as a dhéigh. ’Nuair thainig iad d’a ionnsuidh, mhothuich iad gum b’ Innseanach air na thilg e ’bha ann. Agus air ball, dh’ iarr iad air a’ chùis a mhineachadh dhoibh.

“Da’ innis mi dhuibh,” deir an duine, “gu’n loisginn nan ’cluinninn an fhuaim bu lugha. “Se an rùn suidhichte sin a thèar-uinn mo bheatha. Cha robh mi fada san àite ’nuair a chuala mi starbhanaich astar beag uam; dh’ amhairc mi agus chunnaic mi muc de an t-seòrsa tha cumanta ’sna coilltean, ag èaladh mu’n cuairt, agus a réir coltais a’ g iarruidh chnò am measg an duilleich, fo na craobhan. Leis gu bheil na h-ainmidhean so cho tric sa’ choille, cha robh mi ’gabhail suim dhith car beagan ùine; ach bha mi daonnan a’ cumail sùil fhuarachair a mach, agus dhùil agam gach mionaid ris an nàmhaid; ged nach robh mi ’faicinn nì air bith a bha ’na chnùis-eagail, chum mi mo shùil gu dlù air a’ mhuc, agus thug mi an aire d’a gluasad ann measg nan craobh; fathas cha robh feum air sanas a thoirt, agus b’e mo bheachd gu’m b’ ann o chearn eile thigeadh cunnart air bith. Ach bha e ’cur beagan ioghnaidh orm an t-àimhidh so fhaicinn le rathad cuairteach, a’ deanamh air preasarnaich dhlù ’bha air mo eòlaobh. Thug so orm mo shùil a chumail na bu dùrachdaiche oirre, agus leis gu’n robh i nis mar bheagan shlat do’n choille bha mi ’smaointeachadh losgadh. Theirinn an sin gu’n deanadh mo cho’-shaighdearan fanoid orm airson caismeachd thoirt dhoibh le tilgeadh air suaic! Cha mhòr nach do chuir mi romham leigeadh leatha,

'nuair mar a theann i air a' phreas, shaoil leam gu'n do mbothuicb mi i 'toirt leum na bu mhò na b' àbhaist di. Cha d' éisd mi na b' fhaide: ghabh mi cuimse; thilg mi an urchair; agus ann an tiota bha 'n t-ainmhidh slute fa m' chombair le gearan a thuig mi gu'm be duine bha ann. Chaidh mi suas d'a ionnsuidh, agus thoiribh barail air m' ioghnadh, 'nuair chunnaic mi gur h-Innseanaich a bha mi air a mbarbhadh.

Chòmhduich se e fein le craicionn aon de na Mucan fiadhaich so cho innleachdach agus cho coimhlionta: bha 'lamhan 's a chasan gu buileach air am falach ann, agus bha 'choiseachd 's a choltas a' co-chordadh ri coiseachd agus coltas an ainmhidh cho mór 's gur gann a b' urrainnear aithneachadh gur còmhach mealta bha ann. Bha e air armachadh le biodaig agus le tuaidh-chogaidh.

Thuig iad a nis an t-aobhar mu'n d' fhalbh a' chuid eile de'n luchd-faire. Bha na h-Innseanaich, air an dìon leis a' chòmhach so, ri feall-fholach sa' choille a' feitheamh ri àm iomchuidh gu a chur dhiùbh, dui'-leum a thoirt air an luchd-faire gun sanas air bith thoirt doibh, agus, mum biodh iad comasach air urchair a losgadh bha iad air an troimh-lot, no còmhach a' chlaiginn air a thoirt diùbh; agus dh' fholaicheadh iad an cuirp fo 'n duilleach. Bha na h-Americanach a' toirt duais dhoibh airson gach ceann Breatunnaich a bheireadh iad d'an ionnsuidh.

TEARLACH A' MHARSANTA.

Creag Illeain,
Am Mìos Màigh, 1841.

AM CLEASAICHE AIR 'FHIOSRACHADH LE PEANAS.

Is lionmhor cleas agus innleachd, a ta mi-iomchuidh anna fein, agus uime sin peacach, a dhealbhar le òganaich. Tha e fìor gu'm bheil cleasan ann a dh' fhéudas a bhi air an gnàthachadh gu neo-chiontach chum sugraidh agus cridbealais, do bhrìgh gu'm bheil iad ag ath-leasachadh slàinte, neirt, agus tapachd na h-òigridh. Ach tha mar fhàichaidh air pàrantaibh a bhi anabarrach faicilleach a thaobh an cloinne fein, air eagal, uair air bith, gu'm bi iad ciontach do chleasaibh a ta aon chuid cunnartach, no mi-bheusach. Tha 'n òigridh gu nàdurra eutrom agus amaideach. Tha Dia le beul an duine ghlic ag ràdh gu'm bheil "amaideachd ceangailte ann an cridhe leinibh;" agus gu'n "aithnìhear eadhon leanabh le a bheusaibh, am bi a dheanadas glan, agus am bi e ceart." Agus air do 'n chùis a bhi mar so, tha 'n Tighearna fein a' toirt àithne do gach pàrant, ag ràdh, "Teagaisg leanabh a thaobh na slighe air an còir dha imeachd; agus an uair a bhios e sean, cha tréig e i." Tha e soilleir, tha sinn an dùil, nach deachaidh na h-òganaich, air am bheil sinn a nis gu iomradh a thoirt, a theagasg a réir na h-àithne so, do bhrìgh gu'n robh am beusan a' dearbhadh nach robh an deanadas air chor sam bith ceart no ciatach!

Am measg uile chleachdanna nan Gàidheal, cha 'n e an t-aon bu chliùitiche an seòl air an robh iad gu tric a' deanamh cuirm, sìghir, agus sugraidh gun seadh 'nan tighibh àire. An uair a bhànuicheadh duine, chruinnicheadh làn an tighe do na coimhearsnaich, chum faire

a dheanamh air a' chorp rè na h-òidhche; agus cha luaith' a thigeadh iad cuideachd na thòisichheadh cleasan do gach gnè, cluiche air chairtibh, dannsa, agus òl! Tha eachdraidh a' cur an cèill duinn gu'n robh e 'na chleachadh aig na h-Iùdhaich, a bhi 'deanamh mòran caoidh agus gul 'nan tighibh-àire, agus a bhi faotuinne luchd-ciùil chum a bhi cluicheadh gu tiamhaidh an làthair a' chuirp! Tha e iongantach, mar an ceudna, gu'm bheil treubhan lionmhor fathaast 'san àird-an-ear, aig am bheil cleachdannan anabarrach cosmhuil riù-san, a bh' aig na Gàidheil o shean 'nan tighibh-àire; agus tha so gu soilleir a' feuch-sinn gu'm bheil na Gàidheil, maille ri'n cànan agus an cleachdann-aibh, comharraichte air shìob air leth, agus gur tréubh shluaigh iad a tha eadar-dhealaichte o gach tréubh eile mu'n cuairt doibh.

A réir a' chleachdaidh air an robh sinn a' labhairt, bha faire 'ga deanamh air duine a fhuair bàs ann an àite sònraichte 'na Ghàidhealtachd. Bha dithis òganach an sin, a chuir an cinn ri chèile chum eagal a chur air a' bhuidhinn, a bha cuideachd mu mheadhon oidhche 'san tigh-àire! Rinn iad sin air an t-seòl a leanas. Fhuair a h-aon diubh innleachd air a' chorp atharrachadh as 'àite, agus e féin a chur 'na shìneadh air a' bhòrd-ruighidh far an robh an duine marbh: agus bha e gu grad éiridh suas ann an sealladh an t-sluaigh, an uair a dheanadh a chompanach fead! Dheasaichheadh gach ni mar a chuir na h-òganaich rompa, bha 'n dannsa a' dol air aghaidh leis gach cridhealas, thàinig an t-àm anns an do smuainich an t-òganach gu'm biodh e freagarrach sanas a thoirt do'n fhear eile, agus rinn e fead bheag chum gu'n leumadh a chompanach suas gu eagal a chur air na h-uile a bha làthair! Ach bha e air a lìonadh le h-iongantais, an uair nach do ghluais am fear eile, ged nach b' urrainn e, a réir a bharail-sa gun an fhead'a chluinntinn! Rinn e fead eile, ach cha do charuich esan a bha fa'n bhòrd! Rinn e fead làidir an treas uair, agus a ris agus a ris—ach dh' fhan a chompanach neo-ghluasadach gun suim, gun chùram do gach sanas agus comharradh a thugadh dha! Ghabh an t-òganach eagal—ghlaoth e—leum e—ruith e suas a dh' ionnsuidh na leapach—thilg e sìos an t-eudach, agus feuch an t-ùamhas leis an do bhuailleadh e! Fhuair e a chompanach gun lùth, gun deò, gun mhothlachadh, agus ceart co fuar, marbh, ris a' chorp a bha 'na shìneadh 'san ionad cheudna beagan roimhe sin! Leum an sluagh uile dh' ionnsuidh na leapach, ach is luath a dhearbhadh gun d' thug an t-òganach mi-chiallach suas an deò, agus gu'n robh e ann an slorruidh-eachd!

SGIATHANACH.

FOCAL SAN DEALACHADH.

Fhuair sinn an litir cheanalta 'chuir ar caraid an t-EILTHIREACH o iar-abhuinn Phictou d'ar n-ionnsuidh. Bha i tuille 's anmoch air son na h-àireimh so, ach chithear an "Seana Bhlobull Teaghlach" san ath Chuairtear. Rinn sinn mar a dh'iar e. Seachd mìle taing dha!

Fhuair sinn litir a' PHIOBAIRE. Cha robh dos na plob an òrdugh, air neo cha robh gaoth 'na mhàl, 'nuair a shéinas e a phort. Cha 'n urrainn duinn àite thoirt dà. Tha sinn fada 'n comain a Phìobaire, ach cha taitneadh a

phuirt idir ri luchd-leughaidh a' Chuairtear. Cha'n eil teagamh againn nach e a mhiann 's a dhùrachd cuideachadh leinn; ach, da rìribh, cha fhreagair na chuir e mach.

'S math a sgrìobhas CAILLEACH-NAN-CEARC—'s ann aice féin, an t-seana bhean, a tha 'n deagh lamh-sgrìobhaidh; ach tha an cùntas a tha i 'toirt, mu'n dòigh air a' bheil iad a' toirt 'mach eòin anns an Eiphit ann an seòmraichean, le teas, tuille 's fada. Cò 's urrain a leithid sin do thighean a thogail? Cuireadh a' "Chailleach" uibhean foidhpe féin, agus 'nuair thig an gur òg, cuireadh i fios duinn, agus cluinnidh sèa rìoghachdan deug an t-saoghail e. Mur 'eil sinn meallta, phòs a' "Chailleach" o chionn ghoirid; agus cha bhodach no fèasgach, ach caileag ladbach, bhòidheach, òg. Soirbheachadh leò!

Fhuair sinn litir a' feòruich "Cò iad na h-Odd-Fellows?" Thà daoine neònach tha fìor chumanta san t-saoghal, agus fìor lìonmhor, a thig mìle air astar a chur dragh air feadhan eile, ach nach rachadh fad an còise 'dheanamh sochair dhoibh—daoine aig a' bheil barrachd tlachd ann an cùl-chàineadh, na ann am moladh.

Cha'n e h-aon do chleir *Phresbytery* Mhuile a sgrìobh am pàipeir air a' bheil PÀRA BEAG a' gearran. Cha do sgrìobh aon do chleir na *Presbytery* ceudna facall air son a' Chuairteir riabh. Tha iad a' brath toiseachadh.

Fhuair sinn an litir a chuir "*The Friend of the People*" (Caraid an t-Sluaigh) d'ar n-ionnsuidh. Mo thruaighne na daoine tha 'n carbas r'a chairdeas-san! "Tha mise," ars' esan, "a' faire thairis air sochairean an t-sluaigh." Hùgò! hùgò! bò-bò-bò! b'e sin faire a' chlamhain air na cearcan—a' seasamh 'na dhòrus fosguilte; mar tha 'n damhan-alluidh a' faire nan cuileagan—a' sgaoileadh a lìn chum an glacadh. "Ma chuireas tusa, a Chuairteir," ars' esan, "a mach aon fhacall mu dhèibhinn na Parlamaid ùr, agus ma dh'fheuchas tu do bharail innseadh do na Gàidheil, cha chur mi mo shùil tuillidh air a' Chuairtear." Nach cuir? Do shùil ghlogach fèasgach, cuir a'd phòc i ma thogras tu—no ann an àit eile thogras tu." "Cha leig mi," ars' esan, "an Cuairtear, no aon a léughas e, gu dlinn a stigh air mo dhòrus, ma dh'fhosglas e a bheul mu na nithe so." Nach leig? 'S tù ni sin—'s coma cò è—dubh, no geal, no grìsionn—òg no sean—frìon no boirionn,—aon uair a thogras iad—moch, anmoch, no air mheadhon-oidhche—Diluain no Disathuirne—seadh, no Diddmhnuich,—ma thig iad le 'sea sgillean 'nan làimh; agus cò ni gàire co modhail rutha? Slan le "Caraid an t-Sluaigh!" Leughadh e 'n còmhraidh tha san àire-imh so, agus cnàmhadh e a chìr thairis air.

TRÀTHAN NA GEALAICHE.

MÌOS-DEIRIDH AN T-SAMHRAIDH, 1841.

Solus làn air a' 3^a là.

Ceithreamh na h-earra-dhuibh air an 11 là.

Solus ùr air an 18 là.

A' cheud cheithreamh air an 25 là.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

24, GLASGOW STREET.

Edward Khull, Printer to the University, Dunlop Street.

AN LA A CHI 'S NACH FHAIC.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

CEUD MHÌOS AN FHOGHARAIDH.

AN 18th AIREAMH.

AUGUST 1, 1841.

[Prls 6 SGILLEAN.]

CONTENTS :—Death-bed of a Repentant Socialist, page 181.—Emigration, Report of Select Committee on, 155.—History of a Freebooter (Allan-nan-Sop), 157.—Natural Small-pox and Cow-pock, 163.—The Old Family Bible, 166.—History of Grace Scott, 170.—The Laird of Coll's Messenger, Anecdote of, 172.—Competition of Pipers in Glasgow, 173.—News (Parliament, America, France, China, Canada, Australia), 174.—New Gaelic Publications, 176.—Inverness Sheep and Wool Fair, 176.

EACHDRAIDH FHÌRINNEACH AIR AITHREACHAN NEO-CHEALGACH AIR LEABA-BÀIS.

Chuala mi gu'n robh duine bochd, d'an toir sinn air an àm mar ainm Caillean Friseal (oir cha tig e dhuinn 'ainm féin innseadh), do réir gach coltais ann an staid chunnartach, gu'n robh e fìor lag, agus gu'n robh a theaghlach ann am bochduinn mhór. Chuir mi romham dol g'a cheimhead a' cheud chothrom a gheibhin; ach 's eulaidh-nàire agus aobhar aithreachais gu'n do leig mi latha agus latha seachad mun deachaidh mi, mar a bha 'mhian orm, 'ionnsaidh a thighe: bha'n nì so agus an nì ud eile 'tighin san rathad. Ach, gun teagamh, nam biodh fios agam an staid anns an robh Caillean bochd, cha d'rinn mi dearmad air eo fada. Thainig a bhean na dheireadh gu m' anharc, agus dh'fhiosraich mi uaipe gu'n robh iad bochd—gu'n robh triùir phàisdean aca—gu'n robh an t-aon a b'òige air a' chùl; agus chunnaic mi air a h-aodan féin dearbhadh brònach air dèth, ionaguin, agus bròn. “Nan tigeadh Caillean bhuaithe,” ars' ise, “cha b'èagal duinn fo làimh Dhé.” Lean mi a tamall beag an déigh dhi falbh o m' dhorus. Cha dh'cheimhnich mi a' cheud sealladh a fhuair mi air an duine through

VOL. II., No. XVIII.

so, agus air a theanghlach. Bha e fèin 'na shìneadh air uirigh chònlach ann an oisinn an t-seòmair bhig, gun chomas, le giorrad-analach, luidhe air leabaidh. Bha e eadhon san àm anabharach lag, agus air caitheadh as co mòr 's gur gann a dh'aitheinghinn e. Bha 'ghruaidh dearg, laiste le fiabhros tróm—"uchd a' luasgadh gu mòr—casadaich eagalach, gun stad gun tàmh. Bha taic a chinn air bord beag a bha r'a thaobh, agus a bhean bhochd air suidheagan iosal mu 'choinneamh. 'S gann a mhothuich iad dhomh 'nuair chaidh mi a stigh. Shuidh mi làmh riutha, agus shìl mi mo dheidir, oir tuille cha robh a'm chomas a dheanamh.

Mu dheireadh, dh'fheòraich mi do'n duine òg so, oir cha robh e deich bliadhna fichead a dh'aois, ciamar a bha e 'ga mhothachadh fèin. Bha 'chasad cho tróm 's gur gann a b'urrainn da mo fhreagairt. Chunnac mi gu soilleir gu'n robh barrachd triobluid agus buaireis air Cailean na bha e a' fulang o euslain chorporra. Dh'fhàirtlich orm, sa' cheud dol a mach, seanachas fhaotainn uaithe; ach chaidh mi air m' aghart le caoimhneas a labhairt ris. "'Bheil," arsa mise, "nì air bith a' cur cùram air t'intinn? Dean, a Chailein; fosguil do chridhe rium." Fhreagair e mi gu fuar, gidheadh le mòr mhodh. "Gu robh math agaibh," ars' esan; "tha mo chòlunn lag, 's cha dù do'n intinn gun bhi lag maraon." Thionndaidh e an sin a shùilean gorma làn air a mhnai le ana-bharra gràidh agus caomhalachd, agus ise 'gul gu tróm. "O Mhàiri!" ars' esan, "na bris do chridhe; be ciùin, éudail! Ciod an stà dhuit a bhi mar sin a' caoidh co mòr?"

Labhair mi 'n sin le uiread bhàigh agus caoimhneis 'sa bha 'in chomas riù mu nithe spioradail, agus mu dhéibhinn an t-suaimhneis tha 'feitheamh air sluagh Dhé. Cha d'fhuirt esan no ise diog. Cha do thog esan a cheann ach air uairibh; ach 'nuair thog, mhothuich mi gu'n robh na deòir mhór a' sruthadh sìos air gach gruaidh.

Dh'fhàg mi e air an àm; ach cha deach e as mo smuaintean fad an fheasgair, no 'chuid bu mhò do'n oidbhe. Bha a chasadaich agus 'osnaichean tróm a'm chluasaibh—a chuing-analach, an buaireas ard anama fo'n robh e 'fulang, agus an spàirn eagalach agus an ìomagain a bha ri fhaicinn 'na shùil. Chuir mi fìos air aon do fhoirbhich na h-eaglais a bha edlach air Cailean, agus dh'fheòraich mi deth mu 'thimchioll. "'Saithe dhomh e gu math," arsa 'm foirbheach, "agus 's fhad' o'n a b'aithne dhomh e—òganach co modhail, sluairce, thuigseach 'sa bha dol a stigh air dorus eaglais. Ach, mo thruaighe! thachair dha tuiteam ann an droch cuideachd, agus le droch companaich. Cha mhisgeir e, agus cha'n fhaodar a ràdh idir gur eucorach gun onoir e; ach thog e leis an fheadhainn sin ris an canar na *Socialists*—mi-chreidich sheòlta, dhalma, uaibheach. Ghabh e gu leughadh an cuid leabhraichean, agus rinn e dearmad air an Leabhar Mhór agus an leabhar math. 'S fear-dùthcha dhòmhla 'è," arsa 'm foirbheach, "agus tha seòrsa do chàird-eas endaruinn. Tha mi fo mhóran eagail agus cùram mu 'thimchioll. Dh'fhàirtlich orm seanachas a tharruing as, ged tha e

soilleir nach éirich e gu bràth as an tinneas so; gidheadh, cha'n urrainnear a thoirt air so a chreidsinn. Tha e o là gu là a smuainteachadh gu bheil e 'fàs ni's fearr, ged tha e soilleir gu bheil oidhche a' bhàis, mar tha, a' ciaradh mu 'thichioll."

Chaidh mi g'a choimhead gu tric. Air uairibh, flhuair mi e ciùin, sàmhach, socrach; air uairibh eile, flhuair mi e 'na shuidhe san dorus, agus ann an deagh spiorad mieneachail, ag ràdh gu robh e mòran na b'fheàrr, agus nach fhad' aig am biodh e co làidir 'sa bha e riabh. Labhair mi ris gu dlèas; leugh mi dha nithe 'shaoil mi 'bha freagarrach, ach cha labhradh e féin diog. Bha e modhail, ciùin, ach anabarrach suar agus seachnach air conaltradh. Dh'fheòraich mi dheth, uair agus uair, "A' bheil ni sam bith, a Chailein, is urrainn domh 'dheanamh air do shon, no a tha dh'èist ort is urrainn domhsa fhaotainn duit? Ma thà, na ceil e," arsa mise. Ach 'se 'h-uile freagradh a flhuair mi, "Tha mi 'nur comain, cha'n eil ni air bith."

Ach, ged nach b'urrainn domh a tharruing gu seanachas, mhoth-uich mi gu'n robh e 'g éisdeachd rium le barrachd agus barrachd aire agus foighidinn. Cha chuala mi gearan riabh uaithe, no facall crosda, ged bha a leanaban benga anabarrach gluasadach, agus do ghnàth a' glaochaich 'a' sgreadail mu thimchioll a leapa.

Labhair mi ris gu tric mu luach an anama—mu naomhachd, gloine, agus ceartas Dhé—mu thruaillidheachd ar nàduir—uamharrachd agus gràinealachd ar peacaidhnean—agus mu thròcair agus ghràdh an Ti ard agus ghlòrmhoir a thainig chum ar tèarnadh. Dh'fheuch mi nàdur na h-iobairt a thug e seachad a mhìneachadh, agus mu'n dòigh shaor agus ghràs-mhor anns an robh an t-slàinte àghmhor sin air a tairgse do pheacaich bhochda. Dh'fheuch mi dreuchdan àraidh an Spioraid Naoimh a leigeil ris da—an dòigh anns a' bheil esan a' dùsgadh agus a' tarruing anamannan chum an t-Shlanuigheir; agus bhrosnuich mi e gu gairm airson cumbachd éifeachdach an Spioraid, le ùrnuigh agus asluchadh. Thug e cead dhomh ùrnuigh a dheanamh; ach an àite co aontachadh leis na bha mi 'g ràdh, 'sann a chuir e gu pongail 'am aghaidh, ag innseadh dhomh nach robh e idir, idir, a dh-aona bharail rium. Tharruing mi e, mion air mhion, gu uiread sheanachais a dheanamh 'sa leig-eadh a chasadaich leis.

Cha b'urrainn domh fhaicinn fad deich lathan 'na dhéigh sin. Thaghail a blean uair 'us uair aig an tigh agam, agus dh'fhàg i fios gu robh fadal air Cailean m' fhaicinn. Bha i 'feitheamh orm 'san dorus air a' cheart àm anns an cual' i gu robh dùil aca rium. "Tha Cailean," arsa' ise, "gu mòr ni's laige; cha'n urrainn da nis a chas a chur fodha, no eiridh as an leabaidh." "A' bheil e," arsa mise, "a' labhairt mu bhàs agus shìorruidheachd ni's mò na bhà e?" "Matà," arsa' ise, "cha'n fhaod mi ràdh gu bheil; ach tha e gu tric ag ràdh gu bheil fadal air sibh féin fhaicinn." "'S math an conbarradh," arsa mise; "bi'dh mi suas air do dhéigh gun dàil." Chaidh mi suas a' guidhe gu dùrachdach gu'n deanadh Dia thròcair air, agus gu'n stiùradh an Spiorad mo smuaintean agus mo-

chlainnt. “O!” arsa mise rium féin, “gu’n cluinninn non fhacall—seadh, a h-aon—o’n tairnginn an co-dhùnadh nach ‘eil ‘anam ag imeachd do shiorruidheachd gu suarrach, aineolach, agus gun dòchas!”

Ràinig mi taobh a leapa. Cha robh neach san t-seòmar maille ris. Chaidh a bhean a mach car tamuill. Co luath ‘sa chaidh mi ‘stigh air an doras. Shìn e a dhà làimh a chur fàilt orm. Bha mòran caoimhneis agus bìogh ‘na shùil chridhe. “Tha ‘m bàs nìs dlàithe,” ars’ esan; “thà, thà: cha’n fhaodar a chleith nìs faide. Och!” ars’ esan, “tha sac mòr air mo choluinn—pian anabharach a’ losgadh mo bhroillich. Cha’n fhaod so seasamh fada.” Dir’fheuch mise ‘n sin labhairt ris mu dheuchainnean an t-saoghail thruaigh so. “Cha’n eil do’n fhìor Chrìosduidh,” arsa mise, “‘san t-saoghail so, air a’ chnuid a’s fearr, ach maduinn an latha shiorruidh.” “An latha shiorruidh!” ars’ esan, ‘s e ‘togail a shùl ri muilach an t-seòmair, ‘s e ‘pasgadh a dhà làimh—“an latha shiorruidh!” ars’ esan, le osna thròm. “O! thig, thig!” thuirt e le ard-dhealas anama; “ach,” ars’ esan, ‘s e ‘stad, “tha neòil na h-eidhe eadar sinn ‘s e—fada, dorcha. C’uin a bhrìsteas an latha!” Ghabh mi misneach; rian mi ùrnaigh taobh a leapa. Bha a bhilean a’ glossad; bha e ri ùrnaigh. Stad e, agus le guth slàn fallain, a dhà làimh paisgte, ‘s a shùil ri nèamh, ghlaodh e mach, “Thà, thà! O Dhé! glòir do ‘t-ainm! tha mi sona—thà, sona, sona; tha sìth ann annam!”

Ged bhiodh e air òiridh o’n uaigh, agus a’ clainnt cheudna a chleachdadh, cha b’urraim domh barrachd iongtais a bhi orm. Bha mi toad—cha robh comas cainnt agam—ghuill mi gu tróm—bha mo chridhe làn—thug mi buidheachas do Dhia. Bha e ‘n sin a nis ‘na shìneadh gu crìdhe, sìochail, toilichte, gun ghearan gun eagal. “Air Crìosd,” deir e, “tha mo thàic; ‘s esan carraig mo dhòchais—mo ghrian—mo sgiath—fear togail mo chiun. Ged shìùbhlainn tre ghleann dorcha agàil a’ blàis, cha bhi eagal uille orm, oir bi’dh esan maille rium.

Fhuair e fiosrachadh agus eòlas math ‘na òige, agus bha so a nis r’a fhaicinn—bha an sìol math air a chur gu trath, agus a nis thòisich e ri tighin. “Tha m’uile earbsa air Crìosd,” deir e. “Am bheil earbsa air bith agad,” arsa mise, “air do rùnabh math?—air t’aithreachas?—air do ghiùlan onorach ionraic an làthair Dhé?” “Cha’n eil, cha’n eil,” ars’ esan, “a’ chàiliginn a’s faoine do earbsa!” Bha a phàisdean beaga ‘nan suain, dìthis diu san aona chreathmail. Dhùisg an naoidheam mar a bha a mlàthair a’ tighin a stigh. “Dia,” ars’ esan, “a bheannachadh mo bhamnaich bhochd ‘s na dìlleachdain!” Ghuill e. “Agus beannaichidh Dia iad,” deir e; “seasaidh esan iad—bithidh esan ‘na athair dhoibh—cha chaochail esan—cha tréig e iad gu bràth!” Bha mòran seanachais agam ris, ged nach b’urraim esan mòran a labhairt. Thuit Màiri air a dà ghilùn, taobh a leapa. Phòg i a bhathais nair ‘us nair. “Tha mise nìs,” ars’ i, “strìochda. Do thoil, a Dhé, gu robh deanta!”

Chuannaic mi gu tric 'na dhéigh sin iad, agus dh'fhàiltich i mi le furan. Bha ean a' fàs na bu laige. Chuala mi air maduinn Di-màirt gu'n robh e dlreach a' tilgeadh na deò. Chaidh mi g'a amharc. Bha e beò, agus b'e sin uile e. Bha a shùilean dùinte, agus thòisich spàirn a' bhàis. Bha a bhràthair cròm os a cheann san leabaidh, agus 'na thosd—a bhean air furrn, a' caoidh gu cùin samhach. Labhair mi ni-eiginn r'a bhràthair a chual' e. Thuig e có bh'ann. Dh'fheuch e a làmh a shineadh, ach cha b'urrainn da. Chuala mi osunn. Thog mi a' phlaide, agus ghlaic mi a làmh fhear eadar mo dhà làimh. O! b'i sin an làmh fhuar, an làmh gun chhl. Chuir mi mo bheul r'a chluais. "Fhir mo ghràidh, ars' esan, "bha thusa ann ad charaid math dhòmhsa. Dia g'ad bheannachadh! Tha mise 'falbh—tha mi sona—tha mi subhach. Faicibh Màiri bho chd co tric 'a is urrainn duibh; agus," ars' esan, 's e 'g amharc air a bhràthair, "labhraibh ri Eòghan." Labhair mi ris. Dh'fheuch mi nithe sòlasach a chagar 'na chluasan. Bha'n deò a' falbh, gidheadh bha e mothuchail. Cha chuala mi na bha e 'g irraidh a ràdh. 'S iad faicill mu dheireadh a thuig mi, "Buidheachas do Dhia!" Stad an anail, ach thainig oona àhróm—dhùin a shùilean—thug mi zon sealladh eile air, agus dh'fhag mi'n tigh. Thainig mi mach air an t-sràid. 'Sann an sin a bha'n t-atharrachadh mòr—gleadhraich, agus stairirich 's ùpraid, miag 'os mionnachadh. Bha mo chridhe làn; agus ged a thuit mo dheòir, bha sith ann am inntinn; agus gu tric thainig a bhriathran deireannach a'm chuimhne, agus a mach gu samhach o m' bheul—"Buidheachas do Dhia!" Mhothuich mi mi féin mar dhuine bha mothuchainn, o stùc ard, bàta beag air udal a mach air a' chuan mhór air latha na gaillinn, am falach air uairibh eadar na h-uisgeachan, agus air uairibh eile air a giùlan gu h-àrd air bliarr nan sùmainne móra—fios agam gu robh fear mo ghràidh innte—i 'siubhal ro' dhoinninn shalaich. Ach fhuair i 'stigh do chala ná sith; agus a rithist thubhairt mi, "Buidheachas do Dhia!"

AM MINISTEIR GALLDA.

IMRICH MHÓR NAN GÀIDHEAL DO AMERICA AGUS DHÙTHCHANNAN CÉIN EILE.

A. Chnairteir Uiseil.

Le so tha mi 'cur' ugaibh beachd agus inntinn buidheann thaghta na Pàrlamaid mu chor nan Gael, agus an dòigh a mhol iad gus an cor a leasachadh, air eadartheangachadh mar a b'fhear a b'urrainn mi. Tha fhios a'm gu bheil cluasan nan Gael 'nan seasamh, fiach cìod a chluinneas iad mu'n chùis; agus faodaidh sinn dóchas altrum, 'nuair a chrùinnicheas a' Phàrlamaid ùr, gu'n dean iad mar a mhol comunn taghta dhiu féin, agus gu faigh na laoidh rùm a réir an spionnaidh. Taing do Ni-Math, thuit lannan cheana bharr an sùl. B'fhad' air an sgeir iad, a strì ri deanamh maorach. Thug an càirdcan a b'fhearr rabhadh dhaibh gu'n do chaochail an seòl-

aruth; ach ged a chunnaic iad a' muir-làn a' tighinn mu'n cuairt air an ageir, agus a' dìreadh uigh air uigh, cha chuidhticheadh iad!

Iadsan a ghabh rabhadh, 'sann ao' an diugh nach 'eil fà-aithleachais. Chunnaic mi'n diugh féin fear (Niall Mac Illeain) a dh'fhàg Eilean Chola, dìrench a dheich bliadhna na taca so, gun deich puind-Shasunnach de'n t-saoghal aige. Chaidh e gu *Port Philip*. Thòisich e ri malairt, mar a b'fhearr a dh'fhaodadh e. Tha e'n diugh 'na Thighearna ann am baile mòr *Mhelbourne*, agus na *chaip'tin* agus na fhear-pàirt de *bhàrig* mhór! Tha'n long an ceart uair ann an Lunnainn, 's thainig e féin lóim a shealltainn a chairdean—'na òganach deiseil, cuimir, smearail; 's na h-igheanan nach sealladh roimhe air an taobh de'n rathad air an robh e, a nis a' briseadh an cridhe as a dhéigh. 'S iomadh naigheachd, da-rìreannh, a tha e 'toirt mu'n dùthaich sin; agus, gu dearbh, cha'n ann bho bheul nam breug a thàinig iad. Inseam dhuibh aon ni a chuireas, a theagamh, ioghnadh oirbh. A chiad £16 a choisinn e, cheannaich e acair fhearsainn leis ann am *Port Philip*. Chum e'n t-acair so air a làimh fad ceithir bliadhna; agus, mios no dhà mun d'fhàg e, reic e'n ceart acair air £1,500.

A' guidhe bunaidh 'us beannachd leibh féin agus leis a' Chuairtear, 'smi ur caraid dileas,

MACTALLA.

Dh'aontaich a' bhuidheann thaghta, de Bhuill-Pàrlamaid a shònraicheadh chum mion-fhiosrachadh fhaotainn mu staid Gaeil Alba, agus a dh'fhaicinn an robh e comasach an cor a leasachadh, le cuideachadh a thoirt dhaibhsan a bha toileach dol thairis, leis na naoi puincean a leanas:—

1. Air dhuinn fianaisean measarra, poncail, agus fiosrach, a cheannachadh taobh air thaobh, cuiridh sinn a nis fa chomhair àrd-chomhairle na rìoghachd crìoch ar saothreach. Chaidh a dheanamh a mach gu soilleir, a réir teistis, gu bheil barrachd sluaigh sa' Ghneltachd na's urrainn an dùthaich a bheathachadh, gu h-àraid ann an cuid de shiorramachd Earra-Ghael, Inbhirnis, agus Rois, a' gabhail a stigh àireamh mhór de na h-eileanan; agus gu bheil an t-anbar so a tha 'fulang di, gach bliadhna, mu thuasream 45,000 gu 80,000 anan.

2. Chaidh a dhearbhadh, le fianaisean, gu'n robh gorta nam blindhna 1836 agus 1837 cho ioma-sgaoilteach, agus cho cruaidh, 's gu'n d'fhuir iomada bàs le cion, mur bhi na rinn a' Phàrlamaid agus na coimhearsnaich air an son; gu'n dèach £70,000 a chruinneachadh, agus a roinn ann am biadh 's an nodach; agus gu bheil na cearnaibh a chaidh a chuideachadh buailteach d'a leithid eile de ghluinne an àm ri teachd.

3. 'Si ar barail gu fuighear an t-anbar sluaigh so cho fad air ais ris a' bhliadhna 1745, agus nas faide. Gur h-e b'aobhar dha, an dòigh tighin-beò bh'aig na fìneachan, a' meas an staidibh do réir an àireamh de shlaighdearan a thogadh iad an àm feuma. 'Na lorg so thainig fearann gu bhi air a mhion-roinn 'na chroitean beaga,

agus iad so a ris eadar mac 'us athair. Cha robh a' chuis cho dona fhad 'sa mhair prìs air *ceitp*, 's a bha 'Phàrlamaid a' toirt *bounty* airson sgadan iasgach; ach dh'fhalbh iad so, 's cha'n eil a nis cosnadh ann.

4. Bha'n t-anbar sluagh-sa, 'thuilleadh, air an cuideachadh, agus air an cuir an lionmhorachd, leis a' Phàrlamaid a bhi togail cuid-eachda lionmhor de *volunteers* agus *fencibles*. Chaidh mìran de chroitean benga air tìr-mór a thionndadh gu gabhalaichean farsuinn — ni 'dh'fhadaich na daoine bochda bho na gleanntaibh gu cois na fairge, chum a bhi goireasach do iasg agus do *cheitp*.

5. Chaidh, mar an ceudna, 'dheanamh 'mach nach do chuidich cion foghlaim agus aineolas air a' Bheurla 'chùis; oir clum so mòran de'n t-sluagh bho dhol gu Galldachd, far am faigheadh iad cosnadh, agus duais d'a réir. Chaidh a thoirt suas duinn, cuid-eachd, gu bheil cion rathaide-móra, 'na ghrabadh nach beag air soirbheachadh na dùcha.

6. Thug sinn 'cheana mar ar beachd-ne do'n Phàrlamaid, gur h-e'n t-anbar sluagh so 'chuideachadh thar chuantaibh dòigh a's fèarr gu faochadh a thoirt dhaibh féin agus do'n dùthaich, agus stad a chur air gainne agus bochduinn. Agus a nis theirimid, le dearbhachd, nach 'eil e cothromach no comasach, a réir ar barail-ne, so a dheanamh, air choir as eumhais cuideachadh o'n Phàrlamaid fo riaghailtean reachdmhor agus fallain.

7. Chaidh innse dhuinne, le fianaisean teisteil, gu'n 'gabh Canada Uachdrach e féin, gun ghuth a ràdh mu'n chuid eile de America mu Thuath, 10,000 fear-oibre; gu'n deach, air chinnt, 30,000 do Chanada an uraidh féin, de mhuinntir a bha, 'n dara-leth dhiu, nan diol-deiro, agus gu'n d'fhuair a chuile mac màthar dhiu cosnadh!

8. Cha bu mhist a' chùis nan cuireadh a' Phàrlamaid [an comhairle ris na Stàtan thall, feuch ciod a ghabhadh iadsan os-làimh a dheanamh airson gach buidhinn mar rachadh thairis, ann an obair fhaotainn dhaibh, no an seòladh far am faigh iad i.

9. Chaidh a dhearbhadh dhuinne, gu bheil a' chuid a's mò de'n t-sluagh a tha gu h-olc-dhieth, iad féin a nis toileach an dùthaich fhàgail, oir tha iad a' faicinn gu faod gort agus ganntar tighin a ris; agus gu dearbh mholamaid gu dùrachdach do'n Phàrlamaid na tha 'nan comas a dheanamh as an leth, mum bi e tuilleadh 'us annoch.

Lunnainn, 24 Iatha de'n mhìos Mhàigh, 1841.

AILEAN NAN SOP.

EACHDRAIDH FHIRINNEACH AN DUINE AINMEIL SO.

'S IOMADACH egeul tha air innseadh mu 'n duine so ann an each-draidh na Gàidhealtachd; agus tha iomadh eachdraidh mheadrachdach air a thoirt mu 'dheibhinn ann an leabhraichean. Dh' fheuch sinn gach aon dinnibh a rannsachadh; agus tha sinn a nis a' toirt eachdraidh as am faodar earbsadh.

Bu mhac Ailean-nan-Sop do Lachunn Catanach, triath Dhubhairt, ceann-feadhna Chloinn-Illeathain—an t-aona cheann-feadhna suarrach, tàmailteach mì-chliùiteach a bha riabh thairis air a' chinneadh ainmeil mheasail sin, duine air nach 'eil aon sgeul math air aithris—aintighearna cho garg, fhuilteach, ghealtach 's air a' bheil iomradh againn ann an eachdraidh ar dùthcha.

Bha 'n droch dhuine so air tùs pòda ri Baintighearn Balasaid Chaimbeul, nighean do MhaoCailein-mór, iarla Earraghaidheal. Cha robh a' bhéid dhuine so ach dà bhliadhna pòda rithe 'nuair a dh'fheuch e a cur às le 'fàgail air Sgeir-na-Baisteghearna. Cha ruig sinn a leas an eachdraidh oillteil sin innseadh an so—tha cùntas fìor-mhath air a thoirt mu 'thimchioll anns an "Teachdaire Ghàidhealach. Bha mac eadar Lachunn Catanach agus a' bhaintighearna so, Eachunn Mór Dhubhairt—duine air na h-àile dòigh eu-cosmbuil ri 'athair—ard fhìlath co-urramach air son gach deagh bheus agus buaidh 's a bha riabh sa' Ghàidhealtachd. An dèigh do Lachunn Catanach dealachadh ri nighean MhicChailein, phòs e bean eile d'a chinneadh féin, nighean do dh-fhear Threissinnia, agus b'i an màthair an fhir so air a' bheil sinn a' egrìobhadh, Ailean nan Sop.

'S ann ann an caisteal ann an eilean beag cùlaobh Mhaile bha Lachunn Catanach a chòmhnuidh 'nuair bha Ailean-nan-Sop na òganach. Tha 'n t-eilean so ainmeil ann an eachdraidh na rìoghachd; bha e 'na dhaingnich aig rìghrean na h-Alba fad ioma cèud bliadhna; bha caisteal aca ann a bha nuabarrach làidir. Tha aon chreag ard, chorrach, chas, ceithir thimchioll an eilein, air nach streipeadh gabhar, gum tiginn air daoine; agus tha muir bhàirte agus crathan bras mu 'thimchioll, air chor 's nach 'eil e comasach, cha mhór, a ghlacadh. Tha a' t-àit anns an robh na saighdearan a' faireach air a' ghearradh no air a' shnaigheadh o'n chreig.

So an t-àit anns an d' àrachadh Ailean-nan-Sop. Ghlac 'athair an deingneach so le foill, agus chum e i le fòirneart. 'So 'chend iomradh th'againn air Ailean-nan-Sop, oidhirp a thug e air nighean do MhaoNèill Bharra, a bha 'n tigh 'athar—Theich, i chum i féin thilgeadh thar etachd ard gu i féin a theasraiginn uaithe; ach thachair seatharnach làidir oirre a thug upag do dh-Ailean leis an deach e thar a' chreig, agus thèarnadh ise bho 'innleachdan mallaichte.—Tha a' chreag thar na thuit e air a h-ainmeachadh air gus an latha diugh, "Urraigh Ailein-nan-Sop." Bha tèarnadh caol aige, ach thannig e bhuisithe. Bha san àm sin mòran loingean air an ais 's air an aghart ri réubainn agus mèirle—spùinneadairean, le sgioba làidir bhorb. Dh' fhalbh Ailean le h-aon diubh so, 'scha b'fhada bha e innte 'nuair a dhearbhadh se e féin 'na sheòladair agus 'na chreachadair comharraichte. Fhuair e uachdranachd na luinge, agus chaidh e bho eilean gu h-eilean, a' creachadh, a' losgadh agus a' spùinneadh gach àite, gus an robh 'ainm 'na chulaidh-oillt agus cogail air feadh na dùthcha. Le 'làimh féin b' àbhaist da sop a chur ris na tighean agus an losgadh; agus 's ann uaithe so a thogadh Ailean-nan-Sop mar ainm air.

Thainig an creachadair so le luing a stigh cùl Mhaile aig Leithear

Tharlaing; chaidh Ailean le 'chuid gilleant air tìr, mhurt e caraid da féin, tighearna 'n Leithir. B'e so ceann an teaghlach urramaich d' an b' ainm Sliochd a' Chlaidheimh Iarainn—seann duine gun lochd—chuir e gu bàs e, agus ghlac e an tigh 's an oighreachd dha féin. Tha e 'toirt duine beachd hrònach air staid na Gàidhealtachd san àm sin, 'nuair a fhuair an duine fuilteach so an oighreachd a ghleidheadh, agus e fein a sheocrachadh mar a rinn e, le murt agus mèirle; ach bha e 'na ghaiegeach co curanta, threun, dhealra 's gu'n robh eagail orra làmh a thogail 'na aghaidh. Bha na cinn-fheadhna san àm sin a' murt e a' milleadh a chéile; agus sheasadh Ailean-nan-Sop am fear a b' fhèarr a cheannachadh a chàirdas.—Bha e air uairibh air taobh a bhràthar, Eachunn Mór Dhubhairt, agus air uairibh eile a' cath 'na aghaidh. Cha'n eil ni air bith a'e mòr tha 'leigeil ris duinn seòltachd agus treuntas an duine so na gu'n do cheannaich Mac Dhòmhnuill le a chàirdas le Eilean Ghiogha theirt dha mar oighreachd, agus bailtean eile ceann Loch Tairbeart. Chuir an ceatharnach, no an spùinneadair so seachad mòran ùine ann an caisteal an Tairbeart a fhuair e bho Mhao Dhòmhnuill; agus cheannaich MacCailein Mór a chàirdas le oighreachd a thoirt dà ann an Caspadal, àite tarbhach d' am b' ainm Cille-chermaig.

Le cairdeas nan daoine mòra sin, MacCailein, Mac Dhòmhnuill, agus a bhràthair, Eachunn Mór Dhubhairt, bha Ailean-nan-Sop ann-bharrach eusnachdach, agus 'na chulachd-eagail d'a nàimhdean; agus ged a bha a fheadh oighreachd lusanhor aige, eha do sgair e do chreachadh agus do mhilleadh. A mach o Chaisteal an Tairbeart b' àbhais da dol do Clòmhall agus do thaobh Loch Laoimunn, agus air feadh mhachraichean na Gallachd, a' togail chreach o gach àite. B' àbhais da le'loingear dol mar an ceudna do dh-Eirinn a losgadh agus a mhilleadh, agus a thogail chreach; air chor 's gu'n robh Ailean-nan-Sop co ainmeil ann an Eirinn 's a bha e ann an Albainn. Chaidh e' thogail chreach aon nair do 'n Eilean Bhódach; chuala 'n Siorram gu 'n robh e 'tighin; agus chroinnich e a dhaoine, ach cha seasadh iad na ceatharnaich bhorb a bha aig Ailean; thug e air falbh làn a luinge do 'u spréidh a b' fhèarr a bha r' a fhaotainn.

Chuir giùlan Ailein mór-dhuilgheadas air an duine ardl-inntinneach, onorach; Eachunn Mór, a bhràthair, agus air 'fhear-cinnidh Tighearna Chola. Chual' Ailean ni-eiginn a thuir Tighearna Chola 'na aghaidh, agus thug e Cola air gu aicheamhail a ghabhail. Bha Tighearna Chola 'aràidimeachd' air an tràigh—ghlac Ailean e agus thug e air bórd air a bhirliun e, rinn e prìosanach dheth, agus cheangail e ris an tabht' e; thog e 'shiùil agus thug e an Tairbeart air.

Bha Tighearna Chola 'na bhard urramaichte, agus thòisich e air òran a dheanamh do dh-Ailean-nan-Sop. Sheinn e an t-òran—fhuair so a' chuid a b' fhèarr do dh-Ailean—dh' fhuasgail' se e, agus thug e 'chead da, ag ràdh ris, “thoir an aire ciod a their thu 'na dhéigh so mu m' thimchioll—tha eun beag ann an Cola tha 'tighiu a dh' innsadh dhiomha do chainnt aig do bhòrd féin—leigidh mi as thu, ach bi a'dearalas á so a mach.”

'Nuair bha Ailean air fàs aosmhor thog e d' a dhroch cleachdaidh-

nean, agus aguir e do chreachadh agus do réubainn; ach cha do thaitinn so ris na ceatharnaich a bha 'na chaisteal—cha robh an fheòil cho pailt 's a b' àbhaist di. Air latha àraid bha cuirm aige, agus bha fear d'a dhaoine a' creim cnàimh feòla air nach robh mòran r' a fhaotainn. " 'Sann air an tigh ao' ara' ean, " a thainig an dà latha 'nuair tha na cnàimhan co lòm." Chual' Ailean e, thuig e mar a bhà—" Biodh gach birlinn a bhuineas duinn deas an nochd, ar gillean 's ar daoine, agus fiachaidh sinn beagan feòla chur a stigh air son a' gheamhraidh." Thog iad orra troimh na Caoil Bhódach, agus ràinig iad suas air abhainn Chluaidh dlùth do Ghlaschu—thog iad creach mhór, agus phill iad le làn gach birlinn a bhuineadh dhoibh. So a' chreach a's mó agus a' chreach mu dheireadh a thog Ailean-nan-Sop; agus thugadh mar ainm oirre creach-na-h-aisne.

Ràinig Ailean aois mhór. Chaidh e do dh-I Chalum-Chille, riann e réit ri Cléir an àite sin agus ann an ùine bheag 'na dhéigh sin bhàsaich e, agus thiodhlaicheadh e ann an I, ann an Reilig Órain maille r'a shinnsearra, teaghlach Dhubhairt.

Dh' fhàg Ailean-nan-Sop aona mhac agus nighean. Chuireadh a mhac gu bàs airson oidheirp a thug e air Eachunn Mór, brathair 'athar a mhurt; agus phòs an nighean Murcha Gèarr Lochaboidhe. Thainig an oighreachd a thug Ailean o Shliochd a' chlaidheimh iarunn, teaghlach an Leithir, air a h-ais an déigh a bhàis, a dh' ionnsuidh Mhic Illeathain Dhubhairt, agus thugadh i do Lachunn òg, mac do Shìr Lachunn Mór Dhubhairt, agus uaithe-san thainig teachlach Thorloisg. Chaochail Ailean-nan-Sop mu'n bhliadhna 1555, eadar sin agus 1560. Tha leac an duine so air a còmhar-rachadh a mach fhathast ann an I Chalum-Chille.

AIR CRUINN-MHEALLABH SOILLSEACH NÀN SPEUR.

EARRANN IV.

Tha oibre an Tighearn Iehóbhaib òirdheirc agus seasmhach. Gheall e féin, do nach comas bréug a dheanamh, gu'm buanaich na beannachdan agus na trócairean, a ta 'sruthadh o theas agus o sholus na gréine co fad 's a bhvanaicheas an talamh fein. Tha e ag ràdh, " Ain feadh a mhaireas an talamh, cha aguir àm an t-sil-chuir agus foghar, agus fuachd agus teas, agus sàmhradh agus geamhradh, agus là agus oidhche."—(Gen. viii. 22.) Ge' be taobh air an amhaire sinn air feadh na cruithenachd, cha chomas duinn gun mheur a' Chruitheir fhaicinn anns gach ni! Shuidhich e a' ghrian agus na reultan ann an speuraibh nèimh, air chor is gu'm bheil ceithir ràidhean na bliadhna a' teachd gu riaghailteach an déigh a cheile agus a' cur aghaidh a' chruinne-ché fo chaochladh dreach! 'San earrach, tha fear agus luibhean a' briseadh a mach as an talamh, agus a' còmhdachadh a luime! Tha an tuathanach a' sgapadh rogha sil 'na fhearann, a bheir a mach toradh ioma'-sille ann an àm iomhuidh. 'San t-sàmhradh tha'n talamh 'na làn

ghlòir,—gach luibh agus craobh fo 'bhlàth, agus gach toradh luachmhor 'ga thòirt a mach leis a' ghréin! “Tha 'na cnuic ri gairdeachas air gach taobh, na cluainean air an sgeudachadh le tréndaibh, agus na glinn air an còmhachadh le h-arbhar.”—San fhogharadh, fàsaidh na h-achan geal,—sàthaidh am buanaiche a stigh, a chorran, lionar an t-amar fionn, agus cuiridh am dabhach thairis!—“Iadsan a chuir le deuraibh, buainidh iad le gairdeachas! Esan a chaidh a mach agus a ghuil, ag lomchar sìl luachmhoir, thig e a ris le gairdeachas, a' giùlan a sguab.”—Mar so, lionar cridhe an duino le gean agus subhachas, agus nì e aoibhneas 'na shaothair uile! 'S a' gheamhradh, caochailidh an talamh a shnuadh agus rùisgear dheith a bhreaghadh!—“As an àirde-deas thig ioma-ghaoth, agus fuachd as an àirde-tuath! Le h-anail Dhé bheirear reodhadh! Bheir e sneachda mar dainn; sgaoilidh e an liath-reodh mar luathre! Tilgidh e a mach eigh mar ghreannanna; có dh' fheudas seasamh roimh fhuachda.”—Mar so, tha co-shuidheachadh na talmhainn ann am fochnair na gréine, a' toirt air ràidhean na bliadhna aon a' chèile a leantainn! Air uairibh, tha 'ghrìan a' tilgeadh a gathan laga air saoghal reòta, ach air uairibh eile, tha i a' cur a mach a soluis agus a teas air ionadaibh tuatha na talmhainn, agus a' co-roinn beatha agus maise riu! Mar so, tha Dia air a ghlòrachadh 'na oibribh!

Labhair sinn roimhe air na reultaibh MERCURI, BIENUS, agus an TALAMH, agus nochd sinn gun robh an làithean agus an òidhean aca maraon. Tha teallsannaich an dhùil, gu'm bheil gealaichean aig Mercuri agus Bhénus, chum an oidechean a shoillseachadh; ach air do na reultaibh sin a bhi co teann air a' ghréin, cha 'n 'eil innleachd air an gealaichean fhaicinn, ma tha iad aca. Ach tha sinn cinntean, gu'm bheil aon ghènlach mhòr, bhuidhe, againn fein, chum dorchadas ar n-òidhean fhìogradh air falbh; agus nì sinn dìchioll, a nis, air cùntas goirid a thoirt oirre. Cha'n eil a' ghealach 'na reult, mar a ta Mercuri, Bhenus, an talamh, agus reultan eile, ach is ball cruinn i, a ta 'cuairteachadh 'na gréine! Tha ochd gealach deùg, gu léir, aig na reultaibh a bhuineas do'n ghréin againn; agus diubh so tha aon aig an talamh, ceithir aig Iupiter,—seachd aig Saturn, agus sea aig Uranus. Tha a' ghealach againne 'cuairteachadh na talmhainn ann an seachd là fìchead, seachd uairean, agus tri agus da fhìchead mionaid; ach o chnochladh gn caochladh, tha i 'gabhadh naoi là fìchead, dà uair dhèag, agus ceithir agus dà fhìchead mionaid, chum a cuairt a choimhlionadh. Tha i beag an coimeas ris an talamh; oir cha'n 'eil i ach dà mhìle, aon cheud, agus tri fìchead do mhìl-tibh troipe, an uair a tha an talamh dlùth air ochd mìle do mhìl-tibh troimhe! Tha'n talamh uime sin, còrr agus tri fìchead uair nì's mò na 'ghealach. Tha i nì's faide o'n talamh air uairibh seach a' chéile, ach tha i mar a's trice mu dhà cheud, agus da fhìchead mìle do mhìl-tibh air astar naithè! Tha i a' sìnbhal 'na cearcall mu'n cuairt do'n talamh dà cheud, ceithir fìchead agus deich do mhìl-tibh anns an uair! Tha'n talamh a' cuairteachadh na gréine ann am beagan

a thuilleadh air trì cheud, trì fichead, agus chig làithean : tha 'ghealach, uime sin, a' cuairteachadh na gréine 'san ùine cheudna ; ach tha i 'deanamh mòran astair a bhàrr air an talamh, do bhrìgh gu'm bheil i 'ga chnairteachadh gach mìos, agus a' cumail suas ris, a thuilleadh air sin, 'na chuairt mu'n ghréin ! Air an aobhar sin, tha e soilleir, gu'm bheil a' ghealach a' deanamh cuairte na talmhainn mu thimchioll na gréine ann am bliadhna ; ach osbàrr, tha i an taobh a stigh do'n ùine sin a' cuairteachadh na talmhainn 'na cearcall fein trì uairean deug ! Tha 'ghealach coimhuil ris an talamh, 'na meall cruinn, dorch, innte fein, a ta soilleir a mhaoin trid ghathannaibh na gréine a bhi 'bualadh oirre ! Air an aobhar sin, tha'n leth sin dhith a ta fa chomhair na gréine a ghnàth soilleir, agus an leth eile ann an dorchadas. Cha'n fhaic sinne i aig àm a caochlaidh, do bhrìgh gu'm bheil i dìreach eadar-sinn agus a' ghrián, agus an taobh dorch a dhì rtiunn. Ach air di beagan astair a dheanamh 'na aighe, chì sinn earrann bheag do'n taobh shoilleir aice, a ta sìor mhendachadh, gus am bi i fa chomhair na gréine, air an taobh eile do'n talamh, an uair a chì sinn an taobh soilleir aice gu léir, agus an sin, tha i làn, cruinn, agus dealrach. Air an dòigh cheudna, tha i a' caitheamh, gus an ruig i, a ris, eadar sinn agus a' ghrián, an uair nach fhaicear idir i. Tha i coimhuil ris na reultaibh a' tionndadh air a mul féin, agus tha e anabarrach iongantach, gu'm bheil an ùine a ta i 'gabhail obum sin a dheanamh co-ionann ann am faidead ris an ùine a ta i 'toirt a mach, chum cuairt a chur air an talamh ! Agus air do'n chùis a bhi mar sin, tha e 'taohairt gur e an aon taobh dhi a ta'n coimhuilidh ruinne, ge b'e àite d'a cuairt anns am bi i ! Tha'n taobh so a ghnàth soilleir ; oir an uair nach bi a' ghrián 'ga shoilleachadh, tha'n talamh a' toirt solais da, trì uairean deug, ni's dealraiche na'n solus a ta 'ghealach a' tilgeadh air an talamh ! Tha'n taobh do'n ghealaich, gidheadh, nach 'eil sinne idir a' faicinn, soilleir rè cheithir là deug, agus dòrcha rè cheithir là deug eile ! Air do'n ghealaich a bhi co fagus do làimh, an coimeas ris na reultab, tha cothrom ni's fearr aig na reultairibh air a faicinn le'n gloineachaibh. Tha iad, uime sin, a' deanamh a mach gu'm bheil i, coimhuil ris an talamh, air a còmhachadh le beanntaibh, gleantaibh, agus maehraichibh ! Chaidh cuid de bheanntaibh na gealaich a thombas, agus tha iad mar a's trice dà mhìle air àirde ; tha iad cruinn, agus cortach, agus anabarrach lionmhor ! Cha'n fhacas a' bheag de choolas uisge anns a' ghealaich, agus cha'n 'eil adhar aice, no neòil mu thimchioll, mar a ta aig an talamh ! Feumaidh aimsir na gealaich a bhi anabarrach iongantach, agus caochlaideach, air di a bhi, rè cheithir là deug eile air a claidh leis an reodhadh a's teinne a dh' fheudas a bhith ! Ma tha cruthairean a' gabhail, tàimh oirre, ni nach 'eil neo-chomusach do'n Ti Uile-chumhachdaich òrdachadh, tha e cinnteach, gu'm bheil iad air an dealbhadh leis-eas, le nàdar, freagarach air a son ; oir, a réir ar beachd-ne, cha b'urraim de chru-tairibh na talmhainn so a bhi beò oirre !

Ged tha solus na gealaich diblidh agus fann, an coimeas ri solus

deàlrach na gréine; gidheadh, tha e féumail agus taitneach, chum dèrbhadas 'nan òidhchean fada geambraidh fhògaradh air falbh! Shuidhich an 'Ornithear a' ghealach ann an spénraibh nòimh, mar "an solas a's lugha a' riaghladh na h-òidhche," agus rinneadh i "air son chombaran, agus air son aimsirean, agus air son làithean, agus bhliadhnachan," co math ris a' ghréin! Air an aobhar sin, tha ach beag, gach uile chinneach a' tomhas ùine le cuairtibh na gealaich! Tha cuid do chinneachaibh ann, nach 'eil a' tomhas na h-aimsir le bliadhnnaibh idir, ach a mhàin le gealaichibh;—agus mar so, ged robh daoine 'nam measg ceud bliadhna dh'aois, inn-sidh iad an aois, cha'n ann le bliadhnnaibh, ach le àireamh nan "gealaichean," a bh' ann o'n là air an d'rugadh iad! Thugadh àithne do na h-Israelich iobairtean-loisgte, agus tabhartais-bidh a thoirt suas ann an toiseach am mlosan, agus tha sinn a' faicinn gu'm bheil "*gealaichean ùra*,"—" *Fillean suidhichte*," agus "*Sabaidean*," air an ainmeachadh mar amannnaibh a bha naomh do'n Tighearna!—(Aireamh. xxviii. 11. Is. i. 13, 14.) Bhunaich na h-Iùdhaich ann a bhi séideadh an tròmpeidean aig àm an gealaichean ùra, agus an do sgapadh iad air feadh an t-saoghail; agus a réir a' chleachdaidh so, thug an Salmadair seachad an àithne a leanas.—(Salm. lxxv. 8.)

Seidibh an stoc sa' ghealaich nnaidh

Air làithibh òrdaicht' feill;

Bu lagh sud aig Dia Iacoib fòs,

'S bu reachd do Israel.

Théid sinn air ar n-aghaidh le'r cùntas mu na reultaibh eile anns an ath earrairn.

SGIATHANACH.

Cillmhoire, Ceud mhios a' Gheamhraidh, 1841.

A' BHREAC BHOLGACH (NÀDURRA).

[Air a leantuinn bho'n 7mh Àireamh, 164.]

Fhuaradh agus dhearbhadh leis an lighiche Shasunnach, *Jenner*, nach gabh neach a' bhreac-nàdurra, an déigh breac-a'-chruidh, ach a'iomc. Thugadh fa'near ann am móran do shiorramachdaibh Shasunn, roimh àm *Jenner*, do bhric air ùishean agus eiseachan a' chruidh; ach b'ean a rinn a' cheud deuchainn agus a cumbachd a dhearbhadh. Shoirbhich e'n déigh móran do chùl-chàineadh, naimhdeas, a's chomhstri, fbulang bho lighichean eile.

A leigeadh ris a' mhòr mhòr a bh'aig an riochachd air, thug a' Phàrlamaid Bhreatunnach £10,000 dha aig aon àm, agus £20,000 aig àm eile. Chuir muinntir Innsean-an-Ear còrr agus £7,000 d'a ionnsuidh; agus fhuair an Ceannard Breatunnach an taing a leanas bho Innseanaich America mu Thuath, air dhà leabhar *Jenner* a chabhairt doibh:—

"A Bhràthair,—Liuthair ar n-Athair duinn an leabhar a chuir sibh d'ar n-ionnsuidh, a theagasg na h-innleachd sin a thug an Spiorad

Mór duibh, leis an ruaigear a' bhreac nàdurra, nàmhaid nan treubhan, bho aghaidh an talmhainn. Liuthair sinn do leabhar do'n fhear-agile a tha ar n-Athair a' cur a fhrithealadh oirnn aig àm tinneis no leòin. Cleachdaidh sinn d'ar cloinn ainm *Jenner* aithris, agus buidheachas a thabhairt do'n Spiorad Mhòr airson meud a' ghliocas a's na seirc a thug e dha. Tha sinne, na cùig dùilchannan Inneanach, a' cur a' chrìos agus na sraing (*Wampun*) d'ar n-ionnsuidh, mar chomhar air ar taingalachd airson na gibhte phrìseil; agus tha sinn a' guidhe air an Spiorad Mhòr cùram a ghabhail duibh anns an t-saoghal so, agus ann an tìr nan spiorad."

Ann an iomadh rioghachd a bharrachd air Breatunn, thilgeadh cùintean (*medals*) mar onair dha; agus rinneadh aon, le òrdugh *Napoleon*, air an robh dealbh a' cheud lighiche, *Aesculapius*, a' dìonadh Bhenus; agus bha 'ainm co ard 's gu'n do leig *Napoleon* agus Rìgh na Spàinn prìosanaich fa'gaoil tre mheadhon *Jenner*. A thuillidh air so, thugadh urram dha leis gach ard thigh-oil 'san Roinn-Eòrpa; 's cha b'iongantach sin, oir chuir e as do'n aon ghalar a's gràineile d'am bheil duine buailteach.

Tha cuid a' dearmad breac-a'-chruidh, am beachd nach 'eil feum innte—gu bheil i cunnartach, no ana-goireasach. Cha mhòr dhaoine th'ann a nis nach 'eil a' creidsinn 'na cumhachd. Cha'n fhaicear gairdean 'ga mhilleadh gun mhlighnàthachadh, agus cha'n eil leithsgeul aig neach a nis a bhi 'ga dìth; oir ma tha sgìreachd gun lighiche, cha'n eil gun mhinisteir, ge air bith co iomallach; agus dhàsan cha chost litir ach sgillinn g'a cur a dh'ionnsuidh Tigh-Eiridinn na Brice ann an Lunnainn—Tigh-Cur na Brice, ann an Sraid *Hutcheson*, Glaschu—no an Léigh-Lann Ghàidhealach (*Celtic Dispensary*, 190, *Trongate*), Glaschu; agus ruigidh breac-a'-chruidh e le tilleadh a' phuist.

Tha cuid gun ag a' gabhail na bric-nàdurra bliadhnachan an déigh breac-a'-chruidh, ach 's tearc iad; agus tha iadsan daonnan fàbharach. Chunnaic sin iad a' gabhail na bric-nàdurra dà uair. Tha lighichean a nis a' cleachdadh a bhi 'g ath-chur breac-a'-chruidh, seachd gu deich bliadhna an déigh a' cheud chuir.

Is duilich leam à radh gur Gàidheil trì-cheathramhan do luchd na bric ann an Tigh-Eiridinn Rìoghail Ghlaschu. 'S ainmic a' bhreac-nàdurra chòir nan Eirionnach, oir acaas na léigh-lainn agus lighichean bhòchd, leis am bheil gach aon air an gearradh. Tha an rìghailt so a nis ann an Sasunn, agus tha dòchas agam gum bi i thìota gun an Albainn. Tha sgùth mòr aig na Gàidheil dol do'n Tigh-Eiridinn, ach tha so a' dol nì's lugha—cuid a' bhios a' gearan nach faig iad an leòir bidh. 'S cuimhne leam maighstir-sgoile aig an robh mi uaireigin, a bha ag innseadh dhomh gu's robh e 'na òige an tigh-uth-le-fiahras. "Cha robh mi," ars' ean, "ach beagan làithean a stigh, nuair a fhuair mi na b'fhearr do'n fhiabhras, agus thainig toil do bhiadh dhomh, ionnus gu robh mo mhìonach air a tholladh leis an acras. Bha mi faighinn cuach bhrochain a's bhainne 'moch a's anmoch, a thuillidh air dinneir; ach bu bheag air ùrlar mo stampag iad. Bheirinn da-bhliadhnach muil, no gambainn, air

chùmhnant a' chuach bhi 'mheud eile." 'S beag a shaoil e gu'n deanadh a bheag no mhor a gheòcaireachd aig an àm so an t-acras a chur deth, agus làn a dhroma do'n fhiabhras a chur 'na àite.

A thuillidh air an Tigh-Eiridion Rìoghail so, tha mòran do léigh-lainn (*dispensaries*) anns sa' bhaile airson daoine bochda; ach feumaidh neach a bhi trì bliadhna a chòmhnuidh ann mus bheil còir aige air sgil no cunagainnean fhaighinn uapa so. Is glé blitheanta e tachairt gur e'n Gàidheal a th'air ùr thighin do'n Ghalldachd a tha tachairt air tinneas a's egiorradh. Aigesan cha'n eil còir air na sochairean ud. Air a shonnan dh'fhoeglaidh, bho chionn beagan bliadhnanachan, Léigh-lann Ghàidhealach (*Celtic Dispensary*), as am faigh Gàidheil nach 'eil trì bliadhna a chòmhnuidh sa' bhaile sgil agus cunagainn-leighis an na sgaidh, air dhoibh litir fhaotainn bho aon do thri ministeirean Gailig a' bhaile, no bho aon do na daoine suaire a tha pàigheadh airson nan nithe ud. Tha iadsan nach urradh teachd a dh'ionnsuidh an àite 'gam faicinn 'nan tighibh féin; agus tha iadsan aig nach 'eil tighen, no tha ro fhalamh, 'gan cur do'n Tigh-Eiridinn gu bitheanta. B'e àireamh nan euslan a bh'aig an Leigh-lann Ghaidhealach sa' bliadhna

	Euslan.			
1837,	---	---	---	110
1838,	---	---	---	323
1839,	---	---	---	303
1840,	---	---	---	261
1841, (sèa mìosan),	---	---	---	130

1,127

Tha 'Ghàilig ro fheumail san àite so, oir 's iomad neach nach urradh focal Beurla a labhairt; agus 's iomad diubh, ged a labhras beagan, nach tuig gu ro mhath; 's cha mhò thuigeas an lighiche Gallda iadsan. Thachair do bhoirionnach air bheag Beurla a bhi gu h-olc le greim-cuirp (*inflammation*). Dh'iarradh oirre, le lighiche Eirionnach, plàsd do na cuileagan Spàinteach a chàradh ri corp ("Let a fly-blister be applied to her belly"). Ciod a thachair, ach gu'n do sparadh mu bitibh am plàsd, thugadh gach rib croicinn bhàrr a beòil; 's cha b'urradh i deur a chur 'na beul ré uine ach uisge an fhuarsain. 'S ged nach deachaidh am plàsd a chur san àite cheart, gidheadh rinn e mòran feum d'i aig an àm; oir bha i ro dhéigheil air an òl, an ni a thog a galar bho thoiseach.

Gabhaidh Gàidheil air bheag Beurla comhairle agus cunagainn ni's h-ealamh tre mheadhon na Gàilig. Air do sheann bhean chòir as na h-Eileanaibh, nach robh ach beagan uine sa' bhaile-mhór, bhi tinn, chuireadh fios air lighiche bochdan a' bhaile. Cheasnuich agus labhair e rithe gu tluamhor, agus dh'orduich e dhi purgaid do'n *chastor oil*. Thuit do charaid di fios a chur air lighiche Gùelach, ris an do labhair i 'na caint féin. Ars' ise, "Nach ann a dh'orduich e dhomb purgaid, rud nach deachaidh am corpas riabh." An déigh mòran comhairleachaidh, dh'aontaich i gus a ghabhail. Fhuaras an t-ùille, ach ma fhuair! "Ni-math eadar mise agus e," ars' ise; "'s iomadh latha

bho na chuala mi gur h-ann á shùgh na daoine marbh tha iad ris, agus gus an car sibh as a' bheachd so mi, cha'n eil beò air ar cinneadh a bheir orm a ghabhail." B'eigin bhi foighidinneach, agus reusonachadh gu duineil rithe. "Matà, ghraidh, bho'n is sibh am fear a th'ann, ma bharantaicheas sibh dhomh nach ann do shùgh nan daoine marbh e, gabhaidh mi e, *ioe air naca.*" Ghrad ghabh i e.

Sparramaid air gach Gàidheal breac-a'-chruidh a chur air an cuid cloinne; 's ma tha ceann iomallach air bith ann, far nach 'eil lighiche, cuireadh Ministear, Easpaig, no Sagart, fios-puist do dh'aon do na h-àiteachan a dh'ainmich mi, agus cuirear d'a ionnsaidh breac-a'-chruidh; 's cha'n eil bean chòir san dùthaich nach 'eil comasach air a cur.

ROB RUADH.

AN SEANA BHIOBULL TEAGHLAICH.

'Se 'm Bhiobull an ceud leabhar, an leabhar a's fèarr, agus an leabhar a's sìne, a tha san t-saoghal. 'Se Dia féin ughdair an leabhair naomha so, agus is ann le Spiorad neo-mhearachdach Dhé a ta gach earrann fa leth dhe air an deachdach. Trid nan Sgrìobtuiribh naomha, tha beatha agus neo-bhàsmhorachd air an toirt gu solus; tha na ràinteann gràidh agus tròcair a bha foluichte ann an uchd Dhé ann an Crìosd, a thaobh innleachd iongantach na slàint, air an toirt gu soilleireachd. 'S iad so cairt-iùil a' Chrìosduidh, ann a bhi seòladh air aghaidh ceann bhuaire-asaich na bèithe so chum cala na glòire, trid am feud e deannamh air a' chala so a dh'aindeoin gach gailinn a's doiminn a d'fhendas seideadh 'na aghaidh. 'Se so an tiomnadh glòrmhor a chuir Dia nam Flathean 'na làimh, annas a' bheil air an tiodhlacadh thairis do shaoghal caillte ionnmas do-rannsaichte do ghràs agus do ghloir—annas a' bheil eighreachd nì's luachmhoir agus nì's mairionnaiche na uile oighreachdan an t-saoghail so, air a deannamh cinnteach do oighreachan na slàinte. Annas an leabhar naomha so tha r'am faotuin laghan airson righrean, reachdan do luchd-riaghlaidh, teagasg do phàrtaichean, earrailean do sheirbhiseich agus do chloinn—ann an son fhocal, cìod ann bith an innb no's daimh fa leth anns am feud sinn seasamh a thaobh ar comh-chréatairean: sa' bheatha so, tha na "Sgrìobtair tarbhach chum teagaisg, chum spreige, chum leasachaidh, chum oilein ann am freantachd, chum na naomh a dheannamh coimhlionta, làn deas chum gach uile dheadh oibre." Cia luachmhor, uime sin, bu chòir an leabhar naomha so a bhi 'nar beachd! Thigeadh dhuinn féum a dheannamh dheth mar ar comhairleach agus ar fear-iùil, mar riaghailt ar creididh 's ar cleachdaidh, re ar n-oilthireachd 's ar cuairt troimh-fhàsach an t-saoghail so; agus tha e 'na aobhar mhór-shòlais muinntir a choinneachadh an eud 's an so, tha 'nochdadh am mòr-mheas, agus urram, a's cubhaidh a nochdadh do'n leabhar sìne tha neo-ohriochnash, nì's luachmhoire na na h-uile leabhar eile tha ri'm faotuin san t-saoghal. Agus is cuimhne leinn, an àm bhi siubhal air feadh Gàidhealtachd a's Eileanan na h-Alba ann an làithibh ar n-òige, lionmhorachd do'r luchd-dutheha ionmhuinn fhaicinn a' nochdadh a' mheas luachmhoir a bh'ann.

air focal na beatha, a tha comasach air ar deanamh glic chum àlainte ; agus tha luirg na meir a chunnaic sinn sig bona gach taoibh duilleig do'n "t-Sheana Bhiobull-Teaghlach" 'na dheasbladh soilleir air a' ghnàth-fheum a bha air a dheanamh dheath.

Chum am barrachd soilleireachaidh a thoirt do chuid deth luchd-leughaidh a' Chnairteir, mheas mi iomchuidh an agaid a leanas a chur d'ar n-ionannaidh :—

O chionn beagan bliadhnaichean, bha, ann an ceàrna àraidh do'n Ghàidhealtachd, fear a's bean-phòda bha air teachd a dh'ionnsuidh fìor shean àois, ann an seilbh air tomhas cuimsach do mhàis an t-shaoghail so, iomchuidh gu'n coimhead o gach gainne a's nìreas-bhuidh ; agus bha aca, mar an còudna, aon nighean, ainneir cho àillidh 's air 'n do dhearc stìil riabh, agus ro ghealltannach air a bhi 'na b-asibh-noss agus 'na om-taic d'a pàrantan 'nan sean aois. Bha fìeangach òg dèadh-bheanach do theathanach sa' choimhearsnachd a chinn air gaoil a thoirt do'n gheumgach eireachdail so ; agus, an ceann ùine ghearr, dh'inntinn iad a' dèanamh a' phòsaidh, an deigh do'n t-seana chàrnach an lùs aontachadh a thoirt gu'm biodh an t-annan sin air a cur coisfara nach robh gu bhi air a fheagladh ach le laimh fhuaire a' bhàis. An ceann teare do bhliadhnaichean, bha'n t-seana-mheinn air an gearradh a' sìos le spòid a' bhàis, agus an dualach air a ghiùlan a dh'ionnsuidh tigh tostadh na b-anighe.

Air do'n tuathanach òg còmhlas maith fhaotuin air an dùthaich mhaith sin thar a' cheann, agus air dha na h-ùile ni a reic air nach robh feum aige, thug e na h-ùile ni b'urrainn da smuaineachadh a bhiodh fèusail san dùthaich chòin a dh'ionnsuidh an robh e 'triail. Air do chuid eile do 'luchd-dùthcha a bhi togarrach air tìr an breith a threig-sinn, thog iad orra gu teachd maille ris a' chàraid òig gu America. Air doibh beagan airgid a thoirt leò, cha robh iad so mar thea a' sireamh do'r luchd-dùthcha, a' teachd gu cladaichean America gun airgid, gun òr, gun chairdean ; ach gu sona, eòlasach, le'n criùthachan làn do dhòchais dhealasach àrd. B'e 'cheud ni a riun iad an déigh an cois a sheocrachadh air cladaich tìr-mòr America, an seana Bhiobull mór eireachdail a bh'aig an astraichean anna bliadhnaichean a dh'fhalbh fheagladh suas, chum cuibharrinn a leaghadh dheath, agus lobairt a mholaidh sa' bhreth-bhuidheachais iocadh do Dhia airson dìon agus coimhead a' Fhrasdaill mu'n tìnechioll air mòd a' chuain mhòir, 's airson an toirt gu tèarumate do'n chala bu mhiannach leò.

Mar is i 'chrioch àraidh a bh'aig an tuathanach òg so ann an teachd do America an tuathanachas a leanntinn, an déigh dha seilbh-fhearann a cheannach, dh'a' fhan e ach ùine ghearr anna a' bhàile mhór far an d'fhainig e gu tìr ; agus mar a riun càch do 'luchd-taruis suas an inntinn a thaobh an dreuchd 's a' ghairm fa leth a bha iadann gu lean-tainn, ghabh e slàn leò ; agus, le cridhe eòlasach aigeanach, chuir e 'agbaidh ri aird do' fadha na gròine. Mu'n àm so, bha lìonmhachd slòigh a' dèanamh gu Indiana ; agus air do'n duine òg so a chluinntinn mu'a' fhearann mhaith a's eadòr a bha sa' chearna-sa, rinnach e soerachadh an co. Thog e fearann, uime sin, an cois abhainn *Wabash* ; agus air dha lach leth an fhearann a phàigheadh, thug e

geall-diòlaidh airson an iomlan a bhi pàighte an ceann bliadhna. Air da 'nis an t-àite a stocachadh, agus am pòr a chur san talamh, d'fheith e nis gu foighidneach gus an tigeadh an t-àm anna am feuladh e dol a mach a dh'ùbachadh luach a shaothair san fhogharadh. Ach, mo thruaighe léir! chunnaic am Freasdal iomchuidh nach faiceadh esan cinneas 'fhearainn no luach a shaothair. Bhuail fiabhras marbhteach na dùthcha e; agus 'nuair a bha na h-achaidhean air an còmhduchadh le arbhar a bha cosmhuil ri saothair an tuathanaich ath-dhioladh iomadh fillte, thainig am bàs gu 'ghairm air falbh; agus dh'fhàgadh a' bhean 'na banatraich, agus an t-aon leanaban a bh'aca 'na dìl-leachdan.

Cha leudaich sinn nì's fhaide air a' bhearn a rinn am Freasdal air an teaghlach bheag so, ach thèid sinn air ar n-aghart gu beachdachadh air na deuchainnean 's na cruaidh-chàsan a choinnich a' bhantrach bhochd an ath-bhliadhn an déigh so. Air do'n àm a nis a bhi aig làimh anna am féumadh an geall-diòlaidh a bhi air fhuasgladh, thog i an t-airgid an coingheall o choimhearsnach a bha ro chaoimhneil d'a fear-pòda nach mairionn, agus di fhéin—neach a shuidh a ris agus a ris maille ri fear-a-gràidh agus i fein aig bord comunachaidh, chum cuimhne a chumail air gràdh an Fhir-shaoraidh. Le cruaidh agus is foighidneach a shaothrich i chum an t-iomlan do na fiachan a bh'oirre a phàigheadh aig an àm a gheall i; ach d-fhairtlich cùisean oirre; bha gnothuichean a' dol 'na h-aghaidh; agus mu dheireadh cha b'urrainn i cumail suas fuidh gach trioblaid a's denchuinn a bha 'teachd 'na carabh. Le mì-mhisneachd a's briste-cridhe, thug i seachad am fearana san stoc airson swim na bu lugha na bha aice r'a phàigheadh da coimhearsnach, nach robh toilichte le so, ach a thug ordugh gum biodh airneis a tighe air a reic.

Air an t-Shabaid roimh latha na ruip, glac i misneachd a's nèart, o fhiosrachadh a bhi aice nach d'rinn i cron no éucoir do neach sam bith. Chaidh i suas do thigh an Thighearna; agus le cridhe làn do ghràdh as do iorioslachd, thaom i mach a h-anam ann an làthair an Tì sin aig a' bheil a chluas fosgailte ri oanaichean nam bochd 's nam feumach; agus air di sàcramaid na suipearach a ghabhail maille ri coimhearsnach mar bu ghuàth leatha, dh'imich i dh'ionnsuidh a dachaidh, a bha nis air fàs ro-aonaranach, clianail.

Cha mhór, a nis, nach do dhibir a misneachd i; ach air di sùil a thoirt air an t-seana Bhiobull-teaghlaich, le urram naomh, agus le sùil a's cridhe togta suas gu nèamh, phòg i an leabhar naomh; agus dh'iarr i, o gheallanna prìseil a' Bhiobuill, an sòlas agus an comhfhurtachd a tha e comasach a thoirt do'n anam sgìth. Ruith a nis na deòir sìos gu frasach o 'sùilean, mar a bha a h-anam làn do aoibhneas thar labhairt, agus làn do ghlòir.

Thainig a nis an latha air an robh na bh'aig a' bhantrach bhochd do'n t-shaoghal gu bhi air a reic do'n neach a bheireadh an t-àite a b'airde. Gun mhonumbur, gun ghearan, chunnaic i gach ball do'n eakneis air a chur suas san ruip, gus an do thog maor an t-shiorraim suas 'na làimh am Bhiobull teaghlaich. Thog so reachd 'na cliabh, agus mbothuich i a cridhe an impis bristeadh. Cha b'urrainn i cumail

oirre féin ni b'fhaide. Ruith a nis na deòir ghéur sìos gu frasach o 'òbhean. Dh'aslaich i do'n mhaor gu'n gleidheadh e an cuimhneachan so air a pàrantan gràdhach nach bu mhairionn. Bha 'm maor toileach gu a h-iarrrtas a thoirt di; ach thuit am fear-fìacha ainiochdmhor gum feumadh na h-uile maoin a bhì air a reic, a chionn 's gu robh an rùn suidhichte aige a chuid fhéin fhaotuinn gus an fheorluinn mu dheireadh. Bha'n leabhar a nis air a churr suas, agus gu bhì air a thoirt seachad air beagan do thasdanan, 'nuair a glachd i e o laimh a' mhaor, agus ag ràdbainn gu'm féumadh i cuimhneachan a bhì aice air a' mhuinntir a dh'fhalbh 's a b'ionmhuinn leatha; agus bhris i an snàthain a bha 'ceagal còmhach eudaich an leabhair, le rùn so a ghleidheadh gu cùramach. Thuit còmhach an leabhair 'na làmhian, agus air a thagaidh suas ann bha dà chrìman do phàipeir salach. Ghabh i mòr-iongantais ri so; agus air dhi sealltainn ri na le ro-aire, ciod a nis meud a h-aoibhneis 'nuair a dh'fhearsaich i gur h-e a bh'annta so dà *bhilla* air Banc Shasunn airson mìle punnd! Air cùl aois do na *bilaichean*, ann an laimh-agriobhaidh a màthar, bha na briathran a leanas:—"Nuair a ghlaças trioblaid thu, falbh a dh'ionnsuidh a' Bhiobuill." Agus air cùl a' *bhilla* eile, ann an laimh-agriobhaidh a h-athar—"Tha cluas t'athar a ghnàth fogailte."

Chaidh stad a chur air an *ruip* air ball, agus bha 'm Bhiobull teaghlach air a thoirt d'a shealbadair. Bha an eàirneis a bha air a reic air a thairgse dhi leis an luchd-ceannaich, ni 'ghabh i air ais gu tàingeil. Air di am fear-fìacha ainiochdmhor, cruaidh-chridheach, a phàigheadh a dh'ionnsuidh an sgillinn mu dheireadh, agus air di tigh beag freagarrach a ghabhail air mhàl, shocruidh i an t-iomlan do'n airgid air dhòigh 's gu'm faigh i *riadh* iomchuidh gu cumail suas gu cothromach; agus feudaidh i a nis an seana Bhiobull-Teaghlach a ghnàthachadh airson oideachadh a's leas a h-àrann, gun eagal, gun eàth. Tha earrann mhòr de 'h-uine air a chur air leth ann an sgoil a's oideachadh a thoirt do nìonaig na suil-ghuirm, bha air a fàgail air a cùram le fear-a-gràidh; agus, ma dh'fheudas sinn sealladh tlà quibhir na gnùise a mheas mar shàmhladh do'n chridhe, 's coltach gu'm b' an nighean òg so 'na réull dheàlrach sa' cheàrra sa' bheil i.

Ann an eaglais am meadhon a' bhaile sa' bheil i chòmhnuidh, feudar fhaicinn air gach Sàbaid, 'na suidhe am meadhon an ionaid aoraidh, bainntighearn uasal eireachdail, mu dheich bliadhna fichead a dh'aois, air a còmhach an éididh bròin, le éugas anns a' bheil maise na naomhachd a' deàrradh, ach mu'm faicear comharran domhain a' bhròin air lorg na h-simsir a dh'fhalbh. Aig tigh-dàda a' bhaile chéudna, feudar a choinneachadh duine truagh a ghnàth fo bhquaidh mhilitich na dibhe-làidir, agus an cupan puinnseanta r'a bhéul. 'Si 'bhanntarach a chithear gu riaghailteach san eaglais, agus 'so 'm fear-fìacha ainiochdmhor a chithear air co beag céill ri brùid an achaidh, air lorg busaidh na dibhe-làidir.

EILTHREACH.

Iar-Abhulnn Phictou,
Céud Mhìos an t-Shamhraidh, 1841.

SGEULA FÌRINNEACH MU GHURSAL SCOTT,

CAILEAG ÒG ANN AN SIOBRAMACHD PHEAIRT.

O chion bheagan bhliadhnachas, thachair do chailleig òig, d'ama b'ainm Beurla *Grace Scott*, uighean banntreach bhòchd, dèibhidlaich, choir, a bha 'chomhnuidh ann an Bail-Gobhainn ann an Athull, faada ghabhail air fèil na Bealltainn aig tuathanach beag fearainn ann an *Logie Almond*, a bhuachailleschd a chuid cruidh, gu ruig an Fheill-Màrtainn. Cha robh i riabh reime sin oidhche mach 4 tigh-màthar, no air falbh o'n àit ann an d'rugadh 's na thogadh i. Nuair dh'fhairich si i féin ann an tìr choimbeich, an meang choigreach, far nach robh cainnt bhlasda a dèthcha féin air a labhairt, no aon-annach a b'aithne dhi, chaill i a minnach—bha gach latha nas bhliadhna. Cha b'urrainn di lèineag no òran a thogail—bha a cridhe trèan, agus bha'n esuan do ghnath nas uched, agus an déar a chaidh air an t-sùil. Shuidheadh i an fagadh craige, no air brnach na h-aithne, a' gul 's a' caoineadh. Mu dheireadh, chuir i roimhe seith air falbh—a muinntearras a bhristeadh, agus teichendh dhachaidh gu brnachan bòidheach tìr a h-òige. Ach ciamar a bha so r'a dheanamb, cha robh fios aice; cha b'aithne dhi eadhon an rathad air an bu chòir dhi falbh.

Latha do na làithean, mar a bha i a' giùlan cuinneag nìge o thobar a bha cùl cnuic dlù do thigh an tuathanach, mhothuich bann-cheard a bha 'gabhail an rathaid i. Chunnac si i a' gul 's a' caoineadh. Dhlùthaich i oirre, agus dh'fheòruich i ciod a b'abhar d'a bròn. Dh'innis a' chailleag dhi mar a bha 'òdis, gun n' air bith a chleith no chumail air ais—gu'n robh a cridhe a' sgàineadh le fadal gas a màthair fhaicinn, agus pilleadh d'a dùthaich féin. “C'ait a' bheil do màthair a chomhnuidh?” arsa 'bhana-cheard, ann an Gàilig mhille bhlasda na h-Athull. “Tha dlùth do Mhaol-an-eann,” arsa 'chailleag, le mòr thoil-inntinn. “Maol-an-eann!” arsa 'bhana-cheard. “Tha mise dìreach a' dol dlùth air a' cheart àite; agus ma's urrainn duit pilleadh 'ionnsuidh an tìgh, agus do chuid aodaich a gheid leat, fuirghidh mise riut o'ul an tuim ud shuas, agus treòruichidh mi dhachaidh thu.”

Cha robh tuille ri ràdh. Ann an tiota beag thainig a' chailleag le 'cuid aodaich; agus ghiabh i'n rathad maille ris a' bhana-cheard, mar a shaoil i, dh'ionnsuidh dachaidh a màthar.

Mu thuiteam na h-oidhche, thainig iad coille; agus ghabh iad a stigh do'n choille air cùm-rathaid, gun an d'rhinig iad far an robh buidhionn làidir do chàird, le'n asail 's le'n leanaban, le 'm bùith-ean beaga isal agus gealbhan, a' cur dhiù, le fela-dhà, òrain, gleadhraich, agus aighear. Thug a' chailleag cò i bha maille rithe, agus cò iad a' chuideachd a choinnich i. Chuir i roimhe gun choltas sgàth sam bith a bhi oirre, agus fuireach gu samhach maille riù gu latha. Chuir iad a laidhe i maille ri leth-dusan do phàidean beaga fe sgàil craoibhe, agus seòrsa do phlaide thairis orra. Cha ruigear a leas a ràdh nach d'fhuair i mòran cadaid—cha do dhùn i a sùil.

Sa' mhadaidh, bha camp nan ceard air bonn. Thog iad orra—na mnathan, 's na pàisdean, 's na h-adhaircean, 's na builg, air na h-asail—cuid a' coiseachd—agus an Ceard Ruadh a' seinn na pioba, air an rathad chum Dunchaillionn.

Ghabh *Gras Scott* nithreachas gu'n de bhris i a muinntearras; chuir i roimhe pilleadh agus maitheanas iarraidh air na tuathanach, agus a h-àm a ruith mar a gheall i. Ach ciamar a bha so s'a dheanamh? Bha i 'trusadh bhàithen bòidheach taobh an rathaid-mhóir, a' faireach do ghaath air deireadh, gus an robh na ceard as an t-sealladh; agus nu sin thàir i as air a h-ais chum an àit as an d'fhalbh i. Dh'innis i mar thachair—fhuair i maitheanas—sheas i a muinntearras—rinn i mach a h-ùine; ach air an Fheil-Màrtuinn, ghabh i a tuaradal, cheangail i gu gramail e ann an cuid d'a h-aodach, thog i na bh'aise air a druim, agus ghabh i an rathad dachaidh gu tigh a màthar. Ghabh i a cead do *Logie Almond*, agus thug i Dunchaillionn oirre, far an robh dàil aice bli mun tuiteadh an oidheche. Choisich i gu cridheil sànadach air a h-aghart, gus an d'fàinig i moradh air an robh aice ri dol thairis; agus dh'fhench i seòrsa ath-ghoirid a ghabhail, air nach robh i reòlach. Bha féill an latha sin ann an Dunchaillionn; agus bha i anabarrach deònach air ruigheachd, agus a càirdenn a choimneachadh ann, mun fagadh iad am baile. Ach chaidh *Gruisal* tragh air seacharan—chaidh i an rathad—cha robh sin aice càit an robh i. Thàinig an oidheche. Chaidh i tailmrich chas, agus mar gum biodh daoine seanaoms dhù dhi. Thàinig iad far an robh i, agus dh'aithnich i có iad—ceard agus bana-cheard do'n cheart chuid-eachd leis an robh i 'nuair a theich i o thigh an tuathannich! Bha i nis fo eagal mór, air a h-oillteachadh, agus gun fhios cied a dheanadh i. “Na chaidh thu 'n rathad?” arsa'n ceard. “Chaidh,” arsa ise. “Cà bheil thu dol?” “Tha mi,” deir ise, “'dol dachaidh do Dhunchaillionn.” “Bha thu 'gad chosnadh,” arsa'n ceard; “a mach ait a' mhionaid do thuaradal, agus thoir dhomh e!” Cha robh comas air, thug i dhà na h-uile peighinn a bha aice air aghaidh an t-saoghail; agus an déigh dha so fhuotainn, cha'n im-seadh e dhi càit an robh i, no cied an rathad bu chòir dhi a ghabhail. Ghabh i air a h-aghart; agus mu dheireadh channais i seòrsa do sheann tigh briste, gun tuthadh gun sloman, roimhe. Chaidh i 'stigh chum faagadh a ghabhail ann gu maduinn. Mhethuich i chùdan, agus fuighleach adhaircean, agus criomanan do dh-iarunn-gal, agus nithe eile a dh'innis di gum bu obhteachdadh leis na ceard cuid d'an àine 'chur seachad san t-seann làraich so. Bha i air a claidh le eagla—luigh i sìos air an ùrlar, agus clach fo 'ceann. Cha robh i 'n eim fada gus an cual i fuisim nì-eiginn a dlùthachadh air an tigh, agus an ath-mhionaid cainnt agus comsachadh. Dh'oilltich i—ruith i suas gu ceann ard an tìghe. Thuig i gur seana mhullionn dubh Ghaidhealach a bh'ann. Bha cuid do'n t-sean acfhuinn fhathast san àite—bha'n treabhailt fhathast 'na seannamh. Streap i stigh ann, agus dh'fhalaich i i féin am measg càth agus sadaich. Cha luaithe rinn i so na thainig an ceard a thug uaipe an

tuarsadal, agus bana-cheard, a stigh. Thòisich an ceard air inn-seadh mar a thachair dha air a' mbargadh—mar a ghoid e 'n t-suim so bho mharsant ann an Dunchaillionn, agus an t-suim ud eile bho thuathanach, “agus so,” ars' esan, “na thug mi o'n chaileig òig.” Thòisich iad ri mionnachadh, 's ri mallachadh, 's ri comhlstri. Dh'fheuch Gursal sealladh fhaotainn orra, agus air a tuarsadal beag féin; ach anns an deuchainn so chuir an treabhailt car dhi, agus thuit an t-seann acfhuinn le stroighlich mhòr! Theich na ceaird; ghabh iad eagal, agus thàr iad as, a' fàgail na bh'aca air an ùrlar. Dh'éirich a' chaileag; thug i leatha na dh'fhàg iad air an ùrlar—a cuid féin, agus na ghoid iad o fheadhain eile; agus, roimh mheadhon an ath-latha, ràinig i gu tèariunte tigh a màthar.

J. G.

MAOTHRAN THIGHEARNA CHOLA.

Bha, san àm a chaidh seachad, duine làidir aig Triath Chola ris an abradh iad am Maothran, a bhiodh a' giùlan ghoireasan dbachaidh a dh'ionnsuidh a mhaighstir á Glaschu air a dhruim, 'nuair a bheireadh e leis do dh'eallaich ochd clachan air cudthrom, do na h-uile seòrsa a chuireadh iad air a mhuin. Air dha bhi tighin dhachaidh aon uair, agus eallach air a mhuin, thachair do dh'fhear (Pàraig MacBheathain, a bha chomhnuidh ann am bràigh Ghlinn-Aora, ann am baile ris an abrar a' Chàrnach) a bhi leis, is iad a' tighin roimh Ghleann-Crò. Air dhoibh a bhi 'seanachas mar a bha iad a' tighin air an aghaidh, dh'éirich e mach gu'n robh na fir a' còrdadh gu ro-mhaith. Bha 'm Maothran a' cumail ceum beò aon, air chor 's, mu dheireadh, gu'n do thòisich MacBheathain ri tarrainn air deireadh, ag radh—“'S éigin dhòmhsa slàn a ghabhail heat, oir cha'n urrainn mi cumail suas na's fhaide.” “Cha'n e sin a nì thu,” arsa 'm Maothran; “ach coisich beagan mar a th'agad, gus am faigh mise m' eallach a leigendh air sorchan.” Rinn e so, agus thuir e—“Tha na h-uiread thlachd agam do d' chuideachd, air chor 's nach 'eil toil agam dealachadh riut; agus, air an àm cheudna, tha e feumail dhomh faotainn air m' aghaidh. Thig thusa agus suidh air muin na h-eallcha; agus 'nuair a leigeas tu t'anail, coisichidh tu treis eile.” Mar so cho-éignich se e gu so a dheanamh; agus air dhà a ghiùlan càrad mhuilean, leig e sìos e, air chor 's gu'n deachaidh aige air cumail suas ris tacan maith 'na dhéigh sin. Mar so rinn am Maothran agus MacBheathain gus an d'thàinig àm dealachadh, agus an do ghabh gach fear a rathad féin. 'S iomadh latha 'n déigh se mu'n do smaointicheadh air bàta-smuide air muir, no carbad-smuide air tìr, air chor 's gum-b'éigin do'n Mhaothran coiseachd air a chasan a mach a's dachaidh, fhad 'sa bha e 'na urrainn a dheanamh.

Cha b'aithne dhòmhsa 'm Maothran, ach b'aithne dhomh MacBheathain, agus bha mi oidhohe po dha na thigh, ann am bràigh Ghlinn-Aora. Cha'n e féin a dh'innis dhòmhsa e, ach fhuair mi e o aon d'an d'innis MacBheathain e. Ma's á breug uamsa e, is breug a'm ionnsuidh e.

M.

DEUCHAINN NAM PÌOBAIREAN AN GLASCHU.

A Chuanrtear Uiseil,

'Sann an dè 'bha 'mheodhail sa' bhaile so ! Co math 's fìchead de na pìobairean as fearr an Albin a fìachinn a cheile ! Choinnich na gillean anns an Tigh-Chluich Rìoghail air dà-uair-'eug, an lathair làn an tighe de Thighearnan 's de Bhantighearnan. Ceol a b' àille, cha chuala cluas ; chuir e 'n t-annan air ais gus na laithean a dh'fhalbh ! Bha, 'san am cheudna, denchainn airson danns' ann. 'S iad féin a bhreabadh an t-ùrlar, 's a thionndadh gu brisg. Cha b'ionnan is dannsa leibideach nan Gall !

'Nuair bha'n othail thairis, dh'eirich Prothaist a' bhaile, agus, an ainm nan breitheamh, thug e 'chiad *phrize* (pìob dheich punnd-Shasunnach) do Dhòmhnall Cameron, airson mar chluich e port-mór ; an dara *prize* do Dhonncha Caimbeul ; an treas *prize* do Ghilasbuig MacFhionlai' ; agus an ceathramh *prize* do Iain MacThabhis.

AIRSON CÈDL-DANNSA.

A chiad *phrize* do Iain MacBheathain, an dara do Dhonncha Caimbeul, agus an treas do Uilleam Gunn.

AIRSON DANNSA.

A chiad *phrize* do Aonghas MacAoidh, an dara do Dhonncha Caimbeul, agus an treas do Phàruic Comrie.

AIRSON AN ÈLDIDH A B'FHEARR.

A chiad *phrize* do Aonghas MacAoidh, an dara do Iain Ralston, agus an treas do Ghilasbuig MacFhionlai'.

A thuilleadh orra so, chaidh *prize* barraicht 'thoirt do Phàruic Comrie, airson mar dhàns' e "Gille-Callum ;" agus do Aonghas Domhnallach, airson mar dhàns' e "Tullochgòrm."

Ciod a,th'agaibh air, a Chuanrtear ? Ged a phàigh a chuid bu mhd crùn airson faotainn a stigh, nam biodh a leithid eile 'maireach ann, phàighheadh na ciadan dà chrùn airson an t-seallaidh cheudna.

"Be sud caismeachd àrd mo rùn,
Crònan gàireach, barr gach ciuil ;
Bràs-phuirt mheara 'leanadh dlù,
Cliath gu luthor grad-mheurach !"

'S mise, a Chuanrtear uiseil, ann an cabhaig, ur soirbhliseach, &c.,

AN GAEL ANNS A' BHÀILE.

Glaschu, Iulì 28, 1841.

Dhi-chuimhnich mi 'ràdh gun tug an deagh Ghael, Uilleam Caimbeul (brathair a' Phrothaist), Thighearna Thulaicheoin, eòirm do'n chuille h-aon diubh 'san fheasgar, 's e féin air an ceann. Bha Mactalla an sin cuideachd, 's thug e dà leabhar Gaelic do gach ceann diu' ; agus thug MacAoidh, pìobaire Tighearna Ila, dhàsan leabhar pìobaireachd a chuir e féin 'mach—luach £1 15s. Gu dearbh, cha be 'n crùnadh 'chuid bu mheasa de'n latha.

N A I G H E A C H D A N .

'S gann gu bheil naigheachd eile r'a éisdeachd air feadh na rioghachd ach a' Phàrlamaid ùr. Tha an taghadh a' nis dlùth air bhi seachad; agus tha aobhar-taingeachd gu'n deach a' chùis seachad ann an Albuinn gu sàmbach, agus as eugmhais mòran iorghuill no aimhreit. Ach cha b'ann mar so ann an Èirinn. Bha mòran do'n dùthaich sia mar gum biodh cogadh folaiseach a' dol air aghaidh eadar an dà bhuidhinn. Mur bhi gu'n robh armailt làidir ann an Èirinn air an àm, bha mòran air am murt; agus gu truagh, eadhon leis gach armailt a bh'ann, bha iomadh aon air am murt, agus mòran air an leònadh 's air am milleadh, air dhòigh 'a nach faigh iad a' chuid a's fèarr dheth fhad's is beò iad. Ann an cuid a dh'àiteachan, bha muinntir na dùthcha air éiridh mar aon duine—sean 'us òg, fìrionn 'us boirionn. Leag iad na droch-aidean—chladhaich agus mhill iad na rathaidean-móra—chàirich iad creagan, 'us clachan, 'us craobhan, air gach slighe, chum iadsan nach robh taitneach leò chumail air an ais! Cha robh a chridhe aig na *Conservatives* (na *Gléidhtich*, mar thuirt sinn san àireamh mu dheireadh) dol air an aghaidh gun bhuidhionn làidir shaighdearan! Bha beagan do'n mhiringbailt bhorb se ann an Sasunn; ach ged a bha càineadh, 'us trod, 'us glodhaich, 'us gleadhraich, ann an Albuinn, cha robh murt, no marbhadh, no leogadh ann.

Chaill *Daniel O'Connell* an t-àit airson an robh eisean a' suidhe sa' Phàrlamaid—'se sin ceann-bhaile na h-Èirionn, Baile-Clia. Sgiùrsadh a mach a sin e, agus b'èiginn da teichendh; ach fhuair e àite eile—àit anns a' bheil iad, ach beag, uile 'nam Pàpanaich. 'S math a b'aithne dha far an seasadh iad e; ach bha muinntir a' cheann-bhaile sgith dheth—air an gràineachadh le giùlan cealgach an trusdar dhuine so, a tha 'tighin beò air na's urrainn e 'chruinneachadh am measg nam Pàpanach a's isle, a's aineolaiche, 's a's bochd ann an Èirinn air fad—an t-aona bhuidhionn sluagh a's bochduinniche 's a's tràilleala san Roinn-Eòrpa gu léir. Mar dhearbhadh air a' chumalachd mhór a tha aig an duine so thairis air na h-Èirionnaich, thainig sluagh na dùthcha uile mach ann an siorramachd *Charlow* chum seasamh leis, agus chum iadsan a bha 'na aghaidh a' phrionnadh. Bha cuille-bata 'n làimh gach aon do na mìlteibh a bha cruinn, agus iad deas airson tuasaid a's àr; ach chuir *Daniel* mór a mach pàipeir, fo a làimh féin, ag ràdh, "Tigibh air fabh 'ur bataichean;" agus air bail cha robh bata r'a fhaicinn ann measg an t-sluagh gu h-uile!

Cha'n urrainnear a ràdh fhathast, gu cinnteach, ciamar a bhios a' chuis; ach tha'n uiread so cinnteach, gu'n tig *Sir Robert Peel* a

stigh gu bhi 'riaghladh gnothuichean na dùthcha; agus tha e soilleir gum bi eadar ceithir fichead agus ceithir fichead 's a deich air an taobhsan thar na bhios air an taobh eile. Tha so 'na atharrachadh mór; agus cha'n eil teagamh againn nach bi am barrachd so a' mendachadh o àm gu àm. 'S duilich a ràdh càit am faighear airgid chum na fiachan mór a dh'fhàg càch an aghaidh na dùthcha a dhiol. 'S éigin gu'n cuirear cisean ùra air an dùthaich, agus so nì nach 'eil taitneach le neach air bith. Nam biodh cagar againn 'na chluais, chomhairlicheamaid cisean tròm a chur air na daoine saobhir sin a tha 'togail màl mór san dùthaich so, agus 'ga chlois thairis ann an rioghachdan eile. Tha mòran uaislean a nis a' tarruing deich agus fichead mìle-sa' bhliadhna, agus cuid a dha uiread so, bho fhearann agus oighreachdan ann am Breatunn, 'ga fhàsgadh a mach o'n cuid tuath, agus 'ga chosd 's 'ga chaitheamh anns an Fhraing, 's ann an rioghachdan eile. Nach b'airidh iad so air a thoirt orra cisean tròm a dhiol? Mur 'eil iadsan a' cosd an cuid stòrais ann am Breatunn, nach bu chòir a thoirt orra earrann d'an saobhreas a thoirt seachad chum coistas Bhreatunn a phàigheadh? Bu chòir a leagail orra gu math, 's gu re-mhath. Cha'n eil punnd-Sasunnach a tha iad a' toirt as an dùthaich nach bu chòir leth-chrun a thoirt deth, chum cuideachadh le cis na rioghachd; agus ged bheirte crùn do na h-uile punnd-Sasunnach, 's math a theillleadh iad e. Mur fhiach leò fuireach san rioghachd aca féin, cha'n eil iad 'nan airidh air beathachadh a tharraing aisea. Nach h-ann a tha iad a' creachadh an dùthcha féin, 's a' mendachadh saobhreis dhùthchannan a bhuineas d'ar naimhdeibh?

AMERICA.

Cha'n eil naigheachd air bith o Staiden America is fhiach aithris. Cha d'fhuair MacLeòid fhathast cead a chois. Tha a ann am prìosan, agus 'na chulaidh-iongatais ciannar tha a chridhe aca 'chumail an déigh an fhios a chuir Breatunn d'an ionnsaidh! 'S mór ar n-eagal, leis an tìne tha 'chùis so a' gabhail g'a socrachadh, gum bi iorghuill mu 'déibhinn air a' cheann mu dheireadh.

AN FHRAING.

Tha na Frangaich a' glodhaich airson cogaidh, agus gun fhios c'arson—a' smàdadh na dùthcha so, 's a' toirt na h-uile tàmalt is urrainn iad do Bhreatunnaich. 'S truagh nach d'fhuair iad aon deagh agiùrsadh, a chumadh sàmhach iad. Cha'n fhearr iad na cù crosda air slabhruidh, a' tathunn 's a' comhurtaich ris a h-uile h-aon, 's gun chomas air dad a dheanamh.

CHINA.

Tha na naigheachdan o'n dùthaich chéin so taitneach. Tha dòchas againn nach fhada gus am bi gach culaidh-iorghuill air a shocrachadh, agus sìth sheasmhach dhaingionn air a suidheachadh. Bu chòir so tachairt o chionn fhada; ach tha eagal oirnn nach robh iadsan ris an d'earbadh an cogadh sin, co tapaiddh, eusgnaidh, threun, 's bu chòir dhoibh.

CANADA.

Tha sinn an dochas, agus 'si ar barail, 'nuair a choinnicheas a' Phàrlamaid ùr, gu'n tèid cor nan Gàidheal a tha feumach air dol imrich a chur fa'n comhair; agus gu'n gabh iad comhairle na buidhne sin a thaghadh chum a' chùis so a rannsachadh, agus a ghabh uiread shaoithreach mu 'dhéibhinn; agus gum faigh iad aiseag saor, agus fearann saor 'nuair a ruigeas iad thall. Mur toilich so iad, 's math an airidh iad a bhi air a' bhochduinn. Air chùinte, tha mòran mùghaidh eadar daoine bhi 'g oibreachadh am fearainn féin, gun mhàl gun cheannach, 's a bhi 'g oidhirpeachadh màl a sgròbhadh á croit shuarraich, as nach urrainnear nona chuid, màl no teachd-an-tìr teaghlaich, a thabhairt. Gus an coinnich a' Pharlamaid, cha'n urrainnear dad a dheanamh sa' chùis so.

Tha mòran a' falbh air an t-samhradh so as an Eilean-Sgith-eannach agus an Eilean-Fhada do America-mu-Thuath, gu h-àraid *New-Brunswick* agus Eilean Eòin; ach tha sinn an dòchas, an ath-bhladhna, gum bi'n gnothuch so nas ùsa dhoibh. Cumaidh sinn beachd air na bliithean a' deanamh o àm gu àm, agus bheir sinn d'ar luchd-leughaidh am fiosrachadh a's tràithe 's urrainnear fhaotainn.

AUSTRALIA.

Tha na daoine suairce sin, na *Hundysides* ann an Glaschu, a' cur nam mìltean thairis do'n dùthaich so. Tha air an àm dusan mìle (12,000) a dhith orra do luchd-cosnaidh do na h-uile seòrsa—sgalagan, ciobairean, buachaille, agus luchd-cèairde; agus 's iad na Gàidheil seòrsa 's taitniche leò. Iadsan air a' bheil miann falbh, cha'n urrainn iad dol le daoine 's fearr, no anns am faod iad barrachd earbsa chàramh—uaisean a nì na h-uile cothrom agus ceantas a thoirt d'òrbh.

LEABHRAICHEAN ÙRA GAELACH.

CRANN DÙIL AN FHIR-IMRICH DO DH-AMERICA MU THUATH.

Le ROB MACDHÙGHAILL. Glasgow: J. and P. Campbell. 1841.

CHA'N eil ach trian de'n leabhar so fathasd as a' chlà. Air an aobhar sin cha'n urrainn duinn labhairt ach mu na thainig fa'r comhair deth. A' baralachadh mu na tha' tighin o na thàinig, cha'n eil ag againn nach cuir an t-dganach suairce 'sgrìobh e, deadh chomain air gach Gàel leis am miann mion-fhiosrachadh fhaotainn mu America mu thuath. Gus am faic sinn an t-iomlan de'n leabhar, cha'n eil e 'mar comas nì's fhearr a dheanamh na leigeil leis an Ùghdair labhairt air a shon féin. An déigh dha an fheadhainn tha freagarach air son na dùcha sin a chomharachadh amach, tha e 'dol air aghaidh mar a leanas;—

“Ach, mo chrudal! tha aon fhear eile fhathast do'n fheadar dhomh comhairle 'thoirt. Ach ciod a ruigeas mi leas, 'nach mòr nach d' thug mi dùil-thairis-dheth cheana? Sann a chuimhnichas e dhomh

bò chaoil a's t earrach air dol am fèithe, 's a bheir oidheirp no dhà an toiseach air a' chruadhach a bhuidhinn, ach 'nuair nach teid a' chùis leatha gu 'mian, ni i oisnadh throm; bheir i sealladh cianail air aghaidh an tuim a tha fa comhair, agus, an sin, ni si i fein co rèidh ri 'staid 's is urrainn d'i. Se so, gun atharachadh, am fear a tha 'n sàs an criomaig bhochd fhearainn sa' Ghaeltachd, a' pàigheadh, abair, o dhù phuund-ahasunnach gu leth-chiad de mhàl; agus, eadhoin gu ceithir-fichead 'sgu ciad an cuid a dh' àitibh. 'Se so a' cheart fhear air am beil feum aig Americo, agus a' America a' cheart dùthaich air am bheil feum aig an fhear so. Tha e, gu cinnteach, 'na ghnothach fìor mhuiladach a bhi 'faicinn a chlaideachaidh chlaoidhtich a th' air mòran de 'n t-seòras so feadh 'nan Gleann,' gun dad aca, faodaidh mi ràdh, air-son an saothreach; iad fhéin 'san teaghlach ag àiteachadh inire de droch fhearann nach fuiling tuarasdail luchd muinntreach às; 'acha nà sin amhàin, ach nach pàigheadh tuarasdail sheirbhiseach ged nach iarrta màl idir air a shon; agus os-barr, nach cumadh teaghlach suas ann an dòigh cheart ged bu leò fhéin às a' ghrund dè. Tha an dream so air an sàrachadh a' togail an cloinne an toiseach; tha a ris, an clann, a' call an ùine maille riusan, agus mu dheireadh air an sàrachadh 'gan cumail-san suas, gun-sion-saoghalta ac air-son na h-uile car goirt agus trioblaideach a rinn iad riamh. 'S ann a bhios nitheana fàidheòidh cho bochd is nach comasach dhoibh an dùthaich fhàgail ged a bhiodh iad dèdnach; am mac a' saothreachadh ni's déine na 'n t-athair; gidheadh, e mòran, ni's àimbeartaiche. Cia eucoltach ri so, tha còr teaghlach 'an America! far nach ruig am mac a leas fadal a ghabhail a' còmhnaidh an athar, 'nam b'ann mar sin a bhitheadh, ach cha 'nann; 'sann a tha 'n t-athair a' còmhnaidh a mhuic, oir sealbhaichidh am mac, cha 'nè mhàin fearann an athar ach a shaothair mar an ceudna. Tha toilinninn aig an fhear a tha 'togail teaghlach an America nach eil tuath na Gaelteachd a' tuigsinn. Gad thòisicheadh e air an ana-cothrom, bi'dh e 'sior dhol am feothas agus neartaichidh so a mhisneach gu buadhhaachadh àir gach cruaidh-chas a dh' fhaodas a chòmhlaichadh. Ged thig e dha-chaidh gu fann airneulach air seasgar di-sathuirne, 'nuair a theid e 'shealltuinn m'a ghuothach an ath dhi-luain, 'sa ch' e na rinn e air an t-seachdain a dh' fhalbh, às-ùr mar gu'm b-eadh, 'sa their e ris fhéin, nach toir fear eile so uaithe san ri 'bheò, no bho shìoc an déigh a bhàis; cha tuig fear gun fhein-fhiosrachadh sa' chùis a smuaintean. Thig a liuthad latha fada 'bha e 'g obair air fearann dhaoine eile an toiseach 'na bheachd, agus an t-tuim a lha e 'g iocadh dhoibh sa 'bhliadhna chionn gu'm faigheadh e 'chead a bhi 'g obair air. Treoraichidh so e gus cuimhneachadh air an droing a dh' fhàg e 'na dhéigh ris an obair cheudna, agus air an iomsgobadh thrùagh 'sa bheil iad,— a' gabhail eagal mar leasaich iad a' chroit gu math, nach bi aca na chumas lòn geamhraidh riu; a' gabhail eagal ma leasaicheas iad i, gun tairg fear eile crùn a bharrachd oirre, is gu'm bi an saothair-san caillte: ni e oisnadh, an toiseach, a' gabhail truais dhiubh; an sin, ni e fàite beag gàire, a' fanòid orr' air-son an gòraiche, agus tòisichidh e ri fathaman 'san latha mhath," air a ghuothach fein."

FAIGHIR CHAORACH AGUS OLLA INBHIRNIS.

Bha i so 'na faighir mhaith, an dà chuid a thaobh phrisean agus meud na malairt a rinneadh. Bha déigh mhór air meanbh-chrodh am bitheantas, ged a chaidh còrr dhròbh mòr dhachaidh gun reic. Bheir na leanas beachd air na prisean:—

Muilt (*Cheviot*), 81, 30, 28, 27, 26, agillean Sasunnach.

am bitheantas, eadar 23 agus 26 s. S.

Caoraich, 22, 20, agus sìos gu 14 s. S.

Uain, 12, 11, 10 s. S.

— am bitheantas, eadar 8 taidain agus leth-gini.

Ghabh a' chuid bu mhò do'n mheanbh-chrodh Ghàidhealach reic gu h-ealamh.

Muilt, 22, 21, 18 s. S.

Caoraich, eadar 9 agus 11 s. S.

Uain, 8 s. S.

Thug an stoc measgta, eadar na *Cheviots* agus na caoraich Ghàidhealach, deagh phrisean; ach cha deach mòran diubh a reic.

Muilt, 25 s. S.

Uain, 7 s. S. 'us 6 agillean.

Airson Olla, 's iad prisean a b' àirde chupa sinn—

Cheviot (nighte), 16 s. S. 'us 9 agillean. Bha cuid dì so air a smiùradh le teàr gheal. Thug cuid eile 16 s. S.; agus cuid eile nighte, a chaidh smiùradh le teàr dhubh, 15 s. S.

Bha Clòimh Ghàidhealach eadar 6 s. S. agus 7 'us 6 agillean.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

24, GLASGOW STREET.

Edinburgh: M'Lehlan, Stewart, & Co.; Aberdeen: George King; Dingwall: A. Keith; Dornoch: Wm. Munro; Thurso: Mrs. Russell; Inverness: J. Bain, & Co.; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Paisley: A. Gardner; Greenock: A. M'Jee; Grantown: A. Cumming; Abernethy: D. Gordon; Dunkeld: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balachulish: J. M'Innis; Lochgilphead: N. Gillies; Fortwilliam: Lochlen Cameron, writer; Laggan: J. M'Pherson; Port Ellen, Islay: D. Hunter; Portmahaven: Norman M'Lean; Kilchoman: Angus M'Leod; Strontain: D. Cameron; Tioran, Mull: John M'Donald; Cawdor, Nairn: J. Robertson; Ballendulloch: James Grant; Pitlochry: D. Robertson; Fortingall: D. Campbell; Woom: J. Menzies; Alness: D. M'Diarmid; Doune: D. M'Diarmid; Laggan: J. M'Pherson; Barra: A. M'Donald, Esq; Ormsay: G. Ross; Tayinloan: A. Sutherland; Glencarradale: J. M'Dougall; South Uist: A. Chisholm; Tullymet: D. Cameron; Collander: P. M'Kinlay; Balquhitter: J. Carlton; Dunvegan: D. M'Donald; Carbois: A. Cameron; Glendaruel: D. M'Lean; Port-Augustus: J. Forbes; Stratherrick: J. Frazer; Kilmorack: J. Ross; Baddale: D. M'Intyre; Nova Scotia: Rev. R. Williams; Pictou: General Agent for North America, John M'Neil, Esq. Charlotte-town, Prince Edward's Island.

Edward Knull, Printer to the University, Dantop Street.

AN LA A CHÌ'S NACH FHAIC.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

Mios-MEADHON AN FHOGHARAIDH.

AN 19th AIREAMH.] SEPTEMBER 1, 1841. [Pàis 6 SGILLEAN.

CONTENTS:—Elijah, page 179.—The Earthquake at Aleppo, 182.—The Isle of Figg Murders, 185.—Lachlan M'Lean of Duart (Life and Exploits of this Chief), 191.—The Withered Leaf (a Poem), 196.—Hymn, 197.—The Highland Shearers, 197.—Interesting Letter from New Zealand, 199.—The Tinker's Marriage, 202.—The Ways of Providence, 204.—The Ready-Witted Beggar, 205.—Short Maxims, 205.—New Gaelic Publications, 205.—News (Parliament, China, America), 207.—The Harvest and State of Labour, 207.—Cattle Markets, 208.—Phases of the Moon, 208.

ELIAH, AN DUINE LE DIA.

SGEUL FÀIRINNACH, AIRSON NA H-IGRIDH, O FHOCAI DHÉ.

Mo chàirdean òga, innsidh mi dhuibh sgeul beag mu thimchioll Eliah, duine le Dia. Bhagair droch-bhean, da'm b'ainm Iesebel, a chur gu bàs; agus ghabh an duine math eagal, mar a chì sinn ann an 1 Rìgh, xix., 1, 2, 3, 4:—"Agus dh'innis Abab do Iesebel na h-uile nithe a rinn Eliah, agus cionnus a mharbh e na fàidhean uile leis a' chlàidheamh. Agus chuir Iesebel teachdair a dh'ionnsuidh Eliah, ag ràdh, Mar sin deanadh na dée *riumsa*, agus tuilleadh mar an ceudna, mur dean mise mu'n àm so am màireach t'anamsa mar anam aoin diùbsan. Agus bha eagal air, agus dh'éirich e, agus dh'fhalbh e air sgàth 'anama, agus thainig e gu Beer-seba, a bhuinneas do Iudah, agus dh'fhag e 'oglach an sin. Ach chaidh e féin astar latha do'n fhàsach, agus thainig e agus shuidh e fuidh sgàil craobh-aiteil, agus dh'iarr e dha féin bàs fhaghail, agus thubhairt e, Is leòr e; a nis, a Thighearna, thoir leat m'anam; oir cha'n fhearr mise na m' aithriche." Mo thruaighe! C'àit a nis an robh a chreidimh? Faic e 'na shuidhe 'na aonaran brònach fo fhasgadh na craoibh-aiteil—tha 'chridhe fo dhìbheil misnich—tha 'anam fo

VOL. II., No. XIX.

H

bhuairreas mór. 'S miann leis a bhi ann an uaigneas. Tha deich mìle teagamh agus amharas a' dùsgadh 'na chridhe—tha e mar long gun stiùir gun seòl, air muir dhorcha bhuaire, gun chladach no tìr r'a fhaicinn—air udal gu truagh, 's gun ach aon cheum eadar e agus eu-dòchas—'na fhògarach brònach ann an tìr aineoil. Tha a chuimhne 'mach air làithean subhach sòlasach a chaidh seachad, agus nach pill a chaoidh, gun fhios aige ciod bu chòir dha 'dheanamh, no ciod an taobh air am bu chòir dha gluasad. 'Sann an sin a thubhairt e, Is leòr e mis, a Thighearna!—thoir leat m'anam, oir cha'n fheàrr mise na m' aithriche. Ach an e Elijah a thubhairt so? Cha'n ann mar so a labhair Simeon aosmhor 'nuair thubhairt e, "A nis, a Thighearna, leig le d' sheirbhiseach bàs fhaotainn ann an sith;" agus cha'n ann mar so a labhair Pòl 'nuair thubhairt e, "Tha toil agam imeachd, agus a bhi maille ri Crìosd." "Is leòr e," arsa Elijah. Cò 's urrainn so a ràdh? Aig Dia a mhàin tha fios ciod tha 'fèitheamh air duine—ciod a tha roimhe. 'S leòr e 'nuair a chlà Dia iomchuidh.'

Chaidil Elijah fo fhasgadh na eraoibh-aiteil—fhuair e supin agus faochadh 'na thrioblaid—thainig sineadh air an stoirm bhuairreas-aich a bha 'na amman. Agus is math da rìribh a dh'fhaodadh a a chadal a bhi sàmhach. Feuch, bhean aingeal da; agus thubhairt e ris, "Eirich agus ith." Cia glòrmhor an luchd-frithealaidh a tha aig muinntir Dhé.

Tha aingil Dhé a' cuartachadh
Mu'n dream d'an eagal e;
'Gam fuasgladh a's 'gan teasaiginn
O'n uireasabh gu léir.

Cha'n eil mac no nighean aig Dia air aghaidh an t-saoghail co aonarach, bhoohd, uireasach, lag, nach 'eil 'na chulaidh-aire agus chùraim do aingilb Dhé. 'Nuair tha an saoghal so a' dùnadh an aghaidh sluaigh Dhé, tha na nèamhan àrd a' fosgladh dhoibh. Innis dhomh an t-àite 's urramaichte air thalamh. An can thu rium falbh do phàllionan nan rìghrean, do lùchuirtean arda an t-saoghail so, no do thighean-oilein nan sgoilearan agus nan teallsanach a's urramaichte, no do na h-àiteachan òirdheire sin anns a' bheil am beairteas agus an greadhnachas a's rìomhaiche uaibhriche? Cha'n ann an sin a dh'iarrainn ort dol. Ma's e an t-àite 's onoraiche air thalamh tha 'mhiann ort a raigheachd, suidh maille ri' Muire Magdalen aig casan Chrìosd, agus maille rithe dean gairdeachas ann an tròcair an Fhìr-shaoraidh. Imich do thigh Lasarus le Muire agus Martha, ged is bothan bechd e do réir celtais—tigh-tobhta, air a chòmhduchadh le luchair. Ach coma cò dhiùbh, bechd mar a tà e, 's rìoghail e—tigh anns a' bheil Dia, far a' bheil aingil a' frith-ealadh, agus gràdh a' lìonadh gach cridhe.

"Eirich," ars' an t-aingeal, "agus ith;" agus, feuch, breacag a bhrùicheadh air a' ghriosaich, agus soitheach uisge. Dh'ith e, agus dh'òl e, agus laidh e sìos a rithist. Agus thainig aingeal an Tighearna air ais an dara h-uair, agus bhean e ris, agus thubhairt e, "Eirich, ith; oir tha 'n turus mór air do

ahon." Agus dh'èirich e, agus dh'ith agus dh'òl e, agus dh'imich e ann an neart a' bhìdh sin. Bheathaich briathran an aingil anam, mar a bheathaich an lòn a cholunn. Thuig e nis gu robh Dia maille ris—leum e suas mar eilid òg, agus ann an aium an Tigh-earna Dia ghabh e air aghart air a thurus. Dh'imich e fad dà fhichead là agus dà fhichead oidhche, gu ruig Horeb, sliabh Dhé. Ghabh e a thurus romh'n fhàsach thioram, thartmhor, theith; agus cha robh e 'na aonar, oir bha Dia maille ris. Cha robh cùram no ìomaguin air bith air—dh'earb e gach cùs ri Dia. Fad dà fhichead là agus dà fhichead oidhche, oboisich e air aghart gu sìndach ro'n fhàsach ùdlaidh thosdach!—turas mìorbhuileach, air a dheanamh air neart an lòn leis na bheathaich Dia e. Cha robh feum aige air biadh no lòn—cha do chuir an oiteag leisgeach dragh air san là, ni mò bha faiteachas air san oidhche.

B'e sin am fhàsach ceudna air an robh sluagh Dhé ag imeachd fad dà fhichead bliadhna; agus is cinnteach mi gur minic a chuimhnich e orra, 's a thainig iad fa'near dha. Mar théarnadh e do ghleannan bòidheach uaine, "An so," deireadh e, "shuidh muinntir Dhé, thog iad saim, agus leig iad an agios." Mar a shuidheadh e fo agail craige, "Math dh'fheadta," ars' eean, "gum do shuidh Maois anns a' cheart àite so—air a' bhàr so chruinnich iad am man—agus anns an àite so eile thogadh a suas an nathair phrais." A h-uile ceum mar rachadh e air aghaidh, thigeadh mì-eiginn ùr ann an eachdraidh a' phebuill sin d'a chuimhne. Làn-chinnteach gu robh an t-aon Dia a threòruich iadsan maille ris-san, rachadh e air aghart le gairdeachas.

O a chreidimh! a chreidimh! companach beannaichte sluagh Dhé! agus tha na feartan mìorbhuileach a bheir air an fhàsach féin a bhì subhach agus ait—'s tusa, a ghràis luachmhoir, culaidh-abòlais an oilthirich anfhainn,—a dh'fhoeglas suas nithe dorcha, agus, am measg uile dheuchainnibh an t-taoghail thruaigh so, tha 'fhogladh a suas sealladh àghmhor air saoghal a's fearr. Trid creidimh, tha nithean a thachair o cheann iomada mìle bliadhna mu choinneamh ar sùl; tha iadsan a chaochail mar gum biodh iad beò; agus uile naoimh, agus aithrichean, agus fàidhean an Tigh-earna, tha ann am Pàras, mar gum biodh iad air ar deas-làimh, agus air an turas-maille ruinn. Tha creideamh a' toirt duinn còir air na geallaidhean a rinneadh do Abram, agus air na sochairean a bhuineadh do Isaac. Tha creideamh a' cur bata an duine naoimh, Iacob, 'nar laimh, agus le slat Mhaois 'gar deanamh comasach air a' Mhuir Ruaidh a sgoltadh. A Dhé nan uile ghràs, O neartaich thusa ar creideamh!

Bha an dà fhichead là agus an dà fhichead oidhche a nis an impis crìochnachadh. Chunnaic Elijah sliabh ard creagach, astar fad' air falbh, a' togail a chinn chum na neòil. B'e Sliabh Sinai a bh'ann, "ceann-feadhna nam mìle beann;" agus dlù dha, agus r'a ghuala, alibh eile nach robh co ard, ach a bha co creagach fhiadhaich. B'e so Sliabh Horeb. Có 's urrainn smuainteachadh a liuthad smuain a lìon cridhe Elijah nuair fhuair e a' cheud sealladh

air na beannta mòra, ainmeil, iomraiteach so? C'arson (deireadh e) chuir Dia fios orm g'a choinneachadh aig Horeb? Ciod tha aig Dia r'a ràdh rium? Am faic mise glòir Dhè mar a rinn Maois? Am faic mi e mar rinn esan sa' phreas. Saoileam a' bheil a' chreag sin an so fhathast as na bhrùchd na h-uisgeachan, a thug fionnachd agus sòlas do phobull Dé?

Ràinig e bun na beinne. Thòisich e air dìreadh an uchdaich chreagaich, chòrraich, chas, gun sgìos gun sàruchadh. B'e'm feasgar a bh'ann. Tha e nis 'na sheasamh air Horeb. Tha e nis ri urnuigh. Tha e làn do dhòchas agus do eagal. Tha fios aige gur e Dia a thredruich e do Horeb; ach c'arson a rinn e sin, cha b'aithne dha. Tha e nis am measg gharbh-chrìoch na beinne—creag air muin craige—leacannan eagalach ann an ainmheit uamhasach—an droighionn agus corra-chraobh eile 'n sud 's an so. Cha robh fuaim no coltas beò-chreutair ann. Bha 'n oidhche 'tighin air—neòil an anmoich a' cruinneachadh mu'n cuairt da. Ciod a ni e?—imeachd air aghart cha'n urrainn da. Bha 'n da fhichead là agus an da fhichead oidhche nis dlùth air bhì seachad; agus theagamh gu'n robh e sgìth, air a chlaoidh, agus fo acras. C'ait an cuir e seachad an oidhche? Cha'n eil da ach am fasgadh a's fearr is urrainn da iarraidh am measg nan creag. Shuain e a thrusgan mu 'thimchioll; air mhàgaran chaidh e stigh do'n uaimh; agus an sin leig se e féin 'na shìneadh, air a dhìon o'n drùchd agus o shìleadh na h-oidhche. 'S dòcha gum b'i so an oidhche bu mhuladaiche 'chuir e riabh seachad. 'S dòcha nach do chaidil e lochd—bhiodh Satan, nàmhaid 'anama, 'ga bhuaireadh, agus a' tilgeadh a shaighdean teinnteach 'na chridhe; ach is làn-chinnteach mi gu'n robh Dia maille ris an duine mhaith, agus 'na dhòigh féin ag ràdh ris,—*Na biodh eagal ort, tha mise maille riut; bi fo dheagh mhisnich, oir is mise do Dhia.* Ach cha'n eil e comasach do dh-inntinn smuainteachadh a liuthad aobhar-cùraim, agus eagail, agus dòchais, a bha nis a' falbh 's a' tighin ann an anam Eliah. 'S dòcha gu'n robh e 'n impis taiteam gu dìbheil misnich agus eu-dòchas, 'nuair thainig guth d'a ionnsuidh, ag ràdh,—*Ciod e do ghnòthuch an so, Eliah?*

'S e guth Dhé a bh'ann, mar a chi sinn, ma chaomhnar sinn gus an ath àireamh do'n Chusairtear a chur a mach. Air an àm; slàn leibh, òigridh ghaolach! Leughadh sibhse focal Dé; 'sann an sin a tha na sgeulachdan taitneach, milis, tarbhach—na sgeulachdan firinneach, as a' bheil gliocas r'a fhaotainn, agus am fiosrachadh a tha luachmhor.

A' CHRITH-THALMHUINN.

Tha an doinionn, an dealanach agus tàirneanach 'nan dearbhaidhnean uamhasach air cumhachd Dhé; ach do gach seòrsa dosguinn leis an urrainn an saoghal so bhì air fhiosrachadh, 'si a' Chrith-thalmhuinn an t-aon uile gu léir a's eagalaiche.

Tha cùntas againn air crith-thalmhuinn a thachair ann an *Aleppo*, aon do bhailte-mòra [rioghachd an Turcaich, dlùth do bhailtean Dhamascuis agus Ierusalem air am bheil iomradh co tric

ann am facall Dé. Bha Aleppo 'na bhaile-mór co àillidh eireach-dail 's a bha ann an rìoghachdan na h-aird-an-ear gu léir. B'e aobbar-uail nan Turcach e, agus aobbar-ìoghnaidh gach fear-tur-nis tha 'toirt duinn cùntais mu na lùchairtean, na sràidean agus no liosan ciatach airson an robh e co ainmeil.

B'e Mr *Parker*, Sasunnach measail a chuireadh le Breatunn mar Theachdaire rìoghail do dh-*Aleppo*, a sgrìobh an cùntas a leanas air a' chrith-thalmhuinn a thachair san àite sin anns a' bhliadhna 1822. Chaidh e a luidhe air mullach am tighe (a tha 's na dùthchannan sin còmhuard) fo sheòrsa do sgàil anns an robh fionnarachd o'n teas anabharrach leis an robh an dùthaich san àm sin air a losgadh. Cha robh e ach ùine bheag 'na luidhe 'nuair a mhothuidh e an tigh air chrith, agus an leaba anns an robh e air a h-udal air a h-ais 's air a h-aghart, mar gum biodh i crochte ri craoibh ann an latha gaothar. Leth-uair an déigh a' cheud tulgaidh a dh' fhairich 'e, chual' e tighean agus ballachan a tuiteam air gach làimh, le fuaim agus bruansgail eagalach.—Cha chual' e riamh fuaim tàirneanaich a b' uambasaiche na stairirich eagalach nan tighean mar bha iad à' tuiteam air muin a chéile air gach làimh dha; léum e 'mach á 'leabaidh 'na léine mar a bhà e; ghrad fheuch e an t-sràid a ruigheachd. Bha na ballachan air gach taobh dhe a' tuiteam.—Cha robh do réir coltais dol as—bha bàs agus sgrìos air gach làimh, agus dh' fheuch e a bhi striocta—thiomain e 'anam thairis do Dbla. ach air an àm cheudna chuir e roimhe gach oidheilp a bha 'na chomas a dheanamh chum e féin a theasraiginn. Fhuair e 'mach, agus gun fhios aige gu ro-mhath ciamar.—Bha 'n oidhche anabharrach dorcha agus bha do smùid, stùr, agus luathre m'a thimchioll, 's gun robh e air a dhalladh, agus 'an cunnart a bhi air a thacadh. Chaidh e air aghart, ach anns a' bhuaireas agus an aimhreit, thuit e sìos ann an cùirt dhomh-ain dhorcha, car-air-char, agus dh' fhairich e gu 'n robh e am measg chorpaibh marbha, a bha air am milleadh 's air am prounadh leis na tighean a bha 'tuiteam.—Streip e suas as an àite eagalach so, agus mar dhuine as a bheachd, air bhreitheas le uamhas, dh' fheuch e geata a' bhaile-mhóir a ruigheachd.—Mar bha e 'siubhal troimh na sràidean chunnaic e na seallaidhnean a b' oillteala—mòran do thighean air tuiteam, a' leigeil ris ùrlair agus sailthean a bha fhathast 'nan seasamh; agus orra so bha r' am faicinn mòran dhaoine agus mhnathan agus leanaban rùiste, a' deanamh greim-bàis air a chéile agus air gach nì a thigeadh san rathad, a' glaochaich 's a' sgreadail, le bas-bhualadh oillteil, agus dùil aca ris a' bhàs gach mionsaid. Cha robh céum a ghluais e nach do shaltair e air corp marbh, no air daoine truagh a bha air an leònadh 's air am bruthadh san dòigh 'bu chianala—cuid 'nan sìneadh fo chlachan agus leacan, a' glaochaich air son cuideachaidh nach robh e comasach a thoirt doibh.

Thachair so, mar gum b' ann, ann am prioba na sùl. Tamull beag roimhe so bha luchd-àiteachaidh a' bhaile-mhóir so ann an

tèurainteachd—móran diabh 'nan suain; ach ann an leth-uair 'na dhéigh sin bha na mìltean diubh air an greasad do shiorruidheachd agus mìltean a bha beò an-dùil gach mionaid ris a' bhàs a b' eagalaiche, a bhi air an tiodhlacadh leth-bheò fo' na làraichean briste. 'S ann an so a bha 'chruaidh-smuainteachaidh do chréutairean bochda bàsmhor.—Eisdeamaid rabhadh Chrìosd, Bitheadh sibhse mar an ceudna deas, oir air a leithid a dh' àm 's nach bi dùil agaibh, thig mac an duine.

B' eagalach an oidhche so do mhuinntir Aleppo; ach ciod e an t-aobhar eagail a thainig orrasan an coimens ri latha eagalach an Tighearna a bhi gach sùil? Thig an latha sin mar ghaduiche sam oidhche, anns an téid nàmhàn as le toirm mhór, agus anns an leagh na le ulian theas, anns am bi an talamh agus na bheil ann air an losgadh suas.

Ràinig an duin'-uasal a sgrìobh an eachdraidh geat a' bhaile, agus cha b' ann gun saothair mhór—bha 'chrith-thalmhuinn fhathast ann, 's gach mì-a' tuiseam 's a' fàilneachadh mu'n ouairt da; bha e air a ghearradh, air a bhruthadh 's air a leòn gu mòr—ach bha aobhar taingeachd aige gu'n robh e beò. “Air mo mheilneachadh,” ars' esan “leis an fhuachd, air mo ghearradh 's air mo leòn gu bochd thuit mi sìos air mo ghluinibh maille ri móran eile fhuair as, a thoirt buidheachais do Dhia nach do mharbhadh mi maille ris na mìlteibh a choisnich bas obann agus oillteil air an oidhche sin. Bha geata a' bhaile dùinte, dh' fhench mi 'fhoghladh, ach chaidh eo am aghaidh—chaidh mi air tòir nan saighdearan ris an robh 'n geata 'n earbsa, ach dh' innseadh dhomh gu'n do bhàsaich gach aon diubh fo'n tigh anns an robh iad a chòmhnuidh, a thuit orra agus a thiodhlaic gach aon diubh fo na làraichean. “Cha robh,” ars' esan, “ceas air, do réir coltais cha robh am bàs r'a sheachnadh, agus dh' oidheirpich mi 'bhi strìochda. Chreinnich móran do na Turcaich mu m' thimchioll, agus thòisich iad air ùrnuigh.—Ghuidh mi orra cuideachadh leam, agus aon oidheirp a thoirt air a' gheata fhoghladh. Bha na croinn air lùbadh le neart na crith-thalmhuinn, ach ghlaodh mi orra as noch Dhé aon spàirn mhath a dheanamh.—Thug Dia dhuinn neart agus misneach; thog sinn clachan móra bha mu 'n ouairt an àite, agus ann an ùine ghoirid chaidh againn air a' gheata mhór so fhoghladh. Cha robh sinn tiota mach 'nuair a thuit am balla, agus na h-ursmaichean móra ris an robh a' chòmhla crochte, agus phronnadh gu bàs móran Iudhach a bha air an àm a' siubhal a mach o'n bhaile. 'Nuair fhuair sinn troimhe bha móran sluagh 'nan sìneadh air an làr, a' gul 's a' caoidh, a' cuimhneachadh air an cairdean 's an dilsean a dh' fhàg iad 'nan déigh sa' bhaile, agus air nach cluinneadh iad iomradh tuille san t-saoghal so. “Cha chuala mise,” ars' esan, “agus tha dòchas agam nach cluinn mi gu dillinn bas-bhualadh agus bròn agus glaothaich coltach ris na bha mi san àm sin ag éisdeachd. Bha mi” arsa 'n duin' uasal sunirce so, “a nis a' fulang gu mòr le call fala, agus le péin anabharrach o

na créachdan a fhuair mi. Ghabh na Turcaich truas mór dhìom. —Thug iad cleòda dhomh, agus deoch uisge, an nì bu phrìseala ann am bheachd air an àm sin a bha san t-saoghal mhór.”

“Cha ’n eil am fear sin,” deir am duin’-uasal so, “san t-saoghal a b’ urrainn beachd air bith a thoirt air an t-sealladh namhasach a bha nis r’a fhaicinn air gach taobh—seann daoine agus daoine òg—mnathan agus clann agus pàisdean òga, agus gun aon nach robh air a leònadh gu tróm, agus móran a’ call fola eadhon gu bàs. Tha oillt orm,” ars’ esan “smuainteachadh air; cha teid uamhasan na h-oidhche, sin gu dìlinn as mo chuimhne. Chaith mi ’chuid bu mhò do’n oidhche ann an ùrnuigh, agus ghiùlaineadh mi sa’ mhaduinn do ghàradh no lios fionnar a bha dlùth do làimh, agus rinneadh leaba dhomh fo dhubhar nan craobh.”

Mar so rion Dia ann an ardcheannas a thoile féin am baile mór ainmeil so fhiosrachadh le dosguinn co sgriosail, anns na bhàsaich fichead mìle, (20,000) agus na leònadh agus na chiurradh uiread eile. Cia meud an uamhais a ghlac cridheachan luchd-muinntir an àite so ’nuair a mhothuich iad an talamh a’ criothnachadh fòdhpà, ’nuair chual iad farum agus stairirich eagalach nan tighean a’ tuiteam, agus glaochaich agus sgreadail nam mìltean air gach làimh! Eisd rium, thusa tha ’ga leughamh so, cha ’n eil fios agad nach ’eil, eadhon a nis féin, a leithid eile dlùth dhuitse—Cha’n ’eil fios agad nach ’eil thu air stairsnich na sìorruidheachd! An d’ thug tinnens na euslain mar chrith-thalmhuinn, sanas duit gu robh do làithean-sa mar an cendna mì-chinnteach? Gabh comhairle, agus a nis, gun dàil, càirich thu féin fo dhìon agus fo fhasgadh an t-Slànuighir chaoimh. Tha bàs dlùth, agus an déigh bàis tha breitheanas, àm anns am faicear nithe gu mór a’s eagalaiche na na thachair do bhaile *Aleppo*. Am bheil thusa deas? a’ bheil thu uidheamaichte? ’S eagalach an nì tuiteam ann an làmh-an an Dé bheò!

MORT NAN EIGEACH.

Anns a’ bhliadhna 1490, bha Eilean Eig air àiteachadh le feadhain do Chlann-Dòmhnuaill—fine cho leòmhanail, làidir, ainmeil ’s a thilg saighead, no ’tharruing claidheamh. Bha iomad baiteal agus cruaidh-chaonnag eadar iad so agus Siol-Ledid—cursaidhean garg, ainsgiannach, nach lùbadh an cinn do dhuine ach an rìgh o’n d’thàinig iad, agus nach sealladh an sàiltean do nàmhaid am feadh bu bheò iad. Cha robh iad so, gun teagamh, cho lìonmhor ris na Dòmhnallaich; ach, o’n a b’ann le feall-fholach agus fo sgàil na h-oidhche bu ghnàth leo, anns na linn borb, cian sin, ionnsuidh a thoirt air an nàimhdean, bha Siol-Ledid comasach air it-mu-seach a splonadh á ròcais na h-aimhreit. Bha, os-bàrr, dluth-dhàimh eadar Clann-Torcuill (meur dheth na Leddaich a fhreumhaich bho Thorcull, dara mac Rìgh Lochuinn) agus Clann-Choinnich, a thaobh pòsaidhean agus eadar-phòsaidhean; agus bha ’n aonadh so a’ cumail srian ri ainneirt nan Dòmhnallach.

Mar a dh'ainmich mi, anns a' bhliadhna 1490 (no uaireiginn teann air an àm sin), chaidh ceathrar Leòdach, a mhuinntir Dhunbheagain, air tìr le bàt' ann an Eilean Eig;—bha e leòir-shoillear nach ann mar naimhdean—ceathrar—direach sgioba. Agus ged a bha armachd orra, 'dé b'urrainn iad a dheanamh 'nan aonar? Cha rachadh Gàidheal air bith, anns na làithibh sin, o'n bhaile gun armachd. Cha do dhùisg astair nan Leòdach iomaguin air bith am measg an coimhearsnach; agus, da riribh, 's fhada mun e dòrtadh-fola bh'air an aire. Bha fear deth na sgioba, Iain Buidhe MacLeòid (òg-fhear cho smiorail, dhreachmhor, 'sa sheas riabh faiche) ann an trom-ghaol air Iseabal Nic-Dhòmhnuill (maighdeann eir-eachdail chòir); agus b'e fàth a thuruis do dh'Eig air an àm mu'm bheil mi a' sgrìobhadh, an dara cuid a pòsadh le toil a pàrandan, air neo a goid air falbh anns a' bhàta. Bha dearbh-fhios aige gu'n gabhadh so deanamh gu furasda, do bhrìgh gu'm b'ann fo combairl' a leannain a thàinig e; agus far am bi dà chridhe ag aomadh fo chumbachd dìomhair a' ghràidh a dh'ionnsuidh a chéile, is doirbh na bacaidhnean air nach faigh iad thairis.

Fhuair na Leòdaich gabhail riutha gu math. Dhì-chuimhnich-eadh gach borb-bhuille bha eadar an dà fhine anns an fhialachd a nochdadh dhoibh; agus dh'fhuirich iad, ag ithe 's a 'g-òl là no dhà comhla ris na h-Eigich.

Bha sùil aig neart do ghillean Eilean Eig as déigh Iseabal. Bharailich iad an t-aobhar a thug na Leòdaich do'n eilean, agus chuir iad romhpa fein nach rachadh an gnothuch leo. Bha fios aca, gidheadh, nach éisdeadh Iseabal riutha—gu'n robh a cridhe 's a h-inntinn aig Iain MacLeòid—agus gu'm b'ann le foirneart agus làmh-làidir a dh'fheumadh iad a cumail gun phòsadh. Ach a rithist, bha e feumail gu'n cuireadh iad an comhairle ri'n ceann-feadhna, agus gu'n tugadh esan cead dhoibh na Leòdaich a ghràineachadh dhachaidh; oir nam bitheadh iad ciontach ann an nì air bith a dh'fhaodadh diùmadh Dhunbheagain a chosnadh dhoibh, bu mhath leo nach bitheadh iad fein r'a chòireachadh san iomlan.

Leis na dubh-bhreugan, thug iad air an ceann-feadhna 'chreidsinn gu'n robh na Leòdaich toilteannach air an sgiùrsadh as an àit. Agus fhuair iad cead sin a dheanamh, ach dh'àithneadh dhoibh gun am marbhadh; “oir,” ars' an Dòmhnallach, “a dheanamh na fìrinu, cha'n eil toil agam drannd a chluinntinn an dràs mu'n bhrataich-shith; agus o'n fhuair mi siosair ùr” (cha robh réasaran aca 'san àm sin), “theid agam air an fheusaig a bhearradh, gun chuideachadh bho chlàidheamh MhicLeòid!”

Ge b'e air bith fàile a fhuair athair Iseabal, chomhairlich e do na Leòdaich teicheadh. Thug e làn-chead d'a nighin falbh leo; agus gheall e, ged 'am bitheadh esan air a' bhanais, gu'n òladh e gu suilbhear orra 'na thigh féin. 'Nuair a shuidh an oidhe gu math air a caithir dhoilleir chior-dhuibh, thrìall na suinn gu samh-ach, balbh-thosdach, le Iseabal, gu beul puirt. Cha robh fuaim ach tathunnaich chiannail, iarguineach, nan con, agus gàir nan tonn mar a bha iad a' bristeadh air garbh-chreagan na tràighe, a' ruigh-

eachd na cluaise. Bha solus na gealaich gu leth-shoilleir a'luidhe air broilleach a' chuain; agus b'am e, da riribh, a ghoid mnatha. Ràinig na Leòdaich am bàta, gun smuain air bith ciod e 'bha gu tachairt orra 'n sin. Bha fichead fear dhetl na Dòmhnallaich a' feall-fholach orra anns na creagaibh. Leum iad a mach mar choin-fhola. Rinn iad greim air Iseabal, agus spion iad i a gairdeanan tairis, càirdeil a leannain. 'Sann an diombhain a shil i na deòir—'sann an diombhain a bhuail i a basan—'sann an diombhain a spion i a falt. Tharruing Iain a chlaidheamh; ach chaidh e féin agus na bhia leis a cheangal eadar làmhnan a's chasan. Thug na Dòmhnallaich an sin na ràimh, an t-aodach, agus an stiùir, as a' bhàta. Thilg iad na Leòdaich innte, chuir iad a mach gu fairg' i, agus ghuidh iad oidhche mhath leo—mar so a' toirt cead dhoibh bàsachadh leis an acras, a bhi air am bàthadh, no air an sguabadh air falbh leis a' ghaoith! Faodaidh ainneir bhlàth-chridheach air bith, a shocruidh a cridhe air òganach smiorail, subhailcench, tapaidh, càileigin do bharail a bhi aice mu'n staid anns an robh Iseabal an oidhche sin; ach co i a' mhaighdeann Ghàelach an diugh a b'urrainn a snuaintean a chur an céill ann an òran, mar a rinn ise? Tha aon rann de'n òran so iomchuidh, a chum firinn mo naidheachd a chur á teagamh:—

"Ged a cheangail iad sa' bhàt' thu,
Tha mo dhùil-sa thu 'bhi sàbhailt;
Fhir a' chùil-bhuidhe 's lùghoir gairdean,
B'e m'q dhiùbhail, a rùin, do chàramh!"

Fad oidheh' agus latha bha na Leòdaich air an tonn-luasgadh air druim liath-ghorm na fairge, ann am bàta faoin, fosgailte. Bha iad air usiribh air an giùlain teann air tìr; ach a rithist, agus ann am prioba' na sùl, mar gu'm biodh a' ghaoth a' daor-mhagadh orra, bha iad air an sguabadh a mach fada! fada á sealladh a' chala sin anns am bu mhiann leo dol air tìr! Cha robh biadh aca—cha robh deoch aca—cha robh ràimh, na stiùir, na seòl aca; bha iad air an ceangal gu cruaidh cinnteach eadar làmhnan a's chasan, agus a réir coltais air an òrduchadh gu bàs fhaotainn. Ach eadhon auns an t-seasamh oillteil, chrudalach sin, bha spiorad nan laoch oir-dhearg do-lùbte.

Mu chiaradh na gréine, dhearc iad, fada, fad' air falbh, bàta fo làn aodach a' ruith roimh an t-saoirbheas. Bha fios aca gu'n robh MacLeòid aig an àm ann an Lochlunn; agus, O! nam b'e 'thàrladb a bhi 'n sin, 'na thilleadh dhachaidh, cia sona 'bhitheadh iad! Leis an eòlas-cuain sin airson an robh, agus a' bheil, na seòladairean tuathach comharraichte, dh'aom an iùrach nì bu teinne 's nì bu teinne orra—a' slaod-leum gu h-uallach, inntinneach, thar na tonna càirgheal, agus, mar each stèidmhor, a' marcachd gu dlùth-astarach air a slighe—gus fa'dhedigh an d'aithnich iad gur i 'iùrach bhàn Dhunbheagain a bh'ann, agus MacLeòid féin air an stiùir! "Taing dhuit, a mhic Mhuire, a shàbhail mi bho uaigh fhliuch!" arsa fear dhiu. "Taing dhuit, a MhicLeòid, a sheòl a'm rathad i!" arsa fear eile. "A leo'air fhearabh!" ars' an treas fear. "Cha toir

mi taing do *mhac* na do niglin, ged' bu *Nic-Dòmhnuaill* i, gus am faigh mi air bòrd còmhla' ri m' cheann-cianidh." Leig iad sgreadd-rabhaidh asda. Mhothuich MacLeòid dhoibh. Chuir e'm bàta mu'n cuairt, agus an uine ghoirid bha iad ri taobh bìrlinn gheal Dhunbheagain.

Bha aig an àm sin cùram athaireil aig gach ceann-feadhna dheth 'fhine féin—b'iad a chlann—a mhic dhileas, ùmhail, dbleasdanach, air dearg-fhaich' an lasgair. Is ann annt' a bha 'neart, a cliù, agus a chomas, mar bhall deth na cho'-chomunn a' co-sheasamh; agus bha e 'faicionn mar fhiachaibh air féin tarcuais no droch-bheart air bith a rachadh a dheanamh air aon diu a phàigheadh dà-fhillte. Is ann le mòr-iomaguia a chuala MacLeòid an dì-meas a rinn na h-Eigich air lain Buidhe's air a chompanaich. Dh'eisid e'n aithris gu crìch. Thog e'n ailm a bha 'na làimh gu h-àirde (caoin-shuarach mu'n chunnart anns na chuir e'm bàta), agus mhionnaich e nach bu cheangal sgadain air gad dhoibh a chuid daoine-sa.

Latha no dhà as dèigh sin, thog MacLeòid agus a chuid gaisgeach orra do dh'Eilean Eig. Bha sèa eathraichean aige, agus dà-fhìhead duine, fo'n làn armaibh, anns gach eithear—a' deanamh suas barrachd air dà cheud mìl, no fear-catha, cho calma, neo-uisgidh, 'sa sheas riabh ri h-uchd catha. Chunnaic na Dòmhnul-laich a' chabhlaich bheag, bhréid-gheal a' tighin. Chunnaic iad bàta MhicLeòid féin air thoiseach, agus a bhratach a snàmh gu h-uallach, àrd, sa' ghaoith. Chual' iad nuallan a phìob-mhóir gu lùghor, siùblach, ponganach, air na toanan liath-ghorm; thuig iad an prònachach-cath; agus ghìlac uamhunn agus geilt-obrith iad. Fò bharail nach robh nì air inntinn MhicLeòid nì bu lugha na'n lom-ghèarradh às, thog iad orra; ach cha b'ann a chum greim a dheanamh air an armaibh, mar bu nòs. Tha 'n Eilean Eig uamh mhór, dhòrcha, dhomhain. Tha doras na h-uamha so cho fìor chumhann, is nach urrainn neach dol a stigh innate còmhla ach aon-fhear; agus tha, os-barr, eas, no cas-shruth uisg, a' tuirling calg-dhìreach fa chomhair an doruis, no'n tuill chnoil so—air alt gur gann a rachadh aig coigreach annas air an uamh, ged a dh'innseadh neach dha mu'n tuaiream an robh i. 'Sann san uamh so, mata, a shìr na Dòmhnul-laich an tèaruinteachd sin ris nach b'ion fìuthair a bhì aca bho sheasamh ris na bha air an tòir. Chaidh gach beag agus mòr—gach sean agus òg—fìrionn agus boirionn—seadh, gach anam a bha 'san eilean—a's dh'fhalaich 'siad iad féin bho dhian-oborrùich nan Leòdach anns an uamh. Thug na gilleas òga 'cheart aire gu'n robh Iseabal Dhòmhnul-laich maille riatha. Bha i so 'na h-eun ro-bhriagha sgiamhach gu bhì air a fàgail an lion an eanadair.

Ràinig MacLeòid Eig; ach ma ràinig, bha gach doras air a dhruideadh—bha gach tigh fuar, lom, aonarach—cha robh smùid ag éiridh 'o bhothan—bha sàmhchair a's dù-thosdachd a' rìghtheadh mu'n cuairt—bha'n spréidh ag ionaltradh gu faoin, fòsgailte, seacharanach, anns an fhochann—bha na coia féin 'nan tàmh, agus gu slòd-earbullach a' ruith as an rathad. "Cìod so?" arsa Dunbheagain, agus e 'deanamh sìamh-ghaire fuar. "Chaidh iad gu d'

shìreadh, Iain Bhuidhe—thug iad a' mhuir orra as do dhéigh; ach theagamh gu'n do phòs a' mhaighdeann—an gath-gréine 's éibhinn deàrrsadh sin—agus gu bheil bannais ac' air mór-thìr. 'Dé'n comas a th'air, a laochain! Seall air na maighdeannan ud," agus e 'comharraichadh a' chraicidh dhoibh; "bheir sinn dhachaidh iad, na cailcagan bòidheach, dò-bhladhach, druimionn, adhairceach. Gach duine dh'ebair, agus mise 'dh'òran:—

'Nuair chaidh sinn a dh'Eig a dh'iarraidh maighdinn
Chaoimhneil cheanalt,
'Sann a fhuair sinn crodh gun fhaidhneachd—
Spréidh mhath dhruimionn;
Gearranan, mur b'astar tuinn e;
Leinn gun sgillinn;
'S caoraich mhaol 'nan caol-chas fua,
'S saill na'm mionach."

Thòisich obair an dèidh-mhillidh aig tigh an uachdarain. Thrus iad leò gach dad air an b'fhiasch dhoibh greim a dheanamh; agus an sin chuir iad gach tigh, bothan, àth, sabhal, agus gach na eile bha 'san àite, r'a theine. Mharbh iad a' chuid bu mhodha deth 'n chrodh-sheasg. Bha iad coisbreannan dhiù, agus luehdaich iad an eathraichean leis an fheoil. Ach nam b'e so uile, cha bhiheadh mo sgeula cho ghairisinnach, uamhasach, eilleil—cha bhitheadh m' fhuil a' ruith fuar ann am chaislibh an àm dhomh brathinn air gnìomhara mo shìneasa—cha bhitheadh dorb-dhenlibh nan lùthcan o shean cho cras-fhuilteach, dhuaichnidh, 's gu'n leumadh an leughadair air ais le h-uamhas an àm beachdachadh air.

Bha MacLeòid 's a chaid daoine dà latha ann an Eilean Eig mun d'fhuair iad an càil a shàsachadh ann an lom-sgrìos an àite. Rè na h-àine sin, bha na h-Eigich (beul ri dà cheud pears', eadar bhàg a's mhór) air an cleith anna an uaimh; agus e nach do thàrladh dhoibh biadh a bhi aca, bha iad air fannachadh leis an acras, agus sàr-thogradh aca farsuingeachd an t-saoghail agus fàile eubhradh na gaoithe fhaotainn. Air fèasgair an dara latha, chuir iad duine 'mach a dh'fhaicinn an robh an rathad réidh—an d'fhalbh muinntir Dhunbheagain. Bha MacLeòid agus a bhuidheann chelgarra 'nan seasamh air an tràigh, a lós an t-àit fhàgail; ach, gu tabasteach, mhothuich iad do'n Dòmhnallach, agus as a dhéigh thug iad, a' caol-ruith le luathas do-chreidsinn. Chuir an truaghan bochd ioma càr dheth, mar a ni 'n sìnnach a chum na coin a mhealladh; ach, mo thruaighe! cha robh tairuinn-teachd ann dhà. Thill e le dian-crabhaig do'n uaimh, mar a thill colman Noth do'n àire; ach cha b'ann le sgeula 'n t-sonais—bha na nàimhdean ri 'shàil! Chuairtaich na treun-laoich choirbte dorus na h-uamha. Bha fraoch-feizg air gach gnùis, amhuil a sheallas dubh-neòil roimh bhùirich nan tàirneanach. Bhruidhinn MacLeòid le guth cruaidh oscarra; mar fhuaim tuinn a' bristeadh air garbh-chreig, ràinig na briathran cluasan nam prìosanach:—"A Dhòmhnullaich! guidheam ort, sàbhail iarmad dheth do dhilsean leis na slaoightirean a rinn

ainneart air mo chuid daoine-sa 'bhreabadh as a' gharaidh. Cuir a mach iad, a chum gu'm mothnich iad gu bheil làmhnan nan Leòdach fuasgailte. Cuir a mach iad; tha'n fheadail slàn, làidir, fallain, am bliadhna. Cha'n eil na fithich a' faotainn pris othaisg mharbh; ach bheir mis' aon dinneir dhoibh dheth chréubhagan do chuid cladh-airean cearc-chridheach-sa! Cuir a mach iad gun dàil, air neo lùb do ghlùn, iarr maitheanas airson do pheacaidhnean, agus gabh féin agus na tha leat an cead gu slorruidh do sholus na gréine!" Da riribh uamhasach ged a bhà na briathra so, cha do ghéill an Dòmhnallach—ni-àheadh, ach le briathra sgeigeil, sròn-aird, thug e dùlan do'n fhear eile. Chunnaic iad maraon nach b'urrainn anam dol a steach do'n uaimh, no tigbin a mach aisde, nach bitheadh air a spadadh gun teasraiginn. Bha Dunbheagain do-cheannsaichte, do-riaraichte, 'nuair a dh'éireadh 'fhearg. Thug e air a dhaoine 'n t-allt a bha 'tuiteam mu chaol-dorus an t-sluic a chur a leth-taobh. Thug e orra mòine, fraoch, maidean, seana bhàtaichean, agus gach seòrsa connaidh, a thrusadh. Chàirich e suas càrn mòr ann an dorus na h-uamha, agus, oh! uamhas nan uamhasan! chuir e r'a theine iad! Bha 'ghaoth a' séideadh aig an àm air aghaidh an doruis, agus a' cur na toit a stigh do'n t-slochd gu h-ìomlan.

Bha rànail, sgreadail, agus éigheach nan Dòmhnallach a nis da riribh cianail. Chluinnte na naoidheanan agus na pàisdean òga 'g iarraidh air am pàrandan an dorus fhosgladh mun bitheadh iadsan air an tachdadh—chluinnte na maighdeannan agus na leth-bhalaich a' caoineadh 's a' glaochaich airson am beatha—chluinnte na gilleaen agus na laoiach thogarrach gu domhain, domhain, a' bòideachadh dioghaltais—chluinnte na seana mhnathan agus daoine liath-cheannach ag ùrnuigh gu dùrachdach. Bha'n aon cho-ghàir mhualach—bas-bhualadh—sgreadail chianail, ulfhartaich fhiadhaich—ospagan deireannach—osnaidhean bàis, a' ruigheachd na cluaise. Ach bha obair an dìth-mhillidh thairis ann an uine ro ghèarr. Bha'n deathach cho làidir, dhòmhaile, gheur, 's gu'n do thacadh mòran dhiu ann am beagan mhionaidean. Chaidh iad 'nam breislich—thuit iad seachad—thàinig clò-chadal orra—bhruadair iad—dh'fhosgail iad an sùilean aon nair eile—agus, mo thruaighe! chaidil iad cadal a' bhàis! Mar so, chuir MacLeòid timchioll air dà cheud d'a chomh-chreutairean gu bàs ceart còmhla; agus dh'fhàg e Eilean Eig cho lom, fhàsachail, aonarach—gun taigh, gun tuar, gun anam beò—sa bha e mu'n do sheas bonn coise air.

A leughadair, an àm ath-shealladh a ghabhail air a' ghnòthuch sgreataidh, oillteil so, tog do shùilean a suas, agus, le cridhe gun ghò, thoir taing do Dhia nach 'eil borb-ionnsuidhean bàis r'an luaidh ann an Gàeldachd Albuinn an diugh.

B. MACLEÒID.

Obairreathain,
Ceud Mhìos an Fhogharaidh, 1841.

LACHUNN MÓR DHUBHAIRT.

Cha robh duine air Gàidhealteachd Albuinn a b'ainmeala, 'na linn, na Lachunn Mór, Triath Dhubhairt.

Cha robh Lachunn ach òg 'nuair a chaochail 'athair, Eachunn Òg, mac Eachuinn Mhóir. Bha bàigh chairdeil aig an Teaghlach Rìoghail do Chloinn-Illeathain, agus gu h-àraidh do theaghlach Dhubhairt. Agus, da rìribh, cha b'iongatach sin: cha robh ann an Albuinn uile fìne a dh'fhuiling uiread às an leith. 'Nuair a mharbhadh Rìgh Seumas an V.th air blàr *Flodden*, anns a' bhliadhna 1518, bha callaid do chuirp Chloinn-Illeathain mu thimcheall an àite 's na thuit e, a chaidh a mach le Eachunn Odhar, Triath Dhubhairt, a thuit sa' bhlàr iomraiteach sin, a bha co sgrìosail air maithibh agus air uaislean na h-Alba. Cha do dhì-chuimhnich an Teaghlach Rìoghail so; agus uime sin, 'nuair a chaochail Eachunn Òg, thug iad an t-oighre leò do Dhun-Èideann, far an d'àraich iad e mar mhac rìgh, agus far an d'fhuir e an t-ionnsuchadh 's am foghlum a b'àirde bha r'a fhaotainn 'san àm sin 'san rìoghachd: B'e 'n cileadair a bha air an àm sin thairis air òigbreachd Dhubhairt, Eachunn, mac Ailein-nan-Sop (air an d'thug sin cùntas san àireamh mu dheireadh), mac bràthar-sean ar Lachuinn Òig. Bha mórán do chuilbheartan an athar ann an Eachunn; agus dh'fhiach e an cinneadh a dhùsgadh gu Lachunn Òg a chur gu taobh, agus e fhéin a thogail gu uachdaranachd an teaghlach, mar cheann-feadhna 's mar thighearna Dhubhairt. Ach co luath 's a phill Lachunn Òg, agus a chunnacas e sig caisteal a shlunseara—fàth co eireachdail, dhreachmhor, 's a sheas air bonn bròige—ghabh a dhaoine ris; chrùinnich iad mu'n cuairt da; dh'fhàiltich iad e le furan mór; bhòidich iad a bhi dìleas da. Ghlacadh Eachunn, mac Ailein-nan-Sop; chuireadh birlinn agus sgioba leis do dh-Eilean Chola, far na chuireadh gu bàs e.

Bha nis ceann-cinnidh aig Clann-Illeathain nach robh a choimeas, airson neart, agus misnich, agus foghlaim, agus eireachdais, is dòcha, ann an Albuinn uile; agus cha b'fhada gus na choisinn e dha féin an t-ainm air a' bheil e air a ghairm ann an eachdraidh na h-Alba,—“Lachunn Mór nan ioma' buaidh.”

B'e Iarl Earraghàidheal, MacCailein Mór, bràthair-a-mhàthar; ach ged a b'è, agus ged a b'è an duine bu chumhachdaiche air an àm sin 'san dùthaich, gidheadh thug Lachunn Mór gu cùntas e airson an dòigh anns na chreach e féin agus na Caimbeulach cuid do dh'fhearann Chloinn-Illeathain, gu h-àraidh Eilean Luing, far na loisg iad gach tigh, agus na spùinn 's na mhìll iad gach duine 's gach teaghlach;—agus mór agus cumhachdach mar a bhà MacCailein, b'èigin da maithanas iarraidh air Lachunn Òg, mac a pheathar, agus làn dìol a phàigheadh airson gach mìllidh agus sgrìos a rinn e.

Anns a' bhliadhna 1577, chaidh Lachunn Mór a mach do Dhun-Èideann a choimhead an Rìgh. Bha 'chùirt an sin cruinn, agus fàitheadh, uaislean, agus morairean na dùthcha, uile san làthair. Chuireadh urram anabarach air Lachunn Mór. Cha robh sa' chùirt

uile a choimeas. Thachair do dh-Iarl Athull a bhi sa' chùirt, e féin agus a theaghlach. Bha naímhdeas coimheach eadar an teaghlach so agus teaghlach MhicChailein Mhóir. 'San àm sin, bha spéis ard aig Iarl Athull do Lachunn Dhubhairt, airson an tillidh a thug e á Mac-Chailein, agus mar a smachdaich se e. Chuir an Rìgh roimhe, nam b'urraim da, pòsadh a dheanamh suas eadar Lachunn Mór agus nighean Iarl Athull. Cha robh so doirbh r'a dheanamh. Bha a' chàraid òg toileach; bha 'n seann Iarla anabharrach toileach, agus gheall e tochar mór. Thainig oidhche a' chòrdaidh, 's bha gach nà air a shocruchadh. B'éiginn do Lachunn dol dachaidh mun pòsadh e; agus dh'fhàg e 'chùirt, a' gealltainn gu'm biodh e air ais á Muile co luath 's a b'urraim da. Ach thachair dha gabhail rathad caisteil Iarla Ghlinne-Càrn, far na chuir e seachad latha no dhà. Bha nighean sig an Iarla so thug bàrr air baintighearnan na rìoghachd ann an àilleachd. Ghrad dhì-chuimhnich Lachunn Mór nighean Iarl Athull, ris an robh e fo ghealladh pòsaidh. Ceart shuarrach mu gach gealladh, thairg e a làmh do'n àilleagan chiatach so; agus bha iad air am pòsadh! Chuir se corraich mhór air an Rìgh, agus air Iarl Athull; agus cha b'iongatach è. Chaill Lachunn càirdeas an Rìgh, agus bha Iarl Athull 'na nàmhaid da fhad 's bu bhed e.

Bha Aonghas Ìleach (se sin, "Dòmhnallach Mór nan Eileanan"), MacDhòmhnuill, pòsda ri piuthar Lachunn. Bhuineadh Ìle agus Cinntire, agus mórán do dh'fhearann eile, do'n duine chumhachdach so. Bha an dithis dhaoine so, Aonghas Ìleach agus Lachunn Mór Dhubhairt, air ioma dòigh cosmhuil r'a cheile—dàns, misneachail, naibhreach, àrdanach; agus is daor a dhìol an dà chinneadh air a shon so. Cha robh ach fuil, agus losgadh, 'us fòirneart, 'us creach, fhad 's a bha iad beò; agus chaill iad, le'n caisteil, a' chuid bu mho do'n oighreachd mhór a thainig a nuas d'an ionnsuidh o'n sinnsearibh. Lìonadh e leabhar, 's cha bu leabhar beag, mion-chlùntas a thoirt air gach còmhstri bha eadar Cloinn-Dòmhnùill Ìle agus teaghlach Dhubhairt ri linn Lachunn Mhóir. Innsidh sin an dòigh anns na thòisich an cogadh sgrìosail eadar an dà chinneadh threun so—còmhstri bha anabharrach cailteach dhoibh taobh air thaobh.

Ann a' bhliadhna 1585, bha Dòmhnall Gorm Shléite, le mórán do Chloinn-Dòmhnùill, a' dol do dh-Ìle às an Eilean Sgitheanach, a dh'amharc a charaid Aonghas Dòmhnallach, tighearn Ìle, bha 'chòmhluaidh 'na chaisteal ann an Dùn-Naomhaig. Thainig sid choimheach, a thug air Dòmhnall Gorm agus na bha maille ris fàgadh a ghabhail air ceann-mu-thuath Eilein Diùra, a bhuineadh do MhacÌlleathain Dhubhairt. Air a' cheart là sin, bha dithis uaislean do Chloinn-Ìlleathain, a chaidh do chala eile ann an Diùra, dlùth do'n àite 'n robh Dòmhnall Gorm agus a luings—dithis dhaoine 'chuir a mach air an ceann-cinnidh, agus aig nach robh a chridhe tighin 'na làthair. 'Se b'ainm do'n dithis dhaoine so, Ùidean MacGhilleasbuig Chléirich agus MacDòmhnùill Theirich. Chuir iad se romhpa anbharrach còmhstri a thogail eadar Dòmhnall Gorm agus Lachunn Mór. Air feadh na h-oidhche, dh'éirich an dithis dhaoine so, agus chreach agus thug

iad leò spréidh Chloian-Illeathain a bha air feurach dlùth do'n àite 'san robh Dòmhuill Gorm agus a dhaoine. Thug iad leò iad, thog iad an sìuil, agus dh'fhàg iad Diùra.

Thachair dìreach mar a shaoil an dithis dhreoch dhaoine so. Cha luaithe 'dh'icundrain Clann-Illeathain an cuid spréidhe, na thug iad Dubhairt orra, a dheanamh an gearain ri Lachunn Mór. Chruinnich easa a chuid daoine; bha gach birlinn fo uidheam; agus ràinig e Diùra, far an robh Dòmhuill Gorm fhathast, agus a chàirdean. Gun fhacall a labhairt, no aobhar air bith thoirt seachad, glurad bhuail Lachunn Mór agus a cheatharnaich air Clann-Dòmhnuaill, aig àite ris an canar an Cnoc-Breac, far na chuireadh an ruaig orra, le mór àr. Mharbhadh trì-fichead do Chloinn-Dòmhnuaill; agus bha Dòmhuill Gorm féin, gun teagamh air bith, 'san àireamh so, mar bhi gu'n de thachair dha bhi 'na chadal 'na bhirlinn, agus gun fhios aige ciod a bha 'dol air aghart.

Phill e do Shléite, a' bòideachadh dioghaltas a bhi aige air Lachunn Mór, a thàinig air mar so, agus gun fhios c'arson. Chuir e fios do gach teaghlach do Chloinn-Dòmhnuaill air feadh Gàidhealtachd Albuinn iad a bhi deas gu seasamh leis, agus aicheamhail a thoirt a mach airson na fala a dhòirteadh air Innis a' Chnuic-Bhrìc. Chruinnicheadh sluaigh Ìle, Chiontìre, Shléite, Ardnamurchan, Shuaineart, Mhùideart, agus Uist, a' chinne deas 'as tuath; agus, do réir coais, bha Lachunn Mór an impis a bhi air a sgrìos. Ach sgrìobh an Rìgh litir a dh'ionnsuidh MhicLeòid Dhunbheagain, agus MacLeòid na h-Earradh, iad a sheasamh le Lachunn Mór; agus chuir e teachdairteachd a dh'ionnsuidh Chloinn-Dòmhnuaill gu'n seasadh e Clann-Illeathain, a dheòin na dh'aindeion, an aghaidh gach feachd a b'urraian doibh a thoirt 'nan aghaidh.

Chaidh Aonghas Dhun-Naomhaig le litir an Rìgh do Dhubhairt, a dh'fheuchainn am b'urraian da a' chùis a shocruchadh le 'bhràthair-céile, Lachunn Mór. Dh'fhàiltich Lachunn Mór e gu cridheil, agus rinn e cuirm mhòr air a shon; ach 'nuair thainig iad gu gach cùis a shocruchadh, thuit Lachunn Mór nach riaraicheadh ni bu lugha e na dara-leth Eilein Ìle fhaotainn mar oighreachd dha féin agus d'a shliochd gu bràth. Cha robh math do dh-Aonghas Dhun-Naomhaig facall a ràdh. Sparradh e féin agus a dha mhac òg, a bha maille ris, sans an Toll-Dubh, prìosan dorcha isal ann an Caisteal Dubhairt, agus na h-uil' aon do na daoine bha maille ris!

Cha robh comas air, thug Aonghas dha na dh'iarr e—cha robh math a dhiùlkadh. Chuir e a làmh ris na còraichean; agus fhusair e mach as a' phrìosan, air chàmhanta gum fàgadh e a dhithis mac, agus cuid a dh'mislean eile do Chloinn-Dòmhnuaill a bha maille ris ann an Dubhairt, mar urrasan gum biodh an réit air a seasamh, agus gu'n tugadh Aonghas do Lachunn Mór seilbh an dara-leith Ìle mar a gheall e.

Chaidh Lachunn Mór 'na dhéigh so a ghabhail seilbh anns an oighreachd 'an Ìle, do reir a' chòrdaidh a rinneadh. Cha d'thug e leis armaid air bith, ach buidheann thaghta do ghaigich chàirdeil d'a chinneadh féin; agus thug e leis Seumas Òg, mac Aonghais, aighre

lle, a dh'fhàgadh ann an Dubhairt le 'athair, mar bharantas airson coimhlionadh na réit a rinn iad.

Ràinig Lachunn Mór caisteal a bhuineadh dha ann an Eilean Loch Guirm, anns an Ruinn Ilich; agus an so dh'fhuirich e fad latha no dhà. Thainig litir air muin litir d'a ionnsuidh o 'bhrathair-céile, a' toirt cuireadh dha tighin do Chaisteal Mhaolantraigh g'a choimhead, agus Seumas Òg a thoirt maille ris, a thaobh gu'n robh fadal mór air a mhàthair fhaicinn. Chaidh MacIlleathain, le ceithir-fichead agus sèa pearsa maille ris, do Mhaolantraigh, a choimhead Aonghas Ilich. Thachair so mu mheadhon an t-samhraidh, anns a' bhliadhna 1586. Rinn MacDhòmhnuill cuirm mhòr, agus thaisbean e gach gnè chàirdéis do Mhaolleanach; ach mhothuich baintighearn Aonghas, pinthar Lachuinn Mhóir, gu'n robh nithe 'dol air aghaidh nach robh a' còrdadh rithe, agus dhùisg amharas 'na h-luntinn gu'n robh foill ri dheanamh air a bràthair. Thug i sanas da. "Tha'n oidhche stoirm-eil," ars' ise, "'s bu chòir do gach buachaille sùil a bhi aige air a thrend." Thuig Lachunn Mór mar a bha 'chùis. Cha chaidleadh e sa' chaisteal, mar bu mhiann le Aonghas; ach thug e sabhal feòir air, far an robh a chàirdean agus a ghillean; agus thug e'n aire gu'n robh Seumas Òg, an t-oighre, leis. Air a' mheadhon-oidhche, chuartaich Clann-Dòmhnùill an sabhal anns an robh Lachunn Mór agus a chàirdean 'nan cadal, agus Aonghas Illeach air an ceann! "Leig a stigh mi," ars' Aonghas. "Dh'fhàg thu mi gun deoch-an-dorus a ghabhail leam; agus imridh tu òl orm a rithist mu'n caidil thu." "Cha'n òl," arsa Lachunn Mór. "Bha ar sàth dibhe againn le chèile. Ach ma tha tart ort air déigh fail Chloinn-Illeathain, cha'n ann gun strìgh 's gun fhios c'arson a thaomas tu aon dileag dhi an nochd—'s éiginn gu'n coisinn thu gu daor i." Ghrad dh'éirich Clann-Illeathain—tharruing iad an claidhean agaitheach. Thog Lachunn Mór Seumas Òg air a ghuallainn chli; dh'fhosgail e 'n dorus; agus, le 'chlaideamh buadhmhòr, bha e ann am prioba na sùl an sàs an Clann-Dòmhnùill. Ghlaodh an leanabh gu h-eagalach, aon uair ag asluchadh air brathair-a-mhàthar, agus a rithist air 'athair a theasraiginn. Chunnaic Aonghas Illeach, mur cuireadh e stad air an iorghuill, gu'n cailleadh e a mhac. Mu dheireadh, dh'iarr e maicheadas air Lachunn Mór. Gheall e, air 'fhacall 's air 'onoir, nach deanadh e tuille foille no lochd air, ach e a strìocadh. Cha robh comas air; mhothuich Lachunn Mór gu'n robh fichead 'na aghaidh airson a h-aon a bha air a thaobh, agus strìoc e. Cheangail Clann-Dòmhnùill na Leathanaich fear ri fear, agus chuir iad 'am prìosan iad! Bha dithis ann nach strìocadh—Leathanach a mhuinntir na Morbheinne, agus MacDhòmhnuill Theirich, a b'aobhar do'n bhlàr a chuireadh ann an Innis a' Chnuic-Bhrìc ann an Diùra. Chaidh iadsan a stigh do thigh a bha dlùth, agus chuir iad Clann-Dòmhnùill gu dùlan! An déigh iomadh oidheirp air an glacadh, chuireadh an tigh ri theine, agus loisgeadh an dà churaidh ghasda so.

Air an là-màireach, thugadh a mach na prìosanaich, air an ceangal gu cruaidh fear ri fear, agus chrochadh dithis diubb an làthair Lachuinn Mhóir. "An ann mar so," arsa Lachuinn, "a tha thu 'dol a chumail

t'fhacail?" "Facall ann no às," ars' esau, "tha thu nis a'm eisi-meil; agus cha dealaich mi ruit aig am bi mo làn aicheamhail agam." Mar so, chrochadh dithis agus dithis na h-uile latha, gus nach robh a h-aon air an tèarnadh, do cheithir-fichead agus sèa, ach Lachunn Mór agus brathair-athar, Iain Dubh na Morbheinne, duine co treun fhogh-ainteach 's a bha d'a chinneadh.

Air an latha anns an robh Lachunn Mór agus Iain Dubh na Morbheinne r'an crochadh, dìreach mar a bha Aonghas Ìleach a' dol air muin eich gu sealladh a bhi aige air a' chùis, ruith an t-each air falbh leis. Fhuair e droch leagadh, agus bhris e a chas. Thèaruinn so air an àm beatha Lachuinn agus Iain Duibh na Morbheinne. Chuir-eadh air an ais do'n phrìosan iad. Chuala 'n Rìgh mar thachair. Chuir e teachdaire do dh-Ìle—chaidh MacCaillein Mór, ann an ainm an Rìgh, a dh'fhaotainn saorsa do Lachunn Mór, mac a pheathar. Dh'aontaich Aonghas a chead a thoirt do Lachunn Mór, air chùmh-manta nach iarradh e gu bràth earrann air bith do dh-Ìle tuille—nach tigeadh e féin no a dhaoine tuilleadh a chur dragh air Cloinn-Dòmhnuaill; agus, mar bharantas gu'n robh an cùmhnant so daingeann, bha an Rìgh agus MacCaillein Mór ri ochdnar òganach urramaichte 'chur 'na chomas, mar urrais gu'n robh an réite seasamhach. Chòrdadh nime so; agus b'iad na h-urraie a thug iad dhà—Eachunn, mac Lachuinn Mhóir; Alastair, bràthair MhicLeòid an Dùn; dà mhac do Mhac-Ionmbhuinn an t-Sratha; dithis mhac do MhacNèill, Bharra; Ailean, mac do Mhac-'ic-Eòghain, Airde-gaibhre; agus Dòmhnall, mac MhicIlleathain, Charn-bruth. 'Nuair a ràinig iad so Dùn-Naomhaig, fhuair Lachunn Mór chomas a chas; ach chuireadh Iain Dubh na Morbheinne gu bàs!

Bha mac aig Iain Dubh 'na chaisteal ann an Ardtoirinis sa' Mhorbheinne, Ailean Òg, sèa-bliadhna-déug a dh'aois; agus 'nuair a chual' e gu'n do chuir Clann-Dòmhnuaill 'athair gu bàs, chruinnich e buidheann do Chloinn-Illeathain, agus thug e Ardnamurchunn air, gu aicheamhail a ghabhail air Cloinn-Dòmhnuaill. Mhurt, agus loisg, agus chreach e Ardnamurchunn, gus an robh MacIain làn-thoileach réit a dbeanamh—stròic mhór do'n dùthaich a thoirt dà mar oighr-eachd, agus a nighean, Ùna, thoirt dà ann am pòsadh.

San àm cheudna, chruinnich Lachunn Mór a dhaoine. Thainig MacLeòid Dhunbheagain agus MacDhombhuaill-Duibh g'a chuideachadh le'n cuid armailt—na céudan birlinn làn dhaoine—agus ruigear Eilean Ìle; agus ma ruig, b'e sin ruigheachd na dunach do'n eilean thruagh! Chuir iad an ruaig air Aonghas Ìle agus a dhaoine. O dbeas gu tuath, mhill iad an t-eilean àillidh. Chuir iad sèa ceud pearsa gu bàs—seadh, a h-uile duine comasach air airm a ghiùlan. B'i sin bliadhna na bas-bhualaidh agus a' bhròin do mhnathan Ìle! Theich Aonghas do Chaisteal Dhun-Naomhaig. Chuairtaich Clann-Illeathain, Clann-Leòid, agus na Camronaich, an t-àite; ach thainig a' bhalntighearn a mach, agus rinneadh còrdadh ùr. Fhuair Lachunn Mór còir air dara-leth Ìle. Rinneadh réit, agus phill Lachunn Mór air ais do Mhuile.

Tha so a' toirt seòrsa do bheachd dhuinn air an staid thruagh anns an robh Gàidhealtachd na h-Alba 'san àm sò. Cha robh ach losgadh, agus marbhadh, agus creach, agus fòirneart do gach seorsa 'del air aghaidh anns gach cearna—gun lagh, gun cheartas, gun iochd, gun truscantas—an cinneadh uile fo smachd a' chinn-fheadhna, agus comas aige an gairm a mach gu murt agus losgadh mar a thogradh e, agus an cur gu bàs gun deuchainn gun fhianuis, ach dìreach mar thogradh e féin!

Chì sinn ciamar thainig a' chomhstri bha eadar an dà chinneadh sinneil so gu crìch 'san ath àireamh, anns an teid sinn air ar n-aghaidh gu bruadar Fhìr-Bhorra, blàr Loch Ghruinard, agus bàs Lachuinn Mhóir.

AN DUILLEAG SHEARGTA.

Sgaraichte bho'n stoc, a's reubta
O'n a gheig ri'n robh thu crocht',
A dhuilleag chrìonta, sheargta, bhrònach,
C'ait am bi do chòmhnuidh 'nochd?

FREAGAIRT.

Thùrling dealanach nan speuran,
Reub e leis na gongan àrd;
Sgealb e'n darag as a chéile—
Sgaoil e 'céutachd air a' bhlàr.

Shéid an doininn as an fhàsach,
Bhrùchd i làidir bhàrr nan cnoc;
Thaosg i 'm fad air uchd an t-sléibhe,
'N duille, 'gheug, an fhreumh, 's an stoc.

'S cianail sgrìth, gun sìth gun sòlas,
M' ioman bhrònach-sa, gun fhois;
Tha gach osag 'ga mo thredrach,
Mar is dedin leath', thall 's a bhòs.

Tha mo thurus dians' a' slor-ruith
'Steach do thìr na òr-chuimhn' bhuan;
Tuitidh 'n duille, 's seargaidh as
An ròs a's bòidheach 's a's dreachmhor snuadh.

Oighean ait is àillidh snuadh,
Na deanaibh uail a' geal 'us dearg;
B' àluinn mis' measg dhuilleach uaine—
'Nochd, mo thruaighe! 'measg nam marbh.

'Chlann an anbharr 's na mòrchuis,
'Cuim an dean sibh bòsd dheth 'r cuid;
'Si 'n osag 's àirde thogas suas mi,
'Bheir a nuas mi anns an dus.

'Fhearnaibh òg, làn treòir is slàinte,
Dòchas ard 'us càileachd bhras;
'S tric bha latha grianach meallt', 's tha
'M foghar air a' gheamhradh faisg.

'Sheanairean nan ciabha sneachd-ghéal,
Beachdaichidh an so le'r sùil :
Tha 'ur foghars' dol 'na dheann-ruith ;
Faicibh geamhradh air a chùl.

M.

Taobh Loch-Nis, 1841.

L A O I D H Ì.

— Air tròcairibh an Tighearna gu bràth seinnidh mi : o llan gu llan, foilleichidh
mi t'fhirinn le m' bheul."—Salm lxxxix.

'Se do thròcair, Iehobhah, tha dhomh 'na bun sgéil—
'Na h-aoibhneas do m' chridhe, 's na h-uail ann am bheul ;
Do shaor-ghràs a mhàin o thoiseach gu crìch,
Air m'aigne thug buaidh, 's chuir mo chridh' fo chis.

Gun do thròcairean milis, cha'n fhaodainn bhi beò,
Oir peacadh mi-rianail rinn m' fhàgail gun treòir ;
Ach trid do shaor-mhaithis gu'n chum thu mi sunn,
'S an ti sin a dhealbh mi gu'n toir e dhomh saakla.

Tha dorus' do thròcair-sa fosguilt gach là
Do'n bhoichd 'us do'n fhéumach a bhuaileas gach trà ;
Agus peacaich thruagh fhalamh á Iosa ni bun,
Cha do chuir e uaith falamh, 's am feasda cha chuir.

'Si do thròcair an Ios' ni mo shaoradh o thruaigh ;
Air a ghildir bidh mi 'séinn, a's air 'iognadh ni luaidh ;
'Se Iosa m' fhear-tagraidh, chaidh 'chéusadh a'm àit ;
'Sè 'n t-àighe, 'sè 'n fhìrinn, nach dìbir gu bràth.

A. S.

An t-Eilein Iileach,
Cead Mhìos an Fhogharaidh, 1841.

NA BUANAICHEAN.

A Chuairear Urramaich,

Tha fhios a'm nach 'eil aon d'an aithne cor nan Gàidheal nì's fhearr
na sibhse, no aon a's deònaiche gu'n cuideachadh, agus deagh chomh-
airle thoirt orra. O'n tha sibh a' cuartachadh nan gleann, chì sibh na
tha 'tachairt ; agus tha cothrom agaibh air sanas a thoirt seachad 'nuair
a bhios fàth earail, no rabhadh, a thoirt d'ar luchd-dùthcha. Ach ged
a tha sibh fiosrach agus foghlumte, ceadachidh sibh dhomh a ràdh nach
'eil sibh uile fhoirfe 's na feartan sin. Cha'n urra' dhuibh a bhi anns
gach àite, no na h-uile ni a léirsinn. Uime sin, ge nach urrainn sinne
nithe 'chur sios co fhileanta, shnasamhor, no dealbhach, faodaidh sinn
nithe thoirt fa' near a bhios chum féum dhoibhsan a ghabhas comhairle ;
agus tha fios againn, a thaobh meud ur gaoil air na Gàidheil, agus air
fìrinn, gu'n toir sibh àite sa' Chuairear do nithibh a shaoileas sibh
anns am bi féam.

Tha e teann air dà mhìos o'n bha mi a' dol mu dheas, ann an
soitheach a bha làn d'g buanaichean. Fhuair iad an t-aiseag fìor

shaor, airson an astair. Bha na b-uile aon ag innseadh dhoibh gu'n robh iad a' dol air an aghart tuilleadh 'us luath. Bha mi uaithe sin mu-dheas, agus a' tilleadh air an t-seachduin so cbaidh, bha na buannaichean a' tilleadh dhachaidh 'nam buidhnean. Bha'n soitheach 'san robh iad co làn 's gu'n robh i 'n impis dol fodha. Bha iad 'nan suidhe 's 'nan seasamh innte, anns gach àite, iosal agus àrd. Mar a bha 'n t-sid math, cha robh cunnart bàthaidh; ach bha beagan toileachaidh acasan a bha 'pàigheadh daor, o nach b'urrainn iad tighin a nìos, no coiseachd air clar na luinge. An àite bhi cliùthachadh nan Gàidheal, mar is minic a chualas, 'sann a bha Goill agus Sasunnaich fìor dhiombach; agus bha aobhar aca. Ge nach bu toigh leinn an còmhraidh a chluinntinn, cha b'urrainn duinn a ràdh nach robh iad ceart.

Ach biodh gach duine 'gearan a bhochduinn féin; 's ann a bha na buanaichean a' gearan gu robh iad fada gun fhalbh, 's gu robh beag tuarasdail aca. 'Nis, tha sin duilich dhoibhsan a b'èiginn dol fada gu coenadh, 's nach toir air ais ach fìor bheagan. Ach tha cuid diubh a dh'fhaodadh tàmh 'uan àite féin. Nan gabhadh iad gu coenadh suidhichte, tha fios againn gu'm faigheadh iad tuarasdail chuimseach. Ach an gabh iad sin muinntearras? an ceangail iad iad féin gu ceann aimsir? 'S mór a's fearr leo mìos no dhà thoirt air falbh, 's a bhi 'nan tàmh fad a' gheamhraidh—seadh, agus cuid do'n earrach. Their iad, an àm falbh, gu'n toir iad tuilleadh as an taobh-deas na gheibheadh iad aig baile gu Féill-Màrtuinn. Feuchadh iad a nis ciod a th'aca 'n déigh tilleadh.

Ach, a Chuaireir, 'sann a tha 'rùn orm gu faiceadh iad 'nur duilleagan a' bharrail a bha aig daoine eile orra, a dh'fheuch an smuainticheadh iad ciamar bu chòir dhoibh a bhi 'gabhail an rathaid, agus gum biodh fios aig daoine eile ciamar a tha iad a' caitheamh a chuid eile do'n bhliadhna aig an tigh.

Cha chuala mi nì nàr sam bith 'ga chur as an leith, 's cha mhò a chunnaic mi miag air neach, a mach o aon no dhà; ach bha mòran do mhi-dhreach ùmpa, na boirionnaich gu sònruichte. Nach fhaodadh iad a bhi glan? Tha uisge gu leòir an Cluaithe; ach ged a thà, 's gann, tha dùil agam, gu'n do nigh iad iad féin o'n a dh'fhàg iad an tigh.

Chuir mi mìos mo cheann sa' mhaduinn, agus sinn a chòir tìr, gu fàile cùbhraidh fhaotainn; ach 'sann a theabas mo thacadh le toit ploba 's tombaca. Thuit mi ri dithis a bha 'cath-shéideadh a mach an anail bhreothach thoiteach, nach robh e ceadsichte bhi 'gabhail ploba san àite sin. Dh'imich iad ceum no dha o'n dorus. "A nis," arsa 'h-aon diubh, "faodaidh sinn a gabhail an so."

Bha do thòchd, do theas, agus do dhroch àile san t-soitheach, 's gum b'fhèarr a bhi 'g astar air rathad glan na bhi innte. Gidheadh, 'nuair a thainas a steach do'n amar uisge, an saoil sibh an coiseachd iad an cala, am feadh a bha ise dol tre na glasan, air àilghios an luchd-frithealaidh!

Ach ciamar tha 'mhuintir sin a dh'fhaodadh coenadh fhaotainn aig a' bhaile ré na cuid eile do'n bliadhna? Nì bheil slon aca r'a dhean-

amh aig an tigh—'se sin is math leò. Ciod a thug iad dachaidh?—fìor bheagan airgid. Chì sibh na gruagaichean gach latha féille 'tighin do'n aifrionn le nithe rìomhach, 's na fheasgaich ann an éideadh nan Gall. Có ach iadsan! 'Am beagan ùine, bidh iad a' bleid, air a' bhochduinn; agus ma bhios dùil ri min fhaotainn á Glaschu, cha nàr leò tighin a dh'iarraidh cuid a ghleidheadh dhoibhsan!

Ciamar tha iad a' caitheamh an ùine fad na dùdlachd?—Thà, a' dol o thigh gu tigh, gun char a dheanamh, gun ghnìomh 's am bi feum. An toir iad làmh air leabhar?—'S leòir leò sin a dheanamh san sgoil. Ciod, ma tà, ris a' bheil iad?—Cainnt dhlomhain agus tuaisleas. Inne-sidh mi dhuibh an fhirinn, a Chuisirteir, 's na ceilibh i. Ged fhuair iad na sgrìobhaidhnean naomh, cha'n eil iad r'a fhaicinn. Tha iad a' call a' bheagan sgoil a fhuair iad; agus cha'n ioghuadh, 'nuair tha leig air an ceangal co mòr 's nach dean iad an car a's lugha mur faigh iad dìoladh na's mò na dh'iarradh iadsan tha 'm freasdal cos-naidh 's na bailte móra, far nach faigh iad ni sam bith gun cheannach. Agus ciod tha 'leanailt an lorg gach ni dheth sin?—Tha iad a' toirt ioma gne thinneis dhachaidh, a tha iad a' faighinn 's na bailte móra, agus far a' bheil iad a' tagball; tha cuid dhiubh féin a' creanachadh air, agus feadhain eile 'ga ghabhail dhìt. 'S diomhain do léigh féin a sparradh orra bhi glan; an creid iad gur h-ann o òtrach agus o bhréine tha teasach ag éiridh? 'Sann 'an tighean ìosal, bochd, salach; a tha easlaintean; agus bithidh móran 'gan gabhail ain o chéile.

Tha na Gàidheil cruadalach tapaidh, ach an toir iad ach sgobadh? An lean iad bunailteach air obair? 'S math leò bhi 'gam moladh, ged tha barrachd feum aca air an fhirinn lunnseadh dhoibh. Foadaidh i bhi searbh leò; ach mo bhios i chum an leas, bithibh co math 's a leigeadh a mach dhoibh.

D.

Moo-Deiridh an Fhogharaidh, 1840.

LITIR BHO FHEAR DHRUIM-AN-TORRAIN,
A NEW ZEALAND, a chum an Olla Leòdaich, Ministear Sgìreachd
Chalum-Chille, ann an Glaschu.

WELLINGTON, PORT-NICOLSON,
15th February, 1841.

'Uasail Ionmhuinn,

A réir mo gheallaidh, tha mi 'nis a' dol a' sgrìobhadh chugaibh. Ràinig sinn an dùthaich so gu sàbhailte air an 27th de'n mhios-dheirionnach. Thàinig, tha e fìor, loingeas ni b'aithgheiorra na thainig sinne; ach riamh cha d'thainig long-imrich thar cuan bu thugaidiche agus bu sheasgaire. Cha do ghabh an long tonn a stigh bho na dh'fhàg i Cluaidh, 's cha robh uiread agus facall de amhreit no de thuasaid air bòrd. Fhuair trìuir chloinne bàs, agus rugadh seisear. Chum mi leabhar, a thoirt mion-chùntas air

gach ni a thachair bhe na thog sinn acair. Tha aon de na balach-ain dìreach ag obair air 'ath-agriobhadh, gu a leth-bhreac a chur chugaibh. 'Nuair ruigeas e, chì sibh nach ruig neach air bith a leas eagal a bhi air an cuan a mharcaidh.

Thainig a' chuid a's mò de dhaoine do'n dùthaich so tuilleadh a's tràth. Tha'm fearann doirbh r'a thomhas, agus an luchd-tomhais cho tearc, 's gu bheil cuid ann a tha nis ré bliadhna a' feicheadh, agus nach d'fhuair am fearann fathast. Chuir so, agus an seasamh a mach a rinn a' Phàrlamaid an aghaidh a' chomhunn, grabadh car tamuill air gach gnè de leasachadh; ach a nis tha togail aitreabh, leasachadh agus réiteach-fearainn, agus pàirceadh, a' dol air an aghaidh gu foirmeil. Tha'm fearann a thugadh dhuinne mar thuaiream ceithir-fichead mìle as so, àite ris an can iad *Wanganui* (*Awangamua* ?), far am bheil baile-mór ùr r'a shuidheachadh. 'Sè fearann a's tloraile na so, ach cha'n eil uisge aig soithichean chuige a thairngeas os-ceann trì-fichead tunna 'sa deich. 'Si'n acarsaid a' chuid a's fèarr de'n àite so. Tha i dìreach coltach ri Tobair-Mhuire, na'n biodh Eilean-a'-Chalbh innte. Tha i mu dheich-mìle-fichead mu'n cuairt, agus bho sheachd gu dà-aitheamh-dheug air doimhnead. Tha anns a' bhaile so (*Port-Nicolson*) cheann 2,800 bho'n Roinn-Eorpa, agus 500 de nàistinne na dùcha; agus air mo shon féin dheth, bhithinn làn thoilichte far am bheil mi—cho toilichte 's gu'n do ghabh mi aonta trì bliadhna de thigh le leth-acair fhearainn, gus am faigh mi m'fhearann féin, suas an Auin, ann an gnè de òrdugh. Bha'n tigh, 'nuair a ghabh xi e, seach na chunnaic sibh riamh, macsamhailt nan taighean-cleite 'chunnaic sibh anns a' Ghaeltachd—dà-fhichead troidh air fad, agus ockd-troidhe-deug air fad, gun bhalla-tarsuinn gus chaibhe; ach, le cuideachadh nan saor Gàelach a thainig leinn, tha nis ùrlar-clàraidh agus gach goireas ann.

Fhuair mi àite ann an seirbhis a' Chomhunn cho luath 'sa ràinig mi, a chuidich mo theaghlach a chumail gu measail. Tha mi'n ceart uair ag amharc air rathad-mór a tha an Comunn a' deanamh bho'n bhaile gu taobh eile na h-acarsaid, chum obair a thoirt do na thig a nall, gus am faigh iad nì's fhearr. Tha iad a' faotainn punnd-Sasunnach 'san t-seachduin, agus am biadh; agus a leigeadh fhaicinn duibh a' miagh a th'air na Gàeil, cha'n eil thar dusan diubh an diugh ris an obair so; agus cha bhiodh iad so féin ris, mur bhi nach 'eil annt' ach balachain agus seann daoine. Gu fort-anach, fhuair sinn còrr a's mìle de'n rathad a chrìochnachadh anns an fhasan Ghàelach mun d'fhàg na làmh an a' bhfearr sinn; agus, gu dearbh, cha bheag an t-ioghladh a chuir e, cha'n ann air na nàistinean amhàin, ach mar an ceudba air muinntir a thainig do'n dùthaich roimhinn. 'Se so an ceud leasachadh coitcheann a thòisich ann an *New Zealand*, agus, ge neànach r'a innse, le Gàeil na h-Alba! Tha iadsan a dh'fhàg sinn a' deanamh a nis bho 6a. gu 7s. san latha;—saoir agus sàbhadairean, 10s. san latha. Tha searbhantan a' faotainn bho £14 gu £25 sa' bhliadhna, le biadh, 'us aodach, 'us leaba. Tha'n t-iomlan de na Gàeil ann an so mar'm

thimchioll-sa. Thog iad tighean beaga air làraich a gheibh iad an nasgaidh, le fearann mar is urrain iad a réiteach, fad dà bhliadhna. Na dheigh sin, theid mál a chur air le luchd-meas.

Tha searmoin againn bho Mhaighstir Macphàrlain gach dara Sàbaid. Air Di-dòmhnaich so 'tighin, tha e ri searmoin Ghàelic a thoirt dhuinn. Ann an aon fhacall, tha ar suidheachadh cho seasgair agus cho sona 's a b'urrainn ar càirdean a's fèarr iarraidh no 'ghuidhe.

Tha mi 'feòraich dhiubh an dràst 's a rithist am bu mbath leò tilleadh do'n Ghàeltachd, agus 's éigin domh aideachadh nach 'eil a h-aon leis nach bu mhiannach dùthaich an gràidh fhaicinn a ris ach daoine Ardnamorchuan. Thuirte seann fhlighheadair bho Chille-chòmhain rium, a bha ré iomadh bliadhna 'faotainn a' bhàis leis an acras, gu'n robh e 'm barail gu'n do dh'ith e de fheòil 'na theaghlach, o'n thainig e gu *New Zealand*, barrachd 's na dh'itheadh ann an Ardnamorchuan gu léir 'san ùine cheudna! Bha fear, Iain Cameron bho Achroinich, a làthair 'san àm—duine measail, do'n d'thug 'or bràthair teisteanas gasda, agus aig am bheil teaghlach laidir. Ars' esan, "Tha déigh mhór againn air Ministear na Morbhainn, agus an Siorram, *Gregorson*, fhaiciun; airson na dùcha, tha mi suarrach uimpe." Thòisich e 'n sin, agus thilg e suas tighin-a-stigh a theaghlach; agus, 'nuair chunnaic e gu'n d'ràinig e còrr a's £300 sa' bhliadhna, ars' esan, "Tha mi cho mhath dheth ri cuid de thighearnan na Gàeltachd."

Theagamh gu'n abair sibh 'nur n-inntinn féin gu' bheil mi 'cur suas na dùcha;—cha'n eil mi ach ag innse na *fìrinn*. 'San àm cheudna, bheirinn rabhadh do m' luchd-dùcha gun iad a tighinn an so gun phàilteas airgid, mur urrainn iad obair le'n làmban. Arson na slantinnean dheth, cha'n eil air uachdar an t-saoghail na's fèarr. Tha gaothan àrd againn, ach gun anblharra fuachd no teas. Tha sinn a nis seà seachduinean ag obair air an rathad mhór ùr so, gun aon latha bristeach. Cha robh againn fathast thar dà phaidhir phlaideachan san o'che, agus tha iad ag innse dhuinn nach bi e dad ni's fuair re a' gbeamhraidh. Cha'n fhaca mi fathast teine 'san dùthaich, ach anns a' chidsin. Tha'm bàgh air chrith le iasg de'n t-seòrsa a's miaghaire; agus airson eiserean, coilleagan, faochagan, agus an leithide sin, cha'n eil tombas orra. Tha'n tuarsadal cho math, 's gu bheil sinn a' fàgail an iasgaich do na nàistinean; agus tha iadsan a' nis suas ri luach-a-peighinn cho math, 's nach h-ann an nasgaidh a cheannaichear bli' uatha. Tha sinn a' pàigheadh air, faodaidh mi a' ràdh, a' phris tha sibh a' pàigheadh an Albainn. Tha'n fheòil bho 10d. gu 1s. am punnd; muilt-fheòil, bho 8d. gu 10d.; im, bho 2s. gu 3s.; càise, an t-aon ni; tea, 4s.; siùcar, bho 4d. gu 6d. am punnd; uibhean, 6s. an dusan, ach cha'n fhada gus an tuit iad so a'm pris; enalaith, bho 10s. gu 14s. a' phaidhir. Cheannasich mi dà mhart, air na phàigh mi £20 an t-aon; làir agus loth air £80. Cheannaich mi iad so, agus odhaig, bho chaipin na luinge; agus 'se so, le dà uircein, càithir chearcan, agus coileach, a ghibht e do m' mhnaoi, mo stoc an ceart uair.

Gheibh sibh beachd air ar n-eagal roimh na nàistinean, 'nuair dh'innseas mi dhuibh, na trì gunnathan agus na dagachan a cheannaich mi ann an Glaschu, gu'n do reic mi iad, air càor 's nach 'eil a nis gunna no daga againn. 'S éiginu aideachadh gur h-ann a bhuireadh iad nàire air iomadh d'ar luchd-dùcha, buidheachas do na daoine diadhaidh a thug dhoibh an comas. Tha mu thuaiream leth-cheud dhiubh dlù dhuinne, aig am bheil ùrnuigh agus sailm 'nan teaghlaichean gach maduinn agus feasgar.

'S éigin domh nis crìoch a chur air an litir chabhagaich so, le m' mhìle beannachd chugaibh féin, agus gu 'r baintighearna 's ur teaghlach gràdhach—guidhe leis am bheil mo bhean a' co-chòrdadh le 'h-uile chridhe.

DÒNNULL DÒNNULLACH.

Fairbheanadh.—Ma chluinneas sibh long a bhi 'seòladh bhò Chluaidh, fiach an cuir sibh chugainn àireamh no dhà de “Chuairear nan Gleann.”

D. M'D.

Air eadar-theangachadh le

MACTALLA.

PÒSADH A' CHEAIRD,

'Nuair a bha 'n Eaglais Easbuigeach air a cur sìos ann an Albuinn, agus nach robh comas pòsaidh no baistidh aig na ministerean a bhuineadh dhi, gun chunnart a bhi air an tilgeil ann am prìosan, agus ùladh tràmh a leagail orra, bha duine fiachail, tuisgeach, deas-chainnteach do'n t-seòrsa so a' gabhail an rathaid sa' Ghàidhealtachd, agus choinnich e buidhionn cheard air an rathad-mhór. Dh'aithnich iad gu math có à. Chuir iad stad air. Dh'innis iad da gu'n robh càraid òg sa' chuideachd aig an robh toil pòsaidh, 's gu'n robh iad air tòir ministear. Cha robh math dha diùltadh—chuartaich iad e, agus thuirte iad ris nach faigheadh e céum air aghart gus an ceangladh e an t-snaim.

“C'àit a' bheil a' chàraid òg?” ars' e san. “Seasadh iad suas.” Le so, thainig balach òg, robach, luideagach—gun bhoineid, gun ad, gun chaiseart—seòrsa do luideig stròicte, bha uaireigin na chota-goirid, air a dhruim—agus lùireach bhroineagach do sheana bhriogais, nach d'ràinig a ghlùn. Ach, 'na dhéigh sin uile, bha e 'na bhalach aoidheil, iasgaidh, luaineach; agus bean-na-bainnse cho coltach ris féin, air gach dòigh, 's a dh'fhaodadh bith—cailleag òg mu thuaiream ochd-bliadhna-deug a dh'aois—a falt fada, co dubh ri it an fhìrein, a sìos air a h-amhaich 's air a h-uchd 'na dhuala tràmh—a sùil mar dhearcag an tuim—a h-aodann air a losgadh leis a' ghrèin, agus le breaca-sionain—seòrsa do chlia'-beag oirre, agus cota-bàn nach robh 'toirt móran fasgaidh dhi o'n fhuachd no bho'n ghaillinn—gun bhròg gun osan, ach dà chois foidhe, agus aobrain cho cuimir sgiobalta 's a lùb feòirnein. Phòs am ministear iad an

làthair fhianais an—am pàrantan, am bràthairean, 's am peath-raichean san làthair.

'Nuair a bha 'm pòsadh seachad, thàinig an seana cheard mór, rìgh na cuideachd, air aghaidh, agus thug e, ann an ainm nan ceard 's nam bana-cheard, mìle taing do'n mhinisteir. "Ach," arsa' esan, "tha trì nithe fhathast r'a dheanamh, agus cha'n fhaodar leibh an diùltadh. Air tùs, thugaibh dhuinn, fo ar làimh, teisteannas gu'n do phòs sibh a' chàraid òg, air eagal gu'n abair iad 'na dhéigh' so nach robh iad idir air an ceangal r'a chéile le pears'-eaglais." Cha robh e comasach do'n mhinisteir so a thoirt doibh air an dòigh chumanta, agus 'ainm a chur ris; ach thug e mach pàipeir agus peann, agus thug e dhoibh an teisteannas a leanas:—

"Tha mise 'n so a'm shuidh' air cloich,
A' pòsadh Esan ri Ise, 's Ise ri Esan.
Cha'n eil leud mo bhoise do dh'aodach air Ise,
'S cha'n eil falach a th—ne air Esan;
Ach fòghnaidh Esan do Ise, 's Ise do Esan."

Chuir e 'ainm ris an telsteannas so, agus bha 'n ceard-mór toilichte. "Cìod tuille tha 'dhl' ort?" arsa 'm ministeir; "nach leig thu leam triall a nis?" "Cha leig," arsa 'n seana cheard; "cha bhiodh sin seallbhach, gun òl air a' chàraid òg." Cha ghabhadh an ceard diùltadh, agus b'èiginn do'n mhinisteir sgàile dhrama ghabhail, agus greim do'n bhonnach-bhainnse; agus theagamh nach robh so 'na chruadal mór, air monadh Gàidhealach. "A nis," arsa 'n ceard, "mo mhìle, mìle taing! Séid suas do bholg, Eachuinn Ruaidh," 's e 'smèideadh air giullan beag a bha dlùth dha, agus pìob fo 'achlais. Sheas a' chuideachd gu taobh. "Cìod so a nis?" arsa 'm ministeir. "Cha'n eil ach aon nì eile, 'dhuine ghaolaich—gu'n imir sibh 'Gille-Calum dà pheighinn' a dhannsa le ban-rìgh nan ceard." "Ne mise?" arsa 'm ministeir. "Da rìribh, sibh féin dìreach a dh'imrens sin a dheanamh," arsa 'n ceard. "Fosglaidh mi féin an dannsa le bean-na-bainnse—bean òg mo dheagh mhic; agus so aguibh màthair fir-na-bainnse, mo bhan-rìgh féin; agus chuinnic mi latha nach amhaircendh pears'-eaglais féin sìos oirre." Rinn am ministeir na b'urrainn da chum dol as o'n dannsadh; ach cha robh math dha labhairt. Thòisich a' phìob. Dh'éirich an ceard-mór agus bean-na-bainnse; agus thàinig an t-seana bhana-cheard, agus thog i am ministeir, le 'chasaig dhuibh 's le 'ghruaig. Cha do chum iad fad' e a' dannsadh; ach coma có dhiù, chuir an t-seana bhana-cheard mu'n cuairt 's mu'n cuairt e, gus an robh tuainealach 'na cheann, agus 'anail 'na uchd.

Fhuair e as mu dheireadh; ach, fhad 's bu bheò e, cha robh àm air an d'fhàinig na ceird an rathad, nach do thaghail ind, agus nach d'fhàg iad leth-dusan do na spàinean a bh'fhearr a b'urrainn iad a dheanamh, aig a' mhinisteir chòir. 'S iomadh latha a dh'innis e féin an sgéul, a' call a lùis le gàiricich.

MU DHÒIGHEAN AN FHREASDAIL.

A Shiar,

A chionn an urraim shònruichte th'agam fa chomhair dòighean iengautach an Fhreasdail, ann an rathad breitheanais am measg a' chinne-daonna, innsidh mi seann sgeul lùdhach a dh'aithriseadh le *Addison*—gu'n do cheadaicheadh do Mhaois aon uair, ann an co'luadar ri Dia, ceisdean fheadraich a thaobh riaghlaidh an t-saoghail; agus gu'n do dh'aithneadh dha, aig an àm cheudna, amharc sìos fodha air a' chòmhnard, far am fac e saighdear a' teachd a bhàn bhàrr eich a dh'òl á tobar a bhà 'sruthadh a nuas o'n lheinne. 'Na dh'éigh thainig balachan beag, agus fhuair e sporan òir a chaill an saighdear. Thog e 'n fhaodail, agus dh'imich e gun aon neach g'a fhaicinn, aona chuid a' falbh no 'tighin. Thainig a ris seann duine a dh'ionnsuidh an tobar; agus an dèigh dha 'iotadh a chasg, shuidh e 'leigeil a sgìos. 'Nuair a dh'ionndraich an saighdear a sporan, phill e air a thòir; agus fhuair e 'n seann duine 'na shuidhe aig taobh an tobar. Air ball leag e amharas, agus dh'iarr e air an sporan a fhuair e a ghrad thoirt air lom; ach air do'n t-seann duine dol as àicheadh nach fhac' ean a dhubh no dbath, marbh se e air bheag seamaoin. Dh'fhàs Maois air uile bhall-chrith le eagal agus iongnadh; agus bu mhiann leis reusanachadh, 'nuair mar so a chronaich an guth naomh e:—"Na gabh iongantais, a Mhaois, agus na bi fo bhuaireas; ni mò a dh'fheadraicheas tu do dh'àrd-bhreitheamh na talmhuinn c'arson a cheadaicheadh an gnìomh oillteil a rinneadh, agus air an robh thu fianuiseach. B'e 'n leanabh-gille, gun teagamh, bu chion-fà an seann duine chall a bbeatha; ach thoir fa'near gu'n do mhort an seann duine ceudna athair an leinibh roimhe."—Bha freumh na cùis folaichte air Maois, ach lom, nochda do'n t-sùil air nach aom codal no suain. Ann an riaghladh an t-saoghail, amhuil 's mar ann am frithealadh nan gràs, tha Dia mar so air uairibh a' dealachadh o'n dòigh ghnàthaichte, a dh'fhoillseachadh glòir a cheartais, ann a bhi 'cur an gnìomh breitheanasan folluiseach air luchd deanamh an uile, air seòl a bbrosnaicheas aire agus iongnadh. 'S dearc dlòmhsa innseadh an cumbachd leis an d'thainig ceud leughadh na beul-aithris roimh-sgrìobhte dhachaidh dh'ionnsuidh m'iantinn; dha'n e gu'm bheil mi 'toirt géill mar làn fhirinn do'n uirsgeul e féin, ach a chionn gu'n do dhearbh e orm, mar tha làmh neo-fhaicinnach an Tighearna ag oibreachadh ann an gnothuichean dlomhair an t-saoghail, air mhodh nach urrainn sinne idir a bhreithneachadh no 'thuigsinn. Ma riaraicheas e ur leughadairean-sa mar a riaraich e mise, tha mi dcònach a thairgseadh, ann an dòchas gu faigh e àite sa' Chuairtear.

Ag guidhe soirbheachaidh math leibh, 's mi, le mór irioslachd, ur seirbhiseach fìor ùmhail,

J. K.

Gleann-Nibheis, 1841.

AM BAIGEIR DEAS-CHAINNTEACH.

Mar a bha mi aon uair (arsa *Mr Ritchie*) air mo thurus roimh bhàile mòr àraidh, thug mi egrìob, mar is gnàth leò-san a bhios air adìr iongnaidh, a dh'fheuch ciod a chithinn. Mhothuich mi do dh'aon duine bochd, coltas fìor dhiol-deirce, 'na abuidhe 's a dhruim ri balla, a' feitheamh sìneadh na làimhe. Bha 'eudan eugnaidh glas-neulach, agus cha robh do dh'endach slàn uime na dh'fholaicheadh a nàire. Cha d'thubhairt e smid, agus ghabh mise seachad; ach air dhomh dol beagan air m'aghaidh, thaisich mo chridhe, agus phill mi air m'ais, oir b'iongnadh leam nach do labhair e. "Ma tha thu aimbeartach," arsa mise, leth-chrosda, "c'arson nach 'eil thu 'baigireachd?" "Nach 'eil mi ris a sin?" fhreagair e. "Cha d'iarr thu dad orma, matà." "Nach d'iarr! 'N ann ri fala-dhà no fochaid orm a tha sibh? Seall an sin," 's e truiséalachadh nan ragan a bha làthair do chòta bha uair-eiginn fasanta; "nach fhaic thu mo chraicinn ag eubbach troimh na tuill a th'air mo thriùbhsair? agus mo chnaimhean ag eubbach roimh m' chraicinn? Seall air mo ghruaidh sheachda, agus aogas na gorta 'am ghuidis! Nach ann a' baigireachd da rìribh tha mi le mìle teanga?"

Ead. le

IAIN DILEAS.

Gleann-Nìbhela, 1841.

COMHAIRLEAN AITHGEARR.

IS 'AIRIDH EISDEACHD AGUS AN LEANTUINN.

'Se an nì a's fèarr do dhuine san t-saoghal so, dearbh chinntes a bhi aige air saoghal a's fèarr.

'S iad na trì nithe a's mò tha a dhìth air mac an duine sa' bheatha so, a thaobh na colunn, lòn, aodach, agus tàmh.

Nam b' àill leat tlachd a ghabhail ann ad lòn, agus blas taitneach a bhi air do ghnàth, gabh mo chomhairle agus saothairich air a shon.

Nam b' àill leat tlachd a bhi agad ann ad aodach, pàigh e mun cuir thu ort e.

Nam b' àill leat cadal agus tàmh agus suain shocrach fhaotainn, shoir deagh choguis ghlan leat do d' leabaidh.

Dean na nithe so uile, agus bidh tu gu math dheth san t-saoghal so, agus a thaobh an t-saoghail ta ri teachd—Ma 's miann leat a bhi sona ann gu sìorruidh, lean ESAN a thubhairt, 'S mise an t-slighe. Earb 'na iobairt—lean 'eisimpleir—gluais 'na chéumannabh; agus mar so bha thu sona tèarainte air son aimsir agus air son sìorruidh-eachd.

LEABHRAICHEAN ÙRA GÀILIG.

CEANN-ÌUIL AN FHIR-ÌMRICH DO DH'AMERICA MU THUATH; or, *The Emigrant's Guide to North America. By Robert Macdougall, Esq. Glasgow: J. & P. Campbell, 24, Glassford Street. 1841.*

DHOIBHSAN a tha 'g ràdh gu bheil cànan nam beann a' fàilneachadh agus a' dol aog, tha anns an leabhar so cnaimh ùr aca gu

chagnadh. A' dol aog! Ciamar a their neach 'na inntinn shuidhichte gu bheil a' chàinain sin a' dol aog, nach robh bho cheann bheagan bhliadhnachan 'ga labhairt ach ann an Gàeltachd na h-Alba, ann an Èirinn, agus anns an Eilean Mhanainneach; ach a tha 'n diugh 'ga labhairt leis na clochrain an America, agus 'ga searmonachadh an *New Zealand* agus an *Australia Felix*?

“ Mhair i fòs, 's cha teid a glòir air chall,
A dh'aindeoin gò 'us mìrun mòr nan Gall.”

Chaidh an leabhar a tha air ar bòrd a nis, agus a leugh sinn gu cùramach, a chur a mach le duin'-uasal Gàelach, a bha e féin iomadh bliadhna ann an America, airson fiosrachadh a thoirt do na Gàeil mu'n dùthaich sin; agus theirimid, a dh'aon fhocal, nach 'eil Gàel aig a' bheil smaoin air a' chuan mhór a threabhadh, luath no mall, nach bu chòir dha aon diubh 'bhi aige 'na phòca. Tha staid gach cearn de'n t-Saoghal Ùr—a' ghoireasan agus a' mhi-ghoireasan—air an cur fa chomhair an leughadair gu mion, pongail, tuigseach, le fear a chunnaic agus a dh'fhairich iad uile; agus sin ann an cainnt lìobha, bhrìoghar, thoirteil. Tha'n “Ceann-Iùil” so, cha'n ann mar chomharra-rathaid, a nochdas dhuit an t-slighe chum a' bhaile so 's a' bhaile ud eile, gun diog a ràdh mu'n tim-chioll; no mar chlach-mhìle, a dh'innseas dhuit cho fada 'sa tha thu bho ceann t'uighe, gun uiread agus seòladh-corraig a dheanamh air an rathad a's giorra agus a's fèarr. 'Sann a tha 'm fear-iùil so a' dol leat e féin gach ceum de'n rathad; agus cha'n e sin, ach, air dhuit ruigheachd, tha e 'nochdadh dhuit cìod is còir dhuit a dheanamh chum 's gu'n soirbhich thu anns an dùthaich ùr. Ma's e mar leagas tu 'chraobh—mar a ni thu 'n siùcar—mar thogas tu taighean—mu chrodh 'us caoraich—eich 'us mucan—tha e an so air a chur sìos gu mìonaideach.

'Se Canada Uachdarach, a réir a' choltais, a mholadh an “Ceann-Iùil” do luchd-teaghlaich, ach na Staidean do dhaoine òg fuasgailte, fuasgailteach; ach chomhairlicheid do na Gàidheil a cheannach, 's leigidh sinn leis féin labhairt.

'Se 's mòr tha cur do eagla oirnn, na tha 'n “Ceann-Iùil” ag ràdh mu fhuachd na dùcha. Ma chuirear gach nì 's na meighean, theagamh nach 'eil bealach ann cho taitneach ri *New Zealand* agus *Australia*. Labhraidh sinn tuille mu'n leabhar thapaidh so an aithghearr. Cha'n eil teagamh againn nach bi miagh air am measg nan Gàel.

ADHAMH AGUS EUBHA; NO, CRAOBH-SHEANACHAIS NA GÀILIG.

An dara cur-a-mach.

THA 'N dara mìle de'n leabhar ainmeil so air a chlo-bhruthadh hairson Gàeil America. Tha barail againn nach mòr de Ghàeil na h-Alba aig nach 'eil *copy* dheth cheana. Bheir sinn a'geòd as, a theagamh, air an ath mhìos, mar tha “Cuairtear nan Coilltean” an America 'deanamh. Tha e nis r'a reic air tastan—fiach leth-bhodaich!

NAIGHEACHDAN COITCHIONN.

Tha 'Phàrlamaid a ritlist air cruinneachadh, agus chaidh òraid na Ban-rìgh a labhairt; agus mum bi an àireamh so as a' chlà, cha'n eil teagamh nach bi luchd-riaghlaidh ùr air gnothuichean na rìoghachd. B'i ar barail o chionn fhada, 's cha do cheil sinn i, gum b'èiginn do'n chùis tighin gu so.

Ann an ath àireamh bheir sin oidheirp air cùnntas a thoirt air na thachras, agus gach gnothuch a dh'èireas o'n mhùghadh mhór so a mhinneachadh mar a's fèarr is urrainn sinn.

CHINA.

'S duilich leinn a ràdh nach 'eil an iorghuill eadar Breatunn agus an dùthaich sin fhathast air a socruchadh, agus is mór ar n-eagal gu'n teid tuille fala 'dhòrtadh mun gabh so deanamh. Is cogadh fìor mhi-fhortanach o; ach 's ann bu chòir dhoibh, fada roimhe so, a bhi air cur crìch air. Tha air an àm so luach chòig muillion punnd-Sasunnach do bhathar a bhuinneas do Bhreatunn anns an rìoghachd sin; agus tha mòran cunnairt, mur faighear a mach dòigh shìochail air a' chùis a réiteachadh, gu'n caillear a' chuid a's mò dheth sin.

AMERICA.

Tha na gnothuichean eadar Breatunn agus Staidean America fada bho bhi taitneach. Tha deuchainn MhicLeòid ri tachairt ann am baile *Utica*, air an 19 lù do'n mhìos so. 'Si ar barail gu'n teid a chur saor; ach mur teid, cha'n urrainnear cogadh a sheachnadh.

Ach ged a bhitheadh an gnothuch so mu MhacLeòid air a shocruchadh, tha gnothuichean eile r'an cur ceart, a dh'fhaodas mòran iorghuill a chumail suas. Cha'n eil na crìochan eadar Canada agus cuid do na Staidean air an comharrachadh a mach co mion 's bu chòir dhoibh. Bi'dh feum aig *Sir Robert Peel* agus a chàirdean air gach gliocas agus seòltachd a th'aca mun socrnich iad na gnothuichean sin gun chogadh; ach tha mòran earbsa againn ann an gliocas agus teòmachd an duine ainmeil so.

AM FOGHARADH.

Bi'dh am fogharadh, gun teagamh, anmoch. Tha anabharr uisg' air tuiteam—tuiltean móra. Tha'm buntàta air fàilneachadh ann an iomadh àite, agus tha droch choltas air a' chruineachd an Éirinn; ach ma bhios an aimsir fàbharrach, tha deagh bhàrr air an talamh am bitheantas, agus faodaidh gach gnothuch a bhi ni's fèarr na tha iad a' sealltainn air an àm so; ach tha prìsean teachd-an-tìr ag éiridh gu mór.

COSNADH AGUS MALAIRT.

Cha robh na gnothuichean so riabh na bu mhiosa ann an Glaschu—mòran mharsantan a' bristeadh—na mìltean a' dol mu'n cuairt, nach urrainn opair fhaotainn—mòran do na figheadairean, agus an teaghlaichean, an impis dol bàs leis an acras. A dh'aon fhacal,

tha gnothuichean n' bhaile mhóir so ann an staid fìor dhona; ach chì sinn cìod a' mhisneach a bheir a' Phàrlamaid ùr dhuinn.

MARGADH NAN UAN AIG FORTINGALL.

Bha'n fhaidhir so air an 20^h là do'n mhios so chaidh. Bha mòran uan ann; agus b'i barail nan dròbhairean gu'n robh na prìcean nì b'fhàrr na bha iad an uraidh. Bha seotachan am bitheantas eadar 4s. agus 5s. 6d.; topaichean, eadar 6s. 6d. agus 7s. 9d.

MUIR OF ORD.

Bha'n fhaidhir so air an 25 agus 26 làithean do'n mhios cheudna. Air an dara là, bha mòran spréidhe ann; ach cha robh na ceannaichean Sasunnach idir cho lìonmhor 's bu mhaith leis na dròbhairean Gàidhealach, agus bha prìcean beagan na b'isle na bha iad air a' mhargadh mu dheireadh san àite sin. Bu mbisid' iad, oideachd, gu'n robh faidhrichean san Eilean Sgitheanach air a' cheart àm sin.

TRATHAN NA GEALAICHE.

Mios-MEADHOIN AN FHOGHARAIDH, 1841.

Solus làn air a' 1 là.

Ceithreamh na h-earra-dhuibh air an 8^{mh} là.

Solus ùr air an 15^h là.

A' cheud cheithreamh air an 22 là.

Solus làn air an 30 là.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

24, GLASSFORD STREET.

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; Aberdeen: George King; Dingwall: A. Keith; Dornoch: Wm. Munro; Thurso: Mrs Russell; Inverness: J. Bain, & Co.; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Paisley: A. Gardner; Greenock: A. M'Iver; Grantown: A. Cumming; Abernethy: D. Gordon; Dunkeld: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balachulish: J. M'Innis; Lochgilphead: N. Gillies; Fortwilliam: Lachlan Cameron, writer; Laggan: J. M'Pherson; Port Ellen, Islay: D. Hunter; Portmahaven: Norman M'Lean; Kilchoman: Angus M'Leod; Strontain: D. Cameron; Tiroran, Mull: John M'Donald; Cawdor, Nairn: J. Robertson; Ballendalloch: James Grant; Pitlochry: D. Robertson, Fortingall: D. Campbell; Weem: J. Menzies; Alness: D. M'Diarmid; Doune: D. M'Diarmid; Laggan: J. M'Pherson; Barra: A. M'Donald, Esq; Ormsary: G. Ross; Tayinloan: A. Sutherland; Glencarradale: J. M'Dougall; South Uist: A. Chisholm; Tullymet: C. Morris; Callander: P. M'Kinlay; Balquhider: J. Carlton; Dunvegan: D. M'Donald; Carboist: A. Cameron; Glendaruel: D. M'Lean; Fort-Augustus: J. Forbes; Stratherrick: J. Frazer; Kilmorack: J. Ross; Easdale: D. M'Intyre; Nova Scotia: Rev. R. Williamson, Pictou; General Agent for North America, John M'Neil, Esq. Charlottetown, Prince Edward's Island.

Edward Knell, Printer to the University, Dunlop Street.

AN LA A CHI 'S NACH FHAIC.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

MÌOS-DEIRIDH AN FHOGHARAIDH.

AN 20th AIREAMH.] OCTOBER 1, 1841. [PRIS 6 SCILLEAN.

CONTENTS :—Elijah, page 210.—The Profligate's Dream, 212.—Sir Lachlan M'Lean of Duart, 219.—Flora M'Donald and Prince Charles, 224.—Sea-Sickness (Cure for), 228.—The Highland Drover and the Robber, 229.—The Fool and his Watch, 230.—Hymn on Prayer, 231.—The First Lord Breadalbane, 231.—John O'Groat's House, 232.—Diamonds (their value, &c.), 233.—News, 234.—Violation of Rob Roy's Grave, 234.—Loss of the Ship India, 235.—Ossianic Meeting, 237.—Railway Accident, 238.

ELIAH, AN DUINE LE DIA.

EARRANN II.

Dh'fhàg sinn an duine math so am measg gharbh-chrìochan Beinn Horeib, a' cur seachad na h-oidhche ann an uaimh dhorchais, far na leig se e féin 'na smineadh, ag iarraidh dìon o dhrùchd agus o shìleadh nan spéur; agus theagamh gum b'ì so an oidhche bu mhuladaiche chuir e riabh seachad. 'S cinnteach sinn gur h-iomadh aobhar-cùraim, agus eagail, agus dòchais, a bha ré na h-oidhche so a' falbh 's a' tighin ann an anam Eliah; ach, 'nuair bha e 'n impis tuiteam gu dìbheil misnich agus eudòchais, thainig guth d'a ionnsuidh, ag radh, "Ciod è do ghnothuch an so, Eliah?"

Thuig Eliah có è a labhair. B'e guth an Tighearna Dé bha ann; agus dhùisg e iomadh smuain chudthromach ann an cridhe an Fhàidhe. Chuir a' cheist e gu féin-cheasnachadh, agus mar so fhreagair e :—"Bha mi ro-eudmhor airson an Tighearna, Dia nan slògh; oir thréig Clann Israel do choimhcheangal, thilg iad sìos t'altairean, agus mharbh iad t'fhàidhean leis a' chlàidheamh, agus dh'fhàgadh mise amhàin; agus tha iad ag iarraidh m' anma, chum a thoirt air falbh."—1 Rìgh, xix. 10.

VOL. II., No. XX.

An sin thubhairt Dia ris, “Falbh a mach, agus seas air an t-sliabh an làthair an Tighearna.” Ma tha thusa tha 'ga leughamh so ann an dorchadas, ann an amharus, ann an teinn, thig a mach as an uaimh anns a' bheil t'anam, agus iarr Dia. Seas 'na làthair-san a bha anns gach dòigh air a bhuaireadh mar tha thusa, gidheadh as eugmhais peacaidh; agus chì thu gu bheil e comasach air cuid-eachadh leat ann an àm na deuchainn. Giùlain leat, agus càirich m'a choinneamh na h-uile nithe tha 'cur campar no duilghheadais ort. Fosguil do chridhe dha. Tilg t'uallach air, agus cumaidh e suas thu—bì'dh misneach agus neart air an deònachadh dhuit, agus gheibh thu buaidh an aghaidh an t-saoghail, an Diabhoil, agus na feòla. A' bheil thu fo bhròn?—ann am bochdainn, trioblaid, euslainte? 'Bheil tonnan an t-saoghail so a' bualadh agus a' bristeadh thairis ort? An àite bhi 'g amharc air an stoirm, mar rinn Peadar, amhaire air-san is urrainn an stoirm a cheannsachadh le facall. An àite bhi 'g amharc air uaigh agus fòid do charaid a chaochail, mar rinn Martha, amhaire air-san a tha 'g ràdh, “'S mise 'n aiseirigh agus a' bheatha.” Falbh a mach, thoir a' bheinn ort, sgaoil sgiathan an dòchais, càirich thu féin fa chomhair an Tighearna le cridhe tréibhdhireach neo-chealgach, agus thig faochadh, agus fois, agus sìth.

Cha luaithe chuala Elijah guth Dhé ag ràdh ris, *Imich, agus coinnich do Dhia air a' Bheinn*, na thog e air gas an uamh fhàgail; ach air ball thachair nithe thug sanas da gu'n robh Dia a' dlùthachadh air. “Feuch! ghabh an Tighearna seachad, agus réab gaoth mhór làidir na beanntan, agus bhrist i na creagan 'nam bloighdibh.” Roimhe so, bha sàmhchair mhór am measg nan garbh-chrioch farsuing; ach ann am prioba na sùl, tha doiniomn agus iomaghaoth eagalach air teachd, a tha 'réubadh nam beanntan, agus a' bristeadh nan creagan 'nam bloighdibh. Tha na creagan móra a' spealgadh as a chéile, le farum co àrd ri tàirneanach nan spéur. Tha na neula dorcha air an sgiùrsadh feadh an athair le luathas agus boile uamhasach. Tha'm fàsach gainmheich mar a' mhuir bluairte. Tha Sinai air chrith, mar gum biodh an lagh a rithist gu bhi air a theirt seachad o 'bhràighe! Tha uamhas air anam an Fhàidh. 'Se ceumannan an Tighearna th'ann, mar thubhairt an Salmadair:—

Do lùb e fòs na nèamha fuidh,
'S a nuas do thurduing e
Flor dhorchadas a's dubh-aigein,
Bha sin fo chasaibh Dhé.

Air chernib mharcaich e gu h-ard
Air iteig fòs do chaidh;
A's bha e luath ag itealaich
Air bharraibh sgiath na gaoith.

Chaith a' ghaoth làidir a mach; ach tha sinn a' leughadh nach robh an Tighearna anns a' ghaoith. An déigh na gaoithe, bha crith-thalmhoina. Tha stéigh nam beannta mòr a' gluasad—tha garbh-chriochan Horeib uile a' criothnachadh 's a' luasgadh—tha

cnuic a's creagan a' tuiteam 's a' dol fodha as an t-sealladh—tha glinn ag at 's ag éiridh—tha sluic uamhasach a' fongladh! Ach ged thachair so uile, cha robh an Tighearn anns a' chrith-thalmhuinn. Agus, an déigh na crith-thalmhuinn, bha teine. Feuch! lasraichean dearga, sgaiteach, a' boillageadh air gach làimh. Tha Elijah air a lionadh le iongatas agus le uamhas; ach fhathast cha robh an Tighearn anns an teine. Dh'fhalbh a' ghaoth làidir, 's a' chrith-thalmhuinn, agus an teine, agus feuch sàmhchair mhór! —nèamh agus talamh, spéur agus fonn, beinn agus gleann, ann an sìth-thàimh, ann an sàmhchair chiùin, fa chomhair Dhé. Tha na beanntan mar gum biodh iad a' deanamh aoraidh dhàsan a chruthaich iad. Tha sìth agus fois air gach taobh; “agus an déigh an teine, chualas guth ciùin, caol;” agus 'nuair a chuala Elijah e, chòmhdaich e 'aghaidh le 'fhalluinn, agus chaidh e mach agus sheas e am beul na h-uamha. Ghabh e nis misneach, agus dhùisg dòchas 'na anam. Rinn e gàirdeachas a nis, ann an smuainteachadh gu'n robh Dia dlùth. O! cha'n e fuaimeannan eagalach agus tairneanach uamhasach Shinài a ruigeas an cridhe, agus a dh'aomas an t-anam chum misneach a ghabhail gu Dia a choinneachadh, ach gràs agus ciùinead. 'Se so amhàin is urrainn an cridhe 'thàladh, agus an t-anam iompachadh. 'Se trèc air amhàin aig a' bheil cumbachd thairis air anam an duine. Cia tric tha Dia 'ga thaisbeanadh féin d'a phobull, dìreach mar rinn e do Elijah air Horeb! Na dh'fhiosraich thusa so, a tha 'leughadh na h-eachdraidh? An d'fhairich thusa a' ghaoth làidir a tha 'cràthadh agus a' leagail nam beanntan? An d'fhairich thusa riabh a' obrith-thalmhuinn a tha 'criothnachadh, 's a' leagail, 's a' milleadh gach smuainte tha 'gan ardachadh féin an taobh a stigh dhìot? An d'fhiosraich thu a' bheag no mhór do'n teine sin tha Dia a' fadadh air uairibh sam anam roimh theachd latha glòrmhor na sìth? 'Bheil do chridhe creagach cloiche fhathast slàn, gun a bhi air a spealgadh, gun a bhi air a bhristeadh? An d'thugadh air falbh an stéigh mheallta bhréugach, air an robh thu a' togail do dhòchais? Tha thu, faodaidh e bith, air bharrail, o nach cual' thusa ach guth ciùin, sìochail, sàmhach, gu bheil thu ann an staid gràis; ach am bheil cuimhne agad gur minic a ta athair nam bréug a' tighin a dh'ionnasuidh dhaoine mar aingeal eolais, agus a' cagairt nithe ciùin, sìochail, ann an cluasaibh dhaoine? 'S tric leis an nathair lùb-aich teachd mar so troimh chluanaibh uaine agus bhlàithean boidheach, a mhilleadh dhaoine. 'S ainneamh le Iosa teachd le 'ghuth Iosal, ciùin, sàmhach, gun aimhreit, agus àmhghar, agus iomaguin, agus eagal, a bhi roimhe sin air a dhùsgadh san anam. Tha an cruithesachd ùr gu tric air a thogail air làraieibh briste an t-seann nàduir thruaillidh choirbte. Cha'n eil àit air bith air a' bheil gràs a' togail, nach 'eil e air leagail roimh làimh, agus a' réit-eachadh làrach ùr agus stéigh ùr dha féin. Tha sàr-mhilleadh mun bheil an ùr-thogail.

Feuch! am feadh a bha Elijah 'na sheasamh aig beul na h-uamha, chuireadh a' cheist air an dara h-uair, “Ciod è do ghnòthach an

so, Eliah?" Thug e an fhreagairt cheudna 'thug e roimhe sin. Dh'iarradh air imeachd agus pilleadh air a shlighe chum fàsach Dhamascuis, agus dh'innis Dia dha ciod a bha e r'a dheanamh; agus anns na dh'earbadh ris le Dia, fhuair e làn-fhreagairt air gach gearan a rinn e; agus chuir Dia an céill da an sgrios a thigeadh air Samaria, airson an cùl-shleamhnachaidh agus an dì-chuimhn' air Dia.

Ghearain Eliah gu'n robh ainnm Dhé air a dhi-chuimhneachadh —gu'n robh iad nìle air clonadh air falbh—nach d'fhàgadh ach e féin amháin—agus gu'n robh cuid ag iarraidh 'anama-san, chum a chur gu bàs. B'i so barail Eliah; ach bu léur do'n Dia tha againn fathast ann an Israel seachd mìle nach do lùb fhathast an glùn do Bhaal. Tha aig Dia anns gach linn a mhuinntir thaghta agus fholuichte. Cha léur do'n t-saoghal iad, ach 's léur leis féin iad. Cha léur dhuine ach meall mór do'n mhol, ach 's léur leis-san gach gràinne cruineachd a th'ann. Ged is lìonmhor naimhdean Dhé san t-saoghal, tha càirdean agus clann aig Dia air nach 'eil an saoghal eòlach. Ann an so, tha'n t-òr, 's an smùr, 's a' ghainmh, air am measgadh feadh a chéile; ach thig an t-òr anns am bi an dealachadh; agus, shuas ann an nèamh, chithear cuid o gach rìoghachd, agus dùthaich, agus tìr; agus do gach cànan, sluagh mór nach urrainnear a chunntas a' seasamh am fianuis Dhé.

Cia dealrach glòir a' mhaith-shluaigh ud!

An trugain ùr, cia geal!

Cionnas a thainig iad gu soills'?

Có dh'ionnlaid dhiùbh gach sal?

Feuch! sud an drèam a ràinig nèamh

Troimh fheuchainn ghairbh 'us chruaidh,

'S a nigh an trugain ann am fuil—

Fuil fòcshlainteach an Uain.

BRUADAR AN DUINE AINGIDH.

Cha'n eil sinn air an àm a' dol a labhairt mu dhéibhinn aisingean —cia dhiù tha no nach 'eil earbsa air bith r'a chàramh anna. Gun tòtgamh, tha 'chuid a's mò do na nìthe sin air a' bheil daoine 'bruadar 'na bhaothaireachd gun tuigse, gun chiall, gun toinise; ach tha cuid do nithibh air a' bheil daoine 'bruadar nach urrainnear gun aire agus beachd a ghabhail diùbh, a dbeòin no dh'aindeoin; agus is truaigh leinn esan is urrainn an aising a leanas éisdeachd gun i 'dhrùghadh air a chridhe, agus gun iomada smuain thròna shòleimte 'bhi air an dùsgadh 'na anam.

A dh'aona chuid, tha i fìor—chunnacas an aising. 'S fhad o'n a chuala sinn i. Chleachd sinn na h-uile dìchioll chum a faotainn dìreach mar a dh'innseadh i leis an duine thruagh a chunnaic i, agus gidheadh nach do ghabh suim do'n rabhadh eagalach a fhuair e. Bha 'm Bruadar so air 'innseadh leis mìos no dhà an déigh dha tachairt. Sgrìobhadh ann an leabhar e; agus tha iomad fianuis r'am faotainn a dhearbhadh an dòigh anns na bhàsaich esan a chunnaic e.

O chionn ceithir fichead bliadhna 's a deich, eadar sin agus ceud bliadhna, bha buidhionn ann am baile-mór Ghlaschu do dhaoine beairteach, fo ainm uaislean, a b'abhast coinneachadh san anmoch ann an tigh àraidh, a chluich air chairtean, a ghabhail òrain dhraosda shalach, agus a labhairt gach seòrsa do chainnt bu mhiosa na chèile ; agus b'e an t-ainm oillteil a ghabh a' bhuidhionn so, "An Comunn Ifrinneach."

Rinn iad naill san ainm eagalach so. Cha robh e 'n comas neach air bith faotainn a stigh mar bhall do'n chomunn so, ach neach a bha comharraichte airson gach gnè do pheacadh, agus teòd ann an labh-airt cainnt ifrinn.

Chòmhlaich an comunn so uair san t-seachdain ; ach, a bharrachd air so, bha coinneamh mhór aca 'n ceann gach bliadhna, anns an d'fheuch iad gach aon bàrr a thoirt air gach aon eile ann am misg agus mi-stuamachd—draosdachd, toibheum, agus gach seòrsa aingidheachd !

Bha aon fhear sa' chuideachd so thug bàrr air càch. Cha robh 'nam measg gu léir, a' choimeas ann an uamhas cainnte, agus ann an gnìomhara peacach. 'Na òige, bha e comharraichte airson sgoilearachd ard agus fiosrachaidh—bha e eireachdail 'na phearsa—anabharach snasmhor 'na chumadh—maiseach, àillidh ri amharc air ; agus bhuineadh e do theaghlach a bha co measail 's a bha san àm sin an Glaschu uile. Bha an t-òganach so air a thogail agus air àrach le màthair amaidich. Thug ise d'a leanaban a thoil féin—cha dùraidheadh i a smachdachadh, no a ràdh ris gum b'òc. Mun robh e còig bliadhna-fichead a dh'aois, cha robh san tìr uile neach a thug bàrr air anns gach gnè mhidhaidhachd, olcas giùlain, agus uamhas cainnte. Ciod e dhàsan nèamh, no ifrinn, no sìorruidheachd?—facaill, 'na bharrail-san, gun seadh—aobhar-àbhachdais—culaidh-mhagaidh agus fearas-chuideachd !

Tha cuid do na teaghlachan, a's measala air an àm, sa' bhaile mhór so, ann an càirdeas dlù do'n duine mu' bheil sinn a nis a' labhairt. Cha'n eil iad ag àicheadh aon fhacall do'n sgeul a leanas. Sgrìobhadh am brúadar sìos, tamull an déigh dha 'fhaicinn, le dìthis a chual' e o 'bheul féin ; agus tha'n leabhar anns na sgrìobhadh a fhathast air mhairionn ; agus tha dearbhadh ni's leòir gu'n do bhàsaich e, mar tha e air innseadh san eachdraidh a leanas, air a' cheart oidhche, mar a bha e 'dol dachaidh o chomunn an oillt.

Cha bhiodh e ceart, math dh'fheudta, ainm an duine so innseadh. Ach 's coma ciod a b'ainm dha ; innsidh sinn am brúadar, gun fhacall a chur ris no 'thoirt uaithe, dìreach mar fhuair sinn e :—

Air oidhche àraid, an déigh do'n òganach thruagh so pilleadh o'n chomunn oillteil far na chuir e seachad am feasgar anns gach gnè mhi-stuamachd agus ruidhtearachd, chaidh e d'a leabaidh ; agus air dhà tuiteam 'na chadal, bhrùadair e gu'n robh e, mar bu ghnàth leis, a' marcachd air an each dhubh, a roghainn air gach steud air na shuidh e riabh—gun robh e tighin dachaidh dh'ionnsuidh a thighe féin, a bha air an àite sin, brùigh Ghlaschu, ris an canar air an àm so *Blythswood Hill*, air a chuartaich le craobhan àrda ; agus ar leis gu'n d'fhainig

fear-eiginn nach d'aithnich e san dorchadas, agus gu'n do ghlac e'n stéud air shréin, agus, le guth làidir smachdail, gu'n d'huirt e ris, " 'S éiginn duit falbh maille riumsa." " Agus có thusa?" arsa 'n t-òganach, 's e 'mionnachadh 's a' mallachadh mar a b'abhaist da. " Leig as an t-rian," arsa' esan, " air neo sgoiltidh mi do chlaiginn le cas na cuipe." " Air do shocair," arsa 'm fear eile; " cha teic dhuit a luathas a thuigeas tu có mì. Thig maille rium air ball," arsa' esan, le guth a chuir uamhas agus oillt air an òganach. Chuir an t-òganach an spuir an cliathach an eich, agus ghabh e a' chuip g'a sgiùrsadh air aghart. Dh'éirich an t-each aintheasach air a chorra-bioda; an sin thug e stàdag eagalach air aghaidh, agus air falbh ghabh e 'na làn-luathas. 'S ann le flor éiginn a b'urrainn do'n mharcaich an diollaid a ghleidheadh; ach ged a thàr an t-each as le luathas na gaoithe, gidheadh bha'n urra eagalach r'a chliathaich, a' ruith r'a thaobh, agus dh'fhairtlich air 'fhàgail 'na dhéigh! Bha uamhas air a' mharcaiche. Spàrr e na spuirean le 'dhà shàil an cliathaichean an eich, le miann dol as, agus an urra so fhàgail 'na dhéigh; ach thug an steud aon leum-taobh—dh'éirich e air a chasan deiridh. Chaill am marcaich an diollaid, agus bha dùil aige gu'm biodh e air a spadadh air an làr; ach làr no talamh cha d'ràinig e, ach bha e 'tuiteam, 's a' tuiteam, 's a' tuiteam a sìos, le luathas eagalach! Mu dheireadh stad e; agus có bha 'na sheasamh r'a thaobh ach am fear cendna a ghlac srian an eich, agus a' huirt ris, *Thig leamsa air ball!* Chriothnaich e le oillt. " C'ait a' bheil thu 'gam thabhairt?" arsa 'n t-òganach. " Có thù? Nach labhair thu? Cean tha thu 'gam thabhairt? C'ait a' bheil mi? C'ait an àill leat mo thabhairt?" " Do dh'ifrinn," arsa 'm fear eile, le guth an uamhais! O! 's iomad latha rinn e fochaid air an fhacall 's air an àite, ach a nis thàinig ball-chrith agus oillt air 'anam. " Air t'aghart!" arsa 'm fear-iùil eagalach—" air t'aghart do dh'ifrinn ìochdrach!" Ann an ùine ghoirid, chunnaic e solus, agus an sin teine mór lasrach; ach mar a dhlùthaich e air an t-solus bhoillsgeanta so, an àite osnaichean, agus sgrìachail, 'us glaothaich, cha robh, ar leis, r'a éisdeachd ach ceòl a's mire.

Ràinig iad dorus àrd a bha air pàillun eireachdail, na bu dreach-mhoire gu mór na aon phàillun a chunnacas le sùil chruthaichte riabh air aghaidh an t-saoghail so; agus 's ann taobh a stìgh do'n aitreabh ard so bha na seallaidhnean! Cha robh faoineis, no fala-dhà, no gnothuch tha 'dol air aghart air thalamb, nach robh, do réir còis, a' dol air aghaidh san àite sin, le déine agus togradh bu dealasaiche na chunnaic e riabh san t-saoghal so. Ann an sin, bha an òigridh amaideach air mheadhon-oidhche—cuid a' dannsadh—cuid a' marcachd air steudaibh iasgaidh, air machraichibh farsuing—cuid ag òl, le glaothaich, 'us misg, 'us ruictearachd, 'us mionnachadh, 'us mallachadh, agus gach gnè chainnt dhraosda agus uamhasaich—cuid a' saoitreachadh airson òir agus airgid, le ciocras co neò-shàsichte, neo-riaraichte, 's a bha iad riabh air an talamh. Chunnaic e cuid a' cluiche air chairtean, a' cur gheall mar a b'abhaist doibh san t-saoghal so. Mhothuich e mu dheireadh gu'n robh e air a chuartaich le cuid air an robh e eòlach air an talamh—feadhain a chuimhnich e

fhaicinn, agus a chaochail o chionn fhada; ach a b-uile h-son diubh gu dian a' leantuinn nan ceart àbhaistean agus chleachdaidhean d'an robh iad 'nan tràillean air an talamh so—a' leantuinn nan ceart dòigh-ean leis na mhurt iad an aimsir phriseil a thug Dia dhoibh san t-saoghal-sa gu deasachadh agus uidheamachadh trà a dheanamh air son sìorruidheachd!

Dh'fhàg am fear-iùil e a thredruich e do'n àite. Chunnaic e bean-uasal uaibhreach air an robh e tuille 's eòlach san t-saoghal so, agus chunnaic e gu riochdail pongail gun do bhàsaich i o chionn iomad bliadhna. Chaidh e far an robh i, agus chuir e fàil oirre. "Saoil thu," ars' esan, "nach d'innis fear a thug mise do'n àite so an nochd gum b'e so ifrinn? Ma's e so ifrinn," ars' esan, "cha'n iarrainn a bhi ann an àite bu taitnichte. Eirich," ars' esan, "'s thig maille rium air feadh nan cearnabh faruing tha 'sgaoileadh a mach mu'r coinneamh. Dean stad, guidheam ort," ars' esan; "fois gheirid o chluiche nan cairtean, agus thig maille rium." "Fois!" deir ise, le sgrìach a ràinig doimhneachd 'anma—"fois! cha'n eil fois an ifrinn!" agus a nuas o mhìle agus mìle sloebd agus uamh thàinig guthan oillteil, mar ghuthan deich mìle tairneanach, ag éigteach leis an fhuaim a b'namhassaiche le obéile, "Cha'n eil fois, no stad, no tàmh, an ifrian!" "Amhairc!" ars' ise; "beachdaich!" Le so dh'fhoeguil i a broilleach—tharraing i gu taobh an éideadh riomhach shìoda bha oirre, agus leig i ris dha cuartagan lasarach teinntidh do nathraichean beò a bha 'n taobh a stigh d'a broilleach, mar aona mheall do theine dearg-theith, goileach. "Faic," ars' ise, "a' chnuimh nach bàsaich, agus an teine a chaoidh nach mùchar!" Bha r'am faicinn san uchd sin na nathraichean lùbach, loisgeach, nimheil, a' gluasad, 's a' lot, 's ag itheadh, 's a' cnàmh a cridhe, gun tàmh gun stad, a dh'èidhe no latha. Chriothaich e le h-oillt—thionndaidh e air falbh. Bha slagh anabharrach a nis 'na bheachd; agus air dhoibh cambladh sòdaich a bha air an uchd a tharraing gu taobh, chunnaic e gu'n robh gach aon diubh mar a bha ise—an uchd mar aona chaoir dearg-theith do theine lasarach. Bha na mìltean agus na mìltean ann, agus a pheanas féin 'ga fhuilang aig gach aon fa leth. Bha cridheachan cuid diubh rùiste mu choimneamh a shùil; agus ba léur dha mar gum biodh braonadh do stuth leaghte caoir-theanteach a' tuiteam orra, mar dhealt do luaidh leaghte, leis an robh an cridheachan air an cnàmh; agus gidheadh, cha chnàmhar, 's cha loisgear, 's cha searg iad as gu dillinu no gu bràth! Leis an dòruian do-labhairt a bha iad so a' fulang, bha iad a' cur char dhiubh air an ùrlar, le uspagan uamhasach, le teinn chràdh agus spàirn, a bha air a thaisbeanadh le gal agus gloegan fhiacal. Anne gach uchd chunnaic e nìthe nach 'eil o comasach do chainnt 's e gur an cèill—nìthe nach 'eil anns na chruthaichte is urrainn eadhon an smuainteachadh; agus so uile toradh abuich an droch shìl a chuireadh air an talamh—na h-ama-mìonan aindiaidhaidh ifrinneach d'an d'fhag iad caidreamh fhad 's a bha iad air chéilidh san t-saoghal so bho. Bha gairicich a's sìgradh oillteil ann 'nuair bha iad air talamh; bha òrain dhraoada, shalach, thoibheannach ann, 'nuair bha iad air talamh; bha mallaich-adh agus mionnachadh mòr ann 'nuair bha iad air talamh. Chuireadh

siol nan nithe sin a bhos an so, agus a nis bha am pòr uamhasach abuich ann an ifrinn.

"Sin agad," arsa guth neo-thalmhuidh, a labhair mar le fuaim tair-neanaich—"sin agad sòlais agus aoibhneis ifrinn." Theich e air falbh; ach mar a theich, choinnich buidhionn agus buidhionn ùr e. Chunnaic e cuid a chuimhnich e a dh'fhàg an saoghal so bho chionn mìle bliadhna—chunnaic e iad a' cur seachad an aimsir mar a b'abhaist doibh am feadh a bha iad beò—a' saothreachadh ann an seirbbis an uile—a' cur air aghaidh peacadh slorruidh, an roghainn féin air talamh, agus a nis am blinn ann an ifrinn!

Chunnaic e còmpanach air an robh e fìor eòlach san t-saoghal so; a' marcachd air stéud na bu lusithe na gaoth nan apéur, a' sìubhal seachad air, a' leantuin na seilg 's na faoghaid nach tig a chaoidh gu crìch. "Stad, stad!" ars' esan; "oh! nach dean thu tàmh car prìoba na sùil, 's nach labhair thu rium? Dean fois aona mhionaid." 'S gann a bha 'm facall a mach air a bheul, 'nuair a chual' e a rithist na briathran eagalach, agus an aon egriach uamhas air a freagairt mar le deich uairean deich mìle guth, 's gach guth mar fhuaim an tairneanaich, "Fois! cha'n eil fois no tàmh an ifrinn!"

Dh'fheuch e a shàilean a dhùnadh; ach cha robh so 'na chomas. Thilg se e féin air an làr, air leaca teinnteach ifrinn; ach thilg na leacan dhiùbh e: agus air a chasan, a dheòin no dh'aindeoin, b'èiginn da seasamh; agus cha robh comas aige car aona mhionaid a shùil a thionndadh air falbh o'n tnil shiùbhlaich, théinntich, do pheanasan slorruidh ifrinn, a bha r'am faicinn san ionad eagalach. Agus b'i so ifrinn—cùlaidh-fhochaid an amadain—cùlaidh-ghàire a' pheacaich mhi-dhiadhaidh!

Thug e fa'near gu'n robh am fear-iùil neo-shaoghalta a thredruich e do'n àite nis r'a thaobh. "Och, thoir as a so mi!" arsa 'n t-òganach truagh; "leig as a so mi!—as uchd an Dia mhóir sin air an d'rinn mi toibheum, agus fochaid, agus tàir, agus dìmeas co tric—as uchd an Dia bheò, leig a mach mi as an ionad uamhasach so!"

"Am bheil e a'd chomas an t-ainm sin a ghabhail fhathast ann ad bheul?" arsa 'n droch-spiorad a bha maille ris, le fochaid agus ageig tharcuisich an diabhoil. "Èisd rium," ars' esan. "Falbh, imich air an àm; ach, latha 's bliadhna o'n oidheche nochd, coinnichidh, agus cha dealaich sinn gu dliann."

Dhùisg an t-òganach, agus dh'fhairich e mar gum biodh na briathran deireannach a labhair spiorad an uamhas ris, air an deargadh le teine beò air a chridhe agus air 'eanchainn!

Cha b'urrainn da a leaba fhàgail fad latha no dhà, agus cha mhó a leig e le 'sheirrhiseach aon neach a legeil a stigh air doras a sheòmar. Faid a latha as déigh latha. Cadal cha b'urrainn da a sheòmar. Bha uamhas agus òillt air 'anam. Bha an sealladh a chunnaic e na choinneamha shùil do ghnàth, agus na briathran a chual' e ri fuaim eagalach 'na chluais a dh'oidheche 's a là.

Sé ni thainig as a so air as àm, gu'n do chuir e roimhe, le rùn làidir anma, an Gorgona mallaichte fhàgail—a chuidhteachadh gu dliann; agus, a dh'ama chuid, chuir e roimhe nach robh air aghaidh

an t-saoghail mhóir na bhuaireadh e chum a bhi lathair air an ath choinneamh an ceann na bliadhna, nam biodh e air a chaomhnadh gu ceann na bliadhna fhaicinn.

Chuir a ghiùlan mór-iongatas air a chompanaich ghòrach. Chruinnich iad mu 'thimchioll, agus dh'fheuch iad na h-uile saothair agus innleachd a bha 'nan comas chum a tharruing gu a sprochd 's a liunnadh a bha air a thilgeadh dheth. Bha eagal mór orra gum fàgadh e iad, oir b'e rogha na cuideachd e; ach sheas e mach gu duineil car tamuill 'nan aghaidh. Thainig fear do na companaich amaideach, pheacach so, a stigh d'a sheòmar air latha àraid, mar bha e 'leughadh. Bhiobuill. Ghlac seòrsa do nàire agus sgàth an t-òganach truagh, agus cheil e an leabhar fo 'chluasaig. O gnìomh gun tùr!—O amaideachd nan amaideachd! Nam biodh e nis air misnich a ghabhail, agus a leabhar beannaichte a leughadh, agus soilleireachadh iarraidh o Spiorad Dhó, cia beannaichte sona bhitheadh e! Cha robh innleachd a b'urrainn doibh a chleachdadh, no a b'urrainn an mac-mallachd fein a dhùsgadh 'nan cridheachaibh, nach d'fheuch iad chum an t-òganach truagh so a tharruing air ais. Mu dheireadh leig cealgair mallaichte do'n Chomunn Ifrinneach air gu'n robh e féin fo iomagain mu chor 'anma—leig e air gu'n robh e air fàs diadhaidh, suidhichte, cràbhach, muldach—leig e air gu'n robh a chridhe an impis sgàineadh le eagal agus imcheist mu dhéibhinn a pheacannan. Mar so tharruing e suas ris an òganach air a' bheil sinn a' labhairt, agus chinn iad 'nau cairdean móra. Mu dheireadh dh'innis an t-òganach am brúadar a chunnaic e—cha do cheil e 'bheag no mbór. Dh'aidich e gur h-e am brúadar so a thug e gu smuaintean, agus gu eagal, agus gu rùnachadh dealachadh ris a' Chomunn, agus pilleadh o dhroch giùlan gu léir. So na bha 'dhùth air a chompanach. Dh'innis e na chual' e. Chruinnich iad mu 'thimchioll. Rinn iad fochaid air agus fanoid; agus is soirbh a chreidsinn, esan a cheil am Bìobull, gu robh e furaada dhoibh a' chuid a b'fhèarr fhaotainn de.

Ciod am feum a bhi 'g aithris na thachair? Uigh air uigh, bha e 'di-chuimhneachadh nan rùintean math a rinn e. Bhrist e na gealaidhnean math a rinn e do Dhia. Dh'fhàs na h-ùrnuighean a dh'fhàisg an t-eagal uaithe fuar, tioram, ainneamh. Thòisich e air tlachd a ghabhail a rithist ann an cuideachd nan droch companach a thréig e. Chùl-shleamhnaich e; ach cha b'ann gun spàirn mhór, gun strìgh, gun eagal, gun tagradh, agus diomb a choguis. Cha robh ann am baile mór Ghlaschu aon neach eile ann an tuairgneadh anama co mór.

D'fhalbh an deirge o 'ghruaidh—thainig neul a' bhàis air—chaill e a dhreach 's a choltas—cha robh a lathair dhe ach faileas an fhir a bha o chionn ùine ghoirid co aoidheil, eireachdail, dhreachmhor; agus an ceann ochd mìosan a dh'ùine 'n déigh dha am brúadar fhaicinn, cha robh ròinne fuil' na cheann nach robh cho geal ri canach an t-sléibh, no ris an ite bu ghile an sgiath na faoilinn!

Bha'n t-àm a nis a' dlùthachadh anns an b'àbhais doibh a' choinneamh mhór a ghleidheadh—a' choinneamh bu ghnàth leo bhi aca 'n ceann gach bliadhna, agus o'n do phill esan dachaidh air an oidhche 'm fac' e.

an aisling eagalach. Chuir e roimhe nach robh cumhachd air thalamh a b'urrainn thoirt air dol ann. Bha fios aig a chompanaich gun do chuir e so roimhe; agus chuir iadsan romhpa gu'm bitheadh e 'làthair, math no olc mar bhiodh a' chùis. O cia aghartach, dìchiollach, inn-leachdach, spiorad an uile!—cia lag, anfhann, mì-eheasmhach, tuisleach, mac an duine, as eugmhais neart agus gràs Dhé!

Ciamar thainig a' chùis mu'n cuairt, cha'n eil fios againn, agus theagamh nach mò bha fios aige féin; ach 'nuair thainig an latha mu'n cuairt, chruinich a' chuideachd—an Comunn Ifrinneach; agus cò bha sa' chuideachd ach a cheart duine air a' bheil sinn a' labhairt, agus a thubhairt nach robh air aghaidh an t-saoghail na b'urrainn a bhuaireadh gu bhì làthair!

Bha gaoir 'na chluasan, tuainealaich eagalach 'na cheann, 'nuair a chual' e a' cheud nì thuirt ceann-suidhe na cuideachd, 's e 'g éiridh 'na chathair. "A dhaoine-uaisle," ars' esan, "sibhse buill a' Chomunn Ifrinnich, tha nis latha agus bliadhna bho'n chruinnich sinn an so roimhe—" 'S gann a chusla 'n t-òganach facall tuille. Chriothnaich e o mhullach a chinn gu bonn a chois—bhual a ghluinean a chèile, 'nuair a chual' e na facail eagalach "latha 's bliadhna;" oir chuimhnich e an rabhadh a fhuair e latha 's bliadhna ro'n àm sin—*Coimichidh sinn a rithist, agus cha deataich sinn a chaoidh no gu bràth.* 'Se 'cheud togradh a dhùisg 'na anam, éiridh agus teicheadh dhachaidh; ach fochaid agus fanoid na cuideachd, cha b'urrainn da a sheasamh. Cia liuthad mille 'n diùgh air aghaidh an t-saoghail, co math ris an òganach thruagh air a' bheil sinn a' labhairt, a tha 'reic an anama san dòigh cheudna, air a' bheil barrachd eagail romh ghaire agus fanoid chompanach pheacach na tha aca romh fheirg an Dé bheò! Dh'fheuch a' chuideachd na h-uile dìchioll chum a dheanamh cridheil, agus fala-dhà fhaotainn as mar a b'bhais doibh; ach dh'fhairetlich so orra. Leagh a chridhe 'na thaobh. Bha reachd 'na mhuineal. Dh'fheuch e uair agus uair gaire 'dheanamh; ach chaidh so 'na aghaidh. Bha nì-eiginn mì-nàdurra 'na ghuth 's 'na ghaire. Chuir a choltas agus a ghaire neo-shaoghailta eagail air a chompanaich.

Bha'n oidhche doilleir, dercha—bha fuaim bhrònach, thiambaidh, neo-shùnnndach aig oiteig nan speur—bha dealanach a nis agus a rithist ann. Dh'iarr an t-òganach air gille bha 'frithealadh a' bhùird òrdugh thoirt an t-each aige thoirt a mach, ag ràdh ris a' chuideachd nach robh e 'ga fhaireachdainn féin 'na shlàinte. Thug e sòn sealladh eagalach air a' bhord 's air a' chuideachd mar a dh'éirich e. Bha'n t-each a thiota aig an doras. Leum e san diollaid. Thàr e as dachaidh. Ach, anna a' mhaduinn, fhuaradh an t-each, le 'dhiollaid air a dhruim, 's e 'g ionaltradh gu sàmbach air achaidh a bha dlùth do dh-àite-còmhnuidh an duine so; agus, tiota beag o'n doras, fhuaradh corp an òganaich—fuar, fuar marbh, gun phios gun deò!

A leughadair, an d'fhuair thusa riabh sanas no rabhadh? Na chuireadh riabh eagail ort mu dhéibbinn t'anma? An d'rinn thu rùna math, agus na gheall thu aitharrachadh, agus na sheas tha do gheallaidhean? Thoir an aire! Mun teid *latha 's bliadhna seachad*, sòdaidh a' ghairm tighin.

A leughadair, an àbhais duit cuideachd dhroch companach a lean-tuinn?—suidhe leò, òl leò, 'bhi subhach leò? Dùisg o shuain a' bhàis! Eirich; fàg iad; dealaich riu air ball. Tréig iad, mun fosguil do shùilean anns an àite thrugh sin anns a' bheil gul agus giosgan fhiacall gu sìorruidh!

LACHUNN MÓR DHUBHAIRT.

EARRANN II.

Bu truagh cor na Gàidhealtachd ri linn an duine ainmeil so. Thug sinn cuid do dh-eachdraidh Lachuinn Mhóir seachad anns an àireamh mn dheireadh, agus theid sinn a nis air ar n-aghaidh mar a gheall sinn.

Chuir giùlan borb Lachuinn Mhóir agus murt nan Ìleach corrnicl air Cloinn-Dòmhnuaill uile, agus bhòid 'us mbionnaich gach teaghlach do'n chinneadh threun sin gu'n deanadh iad làn aicheambail a ghabhail air Cloinn-'Illeathain—nach cuireadh iad dhiùbh an cuid airm gu bràth gus an deanadh iad dioghaltas comharaichte air a' chinneadh sin a thug sgrios co lóm air Ìle. Chuir Clann-Dòmhnuaill Chiantìre, an Eilean Sgitheannaich, Ardnamurchunn, Mhùideart, Arasaig, agus mar an ceudna Clann-Nèill Ghiogha, Mac-'ic-Alastair na Luibe, Clann-Afi Cholonsa, agus iomadh teaghlach cumhachdach eile, an ainm ris a' bhoinn so, gu'n seasadh iad a chéile an aghaidh Triath Dhubhairt: agus 'nam measg so bha MacIlleathain Bhororai, a b'éiginn éiridh le 'chuid daoine air taobh nan Dòmhnuaillach, air dha 'fhearann a bhi aige bho MhacDhònuill Shlóite, agus uime sin nach b'urrainn da a dhiùltadh. Thug Fear Bhororai leis a mach á h-Uist agus na h-eileanan eile buidhionn làidir do cheatharnaich thréuna, chruadalach. Thainig Clann-Dòmhnuaill, le feachd lòn-mhor agus cumhachdach, air tìr ann am Muile, mun gann a bha fios aig Lachunn Mór gu'n robh iad a' smuainteachadh air a leithid, agus 'nuair nach robh e idir deas air an son. Chuir e fios air feadh na dùthcha, gach aon do'n chinneadh a dh'fhàgail an Leithir, agus na beanntan a thoirt orra, le'n cuid spréidhe; agus an sin chuir se e féin air an ceann.

'S ann a stigh do Loch nan Gall a thainig Clann-Dònuill; agus chaidh iad air tìr aig Doireghuaig, dlù do'n Chnoc Mhuileach, aig bun na Beinne Móire. Chaidh iad air an aghaidh gu Sròn-na-Cranalaich, mar thrì mìle do'n Lic-lighe, far an robh Clann-'Illeathain cruinn. Thug Lachunn Mór ordugh seachad nach cairgheadh a h-aon d'a dhaoine seachad air bealach cumhann cas, far na chuir e roimne Clann-Dòmhnuaill a chasg, nam feuchadh iad dìreadh; ach bha curaidh dàna, miseachail, 'nam measg, Iain Òg Ionarsgathadail, d'an d'thug Lachunn Mór nachdranachd na feadhnaich a chuir e 'dhion a' bhealaich air an robh dùil aige an tugadh Clann-Dònuill a' chéud oidheirp. Ach ged a dh'iarradh air a' ghaishgeach òg so gun chéum a ghluasad gus an tigeadh a nàmhuid air, cha b'urrainn da fuireach air ais, no a' bhuidhionn a bha 'n earbsa ris a chumail

fo smachd. Ghrad léum e féin 's na bha maille ris a sìos gu Sron na Cranalaich, far an robh Clann-Dònuill, agus dh'éirich e orra ; ach b'ann dásan, agus dhoibhsan a bha maille ris, bu mhiosa. Cha mhór gu'n do phill a h-aon diubh air an ais a dh'innseadh mar thachair.

Air an là-màireach, chruinnich Clann-Dònuill comhairle mhór do na daoine bu mheasala, bu ghlioca, 's a b'ainmeala san fheachd air fad, chum a shocruchadh 'nam measg féin ciod bu chòir dhoibh a dheanamh. 'Nam measg so bha Fear Bhororai—duine anabhar-rach tuigseach, ciallach, agus misneachail leis a sin uile. 'S furasda 'smuainteachadh nach robh esan fìor thogarrach sa' chogadh so, an aghaidh a chinnidh féin. 'Nuair thainig e 'stigh do'n Chomhairle, thug iad fa'near gu'n robh e tróm, stòlda, muladach—nach robh facall a' tighin as a bhéul, ach e 'sìor amharc air an làr le aghaidh chianail. "Cha'n urrainn an strìgh so bhi taitneach leatsa, Fhìr Bhororai," arsa MacDhònuill. "Cha'n fhaod e bhi 'na chùis thaitnich leatsa dol a mhurt 's a mharbhadh do chinnidh féin. Uime sin, cha'n iarr mi ort a bhi 'm broilleach na cuideachd an dìngh. Fuirich thusa air deireadh, anns a' chùlchoimhead." "Tha mi," arsa Fear Bhororai, "fada 'd chomain, a MhicDhònuill ; ach sin nì nach urrainn dòmhaisa 'dheanamh. Cha'n e anntogradh fuil Chloinn-'Illeathain a dhòrtadh a tha 'dùsgadh mo thromad-inntinn air an àm, na idir sgàth dol san iorghuill ; ach nì-eiginn eile tha 'na bhuaireas air m'anam, agus 'gam lionadh le cùram." "Innis domh ciod è," arsa MacDhònuill ; "guidheam ort, na ceil e." Dhiùlt Fear Bhororai so a dheanamh, car tamuill ; ach mu dheireadh dh'innis e do MhacDhònuill gu'n do bhruadair e aisling an oidhche 'n raoir, a bha 'cur smuaisean agus cùram air. "Och ! an aisling eagalach !—tha an sealladh a chunnaic mi mu choinneamh mo shùl, agus na briathran a labhradh rium am chluasaibh air an àm, mar gum b'ann air a' cheart àm a thachair e ; ach b'fhèarr leam gun innseadh." Na diùlt mi," arsa MacDhònuill. "Èisd, matà," arsa Fear Bhororai. "An déigh dhomh tuiteam ann a seòrsa do chlà-shuain, mu mheadhon-oidhche chuala mi na briathra so gu pongail, mar o neach a bha 'na a'innseadh ri m' thaobh :—

"A Lic-lì' sin, O 'Lic-lì' !

'Sann ortsa bheirear nis an dìth ;

'S iad Clann-'Illeathain a bheir buaidh

Air an t-sluagh a thig air tìr.

"A Ghearna dhubh, 's i Ghearna dhubh ;

'Sann innte dhóirtcar pailt an fhuil !

Marbhar an Ridire Ruadh

Mun till claidheamh do thruaill duibh." *

* The above lines may be thus translated :—

Thou dark and dismal *Lechalce*,

The fatal fight befalls on thee.

The race of Gillean shall prevail ;

The strangers' strength this day shall fail.

Thou, lofty, towering *Gearnadu*,

Shalt yield the eagles plenteous food.

Ere swords to their black sheaths return,

The Red Knight's blood shall stain the Burn.

Chair aisling Fir Bhororai uamhas air Cloinn-Dòmhnuill! Theich iad. Thug iad an cladach orra. Mhothuich Clann-'Illeathain iad. Thainig iadsan a nuas o'n bheinn mar eas o sgàirnich. Bhuail iad air Cloinn-Dònuill. Tha'n eachdraidh ag ràdh gu'n do thréig Fear Bhororai iad, agus gu'n do thionndaidh e le Cloinn-'Illeathain; ach cha'n eil sin fìor. Nam biodh e air sin a dheanamh, chailleadh e am fearann a bh'aige bho Thighearna Shléite. Ach 's nì cinnteach gu'n do mharbhadh móran do Chloinn-Dònuill mun d'fhuair iad a mach gu fairge. Cha'n eil e ro chinnteach cia dhiùbh a mharbhadh no nach do mharbhadh an Ridire Ruadh. Thug Clann-Dònuill Eilean Thirithe orra, far na loisg iad gach tigh, na chreach iad an spréidh, agus na mhurt iad a' chuid bu mhò do Chloinn-'Illeathain a bha 'tuineachadh an eilean sin agus Eilean I-Chalum-Chille!

Bha boile agus cuthach air Clann-Dònuill. Chruinnich iad feachd ùr, gu oidhearp a thoirt air Lachunn Mór 'na chaisteal an Dubhairt. Chruinnich iad air eilean a tha dlù do cheann inn dheas Chearara, beul Loch Faochann, ris an canar am Bachd; ach cha b'ann gun fhios do Lachunn Mór. Chruinnich esan a dhaoine 's a chàirdean, a chinneadh féin uile, agus Chlann-Nèill Bharra, Clann-'ic-Ionnhuinn an t-Sratha, agus Clann-'ic-Cuair Ulbha. Dh'fhàg iad Dubhairt 'nam birlinnibh, le sgairt do ghaoith tuath agus toiseach tràghaidh; agus cha b'fhada bha iad a' ruigheachd a' Bhachd. Bha bogbachan-saighde aig a' chuid bu mhò do'u fheachd so. Chruinnich Clann-Dònuill air an tràigh; ach leig Clann-'Illeathain frasan do shaighdean 'nam measg, a thug orra an tràigh fhàgail. Chaidh iad air tìr. Leig iad air Clann-Dònuill le'n claidheannan, gus na mharbhadh trì cheud gu leth dhiùbh; agus bha a' chuid bu mhò do na bha beò air an leòn 's air an réubadh gu truagh.

Phill Lachunn Mór do Dhubhairt, agus MacDhònuill Shléite, MacIain Ardnamurchunn, MacLeòid Leòghais, agus MacAfi Chionnasa, aige 'nam prìosanaich. Mu dheireadh, b'éiginn do dh-Ard-Chomhairle na rìoghachd dol san eadraiginn, agus geallaidhnean fhaotainn taobh air thaobh, o Chloinn-'Illeathain agus Chloinn-Dònuill, agus do'n mhurt eagalach so a bha dol air aghaidh, agus sìth agus réit a dheanamh, air neo gu'n cailleadh iad le chéile an oighreachdan. Rinneadh sìth, ach bha fuath agus naimhdeas 'nan cridheachan. Leigeadh na prìosanaich fa sgoil o Chaisteal Dhubhairt. Thug Lachunn Mór urras seachad air a shon féin agus airson a chuid daoine, gu'n giùlaineadh iad iad féin gu sìochail o sin suas.

'Nuair bha, mar shaoil leis an Rìgh, gach cùis socruichte, chuir e urram air Triath Dhubhairt, agus rinn e Ridire dheth—Sior Lachunn Mór Dhubhairt.

Ach cha b'fhada gus an d'fhàs e sgith do'n chumhnanta fo'n d'fhàinig e. Cha b'urrainn do'n ghaisgeach fhuileachdach so a bhi 'na thàmh. Bha MacIain Ardnamurchunn, a dh'éirich le Clann-Dònuill 'na aghaidh, a nis a suiridhe air màthair Lachunn Mhóir.

Bu phìnthar i do Iar! Earraghaidheal, MacCaillein Mór. Bha dubhairidh, no teachd-a-stigh, mhór aice; agus dh'farr e a pòsadh. Cha do chuir Lachunn Mór 'na aghaidh so, ged bha làn fhios aige gum b'è 'm beairteas a bha 'dhith air MacIain, 's nach b'è aona ghaol a bha aige air a mhàthair. Shuidhicheadh latha na bainnse. Choinnich cuideachd mhór ann an tigh Thorloisg, far an robh bean-na-bainnse a chòmhnuidh. Bha móran chàirdean cruinn taobh air thaobh. Bha am pòsadh seachad. Chaidh a' chàraid òg a luidhe. Bha na càirdean ag òl. Thòisich an connsuchadh. Bha deoch air a' chuid bu mhò a bha làthair. Thuirtear fear do Chloinn-Dònuill nach b'è a gaol féin a thug air Mac-'ic-Iain a' chailleach, màthair Lachuinn Mhóir, a phòsadh, ach gaol an airgid. Bha so nì's leòir. "Tha'n fhìrinn agad," arsa fear do Chloinn-Illeathair; agus, le sin, shàth e a bhiodag ann an cridhe 'n fhìr eile! Bha'n tuasaid air bonn. Mhurtadh a' chuid bu mhò do luchd-leannmhùinn Mhic-'ic-Iain. Chaidh fear-eiginn a stigh far an robh Lachunn Mór 'na luidhe, a dh'innseadh dha mar thachair. "Fhalbh!" ars' esan; "cha'n eil comas air. Ma ruitheas am mada-ruadh am broilleach nan gadhar, 's gum millear e, có 's coireach?"

Chaidh na murtairean a stigh do'n t-seòmar far an robh a' chàraid òg 'nan luidhe; agus bhiodh fear-na-bainnse air a ghrad eòr gu bàs, mur bhi glaothaich agus sgreadail a mhàthar air seòmar do thruas a dhùsgadh ann an cridhe Lachuinn Mhóir.

Mu'n àm so, thainig aon do na luings Spàindeach a bha air faondradh air feadh nan Eileanan, a bhuineadh do'n chabhlach mhór ris an abradh iad *The Armada*, a stigh do Thobarmhoire. 'Se 'm *Florida* a b'ainm do'n luings mhóir so. Thachair so anns a' bhliadhna 1588; agus 'se *Don Farëia* b'ainm do'n sgiobair a bh'air an luings ainmeil so.

Chuir an Spàindeach mór, naibhreach, fios gu Triath Dhubhairt eòrdb, 'us caoraich, 'us aran, a ghrad chur a dh'ionnsuidh na luinge; airneo, mur deanadh e so gun dàil, gu'n loisgeadh e 'n t-eilean. Chuir Lachunn Mór gu dùlan e; ach rinn iad réit. Thug Lachunn Mór dha, 'na dhéigh sin, na bha 'dhith air, airson nan dolaran matha Spàindeach a fhuair e an iomlaid.

Bha MacIain Ardnamurchunn a nis a' cruinneachadh a chàirdean, chum a bhi 'm bad Lachuinn airson mar a ghiùlain Clann-Iliethain iad féin oidhche na bainnse, agus airson murt a chuid daoine. Chuala Sior Lachunn Mór na bha 'na bheachd. Thug e Tobarmhoire air; agus, o'n Spàindeach, fhuair e cuideachadh gu dol a mach an aghaidh Chloinn-Dòmhnùill. Fhuair e ceud saighdear usithe; agus, leò sin, thug e Eig, a's Cana, agus Eilean-nam-Muc air, a bhuineadh do Chloinn-Dòmhnùill, agus chreach agus loisg e iad; agus, 'na dhéigh sin, chaidh e air tìr ann an Ardnamurchunn, chum Caisteal Mhiongairidh a loisgadh, nam b'urrainn da. 'S gann a dh'fhàg e tigh 'na sheasamh ann an Ardnamurchunn o cheann gu ceann. 'S ann am feadh a bha Lachunn Mór a' feuchainn Caisteal Mhiongairidh a mhilleadh, a loisgeadh

an long mhór, am *Florida*, ann am bàgh Thobarmhoire. Ach fionadh e leabhar mór, eachdraidh a thoirt air na nithibh oillteil a rinn an dà chinneadh ainmeil so an aghaidh a chéile. Cha do thachair àr, no murt, no losgadh, bu neo-ìochdmhoire am measg nan daoine fadhaich taobh eile 'n t-saoghail, nach cuala riabh iomradh air Dia.

Mu dheireadh, fhuair Lachunn Mór agus MacDhònuill Ìle sumanadh 'gu seasamh an làthair an Rìgh agus na Cùirt, ann an Dùnéideann. Fhreagair iad an sumanadh. Chuir Rìgh Seumas fichead mìle punnd Sasunnach ùlaidh air Lachunn—suim anabhar-rach san àm sin—an déigh dha urras a thoirt seachad, agus a ghealltainn, nach tugadh e tuillidh oidhirp an aghaidh Chloinn-Dònuill. An déigh sin, fhuair e a chead. Chuireadh an t-suim cheudna mar ùladh air MacDhònuill Ìle. Chuir iad ceithir mìle punnd a dh'ùladh air MacDhònuill Shléibhte. Thug iad so, mar an ceudna, urras airson an giùlan math; agus fhuair iad an cead.

Cha luaithe fhuair Lachunn Mór dhachaidh, na thog e ochd-ceud-deug (1800) saighdear; agus leò so chaidh e nùnn do dh'Éirinn, gu cuideachadh le *Elizabeth*, Ban-rìgh Shasunn, na fineachan borb Éirionnach a cheannsuchadh, a bha air éiridh suas an ceannaire 'na h-aghaidh. Ach cha b'fhada gus na ghairm Rìgh Séumas air ais e o Éirinn, oir bha cogadh ùr air bristeadh a mach ann an Albainn. Bha mòran do na teaghlachan Pàpanach san taobh tuath air éiridh suas an aghaidh an Rìgh; agus dh'éirich na Caimbeulaich fo MhacCailein Òg, agus Iarl Athull, agus Moraire *Foulis*, suas as a leith,—agus maille rintha so, Lachunn Mór Dhubhairt. Thugadh uachdranachd armait an Rìgh do MhacCailein, nach robh ach ochd bliadhna deug a dh-aois! Choinnich an dà arm a chéile aig Gleann-Livet, far na chuireadh blàr fuilteach. Chuireadh an ruaig air na Caimbeulaich, agus thàr MacDhònuill-Duibh agus na Camronaich 'nan déigh; ach sheas Lachunn Mór 's a chinneadh misneachail. Bha dà cheud deug fear an earbsa ris; agus leò so chuir e 'n taobh eile gu dùlan, ged a theich na Caimbeulaich. Nam bitheadh an t-arm uile fo uachdranachd an duine fhoghuintich so, cha'n eil teagamh air bith nach do choisinn e an latha. Mar a bhà, choisinn e mór-chliu dha féin 's d'a chinneadh, ged a mharbhadh mòran diubh sa' bhlàr so.

Ged a bha nis sìth agus réit, car tamuill, eadar Clann-'Illeathain agus Clann-Dònuill, dh'éirich aobhar ùr chum grabadh a chur air an càirdeas. Ach cha'n urrainn sinn eachdraidh an duine so a chrìochnachadh san àireamh so. Theid sinn air ar n-aghart leatha 'na dhéigh so; agus feuchaidh sinn cunntas a thoirt, cha'n e aithne air bàs Lachunn Mhóir, ach cuid do na nithe tre an d'fhuair na Caimbeulaich greim air mòran do dh-oighreachd Chloinn-Dònuill, agus air fearann Chloinn-'Illeathain maraon.

F I O N N G H A L,
NIGHEAN RAONUILL MHIC-AONGHAIS ÒIG,
AGUS PRIONNSA TEARLACH.

Fhad 's a bhios meas air gaisge, tréubhantas, agus subhailc, bheirear iomradh cliùiteach ann an eachdraidh, air an ainm uasail agus thréubhanta, Fionnghal Dhònullach, nighean Raonuill Mhic-Aonghaig Òig an Airidh-Mhuilinn, ann an Uist a' chinn-deise. Có riagh a chuala mu Phrionnsa Tearlach, nach cuala mar an céudna mar a theasairgeadh e, 'n àm dha bhi ann am mór-chunnart, leis an òigh ghaisgeil agus mhaigh a dh'ainmicheadh. Is cinnteach an ni, ma ta, gur airidh eachdraidh ghoirid mu'n òigh uasail so air àite fhaotuinn ann an "Cuairtear nan Gleann."

Cha do mhothuich Prionnsa Tearlach riagh a chunnart féin gus an do chuireadh as d'a dhòchas air faiche fluilteich Chùil-fhodair. An sin chunnaic e gu'm b'èigin da teicheadh le a bheatha! Ach c'àit an rachadh e, an uair a bha e air a chuairteachadh le naimhdeb a bha aron lìonmhor agus leanailteach? Smuainich e, nam biodh e 'na chomas an t-Eilean Fada a thoirt a mach, gu'n tachradh lòngh Fhrangach air a bheireadh as an rioghachd e. Leis an rùn so, dh'fhàg e Mac-Shimidh na h-Airde, agus càirdean eile, aig tigh Ghoirtleig, agus thug e na beanntan air. Is lìonmhor cruaidh-chas a dh'fhuiling e, agus caol-thèarnadh a rinn e, troimh choilltean, chreagan, agus gharbhlaichean, mun d'ràinig e Arasaig; agus cha'n e 'mhaigh sin, ach bha deich mìle fichead punnd Sasunnach airgid-cinn as, agus bha so 'na bhrosnuchadh mór chum a bhrathadh. Bithidh e 'chaoidh 'na urram do Ghàidheil na linne sin, nach robh a h-aon 'nam measg uile a bhrathadh e, ged bu bhòchd an staid, agus ged bu mhór an duais a ghealladh. Aig fàgail Arasaig dha, ann an ochd-ràmbach fhosgailte, dh'éirich doinionn uamhasach—shéid na gaathan gu fiadhaich, shil na h-uisgeachan 'nan tuilteibh, dh'fhàs na tonnan anabarrach buaireasach, agus bha Tearlach òg agus a sgioba air an luasgadh air a' chuan ànradhach! Thuit an òidhe; agus feudar a ràdh d'a taobh, mar a thubhairt Oisein do thaobh na h-òidhe air an do "chruinnich an Fheinn, gu h-aoibhinn an talla Fhinn,"—

"Bha'n òidhe doilleir, duaichnidh—
Torman spèur mar chroig troimh sgairnich;
Uillt a' béucaich, taibhse 'sgreadail,
'S boillsge tein' o'n adhar bholg-dhubh."

Ach an déigh gach allaban agus àmhghar a dh'fhuiling e, agus gach gàbbadh agus cunnart troimh an deachaidh e, air muir 's air àir, rinn e mach an t-Eilean Fada; agus fhuair e fasgadh car tamuill bliag o Mhac-'ic-Ailein agus a bhaintighearn, aig Ormacleit ann an Uist a' chinn-deise. Cha b'fhada, gidheadh, gus an d'fhuaradh a mach c'àit a thug e air; agus, chum 's nach biodh e 'na chomas dol as, chuireadh mu dhà mhìle saighdear do'n arm-dhearg a dh'ionnsuidh an eilein sin, a rànsachadh gach creige, sluicidh, agus

bothain, o cheann gu ceann deth! Os bàrr, bha longan-cogaidh air an suidheachadh anns gach àite, chum nach rachadh sgoth no eithear do ghnè sam bith a mach o thìr, anns am feudadh am fògarach rìoghail an t-aiseag a ghabhail gu àit eile. Dh'fhàs cùisean co cruaidh 's nach b'urrainn am Prionnsa bhi ùine sam bith gun ghréim a bhli air a dheanamh air, mur rachadh innleachd éigin a ghrad dhealbhadh chum a theasraiginn! Is iomadh innleachd air an do smuainich a chàirdean; ach bha tubaist éigin dlùth-cheangailte ris gach aon diubh, air chor 's nach freagradh iad! Ach, mu dheireadh, dhealbh baintighearna Mhic-'ic-Ailein innleachd a shoirbhich. Dh'àithn i am Prionnsa a sgeudachadh ann an éididh boirionnaich, a' smuaineachadh gu'm feudadh e bhi gu'm faigheadh e mar so as an eilean, ann an riochd ban-òglaich mnà uasail! Ach, chum soirbheachadh, bha dà nì cudthromach ri'm faotuinn; agus b'iad ain, bean-uasal a ghabhadh os làimh gnìomh co ro chunnartach a choimhlionadh, agus a ris, cead fhaotuinn o aon do cheannardaibh an airm-dheirg chum an t-eilean fhàgail. Bha dà bhaintighearn òg san àm maille ri teaghlach Mhic-'ic-Alein, ach dhiùlt iad cuid no roinn a ghabhail sa' ghnòthuch. Ach cò thainig chum an tighe ach an òigh cheanalta Fionnghal, nighean Raonuill, á Baile-Mhuillean, a dh'fhaicinn Mhic-'ic-Ailein, a caraid féin; oir cha d'rinn i ach tighin dachaidh beagan roimh sin á Dun-éidin, far an robh i a' faotuinn gach eòlais a bha iomchuidh air a son mar mhnaoi' uasail. Chaochail a h-athair roimh an àm sin, agus bha a màthair pòda an dara uair aig Uisdean Càrn Mac-Shoirle, mhic Shéumais Mhóir, mhic Dhònuill Ghuirm Òig, ann an Armadail 'san Eilean Sgiathanach; agus bha e aig a' cheart àm sin ann an Uist, 'na cheannard air cuideachd do Chloinn-Dòmhnauill as an Eilean Sgiathanach, a bha mach an aghaidh Thearlaich. Dh'innis baintighearna Mhic-'ic-Ailein do'n ribhinn òig uasail an nì sin a bha 'na beachd, chum am Prionnsa a thèarnadh o a nàimhdeibh; agus chuir i a' cheisd oirre, an rachadh i ann an cunnart air a shon. Fhreagair an òigh mhiseachail, agus thubhairt i—"O nach bàsuich mise ach aon uair, tha mi uile-dheònach air mo bheatha a chur an cunnart chum am fàth rìoghail a shaoradh o'n ghabhadh anns am bheil e." An uair a chuala baintighearn an tighe so, bha i toileach air gu'm faiceadh Fionnghal am Prionnsa gu h-ealamh, chum cùisean a mhineachadh dha; agus air an aobhar sin, chaidh ceannard àraidh, d'am b'ainm O'Néill, mar cheann-iùil maille ris an òigh churanta gu Corrodail—àite creagach, fiadhaich, agus uaigneach, far an robh an ùamh anns an robh am Prionnsa 'ga fholuch féin! An uair a ràinig iad sin, fhuair iad e 'na aonar, agus a' deasachadh àirnean uain air na h-éibhligh! Chlisg e an toiseach le h-eagal, an dùil, gus am fac e cò a thàinig, gu'n robh na saighdeirean-dearg air a mhuin! An déigh beagan còmhraidh a dheanamh ris a' Phrionnsa, dh'fhàg Fionnghal e. Thaghail i aig tigh a bràthar, an Airidh-Mhuilinn; agus, gu h-ealamh, thug i á sin Ormacleit oirre, chum gach deasachadh iomchuidh a dheanamh airson a turais. Chaidh gille òg agairteil maille rithe o thigh a

bràthar, d'am b'ainm Niall Mac-Eachainn, a chaidh an déigh sin do'n Fhraing maille ris a' Phrionnsa; agus b'athair e do'n Dhònullach ghaigeil sin a choisinn urram co mór ann am blàraibh Bhonaparte, 's gu'n d'rinneadh e 'na "Dhiùc Tharentuim!" Fhuair Fionnghal an sin triall-chomas chum Uist fhàgail, o làmh a h-òide féin, Uisdean Cam Mac-Shoirle—air a son féin—airson a gille, Niall Mac-Eachainn, agus tràir eile, gu sgioba a dhéanamh eus—agus, mar an ceudna, airson a ban-òglaich, *Betti Burke*, ban-Eirionnach mhór, a fhreagradh, nam b'fhior i féin, gu ro mhaith mar bhean-an-lomhaidh d'a màthair ann an Armadail! Cha ruigear a leas innseadh gu'm b'i a' bhan-Eirionnach so am Prionnsa féin. Tha cuid sa' bharrail gu'n robh fios aig Uisdean Cam air na chàisibh—gu'n robh e 'na chridhe air taobh Thearlaich, agus gu'n do agriobh e litir uaigneach chum a mhua le a nighin, a' toirt deagh, chliù air *Betti Burke* mar bhean-an-lomhaidh.

An uair a bha nithe mar so 'gan cur an òrdugh, ràinig Ailean a Chnoic agus buidheann do'n arm-dhearg Ormacleith. Cha robh mionaid a nis ri chàll, oir dh'fheudadh dàil aon latha eile gach nì a thilgeadh bun os ceann! Thug Fionnghal a rìs ionad-foluich a' Phrionnsa oirre, agus sgeudaich i e mar a b'fheàrr a b'urraim i ann an éididh ban-Eirionnach! Air feasgar Disathuirn, an t-ochdamh là fìchead do mhìos meadhonach an t-samhraidh, 1746, dh'fhàg a' bhuidheann Uist, chum an t-Eilean Sgiathanach a dheanamh a mach. Cha deachaidh iad ach goirid o thràigh, an uair a chéid a' ghaoth gu gailbheach 'nan agfaidh, air cher 's gu'n robh iad ann am mór-chunnart! Bha iad air an luasgadh a null agus a nàll air feadh na fairge, agus bha eagal orra maraon gu'n tilgteadh air an ais iad air an fhearann a dh'fhàg iad 'nan déigh! Cha do chaill, gidheadh, aon chaid am Prionnsa na Fionnghal am misneach; aoh, a dh'aindeoin ànraidh, doinimn, agus cunnairt, bhrosnuich iad an sgioba gu bhi tréun agus cruadalach! Aig glasadh an latha, mhothuich iad fearann teann orra. B'e so Rutha-Bhatarnis 'am Eilean Sgiathanach; agus, an àm dhoibh a bhi 'dlùthachadh ris, chumnaic iad buidheann do na saighdeiribh-dearg air tìr, ullamh agus ealamh chum an glacadh! Ghrad thug iad an cuan orra; agus air do na saighdeiribh so fhaicinn, loisg iad 'nan déigh, agus bha na peileirean a' feadail agus a' srannraich mu'n cluasanibh! Stiùr iad an sin chum na h-àird-an-ear; agus, beagan roimh mheadhon là na Sàbaid, thainig iad gu tìr aig Cillbhrìde, goirid o thigh Mhogustait, ann an sgìreachd Chillmhuire. B'e Mogustat, 'an àm sin, àite-còmhnuidh an Ridire Alasdair, Triath Shleibhte. Dh'fholuich am Prionnsa e féin ann an còs creige an cois a' chlad-aich, agus thug Fionnghal tigh an uachdarain oirre, dh'fhéuchainn ciod a chitheadh agus a chluinheadh i. Dh'fhàillich baintighearna Mhic-Dhònuill a beatha le caoimhnealachd; ach féuch an t-uamhuinn leis an do bhuniladh i, 'n àm dhi dol a steach, an uair a chunnas i làn an t-sèdmair do cheannardaibh an airm-dhearg a stigh roimpe! Gidheadh, chum i oirre féin gu seòlta, agus cha d'aithnich aon neach gu'n robh eòram no iomaguinn sam bith air a h-lantinn. Cha

robh Mac-Dhònuill féin aig a' bhaile; agus ged a bha fios aig Fionnghal gu'n robh e san àm sin an aghaidh Thearlaich, gidheadh, le mór-mhuinghin agus mhisnich, dh'innis i do'n bhaintighearna c'ait an robh am Prionnsa! Ged bha a' bhaintighearna ann an deagh rùn do Thearlach, gidheadh cha b'urrainn i a thoirt chum an tighe; ach bha Alasdair, mac Dhònuill-'ic-Alasdair, ('se sin, Fear Chingsburgh) baillidh Mhic-Dhònuill, an là sin ann am Mogustat; agus chuir a' bhaintighearna e dh'ionnsuidh a' Phrionnsa le beagan fiona, agus nithibh eile a bhiodh féumail da. Chomhairlich a' bhaintighearna, a thuilleadh air sin, gu'n rachadh am Prionnsa agus Fionnghal maille ri Alasdair Mac-Dhònuill do Chingsburgh, air di a bhi cinnteach gu'm biodh e dileas doibh, agus càirdeil riu. Ghabhadh a comhairle; agus, gun dàil, bha Fionnghal agus *Betti Burke* air an t-slighe maille ri Alasdair Mac-Dhònuill a dh'ionnsuidh Chingsburgh, a bha dà mhìle dhéug air astar as. Eadar sin agus feasgar, bha iad a' còmhlachadh muinntir na dùcha air an t-slighe dhachaidh o'n eaglais; agus, 'nan dol seachad, bheireadh iad eùil, le mór-loghnadh, air a' ghruagaich mhóir, luidich, neo-sgiobalta, agus fhad-chasaich, a bha maille ri Fear-Chingsburgh! Chuir iad an oidhche sin thairis ann an Cingsburgh, far an do bhuineadh riu air gach seòl gu fial! Air an ath là, dh'fhàg am Prionnsa Cingsburgh; agus chaidh Fionnghal maille ris gu Portrigh, far an do dhealaich i ris. Aig àm an dealachaidh, phòg e i, agus, leis na déuraibh 'na shùilibh, thubhairt e rithe—"Tha mi an dòchas, ainnir àsail agus fhirinnich, gu'n còmhlaich sinn a chèile fathast ann an lùchairt an rìgh." An sin, ghabh e an t-aiseag do Ràsaidh; agus, as an eilean sin, chaidh e do Shrath Mhic-Ionmhuinn, maille ri duine bochd d'am b'ainm Calum Mac-Lèid, mac Iain 'ic-Iain; agus rè na slighe, bha'm Prionnsa 'na ghille-màileid aig Calum! As an t-Srath, sheòl e null gu Arasaig; agus lìonadh e leabhar iomradh a thoirt air gach deuchainn, cruaidh-chas, agus àmhghar a dh'fhuiling e air feadh Arasaig, Mhuideirt, agus gharbh-chrìoch na Gàidhealtachd, gu meadhon an fhogharaidh, an uair a thàinig soithichean a thug e féin agus na h-uirread d'a chàirdibh a null do'n Fhraing!

Ged a thàr am Prionnsa mar so as le 'bheatha, gidheadh cha robh an òigh dhileas a chuir a beatha féin ann an cunnart air a shon ach ann an toiseach a trioblaidean. Is iomadh àmhghar agus cruaidh-chas a bha an dàn di fhulang an déigh sin. Cha b'fhada gus an do ghlacadh i, agus gus an d'thugadh i féin agus Cingsburgh, Mac-Ionmhuinn an t-Sratha, agus Calum mac Iain 'ic-Iain, 'nam prìosanaich do Lunnuiun; agus dbruideadh a stigh 'san Tùr iad, chum an cur fo dheuchainn! Bha mór-mheas aig maithibh na rìoghachd air an rìbhinn eireachdail agus dhealaidh a theasairg am Prionnsa le tréibh dhìreas co mór; agus, am measg chàich, chaidh am Prionnsa Frederic (seann-seanathair ar Banrighinn, Bhictoria) do'n phrìosan 'ga faicinn, agus ghnàthaich e a mhór-chumhachd chum a cur fa sgaoil. Shoirbhich a' chàis leis. Fhuair Fionnghal cead a coise; oir cò, aig am biodh meas air ionracas agus air flor dhìlseachd, a b'urrainn an òigh uasal a dhèidh? Ghabh i

còmhnuidh car tamuill ann an Lunnuinn; agus bha'n tigh anns an robh i air a chuairteachadh gach là le carbadaibh lionmhor nan àrd-uaislean, a thainig a chur urraim oirre! Phill i a ris gu eilean a breith; agus, ceithir bliadhna an déigh sin, phòs i Ailean, mac Fhìr-Chìngsburch. An uair a dh'éug Cìngsburch, chaidh Ailean, a mhac, 'na àite; agus an sin, bha Fionnghal 'na bean-tighe anns a' cheart àit anns an do chuir am Prionnsa a' chéud òidhche thairis 'san Eilean Sgiathanach! Chaidh i an déigh sin do America maille r'a compánach, far an do ghabh i co'-roinn anns a' chogadh a bha san àm sin co sgriosach 'san tìr sin! An déigh ionad cruadal fhulang anns an dùthaich sin nan coigreach, phill iad a ris do'n Eilean Sgiathanach. An uair a bha iad mu leth-cuain, thachair lòngh Fhrangach orra, a thòisich air losgadh orra! Bha'n cath gu h-ealamh air bonn; agus chaidh Fionnghal gu grad suas chum clàr-nachdair na luinge, far an robh i gu gaisgeil a' brosnuchadh nam maraichean gu bhli tréun agus éuchdach! Bhriseadh a làmh sa' choimh-strìth; gidheadh cha do thréig a misneach i, agus cha do lughdaicheadh a gaisge! Cha d'fhàg i an t-Eilean Sgiathanach tuilleadh an déigh sin. Bha seachdnar chloinne aice (cùignear mhac, agus dithis nighean), a thuilleadh air cuid a bhàsaich 'nan òige. Bha a mic uile nan ceannardaibh 'san àrm, agus bha iad dìleas d'an Rìgh agus d'an rìoghachd; agus bha a cuid nighean pòsda aig ceannardaibh, mar an céudna. Cha'n eil fiù a h-aon do'n teaghlach so a nis ann an tìr nam beò! Ràinig Fionnghal sean aois; agus gus an là mu dheireadh, bha i aoidheil agus uasal 'na giùlan! Air a' chùigeamh là do'n Mhàrt, 1790, thug i suas a' deò; agus dh'adhlacaidh i ann an Clachan Chillmhuire, 'san Eilean Sgiathanach! Cha bu lugha na trì mìle sluaigh chaidh maille ris a' ghiùlan do'n chill! Phaisgeadh a corp (a réir mar a dh'àithn i fein, iomadh bliadhna mun d'éug i) anns a' cheart lion-eudach sin anns an do choidil am Prionnsa an òidhche a bha e ann an Cìngsburch! An ceann dà bhliadhna an déigh sin, thaisgeadh a fear-pòsda ann an àigh r'a taobh; far, mar an céudna, am bheil a alìochd gu tosdach 'nan suain.

Mar so, tha Fionnghal, nighean Raonuill Mhic-Aonghais Òig, a bha uaireigin sglamhach mar bhlàth na maidne, a nis 'na sìneadh fo tholman uaine, gun chuspair sam bith a bhi fathast air a thogail d'a cuimline, d'a tairisneachd, no d'a mór-ghnìomh! Mar so thèid sgiamh an t-saoghail so seachad!

SGIATHANACH.

Clachan Chillmhuire,
Mios Mèadhonach an Fhogharaidh, 1841.

LEIGHEAS AIRSON TINNEAS-FAIRRGE.

Biodh agad làn botuil do thì làidir ('s i 'n tì uaine 's fèarr), agus na biodh mòran siùcair innte. 'Nuair a bhios an tinneas a' fàis-eachadh, gabh làn cupa dhi. Mur cuir so stad air an diobhairt, 's còir leigeil leis dol air aghaidh gus am bi'n goile falamh. Gabh an sin làn cupa dhi, ma shaoileas tu gu'n luidh e air an stamaig; gabh 'na dbéigh sin a dhà no trì chupain eile; agus, am bitheantas, cuir idh so stad air an tinneas.

AN DRÒBHAIR CRUINN AGUS AM FEAR-REUBAINN.

Dòrlach fhicheadan bliadhna roimh 'n àm so, bha gille smiorail, fiùdhail, a' tàmh am Braidealbunn, do'm bu nòs a bhi a' ceannach agus a' reic feudalach—ni on d'thugadh dha mar ainm, “An Dròbhair.” Agus, air dha bhi *cruinn*, cuimte, curanta, 'na phearsa—agus *cruinn*, cuanta, cùramach, mu 'ghnothuch—chuir muinntir na tìre sin am facall *Cruinn* an deigh an *Dròbhair*; agus, mar sin, bha e 'na *Dhròbhair Cruinn*.

Dheanadh an Dròbhair Cruinn a ghnòthuch e féin, agus cha d'earb e a' chùis riamh ri fear eile. Gun each gun sitir, gun ghille gun chleòca, le 'bhreacan ballach mu ghuaillibh, le 'chlaidheamh liobhta nach dòbradh air a leis, agus le Bran buadhach nan cleas corrach ri 'shàil, dh'iomaineadh e a bhaidean beag taghta bhò o Chaol-Reithe mu thuath gu cabhsair féille Charlisle 'an Sasunn. Is ann a' pillleadh o aon de fhéilltean an àite sin a bha e an uair a thachair e sa' chunnart nach suail ri àireamh.

Dh'éirich an Dròbhair Cruinn, mar bu nòs leis, mu bhristeadh na faire, agus thug e an rathad-mór air. Chunnaic e fear-caspaige greis roimhe, agus ann an tiota rinn e suns ris. Bha an so Gall mór, min, tlàth-ghuthach, cho sìobhalta ri maighdinn, a thòisich gun dàil ri moladh nan Gàel airson an gaisge agus an rogha misnich. “Is e seachd ioghnadh an domhain, am bheachdsa,” ars' esan ris an Dròbhair, “cionnas a ghabhas sibh an rathad, moch 'us anmoch, agus mu mheadhon-oidhche, le uiread a dh'òr Sasunnach agaibh ann 'ur pòcaibh!” “Tha sin againn gun ag, agus am pailteas deth,” ars' an Dròbhair Cruinn; ach ged a tha òr Sasunnach anns na sporain againn, tha cruaidh Albannach anns na truailleann againn,” a' cur a làimhe air an àm cheudna air an lainn a bha air a leis. “Le Andra Ferràra an so, agus le Bran an sin,” ars' an Dròbhair, a' tomladh a chorraige ri Bran, “cha bhiodh eagal orm roimh fhear-reubainn a shiubhail riamh air dà abeirean Shasunnach am briogais Ghallda.” “Cìod é!” ars' an Gall; “'n e Ferràra da rìribh tha ad chladheamh? Gu cinnteach, is ainneamh an seòrsa sin r'a fhaotuinn a nis!” “An creid thu do shùilean?” ars' an Dròbhair, is e 'ga thoirt as an truail, agus 'ga shìneadh do'n Ghall, los gu'n leughadh e an t-ainm a bh'air. “Tha a' chùis dìreach mar a tha thu 'g ràdh,” ars' an Gall, a' togail na lainne, agus a' sgaradh cinn Bhrain o 'choluinn leis a' cheud sguidseadh. “'Nis,” ars' esan, “dhòmhsa do sporan, air neo do bheatha! Tha thu 'faicinn gu'm faigh eadhon Gàel a leth-bbreac.” Bha an Dròbhair bochd aig iomall nan cleas. Chunnaic e gu'm bu bhàs obunn dha a dhiùltadh; agus is e 'rinn e, shìn e thuige an sporan, leis na bh'ann. “Ach,” ars' esan, an uair a thug e dha an t-airgid, “co a chreideas am Braidealbunn gu'n spùinn-eadh Sasunnach mi, is rogha nan gaothar agus rogha nan claidhean am fhochair?” “Na cuireadh sin cùram idir ort,” ars' an Gall, a' fanoid air. “Bheir mi dhìot am masladh sin; oir tha ehannt orm comharradh a thoirt duit, leis am feuch thu dhoibh gur ann le

neart dòideachais a thugadh do chuid uat. Sin a mach do ghàirdean air an stoc dharaich so." Bha so cruaidh, ach cha robh dol 'na aghaidh. Shìn an Dròbhair a mach a ghàirdean. Thog an Gall an lann, ghlac e a bheil-lochdrach fo 'dheud uachdrach, chruinnich e a mhalaidhean 'nan aon dos air bun a shròine, agus tbàinig e a nuas le buille tròm, tàbhachdail; ach, gun taing dha, tharruing an Dròbhair Cruinn a ghàirdean thuige mar a bha am buille a' tighin a nuas, agus is ann a chaidh an lann gu 'cùl-cuirce 'san stoc dharaich. Mus an cnacadh sibh cnò, bha an Dròbhair Cruinn 'na ugan. Shad e air slaisnich a dhroma e, chuir e a ghlùn air a ghoile, agus thug e dbeth a chuid féin. Cha d'fhoghain sin leis, ach cheangail e caol a dha dhuirn' air cùlaobh a dbronnaig, agus dh'iomain e roimhe e, mar gu'm bitheadh laos-boc air spearraich ann, gus an d'thug e dh'ionnsuidh an luchd-ceartais e—daoin'-uaisle nach d'rinn dearmad air an urram dhligheach a chur air a' Ghall, le 'àrdachadh moch an la'r-na-mhàireach, le dula de bhall cainbe mu'n ambaich aige.

Chaidh an Dròbhair Cruinn dhachaidh sàbhailte le 'chuid airgid. Gen nach d'thug e a chù leis thug e 'chlaidheamh leis; agus tha e glé choltach leam gur ann mu'n cheart chlaideamh so a thuir Donncha Bàn—

"Ghearradh e ubhall air uisge,
Le fìor ghéiread."

GIULLAN NAM BÒ.

AN T-AMADAN AGUS 'UAIREADAIR.

Bha duine bochd gòrach, aig an robh uaireadair-pòca, air àm àraid air a shìubhal; agus bha e anabharrach bòsdail as an uaireadair. Ach thachair do'n uaireadair a bhi fad' air deireadh air feasgar àraid. "Gun teagamh," arsa 'n t-amadan, "chaidh a' ghrian fodha an nochd uair na bu tràithe na bu chòir dhi. Tha i ro chabhagach an nochd. Chaidh i 'luidhe, air a' chuid a's lugha, uair ro'n àm."

Bha duine tuigseach a chual' e, agus a thuir ris,—"Nach mò gur mór a's coltaiche gu bheil an t-uaireadair agadsa am mearachd na a' ghrian—gu bheil esan uair air deireadh? Gabh mo chomhairle," arsa 'n duine glic ris an amadan, "agus suidhich thusa 'n t-uaireadair agad a réir na gréine, an àite bhi 'suidheachadh 's a' riaghladh gluasad na gréine a réir an uaireadair. 'S dòcha gu mór gur e 'n t-uaireadair agadsa tha 'm mearachd, 's nach i a' ghrian." "'S math a dh'fheudta gur h-è," arsa 'n t-amadan.

O! cia liutha h-aon, 'nar mesg féin, do na daoine bochda, amaid-each, uaibhreach, gun tuisge, ris an can iad na *Socialists*, agus mì-chreidich eile, tha dìreach 'gan giùlan féin mar a rinn an t-amadan so! Nach math a thigeadh e do chréutairean bochda, truagha, dall, ain-eolach, mar a ta mac an duine, smuainteachadh gur dòcha gu mór gu bheil gliocas, cumhachd, maithas, agus ceartas an Dia bheò ceart—'fhacall féin fìor agus neo-mhearaehdach;—agus, mur 'eil an tuigse, 's an tùr, 's an t-eòlas acasan a' co-chòrdadh ri facall an Tighearna, gur h-iadsan tha am mearachd, agus nach h-esan! Tha an giùlan a cheart cho faoin ri giùlan an amadain mu'n uaireadair.

LAOIDH AIR URNUIGH.

Tha sùil ann, cadal air nach tuit,
Fo sgrathan dorch na h-oidhch';
Tha cluasan ann, gu bràch nach druid,
'Nuair sguireas gathan soille'.

Tha gairdean ann, gu bràth nach sgith'ch,
'Nuair dh'fhàillicheas neart dhaoin';
Tha gràdh ann, nach teid bàs a chaoidh,
'Nuair chrìonas cairdean gaoil.

Tha'n t-shùil sin dearc' air aingil ard—
A' chluas sin tha le'n òrain làn;
Tha'n gairdean 'cumail suas a' ché;
Tha'n gràdh sin suidhicht anns an spéur.

Ach tha ann feart, le'n urrainn daoine,
'Nuair bhios an còmhnaidh talmhaidh faoin,
An t-shùil, an làmh, an gràdh a' ruighin—
Na cluasan sin, gu h-éiseachd, 'bhuidhinn.
Si'n ùrnuigh 'chumhachd 'dhlreas suas,
'Sa bheathaicheas air sòlas ard nam buadh.

—Eadar le MUILEACH.

CEUD MHORAIRE BHRAIDEALBUNN.

B'e a' cheud Mhòraire do'n teaghlach so Sir Iain Caimbeul, agus rinneadh 'na Iarl e anns a' bhliadhna 1681.

Phòs e, anns a' bhliadhna 1657, ban-Sasunnach d'am b'ainm *Mary Rieth*. Bha aice so deich mìle punnd Sasunnach do thochar—suim anabharrach san àm sin. Bha iomadh aon ag iarraidh a pòsadh; ach roghnaich i an Gàidheal, Sir Iain Caimbeul Ghleannurchaidh. An déigh dhoibh pòsadh, dh'fhàg iad Lunnuinn, agus thug iad orra Tigh Bhealaich, àite-còmhnuidh an teaghlaich; ach cha'n ann an carbad cheithir each, no idir air slighe iarainn, ach esan agus ise air an aon ghearran! Air gearran eile chàirich e na deich mìle, punnd Sasunnach ann am buinn òir, agus Gàidheal math làidir fo làn armabb air gach taobh do'n each air an robh an eallach luachmhor, g'a dhìon, agus a' coiseachd a h-uile céum & Lunnuinn gu Tigh Bhealaich. Ràinig iad gu tèaruinte. 'San t-seana chaisteal bha ri fhaicinn an seòmar anns am b'abhais do'n chàraid so an dà chuid cadal agus ithe. Cha'n ionann 's an caisteal ard eireachdail tha nis aig an teaghlach so!

Chaochail am Mòraire so 'nuair bha e os-ceann ceithir fichead bliadhna dh'aois. 'S ann mu'n mhór-fhear so thuirt neach àraid ann an litir tha fhathast air mbairionn—"Tha e co stòlda, shuidhichte, chiallach, ri Spàinteach—co teòim, shedlta, charach, lùbach, ri sionnach—co glic ri nathair—agus co sleamhuin ris an easguinn."

Thogadh a' cheud chaisteal, ris an abradh iad Tigh Bhealaich, a nis *Taymouth*, anns a' bhliadhna 1580, air fìor oisinn na h-oighreachd. "Carson," arsa neach àraid ris-san a thog e, "nach do chuir thu do thigh am meadhon na h-oighreachd, an àite chur air iomall an fhearainn?" "Air t-athais," arsa esan; "se'n t-iomall e air an àm, ach cha'n fhada gus an sin mi an oighreachd an rathad eile. Agus riun e sin, mara dh'fhiosraich Clann-Ghriogair thrugh, agus iomadh cinneadh eile.

TIGH IAIN GHROAT.

'Se an tigh iomraiteach so an t-àite-comhbuidh a's fhaide mu thuath tha ann an Albuinn. 'S iomadh aon a chual' iomradh air Tigh Iain Ghroat, ach a tha aineolach air an dòigh air an d'fhuair e an t-ainm so.

Ri linn Rìgh Seumas an IV., thainig trìùir bràithrean—Calum, Gabhin, agus Iain *De Groot*; oir 'se so an dòigh air an robh an sloinneadh air a sgrìobhadh san àm sin. Thainig iad so do Ghallaobh o'n taobh deas, le litir o'n Rìgh, air a sgrìobhadh ann an Laidinn, do mhuinntir an taobh tuath, g'am moladh, agus ag asluchadh caoimhneis as an leith o uaislibh na dùthcha. Cheannaich iad fearunn san àite. Bha an oighreachd eatorra, agus bha an càirdeas bu làidire aca d'a chèile. Ach mheudaich Clann-Ghroat gus an robh ochd teaghlach-ean dhiubh ann air fad; agus an sin thòisich connachadh agus farmad eatorra mu thimchioll roinn an fhearainn, agus gu h-àraid mu dhèibhinn an fhir 'nam measg bu chòir a bhì air a' chùnnantas na cheann-cinnidh, no 'na cheann-teaghlach thairis orra.

Oidhche do na h-oidhchean, bha seòra do chonnspoid 'nam measg có bu chòir suidhe aig ceann a' bhùird, agus a bhì 'na cheann-stuic air gach còmhhdhail. Bha connachadh làidir eadar na fir, agus theab gun tigeadh faicill gu buillean. San àm sin, dh'éirich am fear dhiubh d'am b'ainm Iain—duine làidir, misneachail, agairteil, aig an robh an t-aiseag air an àm o'n chearna sin gu Eileanaibh *Orkney*. Labhair e gu ciùin, càirdeil. "Deanaibh réit," ars' esan, "'s na biodh droch' cainnt na idir tuasaid 'nar measg; oir," ars' esan, "bheir mise m' fhacall duibh, an ath uair a choinnicheas sinn, gu'n socruich mise a' chùis so mu 'bheil sibh a' cur a mach air a chèile."

Thòisich e gun dàil, agus thog e tigh air an rutha 'b'fhaide mach, air an robh ochd taoibh—'se sin, bha'n tigh ochd-oisinneach; agus air gach taobh bha uinneag agus dorus. Agus am meadhon an tighe so chàirich e bòrd, do'n aona chumadh ris an tigh—bòrd ochd-oisneach. Agus an ath uair a choinnich an ochdnar chàirdean, thuirt e riutha a h-huile fear a dhol a stigh air a dhorus féin, agus suidhe air an àite-shuidhe dìreach mu choinneamh an doruis. Chaidh iad a stigh. Bha 'dhorus, agus 'uinneag, agus a chathair, agus 'àite féin, aig gach fear: Cha robh urram aig fear thar fear eile. Cha robh 'nam measg ach càirdeas agus carannachd, aith agus caoimhneas, agus toileachas-inntinn. Tha stéigh an tighe ochd-oisnich so fathast r'a fbaicinn; agus theagamh nach 'eil tigh ann am Breatunn uile a's iomraiteiche na e.

'S airidh so air àite sa' Chuairtear, mar shoilleireachadh air tuigee, foighidinn, agus deagh-thùr Iain Ghroat, air an robh an tigh so air ainmeachadh. Tha cuid do'n t-seana bhòrd dharaich fathast a' làthair; agus o chionn leth-cheud bliadhna, bha cuid do'n litir Laidinn a sgrìobh an Rìgh a làthair. Bu Dùidsich a bh'ann an teaghlach Iain Ghroat; agus tha e air a ràdh gu'n do chuir an Rìgh mu thuath iad, chum eòlas a thoirt do mhuinntir na dùthcha mu na dòighean a b'fhèarr air iasg a ghlacadh sna cearnaibh sin.

AN DAOIMEAN.

So a' chlach, agus faodar a ràdh, an ni a's priseala 's a's luachmhoire air aghaidh an t-saoghail. Bha an seud so luachmhor ann am beachd dhaoineibh anns gach linn, 'Se is dath do'n chloich àillidh so, geal, no glas, agus air uairibh, seòrsa do shnuagh dearg, agus gorm, agus uaine. 'Nuair tha a' chlach so air a gearradh, cha'n eil neamhnaid na seud eile ann is urrainnear a choimeas rithe, airson loinnearachd agus dealradh bòidheach.

Cha d'fhuaradh an Daoimean fhathast ach ann an rìoghachdan na h-airde-'n-ear, agus na dùthchannan taobh d'èas an t-saoghail. Ann an Innsibh na h-airde-'n-Ear, ann an Eilean Bhorneo, agus ann am *Brazil*, tha 'chuid a's mò dhiubh air am faotainn.

Tha cuid do na clachan Daoimein anabharrach luachmhor. Tha na séudan Daoimein a's luachmhoire air an àm aig teaghlachan rìoghail Russia agus Phortugal. Tha aon chlach, no séud Daoimein, ann an coron rìoghail Russia, a chosd anabharrach airgid. Bha a' chlach so mar shùil, no an àite sùil, do dh-iodhol-bréige bha ann an Innsibh na h-airde-'n-Ear. Ghoid saighdear a mhuinntir na Roinn-Eorpa i á clàr-aodainn an iodhol, agus theich e leatha gu Madras, far na reic e i ri sgiobair luinge airson dà mhìle punnd Sasunnach (£2,000). Reic am fear so i, air dha tighin dachaidh, airson fichead mìle punnd Sasunnach (£20,000). Reiceadh 'na dhéigh sin i, ri teaghlach rìoghail Russia, airson ceud mìle (£100,000), agus ceithir mìle sa' bhliadhna dhàsan a reic i, fhad 's bu bhead e! Tha e air a mheas gur fhiach a' chlach so ceithir muillionan, ochd ceud 's a ceithir mìle, punnd Sasunnach (£4,804,000)—dluth do chòig muillion punnd Sasunnach! Tha aon eile sa' choron cheudna tha air a meas aig tri ceud 's tri-fichead mìle punnd Sasunnach (£360,000).

Tha clach Dhaoimein aig teaghlach rìoghail Phortugal nach 'eil fathast air a gearradh; ach tha iad 'am barail gur h-i 's mò 's a's priseala san t-saoghal uile—'se sin, a fhuaras fhathast le daoine. Tha e air a mheas gu bheil a' chlach so muilleas punnd Sasunnach na's luachmhoire na'n Daoimean mòr a th'ann an Russia. 'Sann an America mu Dheas a fhuaras a' chlach so.

Tha séudan prìseil do'n t-seòrsa so ann am Persia; agus tha dithis anns an Fhraing a tha, mar an ceudna, air an cùntadh prìseil. Cheannaich Sasunnach aon diubh so 's na h-Innsibh airson £20,000, agus reic e ri teaghlach rìoghail na Fraing i airson £135,000. Tha e air a ràdh gur fìach i £400,000—'se sin, ceithir cheud mìle punnd Sasunnach.

Tha cuid do chlachan prìseil Daoimein ann am Breatann, ach cha'n eil iad r'an coimeas riùan air na labhair sin. 'S fhiach iad, cuid diubh, fichead mìle, eadar sin agus dà fhichead mìle, punnd Sasunnach.

Bheir an cùntas so seòrsa do bheachd dhuinn air a' mheas tha daoine 'cur air séudan Daoimein.

NAIGHEACHDAN COITCHIONN.

'S gann gu bheil naigheachdan coitichionn ann. Cha d'fhuair luchd-riaghlaidh ùr na rioghachd fhathast ùine gu socruchadh cìod a nì iad.

Tha mòran aimhreit san FHRAING an aghaidh an teaghlaich rioghail. Loisgeadh air mac an Rìgh o chionn ghoirid, ach cha d'amaid iad a bhualadh. Tha'n dùthaich sin ann an staid fìor neo-shocruichte.

Cha'n eil tuille cùntais againn á CHINA, no á h-Innsean na h-airde 'n ear.

A thaobh AMERICA, cha'n fhiosrach sinn gu bheil nì air bith ùr is fhiach aithris air tachairt. A réir nan cùntas a bh'againn roimhe se, 's éigian gu bheil deuchainn MhicLeòid a nì thairis, ged nach d'ràinig an cùntas an dùthaich so. 'Se ar barail agus ar dòchas gu'n cuirear saor e sa' chùirt; ach 'se ar m-eagal gu'm murt muinntir na dùthcha esan, agus iadsan a chuireas saor e. Nam biodh an gnothuch so socruichte, theagamh nach cuireadh na cùisean beaga eile mòran dragh oirnn, agus gum biodh sìth fad iomadh bliadhna eadar an dà dhùthaich chumhachdaich so—nì a tha iad 'nan dìthis ag iarraidh, nam b'urraian iad a stéigheachadh air dhòigh cheart.

Tha mòran litrichean againn o AUSTRALIA, NEW ZEALAND, agus AMERICA-mu-Thuath; ach cha'n urraian sinn a ràdh gu bheil gnothuichean air bith ùr 'nam measg is fhiach aithris. Tha iad am bitheantas, a' dol air an aghaidh gu math, 's gu ro-mhath.

Ràinig an luchd-imrich a dh'fhàg an t-Eilean Sgitheanach agus an t-Eilean Fada, an uraidh, ceann an turuis ann an Eilean Eòin agus *New Brunswick*, gu sàbhailte; agus chuala sinn gu'n robh iad anabharrach toilichte leis a' mhùghadh a rinn iad. Bha mòran forghais air luchd-cosnaidh. Fhuair gach aon, a dh'iarr i, obair; agus gun aithreachas orra, ach nach deachaidh iad thairis iomadh bliadhna roimhe sin.

UAIGH ROB RU Aidh Mhic-GRIOGAIR.

Thachair o chionn ghoirid, ann an Clachan Bhochuidir, seòrsa do mabèirle tha da-rribh nàr ri aithris.

'S ann sa' chladh so a bha 'n duine iomraiteach Rob Ruadh Mac-Griogair air a thiodhlacadh, ceann na h-airde 'n oir de'n chladh, fo lù-lìghe mhòr chudthromaich, air an robh dealbh a' chlaideheimh a b'abhaist da iomairt air a ghearradh, agus craobh ghinthis agus réull, mar shuaicheantas agus mar cheimhneachan air urram agus àirde an duine. Fo'n lù-lìghe so chaidh iomadh aon do Chloinn-Ghriogair a thiodhlacadh o linn an duine ainmeil so, agus cuid diubh gun ach o chionn beagan bhliadhnaichean. Bha ainm Rob Ruaidh air a thogail gu cliùiteachd àrd leis gach sgeul (cuid diubh fìor, agus cuid diubh breugach) tha air an aithris mu dhéibhinn ann an leabhraichean a chuireadh a mach o chionn ghoirid, gu

h-àraidh le *Sir Walter Scott*. Thug an t-iomradh chaidh mar so a mach air mòran dol o àm gu li-àm a dh'ambarc na lice fo'n robh an curaidh tréun 'na shìneadh; ach, o chionn mhìos, smaointich trusdair o thaobh-eiginn, a thainig an rathad, gum bu ghasda 'n nì dhoibh claigneann an duine so 'ghoid as an uaigh, no cnaimhean air bith eile 'thachradh orra, mar chuimhneachan air Rob, agus mar dhearbhadh air an tréuntas féin ann an tìr nam beann am measg nam marbh. Thàinig iad san oidhche, agus thog iad an leac, chladhaich iad an uaigh, agus cha'n eil ag nach d'fhuair iad lurga caillich no bodnich, agus is dòcha claigneann; ach is cinnteach sinn nach d'fhuair iad uiread agus fiacaill no cnaimh-lùdaig do chorp Rob: ach, beag no mór mar fhuair iad, thàr na trusdair, na brùidean, as. Cha'n eil teagamh air bith nach robh tuille 's fear no dìthis mu'n cnairt a' ghnòthuich so, oir cha b'e 'n fhaoinnachd an leac a thogail—cuid do na peasain leibideach, na garraich ghrànnda, ghlaisneulach, a tha siubhal na dùthcha air tòir nithibh iongatach. 'S truagh nach b'urrainnear greim fhaotainn orra! Dhùraichd-eamaid am faicinn air an tumadh gu math, 's gu ro-mhath, 'an lub nan giadh; 'na dhéigh sin, air an glasadh anns a' Bhràngus, agus mar fhiachaibh air na h-uile caillich do'n chinne' Ghriogarach a tha mar fhichead mìle do'n àite smugaid a thilgeadh air gach aon diubh ann an clàr an aodainn—na spùinneadairean salach! trusdair gun thús, gun daontachd, gun tuigse! Bu chòir do na h-uile h-aon oidhearp a thoirt air greim a dheanamh air na mèirlich a thug tàmailt co mór air an dùthaich!

LOSGADH NA LUINGE INDIA,

A SHEÒL O GHRIANAIG, A DHOL DO AUSTRALIA,

MÌOS-MEADHOIN AN T-SAMHRAIDH, 1841.

Tha fear a bha air bòrd air an àm a' toirt a' chùnntais a' leanas air a' ghnòthuch mhuladach so:—

“Air Di-luain, an 19^{mh} là do mhìos deiridh an t-samhlaidh, bha ar soitheach goirid bho dheich ceud mìle an taobh mu dheas do chearcall-meadhoin na talmhuinn. An déigh àm braiceis, thainig aon do'n luchd-aisig a dh'innseadh gu'n robh long nach b'aithne do'n sgioba san t-sealladh; agus o nach fhaca sinn soitheach sam bith o chionn ceithir-là-déug, bha gach aon gu grad air clàr na luinge. Bha i tuille 's fad' air falbh chum aire thoirt air na sanusan a thairg sinn; ach o'n a bha i a' seòladh air an aon slighe ruinn, chum sinn sealladh air a chéile fad na maidne; agus aig dà-uair-dheug, mhothuich sinn gu'n robh sinn beagan na bu teinne air a chéile.

“Chaidh mi aios do'n t-seòmar-luinge; agus an ceann leth-uair, chuala mi treas-oifigeach na luinge a' glaochaich airson uisge, le mionnan agus mallachadh oillteil! Ghrad léum mi suas, agus chunnaic mi mòran toit agus lasrach a' tighin o'n tigh-thaisg. Cha robh mionaid r'a chall. Dh'orduicheadh an sgioba gu ceann-deiridh

na luinge, leis gach seòrsa soithich a b'urrainn iad fhaotainn, a thogail uisge. Rinn iadsan an dleasnas mar is gnàth le maraichean Breatainnach, gun tiomadh gun athadh; ach ged a dh'oibrich iad gu foghainteach, agus le'n uile neart, cha robh e 'nan comas ni bu leòir a dh'uisge 'thogail. Bha inneal-taosgaidh againn deireadh na luinge; ach bha a' phìob tuille 's cumhann, agus cha d'rinn e ach beag feum. Fad na h-ùine so, bha'n teine 'meudachadh agus a' buidhinn oirnn gu h-uamhasach.

“ Bha e nis soilleir nach robh e comasach an long a shàbhaladh, agus bha gach aon a' smuainteachadh ciamar a thèarnadh e a bheatha féin. Thug mi ceann-toisich na luing' orm, agus 's ann an sin a bhu'u sealladh muladach—na boirionnaich a' bas-bhualadh, 's a' caoineadh, 's a' sgreadail, air an dòigh a b'eagalaiche; agus cha b'iad a' chlànn òg bhochd bu lugha eagal. Bha nis na gunnachamóra a' losgadh shanas-teinn, an dòchas gu'm mothuicheadh an long eile dhoibh; agus chuir sinn air falbh còig maraichean ann am bàta g'a h-ionnsuidh, oir bha e cinnteach mur tigeadh i g'ar teasraiginn, gu'n caillteadh gach créutair a bha air bord. Thòisich na lamhan an sin air mucan, agus gobhair, agus beathaichean eile bha 'm batamór na luinge a thilgeil thar bòrd. Bha'm bàta so làidir, tròm; agus cha b'ann gun spàirn a fhuair iad thar taobh an t-soithich i. Cha luaithe bha i thairis na lìonadh i le cloinn agus a liuthad do na mnathan 's a thiochdadh innte, le ceithir maraichean g'an iomram chum na luing a bha san t-sealladh. Mhothuich sinn a nis le sòlas agus taingealachd, a thuigeas iadsan ambàin a bha 'na leithid so do chruaidh-chas, gu'n do thuig muinntir na luinge ar staid, agus gu'n robh iad a' greasad d'ar n-ionnsuidh leis gach luathas a bha 'nan comas, ged a bha iad fhathast, air a' chuid bu lugha, naoi mìle bhuainn; agus ged a bha i air an fhuaradh dhinn, bha aobhar-eagail nach snàmhadh an *India* gus an ruigeadh i sinn; oir bha ìochdar an t-soithich a nis 'na aona mheall teine, agus na lasraichean a' bristeadh a mach troimh 'n dorus, agus a' streip ris na croinn agus ris an acuinn le luathas uamhasach. Na bu lugha na uair an uaireadair o thoiseach an losgaidh, chaidh an crann-mór thar taobh-fasgaidh an t-soithich; agus thuit an dà chrann eile, ged nach deachaidh iad thairis. Bha nis cuid do'n sgioba agus do'n luchd-aisig, a b'urrainn snàmh, a' deanamh 'ionnsuidh na luinge coigriche; agus bha'n crann-spreòid cùirnichte le luchd-aisig, ag oidhirpeachadh an teas a sheachnadh. Léum an sgiobair 's am mate thar an taobh gu snàmh, agus bha ao-dòchas anns gach gnùis; gidheadh, ge neònach r'a inus' e, chiteadh cuid a dhaoine bha, do réir coltais, gun smuaisean gun iomaguin, gun nì a' cur dragh orra ach an teas!—ach am bitheantas, chite gu'n robh aire gach aon air an tèarunteachd féin—athraichean, màthairean, agus clann, gach aon air leth ag iarraidh meadhon-tèarnaidh dhoibh féin; agus chite mu'n àm so mòran a' gramachadh ri mìrean fiodha a thuit no a thilgeadh thar bòrd. 'Nam measg so, chaidh crann a bha 'n caomhnadh aig an luing, a thilgeadh thar bòrd, agus ghramaich mu dhusan pearsa ris; ach, gu mì-fhortanach, o'n bha iad cha mhór

uile air aon taobh dhe, bha e daonnan a' tionndadh san uisge, agus bha iadsan a' tuiteam dhieth; agus, ar éir coltais, chailleadh iad so uile.

“ Bha nis clàr-uachdair na luinge loisgte, agus bàtaichean na luinge-coigrich air ar ruigheachd. Bha na h-uile h-àite far am b'urraim crèutair beò an teas fhulang làn do'n luchd-aisig, gu h-àraid na croinn a thuit tarsuing an t-soithich; agus 'nuair chuinnic iad na bàtaichean aig taobh na luinge, leum gach aon mar a b'urraim iad a stigh annta. Air an dòigh so chuir iad aon do na bàtaichean thairis, agus bhàthadh leth-dusan fear. Ràinig am bàta féin a nis iad; agus le cùram agus seòltachd dara-mate na luinge Breatunnaich, chaidh gach aon a bha'n crochadh rithe chur gu sàbhailte sa' bhàta.”

'S ann do'n Fhraing a bhuineadh an long choigreach. Bha i 'dol gu iasgach nam muca-mara sa' chuan mu dheas, agus bha pailteas bidh aca. Bha i mu mbeudachd an *India*, mu choig ceud tunna; agus thaisbean iad gach caoimhneas d'ar luchd-dùthcha mifhortanach a bha 'nan comas, ged a bha mòran diubh dearg-rùiste, 'chionn nach b'urraim iad ni air bith a thèarnadh o'n teine. Bha air bòrd an *India* 214; dhiubh sin, chailleadh 18.

Thòisich an téine air an dòigh so:—Bha dara-mate na luinge agus aon do na balachain a' tarruing dibhe-làidir á togsaid; agus a chionn gu'n robh a' choinneal a bh'aca tuille 's goirid airson an lann-tair, thug iad as i; agus thuit i eadar dà bhuideal, far an deach deoch a dhòrtadh, agus ann am prioba na sùl bha'n t-àite 'na lasair.

Thug an long Fhrangach a stigh iad do chala *Rio Janeiro*, agus cha'n fhiosrach sinn dad tuille mu'n déibhinn air an àm; ach tha e soilleir, mur biodh am Freasdal air cur an t-soithich Fhraingich 'nan carabh, gu'n caillteadh iad gu léir.

COINNEAMH OISIANACH.

Air Di-màirt, an 14ª latha de'n mhios so chaidh, bha coinneamh mhór aig Gàeil Ghlaschu, ann an Tigh-Osd Earraghàel, a chum onoir a char air Maighstir Iain agus Padruic Caimbeul, luchd-cur-a-mach “ Cuairtear nan Gleann,” airson an spiorad Gàelach. Chaidh am feasgar a chaitheamh cho sòlasach agus cho riaghailteach 's a dhùrachdeadh cridhe duine. Bha'n labhairt math, poncail, spreigeil, làn do ghaol-dùcha agus chàirdean; agus ma bha eas-bhuidh ann, rinn an t-òran Gàelic agus a' chlàrsach Éirionnach suas e. Bha'n ceann-suidhe, agus fear-ionaid a' chinn-shuidhe, air an éidendh mar bu dual—le biodaig, 'us boineid, 'us breacan-an-éile; agus cha bu chearbach a thainig e dhiubh. B'iad cuid de na deochannan-slàinte—“ A' Bhan-rìgh”—“ Sàr-Chomhairlichean a' Chrùin”—“ Ar Càbhlach 's ar n-Armachd”—“ Iain agus Padruic Caimbeul, na daoine-uaisele dùchasach, a ghabh orra féin Cuairtear nan Gleann a chròbh-sgaoileadh airson nath an luchd-dùch' air feadh an t-saoghail”—“ Fear-deasaich' a' Chuairtear”—“ Na Reisimeidean Gàelach”—“ Ughdar Eachdrai' na Gàelic”—“ Cail-eagan na Gàelachd”—agus mar sin sìos. Bha'n labhairt 's gach ni ann an cànan nam beann. C'uin a chì sinn a leithid eile?

SGIORRADH MULADACH

AIR AN T-SLIGHE-IARUINN EADAR GLASCHU AGUS PAISLEIG.

Bha aon do luchd-frithealaidh na slighe, da'm bu dréuchd seasamh aig an *Tunnel*—'se sin, toll a chladhaich iad troimh theis-meadhoim cnuic, air ghaol an còmhnaidh a ghlèidheadh do na carbadan. B'e dleasnas an duine so sanas a thoirt do gach carbad a thigeadh dlùth dha, a dh'innseadh c'ù bhà no nach robh an t-slighe réidh.

Bha'n duine mi-fhortanach so 'na shuidhe a' gabhail a dhinnearach air bruaich na slighe, agus a bhean 's a nighean 'nan suidhe r'a thaobh. Chual' e carbad a' teachd dlùth orra, agus leum e suas a chrosgadh na slighe, oir 's ann air an taobh eile bu chòir dha bhì. Ghabh a bhean eagal, agus rug i air sgiort a chòta g'a chumail air ais. Chuir so grabadh air, ach le 'uile neart thug e oidheirp air an taobh eile ruigheachd; ach, mo thruaighe! chaidh an carbad thairis air. Bhristeadh a dhà shliasaid 's a dhà ghàirdean, agus sgaradh a cheann o'n chorp! Cha'n eil e coltach gu'n d'fhuing e san mòran cràidh, ach bu truagh staid a mhnatha 's a nighin. Bha e 'na dhuine riaghailteach, béusach, agus fo dheagh chliù.

Tha luathas nan carbadan so anbharrach mealltach. Ged nach 'eil leud na slighe thar trì no ceithir do cheumannan, dh'fhéumadh neach a bhì, air a' chuid bu lugha, leth-cheud slat o'n charbad mum biodh e sàbhailte oidheirp a thoirt air crosgadh.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

24, GLASGOW STREET.

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; Aberdeen: George King; Dingwall: A. Keith; Dornock: Wm. Munro; Thurso: Mrs Russell; Inverness: J. Bain, & Co.; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Paisley: A. Gardner; Greenock: A. M'Jor; Grantown: A. Cumming; Abernethy: D. Gordon; Dunkeld: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balachulish: J. M'Innis; Lochgilphead: N. Gillies; Fortwilliam: Lachlan Cameron, writer; Laggan: J. M'Pherson; Port Ellen, Islay: D. Hunter; Portmahaven: Norman M'Lean; Kilchoman: Angus M'Leod; Strontain: D. Cameron; Tiorran, Mull: John M'Donald; Caedon, Nairn: J. Robertson; Ballendalloch: James Grant; Pitlochry: D. Robertson; Fortingall: D. Campbell; Weem: J. Menzies; Alness: D. M'Diarmid; Douna: D. M'Diarmid; Laggan: J. M'Pherson; Barra: A. M'Donald, Esq; Ormsary: G. Ross; Tayinloan: A. Sutherland; Glencarradale: J. M'Dougall; South Uist: A. Chisholm; Tullymet: C. Morris; Callander: P. M'Kinlay; Balquhider: J. Carlton; Dunrobin: D. M'Donald; Carbest: A. Cameron; Glendaruel: D. M'Lean; Fort-Augustus: J. Forbes; Stratherrick: J. Fraser; Kilmorack: J. Rose; Easdale: D. M'Intyre; Nova Scotia: Rev. R. Williamson, Pictou; General Agent for North America, John M'Neil, Esq. Charlottetown, Prince Edward's Island.

Advertisements.—Oct., 1841.

Nis Deas, Prìs 1s. 6d.,

CEANN-IUIL AN FHIR-IMRICH
DO
DH'AMERICA MU THUATH.
LE ROB M'DÜHGHAILL.

Glasgow: J. & P. CAMPBELL, 24, Glassford Street.—Oban: J. MILLER.

Inverness: J. BAIN & Co.—Dingwall: A. KEITH.

A IRSON fiosrachaidh na muinntreach nach robh cho fortanach is gu'm fac iad an leabhran beag, pongail, fìor-fhéumail so fhathasd, bheir sinn seachad roinn de na Cinn-Labhairt aige air a' Chlàr so:—
COMHARRACHADH.

Tha am fear do'n còir falbh, agus am fear do'n còir fuireach, air an deanamh co aithnichte fo'n cheann so, is gu'n caomhainn e dragh a shaoithreach do'n dùrna neach, agus call a dhàlach do'n neach eile.

ULLACHADH.

Cìod è is còir dha thoirt leis, agus fhàgail; agus an dòigh air an toir e leis iad.
FARADH, &c.

Am port is saoire agus is fhearr; an luach-aisig, &c. &c.

SANASAN MU IMRICH NAN GAEL.

An dòigh ann san còir falbh; coimeasan, reusanan, agus farbhasan féumail.

QUEBEC, &c.

A ghoireasan agus a mhi-ghoireasan; an dùthaich mu'n cuairt; an daighneach.

INNSEANAICH.

An dreach; an cumadh; an caithe-beatha; an dòigh altruim; an gaisge; an cineadail; an cainnt—a combhailt ris a' Ghàellig; an creideamh, &c.

MONTREAL.

An t-slighe d'a ionnsuidh; a ghoireasan air uisge 's air tìr; dà ahlìghe gu Kingston; an goireasan fa-leith.

KINGSTON.

A bhàdhan air mèir agus air tìr; an dùthach mu'n cuairt da; sligheannan thuige agus uaithe, le'n goireasan fa-leith.

TORONTO.

A ghoireasan; an dùthach; an t-slighe gu Hamilton, &c.

HAMILTON.

A shuidheachadh; feabhas a bhualadh, a thaobh mara 's tìre; an t-slighe uaithe gu Goderich, Sandwich, New York, Buffalo, &c.

GODERICH.

Goireasan; fonn; bàrr; Gàell, &c.

BEACHDAN MU AMERICA.

Sanasan féumail; an t-àite is fhearr; reusanan cudthromach, cinnteach; fiosrachadh mòr ri fhaotuin, &c.

MU THAGHADH FEARAINN.

Fàidh de'n choigreach; an t-aineòlach air a dheanamh eòlach air a leas—air a thèorachadh gu deach dhachaidh, &c.

GLANADH FEARAINN.

Leagadh, torradh, losgadh chraobh; riaghailt an duine thuigich, a thaobh tuathnachais, ré fad' a' chuairte, &c.

BARR.—Cur, cliathadh, gach eil fa-leith; toradh, gréidheadh, gleidheadh, &c.

FEUR.—Cur, caoineachadh, gleidheadh, luch, cinneadas; luibhean fiathaich.

SIUCAR.—Mu dheanamh; mu fheum; mu ghleidheadh, &c.

FEUDAIL.—Eich, crodh, caoraich, mucan, fa-leith; an àrachadh; an luach.

FIADH-BHEATHAICHEAN.

Math-ghamhain, madadh-allaidh, madadh-ruadh, fa-leith; am mì-stath; an dòigh air mealladh—dèchais a thoirt doibh, &c.

CO-DHUNADH.

Dreuchd agus dìleasannas cinn-iùil; aimideachd muinntreach a theid a null amhàin a chionn gu'm beil cairid romhpa; sobharan airson Chanada Uachdarach a roghnachadh; seanchas gearr, gidheadh brioghar, mu Chape Breton, Nova Scotia, &c.; dìol nam pòitear thall a dh-fhairge; fughair an Ughdair mu mbiagh a shaoithreach, &c. &c.

Cha ruig sinn leas a bhì moladh a "Chinn-Iùil" an so; tha a chliù cian-iomraiteach, a cheana, sa' chuid mhór de phàipeirean na h-Alba. Neach sam bith leis an àil fhaotuin, cha'n eil dha ach fios a leigeadh dh'ionnsuidh noin sam bith de'n dréam tha reic a' "Chumairt," anna an fhàidh is tomahaiche tha eadar Cluaidh 'us Tigh Iain Ghroat.

Advertisements.—Oct., 1841.

To be had of all Booksellers,

Capt. FRASER'S HIGHLAND AIRS,

AND

**MELODIES PECULIAR TO THE HIGHLANDS AND
ISLES OF SCOTLAND;**

WITH a Plain Harmony for the Piano-Forte, Harp, Organ, or Violoncello; the Harmony revised by N. GOW and other Eminent Professional Men; with a *very curious and interesting* Letterpress to each Air and Melody.

FOLIO, HALF-CLOTH.

N.B.—None are Genuine but those bearing Captain FRASER's Signature.

Edinburgh: STIRLING, KENNEDY, & Co.; and Sold by all Booksellers.

Lately Published, Price 3s. in Boards,

A GAELIC TRANSLATION

OF

THE HOLY WAR,

BY

JOHN BUNYAN.

THE name of BUNYAN, as a Divine, stands too high to need the aid of panegyric. The applause of the world, conveyed through the sentiments of the soundest judges, has consecrated his fame.

The merits of the HOLY WAR are of the highest order, and shows through out an intimate knowledge of the human heart, manifested in a great variety of characters; and it exhibits the truths of experimental religion in a most striking, ingenious, and instructive manner.

The Work is divided into Chapters, and their contents specified; while the Author's Marginal Annotations, which explain the Allegory, are retained, and Explanatory Notes added.

The Gaelic is Pure and Classical, devoid of ambiguous terms and obsolete expressions, and will be understood in any district of the Highlands. The Manuscript has been perused by a Gentleman who is considered among the best Gaelic Scholars in the North, who approves of the translation, simplicity, and arrangement of the style and orthography.

Printed for K. DOUGLAS, Inverness; and Sold by him and R. DOUGLAS, Taid.

OLIVER & BOYD, Edinburgh.

F. ORR & SONS, and J. & P. CAMPBELL, Glasgow.

AN LA A CHI 'S NACH PHAIC.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

CEUD MHÌOS A' GHEAMHRAIDH.

AN 21 AIREAMH.] NOVEMBER 1, 1841. [PRÌS 6 SGILLEAN.

CONTENTS :—The Prophet flying from God, page 239.—Sir Lachlan M'Lean of Duart, part III., 243.—The Powerful Parson, 246.—Laws of Nature, 250.—Halloween, Letter and Song on do., 252, 253, 255.—Be of good courage weary Pilgrim, 258.—What sort of Home have you? 259.—Listen a While, 260.—The Child's Dream, 260.—The Fairy, 263.—Recollections of a Frowny Man, 263.—Anecdotes, 266 and 268.—New Gaelic Publication, 266.—News, 267.

AN DUINE DHFHFUCH TEICHEADH O DHIA.

SGEUL AIR SON DÌORIDH NA GÀELTACHD.

Chunnacas long mhór ann an cala farsuing dhàth do thìr, agus deas gu cur mu sgaoil, oir bha a luchd a nis inné, agus an sgioba uile air bord. Bha 'ghaoth air atharrachadh, agus bha i nis a' séideadh mar bu mhiann le sgiobair na luinge. Dh'ing caillean dubh soirbhis a mach o'n chladach, bha na tonnan beaga 'togail an cinn, ghlaodhadh gach fear g'a àite féin, agus thòisich an long ri cur fa sgaoil—bha ùpraid 'us deisir 'us gleadhraich 'nam measg. Chluinnt' fonn na trómpaid o'n sgiobair mar bha e a' brosnachadh nan lamhan gu tapachd agus graide—chite' na seòladair-ean a suas 'sa sìos o mhullach nan cran, a mach 's a stigh air na slatan-sìthil—a h-uile fear mar gum biodh e 'feuchainn a' chuid a b' fhèarr fhaotainn do'n fhear eile. Bha na siùil gheala nis a' sgaoileadh a mach, ag at leis a' ghaoith—bha 'n greimiche mór a stigh thar a' bheul-mhór—bha 'gheola air a togail a stigh, agus air a soeruchadh air clar-nachdair an t-soithich. Bha an long a nis a' tarraing' air falbh, na siùil uile a' lìonadh, 'nuair a chunnacas duine 'na ruith 's na dheann-ruith dh'ionnsuidh a' chladaich. Leum e

VOL. II., No. XXI. K

stigh do gheola bhig a bhà aig lamraig—"Cuiribh air bord na luinge mòir ud mi," ars' esan, "agus dlòidh mi ur saothair gu fialaidh." Am prioba na sùl bha e ri cliathach na luinge—leum e suas gu sgiobalta ealamh. "Tha mi 'g iarraidh mo thurus-cuain a ghabhail maille ribh," ars' esan ris an sgiobair, "'s na biodh cùram ort nach pàigh mi na chuireas tu mu m' choinneamh." Shocruicheadh a' chùis ann an ùine ghoirid—phill a' gheola bheag gu tìr, agus ghabh an lòngh mhór an cuan fa ceann. Shuidh an coigreach so ann an deireadh na luinge, gun fhacall á 'cheann, a' beachdachadh air na tighean 's air beanntan na dùthcha, a nis a' fas nì's lugha 's nì 's lugha, gus mu dheireadh na chaill e iad sa' cheò. Bha an ùpraid fhathast a' dol air aghart san luing, a' socruchadh gach nì 'na àite féin. Cha do ghabh iad anabharra suim do'n choigreach so thainig 'nam measg. Bha deise fhada do dh-fhionnadh Chàmhal air—cha robh e coisach ri marsanta, na seòladair na saighdear. Cha robh e coltach ri bhì 'na dhuine mór no saoi bhir; ach bha nì-eiginn comharraichte mu 'thimchioll—cha robh e coltach ri daoine eile—cha b' urrainn do neach gun mhothuchadh dha le h-iongatas. Bha e stòlda, suidhichte, socrach, somulta 'na ghiulan, agus is iomadh clais dhomhain dhorch a bha 'na ghruaidh:—agus bha mòran do chùram, iomaguin, agus càileiginn do mhuilad 'na shùil luainich; chluinnteadh osna throm an dràs 's a rithist—chite' déur a' tuiteam o 'shùil air clàr na luinge, bha a' cheum goirid cabhagach. 'S gann a labhair e facall, agus is tric a' bheachdaicheadh e air na spéurabh àrda, 's air na neòil, mar gum biodh e 'faicinn nithe, nach bu léur do'neach eile. 'Nuair a labhradh neach air bith dlùth dha, chligheadh e gu mór; ach cha do ghabh an sgiobair no na seòladairean mòran umhail de; bha 'h-uile fear 'na àite féin, agus b' esan ambàin an t-aon duine diomhanach a bha san luing. Air uairibh, mar a ghabhadh e seachad air na seòladairean, dh' amhairceadh iad air le seòrsa do sgàth, agus chluinnteadh iad a' farcluais r'a chéile mar gum biodh amharas agus teagamh aca mu 'dhéibhim.

Fad a' cheud latha bha'n seirbheas 'nan déigh, an lèng a' siubhal air a h-aghart gu sùrdail—bha sgairt mhaith ghaoithe ann, ach cha robh barrachd na bu mhiann leo—bha gach aon toilichte, agus na h-uile fear 'na àite féin 's a' dol mu'n eairt gach gnotbhuich a dh' earbadh ris. Bha 'n sgiobair air ais 's air aghaidh, e féin agus marsanta bha air bòrd, a' seachas is dòcha mu'n bhatthar a bha san luing—mu chruineachd, mu òr 's mu airgiod, mu shìoda, 's gach seòrsa eile bathair a bha aca; agus air uairibh a' labhairt mu'n choigreach a thainig orra mar bha iad a' dol fo agaoil. "Phàigh e 'fharadh" arsa 'n sgiobair, "'s gidheadh cha 'n eil e coltach ri marsanta—tha nì-eiginn a' cur air, 's gann a tha e 'g'ithe na chumas an deò ann; agus air aon cadail, tha na seòladairean ag ràdh nach do chaidil e lochd an raoir féin, agus mar dhùine bhiodh air bhreathas le nì-eiginn a bha 'ga bhuaireadh, agus a' dùsgadh cùram agus eagail 'na anam." Mar so bha iad a' seachas—bha a' ghaoth a' séideadh, bha 'n lèng a' siubhal air a h-aghart 's gach aon de'n

sgíoba fe dheaghl mllinnish. Ach air feasgar a' cheathramh latha xmar bha a' ghrian a' dol fodha, chunnacas críos do neòil dhubha dhorcha a' cuartachadh nan speur—bha 'n críos so ag éiridh 's ag éiridh—bha na neòil a' fàs duaichnì eagalach—bha 'ghrian air dol fodha, agus bha'n oidhche dorcha. “Bidh oidhche eagalach againn,” arsa 'n sgiobair. Chluinntè, nìs fead na gaoithe measg na h-aof hoimn—thòisich an cuan ri rànach àrd, chualas an glaoth. “Gach fear 'na àite féin; aotromaichibh air an luing, a stigh na sin àrd—islichibh an seòl-meadhoim—fhir na stiùrach bi furachail!”—agus mar a thubhairt b' fhlòr. Shéid a' ghaoth gu h-eagalach—dh'at an cuan 'na bheanntabh 's 'na ghleannabh—b'i oidhche an eagalail—doinionn choimheach. Bha an long a nìs air a luasgadh gu h-eagalach, air a sgiùrsadh ro' a stoirm mar ite roimh oiteig shoirbheis. Mh' d'heireadh thainig glasadh an latha, ach cha d' thainig sìneadh air an stoirm; an àite sin 's ann a shéid e na b' eagalache 's na bu còrnaidhe na rin a fhathas—bha na spéaran dubhach làn do dh'oglaohd—tharraing an cuan a bhrat dù-ghlas air gu h-uile. Bha an long air a luasgadh gu mòr leis an stoirm—chuir i oitean mar gu'm biodh i 'n impis sgàineadh—thug an sgiobair òrdugh a lachd a thilgeadh thar bòrd, gach bathar daor prìseil a bha innte thilgeadh an' chuan, a dh' aotromachadh air an luing—“Is fearr a chail gu h-uile,” arsa e, “na gu'n rachamaid gach mac mathav againn fodha 's gu'n caillteadh sinn.” Thug iad a nìs a nìs an cruineachd a b' àille o thir Iudea, agus an t-aodach bu d'aoire 's bu rionnaiche o *Thyre*; agus thilg iad so agus mòran sìoda agus auair mhìn a mach air a' chuan. Bha na nithe so car tannuill a' snàmh air uachdar nan tonn, 'nan calaidh-fhòchaid aig an stoirm. Thogadh iad, thilgeadh iad, sgiùrsadh mu'n cuairt iad, agus an sin shluig an fhairge suas iad 's chaidh iad as an t-sealladh. Ach ged thilgeadh so uile mach air cliathach na luinge, cha do shìn air an stoirm 'a bha'n soitheach air a snìomh 's air a luasgadh mar a bha i roimhe, agus cha robh ach fàth-dagail gu'n rachadh i as a chéile, h-uile mìonaid.

Nìs bu Chinnich an sgiobair agus na seòladairean agus bha iad sìneolach air an Dia bheò—bha iomadh dia-bréige 'nam beachd, agus thòisich gach fear ri ùrnuigh d'a dhia féin. “C' àit' arsa fear do na seòladairean, “a' bheil an coigreach air an robh an t-aodach molach?—c'arson nach 'eil ean ag ùrnuigh maille ruinn?” Chaidh iad air a thòir, agus fhuair iad e gu h-ìosal 'na shuain—chaidil e ré na h-oidhche ged robh an stoirm so eagalach—'s cha do chaidil neach eile san luing ach è.

Dh'èisg iad e. “Cìod is ciall duit?” arsa maighstir na luinge, “cìod is ciall duit O! thusa tha 'nad ehadal? éirich agus gairm air do Dhia.” Chlisg an duine truagh—dh' amhaire e na 'thimehioll bha nìs iarguin mhór 'na aodann; an sin ghairm iad nìle gach aom air a Dhia féin, ach chunnacas an coigreach ag ùrnuigh leis féin. Cha chuala neach an ùrnuigh a thog e, ach bha coltas air a bhà anabharrach dùrachdach—ach cha do chlosnaich an stoirm—'s ann a shéid i na bu mhiosa 's na bu mhiessa.

Chualas an sin guth maighstir na luinge, “Thigibh agus tilgeamaid croinn chum gu’n aithnicheamaid e’ arson a tha ’n t-òig so a’ teachd oirnn.” Mar so thilgeadh croinn agus thuit an crannchur air a’ choigreach. Faic e an sud air a dhà ghlùn, a lamhan paisgte, a shùilean ri nèamh, ’s e air bhall-chrith, eagal agus oillt agus uamhunn ’na anam. Tha e mar gum biodh e a’ léirsinn nithe dorcha eagalach nach fac’ a h-aon ach e féin. Thuit an cranchur air. Thubhairt iad an sin ris, “Innis duinn, guidheamaid ort, có thu—ciod do dhreuchd—cia as a thàinig thu—ciod is dùthaich dhuit—no có na daoine d’ am bheil thu?”

O! b’ iongantach r’a fhaicinn a nis an duine so, oir esan air an robh eagal co mòr, mar neach fo oillt agus uamhas—feuch! tha e nis ciùin, sàmhach, mar gum biodh gach eagal an déigh ’fhàgail. “Is Eabhruidheach mise,” ars’ esan, “agus tha eagal an Tighearna, Dia nèimh orm, an Tì a rinn an cuan ’s an talamh tioram.” An sin dh’ innis e dhoibh gach ni mar a thachair, gu’n do dhiùlt e dheanamh mar dh’ àithneadh dba, mar theich e á tìr Iudea, a’ smuainteachadh gu h-amaideach gum b’ urrainn da teicheadh o Dhia le dol a mach air turus-cuain air luing; ach thuig e nis nach robh e ’na chomas teicheadh o Dhia, gu’n robh sùil an Tighearna air anns gach àite, an latha na fèidh ’s an àm na doininn, ’nuair a dh’ éirich a’ ghrian dearg sa mhaduinn, ’nuair bha i an àirde nan spéur sa’ mheadhon-là, agus ann an dubh-dhorchadas a’ mheadhon oidhche bha Dia dlùth dha—cha b’ urrainn da teicheadh uaith; agus a nis o’n ehuir e an stoirm so ’nan déigh thuig e air ball gum bu teachdair e o Dhia, agus teachdair ’fheirg.

An sin bheachdaich na seòladairean air le h-eagal agus sgàth. “C’ arson a rinn thu so?” ars’ iadsan “ciod a ni sinn riut chum gum bi an fhairge ciuin?” oir bha onfha na fairge a’ fàs na bu mhò ’s na bu mhò.

An sin labhair e le guth socruch, suidhichte gun eagal gun chùram. “Togaibh a suas mi,” ars’ esan, “tilgibh a mach mi air an fhairge, mar sin bithidh an fhairge ciuin dhuibhse, oir tha fion agam gur h-ann air mo shon-sa thainig an doininn mhòr so oirbh—mar gu’n canadh esan air mo dhéigh-sa thainig an stoirm—’a mise bha ’dhith air an doininn—air mo shon-sa tha so uile.”

Smuaintich na seòladairean nach robh comas a nis aca air, ach a thilgeadh a mach. Rion iad ùrnuigh ri Dia. “Guidheamaid ort a Thighearna” ars’ iadsan, “na leig dhuinne bàsachadh airson cionta an duine so, agus na leig dhuinn fuil neò-chiontach a dhórtadh, oir rinn thusa, ’Thighearna mar a b’ àill leat féin.”

An sin, ghlac iad e; agus b’ iongantach an ni beachdachadh air-san a bha, am feadh ’s a bha e ’teicheadh o Dhia, làn eagal agus uamhaie, a nis co ciuin, shàmhach, shuidhichte, gun sgàth gun eagal air bith, ged bha iad ’ga thogail, agus a’ bràth a thilgeil sa’ chuan mhór! Cha robh eagal air a nis, oir bha comas agus cead aige amharc suas ri Dia.

Mar so thùg iad sa’ chuan e, agus dhùin an fhairge mu ’thim-chioll, agus cha’n fhac iad an ath shealladh dho. Sguir an fhairge

bho 'boile, bha fè nan ian ann, shlu air an stoirm, agus bha'n cuan mór mar mhir réidh gloine; agus chaidh an long air a h-aghart gu réidh siùbhlach.

Ach dh'uidheamaich Dia iasg mór a' snàmh fo na h-uisgeachan; agus 'nuair chaidh am fàidh fodha, shluig an t-iasg mór e. Bha am fàidh an sin beò am broinn an éisg; agus chaidh iad sìos gu doimhneachd na fairge, a' snàmh air falbh gun suim do stoirm na do dhoinn.

An sin ghuidh am fàidh air Dia. O! b'e sin an guidhe iongach—ùrnuigh o bhroinn an éisg, o dhoimhneachd agus o ìochdar a' chuain, ag éiridh ionnsuidh an Dé bhed! Agus dhirich an ùrnuigh: c'uin a thairgeadh ùrnuigh riabh do Dhia, 's nach cuala Dia i?

Dh'amhairc Dia le tròcair air an fhàidh; chual' e a ghearan. Shnàmh an t-iasg mór gu tìr, agus chàirich e fàidh an Tighearna gu tèaruint' air an tràigh, gun lochd gun bheud! Cò 's urrainn a smuainteachadh na dh'fhairich agus a mhothuich am fàidh 'nuair a fhuair se e fèin aon uair eile tèaruint' air tìr-mór—a bheachdaich e air a' ghréin a' soillseachadh os a cheann—a chunnaic e gach craobh, gach beinn 's gach sliabh, agus creagan agus tighean—an saoghal mór a ris fa chomhair a shùl! Nach robh e mar neach a phill air ais o thìr an dorchadais, agus o rioghachd a' bhàis? Nach d'ionnsuich e aon leasan math?—'se sin, nach 'eil e comasach teicheadh o Dhia, no nì air bith a chleith o 'ghnùis—nach 'eil àite air tìr na air chuan san t-saoghal so, na san t-saoghal eile, anna nach 'eil Dia.

Cia 'n t-àit air bith am faod mi dol
O d' Spiorad ghlic, a Dhé?
O d' ghnùis tha uile-léirsinneach,
Cia 'n taobh a theicheas mi?

Air bharrabh agiath na maidne fòs,
Nan siùbhlainn fad' o làimh,
Gu h-iomallabh na fairge móir,
Chum còmhnuidh agus tàimh;

Stiùraidh tu mi an sin, a Dhé,
Le d' làimh tha tréun an neart;
A's nithear leat mò chumail fòs,
Le d' dheas-làimh mhóir gu beachd.

LACHUNN MÓR DHUBHAIRT.

EARRANN III.

Cha b'fhada sheas an t-sith a rinneadh eadar Lachunn Mór agus mac a pheathar, MacDhòmhnuill Ìle, Sir Seumas òg.

Thainig am fiath òg so a stigh air an oighreachd an àite 'athar, agus bha fadal air brathair-a mhàthar, Lachunn Mór, a choinneachadh, agus aicheambail a thoirt a mach airson gach lòsgaidh agus millidh a rinn e air a dhùthaich 's air a dhaoine. Fhuair Sir Lachunn còir o'n

Rìgh air caid do dh-Eilean Ìle, agus cha robh a am beachd Shir Seumas cur 'na aghaidh se; ach cha do chòrd iad mu na crìochabh. Chùm Sir Lachunn a mach gum buineadh Port-Asgaig dhàsan, ach se àite ris nach dealaicheadh am fear eile 's e beò. Chaidh Lachunn Mór do dh-Ìle chum so a shocrachadh, agus faodar an so ni aithris a, thachair dha mun d'fhàg e Muile. Bu Phàpanaich teaghlach Dhubhairt gus an d'thàinig Lachunn Mór a mach as an eaglais sin, agus an d'rinn e aidmheil sa' chreidimh Ath-Ieasaichte. Bha e 'na chleachdadh roimhe so le-san, agus leis na daoine bho'n d'thàinig e, 'annair bhiodh iad a' dol a mach gu cogadh no gu creach, coiseachd, trì uairean, deiseal, ceithir-thimchioll eilein bhig a bha 'n Loch-Speilbh, a' guidhe soirbheachaidh agus fortain air an turas. Air an àm so, cha b'e amhàin gu'n d'rinn Lachunn Mór dearmad air a' chleachdadh ghnàthaichte so, ag amharc air mar shaobh-chràbhaidh amaideach, ach chaidh e féin, agus thug e air a dhaoine a leantainn, trì uairean ceithir-thimchioll an eilein o thuath gu deas, a' deanamh spòraid air an t-seana chleachdadh. Chuir se cornich agus duilgh-eadas mór air a chuid daoine, agus chaill iad am misneach. Dh'fhalbh e do dh-Ìle le cabhlach mór, 's cha do phill e gu bràth air ais. Thainig droch ehlid, agus b'ùiginn da tarruing air falbh do Loch-Gruineaird, agus fàsgadh ghabhail dlùth do'n eilein. Shocrucheadh latha àraid anns an robh e féin agus mac a bhràthar ri coinneachadh, agus gach cùis a cheartachadh.

Chaidh Sir Lachunn air tìr le dà cheud agus trì-fichead fear, a ghoinneachadh Shir Seumas. Dh'fhàg e a' chuid eile d'a dhaoine, anna brìnnibh aig an eilein, fo Eachunn òg, a mhac bu shìne. Chaidh, am mac a b'òige, Lachunn, air tìr le 'athair. Thainig Sir Seumas 'na chòmhaill leis an àireamh cheudna do luchd-leantainn; ach dh'fhàg e buidheann mhór dhaoine cùl cnùic, gu bhì dlùth, an earalas gum biodh féum orra.

Mhothuich muinntir Ìle gu'n robh luingis Shir Lachunn air tràghadh an Loch-Gruineaird, ann an làthaich far nach robh e comasach do neart dhaoine an carachadh; agus mar so, bha a' chuid bu mhò do cheatharnaich Lachunn ann an eilean, gun chomas tìr-mór a thoirt orra a chuideachadh leis. Fhuair Sir Seumas brath gur h-ann mar so a bha 'chùis. Rinneadh fead, agus gu grad thainig iadsan a bha air an cleith cùl na beinne air an aghaidh. Thuig Lachunn Mór mar a bha 'chùis—thuig e foill Shir Seumas; agus ged nach robh leis-san ach trì-fichead-deug fear, agus ochd ceud air an taobh eile, chuir e roimhe nach strìocadh e. Labhair e r'a dhaoine—tharruing e a chlaidhe-mòr, claidheamh a' chinn-iarninn—thog e suas e 'na ghlaic chumhachdaich. “Co air bith,” ars' esan, “a ch! a' ghrian ud shuas a' dol fodha an nochd, bidh e 'na chomas a ràdh gu'n d'rinn an stàilinn so a dleasdannas!” Bha Clann-Dòmhnuille gu h-àrd air uchdaich os an ceann. “Leanaibh mise, fhearaihbh!” ars' esan; “thugamaid urram mar is còir do mhac mo bhràthar 'na ionad àrd.” Ann an wine ghoirid, bha'a dà fheachd am badabh a chéile. Thuit mòran a' cheud ionnsuidh, agus thugadh pilleadh air Cloinn-Dòmhnuille; ach coma, phill iad a rithist agus a rithist, ach cha robh e 'nan comas

Clann-'Illeathain a chumail o mullach a' chnuic a' ruigheachd. 'Nusir chunnaic Sir Seumas nach b'urrainn da Lachunn Mór no a dhaoine 'ehasg, leig e air gu'n robh e 'teicheadh—thàr e as gu cnoc eile, an dòchas gu'n leannadh muinntir Mhuil' e; oir bha buidheann eile do mhuinntir Chinntire aig MacDhòmhnuill am falach, 's bu mhiann leis Lachunn Mór a bhriagadh air aghart far an robh iad. Ach cha robh an seann laoch co socharach, no co furasda mhealladh. Chruinnich e a dhaoine mu 'thimchioll air mullach an àit a choisinn iad le'n claidhean, agus chuir e roimhe fuireach an sin gus am pilleadh air an t-sruth, agus gum faigheadh Eachunn òg 's a' chuid eile d'a dhaoine gu tìr, gu cuideachadh leis. 'Nusir thuig Sir Seumas nach robh e 'na chomas bràthair-'athar a mhealladh, agus eagal a chridhe air gum faigheadh a' chuid eile d'a dhaoine gu tìr, ghrad phill e le naoi ceud fear, gus Clann-'Illeathain a chur gu bàs, no a thoil féin fhaotainn uapa.

Sheas Sir Lachunn air mullach a' chnuic, air ceann a dhaoine, gus an d'thainig Sir Seumas òg mar cheud slat do'n àite 'n robh e. "Leigibh a so mi, fhearabh," ars' ean; "Islichidh mi it an fhìrean òig ud, air nò tuitidh mi san oidhirp!" Léum e sìos an còmhdaill Shìr Seumas, agus a dhaoine 'na dhéigh. Dh'fhosgail e slighe dha fhaic le 'chlaideamh. Thuit gach aon a thainig 'na rathad, gus an robh e mar fhlàd a' chlaideamh do Shìr Seumas. Stad e—bheachd-sich e air le sealladh colgarra, gèidheadh le bàigh—"A Shéumais, a Shéumais, a mhic mo pheathar, fàg mo rathad!"

Air a' cheart mhionaid so, thainig urchair o làimh leibidich a bha 'm measg Cloinn-Dòmhnauill; bhuail am peileir Lachunn Mór san uachd, agus thuit an laoch!

Chuir so beile choimheach air Cloinn-'Illeathainn—chruinnich iad mu thimchioll corp Shìr Lachunn. Ghabh muinntir Shìr Seumas misneach; ach ged bha tritir mar aon an aghaidh Chloinn-'Leathain, cha do eirloc iad. Air an àm so, thainig buidheann ùr a mhuinntir Arainn, a sheas le Cloinn-Dòmhnauill; ach ged a thainig, sheas Clann-'Leathain fhad's a bha duine comasach air seasamh air bonn a chois. Mu dheireadh, 's gann a dh'fhàgadh duine beò dhiubh. Thuit air blàr Ghrùineard dà-fhichead-déug 's a deich dhiubh. Cha d'fhuair ach fichead beò as a' chòmhraig! agus bha dà-fhear-dhéug dhiubh so a dh'fhalbh le Eachunn òg, g'a dhìon, 'ionnsuidh a' chlad-sich, mun do thuit 'athair. Bha sealladh acasan a bha air an Eilean Naomh air na bha 'do! air aghaidh, ach cha robh e 'nan comas tirmór a ruigheachd chum cuideachadh le'n càirdean; agus bu chruadalach an sealladh so do na laoch ghasda bha air a' chuthach le aimheal nach b'urrainn iad a bhì 'n càs 'nan nàimhdean foilleil. 'Nusir phill an eol-mara, thog iad na sìuil, shìn iad na ràimh, agus le cridheach briste, cumhadh agus bròn, thug iad Dubhairt orra, far an cualas gaoir nam ban-Muilleach; 's cha b'iongatach è.

Thuit mòran do Chloinn-Dòmhnauill, agus bha Sir Seumas air a leòd co goirt 's nach robh dùil gu'n tigeadh e bhuaiche.

Thainig boirionnach bochd a' Chloinn-'Leathain, agus thug i leatha corp Lachunn Mhòir air slaoch gu eaglais Chillechomain, far na

thiodhlaic i e. Le glusad a' charbaid air an robh an corp, thainig atharrachadh mòr air 'aogus; agus thòisich mac na mnatha so ri fochaid air, agus ri gàiricich. Bu Dòmhnallach an gille, ach chuir so uiread chorruidh air a mhàthair 's gu'n d'thug i ionneuidh air a mac féin le biodaig; agus leòn i e, airson a bhi 'magadh air a ceann-cinnidh.

Beagan bliadhnaichean 'na dhéigh so, thog Eachunn òg armait mhòr, agus dh'éirich mòran do na fineachan Gàidhealach leis, gu aicheamhail a ghabhail air MacDòmhnuaill airson bàs Lachunn Mhóir. 'Nam measg so bha MacIonnmuinn an t-Sratha, MacLeòid Dhunbheagain, MacNéill Bharra; agus le feachd làidir thug iad Ìle orra.

Rinn Sir Seumas uidheamachadh freagarrach air an son. Choinnich iad, agus chuireadh an cath. Bhuadhaich Clann-'Leathain 's an chuirdean; leònadh Sir Seumas—is gann a bha'n deò ann, ach ghiùlain iad air falbh e. Chuireadh an ruaig orra gu buileach. Thug a' chuid bu mhò do Chloinn-Dòmhnuaill Ceanntìre orra, a' giùlan leò an ceannaird truagh, bu ghann a bha beò. B'e so àm na bochduinn do dh-Eilean Ìle. Fad thrì làithean, cha robh ach murt, a's àr, a's losgadh, a's creach. Cha d'fhàgadh tigh 'na sheasamh. Cha do chaomhnadh duine na bean, na'n leanabh air a' chìch, ach còrr' aon a theich do dh-uamhan agus àiteachan naigheach air feadh nam beann. Cha do stad Clann-'Leathain gus nach robh deur tuille fala r'a dhòrtadh, na bothan eile r'a losgadh!

B'e so am blàr mu dheireadh eadar an dà chiuneadh so, 's am blàr a b'fhuilliche chuireadh leò. O'n àm so cha robh, 's cha bhi, blàr eatorra. Cha'n eil nàimhdeas na fuath eatorra; agus, taing do'n Fhrèsdal chaomh, tha laghannan math a nis air feadh na rìoghachd, agus sìth agus réis eadar luchd-àiteachaidh na Gàidhealtachd.

'S ann 'na dhéigh so a thug an Rìgh o MhacDòmhnuaill 'oighreachd mhòr an Ìle 's an Ceanntìre. Thugadh Ìle do dh-Iain Caimbeul, triath Chalder, agus Ceanntìre do theaghlach Earraghàidheal. Chaill Clann-Dòmhnuaill an cumhachd agus am fearann le chéile. Tha'm fearann a bh'aca air an àm sin an diugh a' tarruing barrachd agus trì-fichead mìle pund Sasunnach sa' bhliadhna.

Chaidh Lachunn Mór a mharbhadh sa' bhliadhna 1598.

AM MINISTEIR LÀIDIR.

Bha'n t-Urramach Maighstir Seumas Robastan, mu 'bheil sinn air an àm gu eachdruidh ghèarr a thoirt do luchd-leughaidh a' Chuairteir, a mhuinntir Athull, agus 'na mbiniateir an t-soisgeil ann an Sgìreachd Lochbhrain, ann an Siorramachd Rois, ceann-tuath na h-Alba. Bha'n duine uasal, measail, urramaichte so, 'na dhuine calma, lùthmhor, làidir—anns na h-uile dòigh ro fhreagarrach do'n linn 's do'n ghinealach san robh e, agus do staid agus chleachdainnean luchd-àiteachaidh na sgìreachd san robh e air a shuidheachadh. Bha e 'na shearmonaiche ro-aiumeil, chumhachd-

ach, shoisgeulach, agus shaothraich e ré a bheatha le èud a's dilsachd am measg a luchd-sgìreachd; agus is minic a b'fheudar dha na peacannan bu shalache 's bu sgreamhaile do'n robh iad ciontach fhiosrachadh le cudthrom a's neart a ghàirdein thréin, co maith is leis na h-airm-chogaidh spioradail a chuir an Tì 'se ceannard na slàinte 'na làimh chum gleachd ri uachdaranachdaibh, ri cumhachdaibh, ri riaghlairibh dorchadais an t-saoghail so, ri aingidheachd spioradail ann an ionadaibh àrda. Goirid an deigh do Mhaighstir Robastan a bhi air a shuidheachadh san sgìreachd a chaidh cleana ainmeachadh, agus air daa dhol a dh'fhiosrachadh aon de bhràithrean a bha sa' choimhearsnachd, bha e làthair san eaglais 'nuair a fhuair am ministear am frith-ainm sin a lean ris fhad 's bu bheò e. 'Se bh'ann san eaglais so fìor shean aitreabh, cosmhuil ris na tighean-aoraidh a dh'fheudt' fhaicinn air feadh na Gàidhealtachd 's na Innntean a dh'fhalbh. Bha mullach na h-aitreibh so air a chomhdachadh le leacan mòra leathann, an àite sglia; agus air latha na Sabaid, mar a bha'n co'fhional air cruinneachadh, agus am ministear air dol an ceann seirbhis fhollaiseach an là naoimh, thuit mullach an ionaid-aoraidh sìos gu h-obann, a' tilgeadh a mach nam ballachan le mòr-neart. Air do Mhaighstir Robastan a bhi ann an oisinn do'n tigh, far nach d'fhuiling e dochunn no ciurradh sam bith, léum e air bàll a dh'ionnsuidh dorus-mór na h-eaglais; agus air dà an t-àrd-dorus fhaicinn ullamh gu tuiteam air an dòmhachd sluaigh a bha stigh, chuir e 'ghualann fo'n dàrna ceann di, agus sheas e an sin gun ghluasad gus an do theich cho liutha do'n t-sluagh is a bha comasach air gluasad. Chaidh e an sin a theas-airginn ministear na sgìreachd, a bhràthair gràidh, a bha ionann agus air a mhùchadh fuidh mhullach na crannaig a bha air tuiteam air, a bhàrr air na leacan a bh'air mullach an tìghe. Air lorg an éuchd chliùitich iomraidich so, ghoirte dhe mar fhrith-ainm riamh an deigh sin, "Am Ministear Làidir."

'Nuair a bhris a' cheannairceas a mach an Albinn sa' bhliadhna 1745, dh'fhiosraich e le mòr-dhuilichinn gu robh uachdarain a's maithean na dùthcha air taobh a' Phrionnsa òig; agus air lorg so, a dh'aindeoin gach comhairle 's earail chaoimhneil dhùrachdach a thug e o àm gu h-àm do luchd-àiteachaidh a sgìreachd, bha earrann mhór diubh air éirigh leth nan uachdaran. Gidheadh, cha b'urrainn doibh a dhilseachd 's a rioghalachd fhéin atharrachadh; le 'chomhairle 's le cheannas am measg luchd-dùthcha a chridhe 's a ghaoil, chum e iomadh dhiubh air an ais o'n rioghalachd 's an ùmhachd do'n chaithir a thilgeadh dhiubh gu h-iomlan.

Goirid an deigh do bhlàr Chuilfhodair, chaidh e dh'amharc Diùc *Chumberland*, a bha sa' cheart àm an Inbhirnis. Ghabh an Diùc ris gu ro-chàirdeil chaoimhneil, agus thug e mòr-thaing dha air an 'end 's a dhilseachd do'n Rìgh; agus dh'orduich e dusan ball-airm a bhi air an toirt dà, gu bhi air am buileachadh air a' mhuinntir a mheasadh esan airidh orra.

Ach ciod sam bith an earbsa no a' mhuinghin a bha air a chur

an duine ainmeil urramach so, no fàbhar a dh'fhendadh e iarraidh air lorg a sheirbhis d'a Rìgh 's da dhùthaich, ghnàthaich e iad so uile, cha'n ann airson ardaachadh a's mòrachadh a theaghlach, ach airson maith a's laas a luchd-agireachd aineolach, ged bu tric a dhearbhadh iad iad fèin reasgach, rag-mhuinealach, a's mi-ghnèitheil. 'Nuair a thòisich deuchainn nan daoine truagh sin a ghlacadh mar phrìosanaich sa' bhliadhna 1746, chaidh Maighstir Robastan saas-gu Lunnainn, astar sheachd cead mìle, air a chòdas fèin, chum cuis an t-sluaigh a sheasamh 's a thagradh. Ràinig e baile-mòr Lunnainn mar bha cùis Eachainn Mhic-Choinnich fuaidh dheuchainn — fear-leanmhainn Iarla Chromhaidh, agus duine ro mheasail urramaichte; ach bu mhór a dhùilichinn fadheòidh, a dh'aindeoin mèud a chumhachd a's ùghdarrais am measg mòr-fheara na rìoghachd, agus an deigh gach oidhairp a thug e chum Mac-Choinnich, 'fhear-dùthcha ionnmhuinn, a bhi air a leigeil fo sgaoil, 'nuair bha e air a dhiteadh gu peanas deireannach na lagha fhulang. Ach ged bha binn a' bhàis air a toirt a mach an aghaidh Mhic-Choinnich, cha robh am Ministear Laidir gu cùis a charaid a thoirt thairis-fathas. Chaidh e gun dàil a dh'ionnsuidh Diùc a' Chaisteil-Nuadh, agus dh'asluich e gu dùrachdach, dhàth-san-gu'n tagradh e cuis. Mhic-Choinnich an làthair an Rìgh, naisean, a's àrd-fùlaibhean na rìoghachd. Ghabh an Diùc ris gu suilbhearr' uasal, agus thug e dha san dealachadh gealladh cinnteach gu'n bìodh a' charaid air a leigeil fo sgaoil. Goirid an deigh dha dearbhadh ris an Diùc, bha e air a chur fo mhòr-iomagain o shanas a fhuair e o chuid de chàirdean, nach robh mòran carba ri ohur anns na h-uile gealladh a dh'fhendadh an Diùc a thoirt; agus dh'oidhirpich e aon uair fhatbasd air factuinn a stigh an làthair a' mhòr-fhàr far an d'asluich e rithist le barrachd do liosdachd gun dearmad a dheanamh air cùis a' charaid; agus air a so dh'ath-nuadhaich an Diùc a ghealladh, le làimh a thairge dha mar dhearbhadh air fìrian a gheallaidh. Ghreimich am ministear air a làimh 'na dhòra camhadhach fèin, agus thug e a leithid a dh'fhàgadh oirra, a's gu'n ghlaodh e mach fo mhòr-phéin, — “Gu dearbh, gu dearbh, a Mhaighstir Robastan, bithidh Mac-Choinnich air a leigeil fuaidh agaoil!” Cha robh an gealladh gu bhi air a dhearmad, agus bha'n duine air a shaoradh.

Ré deuchainn iomadh do na Gàidheil air an àm so, bha Maighstir Robastan air a shònrachadh mar eadar-theangair' musir a bha dearbhadh nam fannisean air a thoirt air aghart; agus ann an drèuchd so, o'n eòlas agus o'n fhiosrachadh a bh'aige na bheatha 's mu chleachdainean nan Gàidheal, agus mu'n cheilg, a bh'air a chleachdadh chom an slagh sìmplidh ainbolach a ghealladh, bha e na chomas cùrsa na dearbhaidh a stiùradh clum ois na fìrinn a dhionadh 's a sheasamh, agus chum maith a's laas a luchd-dùthcha, agus mar so gu liomhborachd do na Gàidheil a shaoradh o bhàs piagail fadalach.

'Nuair a bha Maighstir Robastan ann an Lunnainn, a' tagradh mar so airson fuaghlaidh a's saorsa do mhuinntir a' sgìreachd, air

dha air latha àraidh a bhi gabhail an aisig air amhuinn mhór Lunnainn, chual' e guth labhair o' tharlaid lepp a' bha 'na luidhe an cois na h-aimhne, anns na briathran so—"O! Mhaighstir Seumas, a' bheil sibh a' dol gu'm fhàgail-sa an so?" Air do'n mhinisteir an duine aithneachadh, fhreagair e—"A! Dhòmhnall, a' bheil cuimhn' agad air là na biodaig?" "O! Mhaighstir Seumas," a deir an duine truaigh, "cha mhaith an t-àite cuimhne so." 'Se bh'ann an so Gàidheal do'm b'ainm Dhòmhnall Mac-Coinnich—duine borb, dùr, danarra, air an robh Mhaighstir Robastan ro-eòlach mar aon de luchd a sgìreachd. Thàinig am fear so, beagan bhliadhnaichean roimhe so, a dh'ionnsuidh a mhinisteir a dh'iarraidh baistidh d'a leanabh, nì bha gu ro-cheart air a dhùltadh dha, air lorg aineòlais. Rùnaich an t-òlach neo-sgàthach so, an dèigh eia liugha diùltadh a choinneachadh aig làmh a' mhinisteir, gu'm faigheadh e le ainneart an nì air nach b'urrainn da ruigheadh le dian-iarraidh. Bhliadhnaich e air coimhearsnach a bh'aige, duine calma foghainteach mar e féin, dol maille ris, agus a chuideachadh sa' ghnothach aingidh a bh'air aire. Fhuair iad am ministeir astar beag o'n tigh, nuair a thòisich Dhòmhnall air socfair a' bhaistidh ath-iarraidh d'a leanabh. Ach an dèigh do'n mhinisteir a cheasnachadh rò dìne gheàrr air 'eòlas mu fhocal Dé, fhuair e co aineòlach 's a bhia e roimhe, agus dhiùltadh am baisteadh dha air an àm so mar air amannan eile. Air a so, leig na ceatharnaich dhanarran sa' làmh na h-ainneart air a' mhinisteir chòir, a' miomnachadh 's a' bòideachadh nach leigeadh iad as e gus am faigheadh iad an nì a bha tad ag iarraidh. Bha co-ghleachd a's co-stèidh-chruaidh eatorra, agus air do Dhòmhnall fhàicinn gur e 'm ministeir am fear bu' trèise do'n tridid, tharuing e a bhliodag agus lot e 'm ministeir gu dònham sa' ghàirdean deas; ach ged fhuair e an dochtum so sa' chomhstri, ghabh e orra gu maith, 's gu ro-mhaith, agus chuir e Dhòmhnall dhachaigh a' rta a dh'ionnsachadh leabhar-nan-celst.

Bha là na h-ath-dhiùltadh airson ainneart na biodaig air teachd, agus cha d'rimn am ministeir moille, mar bu chùbhaidh d'a ghairn naomha, ann an cùis a' phrìosanaich thruaigh so a thagradh; agus bha e 'na mhór riarachas-inntinn da gu'n shoirbhich leis. Fhuair Dhòmhnall maithedpas saor o làmh an Rìgh; phill e dhachaigh a dh'ionnsuidh "tir nam beann," agus bha e beò ionadh bhliadhna an dèigh so, 'na fhear-sgìreachd cho tèd-clìridheach, chàirdail, thaingeil d'a charaid am ministeir, 's a bh'air aghaidh an t-saoghail. Fèudar innse, sa' cho-dhùnadh, gu'n phill an ministeir d'a sgìreachd féin, far an robh e air fhàilteachadh gu coimhneil le 'sliugh fhéin, sean a's òg, am measg an robh e beò leicb bhàdhna fheach an dèigh so, ann an coimhlionadh gu h-eudmhor dhèas na gairm urramaich a chaidh earbsadh ris.

(A' Fàilteachadh.)

Tha am far-Àrduibh an Pàrtaidh, a' bha 'na luidhe an cois na h-aimhne, anns na briathran so—"O! Mhaighstir Seumas, a' bheil sibh a' dol gu'm fhàgail-sa an so?" Air do'n mhinisteir an duine aithneachadh, fhreagair e—"A! Dhòmhnall, a' bheil cuimhn' agad air là na biodaig?" "O! Mhaighstir Seumas," a deir an duine truaigh, "cha mhaith an t-àite cuimhne so." 'Se bh'ann an so Gàidheal do'm b'ainm Dhòmhnall Mac-Coinnich—duine borb, dùr, danarra, air an robh Mhaighstir Robastan ro-eòlach mar aon de luchd a sgìreachd. Thàinig am fear so, beagan bhliadhnaichean roimhe so, a dh'ionnsuidh a mhinisteir a dh'iarraidh baistidh d'a leanabh, nì bha gu ro-cheart air a dhùltadh dha, air lorg aineòlais. Rùnaich an t-òlach neo-sgàthach so, an dèigh eia liugha diùltadh a choinneachadh aig làmh a' mhinisteir, gu'm faigheadh e le ainneart an nì air nach b'urrainn da ruigheadh le dian-iarraidh. Bhliadhnaich e air coimhearsnach a bh'aige, duine calma foghainteach mar e féin, dol maille ris, agus a chuideachadh sa' ghnothach aingidh a bh'air aire. Fhuair iad am ministeir astar beag o'n tigh, nuair a thòisich Dhòmhnall air socfair a' bhaistidh ath-iarraidh d'a leanabh. Ach an dèigh do'n mhinisteir a cheasnachadh rò dìne gheàrr air 'eòlas mu fhocal Dé, fhuair e co aineòlach 's a bhia e roimhe, agus dhiùltadh am baisteadh dha air an àm so mar air amannan eile. Air a so, leig na ceatharnaich dhanarran sa' làmh na h-ainneart air a' mhinisteir chòir, a' miomnachadh 's a' bòideachadh nach leigeadh iad as e gus am faigheadh iad an nì a bha tad ag iarraidh. Bha co-ghleachd a's co-stèidh-chruaidh eatorra, agus air do Dhòmhnall fhàicinn gur e 'm ministeir am fear bu' trèise do'n tridid, tharuing e a bhliodag agus lot e 'm ministeir gu dònham sa' ghàirdean deas; ach ged fhuair e an dochtum so sa' chomhstri, ghabh e orra gu maith, 's gu ro-mhaith, agus chuir e Dhòmhnall dhachaigh a' rta a dh'ionnsachadh leabhar-nan-celst.

LAGHANNA NADUIR.

Tha sinn a' faicinn gu bheil e do-sheachnadh do gach crentair biadh a ghabhail bho àm gu h-àm, airson cumail a suas an cuirp. Tha 'chuid a's mò do'n bhiadh so air fhaighinn bho-luiseanan, mar a tha buntàta, tl, cofi, eòrna, cruineachd, agus iomad rud eile. Aig na luibhean ud tha beatha, agus, airson an cumail-san suas, tha biadh do-sheachnadh mar an cendna; ach aig na rudan a tha iadsan a' gabhail cha'n eil beatha, mar a tha ùir, inneir, salunn, aol. An cuir e iougantas air an leughadair gu bheil gach craobh agus luibh air an deanamh do cheithir nithean, ris an deir na cemisteir-ean *carbon, oxygen, hydrogen, agus nitrogen*. As na ceithir nithe so amhàin, ge beag an àireamh, tha 'fàs an darach 's an dubh-chosach, an giubhas agus an raineach, an cuileann agus an canach, agus gach luibh air aghaidh an t-saoghail. Ceart mar so tha gach cànan, cia air bith co farsuing, air a cruthachadh do bheagan litrichean.

1. *Carbon*.—'Se cheud nì do na ceithir rudan so, gual (sa' Bheurla, *charcoal*, no *carbon*). Tha 'chuid a's mò do gach craoibh 'us luibh air a dheanamh do ghual. Chitear so gu soilleir ann an cearna sam bith far am bheil gual-coille 'ga losgadh. Aig àm losgaidh maide ann an teine mùchta, tha gach cuid deth ag éiridh do'n athar, mar smùid, ach an gual, (*carbon*). Ma chuirear criomag do shiucar-geal air eibhleig, tha e grad a' fàs 'ua ghual.

Fèraicheamaid a nis cia as tha'n gual so 'teachd? B'i barail dhaoine ionnsuichte gu'n robh freumhan nan lusan 'ga shùghadh bho'n ùir, agus gu'n robh an ùir 'ga leaghadh le uisge an athair, ceart mar a leaghar salann no siucar le uisge. Dhearbhadh leis a' chemisteir ainmeil Ghearmailteach *Liebig*, nach sùigh cend mille pàirt do dh'uisge ach aon phàirt do dh'ùir bho'n talamh; agus tha cuid mhór do'n aon phàirt so 'na shalunn, air chor agus gur beag an gual a's urrainn a bhì ann. Tha iadsan ag ràdh, mar an cendna, gu bheil an t-aol a tha 'ga chur air an talamh mar leasachadh, a' leaghadh na h-ùir, agus mar so 'ga tabhaint gu staid ro fhàbharach gu bhì air a sùghadh mar bhiadh do'n chràoibh no do'n lus. Le cuideachadh an aoil, leaghaidh dà mhìle gu leth pàirt do dh'uisge aon tomhas do'n ùir; ach is suarach an gual tha anns a' bheagan so do dh'ùir, agus is beag is urradh do na freumhan a shùghadh làimh ris na bheil r'a fhaicinn agus r'a fhaighinn do ghual anns na lusan, no craobhan; air chor agus gu bheil e do-àicheadh gu'n iomair rathad eile a bhàrr air na freumhan, agus nì eile a thuillidh air ùir, a bhì aig na craobhan bho'm bheil iad a' tabhaint a' ghual, (*carbon*).

A chionn nach 'eil planntan a' trusadh a bheag do'n gual bho'n talamh, feumaidh e bhì gu bheil móran de a' teachd bho'n athar. Tha gach duine ag aideachadh gu'n d'fhàs ùir an tùs as na creagan a bh'air an sgàineadh agus air am pronnadh le uisge, gaoth, reothadh agus aiteamh. Orrasan chinn planntan a sheachd, a ghrod,

agus a dh'fhàs 'nan ùir. Anns a' chreig cha'n eil gual, air chor agus gu'n do tharruing na seana phlanntan an gual bho'n athar.

Tha anns gach cead tomhas do dh'athar fìor-ghlan, 21 tomhas do *ghas* ris an goir na cemisteachan *oxygen*, agus 79 do *ghas* eile ris an deir iad *nitrogen*; ach, a thuillidh orra so, tha anns gach dà mhillie tomhas do'n athar-son tomhas do *ghas* ris an canar *carbonic acid*, agus 's anns a' *ghas* so tha gual phlanntan a' teachd. Bitheadh e glé dhuilich le cuid a chreidsinn gum bheil gual a' snàmh san athar, nì a tha do-léirsinn; ach tha so fìor. Co luath agus tha gual dearg-theth a' beanntuinn ris an athar, nì a tha 'tachairt anns gach grìosaich, tha e a' deanamh greim air an *oxygen*, agus a' fàs 'na *carbonic acid*.

Ma chuirear uisge-aoil fìor-ghlan á searraig ann an troinnshear, fàsaidh sgrath gheal a thiota air 'uachdar. Ma shéideas neach anail a bheòil tre bhairill iteig, no tre shòp connlaich, do uisge-aoil, fàsaidh an t-uisge geal; no, ma chuirear uisge-aoil làimh ri soitheach-masgaidh an liunna aig àm oibreachaidh, fàsaidh e gu grad geal air 'uachdar, a chionn gu bheil *carbonic acid* a' gabhail greim air an aol a tha anns an uisge-aoil. Tha an t-aol mar so a' leigeadh fhaicinn duinn gu bheil gual, aig àm a bhi 'ga losgadh, a' fàs 'na *carbonic acid*; gu bheil an sgamhan a' deanamh agus a' tilgeadh a mach as a' bheul, air gach séideadh anail, *carbonic acid*; gur e so an seòrsa *gas* a tha teachd as an t-soitheach-bhracha; agus gu bheil e an còmhnuidh a làthair anns an athar, cha'n e 'mhàin a mis, ach bho thùs; oir fhuaradh a mach, le deuchainnibh, gu'n robh an t-athar a thugadh as na searragaibh a chladhaicheadh bho chionna ùsgan bhliadhnachan aig *Pompeii*, a dh'adhlacadh miltean do bhliadhaibh roimhe so, ceart mar an t-athar a tha againn an diugh.

Tha an *gas* so fìor phuinnseanta do chréutairibh. 'S tric tha daoine a' call am beatha air dhoibh cadal ann an seòmraichibh 's nach 'eil na simileirean a' tarruing gu math. Anns an uaimh *Grotto del Cano* san Fheadailt, tha an *gas* so ag éiridh an còmhnuidh, agus tha e co tróm 's gu bheil e 'oruinneachadh air ùrlar na h-namha; agus grad bàsaichidh coin innte, 'nuair a dh'fhàodas duine, air dha bhi co àrd os-ceann an ùrlair, dol a steach gun eagal. Ann an Gleann a' Bhàis san Eilean *Java*, tha an *gas* so an còmhnuidh a' cruinneachadh, agus bàsaichidh gach créutair a theid a stigh ann.

Ged a tha an *gas* so co sgriosail do dhuine agus do bheathach, cha'n eil e comasach do phlanntan tighin beò as eugmhais. Tha iadsan, ri teas na gréine, a' tarruing an *carbon* as a' *ghas* so air an son féin, agus a' leigeadh *oxygen* mar sgaoil airson beathachaidh chréatairean. As an anail, tha gach créutair a' tarruing *oxygen*, agus a' tilgeadh a mach *carbonic acid*. Dh'fhàsadh an t-athar co salach leis a' *ghas* so, a tha 'n còmhnuidh ag éiridh bho anail chréutairibh, bho theinntibh, agus bho lomadh aobhar eile, 's nach mairleadh neach beò ann. Tha 90,000 pùnd do *carbonic acid* ag éiridh gach là á tobraichean *Choblenz* amhain.

Nach soilleir a chithear mór-ghliocas a' Chruthair, 'nuair a

dh'ionnsaíchear gu bheil an gas se co do sheachnadh do phlannatibh agus a tha *oxygen* do chréutairibh, agus gu bheil iad an si an na gréine a' dù-tharruing *carbonic acid* as an athar, a dheanadh *carbon* doibh féin, agus *oxygen* do chréutairibh. Mar is láidir teos agus solus na gréine, 's mé bheir na plannan *carbon* as an athar, agus is mé bheir iad seachad do dh'*oxygen*, air chor 's gu bheil an t-athar n's glaine agus n's fallaine 's na dúthchannaibh teoh na tha e 's na oearnaibh fuar, far nach 'oil na plannan co láidir, agus an bheil a' ghrian n's laige.

'S dona 'n cleachdadh a th'aig mòran, a bhí 'gleidheadh phlannan a tha cinntinn ann am poitann-phlùran ann an seòmraichean, agus gu sònruichte ann an seòmraichean-cadail ré na h-oidhche. Tha tuillidh do *carbonic acid* ann an athar tha àrd co-cann na tha anns a' bhuid tha dùth do'n talamh. Ma sheallar air eigh air nachdar uisge, bho'm bheil luibhean a' cinntinn, air latha grianaich gearraidh, chitear bolgann bheag ag éiridh uapa, agus a' cruinneachadh bho'n eigh. 'Se co an t-*oxygen* a tha 'teachd uapa, agus a thug iad as an athar a tha 'm meang an uisge.

Tha duilleagan nam plannan, mar sgamhan a' chréutair, feumail airon anail a tharruing; agus 's ann tre nan duilleagan so tha 'chuid mhór do'n lén 'ga ghabhail. Nach minic a chithear luibh a' cinntinn gu grad agus gu h-àillidh ann an coitheach uisge, gun àir 'ga chòir. Ann an earraoh nam plannan, tha na freumhan a' eughadh *carbonic acid* as an uisge agus as an ùir; ach 's ann tre nan duilleagan gu sònruichte tha am fàs 'ga chor air aghaidh. Ga bheil cinneas a' teachd tre an athar, tha air a dhearbhadh dheimh anns na coilltibh mòra, far an bheil an talamh a' fàs gach là nàt earbhaiche, agus glidheadh tha gach craobh a' cinntinn. An meang gual-coille air a mholn-phronadh, cinneadh fasan gu làidir, agus cha'n urrainn àir teachd asadan, oir gleidhidh e gun rabhtadh fàil cheudan bliadhna; ach tha fios aig eamistearan gu bheil gual-coille ro ealamh air *carbonic acid* agus taisealdachd a tharruing as an athar, agus mar so a' tabhairt seachad do na freumhan ceart mar a nì dia.

Ros Ruanan...

[Ri bhàir a leanainn.]

FEILL NA SAMHNA.

'S ann ri linn nan Druidhean a fhuair a' cheud latha do'n gheamhradh an t-ais na so. B'iad na Druidhean, ré iomada, lian, nigartan agus teallanaibh na Roian-Eòrpa.

Bha iomad latha-féill aca, ach b'iad an dithis a b'ainmeala an t-Samhain agus a' Bhealtainn. Air latha Bealtainn, mar tha ann fadail a' ciallachadh, (Beil-teine, no Teine Bheail), bha gairdeachas mòr air a dheanadh. Bha teiantan air an lannadh air gach aon de b'airde na chèile, a chun fàil air teachd na gréine na teos agus na blas. A' ghrian bha aca mar shamhladh air an dia Beal. B' 'n t-ath latha-féill a bha aca an t-Samhain, no an samh-

teine, no teine-na-sith. 'S ann air an latha so a choinnich na Druidhean anns an àite bu fhreagairiche san dùthaich, a chumail mór-mór, a shocruchadh gach conaspoid, agus a réiteachadh gach comhatri. Air an àm so, bha gach teine san àir air a chur as, agus bha e mar fhuachadh air muinntir an àite air fad teachd a dh'ionnsaidh nan Druidhean a dh'iarraidh eibheal-bheothachaidh o'n teine bha air a lasadh 's air a cheisrigeadh ledean.

Ma bha aon duine san dùthaich ciontach ann an gnothuch oir air bith sa' bhliadhna chaidh seachad, cha'n fhaigheadh e sràd de'n teine choisrigte: so gus an tigeadh e fo mheachainn nan Druidhean. Nam éireadh dha bhi co dàna 's cur an aghaidh so, bha e air a sgarradh a mach o bheannachd nan Druidhean—binn a b'eaglaiche na'm bàs. Cha robh e air a cheadachadh do neach air bith teine no fardach a thoirt doibh, no an coimhneas a b'fhaoise 'thaisbeanadh dhoibh, air chor 's nach robh ach am bàs na'n coinneamh mur géilleadh iad do na Druidhean.

Ann an ioma ceann de dh-Albhuinn agus do dh-Éirinn, tha na teinntean so air an lasadh, ris an abair iad Samhnagan; agus, ann an cuid do chèarnabh, ma thachras do theaghlach air bith an teine: 'leigeil as air an oidhe so, cha gnothuch farsada dhoibh, air an ath là, an teine-maidne fhaotainn. Tha so a' leigeil ris duinn co-déanair 's a tha seana chleachdaidhean agus saobh-chràbhadh a' ghlanadh a mach, cia air bith co amaidheach agus faoin 's a thà iad.

OIDHCHE SHAMHNA.—ALASTAIR MAC-CLULLAICH.

"Cò na sìteas air ceann na rìpair?"

"Mise, Mac-Clullaich, an buachaille brònach."

"Tha mise fhada, bho'n thachair an gnothuch ann 'bheil sinn a nì ag innseadh; ach 'a coedaidh fhuirneach i.

Ba dilleachdan bochd Alastair. 'Na òige, dh'fhàg e tigh a mhàthar, agus chaidh e air aster o'n àite 'n d'rugadh e air tòir co-maidh. Bhuair e so ann an sgìreachd Chromba, ann an tigh tuathanach chàir a bha ann an deagh chothrom. Fad mìos no dhà, bha Alastair 'na strùile balaich co troma-cheannach, blàndach, leang, 's a b'errainnear fhaotainn an aster latha; ach cha b'fhada gus an t'fhàd a b'ghumhar, tugarrach, bristhrach. Bha e coalach ri Gàidheil eile, moiseil agus euideil. Air latha na Sàbaid, chuir e suas an t-oile-leang 's an breacan, baintid gheam air a cheann, agus biodag r'a theobh: agus cò ach Alastair!

God bha e samhach, tuigeach, glid, grunn-dail, bha mòran do dh'fhala-dha agus fearna-chuideachd samhach ann. Bha fear-a' bhaile far an robh e 'fuirich 'na dhuine ciallach, measail. Cha robh e a' theaghlach aige ach aon nighean—caileag bhòidheach, mhàireagach, bhàndach, aon naoi-bliadhna-dèug. Bha barrachd leannas aice na aig eile mhàighdeannan na sgìreachd—iomadh seagach eireachdail a' curidhe airre, 's a' iarradh e làimhe ann pòsadh. Dh'iàlt i gach aon diubh, a' fàingeadh mòran taing dhoibh airson an coimhneas agus an

deagh-rùin. Thug iadsan gràdh dhi, cha robh àrach ac' air; ach bha ise suarraqh mu'n déibhinn, agus cha mbò:bha comas aicese air. Mu dheireadh, thuit Alastair bochd an tróm-ghaol air an òigh àillidh so—seadh, Alastair, am buachaille brònach! Cha robh comas aige air. Bha ise càirdeil, caoimhneil ris; ach cha robh amharas air bith aice gu'n robh e 'smuainteachadh oirre. Bha'n gille bochd an gaol, ach bha e gun dòchas; ach ged a bhà, cha robh e mi-shona. Bha e bhrùadair, 'na chadal 's 'na dhùsgadh, mu'n nighin àillidh so; agus bha e sona, do bhrìgh gu'n robh i mu choinneamh a shùil. Bha e modhail, cridheil, sunndach, crònna òrain do ghnàth 'na bheul. Chuir e iongas air Lìlias òig c'àit an d'fhuair e a mhodh, 's a shuairceas, agus 'naisle; agus c'arson a bha Alastair co freasdalach dhi féin, a' deanamh do ghnàth mar a b'urrainn da chum a toileachadh! 'San anmoch, 'nuair chruinichheadh iad mu'n ghealbhan a sheanchas, shuidheadh e mu 'coinneamh, a' beachdachadh oirre le anbarra tlachd, agus gun fhacall as a cheann. Bha Alastair, am buachaille brònach, oóig bliadhna na b'òige na Lìlias, agus cha de smuaintich e riabh gu'n robh e an gaol oirre. Ach coma có dhiùbh, thainig oidhche Shamhna, agus chuir so a' chùis air a h-aghart. Chuala Alastair Lìlias agus: bana-chompanach eile a' seanchas mu chleasan na Samhna, agus, am measg chàich, mu thilgeadh na ceirtle 'stigh do shùil na h-àtha. "Saoil thu," arsa 'bana-chompanach, "an gabh thu mianeach dol do'n àth air oidhche Shamhna, agus a' cheirtle 'thilgeadh? Tha'n àth dorchas agus uaigneach, agus is iomada agéul a chuala mi mu thilgeadh na ceirtle." "Ne mise?" arsa Lìlias. "Gu dearbh theid mi do'n àtha, agus tilgidh mi a' cheirtle. 'S coma leam gach agéul a chuala fhi riabh mu na nithe sin. Feuchaidh mi, a dh'aona chuid, a' bheil no nach 'eil fìrinn anns na chuala mi mu thilgeadh na ceirtle. 'S miann leam ainm m' fhir-phòda 'chluinntinn.

Bha Alastair, am buachaille, mar shaoil iadsan, 'na shuas taobh an teine; ach chual' e mar a bhà. Air feasgar latha Shamhna, dh'arr e cead fìr-a'-bhaile, an àthair Lìliais, an oidhche sin a chur seachad ann am baile-monaidh a bha greis air falbh; agus fhuair e cead. Thainig oidhche Shamhna, agus thog Alastair air, nam b'fhìor, a' dh'ionnsuidh a' bhaile-mhonaidh; ach tiota beag an déigh dha falbh, phill e gu sàmhach air ais, agus thug e 'n àth air. Streip e suas ri stuaigh an tighe, agus chaidh e 'stigh air an luidhear. Leig e e féin alos do shòrn na h-àtha, agus an sin shuidh e a dh'fheitheamh gus an tigeadh a leannan. Fad uair an usireadair, shuidh e san t-sòrn a' feitheamh. Mu dheireadh chual' e céum aotram a' tighin; chuireadh an inchair sa' ghlais; dh'fhosgladh an doras; bha gathan na gealaich a' soillseadh gu fann. Mhothuich Alastair, am buachaille, có bh'ann. Thig i a' cheirtle; ghlac ean i. "Cò sud shuas air ceann mo ròpain?" arsa ise, le guth briste gealtach, 's ag amharc thar a gualainn air an doras gu ruith a mach—"Cò sud shuas air ceann mo ròpain?" Fhreagair guth o shùil na h-àtha, "Mise, MacChullaich, am buachaille brònach." Cha luaithe chual' i so na 'ghrad theich i mach! Chual' Alastair tailmrich chas mu'n doras, agus bha eagal a chridhe air gu'm faigheadh iad a mach có bha san àth. "An cual' thu 'bheag no

mhór?" arsa 'bana chompanach. "'Ne mise?" ars' ise; "cha chuala diog," a' dùnadh 's a' glassadh an doruis, 's a' toirt na h-ìuchrach dhachaidh. An a'naideachd a's mò air na smointich duine riabh! Dhùineadh agus ghleiseadh an dorus; agus bha aig Alastair, am buachaille, ri fàtainn a mach mar a b'fhèarr a b'urrainn da.

Bha'n teaghlach 'nan cadal mun do phill e mar gum b'ann o'n bhaile-mhonaidh; ach air an là-màireach chunnaic e Lìlias. Bha i fuar, naibhreach, croda. Cha do chuir i fàilt air, 's cha mhór gu'n do labhair i ris. Ach cha b'fhada bha i mar so. Cha do leig Alastair a' bheag air. Chaidh bliadhna 's bliadhna seachad. Thainig suiridhiche an dèigh suiridhiche g'a h-iarraidh, ach dhiùlt i aid uile. Mu dheireadh, 'nuair bha i ceithir-bliadhna-sìhead a dh'aois, tharuing i ri Alastair. Bha e nis 'na òganach eireachdail, dreachmhor, àrd, calma, foghainteach, fearail. Bha e dileas, measail, làn earbea aig a mhaighstiras anns gach nì. Dh'iarr e a làmh am pòsadh. Fhuair e so, oir bha a cridhe aige. Phòs iad, agus cha robh san tìr uile càraid bu mbeasail 's bu shona nà iad. Chaochail an seann-duine—bha a' ghabhail fhearainn aca féin; ach cha'n eil teagamh air bith nach d'thug cleachdaidhnean oidhche Shamhna am pòsadh so mu'n cuairt.

LITIR MU OIDHCHE SHAMHNA.

A Chuaiteir Rùnaich,

Aig an t-Samhain so chaidh, dh'eirich dhomh dol beagan bhò'n tigh, agus air an oidhche ainmeil so thainig mi gu tigh duine chòir air an robh mi féin eolach bho chionn greis, a thug dhomh aoidh-eachd gu suilbhir agus gu h-aoidheil.

Ach gun bhi dol nis faide air m' aghaidh mar so, 's eiginn dhomh innse an fhaoinnachd 's an amaideachd air an do thòisich a' mhuinntir òg a bha san tigh, ni a dhuig smuaintean ann am mu'n fhaoinnachd a bha 'm measg nan Gàidheal.

Gheibh sibh earrann mhaith do na bha iad a' deanamh anns an oran a leanas, agus bheireadh e mor thoileachadh dhomh nan d'thoireadh sibh àite dha 'nar duille, agaibh; a chum 's gum faic-eadh muinntir òg cho ghòrach sa than deuchainnain Samhna (mar their iad riu).

ÒRAN OIDHCHE-SHAMHNA.

Air oidhche na Samhain bidh ann, bidh ann,

Buidsichean 's deamhain neo-ghann, neo-ghann,

Bidh sìchean le h-aighir a'mareachd san athar,

'Sa toirt leo muathan, 'us clann, 'us clann.

Luinneag.

Seinn iur-ibh-inn o-ho ho-ro ho-ro,

Nach cluinn sibh a chaileagan, fanaibh aig baile,

Mu'm bi sibh nur fanaid 's nur spòrs, 's nur spòrs,

Seinn iur-ibh-inn cho ho-ro ho-ro.

Bidh moran do dhaoine faidh-sprochd, faidh-sprochd;
 'S a' chlann bidh a' caoinseadh gu goirt, gu goirt,
 Bidh mnathan a' glodhaich, 's cha bhi iad gus sobhan,
 'S na sichean 'gan alasdadh do'n chnoc, do'n chnoc.
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

Ged bhios logaidean 's bodaich air falbh, air falbh,
 Tha'n oidhche sin sona gu dearbh gu dearbh,
 Gheibh fheasgaichean 's eileagan brath air an leannain,
 Le faisneachd gun mhearachd gun chearb gun chearb.
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

Tha mo gheibh ribh a Cheolraidh, mo chaill, mo chaill,
 A' ghleusadh gu ceol, is gu dòn, gu dòn;
 Chum 's gu'n seilinn ma'n gheibh tha' meag na cloinn òige;
 'S an aois cha 'n eil moran ni fearr, uis fearr.
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

Bidh fheasgaichean 's callean gun tàmh, gun tàmh,
 A' falbh feadh gach baile 'goid eàil, goid eàil;
 Cha bhi gàradh na callaid nach leag iad gu talamh,
 'S iad 'teicheadh leis dhachaidh gun nàire, gun nàire.
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

Nuair thig iad leis dhachaidh air chrith, air chrith,
 Gun cuir iad e seachad gun fhios, gun fhios;
 Bràigh doruis an tighie, mun teid iad a laidhe,
 Is bidh a gu làth' ann an sin, ann an sin.
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

A' cheud neach thig a steach an t-ath là, 'n t-ath là,
 Bidh 'na chomhar gu beachd air an gràdh, an gràdh,
 Is dona 'na maith air an stoc ma bhios blas,
 Bidh an urra sin ceart na gun stà, gun stà.
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

Mulleasas ris tobhtaig no pleos, no pleos,
 Aig an aon sin bidh tochradh is toic, is toic;
 Ach ma bhios an stoc gaoch, croma, cain agus crotach,
 Bidh an duine nis eolach 'na chorp, 'na chorp.
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

Fasan eile tha aca gu dearbh, gu dearbh,
 Bhi mach feadh nam bailtean air falbh, air falbh,
 Ag eisdeachd, 's a' farcluais aig doruis gach aitreibh,
 'S gur comhar cheud fhacal air, ainm, air, ainm,
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

A mach do'n chruaich arbhair theid iad, theid iad,
 'S bidh a' spionadh 's a' tearbadh nan dias, nan dias;
 An siol-mulleach ma dh'fhalbhas, cha bhi a' ach fann earbsa
 Gun d'fhaic eilidh leas shearwein gu sìorruidh, gu sìor.
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

'S theid feadhain le faicill do'n àthaidh, do'n àth;
Is bheir iad leò ceirle do shnàth, do shnàth;
G'a tilgeadh do'n lagan trì-nairean, 's 'ga tachras,
Fench 'n teid oinne grabadh le'n gràdh, le'n gràdh.
Seinn iur-ibh-inn, &c.

Cuid eile gheibh abhall gun fhios, gun fhios,
'S theid iad gu glain'-amhairc g'a ith, g'a ith;
'S chl iad coalais an leannain 'ga spioladh gu h-ealamh,
'S 'ga thoirt an an lamhan gu elit, gu elit.
Seinn iur-ibh-inn, &c.

Is tha e do dh'fhasan aig cuid, aig cuid,
Dol do'n t-sabhal a dh'fhasgnadh le guit, le guit;
'S chl iad samhla na tannasg 'dol seachad 'na dheannabh,
'S a' dol as an t-sealladh 'na ruith, 'na ruith.
Seinn iur-ibh-inn, &c.

'S theid fiasgaich a dh'aitheamh nan cruach, nan cruach,
'S g'an tombas le'n lamhaibh ma'n cuairt, ma'n cuairt,
Dh'faghinn samhla nan glacaibh air a' chéile bhios aca;
Sin teichidh iad dhachaidh gu luath, gu luath.
Seinn iur-ibh-inn, &c.

Cuid a thumas an alltan an léin, an léin,
Far an coinnich trì oighreachidan 'chéile, a chéil;
'S ris an tein' fad na h-oidheh' theid a cur, gus am foillsich
G'a geard tannasg, na taoibhse, na dreag, na dreag.
Seinn iur-ibh-inn, &c.

'N sin theid aig an teallach air lio, air lio,
Trí chuachagan geala do fhiodh, do fhiodh;
Ann an aon bidh uisg' glan, san aon eil' uisge salach,
'S an treas fhear bidh falamh, gun sile, gun sil'.
Seinn iur-ibh-inn, &c.

Aon an sin theid a dhalladh gu seòlt', gu seòlt',
'S gu'n teann e 'nan caramh le 'chròig, le 'chròig;
Air te thruaillt, glan, na falamh, mìn dh'éireas da amus,
'Se leit sin nì a theannadh na chòir, na chòir.
Seinn iur-ibh-inn, &c.

Gheibh iad an sin uachdar a' stòp, a' stòp,
'S gu'n dean iad dhetha fuarag 'bhios mór, 'bhios mór;
Theid a cur ann an cuaich, is theid fainne gu luath innt,
'S ge b'e gheibh e trì nairean, gu'm pòs e, gu'm pòs.
Seinn iur-ibh-inn, &c.

Bonnach caluinn, na sgadan 'bhios goirt, 'bhios goirt,
Gu'n ith iad le cabhaig, 's le'n toll, le'n toll;
'S gu'm faic iad an leannan ('was it theid iad do'n leabaidh)
'S gu'm faic iad an leannan le deoch, le deoch.
Seinn iur-ibh-inn, &c.

Oh ! 'sann 'their iad nach bi buaidh, bi buaidh,
 Mur dian iad gach diachainn trì uairean, trì uair ;
 An aghaidh na Trianaid, 's Trì Pearsa na Diadhachd,
 O ! nach iad tha 'nam fiath-bheath'chean truagha, truagh ?
 Seinn iur-ibh-inn, &c.

'Nis sgutream do m' òran 's do m' dhuan, do m' dhuan,
 'S a dh'innseadh mu ghòraich an t-sluaigh, an t-sluaigh ;
 Gheibh gach urra ri phòsadh an neach tha san ordugh,
 'S cha chum duine san Eorp' e bhuap, e bhuap.
 Seinn iur-ibh-inn o-ho ho-ro, ho-ro,
 Seinn iur-ibh-inn o-ho ho-ro, ho-ro,
 Nach cluinn sibh a chaileagan fanaibh aig baihe ;
 Mum bi sibh 'nur fanaid 's 'nur spòrs, 'nur spòrs.
 Seinn iur-ibh-inn o-ho ho-ro, ho-ro.

AN GIULLAN NIBHISEACK.

Gleann Nibheis, 1841.

BI FO DHEAGH MHISNICH, OILTHIRICH BHRÒNAICH !

Oilthirich thruagh, ciod so tha 'cur ort ? Carson a tha thu fo
 dhibheil misnich ? Am bheil thu a' fannachadh ann ad thuras chum
 Sion ? Am bheil t'uallach na's truma gu mòr na 's urrainn duit a
 ghiùlan ? Bheir mise òran duit r'a theinn :—

Ach tilg-sa t'eallach thròm air Dia,
 'Se nì do chumail suas ;
 Cha leig e'm feasd do'n fhìrean chòir
 O shochair féin gu'n gluais.

'Bheil a' ghaoth a' séideadh gu cruaidh sgaiteach, agus an 'e nach
 léur dhuit fasgadh air bith ? 'Bheil do chàil 's do lùs 'gad thréigsin ?
 'Bheil t'anam a' fàs fann, agus a' meatachadh ?—'Se Dia do neart.
 'Bheil triobluiden agus amhghair thruagh mar thrusgan 'gad chuart-
 achadh, agus nì'm bheil caraid dlùth chum furtachadh ? Bheir mi
 òran eile dhuit :—

'Se Dia is tèarmunn duinn gu beachd,
 Ar spionnadh 'us ar treis ;
 An aimsir carraid agus téinn,
 Ar cobhair e ro-dheas.

BI FO DHEAGH MHISNICH, agus gabh air t'aghaidh gh' eòndach !
 A' bheil an abhuinn no an sruth air am féum thu dol thairis, a' bheil
 iad domhain, bras, sìbhlach, agus air at gu mòr ? A' bheil na
 deachannan teinndeach ullamh gu bristeadh a mach 'nan lasraichean
 dearga ? Tog do chridhe, oilthirich bhrònaich !—Éiad guth agus
 gealladh Dhé ann an Isa. xliii. 2, 3—"An uair a shiùbhlas tu troimh
 nan uisgeachaibh, bithibh mise maille riut ; agus troimh nan aibhnic-
 ibh ; cha tig iad tharad. An uair a dh'imicheas tu troimh an t-èine,
 cha loisgear thu, agus cha dean an-lasair grèim ort. Oir is mise an
 Tighearna do Dhia, Ti naomh Israeil, t'fhear-naomaidh."

CÌOD AN SEÒRSA DACHAIDH THA AGAD?

Cìod an seòrsa dachaidh a th'agad? Na smaointichear gur ceist mhi-mhodhail so. Feòraichidh mi a rithist, Cìod an seòrsa dachaidh a th'agad? Na can gu frionasach, mì-thlachdmhor, "Cìod sin dhuit-sa?" ach freagair mi gu cìùin, réidh. 'Bheil do dhachaidh seasgair, taitneach, subhach, sona? Ma tha, 'se mo dhùrachd 's mo ghuidhe, gu ma fada bhitheas i mar sin!—ach ma tha i fada bho bli mar sin, ach air a' cheart atharrachadh, bu toileach a dh'innsinn ciamar a dh'fhaodar a deanamh taitneach agus subhach. 'S truagh an nì dachaidh mhi-shona; 's truagh an nì e do dh'fhear-an-tighe, do bhean-an-tighe, agus do na pàisdean. An dachaidh sin anns a' bheil an t-sùil cholgarr, an teanga ghéur sgaiteach, an cridhe cruaidh,—cha'n fhaod sìth, no sonas, no beannachd, a bhi san dachaidh sin.

Cha'n aithne dhomh sealladh a's gràineala na tigh saich, gun nigh-eadh gun sguabadh—leac fhuar gun teine, ach mòran luatha agus sìbhlean fuara—deoch 'us daorach air an duine—agus bean shalach, chroeda, sglùrach dhiomhanach, slaod mosach mnatha air ceann an t-seòrsa;—a' chlann a' caoineadh, 's a' gul, 's a' gearau—casrùiste, agus a' chuid eile dhiubh leth-rùiste—gun chur 'nan ceann, gun uisg' air an aodann o latha gu latha, a' léum air a chéile, 's am màthair chroeda 'gan cnapadh thall 's a bho. Tha ioma dachaidh do'n t-seòrsa so ann; ach innis domh cìod an seòrsa dachaidh a th'agadsa? 'Bheil Dia air aideachadh ann ad thig?—'bheil eagal Dhé, gràdh Dhé, ùmhlachd do Dhia, onoir do Dhia, aoradh do Dhia, 'nad dhachaidh? Tha sìth agus glòir mu'n cusairt a' bhothain a's ìle anns a' bheil aoradh agus eagal Dhé, nach fhaighear gu dillinn ann am pàilliunabh rìghrean far nach 'eil Dia air aideachadh. Ma tha Dia a' gabhail a' chòmhaidh ann ad dhachaidh, cha tréig e thu, a dh'aindeoin gach deuchainn no bochduinn is urrainn tighin 'nad ratbad; agus mur 'eil e san ann, 's coma cìod na tha agad, cha'n urrainn dhuit a bhi sona. Ma tha do dhachaidh truagh, neo-chuanta, na smuaintich a deanamh seasgair, subhach, le bhi 'nigheadh 's a' sguabadh an ùrlair 's nam ballachan, agus a' glanadh na h-èairneis, le bhi 'càramh do chuid aodaich, agus a' fuireach air t'ais o'n tigh-òda. Tha iad sin uile math agus ro-mhath, ach tha barrachd féumail. 'S éiginn duit tòiseachadh an àit eile. 'Se làthaireachd Dhé fhaotainn a' chéud nì, agus an nì a's cudthromaiche. Iarr e, sir e, guidh a làthaireachd a bhi maille riut; 'nad uile shlighibh aidich e, agus treòruichidh e do chéum. Ma tha dachaidh shona, subhach a dhith ort, tuit air do ghlùinibh, dòirt a mach t'ùrnuigh ri Dia ann an ainm a Mhic; iarr air do bheannachadh, do chlann a bheannachadh, do shaothair a bheannachadh, t'uile dhìchioll, t'uile dheanadas a bheannachadh. 'Nusir tha Dia air aideachadh agus air a sheirbhisachadh ann an teaghlach, an sin bidh nàir' air mnaoi tigh salach truagh a bhi aice; bidh eagal air an duine bhi taghal an tigh-òd, no deoch no daorach a bhi air; agus foghlumaidh a' chlann eagal Dhé a bhi orra, agus an Craithear a chuimhneachadh ann an làithibh an òige.

As éugmhais láthaireachd Dhé, faodaidh tu saothreachadh agus obair a dhéanamh mar thráill—faodaidh tu éirídh leis a' ghréin, agus dol gu tàmh air a' mheadhon-oidhche—faodaidh tu bhi air do claoigh 's air do chlaoidirt le sgios, ach cha choisinn thu fad so dachaidh shubhach gu dílinn; bidh eagal, agus egàth, agus mi-shonas, agus truaighe ann. Ma's miannach leat dachaidh shuifbhearra, chridheil, shùndach, thaitneach a bhi agad, aidich Dia, asluich gum biodh eant maille riut, agus gu'n gabhadh e a chòmhnuidh ann.

ÉISD RIUM CAR-TIOTA BEAG.

Cha'n eil ach fìor bheagan agam ri ràdh riut—labhradh mi e ann am facall no dhà; ach 's làn-airidh iad air suim agus mothuchadh.

Tha trì nithe anabharrach féumail do mhac an duine san t-saoghal—'s iad so, BIADH, AODACH, agus CADAL. Nam bu mbian leat do lòn ithe le taitneachas, agus blas math a bhi air, saothrich chum a' chosnadh; nam bu mbian leat tlachd a bhi agad ann an aodach, paigh e mun cuir thu umad e; agus nam bu mhiann leat cadal math fbaotainn; phoir deagh choguis leat do d' leabaidh. Dean na nithe so, agus bidh tu a'd' dhuine cothromach, subhach, a thaobh an t-saoghail so, agus a thaobh an t-saoghail eile. Ma's miann leat a shealbhadh ann an glòir, lean Easan a thubhairt, "Is mise an t-elighe." Barb 'na tobairt-réite, gluais 'na cheumannabh, gràdhaich e; agus an sin bith tu sona san t-saoghal so, agus anns an t-saoghal a tha ri teachd.

BRUADAR AN LEINIBH.

'M bheil fhios agaibh am bruadar neònach

'Chunnaic mis' an raoir, Mhamà?

Créatair maiseach, geal, ro-ghlòrmhor,

Mar digh nèamhaich shoills', Mhamà.

Choinnich i mi air an drùchd,

Is sheall i rium le fáilt', Mhamà;

'N sin, thairg i gu grad dhomh dhà,

Is thairg i rium, "Thig leam, a ghràidh."

Dh'amhairc mi, is thug mi gaol dh'i—

A diùltadh, cha'n fhaodainn, Mhamà.

Ladhair i co m'fà chaomh rium;

Is chaidh mi leath' gu saor, Mhamà.

Oir mheall an gaol mo chridhe maoth;

Bha lasair nach robh faoin, Mhamà,

'Cuir fadaidh ri m'aigne gun rian,

Bha m'aisling co bheag ciall, Mhamà.

Bha mi—'n'm fìos dhomh mar a bhà;

Ach, Oh! nam biodh sibh ann, Mhamà!

Dh'Fhosguil iongantais gach faobh,

Nach fhaic ach aingle naomh, Mhamà.

Ar leam gu'n d'fhic sinn measg chraobh;
 Bu taitneach leam an raon, Mhamà;
 Le aoibhneas a' gluasad le'r deòin,
 Mar ghleusas ceòl gach càil, Mhamà.

'N sin, thog i 'n airde mà gu grad,
 'S mi aic' 'na sgeachd-ghil làimh, Mhamà,
 Nì's fhaide os-ceann muir a's tìr
 Na dh'èirich iolair riamb, Mhamà.

A' mhuir a's tìr, 's gach sìl ta ann,
 Gach coill a's beinn, gach srath a's càrn,
 Bu lugh' iad so gu léir, nar beachd,
 Na gràinne do chloich-shneachd, Mhamà.

'N sin, sheall mi, agus sheall mi-ris,
 'S cha d'fhuair mi'n oighreachd aig Papà;
 An saoghal gu léir cha bu mhò
 Na peileir gunna-mhóir, Mhamà.

Bha 'ghrian mar rionnaig bhig 'nar beachd.
 A' ghealach 'na ròs crìon, Mhamà;
 Sun dìreadh mar Eilias suas,
 Mar dhealenach aig luath's, Mhamà.

O 'n turas aoibhneach! luath mar smuain,
 Os-ceann nan spéur dol suas, Mhamà;
 Gu h-obann chualt' o chaidh sinn le ceòl,
 Le Flaitheanas na gèidh, Mhamà.

Cha chuala cluas, cha'n fhaca sùil,
 A leithid a shluagh 's a dhù'ich, Mhamà;
 Na seann-nithe chaidh 'n eir air càil,
 Gach uile nì ann an, Mhamà.

Is cha'n eil bàs an sin, no bròn,
 Ach aoibhneas slorruidh 's sòlas làn;
 Am bàs, am peacadh, ifrinn, 's bròn,
 Chaidh 'n adhlacadh san doimh'n' gu-bràth.

'N so cha'n eil geamhradh cranntaidh fuar,
 Ach samhradh buan gun cheann, Mhamà;
 Oir Grian na Gèidh tha 'dealradh ghnàth,
 'S na freana 'na làth'r, Mhamà.

Chunnaic mi mo phàrthar Anna
 'Na h-òigh shoillsich ghil, Mhamà;
 Cha'n aha mar iadsan bhios mar sibhs'
 An éididh riombach-shìod, Mhamà;

Ach còmhdaichte le trusgan riombach,
 Dh'aigiod tunta 'n solus aigh;
 Ach ah! gu'n dhuig e mi o m' bhruadar,
 'N binnear bha mu'n cuairt, Mhamà.

CIA FHAD'S A THA E DO THÌR CHANÀIN?

“Cia fhad's a tha Canaan uainn?” arsa'n creidmheach amharusach samhlach, “oir tha eagal mòr orm nach ruig mi e gu dlinn. Tha mo pheacannan 'nan uallach tròm orm; tha fadal orm saorsa fhaotainn uapa—'se sin ri ràdh, ma tha dòchas airson neach air bith coimbuil riumsa, co peacach, co mi-thoilteannach.”

Gabh air t'aghart, a chreidmhich amharusaich; gabh misneachd ùr; beothaich do cheum. Cha'n eil Canaan co fad' air falbh 's nach ruig thu e faidhedigh; agus nam biodh fios agadsa co deònach 's a tha caraid a' pheacaich gu gabhail riut, thilgeadh e gath-gréine sòlasach air t'anam brònach. Tha facall sòlais agam air do shon, culaidh-bheathachaidh do t'anam. Éisd! “Is mise, mise féin, esan a dhubhas t'euceartan as, air mo sgàth féin; agus do lochdan cha chuir mi air cuimhne.”—Isa. xliii. 25.

“CIA FHAD'S A THA E DO CHANÀAN?” arsa'n creidmheach buadhachail, “oir tha fadal air m'anam a ruigheachd, agus a bhi ann am dhachaidh shiorruidh. Tha fios agam gu bheil m'fhear-saoraidh' beò; agus do bhrìgh gu bheil esan beò, bithidh mise beò mar an ceudna. Tha fadal air m'anam a ghndis ghràs-mhor fhaicinn!”

Gabh air t'aghart, a chreidmhich bhuadhaich; le fàinne glòrmhor, làn-dhearbhadh a' chreidimh air do mheur! Na tilg air falbh t'earbsa. Ach stad; éisd rium; tha sanas agam ri thoirt duit—tha focal agam air do shenasa, mar an ceudna; thoir fa'near e. “Thugadh esan a tha, 'na bharail féin, 'na sheasamb, an aire nach tuit e!”

“CIA FHAD'S A THA E DO CHANÀAN?” So cainnt a' chreidmhich bhrònaich mar 'an ceudna. Mar a's truime 'n crann-ceusda r'a ghiùlan, 's ann a's taitniche bhios an coron. Ma dh'fhuilingeas sinn maille ri Crìosd, bithidh sinn mar an ceudna air ar glòrachadh maille ris.

Éisd! thusa a bhròinein thùrsaich; tha focal agam dhuitse cuid-eachd. “Tha mi a' meas nach àiridh fulangais na h-aimseir a ta làthair a bhi air an coimeas ris a ghlòir a dh'fhoilleichear annainn.”—Rom. viii. 18,

“CIA FHAD'S A THA E DO CHANÀAN?” arsa'n creidmheach fo gheur-leanmhuinn. “Tha mise 'm fhear-fuadsinn o m' theaghlach, a'm choigreach san tìr. Mar a bha mo Thighearna romham, tha daoine 'deanamh dimeas agus tàir orm. 'S lionmhor iad a tha 'g éiridh suas a'm aghaidh; agus tha fuath mòr aca orm.”

Gabh air t'aghaidh, a dhuine; na biodh eagal ort! Cùm suas do chridhe; rinneandh dimeas agus tàir air do Thighearna. 'Bheil feum agadsa air focal sòlais? Bheir mi dhuit e; gabh e, agus taisg a suas a'd chridhe e. “Is beannaichte sibh 'nuair a bheir daoine fuath dhuibh, agus a chuireas iad as an cuideachd sibh, agus a bheir iad cainnt mhaslach dhuibh, agus a thilgeas iad a mach bhur n-ainm mar olc, airson Mhic an duine. Deanaibhse gairdeachas san là sin; agus léumaibh le h-aoibhneas; oir feuch, is mòr bhur duais air nèamh: oir is ann mar sin a rinn an aithriche air na fàidhibh.”—Luc. vi. 22, 23.

"CIA PHAD'S A THA E DO CHANÀAN?" arsa'n crèidmheach truagh leònte, fear a' chridhe bhrìste. "Tha mise 'm oilthreach bochd aonarach; gach aon a bha toigheach le m'anam, chaochail iad; bha mo dhèir mar mo lòn a latha 's a dh'oidhche; agus tha fadal mòr air m'anam an tìr beannaichte sin a ruigheachd, far nach bi bàs, no bròn, no guì, gu slorruidh."

"Gàibh air 't'aghaidh, oilthirich bhrònaich! Mar is tùrsaiche do dh'ur a' t'is, 'sann a's mìle an fhàilte tha 'feitheamh ort. Tha cùram agus faire shònruichte aig an Tighearna thaobh do leithid. Èisd! tha focal agam air do shon; thugadh e fionnachd do 't'anam; sgriobhadh air do shon e. "Mar so pillidh muinntir shaorta an Tighearna, agus thig iad gu Sion le h-iolaich; agus bithidh aoibhneas bith-bhuan air an ceann, gheibh iad aoibhneas agus subhachas, agus teichidh mialad agus caoidh air falbh."—Isa. li. 11.

"CIA PHAD'S A THA E DO CHANÀAN?" arsa'n Crìosduidh air 'leaba-bhàis. "Tha abhuinn Iordain ag at mu m'anam; thainig crith agus uamhas orm; tha ogluidheachd a' bhàis air tighin thairis orm. Mo thruaighe mi! tha mi'n impis dol fodha anns na h-uisgeacha domhain. Cha'n fhaic mise gu dliinn an tìr a tha 'sruthadh le mìl agus bainne."

Tog do mhiseach a Chrìosduidh; ged tha thu air leaba-bhàis, gabh misneachd. Faic an 'sud reull deàlrach na maidne!—tha mòran do'n oidhche seachad, agus tha'n latha slorruidh dlùth. Am bheil do ghairdean ro-lag gu leabhar Dhé a thogail?—togaidh mise e; cumaidh mis' e fa chomhair do shùl. Amhairc air na briathra sin, 's na cuireadh teine na sruth eagail ort. Bi fo dheagh mhisnich, oir 's iad briathran an Tì Àrd agus naomh, a gheall, 'nuair a dh'fhàilniches do chridhe agus t'fheòil, gu'm bi esan 'na neart do d' chridhe, agus 'na chuibhrian do 't'anam. "An uair a shiùbhlas tu troimh nan uisgeachaibh, bithibh mise maille riut; agus troimh nan aibhnicheibh, cha tig iad tharad. An uair a dh'imicheas tu troimh an teine, cha loisgear thu, agus cha dean an lasair greim ort. Oir is mise an Tighearna do Dhia, Tì naomh Israeil, d'fhear-saoraidh."—Isa. xliii. 2, 3.

BEAN SHITH.

Tha gach amaideachd a b' àbhaist do dhaoine aithris mu dhéibhinn nan sìthichean, agus bòcain, agus daoine-beaga, agus gruagaichean, druisgean, tàibhean, mu'n t-sac bhàn, agus mu bhodach-a'-chipein, a nis a' dol air dìchuimhn; agus bu mhithich dhoibh. Tha nithe nì's fearr, agus aghlachdan a's taitnichte, aig na Gàidheil ri'n aithris mu thimchioll na cagailt gheamhraidh. Ach tha cuid do na ceann aghlachdan sin iongatach; agus 'se ni a's iongataiche, gu bheil aghlachdan do'n aon t-seòrsa r'am faotainn anns gach tìr agus dùthaich. 'S iomada aghul amaideach a chuala sinn mu dhaoine-beaga; agus ged nach 'eil sinn a' creideinn a h-aon diubh, tha cuid diubh air an innseadh air zbhodh co taitneach 's nach urrainnear an leughadh no an èisdeachd gun seòrsa do thlachd.

Tha àit àraid san taobh-tuath, dlù do Claremba—àit uaigneach, leth-oireach—far a' bheil e air aithris ann am beul-cachdraidh ga's thachair, ma's fìor, an nì tha sinn a' dol a dh'innseadh.

Air maduinn là na Sàbaid, bha duine còir do thuathanach a' buachailleadh a chuid caorach san àite sin. Bu duine aosmhor, liath e, a chaill a chlàisneachd gu tur, a bha co bodhar ris a' chreig air an robh e a' suidhe. Ach ged nach robh e comasach air seanachas no conaltradh a dbeanamh ri duine fo'n ghréin, gidheadh cha robh e gun chuideachd no gun chonaltradh. Bha e 'na dhuine diadhaidh, tuigseach, fìorach—amabharrach eòlach air a Bhlobull, agus air iomada leabhar math eile. Chuir e seachad a' chuid bu mhò d'a aimsir ann an léughadh.

Chuir e na buachaillean do'n eaglais air an latha àraid eo, agus dh'fhuirich e féin aig a' bhaile, a' bhucachailleadh a chuid caorach. Bha an tréad ag ionatradh gu h-ìosal air lagan bòidheach uaine; agus leig ean e féin 'na shìneadh air tolmair beag uaine bha os an ceann;—air cùl gaoithe, 's ri aodann gréine—far am faicadh e gach neach, 's nach faicadh neach è. Bha'm Blobull fòguinte ann 'cheinneamh; agus bha e gu cùramach, stòlda, ciallach, 'ga léughadh, 'nuair chual' e seòrsa do dh'fhuaim, mar oiteag ghaoithe, air a chùl—a' chead fhuaim a chual' e b' chionn iomada bliadhna. Thóg e a shùilean o'n duilleig; mhothaich e air an fhraoch, 's air an rainich, 's air na teillideirean a bha san t-sealladh, gu'n robh gaeth làidir a' séideadh, e dh'éirich am prìoba na sùl; agus an déigh dha amharc tarsull mu'n cuairt da, thòisich e a ritheist ri léughadh. Cha deach e fad air aghaidh 'nuair a chual' e an fhuaim cheudna a ritheist; agus air dha amharc mu'n cuairt da, chunnaic e òigh àillidh, mhaiseach, 'na seasamh dlù dha! Cha'n fhac' e riabh roimhe a coimeas sirsan eireachdain, agus maisealachd pearra; agus àilleachd gnùis. Bha i air a h-éideadh ann an culaidh eo aotrom thana ri eòd nam beann—carraaid do shìoda uaine m'a thachail, air a chumaidh a sìos o'n dara gunnion thar a leasrabh, agus sìos gu 'sàil; ach a h-amhach, a h-urchd, a broilleach, 's a gairdeanan àillidh, bha iad sin rùiste, gun éideadh air bith, agus iad geòl mar chanach an t-sléibh—a falt òrbhui a' tuiteam 'na dhuala fada réidh sìos air a druim.

Chuir an seann duine a làmh air an duilleig, shuidh e suas air 'uillinn, agus dhùl-bheachdaich e air an ainneir chiataich. “A sheann duine,” ars' ise, le guth co ciùin, mhillis, 's a thainig riabh a mach á béal; agus, ged a labhair i gu h-ìosal, mállda, chual' e gach facall? “A sheann duine,” ars' ise, “tha thu a léughadh an Leabhair. Imis domh a' bheil tairgse slàinte air a thoirt ann *dhuinne*?” Fhreagair an seann duine, agus thubhairt e,—“Tha tairgse na slàinte air a thubhairt, an Leabhar eo, do na h-uile h-son do shìona obailte Adhaimh; ach cha'n eil an tairgse cheudna air a thoirt do chréutairean air bith do sheòrs eile.” Thug an àilleag mhaiseach sgreach sagalach 'nuair a labhair e mar eo, agus, ag iadhadh air falbh le lnas na circo-fraoich air sgéith, chaill e sealladh òirre ann measg gharbh-chrìochan a's chnoc os a cheann; agus cha d'fhuair e an aith shealladh dhi taillidh fhad's bu bhead e.

SGEUL TAITNEACH.

Bha Diadhair urramach car iomadh bliadhna 'g ùrnuidh gu dian gu'n deònaicheadh Dia duine 'chur g'a ionnsuidh a theagaisgeadh e ann an slighe na firinn. Gu moch air maduinn àraidh, chaidh àithneadh dha 'am brudar dol do'n eaglais, agus gu'm faigheadh e neach a theagaisgeadh dha slighe na firinn. 'Nuair thainig e gu dorus na h-eaglais, choinnich e duine ann an éididh luideagaich, dha'n do bheannaich e le "Maduinn mhaith dhuit." "Cha d'fhuair mi riamh droch mhaduinn," fhreagair an duine bochd. "Tha sin iongantach; 's maith leam a ghnàth thu fortanach." "Cha robh mi riamh mi-fhortanach," deir esan. "'S maith leam a ghnàth thu sona," deir an Diadhair. "Cha robh mi riabh mi-shona," ars' am fear eile. "Bu mhlann leam gu minicheadh tu do chaiont," deir an Diadhair. "Nì mi sin gu toileach," fhreagar an duine bochd. "Thuir mi nach robh riamh droch mhaduinn agam; oir air gach maduinn, ma tha mi air mo bhioradh le ocras, tha mi 'moladh Dhé. Ma's uisge, no sneachd, no clach-mheallain a t'aon, co aca 'ta 'n latha ciùin no stoirmheil, tha mise 'moladh Dhé; agus air an aobhar sin, cha'n eil, aig am sam bith, maduinn dhubbach agam. Ma tha mi truagh folamh do thaobh nithe 'n t-saoghal, 's air mo chur suarach, tha mi fathast a' moladh Dhé. Ghuidh thu dhomh 'bhi fortanach; ach cha'n fheud mi 'bhi mi-fhortanach, do bhrìgh nach éirich mi sam bith dhomh ach sin a bhios a réir toil Dé; agus tha mi 'creidsinn gu'm bheil a thoil do ghnàth maith anns gach nì 'tha e 'deanamh, no 'gealltuinn a dheanamh. Ghuidh thu dhomh 'bhi sona; ach cha'n urrainn dhomh 'bhi mi-shona, do bhrìgh gu'm bheil mo thoil a ghnàth strìochda do thoil mo Dha." "Ach ciod a theireadh tu nan tilgeadh Dia sìos do ifrinn thu?" "Tha dà ghairdean agam, Irtelachd agus Gràdh, le'n cumainn gu teann mo Dhia-duine agus mo Shlànuighear, 's nach leiginn as e; agus bu roghnaiche leam a bhi 'n ifrinn maille ri Dia, na bhi 'n slaitheanas as easbhuidh."

D'fhiosraich an Diadhair, fo mhór iongantas ri freagraibh an duine bhochd, cia as da. "Thainig mi o Dhia." "C'ait' an d'fhuair thu e?" "Far an do thréig mi 'n saoghal." "C'ait' an d'fhàg thu e?" "Maille ri u'san a ta glan 'nan cridhe." "Cò thu?" "Is rìgh mi." "C'ait' am bheil do rìoghachd?" "Ann mo chridhe féin; d'fhoghlam mi mo chàileachdan 's m'an-tograidhean a cheannachadh, agus is fàrr sin na bhi riaghladh os-ceann rìoghachd sam bith fo'n ghréin." "Cionnus a ràinig thu air an t-suidheachadh shona sin?" "Le toad, beachd-amainteachadh spioradail, agus aonadh ri Dia. Cha robh mi sam bith ach Dia a b'urraim m'iarrais-sa a riarachadh. Fhuair mi a nis e, agus annas fhuair mi sìth agus fois."

M.

Gleann-Urchadainn, taobh Loch-Nis,
Mios-Meadhanach an t-Shamhraidh, 1841.

DEAS-FHREAGAIRTEAN.

I. Bha réisimeid ann an aon do dh-Innsean na h-àirde 'n iar; bha mòran do na daoine 'basachadh, agus cha mbór gum b'fhèarr na h-ìfigich. An déigh do'n iarmad tighin dachaidh, bha duin'-uasal a choisnich aon do na saighdearan, a fèraich dhe ciod bu choireach ris na daoine bhi 'siubhal co lionmhor. "Se bhi 'g òl an rum ar a bha 'gam marbhadh," arsa'n saighdear. "Creididh mi sin mu na daoine," arsa'n duin'-uasal; "ach cha'n urrainn e bhith gu'n robh na h-oifigich ag òl an rum ùr!" "Cha robh idir, le'r cead," arsa'n saighdear; "se 'n seann rum a chuir as do na h-oifigich!"

II. Thachair do mhinistear stòlda, agus oifigeach uabhrach òg coinneachadh, agus a bhi 'seanchas; agus mu dheireadh, thainig an seanchas gu car beag connsuchaidh. Bha'n t-oifigeach ag at le feirg agus mar thàmailt do'n mhinistear, thuirt e ris—"Nam biodh do mhi-fhortan orm gu'm biodh ùmpaidh mic agam nach b'urrainn ni eile dheapamh, gu cinnteach dheanainn ministear dhe." "Cha robh t'athair-sa sa' bharail riut," arsa 'm ministear, gu socrach.

III. "Tha 'bhriogais so tuille 's goirid air me ahonnsa," arsa fear a fhuair briogais o thailleur Eirionnach. "Ciod an sgil a th'agadaidh air briogais, annadain?" arsa'n t-Eirionnach. "Cha'n eil a bhriogais tuille 's goirid, ach 's ann a chuir thusa do spògan grànada chas tuille 's fada roimhe."

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

24, GLASSFORD STREET.

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; Aberdeen: George King; Dingwall: A. Keith; Dornoch: Wm. Munro; Thurso: Mrs Russell; Inverness: J. Bain, & Co.; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Paisley: A. Gardner; Greenock: A. M'Jor; Grantown: A. Cumming; Abernethy: D. Gordon; Dunkeld: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balachulish: J. M'Lenis; Lochgilphead: N. Gillies; Fortwilliam: Lachlan Cameron, writer; Laggan: J. M'Pherson; Port Ellen, Islay: D. Hunter; Portmahaven: Norman M'Lean; Kilchoman: Angus M'Leod; Strontain: D. Cameron; Tioran, Mull: John M'Donald; Caesdor, Naïrn: J. Robertson; Ballendalloch: James Grant; Pitlochry: D. Robertson, Fortingall: D. Campbell; Weem: J. Menzies; Alness: D. M'Diarmid; Doune: D. M'Diarmid; Laggan: J. M'Pherson; Barra: A. M'Donald, Esq.; Ormsay: G. Ross; Tayinloan: A. Sutherland; Glencarradale: J. M'Dougall; South Uist: A. Chisholm; Tullymet: C. Morris; Callander: P. M'Kinlay; Balquhitter: J. Carlton; Dunvegan: D. M'Donald; Carbest: A. Cameron; Glendaruel: D. M'Lean; Fort-Augustus: J. Forbes; Stratherrick: J. Frazer; Kilmarack: J. Ross; Easdale: D. M'Intyre; Nova Scotia: Rev. B. Williamson, Pictou; General Agent for North America, John M'Neil, Esq. Charlottetown, Prince Edward's Island.

Cha b'urrainn do bean-na-bainnse a chreidsinn gu'm murtadh iad a còmpanach gasda—duine co neo-lochdach agus co math.

Mu'n àm so, thòisich geur-leanmhuinn fhuilteach, theinnteach, an aghaidh sluagh an Tighearn ann an Albuinn. B'éiginn do dh-Iain *Brown* agur o bhi 'falbh an rathaid le 'each 's le 'chairt mar a b'àbhais da, oir bha e 'na dhuine comharraichte, agus bha na Cùmhnantaich a' taghal a thighe; agus bha fios aig na daoine fiadhaich a bha air an àm sin a' riaghladh na dùtcha gum b'ann diùbh Iain. B'éiginn da mu dheireadh 'àite féin, agus a thigh féin, fhàgail. 'S ann sna monaidhnean, agus feadh gharbhlaiche nam beann, a bha e 'cur seachad a' chuid bu mhò d'a ùine! Ach a mach air feadh nam beann, agus 'ga chleith féin ann an uamhan 's a'm frògan, a' teicheadh o 'nàimhdean, bha bogha-frois a' Chùmhnainte mu 'cheann, agus bha e 'sealbhadh sòlais agus saorsa-inntinn nach robh e 'n comas a nàimhdean a thoirt uaithe.

Latha do na làithean, mar a bha'n duine naomh so 'ga chleith féin an : an a'lochd domhain dorch, air nach robh eòlas aig neach air bith ach cuid do bhuachaillean an àite, bha 'mbiann air an latha 'chur seachad san àite ùdlaidh dhorch, so ann an ùrnuigh, agus ann an conaltradh ri 'Dhia ann an cainnt Jeremiah san iii. caibideil, agus sìos o'n dà-fhicheadamh rann, 'nuair ràinig fuaim thiamhaidh, mhaladach, bhrònach e, air oiteig na gaoithe! Air tùs, bha i mar Shalm bhinn a bhiodh cuid-eiginn a' seinn gu h-ìosal, mar gum bu mbiann leò a chleith; ach ann an ùine ghoirid dh'fhàs an fhuaim na bu shoilleire 's na b'àirde, agus chual' e na faicill air an toirt a mach, agus an t-Salm air a seinn gu pongail, (Salm vi. vii.)

Airson gu'n chlaoidheadh mi gu truagh,
Eisd-sa ri m' ghlaodh san àm;
Is saor mi o luchd m' fhòirneir mhóir,
Oir 's treise leò na leam.

A prìosan m' anam buin a mach,
Tuinn-sa gu'm molar leam;
Is iadhaidh umam fireana,
Oir ni thu pailteas rium.

"So," arsa Iain *Brown*, "cuid-eiginn a' seinn cliù do Dhia—a h-aon do m' chàirdean truagha ann an teinn, air a ruagadh air feadh nam beann." Dh'éirich e o 'ghlùinibh, agus chaidh e a rann-suchadh a mach co bh'ann. 'Sann air a bha'n t-iongatas 's an sòlas 'nuair fhuair e gum b'iad a choinhearsnaich 's a chàirdean dileas féin a bh'ann!—triùir dhaoine Crìosdail a bha 'teicheadh o nàimhdean Chrìosd, mar bha e féin. Bha iad fada 'stigh ann am fròig dhorch, a' éinn le chéile Salm do Dhia. Dh'fhiosraich na càirdean gu'n robh Dia san àite sin, agus bhlaic iad sòlas agus toileachas-inntinn nach b'urrainn an saoghal a thoirt doibh na 'thoirt uapa. Bha iad còmhail ri Maois—'nuair bu mhò bha'n saoghal 'na aghaidh, 'sann bu dlùithe a bha e air Dia. Ré fad an latha, bha fear-mu-seach dhiubh a' leughadh a' Bhìobuill; agus an dràs 's a rithist, air feadh na h-oidhche, fear-mu-seach dhiubh ri ùrnuigh, agus a' togail Shalm.

Bha spóis mhór aca do'n lxxiv. Salm; bha i anabharrach freagarrach do'n staid anna an robh iad.

C'arson a thilg thu sinne uait?
An ann gu bràth, a Dhé?
C'arson ri caoirich t'ionaltraidh
A las do chorruich ghéur?

agus mar sin sìos.

Sheinn iad an t-Salm le chéile aon uair air a' mheadhon-oidhche; agus an feadh 's a ghiùlain oiteag na h-oidhche an fhuaim air feadh an raoin 's a' mhònaidh fhiadhaich, ghiùlain creideamh fonn an anamanna suas gu cathair Dhé. Ged bha iad 'nam fògaraich thruagh an làthair dhaoineibh, air an cùntas mar chaoraich chum an casgraidh, bha iad ag ionaltradh air chluaisibh glas, agus ri taobh nan strutha sìmh; agus ged a bha drùchd an anmoich agus frasan uisge 'tuiteam air an cuirp, bha drùchd agus ciùin-shòlais o nàmh-a' beothachadh an anmanna. Thug iad gu'n robh Dia maille riu. Bha iad leis dealachadh; agus air talamh a' bhos, cha do chuir na daoine maithes so riabh seachad àn bu shòlanaiche na rinn iad anns an fhròig dhòrcha, ùdlaidh, uaignich so, ann am monadh an fhraoich. 'Se b'ainm do fhear dhiubh, Uilleam *Steel*. So an t-aon fhear do'n cheathrar nach do chuireadh gu bàs mar fhianuis air a chreidimh; agus is minic a chualas e ag ràdh, ma chuir e riabh seachad aon do làithean nàmh air talamh, gum b'e sin an t-àm a chuir e seachad san t-slochd fo'n fhraoch, maille ri Iain *Brown* agus a chàirdean.

B'e Uilleam *Steel* a' cheud fhear a thainig a mach sa' mhaduinn as an fhròig, mu bhristeadh an latha, a choimhead gu furachail an robh nàmhaid air bith san t-sealladh. 'Nuair mhothuich e nach robh, lean càch e. Fhad's a bha iad a' cur an còmhairle r'a chéile ciod bu chòir dhoibh a dheanamh, chual' iad guth na bu bhinne gu mòr, 'nam beachd, na aona cheòl a chual' iad riabh, a' seinn nam briathra so:—

Osona a' phrìosanaich a'd' làthair
Thigeadh, a Dhé nam feart;
'S an dream a dh'orduicheadh chum bàis,
Saor-sa réir meud do neart.

Sheas iad car tamuill—bha iongatas mòr orra; ach tiota beag 'na dhéigh so, chual' iad guth eile a' séinn, le dealas diadhaidh, anns na briathrabh a leanas:—

'Measg phota luidh sibh, ach bidh sibh
Mar sgiath nan calman luath,
Foluicht' le h-airgiod, is an cleit'
Le h-òr a's deirge snuadh.

Dh'amhairò iad air gach taobh; ach cha robh neach r'a fhaicinn, thall no bhos, shuas no shìos! Rannsuich iad gach cearn do'a t-slochd, ach cha robh neach r'a fhaotainn. "Nach coma cò dhiùbh," ars' Iain *Brown*, "cò 'sheinn an t-Salm a chuala sinn? Gabhamaid sòlas agus misneach—'se Dia a labhair iad; agus

labhradh iad air tùs airson co'fhurtachd a, mhuinntir féin, a phobuill dhilis féin, gu deirendh an t-saoghail. Ged tha sinn dubh mar na pota an sealla dhaoinibh, tha sinn mar cholumain am fianais Dhé. Theagamh gu bheil sinn air sgéith, ag itealaich ann an ùine ghoirid air falbh do shaoghal eile; agus tha a' choinneamh so bha againn ann am Bethel g'ar n-uimeachadh air chionn imeachd. Do ghràs Dé gu robh an cliù! bith'maid fo mhisneachd!" Fhad's a bha e 'labhairt, las 'aodann le àilleachd agus beothalachd mhór. Ghabh e cead diubh, agus dhealaich e riu. Sheas iad ag amharc na dhéigh. Cha'n fhac' iad tuillidh e san t-saoghal-sa, ni mò a chual' iad a ghuth milis.

Fhuair an Rìgh Tearlach air an àm so bàs, agus thainig Seumas 'na àite. Chuir esan *Claverhouse* thairis air feachd na duthca; agus rian e 'na mhorair' e, air ainm Morair Dhuindèadh (*Dundee*)—duine co fuileachdach, fhiadhaich, bhorb, 's a tharruing claidheamh riabh á truaill, agus neach aig an robh naimhdeas uamhasach an aghaidh nan Cùmhnantach.

Bha buidheann shaighdearan a nis air an càramh ann am baile ris an canar *Lesmahagow*, dlùth do dh'àite b'abhais do Iain *Brown* a bhi 'taghal. Thainig a' bhéisd dhuine, *Claverhouse*, do'n àite so air feasgar deireannach an earraich, sa' bhliadhna 1685; agus air dhà iomradh 'chluinntinn mu chràbhachd agus mu ghiùlan Iain *Brown*, agus nach b'abhais da dol a dh'éisdeachd a' mhinisteir Easbuigich a bha 'na sgìreachd, thog *Claverhouse* air mu thuiteam na h-oidhche; agus mu shèa uairean sa' mhaduinn bha e aig doras tigh Iain, e féin agus a chuid saighdearan, trì cuideachdan diubh, agus tart air airson fuil an duine bheannaichte.

Bha Iain air a chois fada mun d'thàinig iad, agus thairg e suas àrauiigh-mbaidne. Bu mhinic a chualas a bhean ag ràdh nach do mhothuich i a companach riabh a' seinn Sailn le guth co fonnmhor, àrd, bhuidhar, 's a rian e air maduinn an latha sin; agus bi'n t-Salm a shéinn e an xxvii.^{mh}, 1, 2, 3, 4,—

'Se Dia mu sholus is mo shlàint'.

'S an cuir aon nàmh orm fiamh?

Ge lloamhor mhorunach am feachd,

'Se Dia mo neart 's mo sgiath.

agus mar sin sìos.

'Se an caibideal a leugh e, an xvi. do Eòin—earrann do dh'fhacall Dé a bha anabharrach uile freagarrach. Ghleachd e air an latha sin ann an ùrnuigh mar neach air an robh mhiann an-saoghal so fhàgail, agus a bhi nis cheana maille ri Dia.

An déigh d'a coradh-maidne bhi seachad, chaidh an duine beannaichte do'n bhlàr-mhòine, a réiteachadh bacadh, far an tòiseheadh iad air mòine a thilgeadh an ceann latha no dha. Bha na seirbhiseich uile a mach, mar an ceudna, mu'n bhaile, ri obair, 'nuair thainig *Claverhouse* agus a chuid trupairean; agus chuartaichheadh an t-àite 'u robh Iain *Brown* ag obair, agus sgiùrs iad romhp' e a dh'ionnsuidh a thighe. Cha d'fhuair an duine beannaichte gu'm b'òc. Bha cailcag bheag san tigh, a dh'innis do'n mhuaioi gum

fac' i saighdearan air eachabh a gabhail 'ionnsuidh an àite 'n robh a h-athair ag obair; agus gu'n robh e nis a' téarnadh dh'ionnsuidh an tighe, agus na saighdearan 'na dhéigh. Sheas Iseabal thruagh. "Thàinig," ars' ise, "an nì ris an robh dùil agam o chionn fhada. "O Thighearn!" ars' ise, "thoir dhòmhsa gràs agus neart chum so a sheasamh." Ghabh i Sednaid bheag, a dalta (nighean a bha aig Iain *Brown* le 'cheud mhnaoi), air laimh. Shuain i a mac ann am breacan, agus thog i air a gualainn e; agus chaidh i mach gu ciùin sàmhach an còmhaidh nan saighdearan, a' guidhe air Dia, agus ag iarraidh neart agus gràs dhi féin agus d'a cómpapach, a nis an àm am féuma.

'Nunir ràinig iad ceann an tighe, sheas iad, agus labhair *Claverhouse* ri Iain *Brown* mar so:—"C'arson," ars' esan, "nach 'eil thu dol a dh'éisdeachd a' mhinisteir Easbuigich a chuireadh do'n àite? agus c'arson nach h-àbhais duit guidhe ann an ùrnuigh airson Rìgh Seumas?" Fhreagair esan gu ciùin, socruch, gun agath, gun eagal, gun ghrabadh—"Cha'n eil mise 'g aideachadh ceannard air bith 'na uachdaran thairis air an Eaglais, ach Crìosd; agus cha teid mi 'dh'éisdeachd na ministeirean Easbuigeach, do bhrìgh gu bheil iad air an cur a stigh calg-dhireach an aghaidh lagh Chrìosd; agus do bhrìgh gur Pàpanach an Rìgh, cha n urrainn domh guidhe air Dia e a shoirbheachadh leis. Ach," ars' esan, "ma thionndas Dia a chridhe, agus gu'n atharraich e a ghiùlan, guidhidh mi as a leith, agus bheir mi ùmhilachd dha."

'Nuair chuala *Claverhouse* so, thubhairt e, le guth colgarra, coimheach—"Air do ghlùinibh a thiota beag; dean t'ùrnuigh dheireannach, oir 's éiginn do chur gu bas!" Rinn Iain so; chaidh e air a dhà ghlùn. Ghuidh e le dùrachd a chuir uamhas air na saighdearan. Bha cuid diubh a' siabadh nan déura goirt o'n sùilibh. Bha a bhean tròm air an àm, agus a h-ùine dlùth. Bha a pàisde aice 'ga ghiùlan, agus an nionag aice 'na làimh; agus sheas i gun charachadh, gun ghlaodh, mar bha esan air a ghlùinibh a' guidhe air Dia gum beannaicheadh e i, agus gum bithheadh gach beannachd air a dheònachadh dhi, agus do na h-uile bha beò agus a bha ri tighin. Bha oillt, agus corruich, 'us euthach, air *Claverhouse*; agus le mionnachadh, 'us mallachadh, agus toibhenm oillteil, chuir e stad air, agus dh'iarr e air éiridh o'ghlùinibh. Thuirte Iain *Brown* an sin r'a mhnaoi—"Iseabal," ars' esan, "so an latha air na labhair mi mun do phòsadh sinn. Tha thu a' faicinn gu'n d'thàinig mo ghairm. 'S éiginn domh, an tiota beag, seasamh an làthair mo Thighearn agus mo Dhia—fa chomhair cùirt nèimh, mar fhianuis an aghaidh luchd-riaghlaidh Albainn. Am bheil thu toileach dealachadh rium?" ars' esan. "Labhair, 'éudail 's a ghràidh do mhnathan an t-saoghail; am bheil thu strìocta gu dealachadh rium?"—"Tha," ars' ise, "le m' uile chridhe. Se sin toil Dhé; a thoil-sa gu robh deanta. 'S è thug dhomh, 's è tha 'toirt nam—gu ma beannaichte gu robh 'ainm!" "Sin," ars' esan, "na bha dhùth orm. O a bhàis! càit a bheil do gath?—O uaigh! càit a bheil do bhuaidh?" Air dhà so a ràdh, chuir e a dhà làimh m'a

muineal, agus phòg e i, agus an sin a phàisdein beag a bha aice air a h-uchd. 'Na dhéigh sin, phòg e Seònaid bheag. "Slàn leat", a chuilean mo chridhe," ars' esan. "Thoir thusa do chridhe agus do làmh do Dhia; iarr air do stiùradh, earb thu féin ris, agus bi dleasnach do d' mhàthair." Thainig reachd 'na mhuineal. Shil a dheòir. Mu dhéireadh, thog e a dhà làimh ri nèamh, agus, ag amharc suas, thubhairt e—"Gum bu beannaichte gu robh thusa, O Spioraid Naoimh! a tha nis a' labhairt barrachd sòlais ri m'anam na dh'fhiosraich mi riabh! Ciod è dhòmhsa a nis na's urrainn mo nàimhdean a dheanamh?" "Bi tosd!" arsa *Claverhouse*; "na cluinneam diog tuille mach á d' bheul. A nall," ars' esan; "seis-ear agaibh!" 's e 'labhairt ris na saighdearan. "A nall air a' mhionaid! agus loisgibh air an duine so." Ach cha robh so 'nan comas; sheas iad air an ais le h-uamhas. Ghabh *Claverhouse* eagal gn'u robh iad gu ar-a-mach a dheanamh 'na aghaidh. Tharruing e dag a mach o 'chrios féin; tharruing e dlùth air an duine bheannaichte; loisg e air; chuir e peileir troimh 'eanchainn, agus thuit e marbh air an làr!!

Thionndaidh na saighdearan air falbh an cinn o ghnìomh co oillteil; ach esan, béisd nam béisdean! thòisich e ri fala-dhà dheanamh dhe, agus ri fochaid agus fanoid air a' bhanntaich thùrsaich, corp a fir a nis sìnte 'na fhuil aig ceann a thighe féin, ach 'anam le Criosd anns na flaitheas àrda.

"Ciod a nis," arsa *Claverhouse* ri h-Iseabal, 's a dillenchdan maoth a' sgriachail leis an oillt—"ciod do bharail a nis air do chéile pòsda?" Bha ise, mo thruaighe! a' trusadh eanchainn agus fuil a fir, ag osnaich gu tróm, ach gun fhacall as a ceann. "Labhair!" arsa'n duine uamhasach; "labhair! Tog do cheann, agus innis domh ciod a nis do bharail air do chéile." Thog i a ceann. "Matà," ars' Iseabal, "bha barail mhath agam air riamh; ach a nis tha barail nì's àirde 's nì's fèarr agam air na bha agam riamh roimhe." "'Ne sin a tha thu 'g ràdh?" ars' esan, "a bhean gun chiall, gun nàire! 'S beag a bheireadh orm do leagail a'd chorp marbh r'a thaobh!" "Matà," ars' ise gu ciùin, "nam biodh sin air a cheadachadh dhuit, is dearbh-chinnteach mi gu bheil do mhl-chneasdachd agus do bhuirbe annad na leigeadh leat a dheanamh; ach ciamar a fhreagras tu airson gnìomh na maidne so?" A dh'aindeoin a chridhe, bha oillt agus eagal air, ged a dh'fheuch e a chleith. "A fhreagras mi," ars' esan, "do thaobh so! Na biodh cùram ortsa. 'S furasda freagairt air a shon do dhaoine; agus a thaobh Dhé, gabhaidh mi esan a'm làimh féin!" O! cainnt an uamhas!

Air dhà so a ràdh, chuir e spuir an cliathach an eich air an robh e; thàr e as, agus a chuid saighdearan 'na dhéigh.

Chruinnich ise, a' bhanntach thruagh, eanchainn agus fuil a fir mar a b'fhèarr a b'urrainn di. Shuain i tuthailte annairt mu 'cheann; nigh i a lamhan; agus shuidh i 'n sin, a' tuireadh 's a' bròn, gus an d'thainig na gilleas dachaidh, 's an d'fhuair iad ise rì

tnaranan truagh ceann an tighe, agus corp an daime mhaith marbh m'a coinneamh.

Chruinnich na coimhearsnaich—chaidh sgéul a' bhròin a mach feadh na dùthcha, a' dùsgadh oillt, agus uamhais, agus eagal, ann an cridhe gach aon a chual' e. "Ma's ann mar so," ars' iadsan, "a thachair do'n chaomhan bheannaichte so, Iain *Brown*, eò tha tèarninte?"

Bha buidhionn do na coimhearsnaich a nis air cruinneachadh. Chuannas bean eireachdail a' dlùthachadh orra, le cabhaig mhóir. Ghrad thilg i a dà làimh mu mhuineal Iseabal. B'i so bean aon do na fir a bha 'm falach maille ris na companaich san t-slochd fo'm fhraoch, mu'n robh sinn a' labhairt. "O! Iseabal, Iseabal!" ars' ise, "ciod so thachair? 'Bheil Iain a nis an glòir? 'Bheil air t'fhear-as nis coron a' mhairtirich? 'Bheil ean a nis ann an àros nam flath, maille ri Crìosd? Agus a' bheil Dia a nis an déigh thusa 's do dhilleachdan a ghabhail fo 'chùram àraid féin? ag ràdh, Bidh mise 'm fhear-tighe dhuit, a'm chéile phòsda dhuit, agus a'm athair do d' dhilleachdan. Cha'n ioghnadh," ars' ise, "ged tha thu air chrith, fo iongatas air na nithe mòra rinn Dia as do leith!" Thug an fhàilte so misneach do Iseabal—thog e a cridhe; thiomhaich i a sùilean; chuimhnich i nis na briathran a labhair *Maighetis Peden* rithe air là a brìnnse; chaidh i a stigh air tòir na léine-bhàis, a dh'uidhimich i a réir an rabhaidh a fhuair i. Thaisig a nis dithis do na fir a bha maille ri Iain san t-slochd, *Dàibhidh* agus *Uilleam Steel*; agus thug iad a chorp a stigh do'n t-seòmar, far an d'fhuair e gach cùram a bha gnàthaichte san àm.

Rinneadh so uile gu sàmhach, gun fhocal a labhairt. An déigh dha bhi teachad, shuidh a' chuideachd. Thugadh a nòs an *Biobull*, agus thogadh an t-Salm (xxvii. 5, 6)—

Oir ni e m' fholach 'n àm na h-àire
'Na phubull: dìon do ni
An diomhaireachd a phàillitn dhomh,
Air carraig cuiridh mi.

Oscionn mo naimhde ta fa m' chuairt,
Nis togar suas mo cheann:
Glan-iobairt aoibhneis uime sin
G'a phubull bheirear leam:

Is seinnidh mi gu togarach,
Seadh canam fòs gu binn
Cèd agus moladh àrd do Dhia
Air feadh mo rè 's mo linn.

Iadsan a tha ann an trioblaid agus fo bhròn, seinnidh iad le cridhe, agus dealas, agus tograidhean arda, air a' bheil luchd a' ghabhadh aineolach. Tha h-uile focal tha Dia a' labhairt a' tighin dachaidh mar gum biodh e air a labhairt 'nan cluasan.

Mar thachair do'n cheud mhairtireach, *Stephen*, a ghiùlain daoine naomba a chorp chum na h-uaigne, mar so thachair do'n duine

mhath so ; oir muinntir Dhó, chladhaich iad 'uaigh, agus chàirich iad e san ùir, sa' cheart àite 's na thuit e, aig ceann a thighe.

O! nach b'e an duine beannaichte so a' chulaidh-fharmaid' 'na bhàs, agus cha b'e *Claverhouse* uaibhireach truagh! 'S minic a dh'aidich an duine borb so, nach deachaidh ùrnuigh dhùrachdach Iain *Bhrown* as a chluasan fhad's bu bheò e. Air an uaigh anns a' bheil ùir an duine mhaith so, tha lenc-lighe r'a faicinn air an latha diugh, air a' bheil eachdraidh a bhàis air a gearradh.

"'S beannaichte na mairbh a gheibh bàs anns an Tighearna ; seadh fòs, deir an Spiorad, gheibh iad fois o'n uile shaothair, agus leanaidh an oibre iad."

C.

AM PRIONNSA ÒG.

Nar robh plobaire sa' Ghàidhealtachd nach lion a mhàl, 's nach séid a suns Fàilt a' Phrionns' Òig! Tha sinn a' deanamh dheth nach 'eil fìor Ghàidheal air feadh an t-saoghail do nach toir e toil-inntinn a chluinntinn gu bheil oighre òg air a bhreith do chrùn Bhreatainn. Ceud mìle fàilt air an leanabh rìoghail!

Thachair so air là Fhéill-Martuinn, an t-aon la-déug do'n mhìos a chaidh seachad; agus is aobhar taingealachd gu bheil a' Bhan-rìgh agus an t-oighre òg so a' tighin air an aghart co maith 's a b'urrainn do'n rìoghachd iarraidh.

Chaidh a Bhan-rìgh a luidhe gu slàn fallain air oidhche Di-Iuanis, beagan an déigh deich uairean; agus mu shèa uairean sa' mhaduinn, dhùisgeadh an lighiche 'e a' bhean-eòlais a bha 'Teitheamh oirre. Bha lighich' eile dlùth anns a' phàillinn. Chuireadh fios gu dhàil air lachd-riaghlaidh na rìoghachd, luchd-comhairle na Ban-rìgh; oir 's éiginn gum bi iadsan sa' phàillinn air a leithid so do dh'Àm. Thainig *Sir Robert Peel*, agus *Wellington*, agus ard-mhòrairean agus mhaithean na cùirte, mu naoi uairean, agus an t-Àrd-Easbuig agus Easbuig Lunnainn.

Cha robh ann an sèdmar na Ban-rìgh, an àm a saothreach, ach an lighiche 's a' mhùime, agus Prionns' Albert. Beagan roimh aon-uair-deug, rugadh am Prionnsa—naoidhean Iarach, làidir; agus an ceann ùine bhig 'na dhéigh sin, thugadh a stigh e an làthair nan àrd-uaislìbh a bha cruinn. O'n àm sin, tha a' Bhan-rìgh slàn, fallain; agus am Prionns' òg co lùthor, làidir, bheothail, iasgaidh, ri aon naoidhean-gille a bhanaltrumaich mùime riabh 'na h-uchd.

Tha iomadh ainm, no (mar their iad sa' Bheurla) *title*, urramach aig a' Phrionns' òg. Cha'n eil e air ainmeachadh fhathast Prionnsa *Wales*, no Prionnsa na Cuimrich. So tìodal a gheibh e ri ùine, agus 'ee so an t-ainm air an ainghear e.

Tha nis os ceann eòig ceud bliadhna bhò'n a ghabh oighre crùn Bhreatainn an t-aium so. Bha *Wales* 'na rìoghachd saor, air a bonn féin, le a rìghribh, 's a laghanna, 's a cainnt, 's a cleachdaidhean féin, mar a bha Albainn; ach bhuadhaich rìoghachd Shasunn 'na h-aghaidh, agus chuireadh na Cuimrich thruagh fo chis do Shasunn. 'Se an ceud

Iomhar (*Edward I.*) a rinn so; agus cha'n eil eachdraidh a's bròn-aiche r'a leughadh na an dòigh a ghabh an duine neo-ìochdmhor sin air na daoine foghainteach sin a cheannsachadh. Bha mòran Bhàrd san àm sin am measg nan Cuimreach. Chùm iad an suas cuimhne nan làithean a dh'fhalbh, le'n òrain agus le'n dànaibh. Bha na bàrdan air gach còmhail agus cruinneachadh; agus le'n ceòl agus le'n òrain, las iad spioradan na h-òigridh suas an aghaidh rìgh Shasunn, agus muinntir Shasunn. Chuir Rìgh Iomhar fios orra air fad, iad a shighin a chluicheadh dha, agus a dh'aithris an òran Cuimreach. 'Nuair fhuair e iad 'na mhèin 's 'na chomas, chuir e h-uile mac màthar dhìubh gu bàs! Chruinnich e 'na dhéigh sin uaislean, agus maithean, agus ciunn-fheadhna na dùthcha; agus thuirt e riutha, o'n a bha leithid do ghràin agus do dh'fhuath aca do na Sasunnaich, gu'n tugadh e dhoibh prionnsa a rugadh 'nan dùthaich féin, aig nach robh uiread agus aon fhacall Beurla. "An còrd so ribh?" ars' esan. Thog iad iolach-ghàirdeachais. Thàirngeadh a mach bann, agus chuir gach aon a bha làthair an sinm rithe le sòlas, a' mìonnachadh gu seasadh iad dìleas do dh-aon phrionnsa, a' muinntir an dùthcha féin, a thogradh rìgh Shasunn a chur thairis orra. Bha a' Bhan-rìgh maille ris air an àm, ann an Caisteal Charnarbhoin, ann an *Wales*. Dh'asaideadh i latha no dha roimhe sin. Rugadh mac òg dhi. Cha robh gu dearbh facall Beurla 'na cheann, na facall do chainnt air bith, ach ghairmeadh e Prionnsa *Wales* anns a' bhliadhna 1234; agus a nuas o'n àm sin, tha'n tiodal, no an t-ainm onorach so aig mac-mór an Rìgh, oighre na rìoghachd.

Tha ainmeannan eile aige, mar an ceudna—Diùc *Chornwall*, Diùc Bhaile-bhòid, Iarla Charruig, Morair *Renfrew*, agus Morair nan Eileanan, maille ri Prionnsa Bhreatunn; agus an ceann latha no dhà, gairmear e Prionnsa *Wales* agus Morair *Chester*. Ma ni ainmeannan no tiodalan féum dha, tha gu leòir aige dhiubh.

Chuir breith an leinibh rìoghail so mór-shòlas air muinntir na dùthcha gu coitichionn. Bha cruinneachadh mór an Glaschu air a' 15 là—os ceann dà mhìle do dh-àrd mharsantan a' bhaile mhóir so ann an aon seòmar, a chruinnich a dh'òl deoch-alàinte na Ban-rìgh agus an oighre òig. Bha gach aon do'n chuideachd toilichte.

Tha e 'toirt mòran sòlais duinn a chluinntinn gu bheil luchd-riaghlaidh a' bhaile-mhóir so a' cumail cuimhne air na bochdan air an àm so—a' dol a thoirt cuideachaidh dhoibh, fhad 's a tha 'nan comas, le gual, biadh, agus aodach. So an dòigh a's fèarr agus a's freagarraiche air an taingeachd a thaisbeanadh do'n Fhreasdal chaomh airson a' chaomhneis agus a chàirdeis d'ar Ban-rìgh agus ar dùthaich.

Tha sinn fo bhàrail nach d'rugadh riabh oighre air rìoghachdaibh co mór, co faruing, co cumhachdach, agus air slòigh co lìonmhor riusan air a' bheil am Prionnsa òg ri riaghladh, ma chaomhnar e. Cha robh rìoghachd na Ròimhe riabh co faruing na cho cumhachdach. Cha luaithe tha 'ghrian a' dol fodha air aona chearn a bhuineas do Bhreatunn, na tha i ag éiridh air cearnabh eile a bhuineas duinn mar an ceudna. Cha'n eil mionaid anns na ceithir-uaire-fichead anns nach 'eil grian nan spèur a' soilleachadh air cearn—seadh, ioma cearn—do

na dùthchanna mòra sin a bhuineas do Bhreatann. Ge mòr *Russia*, le 56,000,000 do shluagh, tha againn aon dùthaich (Innsean na h-àird-an-ear amhàin) anns a' bheil 130,000,000 do shluagh. Ma chuirear ri so sluagh gach cearn eile tha fo chumbachd Bhreatann, 's ann a lìonadh e duine le h-uamhas—muilleanan agus na ceud muilleanan, anns gach càrn do'n t-saoghal mhór, fo ùghdarras agus smachd aig aon eilean beag, nach 'eil ach mar dhùirdan suarrach sgeire air aghaidh a' chuain mhóir!

A rithist deir sinn, ceud mìle fáilt air a' Phrionnsa' òg, agus gu soirbhicheadh an Tiagharna leis!—gu robh e air a chaomhnadh gu bhli 'na bheannachd do'n rìoghachd mhór so, 's 'na mheadhon an làimh Rìgh nan rìghrean, gu mòran maith a dheanamh 'na linn 's 'na latha!

ITE SHUAICHEANTAIS A' PHRIONNSA' ÒIG.

Tha fios aig mòran d'ar luchd-leughaidh gu bheil an suaicheantas féin, agus an gearradh-arm féin, aig gach teaghlach àrd, agus gach fine san dùthaich;—mar tha an leòmhán 's an làmh-dhearg aig Clann-Dòmhuill—na trì chasan, an caisteal, agus ceann an tairbh, aig Cloinn-Ledùd—cabar féidh aig Cloinn-Choimnich, agus mar sin sìos. 'Se suaicheantas Phrionnsa *Wales*, trì itean àrd an èidh ris an canar an Sruth (*Ostrich*); a h-aon do na h-itean so a' seasamh dìreach suas o chlàr an aodainn, air a' bheirt-chinn, agus a h-aon eile a' lùbadh air falbh o gach taobh dhi so; agus 'se am facall suaicheantais, *Ich Dien*—là fhacall Gheamailteach, a ciallachadh, “Tha mise 'seirbhiseachadh,” no a' frithealadh, no fo ùghdarras.

So an dòigh air an d'fhuair an ceud Phrionnsa *Wales* so:—Anns a' bhàr iomraiteach sin ris an canar Blàr *Chressy*, a chuireadh eadar rìgh Shasunn agus rìgh na Frainge, anns a' bhliadhna 1346, air machair fharsuing san Fhraing, far na chuir dech-mìle fichead Sasunnach an ruaig air ceud mìle Frangach, thachair e gu'n robh am prionnsa' òg, mac an rìgh, ann—Prionnsa *Wales*—esan d'an robh mar fhrith-ainm, “Am Prionnsa Dubh,” a chionn gum bu deise dhubh a b' àbhaist da bhli 'caitheamh. Chomharraich am flath òg so e féin gu mòr air an latha sin. Cha robh àite 'n do thaisbean se e féin nach do tbeich na Frangaich roimhe; leag e iad thall 's a bhios, agus thuit na gaisgich a b'ainmeala san Roinn-Eòrpa fo 'chlaidheamh cumhachdach. Bha aon seana ghaisgeach tréun sa' bhàr, rìgh *Bohemia*. Bha e aos-mhor, dall; ach thug e srian an stéud-eich air an robh e 'marcachd do shaighdear a bha r'a thaobh, agus cha b'urrainn doibh a chumail a mach as a' bhàr. Fhuaradh e am mesag nam marbh, 'nuair bha'm blàr seachad. Bha na trì àrd-itean geala 'na chlogaid mar shuaicheantas. Thug am Prionnsa' òg a chlogaid do'n t-seana ghaisgeach; chàirich e a' cheann-bheirt so air a cheann féin, leis na facail so air an deargadh oirre, *Ich Dien*; agus riabh o'n àm sin, 'se so is suaicheantas do Phrionnsa *Wales*, oighre Bhreatann.

Faodar, o'n tha sinn a' labhairt mu Bhàr *Chressy*, a ràdh gu'm b' e so a' cheud bhàr anns an robh gunnacha-mòra (*cannon*) riamh air an cleachdadh; agus anns an teine mhór a bha ann an Tùr Lunnvuinn (air a' bheil cùntas san àireamh so), loisgeadh, leaghadh, agus mhill-

leadh ceud do na gunnacha-mòra a ghilac na Sasunnaich an' bhlàr so, agus a thug iad a nall 's a chuireadh san Tùr mar chuimhneachan air a' bhlàr ainmeil so.

C.

IARLA ULSTER.

SGEULA FHRINNEACH.

Tha còir, no soobair, no dlighe aig morair usal Eirionnach nach 'eil aig aon neach eile san rìoghachd. 'Se sin seasamh le 'chòmh-dach-cinn air an làthair an rìgh, 'nuair tha uile fhlaithbean na rìoghachd 's an einn rùiste, tha e air a cheadachadh do cheann tighe teagblaich ard *Ulster*, seasamh le aid no clogaid air a cheann an làthair na chìrte. Tha os ceann séa ceud bliadhna o'n choisinn teaghlach *Ulster* an onoir so.

B'e *Iain de Courcy*, air an àm sin Iarl *Ulster*—rìan e ni-eiginn a choisinn diomb agus corruich rìgh Shasunn—dh'orduich an rìgh a ghilacadh 's a thoirt 'na phrìosanach do Lunnuinn, ach b' usa so a ràdh na a dheanamh; cha robh eadar dà mhaol na h-Eirionna duine co làidir, threunn mhiseachail ris an Iarla so. Dh' fheuch iad uair agus uair prìosanach a dheanamh dheth, ach dh'fhairtlìch e orra. Mu dheireadh fhuair iad so a dheanamh le foill, ni nach robh 'nan comas le strìgh agus oidheirp fholluiseach. Thug iad duais d'a ghilleaen féin, agus bhrath iadsan e. Bha e air latha àraid a' deanamh peannais, a' coiseachd casruiste, a' dol o dheas gu tìath mu thimchioll eaglais agus cladh Dhùiu-Pàdruig an Eirinn—thàinaig a naimhdean air gun fhios—cha robh a chlaidheamh no a chuid armachd aige, nam bitheadh cha bu toil leo tighin 'na dhàil—thog e maide bha an' ehladh, agus le so chum e a naimhdean car tamòill air an ais, ach b'éiginn da strìocadh mu dheireadh an déigh dha trì-pearsa-deug a mharbhadh dhiàbhsan a thainig 'na aghaidh. Thugadh an t-Iarla mar so 'na phrìosanach do Shasunn, agus ghlaiseadh suas e anns an t-seòmar-iaruinn san Tùr, a tha o chionn ghoirid air a losgadh. Mu'n àm so thach-air e gu'n robh comhstri eadar rìgh Shasunn agus rìgh na Frainge. An àite dol gu cogadh le'n armailtean, cho' sontaich an dà rìgh a' chùis a bhi air a socrachadh le dithis ghaisgeach, fear air gach taobh, rìgh Shasunn a shònruchadh aona ghaisgich, agus rìgh na Fraing aon eile, agus an dara taobh a chur do'n ghnothuch, le comhstri an dà laoiach so an làthair an fheadh mhóir a bha ri bhi cruinn—nam faigheadh an Sasunnach a' chuid a b' fhearr do'n Fhrangach, bha 'chùis le rìgh Shasunn, ach nam buadh-aicheadh an gaisgeach Frangach, bhiodh a' chùis le rìgh ra Frainge.

Dh' fheuch an dà rìgh an duine bu chalma 's a b' fhoghaintiche 'nan rìoghachdan fhaotainn. Chuala rìgh Shasunn nach robh curaidh co tréun, no aon a b' urrainnear a cheimeas ri Iarl *Ulster* a bha 'na phrìosanach san Tùr; chuir e aon do mhaithean na còirte d'a ionnsuidh uair agus uair, a dh' fheuchainn an rachadh e leis do'a Fhraing, a chur a' chath an aghaidh gaisgich rìgh na

Frainge—ach 'se fios-freagairt a fhuair e “Cha téid, cha dóirt mi braon do m' fhuil as a leith, cha do thoill e uam e, cha chuir mi mo bheatha féin an cunnart air son rìgh co neo-airidh.” Ach mu dheireadh chuir an rìgh fios g'a ionnsuidh a ràdh ged nach deanadh e so air a shon-sa, math dh' fheudta air son onoir na rìoghachd gu'n rachadh e 'mach, 's nach leigeadh e leis an Fhrangach a bhi, bóad nach robh neach an Sasunn na 'n Eirinn a sheasadh ris. “Abair ris,” arsa *De Courcy*, “ged nach rachainn fad mo lùdaig air a shon-san, gidheadh airson onoir mo dhùthcha gu'a rachainn gu bás—tuigidh am Frangach leibideach nach 'eil Eirinn gun ghaisgich.” Chuireadh fios do dh-Eirinn air a chlaidheamh féin, agus air airm chatha. Thàinig an latha, bha sluagh anabharrach cruinn, rìghrean Shasunn Aibunn agus na Frainge, agus armailtean Ìonmhor. Thainig an gaisgeach Frangach air aghaidh a' marcachd air steud-each eireachdail, agus chuir e gu dùlan aon duine b' urrainn rìgh Shasunn a thoirt 'na aghaidh; ach 'nuair thainig Iarl Ulster air aghart agus a chuanaic am Frangach a choltas, co làidir, chalma lùghor 's a bha e, thainig eillt air, chrìothnaich e, smuaintich e gum b' fhearr teicheadh math na droch fhuireach—chuir e'n spuir an cliathach an eich, agus thug e rìoghachd na Spàid air, as nach do phill e tuillidh.

Le so choisinn rìgh Shasunn an latha; ach air a bhi do na rìghrean agus do'n t-sluagh mhór a bha cruinn iomradh 'chlainntinn air tróntas agus neart Iarl *Ulster*, bu mhiann leo e thoirt doibh dearbhaidh air. Chuir iad clogaid stàilinn do'n t-seòrsa bu làidire air ealaig mhór dharaich, agus, le aon bhuille d'a chlaidheamh, egoilt e 'na dà leth i, agus chuir e an claidheamh co domhain eòs san ealaig 's nach robh duine a làthair a' b'urraian a thoirt air ais! Tha a' cheart chlaidheamh leis an d'rinneadh so, lùireach agus airm an duine chumhachdaich so, r'am faicinn ann an Tùr Luinninn, mur do leisgeadh iad san teine mhór leis na mhillleadh an aitreabh aosmhor so bho eòinn ghoirid.

Fhuair e 'oighreachd agus 'fhearann air an ais; agus thairt an Rìgh ris—“Iarr ni's àill leat, agus bheir mise dhuit e.” Fhreagair *De Courcy*—“Òr, no airgid, no fearann, cha'n eil a dhith orm. Rinneadh tàmailt agus mi-onoir orm; 's ann a bha 'dhith orm urram ùr, an àite 'n dimeas a rinneadh orm. 'Se m' iarrtas cead fhaotainn seasamh an làthair an Rìgh, mi féin agus ceann mo theaghlach é so suas, le m' cheann-bheirt air mo cheann, 'nuair a bhios cinn nan cùrteirean eile rùiste.” Fhuair e so, agus tha an t-urram se mar dhlighe aig a theaghlach gus an latha diugh. 'Nuair a chrùadh Rìgh Uilleam, agus mar an ceudna a' Bhan-rìgh a tha nà thairis oirnn, thainig Morair Cheanneàile (*Lord Kinsale*), agus sheas e an làthair na cùrte le 'chomhachd-cinn air, 'nuair a bha uile mhaithnean na rìoghachd gun ad, gun bhoineid, gun ohlogaid. 'Se Moraire Cheanneàile ceann an teaghlach urramaich so air an àm.

MAC-IAIN SHROIN AN T-SHÌTHEIN.

Air do na Caimbeulaich oighreachd Ardnamurchanu a spionadh le foirneart o Chloinn Iain, bha ceann-teaghlach do'n chinneadh sin, Raonull Glas, fear Shroin an t-Shìthein, a chùim a chuid fearainn aimsir an deothaidh d'a chàirdean gu léir géilleachdainn. Fadheòidh, chuireadh buidheann lìonar làidir gu cur as da. Fò dhubhar na h-oidhche, chuartaich iad an tigh. Bha an seann laoch gaisgeil 'na aonar, gun fhear-còmhnuidh dlùth dha—gun neach a b'urrainn cuideachadh leis, ach a mhac, Raonull òg, 's gun ean ach còig-bliadhna-deug a dh'aois. Bha doras air gach taobh do'n tigh, agus chuir e 'mhac a dhion an doruis-chùil; ach cho luath 's a dh'fhag 'athair e, thug an t-òganach a chasan as. 'Nuair a chunnaic an gaisgeach neo thiom-chridheach gu'n d'fhàgadh air a làimh fhèin e, mar a' bha'n cèard sa' chaonnaig, smaointich e nach robh feum fuireach ni b'fhaide; ach ged bu chruaidhe a bhi air fhògairt le ainneart bho làraich a shinnsear agus an tìghe san deachaidh 'àrach, 'se 'chràidh a chridhe, gu'n do thréigeadh 'na thèinn le 'mhac e, mar ghealtair nach b'àiridh air ainm nan tréun bho'n d'thàinig e. Ged a bha'n tigh air a chuartaichadh le naimhdean gamhlasach, ghlac e 'chruaidh-lann 'na dhòrn, 's a mach a bhà e. Ghèarr e 'rathad roi' luchd mì-ruin, 's thog e air do Mhùideart, gu Mac-mhic-Ailein. Chaidh trì bliadhna seachad, 's cha chual' e ciod a thainig ri 'mhac, Raonull òg. Bha 'chridhe fò iomaguin mu 'dhéibhinn. Bha e 'crionadh mar dharaig aosda 'na aonar, gun neach dlùth dha a sheasadh ri 'ghualainn, a' cuimhn-eachadh nan làithean a dh'fhalbh—na làithean san robh a chàirdean 's a theaghlach mu 'thimchioll—san lasadh 'aighe le sòlas, a' smaointeachadh gum faicheadh e 'n trà san seasadh a mhac 'na àite, toillteannach air cliù agus onoir nan gaisgeach calm air an ainmicheadh e: ach, mo chreach! bha atharrachadh air a' chùis bho'n uair sin—bha e nis gun chàirdean, gun teaghlach, gun fhearann, gun mhac.

Bha a' chùis mar so an uair a thainig Raonull Gallda a dh'agairt a chòrach an aghaidh a bhràthar, Iain Mùideartach. Chruinnich Clann-Raonuill as gach cearna gu Caisteal-Tioram, le làn rùn gu'n seasadh iad le Iain Mùideartach "a dh'aindeoin co theireadh e." Bha Raonull Glas sa' chòmhaill mar chàch; agus air teannadh dhà ri dol fo armachd, thug e sùil mu'n cuairt, agus chunnaic e òganach àillidh 'na sheasamh ri 'thaobh, a' ceartachadh a chuid arm mar an ceudna. Chlig a chridhe 'na chliabh air toirt an aire co bh'ann. Air dhoibh dealachadh trì bliadhna roimhe sin, cha robh 'na mhac ach glas-ghille. Bha e nis 'na làthair, air fàs suas mar fhiùran guu mheang; agus co 'n cridhe athar nach atadh le aoibhneas, nan tachradh dhoibh san t-sheasamh sin? Ach chuimhnich Raonull Glas air an oidhch' a theich a mhac, agus chum e air fhéin. Thug e 'n ath shùil air an òganach, agus thubhairt e—"S coma leam fhìn an rud a bhiodh ann, armachd a' ghill' òg, 's e 'teicheadh."

Tuillidh cha d'thubhairt e; 's ged a b'fhuar an flàilt i bho bhial 'athar, cha do ghabh an t-òganach air gu'n cual' e i. Thog Iain Mhùideartach 's a ghaisgich orra. Choinnich iad Raonull Gallda 's na Frisealach aig Ceann-Loch-Lòchaidh, far 'n do chuir iad an cath fuileachdach ris an canar Blàr Leithne. Thachair Raonull Galld' agus Raonull Glas air a chéile sa' chomhstri; ach ged a b'ainneamh air cùl claidheamh làmh bu tréine na Raonull Glas, bha Raonull Gallda 'faighinn buaidh air. Leònach sa' cheann e, agus theann e ri dol air ais. Chunnaic a mhac, Raonull òg, mar a bha 'chùis. Lenm e far an robh iad, agus thubhairt e—"S coma leum fhìn an rud a bhiodh ann, ceum air ais an t-sheann duine; ach so mar bu chòir a bhith, am mac a dhol an ionad an athar," 's an ionad 'athar chaidh e. Bu ghoirt a' ghreis a thug na laoiach; an làmh bu taise, bu deacair innseadh. Cha robh a' mhian air Raonull òg a nàmhaid a thorchairt; ach leònach leis an fhear eile e, agus bha 'fhuil a' taosgadh mu 'shùilean. Chunnaic e gu'm feumadh an dàrna fear tuiteam, agus, le rùn gun cheilg, thubhairt e—"Cha bhi mi 'm foill dhut, a dhuine thall; tha do nàmhaid air do chùl." Shaoil le Raonull Gallda gu'n robhas a' tighin a thaobh a chùil air, agus ghrad thionndaidh e mu'n cuairt; ach, anns an tionndadh, chuir buille 'chlaidheamh Raonuill òig an ceann deth. Bhuannaich Clann-Raonuill an latha. Cha d'fhagadh beò, de chòig ceud Frisealach, neach a dh'innse sgeòil; agus de dhà cheud Raonullach, cha robh beò ach aon-fhear-deug, agus gach aon diu leòintel Air an dol dachaidh do Mhùideart, chuir iad seachad an oidhch' ann an Gleann Thionnaghainn, far an d'fhàinig an càirdean 'uan coinneamh. Bha gach fear ag innseadh nan gnìomh euchdach a rinneadh sa' bhlàr, agus ri connasachadh mu dhòibhinn eò mharbh Raonull Gallda. Bha Raonull Glas agus a mhac 'nan laidhe air seid an ceann uachdrach an tighe, ag éisdeachd ris na bha ri ràdhainn. "Éirich," ars' esan, "a mhic, agus cuir an tuath air an t-shamhuich cheart." Dh'éirich an gaisgeach, agus labhair e—"Togaibh dheth, fhearaibh; so an làmh a rinn an gnìomh. 'Si so lann an uasail sgairteil; agus b'fhèarr leam dol a stigh air an dàrna ceann dhibh, agus a mach air a' cheann eile, na'n claidheamh sin a thoirt as an làmh san robh e mu'n àm so 'n dé." Mo chreach! b'fhèarr nach robh na leanas r'a innseadh; an àit a' chliù agus an urram a thoill e, 'sann a ghabh iad fuath agus gamhlas ris. Ged nach robh a' chridhe aca cur an céill gu fol-luiseach, smaointich iad, nam biodh làithean aig fear cho dàna 's cho treubhach ris, gun tugadh e bàrr air a chinneadh gu léir. Cha bu Raonullach a' bh'ann, ach Iaineach; agus rinn iad suas cur as da. Thug iad air an lighiche bha 'leigheas a' chréuchd an gnìomh oillteil so a thoirt gu crìch, le dealg a sparradh 'na eanchainn troi 'n lot a bha 'na cheann. Mar so mharbhadh am fìath fearail; agus bengan làithean 'na dhéigh, bhrìst cridhe 'athar le bròn. Chuireadh an dithis san aon uaigh, ann an Eilein Thianain, far an robh claigeann Raonuill òig r'a fhaicinn, an eag a dh'fhàg faobhar a' chlaidheimh 'na cheann, agus an toll a rinn an dealg ann, gus bho

cheann ro-ghoirid ; agus 'se mo bharail gu bheil e fhathast san àite cheudna, mar chuimhneachan air gairgead sinnsridh na muinntir a tha nis gun choimeas le sìobhaltachd. Bu taingeil bu chòir dhoibh a bhi, gu'n deachaidh na làithean seachad anns nach biodh neach earbsach, an àm laidhe, gum biodh a cheann air 'amhaich gu maduinn. Thainig mòr atharrachadh air ioma càrna de'n t-saoghal bho'n uair sin, agus gun teagamh cha'n i 'Ghàidhealtachd Àite 'a lugha air an d'fhàinig de mhùthadh.

AONGHAS BÀN.

Tom a' Chollach, an dara mìos deug, 1841.

AIR MEANBH-BHEATHAICHIBH NA CRUITHEACHD.

Ge b'e àit air an tilg sinn ar sùilean, chì sinn mèur an Dé uile-làthairich air a nochdadh ann an lìonmhoireachd do-àireamh do chréutairibh éugsamhla aig am bheil beatha ! Tha 'chruitheachd làn do chréutairibh beò, aig am bheil an nàdur agus an cleachdanna féin fa leth ; agus gheibhear iad do gach mèud agus dealbh. Rach do'n chuan, agus tha na mìltean do bheathaichibh an sin, a' gluasad a réir an gnè an measg nan uisgeachan. Rach a mach air feadh na talmhainn, agus tachraidh mìle do mhiltibh créutair ort anns gach àite eam an tóid thu ! Ceart mar sin tha dùnlaith éugsamhla an adhair lìonmhor agus iongantach, ag itealaich os do cheann ann an spéuraibh nèimh, agus a' beicadh mu'n cuairt duit o phreas gu preas. Mar so, tha'n talmh agus an t-adhar, an fhairste agus na h-àibhnichean, agus gach àit air an comas do shùil duine beachdachadh, làn do chréutairibh beò ! Is dìomhain an nì smuainteachadh gu'n gabh cunntas toirt air àireamh nan créutairean so, a ta lìonmhor os ceann ar taighe ; agus cha'n e mhàin sin, ach tha an buaidhean, an mèud, an nàdur, an cumhachd, agus an cleachdanna, co ioma-gnèthesch, 's nach urrainn an duine a's faide saoghal eòlas fhaotuin ach air cuibhriann ro bheag do na nithibh so ! Cia lìon mìle créutair a ta ann an staid eadar an t-each agus a' mheanbh-chuileag, eadar a' mhuc-mhara agus an agadan, agus eadar an iolair agus an uiseag !

A ris, faicibh an cinne-daoine ; thugaibh fa'near beathaichean na macharach, dùnlaith nan spéur, blasda sneigeach na talmhainn, agus iasga na mara ; agus smuainichibh air an àireamh do-thuigsean aca, agus féumaidh sibh aithneachadh nach 'eil e 'n comas daibh raigheachd ach air an earrann a's lugha do na beò-chréutairibh sin a dhealtachadh leis-san a's Ughdar do na h-uile nithibh ! Mar a's mòr a rànnachas sinn na nithes so a mach, is ann a's soilleire a chì sinn ar n-aingealas féin. Tha earrann do'n chruitheachd os ceann ar taighe agus ar raunneachaidh, do thaobh a mèud agus a h-astair, agus earrann eile do thaobh a lughaid agus a neo-leirinneachd ! Tha na teallanach, trid nan gloineachan-amhairc, a' toirt cunntas air mìlteibh do mheallaibh soilleireach a ta 'brecadh na h-iarmailt, agus air saoghalaidh do-àireamh a ta air an suidheachadh air feadh farsuingeachd na cruitheachd ! Cha'n eil teagamh sam bith nach 'eil gach saoghal diubh so air àite-

eachadh le créntairibh éugeamha, a ta air an dealbhadh le nàdur freagurach airson an etaide féin fa leth, ceart mar a ta créntairean an t-saoghail againn féin air an dealbhadh le buaidhibh iomchuidh airson an t-sòil air am bheil beatha aca air 'nachdar.

Ach, air an làimh eile, tha créntairean air an t-saoghal so féin nach nrainn sinn fhaicinn leis an t-sùil luim, a thaobh am meanbhaid! Mar nach urrainn sinn na muilleannan saoghal a ta ann am farsaingeachd na cruitheachd a rannsachadh a mach leis an t-sùil luim, a thaobh am mòr-astair air falbh againn, ceart mar sin tha na muilleannan meanbh-bheathach anns an t-saoghal so féin nach comas duinn fhaicinn leis an t-sùil luim, a thaobh an lughaid! Trid innleachd dhaoine, rinneadh gloineachan-meudachaidh, leis am faicear an fhian-nag bheag ceart co mòr ri damh no each; agus le cuideachadh nan gloineachan sin, chithear muilleannan gun àireamh do mheanbh-bheathaichibh nach fhaicear idir as an éug'ais! Cha'n eil éitean gainneimh air an tràigh, smùirnean duelaich air an rathad-mhòr, duilleag air craoibh, blàth anns a' mhachair, no braon beag nise air an las mhaoth, anns nach fhaicear, leis na gloineachaibh sin, muilleannan do-àireamh do chréntairibh beaga aig am bheil beatha! Cha soirbh le daoineibh neo-fhòghluimte a chreidsinn gu'm bheil na rionnagan beaga, boigeach sin, a chithear os an ceann anns na spéurainibh, 'nan saoghalaibh a ta ceud, no mìle, so muilleann uair, ni's mò ann am meud na'n talamh so air am bheil sinn féin a' gluasad! Air a' cheart dòigh, cha soirbh leo creidsinn gu'm bheil muilleannan gun àireamh ann do mheanbh-chréntairibh gluasadach, nach fhaicear, a thaobh an lughaid, leis an t-sùil luim! Ach, gu cinnteach, tha'n dà chuid fìor; agus is leòir a bhi beachd-amusaineachadh air na nìibh iongantach so, chum toirt oirnn fìor-mhothuchadh a bhi againn nach 'eil annainn ach créntairean dall agus gearr-sheallach, aig nach 'eil ach eòlas ro-bheag air oibribh miorbhuileach an Tighearna!

Mu ghabhar aon bhoinne beag nise as an tobar—'ae sin, uiread 's a thuiteas o ròinn na snàthaide—chithear glan agus soilleir e; agus cò a shaoileadh gu'm bheil am boinne sin air snàmh gu tìugh le créntairibh beaga, gluasadach! Tha, gidheadh, muilleannan do mheanbh-bheathaichibh do gach dealbh anns an aon bhoinne sin; agus tha iad co anabarrach beag, 's gu'n gabh e mìle muilleann diubh chum aon òirleach coithir-chearnach a lìonadh! Tha na meanbh-bheathaichean sin a' deanamh suae, mar gu'm b'ann, cruitheachd bheag dhiubh féin; oir cha'n eil am buaidhean agus an coslas air chor sam bith coimhneil ri buaidhibh agus coslas nan créntairean a chithear leis an t-sùil, so éug'ais ghloineachan! Chithear iad do gach cruth a dh'fhaoqas a bhith—cuid dhiubh cruinn mar pheileir, cuid eile mar roth cartach, cuid leth-chruinn, agus cuid caol-fada! Chithear iad do mhìle cruth, agus bu diomhain an nì ionnsaidh a thoirt air cùntas eagnaidh a thoirt umpa. Snàmhaidh iad so air feadh a chéile, anns a' bhoinne bheag, ceart co sàor agus soirbh 's a shnàmhias na muca-mara agus na h-iaagan do gach meud agus dealbh anns a' chuan mhòr!

Gnàidh na créntairean air am bheil sinn eòlach an òigridh 'nan cruth agus 'nan coslas féin, aon chuid trid nibhean no trid breith; ach cha'n

ann mar so tha 'chùis a thaobh na meanbh-bheathach air am bheil sinn a' labhairt. Ginidh cuid dhiubh an òigridh le bhi 'gan gearradh féin tarsuing, no air am fad, faodaidh e bhith 'nam ficead earrainn, agus bithidh gach earrann 'na chréutair beag beò! Ginidh cuid eile an òigridh féin o bhioraibh a ta 'fàs a mach as an taobh; agus, ciod a's iongantais, cha bhi coslas sam bith aig an òigridh 'nan dealbh ris na pàrantaibh! Ged is beag iad, tha cnàmhan agus croicionn, itean agus fìaclan, ceann agus sùilean, agus gach nì eile aca, ceart mar a ta aig mòr-bheathaichibh na macharach. Cuiridh iad an ruaig air a chéile, itidh iad a' chéile, agus cogaidh iad an aghaidh a chéile, cosmhail ri beathaichibh na fairge!

Air an dòigh chleudna, tha gach smùirnean, luibh, agus duilleag, agus gach nì ach beag air an comas duinn amharc, làn do mheanbh-bheathaichibh neo-fhaicsinneach, a ta air an dealbhadh air sheòl freagarrach do'n àit anns am bheil iad! Tha sinn a' toirt a steach nam mìltean meanbh-chréutair leis gach anail a tharruingeas sinn, agus ag itheadh na muilleanan diubh anns gach greim arain a chuireas sinn 'nar béul! Tha cuid do na créutairibh so anna féin boillgeach mar lòchrain bheaga, agus dealraichidh an t-àit anns am bi iad mar le gathaibh soluis! Tha iad so, mar a's trice, anns a' chuan; agus 's iadean is aobhar do'n mhuir a bhi air uairibh mar lassair theine, 'nuair a ghluaisear i le h-ìomram nan ràmh!

Thubhairt sinn nì's leòir chum fios a bhi againe gur e cumhachd agus gliocas neo-chrìochnuichte amhàin a b'urrainn nithe co mìorbhuileach a dhealbhadh, agus a chumail suas! Mar sin, "rinn Dia beathaiche na talmhainn a réir an gnè, agus an spréidh a réir an gnè, agus gach nì a shòdigeas air an talamh a réir an gnè; agus chluannaic Dia gu'n robh e maith."—(Gen. i. 25.)

SGIATHANACH.

Clachan Chillmhuir,
Ceud Mios a' Gheanbraidh, 1841.

MAIGHSTIREAN-SGOILE NA GÀIDHEALTACHD.

Cha'n fhiosrach mi gu bheil seòrsa dhaoine san dùthaich uile a's miosa tha air an suidheachadh, air ioma dòigh, na na maighstirean-sgoile; agus is nàr, tàmailteach an dòigh anns a' bheil mòran do mhuinntir na Gàidhealtachd 'gan giùlan féin d'an taobh. Cha'n e so, da rìribh, tha na daoine còire, ris a' bheil sgoilearachd na dùthcha agus foghlum òigridh na Gàidhealtachd an carbsa, a' toilltinn. Tha iad am bitheantas 'nan daoine onorach, tuigseach, saothaireach, agus crìosdail. Ionruic firinneach iad féin, tha daoine 'abhail bràth orra, agus suarach mu cheartas a dheanamh riutha. Chaith na maighstirean-sgoile Gàidhealach a' chuid a b'fhèarr d'an ùine ann iad féin uidheamachadh airson na h-oifig anns a' bheil iad a' saothrachadh. Chosd iad mòran ùine, mòran airgid, agus anabharra soithreach, a' faotainn sgoilearachd—cuid diubh comasach air na h-ionadaibh a's àirde san dùthaich a lìonadh, a dh'fhaodadh a bhi 'nam ministeirean urramaichte ainmeil—'nam marsandan àrda saobhair—'nan tuathanaich chlothrach, ach gu'n do thachair

dhoibh sgoil fhaotainn ; agus o àm gu àm, lean iad an dréuchd-saothaireach bochd so, gus an robh e tuille 's anmoch dhoibh smuainteachadh air cèird no oifig eile. Tha iad air uairibh air an suidheachadh ann an ionadabh iomalach leth-oireach, far is dòcha nach 'eil duine tuigseach mar mhiltean doibh, ris am faod iad conaltradh a dheanamh, no co'chomunn air bith a chumail suas;—gun uiread aca air an son féin, agus airson an teaghlaichean, 's a th'aig buachaille chaorach, no clobair Gallda, oirean no sgalog—cuid diubh air shèa puinnnd deug Shasunnach sa' bhliadhna, agus cuid air a dhara leth, le tigh gu dearbh agus gara-càil, agus cuid le seòrsa do chroiteig bhig nach cumadh gamhain gu math, gun tighin air bò-laoigh, agus far nach urrainn iad uiread bhuntàta thogail 's a chumadh an tigh gu latha-Coinnle ! Ach ge bochd so, dh'fhaodadh iad tighin suas air, nan dìoladh daoine dhoibh mar bu chòir dhoibh, nam faigheadh iad an t-airgiod-sgoile 'n ceann gach mìos, no gach ràidhe ; ach 's aithne dhuinn sgoilean far a' bheil ceud no ceud-gu-leth sgoilear, as nach faigh esan tha thairis orra cóig puinnnd Shasunnach an ceann na bliadhna ! Tha so anabharrach mi-cheart, agus nàr r'a éisdeachd ; gidheadh tha e fìor. Ged tha mòran do na Gàidheil bochd ('s ann againn tha fios), tha e nis 'na chleachdadh 'nam measg gun na maighstirean-sgoil a dhiol mar a xi iad daoine' eile. Bheir iad oidhirp air a' ghreusaiche, an tàillear, am figheadair, 's an gobhainn a dhiol ; ach airson a' mhaighstir-sgoile, cuirear air falbh e uair agus uair, diùltar e ; agus is minic a theid e mach feadh na sgìreachd, far a bheil deich puinnnd Shasunnach aige 'n aghaidh dhaoine 'na leabhar, agus a philleas e air ais san fheasgar, air a losgadh leis an acras, gun leth-chrun a chruinneachadh. Tha mòran 'ga dheanamh so a shuidheas ann an cuideachd air latha féille—seadh, agus air là dòmhnach—san tigh-dòd. Có ach iadsan ! spailpeanaich sparasnach chuideil, le sporan-iall 'nan dòrn, a' glaothaich airson leth bhodaich eile ; ach ma ch' iad am maighstir-sgoile 'tighin a chruinneachadh airgiod-sgoile do'n bhaile, teichidh iad gu cùl tuim, no am measg nam mulan, g'am falach féin uaithe ; air neo 's ann a sheasas iad suas g'a dhiùltadh gu buileach, agus nach diùlt e eadhon le modh, ach gu dàna, ladurna, mi-mhodhail. Tha cuid diubh aig nach 'eil airgiod r'a thoirt seachad, ach 's iomadh dòigh air am faodadh iad an càirdeas a thaisbeanadh. Nan biodh meas aca air sgoil no sgoilearachd, 's ioma sochair a dh'fhaodadh iad a dheanamh dha, a bhiodh dhàsan co luachmhor ri airgiod, agus nach b-ionndruinicheadh iadsan. Dh'fhaodadh iad boitean cònlach a thoirt leo a thuthadh a thigh, fear 'us fodar a chur a bheathachadh na bó-bhaine, sguab arbhair san droch gheamhradh, sac mòine 'n dràs 's a richist, beagan éisg 'us ùillidh, mulchag bheag chàise, 's cuachag beag ìme. Ach cha chuir ; cha toir iad latha dha a chur fodha no a thogail a bhuntàta ; 's fèarr leo luidhe cùl nan cnoc na uair an uaireadair a thoirt seachad a ruamhar a ghara-chàil ! Tha fios againn gu bheil a' chùis mar so, ach mar so cha bu chòir do'n chùis a bhi. Bu chòir do na ministirean, do na foirbhich, do na tigh-

earnan Gàidhealach, na bàillidhnean, luchd-ceartais, agus uaislean na dùthcha, amharc as a dhéigh so, agus ceartas fhaicinn aig na daoine còire so, na ministeirean gu h-àraid. Ma tha banntraichean bochda, no daoine bochda aig a' bheil teaghlaichean Ìonmhor, agus nach 'eil comasach air airgiod-sgoil a dhìol, tha e ceart gum faigh-eadh iadsan cead agus cothrom an cuid cloinne chur do sgoil na sgìreachd, 's gum faighheadh iad sgoil 'us leabhraichean an nasgaidh; ach airson tuath tha 'pàigheadh màil, agus iasgairean, agus luchd-ceairde 's cosnaidh, cha bu chòir do mhaighstir-sgoil a h-aon d'an cuid cloinne 'ghabhail a stigh air a dhorus, gun a bheag no mhór a phàigheadh;—cha'n eil meas air na gheibh daoine 'n nasgaidh, 's cha robh riabi. Tha mòran do na maighstirean-sgoil iad féin r'an coireachadh sa' ghnòthuch so. Tha eagal orra droch ainm fhaotainn—droch ainm airson an cuid féin iarraidh, agus a thoirt a mach le lagh na dùthcha! Ma choisneas sin droch ainm dhoibh, 's olc an cùntas sin air an àit a' bheil iad. Bheireamaid a' chomhairle, agus bheir sinn a' chomhairle do na h-uaislean ceanalta tha 'n Dunéideann, agus a tha 'suidheachadh sgoilean air feadh na dùthcha, e bhi 'na riaghailt sheasmhaich, á so suas, airgiod ullamh iarraidh co luath 's a theid an òigridh stigh, 's gun an gabhail gun nì-eiginn a dhìol, mur toir iad leo litir o làimh a' mhinisteir, a' leigeil ris gu bheil athair no màthair an leiuibh co bochd 's nach 'eil so 'nan comas, airgiod-sgoile 'phàigheadh.

Mur dìol pàrantan òigridh na Gàidhealtachd airgiod-sgoile nas fèarr na tha iad a' deanamh, 's aithne dhuinn cuid a dh'aitheachan as an toirear air falbh na sgoilean gu buileach. Cha'n fhaodar daoine còire, measail, agus uidhseil, a chur ann chum dol bàs.

C. N. G.

LITIR DO'N CHUAIRTEAR.

A Chuairear Urramaich,

Tha sibh a' deanamh ar sgrìob mhìosail co tapaidh agus co riaghailteach, cha'n urrainn teagamh bhi ann gu bheil sibh 'nur duine géur-chuiseach agus pougail anns a' Ghàilig. Tha treis bho'n a thòisich mi ur leabhar a leughadh; agus tha ainm an leabhair co ceangailte ri'r n-ainm féin, nach urrainn mi 'ga thogail gun ur dealbh a dhùsgadh ann am ìntinn. Tha e co suidhichte ann am bheachd, 's gu bheil mi cuid do dh'uiribh a' saoilse, tra tha mi mach a' gabhail sràid, gun tachrainn oirbh, an toiseach a' mhìos a' dol gu tuath, agus an deireadh a' mhìos a' dol gu deas—duin'-uasal bàin, suilbhearra, sgairteil, tapaidh, mu cheithir-bliadhna-deug thar fhichead a dhaois, le feile-beag agus deacaid air, osain bhreacht-dhearg, brògan tana le fraoghain orra, boineid bhiorach sgrògta air darna taobh a chinn; meamhran 'na làimh chlì, agus *pen* 'na làimh dheis, ullamh gu nì eam bith a chur sìos a b'fhiach aithris—ceatharnach gasda curanta ri 'shàil, a' giùlan a mhàileid làn phàipearan. Is e so an dealbh a ta ag éiridh ann am ìntinn tra bhios mi a' smuaineachadh oirbh. Tha fios agam nach 'eil ann ach faoineis, gidheadh cha'n urrainn mi fhaighinn as mo bheachd tra tha mi 'leughadh ur Cuairteir; agus gu dearbh tha mi a' gabhail mòran truas ruibh, an uair a smuaineachas mi air an astar

a ta eadar Glaschu agus Tigh Iain Ghroat, is air ais rathad nan Eileanan shuas, gun ghuth a thoirt air na gleanaibh lubach troimh am bheil agaibh ri dol—a naird an aon taobh, agus a mhàn an taobh eile, an gille a' fàgail pàipeir aig a h-uile doras (mar a bha na maighstirean-sgoile aig am togail cunntas an t-sluaigh), gun idir a bhi 'dialtadh nan sèa-agillean far am bheil iad air an tairgse dha. Ach tha feagal orm, da rèir a' chunntais tha ur luchd-leughaidh fèin a' toirt air a' chuis, nach 'eil na sèa-agillean ach glé ainmig. Is beag tha am bodach lia leith-cheannach, agus a' chailleach ruadh am bràigh a' ghlinne, a smuaineachadh gu bheil idir dragh no cosdas agaibh, tra tha iad a' suidhe sìos air feasgar fuar geamhraidh gus an tìm a chur seachad, is e a bruidleachadh an teine, agus esan a' cur coinneal eile dhe'n ghiuthas air, gus an léir dha, an deidh a ghloineachan a' chur air, gu naigheachd a thoirt diis aig a' Chuairear. Tha toiseach aig a h-uile ni: pàigheadh iad an Cuairtear gu riaghailteach, agus leanaidh iad ris, agus cuiridh mise geall, ann an ùine gun bhith fad, gun seachnadh iad an tombaca fhéin mun seachnadh iad an Cuairtear.

Bha mòran rudan eile ann am bheachd a ràdh ribh, a dh'fheumas mi 'leigeil dìom aig an àmsa; oir tha aon ni àraidh bu mhaith leam a leigeil ris dhuibh, nach 'eil mi idir ro thapaidd air a' Ghàilig; agus is e is aobhar dha sin, nach do dheothail mi a' seach i le bainne mo mhàthar mar a dheothail sibhse; agus mar sin tha mi, mar a dh'fhaodas sibh earbsadh, mi's neo-sgiobalta leatha. Chum so a leasachadh, thainig mi sgrìob do'n Ghàidhealtachd a' dh'fhaicinn ur luchd-dùcha, agus a' bhruidhinn na Gàilig riu, a dh'fheuchainn nan tuigeadh iad mi. Tha na cailleachan a' brosgul rium, agus a gràdh gu bheil, gu h-àraidh ma tha sùil aca ri beagan tombac fhaighin bhuam, no leithid sin. Ach feumaidh mi aideachadh, aig an àm cheudna, gu bheil iad uile, mar bu nòs dhoibh, glé fhaolaidh agus bhàigheil rium, ag oidhirpeach-gam a' chur ceart trà theid mi 'mearachd; ach ged a thà, is gann is urrainn doibh cumail orra féin, trà tha iad 'gam fhaicinn, an coinneamh mo pheirclean, a bhristeadh, ag cagnadh nam faclan fada sliobasta a ta innte. Feumaidh mi, aig an àm cheudna, aideachadh gu bheil iad glé mhi-reasanta, modhail mar a tha iad, ann an aon ni. Cha seas iad ris an leabhar idir. Mur deir mise mar a their iad an, tha an gnothuch thairis—dh'fhaodainn a bhi ri feadaireachd.

Cha do thachair so dhuibhse, is aithne dhuibh an dà chuid; agus tha dùil agam gu'n sibhse ur barail soilleir, glan, mu na chàis; agus ma tha sibh a smuaineachadh, le beagan saothair, gu'n deanainn feum oirre, theagamh gum fan mi fad a gheamhraidh cuide ris a' chaillich ruadh, agus gu'n sgrìobhainn an dràd agus a rìst d'ur n-ionnsuidh mu na nithe ta teachd fo a'aire, a dh'fheuchainn cia mar a ta mi teachd air aghart. Ach ma tha sibh a' saòilsinn nach deanainn-dad a bh'fhaich oirre, leiginn dìon i air an spot, rachainn air m'ais gu Sasunn, an t-àite as an d'fhàinig mi, agus thòisichinn air n-eigin eile ni's as a' ghludh na Gàilig. A' fhreaghadh ur freagairt san ath Chuairear, ged is ann san "Fhocal san Dealachadh" tha feagal orm a bhios e,

Is mise ur seirbhiseach dilleas,

Bun a' Ghlinne, Oct. 12, 1841.

AN SASUNNACH.

URNUIGH

A' b' àbhais do mbuinntir nùn eileanan tuathach a chleachdadh anns na lùntibh a chaidh seachad, an deigh dhoibh dol gu fairge agus na siuil a thogail.

Tha an urnuigh a leanas air a toirt o aon do na leabhraichean as sine tha againn sa' Ghàilig, 'se sin an leabhar-ùrnuigh no an deasghirath aoraidh a rinneadh le Mr Iain Carswell, easbuig Earra-ghàidheal, leabhar a chuireadh a mach anns a' bhliadhna 1566. Cha'n eil ach a h-aon no dithis do'n leabhar so air mhairionn. Bha aon ann an leabhar-lann diùc Earraghaidheal, ach chailleadh air neo ghoideadh e. Tha sinn a' toirt na h-ùrnuigh dìreach mar tha i anns an t-seann leabhar so gun litir atharrachadh; agus do brìgh gu bheil a' Ghàilig rud-eigin duilich a leantuin leis an t-seann dòigh air robh i air a sgrìobhadh; agus do brìgh gu bheil cuid do na facail nach 'eil a nis air an cleachdadh an cainnt chumanta, tha sinn a' toirt na h-ùrnuigh ann am Beurla, oir 's airidh na seana chleachdaidnean matha so an cumail air chuimhne.

'S mor ar n-eagal gur h-iomadh sgioba tha nis a' togail gu fairge 's a' gabhail a' chruinn fo'n ceann, nach 'eil 'gan earbsadh féin ri Dia, na ag iarraidh a bheannachd.

MODH bendaighto luingo ag dul dìonsa idhe na fairrge.

Abrah aon da chaeh marso.

Da.

An Stioradoir.—Beanighidh ar long.

Fregra Chaich.—Go mbeandaighe dia athair i.

An Stioradoir.—Beanoaidhidh ar long.

Fregra.—Go mbeandaighe Josa Crìosd i.

An Stioradoir.—Beanoaidhidh ar long.

Fregra.—Go mbeandaighe an shiorad naomh i.

An Stioradoir.—Cred is egail libh is dhia athair libh.

Fregra.—Ni heagal en ni.

An Stioradoir.—Cred is egil libh is dia an mac libh.

Fregra.—Ni heagal en ni.

An Stioradoir.—Cred is egail libh is dia an shiorad naomh libh

Fregra.—Ni heagal en ni.

An Stioradoir.—Dia athair vile chumbachtach ar gradh a mhic Josa Crìosd, le comb shurtach an spioraid naomh, an taon dhia tug cland Israel trid an muir ruaigh go mirbhuileach, agus tug Jonas ad tir ambroind an mhlil mhore, & tug Pol Easpol, agus a long gon, foirind o an fadh iomarcach, agus o dheartan domhnde dar sa oradhbne, agus dar senadh, agus dar mbeandughhadh, agus dar mbreith le sen, agus le soinnid, agus le solas do chum chuain, agus chalaidd do reir a thoile diadha fein.

Ar ni iarrhoia air ag radha.

Ar nathairne ata ar neamh, &c.

Abrahdh each vile.

Bionh amhlvidh.

[This Form is contained in the Irish Liturgy, composed by Mr John Kerswell, afterwards Bishop of Argyle. We have set down the original as it is found in the ancient book of Kerswell—but as many of the words are obsolete, we here give a literal English translation.]

The Manner of blessing the Ship when they put to Sea.

The Steersman says,—Let us bless our ship.

The Answer by all the Crew.—God the Father bless her.

Steersman.—Let us bless our ship.

Answer.—Jesus Christ bless her.

Steersman.—Let us bless our ship.

Answer.—The Holy Ghost bless her.

Steersman.—What do you fear, since God the Father is with you?

Answer.—We do not fear any thing.

Steersman.—What do you fear, since God the Son is with you?

Answer.—We do not fear any thing.

Steersman.—What are you afraid of, since God the Holy Ghost is with you?

Answer.—We do not fear any thing.

Steersman.—God the Father Almighty, for the love of Jesus Christ his Son by the comfort of the Holy Ghost, the one God, who miraculously brought the children of *Israel* through the Red Sea, and brought *Jonas* to land out of the belly of the whale, and the Apostle *St Paul* and his ship to safety from the troubled raging sea, and from the violence of a tempestuous storm; deliver, sanctify, bless and conduct us peaceably, calmly, and comfortably through the sea to our harbour, according to his Divine will: which we beg; and let all unite, saying, *Our Father which art in heaven, &c.*

C Ò M H R A D H .

NAIGHEACHDAN COITCHIONN AN T-SAOGHAIL.

Cua.—Eachainn, fhir mo chridhe, 's fhada bho'n dà latha sin; fáilte 's furan ort! C'uin a thainig thusa, le d' chasaig Thiristich, do'n bhaile-mhór?

Each.—Mo chasag Thiristeach? Matà, a Chuairteir rùnach, gabhadh sibhse beachd air na lasgairean spailpeil tha sìos 's a suns air sràidean a' bhaile-mhóir so féin, 's cha'n fhaic sibh cota-mór duin'-uasail, no clèda grunn-dail, air a h-aon dinbh, ach a' chasag Thiristeach sin uime. Ach 'sann thainig mi air an àm a dh'fhaotainn naigheachd—tha mi fad' air deireadh; agus tha fios agam gu bheil mòran agaibh r'a innseadh.

Cua.—C'àit so'n tòisich sinn, Eachainn?—cha'n fhaod e blith nach cual' thu gu'n robh Prionnsa òg aig a' Bhan-righ!

Each.—Ud, ud! chuala mi; saoghal fada 's deagh bheatha do'n bhalachan rioghail! Air m' fhacall, 's tapaidh a gheibhear i. Nam biodh aona mhac eile aice, cha bu mhid an rioghachd i dheanamh air a nocaìr—tha banaltrachd cosdail. 'S oil leam nach b'e mo dhalt' e. An d'tbug iad ainm air fhathast?

Cua.—Cha d'thug. 'S dòcha gu'n toir iad ainm a h-athar air, Iomhar, no, mar their sinn sa' Bheurla, *Edward*.

Each.—Cha chuir sinn a mach orra mu'n ainm, ma bhios e 'nn phrionnsa no 'na rìgh math agus cothromach; ach cha'n eil e a' ruith air mo theangaidh mar a dheanadh Rìgh Deòrsa; 'se a chleachd mi a chluinntinn am òige—sin-seanair a' Phrionnsa' òig so, seanair na Ban-rìgh, an III Rìgh Deòrsa. B'e féin an duine còir 's an duine math. 'S ann 'na lian féin a bha meas air rìgh!—an àm na *Bhaluntirs*. A dhuine chridhe, b'e sin an t-àm san robh sinn rioghail, dileas, dealasach!

Cua.—An robh thu 'd shaighdear, Eachainn!

Each.—'S mi bhà. Bha trì fichead *Bhalantir* againn air an àm sin an Tirithe; agus, ge nach tig e dhòmhsa a ràdh, cha do sheas air faiche ceatharnaich a b'fhearala 's bu chalma na iad. Air m' fhacall, 's iad féin a — ach coma co dhiùbh.

Cua.—Carson a stad thu? Bha thu dol a ràdh, 's iad féin a dh'òladh deoch-slàinte 'n rìgh gu foghainteach.

Each.—Cha'n eil teagamh nach deanadh iad sin cuideachd, agus a sheasamh nam biodh féum air; ach innsidh so dbomh, ciod tha dol air aghaidh ann an China? 'Bheil an cogadh rasanach, mair-nealach sin seachad?

Cua.—'S duilich a ràdh, thug 's cha tug sinn buaidh. Rinn ar n-armachd air muir 's air tìr, ar saighdearan 's ar sebladairean, an dleasnas féin mar bu ghnàth le muinntir an dùthcha; ach bha droch cheanntard orra, baothaire amaideach gun chiall, nach do cheadaich dhoibh a' chùis a chrìochnachadh mar thigeadh do dh'armait Bhreatunnach a dheanamh.

Each.—An gealtair bh'ann! Bu chòir cleas a' choilich ghealtach, air latha cath-nan-coileach, a dheanamh air, am fùidsi nach seas, amhach an trusdair a tharruing.

Cua.—Cha'n fhaod mi ràdh uile gu léir gum bu ghealtair bh'ann, ach ùmpaidh trom-cheannach gun spiorad—leth mbaranta; leth shaighdear—duine sanntach, aig an robh barrachd spéis air airgid na air urram a dhùthcha; agus cha b'iongatach leamsa ged a dhìoladh e air a shon.

Each.—Cluinneam mar tha 'chùis. Tha luideag do phaipeir-naighneachd Gallda 'tighin do thigh a' mhaoir; ach ged tha iad 'ga leughamh a'm éisdeachd, cha tuig mi e. Nach robh blàr eadar sinne agus muinntir China?

Cua.—Tha fios agad gur b-e an nì bha 'dhith oirnn, tighin gu socruchadh ris an rioghachd sin a thaobh riaghailtean malairt leo, agus an t-aona chothrom-malairt fhaotainn ri America agus dùthchabh eile—'thoirt orra, a dheòin no dh'aindeoin, riaghailtean rioghachdan eile 'sheasamh—a thoirt orra meas a bli aca oirnn, 's gach cùmhlaant a thaobh malairt a shuidheachadh air bunchar seas-mhach, agus leis a so sìth mhairionnach a bli againn. 'Nuair nach tugadh iad feairt air gach litir a bha sinn a' cur d'an ionnsuidh, 's nach robh iad ach a' deanamh tàir agus sgeig air gach teachdaire chuireadh a shocruchadh nan gnothuichean a bha eadarinn, chuir sinn thairis ordugh *Canton* (an dara baile-mór a's mò san rioghachd) a ghrad ghlaicail, agus a thoirt orra 'thuigsinn, ged a bha iad co lianmhòr ris na meabh-chuileagan, gu'n robh sinne na bu chumhachdaiche na iad.

Each.—'Se sin, le'r cead, a thoirt orra thuigsinn gu'n rachadh neart thar ccart; ach gabhaibh air ur n-aghaidh. Ciod an seòrsa baile th'ann an *Canton*?

Cua.—Thà baile cumhachdach, anns a' bheil 800,000 (ochd ceud mìle) sluagh a chòmhnuidh—barrachd 's a dhà uiread sluagh 's a th'ann an Glaschu, Dunéideann, agus Paisleig. Tha balla làidir cloiche 's aoil ceithir thimchioll a' bhaile tha naoi mìle air fad. Tha'n dùthaich mu thimchioll *Chanton* anabharrach àillidh. Tha cuid do thighean a' bhaile-mhóir, eireachdail; agus na teampuill (àiteachan aoraidh nan dée-bréige), stàdail, àrd, dreachmhor; am baideil àrd air an òradh, agus a' boillsgeadh ris a' ghréin le loin-nearachd dhèarsaich.

Each.—Ùbh, ùbh! cha'n ionann 's na h-eaglaisean tha againn sa' Ghàidhealtachd do'n Dia fhìor agus bheò! 'S muldach déis-neach an uì gu bheil na daoine bochd aineolach sin a' toirt barrachd urrainn d'an iodholabh-bréige na tha sinne do Chruithear an domhain mhóir.

Cua.—'S ann agad tha'n fhìrinn, Eachainn; ach bha mi ag ràdh gu bheil sràidean a' bhaile-mhóir so (*Canton*) fada réidh, ach aimhleathan cumhang. 'Se so an t-aona bhaile-mór san dùthaich sin air am faod luingis dlùthachadh. Tha da rìribh baile-mór air an abhuinn; tha leth-cheud mìle bàta dlùth do'n tràigh, làn theaghlachean, air am breith, air an togail, air an àrach, 's a' bàsachadh o linn gu linn air na bàtaichean so mar an dachaidh, a' tighin suas air gach seòrsa éisg, agus gach trealaich eile 's urrainn doibh a chruinneachadh. 'S dòcha gu bheil os ceann 250,000 (dà cheud gu leth mìle), eadar òg 'us shean, mar so a chòmhnuidh 's na soithichean sin, gun tighin air sluagh a' bhaile-mhóir. Tha malairt mhòr eadar *Canton* agus rìoghachdan an t-saoghail. Bha dùil aca nach robh a chridhe aig Sasunn ionnsuidh thoirt orra; ach coma co dhìùbh, chuir sinn romhainn a ghilacadh, a chur fo chis, agus mar so an rìoghachd a cheannachadh, agus riaghailtean-malairt sheasmhach a dheanamh. Chum so a bhualachadh, mu àm na Bealltainn so chaidh seachad, dh'òrduicheadh cuid do luingis-cogaidh Bhreatunn a chuir fa sgaoil, agus gabail suas co dlùth do *Chanton* 's a bha 'nan comas; oir cha'n eil an caol, no an abhuinn, ach aimhleathan, gun doimhneachd uisge airson loingean mòra. Thainig loingis nan *Chinese* a mach chum am bacail—cò ach iadsan! seòrsa do shoithichean mòra ris an abair iad *junks*, leis na ficheada bratach o bhàrr gach croinn, drumachan iaruin, 's gach seòrsa ciùil bu tartaraiche na chéile—gleadhraich, 'us maoidheadh, 'us bagradh, 'us spagluinn, gu h-àraidh 'nuair chunnaic iad nach robh e 'n comas nan loingean mòra Sasunnach dol air an aghart, 's gum b'éiginn doibh tighin-thuige air acair. Bha càch a' tighin a nuas an abhuinn, sgaoth dhiubh mar phlod mór sgadain, s' a h-uile té dhiubh 's a eròn ri athar, a' dol a smàladh nan Sasunnach bhorba; ach chaidh aon soitheach-smùid a mach 'nan còmh-dhail, le dhà no trì do ghunnachan uamhasach air a clàr-uachdair. 'Nuair thainig i mar astar urchuir, leig i orra thall 's a bhos; smàil i fodha cuid leis na gunnacha-mòra; bhreab i thall 's a bhos iad le

a cuibhleachan eagalach; thilg i sligean teinnteach an sud 's an so 'nam measg. 'S ann an sin a bha'n sgrìachail, na Chinésich a' léum a mach san uisge—soithichean a' dol fodha thall 's a bhios. Leig i orra, mar gum biodh tarbh mòr fiadhaich fo chuthach ann am bù ghloineachan.

Each.—A' bhéisd! 's mì chreideadh e; b'fhèarr leam a bhi 'n eisimeil an tairbh na fo a cuibhleachan grànnda. Ach gabhaibh air ur n-aghart.

Cua.—Cìod a th'agad air, ach gu'n deachaidh i romhpa, air a h-ais 's air a h-aghart, gus nach robh aon diubh air snàmh. A' chuid nach deachaidh fodha, chaidh iad air tìr; 's a' chuid nach do ghlacadh, loisgeadh. Chaidh na loingeis eile suas air pilleadh an t-sruth. Chuireadh na saighdearan air tìr dlùth do'n bhaile-mhór, agus fad latha no dhà, bha uidheamachadh 'ga dheanamh chum an t-àite ghlacadh. Bha na saighdearan 's na seòladairean, fo theas anabharrach na grèine, a' slaodadh ghunnacha-mòra suas gu mullach gach cnuic. Bha armailt lìonmhor aig na *Chinese*; ach bha oille air na cladhairean, le'm briogaisean farsuing 's le'n curraichdean, tighin an carabh luchd nan còtaichean-dearga. Chuir ochd ceud do'n arm againne 'n ruaig air ceithir mìle dhiubh. 'Nuair chunnaic muinntir *Chanton* mar a bhà, ghabh iad eagal gu'n robh na ceudan ghunnacha-mòra, le'n craosabh eagalach, deas gu fosgladh orra. Thairg iad strìocadh, agus sèa muilleanan do dholaran a dhìol mar chàin airson an giùlain, agus air chùmhnan an t-armailt Sasunnach agus an loingeis a tharruing air falbh. Gu truagh, ghabh esan ris an robh a' chùis an earbsa (fear Caipitn *Elliot*) an tairgse so, an àite 'm baile-mór a bha 'na chomas a ghlacadh, agus a chùmhnnantan féin a dheanamh! Ach cha robh comas air. Bha corruich mhòr air an arm, 's cha b'iongatach e, 'nuair bha'n latha leò, stad a chur air a' chùis, agus airgiod a ghabhail, an àite socruchadh onorach air gach cùis-aimhreith a bha eatorra; bithidh iad co stràiceil, fhoilleil 's a bha iad riamh, air chor 's gu bheil a' chùis co fada bho bhi air a socruchadh 's a bha i 'nuair thòisich iad.

Each.—An t-ùmpaidh amaideach! Bu chulaidh-mhìolachd da rìribh do na saighdearan gaisgeil, agus do na seòladairean tréun, airgiod a ghabhail mar dhuais an saothaireach, agus theagamh gun mliòran de fhaighinn doibh féin.

Cua.—Cha'n fhaigh sgillinn.

Each.—Matà, tha sinn bochd. Cha do thuig mi riabh cìod an seòrsa cogaidh màirnealach, gealtach, a bh'ann. Nam biodh na seann laoich a bha ainmeil ann am linn 's ann am latha a làthair, cha b'ann mar sin a bhitheadh e—Bonipart, gille nan car, agus *Wellington*, agus *Nelson*, bha 'chùis seachad o chionn fhada. 'S olc an nì cogadh beag do'n t-seòrsa so; b'fhèarr gu mòr aon dairireach mhaith, 's a bhi seachad leis. 'S fhada bho'n a chuala mi 'n sean fhacall, "Ma bhuailcas tu cù no balach, buail gu math e." Ach a' bheil sibh a' cluinntinn iomradh air bith a *New Zealand*?

Cua.—Thà; bha litir no dhà agam as o chionn ghoirid, agus bha litrichean o Mhaighstir Macpharlain, an ministèir—duine gléusda, tuigseach, ceanalta. Tha iadsan a chaidh a mach a' deanamh gu

ha deagh chosnadh ann airson dhaoine làidir is urrainn achadh.

A nis, a Chuairteir, fhir mo chridhe, eadar sibh féin 'us tiod ur barail mu'n dùthaich sin?

Cua.—Thà barail mhath, gun teagamb; agus tha mi fo dheagh dhòchas, mun tig a' bhliadhna' ùr, gum bi comas aig mo luchd-dùthcha aiseag saor fhaotainn do'n eilean sin. Tha uiread ghaoil agam air na Gàidheil ri aon duine tha beò; ach b'fhàrr leam gu robh na h-uile mac màthar dhiubh ann am màireach.

Each.—Agus nighean màthar cuideachd.

Cua.—Tha thu ceart, Eachainn, a h-uile h-aon diubh, ged rachad na tighearnan Gàidhealach do dh-Eirinn air tìr bhuachailleann agus eagalagan—nì air bith ach am faicinn rùiste, bochd, aerach, uireasach mar a thà iad—'nan tràilleann gun chonnadh gun chòmh-dach gun mhiseach—seadh. gun dòchas.

Each.—Ach an saoil sibh am faigh daoine bochda cothrom dol thairis air an ath earrach?

Cua.—Si mo bhàrail gum faigh—tha'n dùthaich so air an àm ann an cor muladach, na mìltean a' faotainn bàis le bochduinn, cosnadh do gach seòrsa a' fàilneachadh, muinnlean a' stad, marsantan mòr a' bristeadh. 'S truagh 's truagh an nì a bhi cluinntinn mhiltean, seadh na ceudan do mhiltean a' bàsachadh le bochduinn, agus an saoghal mòr farsuing gu leòir air an son—eileanan a' dol fàs, dùthchannan tarbhach gun duine gun chréutair!—Ach cha'n fhaod so seasamh nì's faide—'se rùn Dhé gum biodh an talamh uile air àiteachadh, agus sluagh anns gach àite chum ainm Iehóbbhai aideachadh. Tha mi làn-chinnteach gu bheil cogadh *China* a' toirt mu'n cuairt latha Chrìosd, agus a' greasad buaidh an t-soisgeil agus am feadh 's nach 'eil rùn nì's àirde acasan a tha air ceann a' ghnòthuich na òr agus airgid a chosnadh, gu bheil esan a tha 'riaghladh os ceann an t-saoghail a' deanamh feum do chorruich dhaoine, agus do shannt dhaoine, chum rathad fhosglaidh do shoisgeul a mhic féin, agus an latha sin a thoirt mu'n cuairt air an cuartaich eòlas Chrìosd an domhan, mar tha na h-uisgeachan a' cuartachadh na talmhainn.

Each.—Mar sin bitheadh e—gu'n greasadh an Tighearn an tighin aghmhor!—ach ciamar tha gnothuichean America 'dol air an aghaidh?

Cua.—Thà gu'n d' fhuair Macleòid cead a chois, gu bheil a' chulaidh iorghuill sin seachad, 's gu bheil dòchas againn nach cluinnear tuille mu 'dheibhinn—Slàn leat, Eachain!

Each.—Mìle beannachd—slàn fallain gu robh sibhse!

FOCAL SAN DEALACHADH.

Fhuair sinn litir "Iain Oig," a' fedraich c'arson nach 'eil sinn a' cur a mach nan nithe matha tha esan o àm gu àm a' sgrìobhadh 's a' cur d'ar n-ionnsuidh. 'Si 'n aon fhreagairt a bheir sinn dà, nach e ar toil sinn a dheanamh. Cuireadh e féin a mach iad; mur cuir, cha chuir sinne. Cha'n eil féum dha bhi 'gan coiteachadh oirnn.

Fhuair sinn an dà litir a chuir "Eachunn na Ciabhaig" d'ar n-ionnsuidh.

Thugadh e 'n aire do'n sgoil, agus teigeadh e leinne 'n aire t, 's an so Chuairear. 'S aithne dhuinn gu math có e "Eachunn na Ciabha," 's an so ath-uair a sgrìobhas e litir fo ainm nach buin da, ag-iarraidh e féin 'a' léum faigheadh e fear-eiginn eile 'm bua a phinn. 'S tric a chunnaic Leig lamh-sgrìobhaidh, ged nach fhaca sinn, le'r fiosrachadh, a chiabhag. 'bù dh'aona chuid, cha chuir sinn gu bràth sgeul gamhlach, mi-runach, an aghaidh neach air nach 'eil sinn edlach, 'nar duilleagan. Thoit! Eachunn (oir cha'n innis sinn 'ainm air an àm) sgrìobhadh beag do'a t-ealft a bha e 'cleachdadh san sgoil, airson na h-oidhirp a thug e air masladh a theirt d'a choimhearsnach. Mar dhearbhadh dha nach 'eil sin air ar mealladh 'nar barail mu 'dhéibhin, bheireamaid g'a chaimbne gu'n robh e 'n Glaschu, ann an aon do na h-eaglaisean Gàidhealach, a sheachduin o'n t-Sàbaid so chaidh seachad, romh mheadhon latha.

Thuafr sinn an litir fhada chuir "Am Ministear Eudmhor" d'ar n-ionnsuidh. Tha sinn 'na chomra airson a dheagh ràin agus a dheagh chomhairlean. Tha comhairlean math, ach b'fhèarr leinn gu'n tugadh e ni-eiginn eile dhuinn a's mò air a' bheil feum againn na comhairlean: Tha a litir modhail, agus tha modh taitneach; ach nam biodh e air ni-eiginn a b'fhach a chur a mach a sgrìobhadh, no àireamh no dhà do'n Chuairear a ghabhail air a shon féin, agus leth-dusan luchd-leughaidh fhaotainn duinn 'na sgìre-achd, 'se b'fhèarr leinn na comhairlean agus modh. Bha baidtigh-eann uasal àrd aon uair an Glaschu, a b'abhaist dol gu riaghailteach do'n eaglais, air a h-éideadh gu riomhach ann an stoda, 's gach seòda do dh-uidheam bu bhrìagha na chèile—àrd àrd luachmhor m'a ceann, sgàileagan stoda 'na làimh, agus uaireadair òir air a taobh. Cha b'abhaist di aon pheighinn a chur anns a' mhèis airson nam bochd mar a rachadh i seachad, ach thionndadh i ris na foirbhich le mór mhodh, agus dheanadh i beic iosal mu'n coinneamh, agus 'na dhéigh sin sheòladh i a stigh do'n eaglais le anabharra modhalachd. Latha do na làithean, mar a bha i a' tighin a stigh 's a dlùthachadh air a' mhèis, a' dol a dheanamh beic mar bu ghnàth leatha, ghabh seann duine còir a bha 'na sheasamh aig a' mhèis misneach, agus thuit e—"A bhean-ualas àrd fhathail," ars' e san, "tog dhe so; thoir dhuinn m's lugha do d' mhodh, agus barrachd do t'airgid." Ghabh a' bhean-ualas an sanas a thug am foirbheach dhi. Cha deach i tuille seachad air a' mhèis gun a sgillinn a chur innte, agus beic a dheanamh mar an ceudna. Deanadh "Am Ministear Eudmhor" an ni ceudna.

Tha a' bhean-ualas an locar Mhuile a' feòraich c'uin a chuala sinn bho Chailein a chaidh do Chamada Uachdrach—a' bheil e beò, no 'bheif e marbh?—na loisgeadh no'n do bhàthadh e?—an d'ith madadh-afaidh e?—no na chrochadh ri craoibh e? 'Si an aon fhreagairt is urrainn sin a thoirt air a' cheist so, nach 'eil fios againn. Tha dòchas againn gu bheil e beò, agus sona, agus saoihbheach. Ma thachras da so fhaicinn, freagradh e féin a' cheist.

Fhuair sinn iomadh litir eile, 's gu h-àraid an litir a chuir ar caraid d'illas o Lunnuinn d'ar n-ionnsuidh, a feòrach a' bheil an Cuairear ri stad 'nuair bhios a' bhlladhna mach—'se sin, dà àireamh eile. Freagradh sinn a' cheist so. Ma thig na tha mach againn a stigh, ma's urrainn sinn ar fiachan a chomharrachadh, cha stad; ach mur tig a stigh na phàigheas an cosdas, 's éiginn gu'n stad sinn. Tha'n linne-mhuilinn dlùth air ruith a mach; cha'n eil an sruthan beag a bha 'tighin a stigh an deicheamh cuid co mór ris an t-sruth làidir bhras tha cumail na cuibhle-móire 's na h-acuinn 'nan siubhal. Cha'n fhaod so seasmach fada. Feuchaidh sinn dà àireamh eile. Mur tig caochain agus sruthain àr a stigh do'n linne, tràghaidh i—stadaidh a' chuibhle—bidh an treabhailt falamb, agus an clabar na thod; agus 's éiginn do'n mhuinnleir chòir an dorus a dhùnadh, agus cosnadh eile iarraidh dha féin. Tha dòchas againn gu'n tig ar càirdean ann an Ame-rica so, gun a chur am Beurla.

AN LA A CHI 'S NACH FHAIC.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

CEUD MHÌOS AN EARRAICH.

AN 24 AIREAMH.] FEBRUARY 1, 1842. [Prls 6 SGILLEAN.

CONTENTS:—The Beautiful Spring Morning, page 325.—The Russian Empire, No. I., 332.—Death of Polycarp, the Martyr, 335.—King James IV. and the Young Laird, 338.—Feud between the M'Donalds and the M'Kensies, 343.—Sir Duncan Campbell and the Clan M'Gregor, 347.—Review of a New Gaelic Book, 349.—Public News (China, &c.), 350.—Notice to Subscribers, 352.

A' MHADUINN AILLIDH EARRAICH.

SGEUL AIRSON ÒIGRIDH NA GÀELTACHD.

ANN an gàradh [boidheach làn do gach blàth bu chùbhraidh na chéile, chunnaic mi ceithir balachain mu'n aon mheudachd, co-aoisean a thogadh le chéile, a cluith 'sa mireag le cridheachan cho eutrom 'sa bluail riamb ann an còmh. Cha robh na h-eoin bheaga bhoidheach 'bha seinn ann an geugan nan craobh os an cionn na bu chridheil na iad—a ruith an déigh a chéile—air uairibh a feuchainn greim a dheanamh air an dearbadan-dé 'bha 'g iathadh seachad air sgiathan àillidh òr-bhuidhe—air uairibh eile nan suidhe air bruaich an uilte 'bha siubhal seachad orra le borbhan muladach, agus a cruinneachadh na dearcain-làir 'bha fàs air gach tòman uaine mu'n timchioll. Am feadh 'sa bha mi beachdachadh orra le anabarr taitneachais, mhothaich mi duine teachd far an robh iad, mach as a' choille. Shuidh e fo sgàile; agus air dha na balachain bheag' a ghairm d'a ionnsuidh, thoisich e air labhairt riutha. Bha ni-eiginn anabarrach taitneach an gnùis 's an coslas an duine-sa—mòran truacantais, agus bàidh, a's coimheas, a's gràidh. Fhad 'sa bha e labhairt ris na balachain, thug iad aire shònraichte do 'chaint, agus

VOL. II., No. XXIV.

N

thaisbean iad mòran meas da. Bha aon fhear, gu sònraichte, a thug mòr aire do chaint an duine, agus air an d'amhairc an t-urra beannaichte le bàigh anabarrach. Dh'lùthaich mi orra, agus mar sin chuala mi na briathran a labhair e ris na balachain.

"So," ars' esan, "an gàradh air an robh mi labhairt. Tha sibh a faicinn gur àite boidheach taitneach e—àite anns am faod sibh, mo ghillean beaga, bhì fìor shubhach agus shona fad uine bhig; ach cha'n àit' e anns am faod sibh stad no tàmh mar dhachaidh. Cha b'fhad' gus an cailleadh e a dhreach a's àilleachd. Sheargadh gach blàth; fear mu seach do na h-eoin bheaga, phaisgeadh iad an ribheid, agus sguireadh iad de'n òrain. Dh'fhàsadh sibh sgith, neo-shanntach; dh'fhàsadh gach meas tha nis cho blasta searbh, mi-phaitneach. Cha bhitheadh tlachd agaibh ann an cleasachd no ann am mireag. Theirneadh a' ghrian o àirde'nan spèur; thig-eadh am feasgar 'san oidhche; agus an sin thigeadh na beathaichean fiadhaich allmharras 'mach. Chluinneadh sibh am bùrralaich eagalach, agus sgriosadh iad sibh.

"Tha an gàradh so maith mi's leòir tiota beag sa' mhaduinn, ach cha'n fhaodar dachaidh a dheanamh dheth. Tha 'ur dachaidh ann an tìre eile, tamull beag air falbh. Tha fàsaich is monaidhean eadar sibh is e—àiteachan teth loisgeach ri choiseachadh. Ach cha'n eil nì 'ruigeas leas cùram no eagal a chuir oirbh, mo dh'èisdeas sibh mo chaint, 's mo leanas sibh mo chomhairlean, 's gach earail a bheir mi dhuibh. Choisich mi féin e, agus faodaidh sibh lorg mo cheumanan fhaicinn anns gach cearn do'n t-slighe; agus far a' bheil am barrachd cunnairt, 'sann an sin tha lorg mo cheumanan nì's soilleir r'a fhaicinn; agus mo ruigeas sibh an dachaidh sin, faodaidh sibh da rìreadh 'bhi taingeil. Tha anns an àite sin nithe nach fhaca sùil, nach cuala cluas, 's nach 'eil e comasach dhuibh nis a thuigsinn, 'thaobh am feothas agus am meud.

"Tha gàradh an sin nì's boideche na nì a ta 'n so. Tha ceòl an sin nach fhàilnich. Cha leig a' ghrian a chaoidh an sin 'aghaidh fudha; tha latha an sin gun oidhche. Cha'n eil nì no neach ann 'ga dheanamh, nì's mò. Cha bhi sibh sgith an sin gu dillinn; bithidh sibh sona gu bràth, 's cha'n iar sibh 'fhàgail."

Mhothaich mi gu'n do las sùil a' bhalachan a dh'amhairc cho dian ann an aodan an duine. Thainig gàire milis air 'aogas. Chuala mi e ag ràdh ris an urra bha labhairt ris, agus deur anns gach sùil, "Am faic mi m'athair, 's mo mbàthair, 's mo phìothar bheag, san tìre bheannaichte sin—iadsan a chaochail, 'sa dh'fhàg mise nan déigh?"

"Chì, gun teagamh," ars' esan, 's e 'g-amharc le mòr bhàidh an aogas a' bhalachan; "mo ruigeas tu an t-àite sonna sin, chì thu iad, 's cha deataich thu riutha gu dillinn.

"Agus a nis," ars' esan, "èisidibh rium, agus innsidh mi dhuibh cia mar a ruigeas sibh an t-àite sona sin. Air tùs, na caillibh tìne ann an togail oirbh. Ged tha'n gàradh so boidheach taitneach, agus ged tha'n t-slighe air a' bheil sibh r'a imeachd doirbh dochairt—làn dhrisean, is dhroighean, is chreag, is chlach—ged

tha na beanntan corrach cas, na fuiribh an so ; fàgaibh e gun dàil ; éiribh, cha'n i so ur dachaidh. Mo dh'fhuireas sibh gu meadhon-latha, bithidh an t-slighe nì's duilghe, a' ghrìan nì's teodha ; bithidh sibh ullamh air fàs lag ; faodaidh na h-aibhnichean at ; agus mo thig an oidhche oirbh, tha sibh caillte.

"So a' cheud chomhairle a th'agam—éiribh gun dàil ; 'si 'mhaduinn an t-àm is freagaraich agus is tèaruinte. So dhuibh dà nì a ghiùlaneas sibh 'nar cuideachd, a chuidicheas sibh gu mòr 'nar turus—so agaibh feadan cuile—feadan beag, suarach, faoin, ri amharc air ; ach na deanibh tàir air—bithidh e 'na shochair mhòr dhuibh air an t-slighe. Mu mhothaicheas sibh a h-aon de na beathaichean fiadhaich ag iathadh no siubhal air an t-slighe, cleachdaibh am feadan, beag-sa ; togaibh fonn leis, agus teichidh iad. Agus mo thachras dhuibh a bhi ann an teagamh agus fo amharas a thaobh an t-slighe, mur léir dhuibh lorg mo cheumana, cuiribh am feadan ri'r beul ; séidibh pong no dhà, agus chì sibh an sin lorg mo chois gu soilleir. Ma thachras dhuibh a bhi sgìth, an impis toirt thairis, séidibh air an fheadan car tamuill bhig, agus an sin thig cuimhne na dùthcha do'm bheil sibh a trial suas 'nar n-inntinnibh, agus cuiridh sibh an t-astar agus an t-saothair gu suarachas."

Mar so, thug e do gach aon aca feadan beag cuile, d'am b'ainm UARNUIG ; agus theagaisg e dhoibh cia mar a chluithheadh iad air. 'Nis, cha robh na feadain sin ach suarach ri amharc orra ; ach cho luath 'sa shéideadh neach orra le'n anail, thigeadh an ceòl bu mhlise uapa.

'Nuair chuir GRAIDHEAN (oir b'e sin a b'ainm do'n bhalachan a dh'fheòraich am faicadh e 'athair agus a mhàthair san àite do'n robh iad a trial)—'nuair chuir esan am feadan so ri 'bheul, thainig ceòl uaidhe bu mhlise gu mòr na aon phong a thogadh riamh leis an riobhaig bu cheolmhoire.

Thug an t-urra caomh a bha labhairt riutha sèarag bheag, làn do dh'uisge soilleir glan, do gach aon aca. "'Nuair," ars' esan, "tha sibh lag fann, òlaibh dileag bheag dhe so, 's gheibh sibh càil, neart, is misneach. Agus 'nis, mo ghillea beaga, mo bhalachain lurach, slàn leibh. Chì mi a' chuid dhibh a ruigeas an gàradh mu'n do labhar mi na dhéigh so—coinnichidh sinn, 's cha denaich sinn a chaoidh. Air dha so ràdh, dh'éirich e agus choisich e air falbh ; agus chaill mi sealladh dhe 'measg dhubhar na cuille as an d'thainig e.

Bha na balachain car tamull nan tosd. Mu dheireadh labhair fear dhiubh, d'am b'ainm FÉIN-THOILLEACHAN. "Seadh," deir e, "cìod a nì sibh ? Gun teagamh, 's éiginn duinn an t-àite so fhàgail uaireigin ; ach cha'n eil fàth cablaig. Bu mhiann leam féin beagan tuillidh fearas-cuideachd a's cleasachd a bhi againn san àite so mu fàgair e."

"Sann mar sin dhòmhla cuideachd," arsa LEISGEAN. "Bu mhiann leam suidhe car tamuill air a' chnoc, tuille de na dearcan-lhir

's de'n t-sudh-chraobh tha fàs mu na bruachan a thional. Ach ciod do bharail-sa, IOMA-CHOMHAIRLEAN?"

"Matà, cha'n eil fios agam ciod a their mi," ars' esan. "Dh'iaradh oirnn falbh gun dàil."

"Tha sin fìor," arsa Leisgean. "Gun teagamh, 's éiginn duinn falbh; ach tha ùine nì's leòir—'s fhada gu meadhon-latha. Cha bu mhisd sinn beagan tuillidh fearas-euideachd a bhi againn. Cha bhi 'ghrian nì's teodha na tha i, agus theagamh gu'm bi'm feasgar nì's fionnair no 'mhaduinn."

"Tha sin ceart," arsa Ioma-Chomhairlean; "cha'n eil fàth cabhaig. Ach ciod e barail Ghràidhean?"

"Tha mise," arsa Gràidhean, "'cur roddam togail orm gun dàil; agus tha dòchas agam gu'n dean sibhse an nì ceudna. Thug-aibh fu'near, mar is tràigh a ghabhas sinn an rathad, gur h-ann a's fhas' a choiseachd—cuimhniceamaid an earrail dhùrachdach a fhuair sinn. So, so; bitheadhmaid a falbh. Cha'n i so 'ur dachaidh. Èirichmid is rachamaid air ur turus."

"Tha thu ceart," arsa Ioma-Chomhairlean. "Tiugainn; theid mise leat."

Dh'fhalbh iad le chéile, am feadan cuile 'nan làimh, 's an t-sàrag làn de'n uisge-bheò croichte r'an taobh; agus dh'imich iad air an t-slighe. Thòisich Leisgean is Féin-Thoilleachan ri magadh orra. "Bithibh a falbh," ars' iadsan; "ge mòr ar cabbag, ruigidh sinne ceann an turuis cho cinnteach, 's ma dh'fheadta cho luath ribhse."

Ach ghabh an dà bhalachan eile air an aghaidh, gun suim do sgeig is fannaid an dithis a dh'fhan nan déigh. Chuir iad am feadain ri'm beul; thog iad ceòl milis ciùin, gus an tiota beag cha chnal' iad an gàire no am magadh nì's mò. Ghabh iad air an aghaidh, a seanachas le chéile.

"Saoileam féin," arsa Ioma-Chomhairlean, "cia fhad 'sa tha'n t-àit 'uainn? Tha fadal orm ceann mo thuruis a raidheachd."

"'Nann cheana," arsa Gràidhean, "'s nach 'eil sinn ach an déigh an rathad a ghabhail?"

"Cia àillidh, gun teagamh," ars' am fear eile, "an tìre do'm bheil sinn ag imeachd, a reir gach cunntas a th'againn air?"

"Gun amharas, tha e mar sin," arsa Gràidhean. "Chì mi m'athair, agus mo mbàthair, 's mo phiuthar, agus Rìgh mòr na dùthcha, tha bàigheil do leanabain, agus a tha mianachadh gun tigeadh iad d'a ionnsuidh."

"Mar so bha iad a cuir seachad an rathaid, gus an d'thàinig iad gu fàsach ùdhlaidh, fhiadhaich, mòr, farsuing, a bha rompa."

"Nach engalach an t-àit ud," arsa Ioma-Chomhairlean. "Tha sgàth orm dol air m'aghaidh."

"Na bitheadh cùram ort," arsa Gràidhean; "chì mi lorg choisè an duine chaoinh a chaidh romhainn. Na bitheadh cùram ort; bi fo dheagh mhisnich."

Ràinig iad an dlùg bha eadar an gàradh agus am fàsach. Leum Gràidhean gu eutrom innsaidh thairis, aul sheas am fear eile.

"So, so," arsa Gràidhean, "thig air t-aghart. Na pill air chor air bith. Coma leat na dearcana sin. Na dean maille."

"Leanaidh mi thu," ars' am fear eile; "gabh thusa air t-aghart."

Ghabh Gràidhean air aghart car greis; agus an sin sheas e, agus ghlaodh e air a chòmpanach e 'ga leantuinn.

"Na bitheadh cùram ort," arsa Ioma-Chomhairlean; "nach 'eil an dithis eile 'nar déigh? Bitheadh thusa, o'n tha uiread deifir ort, a gabhail air t-aghart, agus beiridh sinn ort."

Cha robh feum a bhi labhairt ris; cha ghluaiseadh e ceum, 's b'éiginn do Ghràidhean 'fhàgail. Phill am fear eile do'n àite san robh an dithis eile, agus fhuair e iad a cleasachd 'sa mireag, aig itheadh dhearcana, 's ri fealla-dhà mar a b'abhais dhoibh. Thog iad glag gàire 'nuair a chunnaic iad e pilleadh. "'Ne so," ars' iadsan, "fear na cabbaig?" Thòisich iad ri cleasachd; ach cha robh Ioma-Chomhairlean toilichte leis féin. Bheireadh e nis na chunnaic e riamh air gabhail air aghart le Gràidhean. Cha robh h-aon dhiubh riataichte na sona. Chaill an fhearas-chuideachd gach tlachd a b'abhais dhoibh fhaotainn innte; dh'fhàs iad sgith neo-thogarach. Chruinnich iad na dearcana-làir; ach chaill iad am blas. Bha'n teas anabarrach, 's bha iad air an claidh.

"B'fhèarr leam," ars' am fear a phill, "gu'n robh mi maille ri Gràidhean. Tha 'uainn a bhi togail oirnn."

"Ciod," a deir Leisgean, "am fàth chabhaig? Tha 'ghrian 'na h-àirde. Fuirichmid gu feasgar. Ach tha fearg air Féin-Thoilleanachan! Leig leis bhi labhairt," ars' esan, "am burraidh balaich. Thugadh e e féin as, agus na cumadh e stad air 'ur fearas-chuideachd."

Mar a thubhairt, thachair. Dh'fhalbh e, mo thruaigh! le cridhe tròm 'na aonar. "O!" ars' esan, "nach robh mise air gabhail air m'aghart le Gràidhean caomh!" Bha'n t-slighe 'nis na 'baileana, an rathad na bu shleamhna, na sa' mhaduinn; 's cha robh neach gu labhairt ris air a thurus. Ach coma, dh'fhalbh e, a cur roimhe nach tugadh nì air bith air tarruing a rithist air ais.

Ach c'àit 'nis an robh Gràidhean caomh. An déigh d'a chòmpanach dealachadh ris, bha e tròm muldach; ach ghabh e air 'aghaidh. Dh'irich e iomada beinn chorrach chas. Thuig e gu'n robh e lag fann—bha 'chridhe 'ga fhàilneachadh; ach thug e mach ain feadan beag, chuir e ri 'bheul i, sheinn e pong no dhà, agus chual e guth ciùin ag ràdh, "Fhuair e ann am fearan fàs e, eadhon ann am fàsach falaibh, làn ulfhartaich; agus thredraich se e." Cha luaith a chual e so, na chuimhnich e air an Rìgh. Fhuair e neart agus misneach; agus air ball bha e air mulach na beinne. Choisich e air aghart gus an d'thàinig e gu gleann mòr anns an robh amar aibhne, a bha, do réir coslais, air uairibh air at gu mòr, agus air uairibh eile tioram tràite; ach a' an àm so bha e tioram, 's chaidh Gràidhean thairis gun duilghead air bith. Chaidh e thairis air a' chlacharan, agus ràinig e taobh eile na h-aibhne. Ghabh e air 'aghaidh. Bha'n teas anabarrach, agus thòisich e air fannachadh.

Chunnaic e bruach uaine, agus cranobhan a fàs air, fo'n robh aige fasgadh is dubhar. Shuidh e air an làr, agus bha e 'n impis tuit-eam na shuain; ach mhothaich e mathair lùbach 'na cnairteag anns an fheur, agus chlisg e. "'S dòcha," ars' esan, "nam bithinn air cadal 'san àite ud, nach tigeadh an t-aon là a dhùisginn. Cha stad mi, 's idir cha chaidil mi. Gabhaidh mi air m'aghaidh gu ceann-riche mo thuruis, agus feuchaidh mi tàmh fhaotuinn sa' ghàradh àillidh do'n bheil mi 'dol." Bha e air a chlaoidh gu mòr; ach air dha balgum a ghabhail as an t-sèaraig anns an robh an t-uisge, bheothaich se gu mòr e; agus ar leis gu'n cual e na briathran caoimhneil so—

"A' ghrian cha bhuail i thu 'san là,
No ghealach fòs 'san oidhche."

Ghabh e air 'aghaidh troimh choille dhlùth. Mhothaich e air gach làimh gu'n robh rioban is liontan, sluichd mheallta, tuil is fraoch, is iomada aobhar cunnairt 's ceap-tuislidh. Dlùth do chuid diubh, mhothaich e cnàmhan geala luchd-turuis a bha air am mealladh leo, 'sa chaochail air an t-slighe. 'Sann 'nis a bha e taingeil gu'n do ghabh e 'n rathad mu'n d'thainig an t-anmoch air. "Nam bu feasgar e, no idir an oidhche, ciamar a b'urra dhòmhsa dol as?" deir e.

Mar a bha e nis dlùth do chrìch na coille, mhothaich e ni-eiginu a dlùthachadh air o thaobh an rathaid. Bheachdaich e air le mòran aire. Bu leoghann garg a bha 'n so. Bha 'shùilean dearg teinn-deach socraichte air, 's bha e ullamh gu leum 'na bhroilleach agus cuir as da. Cha mhòr nach d'thug e thairis le oillt. Ach chuir e am feadan r'a bheul; chluith e pong no dhà le mòr dhùrachd, 's cha luaithe 'chual an leoghann so na theich e, agus thug e air an doirre as an d'thainig e. Thainig guth ciùin air oiteig na gaoithe, ag ràdh ris,—“Dean faire agus ùrnuigh, chionn 's nach tuit thu ann am buaireadh; cuir an aghaidh an aibhistear, agus teichidh e 'uat.”

Chaidh Gràidhean tro'n choille; agus mar thainig e mach aisde, mhothaich e geatachan mu na gàrraidhnean àillidh do'n robh e trial, a dealradh gu boisgeanta glòirmhor; agus, taobh a stigh dhiubh, ar leis gu'm faca e cruth 's dreach na muinntir shona 'bha còmh-nuidh 'san tìr sin. Thug so misneach mhòr dha, ged a bha e fann, sgith, agus air a chlaoidh. Bhitheadh e ullamh air tuiteam far an robh e, airneo pilleadh air ais gu dubhar na coille, mar bhith gu'm fac' e lorg-choise a Cheannaird, 's gu'n do sheinn e air an fheadan; agus a thiopla thainig faochadh, 's neart, 's lùs dha. Thug e mach an t-sèarag, 's dh'òl e de'n uisge-bheò, leis an robh 'anam air fhionnarachadh gu mòr. Shuidh e car tamuill. Thainig neul dorcha thairis air na spéuran; dhuisg an doinion; thuit an dile. Chual e sgrìachail nam beathaichean fiadhaich, ach cha d'thainig iad 'na chòir. An ùine bhig, chaidh an stoirm seachad; chinn na spéuran cho soilleir 'sa bha iad riamh; agus ghabh e air aghaidh 'na shlighe.

Ach c'èite nis an robh a chompanach, fear nan ioma chombairlean? Dheallich esan ris an dithis eile, agus bha e strì ro'n fhàsach. Cha b'è sin a nis an nì soirbhe. Bha'n t-slighe na bu shleamhna 's na bu doimhne. 'S gann a b'urra dha dol air 'aghaidh, gun spàirn mhòr. 'S iomada dris is droighinn bha milleadh a chasan; agus bha 'ghrian anabarrach teith. An stoirm a choinnich Gràidhean, choinnich i esan 'mar an ceudna; ach choinnich i e air an raon, far nach robh fasgadh no dian. Thuit an dile, agus b'uambarra fuaim na tairneanaich. Ràinig e mullach na beinne le saothair mhòr, agus ghabh e sìos an taobh eile, a faotuinn iomada leagadh goirt. 'Nuair a ràinig e aigeal a' ghlinne, fhuair e gu'n robh an abhuinn air at le tuil mhòr—na h-uisgeachan a gabhail seachad le buinne bras, a bha eagalach ri amharc air. Ciod a nì fear nan ioma chombairlean? Ma thruaigh! 's éigin da 'uchd a chur ris an tuil, airneo gun smuainteachadh air na gàraidhean àillidh a ruigheachd a chaidh.

Mhathaich e nis gu'n robh puist air an cur tarsuing air an abhuinn, gu cuideachadh le luchd-turruis. Ghabh e misneach; mach chaidh e gu dân. Ràinig an t-uisge thairis air a ghluin, suas gu 'mheadhon; ach chum e greim air na puist. Ceum eile, agus ràinig an tuil suas gu 'ghuailinibh, agus bha e 'n impis a bli air a thogail o'n làr; ach rinn e greim-bàis air na puist. Sheas e, gun fhios ciod bu chòir dha dheanamh. Chuimhnich e air an fheadan le mòr dhuilicheas. Thug e mach e, ach pong cha b'urrainn da thoirt as. Mhathaich e gu'n robh e làn do pholl 's do chriadh, leis an robh na tuill air an dùnadh, air chor 's nach b'urra dha ceòl thoirt as. Ach chuidich an tuil leis a glanadh. Theab e bhi air a mhilleadh fhad 'sa bha e 'ga glanadh. Mu dheireadh thainig ceòl, 's cha luaithe thàinig, na thòisich na h-uisgeachan ri tràghadh; agus chual am balachan bochd, ar leis, guth cùin ag ràdh ris,—“Thig thu troimh na h-uisgeachaibh; cha tig na tuithean thairis ort.” Chaidh e nis air 'aghaidh mar air fearann tioram, agus ràinig e null gu tèaruinte. Bha e lag, fann, fuar—thuit e air an làr; ach thug e mach an t-sèarag—dh'òl e—agus air ball thainig càil, is neart, is misnich da, 's chaidh e air aghaidh gu fearail tapaidh.

Bha Gràidhean 'nis aig na dorsan òir. Cha deach a' ghrian fodha, ach bha i tèarnadh a'm mòr àilleachd; 's bu ghlòirmhor a bhi 'g-amharc air na dorsa slorruith. Bu léir dha nis mille agus deich uairean deich mille bhithean nèamhaidh, air an eideachadh le trusgain sholuis—créutairean lasarach. Chual e air uairibh an ceòl 's an celearach bu mhilse a ràinig cluas riamh. Bha e na sheasamh aig an dorus, a chridhe làn do dhòchas, agus mar an ceudna de sgàth naomh. Bu shuarach a nis 'na bheachd saothair an rathaid—sgìos na slighe. Dhi-chuimhnich e a' ghrian loisgeach—am fàsach ùdlaidh—beucaich an leoghainn mhòr—gach gòir, is lion, is fròg. Chaill e cuimhne air na nithean sin uile, ann an gràdh, 'sau coimhneas, 'san caomhalachd an Rìgh mhòir. Dh'amhairc e air an dorus, agus leugh e, ann an sgrìobhadh soilleir,—“Buail, agus bithidh e air fhosgaladh.” Rinn e so. O! buille an àigh!

Dh'fhosgail na dorsa sìorruith, agus chaidh Gràidhean caomh a stigh do ghàradh nan iomada buaidh. Ciod a chunnaic e an sin, na ciod a ch'fai e, na ciod a chaidh bhuileachadh air, cha'n eil e air a cheadachadh a bharalachadh; ach o'n fhuaim a chualas, mar bha an dorus a' dùnadh 'na dhéigh, cha'n eil teagamh nach robh e gu bràth sona. Bha ceòl na mìle mìle, agus deich uairean deich mìle, do ghuthan nèamhaibh, mar onfhadh tròm a' chuain mhòr air a thogail gu caithream-cheòlmhor, air an aon chlàrsaich.

Bha Ioma-Chomhairlean a gabhail air 'aghaidh gu sùrdail; ach thainig am feasgar air. Cha robh e fursada dha an t-slighe fhaicinn, no gach ceap-tuislich a sheachnadh. Bha rànaid na beathaichean fiadhaich oilteil, 's a nis thuig e 'amaideachd féin. "O!" ars' ean, "b'fhèarr gun d'fhalbh mise sa' mhaduinn, mar a dh'iarradh orm; ciamar is urrainn domh buadhachadh?" Bha'm feadan nis a'm fonn, 's thog e pong mhilis gu tric. Chluith e air gach ceum do 'shlighe; cha do leig e as a bheul e. Thainig solus d'a ionnsuidh bho dhorchadas, agus gun fhios aige ciamar. Chual e guth na Trècair a farclais 'na chluais,—“Na bitheadh eagal ort; tha mise maille riut.” Ràinig e 'n dorus; bhuail e; agus, glòir dhàsan a bha maille ris, fhuair e stigh—seadh, Ean, fear nan ioma chomhairlean. Trid gràs a Rìgh, dh'fhosgail an dorus, 's bha e ann an glòir!

C'àite nis an robh an dithis eile, Leisgean agus Féin-Thoilleachan? Dh'fhan iad a cleasachd 's ri fealladh-dhà—ri faoineis thruagh. Thuit Leisgean na shuain, agus chaidh Féin-Thoilleachan a dhiarraidh dearcas air feadh nam bruach. Thainig leoghann garg mach as a' choille. Bha e tarruing dlùth air Leisgean truagh; ach chunnaic am fear eile e. Thug e glaoch, 's thàr an leoghann 'na dhéigh. Rug e air Féin-Thoilleachan, agus le 'ghlaodhaich eagalach dhùisg Leisgean bho 'shuain. Ghabh e oillt a chòmpanach fhaicinn air a reubadh leis a' bheisd allmharra. Chuir e roimhe an t-àite fhàgail; bha eagal air 'anam. Thog e air, a cur roimhe 'nis nach stadadh e gu bràth gus an ruigeadh e an tìr àigh do'n deach Gràidhean 's am fear eile. 'S a nis bha e féin dìte 's a bròn, leis an uambas a ghabh e; ach ciod a thachair dha, cha chuala mi riamh. Có dhiubh a bhàthar e 'san abhainn, na thuit e an slochd, na mhilleadh e le beathaichean fiadhaich, cha'n eil fios agam, 's cha chuala mi. Tha eagal mòr orm; oir tha fios agam có thubhairt, “Tha'n oidhche teachd ann nach urrainn neach obair air bith a dèanamh.”

C.

RÌOGHACHD MHÒR RUSSIA.

So h-aon do rìoghachdan mòr cumhachdach an t-saoghal. Tha 'chuid a's mò do dhaoine aineolach air meud agus cumhachd na rìoghachd so. Air an aobhar sin, smaintich sinn gu'm bitheadh e na nì taitneach d'ar càirdean beachd ath-ghearr, ach beachd cinnteach, as am feud iad earbsa, 'thoirt dhoibh mu dhéibhinn na dùthcha so.

Choisinn *Russia* ainm nach teid air di-chuimhne, airson an dòigh anns do chaisg i an duine fuilteach uaibhreach, *Bonaparte*, 'nuair thug e oidheirp air a cur fo cheannsal leis an armait buillionmhoire agus bu chumhachdaich a bha riabh, ann an eachdraidh an t-saoghal, fo aon cheannard.

Tha e duilich do dh'inntinn duine beachd ceart a ghabhail air farsuinneachd *Russia*. Tha cuid de'n rìoghachd so anns an Roinn-Eorp', agus cuid mhòr dhi ann an *Asia* agus ann an *America*. Anns an earrainn sin de *Russia* tha 'san Roinn-Eorp', tha aon mhuillion agus ochd ceud mìle (1,800,000) de mhiltean ceithir-chearnach de dh'fhear-ann. Tha sin sia-uaire-deug ni's mò na Breatunn agus Éirin. Tha 'chuid a's mò dheth so fo choille; ach tha dùthchannan ann cho tarbh-ach 'ea tha air aghaidh an t-saoghal. Tha 'chuid de *Russia* 'tha ann an *Asia* is ann an *America* mòran ni's mò. Tha anns a' chuid sin dhi cóig muillionan a's cóig ceud mìle (5,500,000) de mhiltean ceithir-chearnach—farsuinneachd cho mhòr ris an ochdamh cuid de'n t-saoghal. Tha mar so seachd muillionan agus trì cheud mìle de mhiltean cheithir-chearnach 'san rìoghachd so. Tha naoidh mìle de mhiltean a dh-asdar eadar dà cheann na rìoghachd so, agus dlùth do dhà mhìle de mhiltean air leud. Faodaidh so seòrsa do bheachd a thoirt dhuinn air farsuinneachd *Russia*.

Tha fuachd is teas 'san rìoghachd so cho mhòr 'ea tha ri fhaotainn air aghaidh an t-saoghail. Anns na cearna mu thuath do *Russia*, is gann gu'n fàs dris, no preas, no feoirnein, leis an fhuachd; agus anns na cearna is àirde deas, cha'n eil meas, no blàth, no ni a tha cinntin air aodan fuinn, r'a fhaotainn ann.

Tha mòran de *Russia* mo thuath fo choille. Bha'm fearann a tha fo choille air a thombas o chionn ghoirid, agus fhuaradh gu'n robh ann an trì sioramachdan—ann an trì earranaibh de'n dùthaich—agus tha còr is leth-cheud earrain, no roinn, 'san rìoghachd uile;—fhuaradh gu'n robh ann an trì dhiubh sin, dà cheud agus a sia-deug muillion (216,000,000) de dh'acraichean fearainn fo chraobhan giuthais—'se sin, a thri uiread 'ea tha do dh'acraichean fearainn 'san rìoghachd againn gu léir! Ann an roinn eile 'bha air a thombas, fhuaradh leth-cheud muillion acair fo na craobhan ceudna. Tha ann an taobh tuath *Russia*, a' reir cunntais as am faod earbsa, naoidh ceud muillion (900,000,000) de chraobhan giuthais, cho mòr 's gu'n deanadh iad croinn do'n aon loingear is mò tha anàmh a' chuan; agus ceud muillion de chraobhan mòr airson gach feum eile. Tha'n cunntas ceudna 'g innse dhuinn gu bheil 'sna dùthchannan ceudna oacìonn dà mhuillion de chraobhan daraich, eadar cóig agus naoidh troidhean air chuairt.

Tha trì fichead muillion (60,000,000) do shluagh ann an *Russia*. Tha'n sluagh so fàs mar mhuillion an ceann gach bliadhna, agus a dùbhlachadh na h-uile leth-cheud bliadhna. Ma theid iad air an aghaidh mar tha iad a deanamh air an àm, an ceann ceud bliadhna 'na dhéigh so bithidh còr 's dà cheud muillion sluagh anns an rìoghachd anabarrach so; agus ciod a bhacas iad?—tha fonn is fearann ni's leòir aca. Cha ruig iad a leas dol air imrich do dhùthchannan eile, a's farsuinneachd gun chrìch' aca féin, air nach 'eil duine beò a comb-

nuidh. Nam bitheadh an sluagh ann an *Russia* cho dòmhail, do reir n farsuinneachd, 'sa tha iad ann an Albainn, bhitheadh darra leth na tha air aghaidh an t-saoghal 'ga tuineachadh. Tha dùthchanan 'sna cearnan sin cho comhnard réidh ri urlar tìghe, le aibhnichean mòr, agus am fearann cho reachdmhor tharbhach 'sa th'air an t-saoghal, a chumaidh ni's leòir ris na tha do shluagh 'san Roinn-Eorp' uile, a's e air an àm a fàs. Tha aon abhuinn ann an *Russia* ('si sin an *Amour*—'s dòcha, an abhuinn mhòr), agus tha i dà cheud deug de mhiltean air fad. Fad naoidh ceud mìle dhi, faodaidh an loingeas a's mò seòl orra. Tha'n abhuinn so air an àm fo chumhachd *China*, ach cha'n fhad' gus an cuir *Russia* fodhaife féin i.

'S fhurasd' fhaicinn cia chumhachdach, cia anabarrach chumhachdadh, an rìoghachd *Russia*. Cha'n eil an t-àm fad air falbh 'nuair, do reir coslais, 'si an rìoghachd is cumhachdaich 'san t-saoghal uile. Tha i sanntach uabhrach, a cridhe sochruichte air buaidh-làrach fhaotainn anns gach rìoghachd eile 'san t-saoghal, nam b'urrainn di an cuir fo cheannsal. Cha robh *Bonaparte* riamh na bu deidheil air cumhachd a's uachdranachd an t-saoghail mhòr a bhuschadh na tha *Russia*, a's chithear sin uair no uair-eiginn. Cha'n eil duine 'san tìr, eadar a' mhòr Rìgh tha os a cionn a's an diol-déirce tha falbh bho dhorus gu dorus, nach 'eil ann am barail gu bheil *Russia* ri uachdranachd fhaotainn air an domhan uile.

Faodar a ràdh gur saighdearan muinntir na rìoghachd gu léir—'se sin, tha iad air an togail gu airm iomairt, 's gu dreuchd saighdear a leantuin. 'Se iaraidh thogarach, rùn gach oigfhear 'san rìoghachd, 'bhi giùlan arm. 'Si éididh an t-saighdear a chithear gu tric air an dìgridh. Mac an Rìgh, 'si deise an t-saighdear a chuirear air 'nuair a thig e dh'ionnsuidh an t-saoghail. Tha gach òran is dàan a seinn ainm is treuntas na gaisgich anns na làithean a chaidh seachad.

Tha am mòr Rìgh, no, mar theirear sa' Bheurla, an *Czar* (an Sàr—'s dòcha gur Gàilig so cuideachd, an Sàr-laoch), a riaghladh na dùthcha mar is àile leis. Cha'n eil Pàrlamaid idir 'san rìoghachd. Toil an Rìgh, 'se sin an lagh. Faodaidh e an ceann a thoirt de'n chùirt air àirde 'na rìoghachd, no 'fhògradh do *Siberia* là air bith is àile leis; agus cha'n eil a h-aon aig a' bheil a' chridh a ghnuamh a chuir an ag.

Tha muinntir *Russia* tàrail mu mharsantachd. Bhiodh e air a chunntas na thàmailt do dhuine 'san rìoghachd a bbi na mharsanta no na thuathanach. 'Si saighdearachd an t-aon ni. Tha sgoillean ann, ach 'se dreuchd agus obair an t-saighdear an t-aon ni tha air fhoghlum. Tha dà cheud mìle sgoillear 'gan togail air an àm air cosd na rìoghachd, agus a foghlum gach ni tha freagarach airson a bhi nan oifigich agus nan ceannardan air armailtean. Tha so a leigeil ris dhuinn gu bheil an rìoghachd mhòr so, le a trì fichead muillion do shluagh, agus dà cheud mìle saighdear 'gan togail innte gu bhi nan ceannardan airm, 'na cùl-eagail do rìoghachdan na Roinn-Eorp'.

Tha air an àm so aig *Russia*, anns gach cearn, ochd ceud gu leth mìle (850,000) do shaighdearan coise, agus dà cheud gu leth mìle eachraidh (250,000 *cavalry*). Tha cuid diubh so, mar their sinn,

nam *militia*—a mach is dachaidh. Ach tha do dh'arm seasmbach aca fo airm, deis réidh airson cogaidh, ceithir cheud mìle saighdear-coise, ceud mìle eachraidh, agus leth-cheud mìle airson gunnachan mòra iomairt (*artillery*). Tha so uamharr ri thoirt fa'near.

Ach ciamar tha'n rìoghachd comasach air an armailt mhòr so a phàigheadh, na chumail suas? Cha'n eil teachd-a-steach na rìoghachd anns a' bhliadhna (*annual revenue*, mar a theirear sa' Bheurla) ach mu thuaiream ceithir muilliona deug punnd Sasunnach. Ciamar, matà, is urraian dhoibh an t-arm mòr a phàigheadh? Cha'n eil cosd saighdear ann an *Russia* ach trian de na tha e cosd 'san Fhraing, is mar an coigeamh cuid do na bheil e cosd an Sasunn. Cha'n eil aige ach mu leth fhardain 'san latha; agus cha'n eil an uirread sin féin aig na seoladairean tha 'saa loingeis-chogaidh. Tha na *Cossacks* (luchd na cosagan) a faotainn ochd tastain agus sia agilleaen sa' bhliadhna. Ach is còir a thoirt fa'near, an déigh do shaighdear Russianach a bhli fhead bliadhna 'san arm, gu bheil còir aige air cead a chois fhaotainn; agus tha fhead punnd Sasunnach air a thoirt dha 'nuair tha'm ùine a mach, leis am faod e baile maith fearainn a ghabhail; agus tha'm baile so saor aige, gun mhàl, gu latha a bhàis.

Fenchaidd sinn nithean eile a thoirt air an aghaidh mu thimchioll. *Russia* 'san ath àireamh; oir is taitneach an nì dhuinn eòlas ceart fìrinneach fhaotainn air an dùthaich mhòr so. Air an àm cuiridh sinn slos pàidh saighdearan na Roinn-Eorp' taobh ri taobh, agus mar so chithear an dealachadh tha eatorra.

Saighdear-coise ann an <i>Russia</i> , fad bliadhna,	£5	0	0
ann an <i>Austria</i> ,	9	8	0
ann am <i>Prussia</i> ,	10	0	0
anns an Fhraing,	14	0	0
ann an Sasunn,	21	14	0

Thoid gillin Shasunnach cho fada ann an *Russia* ri trì an Sasunn, agus nì's fhaide; agus a bharachd air so, thigeadh saighdear Russianach suas air treàlaich shalach ghrànd nach cuireadh an Sasunnach 'na bheul.

C.

BÀS A' MHAIRTIREACH AINMEIL, POLICARP.

'S moch a thoisich geur-leanmhuinn an aghaidh deisciobuil Chrìosd. Thoisich a' gheur-leanmhuinn sin ann an làithibh nan abatoil. Bu chompanach Policarp do dh-Eoin, deisciobul ionmhuinn Chrìosd. Tha eachdraidh bàis an duine ainmeil, 's an duine maith so, air teachd a nuas d'ar n-ionnsuidh ann an leabhraichean anns am faodar làn earbs' a chàramh.

Bha Policarp ceithir fhead 'sa cóig-deug bliadhna a dh'aois 'nuair a chuireadh gu bàs e. Bha geur-leanmhuinn eagalach air an àm sin air éiridh ann am baile-mòr na Ròimhe an aghaidh gach h-aon bha giùlan ainm an t-Slanuighear. B'éiginn do Pholicarp am baile-mòr fhàgail car tamuill, agus an dùthaich 'thoirt air, far an robh a chàirdean a' tàmh, ann an dòchas gu'n rachadh a' gheur-

leanmhuinn seachad. Fhad 'sa bha e 'nan àite sin, chuir e seachad 'ùine gu léir ann an ùrnuigh, ag aslachadh sìth agus sàmhchair do dh-eaglais Chrìosd. Tri làithean mu'n do ghlacadh e le 'nàimhdean guineach, thachair dha bhi 'na sheòmar, air a ghlùnaibh aig cathair gràis; agus air ball mhothaich e solus dealrach mu'n cuairt da. Chunnaic e lasair, mar gu'm biodh i 'g éiridh as a leaba, is i r'a theine. Chaidh an lasair as. Dh'fhàg e an seòmar; is air dha 'chàirdean a choinneachadh, thubhairt e riutha nach robh fènm dha bhi seachnadh a' bhàis 'bha feitheamh air; "oir," ars' esan, "tha mi tuigsinn gur h-e toil mo Thighearna gu'm bi mi air mo chur gu bàs mar fhianuis airson creidimh Chrìosd." Rinn a chàirdean na b'urrainn iad chum a chleith 's 'fholach. Thug iad leò e do dh'àite eile; ach coma cò dhiubh, fhuaradh a mach e. B'fhuasda dha teicheadh, na'm bu mhiann leis; ach 'nuair chual' e gu'n robh iad air a thòir, dh'fhan e, gun oidheirp air bith thoirt air an seachnadh. "Toil an Tighearna," ars' esan, "gu'n robh diante." Dh'fhàiltich e 'nàimhdean gu suilbbir, 's dh'òrdnich e biadh is deoch a thoirt dhoibh. "Cha'n eil mi ag iarraidh sochair air bith 'uaibh," ars' esan, "ach gu'n leigeadh sibh leam bhi aon nair an uaireadair a'm sheòmar féin, gu urnuigh 'dheanamh." Thug iad an cead so dha, agus shuidh a chàirdean maille ris. Thaom e mach a chridhe an sin ri Dia ann an ùrnuigh dhùrachdach, air dhòigh a thaislich agus a leagh cridhe gach aon a bha làthair. Chuir cruth is coslas fàitheal an duine aoigheal so, le 'chiabhan fada geal, 's e dlùth do chend bliadhn' a dh'aois, seòrsa do sgàth air a nàimhdean, 'nuair chunnaic iad cho mhisneachail, dhàn, earbsach 'sa bha e, agus cho suarach mu na piantaibh eagalach bha 'feitheamh air.

'Nuair b'éiginn falbh, ghabh e cead d'a chàirdean cho ciùin shamhach 's ged a' robh e ri tachairt orra an ceann seachduin. Chàraich iad air muin asail e, agus dh'fhalbh iad air an t-slighe do'n bhaile-mhòr. Thachair uachdran a' bhaile air ann an carbad, agus 'athair maille ris. Thug iad air Policarp tighinn bhàrr a' bheothaich air an robh e marcachd, agus suidhe maille riutha sa' charbad. "Carson," ars' iadsan, "nach àicheadh thu Crìosd? Carson nach aidich thu Cèsar 'na dhia? Déan so," ars' iadsan, "agus tha thu tèaruinte." "Cha'n eil sin 'nam chomas," ars' esan; "cha'n urrainn mi; cha dàn leam; cha'n eil a' chridh agam." Chàin is smàd iad e mar amadan truagh. Thilg iad mach as a' charbad e, 'measg nan clach, leis an do shiach e a 'shliosaid. Ach cha robh comas air; b'éiginn da imeachd agus coiseachd air aghaidh, bacach, leònta, brùite, truagh, mar a bha e. Thngadh do dh'àite a' mhargaidh e, far an robh anabarr sluaigh cruinn, a' faicinn nan cluithean bha 'dol air aghaidh, agus benteachain fiadhaich a mortadh 's ag itheadh a chéile. Air dha bhi 'na sheasamh 'san àite eagalach so—fuaim, is gleadhraich, is ùpraid air gach taobh dha—chual' e guth àrd mòr e nàmh ag ràdh, "Bi fo dhengh mhisnich, a Pholicarp; bi làidir; na bi fo eagal; seas gu duineil na chuirear ma d' choinneamh." Chual' iadsan 'bha dlùth dha na briathran; ach thuig e féin 's na càirdean crìosdail bha maille ris co 'uaithe thainig iad.

Chruinnich a nis anabarra sluaigh m'a thimchioll, 'nuair clual' iad cò bha'ann, agus gu'n robh e ri bhi air a losgadh. Thainig maor mòr a' bhaile, a dh'fheòraich dhe, "An thusa Policarp?" Agus air dha aideachadh gu'm b'e,—“Guidheam ort,” ars' esan, “àicheadh Crìosd, agus abair gur b-e Cèsar a's rìgh. Mionnaich air Cèsar; dean aithreachas, agus abair nach fear-leanmhuinn thusa air Crìosd. Cuimhnich gur duine aosmhor thu; oir cha'n eil toil air bith agamsa do chur gu bàs, ma's urrainn dhomh.”

Fhreagair Policarp, “Cha'n àicheadh mi Crìosd; cha'n urrainn dhomh. Cha mhionnaich mi air Cèsar; bàs no beatha cha toir ormsa sin a dheanamh.” “Mionnaich air Cèsar,” ars' am maor, “agus gheibh thu as.” “'Ne mise?” arsa Policarp—“gu'n àicheunain-sa Crìosd! Ceithir fichead bliadhna, a's os a chionn, tha nis seachad o'n dh'aidich mi e—o'n thug mi mi féin suas dha, eadar anam agus chorp. Cha d'rinn mo Shlànughear caomh eucoir, na olc, na dearmad, na deuchainn ormsa riamh; sheas e mi, agus seasaidh e mi. Ciamar is urrainn dhomh nis mo Rìgh agus mo Dhia dhi-chuimhneachadh?—esan a thàinig o nèamh g'am iarraidh—bhàsaich air mo shon, agus dh'èirich air mo shon—tha nis, seadh nis féin, a guidheadh air mo leth air deis-làimh 'Athair! Cha dean, cha dean. Èiad cò mi—èiad m' aidmheil dheireannach. Is crìosduidh mi!”

“Thoir an airo,” ars' am maor mòr, “cìod tha thu 'g ràdh. Tha beatheachain fiadhaich dlùth dhuit air an àm; tilgidh mi thu steach 'nam measg mar géil thu. Tha'n teine air fhadadh; tha'n lasair ag éiridh. Faic an smùid ud thall; faic a' chruach chonnaidh r'a thaobh. Am meadhon na lasaraich ud tilgear thu, ann an tiota beag, mar strìochd thu.” Fhreagair Policarp, “Mo thruaigh! tha thusa bagradh teine a lasas car tamull, 's a mhilleas a' chollunn air an àm; ach tha thu ain-eolach air an teine nach smàlar, is nach gabh dol as gu sìorruidh—na lasraichean garg tha feitheamh air nàimhdean Dhé. Na dean maille, cha dean do bhagairtean cuis.” Air dha labhairt mar so, las aghaidh an duine naoimh le dealas agus gairdeachas àrd. Faiceamaid a bhinn—*Tha Policarp, an crìosduidh, ri bhi air a losgadh gu bàs.* Thug an sluaigh iollach gairdeachais. “Tha Policarp, athair nan crìosduidhnean, ri bhi air a losgadh!” arsa mìle agus deich mìle beul. B'e mian luchd-riaghlaidh a' bhaile-mhòir a thilgeadh 'measg nam beatheachain fiadhaich; ach ghlaodh an sluaigh,—“Loisgibh e! lasaibh an teine!”

Thoisich Policarp ri 'aodach a' chur dheth, cho shocrach, chiùin, shàmbach, 's a rinn e riamh 'dol gu tàmh 'na leapa féin. 'Nuair bha iad dol 'ga thàirneachadh ri maide mòr, air an robh iad r'a losgadh, thubhairt e, “Cha ruig sibh a leas mo cheangal, cha ghluais mi. Tha Dia maille rium, a's neartaichidh esan mi ann an àm na deuchainn. Cha ghluais mi mo làmh na mo chas.” Bha cuid do na bràithrean crìosduidh maille ris a gul 'sa caoidh; ach labhair e riutha gu misneachail, agus thog e an cridheachan.

An deigh dha ùrnuigh dhùrachdach a dheanamh, chàraich

nàimhdean an duine naoimh so air an teine mhòr e, agus las iad e. Cha chualas osna no glaoth. Ann an ùine ghear, bha 'chollunn 'na luathre, ach 'anam maille ri Dia ann an glòir!

C.

AN CEATHRAMH RÌGH SEUMAS, AGUS AN TIGHEARN ÒG.

Tha mu thuairm deich mìle mu dheas air Strìla srath bòidheach uaine, an cois aibhne de uisge libha glan, a' siubhal le ceumaibh fòil, 's le torman sòlais. Air an t-srath so, agus ri taobh na h-aibhne so, air reilein neonaineach beachanach, thachair do dhithis chaileagan òga lurach a bhi todhar anairt airfeasgar samhraidh, anns a' bhliadhna 1510. Bu nigheanan iad do thuathanach beag anns a' choimhearsnachd, nach do chuir mòran airgid seachad, ach air nach robh peighinn ainmlich, agus a thog a theaghlach le meas 's le onair. Bha'n dithis pheathraichean gle choltach; bha'm folt cuachach donn a' ruigheachd sìos gu'n dà shlinneinn—an gruaidhean bàn-ruiteach agus cruinn—am bilean mar chéir dhearg, no mar ùr-ròs ann am maduinn dhrùchd. Bha iad mar so, gun umhail, a' nis ri mirreag 's a gaireachdaich, 's a nis ag uisgeachadh an anairt, 's a' rithist a' togail binn-luinneag a bha tàladh eòin nam preas a dh'éideachd, 'nuair mhothaich iad do mbarcaich taobh thall na h-aibhne. Bha e dìreach a' dol a stigh anns an abhuinn, an rùn dol thairis far an robh na mai'deannan, gun umhail do dhoimhneachd na h-aibhne. Nan rachadh e air aghaidh, cha'n innseadh e 'n t-ath sgeul!

'Nuair chunnaic na mai'deannan an cunnart san robh an coigreach, ruith an te 'b'òige dhiubh, Seònaid, gu bruaich na h-aibhne, 's ghlaodh i ris, "As leth Ni-Math, stad!"

"C'arson, mo ghruagach ruiteach?" ars' esan. "Am bheil eagal ort gu ruith mi leat?"

"Cha'n eil cùram dheth sin," arsa Seònaid, 's ruthadh a' tighinn 'na gruaidh.

"C'arson a stadainn matà, mo pheata?" ars' am marcaich, 's e tarruing na sréine, a chumail na steide air ais.

"Thà, mur stad sibh," arsa Seònaid, "gu'm bàthar sibh féin 's an t-each. Mu'n urraion duibh tighinn thairis," ars' ise, "feumaidh sibh dol cho fad 's a' chraobh ud shìos," 's i 'deanamh seòladh-corraig air craoibh chomharraicht' a bha mu thuairm ceithreamh-a'-mhille as an àite.

"Taing dhuit, a mhaighdean," ars' am marcaich, 's e deanamh mar dh'iarr i.

Cha luaithe bhuinginn e taobh bhos na h-aibhne, na mharcaich e suas g'an ionnsuidh. Cha do chòrd so ris na mai'deannan òga, agus thòisich iad ri teicheadh; ach air ath-smaoin, thubhairt iad r'a chèile nach biodh so sìobhalt'. A thuilleadh air so, chunnaic iad gu'n d'fhàinig am marcaich bhar 'eich, agus gu'n robh coltas duin'-uassail shìobhalt' air.

An déigh beagan do bhearradaireachd 's do tharruing-as-a-chéile, ghlac na h-ionagan barrachd misnich, gu sonruichte 'nuair leig an coigreach e féin air fad' a dhrom, 's a thòisich e ri e féin aoineagradh anns an fhiar lamh riu. Thòisich e 'nis ris cho liuthad ùirsgeul 'us driodart innse dhoibh, 's nach mòr nach do scàin iad an taobh' a gàireachdaich. 'Sann a bha nis eagal orra gu'm fàgadh e iad.

Thug an coigreach an aire fad na h-ùine nach robh a' phiuthar bu shinne, Mairi, cho sigeantach ri Seònaid; agus a' nis dh'fharraid e dhith—

“Mo mhai'dean bhòidheach,” ars' esan, “tha mi meallta, airneo tha ni-eigin a' cur trioblaid ort; tha saighead a thaobh-eigin anns a' chridhe mhaoth sin agadsa. Innis thusa dhòmhsa gu saor do ghalar; tha cungaidh agams', theagamh, a ni feum dhuit.”

Thainig rughadh an gruaidh Mairi; cha d'hubhaint i guth. Ach cha b'e sin d'a piuthair. “Tha i 'dol a phòsadh am màireach,” ars' ise, gu beadagach.

“Ho, ho!” ars' an coigreach, “a' dol a phòsadh! C'arson a chuireadh sin sprochd oirre? 'No nach 'eil i 'faotainn a raoghainn?”

“Thà, thà,” arsa Seònaid; “ach tha aobhar eagail gu'm bi riasladh air a' bhanais, agus tha so 'ga fàgail fo lionn-dubhl.”

“An innis thusa dhòmhsa, a chaileag mhàlta, suim na cùis,” ars' esan; “agus so mo làimh nach meist an gnothach e.”

Dh'innis i.

“Bha'n Tighearn' òg,” ars' ise, “fear Bhaile na Manach, a' suireadh air mo phiuthair, agus thairg e 'làimh dhi; ach cha ghabhadh i cuid no pàirt ris—'s fèarr leatha mac aon d'a thuathanach. Air a shon so, tha fhios aig fear-na-bainnse gu faidh e bàirlinn air an t-Samlainn. Cha'n e sin, ach thuirt e ri cuid-eigin gu'n tigeadh e chum na bainnse, gun chuireadh, a thogail iorguill.”

“'N ann da-rìreamh tha thu?” ars' an coigreach. “'S math am balach an Tighearn' òg! chuala mi iomradh air roimh so! Do thaobh bàirlinn a thoirt do fhear do pheathar, faodaidh e sin a dheanamh gun umhail, mur 'eil a mhàl paighte; ach do thaobh tighinn a thogail iorguill a chum na bainnse, cha'n eil lagh air an t-saoghal air a thaobh san nì so. Chl sinn,” ars' esan 's e 'g òiridh air a chasan. “Mo chaileag bhoidheach,” ars' esan, “thoir thusa cuireadh dhòmhsa chum na bainnse am màireach. Thoir fa'near, cha ghabh mi diùltadh. Ciod tha thu 'g ràdh, 'bhean-na-bainnse? —ciod tha thusa 'g ràdh, 'Sheònaid?”

Thainig rughadh an gruaidhean Mairi, 's chrom i 'ceann.

“Cha'n eil dùil a'm,” ars' ise, “gum bi dad aig Uilleam 'nar n-aghaidh, 'nuair dh'innseas mise dha cho slobhalta 'sa fhuair sinn sibh.”

“Na biodh cùram oirbhse,” arsa Seònaid, gu beadagach. “Thigeadh sibhse, agus, ma's beò mise, nithear ur beathia.”

“An t-àm 's an t-àite?” ars' an coigreach.

“Glaic nan Druideag, air cheithir uairean am màireach,” arsa

Seònaid, 's i deanamh seòladh-corraig air tigh a h-athar, nach robh thar leth-mhile air falbh.

"Ro mhath," ars' an coigreach. "Beannachd leibh an tràth's, mo mhaighdeannan cruiteil. Cumaibh an uair, agus cha bhi mise fad' air dheireadh."

Cha luaithe thuirte e so na 'leum e 'n glaic a dhiolaid; 's ann an còig mionaidean bhla e as an t-sealladh!

Thainig làr-na-mhàireach; 's ma thàinig, 'sann a' sin a bha'n ùp-raid!—sgeanan 'gan glanadh—trinnsearan a' gleadhraich—cearcán 'gan ròstadh—buidheil 'gan tràghadh—bùird 'gan cuirinneachadh—maideannan a' cur orra an rìomhaidh—fleasgaich a' dol 'nan éideadh!

Thainig a nis ceithir uairean. Bha'm ministear a' feitheamh; oir bha Uilleam agus Mairi a' cur seachad na h-ùine, le comhairle Seònaid, feuch an tigeadh an coigreach a thug na h-uiread do dh'fhearas-chuideachd dhoibh an dé. Mu dheireadh, b'fheudar tighinn gu stòl a' phòsaidh as aonais. Chuireadh an t-snaim nach fuasgail fiacail. Shuidh an comunn measail, aoidheal, mu'n bhòrd mhòr, air a dheagh chuirinneachadh, 's e creadail fo 'shachd ròcail, aoidheal, ach fear-na-bainnse agus bean-na-bainnse, a bha 'g amharo rud-eigin muladach, air eagal an Tighearn' òig, a bhagair tighinn a chur bruailein orra.

Cha mhòr gu'n deach an t-altachadh a ràdh, 'nuair cò thainig orra ach an coigreach—coigreach nach fhaca neach a bha làthair riamh, ach bean-na-bainnse agus a piuthar, Seònaid.

"Tha mi caileigin anmoch, gabhaibh mo le'sgeul," ars' an coigreach, le fiamh a ghàire, agus le sealladh sìgeantach; "ach," ars' esan, "'s fèarr deireadh bainnse na tùs combhstri. A chàirdean, thug mi cuireadh dhomh féin an so a' nochd, nì nach 'eil cumanta; ach tha mi meallta, 'nuair chì mi ur n-aghaidhean flathail, mur h-e mo bheatha."

"Se, 'se, gu dearbh," ars' a chuile mac 'us nighean màthar a bha anns an t-seòmar.

"Crathadh de d' làimh, a bhean-na-bainnse, meal do naigheachd; crathadh de d' làimh, Uilleam, meal do naigheachd; fàilt ort, a Sheònaid!" ars' esan.

Chuir so ioghnadh mòr air a' chomunn, gu h-àraidh air Uilleam, fear nach fhaca an coigreach riamh!

Shuidh an coigreach a nis ri taobh fir-na-bainnse, air 'iarrtas féin, agus le sàr-thoil na cuideachd. Thòisich an ichinich—thòisich na h-òrain—thòisich an t-òl!

Ars' an coigreach, 's e cogarsaich an cluais fir-na-bainnse, "Cìod ur barail, an tig an Tighearn' òg a chuir bruailein oirbh an nochd?"

Arsa fear-na-bainnse, 's e cur a bheil ri cluais a' choigreach, "Tha e 'n immis 's a bhi air chuthach nach d'fhuair e Mairi; agus ged nach d'thainig e fathast, tha eagal orm gu'm bi e cho math us 'fhocal mu'n sgaoil sinn."

"Cìod tha romhad a dheanamh ma thig e?" ars' an coigreach; "am bheil fhios aig na fleasgaich gu bheil dùil ris?"

“Tha fios aig mòr-sheisear againn air,” arsa fear-na-bainnse, “agus tha ur claidhean deas; ach theagamh gu’n bi ’bhuidheann-san tuille’s lìonmhor air ar son.”

Chaidh stad a chur air a’ chagarsaich a nis le lapraich chasan agus àrd-labhairt. Dh’fhosgail an dorus, agus a stigh thainig an Tighearn’ òg agus a ghillean, fo’n armaibh.

“Fhir-na-bainnse,” ars’ an Tighearn’ òg, “c’arson nach ’eil thu deanamh dì-bheatha t’uachdarain agus a chàirdean?”

“Thainig sibh an so gun chuireadh, le’r cead,” arsa *Riddell*, (oir b’e so ainm fir-na-bainnse); “agus na biodh ioghnadh oirbh nach h-e ur beatha.”

“Bho’n tha’n comunn cho doicheallach,” ars’ an Tighearn’ òg, ’s e tionndadh ri ’chàirdean, “thugadh gach fear scarbh à creig dha féin,” ’s e glacadh searraig de’n fhìon a bha air a’ bhòrd, ’s ’ga òl. Faodaidh sinn bli cinnteach gu’n do lean a chàirdean ’eisim-pleir.

Bha fear-na-bainnse sàmhach; ach chite ’shùilean a’ lasadh, agus àrdan a’ tighinn ’na shròin, ’nuair dh’èirich an coigreach air a bhonnaibh, ’s a thuirt e—

“Fhir Bhaile na Manach, a’ réir choltais cha’n eil cuireadh agadsa bhi so an nochd, agus a réir choltais cha’n e do bheatha;—uime sin, ma tha boinne do fhuil duin’-uaisel annad, fàgaidh tu an comunn an sìth.”

“Ne sin do bheachd, ’òlaich ladurna?” ars’ an Tighearn’ òg; “agus có thusa féin, aig a’ bheil a’ chridhe labhairt riumsa air an dòigh so?”

“Cha dean e eadar-dhealachadh có mise,” ars’ an coigreach. “Cha’n eil mi ach a’ labhairt airson na cuideachd; agus tha fhios a’m nach ’eil a h-aon diubh nach ’eil de m’ bharailsa.”

“S math a labhair thu, ’òlaich,” ars’ an Tighearn’ òg; “ach thainig sinn a chur onair air an lànain òig, agus bithidh dreach eile air an oidliche mu’n dealaich sinn. So, ’ghillean; òlaibh.”

“Ma tha thusa cur romhad fuireach,” ars’ an coigreach, “’s éigin dòmhsa falbh,” ’s e ’g éiridh gu ’bhonnaibh. Mu’n d’fhàg e ’n t-seòmar, thuirt e ’n cluas fir-na-bainnse—“Leig thusa,” ars’ esan, “a’ chùis gu m’ ràdh-sa. Ciod air bith a nì no a their an duin’ ud, no a ohomunn, na leig dad ort gus an till mise. Cha bhi mi thar deich mionaidean. So mo làmh gu socraich mise ’chùis.”

Dh’fhàg an coigreach an comunn, ’s an Tighearn’ òg ’s a chàirdean a’ cur a mach an teannga, ’magadh air. Chaidh e mar dhà chend ceum bho’n tigh, agus sheinn e fìdeag airgid, a thug scail as gach oreig a bha mar mhìle mu’n cuairt. Co luath ’s a rinn e so, thill e; agus a thiota bha e ’na àite, ri taobh fir-na-bainnse.

“A Thighearn’ oig,” ars’ esan, “bha do chuideachd cho taitneach leam ’s gu’n do thill mi; cha dùraichdinn t’fhàgail.”

“Tha thu air fàs tuileadh a’s mi-mhodhail, a bhallaich,” ars’ an Tighearn’ òg, ’s glacadh a’ chlàidheamh; “cha leig mi so nì’s faide.”

"Stad beag! ciall! ciall!" ars' an coigreach, 's e farcluis ciod a chluinneadh e bho'n taobh a mach.

Air a' mhionaid so, chualas foirm eachraidh, fuaim chlaidhean, agus focal comanda. A thiota, bha'n tigh làn do oisgich 's do shaighdearan, fo'n armaibh!

"Thigibh air ur n-aghart, 'ghillean," ars' an coigreach; "nam biodh sibh mionaid ni b'fhaide, chaill mise mo cheann. Faicibh an duin'-uasal ud agus a ghillean," 's e conharrachadh a mach fear Baile na Manach, "glacaibh iad; 's na stad no fois duibh gus am fàg sibh iad fo ghlais ann an caisteal Shrìla, gus am faic mise ciod a nithear riu."

Cha luaithe chaidh am facal a ràdh na rinn saighdear greim air gach fear air colair na h-amhach, 'gam breabadh a mach air an dorus, far an robh reisimeid each deas gus an cuibhleadh do Shrìla. Bha ioghnadh nach bu bheag air luchd na bainnse, agus cha bu lugha ioghnadh an Tighearn' òg, a thionndaidh air a shàil, a cur roimhe gu'm biodh fios ciod an lagh no 'n t-uachdarras a bh'aig a' choigreach esan agus a chàirdean a chur am prìosan.

"Ciod no có thu?" ars' esan.

"Cha'n eil dad mi-laghail anns a' cheist," ars' an coigreach.

"A Mhorair *Marchbank*, thig an so, agus innis do'n duin'-uasal so có mise."

"'Ne nach aithne dha sibh!" ars' am Morair. "Tha'n sin agad do *Rìgh dlìgheach—Rìgh Seumas!*"

"An cuala tu riamh iomradh air a leithid sud do dhuine?" ars' an Rìgh ris an Tighearn' òg, le feth-ghàire.

Cha ruig comas aig an Tighearn' òg facal a ràdh.

"Cluinn mi, '*Mhontgomeri*," ars' an Rìgh, 's e 'tarruing a mhail-ean a nuas air a shùilean; "ged nach aithne dhuitse mise, 's fad bho na b'aithne dhòmhsa thusa. Cha'n eil stuth agam an aghaidh thu dh'iarraidh do mhàil; agus innis dhòmhsa ciod a tha agad air fear-na-bainnse, agus theid a phàigheadh air a' mhionaidsa. Rach-adh fuil a dhòrtadh an nochd, agus thachradh gnothach maslach 'nam rioghachdse, mar bhith fìor thuiteamas. A nis, chaidh do phàigheadh; agus gheibh thu féin 's do bhallaich as, ma gheallas tu nach cuir thu gu bràth trioblaid air *Riddell*, no air a theaghlach; agus cuimhnich, ma chuireas, nach tig thu dheth cho saor."

Cha ruig sinn a leas innse gu'n deach an gealladh a thoirt seachad, agus leigeadh Tighearn' òg Bhaile na Manach agus a chomunn air falbh.

"Nis," ars' an Rìgh, "fhir-na-bainnse agus a chàirdean, bho na leighis mi 'chùis, 's éiginn domh mo thuarasdal fhaotainn—'se sin, pòg bho bhean-na-bainnse."

Gun tuilleadh a ràdh, chaidh e gu sìobhalt suas far an robh bean-na-bainnse le 'ceann oròm, agus rudhadh aingeil 'na gruaidhean. Phòg e i. Chuir e slabhraidh òir m'a muineal bàn-chraicneach, agus ghabh e 'chead dhìubh. A thiota bha e 'n glais a dhialaid, am meadhon a reisimeid eachraidh.

Dh'fhàs Mairi agus a fear suns anns gach dòigh mar mhiann caraid, le'n teaghlach beag bòidheach. Phòs Seònaid duin'-uasal gasda, dlù air a piuthair; agus, bho bheag gus a' mhòr, b'iad fad' iomadh bliadhna farmad nan coimhearsnach.

MACTALLA.

Eilean Chola, 1842.

AICHEAMHAIL TRIATH GHLINNE-GARAIDH.

Tha sinn air an àm a' dol a thoirt a'geul gearr mu fhàth iorghnill 's a' sìmhreit a thachair 'na linn-tean dorch a dh'fhalbh, eadar dithis do na fìneachan Gàidhealach, cho cumbachtach ainmeil 's a bha 'nan là 's 'nan linn—Triath Ghlinne-Garaidh, agus ceann-cinnidh Chlann-Choinnich Chinntàile. Bha ceann-cinnidh Chlann-Dòmhnail 'na dhuine curranta, tréun, dalma; agus 's iomadh oidheirp shuarach a thug ceann-cinnidh Chlann-Choinnich, le foill 's fòirneirt, air teaghlach Chlann-Dòmhnail a chreachadh 's a mhilladh. Air do Ghleann-Garadh tràth-fhiosrachadh fhaotainn mu fheall-chomhairle uaigneach a dhealbhaigh ceann-cinnidh Chinntàile 'na aghaidh, agus mu'n doigh anns an d'armaich se e féin chum a rùn faileach a chur an gnìomh, thog e air gun mhoille gun dàil, le sàr bhuidheann do cheatharnaichibh cho calma thréun 's a b'urrainn e thional, a dh'ionnsuidh caisteal Thriath Chinntàile, aig Eilean Donan.

Bha talla àrd dreachmhor Eilean Dhonain air an oidhe sin cho làn dòmhail 's a chunnaic riann e, air do Thriath Chinntàile cuir m' mhòr a thoirt seachad do lionmhorachd do uaislibh, agus do mhaithibh na tìr. Bha chuir mu'n àm so cheann' air crìochnachadh, agus Tighearna Chinntàile 'na shùidhe aig ceann a' bhùird, timchioll an robh an còrn 's an copan 'g iomairt gu pailt fialaidh a' measg nan aoidhean lionmhor, a bha uile air am meas an dlùth dhaimh a's chàir-deas da; no bha eagal orra 'dheanamh ainnechte gu'n robh iad de atharachadh iuntinn d'a thaobh. Ach air do Thighearna Chinntàile bhi làn fhiosrach air nàdar mi-chinnteach a' chomunn lionmhor mheasgte so, osceann an robh esan 'na cheann-suidhe air an àm, mheasgaich e gu glic seòlta a' mhuinntir bu churanta 's bu tréuna do 'fhinne féin am measg nan coigreach eile a bha làthair; agus, mar bha cleachdta 'na linn-tean dorch' ud a dh'fhalbh, shuidhe gach fear le 'bhiodaig tarruingte air a sàthadh sa' bhòrd m'a choinneamh, ullamh gu 'cur an cleachdadh, ma's e 's gu'm faodadh fàth cothrom a bhi gu làmh a leigeil orra. Bha e ro ghlic 's iomchuidh so a dheanamh air an àm so, a chionn gu'n robh gach neach a bha 'na shuidhe mu'n bhòrd ud anearbsach amharasach mu'n fhear a bha 'na shuidhe air a làimh dheis 's chliù.

Gu h-obann dh'fhoagladh suas gu farsuing doras talla mòr na cuir m', agus tharruing suas gu meadhon an t-seòmar, le ceum socrach misneachail, duine fathail àrd. Bha breacan dorch a Gàidhealach air fhilleadh suas mu 'timchioll, agus bha e air a tharruing cho teann mu'n chuid a b'isle dhieth 'aodann, 's gu'n robh sin air fholach gu h-iomlan; agus clàr 'aoduin agus a mhalaidhean air am folach le

boineid leathan Ghàidhealach, a bh'air a sparradh gu cruaidh m'a cheann. Dh'aobhraich an coigreach neo-aithnichte so, a thaisbean e féin air modh cho obann 'nan làthair, mór-thosdach am measg na cuideachd, an teas-meadhon na gleadhraich àrd, na h-òrain, an gàire, 's fuaime nan copan 's nan còrn, a dh'fhaodt' a chluinntinn tiota beag roimhe so, 's bha toirt air mullach an talla co-fhreagaradh do ghàire 's iolaich an aoibhneas bha measg nan aoidhean. Bha ainm "Mhic-Leòid" a nis am beul gach fìr; agus air do Thriath Chinntàile a smuainteachadh mar chàch do'n chuideachd gur h-e Mac-Leòid a bh'ann, smèid e air àrd stiubhaird an teaghlaich 'fheuchainn suas a dh'ionnsuidh ceann a' bhùird, far an robh e féin 'na shuidhe, agus far an robh cathair fhalamh air a làimh dheis, air a fàgail airson Tighearna Dhunbheagain. Thug an coigreach chean' umhlach do'n chuireadh a fhuair e, ach cha shuidheadh e sìos an còmunn chàich. Sheas e car tiota beag gun ghluasad, gun gheilt, gun fhiamh, agus na h-uile sùil san talla suidhichte air.

"Mhic-Leòid," deir Triath Chinntàile, agus e 'g éiridh o 'chathair gu fhàilteachadh an làthair a chuid aoidhean, "tha thu fadalach. Dh'fheith sinn air do shon gus an do bhuadhaich an t-ocras oiseann a' mhodhalachd sin bu chòir dhuinn a nochdadh do dh-aon do'r co-fhlaithean. Ach stad! 'Bheil mi céart? An e Mac-Leòid ris a' bheil mi labhairt, no neach eile? Ma's tu Mac-Leòid, c'arson a tha thu 'seasamh le t'aodann foluichte? Dean thu féin aithnichte, agus suidh sìos an so; oir cha'n eil neach mu'n bhord so ach càirdean."

"Cha mhise Mac-Leòid," ars' an coigreach, 's e labhairt le guth stòlda socrach, le guth garbh domhainn, a dh'fhaodt' a chluinntinn a bristeadh a mach o fhilidhean a' bhreacan dhorch' a bha mu aodann.

"Cò thu matà, an ainm Dhé?" a deir Thriath Chinntàile, le buaireas 's iomcheist mhòr 'na aodann."

"Is Dòmhnallach mi 'tha fo fhogradh," deir an coigreach; agus an sin, an ceann tiota beag, thug e aon cheum misneachail air aghart, agus a fosgladh suas a bhreacain, 's 'ga dheanamh féin aithnichte, ghlaodh e mach le guth mar thàirneanach, "'S mise Gleann-Garadh!"

'Se bh'ann an so tiota beag do thosdachd namhasach, anns an robh gach sùil air an socrachadh air Tighearna Ghlinne-Garaidh. An sin, am priobadh na sùil, bha gach biodag air a tarruing as a' bhord le deis-làimh a seilbhaidair; agus b'uamhasach r'a chluinntinn an fhuaim 's an stairich a bha na aoidhean a' deanamh am measg nan còrn 's nan copan. An t-sùil allmharr choimheach leis an do dhearc gach duine air a choimhearsnach, far an robh gach neach a' smuainteachadh gu'n robh tèarninteachd a bheatha an crochadh air beatha an fhir eile 'thoirt air falbh a bha 'na shuidhe dlùth dha,—bha so 'na shealladh a dh'fhaodadh an cridhe bu chruaidhe 's bu mhisneachail a thaiseachadh. Ach mu'n faodta buille a bhuailadh, agus mu'm b'urrainn neach 'àite suidhe fhàgail, leum Triath Ghlinne-Garaidh air Triath Chinntàile le luathas seobhaig na seilge air a chreich; agus mu'n faodadh e 'bhuill airm a ghlaicadh, ghreimich e air Triath Chinntàile le 'ghlaic mhòr, chum a thacadh le 'làimh chliùth, agus shuidhich e sìos 'na chathair e

gun ghluasad, mar a bha 'bhiodag, a chleith e fo fhilleachan a bhreacan, a' dearsadh gu lainnearach 'na làimh dheis, 's a ròinn bhiorach mar leth-oirleach o sgornan Mhic-Coinnich.

"Bualaidh, a dhaoine-uaisle," arsa Gleann-Garadh gu ciùin stòlda; "ach bithibh làn dhearbhta, mu nì sibh sin, gu'm bi a' cheud bhuille agamsa."

Bha Clann-Chòinnich a cheanna nan seasamh air am bonnaibh;—cha'n e 'mbain sin, ach tharruing cuid diubh ceum air aghart, a sheas-amb agus a dhìonadh an ceann-cinnidh. Ach mhothuich iad meud 's cumhachd an laoich thréun ris an robh aca r'a dheanamh; agus chionn 's gu'n robh fios aca gu'n d'thug neart neo-chumanta a ghairdein urrad a chumhachd da oscionn Tighearna Chinntàile 's a th'aig duine oscionn leanabh na cìche, agus gu'm b'e bàs d'an ceann-cinnidh na'm b'e 's gu'n gluaiseadh iad làmh 'na aghaidh, chaìdh gach duine air ais, agus bhuadhaich aon tosdachd uamhasach gun bhristeadh air feadh seòmar mòr farsuing na fheadh.

"Na gluaiseadh ach duine a mheur," arsa Gleann-Garadh le guth socrach, ach uamhasach, "agus bheir mise air fuil cridhe Triath Chinntàile leum gus an lìon i còpan an Mhir a tha 'na shuidhe an sud aig ceann-ìochdar a' bhùird! Na gluaiseadh làmh 'nar measg, agus tha beatha Triath Chinntàile tèarainte."

"Cìod do ghnòthach riumsa, Mhic-Dhòmhnuill?" dh'f'heòraich Triath Chinntàile, m'ar le guth duine air leth-thachdadh—nì bha 'na dhearbhadh soilleir air spionadh a' ghairdean a bha nìs air greimachadh mu sgornan Mhic-Coinnich.

"Fhuair thu litrichean blon fhògraidh, teine, 's claidheamb a'm, aghaidh-sa, agus an aghaidh m' fhinne," deir ceann-cinnidh Chlann-Dòmhnuill.

"Tha sin agam," arsa ceann-cinnidh Clann-Chòinnich. "Bha iad sin air an cur d'am ionnsuidh-sa, a chionn 's gu'n do leig thusa fa sgaoil daoine àiridh de Chlann-'ic-Rea, a bha nan ceannaircich comharaichte an aghaidh an Rìgh."

"Cha'n eil mi fèdraidh c'uin no cionnas a fhuair thu na litrichean so," arsa Gleann-Garadh; "ach 's àill leam gu'm bi iad air ball air an toirt dhòmhsa."

"Cionnas a dh'fhaodas mise an toirt san làthair, 'nuair nach cead-aich thu dhòmhsa no do neach eile gluasad?" arsa Triath Chinntàile.

"Falbhadh do mhinistear-teaghlaich an sud, duine na sìth ud, ann an làimh nach fhaicear ball-airm; thoir eadha esan iad san làthair," deir Gleann-Garadh.

"Falbh uime sin, a Chlainn-mhaith," arsa Triath Chinntàile ris a' mhinistear òg. "Faltbh a dh'ionnsuidh an t-seòmar uaigneach ud; tha fios agad c'ait a' bheil iad, agus thoir an so iad."

"Tha so gu math," deir Gleann-Garadh, a greimeachadh air na pàipearan, 's 'gan sparradh stigh 'na bhroilleach; "tha so gu math. 'Nìs suidhe sìos, a dhiadhar urramaich, agus sgrìobh a mach air ball litir o d' Thighearna a dh'ionnsuidh an Rìgh, 'gam shaoradh-sa gu h-ìomlan, agus m'fhine, ann an sealladh an Rìgh, o gach cùis-dhìtidh fheals a tha 'nam aghaidh, agus a nochdadh mo rìoghalachd

féin 's mo chuid daoine. Is maslach r'a chluinntinn cia liugha casaid bhreige 's a bha air a dheanamh a'm aghaidh féin 's an aghaidh m'fhine; agus, ann an làthair nan daoine-ùsaille so, tha mi nis a mionnachadh, mar 's e 'n Dia uile-fhiosrach mo bhreitheamh, nach 'eil aig mo Rìgh sluagh is dillse agus is rìoghail na tha sinne."

"Glac do phean, agus sgrìobh sìos mar dh'eachdas e dhuit," deir Triath Chinntàile; "oir ma tha 'chùis mar so, cha'n eil teagamh nach robh foill 's eùcoir air a dheanamh air anna gach teachdaireachd mhi-fhlorneach a chaidh ghiùlan d'am ionnsuidh, agus a bha air a thoirt leamsa an làthair an Rìgh."

"Tha e cliùteach onorach dhuitse, 'Thriath Chinntàile, sin aidealachadh," deir Tighearna Ghlinne-Garaidh; "agus a thaobh gu'n d'thug thu dhomh an urrad so do riarachas-inntion, iar air do chleir-each e sgrìobhadh bann-ceangail a mach, chum am fèrran sin a thoirt dhòmhsa air ais a bha air a thoirt 'uam le ordugh mo Rìgh, air lorg gach cùis-dhlidh fhealsa a bha air an deanamh 'nam aghaidh. Agus bi athghear, a' bheil thu cluinntinn, a dhiadhair òig, air eagal 's gu'm faod do 'Thighearna bhi air a chumail taillidh a's fada san t-shuidh-eachadh mhi-thaitneach sa' bheil e air a choimhead, air lorg cho neocalanta chearbach 's a thu làimheachadh do phinn."

"Sgrìobh sìos mar a dh'iarar ort, agus cho luath ealanta 's a dh'fhaodas tu," deir Triath Chinntàile, ro dhednach gu'n deanta mar dh'iar Gleann-Garaidh.

Bha na pàipearan, uime sin, air an sgrìobhadh mar chaidh orduchadh, air an seallachadh le làimh Chinntàile, agus an sin air am filleadh suas ann am broilleach Ghlinne-Garaidh.

"Tha so a nis uille ro mhaith," ars' esan. "'Nis mionnaich gu solumta gu'm faod mise pilltinn gun dochainn gun fhòirneart do m' dhachaidh féin, agus gu'n coillionn thusa gu firinneach, onorach, treibhdhireach, na cùmhnantan a bha nis air an cur a'm' làimh."

"Tha mise mionnachadh," arsa Triath Chinntàile, "gu'm faod thusa imeachd as a so, agus pilltinn a dh'ionnsuidh do dhùthcha féin, gun dochainn do dh'fuithean do chinn; agus coimheadaidh mise gu dileas, firinneach, gach gealladh a thug mi air an àm."

An sin, air do Thighearna Ghlinne-Garaidh a ghreim a leigeil as gu samhach socrach, agus air dha 'bhiodag a chur san truail, agus gu stòlda socrach suidhe sìos mu'n bhòrd, mar nach bitheadh ni mhi-thaitneach sam bith air tachairt eatorra, "Òlamaid 'nis," a deir e, "gu cridheil càirdeil deoch-slàinte Thighearna Chinntàile 's a theaghlach urramach."

Air dha so a ràdh, lìon e suas còpan de'n fhion-dhearg, agus dh'òl e as i. An sin thionndaidh e an còpan bun oscionn, a nochdadh do'n chomunn uasal a bha làthair gu'n d'rinn e na h-uile ceartas ris an deoch-slàinte a thug e.

"A Thriath Ghlinne-Garaidh," deir Triath Chinntàile, "cha'n fhaigh thu mise an deigh-làimh 'san aoidheachd 'sa mhodhalachd 's cùbhaidh do cho-fhàilthibh a nochdadh d'a chèile. Ach cha'n urrainn mi 'chleith gu'n robh do ghiùlan-sa 'nochd rud-eigin mi-chùrteil; agus is éiginn domh aideachadh," a deir e, agus e suathadh

'amhaich, "gur minic nach robh mi cho fhéumach air còpan 's a tha mi air an àm cheudna. Uime sin, tha mi 'g òl do dheoch-slàinte mar charaid; agus ged a bha sinn riannh 'nar nàimhdean gus a so, choisinn do ghiùlan nasal fathail tlachd agus gràdh mo chridhe."

"Ceud mìle taing do Thriath Chinntàile; agus le mòr riarachas-inntinn òlam a rithist deoch-slàinte do chinneadh agus do theaghlaich," deir Gleann-Garadh, 's e glacadh Triath Chinntàile air làimh, a dh'fhàig e cho chruaidh 's gu'n d'thug e na deòir gu 'shùilibh. "Agus a nis gaibheam slàn leibh; a dhaoine-naisle gu léir, slàinte."

"Aon chòpan eile, a Thighearna Ghlinne-Garaidh, chum 's gu'n òlamaid deoch-an-dorus," deir Triath Chinntàile.

"Le m' uile chridhe," aca Gleann-Garadh. An sin ghlac e rithist Triath Chinntàile air làimh, agus thug e fàgadh chruaidh chàirdeil orra an dara uair. "Bi làn dhearbhta gu bheil do litir ann an làimh thearuinate, a Thriath Chinntàile; oir cuiridh mi féin i ann an làimh an Rìgh."

"Thugaibh solus agus coimhedeachd an so do Thriath Ghlinne-Garaidh!" ghlaodh Triath Chinntàile; agus air do cheann-cinnidh thréun Chlann-Dòmhnail a cheann a chromadh gu cùirteil oileanach do'n chomunn gu léir, dh'fhàg e iad air an lìonadh le mòr iongatas airson a mbhìnich 's thréubhachd, mar thug iad coimhedeachd dha 'dh'ionnsuidh a bhàrlinn, agus a thug iad dha an t-aiseag do'n àite an robh a chuid daoine a' feitheamh mi-fhoighdineach air a shon.

"Thoir m'each an so, Alaisteir," a deir Gleann-Garadh, cho luath 's a fhuair e 'chas air cladach; agus air dha leum 'na dhiollaid, cha do leig e le fear fàs air làdharan a stéud-eich gus an d'thainig e gu ceann-bhaile na rìoghachd, agus gus an robh e air thoirt an làthair na cùirt, far an robh e air ball air aiseag gu geann-maith a's càirdeas a Rìgh—sochair a mbeall e gu crìch a bheatha.

EILTHIREACH.

Iar-Ambuinn Phictou,
Mos-Meadhonach a' Gheamhraidh, 1841.

DONNACHA DUBH A' CHURRAICHD, AGUS CLANN-GHRIOGAIR.

Có nach cuala iomra air Sir Donnacha Caimbeull, no, mar theirtis an cumsantas, "Donnacha Dubh a' Churraichd?" Bha'n duine so, mu thuairam a nis dè cheud bliadhna roimhe so, a fuireach ann an Tigh a' Bheallaich,* ann an eiorramachd Pheairt. Bha anns an àm so lagh cruaidh agus fuileach an aghaidh nan Griogarrach rìoghail, calma: bha iad 'gan ruagadh mar chearc-thomain nam beann, a shireas an giomanach le chu 's le ghunna! Mar b'e Donnacha Dubh nàmhaid bu nimheile a bh'aca, bha e soilleir nach b'e, có dhiùbh, caraid bu bhlàithe; oir bha e 'gan glacadh 's gam marbhadh an sud 's an so, le foill 's le eaceart.

* Taymouth Castle.

Bha anns 'an àm 'san Dùnan, an Rainneach, ceann-feadhna de Chlann-Ghriogair. Cha robh a ghillean lionmhor; ach buidheann bu mhìnicheil agus bu chalma cha do scuidse riamh claidheamh á truaill. Chuir Donnacha Dubh fios air Mac-Ghriogair, ann am briathraibh gràdhach miodalach, e 'thighina 'ga amharc. Ghuidh a chàirdean air Mac-Ghriogair fuireach air ais, agus iad eòlach air cealgairesachd agus cuilbheartan Dhonnacha Dhuibh; ach cha bu bheò le Mac-Ghriogair 's fuireach air ais, air eagal gu'n abradh iad gu'n robh eagal air, gu'm bu ghealtair e. Dh'fhalbh e, 's thug e leis ochd-fir-dheug de na daoine bu treise 'bha fodha, a' chuid bu mhò dhiubh a chàirdean dàimh agus dlìgheach féin.

Mar bha 'bhuidheann a' tèarnadh Cnoc an Drumain, dlù do'n chaisteal, ciod a chunnaic iad ach seann duine, 's e dian-labhairt ri cloich mhòir ghlais a bha ri taobh an rathaid, 's a tha gus an là 'n diugh. Thug neonachas orra dol far an robh e; ach cha'n fhaigheadh iad uaithe ach—"Sann ris a' chloich ghlais a their mi e; 'sann ris a' chloich ghlais a their mi e." 'Nuair chuir iad e thuige, ma dheireadh, thuirt e,—"'Nuair ch' Clann-Ghriogair ceann an tairbh dhuibh a' tighinn air a' bhord, cha'n nìleir dhoibh a bhi 'na faicill l'" agus a mach a ghabh e. Chuir Clann-Ghriogair, 'nuair chual iad so, an cian r'a chèile ciod a dheanadh iad. Bha 'chuid bu mhò dhiubh airson till-eadh; ach thuirt an ceann-feadhna, "Cha till! Deanadh gach fear mar ni mise, agus cha chùram dhuinn." Air an aghaidh ghabh iad. Rànaig iad an caisteal. Rinn Donnacha Dubh meobhail mhòr r'am faicinn, 's có caraid bu shigeanntaich 's bu mhillse beul na esan! Thug e nis Mac-Griogair a thaoibh, 's thuirt e, bho na bha guothach cud-thromach aige risan, gu'n gabhadh iad an dinneir ann an seòmar leo féin, agus gu'm faigheadh càch seòmar eile. "Cha dean mi sin," arsa Mac-Ghriogair; "'s càirdean agus luchd-dàimh dhomh féin na tha leam, agus airson an t-saoghail cha deanainn a leithid." Cha d'thubhairt Sir Donnacha tuilleadh. Beagan m'an robh am bòrd air a chuir-rineachadh, chunnaic Clann-Ghriogair ni no dhà nach do ro-chord riu. Chunnaic iad daoine fo'n armaibh, a lìon dithis a's trìuir, ag ialadh mar gum biodh mèarlaich ann a chum an tighe. Dh'innis iad so do'n ceann-feadhna. "Na leigeadh sibhse dad oirbh," ar' esan; "deanadh sibhse mar ni mise. 'Nuair shuidheas sibh, suidheadh gach fear ri taobh Caimbeulaich, agus cumaibh 'ur sùil ormsa; deanaibh mar ni mise." Rinn na daoine mar a dhiarr. Shuidh Mac-Ghriogair e féin air làimh dheis Shir Donnacha. Chaidh gach ni gu math gus a nis, ma dheireadh na cuirme, an cualas tart-raich uamharra taobh-mach an t-seòmar. Tharruinn Mhac-Ghriogair a bhiodag, 's thòisich e ris an fheadh 'a ghearadh leatha. Lean gach fear d'a ghillean e. "Air Martain, air Martain," arsa Donnacha Dubh, "'s garbh na sgeanan a th'agaibh, 'illean l'" "'S garbh," arsa Mac-Ghriogair; "gearraidh iad meanbh-bhiadh, agus, m'as éiginn, garbh-bhiadh."

Air a so, thugadh a stigh ceann an tairbh dhuibh—comharra 'thuing na Caimbeulaich gu math gu robh an t-àm ann tòiseachadh air mort 's air marbhadh! Ann am priobadh na sùil, ghlac Mac-Ghriogair Donnacha Dubh air egòran, 's chuir e 'bhiodag r'a uchd. Cha robh

Mac-Ghriogair nach do lean 'eaisimpleir. “Tha fhìig a'm, a Shìr Dhonnacha,” arsa Mac-Ghriogair, “gur treise do chinneadh-sa na mo chinneadh-sa; ach 's treise mise na thus' an diugh, agus leamsa 's éiginn dhuit dol. 'Illean I thugadh gach fear leis a dhuine!” Nuair chunnaic Sir Donnacha so, smèid e air a ghillean a bhi sàmbach.

'Nuair bha iad dlù do aiseag a' Cheanamhor, leig Clann-Ghriogair cead an coise do na Caimbeulaich, fear an deigh fir, ach Sir Donnacha. Esan thug iad leò gu mullach Tòr an Drumain. 'Nuair fhuair iad an fhad so e, thubhairt Mac-Ghriogair ris—“A chealgair dhuibh, agus a smior a' ghealtair! tha thu nis an comas Mhic-Ghriogair; ach, a leigeadh fhaicinn dhuit nach coimeas thusa ri Mac-Ghriogair, bi nis a falbh dhachaidh, a thrustair!”

Arsa Sir Donnacha—“Rinn thu rium, gu dearbh, a Ghriogarraich, rud nach do thoill mi. Fuirich thus' an so gus an cuir mise teachdairse thugad bho'n chaisteal. 'Se do bhuannach fuirèach.”

An ceann taca, thainig teachdairse le *bann-dhidein*,* an ainm an Rìgh, gu Mac-Ghriogair, agus gu 'dhaoinne, agus sporan làn òir; agus uaithe so suas, cha deach dragh tuilleadh a chur air Mac-Ghriogair!

FEAR DEADH-RÙIN,

An là a ch' 's nach fhaic.

Creagmarscalg, 1842.

LEABHAR ÙR GÀILIG.

Thachair oirnn o chionn ghoidid leabhar ùr Gàilig leis an robh sinn anabarrach toilichte—'so sin, EACHDRAIDH FHÈIRINNEACH MU'N CHOAGADH NAOMH, le Iain Buinian, (*Bunyan's Holy War*), air eadar-theangachadh le Iain Rose.

Cha ruig sinn a leas facal a labhairt as leth aon nì 'sgrìobh Iain Buinian. Ged nach tigeadh riamh o 'làimh ach “Turus an Eil-thirich,” bha sinn féin nì's leòir chum 'ainm a chumail air chuimhne, agus a dheanamh iomraiteach ann an eachdraidh eaglais Chrìosd. Tha'n CHOAGADH NAOMH na leabhar cho taitneach 'sa thainig o làimh an duine mhaith. Cha'n eil dùil againn gu'n d'fhuair neach a leugh aona dhuilleag dhe riamh comas dealachadh ris gun dol troimh. Tha'n leabhar so air eadar-theangachadh ann an cainnt cho suas-mhor, agus uile gu leir cho taitneach, ri h-aon de'n t-seòrs' a thachair riamh oirnn. Tha'n leabhar so mòran nì's taitneiche ri leughadh sa' Ghàilig na anns a' Bheurla. Tha sinn a comhairleachadh do na h-uile h-aon is urrainn a dheanamh, an leabhar fhaotainn. B'fhèarr leinn gu'n robh e anns gach bothan air feadh na Gàidhealtachd, agus cha bhiodh iad gun toil-inntinn fad a' gheamhraidh. Tha'n ageul air innse le Iain Buinian air dòigh cho riochdail shoilleir, agus air eadar-theangachadh cho maith le Iain Rose, 's

* Protection. Duncan was Lord-Lieutenant of Scotland.

nach urrainn dhuinn a mholadh tuille 'sa chòir. Tha 'Ghàidheal-tachd fada 'na chomain; agus cha'n fhaod e bhith nach cuidich na ministirean Gàidhealach leis, chum a sgaoil 'measg an cuid cuid-eachd.

'Se da rìreadh dùrachd ar n-anma, gu'n gabhadh an leabhar beag so ruith. O! nach robh na mìltean diubh thall ann an America, 'measg ar luchd-dùthcha. Ach 's éiginn duinn aideachadh, le bròn, nach 'eil mòran aobhar-misnich aig neach air bith chum leabhraichean Gàilig uidheamachadh. Gabhaidh na Gàidheal na bheirear dhoibh an nasgaidh; agus is lìonmhòr iad a chuireadh a mach an crùn agus a bharrachd, an àm na bliadhna-ùir, airson spiorad làidir, nach tugadh sia-sgillin bheag chrotach airson an leabhar laghaich air a' bheil sinn a labhairt.

NAIGHEACHDAN COITCHIONN.

Cruinnichidh a' Phàrlamaid air an t-seachduinn so, agus cha robh gnothaichean bu chudthromaich an earbsa ri Pàrlamaid riamh na tha ri shocrachadh air an àm;—gun sgillinn ruadh 'san làimh—gun fhios cò as a thig i; ain-fhiach anbharrach ri dhìol; Eaglais Shasunn agus Eaglais na h-Alba ri shocrachadh; cisean ùr ri chàramh, 's gun fhios cò air; na seann cisean doirbh ri thogail; màlairt air sgur; 'chuid is mò de mharsantan mòr na rìoghachd air briseadh; luchd-cèaird 'dol bàs le goirt; luchd-cosnadh nan tàmh; na mìltean 's na deich mìltean ag iarraidh an dùthaich fhàgail, a's rìoghachdan cèin 'thoirt orra, 's gun fhios ce'nar tha so ri dheanamh; obraichean mòr a stad; airmhreit, a's imcheist, a's gearan, air gach làimh; ann an aon fhocal, an ceòl air dol feadh na fìdhle air gach taobh. Ma bha duilgheadas riamh aig fear na stiùir, tha iad aig *Sir Robert Peel*. 'Se dùrachd ar n-anama gu'n dean Easan 'tha riaghladh thairis air gach rìoghachd gliocas 'thoirt dha, 's cuideachadh leis chum na nìthe sin a dheanamh tha freagrach a's ceart.

Do na h-uile cùis 'tha ri bhith fo smuaintean na Pàrlamaid, 'se gu deimhinne a' chùis is duilgheadh shocrachadh, nì ris an canar sa' Bheurla an *Corn Bill*—an dòigh anns a' bheil, as so mach, cruinneachd, a's coirc, a's eòrna, ri bhith air a ghabhail o rìoghachdan eile. 'S cùis anabharrach cudthromach so. Air ar son féin, tha dòchas againn gu'n dean a' Phàrlamaid na's urrainn dhi chum gach seòrsa bithidh a's teachd-an-ùr 'thoirt a stigh air an dòigh is freagaraich chum lòn saor 'thoirt do luchd-cosnaidh bhochd. Nam b'urrainear an seachnadh idir, cha bu chòir sgillinn ruadh 'bhi air a thogail mar chis airson bèidh do sheòrsa air bith. Cuireadh iad cìs air gach nì 's urrain daoine 'dheanamh as aonais; ach lòn do bhochdan, biodh so cho saor 'sa tha e comasach a dheanamh. Tha daoine bochd a fulang anabharra diachainn air an àm, 's cha chul'-iongatais ged a sheasadh iad a mach airson gach seòrsa lòn a shaoradh o chis.

IMRICH DO DÙTHCHANAN CÉIN.

Cha chluinear diog mu dhéibhinn so gus an cruinnich a' Phàrlamaid ; ach an ùine b'big na dheigh sin, is dòcha gu'n leigear fios ciod tha 'nam beachd a dheanamh.

CHINA.

Tha'n cogadh so dol air aghaidh. Tha cùntas maith as an dùthaich so o'n agriobh sinn ma dheireadh. Ghlac armailt Bhreatuinn baile mòr làidir ris an cannar *Amoy*. Bha e air a chuartachadh le balla anbharrach làidir, air an robh gunnathan mòr ann an Ìomhborachd. 'S eilean an t-àite air a' bhlèil am baile mòr so—Eilean *Amoy*. Tha e mu thimchioll cóig mìle deug mu'n cuairt, agus tha seachd mìle saighdear daonnan a' còmhnuidh ann. Cha'n eil acarsaid air an t-saoghal is fhèarr na tha'n so—fasgadh o na h-uile gaoth. Ghlacadh an t-àite so gun duine do'n arm Breatuinneach a chall. Ghlacadh am baile-mòr, gach soltheach a's long 'bha sa' chala, agus cóig ceud cannan, ann an dà uair an uaireadair ! Bha muinntir *China* fìor bhòsdail mu'n àite so ; shavil leo nach robh e comasach a ghlacadh. O chionn ochd mìosa deug, bha iad a deasachadh 'sa cruinneachadh feachd ; ach cha luaithe 'ràinig na Breatunnaich, 'sa thòisich iad ri streap suas ris na ballachan, na theich na truaghain bhochd,

Mar gu'n rachadh cù ri caoiribh,
'S iad 'nan ruith air aodan gliune ;
'S ann mar sin a ghabh iad sgaoileadh
Air gach taobh, gu cùl na beinne.

Cha'n fhacas gealtairean riamh cosmhuil riutha ; cha do sheas iad mionaid. Theich na oifigich co maith ris na saighdearan. Bha'n t-arm Breatunnach 'call an lùs le fealla-dhà.

Tha'n t-eilean 'sam baile-mòr so fìor luachmhor dhainn mar àite dìon da'r luingie, 's mar àite fìor fhreagarach airson màlairt. 'S cinntich nach dealaich sinn ris an eilean so ; faodar a ràdh gur iuchair na dùthcha e. Cha d'fhuaras ach cóig mìle dollar ann. 'S dòcha gu'n do chleith iad gach stòras.

An deigh do'n eilean a bhi air a ghlacadh, sheòl a' chabhlach ; agus tha fughair againn ri cùntas maith a chlainntinn uapa 'n ùine ghoirid —tha dòchas againn à *Pekin*, ceann-bhaile mòr na rìoghachd.

BAISTEADH A' PHRIONNS' ÒIG.

Bhaisteadh am Prionns' òg air an 25 là de'n mhìos so chaidh seachad. 'Se a' ainm dha, *Albert Edward*. Cha bheag air an rìoghachd an t-ainm IOMHAR. Tha Rìgh Phrussia air tighinn nall gu seasamh mar ghoistidh. Thainig e air tìr aig *Greenwich*, far 'n do choinnich Diùc *Wellington* agus mòran eile do àrd-uaislean air. Chaidh e air aghaidh gu *Windsor* gun stad. Tha ceithir fichead bliadhna o'n chaidh am Prionnsa *Wales* ma dheireadh a bhaisteadh.

FOCAL SAN DEALACHADH.

Tha'n dara bliadhna de'n Chuairtear 'nis mach. Rinn sinn ar dìchioll a chumail suas mar a b'fhèarr a b'urrainn dhuinn. Cha'n eil e 'nèr comas a ghealltainn gu'n cumar suas e bliadhna' eile, ged robh iadsan ris a' bheil e'n earbsa air an caomhnadh. Cha'n eil an t-argiod a' tighinn a stigh mar bu chòir dha, agus tha'n cosdas tròm. Ach feuchaidh sinn o mhlos gu mlos dol air ar n-aghaidh leis, gun ghealladh sam bith a thoirt air a leantuinn, gus am faic sinn ce'mar thig an t-airgiod a stigh airson na bliadhna chaidh 'nis seachad. Tha dòchas againn gu'm faic gach aon tha gabhail a' Chuairtear iomchuidh pàigheadh airson na fhuair iad co luath 'sa ruigeas an àireamh so iad. Iadsan nach d'thug an ainm do *agent*, cha'n eil dhoibh ach an t-airgiod a phàigheadh anns a' *Post Office* is goireasaich, agus an t-òrdugh a chur da'r n-ionnsuidh-na. Feumaidh ar càirdean a thuigsinn nach fhaidh sinn an t-airgiod as a' *Post Office* an so, gus an leig sinn fhaicinn an t-òrdugh air a shon. Chaidh airgiod a chur air ar son ann am *Post Office* Stèòrnabha, agus mar an ceudna ann am *Beauty*, ach cha d'ràinig an t-òrdugh airson a h-aon diubb sin fhathast.

Tha sinn fad an comain mhinistirean *America*, gu h-àraidh ann an *Nova Scotia*. Nan deanadh clèir ar dùthcha léin uiread air ar son, cha bhiodh e na nà duillich an Cuairtear a chumail air falbh; ach na di-chumhachadh iad an sannas a bha 'san àireamh mu dheircadh ach a h-aon.

GLASGOW.

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

24, GLASSFORD STREET.

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; Tullymet: C. Morris; Dingwall: A. Keith; Dornoch: Wm. Munro; Thurso: Mrs Russell; Inverness: J. Bain, & Co.; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Greenock: A. A. M'Juer; Grantown: A. Cumming; Abernethy: D. Gordon; Dunkeld: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balachulish: J. M'Innis; Lochgilphead: N. Gillies; Argyle Furnace: A. Gillies, Schoolmaster; Lochdenhead, Mull: D. Fletcher; Bonaw: John Cameron, Postmaster; Aberfeldy: D. Cameron, Bookseller; Port Ellen, Islay: D. Hunter; Glencarradale: N. M'Donald, Schoolmaster; Bunepan, Mull: Donald M'Lean, Postmaster; Portnahaven: Norman M'Lean; Kilchoman: Angus M'Leod; Strontain: D. Cameron; Tioran, Mull: John M'Donald; Cawdor, Nairn: J. Robertson; Pitlochry: D. Robertson, Fortingall: D. Campbell; Laggan: J. M'Pherson; Alness: D. M'Diarmid; Doune: D. M'Diarmid; Barra: A. M'Donald, Esq; Ormsary: G. Ross; Tayinloan: A. Sutherland; South Uist: A. Chisholm; Callander: P. M'Kinlay; Balquhitter: J. Carlton; Dunvegan: D. M'Donald; Carboist: A. Cameron; Glenduruel: D. M'Lean; Fort-Augustus: J. Forbes; Stratherrick: J. Frazer; Kilmorack: J. Ross; Easdale: D. M'Intyre; Nova Scotia: Rev. R. Williamson, Pictou; General Agent for North America, John M'Neil, Esq. Charlottetown, Prince Edward's Island.

Edward Knull, Printer to the University, Dunlop Street.

CUAIRTEAR

N A N G L E A N N ,

O MHÀIRT 1842—GU MÀIRT 1843.

AN TREAS LEABHAR, ANNS A' BHEIL DÀ CHUAIRTEAR
DHEUG.

GLASGOW:
J. & P. CAMPBELL, 24, GLASSFORD STREET.

MDCCCXLIII.

GLASGOW:
PRINTED AT THE UNIVERSITY PRESS, BY EDWARD KNULL, DUNLOP STREET..

CONTENTS.

	PAGE
Address to the Highlanders regarding <i>Cuairtear nan Gleann</i> . . .	115
Affecting True Story . . .	250
Aged Man and the Young Boys . . .	111
Ailean Mac-Ruairidh, (Account of this Chief) . . .	80
Allan M'Ruairidh, who fell in the Battle of Sheriffmuir, (Account of) . . .	193
Answers to Correspondents . . .	85, 142
Ancient Feudal Custom in Skye . . .	156
Ants, (Interesting account of) . . .	327
Arabian Horse, (The) . . .	195
Bad Practices . . .	192
Banquet at the Christening of the Prince of Wales . . .	24
Battle of Waterloo . . .	14
Battle of Inverkeithing . . .	95
Battle of Invernahaven in Badenoch . . .	331
Beggar's Bridge, (The), an Irish Legend . . .	40
Bible, (The), a Poem . . .	25
Boat Song . . .	249
Broken Fiddle, (The) . . .	20
Carrier Pigeons, (Account of) . . .	334
Christening of the Prince of Wales . . .	23
China, (Account of) . . .	276, 304
Condition of the Lewis Emigrants in Canada . . .	335
Deaths of the Apostles . . .	184
Death of the Duke of Orleans . . .	163
Dennis Costello, the Irishman . . .	98
Dreadful Effects of Intemperance . . .	300
Dream, (A) . . .	262
Dumb Man and his Son, (The) . . .	151
Duty of Sending the Gospel to China and India . . .	304
Emigration to New Brunswick—formation of a Gaelic Society there to aid Highland Emigrants . . .	49
Emigration to Canada—condition of the Lewis Emigrants there . . .	335
Familiar Dialogues—	
Sir Robert Peel's Financial Measures, New Tariff, &c. . .	51

	PAGE
Familiar Dialogues—	
General News . . .	159
Queen's Visit to Scotland . . .	196
Extravagance in the Highlands at the New Year—Peace with China—Account of China—Peace in Upper India—Prospects of Trade—Duty of sending the Gospel to China and India . . .	304
Feud between Lochiel and the Laird of M'Intosh . . .	243
Father Mathew . . .	253
Gavin, (James) the Covenanter, (Account of) . . .	318
Generosity of the African Woman to Mungo Park . . .	135
Grants of Strathspey . . .	162
Highland Superstition . . .	137
Highlanders in South America, (The) . . .	164
Hymn of Praise . . .	158
Hymn . . .	321
Inverness Sheep and Wool Market . . .	170
Indian Chief, (The) . . .	272
Indian War . . .	277
Irish Harper, (The) . . .	169
Irish Fairies, a Legend . . .	187
Irish Legend regarding the Great Plague of 1439 . . .	261
Iron Shoe of the M'Donald's, (The) . . .	138
Isle of Skye Story . . .	251
James Gavin, the Covenanter, (Account of) . . .	318
Judea and the Jews, Part I. . .	177
Do. do. Part II. . .	287
Lament for an Aged Father . . .	322
Laws of Nature . . .	108
Letter to the Editor on Emigration to New Brunswick . . .	49
Letter to the Editor—Ready Answers . . .	78
Letter to the Editor regarding a Gaelic Society formed in New Brunswick, to aid Emigrants from Scotland . . .	49
Letter from New Zealand . . .	245

	PAGE		PAGE
Life of Sir William Wallace,		Account of,) occupying the	
Part I.	64	whole of No. 32	199
Do. do. Part II.	103	Red Rover and the Scandina-	
Do. do. Part III.	123	vians	165
Do. do. Conclusion	140	Review of a New Gaelic Work	199
Life and Exploits of Rob Roy		Do. do. do.	321
M'Gregor Part I.	233	Russian Empire, No. 2.	6
Do. do. Part II.	267	Saint John the Evangelist	121
Do. do. Part III.	294	St. Catherine's Church, near	
Do. do. Part IV.	322	Edinburgh	274
Little John M'Andrews, the		Sermon for the Young, Mat.	
Strathspey Archer	131	vi. 28.	87
Locheil and the English	167	Sermon for the Young, John	
Lough Dearg in Ireland, (Su-		i. 18.	143
perstitions regarding it)	129	Sermon for the Young, Heb.	
Michael Connel, an Irish Story	75	ix. 6.	171
Nankin in China	276	Sermon for the Young, 1 Kings	
New Brunswick—formation of		xxii. 34.	227
a Gaelic Society in, to assist		Sermon for the Young, Luke	
Emigrants from Scotland to		xv. 10.	255
reach that country, by in-		Sermon for the Young, Heb.	
forming them previous to		ii. 9.	283
leaving their native country		Sermon for the Young, Heb.	
where to settle to most ad-		vii. 25.	311
vantage, and to aid and guide		Song of Solomon, Preface to,	
them on their arrival	49	and Metrical Version of	
Old Man's Advice, (The)	112	Chapter i.	37, 49
Origin of the Surname M'Gre-		Song of Solomon, Metrical	
gor	134	Version of Chap. ii.	73
Patrick's Well in Tyree	185	Do. of Chapter iii.	107
Prince Edward's Island, (Ac-		Do. of Chapter iv.	127
count of)	71	Do. of Chapter v.	155
Public News—		Do. of Chapter vi.	186
—Meeting of Parliament—		Do. of Chapter vii.	228
War in Afghanistan—		Do. of Chapter viii.	263
China, &c.	26, 28, 29, 30	Song to the Cuckoo	112
—China—Afghanistan—		South American Sheep Dog	160
—Melancholy loss of the		Story of a Witch	132
Steamer Telegraph	56—58	Story of the Year 1746	81
—Parliament—India, &c.	84	Superstitions still Prevalent in	
Emigration Meeting at		the Western Isles	9
Glasgow—Parliament		Tales for the Young—Warning	
Burning of Hum-		to Highlanders coming to	
burgh	114	the Low Country	81
—Attempt to Assassinate		—The Two Paths, an	
the Queen—America—		Allegory	39
East Indies	139, 140	—The Young Israelitish	
—Peace with China—Cap-		Maid	1
ture of Ghuzze and Ca-		Thugsein India, (The) account of	92
bool—Relief of the pri-		War in India, Peace concluded	279
soners, &c.	281	Young Israelitish Maid, (The),	
Queen's Visit to Scotland, (Full		a Tale for the Young	1

AN LA A CHI 'S NACH PHAIC.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

MÌOS-MEADHOIN AN EARRAICH.

AN 25 AIREAMH.]

MARCH 1, 1842.

[Pais 6 SGILLEAN

CONTENTS:—The Young Israelitish Maid, page 1.—Russian Empire, No. II., 6.—Superstition Still Prevalent in the Western Isles, 9.—Battle of Waterloo, 14.—The Broken Fiddle, 20.—Christening of the Prince of Wales, 23.—Banquet on that Occasion, 24.—The Bible (a Poem), 25.—Public News—Meeting of Parliament, 26; War in Afghanistan, 28; China, 29; Emigration, 30.

A' BHAN-ISRAELACH BHEAG.

SGEUL AIRSON NA H-ÒIGRIDH.

THA freasdal an Tighearna do thaobh a chinne-daoine araon mòr agus iongantach. Tha gach neach a bheachdaicheas gu cùramach air oibribh mìorbhuileach an Fhreasdail, 'gam faicinn araon lionmhor agus cudthromach. Ach, air an làimh eile, tha iadsan nach 'eil 'gan toirt fa'near, agus nach 'eil idir a' beachd-amusaineachadh orra, a' teachd beò "gùn Dia, gun Chrìosd, agus gun dòchas, anns an t-saoghal." Nach dall an neach sin nach 'eil a' faicinn riaghailt, òrdugh, agus maise, ann an uile ghuimharaibh Dhé do thaobh an t-saoghail? Gidheadh, tha'n Salmadair ag innseadh dhuinn gu'n robh sò 'ga chur féin fo thrioblaid, agus gu'n robh farmad aige ri soirbheas an aingidh. Tha e ag ràdh, "Ghabh mi tùr ri h-amadanaibh, ri faicinn soirbheis dhaoine aingidh. Oir cha'n 'eil cuibhrichean 'nam bàs, ach a ta an neart làidir. Ann an docair mar dhaoineibh eile cha'n 'eil iad; agus mar dhaoineibh eile cha'n 'eil iad air an sàruchadh," (Salm lxxiii. 3—5.) Ach 'nuair a smuinich e gu ceart mu'n chùis, chunnaic e 'amaid-
No. XXV.

A

eachd féin, agus thubhairt e, “Nuair a smuainich mi air so a thuigsinn, bu chruaidh an gnothuch e ann am shùilibh, gus an deachaidh mi steach do naomh ionad Dhé: an sin thuig mi an crìoch-san,” (Salm lxxiii. 16, 17.) A nis, c'àit an do smuainich Daibhidh gu ceart air cùisibh freasdail an Tighearna, a bha an toiseach co cruaidh 'na shùilibh? C'àit ach ann an naomh ionad Dhé, far am bheil gach maitheas a' sruthadh do'n chinne-daoinne! Tha eòlas air Dia, agus air oibribh a fhreasdail, gu bhi air an faotuinn ann an naomh ionad Dhé, far am bheil focal Dhé gu sònraichte air a mhìneachadh. Feumaidh freasdal Dhé a bhi air a mhìneachadh ambàin le focal Dhé. Cha'n 'eil anns na Sgrìobtuiribh ach eachdraidh air caomh-fhreasdal Dhé; agus ma teughas sinn iad le miann dhùrachdaich chum eòlas faotuinn, chì sinn anns gach cuibhrionn dhiubh am freasdal sin air fhòillseachadh gu soilleir. Chì sinn e air fhòillseachadh air mhodh a ta dol oscionn ar n-eòlais agus ar tuigse! Tha e 'ga nochdadh féin air mhodh sònraichte ann an eachdraidh ghoirid na Ban-Israelach bhig sin air am bheil a' mhiann oirnn beagan a nis a labhairt.

Tha Siria, rìoghachd mhòr agus chumbachdach, air an taobh tuath do Iudea; agus mar bu tric, bha nàimhdeas mòr eadar rìgh-rean na tìr sin agus rìghrean Israeil. Is lionmhor cath fuilteach, agus faobh mhilleach, a bha eadar an dà rìoghachd so! Bha na h-Israelach air uairibh gu searbh air an claidh le feachd Shiria, gu sònraichte ri linn Ahaib agus Iehoraim. Ged bha Benhadad, rìgh Shiria, 'na dhuine eagnuidh agus cumhachdach, gidheadh, air do Dhia a bhi air taobh nan Israelach, chuireadh as gu minic do àrmaitibh an rìgh sin, le sgrìos uamhasach! Ann an aon do na blàraibh fuilteach a bha eatorra, mharbh na h-Israelach ann an aon là ceud mìle do fheachd Bhenhadaid, a thùilleadh air seachd mìle fichead eile a chuireadh gu bàs le balla a thuit orra aig Aphec. (1 Rìgh xx. 29.) Gidheadh, is minic a bha clann Israeil ann am fìor theanntachd leis an sgrìos a thug feachd Shiria orra. Aig aon àm gu sònraichte, chruinnich Benhadad 'armailt féin uile, agus theannaiche Samaria; air chor 's gu'n d'éirich gorta co mòr anns a' bhaile sin, 's gu'n robh ceann asail air a reiceadh air cheithir fichead bonn airgid. Bha 'ghorta co eagallach aig an àm sin ann an Samaria, 's gu'n robh na mnathan a' bruicheadh agus ag itheadh an cloinne féin!

Uair do na h-uairibh, 'n àm do na Sirianach a bhi ri reubainn agus sgrìos ann an tìr Israeil, rinn iad greim air caileig bhig, agus thug iad leo i a'm braighdeanas á tìr a dùchaie dh'ionsuidh rìoghachd Shiria! Gu cinnteach, bu chruaidh-chridheach an gnìomh a rinn iad, 'nuair a spìon iad a' chailleag bheag so air falbh o a dill-sibh, agus a rinn iad i 'na tràill mhuladaich ann an dùthaich chéim agus naimhdeil! Cha'n 'eil eòlas againn ciod b'aois di, ach cha robh i ach òg, oir bu chailleag bheag i; agus gun teagamh b'ana-ìochdmhor an gnìomh nigheanag mar sin a spìonadh air falbh o a pàrantaibh, ma bha iad beò; agus mar robh, cha robh ciont nan Sirianach idir air a lughachadh le bhi buntainn mar a rinn iad sì

dilleachdan truagh! Gidheadh, biodh sin mar a dh'fheadas, cha d'rinna iad bàigh sam bith rithe, ach thug iad leo a'm braighdeanas i chum an dùtheha féin. Ach c'àit an do stiùir freasdal an Tighearna i chum còmhnuidh a ghabail ann an tìr nan coigreach? Stiùir chum tigh Naamain, àrd-cheannaird Bhenhadaid, far an robh i mar bhan-òglach aig a mhnaoidh. "Agus chaidh na Sirianaich a mach 'nam buidhnibh; agus thug iad leo a'm braighdeanas á tìr Israeil caileag bheag, agus bha i a' feitheamh air mnaoidh Naamaia." (2 Rìgh v. 2.)

Dh'àraicheadh a' chaileag bheag so suas gu cùramach, a réir eòlais, ann an eagal an Tighearna. Bu mhór, gun teagamh, a sochair gu'n d'rugadh i ann an gleann an taisbein, ann an tìr a' gheallaidh, far an d'fhuair i eòlas air an aon Dia bheò agus fhìor; gidheadh, cha robh a' chaileag thruagh so as eug'ais a h-amhghair féin! Bha i a'm braighdeanas ann an dùthaich choimhich! Thugadh i an aghaigh a toil á tìr a h-eòlais, agus ghiùlaineadh i 'na daor bhan-òglach mhaoth do thìr nan coigreach! Nach bu mhuladach a staid? Cha robh aice ni b'fhaide caoimheas athar no màthar, agus chu mhothuicheadh i tuilidh gràdh peathar no bràthar! O! a' chaileag bhochd! nach bu truagh a cor? Cò a nis nach sìheadh deur-an truaicantis air a son? Bha, gidheadh, aon charaid aice—caraid a leanas ni's dlùithe na bràthair! Bha Dia Israeil—seadh, Dia a h-aithriche—maille rithe. Bha eòlas aice air, agus fo agàil a sgiathan bha a dòchas!

Bha Naaman ann an àrd-inbh, agus 'na dhuine mòr aig rìgh Shiria; ach an deigh sinn uile, bha ni's leòir dhùth-cheangailte ris chum a dheanamh mi-shona, oir "bu lobhar e!" Ged bha e mealtuinn gach urram a b'urrainn a thighearn' a bhuileachadh air, agus a seallbhachadh gach caoimheas a bha 'na chomas a thaisbeanadh dha, an deigh sin "bu lobhar e." Ged a dh'oibrich an Tighearna leis anns a' chath, agus ged 'san leis-san thug e saorsa do Shiria, gidheadh "bu lobhar e." Mar sin, ann am meadhon gach grendhachas, urram, agus soibhreas, bha Naaman as eug'ais toil-inntinn, air da 'bhi air a chlaoidh le h-éucail ghràineil, oir "bu lobhar e;" agus dh'fhairtich e, gun teagamh, air uile léighibh Shiria a leighis!

Chum tigh an àrd-cheannaird so, mata, stiùir freasdal Dé a' bhan-Iudhach bheag so, chum a bhi feitheamh air a mhnaoidh! Nam biodh i air tuiteam ann an làmhaidh dhaoine air an robh eagal Dé, dh'fheadadh a tràillealachd a bhi 'na comhbhurtachd dhi féin agus d'a càirdibh! Ach cha robh a' chùis mar sin, oir thuit i ann an làmhaidh nàimhdean Dé, agus am measg sluagh iodhal-aoradh; agus ged a bha i a' feitheamh air mhnaoidh Naamain, cha ruigeadh i leas dùil a bhi aice ri fìor shonas sam bith a mbealtuinn! Bha i fad o 'càirdibh agus o 'pàrantaibh, a thairg suas i gu meòch do Dhia Israeil. Theagaisg iad i gu cùramach ann an slighibh a dleasna; ach thugadh air falbh i dh'ionnsuidh tigh far nach robh aoradh 'ga dheanamh du'n Dia bheò agus fhìor, ach do Rìmon, iodhal nan cinneach! 'N àm dè a bhi ann an tigh Naamain, bha i

gun teagamh cùramach m'a dleasnas, agus a toirt aire shònraichte d'a dreuchd. Am measg nithe eile, bha iomagain oirre mu'n staid mhuladaich anns an robh a maighstir, a thaobh na h-éucail leis an robh e air a chlaoidh! Chunnaic i, cha'n e 'mhàin gu'm bu lobhar e, ach nach b'urrainn uile léighean Shiria a dheanamh slàn! Ged a shàruicheadh a' chaileag bho chd, agus ged a bhuineadh rithe gu h-an-ìochdmhor leo-san a thug air falbh i á dùthaich a sinnsearachd, gidheadh cha do dhi-chuimhnich i a dleasnas, agus cha do dhearmad i a bhi feumail far an do thilg freasdal Dhé a crannchur. Ged bha i 'na ban-tràill aonaranaich ann an teaghlach iodhal-aoradh, agus ann an dùthaich chéin, bha teas-ghràdh d'a maighstir a' lasadh 'na cridhe! Cha robh a staid féin a' cur a' bheag do thrioblaid oirre, an coimeas ris a' chùram a bha oirre mu'n chor through anns an robh Naaman.

Là do na làithibh, "thubhairt i r'a ban-mhaighstir, B'fhèarr leam gu'm biodh mo thiaghearna maille ris an fhàidh a tha ann an Samaria; an sin leighiseadh e o 'luibhre e," (2 Rìgh v. iii.) Cò am fàidh a bha 'n so? Cò am fàidh ann an Samaria as au robh earbsa cò mòr aig a' chaileig bhig so? Bha am fàidh urramach Elisa, a chunnaic i ag oibreachadh mhiorbhuil 'na dùthaich féin! Bha cuimhne aice mar a roinn e uisge Iordain le falluinn a mhaighstir, Eliah—mar a thug e air dà mhath-ghamhainn bhoirionn teachd a mach as a' choille, chum dhà agus da-fhichead duine cloinne a reubadh a bha 'deanamh fanoid air—mar a mheudaich e oladh na bantraich—mar a dh'ath-bheothaich e mac na ban-Sunamaich o na mairbh—agus mar a bheathaich e ceud fear le fichead builion! Bha na nithe so uile, gun teagamh, 'na cuimhne; agus air di a bhi creidsinn gu'm b'ann o Dhia a bha e, ghuidh i gu'm biodh a maighstir "maille ris an fhàidh a tha ann an Samaria, oir leighiseadh e o 'luibhre e."

Tha còir aig na h-uile air maith a dheanamh, cia aca 'is maighstirean, no seirbhisich, no tràillean iad. Na cuireadh am maighstir ann an neo-speis comhairle a sheirbhisich. Faodaidh fios a bhi aig caileig bhig ni's fearr na againn féin ciod bu chòir duinn a dheanamh. Faodaidh daor bhan-òglach mhaoth a bhi 'na h-inneal ann an làimh an Fhreasdail air saorsa, agus beatha, agus slàinte a chur an car a maighstir! Cha'n eil ni air bith neo-chomasach do Dhia.

Ghabh bean Naamain beachd sònraichte air briathraibh na caileig beig. Dh'innis i iad d'a fear, agus dh'innis esan iad do Bhenhadad, an rìgh. Thug an rìgh comhairle air dol dh'ionnsuidh an fhàidh, agus gu'n cuireadh e féin litir leis chum rìgh Israeil. Rinn Naaman gach ni gu h-ealamh deas, agus dh'fhalbh e le òr, airgid, agus aodach ni's leòir airson na slighe; agus thug e litir Bhenhadaid do rìgh Israeil. An uair a leughadh i, ghabh an rìgh eagal mòr, an dèil gu'n robh rìgh Shiria a leigeadh riob air a shon, agus ag iarraidh aobhar 'na aghaidh! Bha e ann an staid dhòlasaich mu thimchioll na litreach; ach an uair a chual Elisa, fàidh na caileig bhig, mar a bha 'chùis, chuir e fios a dh'ionnsuidh an rìgh.

agus dh'iarr e gu'n tigeadh Naaman far an robh e, agus gu'm biodh fios aige gu'n robh fàidh ann an Israeil. Thug Naaman tigh an fhàidh air, ann am mòr ghreadhnachas le h-eachaibh, carbadaibh, agus seirbhisich! Sheas e aig an doras, an dùil gu'n tigeadh am fàidh a mach a dh'fhaicinn neach co h-urramach ri àrd-cheannard rìoghachd Shìria! Cha d'thainig, gidheadh, am fàidh a mach; ach chuir e teachdair a dh'iarraidh air e féin a nigheadh seachd uairean ann an Iordan, agus gu'm fàsadh e slàn! Ghabh Naaman tàmailt agus corruich do brìgh nach b'fhiù leis an fhàidh teachd a mach gu fàilt a chur air, agus gus an luibhre a leigheas le a làmh a chur air, agus le bhi 'gairm air Dia. Cha d'fhuirich e ni b'fhaide aig an doras, ach dh'fhalbh e le feirg, ag ràdh gu'n robh Abàna agus Pharpar, aibhnichean am fagus d'a dhùthaich féin, ni b'fhearr na uile uisgeachan Israeil; agus nan rachadh a leighis le e féin a nigheadh seachd uairean, gu'm faodadh e sin a dheanamh aig a' bhaile, gun tighinn co fad as ri uisge Iordain chum e féin ionnladh. Le cainnt mar so 'na bhilìbh, dh'fhalbh e roimhe ann an corruich! Chunnaic a sheirbhisich amaideachd a ghiùlain, agus thòisich iad ri reusnachadh ris, ag ràdh, nan iarraddh am fàidh ni mòr, gu'n deanadh se e; ach o nach d'iarradh air ach ni beag, gu'm b'ann o sin a b'fhas' a dheanamh! Chunnaic e gu'n robh a sheirbhisich a' labhairt gu glic, agus air ball dheònaich e air deuchainn a thoirt do leighis an fhàidh. Chaidh e dh'ionnsuidh na h-aibhne; thum se e féin seachd uairean, mar a dh'fhàithneadh dha, agus gu h-ealamh rinneadh slàn e. "Thainig 'fheòil a ris mar fheòil leinibh bhig, agus ghlannadh e." Air ball rinneadh e 'na dhuine nuadh, cha'n e 'mhàin do thaobh a chuirp, ach mar an ceudna do thaobh 'anma! Dh'aidich e a chreidimh ann an Dia nèimh agus na talmhainn; "agus thubhairt e, Feuch, a nis tha fios agam nach 'eil Dia anns an talamh uile ach ann an Israeil."

Mar so, bha 'chaileag bheag so, a thugadh a'm bairighdeanas á tìr Israeil, 'na meadhon ann an làimh an Fhreasdail chum duine a shlànachadh o ghalar gràineil, agus mar an ceudna chum 'iompachadh o ghràineileachd a pheacaidh agus an iodhol-aoraidh!

'Nuair a ta eachdraidh na ban-Israelich bhig so chum mòr bhuanachd do na h-uile, air di bhi 'na foillseachadh soilleir air oibreachadh miorbhuileach freasdal Dhé, bu chòir di drùghadh air mhodh sònraichte air an òigridh. Thugadh iad fa'near, mata,—

I. MACANTAS na caileig bhig so. Chuir i deagh eiseimpleir rompa-san as sine na i féin. Ged bu mbiann leatha maith a dheanamh, an deigh sin cha robh i dàn no ladarna 'na giùlan. Air di a bhi fo mhulad airson staidhe a maighstir, labhair i mu'n chùis r'a ban-mhaighstir, agus dh'innis i mu'n fhàidh a bh'ann an Samaria. Faodaidh e bhi nach leigeadh a nàire leatha labhairt ri Naaman féin, no theagamh gu'n robh dùil aice gu'n gabhadh e comhairle a mhnatha ni'e luaithe na comhairle neach eile. Air an aobhar sin, "thubhairt i r'a ban-mhaighstir, B'fhearr leam gu'm biodh mo thighearna maille ris an fhàidh a tha ann an Samaria; an sin, leighiseadh e o 'luibhre e."

Thugadh an òigridh fa'near,—

II. CREIDIMH na cailleig bhig so. Ged bu' bheag i, nochd a briathra gu'n robh a creidimh mòr! C'arson a thubhairt i ri mnaoidh Naamain gu'n leighiseadh am fàidh ann an Samaria a maighstir o' luibhre, oir cha'n fhac i riamh lobhar air a leighis leis an fhàidh sin ann an Israeil uile? Tha Lùcas ag innseadh dhuinn, nach do leigheas Elisa lobhar riamh ach Naaman an Sirianach. “Bha mòran lobhar,” deir Lùcas, “ann an Israeil ri linn Eliseus ('se sin Elisa) an fhàidh, agus cha do ghlanadh a h-aon aca ach Naaman an Sirianach,” (iv. 27.) Gidheadh, ged nach fhac a' chailleag bheag lobhar air a leigheas le Elisa, chunnaic i am fàidh sin a' deannamh mòran mhìorbhuilean eile, a bha 'nochdadh a' chumhachd a thug Dia dha; agus trid creidimh, thubhairt i r'a h-an-mhaighstir gu'n leighiseadh e Naamain o' luibhre. Mar so, trid a creidimh, bha i 'na beannachd de'n teaghlach iodhal-aoradh anns an robh i, le bhi 'g innseadh na ghloir agus na chumhachd an Dé bheò agus fhìor.

Thugadh an òigridh fa'near—

III. NAOMHACHD na cailleig bhig so. Tha e follaiseach 'na h-aideachadh agus 'na comhairle. Ged bha i ann an teaghlach iodhal-aoradh, cha do dhi-chuimhnich i Dia a h-aithrichean, agus cha d'aidich i mar Dhia ach eam a mhàin. An uair a bhiodh Naaman agus a thigh a' sleuchdadh sìos do Rìmon, dia-bréige nan cinneach, bhiodh ise 'na h-aonar a' sleuchdadh sìos do Iehobhab, Dia uile-chumhachdach Israeil.

Chuir an Tighearn a' chailleag so gu ruig tigh Naamain, ceart mar a chuir e Ieosoph de'n Eipht, chum a bhi 'na bheannaachadh de'n àite. Tha a comhairle a' nochdadh gu'n robh i féin a' creid-sinn ann an cumhachd an fhàidh; agus ged nach robh iante ach cailleag bheag, cha do shaoil i tuilleadh 's tràth e gu bhi smuain-eachdadh air Dia, air creidimh, agus air naomhachd.

Sibhs e ta fathast òg, beachd-smuainichibh air an eachdraidh ghoirid so; leanaihb eisimpleir na cailleig bhig so; agus “cuimhnichibh a nis bhuir Cruithear ann an làithibh bhuir 'n-òige, an'n tig na droch làithean, agus an druid na bliadhnaichean ruibh anns an abair sibh, Cha'n 'eil tiachd againn anna.”

SGIATHANACH.

Clachan Chillmhuire,
Toiseach an Earraich, 1842.

RIOGHACHD MHÒR RUSSIA.

EARRANN II.

Tha tràilleadh cumant' an *Russia*—'se sin, buinidh an sluagh do dh'òighe an fhearrann. Tha iad air an reic leis an fhearrann, mar tha crodh a' caoirich. Ach 's éigin a ràdh, ged tha so agrèamh-sil leinne, gu bheil iad féin am bith-eantas làn riarrichte. Tha cùram mòr air a ghabhail dhiùbb. Tha lighichean a' frithealadh orra 'nan tinneas, agus a h-uile cothrom aca 'tha feumail chum am fàgail

toilichte. Cha'n eil bochduinn 'nam measg; tha pailteas do lòn a's do dheagh éididh aca; ach tha iad air an reic 's air ceannach dìreach mar tha crodh agus caoirich.

Tha'n t-arm air a thogail á sluagh na dùthcha, a h-nìread so as gach ceud no mìle fear, réir an fheum a th'orra. Tha croinn air an tilgeadh, mar b'abhaist 'nar dùthaich féin, an àm togail na *militia*. 'Nuair bha'n t-an-tighearna mòr *Bonaparte* air dol do *Russia* le 'fheuchd agriosach, dh'éirich an dùthaich uile; 's cha b'i cheid air an àm ó dh'éireadh, ach có nach gabhar. Thainig an dùthaich uile gan tairge fén, chum seasamh mach 'na aghaidh agus a agrios. Tha 'e mar mhàl air mòran 'san rioghachd sin, an uiread so do dhaoine 'bhi deas airson cogaidh uair sam bith air an gairmear a mach iad.

Tha aon dùthaich gu h-àraidh ann an *Russia* ('s i sin tìr nan *Cossacks*) as am bheil a' chaid a's mò de'n arm Russianach air a thogail. Tha tìr nan *Cossacks* anbharrach farsaing—osceann leth-cheud mìle de mhilltean ceithir-oisinn each—dlùth air meudachd Albainn, Èirinn, agus Shasainn, agus gu mòr nì's tarbhaicheadh a's nì's comhnaid. 'S gann gu bheil crath no beian 'san tìr uile, ach co.comhnard ri ùrlar seòmair. Cha'n eil mòran dhi fo'n chrann na fo bhàrr, ach fo threudan lìon-mhor, aig am bheil an t-ionaltachd is àillidh agus is fenuichte 's urrainnear a emaoineachadh. Cha'n eil luchd nan cosag ('se sin, na *Cossacks*) fo dhaoine sam bith; tha iad co saor ri aon shluagh air thalamh. 'Se eich an spréidh is prìseileadh leo. Cha'n eil daoine air an t-eoghal aig am bheil bàidh co mòr do dh'eich. An duine is bochda 'nam measg, tha aige leth-dusan each, agus mòran aig am bheil osceann mìle. Faodaidh iad a chumail dhiùbh mar is àill leo. Tha farsuinneachd aca mar is urrainn dhoibh iarraidh; agus cha'n eil aon dhiùbh sin nach fhaod Bligh mòr *Russia* 'ghairm a mach gu cogadh là air bith a thogras e. Na chunnaic iad riamh airson, saighdearachd a's marachd! 'S fìor thràgh cor na dùthcha air an leigear sgoth dhiùbh so mach a thogail creich.

Tha dùthaich eile ann an *Russia*, ris an canar an Tìr Àluinn, no *Ukraine*—tìr co tharbhaoh, thaiceil, thorrach, ghrianach; 'sa tha air aghaidh an t-eoghail mhòir. Tha achaidhnean an so fo chruineachd nì's farsuing na tha ri fhaotainn an tìr sam bith air an cuala sùid iomradh; agus airson feurachadh a's ionaltachd, cha'n eil tìr is urrainnear a choimeas ris. Tha luchd-àiteachadh na tìre so dealaichte o mhuinntir *Russia* 'nan dreach 's 'nan coslas. Tha iad làidir, eir-eachdail, anasmhor 'nan pearsannan; tuigseach, sàmhach, glic, seòlta. Tha iad anbharrach onarach, fialaidh, càirdeil; agus airson aoidheachd do choigrich, cha'n eil daoine a bheir bàrr orra.

Tha na *Cossacks* nan daoine co thapaidd, mhisneachail, sheòlta, 'sa tha ri fhaotainn ann an aon tìr air thalamh. Bu bhitheanta leo so falbh air astar, na ceudan dhiùbh ann an aon bhuidheann mhòr, air an stèudan laath neo-fhoighidinn each, a thogail creich, 's ma dh'fheudta coig ceud mìle o'n dùthaich féin; agus thigeadh iad dhachaidh le stòras!

'Nuair dh'éirich an dùthaich an aghaidh *Bonaparte*, chaidh ceud mìle de na *Cossacks* a mach fo airm; agus dh'aidich an duine ainmeil

sin nach do thachair an leithid riamh air. “Ged a sgapar an nochd iad,” ars’ esan, “bithidh iad co lìonmhor am màireach ‘sa bha iad riamh.” Bha iad air a thòir, roimhe agus ‘na dheigh; cha do dhlirich e mullach nach d’fhuair e roimhe iad; bha iad mar na meanbh-chuileagan ‘ga lotadh air na h-uile ceum. Cha’n eil an t-saighdearachd ach na fearas-chuideachd leo. Co lath ‘sa thogas iad spàin rìm beul, tha claidheamh beag air a chur an làimh an leinibh. Tha iad air an togail gu marcachd ‘s gu iomairt arm o’n òige. Aig a’ bhaile, ‘s ‘nan tighean féin, cha’n eil daoine is bàigheil agus is ceanalta na iad; ach cha’n eil nàimhdean is fuileachdaich agus is eagalach na iad. Cha’n eil eich idir a sheasas crùdal coltach ri eich na dùthcha sin. Anns a’ chogadh ma dheireadh, ‘s minig a chaidh na *Cossacks* ceud mìle anns na ceithir-uaire-fichead, a’ giùlan arm a’s creich—anamh thairis air aibhnichean—troimh mhòintich a’s thar mhòndhan—suarach mu theas an t-samhraidh ‘s mu ghaillionn a’ gheamhraidh.

Tha cabhlach làidir aig *Russia*. Tha mu thimchioll ceud long mhòr cogaidh aice air an àm, le sgioba de sheoladairean co chrùdalach, thapaiddh, mhisneachail, ‘sa bha riamh air clàr luinge. Ach cha’n ann ‘nan loingear-cogaidh tha’n earba, ach ‘nan arm-tìre.

‘Se’n ni is mò tha’n aghaidh *Russia*, cion guail. So an ni do bheil sinne fo chomain airson ar beartas, agus ar cumhachd. Le cion guail, cha’n urrainn *Russia* gu bràth a bhi na rìoghachd chumbachdaich na beartach. ‘Se pailteas a’ ghual agus an iarninn do bheil sinne fo chomain airson ar màlairt. ‘Se so rinn Sasunn na ceardach do’n t-eaoghal.

Cha’n eil laghannan ro chothromach an *Russia*. Faodar lagh a cheannach ‘san rìoghachd sin. Ma tha sporan tròm aig duine, faodaidh e aon bhinn a thogras e féin fhaotainn, le duais a thoirt do’n bhreith-eamh.

Tha sgoilean mòr ‘san rìoghachd—òigridh a faotainn foghlam air coed na rìoghachd—‘se sin, òigridh nan daoine mòr. Tha air an àm trì cheud mìle òganach ‘gan àrachadh anns na sgoilean mòra so; agus mach asda so, tha cuid a nis tighinn de na daoine is foghlumte, agus is tuigsich, agus is tapaidh, is urrainnear fhaotainn an rìoghachd air bith.

Am bitheantas, tha muinntir *Russia* nan daoine cràbhach—meas mòr aca air creideamh, air eaglaisibh, a’s air cléir. ‘Si ‘n Eaglais Ghreugais, mar theirear rithe, eaglais shuidhichte rìoghachd *Russia*. Tha teagasgan na h-eaglais so co-ionnan ri teagasgan Eaglais na Ròimhe, agus an t-àoradh dìreach anns gach càs coomhuil ri àoradh nam Pàpanach. Tha eadar-dhealachadh ann an dà ni—tha na sagartan pòsda, agus cha’n eil an eaglais ag aideachadh cumhachd na ùghdarras a’ Phàpa. Tha mòran de’n chléir ‘nan daoine foghlumte, diadhaidh, tuigsich; ach tha, ‘san àm cheudna sagartan air feadh na dùthcha, aineolach, miageach, mi-bheusach. Tha fearann aig a’ chléir a bhuineas do’n eaglais; agus am bitheantas, tha mìt na cléire a’ tighinn a mach gu àite an athar a lìonadh, agus an oifig a ruith o linn gu linn ‘san teaghlach. Tha mòr chumhachd aig a’ chléir thairis air an t-sluagh, agus anbharra meas aig an t-sluagh orra.

Cha'n fhaodar àicheadh nach i *Russia* an rìoghachd o bheil an t-aobhar eagail is mò, cha'n e 'mhàin do Bhreatann, ach do'n t-saoghal. Cha cheannsaich armailtean na Roinn-Eorpa *Russia*. Dh'fheuch an duine bu chumbachdaich 'bha rimh thairis air an Fhraing so, le feachd nach deach a leithid riamb roimhe sin fo uidheam, agus agiùrs iad dhachaidh e le tàmailt 's le call. Cha d'éirich rìoghachd riamb gu cumhachd 's gu uram mar rinn *Russia* ann an ùine co goirid, agus gu àirde co mòr. Ceann-bhaile na rìoghachd (*St Petersburg*), cha'n eil osceann ceud bliadhn' o na bha e na lòn mòr, fo uisge a's mòin-teach—son bhoglach mòr, gun tigh gun duine, fo shàile darna leth na bliadhna. Nis cha'n eil baile-mòr r'a fhaicinn is dreachmhòr na e—tri cheud mìle slasigh—pàileanan, a's tighean, a's sràidean, a's eaglaisean, nach eil an coimeas ri fhaicinn an tìre na'n rìoghachd fo'n ghréin. Thig loingeis mhòr suas do *Phetersburgh*—doimhneachd ann air an son; agus cala air a dheanamh anns am faod cabhlach na rìoghachd a bhi tearuinte, agus far nach 'eil e comasach olc, no call, no dochann, a dheanamh orra.

Smuainich sinn nach bu mlied le luchd-leughaidh a' Chuairtear an eachdraidh ath-ghearr so fhaotainn air an rìoghachd anbarra so. Bheir sinn o àm gu àm cunntas air rìoghachdan eile air an dòigh cheudna

C.

SAOBH-CHRÀBHADH NAN GÀIDHEAL.

A Chuairteir urramaich,

Chunnaic mi, anns an àireamh mu dheireadh de'r leabhar luach-mhor, pàipeir mu shaobh-chreideamh nan Gàidheil, 'sam bheil e air a ràdhuinn gu'm bheil gach nì mu shèun, mu ghiseagan, mu gheasan, agus mu dhruidheachd, air a leigeil a nis gu buileach air dh-chuimhn 'nam measg. Bu ro thaitneach leam so a chluinntinn, nam b'urrainn domh a chreidsinn gu'n robh e fìor; ach tha dearbh-chinntes agam gu'm bheil mòran de na nithean faoin agus peachdach so fathast air an cleachduinn air feadh na Gàidhealtachd, agus gu'm bheil sluagh Ìomhòr a toirt làn ghéill dhoibh.

Ainmichidh mi'n toiseach dhuibh nithean a tha dol air an aghaidh 'san Eilean Sgiathanach, far an robh mi chòmhnuidh fo cheann treis. Fhuair mi'n cunntas a leanas, air *eòlas na chluaid*, bho dhuine co creidmheasach 'sa tha 'san eilean; agus mar 'eil e air a chleachduinn fathast, cha'n eil ach ro bheag ùine bho na bhà. 'Se chluaid galar a tha tighinn air spréidh bho chaoile, no bochduinn, agus a tha 'gam fàgail gun chomas gluasaid, agus a togail át fo'n smeachan, no'n smig. Tha'n dòigh leigheis a dh'innsadh dhomh ro thaitneach do'n lighiche, ciamar air bith a tha e do'n bheathach. An uair a tha'm beathach gun chomas car aige, tha fios air a chur air fear aig am bheil an *t-eòlas*. An deigh dha ruigheachd, tha *ceapair* tìngh tarbhach air a thoirt dha, air a dheagh chomhdach thairis le im agus càise; agus cuide ri so, tha cuman no gogan làn

usachdair air a chur lann ris. Tha e an sin a dol *essa-gilach* tar-suin air a' bheathach, a gabhail greim agus balgum de'n stugh mhaith a tha air a bheulthaobh. Eadar gach greim agus balgum, tha e a beireachd air adhaircean no air cluasan a' bheathaich, a toirt crathadh air a cheann, agus a cautiun nam briathran a leanas:—

“ Greim agus glug,
Greim agus glug:
Ma bhios tu bed, 's maith;
'S mar a bi, leigear dhuit.”

Se agaibh *eòlas na clupaid*; agus an deigh so a labhairt, tha'n hìghiche a falbh, gun tuille a dheanadh air a bheathach, ach gun teagamh a smuineachadh gur “maith an spòrs a lionas a' bhrù.”

A bhàrr air a so, tha dearbh-chinntè agam gu'm bheil e gun an là 'n diugh cleachdta aig iomad aon, 'a' air a tha galar air bith am measg an sprèidh, fios a chur air aon de luchd nan *gisreagan*, na'n *eòlais*, gu'n leigheas; agus gu'm bheil iad so a gnàthachadh “uisg airgid” airson leigheis, co maith ri bhi a labhairt na briathran ri'n can iad *eòlais*. Is aithne dhomh duine gle thuigseach foghlaimte, a sgrìobhas 's a labhras Beurla 's Gàilig co maith ri son fhear 'sna trì dùthchanan, a chuir air a' bhliadhn' an uiridh *fios* air aon de'n t-seòrsa so, a leigheas mairt a bha gu tinn aige; ach cha b'urrainn dhomh fhaighinn a mach ciod na *gisreagan* a chaidh a ghnàthachadh.

O chionn ghoirid, thuit gu'n d'at agus gu'n do leannaich ùgh te de'n dà mhart bhochd a bh'agam féin. Chuir mi fios air buachaill a bha aig duin' uasal dlùth làimh, aig an robh mòran cruaidh fo 'stèirradh, agus a bha mi'm beachd a bhiodh eòlach air gach galar a' bhiodh 'nam measg. Thàinig e. Sheall e air a' mhart. Thubhairt e gur e nathair a lot i; agus thug e as a phòca *clach* beag cruinn, mu leud bonn fàirdein, beagan a thuilleadh air aithreamh an òrlaich air tinghad, agus toll beag 'na teas-meadhoin. Thuit e gu'n robh so *clach-nathrach*, 'san robh mòr tifeachd, a bhuineadh aon mair do mhaoi uasail ainneil; agus nam biodh a' chlach so air a suaghadh (no air a *rubaiacadh*, mar a thuit e) ri ùgh na bò, gu'n leighiseadh e a thiota; no nam biodh uisge bharr na cloiche air a chur air, gu'n deanadh e'n gnothach co maith. Thuit mi ris, mar a robh leigheas ni b'fhèarr aige, gu'm faodadh e dol dachaidh; agus dh'fhalbh e, a smuineachadh gun robh mise air fìor bheag tùir, nach gabhadh ri leigheas a bha co farsada 's eo cinnteach.

Tha e na bheachd ro choitichionn am measg an t-ealigh, mar an ceudna, gu'n dean *ceann nathrach* a shuaghadh ris an ùgh, no uisge 'sam bheil an ceann am bogadh, leigheas air lot nathrach; agus ma thig sibh do'm Eilean, agus gu'n taghaoil sibh oim, bheir mi de thighean sibh 'sam bheil cinn nathraichean air an glèidheil gu cùramach, mar nithean ro-luachmhor.

Tha e na bhàrrail bhitheanta feadh an Eilein gu'm bheil an *leagan dubh* air cairibh a feuchainn ris a' chrochadh *adheoghal*, agus

an uair a tha iad a deanamh so, gu'm bheil iad a lèit san sìnean gu h-òlc. Cha chuala mi so an àite air bith eile; ach bha e air inns-eadh dhomh le daoine co creideasach, 's nach b'urrainn dhomh a chuir an teagamh. Ach 'se'n dòigh leighis a bheirinn gu sònruichte fa'r comhair, agus 'se sin, an lorgunn a shuadhadh ris an ùgh—nì a tha iad a làn chreidsinn a chuireas air falbh gach àt agus cràdh.

Tha dòigh leighis aca air eich a tha cheart co amaideach. An uair a tha druim eich ro ghoirt, air dhòigh 's nach urrainn e carachadh—nuair tha e coltach ri bhi as an druim—tha iad a smuin-eachadh gur e'n *luch-fheoir* (*field-mouse*) a dhol thairis air an uair a bha e na luidhe is coirreach ris a' ghoirteas, agus gur e an aon dòigh air a chur ceart, an luch so a shuadhadh ri druim.

Tha na dòighean leighis so uile amaideach agus faoin am beachd gach duine tuigsich; ach is iongantach ri thoirt fa'near cia liuthad aon a tha creidsinn 'nan eifeachd. Is aithne dhuibh féin gu maith gu'n robh barailan cosmhuil riutha so lionmhor am measg fhineachan bho shean, agus gus bho chionn beag ùine ann an Sasann 's an taobh deas na h-Alba. Is suarrach an aimsir bho na bha e cleachdta 'na cearnaibh sin, 'nuair a gheibheadh duine droch leòn bho chlaidhimh, no bho shleagh, a chreuchd a nigheadh le uisge anns an deachaidh an laan a thumadh agus an uair a bha duine air a ghearradh le ch euthaich, b'e chleachduinn roinneag de fhuinnadh a' choin a thoirt gu suadhadh ris an lèit.

Tha e duilich a ràdhuinn ciod e a thog a leithid seòdo bharail an toiseach—gu'n robh leigheas anns an nì a rian an leòn; ach tha e soilleir gur barail ro choitichionn i am measg sluagh aineolaich shaobh-chreidmhidh, agus a cheart co soilleir gur barail mhearchdach mhi-thuigseach i.

Tha cleachduinn eile 'san Eilean Sgiathnach a tha co amaideach ri aon a dh'ainmich mi fathast, agus 'se sin, an deigh do bhò laogh a bhreith, smaitheadh clodhe dearg a chumineadh 'na h-earball, 'ga gleidheil o thaist 's o dhrìd-fhortain. Cha chuala mi carson a bha'n t-snàth dearg air a thaghadh roimhe gach snàth, no carson a bha e air a chur 'san earball an àite a bhi air a' chur air a' cheann. Ach tha fàin fhios agam gu'n robh so air a dheanamh o chionn beagan bhliadhnachan le duine aig am bu chòir, bho fhoghlum, tuille tuigse a bhi.

Agus fhuair mi féin bho chionn ghoirid seòladh a thaobh bainne a tha dùil agam a bheir bàrr air gach nì a dh'aisbris mi fathast. An am teas an t-samhraidh, bha'm bainne agam a h-uile latha a goirteachadh 's a *plambachadh*, air dhòigh 's gu'n robh e gu mhalth air bith. Thainig boirionnach a bha sa' choimhearsnachd rathad an tigh; agus 'nuair a chunnais i mar a bha'm bainne, thubhairt i gur e bu choireach ris, gu'n d'fhuair *seilcheag* (*a snail*) blasd dhe air chor-eiginn bho'n mhart, 's nach robh dòigh air a thoirt chuige ach an t-seilcheag a chàramh air an teine, beagan de'n bhainne a chur am am peit os a cionn, agus a ghoil gu maith 's gu r' mhaith—nan deanta sin, nach biodh dad tuille air fàin.

reit air deur dhe! Gu cinnteach cha deachaidh mi a pheanas-achadh na seilcheig bhoichd; ach 'nuair a dh'fhàs an t-sid fionnar, bha'm bainne agam co milis bhlasda 'sa b'urrainn a bhith.

'Sann an leigheas spréidh is mò tha de na h-upagan is gisreagan so air an cleachduinn, ach tha iad air uairibh fathast 'gan gnàthachadh airson leigheas dhaoine mar an ceudna. Bha ann am nàbuidheachd, o chionn còrr beag agus bliadhna, duine a bha ann an staid ro bhoichd—a réir coslais, dlùth do'n bhàis. Bha a shròn a leum, mar a their iad—'se sin, silleadh fola—gus an robh aobhar eagail gu'n diobreadh e buileach. Thug mi seachad gach seòladh a b'fhèarr a b'aithne dhomh; ach thuirt a bhean aige rium gu'n d'fhuair i seòladh bho dhuin' eòlach a bha fios aice. a chuireadh cosg air an t-silleadh gun dàil, agus 'se sin, làn soithre de uisge fhaotainn á sruth a bha ruith ris an àirde deas, agus an duine tinn a thumadh a dhà lùdaig ann, agus a nigheadh iochdar a chuirp leis.

Db'ainmich mi dhuibh mar so beagan nithean air am bheil làn-chinnt agam, agus air am b'urrainn mi dearbhadh gu leòir a thoirt seachad, nam b'fheumail e; agus tha fios agam gu'm bheil na fheadan barail agus cleachduinn eile, a cheart co faoin agus co saobh-chreidmheach, lionmhor am measg an t-sluaigh—gu'm bheil eòlais agus gisreagan air an gnàthachadh gach là, agus gu'm bheil na miltean 'san Eilein a tha làn chreidsinn 'nan eifeachd. Tha na miltean mar an ceudna a tha creidsinn 'san dara sealladh; agus is urrainn dhomh an ainmeachadh dhuibh a tha creidsinn, agus a cantuinn gu'm bheil a' bhuaidh iongantach agus chràiteach so aca féin.

Tha na nithean so làn fhior mu thimchioll an Eilean Sgiathanach; ach ged is e so an cearn mu'n do thuit domh labhairt, cha'n eil mi idir ag ràdhuinn gu'm bheil tuille de'n t-saobh-chreidimh so ann no tha'n iomad cearn' eile de'n Ghàidhealtachd. Tha buidseachd agus geasan 'gan cleachduinn feadh an Eilein Fhada gach latha. Tha Muile ainmeil air a shon so bho chionn fhada. Tha e feadh nan Eileanan uile, agus cha'n eil an tìr-mòr féin saor uaith. Tha'm pailteas dhe dol air aghaidh an Cinntàile, feadh na Mòr-thìr, Arasaig, agus Mhùideart, agus an Earraghàidheal cuideachd. Is cuimhne leam féin, bho chionn beagan bhliadhnachan, tuathnaich inbheach chothromach, ann an siorramachd Earraghàidheal, a bhi gach bliadhn' a toirt duais mult maith reamhar do sheann chaillich aig an robh ainm a bhi na buidsich, a chum 's nach deanadh i cron orra féin no air an spréidh; agus cha'n eil teagamh agam, nam biodh i beò fathast, nach leanadh iad air a' chleachduinn cheudna; a's cha robh mi riamh an cearna de'n Ghàidhealtachd nach cuala mi e mar bharrail choitchionn gu'n robh cumhachd aig droch shùil coire a dheanamh do dhaoine, 's gu sonruichte do chrodh. 'Se'n fhirinn gu'm bheil ro mhòran saobh-chreidimh de'n t-seòrsa so air feadh na Gàidhealtachd 's na Galldachd—feadh Albainn gu léir, agus Shasunn cuideachd—feadh gach dùthaich air uachdar an t-saoghail; agus mairidh a' chùis mar só gus am faigh daoine

foghlium ceart, agus an ionnsaich iad làn earbs' a chur a'm freasdal an Tighearna—gus an toir iad làn ghéill do'n t-soisgeul.

Tha aineolas a thaobh nithean nàdurra, agus gu ro shoilleir as-creideamh agus an-earbs' a thaobh an Tighearna, aig steigh gach barail mu mhòr chumbachd bhuidseichean agus dhruidhean. Nam biodh fiosrachadh ceart aig daoine, cha chreideadh iad gu'n deanadh ceann nathrach ùgh mairt a leigheas ni's mò na dheanadh ceann radain, no ceann crèutair air bith eile, agus sguireadh iad de leithid a bhuiricheis. Nam biodh flor earbs' aca á freasdal gràsmhor an Ti uile-chumbachdaich, uile-làthairich, agus uile-léirsinnich, cha bhiodh eagal orra gu'n deanadh *droch shùil* no droch ghuidhe coire dhoibh féin no do'n cuid—cha bhiodh eagal orra roimh bhòchdan no bodaich, roimh thaibhs' no roimh ghlaistig; ach bhiodh misneach agus sìth aca an comhnuidh, air dhoibh fios a bhi aca gu'n robh Easan 'gan dìon—fios gu'm bheil Easan a riaghladh os-ceann nan uile, agus ag orduchadh gach ni a reir comhairle a dheagh thoil féin.

Tha 'mhuintir a tha cur an géill gu'm bheil cumhachd bhuidseach aca—gu'n teid aca le *gisreagan* agus *èdlaire* air nithean a thoirt mu'n cuairt an aghaidh nàdur—ciontach ann an iomad peacadh ro throm agus gràineil. An toiseach, tha iad ciontach ann am bréig, 's tha iad a teachd beò air a' bhreig; oir tha deagh fhios aca féin nach 'eil ach mealtairachd a's faoineis 'nan sgled. A rithist, tha iad gu follaiseach ag àicheadh Dhé—a cur an géill gu'm bheil cumhachd aca nach d'fhuaradh uaithes an, agus gu'n teid aca air cur an aghaidh a thoil—air na laghannan sin a shochedruich esan atharrachadh, 's a thilgeil bonn os cionn. Mar so tha iad 'gan druid-eadh féin a mach uaithes an; seadh, 'gan cur féin calg-dhireach 'na aghaidh—a gleachd ris an Ti uile-chumbachdach. Agus nuair a tha iad a gabhail airgid airson an gisreagan bho dhaoine 'tha co amaideach 's gu'n toir iad dhoibh e, cha'n e 'mhàin gu'm bheil iad ciontach ann an carachd 's ann an sloight, ach tha iad 'gan reic féin ri Satan airson beagan de stòras an t-saoghail. Bu ro cheart, matà, a bha e air orduchadh leis an Tighearna do shluagh bho shean, gach buidseach ('se sin, gach aon a bha cur mar fhiachadh gu'n robh iad 'nam buidseichean) a chur gu bàs, oir bha iad ciontach air iomad dòigh. Agus tha'n fheadhain a tha 'g iarraidh cuid-eachadh uatha so no a toirt duais dhoibh, dlùth air co ciontach rintha féin. Tha iadsan, mar an ceudna ag àicheadh freasdal agus maitheas an Tighearna. Tha iad a dol airson comhnuidh agus dìon chum a nàimhdean. Tha iad a cur an làmh ris gach barail mhearachdaich, bhreugaich, mhi-dhiadhaidh, a tha aig luchd nan gisreagan: agus an aon seadh, 's iad is coireach ann am peacaidhean na muinntir eile; oir mar biodh iadsan a toirt duais seachad airson *upagan* a's *èdlaire*, cha b'fhada gus an sguirte dhiubh. Cha'n eil buidseach 'san dùthaich a bhiodh aig an dragh dol troimh a cleasan mar faigheadh i pàigheadh air a shon.

Ach is sibh féin is comasaich gu mòr na mise air amaideachd

agus peacadh nan cleachduinnean 'so a leigil ris do'r luchd-dùthcha; uime sin cha chan mi tuille 'san àm, ach gur mi

'Ur seirbhiseach umhal dileas,

G — C —

Mòs-Deirionnach a' Gheamhraidh, 1842.

GUTH BHO MHACTALLA.

BLÀR WATERLOO.

A Chusairtear uiseal,

Ann an àireamh na bliadhn'-ùir, gheall mi mion-chuuntas a thoirt dhuibh air blàr mòr *Waterloo*—blàr cho ainmeil 'sa thugadh bho linn Adhaimh—blàr ris an robh, cha b'e eilean, no dùthaich, ach an Roinn-Eorp' a feitheamh le fiamh agus tosd—blàr anns na choinnich an dà sheanalair a b'àirde agus a b'èdlaich a chaidh riamh sìos do chath air ceann airm, *Bonaparte* agus *Wellington*!

Tha cuimhne aig a' chuid is mò de luchd-leughaidh a' Chusairtear gu'n deach *Bonaparte*, an deigh iomad blàr mòr agus fuileachdach, a chloisnachadh, agus a chur air fogar do Eilean *Elba*. Air an dara mìos de'n bhliadhna 1815, rinn e saod air teicheadh à *Elba*, le oig soithichean, agus mu thuairm mìle fear. Air a' cheud là de'n treas mìos, thig e acair air cùrsa na Frainge; agus air an fhicheadamh là bha e ann am baile-mòr na Frainge, air do'n ochdamh-glun-deug de Luthais an crùn a threiginn agus teicheadh. Bha'n Roinn-Eorpa gu léir a nis, bho thaobh gu taobh, aon uair eile fo ghlusadh. Cha robh cinneach na treubh nach robh a' dol 'nan arm. Bha picean 'gan geurachadh—pioban 'gan gleusadh—fùdar a's luaidhe a'm miagh—agus an saoghal, mar gu'm b'è, air chorraibod!

Mu'n d'thainig ach beagan laithean, bha

<i>Wellington</i> air cheann	-	-	120,000 fear,
<i>Blucher</i> air cheann	-	-	120,000
<i>Schwartzenberg</i> air cheann	-	-	300,000
<i>Trimont</i> air cheann	-	-	80,000

620,000 fear.

Chuir an armailt mhòr so rompa, m'an tugadh iad claidheamh truail, gu'n tugadh iad comas do floghadh na Frainge. *Bonaparte* 'thoirt suas doibh; agus mar tugadh, gu'n dòirteadh iad air an Fhraing mar thuil agriosaich, bho gach cearn, g'a smàladh mar choinneal.

Coma, fhad 'sa bha iadsan a' sìonal 'sa rùnachadh, cha robh *Bonaparte* 'na thàmh. Chuanaic e nach robh mionaid r'a chall. Chuir se e féin, uime sin, air cheann trì cheud mìle fear-cogaich, blàth agus gaisgeadh na Frainge; agus air trì uairean sa' mhadaoinn Di-luain, air an dara-là-deug de mhìos mheadhonach an t-samhraidh, dh'fhàg e *Paris*, is 'agbaidh air na *Netherlands*, far an robh *Wellington* a' *Blucher*, an d'fàg gu'n dòirteadh e orra mu'm biodh iad 'nan omhail,

agus mu'm faigheadh an dà sheanalair eile, le'n cuid mìltean; tighinn gu'n cobhair. 'Sann mar sin a bha 'chùis. An ceann beagan làithean thainig e air sèuit de na Prùssianaich; chuir e'n rùisig orra; mharbhadh deich ceud dhiubh, agus chaidh deich ceud eile 'ghlacadh. Air aghaidh a ghabh e; agus air a' chòig-là-deng, ràinig an naigheachd *Brussels*, far an robh *Wellington* agus oifigich an airm Bhreataineach, mar a dh'innis mi roimhe, aig ball-dannsa, gu'n robh an t-arm Frangach mar fhichead mìle dhoibh, agus gu'n do ghlacadh an daingneach làidir *Charleroy*! Sheid a nis an trompaid, bhuail an druma, dhùieg an baile, 's thòisich gach coirneal r'a reisimeid a chur an òrdugh mèiridh. B'iad na reisimeidean Gàelach, an dara te'san dà fhichead, (42d), agus an dara te deng 'san ceithir fichead (92d), a bha deas an toiseach. B'iad a thog a' chiad iollach, 's a mheirs fo'm brataichean, 's am ficheada pìob-mhòr a' cluich "Thigibh an so, chlanna nan con." Bha'n cath' a cheana air tòiseachadh eadar *Bonaparte* agus *Prigens Orange*. A chuille reisimeid mar ràinig an làrach, uime sin, cha robh dàil ann, ach tòiseachadh ris an luagh-làmh!

Far an robh an t-arm Breatunnach, bha, air a' char bu lugha, trì Frangich mu'n aon; ach ged a bha, 's iad na Breatunnaich nach do ghabh meatadh. Thainig an nàmhaid orra 'nan tonnan; ach thachair carraig riatha—'nuair choinnich iad an stàilinn fhuar, bu bhuidhe lèo teicheadh. Phill iad a rithid; ach ma phill, b'ann gu teicheadh a rithis. Thainig iad an treas uair le tuilleadh agus tuilleadh feachd, le eachraidh 's gu léir. 'Nuair chunnaic an Seanalair so, dh'òrduich e an reisimeid rioghail agus an da-fhichead-'sa-dhà gu coingeamh a thoirt dhoibh. Rinn iad so gu duineil; ach ma'rias, cha b'ann gun dìobhail. Bha obair a' bhàis, gun lasachadh, a' dol air a h-aghaidh 'san àite so fad thri uairean an uaireadair, gun bhuinginn air taobh seach taobh. Ma dheireadh thuit an Diùc, ceann nan Gearmailteach, 's e brosnachadh a dhaoine fo mhothar nan canan. 'Nuair chunnaic na Gearmailtich gu'n do thuit an ceatharnach, ghabh iad miapadh, 's thòisich iad ri dol air an ais. 'Nuair chunnaic an nàmhaid so, lean e iad le buaidh-chaithream, an dàil gu'n robh an latha leis. Ach bha e'm mearrachd; bha reisimeid diùth, 's'cha bu Ghearmailtich, nach fhae' iad, ullamb gu di-bbeatha 'thoirt dhoibh—bha'n 92d, reisimeid Mhorair Shundai, le'n eileadh 's le'n osain ghearr. Leig an reisimeid so na Gearmailtich seachad orra; agus a nis dh'fhosgail iad làmhach namhasach air an nàmhaid, a thug air a' chuid nach do thuit dhiubh an cùl a nochdadh! Mu cheithir uairean, phill iad a rithis le feachd ùr; ach ma phill, fhuair iad an tomhas ceudna. Bha reisimeid Ghàelach eile aig làimh a nis—an 79th. Thug iad so aon dararach dhoibh; agus an sin, le rian na stàilinn, mar ghàradh aon-fhìlte a lùbh a ghaobh e, chaidh iad troimh bhalla an nàmhaid. Fhuair an commandair, Coirneil *Douglass*, trì peileirean 'na chorp air an là so; ach air a shòn so, sheas e 'àite gu feasgar. Dhoirt cho liuthad de'n nàmhaid aon uair air an Reisimeid-Duibh, 's gu'n saoiladh neach gu'n slogadh iad suas i. Am measg chaich, thainig reisimeid each, le'n clogada crnachach, 's le'n eideadh stàilinn, 'nan cruinn-leum. Dh'fhoosgail an Reisimeid-Duibh, 's leig i trompe iad; agus ma leig,

cha do phill a h-aon diubh beò—ghearr iad féin agus na h-Eich-Ghlàs 'nam bloidhibh iad !

Mu sheachd uairean 'san fheasgar, ghabh an nàmhaid mire-chatha. Chunnaic *Wellington* troimh thoit fùdair nan gunnacha-mòra iad a' tighinn, sreath air shreath, 's ghlaoidh e 'mach ris an 92d—"A 92d, cuiribh stad air na balaich, 's gabhaibh 'ur dòigh féin !" 'S iad na Gàidheal nach obadh. Nochd iad rinn na stàilinn dhoibh; agus 'nuair chunnaic iad an coirneal (Iain Cameron an Fhasaidh-fhearna) a' tuiteam, chuir e'n cuthach orra gu buileach. Bhrùchd iad air an nàmhaid a thoirt, a mach 'eirig-fhola, agus chuir iad an ruaig orra mar dhealan ri oidhche dillinn, a sìor iomain romhp' na naimhdean, 's nial na fol' air rinn na picean ! Chaidh fear de na plobairean a leòn; ach ged nach b'urrainn da seasamh, cha do sguir e do chluich, 'na shuidhe air an làr, 's an fhuil a craobhadh bho 'chreuchdan !

Thuit a nis an oidhche. Mharbhadh de na Frangaich air an latha so, eadar *Ligny* agus *Quatre Bras*, còig-mìle-deug; agus cha'n eil *Waterloo* fathaast ach a tòiseachadh !

Sheas *Wellington* agus an t-arm Breatunnach an làrach fad na h-oidhche; ach 'nuair thainig a' mhaduinn, 'sa fhuair e fios mar thachair do *Bhlucher*, smaointich e dol air aghaidh gu frith-bhaile ris an canar *Waterloo*, mu thuairm naoidh mìle bho *Bhrussels*. Ann an so leag e 'chairtealan ann an tigh-dèda suarach re na h-oidhche; agus b'i sin an oidhche le stoirm, 's le dillinn, 's le dealan, 's le tàirneanach !

Dh'éirich a nis maduinn an ochdamh-là-deug; ach ma dh'éirich, cha d'éirich grian. Dh'fholaich i 'h-aghaidh, mar gu'm b'e, bho'n chosgairt a bha dlùth !

Bha fathaast an làthair de'n arm Fhrangach 150,000. Dhiubh so, bha 25,000 'nan eachraidh cho treun 's cho deas-lambach 'sa chaidh riamh sìos do bhàr. Cha robh air an taobh againn ach mu thuairm 75,000 gu léir beò !

Mu naoidh uairean, 'nuair bha'n camp Breatunnach a deasachadh am biadh-maidne, chunnacas an camp Frangach fo ghluasad mar thom sheangan. Bha iad a' dol an òrdugh cho luath 'sa ghabhadh iad. Chualas a nis sgàl nan trompaid ag éigheach, "Seasadh gach fear ri arm !" Shoidhicheadh na gunnacha-mòra air beulthaobh nam daoine, mar neòil dhubb, 's gach aon diubh torrach le bàs !

Mu aon-uair-deug, thòisich an iomairt. Thug *Bonaparte* a' cheud ionnsuidh air aonach ris an abrar *Hougoumont* ('se sin, Beinn-hong); ach dh'fhosgail na gunnacha-mòra Breatunnach air le làmbaich cho millteach, 's nach tigadh a dhaoine ni b'fhaide air an aghaidh. Dh'òrduich e nis a ghunnacha-mòra chum an dìon. Bha'n cath 'san àite so teth re iomad uair; ach sheas na Breatunnaich an làrach. 'Nuair sguab a' ghaoth leatha toit an fhùdair, chleò na mairbh 'nan dùn breac, muin air mhuin 'nam mìltean !

Ma bha iomairt aig Beinn-hong, cha robh an lamhan a'm pàsgadh sa' chuid eile de'n làraich; oir bha sreath a' bhàir còrr 'us dà mhìle gu leth air fad. Cha robh àite am faiceadh *Bonaparte* a dhaoine 'dol air an ais, nach òrduicheadh e reiseimeid fhuar 'gan cuideachadh. Bha àite àraidh, far an robh Seanalair *Ponsonby* a' dol air aghaidh, 's a

sgathadh sìos roimhe. 'Nuair chunnaic *Bonaparte* so, dh'iarr e na *Cuirassiers* a leigeadh anna. B'iad so eachraidh a shàoil e a bha do-chloisnaichte. Cha robh marcaich dhiùbh fo shia troidhean air àirde; agus b'èiginn gu'n robh thu ann an trì blàir, agus dà-bhliadhna-dheug 'san arm, mu'n gabhte idir thu. Bha gach mac màthar dhiùbh air an éideadh ann an clogad 'san lùirich mhaile bho 'mbullach gu'n rumpull, air chor 'e nach deanadh peileir na claidheamh aideachadh orra! Bha'n eich air an taghadh, agus cho ionnsaichte 'sa ruith riann an aodann teine. 'Nuair thainig iad so air an arm Bhreatunnach, rinn iad sgrios uamharra! Mu dheireadh, dh'òrduicheadh reisimeid nan each glas Alba'nach 'thoir sreamadh asda; ach, mo chreach! cha deanadh an claidheamh mòr ach gliong air an eideadh, gus na ghlaodh fear, "Gearramaid an speirean!" Thòisich iad a nis ri gearradh speirean nan each Frangach, agus an ceann leth-uair chuir iad an ruaig orra. 'Nuair chunnaic *Bonaparte* so, thòisich e ri 'làmhnan a shuathadh, agus ri oiteagan snaoisein an deigh oiteig a ghabhail, mar gu'n abradh e 'na inntinn, "Chaill sinn an latha!"

Tha fear a bha làthair ag ràdh nach urrainn duine smaoinicheadh sealladh bu mhòralach na'n coinneachadh so: eadar éigh nan daoine leònta—tàirneanach a' bhomb 'sa chanain—gleadbhraich agus slachd-ruich nan claidhean—gàireachdaich agus sìtrich nan each—*huzza* nan arm—"Gu ma fada bed an t-Ìmpire," an sud—"Gu ma fada bed an Rìgh," an so—"Albain gu bràth," 'san treas àite—bu mhòralach an sealladh, bu mhòralach an ceòl!

Bha'n sgathadh muladach so a' dol air aghaidh a nis ceithir uairean an uaireadair. Bha 'bhuaidh, mar gu'm b'e, meidh air mheidh. Chunnaic *Wellington* reisimeid a' dol air an aia. Ruith e thuca, a' glaothaich—"Illean, ciod e so! Ciod a their iad an Sasunn!" Thainig aon uair seanalair thuige, ag ràdh gu feumadh iad an anail a sharruing, oir nach robh an treas duine da 'chuid daoine-san bed. "A' bheil an cuthach ort?" ars' an Diùc. "Tuitidh tusa agus mise, agus gach Sasunnach a tha'n diugh air *Waterloo* maille ruinn, mu'n dean sinn strìochdach!"

Au deigh cheithir uairean, thainig buidheann no dhà de na Prusianaich, fo chommanda *Blucher*, a bha mèarsadh fad an latha. Thòisich iadsan air na Frangaich; ach ma thòisich, bu bheag an sgath orra. Mu sheachd uairean, chunnaic an Diùc nach robh mionaid ri chaM. Thug e òrdugh gu'n rachadh gach mac màthar an sàs anna. Ghabh e 'ad 'na làimh, agus, 'ga cur mu chuairt a chinn, thug e *huzza* àrd a chinn. 'Nuair chunnaic an t-arm Breatunnach so, rinn iad an ni ceudna; agus a nis thug iad an sàs 'san nàmhaid, duine ri duine, le mire-chatha cho oilteal 's gu'n do ghabh an t-arm Frangach briseadh! Threig iad an gunnacha-mòra; thilg iad uatha an airm, 's thug iad an aghaidh air an rathad-mhòr—ni 'nuair chunnaic an t-arm againn, thug iad aon ghaor-chatha iollagach, a reub an t-athar. Chluich gach buidheann ceòl an dùthcha; agus bu bhinn air a' mhionaid-sa Di-domhnaich, mar bha "Gilleann an éilidh" air a' phìob. Lean *Wellington* 'us *Blucher* an ruaig fad choig mìle, agith agus acrach mar a bha iad; agus ma lean, 'sann an sin a bha'n dortadh-fala, 'sann

an sin a bha'n casgradh!—prionnean, 'us seanalaircan, 'us oifigich, 'us saighdearan, 'gan saltairt fo chasan, na miltean! Mu dheireadh, chuir *Wellington* roimhe gu'n gabhadh e féin agus 'arma fois na h-oidhche (cha b'ìoghnadh e, an deigh naoidh uairean do dhearbhadh obair); ach lean na Prussianach an ruaig ri solas na geallaich. 'Nuair ràinig na Frangaich baile-mòr *Genappe*, chrann iad na geatachan; dhruid iad suas na sràidean le cairtean, 's le carbadan 's gunnacha-mòra, an dùil gu'm faigheadh iad fois na h-oidhche, agus càileiginn r'a itheadh. Ach cha robh iad a bheag a's leth-usair air an cluaisaig, 'nuair b'éiginn leum suas—chualas gunnacha-mòra nam Prussianach! Thòisich a nis greadan goirid nach robh fion-fhuar. Ma dheireadh ghéill na crann, 's ghabh *Blucher* sealbh air a' bhaile. 'Sann á so a theich *Bonaparte* le 'anam, a' fagail a charbad le 'ahia eich lurach, 'ad, 'sa chlaidheamh, 'sa chleòca impireil, 'sa ghlaire-pòca, 'na dheigh, an lèmban an nàmhaid.

Tilleamaid a nis, agus gabhamaid gearr-shealladh air làrach a' bhàir—air an àraich fhuileachdaich, *Waterloo!* Ged tha iomad mìle treun an so a chaith an oidhche gu samhach ciùin, fo thròmh-chadal a' bhàis, tha miltean ann, mo chreach! nach do chaith i ach gu an-ebocrach! Tha fhios aig an t-saoghal gu'n do chail na Frangaich an là so còrr 's tri-fichead mìle fear, agus an taobh againn mu thairm deich-mìle-fichead. Abramaid, mata, gu bheil a nis a' caithe na h-oidhche 'nan sìneadh air an fhliuch-raon—*marbh*, dà-fhichead mìle; agus dà-fhichead mìle eile *leòinte*, a'm breislich a' toirt òrdugh commanda, ag éigheach airson boinne dìbhe, po a' tilgeadh an deò, gu chraid no fear-cinnich a chur na corraig air an sùil! Cuir ris a so còrr 'us còig-mìle-fichead each, eadar mharbh 'na leònta, agus ar-leam gu'n aidich thu nach obair bheannaichte an cogadh. 'Nuair dh'éirich a' mhaduinn, b'uamharra, gun bbrìag, an t-sealladh! Cha'n e amhain gu'n robh na mairbh air an rùsgadh, ach bha na miltean diubh air am pronnadh fo chasan nan each, air an riasladh as a chéile le cuibhlean nan gunnacha-mòra, no air an toladh mar chriathar leis na peileirean an deigh dhoibh tuiteam. Thug e gu leòir ri dheanamh do mhiltean de mhuinntir na dùthcha fad iomadh latha an amhlac. Chladhaich iad sluic mhòra, mar thuit mi roimhe, a chumadh dà no trì dhussain. Mu dheireadh, bha uiread do dh'eagal orra na clasaichean breòta a laimbseachadh, 's gu'n d'rinn iad cromagan mòr iarunn, leis na shlad iad na cuirp, 'gan tilgeadh san t-sloc, mar gu'm biodh tu scaradh mòine! Cha robh tobar, na sruthan, na abhainn, mar mhiltean mu'n cuairt, nach robh a ruith le fuil fad iomadh latha. Cha robh craobh air an robh duilleach; cha robh achadh nach robh mar fhasbhuaian! Bha e ceithir latha gu leth m'an d'fhuair an t-iomlan de na daoine leòinte a thoirt bhàrr na làraich; ach ma dheireadh lìonadh gach sabhal, gach bàthach, 's gach eaglais a'm baile-mòr *Brussels*, agus mar mhiltean mu'n cuairt. Dh'èalaidh iomad dhiubh féin air am mēan, cuid diubh trian de'n rathad, 's cuid diubh leth an rathaid, ach an so a leig rompa, agus a thilg an deò! Chladhaich iad sluic dhoibh so ri taobh an rathaid, fad na naoidh mìle gu *Brussels*—baile anns an robh a nis tri-mìle-fichead do shaighdearan leòinte, iomad dhiubh a' tighian beò air cuirp mharbh an companaich!

Thigeadh sibhse an so, a Chuairear, a charaid nan Gàidheal; 's fhiach e'n t-saothair. Ma tha 'ur cridhe làn cheana, mar a tha, cuiridh e thairis 'nuair thig sibh an so. Chì sibh fathast mar chaidh an làrach a threubhadh le peileirean chanan. Rinn an soc, their sibh, 'obair féin; cha robh di-sannt air a' choltair; ach bha aon chuid, an dèus no'n daorach air an airean 'a bh'air a' chrann. Chì sibh mìle pollag dhòmhail; cha phollagan buntàta, ach uaignean nan treun. Chì sibh fiar fada uaine; talamh reamhar sultmhor, air a thodhar, cha'n ann le inneir chaorach na ghobhar, ach le fuil laochraidh cho neo-mheachranach, cho misneachail 'sa sheas riamh air balt broige. Chì sibh—(c'aite an sguir mi?)—chì sibh clach-chuimhneachain, air am bheil air a ghearradh mar so:—"Air a coisrigeadh mar bhuan-chuimhne air Caipitín Nial Caimbeul, Caipitín Iain Sinclair, Caipitín Iain Cameron, Lieut. Dòmhnall Cameron, Lieut. Donnacha MacPherson, Lieut. Iain *Kynock*, Lieut. Iain *Rowling*, Lieut. Eòbhan Kennedy, agus naoidh oifigich òga eile, agus trì-fichead-'sa-deich saighdear de'n reiseimid' Ghàelach an naoidh-deug 'san trì-fichead (79th), a thuit eadar *Quatre Bras* agus *Waterloo*—blàir auns an deach a leònach de'n reiseimid sin, a thuilleadh orra so a chaidh a marbhadh, ceithir thar fhichead oifigich, agus trì cheud trì-deug agus trì-fichead saighdear! Chaidh an leac so a thogail, mar chuimhne air an éuchd fo'n arm, le oifigich eile na reiseimid nach do thuit.

"Clà samhach cadal tròm nan tréun
A thuit!—ma thuit, cha b'ann gun éuchd!"

'Nuair a thuit na h-uiread so de aon reiseimid Ghàelach, bheir e beachd dhuinn air na thuit do chàch—an dara te 'san dà-fhichead (42d), agus an dara-te-deug 'san ceithir-fichead (92d)! Chì sibh gearadh mòr Beinn-houg, no cnoc na h-abhaig, sgiath-dhìon an airm Bhreatunnach, far an robh *Jerome*, brathair *Bhonaparte*, ag obair fad an latha le 'dheich mìle saighdear-guinneach, ach a thug dùlain da, gus ma dheireadh na ghlaodh e gu'm bu dèe no deambain a bha ann am balaich an fhéile-bhig, a bha 'ga dhìon!

Theagamh gu'n abair cuid, "Nach breagh 'chaidh *Wellington* as?" Ma chaidh an duine àrd so as, cha b'ann le sian no le gealtachd f. Cha mhòr gu robh seanalair dlùth dha nach deach a thilgeadh no leòn. Bha Coirneal *Gordon* aon uair a' guidhe air gun e fein a chur an cunnart mar bha e deanamh, 'nuair thainig peileir 'san fheadaireachd, 'sa chaidh e troimh 'cheann. 'Nuair bha Coirneal *Canning* dlùth dha le teachdaireachd bho sgéith de'n arm, thainig peileir gunna-mhòir, 's rinn e dà-leth dheth. Chaidh peileir troimh lethcheann Sheanalair *Picton* bho thaobh gu taobh, agus mar sin stòs; air chor 's ma chaidh an Diùc as, gu'm b'ann a chionn nach robh 'uair fathast air teachd.

Bhithinn na bu mhlònadaiche, ach nach toil leam a bhi leamh. Cha'n abair mi, uime sin, ach ma thig sibh, a Chuairear, O! seidibh a' phìob, agus dùisgidh

MACTALLA.

Torr-houg, Auterlu, 1842.

AN FHIODHULL BHRISTE.

SGÙL FIRINNEACH.

Seann Mhurcha Connor bochd! Cha chuala 's cha chluinn mi fiodhlair a chuireas mi'n coimeas ris. 'Se mo bharail féin nach robh air fonn glas na h-Érin lámh a bheireadh ceòl á clàr fiodhle cosmhail ris. 'S minig a shuidh mi fad oidhche gheamhraidh 'ga éisdeachd, gun sgìos gun fhadal; 's mar chluicheadh e'm port tiamhaidh muladach so, 's am port ud eile, a chas a falbh mar bha 'uileann, chluinnear an osnadh thròm an dràs 'sa rithist; cha nàir leam aideachadh gur bitheanta 'shil mi gu frasach na dedir. Ach thusa 'tha leughadh so, 's dòcha nach cual thu riamh eachdraidh an duine bhoichd so, Murcha Connor. Éiad, mata, a's innsidh mise sin dhuit, gun fhacal ach an fhirinn.

Cha robh ann an *Connamora*, no theagamh an Érin gorm uile, duine bu shona 'na òige na Murcha. Bu ghrianach sòlasach maduinn a laithean. Phòs e annsachd a chridhe, a thogadh san aon àite leis féin —boirionnach co ciallach, banail, boidheach, 'sa b'urrainn neach fhaicinn; 's cha robh 'san tìr càraid bu shona air gach dòigh. Bha'n tigh 'san robh iad a còmhnuidh do ghnàth seagair, glan, taitneach— a h-uile ni co òrdail, cuimear grinn, 's gu'm bu chulaidh-sheanachais 'san àite tigh Chonnoir. Bha e féin na chosnaich dileas; bha meas air, 's cha robh dìth no dearas air. 'Nuair thigeadh e dhachaidh o 'obair, choinnicheadh Màiri e le fiamh gàire, 'giùlan a phàisde bhig. Bha gach nì deas air a shon—teine suilbhear, agus ni-eiginn aig Màiri ri innseadh do Chonnoir mu na thachair o na dh'fhalbh e. Chaidh bliadhna seachad an deigh bliadhna; 's ged a shil an dedir thairis air dithis do'm pàisdean a chuir iad fo'n fhòid, bha iad sona strìochda—cha chualas gearan no cassaid. Bha aon chailleag bhoidheach aca, a' cheud aon a rugadh dhoibh—cailleag bhoidheach, samhladh a màthair air gach dòigh, 'na coslas agus 'na dòigheanan. Agus rugadh leanabh mic dhoibh, tamull beag an deigh do'u bhalachan mu dheireadh a chaochail a chuir fo thalamh. Ach mo thruaighe! Màiri bhoichd! Eadar cairis, a's sgìos, a's iomagain, a's bròn, thainig bristeadh air a slàinte. Fhuair i fuchd; thainig casdaich a's laigse; dh'fhalbh an t-slàinte; shearg i as; ghlac cuinge analach i; 's mu dheireadh caith-eamh, a thug gu grad air falbh i. Chàirich Connor fo'n fhòid i, a's phill e dhachaidh le guin 'na chridhe nach d'thainig riamh as. O cia mi-chinnteach sòlas an t-saoghail so! Cia caochladaich bochd gach nì cruthaichte air am faod mac an duine a chridhe 'chàramh!

Sia bliadhna na dheigh sin, ghabh Connor a' bhreac-nàdurra o 'mhac féin, a bha air eiridh. Ghabh an duine bochd a leaba, agus cha robh dùil gu'n eireadh e aisde. Cha do ghluais a nighean, a bha nis dà-bhliadhna-déug a dh'aois, o thaobh a leapa. Fhritheil i dha là 'sa dh'oidhche, leis a' chùram agus an fhaicill bu mhò. Cha d'fhuair e deoch, 's cha do charaicheadh a cheann-adhairt, ach mar 'rinn a chailleag ghaolach. Fhuair e 'chuid b'fhearr do'n tinneas. Dh'eirich e,

a's dh'fhàg e 'leaba; ach bha *Connor* bochd dall! Cha b'urraion da son lèus fhaicinn; chaill e a shealladh gu tur 's gu dlinn!

Air fèasgar àillidh samhraidh, mar bha *Connor* bochd 'na shuidhe air cloich aig doras an tigh—a nighean ri 'thaobh a fuaigheal—blàs na greine, mar bha i 'trial sìos o àirde nan speuran, 'gan ruigheachd—na h-eòin bheaga ri ceileireachd bhinn—"Athair," ars' a chaileag chaomh, "nach e Dia bha gràsmhor dhuinn, a thug mu'n cuairt gu bheil sibhe an diugh an tìr nam beò? Cia gràsmhor a bha e dhuinn fhad 'sa bha sibh gu bochd! Nach iomada carraid a thug e dhuinn, a's dìth no dearas cha do leig e stigh air doras ar tigh! Cia taingeil bu chòir dhuinn a bhi do'n teaghlach a thug coenadh dhuibh riamb, 's nach do threig sibh 'nuair nach robh sibh an urrainn coenadh a dheanamh!"

"Tha thu ceart, 'fheadail," arsa *Connor*; "tha, chuire mo chridhe. Gu'm bu beannaichte gu'n robh 'ainm! tha Dia maith; 's ged a thainig iomada deuchainn 'nar rathad, tha mi sona taingeil—eadh, sona, anbharrach sona; oir tha thusa 's do bhràthair beag air ar caomhnadh. C'àite a' bheil am buachaill bochd? Thig an so; pòg mi. An t-Athair àrd a bheannachadh mo phàidean!"

Ghlac Màiri (oir b'e sin ainm na cailinn) làn a h-athar 'na làimh féin, 's mhothaich *Connor* na deòir a tuiteam orra.

"Thoir dhomh," ars' esan, "a nuas an fhiodhull, 's cluichidh mi h-aon de na puirt b'àbhaist faochadh a thoirt do m' anam—cluichidh mi '*Ailean, a ruin*.'"

Bha *Connor* na fhiodhlair comharaicht' an làithean 'òige; agus an fhiodhull a dh'iar e, fhuair e i o'n tè nach bu mhaireann—o 'mhnaoidh; 's cha robh nì eile aige air nachdar an t-saoghail mhòir co prìseil 'na bheachd. O na chaill e 'shealladh, b'àbhaist dha gu tric cuid de'n fheasgar a chuir seachad a' cluich air an fhiodhull cuid de phuirt bhinne na h-Erin.

Bha'n caitheamh an teaghlach a mhnatha. Mo thruaighe! bha so ri fhaicinn an aodann Mhàiri òig. Cha b'urrainnear a chleith; thainig an casd agus cuing-anallach. Ciod am feum a bhi tighinn thairis air a'geul a' bhròin? Chaochail nighean a ghràidh, annsachd 'anma. Ghiulanadh corp na caileag bu chiùin, bu mhìle, 's bu bhòidheche, dh'ionnsuidh na h-ùrach. Cha do labhair *Connor* a bheag fad latha no dhà. Chitheadh e 'na shineadh air tolmán uaine, ceann an tigh, 's a' bhalachan beag ri 'thaobh, gun mhonmhor, 'na thòd!

Latha de na làithean, dh'fhalbh e, am balachan beag air an dara làimh, 's an fhiodhull anns an làimh eile, agus dh'fhàg e an tigh anns na chuir e seachad ioma latha sona; ach a nia bha gach snuim a cheangail a chridhe ris, agus ris gach nì air aghaidh an t-saoghail, air am bristeadh. Cha dùrachdèadh e 'bhi na uallaich air an teaghlach a bha 'ga chumail suas, 's chuir e roimh e féin 'sa mbac a chumail o dhìth le 'fhiodhull—falbh na dùthcha, a cluich o àite gu àite. Cha robh doras nach fhoagladh dha; b'e 'bheath' anns gach baile a's anns gach bothan. Cha robh caoimhneas, na càirdeas, na faodaidh sinn a ràdh onair, a b'urrain muinntir na dùthcha thaisbean dha, nach d'rinn iad. Cha cheòl-dannsaidh a chluicheadh *Connor*, ach ceòl ciùin, ath-aiseach, brònach, eadhon seann phuirt na h-Erin. 'Nuair shuidheadh

Connor le 'fhiodhuill, 'san teaghlach ma'n cuairt da, cha chluinnte guth, na facal, na cagar, gus am biodh an ceòl seachad; agus an sin chluinnte iomadh òsnadh thròim!

Bha *Connor* 'sam balachan air latha àillidh fogharaidh a gabhail ath-ghoirid troimh mhachraichean farsaing; 's latha na bu ghrianaich 's na bu shunndaich cha'n fhaca riamh. Bha 'ghrian a' dearsadh gu glòrmhor air gach slabh, a's gleann, a's srath. Bha'n uisge gu h-àrd a cuir dhith gu ceòlmhor blonn. Chluinnte òrain nam buachaille-eau, 's fead an airean, a giùlan dhachaidh 'nan slaid, na sguaban tròim. Bha aoibhneas, a's aighear, a's toilleachas-inntinn, a mach air aghaidh an t-saoghail. Ma's e ainmhidhean na machrach, bha coslas sòlais orra, agus fonn taingeachaidh 'nan geum 's 'nam mèilich. Cha bu chulaidh-fharmaid esan nach togadh a chridhe 'nàird osceann an t-saoghail-sa, 's nach tugadh cliù do'n Tì glòrmhor a thug so uile ma'n cuairt.

Bha aon fhear a' siubhal na machrach, 's ged nach bu léir dha 'a sealladh glòrmhor, dh'fhairich e 'chridhe ag at le taingeachaidh, agus thogadh e 'nis agus a rithist a bhathais gu nàmh, a tairge cliù do'n Chruithear mhòr. B'e so Murcha *Connor*, air a theorachadh air an t-alìge le 'mhac, a's greim aige air a làimh. Bha iad a gabhail air an aghaidh gu tigh tuathanaich chòir a chuir fios air, 's bha iad a nis dlùth do'n bhaile. Chualas tathunnaich chon, 's gleadhraich mhòr uaislean, a's fuaim na seilg, a tighinn. Chaidh maighneach seachad 'na làn luathais, na gaothair 'na deigh, agus sluagh mòr de dh'uaislean air steudan a tighinn le luathas na gaoith. "As an rathad, a shlaigh-dearan!" are a guth garg, fiadhaich, an-ìochdmhor. "As an rathad!" are esan a rithied, 's e mionnachadh 'sa mallachadh gu sìlteil. "O athair," are am balachan, "greas, greas; mar so; tiugainn gu luath; bithidh iad thairis oirnn!" Thuislich an duine bochd; thuit an fhiodhull as a làimh; shaltair an t-each cruidheach orra; 's a'm priobadh na sùil bha i 'na mille spealg!

"*Tha do cheòl seachad,*" are a' bheisd a rinn so, le gaire àrd, 's le amionnan uamhasach, gun uiread a's ambare na dheigh. Ach cò 's arrainn innsadh am mulad agus am bròn a lìon cridhe an fhiodhlaic thruaige! Bha e mar gu'n tigeadh na h-uile ni thachair dha riamh mar gòn bhuile bàis air. Cha ghabhadh e soirreadh làn òir air an inneal chiùil phrìseil 'thug a Mhàiri ghaolach dha. 'S iomad latha 'chluich e orra dhise, 's do na pàisdean a dh'fhalbh. 'S minig a thog e'n t-òran binn leatha; 's minig a thug i faochadh da 'chridhe seargta, 'sa thug i e féin 'sa bhalachan troimh 'n t-saoghal gun búi nan nail-leach do dhaoine eile.

"Bheil i briste?" are *Connor*, 's e feuchainn a faotainn air an làr; "bheil i briste, a mhic?" Labhair e so le reachd.

"Tha i briste, athair," are am balachan bochd, 's e guil 'sa còin-eadh; "tha i 'na mille spealg air an làr."

Fhuig *Connor* a dhà làimh air 'uchd, agus eheas e gun fhacal as a bheul, gu crom brònach. Bha'm balachan a guil gu h-àrd. Chunnais an tuathnach iad. Bha dùil aige riutka, 's chaidh e 'nan còmbaid. Mhothaich e mar a thachair. Chual e an fhochaid a rinn am beist

an-ìochdanhor bh'air an each, 'sa thug so uile mu'n cuairt; agus, a' chuid bu mheasa, rinn an domail air an duine bhoched le 'dhian theil, 's le 'fhoarachadh; air b'fhuasla dha 'sheachnadh, nam b'àill leis. 'Nuair chunnaic an tuathanach còir mar bha, las a chornnich; 's cha b'iongantach sin. "Mallachd, deich mìle mallachd, air an t-shlaigh-dear an-ìochdanhor a rian so," ars' esan. "Gu'n robh"——

"Stad!" arsa Connor; "na labhair air an dòigh sin. O, na mal-laich neach air bith! Cha bhuin d'ìoghaltas na aicheamhail do mhas an duine. Gu'n tugadh an Tighearna maithneas dha! Tha mise toirt maithneas dha, làn mhasneas o ghrunnid mo chridhe, ged riam e mo chridhe, 'bha roimhe so briste, a sgàineadh 'sa bhristeadh gu tur."

"So, so," ars' an tuathanach, "thig a nuss dh'ionnsuidh an tigh. Coma leat na thachair. 'Se làn do bheatha 'san tigh fhad 'sa thogras tu. Dhomh do làmh. Gabh misneach; cha teid seachduinn mu'n cuairt gus an cuir mi fiodhull a'd làmh co binn 's co maith ris an son a spealg an trusdar."

"Cha chuir, cha chuir," arsa Murcha; "gu dìlinn cha laimhsich mise fiodhull cosmhuill rithe. Bu luachmhoir gu mòr a'm' bheachd i na sealladh nan sùilean a chaill mi. 'Nuair ghabh mi a'm' làmh i——'nuair chuala mi a' cèil millis binn, thainig ciùin a's alth air m'anam——thainig sòlas nan làithean a dh'fhalbh gu griannach ùrar air m' im-tion——thainig mo bhean, mo chlann, mo phàidean beag lurach, mo shòlas——thainig na h-uile ni bu taitnich leam air uachdar an t-saoghail air an ais mar a'king chùin do m' anam. 'Se Màiri 'thug dhomh an fhiodhull. Ah! 'a beag a smuainich esan a mharcaich thairis orra, 'sa bhriste 'na bloighdean an t-inneal ciùil luachmhor, gu'n do spealg e 'san àm cheudna cridhe truagh an fhir a bha 'ga giùlan."

Agus rinn e sin. Rinn an tuathanach còir na b'urraion dha chum a spòrad a thogail, agus sòlas a thoirt dha; ach bu dìomhainn an oidheirp. Cha d'èirich e tuile as an leaba aane na luidhe e'n oidhebe sin. Gheall an tuathanach dha air a leaba-bbàis gu'n gabhadh esan còram de 'mhac. Dhùisg so a thaingealachd; agus rinn an tuathanach mar a gheall e. Cha robh mac-aige féin; 's an ceann ùine, phòs mac an fhiodhail nighean an tuathanach, 's bha iad nan càraid co meannail 'sa bha air taobh na h-àird an iar do dh-Erin.

Sin aguibh eachdraidh an dòil; 's cha tachair a h-aon orm a giùlan fìdhle, 's ag iarraidh deirce, nach cuimhnich mi air Murcha Connor.

E.

BAISTEADH A' PHRIONNSA ÒIG.

'Sann an caisteal rioghail Windsor bha 'chuideachd mhòr, 's an greadhnachas, air an latha 'bhaisteadh am Prionnsa òg! Bha'n aimsir fabhrosach—an latha griannach soilleir—feachd lionmhor fo airm, a's gathan na greine 'dealradh air an stàilinn lionhaidh 's air an ghogaidibh àrd—iomada bratach gu h-àrd ri crann, a's caithream-chiùil de gach seòrsa ri eiseachd air gach taobh. Bha cuideachd an deigh oidheachd de chùirsaran, àrd-laithean, is mòr-shearan na tìr, ann an càrbadan eireachdail riomhach, is uaislean, is àil-

neachd, is urram nan trì rìoghachdan, a nis ri fhaicinn mu luchairt-ean a' chaisteal àird.

Beagan an deigh mheadhon-latha, thòisich an eaglais rìoghail ri lionadh leis an fheadhainn a fhuair comas uapsan ris an robh na riaghailtean an earbsa. Lionadh e gach duileag a th'againn mion-chunntas a thoirt air gnothaichean an latha so. Ach da rìreadh bu shealladh e a b'fhiach fhaicinn, mar bha 'chuideachd urramaichte a' gluasad o'n chaisteal do'n eaglais.

Bha'n naoidhean òg, am Prionnsa, air a ghiulan ann an carbad rìomhach, le 'mhuime is mnathan usal eile. Thog a mhuime suas e an dràs 'sa rithist, gu sealladh a thoirt dhe do'n t-sluagh, a chuir fàilte cridheil, shunnach, rìoghail air, mar bha'n carbad a' gabhail seachad; agus dh'fbailltich am feachd a bha fo arm e 'nuair dhlùthaich e orra. Bha 'Bhan-rìgh agus Prionnsa' *Albert* ann an carbad le chéile. Leth-uair an deigh mheadhon-latha, chualas na gunnaichean-mòr a toirt sanas gu'n robh iad air a' chaisteal fhàgail. 'Nuair chaidh ise stigh, lean Rìgh Phrussia agus fàithean na cùirt i. Dh'eirich gach aon a bha 'san eaglais, is thog na h-orgain bu bhinn pong a suas—an ceòl bu shluimte.

Dh'fhosgail àrd easbuig Shasunn an leabhar mu choinneamh na h-altraich, agus leugh e seirbheis a' bhaisteadh, do reir gnàth Eaglais Shasuinn. Fhad 'sa bha esan leughadh so, bha 'Bhan-rìgh agus a céile prionnsail air air an glùnaibh. B'e Rìgh Phrussia an t-àrd ghoisidh. Thainig iad air an aghaidh, agus ghabh iad na bóidean orra féin. Fhreagair Rìgh Phrussia, 'na ainm féin, 'san ainm na goisidhean eile, le guth làidir pongail. Thainig an sin Ban-Diùc *Bhucclough* a stigh, 's an naoidhean òg aice air a dà ghairdean, 'ga ghiulan suas dh'ionnsuidh an àite 'san robh an t-àrd easbuig 'na sheasmh. Thug i an leanabh dha; chàirich i e 'na uehd. Dh'fheòraich e an sin ciod an t-ainm a b'ail leo thoirt air an leanabh, agus fhreagair Rìgh Phrussia *Albert Edward*. An sin thubhairt an t-Easbuig, "Abhairt Imhear, tha mise ga d' bhaisteadh an ainm an Athair, a Mhic, 'san Spiorad Naòimb. Tha sinn," ars' esan "a nis a gabhail an leinibh so a stigh am measg sluagh agus trend Chrìod." An deigh dha an ùrnuigh gnàth-aichte a thairghe suas, bhaiste e am Prionnsa. Thug e an sin am pàisd air ais do'n Bhan-Diùc, agus dh'fhalbh i null leis far an robh a' chàraid rìoghail nan suidhe, far an d'fhan i leis gus an robh seirbheis an latha seachad. Thog na h-orgain a's luchd-ciùil suas an halleluidhadh bu bhinn, mar bha 'chuideachd a gabhail mach as an eaglais. Bhaisteadh am Prionnsa òg le uisge a thugadh fad an rathaid o abhuinn iomraiteach Iordan!

A' CHUIRM AN DEIGH A' BHAISTEADH.

Cha robh cuirm riann an caisteal àrd *Windsor* a thug bàrr air an aon so. Cha robh soithichean òir no airgid a bhuineadh do theaghlach rìoghail Shasuinn nach robh mach air a' bhòrd, 's b'e ain am bòrd eireachdail. Tha'n seòmar mòr 'san robh a' chuirm so

dà cheud troidh air fad, agus do reir sin air leud. Cha robh soitheach de sheòrsa sam bith—mar na truinnsearan, na spàinean, na ladair, na sgeanan, na forcan—nach robh an darna cuid do dh'òr, airneo do dh'airgiod air òradh thairis. Shuidh a' chuideachd leth-uair an deigh seachd, a' Bhan-rìgh air an darna taobh de'n bhòrd, le Rìgh Phrussia air a làimh dheis, agus Prionns' *Albert* m'a coinneamh air an taobh eile. Mu'n d'éirich a' chuideachd, thainig dà phìobaire stigh, a's chluich iad cuairt air a' phìob mhòir Albanaich, a' siubhal ceithir-thimchioll an t-seòmair. Cha chuala sinn ciod am port a chluich iad, ach 's dòcha gu'm b'e fàilte a' Phrionnsa òig. Bha 'Bhan-rìgh agus Rìgh Phrussia barrachd toilichte leis a' phìob.

Thug Diùc *Shussex*, brathair-athar na Ban-rìgh, cuirm mhòr, mar urram air Rìgh Phrussia; agus bha Mac-Aoidh (*Mackay*), ar fear-dùthcha, pìobaire an Diùc, a cluich mar dh'fhàg an Rìgh a' chuideachd. Thug e air a' phìobaire iomachd roimhe, a cluich gu àrdail. Cha b'iongantach leinn ged bhiodh a' phìob-mòr Albanach fasanda, 's fo onair an Sasunn agus an rìoghachdan coimheach.

C.

AM BÌOBULL.

Lòchran ar cas! a stiùras sinn.
'San t-slighe an còir dhuinn falbh;
Sruth pailt o thobar gràsa Dhé,
Flor uisge do'n t-siùbhlach fhann.

Aran ar n-anaim! tha 'toirt neart;
Ùr mhàna nuas o nèamh;
Ar deagh chairt-iùil, a sheòlas sinn
Gu dùthcha sona sèimh!

Meall teine 'san dubh-oidhche dhorch'!
Neul-soluis feadh an là!
'Nuair shluigeadh tonnann-cuain ar lorg,
Ar n-acair a's ar sgàth!

Reul-iùil feadh chuanta garbh na beatha!
Tigh-soluis an àm teinn!
Compaist a stiùras sàbhailt sinn!
Luaidh-fhiachainn doimhne cuain!

Beartas am bochdain! Ar cùl-taic
'N àm an-shocair 's dìth!
Carraig dhaingean do'n fhògrach lag!
Do'n t-saighdear, daingneach sìth!

Ar agiath 's ar targaid anns a' chath!
Ard-shuaicheantas na buaidh!
Sòlas a'm bròn; an laigse neart!
Ioc-shlàint an doruinn chruaidh!

Fear-teaguisg òig a's fearachas ;
 Dèidh charaid na h-aois thruim !
 Ar dòchas, 'nuair dol sìos do'n uaigh,
 Air beatha shona bhuan !

Naomh fhocal an Dia sbiorraidh mhòir ;
 Rùn gràsmhor a Mhic chaoimh !
 As eugmhais, ciamar shiubhlamaid,
 Na ruige mid gu nèamh ?

Ead. le J. L.

NAIGHEACHDAN COITCHIONN.

Chruinich a' Phàrlamaid, agus tha dòchas againn gu'm bi gnothaichean na dùthcha air an cuir fo riaghailtean nì's fearr na bha iad 'san àm 'chaidh seachad.

Dh'fhosgail a' Bhan-rìgh a' Phàrlamaid le òraid a thug mòran taitneas do gach h-aon. Leugh i na chuireadh m'a coinneamh le a luchd-comhairle. Bitheadh an òraid maith no olc, 'se iadsan tha freagarrach air a son. Ach 'sànn aice fèin tha làmh air leughadh. Cha'n eil uasal no iosal, fear na bean, 'san rioghachd uile aig am bheil guth co slàn, soilleir, fallain, pongail rithe, agus anabharrach milis.

Bha greadnachas mòr ann an àm fosgaladh na Pàrlamaid. Bha Rìgh Phrussia agus mòran de dhaoine urramach o rioghachdan céin 'san làthair. Thainig i fèin a stigh le coròn-rioghail air a ceann, a dealradh le clachan boisgeanta luachmhor, Ban-Diùc Bhuccleugh a' giùlan iomal a falluing, agus fàithean àrd na cùirt roimpe 's na deigh, a reir an oifig. Ah deigh dhi suidhe sa' chathair, ghairm àrd mhaor na slaithe diubhe (*Usher of the Black Rod*) a nuas uaislean an tigh iosail ; 's air dhoibh tighinn le fear na catharach aca fèin air an ceann, dh'eirich na bha làthair, agus leugh i a òraid-fhosglaidh. Na dheigh sin, phill uaislean an tigh iosail air an ais, agus phill iad mar an ceudna dh'ionnsaidh a' pàillion fèin. Bha anabharras sluaigh a mach a dh'fhaotainn sealladh dhi ; agus dh'fhàiltich iad i le aon iolach dhealasach, chridheil, shunndach o'n àm an d'fhàg i Tigh na Mor-fhearann gus an d'ruig i a dachaidh rioghail fèin.

Thoisich a nis gnothaichean na Pàrlamaid. 'Se an ni is cudthromach a tha air an àm fo'm beachd, na laghanan a thaobh cruinneachd, is eorna, is coirc—gach seorsa teachd-an-tìr a leigeil a stigh o rioghachdan eile. 'S anbharrach cudthromach a' cheisd so—ceisd a tha fìor dhuilich a shocrachadh na reiteachadh. Bha eis, na *taxes*, air na h-uile bolla sìle, de sheors' air bith, a bha tighinn thairis á dùthchanan eile do Bhreatunn. Am bitheantas, tha gràinne nì's saoire ann an cuid do rioghachdan eile na tha é ann am Breatunn. Tha comradh is obair nì's saoire ; agus nam biodh cead aig na h-uile fear a thogradh dol thairis le luingeis, agus gràinne a cheanuach far am b' àill leis, agus a reic an so a rithist, cha'n eil teagamh sam bith nach fhaodadh e a reic air usairibh ann am Breatunn air prìs gu mòr nì's sìle na tha e comasach do thuathanaich na dùthcha so a thogail, na thoirt gu margadh. Agus 'se thigeadh as a so, tha cuid ag ràdh, gu'n eguir-eadh tuathanaich Bhreatunn air bàrr a thogail idir, 's gu'n cuireadh

iad am fearran fo fhearachadh. Dh'fhlàgadh so sinn an eisiomail rioghachdan eile, agus 'nuair a thogradh iad na puirt 's na calachan aca 'dhùnadh, 's gun chead a thoirt dhuinn boll' a thoirt air falbh, 'se thachradh gu'n tigeadh gort air ar dùthaich. Chum so shocrachadh, bha cìs air a thogail o gach boll' a thainig á rioghachd eile, agus a' chis so ag éiridh 'sa tuiteam, dìreach mar bha prìs a' chruinneachd na 'choirc ag éiridh na tuiteam 'san rioghachd so. Mar bu daoire bha cruinneachd is gràinne eile a'm Breatunn, 'sann is isle bha chis air na thigeadh á àitean eile; agus 'nuair a dh'éireadh gràinne an so gu bhì ro dhaor, an sin cha robh cìs idir air na thigeadh thairis. Tha mòran dhaoine airson na cìs so thoirt air falbh gu buileach, agus gun sgillinn ruadh a bhì air—dìreach leigeil le daoine dol air tòir gràinne air feadh an t-saoghail, a cheannach, 'sa reic a bhos mar thogras iad. Ach tha e air a ràdh nach 'eil so cothramach airson luchd-oighreachd an fhearainn, agus na tuathanach. Tha cìs air gach nì eile tha tighinn a nall á rioghachdan eile, mar dhìon do mharsandan; agus c'arson nach biodh dìon air an tuathanach mar an ceudna. Ma bheir a' chis de dh'ghach marsandachd eile, nithear baigearan de luchd-màlairt nam bailtean mòr. 'S iadsan tha cumail suas cosd na rioghachd, 's cha'n fhaodar leigeil le Frangaich, is Dudsach, is Turcaich, is Spàinteach tighinn a nall leis gach goireas a th'aca, fo làimh na marsandan againn féin, agus am milleadh. "Nis," arsa luchd an fhearainn agus na tuathanach, "tha sinn aig dìol cìs airson cosd na rioghachd a chumail suas, agus cha'n fhaodar baigearan a dheanamh dhinn nì's mò na do chach." Mar so, taobh air thaobh, tha iad a connsachadh; agus ma chaomhnear sinn, bheir sinn an argumaid seachad gu firinneach, agus baralaicheadh ar luchd-leughaidh air an son féin.

'S maith leinn fhaicinn gu bheil a' chis tha air a togail air an àm gu bhì air a lughachadh gu mòr—nì nach fhaod gun isleachadh a dheanamh air fiach a' chruinneachd as a so mach. Cha'n eil a' chùis uile gu leir air a socrachadh fhathast; ach 'sì 'ur barail féin gu'm bì an lagh ùr so, na riaghailtean ùr, tha'm beachd *Sir Robert Peel*, air an cuir air bonn a dh'apn chuid car bliadhna no dhà. Chum's gu'm bì seòrsa do bheachd aig ar luchd-leughaidh air an isleachadh tha e cuir roimh a dheanamh, cuiridh sinn a mhos an so an t-athrachadh eadar a' chis a bha coirc is eòrn' a pàigheadh roimh so, agus na tha'm beachd *Sir Robert Peel* a nis a thogail; agus tha isleachadh ri bhì air cìs a' chruinneachd do reir sin.

'Nuair tha prìs a' choirc 19s. am bolla, phàigheadh e 19s. 9d.; ach a nis tha 'chis ùr ri bhì air a h-isleachadh gu 8s.—'se sin, an àite naoidh tasdain deug a's naoidh sgillinn, cha'n eil a nis ri bhì air a thogail ach ochd sgillinn Shasunnach.

'Nuair tha'm bolla 20s., an àite 18s. 3d., tha 'chis ùr 7s.

21s.	16s. 9d.	6s.
22s.	15s. 3d.	6s.
23s.	13s. 9d.	6s.
24s.	12s. 3d.	5s.
25s.	10s. 9d.	4s.
26s.	9s. 3d.	3s.
27s.	7s. 9d.	2s.
28s.	6s. 3d.	1s.

Tha atharrachadh mor an so, agus cha'n fhaod e gun phrìs na min isleachadh gu mòr.

Tha leithid cheudna thaobh a' chruinneachd. A' chis a bha roimh so, agus air an àm. 36s. 8d., tha i gu bhi air a h-isleachadh gu 20s.; 34s. 8d. gu bhi 18s.; 32s. 8d. gu bhi 9s.; 29s. 8d. gu bhi 6s.; 13s. 8d. gu bhi 3s.; 's mar sin sìos, gus an ruig prìs a' chruinneachdh 73s. An sin cha bhi clis idir air.

Tha eorna 'san dòigh cheudna. 'Nuair tha fiach an eorna aig an tigh oig sgillinn fichead Shasunnach am bolla, tha'n clis air bolla eorn' a thigeadh thairis a rìoghachd eile ceithir sgillinn fichead Shasunnach. Tha so ri bhi air isleachadh gu aon sgillinn deug Shasunnach. 'Nuair tha'n t-eorna aig an tigh

28s. am bolla, tha 'chis, 21s. 4d., nis gu bhi 9s.		
31s.	16s. 10d.	8s.
34s.	12s. 4d.	5s.
36s.	9s. 4d.	3s.
37s.	6s. 4d.	1s.

'Nuair theid eorna osceann so, cha bhi clis idir air.

So cuid do na riaghailtean ùr a tha a'm beachd *Sir Robert Peel*. Tha chùis fo bheachd na Pàrlamaid, agus bheir sinn cunntas air gach ni dhi mar is fhearr a dh'fhaodas sinn o àm gu àm. Ma tha na riaghailtean ùr so dol gu prìs an arain a lughachadh, agus lòn isleachadh, 'se ar togradh gu'n soirbhicheadh am Freasdal leis-san a tha 'ga thoirt mu'n cuairt. Ach da rìreadh, bhithreamaid làn thoilichte ged a dh'ardaicheadh iad clis an eorna—ged a dhùblaicheadh e rithisid agus a rithisid—uiread dheth 'sa tha dol a dheanamh uisge-beatha, na spiorad làidir eile. Na faigheamaid ar mian, cha bhiodh sgillinn ruadh air coirc tha dol a dheanamh min do dhaoine bochd. Nam b'urrainnear a dheanamh, b'e mian ar cridhe gu'n robh màlairt a' choire co saor ri gaoithe nan spèur. Ged bhiodh eorna tha dol gu spiorad làidir a dheanamh air a dhùblachadh, cha bhàsaicheadh daoine le dìth spioraid—cha ghlaodhadh clann agus pàisdean beag air a shon. Ma's éiginn do dhaoine, na do thrusdair mnathan, an daorach a bhi orra, agus miag is òl a leantuinn, pàigheadh iad air a shon; ach a' mhin bhàn, gu'm beannaicheadh am Freasdal gach riaghailt tha air a dheanamh chum a fiach a lughachadh, agus 'isleachadh sa' mhargadh.

INNSEAN NA H-AIRD AN EAR.

Cha'n eil an naigheachd mu dheireadh a ràinig Breatunn o'n chearn so de'n t-saoghal idir taitneach. Tha dùthaich fharsaing ris an canar *Affghanistan*, nach buin diuinn idir, asdar mòr o na ceannan sin a tha fo uachdranachd Bhreatunn, agus eadar sinn is rìoghachd chumhachdach *Phersia*. Bha e 'na ni cudthromach dhuinn càirdeas na dùthcha so a chumail, mar dhion an aghaidh gach oidheirp a b'urrainn rìoghachd *Russia*. na *Phersia* 'thoirt air goid a stigh orra, agus na h-Innsean beartach a thoirt uainn. Chum càirdeas na dùthcha so chumail, chuir sinn àrmait suas a sheasamh rìgh na dùthcha an aghaidh cuid do dh'fhineachan agus do dhùthchanan eile a bha 'g iarraidh a chrùn a thoirt uaithe, agus fear eile a chur 'na àite. Fhuair an t-arm Sasunnach suas, agus bhuaidhich iad an aghaidh nàimhdean an fhìr a bha càirdeil duinn; agus dh'fhan iad dlùth dha, chum gach ni 'chumail sàmhach, agus, gun teagamh sam bith, chum àil a bhi aca air na Persianaich.

Tha muinntir *Affghanistan* nan daoine tréun, misneachail, seòlta—anabharrach cealgach, dlorasach, agus dìoghaltach. 'S daoine iad cosmhuil ris na *Cossacks* ann an *Russia*, flòr dhéigheil air cogadh is aimhreit. Tha'n dùthaich aca làn do bheanntan mòr, 's cha'n eil e comasach do dh'arm riaghailteach an ceannasachadh. Tha luchd-eachdraidh ag ràdh gur iad so

slìochd nan deich treubhan Iùdhach a chaidh air seachran, agus air nach 'eil cunntas. Tha eachdraidh 'nam measg féin gur ann o Iùdhaich a thainig iad, agus tha mòran Iùdhach fhathast 'nam measg.

Ged tha rìgh thairis air an dùthaich, gidheadh cha'n eil mòran cumbachd aige thairis air an t-sluagh. Tha treubh is ceannard air leth anns gach gleann, a's anns gach cearn an ceann-seadhna féin aig gach treubh—dìreach mar bha na finneachan Gàidhealach o shean, ged a bha rìgh an Albainn.

O cheann ghoirid, mata, dh'éirich ceannairc an aghaidh an rìgh so bha sinn a' seasamh; agus bha'n gnothach air a chumail co sàmbach 's nach robh amharas air bith gu'n robh a lethid 'nam beachd, gus an do bhrist sluagh mòr de mhuinntir an àite stigh air buidheann de na h-oifigich againn, a bha'n deigh dol a mach á tigh an rìgh, 'sa bha coiseachd air na sràidean. Mhillear ceathrar no còignear de oifigich co misneachail, treun, 'sa bha 'san arm Bhreatunnach, agus an rìgh féin ag amharc air an gnothach, gun chomas air cuideachadh sam bith a thoirt seachad. Dh'éirich am baile-mòr agus an dùthaich; thòisich creach, is àr, is losgadh. Bha'n t-arm beag againn ann an campa dlùth do'n bhaile. 'Nuair thainig an cunntas ma dheireadh, cha do sgriosadh iad, 's cha mhò 'strìochd iad. Bha sluagh mòr a' cruinneachadh mu'n timchioll, 's bha iomadh blàr air a chur; agus is duilich ri ràdh gu'n do mhilleadh mòran. Tha aobhar a bhi fo iomagain mu dhéibhinn an airm so. Tha iad air an cuairtachadh le mìle an aghaidh gach fìr dhiubh. Bha aon Ghàidheal treun a chloinn Mhic-Coinnich aig nach robh ach ceud gu leth do shaighdearan na tìr leis, agus sheas e mach còig làithean leo an aghaidh dà mhìle, a bha 'latha 'sa dh'oidhche ag éiridh air!

'Nuair thainig am fios ma dheireadh o'n àite, bha'n t-arm Breatunnach a' fàgail na dùthcha, agus a gabhail air an ais do na cearnan sin a bhuineas dhuinn féin. Ach tha aca ri coiseachd thar beanntan àrd, is naimhdean air gach taobh—naimhdean seòlta, treun, dân—eòlach air gach bealach, is ath-ghoirid, is beul-atha. Chuireadh àrmailt nan coineamh, 's tha aobhar dochais gu'n tìg a' chuid is mò dhiubh fathast tearuinte as a' chunnart so; ach bhàsaich mòran a cheana. Bha aon duine foghainteach Albannach, *Captain Woodburn*, agus seachd fichead saighdear fodha. "Chuairtich eadar ceithir is còig mìle e, agus ghearradh as e féin 'sa h-uile mac mathar a bha maille ris. 'S fhada o nach robh naigheachd co brònach againn ri innseadh mu'n arm Bhreatunnach, ach tha dòchas againn nach 'eil a' chùis uile gu leir co olc 'sa tha air innseadh. Tha e air a ràdh gu'n d'thainig litrichean do Shasunn o chionn latha no dhà, 'tha toirt cunntais gu'n d'fhuair an t-arm againn buaidh air muinntir na dùthcha, 's gu bheil a' chùis air a shocrachadh, ged a mhillear mòran.

'S cuimhne leinn, 'nuair 'chuala gu'n deach an t-arm againn air tùs do'n dùthaich sin, gu'n d'thubhairt Diùc *Wellington* nach robh ann ach amaid-eachd làn an dùirn de dhaoine a chuir thairis air na bailtibh mòr sin, 's gu'n robh eagal air gu'm biodh droch ageul air a' ghnòthach ma'n sochruicht' e.

CHINA.

Ma tha droch naigheachd á Innsean na h-àird an ear, tha naigheachd taitneach mu chogadh *China*. Tha'n t-arm againn a' gabhail air aghaidh, a' buadhachadh thairis air gach duilgheadas. Ghlac iad Eilean *Chusan* air ais a rithid, agus dà bhaile-mòr cumbachdach agus beartach, *Chinha* agus *Ning-po*. Tha 'cheud aon de na bailtean mòr a dh'ainmich sinn anabharrach làidir. Smuainich na Chinesich bhochd nach robh do dh'arm 'san t-saoghal mhòr na ghlacadh e. Tha dìon-bhalla làidir ma thimchioll a tha dà throith thar fichead air àirde, agus dlùth air dà fhichead troith air leud; ach cha do sheas e ach tiota an aghaidh an airm Shasunnaich. Bha ceud gu leth gunna mòr prais air na ballachan, gun labhairt air na

bh'ann do ghunnaichean iarruinn ; agus ghlacadh iad uile. Tha'm baile-mór so air taobh aibhne air an robh luingeis Shasuinn a' seòladh, agus 'se barail dhaoine gu'n d'fhuaras móran stòrais 'san àite. 'Nuair thainig an cunntas ma dheireadh air falbh, bha sìth is sàmhchair sa' bhaile-mhór so, agus na Chinesich làn thoilichte 'bhi fo dhìon nan Sasunnach.

An deigh do'n arm againn am baile-mór so a ghlacadh, chaidh iad air aghart gu baile-mór eile, do'n ainm *Ning-po*, air taobh na h-aibhne cheudna. Cha do leig na Chinesich thruagh urchair Bha cuid fo uambas, 's.'nam breislich. Tha sluagh mór sa' bhaile so, osceann trì cheud mìle, is tha e còig mìle air chumr, le balla làidir; ach cha d'fhug iad oidheirp air a dhìon. Chaidh an t-arm againn stigh, is ghlac iad e, gu duine a chall na mhilleadh.

Ach ged a tha gach nì 'dol leo mar so, 's duilich a ràdh c'nin a thig an cogadh gu crìch. Rinn iadsan ris an robh a' chùis an earba air tùs mearachd, 's tha so nis fàgail a reiteachadh nìs duilicheadh. Bithidh fadail mhór air daoine airson an ath chunntas.

IMRICH DO DHÙTHCHANNAN CÉIN.

Cha'n eil dèil againn gu'm bi cuideachadh air a thoirt do dhaoine 'dol thairis do dh-America. Tha riaghailtean ùr ri bhi air an toirt a stigh a thaobh na h-uile imrich do dhùthchannan céin, ach 's mór ar n-cagal nach bi nì air bith air a dheanamh a thaobh America. Ach beag no mhór 'sa nìthear anns a' Phàrlamaid a thaobh na cùis so, bithidh ar sùil air; is fàdaidh ar luchd-dùthcha bhi làn chianteach gu'n leig sinn fios da'n ionnsuidh.

Tha'n t-alighe iarunn eadar Dunéidean is Glaschu a nis air a fosgladh.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

24, GLASSFORD STREET.

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; Tullymet: C. Morris; Dingwall: A. Keith; Dornoch: Wm. Munro; Thurso: Mrs Russell; Inverness: J. Bain, & Co.; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Greenock: A. A. M'Iver; Grantown: A. Cumming; Abernethy: D. Gordon; Dunkeld: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balachulish: J. M'Innis; Lochgilphead: N. Gilkie; Argyll Furnace: A. Gilkie, Schoolmaster; Lochdonhead, Mull: D. Fletcher; Bonaw: John Cameron, Postmaster; Aberfeldy: D. Cameron, Bookseller; Port Ellen, Islay: D. Hunter; Glenarradale: N. M'Donald, Schoolmaster; Bunnellan, Mull: Donald M'Lean, Postmaster; Portmahaven: Norman M'Lean; Kilchoman: Angus M'Leod; Strontain: D. Cameron; Tyrone, Mull: John M'Donald; Cawdor, Nairn: J. Robertson; Pilschry: D. Robertson, Fortingall; D. Campbell; Laggen: J. M'Pherson; Alines: D. M'Diarmid; Doune: D. M'Diarmid; Barra: A. M'Donald, Esq; Ormsary: G. Ross; Tayinloan: A. Sutherland; South Uist: A. Chisholm; Callander: P. M'Kinlay; Balquhitter: J. Carlton; Dunvegan: D. M'Donald; Carboist: A. Cameron; Glendaruel: D. M'Lean; Fort-Augustus: J. Forbes; Stratherrick: J. Frazer; Kilmorack: J. Ross; Easdale: D. M'Intyre; Nova Scotia: Rev. R. Williamson, Picton; General Agent for North America, John M'Neil, Esq. Charlotte-town, Prince Edward's Island.

Edward Knox, Printer to the University, Dunlop Street.

CATALOGUE OF BOOKS

SOLD BY

J. & P. CAMPBELL.

(Continued.)

	£	s.	d.
Life of Sir William Wallace,	0	1	6
Life of Baron Trenck,	0	1	6
Life (The) and Travels of the Apostle Paul, 12mo, cloth,	0	6	0
Life of Viscount Lord Exmouth, 8vo, cloth,	0	8	0
Line upon Line; or, A Series of the Earliest Religious Instruction the Infant Mind is Capable of Receiving, 2 vols. 18mo, cloth,	0	5	0
Lives of the British Reformers, 12mo, cloth,	0	3	0
Lives of Scottish Worthies, 3 vols. 12mo, cloth,	0	10	6
Lives of Eminent Christians, 12mo, cloth,	0	4	6
Life of Bruce, the African Traveller, 12mo, cloth,	0	3	6
Life of Washington, 2 vols. 12mo, cloth,	0	6	0
Life of Columbus, 12mo, cloth,	0	3	6
Lives of British Physicians, 12mo, cloth,	0	3	0
Locke on the Reasonableness of Christianity, 12mo, cloth,	0	3	0
Logan's Manners and Customs of the Highlanders of Scotland, 2 vols. 8vo,	1	0	0
Love Token for Children, 32mo, cloth, gilt,	0	2	0
Luther on the Liberty of a Christian, 12mo,	0	1	6
Luther on the Bondage of the Will, 8vo, cloth,	0	4	0
Luther's Manual of the Book of Psalms, 12mo, cloth,	0	5	0
Luther's The Pope Confounded, and his Kingdom Exposed, in an Exposition of Daniel viii. 23—25, 12mo, cloth,	0	5	6

RECENTLY PUBLISHED,

Ceann-Iuill An Fhìr Imrich De Dh' America Ma Thuath; or the Emigrant's Guide to North America, 18mo, stitched,	0	1	6
--	---	---	---

Opinions of the Press,

"The above Work is written in Gaelic, and intended for the use of Highlanders. It is, though small, by far the best treatise we have seen—embracing almost every topic connected with the subject, and breathing throughout the spirit of truth and candour. It gives directions for the preparations that are necessary before beginning the voyage—the caution to be observed on reaching the American coast—and the subsequent steps indispensable for reaching the end of the journey. Instructions are also given for ascertaining the best soils, as well as the best localities; also for cutting the wood and clearing the ground—what crops, moreover, ought to be reared—what stock the emigrant ought to have in order to succeed.

(Continued to next Page.)

It inculcates, above all, the necessity of temperance, sobriety, and unceasing labour, vigilance, and industry. In the exercise of these he can, ere long, acquire a competence, and in due time an independence; but if he be void of these indispensable qualities, he must pass his days in poverty, and end them in misery. He had better pass them in wretchedness at home, where he may meet with some commiseration; but among the expatriated, nobody—even among kinsmen—attracts attention, or gains friendships, but the industrious. There is no compassion—no endurance of the idle.

"Whilst this work ought to be the manual and the constant companion of the emigrant, it will, to all other Highlanders, be a source of much amusement as well as of instruction, in its numerous lively pictures of American manners and employments; and ought, of course, to be a favourite in every Highland residence. Such as the making of maple sugar, and the Indian mode of fishing during the winter, and encountering and overcoming the bear, &c. We mention them merely as examples.

"The language is, upon the whole, remarkably pure, simple, and perspicuous, and great pains seem to have been taken to attain grammatical accuracy."—*Stirling Journal*.

"At a time when emigration is looked to as the only means of ameliorating the condition of the destitute and almost famishing Highlander, we have no doubt but this concise and succinct little work will be a welcome guest among the hills and dales of its native country. After perusing it with care and pleasure, we must candidly acknowledge, that, in our opinion, it is one of the most useful morsels of literature that has ever been offered to the 'Gael,' in the venerable and expressive language in which Ossian 'spoke and sung.'"—*Glasgow Chronicle*.

"We would earnestly recommend this little work to the attention of such Highland proprietors as are incapable of giving sufficient employment to their present complement of tenants. A free distribution of it among that class of sufferers who can acquire a literal knowledge of the 'far West' from no other language, might be of inconceivable benefit."—*Caledonian Mercury*.

"Although the first attempt to give the Highlander a 'Guide' to North America—to the author's credit be it spoken—we know of no work, arranged in so small a compass, in any language, in which so much useful information is given to the emigrant who relies on his own industry as a means of acquiring subsistence. What enhances its value in particular, is, that the author handles his different subjects evidently from practical experience, and is thus enabled, in his own peculiar way, to bring everything plainly and convincingly home to the understanding. The arrangement of the different heads is certainly very explicit—the class of persons who are fit for the 'new country'; the particular routes to, and through, that country, with their expenses severally; the parts most desirable to the emigrant; the mode of clearing land, raising crops, stock, &c., being distinctively described, is undoubtedly of great utility."—*Glasgow Journal*.

"In concluding our remarks, we would not be doing the author justice did we allow that we know of any person better qualified to make himself intelligible to his countrymen—his style is wholly original; and, to say the least, it is one of the most idiomatic and original prose works that has ever emanated from the Gaelic press. Although some immaterial typographical errors have crept in, if we except Dr M'Leod's 'Leabhar nan Cnoc,' it borders as near perfection as any Gaelic work extant. The author's language is pithy, applicable, and well-chosen, and its purity is hitherto unexcelled, even by his countryman, 'Donacha ban Mac an t-Saoir.'"—*Saturday Evening Post*.

AN LA A CHI 'S NACH FHAIC

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

MÌOS-DEIRIDH AN EARRAICH.

AN 26 AIREAMH.]

APRIL 1, 1842.

[PRÌS 6 SGILLÈAN

CONTENTS :—Tale for the Young (Warning to Highlanders Coming to the Low Country), page 31.—Song of Solomon (Preface to, and Metrical Version of Chapter I.), 37, 39.—The Beggar's Bridge (an Irish Legend), 40.—Letter to the Editor concerning Emigration to New Brunswick, 46.—Familiar Dialogue (Sir Robert Peel's Financial Measures, New Tariff, &c.), 51.—Public News—China, Afghanistan, 56; Melancholy Loss of the Steamer Telegraph, 58.

SGEUL AIRSON ÒIGRIDH NA GÀIDHEALTACHD.

[Eachdraidh mhulaideach, ach fhìrinneach, air bàs cianail òganaich thruaigh a chaochail sa' bhaile mhòr so. Gu'n robh an eachdraidh so 'na sanas feumail do dh'ògraidh na Gàidhealtachd a tha tighinn do'n àite! oir 's mòr an t-aobhar eagail gu bheil iomadh aon air an tarruing air falbh 'san dòigh cheudna.]

A Chuairear ionmhuinn,

Tha mi fìor thoilichte a bhi faotainn gach fiosrachadh feumail a tha sibh a faicinn iomchuidh a chur d'ar n-ionnsuidh o mhìos gu mìos; agus da rìreadh cha'n e na sgeulan taitneach sin a tha sibh a cur gu òigridh na Gàidhealtachd a' chuid as lugha orm. Cha'n e a mhàin gu bheil na sgeulan sin fìor fheumail do'n mhuinntir òg; ach feudaidh, mar an ceudna, a' mhuinntir aosda, agus luchd a' chinn lèithe, gliocas a tharruing uatha. Ma chì sibh iomchuidh an sgeul a leanas a chur an ceil d'ar luchd-dùthcha an ath uair a theid sibh air chuairt 'nam measg, tha dòchas agam gu'm faod e bhi na mheadhon sonraichte a chum na muintir a tha òg agus aon-fhillte a chumail o iomad buair-

VOL. III.—No. XXVI.

eadh a dh'fhendas teachd 'nan rathad, 'nuair thig iad do'n bhaile-mhòr so; ach air am bheil a' mhuinntir nach d'fhàg riamh tìr nam beann tur aineolach.

Dh'fhàg an neach mu'm bheil mi nis a dol a dh'innseadh dhuibh tigh 'athar air an dùthaich mu'n robh e ach gann còig-bliadhna-deng a dh'aois. Bha 'mhàthair na boirionnach diadhaidh, agus theagasg i dhàsan gu moch an t-slighe anns am bu chòir dha gluasad. An deigh dha teachd gu bhì fuireach sa' bhaile-mhòr, a reir seòladh a mhàthar, bha e feitheamh air meadhonan nan gràs, agus bha e car ùine mar neach a bha fo gheur mhothachadh. Gidheadh, dh'fhuirich e air ais o na dleasanais sin a tha mar fhiachaibh orrasan a tha leantuinn Criosd, leis a' bheachd so, gu'm feitheadh e orra aig àm eile a bhiodh na bu fhreagaraiche dha. M'an d'thainig an t-àm sin, fhuair e eòlas air muinntir a bha "gun eagal Dé fa chomhair an suil." Leo so chaidh e air aghaidh ann an sligheachan seachranach ré chòig bliadhna, ged a bha 'chogais 'ga dhiteadh, agus ag innseadh dha gu'n robh e leagail bunait a chum sgrios siorruidh. Fhuair e gu minig litrichean o a mhàthair, a' cur a dhleasanais 'na chuimhne, agus 'ga bhrosnachadh ga'n ionnauidh. Thairis air na litrichean so, 's tric a shìl a dheòir, agus cho tric chuir e roimhe gu'n gluaiseadh e ann an slighe ni b'fhearr 'san àm ri teachd. Ach a dh'aindeoin gach nì dheth so, bha 'chridhe do ghnàth a sleamhnachadh o Dhia; bha gach mìos 'ga chruadhachadh 'na mhi-dhiadhaidheachd. Ma dheireadh leig e srian le 'ana-mhianan. Thòisich e air a bhì dol do'n tigh-chluiche, agus do chomuinn eile, far an robh fearas-chuideachd ghòrach air a chumail air aghart. Bha 'àite-suidhe ann an tigh an Tighearna gu minig falamh, gu sònraichte air feasgar latha an Tighearna. Leughadh e nis litrichean a mhàthar le na bu lugha aire na b'abhaist da; oir thòisich e air saòilsinn gu'n robh e comasach air breithneachadh air a shon féin, gun a cuideachadh-sa—gu'n robh i na màthair chaoimhneil nì's leòir, ach nach robh i eòlach air gnàthanan a' bhaile-mhòir, agus leis a sin nach robh fios aice mar bu chòir dha gluasad cho maith 'sa bh'aige féin. Mu'n àm so-thachair e air sgriobhanaibh luchd-àicheadh Dhé. An toiseach, bha e an ag mu'n leughadh; ach do bhrìgh gu'n robh e làthair aig an coineamhan uair no dhà gun a bheag do dhochair fhulang, smaoinich e nach robh cunnart air bith ann am faicinn ciod a bh'aca r'a ràdh, gu sònraichte o na b'e 'chleachdadh a' chùis a rannsachadh air gach taobh. Leugh e an toiseach; an sin chuir e'n teagamh; an sin dh'fhàs e nì bu ghlice na luchd-teagaisg; agus mu dheireadh shleamhnaich e sìos do'n t-slugan eagalach sin a shluig na mìltean. Bha 'àite-suidhe ann an tigh an Tighearn' an toiseach falamh air nairibh, ach a nis bha e gu buileach air a threigsin. Bha e nis air ullachadh airson ceumanan bu mhi-riaghailtiche; agus airson a ghiulan mhi-stuama, chail e obair agus fabhar a mhaighstir. Air dha bhì fada na thàmh, shoirbhich leis mu dheireadh ann an àite eile fhaotainn, ach fada ni bu mhiosa na'n t-àite 'san robh e'n toiseach—bha e'n dà chuid ni b'iriosail agus ni bu tràileile. Bha nis 'uabhar air a bhriseadh sìos. Thug so e ni b'isile, agus fo chumhachd nan dubhailcean sin as suarache. Dhoibh sin strìochd e, gun ma dheireadh an do chail e gach meas air féin.

Cha'n ainmich mi an so na gnothaichean muldach a thachair dha. An deigh iomad oidheirp gun torradh airson a chor a leasachadh, dh'atharraich e mu dheireadh 'àite-tàimh, an dòchas gu'n deanadh e ni b'fhearr; ach chaidh a chliù agus a chleachdainean maile ris. Ré chòig bliadhna, cha do sgrìobh e uiread is aon litir gu 'phàrantan; agus a reir a' chunntais a thug e seachad, cha robh fios aca uiread is c'àite an robh e, ged nach robh e cuid do'n ùine ach ciad-gu-leth mìle uatha. Ach chuir e roimhe nach biodh fios, aon chuid aig a phàrantan no aig a luchd-eòlais, c'àite an robh e, no cìod a bha e deanamh. Cionnas a sholair e 'lòn ré nam bliadhnachan strodhail so, acasan a tha eòlach air a leithid so do chaithe-beatha a mhàin a tha fios. Bha e na fhògarach o àite gu àite—strodhail, aonaranach, agus gun chreideas—a shlàinte gach là dol ni bu mhiosa, gus ma dheireadh an d'thainig e gus an staid anns am faca mise an tùs e.

Air aon là, thainig neach far an robh mi, ag ràdh, “Tha duine òg aig mo thigh, agus bu mhaith leam thu thighinn 'ga fhaicinn. Thug sinn a stigh e, trì no ceithir a sheachduinnean roimhe so, airson trua-cantais; oir tha e gun dachaidh, falamh, agus tiinn, ged nach 'eil ann ach duine òg, agus a reir coslais a chunnaic laithean is fear. Ach cha'n urrainn duinn mòran fhaotainn uaithe. Cha'n eil iarrtas aige air bruidhinn. Tha'n lighich? a saoil sinn gu bheil e ann an caitheamh tròm, oir tha fìor dhroch casadaich air. Tha e mar an ceudna fo dhubhachas mòr, agus, a reir coslais, aig amanan ann an cruaidh-ghealachd inntinn.”

Ghabh mi gun ag cothrom air dol 'ga fhaicinn cho luath 'sa dh'fhaod mi, agus fhuair mi a staid eadhoin ni bu mhiosa na bha air innseadh. Bha 'ghnùis gu tana glas-neulach, a shùilean domhainn 'na cheann, a ghuth fosgailte—a dh'aon fhacal, bha gach ni 'na choel as cuir an ceil an staid bu trioblaidiche. Bha e an toiseach neo-thogarrach air bruidhinn; bha e, mar gu'm b'ann, air a dhùnadh suas ann féin, air chor 's nach d'thugadh ni air bith air a staid a dheanamh folaiseach. Labhair mi beagan fhacail a shaoil mi 'bhiodh freagarrach 'chum inn-tinn a tharruinn dh'ionnsuidh an Fhir-Shaoraidh, agus le a chead chuir mi suas ùrnuigh gheirid as a leith.

Goirid na dheigh so, chaidh mi air m'ais a rithist. Bha e na luidhe air a leabaidh, agus e dìreach an deigh faochadh fhaotainn á treis ghoirt chasadaich. An deigh beagan mhionaidean, smèid e orm da ionnsuidh; agus ann an guth ìosal, thubhairt e gu'm bu mhaith leis labhairt rium gu h-uaigneach. Dh'fhàg a bhan-altrum agus bean-antighe an seòmar. 'Nuair bha sinn leinn féin, shuidhich e a shùilean orm ann an ciùineas car tiota; ach bha e eadar dà chombairle, co dhiubh a labhradh e na bhiodh e tosdach. Ma dheireadh bhrùchd e mach, agus thòisich e air cuid d'a eachdraidh féin innseadh.

Bha e nis anns an t-siathamh bliadhna fichead d'a aois. Bha e fagusg do chòig bliadhna na fhear-àicheadh Dhé. Bha e na fhògarach o phàrantan. Cha robh fios aca uiread is c'àite an robh e, ni mò bha e toilleach gu'm bitheadh. Mhothaich e gu'n do mhill 'se e féin. Chunnaic e gu soilleir far na thòisich obair an sgrìos—'saun an e féin a chrudhabhachadh an aghaidh a mhothachaidh air an fhìrinn, agus a

dhearmad air a dhleasanada. Cha robh 'athair diadhaidh, ach bha 'mhàthair; agus cha robh teagamh air bith aige nach do shil a sùilean sibhnichean do dhèid airson a mhi-ghnàthachaidh-san.

'Na dheigh so, bhrùchd e mach leis na briathran a leanas:—

“Cha'n e àicheadh Dhé a sgrìos mi; thòisich obair an sgrìos ni bu tràithe na sin. B'e mi chur an aghaidh àitheantan an Tighearn' a thug mi gus an staid so; ach chaidich so mo thilgeil ni bu doimhne ann an coireanan folaiseach, agus mar an ceudna uamharra. O na thòisich mi air àicheadh Dhé, chuir mi an gnìomh nithe roimh 'n crìothnaichain ann an làthaibh m'òige—b'e sin slaoighteireachd, misg, strìopachas; agus a bharr air sin, bha mi 'm mheadhon gu muinntir eile a thoirt gus an staid cheudna.

“Ach cha'n eil an sin,” ars' ean, “ach nitheanan suarach a tha leantuinn ri m' chliù. Tha obair an sgrìos 'na luidhe ni's doimhne 'nan anam, agus tha'n truaighe 'sam bheil mi an dràd ag innseadh ro-làimh cìod a ta feitheamh orm an taobh thall do'n uaign. Ré iomad bliadhna dh'fheuch mi ri mì-chreideas a thoirt do'n Bhlobull. Shoirbhich leam sin a dheanamh. Bha mi 'nam fhear-àicheadh Dhé. Bha mi air mo thoirt thairis do mhealltaireachd nàmhaid an anama, chum 's gu'm bithinn air mo dhiteadh, do bhrìgh nach robh mi umhal do'n fhirinn, ach gu'n do ghabh mi tlachd ann am mì-dhiadhachd. Ach cha'n eil mi ni's fhaide a'm fhear-àicheadh Dhé. Tha mi nis làn chinnteach gu bheil Dia ann; tha mi mothachainn, tha mi fiosrach, gu bheil breitheanas cothromach a' feitheamh orm ann an slornidheachd!”

An deigh tàmh car tiotadh, dhorchaidh a ghnùis agus las a shùil-ean, agus an sin thòisich e leis na briathran a leanas:—

“Ach 'se'n ni is uamhasaiche a thagam ri thoirt fa'near, nach e 'mhàin gu'n do sgrìos mi mi féin, ach gu'n robh mi a'm mheadhon gu muinntir eile a tharruinn gu sgrìos mar an ceudna. O! tha mi cinnteach gu'n lean mallachd sloruidd anmanan sgrìosta mi gu bi-bhuntachd. O! b'fhearr nach d'rugadh riamh mi!—b'fhearr gu'n do bhàsaich mi 'nuair a bha mi air gairdeanan mo mhàthar!”

Dh'oidheirpich mi an so r'a spiorad buaireasach a chìùineachadh, le cur an ceil da mòr-thròcair Dhé ann am maitheanas a thoirt eadhoinn do cheann-feadhna nam peacach.

'Se'n fhreagairt a thug e—“Cha'n eil maitheanas ann dòmhna; cha'n urrainn mise aithreachas a ghabhail; tha là nan gràs agames seachad. Ach tha mi mothachainn aotromachadh mòr o na leig mi ris dhuit mo sgeul. Tha mi taingeil gu'n d'fhainig thu. Truagh 's mar tha mi, 'se so feith is fearr a fhuair mi o chionn fada. Gus a so, chum mi gach ni agam féin. Bha e dhomh mar theine air fhadadh ann am bhroileach. Cha do shealbhaich mi aon uair thoil-inntinn o na dh'fhàg mi slighe na àith; agus re dhà no trì bhliadhnachan, bha mi gu h-iomlan truagh. Bha mi gu minic an impis cur as domh féin.”

An deigh beagan bhriathran, leis an d'oidheirpich mi 'aire a tharruian gu “cuspair dòchais Ierseil, agus slàn-fhear ri àm airc,” dh'fhàg mi e, a' gealltain gu'm faicinn e air a' mhaduinn a b'fhaise, na'm b'e

's gu'm biodh e làthair gus a sin. Bha e làthair. Thainig a' mhadaoinn; ach cha bu mhaduinn dhàsan i. Cha do dhears gathar òir-bhaidhe grein na flirinteachd, le slainte ann na sgiathaibh, air anam dorch' agus buaireasach-san. Bha dòchas agam, bha eadhon fùghair orm, 'fhaotainn air atharachadh.

"Gu de mar tha thu, 'charaid, air a mhaduinn so?" deir mi. B'e am freagradh, "Cho truagh agus is urrainn peacadh mo dhenamh." Na briathran so labhair e le leithid do chudthrom, 's gu'n do chuir e iongantae agus namhas orm. "Agus an d'fhuair thu tàmh air bith air an oidhebe a chaidh seachad?" "Cha d'fhuair" ars' ean, "som mhionaid; bha m'anam ann an truaghe ionnan re na h-oidhche." "Bu chòir dhuit thu féin a chiùineachadh, agus teachd a dh'ionn-uidh an 'tobair a chaidh fhosgladh do thigh Dhàibhidh 's do luchd-àiteachaidh. Iruusalem, chum peacadh agus neo-ghlan a ghiùlain air falbh,' 'sa tha fathast fosgailte dhuitse, na 'se 's gu'n gabh thu sìth-reachas agus creidsinn." "Cha socrach, cha socrach; cha'n eil e an comas domhas mi féin a chiùineachadh. Tha mo chorp ceart gu leòir, ach bha m'anam ann an ifrinn ré na h-oidhche! Dh'àicheadh mi gu'n robh ifrinn ann. Chuir mi iompadh air muinntir eile gu sin a dhenamh mar an cendna; agus a nis tha Dia 'nochdadh dhomh gu'n robh mi sa' mhearachd. O! tha fios agam a nis gu bheil ifrinn ann; tha mi 'ga mbeathachainn ann am chogais. Tha mi toilichte gu'n d'fhuair thu 'gam fhaicinn, 'chum 's gu'n innis duit cho truagh 'sa tha mi. 'Se se an son fhois 'tha mi faotainn. 'S tu an ceud fhear da'n d'rinn mi aithnichte mo thruaghe. Chum mi agam féin e ce fhed 'sa b'urrainn domh; ach cha robh e'n comas domh a chleith ni b'fhaide."

"'S maith dhuit do pheacanan aiseachadh, ach bu chòir dhuit an aiseachadh do Dhia cho maith ri d' che-chreutair; oir thubhairt e féin, 'A mhàin aidich do pheacana;' agus os-barr, 'Ean a dh'aidich-eas a pheacana, agus a threigeadh iad, gheibh e trèdair."

"Cha'n urrainn, cha'n urrainn mise teachd an làthair Dhia—cha'n urrainn mi a choineachadh—cha'n urrainn! O gu'n deanadh an naigh a chodachas mo chorp ann an ùine ghoirid m'anam a chodachadh mar an cendna! O gu'm bithian gu tar air mo chur as an t-sealladh! 'Sann ris a so bha fùghair agam re ùine fhada; ach dh'fhaileich an dòchas so. Cha d'fhicraich mi riamh roimh so an agriobtur so, 'Ngar a bhàsicheas an t-aingidh, theid a dhòchas a mughadh.' Chaidh mo dhòchas-as a mughadh. Bha mi o chionn treis ag ath-bheachdachadh air na chaidh seachad do m' bheatha. An raor feia, bha'n earran sin do'n agriobtur a gha'd del troimh m' spiorad mar shaghead theinntich, 'Dean gairdeachas, a dhùine òig, ann a t-òige, agus deanadh do chridhe subhach thu ann an lathaibh t-òige, agus aubhail ann am sligibh do chridhe agus ann an sealladh do shùl; ach air a shon so uile, biodh fios agad gu'n toir Dia chum breitheanas thu.' Gun ag, dh'imich mise ann an slighe mo chridhe, agus ann an sealladh mo shùl; agus a nis tha Dia gu m' thoirt gu breitheanas. Tha saighdean an uile-chumhachdaich an taobh a stigh dhomh; tha'm puinnsean ag òl suas mo spiorad. Faoisidh sibh ar

fad ùrnuigh a dheanamh air mo shon; ach cha'n eil feum ann. Tha sibh uile làn chaoimhneil rium. Tha mi toirt buidheachas dhuibh uile; ach cha'n urrainn sibh mo thearnadh. Tha m'anam air a dhàrnadh; tha seala neach a chuireadh air càl orm, 'cheanna!' "

Na briathran so mu dheireadh, labhair e le leithid do chudthrom 's do shaothair, 'sa chuir da rìreadh uamhas orm. Cha'n urrainn mi ann fèad an sealladh a bha 'na ghnùis a dhi-chruimheachadh, mar a shuidhich e 'shùilean dorch' agus luaimneach orm, agus a labhair e na briathran so ma dheireadh. A' saolsinn a nis gu'n robh e diomb-ainn ni air bith a labhairt ris air an àm so, dh'fhàg sinn an seòmar, chum, nam bu chomasach e, gu'm faighheadh e tàmh.

Thaghail mi'n ath-latha chum fhaicinn. Bha e ann an staid laig. Cha mòr nach do dheallaich a chainnt ris. Rug mi air làimh air, a's thubhairt mi ris gu'n d'fhugadh e mòran toil-inntinn dhuinn fìos fhaotainn an robh e fàgail an t-saoghail reidh ri Dia, agus ag earbas á gràs an Fhir-Shaoraidh. 'Se an fhreagairt a thug e dha so, agus b'iad na briathran ma dheireadh a chuala mi e labhairt,—“Nam comhdaicheadh an uaigh m'anam maille ri m' chorp, chunntain i mar mo charaid is fearr; bhiodh e fada ni b'fhearr na'n staid anns am bheil mi, no ni air bith a tha còir agam air a bhi.” An deigh dhomh a thoirt suas ann an ùrnuigh ghoirid do Shràcair Dhia, b'èiginn domh fhàgail. Mu'n cuairt do uair na dheigh so, chaochail e. An latha na dheigh so, bha mi làthair aig a thorradh. B'e sealladh bu mhulad-aiiche da'n robh mi riamh air m'iarraidh. Cha robh caraid a làthair. Ann a so bha duine òg aig an robh, a reir coisla, buaidhean nàdurra 'bha finealta—a dh'fhaodadh a bhi 'na chomhfhurtachd d'a phàrantan, 'na mhaise do 'chomunn, agus 'na bheannachd do'n chinneadh-daoine—a dh'fhaodadh beatha fheumail agus shona 'leantuinn, a choisneadh dha fein cliù a chuireadh e am measg reultan nèimh, chum dealradh an sin gu sìorruith—air a ghearradh air falbh o bheatha, o shonas, agus o dhòchas, ma'n d'ràinig e ach gann sia-bliadhna-fichead a dh'aois.

A leughadair, mar do raoghnaich thusa fathaast cò 'n Dia da'n dean thu seirbheis, ghuidhinn ort aire shònraichte a thoirt do na leugh thu. Na smaointich gur a'geul e th'air a dhealbh gu b-innleachdach chum uamhas a dhùsgadh suas ann a d' inntinn, no chum deur a' mhulaid a mhealladh o d' shùil. A charaid, cha'n ann mar so a tha. 'Se th'ann firinn neo-mhearachdach, a tha, mo thruaighe! ri fhaicinn ro bhith-eanta. Bha'n sealladh eagallach so air a chuartaichadh le leithid do dh'uamhasan, 's nach urrainn teanga 'chuir an ceil. Ach mar dean an oidheirp lag so ach buintinn ri d' fhaireachdainean a mhàin, gun buaidh air bith fhaotainn air do choimheas, tha me shaothair ann an diomb-ain. A nis, ann an latha do shlàinte agus do neirt, tha mi guidhe ort gu dùrachdach sibh a dheanamh ri d' eas-caraid am feadh a tha e maille riut 'san t-slighe, ma'n toir am breitheamh thairis thu do'n mhaor, agus ma'n tilg am maor do'n phrìosan thu; oir as a sin cha'n fhaigh thu mach gus an òc thu'n fheorlaing dheireannach. Tha ullachadh airson sìorruidheachd feumail do gach creutair aig am bheil anam neo-bhàsmhor. Air an aobhar sin, dean spàirn chrusaidh gu dol a stigh air a' gheata chumhan am feadh 'sa tha e a'd

chomas, air eagal, le dàil neo-ghlic agus peacach a bhi 'ga chuir sa' chùis, gu'm faigh thu an dorus air a dhùnadh nad' aghaidh—"ma'n caidil thu cadal a' bhàis, 's ma'n teid thu sìos do'n uaigh le breng a'd' làimh dheis."

Bithidh mi air an àm so fàgail beannachd agaibh, ann an dòchas gu'n gabh sibh mo leisgeul airson na h-urad do'r ùine a thoirt suas;

Agus creidibh gur mi ar caraid dileas,

An là a chì 's nach fhaic,

G. M. C.

Glaschu, Mìeo-Meadhoin an Earraich, 1842.

DÀN SHOLAIMH.

Tha'n Sgrìobtur uile air a dheacadh le Spiorad Dhé, agus tha gach earrann dheòth tarbhach chum teagasg. Do slusg taigha Dhé anns gach linn do'n eaglais, bha Dàn Sholaimh luachmhor. Bha e 'nan fiosrachadh féin mar ghatan grianach soluis o nèamh, anbharrach drùiteach air an anmanna—cumbachdach ann an dùsgadh smuaintean àrd, diadhaidh, cràbhach—ann an taruing a mach tograiddhain dùrachdach a' chrìdhe, agus 'gan àrdachadh dh'ionnsuidh Dhé—ann am meudachadh an sòlais ann an Dia, agus cuideachadh leo, air mhodh sònraichte, chum co-chomunn spioradail a chumail ris.

'S coemhalachd, air neo samhladh spioradail, an Dàn so. Tha e air a shàr-thuiginn leòsan aig a' bheil an gràdh socraichte air an Fhear nuadh-phòda. Tha iad a' faotainn cainnt 'san Dàn so freagarrach chum tograidhean dùrachdach a' chrìdhe 'chuir an géill, 's na smuaintean sin leis am bheil an anmanna laiste. Ged tha euid do nithe dorcha diomhair 'san Dàn so, 's iomad aon aig an robh aobhar taingealachd do Dhis gu'n robh e na leabhar naomh. Fhuair cuid e 'nam fiosrachadh féin, milis, tarbhach, taitneach. B'eudar muinntir an Tighearn anns na linntean a chaidh seachad air an Dàn so. Bu luachmhor e leis na Màirtirich naomh, agus leis na Cùmhnantaich dhilleas. 'S minig, ann an lughadh an leabhar so, fhuair an anman brònach bochd faochadh agus sòlas; bheothaich e iad 'nam bròn 's 'nan deuchainn. 'S minig a las e an anmanna seargte sa' phrìosan. Thug e misneachd do na fògraich thruagh 'san uaidh, am meas garbhach nan creag is uamhanan a a' mhonaidh. Fhuair iadsan an Dàn so làn do bheachd air gràdh Chrìosd, agus air dilseachd na h-eaglais dha—air a' cho-chomunn dhealasach a bh'eatorra; 's bheothaich e iad chum gach deuchainn a chuir gu suarachas, agus bàs fhaotainn le sìth 's le buaidh!

Tharuing na daoine maith air a' bheil cunntas againn ann an eachdraidh Eaglais na h-Alba 'san àm a dh'fhalbh, mòran do'n cainnt as an Dàn so, mar a chìthear leòsan 'tha eòlach air an saothair, agus a' na leabhraichean a dh'fhàg iad nan deigh. Is cìod a' chainnt bu fhreagaraich 's bu bhuadhair a b'urrainn doibh

a chleachdadh, chum an dìlseachd, an gràdh, an t-sùid, leis an robh an annamha laiste, a chuir an gèill?

Tha fathast, buidheachas de Dhia, mòran do luchd-maimtir an Tighearna, tha dòchas againn ri fhaotainn, do'm bheil an Dàn so air mhodh àraid taitneach, mìis, luchmhor.

Ann an cleachdadh cainnt àrd an Dàin so, tha'n duine cràbhach diadhaidh air a thogail, mar gu'm b'ann, oscionn an t-saoghal so, air sgiathan a chreidimh agus a ghràidh, agus air fhàgail comasach an Tì do'n d-thug e gaol a mholadh mar bu mhiann leis.

Anns an Dàn naomh so, tha'n duine spioradail air a thoirt a stigh do ghàradh, na do lios àlluinn, làn do na blàithean is cubhraidh agus is bòidheche, anns am bheil craobhan làn do'n mheas is taitnich do'n t-sùil, agus is blaisde ri ithe. Tha'm meas sin dhàsan mar bha dearcana-fiona Escoil do na h-Israelich, 'ga bheothachadh chum iarraidh dol air aghaidh, agus sealbh a ghabhail anns an dùthaich nèamhaidh, air an robh fearann Chanàan 'na shamhladh.

Ann an Gàidhealtachd na h-Alba, tha fios againn gu bheil cuid do dhaoine diadhaidh spioradail gun mhòran foghlum—'aig nach 'eil ach beag cothrom, air nairibh, air eòlas spioradail fhaotainn—'tha tarraing mòran do'n chainnt tha iad a cleachdadh ann an ùnuigh, agus ann an co-chomunn ri Dia, mach á leabhar nan ceisdean, á laoidhean spioradail, agus gu h-àraid o Shàiln Dhaibhidh, a dh'fhoghlum iad air an teanga, agus is urrainn dhoibh aithris. Tha mòran ùine aig ar luchd-dùthcha chum breithneachadh agus beachd-smuaineachadh—mach anns a' bheinn, a'm fasgath na creige, agus gu sònraichte 'san oidhche fhada geamhraidh.

Sinnainich sinn gu'm faodadh an oidhirp tha sinn a' toirt air cuir Dàn Sholaimh mach ann an rannan, na'm bàrdachd, a bhi taitneach le cuid do'r luchd-dùthcha. Anns an oidhirp so, feuchar focal Dhé a leantainn co dlùth 'sa tha e comasach a dheanamh—gun fhocal a chumail air ais na chuir ris, ach mar tha e na'ar coinneamh ann am focal Dhé. Ged nach 'eil a' bhàrdachd co maith's bu mhiann leinn, tha dòchas againn gu'n gabhar ar leigeul, 's gu'm bi an oidhirp 'tha air a thoirt 'na chulaidh-bhronnachaidh do fheadhainn eile an t-saothair cheudna a ghabhail os-làimh, agus a dheanamh air dòigh is finealta.

Chuireamaid luchd-leughaidh an Dàin'so 'nan earalas a bhi stòlda, suidhichte, ciallach. Cuimhnichidh iad gu bheil e air a dheacadh le Spiorad Dhé. Thugadh iad fa'near gu bheil na h-uile nì glan do'n drèam a ta glàn; agus na di-chuimhnichidh iad an inntinn fheolmhor gur bàs i, ach an inntinn spioradail gur beatha agus sìth i.

Cha'n urrainn sinn a ràdh aig an àm c'uin a gheibhear an leabhar so-uile ('se sin Dàn Sholaimh) a chuir a mach ann am bàrdachd. Tha'n oidhirp air a thoirt, a dh'fheuchainn ce'mar a chòrdas e ri'r càirdean. Ma chluinneas sinn gu bheil i taitneach le cuid a dh'ionnsuidh an do sgrìobh sinn m'a timchioll, 's dòcha gu'm faodar dol air ar n-aghaidh, ann an dòchas gu'm bi an oidhirp air

a bheannachadh do chuid, agus na chulaidh-shòlais agus comhfhurtachd dhoibhsan aig a' bheil an inntinn spioradail.

DAN SHOLAIMH.

CAIN. I.

'Se dàn nan dàn a chanainn féin,
'Se'n dàn rinn Sola 'n rìgh ;
Pògadh e mi le pòg a bhéil,
Oir 's maith do ghràdh seach fìon.

Mar oladh-ungaidh mhaiseach ùr,
Tha t'ainm co cùbhraidh tlàth ;
Tha gràdh nan òighean, uime sin,
A cuimhneach ort gach tràth.

Dean mise a tharruing. 'S ruithidh sinn
Gu sunndach air do dheigh ;
Thrèdraich an Rìgh gu gràsmhor mi
D'a sheòmrachibh le déigh.

Anadsa nì sinn luathghair àrd,
Na d' ghràdh is fearr na fìon ;
Oir thug na fìreana an gaol
Do'n Tì a ta 'gan dìon.

O nigheana Ierusalem !
Gur dubh ach sgiamhach mi ;
Mar bhuthaibh Chedair ciar nan treud,
'S mar cùrteanibh an Rìgh.

Na gabhaibh fiamh na umhail fòs,
Ged tha mi dorch' is dubh ;
'Si ghrian 'na teas a dh'amhairc orm,
'Sa dhoillerich ma chruth.

Bha mic mo mhàthar feargach rium ;
Fear coimhead lios rinn dhiom ;
Ach m' fhòn-lios féin, a dh'earba rium,
Nìor choimhead mi gu dian.

Nach inns' thu dhòmhsa, fhir mo ghaoil !
Co'n t-àite 'bheil do threud
Ag ionaltradh air cluainibh glas,
Gun uireasuibh, gun bheud ?

C'àite am bheil iad luidhe sìos
Ri teas a' mheadhon-là ?
C'arson, mar so, air faontradh mi
Co fhad o threud do ghràidh ?

O thusa 's àillidh 'measg nam bap !
Imich air luing nan treud ;
'San taic ri buthaibh m' aodhair-sa,
Beathaich do mheannain féin.

Ri eachaibh Pharaoh samhlaicheam
Thusa, a bhean mo ghràidh;
Na steud-eich chuimir àrd tha ruith
'Na charbadaibh gach là.

Do ghruaidhean tha le sreathaibh sheud,
'S do mhuineal àillidh fòs
Le ballachaibh do dh'airgiod glan,
'S le slabhraidhibh do dh'òr.

Am feadh tha'n Rìgh 'na shuidhe sìos
Aig feadh le 'chàirdibh gràidh,
Tha fàil' mo luithean cùbhraidh ùr
A sgaoileadh mach gu tlàth.

Mar cheanglachan mirr paigte suas,
Tha m' aon ghràdh dhòmhs' a ghnàth;
Gu dlùth ri m' bhroilleach luidhe e
Fad re na h-oidhe gu là.

Mar bhagaid de'n chraoibh champbhir thu,
'Ni anns an fhlon-lios fàs;
Do shùilean ciùin mar chalman caomh;
'S àillidh mo chéile gràidh!

Feuch, 's àillidh thusa, fhir mo ghràidh!
'S taitneach air n-uirigh uain;
Sailean ar tigh', 'se sheudair àrd—
'Mhulach do'n ghiuthais bhuan.

T.A.M.—Innsir uair-siginn co dh'uidheamaich an dàn so mar
a ta e air a chuir a mach.

DROCHAD AN DEIRCICH RUAIDH.

SGEUL EIRIONNACH.

Cha'a eil drochaid, na beul àth, na eas, na uamh an Eirinn, nach
'eil a sgeul féin ri innseadh mu deibhinn; agus tha cuid diubh fìor
ìongantach. Thachair dhomh a bhi, o chionn beagan bhliadhnachan,
an taobh na h-àird-an-iar do dh-Eirinn, ann an tìr nan tobraichean-
aoraidh (no, mar their iad féin, *Tipperary*), is chuala mi sgeul air
drochaid air an deach mi seachad is àiridh air eisdeachd. Feuch-
aidh mi an sgeul innseadh mar thug an seann duine o'n cuala mi
seachad e.

O chionn fhad' (ars' esan), an linn m'athar, cha robh drochaid
air bith air an abhuinn sin, ach clacharan, air am b'abhaist do
dhaoine gabhail thairis 'nuair nach robh tuil 'san abhuinn. Bha
na clachan mòr mu thrì troidhean o cheile, 's bha e cunnartach
oidhirp a thoirt air dol thairis 'nuair bha'n tuil osceann a h-aon
diubh. Chuireadh cleibh mhòr, làn do chlachan, na dheigh sin 'san
àth, agus bhàird thairis orra, air am faodadh dìthis dhaoine gabhail
thairis taobh a cheile. B'e so an seorsa drochaid a bha dlùth air

seann-bhaile mòr na h-Eirinn, agus 'san naithe so thugadh mar ainm dha *Baile-àth-chliabh*.

Dlùth do'n àth air a bheil sinn a nis labhairt, bha bothan beag seasgair, anns an robh teaghlach còir, càirdeil, fiadhlaidh a' fantuinn, anns an d'fhuair luchd-turais nach b'urrainn dol thairis air an abhuinn gu tric cuid na dh-oidheche. 'Se b'ainm dhàsan a bha fuireach sa' bhothan Nial Bàn O'Shea, agus Cathleen a b'ainm dà mhnaoidh. 'S iomadach oidheche a dhùisgeadh iad as an cadal le glaoth nam feadhach bha 'g iarraidh thairis, a chail am misneach le eagal, agus a shuidh air a' chlacharan, a glaothach airson cuid-eachadh.

Air oidheche àraidh, mu laithean na Nollaig, 'nuair bha tuil mhòr 'san abhuinn, chuala Cathleen, ar leatha, sgriach is glaoth. Dhùisg i Nial Bàn.

Amhairc a mach (ars' ise), a Nèil. Chuala mi glaoth mar o neach 'na éiginn.

Cha robh eadar dà mhaoll na h-Eirinn ceatharnach bu tréine 's bu neartmhor na Nial; agus 'san àm cheudna, cha robh cridhe an com bu bhlàithe na cridhe Nèil. Ghrad dh'eirich e. Thilg e a chasag ghlas mu thimchioll. Ghlac e lorg fhada làidir b'abhaist da 'ghiulan air leithid sin do dh'amanan, agus thug e an clacharan air. Bha'n oidheche anbharrach doilleir dorcha. Rainig e taobh na h-aibhne. Cha robh ni no neach ri fhaicinn. Rinn e fead—thug e iollach; ach cha robh ni ri eisdeachd ach fuaim nan uisgeachan. Ghabh e null gu faicilleach; 's 'nuair bha e dlùth do'n taobh eile, chual e, ar leis, seòrsa do ghlaodh lag anfhann. Ghabh e air aghart. Chaidh e thairis; agus air taobh eile na h-aibhne fhuair e seann duine na shuidhe, ri cruban fo chreig mhòr agus air meileachadh leis an fhuachd.

Có so? (arsa Nial.)

Mata, fhir mo chridhe (ars' am fear eile), tha mise.

Có thusa?

Mata, chuisle mo chridhe (fhreagair e), 's coma có mi; ach 'se am Freasdal a chuir thusa 'san rathad chum mo theasairginn as a' chor bhochd anna a' bheil mi.

So, so (arsa Nial), eirich air do chasan, is tiugainn thairis. Dhorra do làmh.

Gu fòill, gu fòill (ars' esan); ni bheil agam ach an aon chas. Thuit mi an so, is bhris mi mo chas mhaide, 's cha'n urrainn mi ceum a dheanamh.

Thog Nial e, is thilg e air a dhruim e mar dheanadh e naoidhean na eiche, is ghabh e thairis leis. Rainig e an tigh, sig nach robh a dhorus riamh druidte an aghaidh an deirich. Leig e an callach taobh an teine, air suidheachan comhlach.

So agad, a Cathleen, 'fheadail, duine bochd, is gabh ris mar is abhaist dhuit ri 'sheòrsa, (deir e.)

'Se bheatha, 'se bheatha, (arsa Cathleen.)

Bheachdaich Nial air le mòr aire. Bu duine daicheil àrd e, gu maith aombar. Cha robh air ach droch aodach—air aon choise,

's gun chaisbheart air a' cheise sin féin. Bha e sgith lag, air a chlaoidh leis an oidhirp a thug e gu coiseachd an deigh dha a chas mhaid' a bhrisdeadh. Bha ceann làireach mar shumaig thairis air—ceann ad mhòr leathan thairis air curachd-oidheche-ruadh, a bha alos thar a chluasan.

Fhad 'sa bha bean Nèil a deasachadh ni-eiginn airson an deirich, dh'imis e gu'n d'rugadh e an ceann mu thuath na h-Eirinn—gun do chaill e a chas air bòrd luinge—gun do chuireadh air tìr e gun sgillinn-ruadh aige, 's gun charaid air aghaidh an t-saoghail—gu'n robh e a' gabhail an rathaid, ag iarraidh na deirich—'s mar biodh fear-an-tighe air dol 'na chomhdail, agus aoidheachd chrìosdail a thoirt dha, gu'n robh e air bàsachadh leis an fhunachd agus le òth.

Rinn Cathleen leaba dha, far na luidhe e gu maduinn. Bha e air a chois gu moch, a' càramh na coise maide—ni rinn e gu h-ealamh, mar neach a bha eòlach air tnaigh agus sgian a laimhseachadh.

Tha uait (arsa Nial) faireach far a' bheil thu fad latha no dhà; 'se làn de bheatha. Leig do sgios dhìot; agus o'n tha thu a'd' dheirich, chomhairleachain dhuit suidhe aig a' bheul àth, agus a bhi gabhail mar a bheirar dhuit le luchd-turais na dùthcha. Tha mòran sluaigh a null 'sa nall air a' chlacharan, agus cha'n eil deirceach eile air an àm dùth de'n àite.

Mata, 'chuire mo chridhe, ni am Bocadh-ruadh mar tha thu ag iarraidh. ('Se bocadh an t-ainm a th'aca an Eirinn airson diol-deire.)

Thugadh am Bocadh-ruadh air do bhrìgh nach fhacar riamh e gun a churachd ruadh air a cheann,—a latha 'sa dh'oidheche,—'na leaba 's air a chois. Chiteadh am Bocadh-ruadh an sin 'na shuidhe air cloich o latha gu latha, le 'churachd ruadh air a cheann, ag iarraidh o gach neach a bha gabhail an rathaid—le làireach ghlas air a dhruim, is lorg mhòr 'na làimh, a' faire gach aon a thigeadh 'na fhollais; agus is gann a chaidh duine fiachail seachad gun ni-eiginn a thigeadh 'na aid. Chaidh bliadhna seachad, agus bliadhna, ach an so chiteadh am Bocadh-ruadh; agus bha 'leaba aige gu seisgear ann an tigh Nèil. 'S ni'n deach fear na bean, òg no aos-mhor, seachad nach cuaf achuing a' Bhocaidh-ruaidh—"Tròcair, tròcair; air sgàth Mhuire 's na naoimh uile, cuimhnich an duine bochd; air sgàth t-annam, tabhair deire do'n duine bochd!"

Nam faiceadh e caileag òg, bha facal briodalach aig air a son—"Àileag na h-Eirinn uile (ars' esan), beannachd is bunsidh-leat, a's cuimhnich am Bocadh truaigh! Ach 'nan air do ghraoidh féin, a chuire, 'tha deansa na greine!—'sann agad féin, a reul ruaidh, tha'n àilreacht; ach cuimhnich an duine bochd! Nam biodh agam bonn airgid airson gach leannan 'tha gad' iarraidh, 's mise a' bhiodh sona!"

Mar so, cha robh neach a gabhail an rathaid air nach do ebar e eòlas, 's airson nach robh aig facal thaobh-sìginn a bhiodh freagarach.

Ach ged a bha aig aig gach aon gu'n robh am Bocadh-ruadh a'

faodainn mòran o luchd gabbail an rathaid, cha d'aidich e do dhuine beò gu'n robh sgillinn aige, 's cha mhò bha fios c'aite an robh e a' fallach a chuid airgid.

Air Peadar, 's air Pòll, is air Muire féin (ars' esan), cha'n eil sgillinn ruadh agam. Eadar ceannachadh an tombac, 's na tha mi ag ithe, cha'n eil agam na cheannaicheas bròg na cuaran do'n aon chois. Cha'n eil agam cùl mo làimh na cheannaicheas coinneal a dh'fhàire mo chuirp, a dheanamh leinne-bhàis, no idir na clàraibh a ghiùlanas mo chorp do'n tìr.

Bha'n duine truagh oo miodhair 'splocach 's nach dùraichdeach e. B'eadh na teachd-an-tìr fallain a cheannachadh air a shon féin; 's mar bhi coimhneas Chathleen, bhàsaicheadh e. Cha robh do dh'aodach air na dheanadh buachaile-bréig air aodach eòrna, chum na h-eòin a chumail air falbh. 'S minig a dh'fheuch Nial fhaotainn a mach cìod a bha e deanamh le 'chuid airgid, ach cha robh e 'na chomas.

Bha Nial còir aosmhor. Luidhe e; chinn e gu ro bhoeth; agus an deigh mòran tinneas is laigse, bhàsaich e. Latha an t-èraidh, lean an Bacadh-ruadh an giùlan do'n ebladh, is ghuil e mar naoidhean a bhiodh air a sgithruadh. Shìn se e féin air an uaigh, a' gul 'sa casaidh, le ullalaich bhòrnach is bas-bhualadh; agus b'ann air eiginn a thug iad dhachaidh e.

Ni bheil a nis caraid aig a' Bhocadh-ruadh (ars' esan) air aghaidh an t-aoghail!

Ach ged a chaochail Nial, cha do chaochail Cathleen chaomh; is gheall i se, fhad 'sa bhiodh mullach os a ceann, nach teigeadh i le mac no nighean an Deircich-ruadh a chuir a mach as a' bhothan.

Thug mo Nial féin an se e (deir i), agus 'sa am bàs a chuireas a mach e.

Bha nis deich bliadhna fichead o'n thug Nial a stigh e. Bha clann Nèil air pòsadh, agus air sgaoileadh air feadh na dùthcha, ach am mac a b'òige, *Jerric* donn—ceatharnach co treun, is òganach co chaomh, cheimhneil, thruacanta, 'sa bha an Eirinn ghlas uile. Bhàid *Jerric* donn nach tigeadh an latha na'n t-àm anns an caireadh e mach am Bacadh-ruadh.

Latha de na laithean, bha'n deircich ni b'fhaide gun eiridh na b'abhaist da.

Cìod so th'ort? (arsa *Jerric*); 'bheil an seann duine gu sunndach an diugh, 'suair tha e co fada 'na leaba?

Och, 'fheadail! (ars' an seann duine)—a chuire mo chridhe, mhic athar mo ghraidh, tha mise seachad. Cha'n eirich mi tuille as an leaba so, gus an tègar mi chum mo chàranh anns a' chiste-mairbh!

Cìod air a bheil thu a' gearan? (arsa *Jerric*.)

Mata, mhic an athar 'sa mhathar a thug faogadh dhomh iomad latha is bliadhna, tha mi mar nach robh mi riamh—tha ni-eigin ag innseadh dhomh gu bheil mo bheatha traognadh air falbh—gu bheil slighe an dorchadais a' tighinn, agus am a' bhàis. Tha mo-

spiorad a' sìoladh air falbh—tha mo chàil 's mo neart gam' thruigsinn. (Cha'n fhac' am Bocadh-ruadh an là màireach.)

An cuir mi fios air sagart? (arsa *Jerrie*, 's e fàsgadh a lamhan le bròn, agus a' sìlleadh na deuran goirt.)

Sagart! (ars' an seann duine)—sagart! Cha chuir thu air tòir sagart dhomhsa; cha'n eil déigh agam air a leithid, na iarrtas air a shon. 'S fhad o na ghabh mise suim de na nithe sin, 's tha fios agam gu bheil e nis tuille is annoch.

Na labhair mar sin, (arsa *Jerrie*.) Anmoch! cha'n eil e annoch! Cò is urrainn a ràdh gu bheil e annoch tràcair Dhé iarraidh? An cual thu riamh mar a labhradh thaobh an fhir a ghuidh tràcair mar bha e tuiteam as an diollaid?—

Eadar an diollaid 's an làr,
Ghuidh e tràcar, is fhuair gu sàr.

Chradh am Bocadh-ruadh a cheann.

Na abair diog, (ars' esan.) Cha tig sagart an so. Leig dhomh bàsachadh mar a tha mi.

Mar leig thu leam dol air tòir sagart, mata (deir *Jerrie*), leig dhomh dol air tòir lighiche, 's thoir dhomh na phàigheas a shaothair.

Las aodan an t-seann duine le corruich; chas e 'fhiacian; thainig boil air, mar gu'm biodh e as a bheachd.

Lighiche!—airgiod!—airgiod agamsa!—cha'n eil bonn!

Tha (deir *Jerrie*), 's gu leòr dheth. Na fàg an t-saoghal 'sa bhreug ann ad bheul, is ceilg ann ad chridhe!

Thòisich an deircich air mionnachadh nach robh sgillinn aig air-aghaidh an t-saoghail mhòir.

Cha'n eil (deir e) uiread 'sa cheannachas anart-bàis do m' chorp truagh.

Bha oilt air *Jerrie*. Chritheanaich e le eagal is uamhas.

Tha thu dlùth do'n bhàs, (arsa *Jerrie*.) Nì sam bith tha agad ri ràdh na ri innseadh, labhair fhad 'sa tha comas agad.

Cha'n eil nì air bith ach so, (deir an seann duine.) Eisd rium agus tabhair aise. Dhomh do làmh. Geall dhomh gu'n cuir thu mi sa' chiste mar a tha mi—nach toir thu dhìom an currachd ruadh, ach ceart mar tha e nis orm, mar sin gu'n cuirear 'san uaigh mi.

Nithear gu cinnteach sin, (arsa *Jerrie*.) So mo làimh 's mo ghealladh.

Tiota beag na dheigh so, chaochail an seann Bhocadh-ruadh. Nighear e, is shìnear e air na deilibh, 's chaidh caithris na mairbh a dheanamh air le anbharrà cùram, do reir cleachdadh na h-Eirinn. Trì làithean na dheigh sin, chuireadh fo'n fhòid e. Chruinnich sluagh an àite gu leir 'ga leantuinn, 'sa chuir onair air, 'sa chàramh anns a' chill, is fòid fhad' uaine a chuir thairis air.

Thogadh iomada a'geul mu thimchioll bàis a' Bhocaidh-ruaidh—gu'n d'fhàg e mòran airgiod, ged nach robh fios c'àite an robh e air a chleith. Bha *Jerrie* làn chinnteach gu'n robh an t-airgiod an àit-eiginn, nam b'urrainn dhoibh an t-àite sin fhaotainn a mach;

agus bi 'bharail gu'n do chleith am Bacadh-ruadh na bh'aige dlùth do'n bheul àth, fo chloich, no ann an toll a thaobh-eiginn; is chuir e roimhe rannasachadh mion a dheanamh. An oidhche an deigh dhoibh am Bacadh-ruadh a chuir fo'n fhòid, 's gann gum b'urrainn *Jerrie* bochd cadal fhaotainn. Cha robh uair a thuit e an seòrsa do chlo-shuain, nach do chlisg e, 's nach do leum e 'na leaba, bruadaradh—ni chur eagal mòr air.

Ciod so th'ort, a mhic? (ars' an t-seann bhean, a bha cadal san aon seòmar)—ciod so th'air t-aire? Tha thu leum, 'sa glaothaich, 'sa cliageadh a'd' chadal. Ciod tha cuir buaireas ort?

Cha'n eil fios agam, a mhathair, (ars' esan.) Tha mi bruadar mu'n Bhocadh-ruadh. Cha mhòr mach 'eil mi as mo bheachd. Tha e, ar leam, air a' cheart mhionaid so mu choinneamh mo shùilean!

A Mhuire mhor! (ars' an t-seann bhean) cha'n iongantach sin, 's gu'n d'fhuair e bàs gun sagart, an duine truagh!—gun do bhàsaich e le breig 'na bheul, is ceilg 'na chridhe. Ach innis dhombh, a mhic, ce'mar a chunnaic thu e.

Tharruing *Jerrie* osann fhad o ghrunnd a chridhe.

Tha mi 'ga fhaicinn (deir e) dìreach mar a b'abhaist dha bhi, le 'churrachd-oidhche ruadh; ach gu bheil e do ghuàth a' cuir a chorraig air a' churrachd, mar gu'm biodh e ag iarraidh a thoirt dheth—mar gu'm biodh ni-eiginn 'ga thachdadh!

Tha mi faicinn, 's 'ga thuigeinn, (deir ise.) 'Bheil fios agads', a mhic, an d'fhuasgladh an t-sreang 'bha ceangal a churraichd fo 'amig, mu'n do chuireadh sa' chiste e?

Cha'n eil fhios agam, (deir esan.) Ciod e dhe sin? Nach coma co dhiubb?

An coma? (deir ise.) A mhic, nach 'eil fhios agad nach bi duine marbh sambach 'san uaigh gu bràth fhad 'sa tha snaim no ceangal air ni air bith tha uime?

Cha chuala mi sin riamh, (arsa *Jerrie*, le osann throm.)

Mata, fhir mo ghràidh (deir ise), falbh am màireach le d' ahluasaid. Faigh fear-eiginn leat; fosgail an uaigh; fuasgail an currachd; 's mar so gheibh am Bacadh-ruadh sìth fo'n fhòid.

Moch sa' mhaduinn, agus fada roimh eiridh na greine, bha *Jerrie* 's fear eile aig an uaigh. Dh'fhosgladh a' chiste. Fhuaradh an currachd ruadh, air a cheangal gu cruaidh fo 'amig le snaim làidir. Mar bha *Jerrie* 'ga fhuasgladh, mhothaich e bonn òir fo'n churrachd, is bonn eile r'a thaobh, an impiis tuiteam a mach. Cha do leig e 'bheag air, 's cha do mhothaich am fear eile an t-òr. Ghrad dhùin iad a' chiste; thilg iad an òir air a h-ais; sgaoil iad an fhòid; is dh'fhalbh iad dhachaidh. 'Nuair a phill *Jerrie*, dh'innis e da mhàthair mar a bha.

An seann slaightear (ars' esan), tha mi tuigsinn a nis c'arson a dh'iarr e orm gun an currachd ruadh a charrachadh, ach a thiolacadh dìreach mar a bha e. Ach far an robh an dà bhonn òir, bha bharrachd. Bithidh mise aig an uaigh leam féin an nochd, is bheir mi an currachd ruadh dhachaidh, ole air mhaith.

Aoh, a mhic, 'fheadail, nach 'eil eagal ort? (ars' an t-seann bhean.)

Eagal! (deir esan) ciod a chuireadh eagal orm? Tha mi làn chinnteach á dà bhonn òir air a' chuid is lugha.

Mu mheadhom-oidhche thog e air, le 'shluasaid air a ghualáim, do'n chladh, is plob tombaen 'na bheul, gun duine leis, gun sgàth gun eagal. Rainig e a' chill. Bha'n oidhche àillidh samhach—a' ghealach 'na glòir a snàmh shuas anns na speuran—gun fhuaim ri eisdeachd—an saoghal na shuain. Cha robh e fad' ag amharc mu thimchioll. Dh'fhosgail e an uaigh agus a' chiste. Thog e an currachd ruadh, 's bha sòlas air, a methachadh co trom 'sa bha e ri ghiulen. Dhùin e an uaigh; is b'eagalach an fhuaim a rinn a' chreadh, 's na clachan, 's na cnàmhan tioram, air clàrtaibh na ciste, mar bha iad a' tuiteam sìos. Ghrad dh'fhalbh e dhachaidh co luath 'sa b'urraim dha. Dh'fhosgail e an doras, 's fhuair e an t-seann bhean air a glànaibh, far an robh i o'n àm an d'fhag e an tigh. Chuir e an crann air an doras. Shrac e as a chéile an currachd ruadh, 's fhuair e trì cheud bonn òir air am fuaigheal gu teann sa' charaid phriseil! Bha *Jerris* mar neach as a bheachd, le sòlas.

Och, a mhic! (ars' an t-seann bhean) gheibh thu bean, a ghràidh, bean uasal a nia, agus baile fearainn; is bithidh mise moiteil a'm sheann aois mo mhaic fhaicinn a marcachd air steud each, le diollaid, spuir, agus bòtinnnean, mar dhuin'-uasal.

Cbaidh iad a leidhe, 's ma dheireadh thuit *Jerris* 'na shuain. Cha robh e fada 'na chadal, 'nuair a leam e suas a' glèidhaich le guth eagalach, "Am Bocadh-ruadh! am Bocadh-ruadh!"

Och! (ars' a mhàthair) tha e tighinn air tòir a churraichd ruaidh 'san òir!

Cha'n ann idir (deir a mac); ach bha mi brudar mu dheibhinn, agus ar leam gu'n robh mi dol thairis air a' chlacharan dubh, 's gum faca mi am Bocadh-ruadh a' coiseachd air an wisge, a tighinn am chomhdhail—gu'n do sheas e dlùth do chloich mhòr tha sa' chlacharan, 's gu'n do thòisich e air a làimh chur foidhpa, mar gu'm biodh e ag iarraidh mi-eiginn 'bha air a chloich fo'n chloich. Ar leam gu'n d'thainig mi dlùth dha, 's gu'n d'fheoraich mi d'beth ciod bha e 'g iarraidh fo'n chloich. Thog e, ar leam, a cheann, le coslas uamhasach—le craos fosguilte o thaobh gu taobh de 'cheann. "Tha mi 'g iarraidh mo churraichd ruaidh (deir esan) 's mo chuid òir.

'Ne sin do bhrudar, 'fheadail? (ars' an t-seann bhean.) Tha'm brudar sin furasd a mhìonachadh. Cha d'fhosgail am Freasdal riann aon doras, nach d'fhosgail e dhà. Eirich, is rannsaich gu math, agus gu ro mhath, fo'n chloich.

Mata, a mhàthair, cha dean e cron demh a' chomhairle a lean-tuinn, (deir *Jerris*.)

Fada mu'n d'eirich a' ghrian, bha *Jerris* air a' chlacharan dubh. Rannsaich e gu geur 's gu mien. Chladhaich is tholl e fo'n chloich, gus ma dheireadh an d'fhuair e sporan làidir leathraich air a chloich.

gu dombain, 's air fhalach fo'n chloich; agus bha'n sporan tròm. Ghlùlain e dhachaidh an ulaidh phriseil; agus an deigh a fosgladh, fhuair e mu thimchioll ceud punnd Sasunnach iante, eadar òir agus airgid!

B'e sin latha an àigh do thigh Nèil (ars' esan), an latha 'thainig am Bocadh-ruadh a stigh!

Och, 'fheudail! (ars' a mhàthair) cha latha idir a bh'ann, ach oidhche stoirmeil dhercha.

'S coma co dhiubb, (deir *Jerrie*.) Latha na oidhche, tha mise an diugh a'm dhuine soibhre air a shàil. Sìth a nis d'a spierad buairte!

Cha d'rinn *Jerrie* a bheag fad an latha ach cunntadh a stòrais, agus smuaineachadh ce'mar a chuireadh e mach a chuid airgid. Thainig an oidhche, 's chaidh esan 'san t-seann bhean a lùtho. Cha robh *Jerrie* fad 'na leaba, 'nuair thug e sgreach àrd eagalach.

O Mhuire na tròcair! (ars' esan) so am Bocadh-ruadh a rithisd. Tha mi cluinntinn tailmrich na coise maide air an ùrlar. Dh'aithnichain a cheum am measg mìltean—stumb, stumb, stumb!

Ciod so nis, a mhic? (ars' an t-seann bhean.) 'Bheil ulaidh eile aig a' Bhocadh?

A mhàthair (deir e), cìd ceum na coise maide!

Fèraich dheth, a ghaoil, cìd a th'air aire, (ars' ise.)

O! b'fhearr leam nach fhaca mi riamh e (deir esan), e féin na 'churrachd ruadh, na 'sporan leathraich! B'fhearr leam gu'n robh iad ceud mìle sa' chuan, taobh cùl na h-Eirinn. Ma chaomhnar mi gu maduinn, fàgaidh mi an currachd ruadh 'san sporan dìreach sa' cheart àite 'san d'fhuair mi iad.

B'e sin an amaideachd, (ars' an t-seann bhean.) Cha dean thu sin, a mhic.

Amaideachd ann no as (deir *Jerrie*), cha ghabhainn an saoghal 'san t-seann slaighdear bhi air ais 's air aghart air feadh an tigh—stumb, stumb, stumb! a' bualadh eo riaghailteach ri aon uair-eadair 'san tìr. Nach eisd sibh fuaim na coise maide!

Eisd, a mhic (ars' a mhàthair), is innsidh mi dhuit cìd bu chòir dhuit a dheanamh. Falbh am màireach a dh'ionnsuidh an t-sagart, a's fèraich dheth-san cìd bu chòir dhuit a dheanamh leis an ulaidh, agus gabh comhairle an duine beannaichte. Cuiridh esan gu feum e airson anam a' Bhocadh-ruadh.

Ni mi sin, (deir *Jerrie*.) Caidlemaid. Ni-maith bhi maille ruinn.

Ach cha b'urrainn da a shùil a dhùnadh. Ar leis ga'n robh am Bocadh-ruadh air ais agus air aghart feadh an tìghe, sìos agus suas—stumb, stumb, stumb, aig a' choise mhaide air an ùrlar. Dh'eirich e gu moch. Thug e an currachd ruadh 'san sporan leathraich, 'sa h-uile agillinn a bh'annta, leis; agus thug e an sagart-air. Cha robh an t-sagart air a choise 'nuair rainig e, ach fhuair e cead dol a stigh do'n t-seòmar anns an robh e cadal.

'S moch a dh'èirich *Jerric*, (ars' an sagart.) Ciod th'air t-aire?
Ciod an deifir a th'ort?

Dh'innis *Jerric* mar a bha.

So (ars' esan) an currachd ruadh, 'san sporan leathraich, 's gach
bonn òir agus airgid a dh'fhàg e—fàgaidh mi 'n so e air a' bhòrd.
Nì-maith eadar mi 'san t-slaighdear a bhàsaich le breig 'na bheul,
's ceilg 'na chridhe.

Cha bhi cuid no pàirt dheth agam, (ars' an sagart.) Cha bhean
mi dha. Thoir air ais e.

'Ne mise? (deir *Jerric*.) Cha toir mi bonn dheth gu bràth stigh
air dorus mo thighe. Nach fheudar a chuir gu feum leis an eaglais,
airson maith anam an duine thruaigh a dh'fhàg e?

Cha bhi cuid no pàirt agam dheth, (ars' an sagart.)

'S coma co dhiubh (fhreagair *Jerric*), cha chuir mi làmh tuilidh
air; cha chuir gu dilinn. Cha ghabhainn beartas na h-Eirionn is
fuaim na coise mhaide a chluinntinn o oidhebe gu oidhebe air
feadh mo bhothain.

Mar toir thu leat dhachaidh e (deir an sagart), giùlan e de thigh
t'unchdaran, sa' chaisteal gheal. Tha fios agad gur esan àrd
shiorram na dùthcha, 's cuiridh esan gu feum e gu grad.

Fabh! (arsa *Jerric*) ghlan mise mo lamhan dheth. Sud e air a'
bhòrd. Slàn leibh. Nì-maith a bhi maille ribh; agus slàn shior-
ruidh leats', a churraichd ruaidh 'sa sporain!

Leis a so, ghrad dh'fhàg e an seòmar, agus ruith e slòs an
staidhir.

Thig air t'ais! (ghlaodh an sagart, a's e ann an àrd fheing)—
pill!

Ach bha *Jerric* fad á eisdeachd. Dh'èirich an sagart, 's chaidh
e do'n chaisteal gheal, a ghille a giùlan a' churraichd ruaidh 'san
sporan leathraich, 's dh'innis e mar bha 'chùis. Chruinnich nais-
lean 's luchd-ceartais an àite, agus thugadh a' chùis ma'n coinneamh.
'Si 'bhinn gus an d'thainig iad, drochaid chloiche a thogail air a'
bheul àth. Mu'n deach bliadhna eile seachad, bha'n drochaid suas;
agus gus an latha an diugh, 'se is ainm dhi, Drochaid a' Bhocaidh-
ruaidh; agus aig ceann na drochaid, tha ri fhaicinn gus an latha an
diugh a' chlach air am b'abhaist do'n deirceach suidhe.

Cha do chuir spiorad an deircich riamh tuilidh dragh air *Jerric*,
's cha chualas tuille fuaim na coise maide. Ach 's iomad aon, o'n
àm sin, de dhaoine aineolach, a thubhairt gu'm fac iad taibhse an
t-seann duine a' falbh na h-aibhne le 'luirg fhada, 's le 'churrachd
ruadh, a' tolladh 'sa rannsachadh fo bhun gach cloiche airson a
sporan leathraich.

CAROLAN EIRIONNACH.

IMRICH-CUAIN.

Litir chudthromach bho A. MacIlleathain, ministear ann an Àmerica mu Thuath, gu Tormaid MacLeòid, D.D., ministear Eaglais Challum-Chille an Glaschu:—

St. Andrew's, New Brunswick,
27th January, 1842.

A dhiadhair urramaich agus ionmhuinn,

'Si 'phuinc a th'agam 'san amharc ann a bhi sgrìobhadh thugaibh air an àm so, a' phuinc chudthromach, *Imrich-Cuain!* Tha fios agam gur caraid dileas do na Gàidheal sibh, agus, uime sin, gu'm bi e taitneach leibh nì air bith a chluinntinn 'chum an leas, agus leas an alichd.

Bha cunntas cho bochd a' tighinn leis gach pacaid air cor na h-Alba, 's gu'n do chuir cuid againn romhainn oidheirp a thoirt air ni-eiginn a dheanamh airson ar luchd-dùthcha. Tha dearbh-chinnt againn, ged nach 'eil mòran a' tighinn thar a' chuan do'n àite so, nach 'eil àite eile ann an America cho math ris.

'Se rinn sinn, ghairm sinn coinneamh de luchd-àiteachaidh na siorramachd so (*Charlotte*); agus 'se thainig as a' choinneamh, gu'n deach comunn a dhealbhadh, air a' bheil mar ainm, "*Comunn Gàidhealach Siorramachd Charlotte, gu cuideachadh le muinntir tighinn thar chuan à Albainn, le fiosrachadh a thoirt doibh mu'm fàg iad an dùthach fèin c'àite am fearr dhoibh dol, agus seòladh agus cuideachadh a thoirt doibh 'nuair thig.*" Sgrìobh sinn a thiotadh gu Sir Uilleam M. G. *Colebrooke*, maor agus àrd-uachdaran a' chrùin, o na tha na h-uiread do fhearann math air gach làimh do rathad *Woodstock*, gu màthair-uisge na h-aibhne *Canous*, a' dol fàs, gu'm bu chòir do'n Phàrlamaid eùrd a chuir air a thomhas, agus a roinn 'na chroitean, chum a bhi deas airson muinntir a thig à Albainn.

Cuiream thugaibh am freagradh a fhuair sinn, focal air fhocal:—

"Fredericton, 11th Jan., 1842.

"A dhiadhair urramaich agus ionmhuinn,—Cha luaithe fhuair mi do litir na chaidh mi gu *Lieutenant Governor Colebrooke* leatha. 'S maith leam innse dhuibh gu'n do chòrd e ris ro mhath a chluinntinn na tha mhiann oirbh a dheanamh airson leas 'ur luchd-dùthcha ann an Albainn, agus nach 'eil nì air bith aige an aghaidh an deagh fhearann a chombarraich sibh a mach a thoirt doibh. Bheir e fainear a thomhas gun dàil; ach cha'n urrainnear a bheag tuilleadh a dheanamh gus am bi iarrtas air le muinntir air a' bheil a' mhian tighinn thairis, a gheibh e airson *leth-chruin* an t-acair, ma's e 's gu'm pàigh iad *riadh an airgid-cheannaich* an toiseach gach bliadhna. Gabhar am bann-urrais fèin airson so; agus ma phàigheas iad an riadh, cha'n iarrar an calpa! Cha ruig daoine leas, uime sin, dàil latha 'dheanamh, ma tha 'mhiann orra tighinn a nall; oir tha'm fearann deas, agus theid a chumail air an son. 'Nuair thig iad a nall, cha'n eil ac' ach an cinn a chuir cuid-eachd, agus cuir a stigh airson leth-cheud acair do dh'fhearann-bedil, an cois an rathaid. Theid leth-cheud acair do dh'fhearann-cùil a

chumail air an son gu' am bi iad comasach air a cheannach. Bithidh taitneas orm cluinntinn naibh o am gu am, a reir 's mar chluinneas sibh & Albainn; agus a' guidhe sonas leis a' chomann,

"S mi, &c.,

"EDMUND WARD,

"Emigrant Agent.

An t-Urramach Alasdair MacIlleathain,
Ceann-suidhe Chomuinn Ghàidhealach St. Andrews."

Ann an litir eile a chuir an duin'-nasal ceudna thugainn, tha e 'g ràdh mar so:—"Tha dòchas agam gu'n dearbh an litir a tha 'na cois so gu'n dean a' Phàrlamaid gach nì a laidheas 'nan comas airson muinntir air a' bheil a' mhiann tighinn thar chuain & Albainn. Cha'n ann a'm ainm féin idir tha mi sgrìobhadh."

Tha 'chìrb fhearainn a th'aiginn 'san amharc ann an crìoch ri agìreachd *Saint James*, far am bheil *Mr Reid*, ministear do Eaglais na h-Alba, agus bho Gàidhealtachd na h-Alba cuideachd; air chor 's drèam air bith a thig, nach bi iad fada o mheadhoman an t-soisgeul. Tha'm fonn anbharr tarbhach, gu sònraichte airson coirce agus cruinneachd; agus airson a bhuntàs, cha'n eil a choimeas air uachdar an t-saoghail!

A thuilleadh air so, chuala gach neach nach 'eil cearn de America cho fallain ris a' chearn so (*New Brunswick*), agus e mar sheòladh cheithir-là-deug o Bhreatann. Am fiabhras-critheanach a tha co bitheanta ann an Canada, cha'n eil iomradh 'an so air. 'S aithne dhomh tuathanaich a rinn airgiod 'san àite, 'sa chaidh air imrich gu *Ohio*, agus àiteachan mar sin, an dùil gu'n deanadh iad beartas nì bu tràith, agus a thainig air an ais an ceann bhliadhnachan air an seann eòlas.

Dhi-chuimhnic mi a ràdh gu bheil mòran de'n àite so (*New Brunswick*) an cois na fairge. Tha e làn de phuirt, de acarseidean, de aibhnichean, agus de lochanas. Cha'n eil àite an urrainn duine a chairtealan a leagadh, nach 'eil e dlùth do abhainn air am faod e bàta 'chumail a bheir e féin 'sa chuid gu féill 's gu margadh. Tha rathadan-mòr agus foghlum a' dol air an agaidh gu foghainteach, fo shùilean maithean na dùthcha. Chuir iad air leth airson foghlum anns a' bhliadhna 1840, £13490 8s. 4d.; agus airson rathaid, carbadan, pac-aidean, agus bàtaichean-aisig, £56232.

O'n tha fhios agam gu bheil cùram mòr mu staid 'ur dùthcha ag éiridh 'sa laidhe leibh, gu sònraichte cor nan Gàidheal, cuiream so da'r n-ionnsuidh, an earbas gu'n dean sibh e co follaiseach 'sa tha 'nar comas—nì chuireas an comunn so fo mhòr chomain, agus gu h-àraid

'Ur caraid dileas,

ALASDAIR MAC-ILLEATHAIN,

Ceann-suidhe Comunn Gàidhealach

Sgìreachd Charlotte, N.B.,

America.

Thèagamh gur h-i so litir cho cudhbromach do Ghàidhealtachd na h-Alba 'sa thug sinn riamh dhoibh! Nach bu ghlic an nì nan cuireadh fìhead na leth-cheud teaghlach an cinn 'san sporain cuideachd,

agus togail orra! Comuna Gàidhealach, agus ministear air an ocan, a' feitheamh ri furan a shoirt dhoibh! Pàrlamaid na dùrthcha toirt mienich agus cuireadh dhoibh! Agus so nìle mar cheithir-là-deug sheòlaidh o thràigh Albaion! Am fearann is fearr air LETH-CHRUÌ an t-acair; agus gun an leth-chruì féin ri iarraidh, ach a riadh! Taing do'n duin'-nasal a thug dhuinn am fìorachadh, agus 'ai ar guidhe gu'n soirbhich am Freasdal leis féin agus le 'chompanaich blàth-chridheach.

C Ò M H R A D H .

CUAIRTEAR NAN GLEANN AGUS EACHANN THIRISDNEACH.

Cuairtear. An là a chl' 's nach fhaic! Eachann Thirisdneach, fàilte 's furan! Ciod so a' mhi-shealb a dh'èirich dhuit? 'S iomad litir tha 'gam ruigheachd, a fèdraich am beò Eachann.

Eachann. Cha d'èirich mi-shealbh na drid-fhortan air bith dhòmhna, tha mi taingeil ri ràdh. Ach cò iad a bha 'g ionndrainn Eachainn?

Cua. 'Si 'cheiad, cò nach 'eil ga d' ionndrainn? Tha muinntir America a tha leughadh a' Chuairtear a cantuinn, mar bi sgeul air Eachann 'san ath àireamh, nach ruigear a leas 'chuir a null. Saoil nach i do bhean a bhios moiteil 'nuair a chluinneas i so?

Each. Cha bhi moit no stràic orra. Cha'n urrainn dhoibh barrachd meas a bhi aca ormsa na th'aice féin; 's cha'n ioghnadh e, 'ai 's eòlach orra.

Cua. Gu'm meall thu do pheiteag rìomhach! 'Nan air tàile na luinge mòir a chaidh air tìr air cladach Thirie sa' gheamhradh a dh'fhalbh, tha 'pheiteag bhasdalach sin?

Each. Sin sibh. An cuala sibhs mu'n luinge mhòir?

Cua. Tha cun beag cladaich ann an Tirie 'tha air uairibh a toirt sanas dhuinn air na tha dol air agbaidh 'san eilean; agus chuala sinn iomada sgeul a thug gàire oirnn mu'n luing mhòir.

Each. Mar 'eil cun beag cladaich ann, tha ite eoin cladaich ann—ite a' gheòidh ghlais; 's mar 'eil mi mealta, tha fios agam co tha 'g iomairt a' phinn. Saoil nach 'eil dùil aca 'n Tirie gur mise tha 'g innse gach nì tha sibh a cur sa' Chuairteir mu na dùrthchannan sin! Nach e am focal mu dheireadh a thubhairt mo bhean rium, 's mi falbh—"Nis, Eachainn," ars' iae, "thoir an aire nach abair thu focal ris a' Chuairteir mu dheibhinn na luinge mòir 's an calico Sasunnach. Ma chluinneas e mu thimchioll an dìthis mhuathan a bh'air an suaineadh fad na h-oidhche, is ceangal nan seachd dual orra sa' *chalice* gu latha, faodar an t-eilean fhàgail." "'Ne mise?" ars' mi féin; "cha labhair mi diog ris. Ud, ud! chaidh e uaithe sin. Tha mi a'm caralas a nis." Ach, a Chuairteir rùnaich, fhad 'sa tha sinn le chéile, tha iarrtas mòr orm naigheadhdan na rìoghachd a chluinntinn uaidh. Cha'n eil fios aig duine bochd ciod a chreideas e, 's cha mòd tha mise tuigsinn gu math na tha iad a leughadh as na paipearan-naigheachd, leis an t-seorsa do bheurla luideach bhearnach a th'agam. 'Bheil e fìor gu bheil bàillidh mòr na Ban-rìgh, *Sir Robert Peel*, dol a chuir cisean ùr, no *taxes*, mar thoir an Gaidseir Buidhe, air daoine?

Cua. Tha sin fìor gu leoir, a's cisean tròm cuideachd.

Each. Cùl mo làimh ris. Nach e sin a' cheart nì thubhairt am Breab-adair fad-chasach Gallda 'bha tighinn a mach maille rium air soithheach na smùid—nach lusithe 'gheibheadh a' bhuidheann ùr so stigh—na *Tories*—

agus gnothaichean na dùthcha 'n earbsa rintha, na leagadh iad cisean ùr air daoine. Nach truagh gu'n do dhealaich a' Bhan-rìgh ris an t-seann bhàillidh, Moirear *Melbourne*, agus a chàirdean?

Cua. Air t'aithis, Eachainn. Eisd gu fòil, a's innsidh mi dhuit mar tha 'chùis, 's cha'n eil Breabadair Gallda na Gaidseir Buidhe 'san tìr is urrainn cuir a'm' aghaidh.

Each. Gabhaidh air 'ur n-aghaidh; 's mise nach cuir grabadh oirbh.

Cua. 'Nuair a chaidh a' bhuidheann mu dheireadh a mach, iadsan ris an robh gnothaichean na rìoghachd an earbsa, (agus cha'n i a' Bhan-rìgh idir a chuir air falbh iad, ach a' Phàrlamaid,) bha cosdas na rìoghachd fad' oisicinn na bha tighinn a stigh. Bha iad a' caitheamh muillion gu leth sa' bhliadhna' a bharrachd air a' mhàl 's na cisean 'bha air an togail; agus bha'n t-anabarr caitheamh so dol air aghaidh o bhliadhna gu bliadhna, gus an robh deich muillionan do dh'ain-fhiach an aghaidh na dùthcha airson na deich bliadhna anns an robh stidh na luinge mòir ris an canar Breatunn, ann an làimh *Melbourne*. Mu dheireadh, cha b'urrainn a' chùis dol ni b'fhaide.

Each. Cha'n iongantach leam. Bha creideas math aig an rìoghachd 'nuair nach robh i co briste ris an Droghair Chrùbach.

Cua. Cha ghabhadh a' chùis oibreachadh ni b'fhaide. Cha'n e 'mhàin gu'n robh an sporan mòr falamh; bha cosdas na rìoghachd a meudachadh—cogadh air tòiseachadh ann an *China*, an rìoghachd is lionmhor sluagh air aghaidh an t-saoghail—cogadh eile ann an Innsean na h-Àird an Ear—agus deich muillionan do dh'ain-fhiach ri dhìol. Cha robh e comasach àireamh a's cosdas ar luingis-cogaidh a lughachadh, na idir ar n-armailt. An àite so, 'sann a bha e feumail gu'm biodh iad air am meudachadh gu mòr. So, mata, an staid anns an robh an dùthaich 'nuair thainig na daoine tha nis oisicinn gnothaichean na rìoghachd stigh gu oifg.

Each. Air m' fhocal onorach, fhuair iad iarna aimhreit ri reiteachadh. Cha bu chulaidh-fharmaid a bhàillidheachd a dh'fhàgadh aca. Tha e soilleir gu'm b'èiginn dhoibh airgid fhaotainn; ach 'si 'cheisid, c'àite? Cha'n fhaodar leigeil leis an t-seann rìoghachd bristeadh, no leis na Frangaich no muinntir *China* saltaird oiran, no tòrn-coin a dheanamh de'n t-seann eilean. Ach cluinneamaid cìod a rinn bàillidh mòr Breatunn.

Cua. Cha robh e freagarach cìs a chuir air nithean bha daoine ag itheadh no caitheamh, do bhrìgh gu'm biodh so 'na chruadal air daoine bochd, co-maith is air daoine beartach. Tha toil aig *Sir Robert Peel* an t-uallach ùr a chàramh air daoine saobhir na rìoghachd—na cisean ùr a leigail air dòigh a ruigeas orrasan, agus na cisean bha daoine a dìol airson nithean 'bha tighinn a stigh a rìoghachdan eile a lughdachadh. So an dòigh a tha 'na bheachd.

Each. Mo bheannachd air! Ach ciamar a dh'fheuch e sin a dheanamh?

Cua. Innsidh mi sin. Tha deich muillionan do dh'ain-fhiach ri dhìol; agus chum so a thogail, tha e dol a leigail cisean air daoine aig a' bheil teachd-a-stigh do sheòrsa sam bith oisicinn ceud gu leth punnd Sasunnach sa' bhliadhna. A h-uile punnd Sasunnach a th'aig neach air bith tighinn a stigh dha sa' bhliadhna oisicinn ceud gu leth, tha e ri seachd sgillinn as a' phunnd dheth sin a dhìoladh 'sa phàigheadh a stigh do sporan mòr na rìoghachd. No ann am briathran eile, tha dìth do trì punnd Shasunnach as a' cheud ri bhì air a chàramh mar chis air a h-uile neach 'san rìoghachd aig a' bheil oisicinn ceud gu leth punnd Sasunnach sa' bhliadhna. Leis a so, esan aig a' bheil dà cheud punnd Sasunnach anns a' bhliadhna, pàighidh e dìth air sèa punnd Shasunnach; esan aig a' bheil cóig ceud, dìth air cóig punnd deug Shasunnach; agus mar sin, trì punnd as a' cheud. Ach cha'n eil peighinn ruadh, uiread agus cota-bàn, ri bhì air a chàramh air neach a tha fo cheud gu leth sa' bhliadhna. Ciamar tha sin a còrdadh ruit, Eachainn?

Each. Bunidh agus piseach le Rob! Cha chuala mi riamh dòigh is fearr. 'S maith mar a tha e dol a dheanamh. Mo mhille taing do luchd-comhairle na Ban-rìgh! Tha dòchas againn gu bheil seo tighinn air Rob e féin, ged a tha e ann an seirbhis na dàthcha.

Cua. Tha. Cha'n eil saorsa na dol as-aig neach. 'S coma co as a tha 'bheathachadh ag éiridh—co dhiubh 'sann á càird no màlairt—á fearann saor, no á riadh airgid tha air a chuir seachad—co dhiubh is ministear, no lighiche, no oifigich airm—cha'n eil mac màthar aig a' bheil oscionn ceud gu leth punnd Sasunnach sa' bhliadhna do thighinn-a-stigh saor, nach-imir a' chis so a phàigheadh.

Each. Matà, soirbheachadh leis! Ach so rud tha tighinn a'm' bheachd—ged nach 'eil annamsa ach duine gun sgoile 's gun fhiosrachadh, gidheadh ar leam nach bu chòir dholbhsan aig nach 'eil còir no dlìghe air na bheil tighinn a stigh dhoibh ach ré am beò—slàint na'm beatha féin—nach 'eil e, ar leam, ceart cisean co tròm a chuir orrasan 'sa tha iad a cuir air tighernan fearainn. Faodaidh còig ceud sa' bhliadhna do theachd-a-stigh, na do bheathachadh, a bhi aig duine fhad 's is beò e féin; ach co luath 'sa thilgeas e an deò, tha sin uile caillte d'a theaghlach. Ach fear na h-oighreachd, ged a chaochail eas, cha chaochail am fearann; faodaidh e cuid do'n mhàl fhàgail aig a bhantraich, a's aig na dìleachdain, 's cha chuirear imrich na sgaol orra. Bheirinn airson tuillidh cis a phàigheadh na iadsan aig nach 'eil ceangal sam bith air na bheil aca ach am beatha féin; agus mar an ceudna iadsan tha tighinn suas air riadh airgid—ged a dh'fhalbhas iadsan, tha'n calpa làthair airson an teaghlach. Nam biodh cagar againn an cluais Rob, chomhairlichainn da a dhà uiread a chuir air an darna seòrsa seach na th'air an t-seòrsa eile. Mar an ceudna, 'bhaobh luchd-màlairt, faodaidh mòran a bhi ac' air a' bhliadhna so, 's gun dad idir a bhi ac' air an ath bhliadh. Faodaidh lighiche no fear-lagh a shlàinte a chall, agus, an lorg sin, dol air ais 'san t-saoghal. Cha'n eil e, uime sin, a'm' bharail féin, ceart a thoirt orrasan uiread a phàigheadh as na tha tighinn a stigh dhoibh, 'sa phàidheas iadsan air nach toir tinneas caochladh sam bith air an cuid, agus nach 'eil an cunnart na bhuineas dhoibh a chall.

Cua. Cha'n fhaod mi ràdh, Eachainn, nach 'eil mòran de'n fhrìan agad; ach thoirt thusa so leat, gur luchd-oighreachd fearainn a' cheuid is mò dhiubhsan tha sa' Phàrlamaid, agus bheir iad sin làn aire nach cuir iad orra féin ach co beag 's is urrainn dhoibh. So, matà, an dòigh air a' bheil iad a smuaineachadh na deich muillionan a dhìol. Tha 'chis so, trì puinnnd Sasunnach as a' cheud, ri seasamh fad trì bliadhnanachan; agus ged a bheir seo stigh dlùth air ceithir muillionan (£4,000,000) a bharrachd 'sa tha dhith orra an ceann gach bliadhn' airson an ain-fhiach a dhìol, tha iad dol a lughdachadh cisean eile do reir sin. Cha'n e 'mhàin nach eil cisean ùr ri bhith air an càramh air an t-sluagh am bitheantas, ach tha na cisean a th'orra ri bhith air an ìsleachadh gu mòr. Tha air an àm dà cheud deug nithean a tha tighinn á dàthchanan eile a pàidheadh cis, agus tha 'chis sin ri bhith air a lughdachadh ann an suim co mòr ri trì cheud mìle punnd Sasunnach sa' bhliadhna. Tha 'chis a th'air seachd ceud gu leth do na nithean s tha tighinn á rioghachdan eile gu bhith air an ìsleachadh gu mòr.

Each. An t-urram dha! Ach ciod iad na nithean air a' bheil a' chis gu bhith air a h-ìsleachadh? Na lughdaich e a' chis air an tombac?

Cua. Cha do lughdaich, no air an uisge-bheatha.

Each. No air an tì na'n t-siùcar? Sin a' cheud nì a dh'fheòraicheas mo bhean dhìom.

Cua. Cha d' ìslich; ach dh'ìslich e 'chis tha *coffee* a paigheadh.

Each. *Coffee!* Matà, bha beag aig ri dheanamh—an seòrsa tì is meas' a dh'fheuch mi riamh. Bha mi oidheche anns an an Tigh Gheal, ceann eile an eilean, agus bha tì aca de *coffee*; 's mar bhith gu'n robh

glugag mhatth do dheagh uachdar, 's àm spàine do sìogair domh sa' chàpa, le cead dhuibhse, cha d'thug mi mach air dorus-beòil an tighe a' phurgaid shalach. Tha mi 'm barail gu'n deamadh peasaìr no pònaìr, air an cruadhachadh ris an teine, 's air am pronnadh ann an cleich-chrotail, tì co math. Ach clod iad na nithean eile air a' bheil iad brath a' chìs ialeachadh?

Cua. Islichidh iad na cleach air seachd ceud gu leth nì tha tighinn thairis—mar tha asail—

Each. Asail! An cuala mi sibh gu ceart? Asail! Eich fhad-chìneach nan cèard! Fhearabh 'sa gheòil! an robh cìs air an sòn cheithir-chasach is gràinde air thalamh? An cuala sibh asail riamh ri raical? Thug an Cèard Rìadh sòn diubh sòn nair do Thirie, an àm faighir na Bealltuinn; 's 'nuair a thug a' bheist a' cheud raic, saòil sibh an robh eilleach no bodach, balachan no eileag, nach do theich—smuainich iad gur e bh'ann am fear nach abair mi. Tha Sir Raibeart as a' bheachd—cìs a thoirt deth *choffee* agus deth asail! Fhalbh, fhalbh! Nam biodh cìs air na dalagan-murlain, 'se an ath nì a lughdaicheadh e. Ach gabhaibh air 'ur n-aghaidh. *Coffee* a's asail—ubh, ubh!

Cua. Tha iomad nì eile ann, a ghabhadh ùine mhòir ri innse—tearr a's fìodh—giuthas America, agus giuthas á rioghachdan tuathach—agus iomad nì eile.

Each. Tha sin math; togaidh sin tighen a's bàtaichean, a's gheibhear iasgach mòran nì's saora na b'abhaist duinn. Mo bheannachd air! Òlaidh mi a shlàinte anns gach cuideachd, a dh'aindeoin nan asail, na trustair!

Cua. Tha nì eile tha e dol a dheanamh, a bheir mòran tolleachas-inntinn do mhuinntir nam bailtean mòra; agus, mar a thubhairt thusa, seirbheachadh leis!

Each. Mar sin, an duine còir. Ach ciod an nì tha 'na bheachd? Sed, tha sodan air mo chridhe bhì 'g éisdeachd ris na nithean sin!

Cua. Roimh so, cha robh ceud aig malnetir tìr-mòr na Roinn-Eorpa creadh no maltr bheò 'chuir a nall do Shasunn. Cha robh se air a cheadachadh idir, idir; agus ged a robh an fheòil saillte, bha 'chìs co tròm 's nach robh feum a cuir a nall—cha ghabhadh i reic gun chall. Leis a so, dh'éirich luchd na feòla anns na bailtean mòra co àrd 's nach robh e comasach teghlach a chumail suas; agus bha na tighearnan Gàidhealach a deanamh beartas air tàile luch-litheadh na feòla. 'Se so a thug pris a' chruidh 's nam caorach co àrd anns a' mhargadh. Ach ma theid na riaghailtean ùr so air an aghaidh, thig creadh agus feòil a nall á rioghachdan eile air na soithichean-smùid ann am pailteas co mòr 's nach fhaod am margadh-feòla gun tuiteam.

Each. Stad dhuibh. Clod so tha sibh ag ràdh?

Cua. Stad thusa caideachd, Eachainn, agus leig 'leam—

Each. Cha leig mi leibhse no leosan. Sin nì nach teid aig air a dheanamh—pris na feòla ialeachadh. Air t'athais, a Rob; bithidh dà fheol ùime sin.

Cua. Ceannaichidh tu air an àm so ann as cuid do dhùthchannan air tìr-mòr na Roinn-Eorpa feòil air dà sgillinn am punnd, co math ris an t-seòrsa tha tarraing oich agus deich sgillinn ann an Glaschu. Fiodaibh iad a nìs an damh is truime 'chuir a nall airon fìchead sgillinn Shasunnach a phàigheadh 'an Tigh-Chuspair; agus mairt, a's gambra, 'us laeigh, airon darua-leth sin. Cha b'iongantach leamsa ged a thuitheadh fiach a' chruidh anns a' Ghàidhealtachd an tress bonn air a' chuid is lugha. Mìle taing dhèan a tha dol a thoirt dhuinn an toitein co saor. Bha feum againn air.

Each. Fhalbh, fhalbh; millidh so a' chìs gu buileach. Tha mise a'm' dhùise briste. Cheannaich mi fìchead gambraian air a' gheambradh so dh'fhalbh, agus tha mi an deigh gabhail bong fhearrainn fhaetalan; 's mar sin, mar sin, tha mise gone! Tubaist air Rob!

Cua. 'S am b'àile leat sinn, an slugh mòr tha còmhnuidh 'ana bailtean, a bhàsachadh, chum prìsean cruidh agus caorach a chumail suas anns a' Ghàidhealtachd, 's na tighearnan fhàgail beartach? So an riaghailt is fearr a thig e stigh, agus tha dòchas againn nach tarraing e air ais i. Ach, Eachainn, mar do ghabh thusa an sonda, na biodh cablag ort do leam a 'chuir mie a' phàigear, gu'àm bi na gnothaichean so air an socrachadh.

Each. Gu'n robh maith agaibh. Cha tog mi deach-dlàinte Shìr Raibeart gu

am bi margadh Dhunbrestann a dh'aon chuid seachad—gus am faic mi, mar a thubhairt an dall, clamar a chrìochnaicheas gach chis.

Cua. Dhi-chuimhnich mi innse dhuibh gu'n robh e mar an ceudna dol a chuir cisean ùr air cuid do nithean—mar air gual—

Each. Air gual! Tubaist air! Cha leigear leis. Tha 'mhòine ann an Tìrie air ruith as; 's éiginn duinn gual a losgadh a nis. Cha'n fhaod e bhith nach 'eill e as a bheachd, smuaineachadh cisean a chuir air gual! Tha Diùc Barraghaidheal, mac Chailleàn Mhòir, air an àm ann an Lunnain, a's cuiridh sinn *petition* a suas. Cha leigear sin leis, olc air mhaith.

Cua. Air t'athais, Eachainn! Cha'n eil eis ri bhi air a chuir a chair gual tha dol thairis as an dùthaich so do rìoghachdan eile—ceithir sgillinn Sasunnach an tunna. Cha'n eil sgillinn dol air air na chaithear 'san dùthaich againn féin. Ach nach ceart an nì 'thoir air Fraingich, Dùtsaich, agus feadhainn eile tha caith-eadh ar cuid gual, pàigheadh air a shon?

Each. Gu ceart. Tha sin mar bu chòir da bhi. Na caomhaineadh e iad. Ach an saoil sibh an teid a' chùis leis?

Cua. 'Si mo bharail gu'n téid. Tha mòran a talachadh 'sa gearain, mar is nàdurra a smuaineachadh—a h-uile fear a gearain 'nuair thig a' chis diùth air féin, mar tha thusa 'gearain mu'n chrodh 's mu'n ghual—a h-uile aon ag larraidh maor nan cisean a chuir seachad air a dhorus féin, agus a' chis a chuir air a choimhearsnach. Ach mar cuir ean eis na uallach gus am bi na h-uile aon riarichte, cha'n eil fios c'uine a shocrachear a' chùis. Tha h-uile aon ag aideachadh gur éiginn da airgid fhaotainn—gur éiginn an t-ais-fhìach a dhìol—gur éiginn an cogadh a chrìochnachadh, agus onoir na rìoghachd a sheasamb. Tha h-uile aon ag aideachadh nach ean a chàirich an rìoghachd 'san staid anns am bheil i; ach tha iad a gearain 's ri monnbor—a h-uile aon a càineadh a' chuid sin do na riaghailtean a bheir sgillinn as a phòca féin. Ach 'si mo bharail, mar toir a' Phàrlamaid do Shìr Raibeart dìreach a thoil féin 'sna h-uile nì mar a chuir e m'a coinneamh, gu'n tìg e uaithe an stiùir gu bulleach, 's gu'n abair e,—“Sin agaibh i. Cha leig sibh leama mo dhèigh féin a ghabhail. Sin i agaibh, agus deannaibh leatha mar is àile leibh. Sibh a chàirich an t-ain-fhìach air an rìoghachd—sibh a dhùleg an dà chogadh mhòr, mar leig sibh leama 'a' chùis a shocrachadh mar is àile leam, gabhaidh 'ur dòigh féin.

Each. An gille! Seasaidh mi féin e, ged a thuitas na gamhna fìrionn deich tasdain'an ceann. 'S fearr leam sin na Brestann a bhi air a thàmailteachadh. Ciod tha 'Bhan-rìgh ag ràdh.

Cua. Co luath 'sa chual i mar bha chùis, gu'n robh a leithid so do chis feumail, mu'n d'fhuair Sir Raibeart crìoch a chuir air na bha e dol a ràdh, “Cuimhnich,” ars' iae, “nach bi saorsa agama o aon uallach de'n t-seòrsa sin nì'a mò na neach eile 'san rìoghachd. 'S éiginn gu'n dìol mise trì pundd Sasunnach as a' cheud de na tha tighinn a stigh dhomh co math ri aon eile.”

Each. Mo ghalad! Air m' fhacal, is tapaidh i; thubhairt i sin gu math 's gu ro mhath. Ach tansibh dhomh, am pàigh muinntir na h-Eirinn mar nì muinntir Shasunn agus Albainn?

Cua. Dhi-chuimhnich mi innse gu'n robh tasdan do bharrachd eis ri bhi air a chuir air an cìse-bheatha Eirionnach seach na bh'air riamh. Tha e nis a dìol an aon chis ri uisge-beatha na h-Albainn; 's c'arson nach biodh?

Each. 'S c'aason nach biodh, mar a thubhairt sibh?

Cua. Eirionnach tha tarraing na th'aca do bheathachadh, na do theachd-a-stigh sa' bhliadhna, o eighreachdan ann an Eirinn, fhad 'sa dh'fhuireas iad 'nan dùthaich féin, tha saorsa aca o'n chis air an robh mi labhairt; ach ma thig iad do Shasunn, pàighidh iad mar nì Sasunnach.

Each. Tha sin dìreach mar bu chòir dha bhi; agus 's mi bhiodh làn toilichte ged a chuireadh iad eis dhùbailt air na tighearnan Gàidhealach agus Gallda tha coed an cuid airgid ann an rìoghachdan céin—a tarraing na's urrainn dhoibh as an cuid fearainn 'san dùthaich so—fàgadh smear an cnàimh-droma as na daoine truagh alg a' bheil àite uapa—ag earbe an cuid fearainn agus an gnothaichean ri agrìobhadairean neo-ìochdmhor, tha agrios na dùthcha. Agus nuair a philleas iad dhachaidh as na dùthchannan céin sin—na dùthchannan griannach sin—cha tig an t-aon latha 'bhios iad toilichte ann an tìr an òige nì'a mò. Peasain chaola, ebrannach, liotach, do mbio aca, gun fhacal Ghàilig 'nan ceann; agus nigheanan caola, tais, glas-neulach, air chrith le fuachd, 'sa bhiodh air am mealachadh le aon fhrais. Nach truagh am fear a gheibh iad! Nach bu chàirdas eis mhòr a chuir orra, a dh'èignicheadh iad fuireach alg an tìgh? Air m' fhacal, a Chusairteir rùnaich, chuirinn eis air gach tighearn Gàidhealach tha fàgail a dhùthcha gu dol do Dhunéidion le 'theaghlach. Agus an feadhainn eile air an cuirinn eis thòrm —na *funnies*—luchd nam brògan tana, nan stocainean geala, nam briogaisean

buidhe, 's a' chualt òir—ubh, ubh!—cuairt na h-aimideachd—mun' aid. Ach 's éiginn dealachadh. Mìle taing. Air m' fhacal, ma thachras am Breatadair Gallda orm dol dhachaidh, cumaidh mi ris.

Cuz. Slàn leat, Eachalnn. Cuimhnich gu'm bheil an *coffes* mach an so airson dà agillinn am punnd nì's saora, agus gu'n ceannaich thu asail Spàinneach ocd agillinn deug nì's asoire na b'urrainn dult roimh so. Slàn leat!

Each. Nach tog sibh dheth. Tha mi fada 'nar comain. Ma's urrainn mi, bithidh mi mach toiseach an ath mhìos, a leigeli fìos do m' chàirdean gu bheil Eachann Mac-Shìri beò.

NAIGHEACHDAN COITCHIONN.

CHINA.

Cha'n eil mòran ri innse mu thimchioll na dùthcha so o'n chaidh an àireamh mu dheireadh dhe'n Chuairtear a mach. Tha'n cogadh dol air aghaidh, ach cha'n eil mòran fhathast air tachairt chum crìoch a chuir air. Tha cuid do'n armailt air dol air aghart chum baile mòr ris an canar *Hong-choo-foo*, agus tha'n t-arm Breatunnach ri oidheirp a thoirt air baile-mòr *Chanton* a ghlacadh a ris. Ma ghlacar, faodaidh sinn a bhi làn-chinnteach nach toirear air ais e mar rinneadh roimh. Tha na luingeis Shasunnach a glacadh na h-uile soitheach Chìnéisach tha 'gan coinneachadh. Ghlac iad na ceudan dhiubh cheana, eadar fichead agus sèa-fichead tuuna. Bithidh sùil ri naigheachd mòr o *China* ann an ùine ghoirid. Tha barachd dhaoine ri bhi air an cuir a mach, 's tha dòchas againn gu'n tig an cogadh truagh so gu crìche.

INNSEAN NA H-AIRD AN EAR.

'S cianail muladach ri aithris na naigheachdan tha 'gar ruigheachd as na dùthchanna céin so. Dh'innis sinn 'san àireamh mu dheireadh gu'n robh an t-arm Breatunnach a bha fada suas ann an tìr *Affghanistan* ann an staid chunnartach, air an cuairteachadh le mìlteibh do naimhdean misneachail tapaidh. Mar thubhairt sinn sa' Chuairtear airson a' mhìos a chaidh seachad, bha mìle mar aon an aghaidh ar cuid daoine. Dh'fheuch an t-arm Breatunnach pilleadh dhachaidh do na ceannan a bhuineas dhuinn féin; ach, a reir gach cunntais, chaidh so nan aghaidh. Bha eadar tìr no rìoghachd *Chabul*, far an robh iad, agus a' chuid de na h-Innsean a bhuineas do Bhreatunn, beantan àrd, corrach, cas, creagach, mar ghara-droma mòr, 'gan dealachadh o chéile. Cha robh dòigh air am b'urrainn an t-arm againn pilleadh ach ro' bhealaichean cumhang airmhleathan—sèrsa do frith-rathaidean creagach, anabarach duilich a choiseachd, agus cuid dhiubh co airmhleathan 's nach 'eil e comasach ach do dhithis falbh guala ri guala—sligheana monadail, na bu fhreagaraich gu mòr airson féidh is ghobhair na airson armailt do shaighdearan. Tha an sud 'san so àiteachan-dìon, no daingnichean, air an togail, a tha mar ghlas is iuchair air na bealaich chumbann sin; agus gun urchair a losgadh, no claidheamh a tharruing, dh'fhaodadh muinntir na dùthcha, le clachan mòr a leigeli car mar char leis a' bhruthach, armailt air bith a sgrìos. 'San, mata, ro' leithid so do dh'àiteachan bha'n t-arm againn a gabhail dachaidh, agus pilleadh á rìoghachd mhòr *Chabul*, 'nuair a chruinnich muinntir

na tìr 's luch-àiteachadh nam beann mu'n timchioll. Tha aobhar-eagail gu'n do sgriosadh na h-uile mac màthair do'n arm Bhreatunnach, agus do na h-Inneannaich dhileas chàirdeil a bha maille riutha. Cha mhor gu bheil fàth-dhòchais 'gan taobh. 'Se barail na h-uile h-aon gu'n do mharbhadh eadar còig agus sèa mìle, agus gur gann, a fhuid fear as gus an aghul brònach innse. So an naigheachd is muldaich a tha ri innse thaobh an airm Bhreatunnach o chionn ùine mhòir; agus 'se 'chuid is truaigh, gu'n d'rinneadh e le foill. Mhortadh iad; oir an deigh dhoibh strìochdadh, chuairtaich mainntir na tìr iad, agus mharbh iad iad, gun suim do'n chùmhant fo'n d'thainig iad. Ach tha latha na h-aicheamhail dlùth orra. Cha'n fhaodar foill co nambasach leigeil seachad gun thoirt orra fulang air a shon. Nan amhairceadh Breatunn thairis air a so, chailleadh iad Innsean na h-Airde an Ear uile.

Am measg na feadhach a mhortadh air an àm so, bha'n duine a b' àirde inbhe 'san arm againn—'se sin an Ridir ainmeil MacNeachdainn, ceann-cinnidh an ainm sin, aig an robh a chaisteal o chionn fhad' aig Dùn-dà-ràmh, ceann Lochfine. Chuir esan a bha air ceann sluagh na dùthcha fios air mach as a' clampa, mar gu'm b'ann chum a' chùis a shocrachadh, agus cùmhant an d'heanamh ris. Bha'n t-àite anns na choinnich iad mar leth an rathaid eadar an dà bhuidheann; ach 'nuair fhuair e Sir Uilleam MacNeachdainn air falbh gu àite leth-oirich, tharruing e dag á 'uchd, agus loisg e air. Dhiùlt a' cheud dag; ach am prìoba na sùil loisg e fear eile, agus chuir e am peileir ann an uchd an laoch. Mhortadh na bha maille ri Sir Uilleam, 's mar so thòisich fuil is àr—gus a' bheil aobhar-eagail nach' d'fhuair oscionn fear no dithis as.

Tha cuid am barail nach urrainn a' chùis bhi co olc 'sa tha e air innse, ach 's mòr ar n-eagal gu bheil. Cha'n fhada gus am bi fios cinnteach air gach uil; 's gus an tig sin, 's éiginn duinn a bhi fo dhòchas, ged is éiginn dhuinn aideachadh nach eil ar dòchas ach fann.

Lionadh e o thaobh gu taobh an àireamh so uile, cunntas min a thoirt air gach nì tha air innse mu dheibhinn a' chogaidh chaillich so; ach is fearr fuireach gus an tig cunntas 'sam faodar earbsa. Cha'n eil teagamh nach do mhortadh Sir Uilleam 's na bha maille ris.

'Se mac an rìgh a chuir sinn as a' chathair, agus o'n d'thug sinn an rìoghachd, chum fear eile a chuir 'na àite, a loisg air Sir Uilleam, agus a mharbh e—*Mahomed* òg, mac *Dost Mahomed*.

Ach ged tha so oilteil agus gun leisgeul, gidheadh thugadhmaid so leinn, nach robh sa' chogadh so o thoiseach ach amaidachd thrugh. Ciod an gnothach a bh'againn armait a chuir mach thairis air na beauntaibh mòr so do dhùthaich agus do thìr *Affghanistan*? Ciod an aobhar a bh'againn an rìgh bu mhiannach leo fein a bhi thairis orra a dhiùltadh dhoibh, agus fear eile a chuir 'na àite? agus fear a bha anabarach fuathach leo. Bu chòir dhuinn leigeil leo an guothachan fein a shocrachadh. Chaidh sinn 'san eadraiginn, agus dhiobhail sinn air a shon. Ach 'se 'chùis is brònach, nach eil an cogadh so nis ach tòiseachadh. Tha armait mhòr ri bhi air a chuir do'n dùthaich sin gu h-aithghearr ('s dòcha, deich mìle fichead, no dà fhichead mìle),

AN LA A CHI 'S NAOH FHAIC

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

CEUD MÌOS AN T-SAMHRAIDH.

AN 27 ÀIREAMH.]

MAY 1, 1842.

[PRIS 6 SGILLÈAN.]

CONTENTS:—The Two Paths (an Allegory), page 59.—Life of Sir William Wallace, Part I., 64.—Prince Edward's Island (Account of), 71.—Song of Solomon (Metrical Version of Chapter II.), 73.—Michael Connal (An Irish story), 75.—Letter to the Editor—Ready Answers, 78.—Ailean M'Ruairidh, 80.—Story of the Year 1746, 81.—News (Parliament, India, &c.), 84.—Answers to Correspondents, 85.

AN DÀ SHLIGHE.

SGEUL AIRSON ÒIGRIDH NA Gàidhealtachd.

Bha mi leughadh an Tiomnaidh Nuaidh mu'n deachaidh mi gu tàmh. Air dhomh tuiteam a'm' shuain, thainig na nithe 'bha mi leughadh air an ais do m' ìntinn mar aising na h-oidhche.

Ar leam gu'n robh mi a'm' sheasamh air còmhnaidh, no raon mòr farsaing; agus o gach àirde, gu'n robh anabarr sluaigh ag imeachd truinm 'n fhaiche mhòir so, 'dh'ionnsuidh àite àraidh far an robh iad a' cuinneachadh a chéile air mo dheas làimh. Bha mòran sluaigh ann an uair a mhothaich mi dhoibh air tùs, agus bha barrachd a' barrachd o àm gu h-àm a' teachd. Bha iad ann sean agus òg—beachd agus beartach—lag agus làidir—ard agus ìosal; agus chair e fangantas ornn a'm' aising cied a bha 'nam beachd, no c'arson a bha iad mar so a' cuinneachadh.

Ar leam gu'n do choisich air'n ein air m'aghaidh gus an robh mi an teis-mendhon an t-sluaigh; agus air dhomh beachdsachadh 'orra, chaig mi cied a bha iad a' deanamh.

Mhothaich mi gu'n robh gach slighe air an d'chainig iad a' treor-
VOL. III.—No. XXVII. C

achadh gu dà dhorus, 's gu'n robh iad ann an ioma-chomhairle cò'n t-aon de na dorsan sin air an rachadh iad a stigh. Sheas mi. Dh'amhairc mise mar a rinn càch air na dorsan sin, agus air gach alighe 'bha'n taobh a stigh do na dorsan.

Bha mòran sluagh a' gabhail a stigh air a' cheud dorus air an d'amhairc mi; 's cha b'iongantach leam e. Bha e gu fial, farsuing, fosgailte; agus bha'n t-alighe, an deigh dol troimh, anabarrach bòidheach, taitneach, agus suundach ri amharc oirre. Bha sràidean gaineamhaiche eadar bruachan àillidh, làn do na blàithean bu chùbhraidh, air an robh iad an fhuair a stigh a' coiseachd; agus slighean eile do'n fhòid bu ghuirme a's buaine snuadh, eadar craobhan nan geudgan farsuing, air an robh gach eun bu bhinne guth 'san ealtainn a' seinn le ceileir aoibhneach. Bha àiteachan-suidhe an sud 's an so fo sgàile nan craobh, far am faodadh luchd-imeachd an sgios a chuir dhiùbh. Bha meas, do reir coslais, buidhe abaich air gach craoibh a's preas; agus chluinnt e torman borbhanach nan allt, as am faodadh gach fear-turuis claidhte òl agus lotadh a chasgadh. Dh'amhairc na h-uile aon air tùs ro chridheil shuundach, mar bha iad a' gabhail a stigh air an dorus fhosgailte so. Bha fir a' mnaithean a' séinn òranan 'sa dannsadh, agus bha clann bheag a' trusadh bhlàithean ùr. Bha eòin àillidh, le itean airgid agus sùilean òir, air an ais agus air an aghart. Bha na craobhan uile fo bhlàth—am fàile bu taitneiche mach air oiteig chiùin na gaoithe—drannan a's crònan suundach an t-seillein ruaidh air ais 's air aghart o bhlàth gu blàth. Bha 'ghrian a' boillsgeadh gu glòrmhòr, agus obair na cruitheachd gu léir làn sòlais. Cha'n iongantach leam idir (arsa mise) gu'm bheil co liutha h-aon a' gabhail sìos air an t-slighe fharsuing thaitneich so.

Bheachdaich mi'n sin air an dorus eile. Bha esan co aimhleathan 'sa bha am fear eile air an robh mi labhairt farsuing. Bha e do réir coslais co cumhang aimhleathan, 's gur gann a b'urrainn do neach air bith dol troimh; agus mar so fhuaras e le mòran. Chunnaic mi iomad aon a ghabh a suas gu dhan d'a ionnsuidh, agus a thòisich air a chuir rompa agus dol troimh, gu'n do shrachd e an aodach, gu'n do reub e iad féin, agus nach b'urrainn iad na bh'aca r'a giùlan a thoirt troimh, 's mar so gu'n d'fhairsilich orra faotuin a stigh. Chunnaic mi air uairibh màthair, 'sa leanabh aice air a guailibh, 's cha b'urrainn d'i dol troimh 'n dorus leis an leanabh so; agus air uairibh chunnaic mi athair, agus greim co daingean aige air a mhac, 's nach b'urrainn a h-aon seach aon diubh dol a stigh. Ach 'se 'n uil is mò a chuir do dh'iongantach orm, a dh'aindeoin air co aimhleathan chumhang 'sa bha e, gu'n robh na h-uile aon comasach air dol troimh a rinn spàirn làidir le'n uile dìchioll agus neart. Bha mòran do dhaoine tomadach leathan a fhuair a stigh, am feadh 'sa bha iomad sluchair caol beag air a chumail a mach. Air uairibh, nìothuich mi màthair deònach air dealachadh r'a leanabh, seach i féin a bhi air a cumail a mach; agus cha luath 'dh'fhàs i toileach air so d'heanamh, na bha'n dorus farsuing nì leid dhoibh le chèile, agus fhuair iad le chèile a stigh. Ann an aon fhocal,

bha e farsuing gu leòir do gach aon a rinn spàirn cheart, cia air bith co dòmhail tomadach 'sa bha e; agus, 'san àm cheudna, bha e tuille a's aimhleathan do'n aon bu lugha nach deanadh spàirn—nach robh ach ag iarraidh dol a stigh, gun oidheirp no dìchioll air bith a dheanamh. Mhothaich mi gu'n d'fhuair clann bheag a stigh gu grad, agus iadsan nach robh a' giùlan mòran leo. Ach iadsan a bha giùlan eallaich air bith, 's gann a fhuair a h-aon diubh a stigh troimh 'n dorus.

Cha robh an deuchainn idir seachad 'nuair a chaidh iad a stigh. Bha'n t-slighe taobh a stigh de'n dorus co aimhleathan, chumbhang, dheacair, ris an dorus féin. Bha'n t-slighe an deigh dol a stigh doirbh—an droigheann, 's an sgitheach, 's na drisean, a' fàs air gach taobh dhith, a' reubadh luchd-turuis; agus bha cuid do dh'àiteachan doilleir, dorcha—co dorcha 's nach robh e furaad an droigheannach 's an sgitheach a sheachnadh.

Cha chuala mi ceòl; cha'n fhaca mi mireadh no dannsadh. B'e'n ceòl osnaidhean tròm an luchd-turuis. 'Nuair a mhothaich mi so uile, bha iongantas mòr orm gu'm feuchadh neach air bith dol a steach, an àite gabhail maille ris an t-sluagh mhòr chum an dorus eile, agus slighean réidh farsuing an t-soluis a bha 'g ineachd uaithe.

Thog mi mo shùilean, agus chunnaic mi briathran sgrìobhta oc-cionn gach dorus. Ruith mi null dlùth do'n àite, agus leugh mi—

Tha'n dorus cumhang, 's an t-slighe chaol,
'Treòrachadh gu rìoghachd na glòir.

An degh so, chaidh mi a's bheachdaich mi air an dorus eile, a's mhothaich mi an sgrìobhadh so os a cheann:—

Tha'n t-slighe air a' bheil 'ur mian
A' treòrachadh gu truaghe shìor.

Nis, 'nuair a leugh mi an dà sgrìobhadh so, agus gu'n robh fios agam an Rìgh a chuir na briathran so air gach dorus gu'm b'fhìrinneach e—seadh, eadhon gu'm b'e féin an Fhìrinn—ghabh mi iongantas mòr ciamar a bhiodh neach air bith co dàn, co gòrach, co mòr air a bhreith-as, a's dol a stigh air an dorus fharsuing, 's air an t-slighe réidh, ged a bha e co buaireasach, agus co taitneach do'n t-sùil. Sheas mi, 'dh'fheuch am faicinn ciamar a bha 'dhàn-adas aig neach air bith so 'dheanamh.

B'e 'cheud neach a chunnaic mi, seasgach àrd, spairiseach, dreachmhor. 'Nuair a fhuair mi a' cheud sealladh dheth, bha greim daingean aige de làimh 'athar. Bha'n seann duine muldach, cianail. Bha e 'g iarraidh a mhac a thoirt leis 'dh'ionnsuidh an dorus aimhleathan; ach bha so dol 'na aghaidh. Thainig buidheann do dh'òganaich mhear, chridheil, aighearach, agus ruith iad suas da ionnsuidh. Ghlac iad e air làimh. Bheachdaich iad air le cridhealas a's samhladh gràidh. Dh'fhàg e an seann duine, aggy thar e as le 'chompanaich òg a dh'ionnsuidh an t-slighe fharsuing. Tamall beag mu'n deach e stigh, thug e sùil thar a ghualainn; a's

'anair a mhothaich e 'athair a' gul, thubhairt e—"Cha tèid mi fada leo. Cha'n eil a' mhian orm ach fhaicinn cìod an seòrs' àite a th'ann. Pillidh mi an àine ghoirid; agus leanaidh mi m' athair, a's toil m' athar." Chaidh e stigh. Chunnaic mi e leum, 'sa mireag, 'sa dannsadh, air an rèilean uaine. Chuala mi a ghàir àrd; ach cha d'thug e sùil air a's, 's cha'n fhaca mi gu'n do phill e ni's mò.

Sheas mi ag amharq' sa toirt fainear na bha tachairt. Chunnaic mi mòran a' tionndadh a stigh air an t-slighe cheudna—cuid, do bhrìgh nach b'urrainn dhoibh meall òir a's sporan làn a ghidlan leo troimh 'n dorus aimhleathan; 's nach dùraichdeadh iad fhàgail 'nan déigh. Cuid eile, do bhrìgh nach dùraichdeadh iad an t-aodach riombach leis an robh iad air an sgeudachadh a stròiceadh 'sa mhilleadh leis an tarruing a b'éiginn a dheanamh. Cuid, do bhrìgh gu'n robh an t-slighe cu doreha mi-thaitneach, gun sùgradh, gun fheala-dhà, gun chridhealas; 's bha mian an amannna stigh an measg nam blàithean àillidh 'bha cinntinn 'san t-slighe fharsuing. Phill feadhainn eile do bhrìgh gu'n robh an luchd-eòlais ri agéig, a's tàir, 'us magadh co luath 'sa dh'amhairc iad air an dorus chumhang, agus a dh'fheuch iad tionndadh a stigh. Bha cuid a fhuair stigh, agus a phill air an ais. B'iad so an fheadhainn bu mhò gràin a's fuath air an t-slighe chumhang; agus rinn iad na bha 'nan comas chum feadhainn eile a chumail air an ais. "Na rachaidh a stigh," ars' iadsan. "Faicibh mar tha sinn air ar reubadh. Cha'n eil ann ach doilgheas agus bròn. Mar is fhaid' a thèid sibh air 'ur n-aghaidh, 'sann is miosa; mar is fhaide, 'sann is aimhleathaine. Ma tha sibh co amaideach agus dol a stigh, cha'n fhada gus am pill sibh mar a rinn sinn."

Dh'amhairc mi ris na bu dlùithe air an t-slighe aimhleathan, agus thug mi fainear gu'n robh an t-slighe an deigh dol a stigh anabarrach cumhang, agus deacair ri choisreachd. Chuala mi cuid ag osnaich gu tròm. Bha cuid air an réubadh. Iadsan a fhuair a, stigh 'nan òige, 'sann doibhsan a b'fhas' imeachd; agus mar bu làidir an spàirn a rinn neach air bith, 'sann a b'fhearr dha féin, 's bu shunndaiche a thuras. Ach ma thòisich neach air bith ri sleamhnachadh air ais, bha e air ball 'san droighneich. Bha cuid ann an dorchadas, cuid fo amharas, cuid a' caoidh, a's cuid mar gu'm biodh lùs nan cas a dhìth orra—an impis tuisleachadh thall 'sa bhò. Leis a so, bha cuid a ghabh eagal—a tharruing air an ais—a ghabh a dh'ionnsuidh an doruis; agus dhoibhsan dh'fhosgail an dorus gu grad, a's fhuair iad a mach gun spàirn. Mhothaich mi maraon cuid dhiùbsan a fhuair a stigh air an dorus chumhang ag amharc gu tric air leabhar a bh'aca 'nan làimh; agus air ball thogadh iad an sùilean o dhuilleagan an leabhair chum nèamh. 'Nuair a mhothaich mi fear dhiùbh so ag amharc air an leabhar air tùs, cha robh teagamh air bith orm nach tuislicheadh e. Bha mi làn chiunteach gu'n rachadh e am mearachd, 's gu'n tuislicheadh e 'measg na droighneich gheur. Ach an àite so, mar is dlùithe a leugh e, 'sann is diriche a ghluais e. Chuir so iongantais mòr orm, gus an cuala mi fear dhiùbh a' leughadh mach as an

leabhar—"Tha d' fhocal-sa 'na shoilse do m' chasabh, 's na làchran do m' cheumnaibh."

Thuig mi mar an ceudna gu'n robh an t-slighe, an àite a bhi dol na b'innhlantaine 's na bu denear, a' fàs na bu shunntaiche agus na bu ghriannaiche. Dhoibhsan a thainig a stigh 'nan òige, chinn e gu luath réidh, taitneach, comhnard; agus do gach son, mar a b'fhaid' a ghluais iad air an aghaidh, 'sann bu taitneiche a bha e dol.

Bha mòran a nis a' ruith le anabharra subhachais. Bha ceòl losal; ciùin, milis, ri èiseachd. Bha blàithean àrur àillidh brieadh a mach. Na nithe sin a bha coltach ri drisean a's droighneich, bha blàithean taitneach mar an ròs a' cinntinn orra. Bha na dearcant-fiona bu bhlaiste a chumnaic mi riamh air na preasan sin a bha coltach ris an sgitheach; agus thòisich na h-èòin ri seinn gu binn.

Cha do labhair neach a nis air pilleadh air ais. Bha sòlas agus toileachas-inntinn air gach aogas. Bha gach son sona; a's chuala mi swim an òrain bha cuid a' togail:—

An nair tha dìchioll dhaoine mòr,
Tha dhuais-san mòr da réir;
Do shòlusaibh tha 'shlighe làn,
Is sìth do ghuàth 's gach ceum.

Agus a nis bu léir dhomh, tamull beag rompa, solus beag soilleir suilhir a' dealradh air an t-slighe. Mar chaidh fear a's fear air aghart air a' chuid sin de'n t-slighe, chaill mi sealladh dhiùbh; ach thug mi, o na briathran mu dheireadh a chuala mi uapa, gu'n robh iad nis na bu shona na bha iad riamh. Bha cuid a' seinn le chéile òrain agus laoidhean naomha, 's le clàrsaichean àillidh 'nan làmhpan, a' togail an ceileiradh bu mhillse 's bu thaitneiche a chuala mi riamh. Bha cuid, 's cha mhòr nach robh iad nan toad; ach am beagan a rinn iad a sheinn, thainig e o cridheachan làn gairdeachais; agus cha robh teagamh agam nach robh a' chuid do'n tìr nach bu léir dhomh na b'fhèarr, na bu taitneiche, na b'àillidh, 's na bu shona, na 'chuid a bha mi faicinn.

'S gann a b'urrainn dhomh mo shùil a thionndadh o'n t-sluagh bheannaichte, a bheachdachadh orrasan a chaidh a' stigh air an dorus fharsuing; agus 'nair a bheachdachadh mi orra, bha mo chridhe làn bròin a's dubhachais; oir bu shoilleir ri faicinn nach robh iad idir sona. Mar a b'fhaid' a chaidh iad air an aghaidh, 'sann bu bhrònaiche a chinn iad—bha iad frionasach, crosda, mì-thoilichte. Am meas a làimhsich iad, 'sa dh'fheuch iad itheadh, shearg e 'nan glaic, 's cha robh ann ach luathre thioram gun stà. Mar a b'fhaid' a chaidh iad air an aghaidh, 'sann bu mhiosa—air an lorgadh le tart, 's gun nise glan fallain ri fhaicinn, ach tobraichean salach creodha. Bha eagul orra—buaireas àrd 'nan sùilean—cuid dhiùbh air am breith-as, gun fhios c'arson—an droighean geur 'gam mìlteadh, 's gun chomas a thoirt as. Thainig dorchadas a's duibhreachd air aogas nam feadhnaich a b'aighearaich. Bha iad a' trod 'sa cuir a mach air a chéile—feargach, gannhlaseach, gun chàirdeas, gun ghràdh.

'Nusair a mhotanach mi 'gu'n robh iad uile gu tàrsaich tròm, bha iongantais orm nach robh iad a pilleadh air an ais, 's ag iarraidh stigh air an doras eile. Feadh 'sa bha mi toirt so fainear, chunnaic mi aon fhear feuchainn dol air ais; agus feuch! ged a bha e a' coiseachd gu math 's gu soirbh air an t-slighe eile, chunnaic mi nis gur gann a b'urrainn dha seasamh. Shleamhnaich a chasan, bhuail a dhà dhlùn air a chèile, agus bha e do reir coslais co lag ri naoidhean. Thuit e air an làr. Luidhe e an sin ag osnaich 'gu tròm, agus iadsan mu'n cuairt da ri fochaid. Shaoil mi nach eireadh e ni's mò: ach tog e 'shùilean gu nèamh, mar gu'm biodh e guidhe airson cobhair agus furtachd. Dh'fheuch e éiridh. Thug e oidheirp mhòr. Fhuair e gabhail air aghart ceum no dhà; ach thuislich a's thuit e, a gladhaich airson furtachd. Mu dheireadh sheas e gu daingean; agus an deigh iomad dichìoll, ràinig e an doras; agus a dh'aindeoin na bha dol a stigh, fhuair e mach. Ghrad ruith e dh'ionnsuidh an dorais aimhleathan, agus le spàirn chaidh e stigh. Chuir e gach dris, a's droighneach, a's sgithenach, gu suarachas. Bha'n t-àm anabarrach doilleir dorchas, gidheadh theich e mar neach a' teicheadh airson 'anaim; agus cha d'thug mi mo shùil dheth gus an d'rainig e 'chuid bu taitniche agus bu réidhe de 'thurus.

Ach càch nach do phill, bu chulaidh-bhròin agus brisdeadh-cridhe beachdachadh orra. Luath, 'na mall, thainig cèd a's dubh-dhorchadas mu'n cuairt doibh, air a' cheart shlighe sin a bha aon uair co taitneach 's co grianach. B'éiginn doibh dealachadh ri'n càirdean. Bha eagal agus uamhas mòr air an anmanna; agus ged nach bu léir dhomh iad uile, thuig mi gu'n robh iad ann an teinn. na 'n cruaidh-chàs mhòr; oir chuala mi an agreuch eugalach, an gladhaich oilteil. Ach ged a ghlaodh iad le'n uile neart, cha robh neach a fhreagair. Bha'n gladhaich co uamhasach, co oilteil, 's gu'n do dhùisg mi as mo shuain.

C.

BEATHA AGUS EUCHDAN AN RIDIRE UILLEAM WALLACE.

EARRANN I.

A Chuariteir Uiseil,

Ar leam féiu nach 'eil seòras leughaidh ann is druidhtiche, agus is fhaide a leanas ri neach, na eachdraidh beatha dhaoine. Tairgearm dhuibh, uime sin, beatha agus eachdan an ridire Uilleam Wallace—duine nach 'eil fìrionn no boirionn 'san dùthaich aig nach bu chòir 'eachdraidh a bhi air bàrr am miar.

Cò 'n t-Albannach nach teid air bhoil,
'S nach teid an fhuil 'na chliabh air gholl,
Mar bhuilane reothairt dol ro' chaol,
A chluinneas 'ainm! sàr ainm an laoch!

Bu mhac Sir Uilleam do Shir Callum *Wallace*, agus do nighean do Shir Raonnall *Crawford*. Rugadh e ann am Inbheràir,* ri linn Rìgh Alasdair III., o chionn a nis còrr a's cóig ceud 'us leth-cheud bliadhna. Chaidh an rìgh so 'mharbhadh le leagadh bhàrr 'eich anns a' bhliadhna 1286, a' fàgail na rìoghachd aig pàisde do nighinn, ogha dha, agus nach b'fhad' a mhair beò.

Bha nis an rìoghachd gun oighre, agus thòisich *Baliol* agus *Bruce* ri streap ris a' chrùn; agus o nach robh e coltach gu'n còrdadh iad, leig iad a' chèis gu raidhe Iomhair I., rìgh Shasunn. 'Nuair chunnaic rìgh Shasunn mar bha, 'se amuainich e gu'n glacadh e crùn Alba dha féin, agus gu'n cuireadh e Alba uile fo chis—gu'n deanadh e tràillean dh'iun! 'Sann mar sin a bha. Chuir e armailte mhòr a nuas à Sasunn; agus thug iad buaidh air *Baliol*, no Rìgh Iain, mar theirte ris, aig *Dunbar*.

Bha nis Albainn làn do shaighdearan Sasunnach, ag itheadh, 's ag òl, 'sa ruithteirachd—ri sgeig, 's ri tarcuis, 's ri fòirneart, air fìrionn 'us boirionn, air saor 's air daor! Bha *Wallace* air an àm a' fuireach ann an Cillepindi, an sìorramachd Pheairt, a's e na fhiùran àluinn òg. Beagan na dheigh so, chaidh e do bhaile *Dhundes* do'n agoil; agus air do mhac Sasunnaich mhòir tàmailt a thoirt dha aon latha, chuir e'n ceann d'heòth le 'chlaidheamh féin. B'éiginn teicheadh. Lean an tòir e gus am fac iad e dol a stigh do thigh air an rathad. Dhinnis *Wallace* do bhean-an-tighe mar bha; agus a thiota bha e ann an aodach boirionnaich, le 'chuigeil 'na chrìos; agus cò 'sheinneadh an duanag, 'sa chuireadh car 'san fhearsaid coltach ris-an! Thainig an tòir, agus dh'fhalbh mar thainig. An lar-na-mhàireach, chaidh *Wallace* gu brathair-athar dha, a bha diùth do Shrìla, gus an ceann ùine an d'thainig a mhàthair gu 'thoirt dhachaidh; ach mu'n d'rainig iad *Ellerslie*, mhortadh 'athair agus a bhràthair bu shìonne leis na Sasunn-sich! Cha d'thubhairt *Wallace* a bheag; ach bha 'thòd mar am fiath a thig ro'n mhareachd-shìte, 'nuair chumas Nàdur a h-anail le giorag ro' ghrùaim nan dùilean. Bhòidich e sìcheamhail—bhòidich e gu'n tugadh e mach éirig 'athar agus a bhràthar, airneo gu'n tuiteadh e sa' chaonnaig. Dh'at a chridhe, leum a chuile, ri bhi faicinn nan Sasunnach gach latha, cha b'e a mhàin a' deanamh tom-coin de na h-Albanaich, ach 'gam mort 's 'gam marbhadh le fala-dhà! Co dhiùth, chunnaic e gu'm b'e'n gliocas dha tigh *Crawford*, a sheanair, fhàgail 'san àm, agus e féin 'fhalach ann an tigh bhràthair-athar, Sir Raibeart *Wallace*, ann an *Riccartown*, baile beag mar mhìle do Chill-Mharnoc. Latha de na làithean, chaidh *Wallace* a dh'iasgach gu uinge *Irving*; agus cò chaidh seachad, air a thuras do Ghlaschu, ach Morair *Percy*, fear-ionaid rìgh Shasunn, agus a fhreiceadain comhaideachd. Chaidh am Morair seachad; ach an coigear mu dheireadh d'a bhuidheann, thubhairt iad riu féin gu'n epùileadh iad an t-iasgair. Chaidh iad a thaoibh thuige, agus thubhairt iad ris, "Thoir an so na mharbh thu, 'bhallaich." Ars' esan, "Bheir mi dhuibh dà-thrian dhiabh." "Dà-thrian diubbh, a mhadaidh Albanaich!" ars'

iadann, 's iad a agobadh leò gach ceann a ghilac a. Tharraing Wallace an t-alat-iangaich, agus le aon bhaile bha fear dhiubh 'sa chasa-gobh-lach os a cheann. Thug e dhoth a chlaidheamh, agus ann an còig mìonaidean bha dithis eile dhiubh brùchdadh fola anns a' ghaismich. Chuir dithis dhiubh spoir ri'n eich, agus dh'innis iad do Mhorair Percy mar thachair; ach ghabh ean leithid do thàmailt gu'n faigheadh aon Albannach a rugadh a' chuid a b'fhearr do chòigear Shasunnach, 's nach tilleadh e 'thoirt a mach an òrig. Coma, chaidh Wallace dhachaidh air a shocair, le 'iasg, le 'chlaidheamh, 's le 'each meannnach an t-aon, a fein 'sa ghille!

Beagan na dheigh eo, bha faidhir ann an Inbheràir. Bha fios sig Wallace gu'm biodh na Sasunnaich an so a' deasamh fòirneart air na h-Albannaich, mar b'abhaist; agus chaidh e chum na faidhreach ann an riochd duine chumanta. An measg chleasan eile, bha *bully* mòr de Shasunnach air a' mhachair, a bha toirt cuireadh do gach Albannach, airson an uiread-sa do dh'airgiod a phàighheadh, baile do bhata 'thoirt-dha air an dromaig le 'uile neart. Bha iomad fear a' pàighheadh, ach cha robh a h-aon a' toirt aideachadh air a' *bully*. Chunnac Wallace an cleas le toil-inntinn. Coltach ri càch, phàigh e 'airgiod. Ghilac e'm bata, agus a dh'aon bhuille aguil e'n Sasunnach 'na dhà leth! Loum na Sasunnaich a bha làthair gu greim a dheasamh air Wallace, agus a mhort. A' chuid fhear a thainig, fhuair e 'chlaiginn a sgoltadh leis a' cheart bhata. Tharraing Wallace a nis a chlaidheamh, a bha'm folach fo chirb a chleòca; agus mu'n robh fios aca c'àite an robh iad, bha còigear eile marbh air an làr! Chunnac e nis nach robh e soirbh fuireach ni b'fhaide. Dhialaich e troimh mhheadhon na cuideachd, agus a thiota bha e'n glaic a dhiallaid, agus beireadh air cò 's urrainn!

Ach, mo chreach! cha robh Wallace co fortanach 'san ath ior-ghuill. Aon latha, ann am baile Inbheràir, chunnac e maor Mhorair Percy a' toirt tàmailt do ghille an t-Siorram, agus a' toirt uisiche, 'dheòin no dh'aindeoin, 'na cheannach e airson a mhaighstir. Chaidh Wallace anns an eadraiginn; ach 'nuair chunnac an Sasunnach gu'n robh e' dhànachd sig Albannach a rugadh a th'ang' a ghlasaid ris-ean, thug e spreadhadh de'n bhata dha mu'n dà shlinnean. "Gabh thosa sin, a choin," ars' ean. Tharraing Wallace a bhiodag, a's chair se i troimh 'n t-Sasunnach o thaobh gu taobh, agus dh'fhàg e'n ead e. Bha Sasunnach fo'n armaibh, a faire a' bhaile 'Nuair chunnac iad mar thachair, chruinnich iad mu'n cuairt do Wallace; ach bha ean 'gan gearradh slas leis gach baile, mar gu'm biodh buachaille: cur nam ceann bhàrr dhìogan, gu mu dheireadh an d'rion a chlaidheamh dà-leth, agus an b'èiginn eiriochdadh! Caidh e nis a chuir an iarann anns a' chaitteal, a' feitheamh ri bàs cràiteach; ach 'nuair thainig an latha, cha mhòr nach robh e marbh le cion bith 'us dìbhe. 'Nuair chunnac iad eo, thilg iad thar a' bhalla e; ach, mar bha fortan an dàs, thait e air dùn aolach, no a'inn. 'Nuair chual a mhaime eo, chaidh i agus ghuidh i as leth Dha a chorp a 'thoirt dhi. Fhuair i eo; agus a thiota fhuair i cairt, agus thug i 'chorp dhachaidh d'a tigh, agus an ceann beagain thug i beò e.

Cha lwaithes dh'fhairich ar laoch e féin a fas láidir, na smuainich e gu'm bu mhithich togail air an aghaidh naimhdean a dhùthcha. Chunnaic e lann Ìobha an crochadh ann an cùil ann an tigh a mhaime. Ghlac e'n chaidheamh. Chunnaic e gu'n robh a' chruaidh air a deadh fhoinneachadh. Dh'fhàg e beannachd aig a mhuime, agus thug e 'aghaidh air *Riccartown*. Air an rathad choinnich e ridire Sasunnach d'ann b'ainm *Longcastle*, agus a dhithis ghillean. 'Nuair chunnaic *Wallace* iad, chaidh e ceum thar an rathaid, 'gan seachnadh; ach lean iadsean e, ag ràdh gu'm b'èiginn gu'm bu mheirleach e. "Leigibh na mi, 'dhaoine'-uasle," ars' e; "cha'n eil mi ach an droch shlàinte." "Cha leig," ars' an ridire, 's e tighinn bhàrr 'eich gus a ghlacadh; "feumaidh tu tighinn leamsa mar phrìosanach." Tharraing *Wallace* a chaidheamh a 'truail, agus thug e bràideadh dha a leig a mhìonach mu 'chasan. Leum na gillean a thoirt a mach 'éirig; ach cha b'fhada gus an robh an cinn an sud, 's an cuirp an so. Chuir e air armachd an ridire, 's cha b'e an t-òr cuid bu mheasa dheth. Leum e air muin 'eich, agus air aghaidh ghabh e!

Fhuair *Wallace* a nis buidheann bheag do dhaoine taghta a ghidèan a bhrataich, agus a mhìonnaich gu'n leanadh iad e troimh guch cunnart. Chaidh iad 'nan armaibh, agus dh'fhalaich siad iad féin ann an coille mhòir dlùth do *Loudon*, a' feitheamh ri fàth fhaotainn air na Sasunnach.

An ceann beagan làithean, fhuair *Wallace* a mach gu robh *Fenwick*, a' cheart fhear a mharbh 'athair agus a bhràthair, a tighinn a mèarsadh o *Charfèle* gu Inbheràir le *baggage*. Dh'at a chridhe; Chuir e 'dhaoine an òrdugh. Choinnich iad na Sasunnach ann am beallach cumhann, mar dhìreas tu 'n sliabh. Thòisich an iomairt; agus ged nach robh aig *Wallace* ach leth-cheud fear an aghaidh dlùth air dà cheud, a' chuid nach do mharbh iad, theich iad; agus thug *Wallace* leis a' chreach do'n choill!

Bha leithid do dh'vagal air Sasunn a nis roimh *Wallace*, 's gu'n d'rinne iad sìth ri Sir Raonull *Crawford*, brathair-a-mhàthar: ach cha b'fhad a sheas i; oir, air do *Wallace* a bhi, le 'dhithis ghillean, son latha a marcachd gun umhail, rinn coigear Shasunnach suas ris, a bha tighinn a Glaschu le òr agus negraichean a bhuineadh do *Percy*. 'On bha'n eich féin air an sàrachadh, dh'fhalbh iad agus thugar a tìr eich o *Wallace*. Ruith *Wallace* gu brathair-a-mhàthair. Dh'innis e gu'n deach an t-sìth a bhriseadh. Mach a thug e an deigh nan Sasunnach. Beirear orra. Marbhar triùir dhiabh le 'làimh féin, agus a ghillean an dithis eile. Thug e leis a' chreach, agus thug e féin 'sa dhaoine monaidhean Earraghaidheal orra.

Air a'aban o choille gu coille. thainig *Wallace* agus a dhaoine mu dbeireadh gu *Gargunnock*, gearastan a bha làn do Shasunnach. Chuir e dithis d'a dhaoine air feadh na h-oidhche, frach an robh bealach idir air am faighte fàth. Thill an dithis làn misnich. Dh'fhalbh *Wallace* 'sa dhaoine. Mharbh iad a h-uile mac màthair, agus ghlac iad an gearastan; ach leig iad leis na mnathan falbh mu chùl an guothaich, gun bheanailt ri ribein do dh'fholt an einn.

Bha barail mhath aig *Wallace* ciod a thigeadh na dheigh so; nìme

air, chaidh e do choille *Mhethven*, mar bheagan fhiltean do bhaile-mòr Pheairt. Bha nis mòran ag éiridh leis. Am measg na dhrid suas ri 'mheirghe, bha Eirionnach foghainteach d'am b'ainm *Stephen*—saighdear dlèan, agus co làidir ri tridhir. Smuainich *Wallace* gu'n tugadh e dhàsan comann an airm, agus gu'n rachadh e fein agus dusan no dhà do bhaile Pheairt, a bha fo chis aig na Sasunnaich, an t-arm dearg. 'Nuair ràinig iad geat' a' bhaile, cha'n fhaigheadh iad a stigh gun fios a chuir air a' Phrothaiste. Thainig am Prothaiste, agus 'nuair chunnaic e duine mòr, àrd, làidir, dh'fharraid e am b'Albannaich iad. Thubhairt *Wallace* gu'm b'eadh; agus co ac' a b'eadh no nach b'eadh, an àm sìth, nach robh reusan neach a chumail a mach. "Tha thu ceart," ars' am Prothaiste; ach tha fear, *Wallace*, a deanamh a leithid do mhilleadh am measg na Sasunnaich, 's gu feum sinn a bhi air ar faicill. Cò thusa?—c'ainm a their mi riut?" "'Se m'ainm-sa," ars' *Wallace*, "Uilleam *Malcom*. Is deasaich sinn gu léir, ag iarraidh oibreach." Chunnaic *Wallace* nach robh feum fiachainn ri Peairt a thoirt a mach; ach coma leat, chual e gu robh an Sasunnach brùideil, Sir Seumas *Butler* sa' bhaile, agus ri dol dhachaidh an latha no dhà gu caisteal *Kingleven*. Mach a ghabh *Wallace*. Sheinn e'n fhìdeag. Chruinnich a dhaoine. Rinn iad foill-fholach ri taobh an rathaid; agus 'nuair thainig Sir Seumas, leum iad air, agus mharbhad e féin agus còrr 'us trì fichead fear. A' chuid eile, theich iad do'n chaisteal; ach ma theich, bha *Wallace* air an sàil. Ghlac agus chreach e'n caisteal, agus an sin chuir e sop teine ris!

'Nuair chuala Sir Iain, mac Shir Seumas, gu'n deach 'athair a mharbhadh, mach a thug e air cheann mìle fear, an tòir air *Wallace*. Ràinig iad a' choille. Cha robh aig *Wallace* ach fichead fear-saighde; ach aig Sir Iain bha seachd fichead, a thuilleadh air trì fichead fear-sleagha. Ghlac *Wallace* a thargaid agus a bhogha—bogha nach lùbadh neach an Albainn ach e féin—agus leis a' cheud shaighdear, leag e Sasunnach. Thug so fras shaighdean o na Sasunnaich, a leòin mòran de na h-Albannaich, agus, am measg chàich, *Wallace* e féin. 'Nuair chunnaic e so, dh'òrduich e d'a dhaoine an saighdean a chuir 'nam builg, agus an claidheamh-mòr 's an t-sleagh fheuchainn doibh. Leum iad a nis air an nàmbaid, 'gan gearradh sìos mar dhiogain roimh bhat' a' bhuachaille. Mu'n àm so, thainig trì cheud fear fear, fo chomann fir *Lorn*, a chuideachadh an nàmbaid. 'Nuair chunnaic *Wallace* so, thubhairt e r'a dhaoine—"Deanamaid air na cinn-fheadhna, agus cuireamaid as doibhsan, air neo chaill sinn an latha agus ar beatha!" Cha bu luaithe 'thubhairt na rinn. Leum iad troimh bhalla an nàmbaid, gus an d'rainig iad na cinn-fheadhna. Fhuair Sir Iain agus *Lorn* an onoir tuiteam fo chudthrom claidheamh-mòr *Wallace*. 'Nuair chunnaic na Sasunnaich mar thachair, thionail iad gus an cinn a chuir r'a cheile cìod a dheanadh iad. 'Nuair chunnaic *Wallace* so, mach ghabh e féin agus a dhaoine air taobh toath na coille, agus thugar coille eile orra. Lean na Sasunnaich; ach cha robh fhios aca c'àite an robh iad a' dol. Fhuair iad cuirp an dà sheanaisir, *Butler* agus *Lorn*; ach an òr agus an eich, cha robh fios c'àite an robh iad so! Cha robh aig na Sasunnaich ach tilleadh do

Pheairt, 's an earball 'nan gobhal; agus ma bha biuthas a' cheatharn-aich *Wallace* mòr roimhe so, bha e nis namharra!

Latha no dhà na dheigh so, thug *Wallace* a laoiach do choille eile, dlùth do Pheairt. Am fad 'ea bha iad an so, bha 'ghnàs aige féin dol an dràda 'sa rithist do'n bhaile, ann an riochd manaich, feuch ciod a chitheadh na chluinneadh e. Latha de na làithean, chunnaic cuid-eiginn e a chuir amharas air, airson a mheudachd, a bha anacuinneach, agus thug e fairbheanadh do'n t-seanalair. An ath latha thainig am manach mòr, bha cearcal shaighdearan a thiota mu'n cuairt do'n tigh do'u deach e stigh. Chaidh an innse do *Wallace*. Chuir e air a thiota aodach boirionnaich. Chaidh e mach, agus thubhairt e ris na Sasunnaich gu'n robh am fear bha iad ag iarraidh, *Wallace*, air a ghlasadh 'na leithid so do sheòmar. A stigh leum dusan no dhà, a's briadear an dorus, a's othail orra gu'n d'fhuair iad an nàmhaid; ach bha'n nàmhaid mu'n àm leth-mhìle much as a' bhaile. Coma, lean dithis shaighdearan e, a shaoil leo féin gu robh am boirionnach so neo-chumanta mòr, agus duineil coltas. B'fhearr dhoibh fuireach aig baile; oir cha luaithe fhuair *Wallace* iad a mach o'n bhaile, na thionndaidh e orra, agus le 'chlaidheamh beag, a bha fàilichte fo 'chirb, sguidse e na cinn dhiabh.

Thòisich a nis iomadh do mhaithean na h-Alba ri nàire a ghabhail gu'n do leig iad le *Wallace* agus a bhuidheann bhig còir agus aobhar an dùthcha 'sheasamh co fada 'na sonar. Theannaich iad a nis mu 'bhrataich 'nan ceudan. Am measg chàich, bha'n sgoileir àrd, *Blair*, agus fùran gaisgeil, mac do Shìr Iain *Graham*. Bha cairtealan an airm Shasunnaich a nis aig Lochmabain, fo chomannnd fir, *Clifford*. Chaidh *Wallace* aon latha an riochd duine bhochd do'n champa; agus air da *Clifford* shaicinn a' deanamh tàir agus a' toirt maslaidh do fhear-dùthcha, tharuing e 'chlaidheamh dileas stàilinn, agus chuir se troimh 'chridhe e! Cha luaithe thainig so gu cluasan a' champa, na sheid iad an trompaid a cham catha. Ruith *Wallace* chum a dhaoine, a dh'innse mar rinn e. Thug e òrdugh dhoibh an comhnard fhàgail, agus iad féin a chuir an òrdugh anna a' choill bu tiogha. Cha b'fhada gus an d'thainig an nàmhaid. B'e *Blair*, caraid *Wallace*, a' cheud fhear a leòin iad. Cha luaithe chunnaic *Wallace* a chaomh eharaid a call 'fhala, na thòisich e orra. 'Sann a sin a bha 'chòmh-dhail! Bha na Sasunnaich a nis a' dol air an ais, 'nuaig cò chunnacas a tighinn gu'n cobhair, le 'cheudan, ach an gaisgeach *Moreland*. Cha robh comas aig na h-Albannaich a nis dol a null no nall—bha iad air an cuairteachadh; ach chuir iad romhpa nach géilleadh iad 's iad beò! Chunnaic *Wallace Moreland* a gearradh stòs a dhaoine mar asbhuain air gach làimh. Leum e 'na chòmhdhail. Bu mhòrach an coinnreachadh, ach cha bu bhuan an còmhrag. Cha b'fhada gus na chaisg claidheamh *Wallace* 'iotadh 'na fhuil—nì 'nhaig chunnaic an t-arm, thàrr iad as. Lean *Wallace* agus a dhaoine iad, acrach agus fann mar bha iad, gus an d'rainig iad am baile, agus na ghlas iad e gun bhuille a bhualadh. Ghabh iad beagan bldh 'us dìbhe, agus mach a ghabh iad gu Caisteal *Crawford*. An so, an deigh dhoibh na h-uiread de'n nàmhaid a mharbhadh, chuir iad an caisteal ri theine.

Na dheigh so, rùnaich iad sgapadh ré a' gheambraidh. Chaidh

gach fear gu 'dhachaidh, ach chaidh an gaisgeach *Wallace* a shealltainn a leannain gu baile *Lanark*. Dh'innis i do *Wallace* gach car 'us lùb a dh'fheuch *Hesbrig*, ceann an airm Shasunnach, chum a h-aighe 'bhuanachd, 's gun amuain aige gu'n robh *Wallace* an gaol oirre. Phòs a' bhean-uasal so agus *Wallace* an ceann beagan làithean; agus chaith iad an ùine gus an ath earrach mar bu chubhaidh do lànain òig—cùpan an sonais a' cuir thairis le sìth, le gaol, 's le tlachd. Thainig *Hesbrig* iomad uair ré na h-ùine a dh'iarraidh a làimhe, 's gus fhios aige mar thachair. Chuir *Wallace* roimhe uair no dhà an ceann a sgarradh o 'choluinn; ach roghnaich e dàil a chuir sa' chùis, gus an cruinnicheadh e 'dhaoine. Bha'n t-arm Sasunnach a' creachadh 'sa mìlleadh na dùthcha, 's gun duine a cuir grabadh orra. Cha b'urraian *Wallace* so a sheasamh. Shéid e'n trompaid. Fhreagair na creagan—chual' a dhaoine—chaidh gach fear 'na éideadh—agus thogadh a bhratach son uair eile! 'Nuair thainig so gu cluasan *Hesbrig*, chuir se e féin air cheann deich ceud fear-cogaidh, 's a mach 'thug e an tòir orra. Thuit an oidhche, agus cha d'fhuair e iad; agus thainig do'n bhaile. Chaidh innse dha an so gu'n robh *Wallace* am falach ré ùine an tigh na mnath-uaisle; agus cha'n e sin, ach gu'n robh i féin agus *Wallace* pòda! 'Nuair chuala *Hesbrig* so, cha bu stad dha gus an d'rainig e 'tigh. Bha i 'na cadal; agus ma bha, b'e sin an cadal lusineach, bruaileanach, breislineach; agus cha b'ieghnadh e! Dhùisg a' bhrùid Shasunnach i le 'ghuth mucail; agus an deigh a m'omhachadh, cha deanadh a dedòir, 'sa h-ùrnuigh, 'sa h-aolachadh, air a glùinean rùisgte, drùghadh air—tharruing e 'chlaidheamh, agus shàth e 'na cridhe e!!

'Sann ortsa, mhic-chridhe, tha e feitheamh, 'nuair chluinneas *Wallace* e! 'S iomad mìle Sasunnach a chrìothnaicheas air a shon so—'s iomad eirathan a ruithas dearg chum na tràghad le fuil air a shon so!

Cha b'fhada gus an cuala *Wallace* an aghul brònach. Ma chuala, cha robh mionaid ri chall. Bha nis an oidhche ann, agus na Sasunnach 'nan leapaichean, agus, ar leo féin, làn thèarainte. Rainig *Wallace* an geata, agus, le ultach mòr cloiche, spealg e 'chòmhlà. Thuit iad air an nàmhaid anns gach cearn, 'gam marbhadh 'nan ceudna. Cha b'fhois do *Wallace* gus an d'fhuair e mach mortair a mhnatha, agus na ghearr e 'na cheithir cheithreannan e.

“An làmh a bheir, 'si 'gheibh.”

'Nuair chunnaic Albainn co buadhar 'sa bha *Wallace*, ghreas na h-uirad diubh chum a chobhair—ni 'nuair chuala Iomhar, rìgh Shasunn, thainig e air cheann armailte mhòr, gus an smèladh. Choinnich na seòid aig *Biggar*, baile beag an tsoibh so do Dhùnédion; agus ma choinnich, 'sann a sin a bha'n t-slachdradh! Ciod a th'agad air, a leughadair, ach gu'n do chuir *Wallace* agus a sheòid an ruaig orra; agus am beagan a mhair beò dhiubh, bu bhuidhe leo Sasunn a thoirt orra, agus Rìgh Iomhar air an ceann!

Gheibh sibh an còrr ri ùine, ma'a maireann

MACTALLA.

EILEAN A' PHRIONNSA.

Cha'n eil eilean air uchd a' chuain is maisiche n'an t-eilean so. Tha e air a mheas ro tharbhach, agus is fhad o'n ghoireadh dheth, "Gàradh America mu Thuath." Tha e air a shuidheachadh ann am beul na h-aimhne mòr *St. Lawrence*, agus dlùth air Ceap Breatunn. Chaidh Eilean a' Phrionnsa agus Ceap Breatunn a ghlacadh o na Frangaich o chionn còrr 's ceithir fichead bliadhna, mu'n àm 'san do ghlacadh daingneach làidir *Quebec* uapa leis an arm Bhreatainnach, so'n cheannard chalma *Wolfe*. Cha'n eil idir wiread iomradh air Eilean a' Phrionnsa 'sa th'air cearnaibh eile do America; 's ged tha e mu thuairmeas seachd fichead mìle air fad, agus mu chòig mìle deng thar fhichead air leud (far am mò a leud), cha'n eil ach earrann bheag dheth air àiteachadh. Tha e air a ghearradh gu mòr le aibhnichean maisich, mar tha Muile a's eileanan eile, le lochanna sàile. Cha'n eil e eucoltach ri Muile, mar tha e 'na luidhe air uchd na fairge; ach cha'n fhaicear beinn o cheann gu ceann dheth. 'S gann nach 'eil e uile 'na chomhnard, mur faicear mullaich an sud 'sa so, agus glacagan a's gleannain bhòidheach. Tha iasg ro phailt anns na h-aimhnichean, ach cha'n eil mòran tpgraidh aig an t-sluagh an glacadh; agus 'se 's aobhar dha so, gu'm feum iad an saothair uile a dh'oibreachadh an fhearainn. Tha'n talamh gainneamhach, agus ro fhuasad oibreachadh. 'S gann gu'm faicear creag no clach air achadh, 's cha'n iarr am fonn agh ro bheag leasachaidh. Tha buntàta, coirc, eòrna, a's cruithneachd, a' fàs gu pailt ann; agus is mò a th'air a ghnàthachadh do'n aran obruithneachd na do aran air bith eile, 'sna bailtibh 's ann an tighean na dùthcha. Tha iad a fuine an arain sin 'nan tighean fèin. Tha sluagh an eilean so, mar tha iad anns gach ùr-threabhachas eile, ro dheas air gach obair, mar gu'm biodh am Freasdal ann an caoimhneas 'gan uidheamachadh airson an crannchuir. Ma's e brisdeadh a' chonnaidh, no leagadh nan craobh e, tha fileantachd aca 'san obair sin fhéin, a tha dùsgadh ioghnaidh gach eilthirich. Cha'n fhacas riamh an coimeas air laimhseachadh na tuisighe.

Chaidh àireamh an t-sluaigh a ghabhail o chionn ghoirid, agus cùisean eile fhiosrachadh a thaobh an eilean; 's tha cùisean a' seasmh mar a leanas:—

Aireamh an iomlain do'n t-sluagh, eadar an t-eilean	
fhéin agus eileanan beaga th'air an àiteach mu'n	
cuairt da,	47,034
Aireamh an t-sluaigh a bhuineas do'n Eaglais Shas-	
annaich,	5,678
A bhuineas do'n Eaglais Albannaich,*	16,095
Do'n Eaglais Phàpannaich,	20,429
Methodaich,	3,421
Baistich,	1,609

* Presbyterians.

Aireamh nach buin do aidmheil air bith a chaidh ainmeachadh,	772
Aireamh oscionn trì fichead bliadhna,	1,816
—— Eadar cóig 's dà fhichead a's trì fichead,	3,671
Am bàr a chinn air a' bhliadhn' a chaidh seachad:—	
Buiseil cruithneachd,	160,659
Eòrna,	83,290
Choirce,	611,824
Bhuntàta,	2,250,114
Aireamh nan each,	9,861
A' chruidh,	41,914
Nan caorach,	73,643

Ach fhatthast cha'n eil trian de'n eilean air àiteachadh. Feudar a thuigsinn gu bheil e fallain o'n àireamh do sheann daoine a th'ann. Cha'n eil am fiabhras critheannach aithnichte ann, 's cha mhò tha'n geamhradh cho fuar, no'n samhradh cho teth, 'sa tha iad ann an Canada. Tha mòran Ghàidheal ann, a tha leantainn gu teann ri cainnt 's ri cleachdaidhean na tìre a thréig iad. 'S ged tha e 'na aobhar mulaid tìr nam beann fhaicinn air a diobradh, agus 'a fàrdaichean blàth 'nan làraichean fuar,' is dearbh nach do mbeath cruadal a' Ghàidheil riamh ann an uchd a chloinne, an ionad air bith 'san d'òrduich am Freasdal an crannchur; 's cha'n eil iad ach tearc a ghabh aithreachas an dùthaich fhàgail. 'Se sìmsir cruadail a ni sluagh gaisgeil; agus anns an aimhreit a bha o chionn bliadhna no dhà ann an Canada, dhearbha na Gàidheil nach b'e "ceum air ais an dùthchas."

Tha na h-Albannaich am bitheantas ag altrum mòr-ghràdh do eaglais an athraichean; agus cha'n eil dearbhadh is soilleir air a so na na h-oidheirpean a rinn iad an so, 's an cearnaibh eile, air eaglaisean a thogail, ged nach robh aca ach an dòchas a n' cridhe tinn ri ministerean fhaotuinn. Bu chulaidh aoibhneis do'n eilthireach an eaglais bhàidheach fhaicinn ann an iomall na coille, 's an co-thional mu'n cuairt d'i, a's iad a' gluasad feadh nan uaigh-ean a th'anns a' chladh a tha mu'n cuairt do'n ionad aoraidh. Nach bu taitneach an sealladh so fhaicinn—an co-thional, 's na foirbhich, a's gach uidheam eaglaise, far nach robh ministear riamh, mar tigeadh aon an tràs 'sa ris? Anns an àite tha nis 'nar beachd, o chionn beagan bhliadhnachan, dh'éug Gàidheal air an robh mòr mheas aig a luchd-dùthcha, a's aig a luchd-eòlais gu léir; a's 'nuair a bha e air bruaich na storruidheachd, dh'iarr e air a chàirdean gun 'ùir-san a thasgaidh ach ann an cladh na h-eaglaise mu'n d'rinn sinn iomradh. 'Nuair a bhi 'g éisdeachd an sgeòil so, leum an fhirinn so gu m' chuimhne—

Oir l'òglaich tha a' gabhail tlachd
'Na clachanbh breagh' gach ùair;
Tha deagh thoil aig do sheirbbhisich
D'a luaithe is d'a h-ùir.

(Salm cii. 14.)

Ach, mo thruaighe! tha mòran 'san eilean so a téachd beò anns a' chaoin-shuarachas is muladaiche 'thaobh na h-eaglaise, 'sa thaobh na nithean a bhuineas d'an sìth—air an giùlan air falbh leis gach gaoth teagaisg, 's air an ribeadh anns an t-saobh-chràbhadh is milltiche. Tha dorchadas agus aineolas mòrain, cho mhath ri gearan nan daoine diadhaidh, mar an duine o Mhacedonia, ag aontachadh ann a bhi cuir a' ghlaoidh so thair a' chpan, “Thigibh a nall g'ar còmhnaidh!”

Aig sruthaibh coimheach Bhabiloin,
Shuidh sinn gu brònach bochd;
An sin air Sion chuimhuich sinn,
Is ghuileadh leinn gu goirt.

(Salm cxxxvii. 1.)

AN GÀIDHEAL ANN AN AMERICA.

DÀN SHOLAIMH.

CAP. II.

Mar ròs o Sharon 's amhluidh mi,
'S mar lili gheal an àigh;
Mar lili am measg droighnich ghéur,
'Measg oighean tha mo ghràdh.

Mar chrann nan ùbhlán 'measg nan craobh,
Gu'n d'fhàs mo rùn 'measg chàich;
Fo sgàil do mhiannaich-a' shuidh mi alos;
Bha thoradh blasd' do m' chàil.

Threòraich e mi do thigh an fhìon,
'S b'i bhratach tharam gràdh;
Le còrnaibh cumaibh suas mo chridhe,
Oir tha mi tinn le gràdh.

Fo m' cheann, gu caidreach, càirdeil, tha
A làmh chli féin gu maoth;
A's timchioll orm tha 'dheas làmh fòs,
Gu curranach 's gu caomh.

A nigheana Ierusalem!
Chuirinn mar impidh oirbh,
A's fòs air eilid agus earb
Tha ruith sa' mhachair dhoirbh!

Nach cuir sibh dragh air fear mo ghràidh,
Annaschd a's sùgh mo chéile;—
Nach dùisg sibh ean as a shuain,
Gu'n t-àm an àill leis féin.

'Se guth mo ghràdh ! Fench, tha e tacadh,
Air beanntaibh àrd a leum ;
'Toirt sìthidh air na tulaichibh,
Na dhean-ruith thugam féin.

'S cosmhail mo ghràdh ri earb nam beann,
No laeighean donn an fhéidh ;
Seallteum air na h-uinneagaibh,
'Ga nochdadh féin troimh 'n chléibh.

Fhréagair mo ghràdh, a's thubhairt e,—
Éirich, a bhean mo rùn :
M' aon sgiamhach àillidh, éid mo ghuth ;
Grad éirich, a's thig leam.

Tha'n geamhradh fuar a nis air trial,
A's dh'fhalbh an rùidhe fluich ;
Tha blàithean ùr ag éiridh suas,
'S na h-eòin a' seinn gu moch.

Tha guth a' chol'main anns an tìr ;
Tha figean fàs gu luath ;
Tha dearcas maoth 'chroinn-fhìon a' fàs,
'Toirt faile cubhraidh uath'.

Éirich a nis, a bhean mo ghaol !
Éirich ; thig leam gun dàil :
Mo chol'man tha an sgolta 'chreag,
'S an còsaibh dlomhair tàmh !

Ceadaich-sa dhòmhsa amharc ort ;
O ! cluinneam guth do bhedil ;
Oir 's binn do ghuth, 's tha t-eugas àill
A's maiseach air gach dòigh.

Na sìonnaich glacaibh dhuinn a nis—
Na sìonnaich bheaga ruadh,
A philleas na croinn-fhìon air fad,
'S na dearcas òg gu luath.

'S leamsa mo ghràdh, is leis-san mì—
Is leis-san mì gu bràth.
'Se theachd-an-tìr a thlachd, 'sa rùn
'Bhi 'measg nan lili tàmh.

Gu àm na faire a's trial na duibbre,
O pill ! a's bi, a ghràdh,
Mar earbug òg, no meang an fhéidh,
Air beanntaibh Bhéteir àrd !

**EACHDRAIDH THAITNEACH AIR FÌRIN A'S ONAIR
ARD ANN AN DUINE BOCHD, A' TOIRT FIANUIS
AN AGHAIDH A MHC FÉIN.**

SEUL FÌRINNEACH.

Bha Micheil Connal 'na chroiteir ionraic, còir, dlùth do Bhalua, an Eirin. Thainig fiabhras gabhailteach eagalach air a theanglach, 's cha dàraichdeach coimhearsnach na fear-còlais tighinn a stigh air a dhorus. Chaochail a bhean agus pàisd beag. Ghabh e féin am fiabhras. Thainig e uaithe; ach bha e co lag 's nach robh comas aig air ceadadh a ghabhail, na ni air bith a dheanamh. Bha 'athair air an àm beò, agus fuireach maille ris. Cha robh greim béidh aca de sheòran air bith ri itheadh. Bha 'chlann a' glaothaich airson arain, ach cha robh greim ann air an son. Bha Micheil mar neach as a bheachd—air a bhuairleadh, gun fhios ciod a b'urrainn da 'dheanamh—gabhail fasgadh air uairibh taobh nan enoc, seach bhi 'g éideachd gnòir nan leanaban, gun màthair a' freasdal orra—'na faicinn an t-seann duine a' sìoladh as, 'ea bàrachadh le goirt. Cha robh fios aige ciod a dheanadh e; bha e mar dhuine as a chéil. Dh'fhaibb e 'san oidhche, a's ghoid e caora. Mharbh e i, a's chleith e 'san t-sabhal i. Thainig maoir air an latha màireach. Fhuair iad a' chaor' air a fionnadh. Thug iad leo Micheil gu prìosan; a's ghlaic iad an seann duine mar an ceudna, gu bhi 'na fianuis an aghaidh 'mbic.

Thainig latha na deuchais. Shuidh a' chùirt, na morfhearan dearg agus aluagh mòr a' làthair. Chualas air feadh na dùthcha mar thachair. Bha meas mòr air Micheil 's air 'athair. Bha fios gur i 'n éigina chruaidh a thug air a' chaor' a ghoid, agus bha dòchas aig daoine nach b'urrainn iad a' chùis a dhearbhadh 'na aghaidh. Cha robh fianuis ac' ach an seann duine, a's ghairmeadh a stigh e. Mar bha na maoir 'ga thoirt a stigh, sheas a h-uile h-son 'bha làthair—bha iad co iarratach air sealladh fhaotainn dhe. Bha buachail na treud as na ghoidedh a' chaora nis 'ga cheannachadh. Dhearbh e gu'n de chaid e an de na caoirich 'bha'n earba ris, 's gu'n d'fhuair e cìosach caor' 'an sabhal Mhicheil; agus dhearbhb na maoir nach b'urrainn an seann duine 'bhi aineolach air na thachair, o'n dòigh anns na labhair e ri Micheil 'nuair bha iad a' rannsachadh an tighe. Mu dheireadh thainig an seann duine, Peiric Connal, a stigh, a's chuireadh an àite-suidhe na fianuisan e. Cha robh eòil a' chùirt nach robh socbruidhe air an t-seann duine. Chuir am breitheamh e féin a ghloine r'a shùil, a ghabhail beachd air an athair a ghairmeadh gu fianuis a thogail an aghaidh a mhc.

God a bha seann Pheiric Connal air seargadh as gu mòr 'na neart 's 'na choslas, sheas e suas gu misneachail. Bha rughadh is deirge 'na gbruidh, is laadh 'na shùilean gorm; ach bha a bhlilbh co geal ri ite faoilann, 's co tiorram sheargte ri spoing. Sheas e, agus dhlùth-bheachdaich e air a' bhréitheamh. “Dean suidhe, a dhuine eòir,” as' am breitheamh; “dean suidhe.” “Mòran tuing,” as' a

Peirie; “mòran taing—tha mi fad ’nar comain; ach cendaichibh dhomh dol air mo ghlùnaibh car tiota beag.” Rinn e sin; agus an deigh do’n t-seann duine a cheann a lùbadh, agus comharadh na croise a dheanamh air clàr ’sodainn, dh’amhairc e suas, agus thuirt e le guth slàn làidir, a chuala gach aon—“O thusa, mo Bhreitheamh a ta air nèamh! ’san riutsa tha m’ ùrnuigh—gu’n gleidheadh thu mi seas-mhach air slighe mo dhleasnais air an àm, an làthair mo bhreitheamh saoghalta. *Amen.*” Air dha so a ràdh, shuidh e, agus dh’eirich am fear-tagraidh chum a cheasnachadh.

“A Pheirie Connal, an aithne dhuita’ am prìosanach sin ’na shuidhe air do chùlthaobh? Amhaite air. ’Ne Mìcheil Connal is ainm dha?”

“Matà,” arsa Peirie, “o’n uair ’san oidhche anns an d’rugadh e, gus an oidhche sin anns na rinneadh an gnìomh sin airson a’ bheil mise an so, b’aithne dhomh Mìcheil gu maith—h-uile smuain bha ’na chridhe; b’aithne dhomh gach rùn ’s gach gnìomh; cha do cheil mo Mìcheil féin ni riamh o’ athair, gu ruig oidhche na dunach. Ro’n oidhche sin, cha robh duine beò a b’urrainn a ràdh ri m’ Mìcheil féin gu’m b’ole. Thog mi e ann an eagal Dhé, ’s bhà eagal Dhé air ’anam. Ach is cinnteach mi gu’n cual ar n-onair féin, ’s gach neach sa’ chùirt, mar thachair. Eisdibh rium, uaislean urramaichte; tha mise, seann Pheirie Connal, an so an diugh chum fìsais a thogail an aghaidh mo dheagh mhic, agus cuideachadh leis an lagh a chrochadh—mo mhac, m’aon mhac, mo Mìcheil dleasnach féin! Ach airson sin uile, ’s còr dhuibh a thoirt fa’near ciod a thug air Mìcheil so a dheanamh. ’Sann air mo shonsa, agus airson na muirichinn bheag, a bha glaothaich leis an acras, a rinn e ’n gnìomh. Bha’m fiabhras an tigh Mìcheil. Thug am fiabhras air falbh a bhean agus a phàid. Bha e féin ’na luidhe iomad seachduinn, ’s bu bhoichd a ghluicheadh. Chaidh e air tòir cosnaidh air maduinn an latha sin, gun a thras a bhristeadh, gun ghreim itheadh; oir cha robh greim ann. ’Sann mar so a bha—gun uiread is aon chnap buntàta féin ’san tigh; agus ’sann an sin, fo bhuairas, fo chaothach, ag éisdeachd glaothaich a phàidean, a rinn e ’n gnìomh. Ach ghabh e aithreachas. Gheall e dhomh ’na mhaduinn nach beanadh e do’n mhèirle—gu’n aidicheadh e’n gnothach uile dhàsan o’n do ghoid e i; agus fada mu’n d’thainig na maor, bha e ’na sòdach, gu falbh a dh’iarraidh na dèire am measg a luchd-eòlais. Sin agaibh fìrinn Dhé.”

“’S éiginn dhomh fheòraich dhiot fathast,” ars’ am fear-tagraidh, “am fac thu Mìcheil ’san t-sabhal air an oidhche sin?”

“Am faca mi e?” deir an seann duine. “Matà, chunnaic; le m’ abhùilean féin chunnaic mi e.”

“Ciod,” ars’ am fear eile “bha e deanamh?”

“Bha e—Dia a dheanamh tròcair airson agus ormea—bha e fionnadh na caorach le ’làimh féin.” Mar labhair e so, chrom e ’cheann; thuit na deòir; a’s, gar an cualas e, thainig reachd a’ bhroin ’na mhuineal.

“’Nis, a dhuine chòir,” ars’ am fear-tagraidh, “ged is duilich leam a dheanamh, cha’n eil comas air. Gabh *slat bhreac* na cùirt, agus

cuir i air ceann an fhir a chunnaic thu le 'làimh féin a' fionnadh na caorach."

"Och, matà, matà! na iar orm sin a dheanamh; a dhuin'-uasail cheanailt, na iarr orm." Dh'eirich Peirie truagh, a fàsgadh a lamhan, a' sìleadh nan deòir, 'sa gul. "Na iarr orm," deir e; "gél dhomh an son iarrtas so, mar is mian leat féin an guidhe ma dheireadh fhaotainn o d'Bhreitheamh àrd."

"'S duilich leam a ràdh," deir am breitheamh, "gur éiginn dhuit so a dheanamh. 'Se so an lagh, 's cha'n eil dol as." Mar a labhair am breitheamh so, chrom e 'cheann, a' cleith nan deòir a bha tuiteam air a' phàipeir air an robh e sgrìobhadh.

Ghabh Peirie an t-slat bhreac 'na làimh. Dh'amhairc e an aodann a' mhìc. "A Mhìcheil, a mhìc," deir e; "a Mhìcheil, mo thearmunn 's mo ghràdh, 'ne t'athair féin 's éiginn so a dheanamh, mo bhuachail rùnach?"

"Tha m'athair a' deanamh mar bu chòir dha," arsa Mìcheil. Le so chuir Peirie an t-slat air ceann a' mhìc.

"Tha'n deuchainn seachad," arsa am fear-tagraidh; "cha'n eil tuille agam ri ràdh."

Dh'eirich am breitheamh, duine co aoidheil dhreachmhor 'sa shuidh riamh an cathair a' cheartais, agus mar so labhair e ri uaislean a' mhòid (mar theirear sa' Bheurla, an *jury*):—"A dhaoine uaisle fhirinneach, a tha air bhuir mionnachadh gu ceartas a dheanamh cadar duine agus duine 'reir an lagh, chuala sibh a' chùis so uile. Cha'n fhaodar àicheadh nach do ghoil Mìcheil Connal a' chaora. Tha sin 'na ghnòthach làn chinnteach. Ach is cùis so nach d'fhainig a leithid riamh fo m' bheachd. Tha mac air an robh dragh chliù riamh an so airson goid caorach, chum 'athair 'sa leanabain a' chumail o bhàs. Tha'n seann duine, 'athair, air a ghairm chum fianuis a thogail 'na aghaidh. Dh'innis e an fhirinn, an fhirinn uile, 's cha do chleith e 'bheag. Dhi-chuimhnich e 'gràdh do 'mhac féin, a' seasamh suas airson na fìrinn, agus a dhleasnas do Dhia na fìrinn. Cha do thachair nì orm riamh cosmhail ris a so. Tha foghlum ri fhaotainn uaithe leis gach aon againn. Ach 'se mo bhàrail gu bheil e 'n comas na cùirt a chhead a thoirt do'n phrìosanach. Ghoid e a' chaora, gun teagamh; ach có bu leis a' chaora? Cha d'rinneadh a mach gur i 'chaor' a chaill an duine so—am buachaile a thug an gnothach mu choinneamh na cùirt. Cha tugadh e 'mhionnan gur i 'chaor' a chaill e a bh'ann. Cha d'fhuairear craiceann, na comharradh-cluais, na dearbhadh air bith eile. Cha d'rinnear a mach a' chùis an aghaidh Mhìcheil. Cha'n eil aige ach amharas gur i 'chaor' a chaill e bh'ann. Theagamh, uime sin, gu'n tarraing esan a thug a stigh a' chùis do'n chùirt air ais an gnothach uile gu léir, agus mar sin gu'm faodar am prìosanach a leigeil as."

Air a' cheart àm so, thainig dujn'-uasal eireachdail air aghart do'n chùirt le cabhaig, a's fallas a' tuiteam a nuas o 'mhàlaidhean. "Bu leama' a' chaora chaidh 'chall," deir e, "'s cha bu leis a' bhuachaille. Cha'n eil mise ag agairt a' phrìosanaich, na cuir na mèirle as a leith. B'fhearr leam a h-uile h-aon do'n treud a chall, na cridhe an t-seann

duine a bhristeadh, na Micheil còir a chrochadh. Cha chuala mi diog mu dheibhinn so gus an diugh. Bha mi 'n Sasunn, 's cha'n eil mi ach air tilleadh. Leigibh Micheil còir se, agus geallaidh mise obair a chumail ris fhad's as beò e." Agus mar a gheall, rinn e.

Bha 'chùirt air dùnadh, agus fhuair Micheil a chead. Leum 'athair 'na bhroilleach, agus phòg e 'mhac. Mu'n deachaidh a' ghrian fodha, chruinnich na h-naislean làn sporain do dh'òr do'n t-seann duine; agus dìth no dearas cha robh orra fhad's bu bheò iad.

Chithear uaithe so mar tha Dia seasamh na firinn, 'sa toirt neart d'a phobull, an àm na deachainn, an dleasnas a dheasamh.

C.

LITIR DO'N CHUAIRTEAR.

DEAS FHREAGAIRTEAN.

A dhuin' uaisail urramaich,

Ma tha sibh a meas gur àiridh am beagan fhocail a leanas a bhi air an cur sìos, no gur fìù iad an aithris da'r luchd-leughaidh air feadh na Gàidhealtachd, cuiridh sibh comain ormsa le àite a thoirt dhoibh ann an Cuairtear nan Gleann.

Bha na bàird Ghàidhealach, mar tha fios aig na h-uile neach d'an aithne ni sam bith mu'n chùis, anabarrach deas aig labhairt gun ullachadh, no a bhàrr-làimh, mar theirear; agus is minig a chuala sinn duanagan, a chuireadh ri chèile air an dòigh so, cho fìleanta snasmhòr 's ged bhiodh iad air an deacadh le tuilleadh snathrach agus ùine.

Chuala mi aon uair mu bhalachan bochd a chaidh steach do thigh anns an robh bean chruaidh-chridheach, aig nach robh bàigh no iochd ris na feumaich, a chionn nach do mhothaich i féin riamh cìod e bhi ann an uireasbhuidh. Air di sealltuinn gu h-àrdanach tàireil air a' bhalachan bochd a thàinig a stigh, labhar iad ri chèile mar so:—

Ise. Cia as thàinig am bradaidh truagh?

Esan. As a' bhuaille mhaiseich mhìn.

Ise. Is bochd 's is tana do ghruaidh.

Esan. Cha bhi tuar air cion a' bhìdh.

Ise. Nam bithinn-se mar tha thu, 's mi gu'n goideadh.

Esan. Ged blitheadh tu mar tha mi, 's iad nach leigeadh.

Ise. Bu bhàrd, tha mi saòilsinn, a b'athair dbuit.

Esan. Cha b'àrd e, 's cha b'ìosal, ach mu'n mheadh mheadhonaich.

A reir innseadh-sgeòil, bha'n Leannabh Illeach (mu'n cuimhne leinn iomadh ni a chluinntinn o ar sinnsear, 'nuair bha sinn òg, a chuir ioghnadh nach bu bheag oirnn aig an àm sin) air leth ainmeil airson seòltachd agus seanachaidheachd nam freagraidhean a bha e cleachdadh a thoirt seachad anns a' ghnè bhàrdachd so. Bha e air a shàrachadh, ma's fìor an aithris, le droch mhuime, a bha beintinn ris cho an-ìochdmhor, 's gur gann nach robh i 'ga char

bàs leis an acras. Ach bha i 'g oidhirpeachadh so a chleith mar b'fhearr a ghabhadh deanamh. Aon là air an d'fhainig na coimhearsanaich a stigh, air dh'ise a ghruaidhean a dheanamh ruiteach le 'aghaidh chomail ris an teine, agus reamhachd a char timchioll a lùthail, a chum 's gu'n saoiladh a' mhuinntir a thainig a-stigh gu'n robh i 'ga altram cho coimheoil 's ged bu leatha féin e, bhruidhinn a mhuinne ris, agus fhreagair an leamh sìor so i mar leanas:—

Ise. 'S ruiteach sin, a ruiteachain.

Ean. 'Se'n teine mòr a loisgeas mi.

Ise. 'S rapach sin, a rapachain.

Ean. Cuir thar mo bheul a' mheacharachd.

A thuilleadh air an tapachd a tha ri fhaicinn air uairibh aon an duanagaibh a chuireadh ri chèile gun àine gu smuaineachadh mu'n deibhinn roimh làmh, 's minig nach robh an ealantasachd eannt. so idir neo-fheumail. 'S cuimhne leian i bhi air a cleachdadh aig ànaibh sònraichte chum muintir a shoradh o chumart agus o éiginn. Cò nach euala mar chaidh Cailean a chumail o dhol an làmh, leis gu'n do chluith am plobaire am port sin, "A Chailean, mo ràin, seachain an Dùa," &c.?—agus mar nach d'annas an nàimhdean fuileachdach air buidhean do Chloinn Ghriogair threun, 'annair shéinn a' bhean aig an robh iad 'sa tigh, "'S mi a'm shuidhe 'n so m' ènraichd, air còmhnaidh an ratbaid," &c.?

Cha'n ainmich mi aig an àm so ach aon chùis eile, anns an robh luinneag de'n t-seòrsa cheudna 'na mheadhon air beatha neach a shàbhailadh. Thugadh do dhaine àraidh a bha air thuras a thighinn 'san annoch a dh'ionnsuidh tighe, far an d'iarr o cead fantainn ré na h-oidhche. Thugadh aoidheachd dha gu suilbhir; agus an deigh àm snipeir, chuireadh a luidhe e aon an leaba chliù-mhor shocrach a dh'ullaicheadh air a shon. Ach goirid an deigh dha e féin a leigeadh sìos gu foia, thòisich a' bhanaltrum a bha 'san tigh air crònan a ghabhail do'n naoidhean a bh'nice air a glùn, mar gu'm biodh i 'ga chur a chadal; agus air dha beachd a ghabhail air na briathraibh a bha i 'g aithris, b'ìoghuadh leis i bhi sìor shéinn—

Aoidh, na dean cadal idir;

Aoidh, their as ris an tòim;

Seall a stigh fo bhrùnnaich do leaba,

'S gheibh thu gàirdean rag 's e tròm.

Cho luth 'sa chuir an coigreach umhail nach robh na h-uile nt ceart, dh'éirich e le cabhaig, chuir e 'làmh a stigh fo'n leaba, agus air dha an "gàirdean rag 's e tròm" fhaireachdainn ann, leum e mach troimh uinneag a bha 'san t-seòmar, agus thàr e as le 'bheatha.

Is mise bhur seirbhiseach amhal agus dileas,

SEANACHAIDH.

AILEAN MAC-RUAIRIDH.

Bha'n ceann-feadhna mòr so co cumhachdach 'sa bha r'a lian. Bha aon uair trì chinn-fheadhna aige comhla anns a' Chaisteal Thioram. Ghleidh e an sin iad là a's bliadhna, 's na dheigh sin leig e air agaoil iad, a dhol sàbhailt gu'n daoine féin. Bu Mhac-an-Tòisich a h-aon de'n triùir, agus b'e aon fhacall a thubhairt e b'aobhar air a sin. Bha eagal mòr air roimh Ailean Mac-Ruairidh, 's cha b'ann gun aobhar, oir bha e innleachdach co math is làidir. Thug, uime sin, Mac-an-Tòisich daingneach làidir ann an eilean 'na dhùthaich féin. Thug e cuirm d'a dhaoine 'nuair bha crìoch air. An àirde uail, is a'm meadhon a lachairt, thubhairt e gu'n robh e nis sàbhailt, neo'ar-thaing do dh-Ailean Mac-Ruairidh. Bha fear sa' chuideachd a dh'fhàg Mùideart iomad bliadhna roimh sin, air dha mislachd a ghabhail r'a cheann-feadhna féin, airson dìmeas eiginne a rinn e air. Chaidh e do dhùthaich Mhic-an-Tòisich, 's bha e an sin mar aon d'a dhaoine féin. Ach ghabh e tàmailt airson an fhacail. Ràinig e 'chridhe. Las end 'anma airson urram a chinn-feadhna. Bha e 'na thosd 'san àm, ach ghabh e a' cheud chothrom air tilleadh gu 'dhùthaich féin, chum innseadh do dh-Ailean Mac-Ruairidh ciod a thubhairt Mac-an-Tòisich. Faicibh co dìleas 'sa bha daoine 'sna liuntean sin d'an cinn-fheadhna!

Leig iad fuath a's gamhlas air chèul,
A's bha iad uile a dh'aon rùn.

Thàr Ailean Mac-Ruairidh as le 'dhaoine taoghta, gun fhios 'gun aoidh. Thug e leis Mac-Cuimhne (oir b'e sin ainm an duine a thill ris) na fhear-iùil. Thainig e air Mac-an-Tòisich mu'n robh e 'na fhaicil, agus ghiùlain se e d'a dhùthaich féin. Gun cheannard, cha robh feum tòiseachadh ri strì ri duine cho treun ainneil, aig an robh an ceann-feadhna fo iochd; agus b'éiginn dhoibh foighidean a dheanamh. Thill Mac-an-Tòisich dhachaidh an ceann na bliadhna, le barrachd fiosrachaidh mu Ailean Mac-Ruairidh.

Ach ged a bha ceann-cinnidh Chloinn Raonuill 'na dhuine cumhachdach 's 'na uachdaran treun, bha e air uairibh ann an cunnartan 's an mòr gàbhaidhean. Thuit dha bhi aon uair 'na bhirliinn le beagan daoine, a' dol seachad air Eilean na Muc. Thug am fear-coimhead fa'near tè mòran bu mhò 'tighinn thar an Rutha. Dh'aithnich iad gu'm b'e Mac-Illeathain a bh'ann—an dearg nàmhaid. “Ciod a ni sinn?” arsa fear. “Teicheamaid,” thubhairt feadhain eile. “Air ar n-aghart, fhearaibh!” ghlaodh an ceann-feadhna, gun agath gun cagal, is e 'ga shluicadh féin air clàr na bhirliinn. “Cuiribh me bhreacan tharram,” arsa ean. “Seinn, a phìobaire, cumha Chloinn Raonuill. Innsibh do Mhac-Illeathain gu bheil sibh a' dol le'r ceannard gu chàramh fo lìe ann an I-Challam-Chille.” Thainig Mac-Illeathain 'na bhirliinn mhòir. “Cò th'agaibh an sin?” dh'fhiosraich e. Fhreagair iad mar

dh'iarraidh orra, gu'n robh iad a' dol le Ailean Mac-Ruairidh gu 'adhlac am measg rìghrean a's chiun-fheadhna na h-Alba. "Mo dhearg nàmhaid!" arsa Mac-Illeathain; "ach sìth leis—thriall e nainn;" agus ghabh iad seachad air a chèile. Cha luaithe bha iad as an t-sealladh na dhùisg a's dh'éirich am marbh. "Deanaibh cabhaig, fhearabh, thar an Rutha; cha'n eil an ùine is lugha ri chall." Bhuail iad gus a' chlach bu dlùithe orra do dh-Eilean na Muc. Chaidh a' bhlirinn air a h-aghart tro'n chaol. Ghabh Clann Raonuill tro'n dùthaich, a' cur smùid ris an eilean, a's Clann 'Illeathain a' trusadh leo creach Mhùideart. Bha cuid diubh dìreadh mach braigh Sgair-Dois; 's air faicinn Muile 'na smùid, ruith iad le sgeul an namhais, gu Mac-Illeathain. "Tha Ailean Mac-Ruairidh beò fathast," deir esan; "greasamaid na dheigh—gu dian air a thoir!" Leum iad gu fairge, gun sùil air creach na tìr. B'e Ailean Mac-Ruairidh a' chreach bu mhian leo ghlacadh. Bha'n Rutha buan, ach chaidh iad thairis air an tiota. Thàr iad gu tìr an cabhaig, mar choin air lothain, làn thogarach gu bhi an sgòrran an fhéidh. Ach bha car eile an ruidhle a' bhodaich air nach do smaoinich iad. Cha robh ac' ach an nead; ghabh na h-eòin air ite. Ce'mar thachair sin? Thill birlinn Chloinn Raonuill an caol Mhuile. Ghabh i steach do Loch Suanairt. Tharruing na laoiach air tìr i 'san t-Sailean. Thug iad as a chèile i. Thog iad gach clàr is crann air an guailibh, a's chuir iad a rithiad air saile i ag bun Abhuinn Sheile.

Cha'n eil an so ach beagan do dh'eachdraidh an duine ainmeil so, a shàbhail air an uair sin a bheatha féin; a ghleidh creach a' dhùthaich gun mhòran call d'a naimhdean, a chuireadh dhachaidh an cabhaig.

Bha Clann 'Illeathain 'ga shireadh o àite gu àite. Fa dheireadh thug iad géill da, làn aichmheil airson mar dh'éirich dhoibh. Ach bha fios aca gu'm b'fhearr 'bhi sàmhach. Thainig Ailean Mac-Ruairidh beò, 's ma dh'fhendta nach fhaighte 'na chadal e a rithiad.

D.

Arasaig.

SGEUL AIR NI A THACHAIR ANN AM BLIADHNA THEARLAICH.

Air a' mhìos ma dheireadh do'n t-samhradh 1746, chaidh Gàidheal gruamach sgairteil dh'ionnsuidh tighe Innis-Croi, anns an robh uach-daran do na Stiùbhartach a' gabhail còmhuisidh. Bhuail e sig an doras, agus dh'fhodraich e an robh an tigh-eòrn a stigh. Fhreagair a' bhan-tighearn, agus thubhairt i nach robh duine a stigh ach i féin agus a triùir nighean. Dh'éirich fear-an-tighe le Tearlach—chaill e diùis mhac ann an Cùilfhodair, agus b'éigin da ionad-foluich a thoirt air.

"Cò thusa," ars' a' bhan-tighearn, "agus ciod e do ghnothuch rium-sa?"

"Is mise," deir e, "Searas Caimbeal; agus dh'àithmeadh dhomh an tigh so a rannsachadh airson t'Fhir-pòda, airson Fhir Chluanaidh, agus na h-uiread do dhàoinibh ceannairceach eile a dh'éirich an aghaidh an Rìgh!"

Air do'n bhan-tighearn so a chluinntinn, thubhairt i ris, gu'm b'fhearr leatha an t-ionn bu shuarraiche do na ceannardaibh Sasunnach fhaicinn teachd a rannsachadh a tìghe airson càirdean a' Phrionnsa, na son air bith do na Caimbeulaich an-ìochdmhor sin a dh'éirich an aghaidh a' Phrionnsa dhèighich, agus a chaidh gun dùlan chum an luchd-tùthcha a sgrìos!

"Dean foighidinn, a bean-uasail," ars' an Gàidheal; "oir gun teagamh bithidh tusa agus do chuid nighean nì's tearuinte ann an làmhaidh fìr-dùthcha, na bhiodh sibh ann an làmhaidh saighdeir Sasunnach."

Cha robh a' bhan-tighearn leighte le sin idir; gidheadh thilg i na h-ìuchraichean d'a ionnsuidh, a' guidhe gu'm faicheadh i an là anns am biodh na Caimbeulaich air an gearradh as, eadar bhon agus bhàrr, leis na fìneachaibh eile! Thog e na h-ìuchraichean, agus thòisich e air min-rannsachadh a dhèanamh air feadh gach cùil agus oisinn do'n tigh! Ré na h-ùine so, bha a' bhan-tighearn aig a' chàil, a' labhairt ris anns na briathraibh bu tàireil a' b'urrainn di a dhèalbhadh. Ghrad sheas an Gàidheal. Sheall e an clàr an eudairn air a' mhnas uasail. Cha d'thubhairt e lide; ach thomh e a' làmh ri leabaidh a bha'n ein, agus chrath e a cheann! Air ball bha ise 'na toad—chaochail a gnùis, agus bha i uile air chrith le h-eagal! Aig a' mhìonaid sin, thainig ceannard Sasunnach a steach, agus cùignear shaighdear maille ris, fo'n làn armachd!

"O! faicibh an so," deir a' bhan-tighearn, "crochair do na Caimbeulaich a chuireadh a rannsachadh an tìghe; agus tha e ri milleadh agus brisadh, agus a' tilgeadh gach nì bun oscionn."

"Leig dhiot gu h-ealamh, a shleighteir," ars' an ceannard Shasunnach, "agus thoir do chasan as; oir ma tha ceannaircich an so, gabhaidh mise cùram dhiùbh."

"Cha dean e'n gnothuch," ars' an Gàidheal; "oir am fear is luithe làmh, 'se is fearr cuid. Bha mise an so an toiseach; is leamsa, air an aobhar sin, còir an rannsachaidh, agus leamsa bithidh an duais airson na gheibhear. Air mo chomhairle, matà, thoir thusa gu grad an doras ort."

"Feuch dhomh t'ùghdarras, a choin Albannaich, airson rannsachaidh."

"Feuch dhòmha an toiseach ciod a' chòir a tu agadse airson sin iarraidh."

"Is mise an t-oifigeach *Letam*, aig am bheil ùghdarras o *Choban*, mo cheannard; ach cò o'm bheil ùghdarras agadse?"

"Tha m' ùghdarras-na o dhuin'-uasal nì's fearr na thusa, agus nì's fearr na son a bha na bhithseas os do cheann."

"O dhuin'-uasal nì's fearr na mise, agus nì's fearr na son a bha na bhithseas os mo cheann! Fhir mo chridhe, glacam thu air ball mar

cheannairceach agus mar fhear-brathaidh an aghaidh do Rìgh agus do rìoghachd."

Le sin, rug e air a' Ghàidheal; ach an uair a' chunnaic an Caimbeulach dèanachd an t-Sasunnaich, thug e buille do'n dorn dha, leis an do thuit e gun deò air an làr! Ann am mìonsaid tharuing na cùig saighdeirean an dagaichean, chum an Caimbeulach a thilgeadh; ach ghrad leum e gu cùl leapach a bha ann an ceana eile an tighe, le dag 'san aon làimh, agus a chlaidheamh 'san làimh eile; agus air do'n t-alìge dh'ionnsuidh an t-seòmair a bhi co aimbleathan 's nach rachadh dithis a steach còmhladh, bha ean a rachadh a stigh an toisesach cinnteach gu cuirteadh gu bàs e leis a' Chaimbeulach ghaisgeil! Air doibh so fhaicinn, chaidh dithis diùbh mach, chum logadh a stigh air troimh uinneig bbig a bha air cùl an tighe. Cha b'fhurasd a nis do'n Ghàidheal an triùir a bha stigh a chumail as an t-seòmair, agus e fèin a dhionadh o theine an dithis a bha muigh. Ach ghrad dhealbh e iunleachd a ehoirbhich leis. Shlu e mach a bhoineid thar oisinn na leapach; agus air do'n triùir a bha stigh smuaineachadh gu'n robh a cheann innte, ghrad las an dagaichean, agus chaidh na trì peileirean troimh na boineid; ach bha'n ceann tèaruinte, agus b'olc an airidh mar biodh! Mar ghrad bhoige an dealanaich, leum an Gàidheal a mach le a chlaidheamh rùisgte 'na dhòrn; agus mu'm b'urraoin na Sasunnaich an dorus a thoirt orra, bha dithis diùbh air an gearradh as; agus rug e air an treas fear, agus chuir e gu dlùth e aig astar beag o'n tigh. An uair a' chunnaic an dithis aig an uinneig chùil mar a chaidh na cùisean, leum iad 'nan diollaidibh, agus thug iad na spuir do na h-eich. Ghabh an Gàidheal each an oisgich Shasunnaich, agus ruith e 'nan déigh, ag éigheach rin, "Stadaibh, a chladairean!—stadaibh!" Ach cha deanadh iad sin idir; agus ged a bha'n Gàidheal a' bualadh an eich air adhairt leis a' chlaidheamh fhuilteach a bha 'na làimh, cha robh e 'na chomas beirinn orra. Bha dithis dhaoine, Pàdrùig Grannd agus Alasdair Mac-Eachainn, air a' cheart àm sin ann an àite-foluich aig Craig-neairt. Chunnaic iad an réis, agus cha'n fhac iad a leithid riamh roimhe! Ma dheireadh, chaidh each a' Ghàidheil fodha ann am boglach, agus b'éigin da an ruaig a thoirt thairis!

Air do'n Ghranndach agus do Mhac-Eachainn so fhaicinn, dh'fhàg iad Craig-neairt, chum fàilte a chur air a' Ghàidheal ghaisgeil a rinn treabhantas co mòr. Ach feuch! ciod an t-iongantais leis an do bhuailleadh iad, an uair a' chunnaic iad gu'm b'e an Gàidheal curanta so an ceannard urramach agus ionmbuinn fèin—**IAIN RUADH STRUBHART!**

Phill an triùir gu Innis-Croì, far an d'fhusir iad na ban-tighearnan air chrith le h-eagal, agus na saighdeirean Sasunnach 'nan sìneadh gun deò! An sin chaidh cùisean a mhlèachadh air gach taobh. Dh'innis a' bhan-tighearn an t-eagal a ghabh i an uair a thomh-an Caimbeulach a làmh ris an leabaidh, a cheann gu'n robh dorus beag aig cùl na leapach sin a bha tiodrachadh dh'ionnsuidh seòmair uaigneich far an robh a companach, agus uainean eile a bha air taobh Theàrlaich, air am folachadh. Chunnaic i nach robh an Caimbeulach aineolach mu'n t-seòmair sin, agus lionadh a cridhe le geilt gu'n glactadh iad.—

Dh'innis Iain Ruadh Stiùbhart, air an làimh eile, gu'm fac e na Sasunnaich a' deanamh dlreach air an tigh; agus air da fios a bhi aige gu'n robh a chàirdean air am foluchadh ann, rùnaich e a bheatha féin a chur an cunnart chum an teasairginn.

Is iongantach mar a chealaicheadh an gnìomh éubdach so, air chor is nach d'fhuair Diùc Uilleam no a cheannardan riamh a mach có e an Caimbeulach gaisgil a rinn an t-éuchd a dh'ainmicheadh! Ach cha robh na ban-tighearnan co h-àghmhor ri Iain Ruadh agus a chompanaich; oir, air do Dhiùc *Cumberland* mòr-thàmailt fhaotuin airson mar a chuireadh as d'a shaighdeiribh, chuir e buidheann eile dh'ionnsuidh Innis-Croi, chum su tigh a chreachadh agus a losgadh, agus chum prìosanaich a dheanamh do na ban-tighearnaibh! Bha'n gnìomh dloghailtais so gu h-ionmhan neo-dhuineil agus eas-urramach ann féin, agus ceart cosmhuil ri nìle ghnlombaraibh eile *Chumberland*, a bha comharraichte airson ain-ìochd agus cruais-cridhe!

SGIATHANACH.

Clachan Chlillmhutre,
Toiseach an Earraich, 1842.

NAIGHEACHDAN.

Tha'n naigheachd á Innean na h-àirde deas gu mòr n'ra cràitiche na bha dùil againn a bhitheadh e. Cha d'fhainig agrios co truagh agus co eagalach air feachd Bhreatunn 'nar linn. Bhàsaich iad—cha'n ann sa' bhlàr, a cuir a' chath an aghaidh nàimhdean an dùthcha—ach mhortadh iad le foill a's leis a' chealgarachd bu mhò. Eadar na bh'ann do dh'arm Breatunnach, agus do dh'Inneannaich, agus do luchd-leamhain a' champa, thuit mu thimchioll air trì mìle deug fear, a bharrachd air mnathan agus clann! Tha dà fhichead de na h-oifigich Bhreatunnach 'nam prìosanaich, mar do chuireadh gu bàs iad; agus a mach as an fheachd mhòr, cha d'fhuair neach as ach aon fhear! Strìochd an t-arm Breatunnach do'n bhéid bhorbarra a bh'air ceann sluagh na dùthcha; agus an sin, an déigh do'n arm a bhí air dealachadh—cuid a' gabhail an rathaid so, agus cuid an rathad eile, thar mhonaidhean fiathaich—dol fodha gu'n gnaillibh ann an cuidheachain sneachd, agus a' bàsachadh leis an acras, gun ghreim ri ithe—dh'éirich sluagh na dùthcha 'nan aghaidh. Thainig iad orra air gach taobh 'nam mìtibh, agus 'nam ficeada mìtibh. Bhuail iad orra, agus mhortadh gach mac màthar dhiùbb. Fhuair cuid as, ach bhàsaich iad anna na monaidhean faruing—bha iad air am meileachadh leis an fhuachd. Tha arm lìonmhor a' dol a null, a's cha'n eil teagamh nach dlobhail na béisdean a mhort iad airson an giùlan.

Tha Sir Raibeart *Peel* a' dol air aghaidh gu duineil le 'riaghailt càin, no cìs an tighinn-a-stigh. Tha na tuathanaich 'ga chàineadh airson prìs itheannaich, gu sònraichte prìs feòla, a thoirt a nìos; ach, a reir ar barail-ne, 'ann airson math a' chuid is mò de'n t-sluagh a tha ean ag obair.

Cha'n eil cèaird agus màlairt ach anabharr uile olc. Tha na ficheadan a briseadh an so 's an sud, a's tha na mìltean an impis dol bàs air na sràidean a chion lòn. Mar bhith gu bheil luchd-riaghlaidh a' bhaile 'toirt cuach do bhrot uair 'san latha seachad an nasgaidh do *cheithir mìle*, cha bhiodh iad beò! Cha chomharlaicheamaid do Ghàidheil tighinn a mach air an t-sambradh so a dh'iarraidh cosnadh.

Bha sealladh àluinn ri fhaicinn ann an Eaglais Chalum-Chille, sa' bhaile so, air Diar-daoim so chaidh. Bha dlùth air *seachd ceud* sgoilleir aig am bheil dlùth-chleamhnas ris a' Ghàidhealtachd, agus a faotainn an ionnsachaidh is fearr, agus iomadh dhìthbh dà dheise aod-aich sa' bhliadhn' an nasgaidh, agus cèaird, ag éiseachd searmoin, agus a sràid-imeachd troimh'n bhaile. Thug an t-Ollamh Leòdach searmoin dhoibh, agus do làn na h-eaglais do mhuinntir eile. Cha'n eil farmad againn ris a' Ghàidheal a chunnaic 'sa chuala, mar do las a chridhe le toil-intinn. Eadar an sgoil Ghàidhealach so agus sgoil Mhic-Lachlain, tha mu thuaiream 1,000 a nis do shìol nan Gàidheil a' faotainn sgoile an nasgaidh!

Tha aid ann o chionn mhìos a nis co àluinn 'sa chunnaic mac màthar. Ma chl am Freasdal iomchuidh gu'm mair i, bitidh pailteas aig duine 'a aig beathach an ath bhliadhna.

Tha cunntas math á *New Zealand*. Tha ar luchd-dùthcha an sin a' deanamh gu foghainteach; ach air ar son féin dheth, mholamaid Canada Uachdarach do na Gàidheil.

Chaidh mort oilteil a dheanamh ann an Sasunn an là roimbe, le Eirionnach d'an ainm *Daniel Good*. A reir choltais, bha dhà no trì mhuathan sige, a's ghabh e gaol air a h-aon eile; agus a chum ruigh-eachd orra *do reir lagha*, mhort e a bhean. Ghearr e i 'na ceithreanan, agus thòisich e ri 'losgadh uidh air uidh, chum a cur as an rathad! Rug ceartas Dhé air a' bhrùid, agus tha duais a' mhortair a' feitheamh air!

FOCAL SAN DEALACHADH.

Fhuair sinn litir bhrosgulach shleamhainn *Iain Oig*. Cha'n eil fios againn gu ro mhaith ciod tha 'na bheachd. Tha amharas againn as; cha'n eil sinn idir earbsach á 'chàirdeas. 'S fhad o na chuala sinn, *Is tearc teanga mhìn gun ghath air a cùl*.

Ciod so a' mhiogail, 'sa chasaid, 'san donnalaich, 'san gearan a th'air *Callum na Coille?* Cha'n fhad e bhì nach 'eil a' chailleadh-oidheche air spiris oscionn do thighe. B'e Callum a' chomhachag bhoehd bhrònach! 's gun fhios c'arson: *'S cruaidh a leònach an leanabh nach innis a ghearan*. Tha thu 'g iarraidh mo chomhairle. Eisd, agus gheibh thu sin. Ma tha eas-aibhne dlùth do d' thigh, leig thu féin a'd' shìneadh r'a thaobh, agus feuch co is fearr a nì borbhan, is torman, is buireadh, thu féin na'n t-eas. Tha fios againn co is luath a sguireas. Fhad 'sa bha mi leughadh do litreach ('s cha b'i sin an litir bheag), bha mi mar gu'm biodh cuidheal mhòr a deanamh srann gun tuigse ri m' chluais.

Fhuair sinn an dara litir a chuir an duine sin da'r a-ionnsaidh, cin air bith cò e, fo ainm a' *Cheaird Ruaidh*. Tha e ag ràdh gur mì-mhodhail dhuinn gun fhios-freagairt a thoirt dha: Is fearr, mata, a fhreagairt, 'a bhi rèidh dheth. A *Cheaird Ruaidh*! fhuair sinn do litir—do dhà litir—a's ceann beag sgiobalta na Bun-rìgh orra le chèile (n) a chosd dà sgillinn ruadh dhuit)—agus thilg sinn an litir mu dheireadh sa' cheart àite anns an deach a' cheud te, agus far an teid an ath litir, ma thig i—se sin, anns an teine, a's loisg i gu gasda!

Mòran taing do dh'fhear *Cuairteach na Beinne Buidhe*. Tha 'chomhairle maith, glic, modhail, tuigseach; a's geallaidh sinn a dheanamh mar tha e ag iarraidh, fhad 's is urrainn duinn.

Mar gabh an t-*Eildeir Bàn* an Cuairtear, cò thoirt ris gu'm 'b'ole? Ciod, uime sin, a' bhruidhinn àrd th'air 'airre? Nach fàinneach an seann fhacal, *Am fear nach fhosgail a sporan, fosglaidh e 'bheul*?

Fhuair sinn an litir fhada, bhagarrach, mhaoidheil, a chuir *Sgleatar Eiseidil* da'r n-ionnsuidh. Mar 'eil sinn meallta, cha d'rinn e sgleat riomh. Ciod e dhutnn maoidean an duine bhèsdail so? B'e sin *bòsd a' bhand ris a chaisteal*. Tha e ag ràdh gu bheil fios aige gu'm fairich an Cuairtear an greim geur a thug e as. 'Sé sin a' cheart n) a thubhairt an seangan 'nuair thug e greim as a' ghearran, *Fairichidh e sud*. Gidheadh, cha d'fhaireich an gearran còir gu'n robh meanbh-bhiastag ce facin 'na dhàil.

Na biodh fadal air ar deagh charaid, an *Sasunnach*.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

24, GLASSFORD STREET.

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; Tullymet: C. Morris; Dingwall: A. Keith; Dornoch: Wm. Munro; Tain: James Ross, Jun., Druggist; Thurso: Mrs Russell; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Greenock: A. M'Jear; Grantown: A. Camming; Abernethy: D. Gordon; Dunkeld: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balachulish: J. M'Innis; Lockgilphed: N. Gillies; Argyle Furnace: A. Gillies, Schoolmaster; Lockdamhead, Mull: D. Fletcher; Bonaw: John Cameron, Postmaster; Aberfeldy: D. Cameron, Bookseller; Port Ellen, Islay: D. Hunter; Glencarradale: N. M'Donald, Schoolmaster; Bunessan, Mull: Donald M'Lean, Postmaster; Portnahaven: Norman M'Lean; Kilchoman: Angus M'Leod; Strontain: D. Cameron; Tiroran, Mull: John M'Donald; Cawdor, Nairn: J. Robertson; Pitlochry: D. Robertson; Fortingall: D. Campbell; Loggan: Rev. J. M'Pherson; Alness: D. M'Diarmid; Doune: D. M'Diarmid; Barra: A. M'Donald, Esq; Ormsary: G. Ross; Tayinloan: A. Sutherland; South Uist: A. Chisholm; Callander: P. M'Kinlay; Balquhadder: J. Carleton; Dunvegan: D. M'Donald; Carbast: A. Cameron; Glendurual: D. M'Lean; Fort-Augustus: J. Forbes; Aberarder: John Rose, Schoolmaster; Inverness: James Smith; Kilmorack: J. Rose; Lochalsh: D. Muirhead, Ardair; Portree: Alex. M'Donald, Esq; Kintail: D. M'Rae, Postmaster; Lochmoy: Mull: John M'Dougall, Schoolmaster; Beaully: Rev. A. M'Kenzie, Kiltarlity; Baudale: D. M'Intyre; Glenora: A. M'Innes; Nova Scotia: Rev. E. Williamson, Pictou; General Agent for North America, John M'Neil, Esq., Charlottetown, Prince Edward's Island.

Edward Khull, Printer to the University, Dunlop Street.

AN LA A CHI'S NACH PHAIG

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

Mios-Meadhoin an t-Samhraidh.

AN 28 AIREAMH JUNE 1, 1842. [Pris 6 Scillean.]

CONTENTS:—Sermon for the Young, page 87.—The Thugs in India (Account of), 92.—Letter to the Editor—Battle of Inverkeithing, 95.—Dennis Costello, the Irishman (a True Story), 98.—Life of Sir William Wallace, Part II., 103.—Song of Solomon (Metrical Version of), Chapter III., 107.—Lays of Nature (continued), 109.—The Aged Man and the Young Boys, 111.—The Old Man's Advice, 112.—Song to the Cockoo, 112.—New Emigration Meeting in Glasgow, 113; Parliament, 114; Burning of Hamburg, 114.

GABHAIDH DIA CÙRAM DH'INN.

SEARMOIN AIRSON ÒIGRUDH NA GAIDHEALTAICH.

"Foghlumaibh cionnas a ta na h-lidhean a' fàs."—Mat. vi. 28.

Bu eileachdadh le ar Slànighear beannaichte searmonachadh an-
 àite air bith anns na choisnich slagh e a' bhà dhaidheil sin eisd,
 eaidh. Air uairibh shuidh e air an làr, air an fhold, ghuig, ead,
 uairibh an deireadh na luinge, dhàth do dhùil, air uairibh 'san
 teampall shùb—far na shearmonaich e dhaibh sin a thaobh a' phi
 lùthair, agus cha robh a' lùthair sear nach robh faras a' shuig
 sin. 'S e an ceann-teaghtie o na lùthair Crìst air an àir a'
Lidhean na macharach. "Mòthaichibh, 'hara' ead, fàr an t-
 blàithean boidheach sin a' fàs? Bha ionad bhàth eile air fàicinn
 'an dùthich ghrianach sin co àillidh ris an lùthair a' fàs, dach
 gu robh am blàth elreachdail e a' cinninn am pailteas sin thine
 dhòil nam brach air an robh e air an àir a' fàs na shuidhe. Bha e
 searmonachadh taobh na beinne; 'tha bha lùthair na lùthair
 air an d'fàs e ois, amhar, ach sin lùthair na macharach a'
 blàth na àillidh a' bhàth ga nach ead air amhar beinne an-
 àir a' fàs.

Mothuichibh dhoibh 'so mar shoilleireachadh air cumhachd, air gliocas, agus air eòlas Dé. Tha oibraichean a làimh gu léir a' moladh Dhé, a' foillseachadh a ghloir, agus a' taisbeanadh a ghliocais; agus mar is mò a rannsuicheas agus a dhlùth-bheachdaicheas sinn air gach ni 'thig á làimh-san, 'sann is mò 'chì sinn a ghliocas agus a chumhachd. Chitear air uairibh, air an deanamh suas le làmhnan finealta, samhlaidhean air blàithean àillidh; agus tha iad co coslach ri blàithean nàdurra, 's nach 'eil e furasd an t-eadar-dhealachadh a léirsinn. Ach ma bheachdaicheas sinn orra gu dlùth agus gu mion, chì sinn co àillidh dreachmhor 'sa tha'n dara seòrsa seach an seòrs' eile. C'ait a' bheil an snuadh ùrar, am barr-ghuc bòidheach, am blàth ciatach, na dathan àillidh, 's am faile cùbhraidh? Tha sinn air uairibh a' faicinn earradh a's aodach riomhach daor air naislibh 'us maithibh urramach an t-saoghail, anabharrach taitneach do'n t-sùil; agus ge iongantach na nithe tha daoine 'figheadh 'sa dealbh leis na beartaibh innleachdach a thatar a nis a' cur a suas, agus a tha, toirt barr ann an eireachdas air riomhadh nan. Innean;—beachdaich gu dlùth orra le gloinne-meadachaidh, agus chì thu gu bheil iad co neo-fhinealta ri cùbh-rainn na sac-aodach, ann an coimeas ri blàithean na macharach. Amhairc a ris air na blàithean sin leis a' ghloinne, 's mar is cumhachdaich a ta i, 's mar is dlùithe a dh'amhairceas tu air na dathan bòidheach—am buidhe, an t-uaine, an geal, 's an dearg—'s cha'n 'eil e a'd' chomas gun ghlaodhaich a mach, “‘Se Dia a rinn iad!” O! matà, cia glòirmhor ann an cumhachd agus ann an gliocas an Dia sin tha comasach air barrachd àilleachd a thoirt do bhlàithean na macharach na b'urrainn rìghrean a's ban-ruinnean an t-saoghail so—seadh, Rìgh Solamh féin, ann an àird a ghloir, a thoirt do'n earradh a bha e caitheamh 'na luchairtean àrda. Tha cuid do dh'eòin bheaga bhachallach àillidh air ite o phreas gu preas, a' tàmh ann an còsan nan creag, 's ann an geugan nan craobh, air an éideachadh ni's dreachmhoire gu mòr na Ban-rìgh òg Bhreatunn, ban-nachdaran na rìoghachd is cumhachdaiche 'san t-saoghail mhòr. Seadh! an dearbhadh-dé, aig nach 'eil beò-shlàinte oscionn uair no dhà, a' snàmh car tiota beag ann an gathana na gréine—tha eadhon am meanbh-chreutair beag faoin so air éideach gu mòr ni's éireachdaile na'n t-aon is uaibhreiche agus is riomhaiche 'san t-saoghail. 'Se Dia 'rinn so, 'sa tha gach là 'ga dheanamh.

Thoir faineas an lillidh mar a ta i fàs—a' cinneachadh 'sa' mhach-sìr. Cha saothraich i, 's cha enlomb i. Tha i fàs a mach á freumh thioram—a' togail a cinn fo bhlàs gréine Dhé—a' fosgladh suas a bhròilich cùbhraidh ùr an còmhaidh drùchd na maidne. Mothuich mar a ta i fàs, a' Crìod. Tha i a' fàs ann an teas gréine Dhé, air a taiseachadh le dealta tlàth nan nàmba. Tha'n drùchd a' brèonadh air na blàithean gu samhach ciùin. Cha'n fhaicear e—cha léir dhuibh a chumhachd diomhair; ni mò is léir dhuibh cumhachd diomhair. Spioraid Dhé, tre 'bheil anmanna a shluagh féin air an beathachadh 's air an neartachadh, a's tre a' bheil iad a' fàs ann an gràs agus ann an eòlas air an Tighearna Iosa Crìod.

'Motheidh an cùram tha Dia, 'na fhreasdal caomh, a' gabhail de lùidhean na macharach. 'Se so an nì àraidh bha ann am beachd Chrìod anns an earail a thug e seachad. Bu mhiann leis na deise-ciobail gach cùram agus imcheist a chur air falbh, agus an uile earbs' a chàramh air Dia. Uime sin tha e ag ràdh, "Na biodh ro-chùram oirbh mu thimchioll bhur beatha; cìod a dh'itheas no dh'òlas sibh; no mu thimchioll bhur cuirp, cìod a chuireas sibh umaidh. Nach mò a' bheatha na'm biadh, agus an corp na'n t-àodach?" Agus na dheigh sin tha e 'g ràdh, "Amhaireibh air eunlaith an athair; oir cha chuir iad siol, agus cha bhuain iad, agus cha chruinnich iad an saibhlìbh: gidheadh, a ta bhur n-Athair nàmhaidh-sa 'gair beathachadh. Nach fearr sibhsè gu mòr na iàdan? Agus cò agaibh, le mòr chùram, a dh'fhaodas aon làmh-ghoille a chur r'a àirde féin? Agus c'arson a ta sibh ro chùram-ach mu thimchioll bhur eulaidh? Foghlumaibh cionnas a ta na lùidhean a' fàs sa' mhachair; cha saòthraich iad; 's cha suìomh iad. Gidheadh a ta mise ag ràdh ribh, nach robh Solamh féin, 'na uile ghlòir, air 'èideachadh mar aon diùbh so. Air an aobhar sin; na tha Dia mar sin a' sgèdachadh fèid na macharach a ta an diugh ann, agus am màireach air a thilgeadh 'san àthnuinn; nach mò na sin a *sgèdaicheas* e sibhsè, a dhaoine air bheag creidimh? Uime sin, na bithibh làn de chùram, ag ràdh, Cìod a dh'itheas sinn? no, Cìod a dh'òlas sinn? no, Cìod a chuireas sinn umainn?"—Mat. vi. 25—31.

O cia milia, taitneach, drùiteach, cainnt an t-Slànnighear bheanaichte! Mar gu'n abradh e, Cha'n eil gràdh aig Dia air eòin na h-ealainn, 's air blàithean na macharach mar a ta aige oirbhsè—cha do cheannaich e iad le duns e mòr—cha do chuir e a spiorad anna—cha mhair iad ach tiota. Cha's ionann a's clann nan daoine. Earbaibh, uime sin, ann an Dia. Cuimhnichibh co cumbachdach 'sa ta e. Nam biodh agaibhsè athair co beartach agus gu'n robh aige làn tighe do dh'òr agus do dh'airgiod, 'bheil dùil agaibhsè, nam biodh sibh nar leannabanan math agus dleasach; gu'n diùltadh e cùram a ghabhail dhibh—an leigeadh e libh bàsachadh le dìth? Ach tha aig Dia barrachd òir agus airgiod foluichte 'san talamh na shugadh riamh an uachdar—seadh, na dheasadh beanntan do dh'òr; agus an e nach soirbh dhàsan solar air 'ur sonsa, agus cùram a ghabhail dhibh?

Nam biodh aig bhur pàrantaibh crodh agus caoraich, a's llonghorachd de gach seorsa spréidh—barrachd 'sa b'urrainn do neach a chunntadh ann an seachdoinn no mios—'ne nach b'urrainn dha cùram a ghabhail de leannabh beag, agus a thoirt da gach nì bha feumail dha? Ach tha Dia ag ràdh, "Is leamsa uile bheathaiche na coille, an spréidh air mìle àliabh. Is aithne dhòmhsa uile eunlaith nam beann; agus is leamsa fiadh-bheathaiche na macharach," (Salm L 10, 11.) Nach soirbh dhàsan, mata, lòn, a's biadh, 'us aodach, a thoirt d'a leannabanan féin?

Am faca tusa riamh an lùidh mar a ta i seasmh suas gu dreach-onker 'san t-samhradh ann an ghràdh? Tha Dia toirt air a' ghréin

dearsadh oirre, agus tha i deannamh gairdeachais na gathana solle-
chil. Tha e coirt air an deult brannadh oirre, agus tha i ga
dhèighail; a's leis a sìt tha i fàs. Tha na nàil dhubha dhorsh
a' cruinneachadh; tha'n stoirm a' soidheadh; tha na tuithean a' tuit-
eam; tha 'ghaeth ag éiridh;—tha'n lillidh a' pasgadh a duilleagan
àillidh; 'sa suanadh a breithich bhòidhich; tha i lùbadh a cian fo'n
t-soirbheas, 's mar so tha i air a b-ibeachadh gus an feid an stoirm
seachad. Nach e Dia a theagaisg dhi a's a dheanadh? Cha'n eil
beach no ciorraim a' tighinn oirre leis an stoirm. MÀR so tha Dia
a' teagasg a mhaistr féin. Tha'n orladh mar so: anna, 'nna
tha e air a' bheannachadh le Dia; agus an uair a' thogras. Ean
stòblaid, agus beothuinn, a's deuchainn, a' leigeil 'na char, tha e
lùbadh a chian fo'n stoirm, agus gu cùin foighidheach a' feitheach
gus an tig seadh agus teas gréine—gus an cuirinnich Dia air a ris,
agus an tog e air solus a ghàis bheannaichte.

Chunnaic thu an lillidh àillidh, an uair a thainig an reothadh, a'
eromadh a cinn, a' tuiteam air an làr, 'sa bheachadh. Dh'fhalbh
am fàile cùbhaich, a's dh'eug a h-uile àilleachd. Cha'n eil a'
bheag no mhòr dhi ri fhaicinn. Ach mothaich an cùram tha Dia
a' gabhail de'n lillidh! Cha luithe tha'n geamhradh fuar seachad
—cha luithe a philleas an t-earrach ùr, le sìleadh nam speur, an
eòl tha i cianeachadh a ris—a' togail a uin—'a' fosgladh a mach
na daithen bhòidheach; a's feuch, tha i co-dreachtach: cianeachdail
'sa bha i rianh! Tha Dia a' gabhail cùram de'n bhlàth àillidh eo;
cha leig e leatha bheachadh gu tar.—Màr so chunnaic sibh leanabh
maoth, a's òg nasidhean àillidh, a' cianeachadh 'sa fà: a stas mar
bhlàth ann an garadh, air a' bhealach gu làr le tianas, air a' ghearr-
radh as leis a' bhàs, agus air a' chàramh fo'n fhòid. Ach gabhailh
Dia cùram dheò. Theid an geamhradh fada fua: seachad; a'
ged tha ùir an leimh se air a' dhi-chuimhneachadh leingannach
air aghaidh an t-saoghail, cha'n eil e air a' dhi-chuimhneachadh le
Dia. Tha'n t-àra a' tighinn 'nuair thig Dia nas e nàmh, a's
cuiridh e aingeal a' ghairm an nasidhean se o'n ùir; agus thig e
sìos, a's éiridh e àillidh agus glòisther air maduinn an latha mhòr
sin. Ciamar is urrainn sin a' bhà: a' fà: Innis dheimh: an
fà: thu rianh linne uisge agus i reòta an' gheamhradh—sin eigh
thairis oirre, air chor 's gu'm fà: thu oiseachd oirre? Ach fàibh
aidh an geamhradh; thig an t-earrach; tha'n reothadh a' fàibh.
Cha'n eil an eigh air an uisge nà: fhaide, agus tha sìol ne fras na
fàidh 'bha na cadal 's na baidhe se' pholl an iochdar na linne a'
freumhachadh, a' fàs, a' cianeachadh, a' fosgladh a' mach a' throilich
àillidh, a' togail a' cinn ri nàmh; 'sa deannamh gairdeachais an
solus 's an blàs gréine Dhé. Ciamar a' ta so? Tha do bhàgh
gu bheil Dia a' gabhail cùram de'n lillidh—'a' fà: thairis air uile
oibrichean a' làmh; agus an Ti ùr agus beannaichte tha gabhail
cùram de bhlàthbean na macharach mar so, agus do'n sìol tha iad
a' tilgeadh, 'ne nach gabh e gu adram na mò: cùram do spiorad na
bhàmh: a' leannamh féin? Tha Dia a' gabhail cùram de'n lillidh.

An fàidh 'sa tha fàidh a' gabhail cùram de'n lillidh agus a' bheil thig

agus fàstachadh mu nìthe eile, samrach mu Dèia—gun mhothachadh d'aithneachadh d'a chàirdheas—nan còrd ann 'tinnchioll, gun iomradh air ainm—cha mhòr each 'eil eibh ag biseachd na lùidh a' labhairt agus a' searmonachadh, ag ràdh—Tha mise ag aideachadh labhairteachd mo Dhe, a's maithas mo Chrìstfàir. An uair tha Easan a' gabhail seachad orra air oiteig chiùin na gaoithe, tha mi a' seòil mo chinn le gairdeasas an comhdhail gathana blàth a's grènach a' ghàise. An uair tha Easan a' dol a mach air sgathran na gaoithe 's na steòrn, a' marcaobh air an ioma-ghaoithe, tha mi bhàdh mo chinn, agus air chrìth le eòilt. An uair a thairneas e mu'm tinnchioll bras dèrcha na h-oidhohe, tha mi a' dol gu tàmh gun sgàth. An uair tha 'mhaduinn a' seachd, 'sa tha mi dèsgadh, foaglaidh mi mo bhroilleach, gu blàs na gréine fhaotuin. Agus an uair a thig an geamhradh, le 'fhuachd 's le 'reothadh, tha mi fàilneachadh, a' tuiteam, a' bàsachadh—gam' chleith féin 'san ùir, làn chinnteach gu'n tog e mi fa-dhèidh gu beatha 'us àilleachd nuadh.

Tha cuid dhibh, mo chàirdean òga, 'nar dilleachdanan beaga lag, gu'n athair, gun mbàthair, gun duine air aghaidh an t-saoghail gu cùram a ghabhail dhibh. Tha mi ag ràdh ribh, na biodh eagal oirbh; gabhaidh Dia cùram dhibh. Tha e gabhail cùram de lùidhean an fhasaich, a's de na leòghain òg 'nuair a ghlaodhas iad ris; 's nach mòr gu mòr na sin a ghabhas e cùram de'n leanabh sin a chaill 'athair agus a mhàthair, ma dh'iarras an leanabh so e; 's ma philleas an leanabh so, gu'm bi Dia na athair dha.

Mo chàirdean òga, na choinnich sibh ri deuchainnean an t-saoghail so—ri aobhar mulaid? Mar do choinnich sibh fathast iad, thig iad—thig tinneas, a's cràdh, a's bròn, a's mulad. Is éiginn gu'm bàsaich sibh, agus gu'n cuirear fo'n fhòid sibh; agus tha feum agaibh air ti a ghabhas cùram dhibh 'san t-saoghal so agus anns an t-saoghal a tha ri teachd. Nis, matà, bithidh Dia 'na charaid do'n t-sòrsa so.

Tha'n lùidh gu tric a' fàs am measg an droighnich. Tha'm Fear Nuadh-pòda ag ràdh, “Mar lùidh am measg droighnich, is amhuil mo ghràdh-sa am measg nan nigheanan.” Agus ciod is ciall do'n droighnean agus do na drisean sin, ach amhghair, a's buaireas, a's deuchainnean an t-saoghail so? Ach tha na nìthe sin air an àm feumail. Thuig Pòl gu'n robh an sgolb 'san fheadh air a cuir 'na rathad 'an càirdeas; agus thubhairt an Salmadair, Is math dhomh gu'n robh mi ann 'an trioblaid.

Mar chomh-dhùnadh—anns a' cheud àite, iarraibh gu'm bi Dia na athair agus na charaid duibh. Iarraibh so air gach là; agus biodh fios agaibh, 's eugmhais a bheannachd o àm gu àm, gu'm dèanadh sibh 'ur teumannan—gu'n lìonar 'ur sùilbh le deuraibh—agus an uair is lugha tha dùil agaibh, gu'm faod Dia 'ur n-anmanna 'ghairm air falbh. Iarraibh so uile ann an ainm an Tighearna Iosa Crìost.

'San dara àite, is éiginn gu'n geall sibh a bhi umbhal da, agus a thoil a dèanamh. Nam biodh sibh 'nar dilleachdanan thruagh,

gun athair gun mhàthair, 's gu'n gabhadh duine àrd, soibhir, measail, sibh a stigh d'a thigh 'us d'a theaghlach féin—nam gabhadh e cùram dhibh—nam biodh sibh dha mar leamabanan, a' seallbhadh uile shochaircean cloinne—air chùmhnannt 's gu'n biodh sibh umhal dha, 's gu'n deanadh sibh a thoil, an e nach gealladh sibh sin a dheanamh? Mar sin bu chòir dhuibh gealladh do Dhis.

'San treas àite, is éiginn gu'n gràdhaich sibh Dia mar a ghràdaicheadh sibh an t-athair bu chaomhail air an t-saoghal. Gràdaichaibh a Mhac, do bhrìgh gur e iomhaidh pears' an Athar. Gràdhaichaibh 'fhocal, a shlugh, agus a sheirbhis; agus mar so thugaibh dha ar cridheachan, a's bithidh e na charaid dhuibh gu dlìian agus gu bràth. Amen.

C.

NA TACHDAICH INNSEANACH.

Tha seòrsa dhaoine ann an Innsean na h-àirde 'n ear ris an canar na *Thugs*. A reir na h-uile cunntas a th'againn orra, bha iad 'na dùthaich sin o chionn ùine fhada; ach cha robh eòlas aig na daoine againn orra gus o chionn deich-bliadhna-fichead, 'nuair a ghlacadh cuid dhiubh, agus a chrochadh iad airson an gnìomharra saogalach.

Tha na *Thugs* nam fine air leth, agus deslaichte o shlugh na dùthcha. Tha iad a' tighinn suas air taileas nam fineachan tha iad a' spùinn agus a' mort. Is mortairean iad gu leir, air an dlùth-cheangal r'a cheile le laghanan dlomhair, agus agaoilte air feadh gach cearn do dhùthaich uachdarach nan Innsean. Cha mheirlich iad, ni mò ni iad goid no reubainn. 'Se mort an ceaird suidhichte—ceaird 'us oifig tha iad a' leantuin o àm an òige gu àm an bàis. Tha comharraidhean dlomhair, suaicheantas àraidh aca, leis an aithnich iad a cheile, ged nach do choinnich iad riamh. Tha iad a' siubhal na dùthcha, o àite gu h-àite—air uairibh mar cheannaichean—air uairibh a' leantuin aop cheaird, 's air uairibh ceaird eile—a' faotuin fàrdaich 'us fios mu dheibhinn gach aon a tha ri dol air turas, chum an còmhachadh 's am mort, agus na th'aca air an siubhal a spùinne uapa. Cha'n e 'mhàin daoine soibhir air a' bheil an déigh, ach na h-uile duine is urrainn doibh. 'Se am miann 's an iarrtas, mort. Ma tha 'bheag ri faotuin 'na lorg, is math; 's mar 'eil, tha iad suarach; agus siubhlaidh iad trì no ceithir a cheudan mìle airson aon duine 'chuir gu bàs. 'Se so an eùgradh, an toilleachas-inntinn, am beatha; agus mar is mò a mhartas iad 'nan dòigh féin, 'sann, 'nam barail, is sona 'bhios iad ann an saoghal eile. Ma chluinneas iad gu bheil neach air bìth, no buidheann is urrainn iad a cheanneachadh, ri dol air adar tròin dùthaich, gabhaibh iad coram air eòlas fhaotuin orra—coiseachd maille riu—toirt dhoibh eachdraidh na dùthcha, air a' bheil iad min-eòlach, gus am faigh iad coram air an duine through a chur gu bàs. 'Se an dòigh ann an àbhaist dhoibh 'so a dheanamh, a thachdadh. 'Se so is ciall do'n fhocal air a' bheil iad air an ainmeachadh—na *Thugs*—'se sin, na Tachdaich. 'Sann le sròl slòda, còmhail ris an t-sròl (*task*) a

chitear air: oifigich-airn, is àbhaist doibh so a dheanamh, air dhòigh a mhinicheas sin mu'n tig sinn gu crìche. Cha'n fheuch iad duine air bith a spùinne gus an tachd iad e air tùs; agus ged a b'e an diol-deirc a choianicheadh iad, leanadh iad e o àite gu àite, gus am faigh-eadh iad coram air so a dheanamh; agus cha'n fhàg iad corp duine sam bith a chuireas iad gu bàs gun chuir fo thalamh ann an uaigh air a cladhachadh ann an àite dlùmhair, dlùth do'n t-slighe air an robh iad ag imeachd.

Ma dh'fhaodar na Tachdaich iad féin a chreidsinn, bha na cleachdaidhean eagalach so cuimh' anna na h-Innsean o na linntean is fhaid' as. 'Sann mar lobairt do'n dia bhreugach fhuilteach do'm bheil iad a' demamh seirbhis a tha iad a' buadhachadh anna na cleachdaidhean so, am barail gu bheil bàs nam feadhnaich tha iad a' mortadh 'na lobairt thaitneach dha!

Air nairibh tha cead agus dà cheud de na Tachdaich a' siubhal na dùthcha le cheile, leigeil orra gu bheil iad a' dol air tòir còsnaidh 'us obair, na gu'm buin iad do dh'arm na dùthcha, 's gu bheil iad a' dol dhachaidh a dh'amharc an càirdean, air neo pilleadh air an ais a dh'ionnsuidh a' chath-bhuidheann do'm buin iad. Is àbhaist leo clann òg a ghoid air falbh, agus an àrachadh gu bhi nan Tachdaich, le eud 'us anbharra toiteachas-inntinn, a' smusineachadh gu bheil iad 'gan àrachadh airson fuitheanas. Cha'n àbhaist leo leanabanan fo sois a thachdadh, ma's urrainn dhoibh an togail 's an àrachadh gu bhi nam mortairean, agus imeachd maille riu féin. Ma thachras do bhuidheann sam bith do na Tachdaich mòran spùinne no mòran creiche fhaotuin air àm air bith, is àbhaist dhoibh cuid d'heòth 'thoirt do theampull àraidh, no, mar their iad, *Pagoda*; far a' bheil sagairtean de'n seòrsa féin—seann Thachdaich aosmhor—a' tairgse lobairtean do bhan-dia bhreugach ris an canar *Calee*.

Tha uachdaran tharruis air gach buidheann de na Tachdaich, agus oifigich àraidh; 's tha riaghailtean seasmach aca, do'n éiginn do gach son géilleadh. Tha 'chreach air a roinn eatorra, reir nan riaghailtean so. Tha'n deicheamh cuid do gach seòrsa spùinn aig a' cheannard, 's a' chuid eile air a roinn eadar na h-oifigich agus na daoine. 'Se an darns fear is àird' an meas ean tha 'giùlan an t-eròil leis a' bheil iad a' tachdadh nam feadhnaich tha iad a' dol a chuir gu bàs. Tha'n t-eròil so slat air fad—sonum chruaidh air gach ceann dhi—air a giùlan gu càramach ann an broilleach an fhir ris a' bheil i an earbas. Ach tha iad uile teòma air fèum a' dlièanamh dhi, oir tha iad air an cleachdadh ris o'n òige, ged tha aon fhear ris a' bheil i an earbas gu sònruichte—'ee sin an fear a thug bàrr air càch 'an teòmachd. 'Nuair tha neach ri bhi air a chuir gu bàs, is àbhaist do'n Tachdair 'tha giùlan a' chrìos aithnè gabbail as deigh an duine thrasigh—coiseachadh aig a shàil, a' seannachas ris; agus an uair a ni an ceannard fead àraidh, grad thilg-idh an Tachdair an crìos mu amhaich an fhir eile. Ni e so co seòlta dheas, 's nach urrainn do'n chorp a bhi air an làr gus a' bheil an deò as—a dhà shùil a' leum a mach as a cheann. Ma thachras dèan tha mhiann orra 'chuir gu bàs a bhi làidir calma, tha dithis do na Tachdaich deas gu bhi an sàs, air chor 's nach 'eil dol as aige.

Cha'n eil annam féin ach *taillear*; ach, a nochdadh dhuibh cho dealasach 'sa tha mi gu'm biodh *aon* phàipeir-naigheachd sa' mhìos againn air a' char a's lugha, 'nuair tha aig na Goill na *ceudan* gach latha, cuiream an t-snàthad sa' chluasaig, agus cuiream thugaibh nithe a's fìù an aithris—'se sin, ma's urrainn mise an sgriobhadh gu ceart. Tòisicheadh le

BLÀR IN'ERCEITÍN.

A mach 'sa stigh mu'n bbladhna 1651 (mu thuairream a nis dà cheud bliadhna), bha Albainn ann an staid aibheasach. Cha mhòr gu robh lagh ann, ach "a' bhéist bu mhò 'g itheadh na béist bu lugha, 's a' bhéist bu lugha 'deanamh mar a dh'fhaodadh i." Bha na Caimbeulaich, gu h-àraidh, a' deanamh mòran spùilidh, 'sa togail creiche, gus am faca na fineachan eile gu robh an t-àm areamadh a thoirt as an t-òrdin aca.

Ann an àm so, b'e Eachann Ruadh Mac-Illeathain a bha na thriath air Dubhairt. Am feadh a bha e sìonal a laoiach, chum na creachadairean a smàladh, thainig gairm thuige bho a Rìgh (Rìgh Teàrlach II.) gu robh *Cromwell* a' cur Albainn fàs, agus e 'ghreasad air gu còmhnuadh an Rìgh, gu baile Pheart. Dh'fhalbh Eachann Ruadh air ceann *craig-ceud-deug* Gàidheil cho àrd-inntinneach 's cho treun 'sa sguids claidheamh á truail. Bha *ochd ceud* dhuibh nan daoine 'naisle d'a fhiane féin, fo chomannada Fir Bhròlaia, mar *Lieut. Colonel*.

'Nuair ràinig *Cromwell* an Eaglais-Bhreac, chunnaic e gu robh an camp Albannach tuilleadh a's làidir air a shon; agus thòisich e ri 'armailte 'chur thar Iomracha-na-Banrinn, gu fàth fhaotuin oirra taobh an cùil. 'Nuair chual an camp Albannach so, dh'òrd-uich iad Seanalair *Holburn*, le a mhìle each, Sir Eachann, agus Sir Iain *Brown*, gu coinneamh a thoirt doibh. Choinnich na h-airm aig In'erceitín, mu thuairream trì mìle mu thuath air Iomracha-na-Banrinn. Tharruing iad an òrdugh blàir, agus b'e sin am blàr! Tharruing an slaoiteir agus an gealtair *Holburn* suas a reiseimeid-each an òrdugh catha; ach cha mhòr gu'n do bhuail clach ri òrd, 'nuair chuir e spùir ri 'each, 'sa theich e féin 'sa mhìle! 'Nuair chunnaic Eachann Ruadh so, chuir e 'chomhairle ri *Buchanan* agus *Brown*. Ars' esan, "Tha iad dithis mu'n aon dhuinne; ach dè dheth sin? Thigeadh iad mar fhad chlaideamh; cha'n eil Mac-Illeathain a'm reiseimeid nach gabh *dithis* diùbh os-làimh." Ars' Sir Iain *Brown*, "Cha'n e a mhàin gu bheil iad dithis mar aon, ach tha cothrom a' bhruthaich aca." "Ciod e," ars' Sir Eachann, "a b'àill leat mi 'dheanamh? Am b'àill leat mi 'theicheadh, mar rinn an gealtair ud, *Holburn*? Tha onoir agus aobhar ar Rìgh r'an seasamh! Thigeadh an troiteir Sasunnach," ars' esan, 's e bualadh beum-sgeithe—"thigeadh an troiteir Sasunnach air aghaidh; chì e nach gealtair Triath Dhubhairt no 'chuid ghillean!"

Dhlùthaich na h-airm ri chèile; thòisich am batal! Bha gun-naocha-mòr nan Sasunnach a nis a' spealadh sìos na Leathanach agus nam Buchananach nam ficeadaibh! 'Nuair chunnasid Sir Eachann so, thig se e féin air ceann a ghillean, agus suas an

bruthadh ghabh iad, an aodan 'an teise, gus an claidheamh-mòr fbiachainn doithh; ach bha'n nàmhaid cho lìonmhor, 's gu'n dè chuartaich siad e féin 'sa bhuidheann mar chrò chaorach! 'Nuair chunnaic buidheann a' *Bhrownich* nach robh stà sa' chùis, thionndaidh iad gach fear ceann 'eich, agus theich iad, a' fàgail ceann an armailt air a' bhàr, a' traoghadh le call fola!

Dh'fhàg iad deagh Mhac-Illeathain

A' cur a' chatha 'na ònrachd.

Ach rinn Eachann Ruadh snas 'inntinn an toiseach an latha nach géilleadh 's nach strìochdadh e. Dh'lùthaich e féin 'sa bhuidheann bheag thaghta nis ri chéile, ann an sreath ceithir-chearnach, ann am meadhon an nàmhaid, 's 'gan sgoltadh sìos gu'n rùmpul air gach buille! Anns an staid so, le 800 Leathanaich agus 700 Buchananach, sheas e gun ghiorag an aghaidh 4,000 de armailte thaghta, a' diùltadh strìochdadh! Ma dheireadh, bhrùchd an nàmhaid, tonn air thonn, mu'n spot an robh Sir Eachann a slachdraich, 'sa chorp mar chrìathar le creuchdan fuileach! 'Nuair chunnaic a laoiach Leathanaich so, leum iad, fear an deigh fir, eadar e 's na buillean; gach fear dhiùbh so mar rachadh a sgath sìos, leumadh mar eile 'na àite, ag 'eigheach, "Fear eile airson Eachainn!" gus na thuit mar so ochdnar uaislean d'a eòinne féin; agus thuiteadh ochd uairean a h-ochd, mar bhith air an àm so gu'a do thuit an laoch le peileir gunna chaoil, a chaidh troimh 'chridhe!

B'e so an latha dubh do chlann 'Illeathain! De theaghlach an Rois a mhàin, thuit seachd fichead ceatharnach de "shliochd a' chlaidheamh iaruin."

'Mhuire! 's iomadh bean-baile

Dh'fhàg sud tamull na bantraich.

Thuit, cuideachd, Lachlan, mac Fir Thorloisg; Iain agus Dòmhnall, mic Fir Ardghobhar; Eòghann, mac Thighearna Chola; Murcha, Ailean, Lachlann, Eòghann, agus Iain, mic Lachlan Odhair, Fear Achnacrois; Eòghann, mac Fir Eilean-na-Muc; Ailean, mac Fir nan Drimnean; Gilleasbuig, mac Fir Bhorera; Teàrlach, mac Fir In'ersgadel;—ach ciod an stà bhi 'gan àireamh!

'S mòr bha dh'uireasbhuidh làmh orr',

Ged thug àrdan orr' fuireach.

Thubhairt mi; b'e so an latha dubh do chlann 'Illeathain; ach b'e an latha geal d'an sliochd e. Cha'n eil ceatharnach a thuit an là sin nach d'rinn fichead ceatharnach! Chunnaic iad eisimpleir an athraichean. Thubhairt iad 'nan iuntinn, "Na togamaid maslach air an ainm!" agus 's mòr am blàth so air rioghachd Bhreatainn an diugh! Air mo shon féin dheth, 'nuair leughas mi mu là In'cheitèin—'nuair sheinneas mi dhòmb féin na h-òrain a rinneadh do'n latha sin—cha'n e 'mhàin gu'n tòisich na dedir ri m' ghrusaidhean a threabhadh—cha'n e 'mhàin gu'n at mo chridhe—ach tilgidh mi uam an t-sàthad leibideach, agus glacam claidheamh sinneasra—mo sheanar!

'Tha eon do na h-òrain so is fearr leam na càch gur éir. 'Ar leam,
'Nuair b'ughas mi 'e, gu' b'hoill mi faicim: Eachainn 'Bhaidra' dol 'na
éideadh, gu' h-àraidh an rann—

Chuir thu grabhailte chruadhach
'Air gruaig nan ciabh amlach;
Lann than' air do chreachan,
'S i na cruaidh chum a barra-dheis;
Sgiath dhaingeann nan cruaidh-shpaim,
Agus dual nam breac meanmnach;
'Agus pàidhir mhathir phàidheal,
'Air oris ann ball airgid.

'Agus ch'àn i an ath rann is mèsa—

Cha bu ahlacan sig d'òid
Culaidh chomhraig a' ghaigich;
'Dol an coineamh do nàimhdean,
Cha chrith-mhanntan a ghlaic thu;
'Nuair a b'hoill thu beum-igkhe,
Dh'farradh eile chomharrat;
'S 'nuair a' b'hoill thu 'nan eòmhail,
Thaich 'Hollern' sa mhàr-shluagh!

'Nis, a Chualteir niseil, ma shaoileas sibh gu'n dean seann
naighneachdan mar so 'feum, thugaidh sibh 'sarr eòh 'Ohanntear; agus
ma's beò mise, 'cha bh'fèise mios gun' bhlàr.

'S mise, le mòr-urram, &c.,

LAOHLAN FAIRLEAR.

SGEUL FÌOR MU THIMCHIOILL ÈIRIONNACH CÒIR AIR AN ROBH 'MHIANN DOL IMRICH DO DH'AME- RICA.

O chionn beagan bhliadhneachan, bha muinntir taobh na h-àird' an
iar do dh'Èirinn air bàinidh gu dol thairis do dh'America. Bha daoine
eantach, eòlta, cealgach, a' sìubhal na dùthcha, a' toirt gunntas sin-
ideach air tarbhachd agus seirbheas na dùthcha sin—mar nach robh
aig daoine bocht a' crì-an-cas a chuir air tìr taobh eile a' chumh, 's
nach biodh saothair, no cruaidh-chas, no deuchainn air bith r'an cion-
neachadh—mar gum biodh òr a' fàs air gach craobh, agus mìl 'us
bainne a' sruthadh o gach creig. Chreid na h-Èirionnaich bhochda
gach ni 'dhuil iad; 's cha robh ach na h-uile fear tilgeadh dheth a
chuid fearainn, a' reic na bh'aige air aghaidh an t-saoghail, 's a' togail
air gu tràigh; agus b'le' chend fhear a gheibheadh a chas air olàr na
teinge a' chaidh-sharraidh bu mhò. Bha iad an a bha 'gam breaghadh
's 'gam mealladh air falbh, gu tìr suarach cìod a dh'èireadh d'heibh,
nam faigheadh iad an fàradh.

Am measg nam feadhach a bha togarach air falbh, a's oighreachd
fharuing fhaotainn ann "a' choille nach teirig gu brath," bha Den-
nis Costello. 'Nis, bha Dennis na dhuine measail cothromach na
dhùthaich fein. Bha baile beag fhaotainn aige, ann thomhas oibh-
acair-dheug, airson màl losal, a thainig a nuas o athair gu mac o d'inn-

tean fad an. Bhíodh d'á no-áí aighean, b'ó remair, 'us fíchead no dá-
fhíchead caot' aig Dennis an dráda 'sa ríod aig féill; agus cha do-
shuidh e riamh gu fóir bhíodh bu mheas na shíeag do mhuiceil co-
math 'sa chaidh riamh air méise—cal-ceirleach co áilfidh 'sa thogadh
'an gáradh—buntáta co fíneadh gháireach thioram 'sa thogadh riamh é
coire—shíeag cháise 'us beagan ime, a fíneadh 'na thig féil—agus
air nairibh cusch do leann co táineadh 'sa chaidh an beul sagairt;
agus ób bu d'áilfidh air Dennis na'n sagairt? Cha robh madaim/
Sibaid nach do ghabh e 'lón maduin málle rís, oir bha'n tigh-coraich
cláth do'n áite 'an robh Dennis a' tábh. Bha Dennis mar an ceudna-
na fheor-cáitid teoma—sa thair chaitéan 'us chrann, a's niread aig-
ri dheanamh 'sa bha 'na chomas a ghabhail os-láimh. Bha e, mar eo,
na dháine co cethromach; neo-eisimealach; 'na dhóigh féin, 'sa bha 'an
tíh.

An nair a bha Dennis oibrí-bhladhna-deug a dh'áois, phós e áilleag
an áite, nighéan coimhearaisich—Anna O'Neil; 's cha robh a'samh-
láth n'a coimeas taobh na h-áird' an iar do dh'Eirinn-uite. Bha pailéar
aig Dennis, 's bha e-suarach m'í thochar. Cha robh a dhíth air aoh
láimh gheat agus críde bláth Anna O'Neil; ach cha'n fhéadadh so le-
'athair. Cha robh feangar-fad shéa seachduimean nach do choinnich
an seann duine agus athair na maighdean, a shocrachadh gach chúis.
'S t'ionad cusaí leanna dh'ól na seóid mu'n robh an córdadh seachad,
agus na tí-úile ní air a réiteachadh. Ma dheireadh bha gach chúis air
an socrachadh; agus thug seann O'Neil cóig buinn fíchead óir, latha
na bainne, málle ri crann iarainn 'us clíath-chláta, mar thochar do'n
chailéig iurach.

Bu ghrianach aighearrach maduin lathá na bainne ann an Baile-
na-móine, far an robh Dennis a' tábh. Chuir e suas a dheise úr
bheinne—cosag de dh'áodach gorm co fíneadh 'sa thairg riamh é
Sasann—putann bhuidhe óir-dhearg a' dearsadh ri gathan na gréine
—'s gach ní o mhullach a chínn gu bonn a chas úr, nodha, eireachdail;
agus cha deach bean-bainne a b'áilfidh, bu mhálda, bu
bháineil; na Anna O'Neil riamh an láthair sagairt. Chuirnich n'óran
—óigridh an áite—fíneagach 'us gruagachéach; 's mar robh fearas-
cuideachd 'us cridheas, chirdéas 'us eógradh, ann am Baile-na-móine
air an lathá air, is iongantach leanna. Cha'n e 'mhálda gu'n robh
bean-na-bainne áilfidh, b'óidheach, lúrach ri fhaicinn; ach bha i glic,
cínach, deamachail, grumhdail.

Bha i nis oibrí-bhladhna 'na bean phóda; 's bha aice ceathrar
phóidean co fallaid; lúghathor, mhíreagach, 'sa sheas riamh air féid
ghuinn na h-Eirinn. Mar b'á Anna 'na h-óige a' chailéag bu bhóidheach
'an tíh, b'í nís a' bhean phóda bu chiallaiche agus bu ghléidheiche
blánn. 'Nhair a bhíodh mnathan pód' éile 'nan suain sa' mhaduinn,
chíte bean Dennis a mach a' glanadh a soithichean bainne—a' réit-
eachadh an tighs—a' ceartachadh gach ní; 's cha robh tigh no áite
do'n e-séid na sgíreacht bu ghlaínne, 'sa b'fhearr a bh'air a' réit-
eachadh; na aithibh 'us áite Dennis Chastell. Chíte i aig a cuibhle,
a' síomh anair do na páidean; 's cha robh bad a chait air an-
druim 'nan óige nach i féin a rinn, 'sa chum, 'sa ghearr, 'sa dh'íntigheas

e. Air uairibh, chle i snidhe air an réillean dhùth, do'n àite an bhadh Dennis ri obair, 's na pàisdean beaga mirag mu'n, cuirt, di; airneo buaichailleadh na Driommain duibh air ceann iomaine, 's ma dh'fheadta leanabh beag aice air a' chich.

Mar so chaidh laithean 'us bliadhnanach seachad, a's eò bu shona na Dennis Costello agus Anna O'Neil? Eas o mhoch gu anmoch ri saothair an fhearainn, a' feadarachd gu annndach seotram "Gille nan Cùran" no "Paddie O'Rafardie;" is a' bleedhan nam bh, a' cròpan an òrain, "Ho ro, ho ro, an Driomman dhùbh sìle," airneo a' tàladh a naoidhean gu tàmh le seinn da "Màl, ma rha." Bha na h-àile ni soirbheachadh leo, a's iad a' cuir seachad beagan o àm gu h-àra, ehl an làimh, airson an teaghlaich.

Mu'n àm so, thòisich daoine a bhi air am bheith as le America, Australia, agus àitean eile fad as—gu h-àraidh America. Bha duine seòlta 'san àite ain a bha faradh soithichean, 's a' cur luchd an deigh luchd do dhaoine thairis; agus smuainich e nam feightheadh e 'thoir air Dennis dealachadh ris na bh'aige, a's dol a null, gu'n èireadh an dùthaich uile, agus gu'n leanadh iad noch a bha co measail. Cha robh latha nach robh an duine so a' coinnneachadh Dennis—leigeil ris da litrichean, ma's fìor, a fhuair e nall o 'luchd-eòlaia, agus a' cuir 'as cheann, an àite ochd-acraichean-deug fearainn a bhi aige, gum biodh dùthaich aige taobh eile a' chruinn mhòir. Chòmhlaich eadh an daoine seòlta so e air gach féill, a's agus gach àite a b'arrainn da. Ma dheireadh, smuainich Dennis ma dh'fheadta gu'n robh an fhirinn aige. "A' bheil mi an so," ara' esan, "ach na m' thràill?—a' saothrachadh, mi féin agus mo bhean, air crioman beag fearainn is gann a chumas lha, ar bedil rinn." Chaill e a thlachd de'n àite anas an d'rugadh 's na thogadh e féin agus na daoine o'n d'thainig e. Bha sannt 'us ciocras fearainn an deigh làn ghrain a dheanamh air 'anam, 's cha'n fhòsadh leis ach mìltean a bhi aige, an àite nan ochd-acair-dheug. Chuir e roimhe dol thairis; ach bha eagal air so innse d'a mhnaoith—cheil a oirre na bha 'na bheachd. Chunnaic i gu math gu'n robh ni-eigin a' cuir air—ni-eigin a bha dùsgadh imcheist a's curam. Bha e dol air ais gu mòr 'na choislas, 's bha e trom brònach 'na spiorad.

Bha anabharr gràidh aig Dennis air a mhnaoith 's air a pàisdean—cha robh cridhe na bu bhlàithe ann an Eirinn uile; agus b'e a gbradh d'a theaghlach a dh'fhàg e co iarrtach déighail air barrachd fearainn, a air barrachd soirbheas na bh'aige. Chuir e roimhe dol a null e féin, 's a' cheud dol a mach, a dh'amharc an àite; 's a theaghlach fhàgail na dheigh, gum am pilleadh e; ach bha 'chridhe làn mullaigh dealachadh rin. Dh'fhàs e leig, trom, luundach, gum spiorad—a chadal 'san oidhche bruidleapach, briate. Rinn e dearmad air a chuid fearainn—bha na fodhannan, 'sa chppacach, 's an agiolan, a' fàs gu doerach, 's' falach an eòrna. Bha'n tubhadh air falbh bhàrr nan tighean leis a' ghaoith, 's am boinne-suidhe tighian a atigh do'n t-seòmar a b'abhaist a bhi co tiorm shuasgair. Bha 'bhean, mo thruaighe l' deanamh a dichioill. Fhad 'sa b'arrainn d'ise an tige chumail fo dhreach, agus na h-uile 'dheanamh taitneach dha, cha robh dith no deare; ach cha robh a' bhean.

Oidhche de na h-oidhchean, chuir e roimhe gach nì 'inne d'a mhasaith—a chridhe fhoghladh dhi, 's gach cùis a chuir m'a coinneamh. Dh'fheuch e so a dheanamh uair a's uair, ach chaidh e na aghaidh—thainig reachd 'na mhuineal. Ma dheireadh thòisich e:—

“Anna, a ghràidh, a chuire mo chridhe! tha mi aglth de'n àite so; cha'n eil farsuinneachd ann.”

“Cha'n eil, a rùn,” ars' ise; “ach taing dhasan o'm bheil e againn, gu'n robh fhathast pailteas, 'us seasgarachd, 'us sìth, 'us slàinte againn ann; a's ciod tuille bu chòir do dhaoine iarraidh?—nì's leòir dhuinn féin, agus beagan r'a sheachnadh.”

“Tha sin fìor,” ars' ean; “ach nach fhaic thu, a chuire, gu bheil mise an so a nis o na rugadh mi—far an robh m'athair 'a mo sheanair a' seòtrachadh le falus ar gruaidh—'s cha'n eil sinn fathast leth co beartach ri *Nick Delany*, 'chaidh thairis gun bhonn 'na phàca do dh'America o chionn leth-dusan bliadhna.”

“Ach, a chuire 'sa ghràidh, mo *Dennis* domh féin,” ars' ise, “na creid thu na chluinneas tu. Ma tha òir a's airgid ann am pailteas, co mòr thall ann an America, cha mhòr 'tha d'a choas orrasan tha tighinn air an ais.”

“Nach coma có tha tighinn air an ais?” deir *Dennis*. “Nach 'eil mál a nis ag éiridh co àrd—na tighearnan a' fàs co hochd, sanntach, seach mar bha iad? Cha'n eil e 'nar comas am mál a dhioladh, no agillinn a chuir mu seach airson ar teaghlach.”

“A chéile mo ghaoil,” ars' Anna, a's i tiorrachadh a sùil, “nach 'eil beartas gu leòir againn?” Tharruing i dlùth air; shuidh i air auidheachan comhlaich r'a thaobh; ghlac i a làmh; dh'amharc i gu caomh gaolach 'na aodann. “Tha sinn òg, làidir,” deir i; “agus nach fhaic thu *Tim* òg, m'eudail geal,” a's i 'cur a làmh air ceann a mic—“nach fhaic thu *Tim*; cha'n fhada gus an cuidich e linn, mo lùrachan caomh!”

“Deich mìle beannachd air a cheann,” ars' *Dennis*, “agus deich mìle beannachd o Dha ort, mo ghràdh geal òg! Nach ann air an son féin tha mise togairt thairis, clum am barrachd a sholar air an son?”

Bha mòran aig Anna ri ràdh, ach cha robh e 'na comas. Chunnac i gu'n robh buaireas air a compasach. Dh'fhàg i e car tamuill, a's chaidh i steach do sheòmar beag leatha féin, far na ghuil i gu fad agus gu goirt. Bha iomad seanachas eatorra na dheigh so; ach chunnac Anna nach robh math dhi 'bhi labhairt. Thainig an t-àm seòlaidh—thainig long mhòr nan trì chrann, 's bha'n dùthaich uile fo ghluasad. Bha iad an a bha ri falbh a' cur gach nì air bòrd; bha uidheamachadh mòr 'ga dheanamh leis gach aon. Thog *Dennis Costello* na bh'aig do dh'airgid ullamh; reic e na b'urrainn da; a's chuir e roimhe Anna, 's na pàidean fhàgail, a's cùram an àite earba xiu fhad 'sa bhiodh e air falbh. Cha chluinnt e diog a mach á beul na manatha ciùin. Bha i a' cuir gach goireas suas ann an ciste airson a fir—a' trusadh a chuid anairt a's aodaich, 's na deòir a' tuiteam gu sìlteach thairis orra. Bha *Dennis* bochd a nis trom-chridheach da fìreadh; ach bha e seasamhach, 's cha robh stà bhi 'cur na aghaidh. Thainig mòran de 'chairdean a

ghabhail 'an cead dheth an oidheche mu'n robh e ri falbh, a's chug Anna bladh 'us deoch dhoibh, a reir cleachdadh na dùthche. Bha mair-fheoil shailte, 'us mairc, 'us càl-cearnach, 'us geòidh, 'us coarcan, a nis deas aice; ged a b'ann le cridhe trom a dhèanaich i iad. Ach cha bhiodh i an dèireadh air càch, chionn gum b'e so cleachdadh na dùthcha. Bha'n sagairt aig ceann uachdarach a' bhùird. Bha chuid-eachd cridheil, aighearach; ach Dennis truagh; bha chridhe 'an impis sgàineadh, a's pàid e air gach gèin. Bha Anna frithealadh do'n bhòrd, 's a' deasamh dleannais 'us onoir an tìghe mar a b'fheart a b'urraim d'i.

Dheanadh a' chuideachd; dh'fhalbh iad uile, an deigh iomadh fàgadh càirdeil a thoirt do lánair Dennis. Phòg an sagairt e, a's dh'fhàg e aig a' bheannachd dèrachdach. Bha'n doras a' nis air a' dhùnadh; agus charrach Dennis a chiste gu cùl an dorais, gun fhios d'a mhnaoith, mar a shaoil leis, chum a' gèidh air falbh 'a' mhadaidnean gun fhios d'i. Cha do chaidil e lochd. Dh'fheuch e éiridh gun ias a dhùsgadh. Bha i ann an suin shàmhach, 's a' naoidhean 'na h-uchd. Bha dh'his eile ann an leaba bhig d'fhàg d'a, taobh ri taobh—gu h-aic, neo-chiontach, ciùin, sàmhach—lámh bheag gheal an dara h-aon air uachdar an aodaich, thairis air an aon eife. Bha cridhe Dennis mar gu'n sgàineadh e. Bha tuainealach 'na cheann; ach còmh, chuir e romhe éiridh gun fhios, a's falbh. Fhuair e mach as an leaba gu'n fhios d'i. Chuir e air a chuid aodaich. Thairig e mall air ais, gas an sealladh ma dheireadh a ghabhail dh'ise, agus de'n naoidhean a bha 'na shuain 'na broilleach. Sheas e ag amharc orra; ach ghrad dhùsg ise. Rinn i greim bàis air a' phàisdean, 's le spàirn mhòr labhair i:—

“Éis mi,” deir ise. “An uair a labhair thu mu dh'fhaic thairis air imrich air tús, cha do chuir mi a'd' aghaidh—bha fios agam nach robh masg dhomh facal a' labhairt; ach na smuainich thusa gu'n dealaich mi ri athar mo phàisdean, Dennis Costello, mo chéile; a's mo' chuid ghradh. Cha dealaich. Thusa nach do labhair d'fog riamh rium ach briathran gràidh, an dealaich thu riamh?—an dealaich thu ri d' phàisdean, airson beagan tuille òir a'd' aigiod? Falbh; falbh—imich a nìos; oir mar is beò mi, agus Esan a rinn mi, tha mi bòideachadh nìoch dealaich mi eile m' uata ach an bàs. Seadh, éis rium. An do dh'i-chuimhnich thu a' bhòid a thug thu an làthair Bhia agus dh'abainn, mo dhion, mo sheasamh, mo ghradhachadh? Am fag thu mi? Fag na pàisdean—tilg iad air saoghal truagh, air coigreach gun iochd; ach Anna O'Néil, 'se an bàs amhain a sgaras ise uair.”

“Anna O'Néil,” arsa Dennis, “éid rium. 'Ne gu'n tréiginn thu? Na tig an t-aon latha an tog mi mo làmh, ma dh'fhàgas mi thusa na pàisdean. Ged a robh òr ann an America mar shligean air an tràigh bhàin, cha'n fhàg mi thu. Cha'n fhàg, a chuisle mo' chéile, cha'n fhàg; ni mò a dh'fhàgas mi mo mhic na mo nigheanan. Fhad 'sa tha'n deò ann Dennis Costello, cha tèig e sibh.”

Phòg e a leanabanan a ris agus a ris. Thig e dheth a chuid aodaich, a's chaidh e air ais d'a leaba an t-aon duine bu shona 'bha taobh na h-àird' an iar do dh'Éirinn. 'Nuair a phill an càirdean 'sa' mhadaidnean a thoirt còmhfhertachd d'a mhnaoith, fhuair iad Dennis Costello

na leanas air a ghàid, a's e gabhail dhànig dha. — Gràdh mo chridhe, mo chràigeann làn, làn; gràdh mo chridhe, mo chràigeann làn!”

Cha raigear leinne tuille a ràdh. Cha robh fadál innich gu bràth tuille air *Dennis Costello*. Bha e còna saothrachail, a' seirbheachadh anne guh nì. Dh'èirich *Tim* dg a seas gu bhì na ghille tapaidh. Fhuair iad tuille fearainn. Chinnich gach nì mar a' b' àill leo. Cha robh càraid den àite co riarrachta shuandach ri; agus is minig a chualar *Dennis* ag ràdh, “*The America* sig an dòrus, na deanadh daoine fèam dhetb. Am fear tha càradh 'sa' bhaile bho, b'èidh a càradh sa' bhaile ud thall; is fearr an t-èic eòlach an t-òle nìreolach.”

C. W. G.

BEATHA AGUS EUCHDAN AN RIDIRE UILLEAM WALLACE.

EARRANN II.

Dh'fhàg sinn *Wallace* agus a cheatharnach a' tarraing an anaslach air an làraich fhuilich, an deigh an ruitig a' ebar air a' champ Sasunnach d'an rìoghachd féin. Ma dheireadh, bu bhuidhe leo sìth a dheanamh ri Albainn; agus chaidh an t-sìth so 'cheangal san an eaglais Baile-n-Rua'-ghlhan (*Rutherglen*), air còd mhìos an earraich, an t'bhliadhna 1297.

B' n t-sìth sin plathadh na greine 'san là fhoghair — fatheous neòil shìthbhlaich air nochd aonaich. Cha bu bheò leis na Sasunnach mar cònaicheadh iad Albainn, agus mar faigheadh iad grèim air *Wallace*, a mharbh cho iomadh dhiùbh. 'Sann mar sin a bha; an ceann leth-bhliadhna an deigh do'n t-sìth a bhi ceangailte, thainig brudugh rìoghail à Sasunn, mòd mhòr a chumail ann am baile Inbheràir. Thainig iomadh de uisalean na còmhcheannachd eòim na cònaeamh so; 's na thainig, b'fhearr dhoibh fuireach aig an tigh. Chaidh mòran dhiùbh, le clach-bhrèsh, a dhearbhadh nan slaoiteimean, agus a eiròchadh. B'ann diùbh so 'Sir Raonal *Crawford*, siorram a' bhaile, agus brathair-màthar *Wallace*; *Sir Bryce Blair*; *Sir Nial Montgomery*; agus *Baron Kyle*, *Baron Cunningham*, *Baron Carruth*, *Baron Clydesdale*, agus mar sin. Coma co dhiùbh, fhuair iasg no dhà troimh 'n lìon, a dh'innis do *Wallace* mar thachair. Ghlac e 'chlaidheann, air ceann leth-cheud bithidh; ruinig e riu mheathdon-oidheche baile Inbheràir; agus chuir e ri theine, fear na seach, gach tigh anns an robh na Sasunnach nan cadal. 'Nuair chual an gearranan mar bha, mach thug iad gun tumbail, gun arm, a chasg an teine le bucaldean làn uisge. Chaidh an uisge 's am fall a mheasgadh; — mharbh *Wallace* agus a bhithheann a h-uile mac màthar dhiùbh. Cha bu leòir so. Mach gabhar a nis, agus mèarsar gu Glaschu. Glacat *Morair Percy* e féin, agus a' champa; agus thugar air an t-iasg a phàighheadh dùbait a thug a sheisear saighdearan waithe aig uisge fribhin.

Thoilich mòran a nis druideadh seas rì-moirghe an t-èich, an sobhar an dùcha, 's an aghaidh Shasunn. B'ann diùbh so Raibeart Bruce,

Iarla Chaisteal Carrié; Raibeart, easbuig Ghlaschu; Morair Seumas, Ard thainisteoin Albaion; Sir Iain Stiùbhart, a bhràthair; Sir Aindrea Mac-Mhuirich, triath Bhùth-Bhaail;* Sir Uilleam Dùglais; agus Raibeart Boyd. 'Nuair thainig 'so gu cluasan Iomhair, rìgh Shasunn, chuir e nìos 40,000 (dà-fhichead mìle) fear-cogaidh a thoirt còthail dhoibh. Choinnich na h-arm aig *Irvine*; ach o nach robh na h-Albannaich ach teare, rinn iad cùmhnantan sìth gun bhuille a bhualadh. Ach ged a chaidh gach cùis a shocrachadh air taobh 's air thaobh, cha b'fhad' a sheas na Sasunnaich r'am focal. Chuir iad an t-easbuig 'san toll-dhubh aon an caisteal *Roxburgh*, agus Sir Uilleam Dùglais am prìosan ann an caisteal *Bherwick*.

'Nuair chunnaic *Wallace* so, chuir e roimhe nach biodh e nasgaidh. Rug e air a' champ Shasunnach a' dol troimh *Ghalloway*. Ghlac e'n stòr, agus trì cheud fear a bha na chois!

A mach o'n là so, rinneadh *Wallace* na sheanair air an arm Albannach, agus na chileadair air an rìoghachd, mar fear-ionaid Rìgh Iain. Cha luaithe fhuair e'n comann, na leig e fhaicinn nach bu neo-àraidh e air. An ceann latha no dhà, thug e aghaidh air Strila, fèichair na Gaeltachd; agus mu'm buileach dh'fhoguil na saighdearan an sùilean, ghlac e'n caisteal. As a so, thug e Earraghaidheal agus Lathurn air; agus spion se iad á làmhnan nan Sasunnach. Chaidh e rìs do Pheairt, agus thug se air strìacadh: as a so gu *Forfar*, *Brechin*, agus *Montrose*, a' cuir sopp teine riu mar b'fhiach iad coedas an dlón. 'Nuair rainig e Aberein, bha'n gearastan na aon lasair theine—deanadas nan Sasunnach mu'n do ghabh iad cead an coise.

Cha robh a nis gearastan mu thuath air Peairt nach d'rinn ùmhlachd do *Wallace* ach *Dundee*, aig beul na h-aibhne (*Tay*). Am feadh a bha e 'cuir sìod ris an daingneach so, fhuair e fairbheanadh gu robh Iain, Iarla *Surrey*, a' tighinn air chieann 40,000 fear-cogaidh. Chuir *Wallace* roimhe nach tugadh e coinneamh dhoibh ach air làraich a b'aithne dha féin. Mbears e, 'uime sin, gu Strila, agus shuidhich e 'champ air tullaich a tha os-ceann Camus-Choinnich, mu thuath air an abhainn *Forth*. Cha'n eil àth air an abhainn anns an àite so, no àite far an rachadh daoine thairis, gus an ruigeadh e drochaid-mhaide bha dlùth do Strila. Thainig an t-arm dearg, agus shuidhich iad an campa taobh deas na h-aibhne. Bha'n dà arm a nis mar tha Dubhairt 's Dunolla—'se sin, mu choinneamh a cheile. 'Nuair chunnaic na Sasunnaich nach robh nan aghaidh ach làn an dùirn do Albannaich, chuir iad dìthis pears-eaglais chuca le cùmhnantan sìth, mu'm biodh am fuil air an ceann. Ach bha na cùmhnantan cho tàmailteach 's gu'n dubhairt *Wallace* ris na teachdairean gràmhor,—“Innaibh do 'ar n-oifigich nach aon airson sìth iarraidh a thainig na h-Albannaich do'n àite so. Innaibh dhaibh gu bheil sinn deas airson còmbraig—gu bheil ar claidhean air chùl-dàirn againn—agus, ma thug iad air an aghaidh, gum faic iad mar a laimheicheas sinn iad ann an aobhar ar dùcha.” Thog an teachdaireachd so fraoch agus frionas air na seansailean Sasunnach, agus thubhairt iad r'a cheile, “Thugamaid an sàr annt' a thiotadh, agus a'gamaid suas iad!”

Bha Albannach, fear *Lundy*, sa' champa Shasunnach, a chomh-airlich dhaibh amharc rompa; oir gu'n robh ean cinnteach, do xéir gnàthas *Wallace*, gu'n robh cùl-taic a thaobh-eigin aige, airneo nach biodh e cho gòrach 'a na h-uiread de armait a sheasamb le làn an dùirn. . Coma, cha bu nì leis na seanalaircan cluas a thoirt do chomhairle *Lundy*. An òrdugh mèarsaidh chaidh iad; deanar air an drochaid, fhiodha (an drochaid a thug *Wallace* manear, là no dhà roimh, a sailean a ghearradh); rachar thairis ma thuaircam seachd mìle dhiùbh, agus deanar air a' chnoc far an robh *Wallace* 'sa dhaoine an òrdugh blàir a' feitheamh orra. 'Nuair chunnaic *Wallace* na Sasunnaich a dlùthachadh, thòisich e ri dol air ais, mar gum b'eadh le eagal; nì nuair chunnaic na Sasunnaich, gheas iad an ceann chum an ruisig a leanuinn; ach sùil gu'n tug e na dheigh, cha robh bratach ri fhaicinn 'na champa! Bhris an drochaid bhreidte le cudthrom an t-alaigh; agus bha iad an sin ann ceudan a plubraich, 'sa' spùtail, 'sa' foghlum namha, le'n apuir 's le'm bòtainean!

Chunnaic *Wallace*, a, nis, gu'n robh an t-àm tòiseachadh orra; agus ciod a th'agad air, ach de na seachd mìle chaidh thar na h-aibhne, cha deach mac Sasunnaich as ach an seanalair, agus coig no sèa a shpamh an abhuinn! Bha *Surrey* 'sa' chuid eile de'n arm taobh deas na h-aibhne, gun chomas buille 'bhualadh, no dol ceann air aghaidh. Smuainich e nis gu'n cuireadh e ri theine na bha làthair de'n drochaid, a chumail *Wallace* air an taobh an robh e; ach 's beag feum a rinn so dha, oir bha'n Stiùbhartach mòr, tainisteir na rìoghachd, agus Iarla *Lennox*, am foill-fholach air a chùlthaobh. Leum iad so a nis suas. Thug iad annta, agus lean iad an ruaig gus an d'rainig iad *Berwick*. Thuit anns a' bhàr ainmeil so, a' measg iomadh sàir, fear *Cressingham*—Iudas Sasunnach a bha cho fuathach leis na h-Albannaich, 'a nuair fhuair iad greim air a chloasaich, gu'n d'rinn iad feanna-builg air. 'Nuair thiormaich agus a chrudhaich iad a sheiche, roinn iad i na sphiucain bheaga, cha b'ann a chumail an tombaca, ach gus a leigeadh fhaicinn mar inisg air a chàirdean, agus mar dhùlain d'a dhùthaich.

Bha 'bhuaidh-làraich do cho glan 's nach faicte 'nis Sasunnach an Albainn. Cha'n e sin, ach cha robh a nis gearastan nach do thilg a gheata sracinte suas do'n cheatharnach *Wallace*!

Chunnaic sinn a nis Rìgh Iain air a chur thar a' chrùn—an rìoghachd air a cìosachadh, agus fo chis—prionnsa fuadain air Albainn; ach ceithir mìosa deug seachad, agus faic a nis Albainn ann an làn shealbh a saorsa agus a glòir nàdurra—gun chis do choigreach—gun aithne air prionnsa fuadain; agus so le euchdan *don duine*—an duine le làn an dùirn do dhaoine gun airm, gun ionnsachadh, ach na thug iad o nàdur agus o'n namhaid!

Ged bha 'chreach mòr a bhuinginn sinn ann am blàr *Shrìte*, bha aobhar-eagail gum biodh gorta 'san dùthaich, airson mar dhìch na Sasunnaich suas i. 'Nuair chunnaic *Wallace* so, dh'òrduigh e gach mac màthar a bha co'i-lionta, o chéa-bliadhn-deug gu trì-fichead, a dhol fo'n armuibh, agus a bhì deas anns gach cearn gu tionndadh

a mach gu faichte, teach m' teach, nuair thòisich eadh. Thug e manear, sa' cheart àm, croich a' chur suas aune gach baile agus frith-bhaile, chum gach fear a' chrochadh a' thèigeadh a' bhratach, no dh'fùtadh a' leanaist an am fèuna. Nuair ehuir e, mar so, Albainn fo riaghailt, a' saidheachadh oisgich an sud 's an so, mach a' ghabh e féin agus a' laich, agus thugar Sasunn air. Nuair rainig iad *Northumberland*, chuir aithn Wallace a lèithid do ghiorag 's do ghairisinn orra, 's gu'n do-theich a' h-uile mac-màthar dhùbh. Cha d'iarr Wallace nì b'fhearr. Thog e creach nach robh faoin, agus chuir e reiseimeid dhachaidh leatha do dh'Albainn.

As a so, ghabh e air aghaidh gu *Newcastle* gu *Durham*, gu a nis na chuir an geamhradh dhachaidh e. Bha aon bhaile beag air an rathad, ris an canadh iad *Kyton*, a' thug anabarr smàdaidh agus canaidh dha, an earbsa nach robh e 'na' chomas coire dhèan-amh orra, a' chionn gu'n robh iad air an charrtachadh le oig mhòr uisge. Cha robh fhios aca co bh'aca. Ghruannaich Wallace agus a dhaoine an abhuinn, agus chuir iad am baile na smùid.

Chaidh ainm Wallace a nis cho'fada 's cho'farsuing, 's gum' b'bu chòmhradh auns gach comann 'san Fhraing, cho maith 's an Sasunn. Nuair chummaic Iomhar 'so, cheangail e sìth a' thiota ri Philip-Fionn, rìgh na Frainge, a' toirt a' thoil féin dha auns gach nì, ach e' chuideachadh leis Albainn a' chiosnachadh. 'Sann mar sin a' bha. Chaidh armaist mhòr a' thogail. Oisinnich iad aig *Newcastle*. As a sin mhèars iad do dh'Albainn, ceithir mìle agus coig ceud each, agus còrr 'us coig-shead mìle saighdear-coise. Dhaingnich iad *Berwick*, agus ghabh iad rompa gu *Roxburgh*, far an d'fhuair iad ordugh bho Iomhar faireach gu an tigeadh e féin, agus an rachadh e air an ceann. Cha' luaithe rainig e Sasunn a' Eilanor, far an robh e 'san àm, na chuir e litrichean gu Wallace, ian do spid agus do thàmsilt, ag ràdh, nam biodh esan 'san rìoghachd, nach robh a' chridhe aig a' shròn a' sheideadh; aon chuid an Albainn no an Sasunn; ach nach b'fhada 'nìs gu am faigheadh e duais a' pheasantachd.

Ghabh Wallace ri teachdairean Iomhar mar bu chubhaidh, le meas agus mòralachd. An ceann latha 'no dhà leig e dhachaidh iad, ag iarraidh orra innse do Iomhar gu'n b'fhearr a' dheanamh no 'ghràit; agus, ge bu mhòr a' bhòilich 'sa' spagadagheg, gum faicheadh e Wallace ann an Sasunn roimh Chàieg. Rinn e mar gheall e. Nuair thainig an dà champ am fèdharc a' cheile, bu ghreadhnach an sealladh! Bha na Sasunnach cho lionmhor ris na meanbh-chuileagan, 's an claidhean, 's an eriosan, 's an clogadan a' dearsadh auns a' ghréin; 's 's' cò ach iad an—an drumachan a' beatadh, an tiompánaibh a' glèadhraich, 's an trùpaichean a' snòraich. Chite Wallace agus a' bheag bhuidheann gun ghleadhraich, gun bhòd, ach àrd'feadan agus claidhean na pìoba—'s a' h-uile fear 's a' bhonaid agroigte air a' mhallaidh, a' lèithid air a' chlaideamh, 's a' shùil air a' chòirneal. Nuair channà Iomhar an aogus colgarra, an' deasaidh leombanta, agus tàmailt an lannaidh, chuire 'chomhairle 's a' oisgich. Dh'ontaich iad gum' b'fhearr teicheadh

math na droch fhaireach, agus thug e Seann air gun bhuille
'bhualadh!

Thug e gu leòir do *Wallace* ri dheanamh a ghlilean a chumail
gun bhi 'n sàs annta. Nan rachadh, b'iomadh fear còta-mhàdair
air am biodh an aire-chòishe an oideis air!

Gheibh sibh a' chuid eile ri dèig ma's beò

MACTALLA.

Eilean Cholla, 1842.

DÀN SHOLAIMH.

CAP. III.

'San oidhe dh'iarr mi fear mo ghràidh,
An Ti do'n d'thug mi dèigh;
Le dùrachd air mo leabaidh dh'iarr,
'S ni'n d'fhuair mi idir e.

Éiridh mi nis, a's gabham cuairt
Air feadh nan cràidean caol;
A' anns na ràidibh farsuing fòs,
Farraidh mi fear mo ghaol.

Ged shìr mi mach, sha d'fhuair mi e,
Luchd-faire 'thachair rium
A' dol air chuairt, a's dh'fheuraich mi
Am fac iad fear mo rùin.

Gha deach ach beag air m'aghaidh uath,
'Nuair fhuair mi fear mo ghràidh;
Ghlac, a's thug mi ean leam
Do sheòmar 's tigh mo mhàth'r.

A' nigheann Israel,
Cuineann m' fhaicheibh aithbh,
Air eabaidh clis, 's air ràidibh luath,
Tha ruith 'sa' mhaichair dhoirbh.

Nach cuir sibh dragh air fear mo rùin,
Am Ti do'n d'thug mi guddh;
Nach dìog, sibh ean as a' thug mi,
Gu raig an t-àm is àill.

Gèis na tha teachd o'n thasach eòs,
Mar stadaibh deataich chionn,
Le mirr a's min-dhus ceannaiche,
Le nìoraibh a's le tìs?

Fench, uirigh Shol! Ti sehead fear
Do ghaisgich Israel eòs,
Fis aithheamh d'heòs, gu d'èan oidhe,
Le nìoraibh chathaigear.

Rann Sholaimh ri rìgh a' leabaidh phòs
Do chitannibh Lebanon,
Tha 'n àsachd eòs do'n d'èan oidhe,
'S a' pìsachd eòs do'n d'èan oidhe.

'Dha 'còmhlaigh eortuir eim' ois-nionn,
'Meadhon mar shamlaibh gràidh ;
Rion òigh'nean Ierusalem
Oibreachadh dha le bàigh.

Nigheana Shìein ! rachaidh mach,
A's faicibh Sol' an àigh ;
An coron loinnreach air a cheann,
A thug a mhàthair dha.

An coron fòs a chuir e fèin
Mu 'cheann le mòran moit,
An latha 'phòs a mhàthair e
Le cridhe subhach ait.

LAGHANNA NADUIR.

(Air a leantuinn o thaobh-duilleig 252, leabhar ii.)

'Se an dara ni do'm bheil planntan air an deanamh, *hydrogen*. Air dha so bhi mar sgaoil agus gun chuid do ni air bith eile, tha e mar athar do-fhaicinn ; agus 'se an t-aon ni a's eutruime a th'ann, air chor agus gur e so an seòrsa *gas* a's fearr a fhreagrais airson nam bàtaichean-athair (*balloons*) a lìonadh. Ma chuirear dà thomhas do'n *ghas* so, agus aon thomhas do dh'*oxygen*, air am measgadh, ri theine, cluinnear fuaim mar archair, agus grad fhàsaidh iad nan uisge. Nis, 'sann as an uisge a tha planntan a' tarruing an cuid *hydrogen* ; agus chitear, a chionn gu bheil uisge air a dheanamh do *hydrogen* agus do dh'*oxygen*, gu bheil *oxygen* 'ga chair mar sgaoil, agus a measgadh leis an athar.

A thuilleadh air *oxygen*, *hydrogen*, agus *carbon*, tha'n ceathramh ni, *nitrogen*, do-sheachnadh do chuirp planntan. Dh'ainmichear cheann gu bheil an t-athar air a dheanamh do dh'*oxygen* agus do *nitrogen*. B'i barail dhaoine ionnsuichte roimh so, gu'n robh planntan a' tarruing an cuid *nitrogen* dìreach as an athar ; ach tha e air a leigeadh ris duinn leis a' cheimistear ainmeil Ghearmailteach, *Liebig*, nach ann mar so a tha,—ach gu bheil an *nitrogen*, ma'm bheil e air a ghabhail a stigh do'n phlannt, ann an riochd *ammonia*, ris an deirear gu coit-chionn *hartshorn*—an t-àileadh biorach sin a gheibhear aig mnathan uasal ann am botail bheag airson an ardine, gu sònruichte 'san eaglais, agus a tha daoine cumanta a' cleachdadh a bhi deanamh bho losgadh iteagan aig àm laiginn.

Tha barrachd mòr do *nitrogen* ann an creutaireibh no th'ann am planntaibh. Tha creutairean agus planntan, air dhoibh bàsachadh, a' grodadh, a' fàs nan ùir, agus ionadh ni eile a bhasachd air àileadh adharc an fhéidh (*hartshorn*). Mar a's mòr-bhice ann an rud do *nitrogen*, 'sann a's mòr bheil e-seachad do'n àileadh ud ; agus chitear a nis gu soilleir an reusan gu bheil leasachadh chreutairean mòran nì's reachdmhoire na leasachadh planntan airson talaimh. Tha gach ni anns am bheil *nitrogen*, air dha grodadh, a toirt seachad *hartshorn* do'n athar. Tha *hartshorn* se laghtach ann an nìge, air chor agus

gu bheil gach fàs, uinge a' thèiteas a giùlan leatha dh'ionnsaidh an talaimh an *hartshorn* a tha 'san athar. Aig àm cois leanaichte, tha *ammonia* a' fàs anns an athar; agus tha'n t-uinge a tha tighinn as na speuran 'ga giùlan leis dh'ionnsaidh an talaimh, a thoirt neart agus fàs do gach plannt. Faicear a nis gu bheil nioge nan spèar ni'e fearr gu cinneas na uinge an talaimh, agus gu bheil e toirt seachad neart, a thuilleadh air taisèidichd. Tha muthachadh a' bheith ni's làidire, a chionn gu bheil mòran *ammonia* ann; agus bu chòir do gach tuathanach fearainn eòram mòr a ghabhail do gach seòra d'heòth so.

Aig planntan tha cinntinn ann an talamh fiodhaich; cha'n eil feum air leasachadh; ach acaas a tha cinntinn ann an talamh treabhtha, tha. B'i bharail ehumanta roimh so, gu'n robh talamh creadh na iarum na bi tarbhaiche, a chionn gu'n robh e ro dèigheil agus comasach air taisèaltachd a shùghadh agus a ghleidheadh; ach tha fàs againn a nis gur h-ann a chionn gu bheil iad a sàghadh an *ammonia* bho uinge an athair. Anns a' cheart dòigh tha gual coille ag oibreachadh, a sàghadh an *ammonia* as an eòr, agus 'ga thoirt seachad do na planntan a tha an taic ris; agus mar an ceòna *gypsum*.

Tha nithe eile feumail do phlanntan, mar tha salainn, *soda*, *potash* (luaithe phlanntan), aol, *magnesia*, &c. Tha mòran do *magnesia* ann am plaoig gach seòra eile—eòir, eòrna; agus cruineachd; agus is minig a gheibhear cnaipe puinnid air cudthrom d'heòth so ann an caolain eich nam muileisean.

Tha daonan tuilleadh salainn anns na duilleagan na th'anns na meòir, agus anns na meòir na ann an stoc a' phlaint. Tha seòra-eigin salainn anns gach plannt, co dhiùbh is luibh no craobh e. 'S minic a chupnacas a' bheith chòir a lorgadh na rainich, agus ag uisidhinneach 'na luaithe, anns am bheil mòran do *potash*. Ma thuites do thalamh bhì gann do *potash* no do *soda*, gabhadh a' chraobh 'na àite so *magnesia* no aol; air eòr agus gu bheil beagan muthaidh air fiodh, a reir an talaimh. Tha hantata na dalaoh fallain r'a itheadh; ach 'nuair a chinneas e ann an seileir dorcha air bheag uir agus athair, tha e puisiona mar an iteodha.

Gu bheil planntan comasach air gach seòra salainn a shùghadh as an talamh, tha e furasd a dhearbhadh. Ma dh'uisgichear talamh anns am bheil *hyacinth* gheal a cinntinn le uinge talainn air a dhath dearg, fàsaidh an neoinn a' dearg ann an dà uir an uaireadair; ach tha e rithis a' fàs geal gun an ceann bheagan àithenn ri eòl na greine.

Ann an 10,000 tomhas do dharach tha 250 do luaithe.

do ghiubhas,	88
do shegal,	440
do luan buntata,	1,500

Chitèar a nis gu seilleis clarsan a chinnas giubhas ann an àitibh ard, creagach, ionaidh; a' cha ghabh e ach beagan salainn, 'nuair a dh'fheumas d'arach mòran salainn agus talamh reachdhor. Anns gach seòra cuiseig fèid, cuil, eòir, agus luachair, tha mòran do spòr, leaghte ann am *potash*. Tha so air a liubhairt air ais do'n talamh anns an leasachadh, 'eam bheil cuibhrionn mhòr do chònlach; ach do'n lòn-fheòir, cha'n eil ni 'ga thoirt air ais, mur leis an uinge a

laidhteas air a dhèanamh; b' e sin a' fàs aig gach tuitheachach ga bheil ann air feòir a' sìos pailte air an lèan a' tha lùidhe fo uinge r'è an earraich no 'gheamhradh, na tha e air lèan gun uinge. Laidhe ri *Liege*, a' Ghèarmailt, b' àirear trì gu càig bàrran do dh'fhear bhàrr son lèan, a chionn gu bheil iad a' clachadh bhàrranail an lèan còmhlaichte le uinge an còmhlaichean r'è an earraich. Tha e uinge ad 'ga ionnain tra mhòran do chlàidheachaidh. Dhearbhaidh le lathair an àite ud, gu'n teir lèan uingichte bhàrranachd 5,000 pumad, 'nair nach teir a' cheart lèan gun uingeachadh seachad ach 1,000 pumad. Tuigear a' m' an reusan gu bheil fear uaine, clada de'n uincheach chruith, a' cionnain suas air aghaidh a' mhòraidh, an deigh de'n fhrìoch-bhàrra leagadh an earraich. Tha'm frìoch loigte na lath. Inne as the mòran do *potash*, comasach air fear a' chluinn fad àlaidh na dhà. Mar tha'm fear uaine so 'ga isheadh, tha'm *potash* a' lughdachadh; agus cha chian fear a' dhi-salainn, ach cinnidh aise an frìoch, n' aig nach eil fann ach air fìor bheag *potash*.

Chuir fear fearainn laimh ri *Gottgen* a' thalamh le burmaid, lath anns am bheil mòran do shalainn *potash*, an dhl' gu'n cruthaichadh a' bharmaid *potash*, agus mar co gu'm fheadh an grunnad beartach; ach ciod a thachair? Dh'fhàs a' bharmaid, agus innis bha mòran do'n *potash*, air as còmhlaichean chluinnidh; ach bann as an talamh a' tharraig i e, 'e cha do chruthaich i e as an tair, mar bha fìughair aige an, air chor agus gu'n robh an grunnad a' nis co bechd's nach cinnidh grunn r'è mòran bhliadhneachan.

Their, mara, le cuid; "Mar teir phannan a' cruthachadh gach seòra salainn tha fannail doibh, agus mara ann as an talamh tha iad 'gan a'ghadh, fannaidh gu'n teirig iad an earraich." Cha teirig, fad agus a' dh'èireas taiseachd bho nachdair na fairsge do'n ap'ur, agus a' sheòlas neul le gaoith; oir tha'n taiseachd ud a' togail leatha gach seòra salainn a' th'ann a' m'air, agus le gaoith na' gaoithe 'ga giùlan a' dh'ionnsaidh gach àite. Bho na b'raigheachan, tha'n t-ùige a' giùlan nan salainn ud gu'n taiseachd, agus a' reamhrachadh a' ghrund. Cha'n eil ann an 10,000 tombas do dh'athair ach son tombas do gheuraig-guail (*carbonic acid*), giddheadh tha ann ud *carbon* no gual gu leòir a' ream gach n' beò fad mìle bhliadhna gun t'achadh. Cha'n eil ann an 12,400 tombas do'n t-àile ach son tombas do chidich a' lath, giddheadh bann do'n t'bhàrr còirid agus gach seòra salainn mhara air an domann. Air a' cheart dòigh, tha phannan na mara a' t'ruadh d'an ionnsaidh fèin salainn a' dhl'è, ga còmhlaichte *soda* agus seòra eile ris an canar *salts*. Cha'n eil ann an uinge na mara ach am maillion eòid do *chlorine*, ach tha mòran do so 'an t-salainn mhara, air chor 'a' gu bheil iad 'ga chruthadh no 'ga a'ghadh as a' m'air, a' ream a' cinnidh agus b'ann. Tha *salts* re chruthachadh ann an laimh an lighiche, 's gu còmhlaichte anns gach seòra do th'ann an rìgh. Tha an t-salainn mhara 'ga domann an uelp, agus aise so tha còirid air a' choirid leis na còirid.

RON BUADE.

AN SEANN DUINE AGUS NA H-ÒGANAICH.

Chaidh trì òganaich a mach air là sònraichte, agus chunnaic iad seann duine, a ràinig ceithir fichead bliadhna, a dh'aois, a suidheachadh chraobh! Dhlùthaich iad ris, agus le gaire fanaid thubhairt iad—"A dhuine gun chéill, nach tu an t-amadan, a' suidheachadh chraobh aig ceithir fichead bliadhna? Nam biodh tu a' ruamhradh, no 'togail aireibh, no 'cur ri h-obair, sam bith eile, cha bhiodh iongantas co mòr oirnn; ach a' suidheachadh chraobh! ciod is ciall duit? Gu cinnteach tha thu air boile, oir ciod an tairbhe ris am feud dùil a bhi agad o obair amaidheach do làmh? Smuainich ort féin, a sheann amadain; nach eil thu a cheana a'd' sheann-seanair, agus am bheil dùil agad a bhi beò co fada ri Metuselah? Thoir thairis an obair sin; gu ma fearn leat aithreachas a dheanamh le déuraibh, as leth do pheacanna gràineil! Sguir gu h-ealamh de'n nì nach còir duit a dheanamh, oir cha'n fhada gus am faic sinne còineach a' fàs air do lio-lighe! 'Sann duinne, uime sin, agus cha'n ann duitse, a bhuineadh a bhi suidheachadh chraobh!"

Dh'éisid an seann duine gu cùramach ris gach focal a labhair na h-òganaich, agus thubhairt e rintha—"Mo ghillean tapaidh òg, éisidibh riumsa, agus foghlumaibh gliocas o m' bhriathraibh. Tha sibh a' gealltuinn saoghal fada, dhuibh féin, ach feudaidd sibh a bhi nì's faisge do shìorruidheachd na do sheann aois! Amhaircibh air feadh an àite-adhlaic ud thall, agus chì sibh leacan an sin do gach mend—chì sibh sluaigh do gach staid, agus aoise, agus inbh, co-shìnte taobh ri taobh 'san dùslach; agus an cual sibh riamh, 'nach cumar còir o'a uaigh?' Tha saighdean a' bhàis 'nan dian-rùth coart co luath de'r n-ionsuidh-sa 's a ta iad d'an-ionsuidh-sa! Uime sin, cuiridibh 'ar Oruithear ann an làithibh 'ar n-òige! Fàgaidh mise, agus ceadaidibh dhomh na mionaidean sìubhlach a' dheanachadh dhomh a' chur gu deagh bhuil! Is tairneach leat a smuaineachadh gu'm feud m' iar-oghachan a bhi fathast a' mealtuinn dubharaidh nan craobh a ta mi an diugh a' suidheachadh! Tuing do dh'Àthair nan àile chrocair, tha mi fathast a' gluasad ann an tìr nam beò; agus, trid 'fhad-fhulangais-san de'n thaobh, feudaidd mi co-roinn fhactinn do thoibheartas a fhreasdail re-bhithidh na dhà fhathast. Mo thruaigh! feudaidd eadhon mise, òganacha eu-cailidh, solus na maidne fhaicinn a' dealrachadh air 'ur n-uaighibh-sa."

Mar so labhair an seann duine, agus labhair e gu fìor; oir, goirid an deigh sin, thuit aon de na h-òganaich ann a' chuan, agus bhàthadh e! Thuit an dara fear air an àraich! Bhuailleadh an treas fear le tinneas, leis an d'rinneadh e gu h-ealamh 'na chreich do'n eug! Mar so, bhàsaich an trì, an fadhb a bha'n seann duine fathast beò! Amann a' shàmhraidh sin, chuiridibh e air a bhriathraibh féin, a labhair e ris na h-òganaich. Dh'fhalbh e, a' sìleadh nan deur, agus seòbh e an seòl bheag bhronach so air an leacaidh fa leth!

—SQUATHANACH.

COMHAIRLEAN AN T-SEANN DUINE.

Na bi bruinneach an tigh mòr,
'S na bi sòraidh air seann fhear;
Na abair gu'n diult thu còir,
'S na ob 's na iarr onair.

Na buail dorn air fuirbhidh fir,
'S na toir balgum dian a goll.
'Nuair chì thu 'n eantain gheur ghlan,
Saltair gu seamh teach a saidh.

Na bi ro mhòr, 's na bi beag;
'S an co-oil na còrd do chuid.
A tigh mìlidh na tog greigh,
'S na ob ma's éiginn duit.

Beannachd ort 's na cum an fheing,
'S na dean cèilg air duine bochd.
Na bi dian ged robh thu'n dìth,
Oir 'se Dia a bheir nì dhuit.

Bheir mi comhairl' eile ort fathast,
'S cha'n i bonn idir is tàire—
Ged gheibheadh tu nì air Domhain,
Na coimheartaich e ri d' nàire.

DAN DÒN' CHUBHAIG.

Fhir mòr chridhe,

"Tha àm seinn nan eun air teachd," agus ged nach cluinnear
"guth 'n turtuir 'nar tìr," cluinnear guth na cubhaige ann. Cluinnear
a guth binn a nìs ann an "Seinard, ùr-ghorm a' bharrach." Rinn
lighiche 'san dùthaich an dàn a leanas dìth. Am bheil e àiridh air
àite anna a' Chuairteir? Sgrìobh mi o' bheul e, le rù a' chur ga' r
n-ionnsuidh. Tha cuimhne agam gu'n robh dàn Iùrach Lògain air
eadar-theangachadh 'san "Teachdair," agus tha fios agam gu robh an
dàn bòidheach sin ann am beachd an lighiche 'nuair a rinn e an dàn a
leanas; ach thubhairt e rium nach b'e eadar-theangachadh bh'aige 'san
amharc, ach, anna a' chuid is mòr, dàn ùr. Se an dàn:—

O! fàilt ort féin, a chubhag ghuirm,
Le t'òran ceòlmhor mìl's;
'Se seirm do bheòil sa' cheltein òg
A thogadh bròn o m' chridhe.

'S ro bhinn leam t'fhuaim sa' mhadainn cheit',
'S tu air bàrr géig 'san innis;
'N àm feasgar crùn, aig bun an stail,
'Nuair bhiodh an dràchd a' sìleadh.

O! innis c'àit an robh do thriall,
'Nuair bha na sìantan sìonn-fhuar;
Na'n robh thu a'd' thòd, gun chàil, gun toirt;
An còs a' chnuic fo dhubhar.

'S mòr m' fharmaid riut, a chublag' chaomh;
 Cha dean thu bròn 'nad' shiubhal;
 Chionn, tha do dheire daonan gorm,
 'S do chridhe daonan subbach.

'S ged theicheas tu roimh 'n fhuachd air àm,
 Gu faic do ghleann thu rithis;
 Ach nuair bheir mise ris mo chùil,
 Cha bhi mo dhùil ri pilleadh.

O! 's truagh nach b'urrainn dhomh leat triall,
 Air astar sgéith 'nar dithis;
 Le caismeachd binn toirt fìos gach àm
 'Nuair bhiodh an samhradh tighinn.

Fhir mo chridhe, 's mi 'ur caraid dileas,

SUAINARDACH.

Suainard,

21 là do mhìos-deiridh an earraich, 1842.

NAIGHEACHDAN.

IMRICH DO DH'AMERICA MU THUATH.

Bha cruinneachadh mòr anns a' bhaile so air Di-haoine so chaidh, mu dheibhinn na cùise so. B'e Sir Seumas Caimbeul, Probhaid Glaschu, a bha sa' chathair air an àm. Bha Sir Ailean Mac-an-Aba, a Canada Uachdarach, agus an t-Ollamh Mac-Leòid, air an dàrna làimh dheth, Sioram a' bhaile agus Dr Rolph (mar an ceudna a Canada) air an làimh eile. A bharrachd orra so, bha mòran eile do dhaoine measail urramaichte 'san làthair. Labhair na daoine-uaisle 'dh'ainmich sinna a mach gu soilleir mu'n chùis; agus dhearbhadh iad gu riochdail nach 'eil dòigh is fearr chum corr nam millean a tha'n impis dol bàs le goirt 'san dùthaich so a leasachadh, na còmhnaidh leo dol imrich do dh'America—gum b'e dleasnas na Pàrlamaid agus na rioghachd an gnothach so a ghabhail os-làimh, agus daoine bochd a chur thairis do'n dùthaich sin, far am faigh iad pailteas cosnaidh agus teachd-an-tìr. Bha gach neach sa' chuideachd a dh'aon inntinn, nach robh dòigh eile ann a bheireadh furtachd bhuan dhoibhsan tha fulang o bhoichduinn 'san rioghachd so. Cha'n eil sinn gun dòchas gu'n gabh a' Phàrlamaid a' chùis fo'm beachd ann an ùine aithghearr, agus gum bi sporan mòr na rioghachd air fhosgladh chum aisig saor, agus fearann saor an deigh ruigheachd, a theirt dhoibhsan leis am miann dol a null. Tha'n cunnatas a thug Sir Ailean Mac-an-Aba air soirbheas Chanada anbharrach taitneach. Ma theid daoine bochd a chur a null fo riaghailtean cothromach ceart, agus ma bhitheas iad fèin dìchiollach saothrachail an deigh ruigheachd, cha'n urrainn nach soirbhich leo. Tha farsuinneachd mhòr ann an Canada. Cha ruigear a leas eagal a ghabhail gum bi gainnead fearainn an sin an dà latha so, far a' bheil aca nairean tuille farsuinneachd 'sa tha 'na trì rioghachdan

do: agnail a' chaidheachd, shocrachadh iad gum bitheadh cùram cur na h-imrich air a h-aghaidh an aca airson so air fhàgail an earbsa ri Sir Seumas Cairnbheil, Siorram Allson, an t-Ollamh Mac-Leòid, agus daoine measail eile.

A' PHÀRLAMAID.

Thaobh na Parlamaid, cha'n eil againn ri ràdh air an àm, ach gu bheil Sir Raibeart Peel a' dol air aghart gu sàrdail ag isleachadh 'sa leasachadh nan eisean. Tha e nis, coilleir gu'n teid aige air gach cis a shocrachadh mar a rinnich e an toiseach.

BAILE-MÒR RI THÈINE!

Bho na sgrìobh sinn ma dheireadh gu'r càirdan, bhris teine mòr a mach ann an *Hamburg*. Loisgeadh alos gu lár 1,800 tigh-eòmhnuidh;—dà eaglais;—200 tigh-stòir, lom-làn de bhathar. Chaidh ceud-gu-leth pears' a mharbhadh no losgadh, agus tha deich-mìle-fichead an diugh gun tigh! Thig an call a rinn an teine so gu còrr 'us seachd muillion punnd Sasunnach! Bha chuid bu mhò dhiùbh do fhiodh; agus cha bhiodh tigh ri fhaicinn sa' bhaile an diugh, mar bhith gu'n d'fhuair iad gunnacha-mòra gu bealaich a dheanamh aig na cràidean.

GLASGOW

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & F. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

25, GLASSFORD STREET.

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; Tullymet: C. Morris; Dingwall: A. Keith; Dornoch: Wm. Munro; Tain: James Ross, Jun.; Dingwall: Thurso: Mrs Russell; Dundee: Wm. Middleton; Odan: J. Miller; Grimsby: A. M'Isle; Grantown: A. Cumming; Abernethy: D. Gordon; Dunblod: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balachulish: J. M'Isle; Lochgilphead: N. Gillies; Argyll: Fairport: A. Gillies, Schoolmaster; Lachlan: Mull: D. Fletcher; Bonaw: John Cameron, Postmaster; Aberfeldy: D. Cameron, Bookseller; Port Ellen, Islay: D. Hunter; Glencarradale: N. M'Donald, Schoolmaster; Bunnellan, Mull: Donald M'Lean, Postmaster; Portmahomack: Norman M'Lean; Kilchoman: Angus M'Leod; Stronachan: D. Cameron; Tiverton, Mull: John M'Donald; Canaan, Naim: J. Robert; Ballygowan: D. Robertson; Fortingall: D. Campbell; Loggan: Rev. J. M'Pherson; Alass: D. M'Diarmid; Doune: D. M'Diarmid; Barra: A. M'Donald, Esq.; Ormsary: G. Ross; Tayinloan: A. Sutherland; South Uist: A. Chisholm; Callander: P. M'Kinlay; Ballyshannon: J. Carlin; Dunvegan: B. M'Donald; Carboon: A. Cameron; Glendaloch: D. M'Lean; Fort-Augustus: J. Forbes; Abertarck: John Rose, Schoolmaster; Inverness: James Smith; Kilmonach: J. Rose; Lochalsh: D. Muirhead; Ardluth: Pyrrae: Alex. M'Donald, Esq.; Kintail: D. M'Ra; Postmaster; Lochalsh: Mull: John M'Dougall, Schoolmaster; Beuvly: Rev. A. M'Kenney; Ballyshannon: Eadale: D. M'Intyre; Glenora: A. M'Innes; North Ballyshannon: John Cameron, Schoolmaster; Nova Scotia: Rev. R. Williamson; Pictou: Rev. Agent for North America, John M'Neil, Esq.; Charlotte-town, Prince Edward Island.

Edward Knox, Printer to the University, Dundee Street.

AN LA A CHI 'S NACH FHAIC.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

MÌOS-DEIRIDH AN T-SAMHRAIDH.

AN 29 AIREAMH.]

JULY 1, 1842.

[Pais 6 SOIHLÈAN.

CONTENTS.—Address to the Highlanders regarding the Gaelic Newspaper, "Cuirtear nan Gleann," page 115.—St John the Evangelist, 121.—Life of Sir William Wallace, Part III., 123.—Song of Solomon (Metrical Version of Chapter IV.), 127.—Lough Dearg in Ireland—Superstitions regarding it, 129.—Little John M'Andrew, the Strathpey Archer, 131.—Origin of the Surname "M'Gregor," 134.—Generosity of the African Woman to Muogo Park, 135.—Highland Superstitions, 137.—The Iron Shoe of the M'Donalds, 139.—News.—Attempt to Murder the Queen, 139; America, 139; East Indies, 140; China, 142.—Notices to Correspondents, 142.

BARAIL DO NA GAIDHEIL MÙN CHUAIRTEAR.

A Chuirtear urramach,

Ceachaichibh dhomh beagan fhocal a chur ann an altaibh a chéile mu thimcheall na muinntir sin, mo luchd-dùcha, airson an d'ring sibh féin gu minic spàirn chruidh chum an ath-leasachadh, araon ann an nithibh aimsireil agus spioradail. Tha na Gàidheil nan sluagh a ta comharraichte thar gach sluagh eile air aghaidh na cruinne, do thaobh bhuaidhean eug-samhla agus ioma-gnèthach a ta dlù-cheangailte riutha. Mar nach 'eil ceàrn do'n talamh anna nach faighear iad, cha'n eil ceàrn dhetb nach 'eil eòlach air an deagh ghiùlan, an euchd, agus am mor-ghnìomh! Tha iad measail agus cliùiteach; agus air an aobhar sin, is lìonmhor dìchioll riamh a rinneadh chum fuasgladh a thoirt dhoibh 'nan teanntachdaibh, agus chum gach eòlas agus fiosrachadh feumail a chraobh-sgaoileadh 'nam measg. Tha e fìor gum bheil a' chuid a's mò do na Gàidheil, urramach 's mar tha iad, gu minic air an sàruchadh le h-òigsin agus bòchdainn. Tha e fìor gum bheil na caoraich mbaola ag ionachadh air na ceart raointibh agus na ceart mhacharaichibh

VOL. III.—No. XXIX.

E

sin a dh'àraich roimh so iomadh curaidh calma, agus gaisgeach cruadalach! Tha e fìor gum b'èigin do na mìlteibh do'n t-sluagh ainmeil so tìr an dùchais fhàgail, agus dòl air imrich do thìrìbh céin agus coimheach; oir feumaidh gach beò a bheathachadh. Ach, dh'aindeoin nan nithe so uile, agus dh'aindeoin gach sàruchaidh agus trioblaid d'am bheil na Gàidheil mar so buailteach, cha lughdaichear am meas, agus cha tig a chaoidh smàl air an cliù! Cha'n eil ann ach dlomhanas dòmhsa, a Chuairteir ionmhuinn, iomradh a thoirt air na nithibh sin uile a chunnaic am Freasdal iomchuidh a chur ann an cridhe sluaigh a dheanamh, chum cor nan Gàidheal ath-leasachadh do thaobh nithe aimsireil agus spioradail. Nach lìonmhor bonn airgid riamh a chruinnicheadh agus a chuir-eadh a mach chum sgoilean a shuidheachadh anns gach ceàrn do'n Ghàidhealtachd? agus ged a dh'fheumadh na sgoilean sin a dhol fathast ann an lìonmhoireachd, gidheadh is mòr agus is math na nithe a rinneadh a cheana! Air an t-seòl cheudna, thogadh eaglaisean anns gach sgìreachd—eaglaisean far am bheil an Seisgeul beannuichte gu riaghailteach air a shearmonachadh ann an cànan bhinn agus mhilis na dùcha! Gu cinnteach is mòr na sochairean a ta na Gàidheil a nis a' sealbhachadh air an dòigh so nach do shealbhaich an sinnseara, an uair nach robh ach gann eaglais, no sgoil, no leabhar, no Biobull, ri'm faotuinne 'nam measg! Mar so, do thaobh nithe spioradail, bhuineadh gu tròcaireach ris na Gàidheil. Na mi-bhuillicheadh iad, matà, an sochairean luachmhor; ach, le mòr-thaingeileachd, abradh iad maille ri Salmadair binn Israeil, “ Bha thusa bàigheil, a Thighearna, ri d' thìr.”

A ris, air an làimh eile, ma dh'iarrar dearbhadh air mar bhuineadh ris na Gàidheil do thaobh nithe aimsireil, seallamaid air ais ris an staid anns an robh iad o cheann chùig no shèa bhliadhnaichean, agus chì sinn na nithe mòra a rinneadh air an son. Cò a' nach 'eil cuimhne air teanntachd agus gainne nan àm sin? Nach robh staid nan Gàidheil an sin da rìreadh truagh agus muldach? An di-chuimhnich iad fhad's is beò iad gach dìchioll a b'èigin doibh a dheanamh, agus gach cruaidh-chas troimh an deachaidh iad, chum lòn éiginneach agus gann a sholar d'an teaghlaichibh?—agus an déigh sin uile, bha 'chùis tuilleadh 's trom orra. Cia minic, air do'n teachd-an-tìr aca a bhi gu h-iomlan air teireachduinn 'nan tighibh, a thug iad tràigh na mara orra chum lòn gann a thional d'an teaghlaichibh! Ach bha'n Tighearna tròcaireach d'an taobh; oir chuir e ann an cridhe nan daoine saoihbhe cobhair a dheanamh orra. Thug e air daonaibh mòra, maith, agus truacanta, an staid fhiosrachadh, chum fòir a dheanamh orra gu h-ealamh! Thugadh iad fa'near, le mòr-bhuidheachas agus taing-eileachd, na nithe a a rinneadh air an son, gu sònraichte leis na Sasunnaich thruacanta agus sheirceil! Cha luaith' a nochd gainne i féin ann an garbh-chrìochaibh, gleanntaibh, agus eileanaibh na b-Alba, na ghrad-gluis na Sasunnaich le h-ìochd, deandb-ghean, agus gràdh, chur as di, agus chum sìochd chruadalach nan garbh-chrìocha a theasairginn o thuiteam sìos nan creich do'n ghorta, a dhà teachd

le ceumaibh cabhagach 'nam measg! Bha fiùghantas agus fialaidheachd nan Sasunnach àiridh air mòr urram agus cliù. Air tùs, dhùisgeadh suas co'-fhulangas muinntir Lunnainn; agus a mach á prìomh-bhaile sin na rìoghachd, ghrad-sgàoil seirce agus truacantas do thaobh nan Gàidheal air feadh gach àit agus oisinn do'n Eilean Bhreatainnach! Thainig na mìltean, agus na deich mìltean, diùbhsan a bha saoi bhir air an aghaidh, agus chaidh iad ann am bòinn ri chèile chum còbhair a dheanamh air na feumaich, le lòn a bhuileachadh orra-san air an robh e a dhith! Is mòr an meall airgid a chruinnicheadh chum na crìche so, agus is cruaidh an spàirn a rinneadh le maithibh na rìoghachd chum cuideachadh a dheanamh leò-san a bha air an claidh le bochdainn! Cia mar a bhiodh staid nan Gàidheal anns na h-amannaibh ud, mar biodh Dia air buileachadh maoin agus toil air daoineibh còire mar so chum a' mhuinntir sbàruichte a theasairginn? Tha taing dligheach gu cinnteach dhoibhsan uile aig an robh làmh anns an obair sheirceil a rinneadh; ach, os-ceann nan uile nithe, tha mòr-bhuidheachas agus taingeileachd dligheach do Dhia, A bhair nan uile thròcair, aig an robh na daoine teò-chridheach so air am bheil sinn a' labhairt mar innealaibh 'na làimh, chum rùintean glìce a thoile naomh féin a choimh-lionadh!

Air an dòigh so, matà, bhuineadh ris na Gàidheil 'nan teanntachdaibh aimseireil. Mar so nochdadh truacantas d'an taobh-san a bha riamh ainmeil agus measail. Rinn an cruadal agus an dilleachd cliù nan gaisgeach so a sgaoileadh thar aghaidh an domhain gu léir! B'iadsan, gu sònraichte, luchd-dìonaidh na rìoghachd! Bha co'-roinn urrainnach aca an còmhnuidh anns gach blàr dèistinneach agus cath gailbheach a chuireadh airson an rìgh agus an dùcha, an saorsa agus an lagha! Cha tug saighdairean nì b'fhearr riamh aghaidh do nàmhaid! Leò-san sguabadh air falbh an eas-cairdean as an àraich, mar a sguabar am moll le neart na gaoith! Air so bheir gach tuasaid uamhasach anns an robh iad, ann an ceithir cheàrnaibh an t-saoghail, fianuis ann an eachdraidh! Chaidi-chuimhnichear gu bràth aig TICONDERAGO—an tréubhantas air là FONTENOI—agus am mòr-chruadal 'san ÈIPHIT, agus anns gach cath fuilteach a chuireadh air mòr-thìr na Roinn-Eorpa! Bha am misneach agus an cruadal anns gach cath a chuir iad a' dearbhadh gur ann am measg nan gleann agus nam beann a dhealbhadh agus a dh'àraicheadh iad! Tha an cuirp a' co'-fhreagairt do thìr: chruaidh am breith! Cia fearail, cuimir, agus eireachdail iad 'nan éididh féin! Cia garg agus colgach an àm dol sìos do'n chath! Cia minic, loath mar na h-iolairan a' dol air iteig chum còbhart-aich, a ruith iad air feachd nan nàmh, agus a chuir iad as doibh gu tur! Cha'n eil e ach na fhearas-chuideachd dhoibh an dream a sheasas nan aghaidh a ghearradh as! Is gann a nochdas iad an tréubhantas ach an uair tha an cunnart mòr, no an nàmhaid garg agus dalma! An sin, còmhdaichidh an corruich an talamh le cìosachaidh nam marbh, mar a chòmhdaicheas corran a' bhuanaidhe an

t-achadh le sguabaibh! Fhad 'sa bhios meas air fìor shaighdear-achd, cha leigear air dearmad am fearalas air faiche BHATERLOO!

“ ‘Sann an sud a bha 'ghriobhag,
Le luath ghlas, lannaibh biorach,
'S claidhibh sgaitheach 'gan iomairt,
Le dream chaima gun tioma.
Chaidh sìol Alba gun ghiorraig,
Anns an t-searbh-chath air mhìreadh;
Creuchdadh chorp, is 'gan liodairt,
Is 'gun fàgail 'san ionad gun deò!’ ”

Air an dòigh so, bha na Gàidheil riamh dileas, fad-fhulangach, gaisgeil, agus coltach! Ach ged bha iad mar so nan laochraidh bhunadhach, cha'n ann dhoibh féin a ta a' ghàir dligheach, ach do'n Tì Uile-Chumhachdach a bha 'gan neartachadh—'gan camail suas —“ a' teagmag an làmhnan gu cath, agus an meòir gu còmhlag.” 'Se Tighearna nan slàgh “ a chrìoslaich iad le neart chum catha, agus a leag sìos fochpa iadsan a dh'èirich suas nan aghaidh.”

Mar so, bha na Gàidheil air an neartachadh le Dia an aithrie, an uair a bha iad a' deanamh spàirn chruaidh airson an saorsa! Bha Euan maille riù an uair a thugadh bunaidh air an an-tighearna sin a bha 'g iarraidh an ceannsachadh—an uair a leagadh a mhòr-chuis 'san dualach—agus an uair a dh'fhògradh air falbh o a shealbhaichadh crìocha cumbann! Chum na crìche so, bhrùchd na gaisgich as an àirde-tuath; agus gun mhàirneal runig iad an nàmhdean rompa! Le neart nam bras-ahrath, agub iad air falbh an nàmhaid còitcheann! Cha chuireadh sìos no cnoic, amhgar no deagan, geilt no grabadh sam bith orra air an slighe chum bunaidh! Air geilt cha robh iad riamh eòlach, agus m'ithe suarach agus neo-eòlachdail cha b'aithne dhoibh! Ged a bha iad tréna, bha iad trusanta—ged a bha iad gaisgeil, bha iad macanta—agus ged a bha iad tréubhach agus neo-agàthach, bha iad nasal agus urramach 'nan aigne! Bha fìos aig an rìoghachd air uile bhunaidhibh urramach nan Gàidheal, agus cha b'urraim di amharc air an staid chum-nartaich anns an robh iad o cheann bheagan bhliadhnaichean air ais gun ghreasadh chum an cuideachadh, mar is minic a ghreas iad féin roimhe sin thar chumantaibh fada agus farsuing, chum an rìgh agus an rìoghachd a dhìonadh!

Mar so, a Chuairteir chòir, rinneadh lomadh dìcheill chum staid nan Gàidheal ath-leasachadh a thaobh nìthe aimsireil agus spioradail.

Cha chomas domh crìoch a chur air mo litir gun iomradh a thoirt oirbh féin, agus air gach spàirn chruaidh a ta sibh a' deanamh chum maith bhur luchd-dùcha a chur air aghaidh. Gun teagamh, is freagarrach an t-ainm a thugadh oirbh, “CUAIRTEAR NAN GLEANN,” oir gu cinnteach is sibhse sin. Is aoidh sibh a ta air gach seòl ro thaitneach, agus b'ole an airidh gu'n rachadh grabadh no moille sam bith a chur oirbh 'n'ur cuairtibh. Cha'n àill leibh am baile fhàgail ach uair sa' mhios; ach an uair a thig sibh, is

Henmhor bhur naigheachdan, agus is binn blasda an seòl air an nithris sibh iad. Tha 'chainnt a ta sibh a' gnàthachadh soilleir agus drùighteach—cainnt Oisein agus Fhinn—agus cainnt aig nach 'eil coimeas idir a thaobh aois, òirdheirceis, agus cumhachd. Ged nach biodh fios air an fhirinn so roimh làimh, tha i gu h-inn-leachdach agus gu h-iomlan air a dearbhadh leis an fhìor Ghàidheal eireachdail sin a dhealbh “Craobh-Sheanachais nan Gàidheal.”

Ach cha'n e 'mhàin, a Chuairteir ionmhuinn, gum bheil bhur cainnt gun choimeas òirdheirc agus cumhachd; ach tha'n rùn leis am bheil sibh a' dol air bhur cuairtibh, gun amharas, cliù-thoil-tinneach. Is e bhur miann agus bhur tlachd dol a dh'amharc air bhur luchd-dùcha gu léir, biodh iad àrd no ìosal, bochd no beartach—chum iadsan a ta aineolach a theagasg, iadsan a ta mì-chùramach a dhùsgadh, agus iadsan a ta aingidh a ghairm gu h-nìthreachas. Tha bhur n-eòlas mòr; agus tha bhur fiosrachadh farsaing, fallain, agus ioma-gnètheach! Air uairibh, labhraidh sibh air blàraibh fuilteach—air na cinn-feadhna a bha ann o shean—air na tagluinnibh déistinneach a bha eadar na fineachan Gàidhealach iad féin—agus air eachdraidh nan linn a dh'fhalbh. Air uairibh eile, tha sibh a' togail bhur n-intinn bhàrr na talmhainn, agus ag innseadh d'ur luchd-dùcha mu gach griann, gealach, rèult, agus gach cruinn-mheall soilleach a ta gluasad ann an gorm-astar nan spéur! Tha sibh a' cur an céill am buaidhean, am meud, an àireamh, an astar o chéile, agus gach nì mu'n timcheall! A ris, tha sibh deònach air fìas a thoirt mu thimcheall gach oibre, gach innleachd, agus gach ealadh a ta 'gam faotainn a mach air feadh na rìoghachd; agus mu thimcheall naigheachdan dùchail, agus gach agéil a ta teach d'ur n-ionnsuidh a tìrigh nan céin. Air gach nì tha bhur comhairle a's fearr deas; agus dhoibhsan a bheir cluas dè, bheir sibh seachad i le dùrachd agus deagh-ghèan. Dhoibhsan a ta dol air imrich a dùthaich am breith thar chuantan farsaing, tha sibh 'toirt rabhaidh agus earrail, agus ag innseadh dhoibh gach nì mu'n tìr chum am bheil a' mhiann orra dol. Tha bhur cuairtean a' ruigheachd air gach cèarnach do'n talamh! Anns gach àite 'n America far am faighear bhur luchd-dùcha, an sin gheibhear sibhse a' dol làmh air làmh maille ri bhur caraid “Cuairtear nan Coilltean,” a thoirt foghlaim agus teagaisg do na Gàidheil. Tha sibh air gach seòl taitneach; ach, os-ceann gach nì eile, tha bhur còmh-radh mu nìthe diadhaidh so-thnigian dùrachdach agus tréibh-dhireach. Is e bhur miann a bhi “san uile chruth do na h-uile, chum air gach uile dhòigh” gu'n craobh-sgaoil sibh gach eòlas agus fiosrachadh feumail am measg bhur luchd-dùcha! Cha mbath leibh dol a mach air bhur cuairtibh gun a bhi air gach seòl deas airson na slighe. Air an aobhar sin, tha cuid ann d'am bheil e na nì taitneach a bhi 'deanamh còmhnuidh leibh airson 'ur turais. Tha “MACTALLA” do ghnàth 'n'ur fochair féin, gu h-ullamh, h-ealamh, deas-chainnteach, chum bhur cuideachadh. Air an dòigh cheudna, tha “ROB RUADH” (gu meal e 'ainm, agus gu ma fada beò e), le 'theagasaibh domhain air bhur làimh dheis; agus cha fàig e sibh

am feadh 'sa ruitheas an fhuil rìoghail 'na chuislibh! Agus a ris, tha'n "T-EILTHIREACH," "AN GAIDHEAL ANN AN AMERICA," an "T-ABRACH," "AILEAN NA BEINNE," agus sgaoth do luchd-frithealaidh eile, gu léir deònach a bhi cròdhadh mu'n cnairt duibh, le a naigheachd féin ann am béul gach fir.

A nis, a Chuairteir urramaich, an déigh gach dìchill a rinneadh mar so, agus a ta fathast 'ga dheanamh chum maith bhur luchd-dùcha, nach nàr e ri innseadh gum bheil an earrann a's Ìonmhòire 'nam measg caoin-shuarach cis achd a ruigeas sibh iad no nach ruig! Cha'n altaich iad bhur beatha! Cha toir iad cuireadh dhuibh a steach d'an tighibh; agus air doibh a bhi dall d'an leas féin, leigidh iad leibh gabhail seachad. Na biodh a' chùis mar so ni'a faide. Tha fios gum bheil na Gàidheil am bichiontas nan sluagh bochd, agus is duilich an nì gur fìor sin; agus tha fios nach urrainn sibhse, a Chuairteir, triall air bhur cuairtibh mar gabhar ribh. Tha cosdas mòr 'n'ur lorg—cosdas nach tuig na h-uile fear; ach an déigh sin uile, bu bheag agus b'eutrom e air gach aon fa leth d'ur luchd-dùcha, nan roinneadh iad 'nam measg féin e. Rachadh iad nam buidhnibh anns gach sgìreachd, agus rachadh seisear anns gach huidheann airson a' Chuairteir, agus cha ruig an cosdas ach sgillinn Shasunnach air gach fear sa' bhliadhna, no sgillinn ruadh sa' mhìos. Cha sòradh an Gàidheal sgillinn Shasunnach a chur mach nan còmhlaicheadh e caraid aig tigh-òsda: agus cha bu mhor da sgillinn fhochd ruadh sa' mhìos a chumail as an tombaca, chum an earrann aige do chosdas a' Chuairteir iocadh. Tha na Goill a' cumail suas fichead no dhà do na pàipeiribh luid-eagach, leathann, libideach, Gallta, aca féin; agus is duilich, agus is truagh an nì e, mar cum na Gàidheil gu léir suas aon Chuairteir cuimhir, ceannalta, agus eireachdail, chum eòlas a chraobh-sgaoileadh air am feadh, ann an cainnt bhrìghmhor an dùcha féin! Gabhadh iad rabhadh 'na thràth, agus thugadh iad dearbhadh dhuibhse gu h-ealamh, a Chuairteir dheagh-rùnaich, gum bheil iad a' deanamh sin. Is math leam féin nach tuig na Goill a' Ghaelig, air eagal gum biodh fios aca gum bheil slìochd nan garbh chrìoch, airson an d'rinneadh na h-uiread chum an ath-leasachadh, co caoin-shuarach m'ur timchioll, is gum bheil sibh a' bagradh sgur d'ur turasaibh, mur tig iad air an aghaidh chum bhur làmhlan a neartachadh. Smuainichheadh iad gur Gàidheil iad féin, agus gur fìor charaid nan Gàidheal sibhse, agus thugadh iad gun dàil misneach dhuibh gu bhi dol air chuairt iomadh bliadhna fathast 'nam measg, le'r sgeul-sibh taitneach, agus le'r teagasgaibh fallain.

Slàn leibh. Chum mi fad sibh, ach tha mi'n dòchas gu'n gabhar mo leisgeul. Saoghal fad agus deagh bheatha dhuibh. Slàinte bhos agus shuas duibh; oir tha mo dhùrachd a's fearr maille ribh "an là a chìl 's nach fhaic."

SGIATHANACH.

Clachan Chillmbuire,
Toiseach an t-Samhraidh, 1842.

SGEUL MU THIMCHIOLL AN ABSTOIL EÒIN.

Tha'n sgeul a leanas mu'n diadhair Eòin air innseadh le luchd-eachdraidh na h-eaglais, air a thoirt a nuas do'r n-ionnsuidh o linn gu linn, agus air a chunntas firinneach.

Bha Eòin air fhògradh le *Domitian*, aon de mhòr-fhlaithean na Ròimh, do dh'eilean uaigneach da'm b'ainm *Patmos*; ach an deigh bàis an duine an-ìochdmhor sin, phill e gu *Ephesus*, a chur air leth cléir cheart gu bhi thairis air an t-sluagh. Air dha dol gu *Smyrna* (baile-mòr ainmeil a bha 'san tìr), agus air dha 'bhi labhairt ris an t-sluagh, mhothaich e òganach eireachdail dreach-mhor, a's ni-eigin 'na aodan 's 'na ghnùis a thàlaidh a chridhe gu mòr ris. Labhair an diadhair Eòin mar so ris an easbuig a shuidhich e thairis air an eaglais sin:—"Beachdaich," ars' esan, "air an òganach ud. Gabh e fo d' chùram an làthair na h-eaglais, agus an làthair Chrìod, ceannard na h-eaglais. Tha mise 'ga earbha ruit; cum sùil air."

Gheall an t-easbuig a dheanamh mar a dh'iarradh air, agus dh'earrailich Eòin air a ris agus a ris e 'chuimhneachadh na chuir e m'a choinneamh. Thug an t-easbuig dhachaidh an t-òganach a dh'ionnsuidh a thighe féin. Thug e dha gach gnè foghlaim a's fiosrachaidh; dh'àraich, dh'altrum, agus thog se e ann an eòlas air Crìod; agus fa-dheòdh bhaist se e.

Ach cha do ghleidh an t-easbuig an t-sùil sin air an òganach bu chòir dha, agus a gheall e. Tharruing e suas le droch chompanaich, agus bha e taghaidh droch chuideachd. O bheag gu mòr, chinn e gòrach, peacach, mi-gheamhnuidh. Air dha dol aon uair air seachran, chaidh e air aghart a' cur an gnìomh gach gnè gnìomhradh eagallach. Chaill e a dhòchas, a slàinte, agus a mhaithneas peacaidh. Chinn e dalma, dān—comharraichte airson gach gnè ghiùlan bu mhiosa na chéile. Chruinnich e mu 'thimchioll buidheann do dh'òganaich cosmhail ris féin—deas, uidheamaichte, agus togarach airson ni peacach sam bith a dheanamh. Chuir se e féin os an ceann mar cheannard. Chinn iad nan spùinneadairean 's nan robairean; agus b'e an t-òganach truagh so b'fhiadhaiche, bu bhuirbe, agus bu tithich' air dòrtadh fola, 'nam measg gu léir.

Beagan bhliadhnachan an deigh so, thainig an diadhair Eòin do'n àite. Chuir e fios air an easbuig ris an d'earb e an t-òganach. "Thoir air ais dhomb," deir esan, "na dh'earb mi riut—na dh'earb mi riut an ainm Chrìod, agus an làthair na h-eaglais air an do chuir mi thusa thairis mar easbuig. C'àit a' bheil an t-òganach a chàirich mi fo d' chùram? Freagair dhòmhsa, a's freagair do'n eaglais air a shon, agus airson anmanna air na gheall thu faire 'dheanamh."

Tharruing an seann duine osann throm. "Tha e," ars' esan, "marbh do Dhia. Chaidh e air seachran. Thérig e mi. Chinn

e na mhèirleach, na fhear-reubainn, na spùinneadair, agus na mhortair."

"Freagair mi," arsa Eòin, "c'ait a' bheil e?"

"Tha e," ars' an seann duine, "na cheannard air buidheann làidir de luchd-réubainn 'tha tathachadh nam beann, agus a tha nan culaidh-oillt do'n tìr nìle."

"An ann mar so," arsa Eòin, "a choimhlion thusa na dh'earb mi riut. Faighibh dhomh each a thiota, agus faighibh dhomh fear-eigin a threòraicheas mi dh'ionnsuidh an àite sa' bheil e 'tàn, e féin agus a' bhuidheann 'tha maille ris."

Cha robh math cuir na aghaidh. Dh'fhalbh e féin, a's fear eile maille ris. Ràinig iad a' bheinn. Choinnich cuid de na spùinnead-airean a. Ghlac iad e, 's eba do chuir e na aghaidh. "Thugaibh mi," deir ean, "an làthair 'ur ceannard; is miann leam labhairt ris." Rinn iad so. Sheas an ceannard. Bheachdaich e le ion-gatas air an duine 'bha mar so a' dlùthachadh air; ach co luath 'an thuig e cò bh'ann, ghrad theich e le nàire—cha dùraichdeadh e a choinneachadh. Ach lean an diadhair Eòin, aosmhor mar a bha e—lean se e, a' glaochach na dheigh, "A mhic," ars' ean, "tha thu teicheadh e d' athair! Nach stad thu? C'arson a tha thu teicheadh o sheann duine gun airm, gun chomas cioram no eit a dheanamh ort? Guitheam ort, stad!"

Stad an t-òganach. Chaidh an duine beannaichte suas dlàth dha, agus, le aogas gràidh, thubhairt ean do'n d'thug Crìosd mòran gràidh—thubhairt e, "Na diùlt mi; pill an uehd Chrìosd; pill! Fàg an t-àite so; fàg do chompanaich pheacach. Na caill do dhòchas. Na smuainich nach 'eil dòchas ann; na smuainich nach 'eil maithneas peacaidh ri fhaotuin. Ni mise guidh agus ùrnaigh air do shon. Nam b'èiginn, bhàsaichinn air an àm air do shon, oir bhàsaich Crìosd air ar son le chéile. Seas; strìochd;—an sin an Athar 'sa Mhic, tha mise 'ga d' ghlacadh. Creid mi, 'se Crìosd a chuir mi mach air do thòir."

Theirinn an t-òganach as an diollaid—thug e a chlogaid dheth—thilg e an claidheamh as a làimh—thuit e air a dhà ghùl—agus ghuil a's chaoin e mar phàid a bhiodh air a sgiùradh. Chrom an diadhair aosmhor thaisis air, agus shìl e gu frasach a dheòir, air chor 's ga'n robh an t-òganach a nis air a bhainteadh le deuraibh goirt, ach deuraibh gràmhòr. Phill e dhachaidh maille ri Eòin. Rinn e aidmheil fholaisaich an làthair na b-eaglais; rinn e iomadh, iomadh, ùrnaigh dhùrachdach. Cha do dhealaich Eòin ris a latha na dh'oidhche, fad ùine mhòir—a' leughadh na Sgrìob-tairean le chéile—a' seannachas mu thimchioll an t-Slànuighir. Cha robh 'san eaglais an deigh sin son duine bu chomarraichte a's b'aimheil airson a dhiadhachd 'sa ghiùlan crìosdail na'n t-òganach mu'n d'innis sinn an seul taitneach so.

BEATHA AGUS EUCHDAN AN RIDIRE
 UILLEAM WALLACE.

EARRANN III.

Dh'fhag sinn agiath-dhion na h-Alba, agus a laoidh, a glaothach "fùil fùil" ri Iomhar, 's e toirt a bhruthaich air, a teicheadh roimh *Wallace*, gun bhuille a bhealadh; ged bha ceathrar mun aon aige. Rainig grian *Wallace* a nis àird a mheadhon latha, agus eòl' dhi teannadh ri tearradh: dhuing a chliu end agus farraid ann an cliabh cuid de mhaithibh na rìoghachd; agus gus a ribeadh, theg iad gu'n robh e 'streap ris a chrùn.

'Nuair chunnaic Iomhar eo rinn e fheum fein dheth:—Thainig e do dh'Albainn, aon uair eile, le trì-mìle each, agus mu cheithir-fichead mìle fear-còise! Cha robh aig *Wallace*, air an laimh eile, eadar eich 's gu leir, ach mu dheich-mìle-fichead! Ged bha so mar so 'sann air *Wallace* nach robh cùram,—chuir e 'dhaoine an òrdugh aig an Eaglais-bhric, a feitheamh gus an tigeadh an t-arm Sasunnach gu dì-bheatha theirt dhaibh. Ach, mo chreach! bha *Achan* an champ,—bha còigaireachd an champ; an spiorad sin a tha 'g imeachd do-fhaicsinneach ach do Dhiis amháin. B'eigin do Shìr Iain Stewart, agus do Shìr Iain Cumming a chuile fear a bhí air a laimh fein, 's gun a bhí fo *Wallace*, no na eòin-neil. Sann mar sin a bha, nuair thainig an t-arm Sasunnach a' fradharc, an àite dhol an *guailtibh* a cheile, san a bha'n triuir an immis dol am *broillich* a cheile. 'Nuair chunnaic Cumming nach d'fhuair e'n laimh dheas a dhol sìos do'n bhàr, thionndaidh e chùil, chuir e 'chlaidheamh na thrùail, sheinn e 'fhidheag airgid, agus dh'fhàg e fein agus a dhaoine 'n lárach gun bhuille 'bhealadh.

Chath Sir Iain Stewart agus a dhaoine mar leòmhannan, agus thuit iad mar cheatharnaich, leu druim ri talamh, ach am bonnaibh ris an nàmhaid. 'Nuair chunnaic *Wallace* mar bha'n latha 'dol chaidh e thar na h-aibhne *Carron*, agus thug e dùlain do Iomhar a leanailt. Coma, le deannadas gamhlais chaill e'n latha, agus deich mìle laoch leis!

'Nuair bha *Wallace* na sheasamh air bruaich na h-aibhne, agus Bruce, Iarla Charrie air an taobh eile, ghlaodh Bruce ris, "'S iongantach leam fein, a Shìr Uilleam, gu'm biodh tu streap ri crùn Albainn, mar tha iad ag ràim a tha thu; Nach gòrach dhuit a amaoineachadh,"—Chuir *Wallace* grabadh air,—“Cha tainig a leithid do amaoin riamh a'm cheana—cha'neil còir agam air, 's cha'neil iarraidh agam air,—cha'neil a dhith orm ach mo dhùthaich a shearadh bhe bhí na tràill, rud nach dean thusa d'am bu còir a dheanamh,—agus fhadas bhios an cridhe a plocartaich san uchd so cha'n fhois do *Wallace* agus Albainn ga saltair fo chasaibh nan Sasunnach.”

An deigh blàr-na-b-Englaise-brice cha robh a bhí beò aig mac Albanaich air am faigheadh rìgh Iomhar greim: chuir e roimhe dol air aghaidh ni b'fhaide mu thuath, ach chuir an tuath na bailtean 's

gach ni ri theinne, air chor's gu'm bu bhuidhe leis Sasunn a thoirt air gus làn a mhàlad de bhiadh fhaotainn.

Mhionnaich air an tarruing so a chuid bu mho de mhaithibh Albainn a bhi dileas do Iomhar, ach sheas *Wallace* a mach; cha gheilleadh esan 'se beò. Bha Iomhar a nis mar ghearran bia'ta sa shrian mu chluasaibh, a' cur a chàirdean a nìos a Sasunn, sa toirt dhaibh staidean an sud san so nach buinneadh dhaibh. 'Nuair chunnaic Albainn so ghlac i aon usair eile misneach—chruinnich i 'clam gus an còir a sheasamh, agus onair na rìoghachd; ach, mo chreach! tha'n tarm ri bhi gun cheann,—chuir deanadas a luchd-dùcha latha blair-na-h-Eaglaise-brice, agus na thuirt Bruce ris air an àm sin àrdan air *Wallace*, agus chuir e 'chlaidheamh na thruaill.

'Nuair thug *Wallace* suas a phost chaidh roghain a dheanamh de Shìr Iain Cumming, an traoiteir, mar fhear-ionaid rìgh:—"clach an ionad càbaig,"—meng an ionad uachdair!

Na dheigh so bha iomadh cath teth ann,—Sasunn an uachdar an diugh—Albainn an uachdar a' màireach. Ma dheireadh thainig Iomhar, le chabhlach air muir, 's le armailt' air tìr, agus, an deigh fichead bliadhna de strìocan, 's de chnàmhan, 's de dhortadh fàla, fhuair e chuid a b'fhearr de dh'Albainn gu buileach.

Tha e air innse nuair chuala Rìgh na Frainge mar ghnathaicheadh *Wallace* gu'n do chuir e fios air, agus gu'n deach' e fein agus leth-cheud da sheann laoiach thairis. Tha e air a' ràdh, cuideachd, nuair bha iad leathach san lìnidh, gu'm fac' an Reubastan, á mullach a chrainn, sia-luingean-deug, le'm brataichean dearg a snàmh air a ghaothaidh, a' deanamh orra. Thainig e 'nìos mar an dabhan-eallaich 's e glaothach, "tha sinn caillte—'s duine marbh a chuire mac-mathar againn!" "Cìod e so, cìod e so?" arsa *Wallace*. "Tha" ars' esan, "sud agaibh cabhlach a mhortair agus a chreachadair ainmeil *Redriver*; robair-cuain nach caomhain anam sean no òg, fìrionn na òir-ionn!" "Air t-aithis, taithis," arsa *Wallace*, "ciamar a dhaifeas sinn e?" "Cha'n eil sin duilich," ars' an agiobair; "tha e na dhuine àrd agus deante, tha deise dhearg air osceann eideadh cruadhach, agus 'se 'chiad fhear a thig air bòrd." "Falbh thus' agus do agioba sìos do'n chaisteal-deiridh," arsa *Wallace*.—Chuir e 'leth-cheud ceatharnach nan eideadh, ach a dha na trì bha freasdal do'n ailm 's na scòid—thug e orra luidhe sìos air ùrlar na luinge: thug e òrdan do fhear na stiùrach am pic a leigeadh a' nuas cho luth 's a dhiarradh *Redriver*, agus a h-oiseadh a ris cho-luath sa dhiarradh esan e. Thainig a nis an creachadair mar àite labhairt—ghlaoth e riu am pic a leigeadh a' nuas, arneo gu'm bu daoine marbh iad. Bha'm pic a' nuas a chliage, 'san tarruing a seinn troimh na h-ullagan;—mar thubhairt, 's ann a bha; b'e fear àrd cuimir na deise deirge an ciad fhear 'thainig air bòrd; cha luaithe bha chas-deiridh a stigh air a bial-mor na rug *Wallace* air scornan air sa chuir e 'ghlùn air a mhaothan 's a bhiodag sa laimh dheis. "'S duine marbh thu ann an dà mhìonaid" ars' esan, "mar toir thu òrdan do d' dhaoine gun losgadh, agus mar tig thu fein agus do chabhlach leamea gu acarsaid." 'S bàthach duine ris an anam; b'eigin so a dheanamh, agus bu shìubhlach a' nis *Wallace*, a

réubadh nan tonn, air cheann a chabhlaich, gus an d'rainig e'n Fhraing!

Co dhìu, an ceann latha na dha fhuair e 'mach nach b'e *Redriver* a bh'aige, ach fear Tomas *Longueville*, a mbarbh aon de bhùirdeisich pàlais Rìgh na Frainge; agus bho nach robh fiubhair aige ri maith-eanas, thug e'n cuan mòr air, agus bha e cho fortanach mar chreach-adair, sgu'n robh a chabhlaich nan culaidh-eagail do gach rìoghachd. Nuair fhuair an robair a mach gu'm b'e *Wallace* a bh'aige saon a bha toilinninn air gu'n deach a ghilacadh le duine cho ainmeil: gheall *Wallace*, air an laimh eile, nan togadh e d'a dhroch stilleanan gu faigheadh e mathanas dha.

Nuair rainig an cabhlach cùrsa na Frainge, sa chunnaic an sluagh a h-bratach dhearg, chite iad mar thom sheangan a maith le'n cloinn 's le'n fheadail a toirt a mhonaidh orra. 'Nuair chunnaic *Wallace* so chuir e 'long fein air thoiseach,—h-oise e bratach rìoghachd Alba a'm barr a crainn,—ni nuair chunnaic na Frangaich, an àite teicheadh, sann thog iad inllach ghàirdicheis a reub an tadhar!

Thug *Wallace* earail air sgiobadh *Longueville* a bhli slobhalt nuair rachadh iad air tìr, agus thug e air *Longueville* e fein deise aon de na h-Albanaich a chur air, agus dol leis-san, gu pàlais an rìgh. 'Nuair rainig *Wallace* agus a cheatharnaich rìgh *Philip*, sann a' ain a bha mheodhail, 'sa phròis, 'san taighear: an ceann beagain dh'fbaraid an rìgh na thachair *Redriver* orra—an robh iad taingeil gu'n deach' iad as naithe? “Cha d'éirich beud dhuinn,” arsa *Wallace*, “ach tha aon cho dona ris-san, *Longueville*; an ain'eadh sibh e nam faicheadh sibh e?—amhaireibh am bheil a h-aon an so a choltaicheas sibh ris?”

Dhamhairc an rìgh orra, fear an deigh fir, bho bhonn an coise gu mullach an cinn:—“cha'n eil dùil a'm gu bheil e'n so,” arsa esan, “mar h-e'm fear àrd sin e r'ar guallainn.” Chaidh *Wallace* air a bhàinean, agus ghuidh air an rìgh cobhair a chur gu Albainn; oir gu robh i air a miobbachadh le Sasann, rìoghachd aig nach robh snam d'a facal. M'an d'éirich e ghuidh e air an rìgh aon fhàbhar son-ruichte. Gheall an rìgh, air fhacal, gu'n tugadh e dha ni air bith a b'aill leis iarradh, saor o'n rìoghachd agus o'n bhann'pò. B'e iarrtas *Wallace* gu'n tugadh e mathanas do *Longueville*, agus d'a dhaoine, agus gu'n gabhadh e air ais e. Bha'n tiarrtas cruaidh, ach thubhairt an rìgh am facal, agus, cha'n'e 'mhàin gu'n tug e maitheanas do *Longueville*, fuitheach, ach rinn e Rìdire dheth, agus dli'aisig e dha a' staid! Cha do chail *Wallace* air so bho laimh *Longueville*,—thug e moran òir dh'a.

Tha moran air innse mu na thachair aig cuirt na Frainge san am so: a' measg ghnothaichean eile tha e air a sheanachas gu robh dithis cheatharnach an cùirt a bha mor aig a cheile, agus aig an robh gabh-las fadhaich do na h-Albanaich. Masa fìof an sgial, thug an dithis so aon latha ruith air càineadh, 's air smàdadh nan Albanach ann an eideachd *Wallace*. Thuir esan rin, gu' a'lebbalta, gu'm bu dona 'ni dhaibh a bhi smàdadh dùcha 'bha'n càirdes an cleamhnas rin. Chuir so an euthach gu leir orra, agus an ead a ghabh iad ann. Thug *Wallace* peilleart do dh'fhear dhuibh a chuir a ladhran os a cheann:

thainig a chompanach agus fhuair e'n tomhas cianda: dheirich an dithis gu bhith scòrnan *Wallace*, ach ann an coig mionaidean thuit an dithis gu chomas òiridh,—chaidh a bhiodag tuilleadh 'us dhù' do'n chridhe. Nuair dhinnseadh do'n rìgh e cha do leig e air gu'n eual e a; ach chuir cuid de chàirdean nan ceatharnach an cinn ri chèile gu *Wallace* a sgrìos:—chaidh iad chuige agus thuir iad ris, an ainm an rìgh, gu'n do chuir an rìgh mar fhiachamh air fiach co bé laidrich, e fein nan leòmhann, leomhann bhort acrach a bha ann am fang.

Chuir se corraich mhor air *Wallace*, ach cha bu ni leis ni air bith a dhiultainn a chuir an rìgh ma chuimric. Chaidh na elaoitiran an toiseach a dhìonnaidh an rìgh agus thuir iad ris gu' robh deigh mhor aig *Wallace* batol a thoirt do'n leomhainn. An duil gu' robh iad ag innse na firinn thug an rìgh làn chead dh'a. Shuainn *Wallace* a' bhreacan mu 'laimh thoigeil, agus le 'chlaidheamh mor nach fgaadh fèigheal beum na dheas-laimh chaidh e'n coimeas na leòmhainn. 'Nuair thug a' bheist cruinn-leum gu bhith aige, chuir *Wallace* a dhòra 's a bhreacan, 'na ghàirdean sìos gu nàian na amhaich, agus a thiotadh bha'n claidheamh-mor tarsuing a dronnaig: bha bheist marbh! Chaidh e nis a dhìonnasaidh an rìgh, 's thuir e ris gu robh an t-àm falbh—gur beag a bha duil aige gu'n deach a chuireadh do'n Fhraing a chath ri brùidean na machrach! Ma dheireadh fhuaradh a mach am diabhrais, agus bha leithid de chorrach air an rìgh 's gu'n do chroch e'n dithis bhàirdeisich bu mhathair-ionnaramaid.

Come; chunnaic *Wallace* gu'm b'fhearr tighinn dhachaidh na faireach far an robh na h-uiread de chealgairachd, agus a chind ghaoth dh'fhàg e beannachd aca; rainig e'n cladaich—thog e 'shinil bhreacan bhaidealach dhionach—shla e calpana fada teanna rìghne, ri fiodhanan àrda fada nan calg bi-dhearg,—cheartaich iad gach ball de'n acain ealamh dòigheil, 's sheas gach fear gu freasdal tapaidh 'bhuill bu chòir dha, agus gun eagal a nis roimh *Longueville*, a bha leo, 's nach deal'eadh ri *Wallace* se beò, thilg iad acair an ceann beagan laithean aig *Montrose*. 'Nuair fhuair *Wallace* a chas air tìr mor b'ì chind cheist a chuir e, An robh Sasunn fathast a cur dragh air Albainn? Dhinnis iad dha gu'n robh, agus nach bu thraillealachd riannh gus a nis i!—gu'n robh gach baile, 's gach gearastan lom làn dhiu, agus an srian mu'n cluasan!

Dh'fhalbh *Wallace* ri re-dorcha agus dh'fhalbh se e fein dlu do bhaile Pheirt. Cha b'fhada bha e'n se nuair thainig seisear Shasunnach a mach, le sia cairtean, a thoirt fìar-sai do'n bhaile. Smaonaich *Wallace* gu'm bu ghaist an cothrom,—a thiot a cho robh ceann air colainn dhiu! Chuir *Wallace* seisear d'a dhaoine fein an aodach nan cairtearan, 's chuir e fo'n fhiar-shai na stodhadh ann d'a ghillean, agus a etigh do'n bhaile ghabh iad. A' dol a stigh air a gheata chuir *Wallace*, le 'laimh fein, an ceann phar a phortair mu'n robh fhios aige e'ait an robh e,—agob e'n iuchair mhor as a laimh agus leig e 'etigh a ghillean. Thoisich an t-slachdraich—thoisich am bioradh!—cha d'fhagadh Sasunnach beo sa bhaile! Theich mu chid dhiu de'n Eaglais a' ghabhail greim air adhaircean na h-altair—ceann chlachd-

adh; ach cha robh feum na'n cealgairachd; bha claidheamh *Wallace* air bhoil le òtadh, agus b'eigin an òtadh so chasg le'm fuil, Bha *Wallace* a nis an sealbh air baile Pheairt, agus air an barr creiche. Chaidh e nis air aghaidh gu *Fife*, agus cha robh gearastan an sin nach do strìochd dha;—as a sin gu *Lochleabhain*, far an robh Banri'n Mairi na dheigh so a'n daingneach,—air feadh na h-òr'che shnàmh e'n loch, 's a chlaidheamh ceangailte mu amhaich,—ghearr e taod a bhàta,—dhiomair e i, leis fein, dearg-ruisgte, gu tìr-mor,—dh'aisig e 'dhaoine do'n eilean,—thug iad anns na Sasannaich druan na druinnich, agus, ma'n d'eirich a ghrian cha robh mac-màthar beò.

Fàgaidh m'n laoch agus a ghaigich ag iasgach bhreac, car mios, air an lochan àluinn so, agus gheibh sibh a chuid eile d'a eachdraid', (agus mo losgadh, 's mo léireadh 's muldach il) cho luath 's a dh'fhaodas

'Ur caraid gun cheilg

MACTALLA.

Ellean Chola, 1842.

DÀN SHOLAIMH.

CAIB. IV.

Feuch, 's àillidh thu, a bhean mo ghaoil;
Da rìreadh, 's àillidh thu!
Tha shùilean cholman agad féin,
Taobh stigh do d' chiabhaidh dhùth.

Mar threud do ghobhair chiar nam beann,
Faicht' o Ghilead àrd;
Mar sin tha d' fholt na dhuala trom
Mu shlinnean an àigh.

Do dheud mar threud do chaoraich ruigt',
O'n ionnlaid night' a ta;
'Bheireas gach aon diubh càraid òg,
'S gun aon diubh sin gun àl.

Mar snàithn' ath-dhaith' de'n sgàrlaid dheirg
Do bhilean meachar grinn;
Tha cainnt do bhedil, 'nuair labhras tu,
Ro cheòlmhor, mìlis, binn.

Mar mhir de phomgranat do ghruaidh,
Am meadhon fòs do chiabh.
Mar thùr Rìgh Dhàibhidh, togta suas
Chum tasgaidh airm 's 'gan dìon;

An sin tha mìle targaid crocht',
A's sgiathan dhaoine treun;
'Sann ris an tìr so 'shamluichinn
Do mhuineal bòidheach féin.

Do chiochan tha mar dhà mhean-earb'—
Càraid na maoislich thlà,
A dh'ionaltas 'measg lìlidhean,
'S nam fochair 'ghabhas tàmh.

Gu bris na faire 's teich na duibhr',
Theid mi gu cnoc na tùis;
A's theid mi fòs gu beinn a' mhirr,
O 'bhean is àillidh gnùis.

Thig leam o Lebanon, mo chéil';
Thig leam o Lebanon:
O mhulach Shenir seall a nuas,
O Amana 's Hermoil;

O àite-tàimh an leomhain seall,
O bheinn an leopaird ghaire.
Mo chridhe dh'èignich thu, a chéil',
Mo phiuthair féin gun cheilg:

Le aon de d' shùilibh dh'èignich thu,
'S le d' mhuineal àillidh òmh.
Cia taitneach dhomh do ghràdh, mo chéil';
Gu mòr, 'se 's fearr na fion!

'Se 's fearr no fàil' t'òr-muaidh féin,
Na splosraidhean gu léir.
Mar chirean meal' a' sìleadh sìos,
Do bhilean tha, mo chéil':

Bainne a's mìl fo d' theangaidh ta;
Tha fàil' do thrusgain grinn.
Amhluidh mar fhàile cùbhraidh 'thig
O Lebanon nam beann.

Mar ghàradh glaist', mar fhuaran dàint',
Mar thobar 'tha fo shéul;
Is amhluidh sin tha thusa, 'rùin,
A phiuthair, a's a chéil'.

Mar lios nam pomgranat do gheug,
Mar lios is taitnich' meas;
Mar chraobhan champhir mar an ceudn'—
Mar spiocnard fòs nam preas:

Tha spiocnard, cròch, canal, a's cuile,
A's uile chraobhaibh tùis;
Tha mirr a's àloe, maille ris
Gach splosraidh 's àillidh gnùis:

Fuaran nan lios; le h-uisge beò
'Tha'n tobar 'ruith 'na dheann—
An còmhnuidh 'ruith, gu soilleir glan,
O Lebanon nam beann.

Éirich a nis, a ghaoth á tuath;
Thig thus', a ghaoth á deas!
Sgaoilibh a mach 'ur n-anail bhlàth,
A's seidibh tlà air feadh mo lios:

'N sin éiridh boltrach chùbhraidh suas
O m' splosraidhean gu léir.
O! thigeadh m' annsachd stigh d'a lios,
A dh'itheadh 'mheasan féin!

LOCH DEARG, AN ÉIRINN.

Tha'n loch-uig ainmeil so ann an sierramachd Dhun-na-Gael, ann an tìr *Ulster*. Tha iomadh eilean beag 'san Loch Dearg; ach tha aon de na h-eileanan sin ainmeil, agus o chionn iomadh linn fo mheas mòr aig sluagh na dùcha, gu h-àraid iadsan a bhuineas do dh'Eaglais na Ròimh, no, mar a deir sinne, na Pàpanaich.

Tha'n t-eilean so leth-mhille o thìr, agus cha'n eil e ce-cionn aon acair fhearainn air meudachd. Anns an eilean so tha Purgadair an Naoimh Pàdruig, do'm bheil mìltean de mhuinntir na dùcha 'dol gach bliadhna 'gan ionnlaid fèin, agus a dh'fhaptuinn (mar a tha iad a' amasaineachadh) maithneas nam peacaidhnean. 'Sann eadar a' cheud là de mhìos-meadhonach an t-samhraidh, agus an còigeamh-là-deug de cheud mhìos an fhogharaidh, is àbhaist do na Pàpanaich an t-eilean so a thaghal. Tha trì-cheud-deng bliadhna o na thogadh a' cheud eaglais 'san eilean so, agus thogadh an t-àite ris an canar Purgadair an Naoimh Pàdruig o chionn sèa ceud bliadhna. Tha aig o thìr-mòr a dh'ionnsuidh an eilean so, mu thuaiream leth-mhille air leud. Tha bàt'-aisig làidir farsuing aca, a ghiùlainneas ceithir-fichead pearsa' aig aon àm; agus tha sèa sgillean a's bonn-a-sìs aig a h-uile fear ri dhlol airson a thoirt a null 'sa nall. Air uairibh, tha mìle pearsa 'san eilean so aig aon àm, agus gu tric còig ceud agus ochd ceud. Ged tha'm bàt'-aisig co mòr luchdmhor, chitear na ceudan nan sìneadh air a' chladach, a' feitheamh gus an cuirear thairis iad—cuid diubh a' Sasann, cuid as an Fhrainge, agus cuid a thàinig fad an rathaid o America a dh'aona ghnòthach chum peanas a dheanamh 'san eilean ainmeil so. Tha meas mòr air an eilean so, agus air buaidh an uisge th'aon, 's am peanas a thatar a' deanamh ann, aig Pàpanaich anns gach ceàrn de'n t-saoghal. Tha dà àite aoraidh 'san eilean, no dà eaglais. 'San dara h-aon, tha eilthirich (*pilgrims*) a' deanamh faoisid ris an t-sagairt, agus cha leigear coigrich air bith a stigh air dors an tighe so. 'San tigh eile tha aoradh folaiseach air a dheanamh, far a' bheil cead aig gach aon dol a tha deònach. Tha anbharra sluagh am bith-eantas 'san eaglais so, air an glùnaibh ri aoradh. 'Se am biadh a ta aca, beagan do dh'aran coirc a ghiùtain iad do'n eilean, agus uisge tha air a choisrigeadh leis an t-sagairt, tre'm bheil e air a chumtas leo co-brioghmhor bhlasda ri fion. Cha'n eil e air a cheadachadh dhoibh greim ithe ach aon uair 'san latha. 'Nuair a chuirear do'n phrìosan, no purgadair iad, far an éiginn dhoibh fuireach ceithir-uair-fichead, cha toirear làn beòil dhoibh ri ithe, no balgum ri òl. Tha ceithir sagairt fhichead 'san eilean—fear airson gach uair; agus leis a so, cha'n eil stad dol air seirbheas an àite fad nan ceithir-uair-fichead, a latha no dh'oidhche. Tha'm prìosan na uaimh dhorch, air nach ruig solus an latha. Tha duine 'san àite so le slait mhòr 'na làimh, a' cumail gach aon nam faireach. Cha'n eil e ceadichte do neach tuit-eam na chadal. Ma chaidleas neach lochd 'san àite so, tha'n sagairt a' toirt orra 'chreidsinn gur call 'anma do'n duine thruagh e—'se sin,

mar dìol e suim mhòr airgid do'n easbuig 's do'n eaglais, airson iad a guidhe as a leth, agus maitheanas peacaidh a chomadh air a shon.

Tha seachd clachan mòr a mach anns an loch, mu thrì throidhean air doimhneachd do dh'uisge mu'n timchioll; agus is éiginn do gach son dol trì uairean deiseil mu'n cuairt doibh, ag aithris seachd ùrnuighean, agus a' chréid 'sa' phaidir, chum maitheanas peacaidh fhaotainn. An sin, an deigh do'n duine dol air tìr, feumaidh e dol air a ghluanaibh air cloich mhòr 'tha anbharrach geur, ris an canar a' chlach bhunachair, agus a thaic a chuir oirre, gus an caill e mòran fala; agus, thairis air a' chloich so, cóig ùrnuighean, 'sa chréid, 'sa phaidir, a chaitinn;—na dheigh sin, ruith gu cloich eile, agus ùrnuighean àraidh 'aithris thairis oirre mar an ceudna. Theid an luchd-cèisidh an sin o àite gu àite, ag aithris ùrnuighean àraidh air an glùnaibh, agus a' cunntas am paidiraineas.

Tha daime messail agus firinneach ag innse dhuinn, a chunnaic an amaideachd sa, gu'n robh oillt air airson a' ghòrach 's an smobh-chràbhachd amaideach a bha air a chuir air aghaidh. Lionadh e a' cheud bu mhò dhe'n Chnairtear cunntas mien a thoirt air gach nì 'tha dol air aghaidh 'san eilean so. Tha'n uamh, ris an canar am prìosan, agus le cuid eile am purgaidir, seò throidhean deng air fad, agus dh' throidh gu leth air leud. 'Nuair a gheibh iad a mach as an àite sa, an deigh peanas a dheanamh, tha iad gu grad 'gan ionnlaid féin anns an loch, far am faicear fir a's mnathan lom rùisgte, gun suim do nàise, gun mhothachadh air an corr. Tha'm peanas a' co-shèanamh ann an àireamh ùrnuighean a tha air an aithris, ann an trèag, agus ann am faireachadh. 'S éiginn do na h-uile h-aon aig a' bheil dùil ri maitheanas peacaidh fhaotainn a bhi ceithir-nairibh-fichead sa' phrìosan, gun greim bitheadh no làr am beòil do dh'uisge, gun lochd cadail. Tha cunnart, mar an ceudna, aca ri ghabhail air an glùnaibh rùisgte, air casbheir cloiche stigh 'san eaglais; agus chithear an fhuil dhearg air ùrlar an tigh, a tha iad a' call sa' pheanas amaideach so.

Tha mòran airgid air a thogail leis na sagartan napsan 'tha taghal an eilean. Tha h-uile h-aon, òg agus sean, bochd no beartach—ma's e an diol-deirce is truaigh 'san tìr—a' pàigheadh agillinn Shasunnach a bharrachd air an airgid-aisig. So an t-suim is lugha; ach daoine aig a' bheil an comas, is àbhaist dhoibh suim mhòr a dhìol do na sagartan. Cha leigear neach air tìr 'san eilean air a' bheil a' mhiann a bhi air an glanadh, agus air an saoradh o'm peacaidhean, gun litir o shagairt na sgitreachd sa' bheil iad a' tàmh. Tha duin'-uncal recasail, a agriobh eachdraidh na h-Èirinn o chionn beagan bhliadhnanach, ag innseadh, an là 'bha e ann air tìr 'san eilean so, gu'n robh ce-cionn dà mhille pears' ann a' deanamh peanas, 's a' faotainn maitheanas. Tha turas nan eilthireach do Loch Dearg, mar a shubhairt sinn, a' tòiseachadh air a' cheud là do mhìos mheadhonach an t-samhraidh, 's a' stad air a' chòigeamh-là-deug do cheud mhìos an fhogharaidh. Leis a so, tha'n t-àite fòganite fad thrì-fichead latha 'sa cóig-deug, agus tha am bitheantas mu timchioll cóig ceud pearsa 'san latha 'dol ann; air alt 's gum faodar a ràdh gu bheil dlù air dà-fhichead mìle 'ga taghal o'n latha 'tha e fògladh gus a' bheil e air a dhùnadh, agus mar so a'

paigheadh, eadar aiseag a's cuid nan sagart, mu thuairream trì mìle pumnd Sasunnach!

Nach brònach an sealladh so! Na mìltean do dhaoine bochd air an t-àladh e'n àiteachan-tàmh air aodar mòr, a' caitheadh an tìne 's an airgid anns an dòigh thrugh so. Tha mòran diubh a' ghabhas eòs seachduineas, eadhon an Èirinn féin, a' falbh 'sa tighinn, 'san àm sin anns a' bheil coimhead math ri fhaotuin air an son. 'Sann 'ann àm so 'tha'm fear air a' ghearradh agus air a' chaoineachadh—air chor 's gu bheil (a' bharrachd air na tha'n turas a' coeda dhoibh, agus na tha iad a' dìol do'n t-sagairt) a' h-uile fear-coimhead a' call os-cionn ceithir sgillean fichead Sasunnach. Leis a so, chìtear gu bheil saobh-chràbh-adh an eilean so féin a' coed eadar dà-fhichead a's leth-cheud mìle pumnd Sasunnach anns a' bhliadhna!!

Nach truagh, matà, ri seunineachadh gum biodh leithid so do chloachduidhnean cumant' ann an Èirinn—gum biodh daoine bochd air am mealladh mar so? Nach dubhairt Crìoad nach rebh alighe eile chum nàmh ach an t-aon—gum b'e féin an t-alighe, an fhirinn, agus a' bbeatha? Nach truagh gum biodh a' dhànadas aig sagart, no easbuig, no aig neach sam bith air aghaidh an t-eòghail, daoine bochd a stiùradh gu alighe eile, no am mealladh le amaidachd fhaoin coimhneil ris na tha dol air aghaidh ann an eilean Loch Dearg?—'gum brosnachadh chum am fuil féin a dhìol na h-Èirig airson an annas, agus tàir a dheanamh air fail Uain Dhé, a' chuireadh gu bàs air an eon?

Tha iomad àite eile do'n t-seòrsa cheudna ann an Èirinn. Ma chomharra sinn, bheir sinn cuantas air cuid do thobraichean coisrichte na h-Èirinn 'san àm àireamh; agus cha'n eil e an comas na tha beò a' ràdh gu'n cuir sinn focal, uiread 'sa h-aon, a sìos ach seoir an fìrinn.

A Chuirteir urramaich,

Tha fada o'n tha seannachaidhean a' ghlinne so 'cur riursa airson pàirt de sheann eachdraidh na dùthcha 'sgriobhadh do 'ur n-iomsuidh, le déidh gum biodh i air a cumail air chuimhne ann an “Cuirtear nan Gleann.” Ma shaoileas sibhs' e freagarrach, tha againn an so

GEARR-IOMRADH MU IAIN BEAG MAC-AINDREA.

Tha brìgh an iomraidh so air aithris gu neo-theangach le daoineibh measail agus creideasach, 'tha 'g ràdh gu'n robh Iain Mac-Aindrea, o cheann eòs-fichead bliadhna, 'tàmh an Dail-na-h-Aitnich, an sgìre Gleann-Ceatharnaich, ann an Srathspé;—duineachan beag suarach 'na eòltais air gach dòigh—na bu chòltaiche 'bhi air 'fhàgail aig a' bhaile 'n cois nam mara agus nan laogh, na bhi dol leis a' choieridh do'n bhàr. Gidheadh, 'na chom bha cridh' an laoch, air a' bhrosnachadh le spiorad na gaige; agus fear-bogha na b'ealanta 'n àm tarruing gu comh-strì, cha do thar-ruing seighead ri sreang. Tha gach euchd ghaigeoil a rinn e air

an aithris le tuilleadh iognadh, 'nuair bheirear fainear cho tur neo-fhaicheil 'sa bha e. Tha e air a ràdh gu'n tilgeadh e dà-shaighead-dheug, agus gu'n sàthadh e an darna aon ann an earbull an aon eile. Thainig e aon là seachad air buidheann a bha ri glomanachd ann an Srathéirinn. Dh'fheadraich cuid dhiubh ris a' ghille bheag am feuchadh e ris an t-saighead, agus le beagan moit dh'aontaich e. Bhuail e 'n toiseach faisg air meadhon na targaid, ach an dara uair chuir e gu dìreach 'na meadhon. Thòisich iad air iognadh 'ghabhail, agus air bhi 'ga mholadh; ach thubhairt e ri gu'n deanadh iad ni b'fhearr na sin 'an Srathspé. Dh'fhalbh e, agus shàth e slatag sheilich air tom, astar mhath air falbh. Thilg e, agus sgoilt e i leis a' cheud saighead.

Bha e na ro fhear aitreabh, agus cha b'ainmrig leis 'bhi ris an obair sin ann an Srathéirinn. Aig aon àm a bha e ann ris a' cheart obair sin aig Fear Choileachaidh, air feadh na h-oidhche thainig a' chrois-tàraidh chum an tigh. B'e bha 'n so Ròsach Chillrethag, 'an Srathnathruinn, agus e air tòir na creiche 'thogadh uaithe le Fear Achluachrach, 'an Lochabar, agus e air shùrd pòaidh. Dh'fhalbh Fear Choileachaidh agus a chuideachd maille ri buidheann an Ròsaich, agus Iain Beag Mac-Aindrea mar aon de chàch. Bhuail iad air an aghaidh le sùrd agus faicill, gus an d'ràinig iad a' Chrò-chlach, am bràigh Shrathéirinn. Chunnacas solus ann am bothan nan cipeir. Ann an so bha Fear Achluachrach agus a bluidheann, as déigh an suipeire, 'seanachas ri chéile, gun fhiamh gun eagal. Aig an àm so, bha Iain Mac-Aindrea air toiseach na buidhne. Shuidhich se e féin mu choinneamh doruis a' bhothain. Bha'n oidhche fuasach dorch—ni 'thug fìor chothrom dhaibhean a bha mach, ach a bha tur an aghaidh chàich, a bha air an leigeadh ris le solus a' ghealbhain bha ac' anns a' bhothan. 'Nuair a dh'fhairich iad an taimrigh 'bha mach, b'ann le spiorad na gaisge 'thriall gach fear chum an doruis, a thoirt coinneamh do luchd na tòrachd; ach cha d'ràinig a h-aon dinbh an stairsneach gun bhi air an leagadh nan tòrr air muin a chéile! Bha làmh Iain 'ic-Aindrea bitheanta ni's leòir, agus a shùil an tòir air ceannard na buidhne. Air dhàsan 'bhi aithnichte, 'thaobh 'éididh, 'nuair chunnaic Iain e, chuir e saighead 'na uchd a cheangail e ris a' phosd a bha air a chùlaobh! 'Nuair chunnaic Fear Choileachaidh mar rinn e (theagamb chum fìos 'thoirt do'n Ròsach mar thachair), ghlaodh e mach, "Buaidh 's do thapadh leat, Iain 'ic-Aindrea, 'tha càmh an Dail-na-h-Aitnich." 'Nuair chuala Iain am miodal so aig àm cho mì-fhreagarrach (air dha 'thuigsinn, nan rachadh fear sam bith as, gu'n tugadh e 'ainm do Lochabar—ni a dh'fhàgadh e buailteach do chunnart na dhéigh sin), fhreagair e Fear Choileachaidh ann am briathraibh nach furasda sgrìobhadh! Cha d'fhuair a h-aon as de na bha stigh; ach an gille maol dubh a thug fainear a' chùis, bhris e mach air cùl a' bhothan; agus, gu truagh do dh'Iain Mac-Aindrea, thug am fear so an naigheachd agus 'ainm do Lochabar, mar am fear a fhuair urram na saighdearachd. Agus bha 'bhuil: 's gann gu'n d'fhuair e là no oidhche sona na dhéigh.

'Nuair ràinig an sgeul so Lochabar, a bha cho chràidhteach do bhean-na-bainnse, cha d'fhois 's cha do thàmh i gus an d'ràinig i Chrò-chlach; agus tha 'cor, 'nuair ràinig i, ni's usadh 'thuigsinn na 'chur an céill. Tha e air a ràdh gu'n d'fhuair i 'mhial-chu féin ag òl fola Fhir Achluachrach, agus, anns an teinn-chràdh anns an robh i, gu'n d'thug i 'n cù na spathaltan as a chéile!!

'Nuair a sgaoil an naigheachd, bha càirdean nam fir a thuit air an gluasad le colg bhuarasach. Thrus iad orra, dà fhear dheug, agus ràinig iad tigh Iain 'ic-Aindrea. Bha Iain agus a bhean a stigh le chéile, agus thuig iad có bh'aca air ball. Dh'fhoineach na daoine ri bean-an-tighe 'n b'e so tigh Iain 'ic-Aindrea, agus càit an robh e féin. Thubhairt i gu misneachail gum b'e, agus nach robh e féin fad as. Dh'iarr i orra suidh gus an tigeadh e. Cha do smuainich iad gum b'e bha na shuidh taobh an teallaich; oir ged a fhuair iad 'ainm 'sa shloinne, cha d'fhuair iad a dhealbh 'sa chuma. Bha 'bhean 'san àm a' fuineadh, agus thilg i mir de'n aran air an fhear 'bha na shuidh taobh an teallaich; agus le bag-airt coimheach, dh'iarr i air dol a shealltainn nach robh an fheudail ri dolaidh sam bith; agus nam faiceadh e 'mhaighstir, fios a thoirt da gu'n robh daoine 'uaile 'feitheamh air. Dh'fhalbh e le gearrain, mar nach biodh e ro thoilichte 'dhol. Chaidh ise gu seòmar far an robh am balg-shaighead air a thasgaidh, agus chuir i sin a mach air uinneig 'ga ionnsuidh; agus ré na h-ùine so uile, cha do sguir i de chumail seanachais ris na coigrich, agus 'gan fritheal leis a' bhiadhachd a b'fhearr a bh'aice. Dhirich Iain am bruthach 'bha fa chomhar doruis a thighe. Chuir e dà shaighead dheug ann an rian freagarrach air an toran làmh ris, agus ghlaodh e, fear sam bith 'bha 'g iarraidh Iain Mhic-Aindrea, e 'bhi mach. B'ann an 'sin a bha 'chabhaig, gach fear a' bualadh a mach chum ionnsuidh 'thoirt air Iain Mac-Aindrea; ach cha luaithe 'ràinig iad an doruis, na bha saighdean Iain 'gan còmhachadh, agus 'gan leagadh gu làthair. Cha deachaidh 'm fear mu dheireadh dhiubh fada o'n tigh 'nuair a thuit e, air chor 's nach deachaidh a h-aon diùbh as a dh'innseadh an naigheachd 'san tìr as an d'fhalbh iad!

Na dhéigh so, bha Iain Mac-Aindrea fo fhiamh a latha 'sa dh'oidheche. Cha robh e sàbhailte dha 'bhi oidheche 'na thigh féin, air chor 's gum bu dùth dha gearrain air an oidheche sin a luaidh Fear Choileachaidh air 'ainm e.

Uime sin, bha leabaidh aige ann am bràigh craoibh ann an coille Uisge-thuilnean, ann an ionad ris an abrar Giubhas-na-h-uamha gus an là 'n diugh. Chuala iad mu'n leabaidh so 'n Lochabar, agus bha na h-Abraich gu tric ri fhaicinn air feadh na coille sin, chum a faghail a mach. Bha iad air uairibh a' tachairt ri Iain féin; ach cha robh iad idir a' samhlachadh gum b'e bhiodh ann—ni 'thug cothrom dha dhe'n d'rinn e gu minic feum, air chor 's nach do leig e aon de na chunnaic e riamh air ais. Am fear mu dheireadh a chunnaic e dhiù, bha e air feadh na coille gun duine leis. Dh'fheòraich am fear so dheth Iain (mar gum b'ann airson neò-

nachais d'a féin) c'àit an robh an leabaidh-fhalaich aig Fear Dail-na-h-Aitnich. Fhreagair Iain gum feuchadh e sin da: agus 'nuair a chunnaic an t-Abrach an leabaidh, sheall e mu'n cuairt car tiota beag, 's chuir e 'aghaidh air a dhùthaich féin; ach cha b'fhada 'chaidh e 'nuair 'thug Iain tarruing air a bhogha, 'bha air a chleith fo 'bhreacan, agus leag e'm fear sin mar an ceadna, gun a leigeadh ni b'fhaide air a thurus.

Cha'n eil cunntas air gach liutha fear a mharbh e ré 'bheatha, ach tha iomradh gur mòr a chuir e gun teagamh gu dìth; agus cha d'thug duine riamh buaidh air féin, ged 'thàinig e gu bhì na sheann duine mu'n do chrìoch e.

SPÉACH.

Lag na Criche, Màigh, 1842.

MU SHINNSIREACHD CHLOINN-GHRIOGAIR.

Thachair do dhuin'-nasal measal de'n chinneadh so, 'tha air an àm an Lunsainn, agus a tha iomraiteach, cha'n e 'mhàin 'na dhùth-aich féin, ach 'san Roinn-Eorpa, airson meud 'eòlais, agus an dòigh chliùteach anns na lìon e gach dreuchd a bha an earbsa ris,—a bhì, o chionn beagan bhliadhnaich, anns an Ròimh, far na thais-bean am Pàpa (àrd-cheannard Eaglais na Ròimh) mòr choimheas agus meas da.

Bha'n duin'-nasal so ag amharc air mèran de nàthe iengantach—seann leabhraichean agus nithe eile—ann an lùchairt rionnagach a' Phàpa; agus bha aon de phrìomh chléir an àite maille ris. An uair a chual am fear so ainm an nasail Albannach, gum bu Mhao-Griogair e, thubhairt e ris gu'n robh mèran bàigh aig a' Phàp' air a' chinneadh Ghriogarach—gu'n robh e 'gan chunntas mar a chàir-dean sòmruchte, mar chloin de 'theaghlach féin. Dh'fheòraich an t-nasal Griogarach d'heòh cionnas a thachair sin, no cied a thug air a' Phàpa 'bhi co déidheil mu Chloinn-Griogair. “Tha,” an' e san, “gu'n d'fhuaradh am measg seann agriobhaidhean, feadh leabhraichean a' Phàpa, eachdraidh air an dòigh anns an d'fhanair iad an t-ainm air tùs. Mu thimchioll na bliadhna naoidh cead gu leth (950), 'se b'ainm do'n Phàpa 'san àm sin *Gregorius*, no, mar a deir iad sa' Bheurla, Pàpa *Gregory* an IVth. Chuir an duine ainmeil so teachdaire, no, mar a deir iad, *nuncio*, do dh'Albaian, a shocrachadh gnothuichean àraidh mu thimchioll nan *Culdees*. Bha Coinnich Mac-Alpain, rìgh na h-Alba, 'san àm sin a' tàmh 'na phàlann àrd ann an Dunstainnis. An uair a bha teachdair a' Phàpa 'fuireach maille ris an rìgh, rugadh prìonn' dè; agus sheas teachdair a' Phàpa mar ghoistidh do'n naoidhean rìoghail. Thug Rìgh Coinnich ainm a' Phàpa (se sin Griogair) air an leamhl' so; agus 'sann o'n duine so, Griogair, mac Choinnich Mhic-Alpain, a thainig an cinneadh ainmeil a ghabh mar shloinneadh Clann Mhic-Ghriogair.

FIALACHD NA MNA DUIBHE RI MAIGHSTIR MUNGO PARC.

Air iarrtas comuinn àraidh a bha airson na ceàrnan sin de'n t-saoghal a rannachadh, ghabh Maighstir Mungo Parc ce-làimh na dùthchannan is faide stigh ann an Afric a shiubhal agus fhaotuin a mach. Ann an oidhirpeachadh sin a dheanamh, b'èiginn de'n fhear-thuis ainmeil se iomadh deuchainn agus cruaidh-chas fhulang. Tha mòran bheathaichean fiadhaich agus cronail 'san dùthaich sin; agus tha a slugh a tha còmhnuidh innte cho allmhara borb, 's gu bheil e glé chunnartach do neach air bith imeachd treimpe. Tha iad gu tur aineolach air an t-seingeul; agus a chionn 's nach 'eil déiligeadh no comh-chomunn aca ri muinntir eile, tha iad gun eòlas a thaobh nan dàighean agus nan innleachdan a tha air an cleachdadh 'nar measg-na.

Ach a dh'aindeoin air cho borb agus allmhara 'sa tha iad, mhothuich Maighstir Parc air uairibh caoinhneas nach bu bheag uatha. Thaisbean cuid dhiubh bàighealachd agus chàirdeas dha a bha fìor iengantach. Tha sinn mar so a' faicinn, ciomtach agus truailidh mar tha sin, ionnas gu bheil sinn ann an staid nàduir marbh a thaobh Dhé agus nithe spioradail, gidheadh gu bheil an Tighearna féin air suidheachadh ann ar cridhe faireachduinneam àraidh a tha feumail 'nan àite féin. Is ann diùbh sin an t-ìochd a ta againn ri'r comh-chrèitair, na thachras dha 'bhi ann an éiginn no'n vireasbhuidh; agus gheibhear an fhaireachduinn so air a leigeadh ris eadhon an measg nan daoine dubh ann an meadhan Afric, mar chithear o'n ageul beag a leanas.

“Nuair thàinig mi gu Ségo ('se sin prìomh-bhaile na rìoghachd d'an goirear Bambarra, a ta air a shuidheachadh ri taobh na h-aibhne Niger),” arsa Maighstir Parc, “bha toil agam dol thairis a dh'ionnsuidh na h-earrainn de'n bhaile 'sam bheil an rìgh a' còmhnuidh; ach, o'n àireamh shluaigh a bha togarrach aiseag fhaotuinn, b'èiginn domh feitheamh fad dhà uair. Air cheann an ama so, bha iadsan a chaidh thairis air innseadh do Mhansong, an rìgh, gu robh duine geal a' feitheamh ri aiseag, agus a' tighinn 'ga fhaicinn. Chuir e thairis gun dàil aon d'a dhaoineibh a b'urram-aiiche, a dh'innseadh dhomh nach feudainn an rìgh fhaicinn air aon chor, gus am biodh fìos aige ciod a thug d'a dhùthaich mi; agus nach feudainn gabhail orm féin a dhol thar an amhainn gun chead fhaotuinn o'n rìgh. Thug e, uime sin, a' chomhairle orm an oidheche 'chur seachad aig baile beag fad as, a chomharraich e mach; agus thubhairt e gu'n innseadh e dhomh 'sa' mhaduinn ciod a dheanainn. Cha robh so ach droch aobhar misneich. Gidheadh, o nach gabhadh a' chùis leasachadh, chaidh mi air m'aghaidh dh'ionnsuidh a' bhaile bhig; agus air dhomh ruiginn, fhuair mi, ged bu chruaidh an gnothuch e, nach leigeadh aon duine 'stigh d'a fhàdaich mi. O'n droch bharail a ghabh iad dhiom roimh làimh,

bha ioghnadh agus eagal orra romham; agus b'fheudar dhomh suidhe sìos fad an latha, gun bhiadh, fo sgàile craoibhe.

“Bha'n oidhche bagradh a bhi ro nèo-thaitneach; oir dh'éirich a ghaoth, agus bha e glé choltach ri uisge trom a dheanamh. Bha na beathaichean fiadhaich mar an ceudna cho lìonmhor 'sa' choimhearsnachd, 's gum feumainn streapadh suas ris a' chraoibh, agus tàmh a ghabhail am measg nan geug. Ach mu luidhe na grèine, air dhomh a bhi deanamh deas gus an oidhche 'chaitheadh air an dòigh so, agus air leigeadh m' each fo sgaoil, a chum 's gu'n ional-tradh e gun chuibhreach, stad beau dhubh a bha pilltinn o oibrich an achaidh a ghabhail beachd orm; agus air faicinn di gu robh mi sgìth agus airsealach, dh'fhaighnich i mu dhéighinn mo chor. Mhìnich mi dhi e ann am beagan fhocal; agus an sin, air dhi sealltuinn orm le mòr thruas, thog i mo dhiollaid agus mo shrian, agus dh'iarr i orm ise 'leantuinn. Thug i dh'ionnsuidh a bothain mi; bheothaich i lòchran, sgaoil i brat air an ùrlar, agus dh'innis i dhomh gum faodainn fuireach an sin fad na h-oidhche. 'Nuair 'chuunnaic i gu'n robh mi anabarrach ocrach, chaidh i dh'fhaighinn ni-eigin a dh'ithinn. Phill i ann an ùine ghoirid le iasg a bha fìor bhlasda; agus air dhi 'fhaotuinn air a leth ròsdadh, thug i dhomh e airson suipeir. An déigh dhi fiadhlaidheachd a nis a thaisbeanadh do choigreach a bha na theinn (air do m' dheagh bhana-charaid mo sheòladh thun a' bhrait-ùrlair, ag innseadh dhomh gum fudainn codal an sin gun eagal), ghairm i air boirionnaich a teaghlach, a sheas gun ghluasad fad na h-ùine, ag amharc orm le mòr ioghnadh, agus dh'iarr i orra tòiseachadh ri'n obair, a' snìomh na canaich. Lean iad air an t-snìomh gus an robh e gu math annoch.

“Dh'eutromaich iad an obair le òranaibh; agus bha aon duibh sin a rinneadh bhàrr làimh, oir is ann mu'm dhéighinn féin a bha e. Sheinneadh e le aon de na mnathaibh òga, agus càch 'ga còmh-nadh leis an luinneig. Bha'm fonn binn agus muladach; agus bha na focail, air an eadar-theangachadh, teann air mar leanas:—

Na gaothan shéid gu coimheach fuar,
A's bhrùclid a nuas an t-uisge trom;
An duine geal a stigh cha d'fhuair,
Ge b'olc a thuar a mach air lom.

An ciar' an annoich shuidh e aios
A ghabhail fois, fo sgàile craoibh';
Oir bha e fann a's làn do sgìos:
Bu dubhach dìblidh cor an aoidh.

O! cha'n 'eil aige màthair thlàth,
A bheir o ùth na bà am bliochd;
No céile 'sheallas ris gu blàth,
'S a mheileas dha an gràn le iochd.

LUINNEAG.

Gu'n gabh sinn ris le iochd a's bàigh—
Gu'n nochd sinn càirdeas dha, a's miadh:
Cha'n fhaigh e bainn' o mhàthair àigh,
A's céile gràidh cha toir dha biadh.

“Theagamh,” deir Maighstir Parc, “gu bheil na nithe so suarach ann am beachd an leughadair; ach rinn iad drùidheadh anabarrach ormsa. Thug caoimhneas cho mòr, ris nach robh dùil agam, tiomachadh air mo chridhe; agus theich codal o m’ shùilibh. Anns a’ mhaduinn, thug mi do’n mhnai thrnacanta a thug aoidheachd dhomh dà phutan de na ceithir a dh’fhan ann mo pheiteig. Cha robh tuilleadh agam a thairginn di airson a caoimhneas.”

SEANACHAIDH.

Bàideanach, 1842.

SAOBH-CHRÀBHADH NAN GÀIDHEAL.

Tha mòran do dh’amaideachd fhathast am measg nan Gàidheal—iomadh geas, a’s giseag, a’s rùn, a’s séun—druidheadh, buidseachd, cumhachd-tàlaidh, a’s mealladh gràidh—agus nithe de’n t-seòrsa sin, a thàinig a nuas d’an ionnsuidh o linntibh dorch’ a chaidh seachad.

Tha seòrsa do dh’eòlas airson galar-shùil cumanta fhathast anns na h-eileanan tuathach, ris an canar “Obie nan Sùil.” Fhuair sinn so o sheann duine còir a chleachd e fad iomadh bliadhna, ‘sa tha nis a’ tuigsinn nach ‘eil ann ach amaideachd pheacach. B’i an dòigh a ghabh iad, bonn airgid a chur ann an saoiheach làn do dh’uisge an fhuarain; agus an deigh na briathran a leanas a chantoinn thairis air an uisge, bha’n t-sùil leòinte ri bhi air a h-ionnlaid gu tric leis. Tha na nithe so a nis a’ dol air di-chuimhne—tha daoine air an soilleireachadh gu mòr; ach mar a tha iad a’ toirt dhuinn seòrsa do dh’fhiosrachadh mu thinnchioll na làithean a dh’fhalbh, smuainich sinn an cur a mach ‘san àireamh so.

EÒLAS NAN SÙIL.

Obie nan geur shùil,
An obie ‘s fearr fo’n ghréin;
Obie Dhé, an uile-mhòr.
Féile Mhàiri, féile Dhé,
Féile gach saigir ‘s gach cléir;
Féile Michael nam fear, .
‘Chàirich anns a’ ghréin a neart.

Fhuair sinn, mar an ceudna, o fhear eile, “Eòlas an t-Snìomh.” ‘Se sin, ‘nuair a shiachadh neach a chas, b’abhàist fios a chur air an duine aig an robh eòlas an t-snìomh; agus ghràd thòisicheadh e air a’ choise leòinte ‘laimheachadh ‘sa shuathadh le ‘laimh, ag aithris nam briathran a leanas:—

EÒLAS AN T-SNÌOMH.

Chaidh Bride mach
Air maduinn mhoich
Le càraid each.
Bhris fear ac’ a chas.
Chuir e glùn ri glùn,
A’s cnàimh ri cnàimh,
A’s feith ri feith.
Mar leighis ceau sin,
Cha leighis mise so.

BRÒG IARUINN CHLOINN-DÒMHNUILL.

Mu'n àm 'san d'thàinig a' cheud Rìgh Séumas gu crùn na h-Alba, bha tomhas gairge agus an-ìochdmhorachd air teachd suas ann meneg na creachadairean Gàidhealach nach robh riamh ri fhaotuin anns na linnibh is fhaige air làimh. Bha creachadair de'n chinneadh Dhòmhnullach air ceann buidhne ann an siorramachd Rois, a bha comharraichte airson dānadas a's an-ìochdmhorachd. Spùine a's chreach iad banntrach bhochd de na h-uile ston saoghalta. Thubhairt i ris a' chreachadair gu'n rachadh i dh'ionnasuidh an Rìgh airson aicheamhail, ged a ruigeadh i Dunéidion 'ga iarraidh. "Tha'n uidhe ain fada," ars' an t-amhlair; "uime sin, b'fheaird thu brògan." A réir sin, thug e air a' gbohhainn brògan iaruis a thàirngeadh air a casan, mar gun b'each a bhiodh innte. Air de'n mhnaoi 'bhi àrd-inntinneach, chum i ri 'focal; agus co luath 's leigeadh a lotan leatha, chaidh i na h-uile ceum air a cois do Dhunéidion, thilg ai i féin aig casan an Rìgh, agus rinn i aithnichte dha a' chùis.

Bha Séumas ann am feirge mhòr; agus thug e òrdugh gum biodh Mac-Dhòmhnuill agus a dhà-dheug do luchd-leamhuinn air an glacadh, agus air an crudhachadh anns an dòigh cheudna—ni 'bha gum dàil air a chur an gluath. Anns an staid iriosail agus chràiteach so bha iad air an cumail fad thrì làithean, mar eisimpleir do na h-uile, agus an sin air an cur gu bàs.

D. D.

{Innes, 1842.

N A I G H E A C H D A N .

Chaidh margadh Dhunbreatan gu math. Am beagan cruith a bh'ann, rinn iad deagh phrìsean. Bha eagal air na dròbhairean, mu'n d'fhàg iad an tigh, gu'n lèlicheadh an lagh ùr luchd spreidh; ach gabhaidh e iomadh bliadhna mu'n tachair so—"a pheic air an agillinn, 's gun an sgillinn ann." Cha'n eil spreidh thall air tìr-mòr ri abhachadh, gun an tog 's an àraich siad inl.

O na agrieibh sinn na dheireadh, bha crith-thalmhainn mhòr ann an *Saint Domingo* (aigean do h-Innsean na h-àirde 'n iar), a shluig suas tighean, 'us bailtean, agus deich mìle pearsa!

Fhuair Sir Raibeart Peel gach nì leis mar a mhiann. Tha dòchas gu'n dean so feum do'n dùthaich, oir cha robh i riamh ri cumhne duine cho fad' air dheireadh ann an cèird, 's an coimhadh, 's am màl-airt; ach, cliù do Dhia, cha robh i riamh ni b'fhaid' air thoiseach ann an coltas feòir, 'us bàrra, 'us pailteas. Tha dòchas gu'n dean a' Phàrlamaid ni-eigin airson nan Gàidheal; ach tha iad fada an sgog-aireachd. Bithidh fìos againn roimh dheireadh an ath mhìos.—Chunnaic sinn mòran a' dol thairis o chionn ghoirid, agus bu duilich leinn fhaicinn gu'n d'fhuair cuid dhiù ann-còthrom ann an *Liverpool*,

an deigh cuid do'n airgid-aisig a phàigheadh ann an Glaschu. Bheireamaid a' chomhairle air ar luchd-dùthcha Gàidheal eòlach fiosrach a thoirt leò anns gach baile an tachair iad, ged a phàigheadh iad e, a ni bargan air an son, agus a gheibh gach nì 'theid a ghealltuinn ann an sgrìobhadh.

A' BHAN-RIGH.

Chual' an rìoghachd le uamhas an oidheirp eagalach a thugadh air Ban-rìgh Bhreatann a mburtadh—gnìomh cho oillteil 'sa dh'fheuch duine riamh; ach buidheachas Dhàsan a rinn, 'na fhreudal caomh, an oidheirp uamhasach se a thoirt gu nì-ni.

Francis, an duine truagh a thug an oidheirp air a Bhan-rìgh a chur gu bàs, dh'fheuchadh e, agus tha e air a dhìteadh gu bàs; agus cha'n 'eil teagamh sam bith nach bu chòir a chrochadh. Tha cuid air bharrail gu'n robh e as a bheachd; ach chan'a eil dearbhadh sam bith gu bheil so fìor. Do réir na h-uile cunntas 'tha sinn a' faotainn, cha'n eil ann ach duine amaideach. Smuainich e, thaobh 'a nach do chrochadh *Oxford*, a thug an oidheirp cheudna an uraidh, gu'n éireadh dhàsan mar a dh'éirich do'n son eile—nach deannadh iad ach a chumail am prìosan, mar a rinn iad *Oxford*, gu latha 'bhàis. Ach gheibh e gu'n robh e ann am mearachd mòr. Mar a thubhairt *Oxford* féin—“Nam biodh iad air mise 'chrochadh, cha d'fheuch *Francis* no fear eile an clasa cèidna.” Thubhairt lighiche ainmeil a chuireadh a cheinhead a' mburtair do'n phrìosan, a dh'fheuchainn an robh e 'na bheachd, 'suair thàinig e air ais do'n chùirt—“Cha'n eil mi làn chinnteach,” ars' e, “co dhiùbh 'tha no nach 'eil e as a bheachd; ach ma tha, cha dean crochadh cron air; 's mar 'eil, tha e 'gu làn theiltina. Gum b'fhad a thèarnar a' Bhan-rìgh o gach nàmhaid!” ‘Sì ar n-àrnuigh dhùrachdach gu'n gabhadh am Frenedail caomh i fo 'chùram athaireil féin, 's nach seirbhicheadh le làimh, le inneal, no innealachd, a dh'fheuchar na h-aghaidh.

AMERICA.

Airson còlais chàirdean na luchd-imrich a dh'fhàg Leòbhas air a' bhliadhna 'chaidh seachad, agus a ràinig America deireadh an fhogharaidh ann an staid fìor bhoichd, tha sinn a' toirt na leanas á fear de phàipeirean Chanada (*Sherbrooke Gazette of 14th April, 1842*):—“Bithidh mòran de'r lughadairean toilicht' a chluinntinn gu'n deach an fhialachd a nochd iad do na h-eilthirich Ghàidhealach ann an lochdar na dùthcha a dheagh bhuileachadh. Do'n choigrich bhoichd, bha'n còmhnaidh so anbharrach àmail, agus ghabh iad ris le mòr thuingealachd. Tha iad a nis saor o bheòdninn, agus o na emuaintean timhaidh tha 'n taic rithe ann an tìr chéin. Tha pailteas do nithe feumail na beatha so mu'n cuairt doibh a cheana, agus a h-uile aobhar dòchaie aca gur ann nì's fearr a theid an cor. An àite 'bhi nan tuathanaich bhoichd 's nan iasgairean truagh air còrsan creagach Leòbhas, tha iad a nis nan tighearnaan fearainn!”

"Lennoxville, Eastern Townships, March 14, 1842.

"(Do'n Urramach A. Mac-an-Aba, Baile-an-Rìgh.)

"Ceadach dhomh, ged is coigreach mi, focal no dhà a chur thugad, mar rùn-chléireach *Cuairtear nan Coillte*, ann am iubhe mar fhear-riaghlach Comuinn na h-Imrich anns a' cheàrn so.

"O litrichean a ràinig eilthirich Leòbhais o chionn ghoirid as an t-seann dùthaich, tha mi tuigsinn gu bheil miagh mòr air do phàipeir-naigheachd Gàidhealach am measg Gàidheil na h-Alba; agus a thaobh ni-eigin a chuonaic iad ann, airneo ann am pàipeirean eile, gu bheil iad am barail gu bheil cor an luchd-dùcha anns an tìr so fìor thrugh agus bochd.

"Cha'n e mo mhiann misneach a thoirt do thuile dhiù teachd thairis, ni mò 'chomhairlichinn do na tighearnan Gàidhealach no do'n Phàrlamaid ceadachadh do dhaoine bochd cladaich an dùtchea féin fhàgail, gun ullachadh measarra 'dheanamh air an son.

"Ged bu choltach gum biodh teachd na dà bhuinn bhochd so na choedas trom air a' cheàrn so, gidheadh chaidh an tagradh a rinnear air an son 'sa' choimhearsnachd, 's am bailtean *Montreal* a's *Quebec*, a fhreagairt co fhialaidh, 's gu'n do chuir iad an geamhradh seachad gun bhochduinn, agus le dòchas rompa air cor ni's fhearr na b'urrainn doibh gu bràth altram ann an tìr an athraichean. Tha iad suidhichte ann an cùrsa do dh'fhearann tarbhach, a bhuineas do Chuideachd-Fhearainn America 'Bhreatunnaich' (*British American Land Company*), dlùth do *Bhury* agus *Lingwick*, ri taobh rathaidean-mòr, 's am fochair Amhuinn-nam-Brattan a's lochain uisge lan éisg. Tha iad air togail tighean-fiodh, 's a nis a' glanadh an fhearainn airson bàrraidh, 's a' màlairt an luath-luibhean (*potash*) airson buntàta a's nithean feumail eile. Tha iad fìor thaingeil airson gach coimhearsnachd chaidh nochdadh dhoibh 'san tìr chiatach shlàinteil so. Rinn iad am bitheantas seilbh a' ghabhail ann mu thuairam trì-fichead 'sa deich acair, agus barrachd na so far a' bheil teaghlach do dh'ìgriidh air tighinn gu aois feum. Leis a' chòmhnuadh a rinnear riu, agus le'n oidheirpean féin, tha iad a nis air an càramh na leithid do dhòigh 's gu bheil e furasd dhoibh an staid a leasachadh—o phailteas, éiridh gu saibbreas. Tha e 'cur duilichinn orra gum biodh droch thualas sam bith na aobhar air an càirdean diblidh bochd air feadh na Gàidhealtachd a chumail o òidheirpeachadh teachd a nall.

"W. MORRIS."

INNSEAN NA H-ÀIRDE 'N EAR.

Cha'n fhàodar a ràdh gu bheil an naigheachd 'tha teachd as an tìr so taitneach. Bha àite làidir againn gu h-àrd am measg nam bean 'tha eadar na cearnaibh sin de na h-Innséan a bhuineas do Shasann agus an tìr ris an canar *Affghanistan*—baile ris an abrar *Guznee*. Bha armailt againn anns an àite so; ach cha robh fear againn ann airson a' cheud a bha 'ga chuartaichadh de na nàimhdean. Ghearr iad so air

falbh gach sruthan uisge, agus gach feadan pìob uisge, air alt 's gum b'éiginn do'n armailt againne strìochdadh. Bha iad air an claoidh le agios, air am mealachadh le fuachd, 's gun uiread a's deur uisge ri òl. Bha dìth de gach seòrsa—tart, a's ganntachd, a's fuachd—an deigh spiorad nan gaisgeach a chlaoidh; 's cha robh e 'nan comas ni eile 'dheanamh ach strìochdadh. Bha'n dùthaich air a chòmhdachadh le sneachd, agus an nàimhdean guineach, lionmhor, seòlta; agus mar strìochdadh iad air an àm, cha robh mac màthar dhiubh nach biodh air an cur gu bàs. Mar so thugadh suas *Guznee*, agus strìochd an t-arm. Tha aobhar mòr iomagain nach do sheas na h-*Affghans* an cùmhnant a rinneadh riu, agus an uair a fhuair siad iad 'nan cumhachd, gu'n do chuir iad gu bàs iad—gu'n do mhurt siad iad, mar a rinn iad air a' chuid eile de'n arm Bhreatunnach. 'S éiginn duinn aideachadh nach 'eil sinn gun eagal gu'n do thachair so.

Ach ged tha'n sgeul so brònach, tha naigheachd taitneach á ceàrn-aibh eile do dh'Innsean na h-àirde 'n ear. Chuireadh suas armailt a chuideachadh leòsan a bh'ann an tìr *Affghanistan*; agus ged a dh'éirich an dùthaich uile 'chur grabadh orra, agus am bacail o dhol troimh nam monaidhean, gidheadh chaidh a' bhuidheann threun so air an aghart a dh'aindeoin co 'theireadh e, agus bhuaidhaich iad an aghaidh gach canntar a's duilghead. Bha'n armailt so fo laoch ainmeil, Seanalair *Pollock*. 'Nuair a ràinig iad so bun nam beann creagach corrach, bha na mìltean os an cionn le uidheamachadh de gach seòrsa chum cur as doibh; ach streap iad suas—dhlirich iad ceum thar cheum, a' sgiùrsadh an nàimhdean rompa. Ràinig an t-arm againn mulach na beinne mòr, agus theich an nàimhdean. Bha gaisgeach treun os-cionn cuid de'n arm againne, Gàidheal do chloinn Mhic-Asgaill, do sheaghlach Ruth-an-Dùnain, 'san Eilean Sgiathanach, a dhearbhaich an latha sin gum b'ann an tìr nam beann a chaidh àrach.. An deigh do'n arm buadhachadh mar so, ràinig iad an t-àite 'bha 'nam beachd, far an robh an laoch treun Seanalair Sir R. *Sale*, leis an fheachd a bha fo 'cheannardachd, air a ghlasadh a stigh ann am baile mòr ris an abrar *Jallalabad*. Tha'n dà armailt so nis le chèile, fo cheannardan treun eòlach; agus an ùine ghoirid, faodaidh sinn a bhi cinnteach gu'n cluinnear sgeul air an treuntas.

Mu'n d'ràinig *Pollock* an t-àite 'san robh Sir Raibeart *Sale*, chruinnich armailt mhòr mu thimchioll an àite sin, chum cur as do na Sasunnaich, agus na h-Innseanaich 'bha maille riu, mu'n ruigeadh *Pollock*. Chuaireadh iad am baile, a's champaich iad air masg mòr farsuing an sealladh an armailt againne. 'Nuair bha iad mar so 'gan cur gu dùlan, ghrad chaidh *Sale* a mach leis na bh'aige do dhaoine nan aghaidh; 's ged nach robh aige ach làn an dùirn do dh'armailt, an coimeas ris na bha na aghaidh, fhuair e buaidh. Loisg e an campa, mharb e mìltean dhiubh, agus sgiùrs e roimhe am feachd mòr a bha bagairt a shlugadh suas. Phill e an sin air ais, agus air an là màireach cha robh nàmhaid 'san t-sealladh! Tha e féin agus an ceannard *Pollock* a nis le chèile, agus armailt làidir aca fodhpa. Mar

'eil sinn meallta, cha'n fhada gus an cluinnear naigheachd ma'n déidhinn.

CHINA.

Cha'n eil naigheachd air bith as an dùthaich so is fhiach aithris.

FOCAL 'SAN DEALACHADH.

Calum Dubh à Leòbhas.—Tha thu ceart. Theid litir do cheann air bith de na trì rìoghachdan airson sgillinn Albannach, ma theid an sgillinn a chuir leatha do'n *Post-Office*: mar teid, bithidh i dà sgillinn do'n neach gus am bheil i 'dol. Cha'n e so a mhàin, ach ged robh coithir litrichean fo'n aon chleòca, mar cothromaich iad còrr a's *leth-unnsa*, cha b'li iad tuilleadh. 'S math leinn gu'n do chuir thu 'cheist oirna, oir is tric a ghabh sinn nàire de aineolas nan Gàidheal mu'n chùis so. An uair mu dheireadh a bha Eachann Chola 'mach, thug e deich litrichean, na phòca do Ghlaschu, gu fear is aithne dhuirne. Chuir am fear so anas a' *Post-Office* ind. Choed iad dà sgillinn an t-aon do na chàirdean; agus, e nach do bhuair e iad gus an là 'bha e fagail a' bhaile, chaill iad cothrom an *smack* dhiubh. Nan cuireadh iad 'sa' *Post-Office* ann an Cola iad, agus sgillinn leo, bhiodh iad an so roimh Eachann, agus bhiodh an goireasan aig na chàirdean dhachaidh leis an *smack*.

GLASGOW,

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

J. & P. CAMPBELL, BOOKSELLERS AND STATIONERS,

24, GLASGOW STREET.

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; Tullymet: G. Morris; Dingwall: A. Keith; Dornock: Wm. Munro; Tain: James Ross, Jun., Druggist; Thurso: Mrs Russell; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Greenock: A. M'Ver; Grantown: A. Cumming; Abernethy: D. Gordon; Dunblod: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balachulish: J. M'Innis; Lochgilphead: N. Gillies; Argyll Furnace: A. Gillies, Schoolmaster; Leckmhead, Mull: D. Fletcher; Bonaw: John Cameron, Postmaster; Abergeldy: D. Cameron, Bookseller; Port Ellen, Islay: D. Hunter; Glencowradale: N. M'Donald, Schoolmaster; Bunnellan, Mull: Donald M'Lean, Postmaster; Portnahaven: Norman M'Lean; Kilchoman: Angus M'Leod; Strontain: D. Cameron; Tiororan, Mull: John M'Donald; Cowdar, Nairn: J. Robertson; Pitlochry: D. Robertson; Fortingall: D. Campbell; Laggan: Rev. J. M'Pherson; Ainess: D. M'Diarmid; Doune: D. M'Diarmid; Barra: A. M'Donald, Esq.; Ormsary: G. Ross; Tayinloan: A. Sutherland; South Uist: A. Chisholm; Callander: P. M'Kinley; Balquhadder: J. Carlton; Dunvegan: D. M'Donald; Carboist: A. Cameron; Glendaruel: D. M'Lean; Fort-Augustus: J. Forbes; Aberarder: John Ross, Schoolmaster; Inverness: James Smith; Kilmorack: J. Ross; Lochalsh: D. Matheson, Ardair; Portree: Alex. M'Donald, Esq.; Kintail: D. M'Rae, Postmaster, Lockby; Mull: John M'Dougall, Schoolmaster; Beaul: Rev. A. M'Kenzie, Kiltarish; Easdale: D. M'Intyre; Glenora: A. M'Innes; North Balachulish: Allan Cameron, Schoolmaster; Nova Scotia: Rev. R. Williamson, Pitou; General Agent for North America, John M'Neil, Esq., Charlotte-town, Prince Edward's Island.

Edward Khull, Printer to the University, Dunlop Street.

AN LA A-CHU 'S-NACH FRANG.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

CRUD MÌOS AN FROGHARAIDH.

AN 30 AIREAMH.]

AUGUST 1, 1842.

[Pais 6 SQUILLAN.

CONTENTS.—Sermon to the Young, page 143.—Life of Sir William Wallace (conclusion), 149.—The Dumb Man's Son (a True Story), 151.—Story of a Witch in the Likeness of a Hare, 152.—Song of Solomon (Metrical Version of Chapter V.), 153.—Ancient Feudal Custom in Skye, 154.—Hymn of Praise, 155.—Familiar Dialogue (General News), 156.—Death of the Duke of Orleans, 163.—The Highlanders in South America, 164.—The Red Rover and the Scandinavians, 165.—South American Sheep-Dog, 166.—Lashiel and the English, 167.—The Irish Harper, 168.—Inverness Sheep and Wool Market.

SEARMOIN AIRSON ÒIGRIDH NA GAIDHEALTACHD.

“Cha'n fhaca neach air bith Dia riamh.”—Eòin i. 18.

Mo chàirdean òg! chuala sibh gu tric mu thimcheòll Dhé, agus chuala sibh mòran mu dhéidhinn. Tha mis' air an àm dol a dh'fheòrachadh ceist chudthromachh dhibhe—Ciamar 'tha fios agaibh gu bheil Dia ann? Am fac' a h-aon agaibh e riamh? Cha'n fhaca; oir tha e ràdh 'na Fhocal naomh féin, “Cha'n fhaca neach air bith Dia riamh.”

Am bheil sinn fàn chionteach gu bheil iomad nì 'san t-saoghal so nach fhaca sinne riamh? Tha, gun teagamh, iomad nì. ‘Cha'n fhac’ a h-aon agaibh riamh baile-mòr Pharis, ceann-bhaile 'na Frainge, no is dòcha Lunuinn; ach tha fios agaibh gu bheil a leithid sin do dh'àiteachan ann. Ciamar a ta fios agaibh? Thà chionn gu'n robh feadhainn eil' a chunnaic iad, 's a thug cunntas orra. ‘Nis, mar biodh neach air bith ann a chunnaic na bailtean mòr sin riamh, na 'thug cunntas dheidhinn mu'n déidhinn, am b'urrainn fios a bhi againn gu robh a leithid do dh'àiteachan ann? Cha b'urrainn; bhiodh e eu-comasach dheidhinn eòlas air bith a bhi againn mu'n déidhinn. Ciamar, matà, 'tha

VOL. IPI.—No. XXX.

F

fios againn gu bheil Dia ann? An ann a chionn gu bheil iadsan a sgriobh am Bioball ag ràdh gu bheil Dia ann? Ciamar 'tha fios againn? Cha'n fhac' iad Dia. Ach an urrainn duinn' a chreidsinn gu bheil ni air bith ann nach fhaca duine riamh? Tha e comasach dhuinn a chreidsinn gu bheil iomad ni ann nach facas, agus nach urrainnear fhaicinn. Seas aig an uinneig latha gaothar fuar. Faic mar tha na craobhan a' gluasad, agus air an udal air an ais a's air an aghart—na geugan air an crathadh—na duilleagan a' tuiteam, a's air an sguabadh a nall 's a nall. Ciod 'tha ga dheanamh so? Tha fios againn gur i 'ghaoth is coireach, 's a tha 'ga dheanamh. Ach an urrainn dhuibh a' ghaoth fhaicinn? Cha'n urrainn; ach tha fios aig a h-uile h-aon againn gu bheil an ni sin ann ris an can sinn a' ghaoth, ged nach léir dhuinn i le'r sùilean.

An robh a h-aon againn riamh tinn, an'n an dòruinn, no ann am péin chorpora? Is dòcha gu robh. Ach am fac' a h-aon againn riamh pian no dòruinn?—an cuala sibh iad?—na laimhsich sibh iad? Cha'n fhaca, cha chuala, 's cha do laimhsich; agus gidheadh tha sibh a' creidsinn gu bheil pian a's dòruinn ann.

Ciamar 'tha fios againn gu bheil an ni sin ann ris an canar acras? Cha'n fhaca sibh e, cha chuala sibh e, cha do laimhsich sibh e. Ach mhothuich sibh dha, 's mar so thuig agus chreid sibh gu robh an ni sin ann ris an canar acras:

Nan canainn a nis nach 'eil an ni sin ris an abrar *gràdh* 'san t-saoghal, am biodh sin fìor? Dearbh dhomh gu bheil *gràdh* ann; cha'n fhac' thu riamh e. Cha'n fhac', ach mhothuich thu e. Tha athair a's màthair agad—tha thu toirt *gràdh* dhoibh; 's tha fios agad gu bheil *gràdh* ann, ged nach fhaic thu e.

Nan cailleadh a h-aon de na leanabanan beaga sin ris a' bheil mi a' labhairt a dhà shùil, bhiodh e na dhall; ach bhiodh 'inntinn fathast aige, a's comas air smuaineachadh. Dh'fhaodadh e, ged a robh e na dball, a bhi smuaineachadh leis féin mu thimchioll tigh 'athar, agus mu choilas 'athar agus a mhàthar. Ged a chailleadh e na dheigh sin a chlàisneachd, 's mar sin a bhi bodhar, dh'fhaodadh e 'bhi cuimhneachadh 's a' smuaineachadh mu ghuth 'athar 's a mhàthar, an uair a b'abhaist doibh 'bhi labhairt ris. Ged a chailleadh e na dheigh sin a bhlasad, gidheadh b'urrainn da 'bhi smuaineachadh 's a' cuimhneachadh blas a' bhitheadh 's na dibhe a b'abhaist da 'bhi gabhail. 'Seadh, ged a chailleadh e a fhradharc, 'sa chlàisneachd, 'sa bhlasad, 'sa chomas air ni sam bith a laimhsachadh, b'urrainn da innseadh dhuinn ciamar a b'abhaist do gach ni a bhi 'na bheachd. Dh'fhaodadh e a ràdh, "B'abhaist do'n ghréin amharc cruinn, dealrach;" agus mar an ceudna, "B'abhaist boladh cùbraidh a bhi de'n bhlàth so, 's de'n bhlàth so eile—b'abhaist do bhlas millie a bhi de'n mhill 's de'n t-siùcar, agus fonn biann o'n inneal-chiùil so 's on inneal-chiùil ud eile." 'Se sin ri ràdh, b'urrainn da smuaineachadh mu dhéidhinn na nithe sin.

Ciod e, matà, 'tha mar so a' smuaineachadh? Tha an t-ànan a tha an taobh a stigh dhiot. Ciamar a ta fios agad gu bheil *obair* ann an uaireadair sin a th'agad a'd làimh? Tha do bhrìgh gu bheil thu 'g éideachd a' bhuile bhig 'tha thu a' cluinntinn 'nuair a chuireas tu

ri d' chluais i, 's a chionn gu bheil thu faicinn nan làmhnan beaga sin 'tha cuimeasachadh mach nan uairean agus na mionaidean a' gluasad. Cha'n fhaca neach air bith riamh an t-anam, 's gidheadh tha fios againn gu bheil anam againn, do bhrìgh gur léir dhuinn iomad nì tha'n t-anam so a' deanamh. An uair tha'n t-anam subhach, tha so ri léirsinn a'd' ghàis : an uair tha'n t-anam trom, brònach, fo mhichean, tha so ri léirsinn air t'aogas, agus theagamhr le deuraibh do shùil.

Nis, 'ean leis an dòigh chreidsinn so 'tha fios againn gu bheil Dia ann. Thoir fainear na tha mi dol a ràdh riut, agus faicamaid an urrainn duinn a dhearbhadh gu bheil Dia ann, a thaobh gu bheil e 'deanamh iomad nì.

Amhairc air an eaglais so anns a' bheil sinn cruinn. Mothuich a' chranag so anns a' bheil mise 'seasamh, an staidhir so air an do dhric mi, agus an t-àite anns a' bheil mi air uairibh a'm' euidhe. G'arson a rinneadh iad? Nach d'rinneadh a' chranag so airson a' mhinistear?—àrd, chum 's gum faicadh gach aon e; an staidhir 'ga chuideachadh chum tighinn a nuas do'n àite so. Rinneadh na h-àiteachan 'ean eaglais airson an t-sluaigh, air am faod iad suidhe ré na searmonachadh. Rinneadh na h-uineagan airson solus a leigeadh a stigh. Chuireadh lobhtachan gu h-àrd, airson barrachd sluaigh a chumail. Chuireadh postachan foilhpá mar thaic, chum an cumail o thuiteam agus o fhàil-meachadh. Rinneadh na dorsan chum a' ghaobh, le fuachd, a chumail a mach, an tigh a dheanamh seasgair, agus a dhùnadh 'nuair nach robh feum orra. Cha'n fhaic thu leapaichean ann, no àiteachan-cadal. Tha thu leis a so a' tuigsinn nach ann na àite-tàimh no cadal a tha e. Cha'n fhaic thu prasach no buaigheal ann. Tha thu leis a so 'tuigsinn nach ann airson eich no bò a thogadh e, ach gu'n d'rinnear e gu bhith na thigh-aoraidh do Dhia.

Nis, nan canainn-sa riut nach do thogadh an tigh so riamh le neach air bith—gu'n robh e riamh mar so—gu'n d'éirich e suas leis féin tre *thuiteamas*, dìreach mar 'tha thu 'ga fhaicinn—gu'n d'fhàs am balla, na clachan, an t-aol, am fiodh, na aghlaidan, na h-àiteachan-suidhe, a' chranag, na h-uineagan, a' ghloinne, agus na h-uile nì ceart mar a ta iad—gu'n d'fhàinig iad ri chéile tre *thuiteamas*—am b'urrainn dhuit mo chreidsinn? Cha chreideadh am balachan no 'chalach is ain-eolaiche 'nar measg mi. Theireadh tu rium, “Cha'n eil fios agam cò 'dhealbh na 'thog iad, ach tha mi làn chinnteach gu'n do thogadh e le fear-eigin.” Nis, tha thu ceart; ach innis dhomh am faca tu riamh an duine a thog e?—am faca tu an slochd as an tugadh na clachan—an duine a shnaidh iad, a chàraich air muin a chéile iad—am fear a loig an t-aol, 's a chuir a' ghaineamh air fheadh? Am faca tu a' eboille anns an d'fhàs am fiodh—an saor a leohdraich e, a rinn na h-àiteachan-suidhe, a' chranag, 's na lobhtachan? Am faca tu am fear a rinn a' ghloinne?—am faca tu an gobhainn a rinn an obair iarainn? Cha'n fhaca tu a h-aon dhiubh, ach tha thu làn dhearbhadh gu'n robh an leithid do dhaoine ann. Tha thu cho cinnteach 'sa tha'n t-anam a'd' chom gu'n robh an leithid ann, oir tha thu léirsinn obair an làmhnan. Tha sin agad mar dhearbhadh, agus cha'n eil thu 'g iarraidh barrachd.

chòtan fàs as an talamh. Thug e seiche do na bò, agus olunn do na caoraich; agus chruthich e cnuimh àraidh chum sìod a shìolomb dhi. Tha feum sig an duine air aefhuinn, cungaidd oibreachadh; rinn Dia uime sin iarunn, a's umha, a's luaidh, airgiod, a's òr, a's sìodh. Tha feum sig a' cholum a bhi blàth; agus chroch e a' ghrian, mar theise mòr, a thoirt solus agus blàs do'n t-saoghal. Tha'n domhan uile, a' chruinne-cè, an saoghal mu'n iad a' ghrian, làn de na rinn Dia. Nach fèir dhuibh 'oibrith anns gach àite?

Amhairc air an leabhar bheag so a th'agam a'm làimh. Tha e làn do dhuilleagan, 's gach son dhiubh sin làn do litrichean, air an clòdh-bhualadh orra. Tha h-uile focal ceart, agus 'na àite fèin. Cha'n eil mearachd air bith 'san leabhar bheag so. 'Se is ainm dha, an Tiomnadh Nuadh. Cha'n fhac thu riamh an duine 'rinn am pàipeir, na'n duine 'chuir sa' chlàdh-bhualaidh e, a chuir gach litir 'na h-àite fèin; na'n duine 'chuir an craicionn caorach so mu'n cuairt da, a dh'fhuigh-eal e suas, a chuir an t-ainm air a chùl, agus a chuir anns an dreach shnaidhte so e. Cha'n fhac thu a h-son seach son dhiubh, ach tha thu làn chinnteach gu'n robh an leithid ann. Cha'n fhaic thu iad, is dòcha, gu bràth; ach tha thu co dearbhta 'sa tha'n cridhe a'd' choim gu'n robh iad, no gu bheil iad beò.

Dreac mar so, tha fios agad gu bheil Dia ann; oir is Easa a rinn an cotan o'n d'rinn duine na duilleagan; an stugh de'n d'rinnear an inn; craicionn na caorach a chuireadh uime, agus a th'air a dath 's air uidheamachadh co snasmhor.

Bha fios aig Dia gu'n gràdhachadh tuis a sholus, agus mar sin chruthich e 'ghrian agus a' ghealach. Bha fios aige gu'n gràdhachadh tuis nìhe bòidheach, taitneach, maiseach; agus mar sin chruthaich e a botha bròn 'na spéuran, chòmhaich e a' mbachair le brat àillidh gorm, chruthaich e gach blàth cùbhraidh 'tha cinntinn, chruthaich e 'choille, agus thug e air meas fàs á craobhan, agus dearcan blasda air na preasan beaga. Bha fios aige gum bu taitneach leat ceòl binn; 's mar so thug e guth taitneach do d' mhàthair, agus chàraich e coisidh bhinn anns gach coille a's anns gach preas—eòin bheaga bhinn nam spéur. Bha fios aig Dia gu'm biodh feum agaibh air tighean; 's mar so chruthaich e sìodh, a's olachan, a's teine. Bha fios aige nach robh do thuigse, no do reusan agaibh a thredraicheadh sibh gu dìlinn do nèamh, 's mar sin rian e am Blòball. Bha fios aige gu'n robh agaibh droch cridheachan, tramillidh, pàsach; agus thug e dhuibh Sàbaidean. Bha fios aige gu'n robh sibh cailte, fo dhite bàis, eu-comasach air sibh fèin a thèarnadh, neo-thograch pilleadh 'ga ionnsuidh-se; agus gun achaineadh a gun iarraidh, thug e a Mhac dhuibh mar Slanuighear, 's a Spiorad Naomh "chum mothuchadh a thoirt duibh air 'ur cionta agus air 'ur truaighe, a shoillseachadh ar n-inntinn le eòlas Chrìod, ag ath-nuadhachadh ar toil, agus mar sin 'gar deanamh deònach agus comasach air Iosa Chrìod a dhlù gabhail d'ar n-ionnsuidh, mar a ta e air a thairgse dhuinne gu saor anns an t-eòiseul." Bha fios aige gum bu mhiannach leibh a bhi beò gu bràth, agus mar sin rinn e nèamh, far am faod sibh a bhi beò gu dìlinn

's gu bràth, ma dh'earbas sibh ann an Crìod, ma tha sibh math agus naomh. Cò, matà, nach 'eil a' lèirsinn gu bheil an saoghal so làn do Dhia, agus de na nithe a rinn e? Cha mhò is urrainn dhuibh teagamh 'chuir an so na's urrainn dhuibh 'bhi fo theagamh am bheil no nach 'eil sùilean sig a' bhalachan bheag ud mu'm choinneamh, a's mi 'gam faicinn làn fhosgailte, a's iad ag amharc orm 'san sodann. Cha'n 'eil teagamh sam bith na amharras orm nach 'eil anam sig gach pàide ris a' bheil mi a' labhairt, ged nach fhaca mi an anmanna; oir is léir dhomh mar 'tha an sùilean, an lamhan, an casan, agus an cinn fo ghluasad, agus 'gan cuir gu feum leis an anam a ta anna.

Agus a nis, mo chàirdean òg, tha sibh a' faicinn 's a' tuigsinn. tha mi'n dòchas, gu bheil Bith mòr agus glòirmhor mu'n cuairt dhuibh, a tha do ghnàth a' deanamh math, ged nach léir dhuibh e. Nach bu chòir dhuibh, matà, an Dia sin a chuimhneachadh, a ghràdhachadh, agus ùmhachd a thoirt dha? Nach bu chòir dhuibh smuaineachadh uime 'nuair a theid sibh a luidhe 'san oidhche; oir is Easan a ghabh cùram dhuibh ré'n latha, a dhìon sibh o cunnart, a bhuilich oirbh gach sochair agus coram a sheilbhich sibh? Aidichibh so, air 'ur glùnaibh tuitibh, agus thugaibh taing d'a ainm. Cuimhnichibh air sa' mhad-uinn a ris; oir is Easan a ghléidh sibh, a dh'fhair thairis oirbh, a dhùisg sibh, agus a dh'fhosgail 'ur sùilean chum solus na gréine 'fhaicinn a ris. 'Se 'thug mu'n cuairt nach robh an leabaidh an raor dhuibh na usigh. O! guidhibh air gu'n cum e sibh o pheacadh ré'n latha. Cuimhnichibh air 'nuair a theid sibh am mearachd, 'sa ni sibh ni air bith as an rathad, ma 'pheacaicheas sibh ann an cainnt, ann an gnìomh, no ann an smuain. Tha 'shùil do ghnàth oirbh. Smuainichibh air 'nuair 'tha sibh tinn, no bochd, no euslan; oir 's Easan is urrainn 'ur leigheas. Smuainichibh uime air là na Sàbsaid, oir 'se féin 'thug an t-Sàbsaid dhuibh. O! thugaibh urram da 'ainm àrd agus glòirmhor. 'Se 'thug dhuibh gach beannachd; seadh, am beannachd anns a' bheil gach beannachd eile filte steach—Mac a ghràidh gu bàsachadh air ar son. Mo leanabanan beaga, na mhedraich sibh air 'ur teangan an dara Dàn? Mar d'rinn sibh so, foghlumaibh e gu daìl. Cuiridh mi nis a sìos a' cheud dà rann. Slàn leibh! Amen.

Na spéuran àrd is àillidh dreach,
'S a sgaoil an gorm-bhrat cian a mach,
Le'n reulta dealrach, maiseach, grinn,
'Tha seinn d'an Chruithear co-sheirm bhinne.

Tha 'ghrian gun sgloa, o là gu là,
A' sgaoileadh cliù a Dia 's gach àit;
'S a' glaothaich feadh gach tìr fa leth,
"Cia treun an Dia 'thug dhomh mo bhith!"

BEATHA AGUS EUCHDAN AN RIDIRE
UILLEAM WALLACE.

EARRANN IV.

Dh'fhàg sinn *Wallace* ann an eilean Lochlibhain, agus thubhairt sinn gum fàgadhnaid e an sin ag iasgach bhreac car mìos. Gabhaibh ar leisgeul, a Chuaireir uiseil; 'se bha sinn a' ciallachadh, nach cluinnadh sibh union tuilleadh car mìos. *Wallace* ag iasgach bhreac, agus Albainn na tom-coin do na Sasunnaich! Cha b'e an tlàm a bh'air a chuigeil—cha b'e an t-iasg airson an do bhladh e 'dhubhan! An ceann latha no dhà, thug e baile Pheairt air a ris. Chaidh innse dha air an rathad gu'n robh brathair-a-mhàthair am prìosan, le òrdugh Chaiptein Thòmais *Weir*—Sasunnach gun iochd, gun tròcair, aig an robh cùig-fichead saighdear fodha. 'Nuair ràinig *Wallace* a' choimhear-nachd, chuir e gille roimhe, feuch am faigheadh e àth no aodainn air an abhuinn Tatha far am faigheadh iad thairis. Mar bha fortan an dàn, thachair an gille air iasgair a thairg a ghedla do *Wallace* agus d'a dhaoine an nasgaidh. Cha b'e 'mhàin, ach dh'aisig e thar an abhuinn iad, agus thug se iad lom 'us dhreach gu tigh *Weir*. Thug *Wallace* an t-uram do *Weir* gu'n do chuir e'n ceann dheth le 'ohlaidh-eamh féin, agus leig e le 'ghillean an ceithir-fichead 's an naoi-deug a spèdadh. Thug e nis an uamh air far an robh brathair-a-mhàthar ann an iarunn, agus leig e mar sgaoil e. Air an làr-na-mhàireach, chruinnich iad a' chreach; agus 'nuair 'thuit an oidhche, mu dhorchadh nan tràth, thug iad Dunbreatus orra.

Bha bauntrach sa' bhaile so air an robh eòlas aig *Wallace*; agus mu chamhanaich an latha bha e aig a doras. Dh'fhalaich i e féin agus a ghillean a thiotadh ann an sabhal glaiste, agus thug i dha naoinar mhac foghainteach a bh'aice a sheasamh còir Albainn! Thug *Wallace* oirre dol agus comharradh 'chur le cailc (cha b'ann le fuil) air doras gach tighe anns an robh mac Sasunnaich. B'i 'bhantrach nach obadh. Rinn i mar dh'iarr. Chaidh an t-aingeal-bàis a nis a mach; agus, air feadh na h-oidhche, cha robh tigh a bh'air a chailceadh nach do chuir e ri theine; agus mu'n robh fios aig a' chuid eile de'n bhaile ciod a thachair, bha e féin agus a sheid ann an uamhannan Dhunbreatus! An ath oidhche thug *Wallace* Ròsneoch air. Mharbh e mu cheithir-fichead Sasunnach 'bha dol dhachaidh o bhanais. Thug e nis an caisteal air. Mharbh e na bha'n sin. Chaith e seachdainn ann, agus chuir e sòp teine ris.

Cha robh gearastan an Albainn a nis nach do strìochd do Rìgh Iomhar, ach caisteal Shirla. Sheas an caisteal so 'mach còrr 'us dà mhìos; ach ma dheireadh “cha robh mìr bidh aca, cha robh diar dibhe aca, cha robh fòid connaidh aca, cha robh spong teine aca”—b'èiginn etrìochdadh! 'Nuair 'chunnaic Iomhar gu robh Albainn a nis so chis, agus gu'n do mhionnaich gach tighearna 's gach moirear a bbi dileas ach *Wallace*, chuir e roimhe nach biodh so mar chloich 'na bhròig, no mar chàilein 'na fhiacail. 'Se 'rinn e nis, thairg e trì chiad

marg do dh'airgiod-cinn as. 'Nusair nach d'rinn so feum, chuir e nìs á Sasunn ridire Albannach, Iain *De Mowbray*, agus fear *Holburton*, Albannach eile, a bha son uair a' cogadh fo bhrataich *Wallace*, ach a ghlacadh 'nusair ghéill-eisicil Shrla. Ciod an dòigh a ghabh iad air *Wallace* fhaotuin a mach, cha'n eil e soirbh a ràdh le cinnt—tha e air a ràdh gu'n do bhrìb iad Iain Cutach, a ghille; ach son nì tha cianteach—'se sin, gu'n deach a bhrath agus a ghlacadh mu'n àm so le Sir Iain *Montrose*, brathair-màthair Shìr Ian Stiùbhart, a thuit ann am blàr na h-Englaise-brìce. Thainig iad air 'ana oidhche, aig *Rob-Registon* cùig mìle mu ear-thuas air Glasna, 's e 'na leasaidh; agus a thiotadh liabhair iad e do dh'Iomhair. Cha leasithe 'rainig iad Lunnain leis, na thug iad e gu talla mòr *Westminster*. Chuir iad crùn do abhlaig-nam-buadh air a cheana, mar rìid; agus dh'fheuch iad e mar reubalach—mar neach a loig ann baidtean, 's an eist-eil, 's a mharbh na mìltean d'an cinneach. Thubhairt *Wallace* sin, eil m'am sèdhan, gu'n do loig 's gu'n do mharbh, 's gu'a deannadh e fathast e an nobhar a dhùthcha, ann biodh an cothrom aige; ach nach b'urrainn iad a dhearbhadh gum ba reubalach e, a chionn nach do urrainnadh e crìmh a bhi dìleas do rìgh Shasanna, 's nach urrainnadh e.

Me chreach! cha robh fear ann a sheinnadh do chòir!—cha robh do sheise rì d' chùil, a *Wallace*! Chaidh a dèitheadh. Thugadh dheth an eòin. Cheangladh e le slabhraidhean iartuin ri earball eich, agus ahlacadh mar so troimh cràidean a' bhaile e, agus an d' rannig *Smithfield*, far an robh a' chroich dhubh 's an dal mallaicht' a' feith-eamh air! Chaidh a nìs a leth-chreacadh—'se sin, leagadh a nìs e leth-mharbh. Thugadh a mhionach as a chom, a's leigeadh na choisneamh a shùil e. Thug iad an sin an ceann dheth, agus seinn iad a chorp na cheithir cheithreanna! Cha'n fhòghnadh e; ach chuir iad a cheann air eòb àrd sìodh air drochaid Lunnain, agus a shìnean deas air drochaid *Newcastle*. Chuir iad a shìnean teigeil gu *Berwick*, a chas dheas 's a shìneaid gu Peairt, agus a cheithreann oir gu Aber'ain!

Thuit a nìs an dabh-oidhche air Albainn! Chuir a h-iarmaid oir' a callaid bhròia. Chaidh tosa 'as traigh gu cooidh. Chaidh a' chubhag 's an eòdan gu bun nan dos. Sheang fìr 'us fochann. Shìl gach crabh a h-ùbhan, a's chaidh anatan 'as maighdeannan gu gabhail 's gu bas-blualadh. Ach dh'fhàs agus dh'at cridhe gach fìr. Chite mòrchais agus mòrctad a' stèidheachadh 'nan gairt—chite àrdan a' lasadh 'nan gruaidh, agus leasir meannna anns gach eòil! Cha robh oidhche gun a latha na déigh, 's cha robh gearradh gun earrach. Chuir thum, Iomhair, Albainn gu fulang—chuir chu tàmailt eirre nach d'fhuir i riann, 's nach d'fhulang i; ach ma'n tig eòs miosan e'n diugh, thig diaghaltas. Cluinn slaiprach a egrathan! Beiridh e ort; agus Albainn ghradhach, a tha'n diugh brònach, bitidh i aighearach—Albainn ghradhach, a tha'n diugh fo dheann, bitidh i saor! Ged 'tha *Wallace* marbh, tha *Bruce* beò—ged 'tha *Carlisle* an Sasanna, tha *Bannockburn* an Albainn! agus latha fuilteach *Dharmach* gheibh gairdean sòmach Albainn buaidh!

Thug mi mis, a Chumisteir mhòil, mar 'gheall' mi, bheatha. *Wallas* gu crìch. Thug dhathas airson 'us slobhatachd; agus coimhne mi gur math leas fada beò sìth.

MACFALLA.

Eilean Challa, 1848.

MAC A' BHALBHAIN.

SGEUL FHEINNEACH.

Tha'n sgeul a leanas dìreach mar 'chàinig e o phean a' bhalbhain a dh'innis e:—

“Rugadh mise ann an gleann thòrail an Sasunn. Bha m' athair 's mo mhàthair balbh, 's cha robh pàid ac' ach mise. Bha iad ann gun chlàineachd 's gun chomas labhairt o na rugadh iad, agus bha mise seachd bliadhna a dh'aois mu'n euala mi focal a bual duine beò. Bha'm bothan anns an robh m' athair 's mo mhàthair a' còmhinnadh ann an gleann monadail, air bruaich aibhne. Cha robh mòran a' gabhail an rathaid, 's bha muinntir an àite anbharrach coimhneil doibh. Cha do ghabh neach air bith trasa dhiomsa, agus cha d'fhing neach air bith oifheirp air foghlam a thoire dhoibh. Bha mi, mar bu dhuibh, anbharrach aineolach. Cha do thuig mi nì air bith de na bha ann air mu'm thimchioll. Na bàtaichean 'bha seòladh 'san loch uisge, shaoil mi gum b'èid a bh'annta. Ach bha seòrsa do bheachd agam air seadh mo phàrantan, ciod a bha 'dhith orra, air coslas an sùl, agus air na domhàirtean (bha iad a' dèanamh).

“Nuair 'bha mi aois shèa bliadhna, chaochail mo mhàthair. Cha robh fios agam air an àm sin ciod bu chiall do bhàs; ach, mo thruaighe! tha fios agam a nis air. Mhothuich mi m' athair aig taobh a leapach gu tìr, a' cheann air 'uchd, 's e sìleadh nan deor. Thug mi fainear gu'n d'fhuin i spàirn mhòr, gu'n do thait i seachad, 's cha do ghluais i tuille. Tamull beag na dheigh sin, dh'èirich m' athair o thaobh na leapach. Chfeg e, mar a shuain. Ghlac e mi air làimh. Chaidh e mach air an doras. Ghlais e 'challaid na dheigh. Thog e mi air a ghuaillibh, agus ghiùlan e mi gu bothan beag dhùth do làimh. Cha'n eil fios agam ciamar a thuig iad na bh'air 'aire, ach ghabh iad cùram dhiom. An sin chaidh e mach. Chunnais mi e—laidh' e air a dhruim dlùth do'n àite. Thug mi fainear gu'n robh e 'caoidh 's a' siabadh air falbh nan deor o'ghruaith. Dh'amhairc càch air, 's a' thuig mi gu'n robh mulad orra. Dh'èirich e, dh'fhalbh e, 's cha'n fhaca mi riaghailt e.

“Seachduinn na dheigh sin, thainig seann duine fath aomhor, agus thuig mi o'n àm sin gum b'e ministear na sgìreachd a bh'ann. Rug e orm air làimh, agus thug e mi d'a thigh féin, far an robh mòran do mhulnntir na dùthcha cruinn. Beagan na dheigh sin, ghiùlan iad dè chiste dhubh mach as an tigh. Thog iad air an guaillibh iad, agus chaidh iad air an aghart. Cha robh tuigse na eòlas air bith agam—cha robh fios agam air aghaidh na t-eaoghail mhòir ciod a bha 'nan aire; ach thainig eagail orm, a's chrith mi, agus bha mo chridhe

a' bualadh mar gu'n eàineadh e. Chaidh iad air an aghart gun an d'ràinig iad àite uaine, taobh a stigh do sheann bhalla, far an robh seann eaglais, agus mòran leacan agus tolmanan uaine. Cha robh beachd air bith agam ciod an seòra' àir' a bh'ann. Chunnaic mi slochd domhainn dorch. Leig iad sìos an dà chiste dhubb 'san t-slochd so, taobh ri taobh. Bha na h-uile aon muldach, agus cha robh fios agan c'arson. Ged a bha mi balbh, cha robh mi uile gu léir bodhar. Chuala mi fuaim na h-ùireach, mar a thilg iad i air a h-ais a stigh do'n t-slochd, agus thajris air an dà chiste. Cha chuala mi riamh fuaim co brònach eagalach. Chuala mi fuaim an tàirneanaich o'n àm sin, agus mactalla 'ga fhreagairt o mhille creag; ach cha robh an fhuaim sin an deicheamh mille cuid co uamhasach ri fuaim na h-ùireach 's na criadha 'bha nis air an tilgeadh air an ais leis an t-aleasaid do'n t-slochd dorch. so.

"Lìonadh an slochd, agus threòraich iad mise air m' ais; agus chàirich iad mi fo chùram seann mhnatha bodhar, a thug dhomh comas labhairt, a's leughadh, a's sgrìobhadh. Ach cuimhne an latha thruaighe sin anns am faca mi an dà chiste dhubb ud air an càramh 'san aon shlochd, a's an cuala mi fuaim na h-ùireach air na bòrdan, cha d-chuimhnich mi gu dilinn. Bha e air a dheargadh air mo chridhe, ged nach robh fios agam fad iomad bliadhna gur e tòrradh m' athar 's mo mhàthar a bh'ann."

SGEUL AIR BUIDSICH FO RIOCHD MAIGHICH.

'S iomad sgeul a chuala mi mu bhuidseachd, agus mu nithe anns-each 'san aimsir 'chaidh seachad, air nach 'eil math 'bhi tighinn thairis — an fhaoineis is gòraiche air an cular iomradh riamh. Gidheadh, tha daoine fhathast sa' Ghàidhealtachd a' creidsinn gu bheil cumhachd aig buidsichean rìochd maighich a ghabhail 'nuair is àill leo; agus is gann 'tha e comasach a chuir mar fhiach orra nach 'eil anns na barailibh sin ach baodhaireachd gun chiall. Tha'n sgeul a leanas fìor: Tha sinn 'ga làn chreidsinn, agus is fhiach e innseadh. Mar biodh fios againn gu'n robh e fìor, cha tugamaid àite dha sa' Chuairtear.

Bha aon de rìghrean na h-Alba 'bha fìor dèidheil air sgeulachdan éisdeachd, agus e féin làn do dh'fhearas-chuideachd agus fala-dhà. Ach thachair dha air feasgar àraidh a bhi trom-inntinneach agus muldach. Cha b'urrainn d'a chùirtearan 's do na daoine mòr 'bha mu'n cuairt da a spiorad a thogail, na uiread agus a thoirt air gàire a dheanamh. Dh'fheuch iad gach dòigh a b'urrainn doibh, ach cha deach aca air a dheanamh. Ma dheireadh, thionndaidh e ri ministear-sgrìreachd a bha làthair, agus dh'fheòraich e an robh buidsichean fhathast lìonmhor anns an dùthaich 'san robh ean a còmhnuidh.

"Matà," ars' am ministear, "cha'n eil mi féin ro chinnteach. Tha cuid ag ràdh gu bheil, agus cuid ag ràdh nach 'eil an leithid idir ann."

"An leithid ann?" ars' an rìgh. "Tha an leithid ann; gun teagamh, tha. Chuala mi féin sgeul air buidsich a b'abhaist rìochd maigh-

iet a ghabhail gu tric; 's cha robh sealgair 'san dùthaich a b'urrainn a marbhadh, ged is iomadh urchair a loisgeadh oirre."

"Matà," ars' am ministear, "cha'n fhaod mi àicheadh nach cuala mi leithid sin do nì; agus o na rinn 'ar mòralachd a chuir mu'm choinneamh, cha dàna leam aideachadh 'gu'n do thachair nì de'n t-seòras sin son uair dhomh féin, ged nach toil leam 'bhi tighinn thairis air a leithid, a's ged is dòcha nach creid maithean mòr na cùirt mo sgeul, agus gu'n dean iad fochair orm a chionn a bhi tighinn thairis air a leithid. Gidheadh, cha'n innis mi ach amior na fìrinn mu'n chùis, agus dìreach mar a thachair i."

"Dean," ars' an rìgh. "Cha chridhe leo fanaid no magadh a dheanamh ort. Cluinneam an sgeul, Suidh nall dlùth dhomh."

"Matà, le'r cead, bha mòran dhaoine 'san àit' a' bheil mise 'còmh-nuidh fo bharail gu'n robh comas aig buidsichean dol a mach an rìochd créatairean eile, 's gum bu ro bhitheanta leo rìochd maighich a ghabhail; agus chitheadh iad a' mirreag, 's a' leum, 's a' cleasachd mu bbruachan an uillt, dlùth do'n eaglais, gun fhios cia as a thàinig iad; agus bha agàth aig daoime rompa. Tha iad ag ràdh, 'nuair 'tha buideach an rìochd maighich, nach dean luaidh cron oirre, 's nach dean nì air bith ach crioman airgid as a' ghunna deargadh oirre, 's gu h-àraidh ma's sealgair òg a loisgeas oirre. Chuala mi mo mhàthair ag ràdh nach 'eil nì is fearr agus is cinnte na putan airgid, ma thachras do neach sin a bhi aige air a shiubhal. 'Nuair a loisgear air a' bhuidheach le putan airgid, le neach aig a' bheil cuimse mhath, tha e air a ràdh nach faicear a' mhaigheach tuille—gu'n tàr i as; ach gum faighear seann chailleach liath chrùbach cùl gàraidh an àit-eigin; agus ma laimhsichear 's ma rannsachear i, gum faighear am putan na taobh-cùil, a's i call na falla. Cho cinnteach 'sa tha mi beò, chuala mi so o m' mhàthair, agus o Sheònaid nan Eun, seann bhean aig an robh anbharr eòlais mu na nìthe so. Ach coma co dhiùbh, innisidh mi na thachair dhomh féin—na chunnaic mi le m' shùilean; agus air m' fbacl onorach, cha'n abair mi diog ach an fhìrinn."

"Bha mise, an làithean m' òige, agus duine còir a bha na shealgair anbharrach teòma, air àm àraidh a mach, le gunna an t-aon againn. Cha robh mise teòm, ach bha ainm mòr aigean. Leagadh e coileach-dubh air iteig, agus gu tric mharbhadh e leth-dusan feadag leis an aon urchair. Chunnaic mi e, le gunna fada Spàindeach, a' marbhadh guilbearnaich 'san tràigh le peilear. Chaidh esar agus mise, mar bha mi ag ràdh, mach a shealgairreachd air feasgar àraidh, le fras chaol anns gach gunna, a's dùil againn ri cearcan-tomain fhaotuinn. Cha do thachair nì air bith oirnn fad ùine mhòir; ach ma dhuireadh leum, mar a shaoil sinne, maigheach ghlas fhad chluasach a mach á toman reanaich, dlùth do Chàrn na Cailliche. Bha cù eunachaidh againn; ach 'sann a phill e air ais, 's a dhà chluais sìos air 'amhaich, agus 'earball eadar a dhà chois; a's rinn e donnal bhrònach air mo chùlaobh. Ruith an créutair a chuir sinn air a cois as a' chàrn rombainn, gu dìreach cosmhail ri maighich; agus 'nuair a bhrusguil sinn an cù, chaidh e na deigh mar a dheanadh e an deigh maighich eile. Lean sinn an créutair, gun teagamh air bith na amharas nach maigheach a

bh'againn. Bha'm feasgar àillidh, 'san fhogharadh, agus bha 'gheall-ach-làa dìreach ag éiridh cùl nan cuoc. Ach coma co dhìidh, lean sinn air tòir na seilg, gun smuaineachadh gur crèutair eile bh'ann ach maighic. Ma dheireadh ghabh i car mu chnoc, agus thainig sinne mar asdar urchair dhi. Thog mo chraic a ghuma ri 'shùil. Ghabh e cuimse ghasda. Loisg e; ach cha d'fhadhb an urchair—cha d'rinn ach am fùdar-cluaise lasadh. Chuir mise an gunna ri m' ghualainn. Dh'fheuch mi ri cuimse 'ghabhail; ach thainig seòra do laighe a'm' làimh—seòra do chadal-deilgneach—'s cha b'urrainn domh an dealg-tharruing a ghluasad. Cha'n eil fios againn air thalamh ciod a dh'éirich dhomh. Bha mo làmh air crith, 's mo shùil a' ruith, 's mo chridhe a' bualadh le farum iongantach an taobh a stigh dhomh. Ciod a th'agaibh dheth, dh'fhalbh an crèutair; ach chuir sinne romhainn a leantainn. Bha'n cù na deigh. Chuir sinn na gunnaichean 'nan uidheam. Thainig lùs mo làimh air ais. Thainig i 'rithied tarsuing oirnn. Loisg mise, ach cha do chuir mi ròin aise. Thog i a h-earball gearr le focaid, a's thàr i as. Leig mo charaid dairearach mhath na deigh; ach bha e co math dha gunna-sputain a leigeadh rithe. Dh'fhalbh an crèutair, a shaoil sinn gum bu mhaighic, air a h-agh-art gu tom na h-eaglais; a's lean sinn' i. Fhuair sinn cothram eile oire. Loisg sinn le chéile 'san aon mhionaid; ach bh'a'n crèutair co luath lùghmhor 'sa bha i air tìs. Thug i stigh oirre 'measg nan làrach bhrìste, agus sinne fad na h-ùine a' smuaineachadh gur maighic a bh'againn. 'S iomad sgeul eagalath a bha air aithris mu na làraichean so—sgeulachdan is minig a thug air m' fhalt éiridh air m' cheann le uamhas. Thachair do chlachair a bhi briseadh cuid de na seann làraichean so o chionn beagan bhliadhnaichean, agus ciod a fhuair e—Ni-Math eadar sinne 'san t-olc—ach cnàmhan duine mairbh, a bh'air am folach sa' bhalla, 's gun teagamh sam bith air a mhoradh 'sna h-àmanan dorcha sin. Uhh, ubh! b'iadsan na h-àmanan oilteil? Gha'n eil fios ciod tuille 'fhuair na chual' an clachair, ach cha'n fhacar deoch na daorach air riamh na dheigh sin a rithied. Ach comá, chaidh mi air falbh o m' sheanachas. Chaidh sinn a stigh air an doras mhòr, 'measg na làraich bhrìste. Bha gathan na geasaiche 'dearsadh air feadh an àit' ùdlaidh; agus ciod a chunnaic sinn, gu cead duibhse, ach, mar a shaoil sinn, a' mhaighic ghas, na crùban d'fùth do cheann na h-eaglais, aig lic a' mhanaich. Bha mise deas, agus brath losgadh oirre; ach bhac an duine còir mi—'s b'e sin esan, am fìor dhaine cneasda mothachail;—bha urram aige do'n àite. Smèid e orm féin. "Thoir dhomh," ars' esan, "na putanan airgid 'tha ann am mullach-innean do léine." Bha sin againn air an àm, putanan bhòidheach luachmhor do chlachan prìseil, air an suidheachadh ann an airgid. "Thoir dhomh iad," ars' esan, le guth sòlaimte, stòlda, samhach. Thainig crith air m' fheadh. Cha d'fhuair mi dìog; ach ghabh mi mo phutanan ghasda, a's thug mi dhà iad. Chuir e putan mo làimh dheas 'na ghunna féin. "So," ars' esan, "cuir am fear eile a'd' ghunna féin." Rinn mi so. "Bheil thu deas?" ars' esan. "Tha," arsa mise, gu samhach, 's am fallas a' braonadh sìos air mo dhruim. "Gabh cuimse mbath," ars' esan, "an sinne nan camhachdan math."

Chuir sinn na gunnasas ri' gunnaibh, a's leig' sinn 'san aon mhionaid. Le cead duibh, bha namhas orm, agus chritheanaich mi gun fhios c'arson. Reith sinn le chèile dh'ionnsuidh an àite far na shaoil sinn a faicinn marbh."

"Agus ciod," ar' an rìgh, "a bh'ann? Ciod a bh'ann? Innis dhomh."

"Bhà, le cead duibhe," ar' am ministear, "maigheach ghlas reamhar!"

DÀN SHOLAIMH.

CAIB. V.

Do m' ghàradh tha mi nis air teachd,

Mo phiuthar a's mo chéill:

Mo mhìr 's mo spioraidh thionail mi,

'S mo mhil gu'n d'ith mi féin.

Mo bhainn' a's m' fhion gu'n d'òl mi fòs:

Ithibh, mo chàirdean gràidh;

Òlaibh pailteas bainne a's fion—

Òlaibh, a luchd mo dhaimh.

Ged 'tha mi nis a'm' chadal cùin,

Mo chridh' na fhaireach 'ta:

Feuch, guth mo ghràidh a' bualadh! chum

'S gum faigh e teachd a'm' làthair.

Mo phiuthar, fosgail, deir e rium—

Mo cholman féin gun ghiamh;

Mo cheann' tha còmhdaicht' leis an dràchd,

Le braon na h-oidbhe mo chiabh.

Mo thrusgan chuir mi 'cheana dhìom,

A's ciontas 'chuirear orm?

Mo chasan dh'ionnlaid mi le uisg;

An sal'char iad na lorg?

Ro' thòll an doruis chuir mo ghràdh

A làmh, gu càirdeil caomh;

Mo innigh ghluaisceadh air a shon,

Le meud mo rùn d'a thaobh.

Gu'n d'fhosgail mi do dh'fhear mo ghaoil:

Mo làmhan shìl gu bras,

'S mo mheòir, le nùrr gu ruidhteach deag

Air làmhan fòs na glais.

Do dh'fhear mo ghràidh gu'n d'fhosgail mi,

Ach thionndaidh es' air falbh:

Thréig m' anam mi 'nuair labhair e—

Mo chridhe a'm' chom bha marbh.

Le dùrachd m' intion dh'iarr mi e,

Gidheadh cha d' fhuarar leam;

Cha d' fhreagair e, ged 'ghairm mi air—

Nà 'dh'fhàg mo chridhe trom.

Luchd-fair' na cathrach fhuair iad mi,
 'S gu déisneach bhuin iad rium;
 'Do bhuail, a's lot, a's ruing iad mi,
 A's m' fhalluing thug iad dlom.

Ma choimn'cheas oirbhas fear mo ghràidh
 'Sna sràidean cumhann caol,
 Nigh'na Ierus'leim! iansibh' dha
 Gu bheil mi tinn le gaol.

Ciod fear do ghràidha' thar fear-gràidh eil'?
 Thusa 'measg bhan is bòidheh'!
 Ciod e do ghràidha' thar càch gu léir,
 Gu'n d' ghuidh thu oirun 'san dòigh?

Tha fear mo ghràidhsa geal a's dearg,
 'Measg mhiltibh sonn gun ghiamh;
 A cheann mar òr is glaine dreach,
 Mar fhitheach dubh' a chiabh.

Mar shùilean cholman taobh nan sruth,
 'Nigheas 'sa' bhainne bhlàth;
 Mar sin, gu tlàth, a's suidhicht' ceart,
 Tha sùilean fir mo ghràidh.

Mar leabaidh spìosraidh tha a ghruaidh,
 'S mar lusan 's cùbhraidh blàth;
 A shùilean mar na liliidhean,
 A' sìleadh mirr do ghnàth.

Mar fhàinnibh òir le ber'libh suidh'cht',
 Mar sin tha làmh mo ghràidh;
 A chom mar fhiacail elephaint,
 Cùmhdait' le saph'ribh 'ta.

Mar phuist de mharmoir 'chasan 'ta,
 Soidhicht' air bonnaibh òir;
 A's aogas tha mar Lebauon,
 Barraicht' mar sheudar mòr.

Tha 'bheul ro bhinn a's milis fòs—
 Seadh, 's ionmhuinn e gu léir.
 'Se so mo charaid 's fear mo ghràdh,
 Nigh'ha Ierusalem!

AIR SEANA CHLEACHD SGIATHANACH.

Cha'n 'eil a mach air ceithir-fichead bliadhna o bha e na chleachd anns an Eilean Sgiathanach, an uair a bhàsaicheadh tuathanach, gu'n deanadh an t-uachdaran greim air an each-ursainn. 'Se sin, an t-each is feàrr ann an seilbh na bantraich—le bhi 'cur a' mharair 'ga iarraidh gu h-ealamh an deigh an adhlaid! Bha'n sluagh a' strìochdadh do'n chleachd an-ìochdmhor so, agus a' cur suas leis gu foighidinneach, gus an do chuireadh air chùl e air an dòigh so a leanas. Ann an sgìreachd an t-Sratha, air do thuathanach còir do Chloinn Ionmhuinn

bàsachadh, chaidh am maor mar a b'abhaist, an deigh an tiodhlaic, a dh'iarraidh an eich air a' bhantraich; ach chuir e an dìreasas a dh'aitbneadh dha an gnìomh air mhodh co cruaidh-chridheach, 's gu'n do chuir a' bhantrach bhochd gu dian na aghaidh. Dh'éirich connasachadh agus aimbreite co mòr eatorra, air achd, air do'n mhaor fearg a ghabhail, 's gu'n do bhuail agus gu'n do chiùrr e a' bhean bhochd agus mhulachach se, gus an robh a fuil, trid nam buillean a thug e dhi, a' taomadh gu frasach air an làr. Air d'i a bhi air a claidh leis an droch càramh a fhusair i, labhair i ris, ag ràdh; gu'n robh i an dòchas gu'n rachadh a mac a chaomhnadh, nach robh aig an àm sin ach bliadhna a dh'aois, gu dìoghaltas a dheanadh airson na dòigh air an do bhuineadh rithe air an là sin.

Ochd bliadhna deng an deigh sin, chaidh am maor ceudna do'n ath bhaile air a' ghnòthuch cheudna; far an do nochd e mòran mi-mhodh do bhantraich thraigh eile, le bhi 'toirt a h-eich air falbh gu tur an aghaidh a toile! Thainig na cùisean gu h-ealamh gu clasaibh Mhic-Ionmhuinn, mhic na ceud bhantraich a dh'ainmicheadh, a bha 'san àm sin na òganach sgiamhach fàitheil, aig nach robh coimeas anns an t-Sratha gu léir airson tàbhachd, neirt, agus trébhantais! Ghrad lean e am maor. Rug e air mar astar thri mìle o Chillmari, àite-còmhnuidh an uachdarain. Dh'iarr e each a' bhantraich air, agus chuir e 'na chuimhne an droch càramh a rinn e air a mhàthair ochd bliadhna deng roimhe sin. Dhiùlt am maor an t-each a liubhairt, agus chuir e uile bhagraidhean an òganaich ann an suarachas! Chaidh na fir an sin an glacaibh a chéile; agus air doibh a bhi nan dìtheis nan curaidhibh calma, bha'n tusaoid car tamuill dian agus garg: ach bhuaidhaich Mac-Ionmhuinn; agus leis an sgian-duibh ghearr e an ceann do'n mhaor, agus dh'ionnlaid 'se e ann an tobar a bha ri taobh an rathaid, deth an goirear "Tobar a' Chinn" gu ruig an là an diugh! An sin leum e air druim an eich, agus bha e gu h-ealamh aig doras an uachdarain, a' giùlan a' chinn fhuiltich air bàrr na sgeine! Chòmhlaich seirbhiseach e, a ghabh eagal an uair a chunnaic e an sealladh sgreataidh so! Ghrad ruith e a steach, agus dh'innis e d'a mhaighetir gu'n robh Donnachadh Mòr aig an doras, le ceann a' mhaoir air bàrr a bhiodaig, agus gu'n robh e 'g iatraidh 'fhaicinn. Cha chreideadh an t-uachdaran an toiseach gu'n d'rinneadh gnìomh co déistinneach, air da a bhi aineolach air na nithe a b'aobhar da. Ach an uair a chaidh e mach, chunnaic e gu'n robh na chual e fìor; agus air da na cùisean a chluinntinn o Donnachadh Mòr, agus fìos fhaotuin air an laimheachadh ghoirt a fhusair a mhàthair o'n mhaor, an uair a bha Donnachadh na leanabh, thug e maithneas da gu saor—rinn e maor dheth an àit an fhir a mharbhadh; agus thug e òrdugh a mach nach rachadh each, na nì eile, a thoirt tuilleadh o bhantraich sam bith air 'oighreachd-san an deigh an latha sin!

Tha e gu cinnteach na aobhar-taingeachd dhuinne gum bheil beatha an duine a nis air a dìonadh le laghannaibh teann agus eagnuidh, agus gum feud sinn teachd beò gun eagal, gun chàram gu'n téid ar cur gu bàs, mar anns na h-àmannaibh o shean, feudaibh e 'bhith, gun aobhar no leisgeul sam bith. B'uamhasach an nì, an uair

a bha cùmhachd beatha agus bàis ann an àmhaibh an cinn-fhèidhne anns gach àite do'n Ghàidhealtachd, agus an uair a bha còmas ann maithneam a sheir do mhòrtair, agus luchd deach-bheist do gach gnè a chur fa agnòil! Chaidh na b-àmanas fuitteach sin aachad; agus is cùbhaidh dhuinne buidheachas a sheir do'n Tì nìle-bheannuichte sin a ta riaghladh gach nì le a chasach-fhèndel féin, do bhùgh gu'n do shìlg e ar crannchar ann an dùthaich agus ann an linn far an bheil sinn a' mealtainn shochairean leachmhòr agus liamhar nach do bhuillicheadh rianh air ar nòimh-aithricheibh anna na liantibh a dh'fhalbh!

SGLATHANACH.

Clachan Chillmhuire,
Meadhòn an t-Samhraidh, 1842.

LAOIDH MHOLAIDH.

Seinneam nìl' chumhachd an Dé eabhair
'Thug suas na sléibhteann àrd,
A agnòil na cuairtean farsuing garbh,
'S na spéuran 'dhealbh air iad.

Seinneam an Glicas 'rian a' gheinn,
Gu riaghladh fèidh an là!
A' ghealach-oidhche, le 'solus làn,
'S na reultan, géillidh Dhà.

Seinneam am Maithreas sin a Ròn
Le biadh an cruinne-cé—
'Thug do gach crèstair beò a bhith,
'S a ghairm iad math gu léir.

'Dhè! cin mòr do mhòrtbh'lean 's gach àit
Am beachdaich mi le m' eòil!
Mà's ann air talamh fo mo bhonn,
No shuas air nèamh na raul.

Tha gach luibh, gach craobh, a's gach blàth,
A' foillsachadh do ghàidh:
Le d' òrdugh séididh 'n deiseann mhòr,
A's éiridh suas na neòil.

Tha honnborachd nan creutair beò
Fo d' chùram air gach àm:
Cha siubhail sin do dh'àit air bith
Gun Dia 'bhi làthair ann.

'Se 'ghairdean treun tha 'ghnà 'ga m' dhìon;
Tha daonnan orm a shùil:
Carson a dhearmadas mi 'n Dia
Tha'n còmhaidh orm cho dlùth?

P.S.—Mòr thaing do ar caraid an Lunnainn a chur se d'ar a-ionn-
suidh, agus airson nas dàna eile. Chì e na' Chnairtear gach ann diùth.
Na leigeadh e le 'ribhaid tiormachadh na dol à gleus.

C. M. G.

NAIGHEACEDAN AN T-SAOGHAIL MHOIR:

CÒMHRADH.

Eachann 's an Cuairtear.

Rach.—Fàit' air fear a' phinn!

Cua.—Fàit' a's fèran air fear na coisig! 'Nann an Glaschu 'fhuaire thu an deise sgiolta sin, Eachainn? Ba tu féin an bochd!

Each.—Matà, cha'n ann. 'Si mo bhean féin a chàrd 's a shìobh e; mo gheistidh, am Fìghèadar Bèa, a dh'fhuigh e; agus roghadh nan tàillearan, Calum Uasal, a gheàrr 's a dh'fhuigheal na th'orm, o mhullach mo chùis gu'n aobrait; agus cha'n eil an diugh am baile-mòr Glaschu na laimheichean sìonaire no snàthad coimbuil ri Calum.

Cua.—Tog dhoeth, Eachainn.

Each.—Cha tog mi dhoeth. Amhairc sibhse so. Nam cuirradh duin-usal Gàidhealach fios do tàillearan Glaschu triubhas a chuir d's ionnsaidh, gun a chomhais a ghabhaidh, ach dìreach a ràdh ri-u gum bu duine air dheagh-obrachadh e, coimhead ris gach duine cuimsich eile,—dheanadh tàillearan Ghlaschu farsaid air. Ach sgrìobhadh sibhse gu Calum Tàillear fìchead triubhas a chuir a mach do Ghlaschu, airson fìchead duine do dhaoine dreachmhòs, deas, sgiobalta,—agus tha riaghaidh aige a fhreagras do gach duine dhiubh. Cha'n eil mi 'g ràdh gum freagair an triubhas do Gheall mhòr-bronnach na do 'Shheònnach chuala, laibidich, neo-chumachdail; ach do dhaoine 'tha mar bu chàin do dhaoine 'bha, tha riaghaidh aig gach tàilleir Gàidhealach a fhreagras; 's ma theg-ras sibh, bheir mi dhuibh e.

CUMADH AN TRIUBHAIS.

Cromadh gun ghoinne 'sa' chaol;
Aon-eaga-deug 'san oian;
Seachd eagan am beul a theach—
'S tearc do nach fhogainn;
Air a chumadh gu dìreach,
Agus trì 'sa' ghobhal.

Sin agaibhse 'nis riaghaidh sheasmhach. Ach coma leam na nithe so—tha mòran agam ri fhèdraich dhiubh. Ciod so 'tha Sir Raibeart Peel, bàillidh mòr na dùthcha, a' deanamh, e féin 's a Tharariof? B'e sin an tarbh gun bluidh, tarbh Rob.

Cua.—Ciod an tarbh tha a'd' bheachd?

Each.—'S beag 'tha fios agamsa mu 'dhéidhinn, ach gu bheil mi a' cluinntinn a' Ghàidseir Bhuidhe 's a' mhaighistir-sgoil a' conn-sachadh a h-uile latha mu thimchioll an Tarariof so 'chuir Sir Rob a mach. 'Nuair a chuala mise na laoidh (is mearg nach robh iad sa' Phàrlamaid) a' labhairt uime so, 'sa' cheud dol a mach sinuain-ich mi da rìreadh gu'm bu tarbh air choreigin air an robh iad a'

seanachas; oir sid sibhse, bha béist do tharbh dubh son uair air Triof Thiritheadh, ris an abradh iad Tarbh-riof. Chluinnta a' bhéist a' geumnaich 's a' bùraich o cheann gu ceann de'n eilean, agus bha oillt air gach duine tighinn 'na làthair. Ach ciod e bùraich a's geumnaich Tairbh-riof, an coimeas ri Tarariof Shìr Raibeart?—cluinnear a' gheum air feadh an t-saoghail, agus tha e na chulaidh-engail do'n Ghàidhealtachd uile. Nis, 'nuair a chuala mi iadsan a' conusachadh mu'n Tarariof ùr so, air m'fhocal cha robh fios agam ciod air an robh iad a' seanachas. Ach innsibh féin dhomh ciod is ciall do'n fhocal Tarariof. Am Beurl' e?—idir, idir, cha Ghàelig e. Cha'n eil dùil agam gu'n deanadh Lachann Mac-Illeathain Gàelig dèth.

Cua.—S focal Frangach a th'ann, a' ciallachadh riaghailt mhàl-airt.

Bach.—Tubaist orra! nach fhaodadh iad focal Beurla 'ghabhail, gun a bhi an comain nam Frangach liotach airson an cainnt? 'Seadh a nis, matà, innsibh dhomh ciod ar barail mu na riaghailtean ùr so—an dean iad math no olc?

Cua.—S duilich a ràdh. Togaidh iad pris nithe an cuid do dh'àiteachan, agus isleicidh siad iad an àitean eile. 'Si mo bharail féin nach dean iad mùthadh mòr an ceann àine bhig. 'Sa' chead dol a mach, an uair a bhios gach grabadh, a's toirmeasg, a's bacail, air an toirt as an rathad, agus a bhios cead aig rìoghachdan gach goireas is urrainn doibh a sheachnadh a chuir far an togair iad,—bheir so, gun teagamh isleachadh car greis. Ach ùine gheirid an deigh sin, 'si mo bharail féin nach bi mothachadh mòr, no athar-rachadh mòr, 'na lorg.

Each.—Gun mhath, gun olc! Eadar siun féin, ar leam gu bheil beagan de'n teaga leam-leat aig Sir Raibeart Peel—gu bheil focal milis agus gealladh milis aige airson gach aon. Tha e 'toirt air luchd nam bailtean mòr a chreidsinn gum bi feòil shàor aca; agus tha e 'cuir mar fhiacha air na tighearnan mòr, a's luchd an fhearainn, nach bi isleachadh prìsean ann a ruigeas a leas eagail air bith a chuir orra. Ris na Gàidheil tha e 'g ràdh, ma thuiteas prìs na feòla, nach eoma co dhiùbh; oir tuitidh a' mhin, 's an tèarr, 's am fiodh, 's an *coffee*; agus gheibh sibh asail, fhearaihbh 's a ghaoil!—asail fhad-chluasach—leth-chrun nì's enora. 'Nuair tha'n luchd-màlairt 'sna bailtean mòr a' tallachadh mu'n *Income Tax*, 's gach cis eile, "Nach éisd sibh," deir ean; "nach 'eil mi ag isleachadh feòla a's nithe eile?—is duilich 'ur toileachadh." Tha e 'gan agiùrsadh thall 's a bhos—bosaig an sin, agus bosaig an so: 's cha'n eil a h-aon toilichte. Ach aidichidh mi nach 'eil daoine furasd' a thoileachadh—mar a thubhairt an drumair 'bha agiùrsadh an t-saighdear. "Na buail co àrd; leag do làmh," ars' an saighdear. Rinn an drumair so. "Buail nì's isle," deir e 'rithiad. Rinn e sin. "O! fàg an t-àite sin," ars' an saighdear bochd; "buail 'san t-slinnean mi." "Tubaist ort," deir an drumair: "cha'n urrainnear do thoileachadh." Ach 'bheil an Tarariof na lagh a nis?

Cua.—Thà, gun teagamh. Fhuair Rob mòr a dhòigh féif; 's cha'n iongantach ged a fhuair. Cha robh dòigh eile air; 's tha làn fhios aig an rìoghachd nach robh.

Each.—Cha'n eil comas air. Ach a' bheil e fìor gu'n d'thugadh oidheirp eile air a' Bhan-rìgh?

Cua.—Thà, gun ag. Dh'fheuch seòras do throich chrotach losgadh oirre.

Each.—Mac a mhàthar! An saoil leam féin an robh e da rìreadh ag iarraidh a marbhadh? Cha robh ann ach bumaileir gun tuigse. Marbhphaisg air a' chréutair ghrànda. Is truagh nach do sgeile iad e gu math, agus gu ro mhath—an trusdar! Nam biodh iad air a chòmhachadh iochdair a thoirt dbeth, agus éiridh air le gad math barraich, cha'n fhaicheadh iad crotan leibidich an cabhaig a ris le 'dhagan meirgich. Ach c'àit a' bheil am fear eile, *Francis*?

Cua.—Thà air a thurus do dh'àite ris an abair iad *Botany Bay*, far am faigh e a chumail samhach—far an sgiùrsar e ma thilgeas e spitheag air geadh, gun tighinn air Ban-rìgh.

Each.—An tuille teannadh air! Ach ciamar 'tha gnothuichean a' dol air an aghaidh ann an Innsean na h-àirde in ear a nis?

Cua.—Tha naigheachd math as na ceàrnan sin air an àm. Tha h-uile nì an impis a bhi air an socrachadh. Chaochail *Elphinstone*, an ceannard a bha thairis air an arm againne 'nuair a strìochd iad.

Each.—Na chaochail? An duine bochd! Cha'n eil teagamh agam nach e nàire a's bristeadh-cridhe a mharbh e. Ach c'àit a' bheil an duine foghainteach an Sàileach, no c'ainm so e?

Cua.—Seanalair *Sale*. Thug an duine tapaidh sin buaidh mhòr an aghaidh nan Innseanach. Sgiùrs e roimhe iad, agus tha e nis air a neartachadh le armailt làidir a ràinig e. Tha 'bhean fhathast ann am prìosan, ach cha'n fhad gus an leigear as i.

Each.—Mo ghalad! tha mo chead aice. Am beil an cogadh an *China* seachad? Coma leam an rongaireachd chogaidh a th'ann.

Cua.—Chu'n eil e seachad, 's cha'n eil fios d'uin a bhios; ach tha e 'dol air aghaidh. Dh'fheuch na Chinisich baile-mòr a thoirt uainn a ghlac sinn; ach cha toir iad an oidheirp cheudna an dà latha so a rithiad.

Each.—Matà, a Chuairteir, cha bhi beannachd an lorg a' chogaidh sin féin. Thòisich e air droch bhunnachar—a' co-éigneachadh muinntir na dùthcha sin *opium*, an truailleachd phuinsionta, a cheannach uainn a dheòia no dh'aindeoin—gnothuch peacach! Thig e stigh oirnn fathaast, air aon dòigh no dòigh eile. Cha b'iongantach leamsa ged a thigeadh *opium* salach do Bhreatainn, mar a thainig an tea, 's gu'n cuir e an tombaca á fasan, mar a rinn an tea a' bhlàthach.

Cua.—Do Bhreatainn, Eachainn! Tha e ann am Breatainn, gu leòir dbeth, air 'itheadh air a chagnadh, air 'òl mar *laudanum*, air a smùideadh am pìob gu cumanta, agus deich uairean nì's miosa, nì's deuchnaich air an t-slàinte na spiorad làidir na tombaca. Tha

fr, a's mnathan, a's maighdeanan òg gu' oifigeachdadh a nis glò chrumannta sa' bhàile-mhòr so fèin.

Each.—Fheudail 's a ghràidh! a' bheir sin mar sin? O' gu'n cumadh am Freasdal an trusdaireachd a' Tìr-theadh! Ach ionaibh dhomh ciod 'tha dol air aghart a thaobh imrich do dh'America. Ciod a thainig as a' choinneamh mhòr a' lèra air Glaschu, le Sir Ailean Mac-an-Aba, Rolph, agus feadhainn eile?

Cua.—Cha d'fhainig mòran fathast, ach tha mi an dòchas gu'n tig. Tha anabarr dhaoine dol thairis do Chanada; agus do cheàrnan eile ann an America mu Thuat, air an bonn fèin; 's cha'n eagul dhoibh; mu ghlèidheas iad an àite. Tha iadsan a chaidh thairis a' deanamh gu gasda. Ach cha'n eil an naighneachd a' *Australia* co math 's bu mhiann leam.

Each.—'S mi 'tha ga chreidsinn. Cha do-theothaich mo chridhe riamh ris an àite sin fèin. Bha barrachd 's a olidh air a ràdh as a leth. Cha b'urrainn dhoibhsan a bha dol ann cinneachadh—a h-uile slaid feig, taundach, gòrach 'san tìr—a h-uile fear nach deanadh gu math aig an tigh—gach sleomair air nach robh rath 'na dhùthaich fèin, a b'urrainn fead a dheanamh. Cò ach esan! Ar leis gu'n robh *Australia* air a chruinneachadh air a shon-san. Feadhainn nach do chuir doimne fàillidh dhiubh riamh 'nan dùthaich fèin, mar d'rinn iad e a' dèansadh 's a carnannachd—spagluinnich aimeadach nach crathadh a' tach fad ris a' ghrèin gun làimhnean leathraich orra. Ach coma eò dhiubh, tha iad ag ràdh riumsa gu'n d'fhainig an spagluinnieachd so gu lèr—gun faicear leth-dusan de na seasgaidh sin 'suidhe taobh an tuim, le aon spàin eatorra—cadal sa' phreas, gun dad a' eiriseinn coin thairis orra—'s a' fàibh cas-rùigte air feadh 'na menaidhean mòra. Cha b'urrainn ni b'fhearr tachairt. *Australia!* Ue an àigh, anns am beireadh, ma's fìor, gach caora leth-dusan nan sa' bhliadhna, agus anns an tilgeadh i a rùsg an ceann gach ràidh. Cha'n eil fòs agam nach cuala mi gum biodh uain aig na muilt fèin! Ciod an naighneachd 'tha as?

Cua.—Tha gu'n do bhris lùchd an fhortain mhòr—gu bheil na caoraich a' chosd dà 's a trì phuinn Shasunnach 'nuair 'tha iad an ceannach, a nis air chrùn! Ach thig e uaith so fhathast.

Each.—Air m' fhocal, 'se so an t-àr do lùchd an airgid dol a null, 'nuair 'tha'n spréidh co snor. Ach nan leigeadh daoine an spagluinn dhiubh aig an tigh, agus an làmh a chuir ris gach ni a thig 'san rathad, mar is éiginn doibh a dheanamh an sud, cha b'eagal nach fhaigheadh iad air an aghart 'san dùthaich so fèin, gun dol thairis; oir is fhada o na chuala mi gu bheil adhaircean fada air crodh caillte; agus mar an ceudna, am fear a bhios gòrach sa' bhàile bhos, gum bi e gòrach sa' bhàile ud thall.

Cua.—Eachainn, am faca tu an siomair mòr 'tha shuas bràigh a' bhàile, a tha sea ceud troidh ni's àirde na amar na h-èibhne, agus còig ceud gu leth o'n ghrumnd?

Each.—'S mi 'chunnaic, 's be sin an siomair mòr dà rìreadh.

Tha e co àrd ri tigh agus am biodh tri-fichead lobhta, no, mar a deir iad us' Bheurla, *story*. Cha chreid iad mi ann an Tìrtheachd. Cha'n eil ach dà chlàrach, no *story*, ann an tigh a' bhàillidh, agus a dhà gu leth ann an tigh a' mhìnioteir; agus a' bhéist shìomlaire so tri-fichead *story*, agus deich troidhean air àird anna gach non dìubh!

Cua.—An deach thu suas gu 'mhallaich?

Bach.—Ne mise! Cha deachaidh, 's cha téid; ach chunnaic mi 'ur càirdean Eòghann Òg agus Rob Ruadh a' dol suas leis a' chlachair mhòr, Mac-an-t-saoir, ann an creathall iarunn, mar gum biodh iad gu bhi air an crochadh. 'Nuair a phill na gillea, có ach iadsan!—ceart co bòdaill, mèiteil, 's ged a bhiodh iad air tilleadh o'n dinneir a ghabhail le bodach na gealaiche! "Saoil thu, Eathainn," are' iadsan, "nach d'òl ainne gloinne nise-gheatha sèa ceud troidh os-cionn an t-saoghail so?" "Sann agaibh," anna mise, "tha 'chulaidh-bhòid. Gun teagamh agriobhter so air 'ur lic an deigh 'ur bàis, mar chuimhneachan air 'ur gaigeachd!" Na bumaileirean! bha mise air mollach Beinn-Ibhia, ceithir mìle troidh air àirde. Cruach an àigh! 's cha b'e sìomlaire mòr an t-salachair, a bhios an latha no dhà a' sgeith 's a' dìothairt a mach sùith, a's toit, a's gràineileachd, a thachdadh criosduidhean! Ach cha do chuir na firinnich iongantas sam bith orm iad a dhol suas; ach na *ladies*! le'n cinn ghogdaich—iadsan a' dìseadh na' creathall iarunn, a dh'atharac an t-saoghail! 'S nà nach pòsadh a' d-son dìubh! Mo àire? bu chòir do mhàthar a bhi baidil malta. Chumais mi Màiri Mhòr, nighean Eathainn, a' strepa suas gu bàr orion an Sgairnis son uair, 's cha do bhlàthaich mo chridhe riann saile rithè. Ach 's éigin domh falbh. Mòran taing dhuibh airson 'ur deagh sheanachas. Slàn leibh!

AN FHRAING.

Ràinig naighneachd brònach sinne as an rìoghachd so e chionn ceithir-là-deug—'se sin, bàs eòann Dhiùs *Orleans*, oighre a' chrùn. 'Nuair a bha'n Diùs a' fàgail *Paris*, ceann-bhàis na rìoghachd, a' dol 'ga chuir téis air ceann ceithir mìle saighdear son an ceàrn eile de'n dùthaich, ghabh na h-eich a bha 'na charbad sgoinn, a's thàr iad as. 'Faicinn a' chunnart anns an robh e, leum e as a' charbad, agus thuit e 'measg clachan a' chabhair air mollach a chinn. Shaoilear an toisich nach robh a bheatha an cunnart, ach ann an beagan nàirean thilg e an deò! Cha robh an Diùs ach na dhuinne òg—dà-bhladhna-dheug thar fhichead. Bha e na neach measail, fathail, caomhneil, agus bha anòran gràidh aig an t-sluagh agus aig an arm air. Tha aobhar-cogail gum faod a bhàs athar-rachadh mòr a theirt air staid na Frainge. Tha'n Rìgh, *Louis Philippe*, na sheann duine—dhà-dheug a's tri-fichead bliadhna; agus cha'n eil mac an Diùs, a nis oighre na rìoghachd, fhathast ceithir

bliadhn' a dh'aois. 'Nuair a bhàsaicheas an Rìgh, 's éigin Tàinig-tear a chuir thairis air an rìoghachd, gus an tig an t-oighre gu aois. Tha na Frangaich nan daoine ciogailteach, duilich an riaghladh. Tha iad gu mor air an roinn 'nam measg féin mu dhéidhinn gnothuichean a's riaghailtean na rìoghachd; air chor 's gu bheil fàth-eagail gum faod àr-a-mach éiridh 'nam measg, ma bhàsaicheas an Rìgh mu'n tig an t-oighre gu aois riaghlaidh.

NA GÀIDHEIL ANN AN AMERICA MU DHEAS.

'Nuair a thug sinn cunntas mu'n leabhar ùr Ghàelig, "Ceann-Iùil an Fhir-Imrich do dh'America mu Thuath," (agus is iomad Gàidheal a dh'aidicheas a nis gur leabhar feumail e,) thubhairt sinn nach rachadh a' Ghàelig air dì-chuimhn' an dà latha so. Mar dhearbhadh nach 'eil ar luchd-dùthcha 'dì-chuimhneachadh na Gàelig, no cleachdaidhean na Gàidhealtach, ged a tha iad ann an tìrean céin, leughadh ar càirdean na thainig d'ar n-ionnsuidh à America mu Dheas:—

Air a' cheitreamh là de mhìos deireanach an eatraich, chuir "Clann nam Beann" 'tha tuineachadh am *Mente Video* rompa taoghal a bhi a' air a' chnèiteig airson gràdh "na tim a bh'ann o shean." Fo fhonn farumach na pìob, a's i 'cluiche "Na Caim-beulaich a' tighinn," ràinig iad am blàr-catha, far an robh comh-cheuinneachadh mòr do mhuinntir na dùthcha 'feitheamh chum am fàilteachadh.

An deigh do na laoiach a bhi air an roinn, agus gach gnothuch feumail eile 'bhi air an socrachadh, thòisich a' chamanachd; a's lean iad oirre le dìoras an athraichean gu tràth feasgair. Shuidh iad an sin air an rèilean ghorm, far an do dhearbhadh iad nach do mhill cleasachd an latha an càil airson feòl a chaidh ròstadh a' an t-aoisiche, na idir airson deur cuimseach do "dh'Fhear na Tòiseachd,"—drùchd nam beann! 'Nuair bha'n fhéid so thairis, thòisich an dannsadh—"Ruidhle Thullachain," "Gille Calum," "Seann Triubhas," 's gach seòrs eile 'bha gnàthaichte ann an tìr an òige.

'Nuair 'bha iad sgith de'n dannsadh, shéid a' phìob-mhòr a suas "Cruinneachadh nan Gàidheal," a's mhèars na treun fhir a dh'ionnsuidh a' bhaile fo fhonn "Gilleann na Féile." Air an ceann-uidhe a ruigheachd, ghabh iad an suipeir gu càirdeil le chèile; agus am measg gach deoch-shlàinte 'chaidh thogail, cha deach a h-aon diubh 'òl le tuille dùrachd-cridhe na "Tìr nam Beann, nan Gleann, 's nan Gaisgeach." Sann an sin a bha'm bar-bhualadh 's an stairirich! Aig am sgaoileadh, cha d'rinn iad dearmad air "Deoch an Doruis."

AN RUIDHTEAR RUADH 'S NA LÒCHLINNICH.

Ann an eilean beag a th'ann an abhainn Innircorse, ann an sioramachd Ghallaoibh, chithear làrach seann daingnich a bha aon uair cóig ceud troidh air àirde. B'e an daingneach so àite-dìon muinntir na dùthcha anns na linntean borba dorchs sin anns an robh mort, a's reubainn, a's dortadh-fola air am meas nan nithe cliùiteach. Chaidh an daingneach so (ris an abrar Caisteal *Durlet*) a thogail airson Mhic-Chithlich mhòir—no, mar a deirear ris am bitheantas, an Ruidhtear Ruadh. Phòs an Ruidhtear Ruadh nighean Moirear na Sìthinn, a bha aig an àm a' tuineachadh ann an Caisteal Lochmhòir, 'san t-sioramachd cheudna. 'Nuair a chaochail 'athair-chéile, ghabh an Ruidhtear Ruadh seilbh 'na oighreachd, agus thog e mùl na tuath-cheàrna.

Beagan roimh 'n àm air a' bheil mi 'labhairt, thainig buidheann làidir de na Guinich (*Gunn*) a nall á Lòchlinn, agus shuidhich siad iad féin ann an sioramachd Chatoibh, dlùth air fearann an Ruidhtear Ruaidh. Cha robh tlachd aig an Ruidhtear air Lòchlinnich a bhi an dlùth choimhearsnachd ris, agus chuir e fios d'an ionnsuidh iad a sholar air an son féin an àit-eigin eile. Cha dè ghabh na coigrich mòran suim d'a bhagraidhean; an àite sin, 'sann a chuir iad am fios cheudna air ais d'a ionnsuidh féin! Bha nis éiridh a's armachadh 'san dà shioramachd. Ach shònruich na ceannardan a' chùis a shocrachadh air mhodh eile.

Bha seachdnar mhac aig an Ruidhtear Ruadh air tighinn gu aois cogaidh, agus bha'n t-àireamh ceudna aig ceannard nan Guineach. Rùnaich iad an gnothuch a bhi air a shocrachadh eadar iad féin agus an cuid mhac. 'Se is ainm do'n àit a raogbnaich iad airson a chath Dail-nan-Reitheachan (*Ramsdale*). Bha'n dà ehuid-eachd ri marcachadh 'dh'ionnsuidh na dalach. Thainig iad air an àm shuidhichte; ach an àit a b-aon, bha dithis aig an Ruidhtear air gach each! Thòisich a' chòmhraig; ach cìod a b'urrainn ochdnar a dheanamh an aghaidh sèa-fir-dheug, 'nuair bu Ghàidheil iad air gach taobh? Ann an ùine ghoirid cha robh beò de na Guinich ach dithis. Dh'amhairc iad air càch a chéile tiota beag. Chunnac iad nach robh tearmunn ach ann an luathas nan cas, agus thàr iad as. Cha do lean an Ruidhtear iad. Bha ochdnar aige ri chur fo'n ùir. Dh'adhlacadh iad anns an fhaiche, agus tha e na àit-adhlacaidh gus an là 'n diugh. Thill an Ruidhtear Ruadh dhachaidh, làn aoibhneis gu'n d'thug a chealgairachd buaidh.

An deigh do na Guinich—am bràthair bu shine agus am fear a b'òige—teicheadh bheagan mhiltean, thubhairt Eanraig, am fear a b'òige, “Ma gheibh mi claidheamh m'athar, marbhaidh mi an Ruidhtear Ruadh an nochd 'na chaisteal féin!” Dh'aontaich am fear bu shine an claidheamh 'thòirt dhà. Thill iad air an ais, agus thog iad orra gu Caisteal *Durlet*. Ràinig iad. Bha'n Ruidhtear Ruadh a' chàirdean ag itheadh 's ag òl, gun fhiamh, gun engal, gun fhreiceadan. Tharruing Eanraig òg dlùth air, uinneig an

「August,

t-seomair, a's chunnaic e an Ruidhtear Ruadh na shuidhe aig ceann a' bhàird. 'Ghlac eadair e' bhagha air lugh-atharrachadh a an t-sreang, agus le luathas na dealanaich shàth ap t-saighhead dhleas e fèir ann an clàr-sòdinn an Ruidhtear! 'Ghlac namhas gach aon de'n chuideachd; agus mu'n b'urrainn d'hoibh an curd arm a bheartachadh orra, streap Eanraig suns bràigh an dòreis. Cha b'urrainn ach aon an deigh aon dhiubh teachd a mach, agus le dhèagh chhlaidheamh-mòr dh'fhag an gaisgeach treun duan corp gun cheann air an stàirich! Mu'n d'fhainig a' mhàdunn, cha dh'fhag an dithis bhràthair fàinn na boirionn bed sa' chaisteal!

Thill na laoiach an sin air an zis dhachaidh. Ann an ùine bheag dh'éirich connasachadh eatorra có aca 'bhiodh a nis na cheann-fheadhna nan Guinich. 'Nuair a dh'iontaich an bráthair bu shìne claidheamh 'athar a thoirt do dh'Eanruig òg, b'ann anns an t-seachd anns an do dhealaich Easau ri 'chòir-bhreith—cùmhnant ris nach robh e nis' toileach seasmh, do bhrìgh nach robh tuille eagail air roimh an Ruidhtear Ruadh na 'cbuid daoine. Cha bu mhiann le Eanruig còir comhstri 'dheanamh ri 'bhráthair; 'e rim e, 'ainm a mhùthadh, agus thug e Seòrus Mac-Eanruig air a cheud mhac. As a so dh'éirich an cinne Clann 'ic-Eanruig (*M. Hendry and Henderson*).

B.

Breakout, 1942

CÙ-CHAORACH AMERICA MU DHEAS.

Anns a' chòrn sin do dh'America mu Dheas ris an abrar na *Brazils*, chithear treud mhòr chaorach air an buachailleachadh le cà na dhà, na h-àiríod de mhòitean o thigh 's e dhuine. Tha e 'cur iogantais air coigreach cinnar 'tha leithid se do chàirdes air brach earra. 'Nuair 'tha'n cailean fìor òg, tha e air a thoirt air falbh e 'mhàthair, agus air a thagail malle ris na caorich. Thèid tè dhiubh a ghlacadh trì no ceithir a dh'àiríon 'nan latha, agus a cumail ris a' chaitheamh gun an deòthail e. Tha leabaidh chloinn air a dheanamh dha 'nan fhuag, agus cha luigear leis air choir nan bith eudaidh a ghlèidheadh ri' coim eile, na eadhon ri eileinne an tseaghlach. Le bhà air còileannachd air an dòigh se, cha'n eil deigh nan bith dìge air an treud fhàgail; agus dìreach mar a dh'èideas cà eile a mhaighstir an sgaidh samhaid, ceart mar sin dìonaidh na coim se na caorich. Cha fuaire 'bheir iad an t-àire do meuch tighinn dèidh air an treud na chòisichidh iad ri tathannaidh; agus crìnnichidh na caorach nan deigh, mar is bitheann a chas-nacais a' domnamh na thimehioll an reithe is sine 'nan meug. Tha e air ionannachadh dèidh, mar an còine, na caorich a thionail dhachaidh air àm àraidh 'nan fheasgar.

Thig an ché se 'd'fhionnadh an tigh' a h-uile latha a dh'fhuair
Béidh; agus cho luath 'gheibh e sin na dtéas a air falbh, mar
gun bheith e 'gheibh náire an tseand a bhí'n carter ris fhánuil co

fada. Tha na coin-thighe anbharrach gurg ris air na h-àmanna an, agus a'uidh an gasan an lugha dhiubh air; ach cha luaithe 'cuigeas e an t-reud na thionadanas e mu'n cuairt gu còmhraig, a' tathunn-aich gu dian—si 'nuair a ch'ì laorain na duatha, gabhaidh e'n ruaig, agus 'earball eadar a chasan.

Tha mòran do chein-fhiadhaich 'san dùthaich so, ach cha'n eil a' dhàndas na eidsirp a thoirt air treud a bhios air am buach-silleachadh leis na ciobairean so.

DEINNAICH.

LOCHIAL AGUS NA SASUNNAICH.

Mu'n bhliadhna 1858, thainig gille gu Lochial o Mhao-Lèidid Dhoubhagoin, a dh'iarraidh comaire Mhic-Dhèanill Duibh an aghaidh an airm a bha milleadh an Eilean Sgiathanaich. 'Nuair 'fheair Lochial an t-achdairachd, thabhairt e ris a' ghille gum bu duilich leis nach b'urrainn e lean an sin dol a chòmhnadh a charaid, thachb 'eig'n robh aige féin coinnemh si theirt do na "mucagan dearga" an mèireach. Dh'iar am fath air a' ghille dol a stigh, a' bhadh 'as dooch fhantuin, agus fuireach ann an Achmacurradh gus an tilleadh e féin air ais. "Mata, a Lochial, bu mhathe leam féin an-cath fheisinn." "Cha'n fhaic," ars' an tràth; "feumaidh tu 'bhi àrnuinte fhad 's a tha thu air m' fhearann-an; cha'n éirich beud dhuit air mo sgath-an." Dh'éirich Lochial moch 'an mhad-uian an ath-latha, "latha na mèireachd." Cha bu luaithe 'ghoir an uiceag na bha gille Mhic-Lèidid air a bhonnasibh euideachd, agus thachair e air Lochial a' spaidsearachd a mach air beul an tighe. "S math do mhocheiridh, 'òganaich," ars' an ceann-cinnidh. "Cha mhathe am modh do ghille Mhic-Lèidid a bhi 'na chadal, agus Lochial 'na dhègnadh, e's feum aig' air gillibh," ars' eunn; "ach tha ball-airm a dh'ith ann." Dh'earail Lochial air a' ried fuireach aig a' bhaile ach bha'n t-òganach do-làbha. An pair a chunnaic Edghann Òg so, thug e'n gille 'stigh do sheòmar nan arm. "Gabh do roghainn dhiubh sin, ach a h-aon," ars' am fath. Ach cia 'm ball air an do leag an gille a shùil ach an ceart fhear a bha toirm-isgte. "Si so," arsa Edghann Òg, "mo bhana-chompanach féin, 'ille; agus b'ionann leam dealachadh ri m' bheatha na rithe." "A roghainn biodh dhà," ars' an t-òganach; "fàlbhaidh mi mar a thà mi."

Chruinnich na Camaranaich, a h-nile fear 's a lann siar air gu sgathadh na feara-dhris. Sud eios iad Srath Lòchaidh "fo shrann-ruich na ploba," agus gille Mhao-Lèidid cho dian-thogarrach ri 'h-aon dhiubh, a' leantainn an old'-ionnsachaidh 'sna chuir e uidhe. Bha na fir uile ann an còmh-aighe mar aon dùine. Ruigear ehios Acha-da-leogha, agus faicear na bodaich bhronnach air an sloichd air Gortean an t-Sailléir, an deigh am buig a lìonadh le cruin-eachd a's feòil—an lòn-maidne mu dheireadh a chaith iad. Bha'n

t-arm dearg lionmhor, agus buidheann Lochial teare; ach ars' an curaidh neo-sgàthach—"Illean, am faic sibh an taigeis mhòr ud shìos, air a lìonadh gu 'h-amhuich? Bior gach uile fhir ullamh gu gaoth 'leigeil innte! Annta!" ars' esan, 's e 'togail an iolaich-chatha—"annta!" 's gach treun fhear 'ga leanailt, cho tìtheach air fuil Sasunnaich 's a bha'm madadh-ruadh riamb air an uan. Thug an dréugan guineach e féin a' cheud fhuil. 'Nusair a chuir e mach a' cheud urchair, "So agad i 'nis, agus iomair gu math i," ars' esan, 's e tionndadh ris a' Chuimeanach, gille Mhic-Leòid. Cha bu rabhadh gun fhreagairt so. Rinn an Cuimeanach pudhar le 'làmhachd. Leag gach dearcag nuadhanach—thorchuir gach fùthaidh cridhe—spealg gach buile-tuaighe claigionn—reub gach spoineadh-cròmaige crenblag. Fhuair na Sasunnaich "faragadh fairge"—chuireadh gu bàs iad uile ach aonan a thàrr as, air snàmh thar caolas na 'h-Annaide, 's a thug a chasan as, taobh Airde-gaibhre, a dh'innse sgeòil an fhuathais do cheannard a' Ghearastain Duibh.

A nise, ged a bha Eòghann Òg Thòrr-a'-Chaisteil fuileachdach borb ris na Sasunnaich, bha e, 'dh'aindeoin sin, teò-chridheach 's chàirdibh 's ri shluagh féin. Thoil gille Mhic-Leòid gabhail aige. Thug an ceann-feadhna dha cuireadh fuireach tuille aige féin. Chaidh e do Dhunbheagain an toiseach, a dh'innse d'a mhaighistir mar a thachair; agus air tilleadh gu Lochial, thug Sir Eòghann do'n Chuimeanach am baile air an do chuireadh an cath; agus lean a shliochd air àiteach a' bhaile sin, gus an do chinnich iad cho murrach 's gu'n do cheannaich iad, o chionn beagan bhliadhnachan, fearann Ghrìsearnis 'nan tìr dhùchasaich féin, far a' bheil na tha 'làthair dhiubh a nis an tuineachas.

An deigh oidhche Airdrainich, b'fheadar do Lochial a bhi treis air chosnadh, gus an thuit dha an sgrìobhadh fhaotuin a thug Diùc Atholl dha an oidhche sin. Theagamb, an deigh so, gu'n cuir mi thugaibh an sgeula sin, ma's beò dhuinn fada 'nar dithis. Cuiridh mi eòs an so ceithreannan òrain a rinn an Cuimeanach do Lochial ri linn da' bhi air fògairt.

Gur h-e latha Lochial,
Rìgh! bu mhath do dhol sìos;
Bha trì fichead 's cóig ciad
Gun anam dhiubh!

Gu'n robh cuiridh mo ghràidh
'Gan dui-ruith gu tràigh,
'Toirt urram a' bhlàir
A dh'aindeoin diubh!

Gu'n robh mise air do dhéigh,
'S do ghuinn fo m' sgeith;
Gur duine air bheag céille
Nach leanadh thu.

&c. &c.

A.

SEANN SGEUL AIR CLÀRSAIR ÈIRIONNACH.

'S iomad sgeul a thainig nuas ann an eachdraidh na h-Èirinn air clàrsairean ainmeil. 'Nam measg sin, chuala sinn a h-aon mu thimchioll clàrsair iomraiteach d'am b'ainm "Clàrsair Mòr na Cauthaic." 'Se is ciall do'n fhocal "cauthaic" anns a' chànan Èirionnaich, aodach air a dheanamh de luachair, air a bualadh le slachdan, agus air a figheadh gu dlùth r'a chéile. Bha so na h-éideadh chumanta 'measg nan Èirionnach o chionn fhada. Le deise de'n t-seòrsa so o mhullach a chinn gu 'chalpa, agus le cuarain air an ceangal gu teann le iallaibh mu 'aobrain, chìteadh an Clàrsair Mòr a' siubhal na dùthcha. B'àbhaist da clogaid àrd do luachair, air chumadh buillionn siùcair, agus air fhigheadh air an dòigh cheudna, a chaitheadh air a cheann, agus babagan de gach seorsa crochta nan stiolaibh o mhullach na clogaid sìos mu 'ghuailibh.

Bha'n clàrsair so na sgoileir comharraichte. Leughadh e Gréugais 'us Laidinn, ged nach robh focal Beurla 'na cheann; ach cha ghabhadh e 'chlàrsach 'na làimh gun an deise luachrach a chuir uime; agus cha dùraichdeadh e anart, no cùraing, no clò, 'chuir uime—nì air bith ach a lùrach 's a chlogaid luachrach, a réir cleachdadh na h-Èirinn.

Thainig clàrsair Cuimbrich (*Welsh*) thairis do Bhaile-'chliabh an Èirinn, le morair Sasunnach, an uair a bha 'Phàrlamaid Èirionnach na suidhe; agus chuir e gu dùlan gach clàrsair 'bha eadar dà mhaol na h-Èirinn. An deigh do'n mhoraire Shasunnach a chlàrsair a ghairm a stigh, agus air dha port no dhà a chluiche an làthair cuideachd mòr a bha cruinn, dh'fheodraich e an cual' iad riann a choimeas. Fhreagair morair Èirionnach—" 'S aithne dhòmhsa clàrsair a'm' dhùthaich, gun uiread a's cùraing air a dhruim, gun aodach clò no cainb air, a chluicheas gu mòr nì's feàrr." Chuireadh geall mòr—ceud bonn òir. Chuireadh fios air "Clàrsair Mòr na Cauthaic," agus thainig e gu Baile-'chliabh, le lùraich luachraich, 's le 'chlogaid luachraich, 's a chlàrsach air a dhruim. Bha e na dhuine àrd, eireachdail, dreachmhor. Chruinnich cuideachd mhòr a dh'éisdeachd nan clàrsairean. Chluich iad air dòigh a thatuinn ris a' chuideachd; ach cha robh guth nach do thogadh as leth an Èirionnaich; agus dh'aidich am fear eile nach b'urrainn da 'chorag a chuir air teud an coimeas ris a' chlàrsair Èirionnach. 'Nuair a sguir iad a' chluiche, thainig na h-uaislean 's na morairean a sheanachas ris a' Chlàrsair Mhòr; agus thairg e labhairt ris an aon a b'fheàrr 'nam measg, ann an Gréugais no'n Laidinn; ach cha'n fheuchadh a h-aon diubh so a dheanamh.

Tha fathast cuid do dheircibh air feadh na h-Èirinn air a' bheil lùraich luachrach; ach tha clàrsairean a' fàs nì's gainne o linn gu linn.

MARGADH CLÒIMH A'S CHAORACH INBHIRNIS.

Sheas am-margadh so air a mhìos a dhàidh seachad. Cha deach mòran reiceadh a dheanamh; ach na chaidh 'reic, b'ann air prìsean ni b'lae na bha 'dol air a' mhargadh cheudna an nìrith. Bha na h-uain o naoi sgillean gu dà thasdan an ceann nì b'lae, agus muil o leth-chrùn gu cóig tasdain. A' chlàimh airson an d'fhuair e chòig-tasdain-deng gu sèa-deug a's sèa-sgillinn an nìrith, da d'ràinig i am bliadhna ach o dhà-dheng a's sèa-sgillinn gu ceithir-tasdain-deng.

Latha no dhà an deigh margadh Inbhirnis, bha margadh dè t-seòrsa cheudna aig Peairt, far an robh prìsean nì b'fhearr a' dol; ach dh'fhuirich mòran de gach seòrsa gun reiceadh. Cha'n d teagamh nach èirich prìsean mu'n tig meadhon an fhogharaidh. Tha uile choltas gum bi am fogharadh tràth agus pailt—cha' fhadar riannaidh is fàbharaidhe. Tha ath-bheothachadh a' tighinn air m'laire an eumantas. Tha àrd m'harantan na rìogachd i gabhail misnich, agus mòran gnothaich a' dol air aghart an tigh-ean-cuspuinn.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

P. CAMPBELL & CO., BOOKSELLERS AND STATIONERS,

24, GLASGOW STREET.

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; Falkland: C. Macfarlane; Glasgow: A. Keith; Darnley: Wm. Moore; Paisley: James Ross, John, Druggist; Thurso: Mrs. Russell; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Greenock: A. M'Yer; Grantown: A. Cumming; Abernethy: D. Gordon; Dunblair: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balachulish: J. M'Innes; Lochgilphead: N. Gillies; Argyll Furnace: A. Gillies, Schoolmaster; Lochmaben, Mull: D. Fletcher; Bonawe: John Cameron, Postmaster; Aberdeen: D. Cameron, Bookseller; Port Ellen, Islay: D. Hunter; Glencarraig: N. M'Donald, Schoolmaster; Bannockburn, Mull: Donald M'Lean, Postmaster; Portmahomack: Norman M'Lean; Kilchoman: Angus M'Leod; Strontian: D. Cameron; Tioran, Mull: John M'Donald; Cowal, Nairn: J. Robertson; Pillochry: D. Robertson; Fortingall: D. Campbell; Laggan: Rev. J. M'Pherson; Alness: D. M'Diarmid; Dornie: D. M'Diarmid; Bannockburn: A. M'Donald, Esq.; Bannockburn: G. Ross; Tynishall: A. Sutherland; South Uist: A. Chisholm; Callender: P. M'Kinlay; Balachulish: J. Gordon; Dunrobin: D. M'Donald; Garbat: A. Cameron; Glendaniel: D. M'Lean; Fort-Augustus: J. Forbes; Aberarder: John Rose, Schoolmaster; Inverness: James Smith; Kilmorack: J. Rose; Lothallsh: D. Matheson, Arden; Portree: Alex. M'Donald, Esq.; Kintail: D. M'Bas, Postmaster; Lealbeg: M'ull: John M'Dougall, Schoolmaster; Bonaly: Rev. M. M'Kenzie, Kilbride; Bannockburn: D. M'Innes; Glenora: A. M'Innes; North Balachulish: John Cameron, Schoolmaster; Nova Scotia: Rev. E. Williamson, Bishop; General Agent for North America, John M'Neil, Esq., Charlotte-town, Prince Edward Island.

Edward Khull, Printer to the University, Dunlop Street.

AN LA A'CHI'S NACH FHEAIC.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

MHOS-MEADHOIN AN FHOGHARAIDH.

AN 31 AIREAMH.] SEPTEMBER 1, 1842. [PRIS 6 SCILLEAN.

CONTENTS.—Sermon for the Young, page 171.—Judea and the State of the Jews, 177.—The Grants of Strathgarry, 182.—Deaths of the Apostles, 184.—Patrick's Well, Tirge, 185.—Song of Solomon (Metrical Version of Chapter VI.), 186.—Irish Fairies (a Legend), 187.—Bad Practices, 192.—Alan M'Nuairidh, who fell in the Battle of Banninair, 193.—The Arabian Horse, 195.—Review of a New Gaelic Work, 196.—Familiar Dialogue (the Queen's Visit to Scotland), 196.

SEARMOIN ATH-GHEARR AIRSON ÒIGRIDH NA GAIDHEALTACHD.

“As eugmhais creidimh, cha'n 'eòl e'n comas a thoileachadh.”—Eab. xi. 6.

‘Si an fhìrinn ‘tha nìs fo ar beachd, nach ‘eòl e comasach Dia a thoileachadh as eugmhais creidimh. Feuchadhmaid so a shoilleir-eachadh mar is fearr a dh’fhaodas sinn.

Mu’n teid sinn air ar n-aghart, nìs faide, ‘innsidh mi sgeul beag fàitneach a bheir seòrsa do shoilleireachadh dhuinn air nàdur an nì sin ris an abair sinn creidimh.

Bha duine diadhaidh crìosdail aig an robh nighean bheag—caileag anbharrach thuigseach, thaitneach. Bha i air latha àraidh a’ cleasachd le grìogagan bòidheach a thug ban-charaid dhi; agus cha robh, ‘na barail, nì air an t-saoghal uile a b’àillidh agus bu luachmhòire na na grìogagan beaga so. Bha iad gach àm ‘na lamhan, agus i ‘gan sealltainn do gach neach a thainig ‘san rathad. “‘S bòidheach,” ars a h-athair rithe, “na grìogagan àillidh sin.”

VOL. III.—No. XXXI.

“Seadh; nach bòidheach iad, athair?” deir ise. “Tha thu fìor thoilichte leo,” ars’ esan. Fhreagair i gu’n robh—nach tugadh i iad airson na bh’aise air aghaidh an t-saoghail. “An ann mar sin a tha?” deir a h-athair. “Èisd rium! Tog na griogagan sìp, agus tilg iad anns an teine.” Dhearc i air le mòran iongantais, ‘s na deuran ‘na sùil. “An e na griogagan?” ars’ ise. “‘Seadh,” ars’ a h-athair, “na griogagan. Dean thusa, ‘ghràidh, mar is àill leat féin; ach tha fios agad nach d’iarr mis’ ort riamh nì air bith a dheanamh nach robh airson do mhaith féin, agus tha mi nis a rithiad ag ràdh riut, tilg ‘san tein’ iad!” Dh’amhairc a’ chaileag bheag ‘na aodann car tamuil. Thog i na griogagan, ‘s a cridhe an impis agàineadh, agus thilg i iad ‘san teine, mar a dh’iarradh oirre. “Leig leo luidhe an sin,” deir a h-athair. “Cluinneadh tu tuille mu’n déidhinn an ceann latha no dhà, ach na can focal mu’n tim-chioll air an àm.” Latha no dhà an deigh so, thug a h-athair dhachaidh d’a h-ionnsuidh griogagan gu mòr a b’àillidh, ‘s bu rìomhaiche, agus bu daoire, na’n fheadhainn a thilg i ‘san teine. Chuir e iad ‘na làimh. “So, ‘fhendail,” ars’ a h-athair; “chionn gu’n do chreid thu mise ‘nuair a thubhairt mi riut gum b’fhearr dhuit dealachadh ris na griogagan eile, agus deanamh mar a dh’iarradh ort, thug mise so do d’ ionnsuidh. Tha so agad mar dhuais airson t’athair a chreidsinn. Nis,” ars esan, “fhad ‘s is beò thu, na di-chuimhnich ciod e creidimh. Thilg thusa air falbh do ghriogagan ‘nuair a dh’iarr mis’ ort, do bhrìgh gu’n robh *creidimh* agad annam, agus a chionn nach d’thug mi ach a’ chomhairle a b’fhearr dhuit riamh. Cuir an aon earbsa agus an aon chreidimh ann an Dia. Creid na h-uile nì tha e ag ràdh riut ‘na fhocal. Co dhiùbb tha thu ‘ga thuigsinn no nach ‘eil, creid e—gur e do mhath bu mhian leis a chur air aghaidh, agus a tha ‘na bheachd anns na h-uile nì tha e ag àithne dhuit a dheanamh.”

Fhad ‘s na chreidimh ‘na h-athair, ach cha’n e so an creidimh tha ri ùr namh ann an Dia e féin. Innseam dhuit ciod e creidimh ann an cùram Dhó.

Bha duin’-uasal àraidh, agus a bha air àm àraidh ann an Iuing, air latha anbharrach stoirmeil. Bha doinionn mhòr a’ sìdeadh— a’ mhuir ag éiridh suas na beanntaibh, ‘s an fhairge dol thairis orra—an long a’ luasgadh gu mòr, agus eagal orra na h-uile mionaid gu’n rachadh i as a chéile, agus gum biodh iad air an bàthadh. Bha mòr eagal air bean an duin’-uasail. Ghreimich i gairdean a fir, a’s i air a’ chrith le oillt. “Nach ‘eil eagal ortsa idir?” ars’ ise. Cha d’thubhairt e diog, ach fhuair e a chlaidheamh a tharruing as an truail, agus chuir e r’a h-uchd e, mar gum biodh e dol ‘ga ruith troimhe. “‘Bheil eagal ort,” ars’ esan, “roimh ‘a chlaidheamh?—tha e mar leth-oirleach o d’ chridhe.” “Cha’n ‘eil,” ars’ ise, “eagal air bith orm. C’arson a dh’fheadraich thu?” “Tha do bhrìgh,” ars’ esan, “gu bheil e an làimh do chéile phòda, nach deanadh lochd no cron ort airson na tha ‘san t-saoghail. Gu dearbh, cha deanadh,” ars’ esan; “‘s nach cuimhnich thu gu bheil

an stoirm an làimh do Dhé, t'athair glòrmhoir, gràsmhoir, aig a' bheil barrachd gràidh ort na th'aig na bheil air uachdar an t-saoghail. Cha'n 'eìil eagal ormsa, agus na biodh eagal ortsa nì's mò."

So creidimh ann an cùram agus ann an caoimhneas Dhé—bha'n creidimh so taitneach do Dhia. 'Ne nach robh an duine so toilichte gu'n robh uiread do dh'earbs' aig a mhnaoi ann—nach robh eagal oirre ged a chuir e an claidheamh ruisgte r'a h-uchd? Agus tha Dia toilichte 'nuair a dh'earbas sinn' ann—a chuireas sinn creidimh 'na ghràdh, 'na chaoimhneas, agus 'na chùram atharail. Tha'm Biobull ag iarraidh oirnn ar n-aran a thilgeadh air na h-uisgeachan, agus an ceann beagan ùine gum faigh sinn air ais e, Ciod is ciall d'a so? 'Se rice seòrsa do ghràinne Innseanach, a tha iad a' cur ann an dùthchanan na h-àirde 'n ear, gu h-àraid 'san Èiphit. A h-uile bliadhna, 'nuair a leaghas an sneachd 'sna monaidhean, ataidh an *Nile* (abhuinn mhòr na h-Èiphit), agus thig i thairis air an dùthaich uile, a tha mar mhuir mhòr car tamuill. An uair a tha i 'tuiteam, agus a tha e comasach do dhaoine dol a mach, tha iad a' tilgeadh a' ghràinne sin ris an canar *rice* air uachdar nan uisgeachan; agus tha iad a' deanamh so mach á bàtaichean beaga air a' bheil iad 'dol a mach. Tha'm pòr a' tuiteam air a' chlàbar no air a' pholl a dh'fhàgas an abhuinn; agus 'nuair tha na h-uisgeachan air traodhadh, tha'n gràinn an deigh greimeachadh agus fàs; agus, ri h-àm, tha fogharadh pailt tarbhach aca de'n phòr a bha mar so air a thilgeadh air na h-uisgeachan. So agaibh creidimh an duine tha tilgeadh a phòir air na h-uisgeachan. Tha e 'creidsinn gum fàs e—ged a theid e air seòladh, gu'n ruig e am poll, far am freumhaich e—am fàs e—agus fadheòigh an tig e fo dhéas, agus an abuich e airson an fhogharaidh. So creidimh ann am freasdal Dhé, ach cha'n e so creidimh a' Bhlobuill; oir faodaidh a leithid so, agus tha leithid so, do chreidimh aig daoine peacach. Faodaidh droch dhaoine cur agus buain, gun smuain eachadh mu'n Dia sin o'm bheil am beannachd a' teachd, a tha 'cnir torradh ann, 's a tha toirt air abachadh airson an fhogharaidh. Tha'n creidimh so aig mìltean a tha dì-chuimhneach agus suarach mu Dhia.

Ach ciod e an creidimh so tha taitneach le Dia? Innsidh mi sgeul beag eile dhuibh, mo chàirdean òga.

Bha 'n sud, àm o chionn fhada, Duine ris na labhair Dia; agus dh'iarr e air a dhùthaich fhàgail, agus imeachd do dhùthaich choimheach chéin—a bheatha 'chuir seachad ann am bùthaibh, agus sin uile ann an ceàrn far nach biodh dachaidh aige nì's mò. Cha d'thubhairt an duine diog—cha do dhiùlt e, 's cha do chuir e an aghaidh Dhé, ach rinn e mar a dh'àithn Dia dha. 'Na dheigh so, bha aig an duine so mac—son mhac. Dh'innis Dia dha gum fàsadh an mac suas—gum biodh e na athair do mhòran shluagh—gu'n éireadh uaithe iomadh rìoghachd, agus muillionan do dhaoine. Ach an deigh do Dhia so a radh ris, dh'iarr Dia air a' cheart mhac so a ghabhail, agus 'obradh—a chuir gu bàs—a choluinn a losgadh le teine air mullach beinne. Cha d'innis Dia c'arson a bha so air

“Sea-
thoil-
iad’
a’
’

àithne dha; ach cha iad seo Yhóair e an àithne e Dha na chur e roimhe géilleadh duinn, agus a dheanamh mar a dh'iarradh air. Chruinnich e an connadh—chunnaic e an teine lasadh air an robh e r'a mhac a losgadh—cheangail e a lámhan agus a chasán—agus shín e a lámh, agus ghlac e an sgian leis an robh e r'a mhac a chur gu bás. Ach bhachd Dia e, agus dh'àithn e dha gun a dheanamh—gu'n robh reitise dlàth dha, agus e a ghabhail an reitise, agus fobradh an àit a mhic.

So nis creidimh ann an Dia; oir chreid Abrahám—b'e sin ann an duine—chreid e Dia, agus thug e géill dha. Bha e lán chis-each gu'n robh Dia glie, fíorach, agus grámhor, ged nach do thug e r'arson a dh'iarr e air ní co orraidh agus co denchaisneach: dheanamh. Tha'n eachdraidh so r'a fhaotaim anns an dara càibideil thar an fhichead de leabhar Genesis, agus chomhairlichim duibh an-càibideil sin a leughadh.

Innsidh mi sgeul beag eile dhuibh, mar shoilleireachadh air nàdur creidimh. Nam biodh tusa beò nuair a bha clann Iosa anns an Òiphit. Nam biodh tusa air dol a mach air seasgar àithne samhraidh stòs ri taobh na h-aibhne, beachdachadh air an e-salladh tha an sud ri fhaicinn. Fàic na craobhan ud thall—ann botha beag ud dlùth dhoibh. Is daoine bochd iosa tha 'fuirnach anns e bhòthan. Tha'n tigh beag—cha'n eil uinneag air; agus is cràilean trugha tha 'fuirnach ann. Ach amhairc a stigh do'n bhòthan, agus beachdaich air na tha 'dol air aghaidh. Fàic eòid tha'm beir-ionnach bochd ud a' deanamh. Fàic mar tha i 'gheachd cobhan no ciste bheag de chuilc a-chruinnich i taobh na h-aibhne. Mòrach mar tha i 'gul 's a' caoineadh fhad 's tha'n obair 'dol air aghaidh; agus faodaidh tu 'thuiginn, leis mar tha 'bhean a' gluasad gu bheil i ri ùrnuigh. Tha i an deigh an obair a chruinnichadh—tha'n cobhan réidh. Thoir faineas a nà na tha i 'deanamh. Fàic i 'dol a nùll gu taobh eile an tigh, agus a' toguil pàisde beag maoth 'na gairdean. Tha i 'ga phògadh. Tha i 'g'ùrnuigh ri Duas a leth. Tha i 'ga chàramh anns a' chobhan, no anns a' ciste chuilc a rinn i. Tha i 'gairm piuthar an leinibh, agus eg carba na ciste rithe—ag àithne dhi a giùlan stòs do'n abhuinn, agus a càramh 'meag na cuileas air an àit anns an abhuinn. Tha i féin (màthair an leinibh) a' pilleadh dhachaidh gu brònach, thèisich, trom, agus a' guidhe gu dèrachdach air Dia. Ciod nis a' chathas do'n leanabh so? Tha beathaichean eagallach 'san abhuinn so, no an cànan *crocodiles*. Nach marbh 's nach mill iad an naoidhean? Cha'n eagal da. Bha creidimh aig a mhàthair ann an Dia, agus gabhaidh Dia cùram dheth. Agus ghabh Dia cùram de'n naoidhean; oir thachair do nighean an rìgh bhi 'mach 'ga nìshe féin 'san abhuinn. Chunnaic i an cobhan beag am measg na cuileas, agus chuir i ban-dèglach gu 'thoir d'a h-ionnsuidh. 'Nuair a dh'fhàgail i e, chunnaic i an leanabh. Ghabh i truas dheth—thug i dhachaidh e—thug a's dh'àrach i e mar mhac rìgh; agus b'e an leanabh sin Maols, ceannard sluaigh Israel, fàidh Dhé, agus an t-eadha a' sgrìobh mòran de'n t-Seann Tionnadh.

Nis, anns an eachdraidh seo, tha seilleanachadh agaibh air creidimh. Tha sibh a' faicinn cìod e creidimh ann an Dia—creidimh ann an Iosa Crìosd; 'eo sin, creidimh co làidir ann 's a dh'aomaa, a chomh-éignicheas sibh, gu àmhlachd agus géill a thoirt d'a àithntean agus d'a thoil.

Tha sibh a' creidsinn gu'n robh Eean ris an canar Iosa Crìosd aon nair 'san t-saoghail so—gu'n d'rinn e na mìorbhuilean sin air a' bheil sibh a' leughadh 'san t-soisgeul—gu'n robh e ro naomh—gu'n do labhair e na briathran sin tha sibh a' leughadh 'na fhocal. Tha sibh a' creidsinn gu'n do bhàsaich e airson pheacaich—gu'n d'éirich e o'n uaigh—gu'n dèach e suas do nèamh—gu bheil e beò an sin—agus gu bheil e 'deanamh math d'a shlugh. Tha sibh a' creidsinn na h-uile nì tha sibh a' leughadh mu 'dhéidhinn 'san t-soisgeul; agus ma tha'n creidimh so na chreidimh ceart agus fìrinnach, tàirnidh e sibh gu Crìosd a ghràdhachadh, do bhrìgh gu'n do ghràdhaich Eean sibheo. Aomaidh agus comh-éignichidh an creidimh so sibh oham 'àithntean a choimhead. Gabhaidh sibh tlachd ann a bhi 'gan coimhead, thaobh gu bheil gràdh agaibh air, agus a chionn gu bheil làn fhios agaibh gu bheil adir-dhuais a' foitheamh airson gach nì math tha sibh a' deanamh air a sgàth-san.

Nan tachradh dhuitse 'tuiteam mach o bhruaich sibhne do'n t-sruth far an robh an tail a' roith gu bras, 's gu'n robh thu an impis a bhi air do bhàthadh; 's gu'n tilgeadh neach àraid ball da d' ionnsuidh, air an greimicheadh-ta, 's leis am faighheadh ta gu tìr. Bhiodh so coamheil ris na rinn Crìosd air do shon. Tha sinn uile 'bàsaich ann an uiegeachan domhainn a' pheacaidh. Tha Crìosd a' gairm oirnn amharo d'a ionnsuidh-se—tha e 'tilgeadh culaidh-theasruinateachd d'ar n-ionnsuidh; ach cha dean sin stà no math dhuinn, mar greimich sinn air—mar glac sinn e. Nis, an glacadh agus an greimeachadh seo, 'eo sin creidimh. Tha creidimh 'toirt oirnn Crìosd a ghlacail, dìreach mar a ghlacadh duine 'n ròp, no'm ball, no'n taod, a thilgeadh a mach d'a ionnsuidh, 's e 'dol fodha. Ach cuimhnichamaid nach e am ball a theasairg sinn, ach Crìosd, a ghabh truas, a thilg e, a dh'iarr oirnn greim daingean a ghabhail, agus a theasruing sinn gu tìr. Tha e mar so 'ga'r tarraing as na h-uiegeachan domhainn; agus 'nair tha e 'ga dheanamh so, tha sinn air ar comh-éigneachadh ga a ghradhachadh, agus gu géill a thoirt d'a thoil agus d'a àithntean. Ach is miann leam innse dhuibh am math tha creidimh a' deanamh do neach air bith.

'Se' chud kite, tha e 'toirt air a bhi àmhal do Dhia, agus seirbhie a dheanamh dhu. Cha sguir neach gu bràth do pheacadh, agus cha mha 'nt iad seirbhie do Dhia, no 'dh'iarras iad a thoileachadh, mar 'eil iad a' creidsinn gu bheil se taitneach do Dhia—gu bheil math 'na lorg—gu'n toir e duais dhoibhean a nì eo. agus gu'n éirich gu math dhoibh. Cìod am math is urrainn am Bìobull a dheanamh do neach air bith ach dhoibhean tha 'creidsinn a' Bìobull? Cò a sheachadh eib, agus a bhiodh ag innseidh a' mhath? Cò, a cheannachadh a dhroch mhiannan fèin, a chumadh a theanga se smachd—a bhiodh stann, fìrinnich, cunnais—mar b'iodh fìo an

gu bheil Dia 'gam faicinn—Dia 'toirt fainear gach nì—'a' léinn gach nì—agus gum faigh iad an deigh so mar rinn iad sa' choluim? Mu chreidsinn gach nì tha Dia 'g' innse dhuinn 'na fhocal, bithidh sinn cùramach gus na h-uile nì tha e 'g' àithne dhuinn a dheanamh. Tha'm maraiche 'dol thairis air cuantaibh mòr farsaing do dhùthchannan oéin, agus tha e 'seirbhisachadh gu dillia, do bhrìgh gu bheil e 'creidsinn gum faigh e tuarasadal. Mar so, is éigin dùm creidimh 'bhi againn ann an Dia, nam b'àill leinn seirbhis a dheanamh dha, agus a thoileachadh.

'San dara àite, tha creidimh 'ga'r deanamh math. Mothuichaidh mar rinn na h-abstòil, aon uair 's gu'n do chreid iad Iosa. Gei bha'n saoghal air éiridh suas 'nan agbaidh, 's a' deanamh gearleanmhuinn orra, 's 'gan cur gu bàs, gidheadh chreid iad ann an Dia—chreid iad 'fhocal. Thug iad gràdh do Chrìosd, agus chaid iad gach cunnart a's cruaidh-chas gu dùlan. 'Se creidimh a bhrènaich iad gu gach nì fhulang, 's gach nì a dheanamh. Agus nach e an creidimh ceudna tha 'toirt air daoine beannuichte crìosdail de a mach air feadh an t-saoghail a shearmonachadh an t-Slànuigh? 'Se creidimh tha 'dùsgadh dhaoine crìosdail diadhaidh gu math a dheanamh anns gach àit, agus air gach àm. 'Se creidimh tha 'toirt air an athair agus air a' mhàthair chrìosdail ùrnuigh a dheanamh airson an leanabanan beaga. 'Se creidimh tha 'toirt orra 'a' clann a theagasg gu h-ùrnuigh a dheanamh air an son féin. 'Se creidimh tha 'toirt sòlas agus comhfhurtachd do'n mhàthair bhrònach, mar tha i 'fàgail an t-saoghail so, agus a' dealachadh r'a teaghlach, agus a' gabhail a cead deirionnach dhiùbh. Chunnaic mi aon uair màthair a bha air leabaidh-bàis, ach bha làn chreidimh aic' ann an Iosa Crìosd; agus an deigh dhi a phàidean a ghairm thimchioll a leapach, ghlac i aon diùbh air làimh. Labhair i ri gu cùin, samhach. Thug i comhairle fa leth do gach aon diùbh. Bheannuich i iad. Ghabh i a cead deirionnach diùbh. Ghuidhe i air a son ri Dia, agus dh'earb i gach aon diùbh ris. 'Se creidimh a chuidich leatha so a dheanamh.

'San treas àite, tha creidimh na chùl-thaig an àm gach deuchainn. Tha amanan ann 'nuair nach 'eil e an comas an t-saoghail 's a th'ann comhfurtachd no sòlas a thoirt duinn, na furtachd air bit a dheanamh as ar leth. 'Sann o Dhia amhàin is urrainn eòl-tair no cuideachadh teachd. B'e so an cor 'san robh Noah 'nuair bha e féin 's a theaghlach 'san àire, air udal nan uisgeachan. 'Se Dia amhàin a b'urrainn toirt air na h-uisgeachan traodbadh, agus toirt air an fhearann thioram teachd 'san t-sealladh. B'e so an cor 'san robh Daniel 'nuair bha e air a thilgeadh 'measg nan leòmhann gar. Cò ach Dia a b'urrainn an eòlachadh? 'Se so cor gach crìosdail an àm bàis, co dhiùbh tha e 'bàrachadh 'na thigh féin 's na dhùthachan féin, no 'measg coigrich, ann an tìr oéin. O! is iomad eagal taitneach a b'urrainn duinn innse mu thimchioll buaidh a's éifeachd creidimh, ann an amanan deuchainn! O chionn beagan bhliadhnaichean, bha diùth do dhà-fhichead guaillear a bha shìos ann an slochd domhainn dorcha; agus thuit cuid de'n t-slochd, air eòr

's nach robh e comasach dhoibh teachd a mach. Rinneadh na h-uile ni bha an comas dhaoine chum an ruigheachd, agus an tèarnadh as an àit eagalach; ach ghabh so ùine-co mòr, 's gu'n do bhàsaich na h-uile h-aon diubh. 'Nuair a thàirneadh nìs an cuirp, agus a b'urrainn daoine 'n t-àit 'san robh iad a ruigheachd, fhuaras seachdnar òganach taobh a chèile, ann an àit air leth o chach. Bha fear dhiubh so na òganach diadhaidh, fìosrach, gaolach air bhi 'leughadh focal Dhé. Bha 'Bhlobull aige gu h-ìosal anns an t-slochd; agus 'nuair a ràinig iad an t-àite 'san robh a chorp, fhuairas an lòchran do dh'iaruinn-geal 'san robh an solus air a ghiùlan, agus air taobh an lòchrain so bha na briathran so air an deargadh le iarunn—seòrs' do litir a sgrìobh e dh'ionnauidh a mhàthar, bantrach bhochd:—"A mhàthair ghràdhach! bi strìochda do thoil Dhé. Na bi gearan, na ri monmhur. Bha sinne 'toirt cliù agus moladh do Dhia fhad 'a a bha ùine againn. A mhàthair, bi thusa dìleas do Dhia: carb as. Abair ri m' bhràthair, e 'bhi cuimhneachadh air Dia, agus càirdeil dìleasach d'a mhàthair. Slàn leat! Tha mis' sona!"

So nis creidimh. Cia meud an sòlas a thug an litir so d'a mhàthair!—an teachdaireachd a chuir e d'a h-ionnauidh aig àm bàis! O, mo chàirdean òga, gu'n tugadh Spiorad Dhé dhuibhe an creidimh ceudna! Amen.

MU IUDEA AGUS COR NAN IÙDHACH.

Air a tharruing o chunntas air turas a ghabhadh le feadhainn de mhinistearan Eaglais na h-Alba, gu rannsachadh a dheanamh mu chor spioradail Israeil.

THA fios aig gach aon a tha an tomhas air bith eòlach air a' Bhlobull; gu bheil e air a ghealltuinn an sin, thairis agus thairis, gum bi caoraich sgabta tighe Israeil, a tha nis air seachran air na beanntan dorcha, fathast air an tional chum a' chrò—gu'n toirear iad gu gabhail ris an Tì a cheusadh agus a chuireadh air cùl leo—gu bhi sealltuinn Ris-san a lot iad—agus gu bhi 'tréigsinn am mì-chreidimh 's an aingidheachd. O mhòran earrannan de sgrìobhaidhean nam fàidhean, agus gu h-àraidh o'n deicheamh agus an aona-chaidheil-deug de litir Phòil chum nan Ròmhannach, tha e soilleir gum bi "Israeil fathast air an tional, agus gum bi Sion fathast glòirmhor."

A nis, cha'n 'eil aon aig a' bheil gràdh do dh'anmanna, no eud airson glòir Chrìosd, nach bi 'guidhe gu'n robh na làithean 'san tachair na nìthe so air an greasad—gu'n robh glòir nan làithean deirionnach air a luathachadh. Cha'n 'eil aon aig a' bheil na h-aingidhean so nach iarr iompachadh gach fine agus treubh air uachdar an t-saoghail. Ach tha còir shònraichte aig aliochd Abraham air ùrnuighean, air bàigh, agus air saothair chrìosduidhean; 'oir is ann "à Sion a thainig slàinte mach d'ar n-ionnsuidh-ne"—

'sann uathas a dhealraich an solas sin 'sann bheil sinne 'na f' deanamh gairdeachais—'sann doibhean a bhuineadh an uchl-mhacachd agus a ghildir, agus na coimh-cheangail, agus tabhairt a lagh, agus seirbhís Dhé, agus na geallaidhean—'sann doibhean a bhuineadh na h-athrichean—'sann uathas a bha Crìost, a fèirm fèda—neach is e Dia co-clonn nan uile, buannachd gu storruidh. Agus a bhàrr air a so uile, tha e air innseadh gum bi ionmpachadh nan Iùdhach eam mòr bhuannachd do gach eaglais chrìostaidh air thalamh; "oir ma's e an tìgeadh-san air falbh réiteachadh a domhain, ciod e an ath ghabhail ach beatha o na marbhaibh?"—(Rom. xi. 15. Faic cuib. xi. gu léir.) Bu chòir do gach crìostaidh, mara, 'bhi sìor "iarraidh maith Shìon"—a bhi 'grìdhe gu robh mi-dhiadhachd Iacob air a thiomnadh air falbh. Ach gus a bha liuthad gealladh agus fàineachd fa chomhair chrìostaidheach, car iomad linn cha robh ann a bha 'gabhail odram ann amman nan Israelach—cha robh neach a bha 'gan stiàradh air an t-èighe dheart. 'Sann a bha urteadaidhean agus Geinilich; mar gum b'eadh, a' strì co bu mhò a nochdadh do thàir dheòibh—co bu mhò a shakradh a sìos iad; gus fa dheireadh an do chuir Dia ann a uridhe Baghais na h-Alba sealltainn as deigh caorach chaidh Israeil, agus teachdaireachd sìth a chur d'an ionnuaidh; agus tha dòchas againn gum faigh ar n-eaglais coimh-ionnadh a' gheallaidh a th'air a chur sìos, Salm cxii. 6—"Soirbhichidh iadsan leis a ionmbuinn thu."

O chionn thri bliadhna, rànaich àrd-sheanadh ar n-eaglais teachdairean a chur a dh'ionnsaidh nan Iùdhach, a shearmonachadh an t-soisgeul dhoibh, "a dhearbhadh dhoibh gum b'e Iosa da xireadh an Crìost," agus gum b'fhaoib doibh a bhi sealltainn a neach air bith eile ach Rìs-san a chaidh 'cheusadh air Calbhari. Ach a chionn gu bheil na h-Israelich (mar a chaidh gu minig innseadh dhoibh le deul nam fàidhean a bliodh iad) air an egnadh am measg uile fhineachan an domhain, cha robh e farsad a ràdh ciod a' chearna do'm b'fhearr no'm bu fhearragairiche na teachdairean so a chur air tùs. Uime sin, dh'òrdaich an t-àrd sheanadh mu'n rachadh iad ni b'fhaide air an aghaidh, daoine cràbhaidh agus foghlumte de'n àireamh fèin a chur a mach a dheanadh raonsachaidh mu chor nan Iùdhach, a dh'fhiosrachadh c'ait am b'iomchuid tòiseachadh air an obair mhòr a ghabh iad co-fàimh; agus a rìr an rùn so, chaidh ceithreir de mhinistearan ar n-eaglais troimh earrainn mhòir de thir-mhòr na Roinn-Eòrpa—troimh an Eipit, troimh Iudea, agus earrannan eile do Shiria. An deigh dhoibh pìlltinn, thug iad seachad ann an leabhar cumntas air an turas; agus o'n leabhar so tha e 'nar beachd, ma bhios so taitneach dhuibhse agus do'r luchd-leughaidh, ni no dhà 'eadar-theangachadh 's a tharruing a mach o àm gu àm, an dòchas gu'n gabh na Gàidheil suim de'n cheid chudthromach so.

Fèdaidh sinn ainneachadh gur cumntas a tha da rìreadh brèach a thug an luchd-turais air ais ma chor nan Iùdhach; ach a cumntas e a tha coimh-chòrdadh gu mion ris an fhàineachd a th'air

a dheanamh ma'n timchioll; agus 'nuair a chì sinn seo earrann de fhocal Iehobhabh air a' choimh-lionadh, bu chòir dhuinn dòchas suidhichte altrum gum bi gach earrann eile air a' choimh-lionadh 'na àm maitha féin. 'Cheana, rinn an turas a bha'n so mòran feum, ann an inntinnean dhaoine 'shoilleireachadh mu thimchioll Israeil. 'Cheana, chuireadh ministear a' ministear a mach le'r n-eaglais d'an ionnsuidh; agus tha dòchas againn gu'n cuirear an tuille agus an tuille 'mach, gus am bi Rìgh Shìon air aidesachadh leis gach aon de shìol Abrahaim, agus an ruith gach fìne agus treubh gu Sìon. Tha'm fogharadh da nìreadh pailt, agus an luchd-asothair tearc. Guidheamaid air Tighearna an fhogharaidh, &c. &c.

Ach faicsamaid an canatas a tha'n luchd-turuis a' toirt ma iad a' tharruing dlùth do Ierusalem, "bhaile an Àrd Rìgh."

Chaidh sinn a nis (deir iad) a steach do Ghleann Elah, far a' bheil mòran dhaoine an barail an do mharbhadh Goliath o Ghat le Dàibhidh—gleann ro chumhanta, corrach, cas, far am feudadh an dà armait seasamh dlùth air a' chéile, aon air gach taobh de'n eas tha 'dol troimh mheadhain a' ghlinne, gun ruigheachd air a' chéile le'n airm; agus an grunn an eas so tha e coimhail gu'n do thagh Dàibhidh a' chlach sin le'n do chuir e as do'n fhamhaig fhiadhaich a' thainig a' thoirt dùla do dh'armait an Dé bheò. Dh'fhaic sinn a' rithis beinn ro lom cruaidh, far an robh an ceum ro dhoirbh. Air dhuinn cuimhneachadh air a' chumantas a bha luchd-turuis eile 'toirt air an àite so, dh'aithnich sinn gu'n robh sinn dlùth do'n bhaile naomha. Ghreas sinn air ar n-aghaidh, agus ann an àine gheirid fhuair sinn sealladh air Ierusalem, bhaile 'n Tighearna. Cha do theann aon againn ri labhairt, no ri glusad, ach mar gum b'eadh air an ceangal leis an t-sealladh. Le amantean sòlaimte, agus làn inghnadh, stad sinn, a' dlùth dhearcadh air an àit anns an do bhàisich ar Sànuighbear, Dia. Ghabh sinn air ar n-aghaidh gu aocrach dh'ionnsaidh a' bhaile. Ann an aogas a' bhaile féin cha'n 'eil ni sònruichte air bith ri fhaicinn; ach bha ar n-inntinnean air an lionadh le amantean eug-samhuil, 'nuair a thug sinn fainear gu'n robh sinn am measg "nam beasata mu thimchioll Ierusalem" (Salm cxxv. 2); agus thainig na briathran sin eile, "Seasaidh ar casan an taobh a' sìgh de d' gheatachan, O Ierusalem!" a' ris agus a' ris gu ar bilean. Fhuair sinn sealladh car tiotadh air slabh nan crann oladh; agus mar is dlùithe 'tharruing sinn air a' bhaile, 'sann is mò a' dh'fhaic sinn gum bu ni ro shòlaimte 'bhi 'seasamh sa' cheart àite far an do cheas agus an do choisich co minig Dia fuill-sichte 'san fheòil.

'Nuair tha duine 'coiseachd xi taobh a' bhall a' n' in do'n bhaile, cha'n 'eil ni air bith ro thaitneach do'n t-sìl ri fhaicinn; agus an deigh dhuinn dol a' sìgh air geata Laffa, thuigeamaid gu maitha eannt an fhàidh (Tuireadh ii. 15)—"An e so a' chaithir ri'n goirear Foirfeachd maise, soibhneas an domhain uile?" Cha'n fhaicte ach ballachan dorcha, sràidean cumhanta slach, agus tigh-eann lual earrach, nach tugadh an cuimhne seach air bith glòir; agus greadhaachas nan seann làithean. Ach na dheigh so chunnais

sinn gu'n robh ann an suidheachadh Ierusalem, am measg nan beann, mòr neart, maise, agus àilleachd, a dheanadh fathast i iomchuidh air a bhi na baile aig an àrd Rìgh.

Air a' mhaduinn an deigh dhuinn ruigheachd, chaidh sinn a mach as a' bhaile; agus air dhuinn suidhe fo agàile croinn olaidh, leugh sinn Salm xlviii.—“Is mòr an Tighearna, agus is ro airidh air cin e ann am baile ar Dé, ann an sliabh a naomhaich. Sgiamhach 's shuidheachadh, aoibhneas na talmhuinn uile is e sliabh Shìon; air an taobh mu thuath tha baile an Rìgh mhòir. Aithnichear Da 'na lùchairtibh mar thèarmuinn.” 'Nuair a bha sinn 'ga leughadh so, le'r sùilean air Ierusalem, bha na seann làithean air an toirt air mhodh ro riochdail, mar gum b'eadh, air ais fa chomhair ar sùl. Cha mhòr nach creideamaid gu'n robh na fàidhean agus na h-abstaid naomh am measg nan craobh 's nan creag ma'n cuairt dhuinn: no bha sinn mar ann an àite 'san do choinnich sinn aon uair càirdes ionmhuinn agus urramach; ach, air dhoibh a bhi nis dealaichte uainn, a dh'fhàg sinn tùrsach trom. Leugh sinn earrann de Thuireadh Jeremiah; agus bha comh-fhaireachdainn againn ris a' fhàidh, far an d'éigh e mach (Tuir. ii. 1, 5), “Gionnas a tharruing an Tighearna 'na chorruih neul air nighean Shìon, agus a thilg e sìos o nèamh gu talamh maise Israeil; agus cha do chuimhnich e stòl a choisè ann an là 'fheirge. Shluig e suas Israel; shluig e suas a h-àrais uile.”

Bha luchd-obair a' cladhach stigh do dh'eaglais a tha ri togail airson nan Iùdhach, agus a' tarruing chlach o bhaile beag 'da dlùth do Ierusalem, ri'n canar a nis *Anatot*, an seann *Anatot*, ann an d'rugadh am fàidh Jeremiah. Ann an cladhach na stéidh, chaidh an luchd-obair leth-cheud troidh air doimhneachd ma'n d'ràinig iad a' chreag, le clachan agus *prussalach*, no salachar sheann tighean, a bha daonnan a' tachairt orra; agus cha'n urrainn nach faic neach air bith a choimheadas air Ierusalem gur ann air cùirn agus làraichean briste nan seann tighean a tha'm baile ùr air a thogail—ni a chuireas 'na chuimhne fàidheadaireachd Mhìchah (iii. 12)—“Bithidh Ierusalem na chàrnaibh;” 'nuair, aig an àm cheudna, a bheir e air neach sealltuinn roimhe ris an àm 'san bi Ierusalem “air a togail air a tòrr féin,” no air a làraichean briste féin.—(Jerem. xxx. 18.)

Ann an fheasgar chaidh sinn gu sliabh Shìon; agus is cianail da rìreadh an t-atharrachadh a tha ri fhaicinn an so. De na bha dhaingnich, de lùchairtean, 's de thogalaichean riomhach, ann o shean, cha'n 'eil gin ri fhaicinn an diugh ach aon tàr, no caisteal, ri'n abrar Tùr Dhàibhidh. Cha'n 'eil e duilich “tùir Shìon àireamh an diugh” (Salm xlviii. 12), ach tha'n sliabh féin gun ghluasad; agus 'nuair a chuinnic sinn so, chuimhnich sinn tèaruingeachd na muinntir tha 'cur an dòchais anns an Tighearna—“Bithidh iad mar shliabh Shìon, nach caraichear, ach a mhaireas gu sìorruidh.” —(Salm cxxv. 1.) 'Nuair a chaidh sinn ni bu dlùithe air malaidh a' chnuic, fhuair sinn sinn féin ann am meadhan *dail eòrna*. Cha robh am bàrr ach tana eutrom; ach thug sinn leinn beagan de na

diasan, a ghléidheadh 'nar cuimhne coimh-lìonadh ro rìochdail na fàidheadaireachd a tha 'g-ràdh (Mic. iii. 12), "Air bhur sona, bithidh Sion air a *threabhadh* mar mhachair." Tha'n crann-àiridh mis a' dol thar làrach nan lùchairtean rìoghail—tha guth a' bhuan-niche ri chluinntinn an àite trombaid a' chath—agus tha na diasan arbhair a' crathadh sa' ghaoith, far am m'inig an robh brataichean armailt an Tighearna 'snamh 's a' crathadh gu h-àrd leudmhor.

O thaobh deas Shion, bha sealladh againn air gleann Hinnom, ri'n abrar fathast leis na Turcaich Gleann *Jehennim*. Tha taobhan a' ghlinne so fìor chorrach, ach 'na iochdar tha mòran do chroinn oladh fàs gu doirach ùr. 'Sann an so a thug Manasse air a' chloinn dol roimh an teine do Mholoch, an t-iodhol uamharra sin d'an robh uoradh co mi-nàdurra air a thabhairt.—(2 Eachd. xxxiii. 6.) Ann an so bha e cleachdta aig pàrantan am muirichean mhaoth féin a fòsgadh mar ìobairtean do'n iodhol so; ach, a chum 's nach cluinnte sgreadail pianail no caoidhmaran brònach nan truaghan 'nuair a bha iad 'ana lasraichean, bha daoine dlùth dhoibh le innealan ciùil, a sìor deanamh mòr fhuaim. 'Se b'ainm do'n inneal so, sa' chainnt Eabhruidhich, *Tuph*; agus uaithe so theirte gleann *Thophet* ris an àite.—(2 Rìgh. xxiii. 10.) An deigh pilltinn nan Iudhach o bhraighdeanas Bhabiloin, bha iad a' sealltuinn le mòr fhuath agus gràin air a' ghleann so. Gu so a leigeil ris, thòisich iad air a' bhi tilgeadh ann cloaichean marbha, agus gach salachar eile. Ach, air eagal 's gu'n éireadh plàigh o leithid do thòrr mi-fhallaineachd, bha teintean mòr air an gléidheadh suas ann a là agus a dh'oidhche; agus uaithe so, o e 'bhi na àite-còmhnuidh truailleachd, o'n teine 'bhi sìor fòsgadh ann, thainig e gu bhi air a' ghnàthachadh mar shamhladh air an àit eagalach 'sam bheil an teine do-mhùchaidh a' fòsgadh—air ifrinn na dòruinn, far an tilgear a steach gach nì neo-ghlan.

Thionndaidh sinn alos a dh'fhaicinn ghleann Ghiboin, a tha 'fòsgladh deas agus tuath air taobh 'n iar Ierusalem. Ann an so tha tobraichean Ghiboin; agus as a h-aon diubh chunnaic sinn na treudan ag òl, mar tha sinn co minig a' leughadh 'san t-Seann Tiomnadh. Chunnaic sinn mar an ceudna, air aon de na creagain, dlithis dhaoine a' bualadh coirce le bata, an àit a' bhualtain a tha cleachdta againne—nì a thug 'nar cuimhne cainnt an fhàidh (Isa. xxviii. 27)—"Tha 'mheanbh pheasair air a' bhualadh le *slait*, agus an cumin le luirg." 'Sann sa' ghleann so a chaidh Solamh ungadh mar rìgh; agus b'iongantach a bhi air ar cuartachadh leis na ceart chreagan sin a chomh-fhreagair iolach a' slusigh mòr Israeil, 'nuair a dh'éigh iad, "Gum bu fada beò Rìgh Sholamh.—(1 Rìgh i. 39.) An so, mar an ceudna, sheas am fàidh naomh Isaiah, le 'mhac Shear-iashub, a bha na chomharradh air Israel a' pilltinn air an ais.—(Isa. vii. 3.) 'Sann taobh an tobair cheudna 'sheas am fàidh 'nuair a thug e am fiosrachadh iongantach agus sòlasach sin da luchd-dùthcha mu bhreith an Fhir-Shaoraidh—"Feuch, bithidh òigh torrach, agus beiridh i mac, agus bheir i Imanuel mar ainm air."—(Isa. vii. 14.) 'Sann sa' ghleann so cuideachd a sheas

Babaiacoh, coomhward nan Assiriannach, 'nuair a bha e 'labhaint toibheum an aghaidh an Dé bheadh—(Isa. xxvi. 2, 12.)

'Nusair bha sinn an so, bha còmhward Rophaime 'nar fradhara, dlùth làimh—àite 'sam bheil am fonn fathast co roachd-mhor, 's gu'n toir e seachad trì bàrran na' bhliadana. Chaimbheich sinn air bagradh Isaiah, far a' bheil e ag ràdh gu'n tagta 'nnas glèir Iacob—nach biodh e ach mar seach a' dioghlum dhias ann an gleann Rophaime. Air a' chòmhward se fhuair Dàibhidh dà uair beaidh oc-ionn nam Philisteach; agus dlùth bha Baal-perasim, far am ba toiche an cath—cath a bha gu seilleir na shamhladh air còmhrag a's déine tha fathast ri teachd " 'nuair a dh'éireas an Tighearna suas mar an sliabh Pherasim."—(Isa. xviii. 21.) Ann am pilltinn air ar n-ais a dh'ionnsuidh a' bhaile, thainig sinn gu uaimh Ieremiah, far a' bheil e air a ràdh an de sgriobh e leabhar tiamaidh an Tuiridh; agus fhuair sinn a stigh beagan ma'n do dhùin-eadh na geatachan.

Tha mi deamam dheth gu'n do chuir mi a nis stas gu leòir airson son àireamh de'n Chuairteir; nime sin stadaidh mi 'a trà'a. Ach ma bhios mi air mo chaomhachadh, cuiridh mi fathast d'ar n-ionnsuidh tuille de'n leabhar thaitneach o'n do tharruing mi an nithean so.

A. C.

August, 1842.

MAR FHUAIR NA GRANNNDAICH CÒIR AIR OIGHREACHD NA MUCRACHD.

Tha eachdraidh na cùise so 'toirt beachd fìor riochdail air caithe-beatha an daime iomraitich bha 'san tìr so d'am b'ainm Iain Dubh Biorach.

Thainig am fear so á Lochabar do Shrathspé, agus ghabh e tàmh ann an Caordail, a' cumail a mach gu'n robh e air fhudachadh á 'thìr féin: ach cha b'fhada bha e 'san àite 'nuair thuig a choimbhearsnaich nach b'ann mar sin a bha; oir cha robh fàth, cothrom, no àm freagarach airson creich' a thogail air fad na dùthcha, nach robh fios air a leigeadh leis gu Lochabar air dhòigh-eigin; agus 'nuair a ràinig iad an t-àite 'bha air a chomharrachadh dhoibh, bha Iain an sin le gach seòladh agus fiosrachadh bha feumail. Rinneadh òran air, ach cha chuala mi dheth ach—

Hò gur e'n latha e—'s mithich 'bhi 'g éiridh;
'Mhuathan a' ghliane, nach mithich dhuibh éiridh?
Hò gur e'n latha e—'s mithich 'bhi 'g éiridh;
Mis' rinn a mhoch-éirigh, 's agaibhs' bha feum air.
Hò gur e'n latha e—'s mithich 'bhi 'g éiridh,
'S Iain Dubh Biorach ag ioman na spréidh.

Aig son àm, 'nuair bha Fear Dail-na-poit dol a phòsadh, cha robh a' chùis an an-fhios air Iain Dubh Biorach. Mar bha facanta 'san àm

ein, bha cuireadh faruing air a dheanamh, agus bha earrann mhòr do mhuinntir na ceàrn sin air cruinneachadh chum na bainnse. Chaidh gach cùis air aghaidh gu math aig a' bhainnis; ach 'nuair a dh'éirich an duin'-òg air an ath mhadaunn, cha d'fhàgadh each no mart air a' bhaile, nach do sgàbadh air falbh le Iain Dubh Biorach agus a chàirdean na h-Abraich, mar is minig a rian iad.

Air ball dh'fhalbh Fear Duil-na-poit, agus na dh'éirich leis, air an tòir. Ràinig iad tigh a chasaid, Fear Achiarnag. Thug cean fainear gum biodh na h-Abraich air chionn sin, leis a' chreic, a' leigeadh an sgloca dhiùbh ann an Slochd Bao-chàrn. Bhuail iad air an aghaidh, agus mar thubhairt b'fhìor. B'ann leis na saighidibh a thriall iad an càiribh a chéile. Bha cothrom a' bhruthaich aig na Spéich, agus ghabh na h-Abraich an ruaig. Anns an iorghuill, chuir Fear Achiarnag saighead troimh shròn Iain Duibh Bhioraich. (B'ann o se a fhuair e an t-ainm sin, agus lean e ris fhad 's bu h'ead e.) Uime sin, bha Iain Dubh Biorach ann an gamhlas mòr ri Fear Achiarnag, agus a' feith-eamh gach àm chum d'oghaltas a dheanamh air. An ceann ùine fhada 'na dhéigh ein, choinnich Fear Achiarnag agus sagart Dhao'hdall anns a' mhuileann mhine (a réir celtas, aig Dàmhuillnigh). Thòisich iad air strìth cé bu luaithe 'gheibheadh bleath. Bha beagan fhacail shearbhadh eatorra; agus 'nuair a choisinn an sagart am muileann (theag-sam na aghaidh ceartaie), thubhairt Fear Achiarnag gu'n cuimhnich-eadh e dha mar rian e air.

'Nuair chuala Iain Dubh Biorach gu'n d'thubhairt Fear Achiarnag mar so ris an t-sagart, thug e air na thoisnach na h-oidheche, agus cha do stad e gus an d'ràinig e tigh an t-sagairt. Fhuair e stigh gu meòmar a leapach, far an robh e 'na chuain; agus gun fhuath sam bith 'bhi aige dhà, shàth e 'bhiodag 'na chridhe, agus phàill e d'a thigh féin gun fhios do dhuine beò. Fhuair eadh an sagart sa' mhaduinn 'na shàneadh 'na fhuil, gun deò ann. Chuimhnich a chàirdean air mar thubhairt Fear Achiarnag. Rinneadh greim air gun dàil; agus le dèdugh easbuig Mhuiribh, thugadh do bhaile Eiligin e; agus chuair-eadh ann an gainnteir e, far an do ghnàthaicheadh e air dhòigh thrugh agus ro mhi-chiatach. Mu dheireadh ghlacadh Iain Dubh Biorach (airson nì uamhasach eile 'rinn e), chum bli air a chreacadh; agus, maille ri iomadh nì eile, dh'aidich e gum b'e a mharbh an sagart.

'Nuair chuala Tighearna Ghrannd mar bha gach cùis dhiùbh so, dhùisg a chorruidh gu mòr an aghaidh an easbuig, airson a ghiùlain a thaobh Granndaich Achiarnag, agus mhaidh e d'oghaltas a dheanamh air, le bagradh a chuir an t-easbuig fo eagal uamhasach. Thug e mach dha Fear Achiarnag air ball; agus airson sìth agus réite, thug e dha còirichean fearainn na Macrachd; agus tha'n oighreachd sin aig na Granndaich o'n Chrùn gus an là 'n diugh.

SPÉACH.

CRÌOCH NAN ABSTOL.

A Chuairteir uaisle,

Tha mi a' creidsinn gu bheil cuid de'r luchd-leughaidh aig nach 'eil fios air crìoch nan abstol; agus air dhomh a bhi 'm barail gum bu mhaith leo so fios fhaotuinneachd a' ghnè bhàis a dh'fhulaing na daoine naomh sin airson a bhi searmonachadh a' chreidimh chrìosdail, airson a bhi trèibhdhìreach d'an gairm, agus airson an dìleachd d'an àrd Mhaighistir, smaoinich mi 'n cunntas aithghearr a leanas a chur chugaibh:—

MATA.—Tha e air aithris gu'n d'fhulaing an t-abstel agus an soisgeulach so bàs airson creidimh, no gu'n do mharbhadh le claidheamh e ann am baile do Ethiopia.

MARCAS.—Chaidh an soisgeulaiche so a shladadh troimh shràidibh *Alexandria* gus an do bhàsaich e.

EÒIN.—Chaidh an t-abstel agus an soisgeulach so a thilgeadh ann an coire do dh'ola goileach; gidheadh cha d'fhuir e bàs, oir dh'eug e 'n deigh sin ann an Ephesus, an Asia.

LUCAS.—Chaidh an t-abstel so a chrochadh air craoibh sa' Ghréig.

PEADAR.—Chaidh an soisgeulaiche so a cheusadh 'san Ròimh, 's a cheann "ris an làr," do réir 'iarrtais féin; oir bha e smaoineachadh gu'n robh e neo-àiridh bàsachadh sa' cheart suidheachadh, agus air a' mhodh air an d'fhulaing a Mhaighistir beannuichte.

SEUMAS AN T-ÀRD.—Chaidh an ceann a thoirt dheth san an Ierusalem.

SEUMAS BU LUGHA.—Chaidh e air tùs a thilgeadh o bhinnein an Teampuill, agus a ris a shlachdadh gu bàs le slachdan muillean-laidh.

PHILIP.—Chaidh a chrochadh ri post aig Hieropolis, baile do Phrigia.

BARTHOLOMEU.—Chaidh an t-abstel so fhionnadh beò, le àithne-rìgh allmhara.

AINDREA.—Chaidh a cheangal ri crann-ceusaidh, bho'n do shearmonsich e gus an d'thug e suas an deò.

TÒMAS.—Chaidh sleagh a shàthadh troimh a chorp, ann an Coromandel, an Innsean na h-àirde 'n ear.

IUDE.—Mharbhadh le saighead e.

SIMON EUDMHOR.—Cheusadh e ann am Persia.

MATHIAS.—Chaidh an tùs a chlachadh, agus an deigh sin an ceann a thoirt dheth.

BARNABAS.—Chaidh abstol nan Cinneach so a chlachadh leis na h Iùdhaich aig Salmis.

PÒL.—Chaidh an ceann a thoirt dheth leis an ain-tighearna Nero, 'san Ròimh.

Is mi bhur caraid dileas,

LEUGHADAIR.

Inbhir-Lòchuidh, 1842.

TOBAR PHÀRUIG, EILEIN THIRI.

Chaidh an sgrìobhadair a' cheud uair do dh'Eilean Thiri maille ri searmonaiche eile, a' bhliadhna ochd-ceud-deug 's a seachd-deug, anns an fhogharadh.

Chaidh iad aon latha a ghabhail beagan seallaidh; agus b'e aon nì a chaidh iad a dh'fhaicinn, làrach tighe 'tha taobh na mara, ris an abair iad Teampull Phàruig, aig a' bheil cuid do na ballachan a suas. Làimh ris tha toll domhain ann an creig, air chumadh poite, a chumas pailte trì-fichead piont Albannach, ris an abair iad Tobar Phàruig.

Dh'innis an duine 'bha leinn ('s cha b'ann do mbeinntir an eilein e; 'sann a chaidh e ann á Lathurn, 's tha e 'n sin fathast)—dh'innis e dhuinn, nam biodh an tobar sin air a thaomadh, gu'n sìleadh an t-uisge air ball as na spéuraidh, ciod air bith co mòr 's a bhiodh an turadh roimhe sin. Chuir sinn an neo-bhrìgh a leithid so do shaobhalachd; ag ràdh, "An saoil thu, nam biodh e air a thiomachadh a nis, an sìleadh e?" Thubhairt e nach robh e cinnteach; oir gu'n do thiomachadh e aon uair air là na Sàbaid, le feadhainn aig an robh an càirdean ann an Èirinn, agus air an cumail o thighinn dachaidh leis a' ghaoith a bhi 'nan aghaidh, a dh'fheuchainn an tughadh so a' ghaoith mu'n cuairt freagarach gu'n toirt do Thiri; air chor 's gu'n robh a nis teagamh an do lean a' bhuaidh a b'abhaist a bhi aige ris, ri linn a thiomachadh.

"Nam biodh agamsa soitheach, thiomachinn e 'san uair." "Cuir dhìot do bhròg," ars' mo chompanach, "agus taom a-leth, agus taomaidh mise an leth eile." Chaidh so a dheanamh, agus thòisich mi air gu grunn-dail. Ghabh mo chompanach car mu'n cuairt, fhad 's a bhithinne ri m' leth féin. Thubhairt an duine 'bha leinn, "Cha bhi làmh agam anns a' ghnòthuch; biodh a' pheacadh air do cheann féin." "Nach faoin thu!—an saoil thu 'm bheil peacadh anns an uisge a thaomadh as an toll so?" "Am bheil thu da rìreadh 'dol 'ga thiomachadh?" "Tha, a cheart da rìreadh." "Agus an ann am magaireachd a tha thu?" "Cha'n ann, ach a dh'fhaicinn meudachd an tuill." "An saoil thu nach peacadh dhuit an t-uisge 'thoirt air fear a's erbhar a tha sgaoilte?" "Òineach dhuine! an saoil thu an toir so uisge, ach mar a bha e roimhe 's na dhéigh?" "Chì thusa, ma nì thu e, nach urrainn thu seasamh mach a shearmonachadh air an fheasgar so." "Biodh foighidinn agad, agus chì thu mar a bhios sin." "Tha mi faicinn," ars' esan, "am fear a thug ort tòiseachadh air an obair, gu bheil e 'dol 'ga fhàgail agad féin." "Bithidh e 'n so air an uair." Thainig e, agus thiomach e gu buileach e. Dh'fhalbh sinn rombainn, 's cha d'thainig uisge na gaoth, ach mar a bha e roimhe. Chaidh an duine maille riumsa, agus chruinnich na daoine air a' bhlàr a muigh, 's cha robh sìleadh no seideadh againn. 'Nuair a chumhnicheas mi 'n ghnòthuch do'n duine, 'sann a ghabhas e nàire d'a amaid-eachd 's d'a shaobh-chreidimh.

CAS-AIR-ASTAR.

DÀN SHOLAIMH.

CAN. VI.

Cia àit an deachaidh fear do ghràidh,
 Thusa 'measg bhan is breagh?
 Cia 'n taobh a thionndaidh fear do ghaol?
 A's teats' gu'n iarr sin e.

Chaidh fear mo ghràidh-sa sìos d'a lios,
 Air leabaidh spioraidh 'tbamh;
 A dh'itheadh meas 'na ghàradh fein,
 'S a thionaf liliidh bhan.

'S le fear mo ghràidh-sa mis' gun cheist,
 Is leamsa fear mo ghràidh:
 'G ionultradh 'measg nan lilidhean,
 An sin tha es' an tràth's.

Mar Thirsadh, 's àillidh thu, a ghaol;
 Maiseach mar bhaile 'n Rìgh;
 Uamhasach mar luchd bhrataichibh,
 A' dol a sìos chum strì.

Do chàilean gaolach tionndaidh eam,
 Oir chlaoidh iad mi le gràdh:
 Tha t'fholt mar threud do ghobhair chior,
 Nochd' o Ghilead àrd.

Do dheud mar threud do cheurach gheal,
 O'n ionnlaid night' a tà;
 Bheireas gach aon diubh càraid uan,
 'S gun aon diubh sin gun àl.

Mar mhr do phomgranat do ghràidh,
 Am meadhan fòs do chiabh.
 Tha ann trì-fichead ban-rìgh àill',
 'S do dh'òighean còrr am miadh.

'S iad na h-sonar 's colman domh,
 Mo bhean coimhiont', mo chéil':
 Cha d' rugadh 'màthair nighean eil',
 'S b'i 'seircein i da réir.

Bheannaich na h-òighean fein a dreach,
 'Nuair 'dhearc iad air a gnàis;
 Gach ban-rìgh a's gach leannan fòs,
 'Do mhol a's thug dhi cliù.

Có i mar 'mhaduinn 'sheallas mach,
 A sgèimh mar ghealach spéur,
 Uamhasach mar luchd bhrataichibh,
 Co soilleir ris a' ghréin?

Do lios nan cnò chaidh mise sìos,
 'Chuir beachd air toradh 'ghlinn—
 'Robh 'm pomgranat a' briseadh mach,
 No blàthan air an fhion.

Mu'n d'fhog mi air' do m' laighe féin,
 Mo chridhe leum a suas;
 Mar charbad luath Aminadaib,
 Bha m' aigne air a ghluas'd.

Pill, pill, 'Bhan-Shulamach!—O pill!
 'S aubhaircear ort le thachd.
 C'arson a sheallar orm? deir i:
 Mar bhuidheann mi dà fheachd.

BEAN-SHITH NA H-EIRINN.

Ged a chaidh an t-àm seachad anns nach 'eil neach ri fhaotainn 'san dùthaich so 'tha toirt creideas air bith do na seann sgeulachdan sin 'tha teachd a ruas d'ar n-ionneuidh o na làithean a dh'fhalbh mu thimchioll nan daoine beaga 's na sìthichean, tha cuid de na sgeulan sin a' toirt coilleireachadh dhuinn mu chleachdan na linnsean sin, a tha 'gan figail nan àiridh a bhi air na camail air cheimhne. Tha muinntir na h-Eirinn air iomad dòigh mar a bha muinntir na Gàidhealtachd o chionn cead bliadhna. Tha ri fhaotainn, gu h-àraidh air taobh na h-àirde 'n iar do dh'Eirinn, daoine 'tha toirt uiread do chreideas do na nithe sin 's a tha iad a' toirt do dh'aon nì 'tha iad a leughadh 'san eachdraidh is fìriniche agus is measaile a chuirear 'nan lamhan. Tha mìte sgeul air an aithris ann an Eirinn mu na sìthichean 's na daoine beaga, airson an t-aon a tha ri chluinntinn sa' Ghàidhealtachd. Cha'n 'eil seann chaisdeal ann an Eirinn aig nach 'eil (ma's fìor) a bhean-shith féin 'ga thathaich. Ach na daoine 'thainig as ùr do dh'Eirinn á Sasunn a's àiteachan eile, cha chuir na daoine beaga an onoir orra-san tighinn a thathaich. 'S iad na seann teaghlaichean Eirionnach a mbàin aig a' bheil bean-shith 'gan leantainn. Cha'n eil math labhairt ri muinntir na h-Eirinn do thaobh so. Cha'n eil e comasach a thoirt orra 'chreidsinn gur amaideachd fhaoin gun bhunachar gun fhìrinn a th'anns gach sgeul de'n t-seòrsa so. Tha co math dhuibh feuchainn ri toirt air a h-aon dhiubh a chreidsinn nach 'eil a' ghrian a' snàmh 'sna spéuran, 's a thoirt orra 'chreidsinn nach 'eil bean-shith a' tathaich nan seann làraichean briste 'san robh na tighearnan Eirionnach, cinnteachlaich na dùthcha, 'gabhail an còmhnuidh. Thachair dhàsan a tha 'ga sgrìobhadh so a bhi aon uair aig taobh Loch Neagh, far an robh teaghlach rìoghail O'Neil a' còmhnuidh, ann an Caisteal Shane; a's chual e iomad sgeul neònach mu'n ghruaigich, no a' bhean-shith a tha tathaich an àite so. A réir a' cheanntais 'tha na seann daoine 'san àite so 'toirt oirre, cha'n eil dechair, na cruaidh-chas, na bàs, a thig an rabhad a h-aon de'n teaghlach aosmhor sin nach cluinnear sgrìach na bean-shith air barra-bhall' a' chaisdeal. Tha iomad seòrsa do dh'ùrruigean, do thaibhean, do ghruaigichean, 's do dh'urrainnean eile de'n t-seòrsa sin, air a' bheil sgeulachdan ri fhaotainn ann an Eirinn; ach 'ai a' bhean-shith gu mòr is measaile 'nam beachd, agus do 'bheil iad a' toirt am barrachd urrainn. A réir a' cheanntais tha iad a' toirt air a'

bhean-shith, tha i coimhail ri òigh no maighdean òg earachdail; agus air uairibh eile air dhreach seann mhnatha aosmhor, phreasanach, ghrànda—a folt fada na dhualaibh sìos mu 'gualaibh. 'Se 'n dreuchd a tha'n earbsa rithe, rabhadh a thoirt do'n teaghlach leis a' bheil i fuireach mu bhàs no mu dhriod-fhortan air bith 'tha ri tachairt. Tha'n rabhadh so air a thoirt seachad 'san oidhche—seòrsa do thuireadh brònach, cianail muldach—ceòl mar fbonn tùrsaich na gaoithe 'measg chraobh, a chluinnear o asdar fada. 'Se fonn na bean-shith a th'air a ghabhail le mnathann na h-Eirinn 'nuair 'tha iad le caoidh tùrsaich 's le bas-bhualadh brònach a' leantainn cuirp caraid do'n chill.

Bha'n aud, roimhe so, ann an Eirinn, 'ana lìontibh a chaidh seachad, òigh àillidh do sheann teaghlach measail O'Neil. Cha robh 'san tìr uile a h-aon bu luraiche na i, 's ba bheasmhor giùlan, na air an robh barrachd meas. Bha fìeasgach earachdail 'ga suiridh, 's ag iarraidh a pòsadh; ach bha e bochd, 's cha robh a theaghlach co measail ri teaghlach Norah. Ach coma có dhiùbh, chaill i a cridhe leis—thug i gaol da, a's gheall i a phòsadh. Fhad 'sa bha ise r'a taobh, shaoil e nach robh nì a b'urrainn tachairt a bheireadh air a dì-chuimhneachadh; agus ise, cha robh 'na beachd neach air aghaidh an t-saoghail mhòir a ghabhadh i a roghainn air Ùisdean òg. B'àbhaist doibh a chèile 'choinneachadh ann an Lagan nan Craobh air mheadhon-oidhebe, agus gu tric mu'n éireadh uiseag na maidne, a dh'ùrachadh am bòidean agus an geallaidhnean—thigeadh an saoghal mar a thogradh e, nach tigeadh caochladh air an gràdh do chèile. Bha Norah ocbd-bliadhna-deug a dh'aois, agus Ùisdean donn ceithir-bliadhna-fichead. Latha de na làithean, mar a bha iad am briotal gaolach r'a chèile, thubhairt Ùisdean, "Cha phòs mi thu an aghaidh toil t'athar, agus tha fios agam nach 'eil a chead againn. Theid mi thairis do na rìoghachdan 'tha fada thall, coignidh mi stòras, pillidh mi, agus an sin bheir t'athair dhomh thu air làimh. Pillidh mi le cliù 's le onoir, 's bithidh stòras agam; agus an sin có 'chuireas eatorruinn? Nì mi so, a Norah, a chuisle mo chridhe! Tha mi a' gabhail an Tì 'tha eòlach air gach nì mar fhianuis, o'n àm so, gur tu mo chèile phòda—air ar ceangal agus air ar pòsadh ann am fianuis nòimh. Tha Easan a chruthaich a' ghealach ghlòirmhoir ud, agus na reultan àillidh gorm 'tha shuas os ar cionn, na fhianuis. Lùb do ghlùn, a Norah, agus bòid an nì cendna." Rinn i so. Air an glùnaibh, taobh ri taobh, bhòid a's mbiounnach iad nach deansadh nì air bith ach am bàs an dealachadh. Bha aig Norah fàine luachmhor, a thainig a nuas 'na teaghlach o lìontibh céin, aig an robh buaidh àraidh; agus chuir i am fàinne so air meur Ùisdean. "Geall," ars' ise, "ma thig nì air bith a'd rathad a bhacas tu o philleadh, a chumail; no ma chlaonas do chridhe air dhòigh air bith uam, geall gum pill thu am fàinne prìseil so air ais." Gheall e so, agus dhealaich iad. Bha cridhe Norah an impis agàineadh. "O!" ars' ise, ann am bròn 's an tuairgneadh a h-anaim, "nam biodh uiread gràidh aigean dbòmhsa 's a th'agam a' an, cha b'urrainn dha dealachadh rium mar a rinn e. Cha'n fhàgadh e mi. Bha fios aige gu'n siùbhlainn leis air feadh an domhainn gu léir." Bha fios aig Ùisdean air so gu math; ach 'sann an gràdh

a bhac e i—gun fhios aige gu ro mbath e àit an robh e 'dol, no ciod an curzart a bha ri 'choinneachadh. Cha dùrachdeadh e a toirt air falbh o a pàrantan aosmhor. Bha fios aige gum bristeadh so cridhe an t-seann duine. Dh'fhalbh e, 's chaidh bliadhna seachad gun litir gun iomradh mu thimchioll Ùisdean, a bha nis anns na h-Innsean a b'fhaide as. Gu tric thainig e nis 'na cuimhne, nam biodh uiread gràidh aig oirre 's a bh'aice-se airsean, cha deanadh e falbh 's a fàgail na dheigh mar a rinn e. Bha i 'ga dhì-chuimhneachadh. Bha 'h-athair 's a màthair do ghnàth air a h-aodann, a' labhairt na h-aghaidh, agus a' deanamh na b'urrainn doibh chum a tarruing gu fear eile a b'aird' a's bu bheartaich' a phòsadh a bha 'ga h-iarraidh. Ma dheireadh dh'ontaich i, agus ghéill i; 's cha b'iongantach e: oir cha d'thàinig focal usidh o na dh'fhalbh e; agus bha na h-uile aobhar aic' a chreidsinn na bha gach aon ag ràdh rishe, gu'n do dhì-chuimhnich Ùisdean i. Bha mòran a' tighinn mu thimchioll an àite, a' togail a'geòile de'n t-seòrsa so mu dhéidhinn.

Mu'n àm so, bha dà sheann bhean aig an robh bothain dlùth do'n àite, a thachair 'san fheasgar air a chéile; agus thòisich iad air seana-chas mu thimchioll Nòrah agus am fear a bha i dol a phòsadh. "Tha Norah O'Néil," ars' an dara té dhiubh, "dol a phòsadh." "'Se sin 'tha iad ag ràdh," ars' an té eile. "Cha'n eil iomradh air Ùisdean 'tha fad as—ean a b'àbhaist a coinneachadh ann an Lagan nan Craobh, fo'n chreig léithe. Ach nam biodh comas cainnt aig craobhan, a's uillt, a's cruic, bhiodh egeul brònach sca ri innseadh ma cheilg an duine, agus mu amaideachd a's laige' a h-aon do mhaighdeanan na h-Eirinn. Ach chì sinn ciannar a thlig a' chùis gu crìch. Chunnaic mise, agus chuala mi—ach ciod am math a bhi 'ga sìthris?" "'Ne," ars' an t-seann bhean eile, "gu'n cual' thu guth brònach na bean-shith?"

"Matà, innsidh mise dhuit mar a thachair. Tha mise sèa bliadhna o na dhealaich Norah O'Néil agus a leannan. Bha mise tighinn dachaidh troimh 'n ghleann, agus thainig mi orra gun fhios ann an Lag nan Craobh, fo'n chreig léithe, far an robh iad a' suidhe dlùth do chéile. Bha ise 'caoineadh mar mhaighdein; ach ged nach robh ean a' caoidh na ri tuireadh mar 'bha ise, bu chianail ri éisdeachd a bhruidhinn bhrònach. Chunnaic mi iad a' cur meur ri meur, agus ise 'cur fàinn' air a làimh-sa; agus mar 'rinn i so, co cinnteach 's a bha mìle mìle reul àillidh gorm 'san iarmailt shuas, thainig sgreuch bhrònach thùrsaich na bean-shith d'am ionnuidh air oiteig na h-oidhche! B'eòlach air mi. 'Mo thrasighe,' arsa mise, 'cha tig an gealladh a rian sibh gu buill cheart!'"

"An cual' thu an guth cianail sin?" deir an té eile. "Tha mise fada 'san àite so, 's cha chuala mi riamh sgreuch a' bhròin, no sanas na bean-shith, ged is tric a chuala mi gu robh a leithid ann."

"Faodaidh sin a bhi," ars' a' bhean eile; "ach an oidhche air an do chòrd Norah an t-aon so nis a phòsadh, agus a bhrìd i a gealladh do dh'Ùisdean, bha ise, 's a màthair, 's a h-athair, 's an duin' òg, agus an sagart, le chéile 'san t-seòmar mhòr. Bha mise dlùth do'n àite. Chuala mi, co pongail 's a tha mi air an àm ag éisdeachd do ghuth-sa,

agreach bhrònach na bean-shith; 'a gad b'i eo uair me bhàis, bheinn mo bhòid a's m' fhocal mu'n chùis. A' cheud uair a chuala mi i an ghleann, mhothuich mi i a' dìreadh na beinne mar bhadan geal de cheò nam beann, 'a a folt fada 'anàmh sa' ghaoith. Channaic mi an le solus na gealaiche, agus chuala mi an guth bu bhrònaiche 'a bu mhuladaich' a ràinig mo chluas 'san t-saoghal so. An t-reann uair tha'n dàn. Mo thruaighe, Norah òg!"

"A's e'nis a bhios là na bainne?" ars' an t-seann bhean eile.

"Thà, seachduinn o'n Di-màirt so tighinn," ars' i. "Tha uidh-seanachadh mòr 'ga dheanamh—anabarr do dh'uislean na dùthaich ri bhi ann; agus tha uile sheann chleachdaidhean na h-Eirinn ri bhi air an cumail suas. Tha clàrmairan a's plobairean ri bhi ann, 's an t-uile uile an deigh cuiradh fhaotuinn."

Thainig là na bainne. Bha'n dùthaich uile cruinn, agus maille ri càch, an dithis aig an robh an seanachas mu thimcheall na bean-shith. Bha'm pòsadh a' dol air aghaidh—ghlac fear-na-bainne agus bean-na-bainne làmhana a chéile. Thainig coigreach air main eich gu leath dh'ionnsuidh an dorais. Ghrad leam e air an làr. Chaidh e stigh gu leath far an robh cuideachd na bainne cruinn. Bha 'chàraid pèda. Dh'iarr an coigreach deoch e bhean-na-bainne. Ghlac i seitheach airgid. Lìon i so de'n fhion dhearg. Dh'òl i a dheach-slàinte, agus thairg i an cupa dhà. "Cha'n e fion me dheach," ars' ean, "ach an t-uisge glan." Dhèirt i an fion as, agus lìon i an cupa do dh'uisge an tohair. Dh'òl e deoch de'n uisge, agus mhothuich bean-na-bainne gu'n do leig e le ni-eigin tuiteam sa' chupa mar a thairg e air ais e; ach mu'n do mhothuich i ciod a bh'ann, dh'fhalbh an coigreach. Mar a chaidh e as an t-sealladh, chual' an t-seann bhean agreach na bean-shith. Dh'amhairc bean-na-bainne stigh sa' chupan, agus ciod a fhuair i ann ach a' cheart fhàinne—fàinne na iomadh busaidh—a chuir i air meur Ùisdean 'nuair a dhealaich i ris, 's a bhòid iad a bhi dìleas de chéile. Cha do labhair bean-na-bainne focal. Thuig i 'nis có e an coigreach a dh'iarr deoch oirre—gun b'e Ùisdean d'an d'thug i gràdh a eridhe a bh'ann. Ach cha do leig i a' bheag oirre. Chaidh cuirm na bainne air aghaidh, agus thòisich an dan. An ceann uair an mairendair, thainig duine stigh ann an cabhaig mhòir, ag iarraidh an t-sagairt. "Thainig," ars' ean, "coigreach o chionn ghoirid a dh'ionnsuidh mo thighe, ag iarraidh fàgadh na h-oidheche. Bha e fo thrioblaid mhòir, a' fàgadh a dhà làimh, 'sa' eileadh nan deur gu frasach. Thuit e air an ùrlar. Tha mòran eagal orm gu bheil e marbh, agus thainig mi gu leath a dh'iarraidh an t-sagairt." Thuig bean-na-bainne mar bha 'chùis. B'e Ùisdean, fear a gaoit, a bh'ann. Ghrad ruith i mach, gun suim do'n phòsadh na do'n chuideachd. Lean i an duine, 's an eagar maille rishe. Mar bha i 'dol a mach air doras a' chaisteil, thainig oiteag làidir ghaoith a stigh, ged a bha'n oidheche ciùin feathail. Bha eagal a's oillt air gach aon a bha làthair. Chriothnaich iad uile, oir chualar agreach na bean-shith air bàrr bhalla 'chaisteil—an guth bu bhrònaiche agus bu mhuladaich' a chuala nasach riamh. Chualar an agh glacadh brònach riamhaidh. Bha'n t-seann bhean aig an doras. Thòisich i ais bea-

bhualadh 's air caoidh. "Mo thruaighe, mo thruaighe!" ars' ise;
 "Norah àillidh O'Néil!"

Ràinig bean-na-bainne dorus a' bhothan 'san robh an coigreach. Bha e gun dèd, 's b'e Ùisdean a bh'ann! Thig Norah i féin air a dà ghluin r'a thaobh, a's gheill i gu geirt. Ghlaodh i air Ùisdean; ach cha d'fhainig focal a' na bilean geala, a bha nis dàinte sa' bhà. Phòg i e; ach bha 'shùilean dàinte. Thuig i gu'n robh e marbh. An làthair na cuideachd, a bha nis air teachd na deigh—an làthair a h-athair a's fear-na-bainne—strac i dhith riomhachd na bainne—leig i le 'falt taiccam mu 'gnaillibh—thog i tairceadh a's bròn—ghlas i an làmh fhuar, agus sheinn i tairceadh a bhàis, ann an caint a thug dedèir e gach eùil a bha sa' chuideachd. Mar a sheinn i an rann mu dheireadh de'n tairceadh chianail, thuit i na corp marbh taobh Ùisdean!—bha a cridhe air sgàineadh. Chàradh iad 'ann aon uaigh, a's chuirceadh an aon leac thairis orra. An ceann fichead latha an deigh sin, chualar a' bhean-shith 'a rithiad air bàrr bhalla 'chaisteil aomhair. B'e bàs athair Norah O'Néil a shachair, an triath mu dheireadh de'n sin.

Tha'n dàn a rian Norah fhathast air sìthris ann an ceann chainnt na h-Eirinn; 's ged a chuireadhnaid a sìos e, is ganu a b'urraimnear a shuiginn ann an Gàidhealtachd na h-Alba. Ach a thaobh gu bheil e coalach ri ionad aon de'n t-seòrsa 'cluana sinn 'nar dùthach féin, cairidh sinn sìos sin agus brìgh nam focal. 'Sa' chainnt Eirionnach, tha e annharra brònach muladach:—

Mo ghràdh, mo ghràdh, a's m' annsachd féin!
 'S iomad latha 'chaith sinn an caidreamh gaoil,
 Fo sgàile nan craobh 'san Lagan fhasgudach chùin,
 Taobh an uillt a shiùbhlas le torman binn,
 'S do cheann buidhe bachlach a'm' uchd.
 Bu mhilis do phòg, fhir mo ghràidh!
 Cha bu phòg gun ghràdh, cha bu ghealladh-cealgach.
 Ach, mo thruaighe 's mo chreach! bha mise faom;
 Cha do chreid Norah Ùisdean an àigh.

Mo ghràdh, mo ghràdh, a's m' annsachd féin!
 Nam bu léir dhomh an sin ni's léir dhomh a nis,
 Shiùbhlaime leat an suoghail uile, le 'bheanntaibh àrd,
 Agus snàmhain leat an cum mòr.
 Ged a chàineadh mo chàirdean mi, bu shusrach leam,
 Ach làn chinnte 'blu aig Norah nach do thréig thu i.

'Chaomhain! a chaomhain mo chrì a's mo chléibh!
 Sgàin mo chridhe 'nuis a thuig mi mar a bha.
 Phòsadh mi ri fear eile—fhuair e gu deimhin mo làmh;
 Ach tha fios aig na cumhachdan uile
 Gum bu leatsa mo chrì, Ùisdean a b'àillidh gnòis!
 B'fheàrr leam thu na or an t-saoghail mhòir—
 B'fheàrr leam thu na spréidh na h-Eirinn gu léir;
 Agus tha fios aig na cumhachdan uile
 Nach leig mi mo thaobh a chaoidh
 Ach ri taobh Ùisdean, ann an sin a' bhàis!

AIR DROCH CHLEACHDANNAIBH.

Aig gach uile shluagh agus chinneach tha cleachdanna sònraichte dhoibh féin. Tha cuid dhiubh sin cliùiteach agus feumail anna féin, agus cuid eile fad an aghaidh sin. Cha robh treubh sluaigh riamh ann, fèdaidh e bhith, a bha air an comharrachadh a mach air mhodh nì's sònraichte, le'n cleachdannaibh féin, na na Gàidheil. Bha iad 'nan sluagh a bha, ann an seadh, air an dealachadh o'n chuid eile do'n rioghachd, leis na beanntaibh, gleanntaibh, agus garbh-chrìochaibh, am measg an robh iad a' gabhail còmhnaidh,—co math is le'n cainnt, le'n truscan, leis gach seol air an robh iad a' solaradh an teachd-a-sa, agus le guàthannaibh agus cleachdannaibh eug-sambla eile. Tha e fìor nach robh riamh sluagh air aghaidh na talmhainn ni bu ghaieg-eile, chrudalaiche, mhisneachail, agus chliùiteche, na na Gàidheil! Cha robh riamh sluagh ann ni bu dillea na iad an d'an cinn-fheadhna, agus d'an nachdaranaibh féin; agus cha robh riamh sluagh air an robh barrachd meas airson lìonmhòireachd am buaidhean urramach! Ach eba'n 'eil neach, no sluagh, no cinneach, idir ann a ta soirfe anns na h-uile nìthibh. Air an aobhar sin, feumar aideachadh gu'n robh cuid do na cleachdannaibh aig an t-sluagh ainmeil so a bha neo-airidh air an giùlan a thaobh nithe eile. Ach tha iad sin a nis a' dol as a lìon euid a's cuid, a réir mar a ta eòlas, creidimh, agus gach sìorachadh feumail eile, a' briseadh a stigh orra. Tha, gidheadh, fuigheall beag do na cleachdannaibh sin r'a fhaotuin 'nam measg fathast; agus, am measg chàich, feudar an cleachd sin ainmeachadh trid am bheil iad ag òl air nairibh ann an tombas tuilleadh 's mòr aig cuirmibh, ach gu h-àraidh aig àdhlaicibh. Tha pòit agus ana-measarrachd 'nam peacannaibh mòra aig gach uile àm agus àite, ach tha iad mar sin gu sònraichte aig tìodhlacadh nam marbh! Is seana pheacanna iad so, oir tha aobhar againn a smuaineachadh gu'n robh iad ann roimh an tuil. A réir coslaia, bha àite sònraichte aca am measg pheacanna gràineil Shòdoim agus Ghomòraih. Bha Lot air mhiag le fìon aig an àm anns an do agriosadh bailtean aingidh a' chòmhnaird. Agus, ni b'fhaide air ais na sin, bha Noah air mhiag goirid an déigh na dile! Tha'n t-abstol gu riochdail ag ràdh, "Na bithibh air mhiag le fìon anns am bheil anabbarr." Tha e, uime sin, 'na pheacadh agreataidh a bhi fo dheoch aig bainnsibh, aig féiltibh, aig co'-chruinneachadh air bith, no aig àm no àit air bith; ach tha e mar sin thar tomhas aig àdhlaicibh! Anns na h-amannaibh a chaidh seachad, bha òl 'ga dheanamh ach beag aig gach uile àdhlaic sa' Ghàidhealtachd, a bha nàr ri chluinntinn ann an dùthaich chrìosduidh! Ciod an cleachd a b'urrainn a bhi na bu mhi-bheusaiche na bhi 'giùlan dibbe làidire chum an àit-àdhlaic? Cha'n 'eil e air chor sam bith ciatach, na cliùiteach, ach fad fad an aghaidh sin. Feumar aideachadh gidheadh, agus aideachadh le nàire, gur minic bha tuasaidean, caonnagan, aimhreitean, agus cinn bhriate, eadhon 'ean àit-àdhlaic féin, le barrachd 'sa chòir do'n deoch! Tha càirdean a' mhairbh an dhill, agus a' cumail a mach, mar bi deoch làidir aig a thiodhlac, gu'n saoil sluagh gur ann nach dùraig iad a

toirt seachad, agus gum bheil iad 'nan splocairibh gann, gortach. Air an sobhar sin, mar bi pailteas ann r'a òl, agus r'a sheachnadh, tha iad sa' bharail gum bi e 'na smal air cuimhne a' charaid a dh'fhaibh, 'na mbi-chliù d'an deagh ainm féin, agus 'na athais a thilgear air an eileachd ré linn-tean ri teachd! An urrainn ni air bith a bhi ni's meallta agus ni's docharaiche na so? Leanadh na Gàidheil sa' chùis so eisimpleir an co'-bhràithrean Galta, a ta stuama aig an adhlacaidh. Gabhadh iad rabhadh o'n Bhiobull, agus faicadh iad an sin cia lìon achmhassan agus comhairle a thugadh seachad an aghaidh gach gnè ana-measrachd, geòcaireachd, agus miage. Is muldach a bhi faicinn sluaigh air mhiag an uair a bhithear a' cur duine 'na shluadh gu toedach 'san dualach sin as an tugadh e an toiseach. Cha'n 'eil àm air bith freagarrach airson na miag; ach 'se an t-àm annas am bithear a' cur bràthar fo thalamh, do gach uile àm eile, is mi-fhreagarrach! Bu chòir a bhi 'faicinn duine 'ga chuir 'san uaigh, smuaintean eile a dhèighadh sa' chridhe. Bu chòir do so toirt air gach neach a ta làthair an crìoch dbeireannach féin a thabhairt faineas, agus a smuaineachadh cia co goirid an ùine gus am faic sluaigh eile iad féin air an caithreamh ann an seòmar cumhann nam marbh! "Bithibh-se, uime sin, deas; oir thig Mac an Duine 'nuair nach saoil sibh." "Uime sin," deir Dia, "glèidhidh sibh m' òrduighean, a chum nach dean sibh son air bith do na gnàthannaibh gràiseil ud, a rinneadh roimhibh; agus nach tranill sibh sibh féin anna: Is mise an Tighearn, bhur Dia."—(Lebh. xviii. 30.)

SGIATHANACH.

AILEAN MAC-'IC-AILEIN,

A THUIT LATHA BLÀIR SLAEBH AN T-SIORRAM.

Mar a b'e Ailean Mac-Ruairidh an ceann-feadhna bu mhò bha aig Clann Raonuill, b'e Ailean Mac-'ic-Ailein an gaisgeach a b'ainmeile 's bu mhò cliù dhiùbh. Bha e fo'n cheannard bu mhò 'san Roinn-Eòrpa, Diùc Mharlborough. Ann an son do na blàir fhuilteach 'san d'thug an t-àrd-cheannard buaidh, mar bu ghnàth leis, chaidh Mac-'ic-Ailein a lèdnadh gu creuchdach—dh'fhàgadh e am measg nam marbh, a' toirt suas an ded. Chunnaic e fear a' dol 'nam measg, 's a' cur crìoch orrasan a bha leth-mharbh, agus 'gan spèinneadh. Bha e 'tighinn 'na rathad féin, agus gun teagamh dheanadh e air-san mar bha e 'deanamh air càch. Fhuair e ruigheachd air Spàindich a bha làn, a thog e le mòr spàirn. Chuir e r'a shùil i, agus leag e'n spèinneadair ri taobh nam marbh.

'San ionad ghàbhaidh sin, 's 'na chor chràiteach, thill a smuaintean gu dùthaich 'òige, gun dùil aige a ruigheachd tuille. Làn do smuaintean cianail, bha 'inntinn ag éiridh le eòlais na h-òige agus caochlaidh na beatha so, 'nuair chuir e iad an cèill 's na rannan tha a' tòiseachadh, "Air maoirean ged thriallas duine gu ionadaibh an domhain, 's ged ni e pailteas a dh'òr luachmhòr a chàrnadh a suas anna na h-Innsean; gidheadh bith a smuaintean fa-dhèidh air tìr nam beann, agus dùchas

na h-òige." Anns na rìoghachdan thall, tha feadhain a' gabhail tìmh ann an àiteachan dìomhair, a tha 'gan teirt féin anns do chràbhadh 'a do ghnìomharra iochdumhor. Thainig euid diùbh sin, 'nuair a chaidh gaor a chatha as an cluasan, a cheimhead na làrach; ni b'ann gu creach no spùinnendh, ach le cneasdachd, a chum maith a dheanamh. Thug iad Mac-'ic-Ailean d'an tigh féin, rinn iad cunaidh-leighis d'a chreuchdan, agus bhuin iad ris gu caomhail. Leighis a lotan, agus ann an ùine bheag thòisich e air dol an feothas. Bha e mothuchail air na rìgneadh air a shon, agus taingeil airson an dragh 's a' chùram a ghabh iad. Cha b'urraim e tuille dìolaidd a dheanamh 'san àm; ach nam faigheadh e dhachaidh do's Eilein-Fhada, bhiodh e 'na chomas làn dìolaidd a thabhairt dhoibh. Bha son sibhinn òg nasal 'nam measg, nighean do's mhnai shuairce chaomhail a thug a tigh agus aoidheachd dha. Dh'aontaich ias falbh leis a dh'Albainn. Cha b'urraim e taing bu mhò a nochdadh dh'ise, no d'a màthair cheirceil, na a deanamh 'na céile pòda dha.

Ged a thèaruis iad a bheatha, fo làimh an Fhreasail, 's a leighis-eadh a leòin, dh'fhàgadh ciorram air r'a bhed—cha bhiodh sliochd aige; 's ni'n do cheil e so cirre-se bha 'fàgail a dùthcha 's a càirdcan air a shon. Dh'lùth lean i ris am feadh 's a bu bhed e. Thog ean i gu inbhe co àrd 's a bha 'na chomas. Bha e féin 's a chéile gràdhach, a bhaintighearna, sona sòlasach, gu an robh éiridh-mach a rithist ann an Albainn.

Cha do chuir na leòin chreuchdach a fhuair e thairis grabadh air a ghaige 's a mheamnadh—chaidh an ceann-feadhna mìleanta a mach le 'dhaoine. Cha'n e ar gnothuch-ne air air an àm rannachadh mu aobhar no ceartas na cùise. Bha e féin 's Iain Ruadh, Diùc Earraghaidheal—curaidh a b'fhàge do Dhiùc Mharlborough ann am Breatann, agus, a thaobh an gaige 's an mòr-ghnìomharra, 'bha 'nan càirdcan mòr anns gach cogadh 'san robh iad thairis; ach thuit dhoibh fa dheireadh a bhi 'a aghaidh a chéile. Ged a bha iad le'n daoine a' cruath-ghleac 'san iomairt ri 'chéile, bha'n Diùc Earraghàlach re-dhuitich 'nuair a chual' e gu'n do thuit Mac-'ic-Ailean. Tha aig na nan treua mòr, amhuil an eochdan: luidhidh na suim an sth fo làimh an aoig. Tha ni eòruichte s'a thoirt faineas air leth na dheireadh a' chian-fheadhna so. Chuir e uime 'a éideadh be-mhaire 'san b'urraim gaigeach a bhith, leis gach eud riomhach a fhuair e thairis, mar urram a choisinn 'ad mheamnadh agus a rogha mionich. Thug a chàirdcan sanas da, ag innseadh dha gum biodh e so shoilleir an' bhàr, 's gu'n cuirteheadh a naimhdean e. "Se se an leth na dheireadh dhèmhna," fheasgair e. "Fuitidh mi mar a bha mi riamh, a'm' ghaigeach. Cha chaill mi mo chlid. 'Illan,' an' ean s'a dhaoine, "cuiridh mi 'san rugha ud abise," a' feachainn dhoibh àit àraid a roghnaich e dha féin.

Shian na bàird a chlid aig baile. Bha bròn air a chàirdcan, agus, mar thug sinn faineas, bha a naimhdean duilich. Bu dubhach eianail gach aiteach an tìr leal Mhla-'ic-Ailein iomadh latha, airson a' chian-fheadhna b'fhàir a chumais ind; ach b'i a bhaintighearna; Penelope, bu truagha dhoibh. Bha i nì an dèidhich a' cumail, ach

ciod tuille 'n toil a b'arradh bhi aice ri tìr nam beann? Bha i gun oighre. Bha'n t-ath Mhac-'ic-Ailein de mheanglan eile. Dh'fhoadadh i fear eile fhaotainn, agus sliochd a bhi aice; ach am faigheadh i sambladh a céile? Dh'fhàg i 'n rìoghachd—chaill i a ceud agus a h-aona ghràdh—thill i 'dh'ionnsuidh a muinntir féin.

D.

AN T-EACH ARABACH.

Tha spéis mhòr eadar an t-Arabach agus an t-each aige. Bithidh a chuid cloinne 's a chuid each a' cluich 's a m'ireag le chéile o'n òige, air alt 's ga bheil an gràdh do chàch a chéile a' fàs le'n cinneas, agus a' neartachadh le'n neart. An uair a thig an t-each ga treon a neirt, is beag nach 'eill e co tìrail ri duine; agus bàsachidh e ag oidhirp-eachadh companach 'òige a shàbhailadh o bhraigheanas no o bhàs. Tha fear-turais sinneil a' toirt an canntas a leanas mu dhéidhinn neart an sinneidh seo, agus an spéis a th'aige d'a mhaighistir:—

Choinnich ceann-feadhna Arabach agus a threabh air buidheann de luchd-turais a bha 'dol troimh an dùthaich. Thug iad an dàil nam coigreach, agus apùna siad iad. Chàraich iad a' obireach air an eich féin, agus dh'fhalbh iad rompa. Cerna co dhiùbb, mu'n deach iad fad air an aghart, rag buidheann eachraich le ceann-feadhna eile orra. Mharbh iad mòran diobh, agus cheangal iad a' chuid eile le còrdaibh còiseidh. Ann am braigheanas mar seo, thug iad leo a h-aon de na prìosanach gu baile-mòr Acre; agus aig àm dol-a-chadal, dh'fhàg iad e aig doras am bùth, ceangailte leònta, mar a bha e. Air a chumail gus lechd cadail leis a' phéin a bha e 'fulang, chual e 'each féin a' sìtrich diùth dha. Mhiannaich e companach 'òige a chnìotachadh son uair eile mu'm biodh e féin air a chuir gu bàs; agus, ceangailte mar a bha e, ruithle se e féin a dh'ionnsuidh an eich. “Mo charaid bochd,” deir e ris, “ciod a ni thu 'measg nan Turcach? Bithidh tu air do dhùnadh suas le eachaibh coigreach. Cha toir measgach na clann an fhàsach eòrna na bainne camhail dhuit tuille as am làmh. Nì's fhaide cha réis thu mu'n cuairt air feadh an fhàsach, co saor ri gaoithe na h-Éiphit. Nì's mò cha sgoilt thu uisgeachan Iordain le d' bhròill-each, a dh'fhionarachadh do thaoibh. Ged a bhios mise a'm thràill, 'se miann mo chridhe thusa 'bhi saor. Falbh! Tionndaidh do na bùithean air am beil thu co eòlach, agus innis do bhean mo ghràidh nach pill mise tuillidh! Ach cuir thusa do cheann ann am fìlleachan a' bhùth, agus imlich làmhnan mo chuid cloinne ghaelaich!” An deigh dha labhairt mar seo, dh'fhuasgal e taod an eich le fhiacalan, agus leig e mu sgaoil e. Ach 'paair a mhothuich an t-ainmhidh tuigseach gu'n robh e féin saor, an àite leum air falbh, 'eann a chrom e a cheann thairis air a mhaighistir—ghlac e 'aodach gu sèimhe 'na fhiacalan—thog e bàrr na talmhainn e—agus thàr e as le uile luathas a chas gu monaidhean Arabia! Ràinig e doras bùth a mhaighistir—leig e sìos e gun chioran aig casan a mhnatha 's a sheaghlaich—agus sun an tìota thuit e sìos marbh le agas!

DUINEACH.

“AN EAGLAIS COITCHIONN.”

'Se so ainm leabhraìn ùir Gàelig a chuireadh a mach le *P. Campbell & Co.*, maighistirean a' Chuairtear. Chaidh sinn troimhe o thaobh gu taobh; agus ma chaidh, cha bu chall saothreach e. Tha e 'dol air ais gu tùs agus stéidh Eaglais Chrìosd air thalamh —'ga leantuinn a nìos troimh linn nan abastol, agus troimh na linnibh a lean, gu linnibh dorcha na h-eaglais, mar theirear riu—'nuair chuir an namhaid na h-uiread do shìol fùdain am measg a' chruithneachd, 's nach beng nach do thachdadh gu buileach e—'nuair bha aoradh 'ga thoirt do dhaoine ainmeil a bha nan gaisgich, no nan daoine naomha, mar dhée—'nuair thòisich daoine ri purgadair a shearmonachadh, creidimh Pàganach—'nuair thòisich daoine ri bean a dhiùltadh do shagart: a dh'aon fhocal, 'nuair bha'n eaglais air udal ri rè dorcha, mar long air chuan gun Roubastan, 's an sgiobadh air mhisg! Tha e an sin a' toirt dhuinn eachdraidh an ath-jeasachaidh, 'nuair dh'éirich *Luther* anns a' Ghearmailt mar a' ghrian a agapas na neòil, a chuireas ruaig air an oidhche, agus a dh'aisigeas an latha geal—a' nuas gu Iain Mòr a' Chnoic, neach a thug “Mactalla” dhuinn 'eachdraidh cheana.

Cò e air bith is ùghdar de'n leabran so (nach 'eil ach sèa agillean), 's iomadh leabhar mòr a rùraich e mu'n d'fhuair e na h-uiread do smior. Chosdadh e do Ghàidheil air bith a theagamb £10 'fhaotainn a mach air a chosd féin, nam biodh na leabhraichean aige r'an ceannach. 'Se so an t-aran a bhristeadh do'n chloinn—'se so Eachdraidh na h-Eaglais a thoirt dhuinn saor saor, agus sin 'nar cànan llobha, tharbhach, snasmhor féin. Cha'n 'eil fear na bean, gille no nighean, 'san dùthaich, do nach tigeadh an leabhran so, cha'n e amhàin a leughadh, ach fhaotainn air an teangaidh. Tha dòchas againn gum fosgail e sùilean iomad a tha dall, agus gum freagair e 'chrìoch airson an do chuir am ministear math a mach e. Soirbheachadh leis! Ma gheibh e ceartas, cha stad e 'n so.

C Ò M H R A D H.

A' BHAN-RIGH 'TIGHINN DO DH'ALBAINN!

Eachann agus an Chuairtear.

Each.—'Bheil cabhag air a' Chuairtear an diugh?

Cua.—Cha robh 'bharrachd riamh orm. 'Bheil a' bheag agad féin ri ràdh, Eachainn?

Each.—Matà, cha'n fhaod mi 'ràdh gu bheil mòran agam. Bha toil agam bhi 'seanachas ribh; ach o na chì mi gu bheil an ad air

ar ceann, agus an sgàilean sìoda 'na'r làimh, cha dean mi ach aon cheisd a chuir oirbh. Cha'n fhaod a bhith nach freagair sibh i?

Cua.—So, so, cluinneamaid i; tha deifir mhòr orm.

Each.—Cò air nach 'eil deifir 'san àite so? Ach gabhaibh mo chomhairle-sa, agus deanaibh air bbur sochdair. Cha bhi duine cabhagach buan. A' bheil sibh féin 'na'r slàinte?

Cua.—Ma's i sin do cheisd, freagraidh mi i gu toileach. Tha mi gu slàn fallain, Eachainn; gu'n robh math agadsa airson fheòraich. Mo bheannachd leat!

Each.—Air 'ur n-athais; cha do chuir mi mo cheisd fhathast.

Cua.—So, matà, cuir i gu luath.

Each.—Ciamar tha'n teaghlach?—'bheil i féin, bean an tighe, 's a' chlann 'nan slàinte?

Cua.—Cha'n fhaod sinn bhi 'gearan; tha iad gun dìth, gun dearas. Slàn leat, Eachainn.

Each.—Matà, air m' fhocal onorach, cha chuala mi riamh a leithid so—gun agam ach aon cheisd ri chuir, 's cha stad sibh!

Cua.—Nach do chuir thu dithis orm a cheana, 's nach do fhreagair mi thu?

Each.—'Si a' cheisd, matà, 'Bheil a' Bhan-righ a' tighinn do dh'Albainn?

Cua.—Thà. Air a' cheart àm so air a' bheil sinn a' labhairt r'a chéile, tha i 'fàgail Lunnainn, a's i nis air a turus; agus bithidh i, tha dòchas agam, ann an Dunéidin an ceann dà latha.

Each.—Buaidh a's piseach leatha! 'Sann an sin a bliadh an àpraid, 's an odhail, 's a' ghleadhraich! Fhearaibh 's a ghaoil! nam b'urrainn domh an coedas a sheasamh, rachainn a shealltuinn oirre do Dhunéidin. Nam bu phlobaire mi, dheanaion port dhi—Fàilte na Ban-righ. Is fada o na bha Ban-righ roimh ann an lùchairtean aosmhor *Holyrood*.

Cua.—Cha robh o na bha Màiri ann, agus tha nis o sin àine mhòr—dà cheud, ceithir fichead, 's a h-aon bliadhna.

Each.—C'àit, le'r cead, a' bheil i ri dol an deigh dhi Dunéidin fhàgail.

Cua.—Cha'n 'eil fios agam. Tha iomadh a'geul air innse do thaobh so. Tha i ri dol, tha iad ag ràdh, a choimhead mòran de mbaithean agus naislean na tìre. Tha i ri dol do Thighe-'Bheal-ach, a dh'amharc Morear Bhradalbainn; a's as a so, tha iad ag ràdh, mu thuath, a dh'amharc Diùc Chataoibh; agus cuid ag ràdh gu bheil i ri dol gu Inbhiraora, a choimhead an Diùc agaibh féin. Ach, a dh'aon chuid, cha chreid mi gu bheil i 'dol do Thiri!

Each.—Mar 'eil, fuireadh i; ach an saoil sibhse nach ann an Dunéidin a bhios an odhail! Nis, a Chuairteir rùnaich, tha mi 'dol a ràdh ribh, a's na gabhaibh gu h-òle e, leigibh fios duinn mu thimchioll na Ban-righ 's a turus do dh'Albainn. Tha mise 'dol dhachaidh, ach bithidh fadal orm éisdeachd gach car a chuireas i dhith. Tha sinn anbharrach riogbail ann an Tìrl. Nam biodh feum air, dh'éireamaid gach duine as a leth a's chailleamaid fuil ar

oridhe 'ga dìon. Caraidh sibhse còmhain mbeò air na Gàidheil, le làn chumantas a thoirt doinn mu 'déidhinn 'san ath Chnairtear.

Cua.—Tha fios agad gum bi a' cheud àireamh de'n Chnairtear a mach am màireach; ach 'san àireamh a thig a ris, gèallaidh sinn gu'n toir sinn do'r luchd-dùchda cumantas air gach mì 'shachna. Feuch, Eachainn, an dean thu fèin dhan mo òran di, 'sanir phillens tu dhachaidh. Ma chuireas tu d'am ionnsaidh e, gheibh e aite sa' Chnairtear. Slàn leat! Cha'n urrainn domh fuireach mi's fhaide.

Each.—Oran, an d'thubhairt sibh? Matà, tha mo ribheid fèin air tiormachadh, a's m' fheadain air seacadh. Ach ch'è sinn. Slàn leibh!

Tha 'Bhan-rìgh a' tighinn, 's mithich dhuinn éiridh—
Tha 'Bhan-rìgh a's Ailbeart a' tighinn le chéile;
Tha muinntir na h-Albainn mireagach éibhinn;
Tha odhail a's aighear an càthir Dhunéidin.

C'àit nis a' bheil gille an fhéileadh?
Thug so, fhearaibh; biodhmaid 'nar àideadh!
Biodh gach pìob a nis air a gleusadh,
As thugamaid oirne baile Dhunéidin!

GLASGOW.

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

CAMPBELL & CO., BOOKSELLERS AND STATIONERS,

24, GLASSFORD STREET.

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; Tullymet: C. Morris; Dingwall:
A. Keith; Dornoch: Wm. Munro; Tain: James Ross, Jun., Druggist;
Thurso: Mrs Russell; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Orkney:
A. M'Iver; Grantown: A. Cumming; Abernethy: D. Gordon; Dunkeld:
D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balachulish: J. M'Jannet; Loch-
gilphead: N. Gillies; Argyll Furnace: A. Gillies, Schoolmaster; Lochdon-
head, Mull; D. Fletcher; Bonaw: John Cameron, Postmaster; Abergeldy:
D. Cameron, Bookseller; Port Ellen, Islay: D. Hunter; Glencarradale:
N. M'Donald, Schoolmaster; Bunnellan, Mull: Donald M'Lean, Postmaster;
Portmahaven: Norman M'Leod; Kilchovan: Angus M'Leod; Stronfain:
D. Cameron; Tirolan, Mull: John M'Donald; Gairloch, Nairn: J. Robert-
son; Pitlochry: D. Robertson; Fortingall: D. Campbell; Laggan: Rev. J.
M'Pherson; Alness: D. M'Diarmid; Deane: D. M'Diarmid; Barra: A.
M'Donald, Esq.; Ormsay: G. Ross; Tayinloan: A. Sutherland; South
Uist: A. Chisholm; Callander: P. M. Kinlay; Balquhitter: J. Currier;
Dumvegan: D. M'Donald; Carbost: A. Cameron; Glendaruel: D. M'Lean;
Fort-Augustus: J. Forbes; Aberarder: John Ross, Schoolmaster; Inverness:
James Smith; Kilmorack: J. Rose; Lochalsh: D. Matheson; Ardelre:
Portree: Alex. M'Donald, Esq.; Kintail: D. M'Rae, Postmaster, Lochdy;
Mall: John M'Dougall, Schoolmaster; Bannockburn: Rev. A. M'Kenzie, Kilmory;
Baldale: D. M'Intyre; Glenora: A. M'Jannet; North Balachulish: Allan
Cameron, Schoolmaster; Nova Scotia: Rev. R. Williamson, Pictou; General
Agent for North America, John M'Neil, Esq., Charlotte-town, Prince Edward's
Island.

Edward Skell, Printer to the University, Dunlop Street.

AN LA A CHI 'S NACH PHAIG.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

MÌOS-DEIRIDH AN FHOGHARAIDH.

AN 32 ÀIREAMH.] OCTOBER 1, 1842. [PRIS 6 SGILLEAN.

CONTENTS.—Queen's Visit to Scotland, page 189.—Arrival in Edinburgh, 202; in Perth, 209; at Scone, 209; at Dunkeld, 210; at Taymouth, 211; at Drummond Castle, 215.—Return to Dalkeith, 218; to England, 221.—Arrival in England, 222.—Prince Albert, and the Hunters, 223.—Genealogy of the Queen, 225.—Oriental Society's Address to her Majesty, 225.

TURUS NA BAN-RIGH DO DH'ALBAINN.

Dh'fhag a' Bhan-righ, 's a céile fiathail Prionns' *Albert*, luch-airtean rioghail *Windsor* air maduinn Diluain, an 29th latha de'n mhìos a chaidh seachad, air a turus do dh'Albainn nam beann, tìr a sìnnsearachd àrda. Cha robh eridhe an Albainn nach robh a' plogadh gu fàilte dhileas, thairisich, shunnach, a thoirt dhi, freagarrach d'a b-inbhe àrd, 's d'an dùrachd dhealasach d'a thaobh. Ged dh'fhag i dùn na mòralachd air cùig uairean sa' mhaduinn, bha muinntir Lunnainn air an cois, chum a fàilteachadh 'san dol seachad. Ràinig i 'n lamraig o'n robh i ri dol air bòrd am measg sluagh nach robh e comasach àireamh. Mar chaidh i stigh do'n bhàta bha r'a giùlan gu taobh na luinge anns an robh i r'a turus a ghabhail, loisgeadh fàilte rioghail o gach balla, 's o gach dùn, 's o gach long-chogaidh a bha 'san t-sealladh. Bha deich mìle beul fèsgailte, a' togail iolaich, agus a' guidhe gum pilleadh a' Bhan-righ òg air a h-ais gu tèarainte d'an ionnsuidh. Bu shuilbhir aoibhneach an sealladh so—sluagh na rioghachd is cumbachdaich air aghaidh an t-saoghail mhòir so, dealasach tairiseach do thaobh na Ban-uachdarain a chuir Dia, 'na fhreasdal, thairis orra!

VOL. III.—No. XXXII.

H

Bha miltean do luingeas 'san abhuinn air a' bheil màlairt an t-saoghail. Bha brataichean air bhàrr gach crainn—na seòladair-ean a mach air na slatan, 's gach neach 'na dheise 'b'fheàrr; 's a h-uile gunna-mòr air muir 's air tìr a' coir as, 's a' strì cò dheanadh an fhuaim a b'airde, agus a thairgeadh an urram bu mhò do Bhan-rìgh àillidh Bhreatuinn a' dol air sàile. Nuair ràinig i cliathach na luinge rìoghail a bha r'a giùlan, thogadh a suas i; 's mar ràinig i clàr-uachdrach an t-soithich, thogadh iolach chaitheamach o thìr 's o chuan. Chuir a nis a' chabhlach fo sgaoil; 's thug seann Tùr aosmhor Lunnainn, le aona ghunna-mòr thar fichead a loisg dararach rìoghail, sanas gu robh *Victoria* òg agus *Albert* air falbh.

'Sann air an luing ris an canar an Deòrsa Rìoghail a bha 'Bhan-rìgh agus maithean a cèirte. 'Se àrd sgiobair na luinge *Adolphus Fitzclarence*, mac bhràthair a h-athar féin. Bha sèa soithichean-smùide sa' chuideachd, chum an long rìoghail a dhraghadh, nam biodh sin feumail. Bha 'mhaduinn salach, fliuch—sruth a's soirbheas nan aghaidh; oir ged is cumbachdach Ban-rìgh Bhreatuinn, cha'n 'eil e 'na comas srian a chur ris na siantan. Chaidh iad air an aghaidh gu sìubhlach; 's ged bha'n latha fuar mi-thaitneach, cha d'fhàg *Victoria* clàr-uachdarach na luinge. Chìte i 'a sud, a's *Albert* r'a taobh, le fiamb-gàire ag aideachadh gach iolach shunndach agus fàilte 'chuireadh oirre leis gach soitheach agus long. Tha mòran bhailtean air bruach na h-abhuinn *Thames*, agus air leitir iosal Shasuinn—as na bhrùchd gach beag 'us mòr, àrd 'us ìosal, gu tràigh; a's cuid ann am bàtaichean, a chur fàilte air a' Bhan-rìgh òig. Cha robh bàrr craoibhe, mulach tighe, no cnoc, no crann luinge, air nach robh bratach dhearg Breatuinn—bratach nan iomadh buaidh—r'a faicinn a' snàmh 'san t-soirbheas. Mu mheadhon-latha, bhris a' ghrian a mach le aiteal glòrmhor—theich na neula dubha dorcha. Bha iad a nis fa chomhair *Sheerness*, far an robh luingeas-cogaidh air acair—cuid dhiubb air na chuir *Nelson* agus laoiach eile am blàr nach di-chuimhnichear. Chuir iad so fàilte fhuranach air *Victoria*—dararach mar fhuaim àrd-thàrann nan spéur! Lean mòran shoithichean-smùide, làn do chuideachd, an long rìoghail; a dhealaich rithe mu àird an fheasgair, a' guidhe slàinte agus sonas leatha, agus le mìle àrd dhùrachd gum pilleadh i an tèaruinteachd.

Bha 'cheud oidheche fìor stoirmeil—an fhairge trom, 's a' ghaoth coig-dhìreach 'na h-aghaidh; ach smùid iad rompa gu foghainteach, a' cur sruth 'us fairge gu dùlain. Mu sheachd uairean air maduinn Diciadain, fhuair a' Bhan-rìgh a' cheud sealladh do dh'Albainn—maol Alba, dlùth do *Dunbar*. Chaidh dà long-smùide á Lite 'na còmhail, làn cuideachd. Choinnich iad an Deòrsa Rìoghail, 's chaidh iad seachad oirre, a' togail caitheam àrd. Tharruing iad a nis suas as a déigh. Dh'éirich a' Bhan-rìgh a chur fàilt' orra, i féin agus *Albert*; 's ma dh'éirich, mar do dh'aidich mnathan-naisele agus daoine-naisele na h-Alba an onoir, bu neònach e. Cha'n fhòghuadh iolach; cha b'urraian iad fuireach o dhannsa!

Mu mheadhon oidhche Diciadain, thainig an cabhlach rìoghail gu acair ann an camus *Aberlady*, dlùth do Lite, 'fuireach gu mad-uinn gus an rachadh a' chuideachd gu tìr. Bha fìughair ris a' Bhan-rìgh an Dunéidin air Diciadain, an latha thainig sluagh na dùthcha stigh 'ga faicinn agus 'ga fàilteachadh. 'Sann an sin a bha'n othail 's an ùpraid!—a h-uile h-aon a' strì ri àite fhaotuinn am faigheadh e 'n sealladh a b'fheàrr dhi. Cha robh tigh-òda sa' bhaile nach robh làn. Thainig mòran thairis á Éirinn, a's mòran á Sasunn. Bha'n t-alìghe iarainn eadar Glaschu 's Dunéidin a' giùlan na mìltean a stigh o mhòchradh gu anmoch. Chaidh cùig mìle stigh Diciadain, agus naoi mìle Diardaoin. Faodar a bhreathnachadh gu'n deach sluagh mòr a stigh, 'nuair bheirear fànear gu'n do tharruing an t-alìghe iarainn còrr agus *seachd mìle* punnd Sasunnach 'san t-seachduin! Cha robh rathad-mòr a' dol do Dhunéidin, no soitheach-smùide, nach robh làn. Chìte carbadan 'us cairtean a' taomadh a stigh nam mìltean—aruth mòr o'n àirde 'n ear 's o'n àirde 'n iar, deas 'us tuath; air chor 's nach robh e comasach gluasad á làrach nam bonn, ach seasamh mar gheinn! Bu shealladh iongantach agus mòralach gu dearb e! Bha'n latha grianach, tioram, sìt. Bha àiteachan-suidhe, nan sriathan mar lobhtaichean, ag éiridh os-cionn a chéile air gach taobh de na aràidean far ris an robh dùil aig daoine an sealladh fhaicinn; agus fhuair iadsan a thog na h-àiteachan so trì 'us ceithir sgillean Sasunnach airson aon àite-suidhe. Bha trì puinnnd Shasunnach am bitheantas air iarraidh airson sealladh o aon uinneig! Cha robh àite air an rathad ris an robh dùil ris a' Bhan-rìgh nach robh lom-làn do dhaoine; eadhon air mullach nan tighean, chìte daoine-uaisl' agus bantighearnan nan suidhe. Airson charbadan, bha iad cho lìonmhor 's nach b'urrainnear an cunntas—faodar da rìreadh a ràdh gu robh carbadan na h-Alba uile 'n Dunéidin! Bha e air òrduchadh, cho luath 's a chìte na luingeas a' tighinn 'san t-sealladh, gum biodh gunna-mòr air a losgadh o'n Chaisteal, agus gu'n rachadh bratach dhearg a thogail air mullach cnoic àird dlùth do'n bhaile. 'Sann a so bha'n fhìughair ri fuaim a' ghunna-mhòir, 's am fadal airson na brataich dheirge! Ach ma dheireadh thainig fios nach robh e comasach gu'n ruigeadh a' Bhan-rìgh air an latha sin. Thòisich a' chuideachd ri sgaoileadh, 's cha b'ann de'n toil. Bha *ceud mìle* sluagh an Dunéidin air an latha sin á àiteachan eile. Mu shòn uairean 'san fheasgar bha samhobair sa' bhaile, leis gach neach pilleadh gu 'àite féin. 'Nuair thuit an oidhche, lasadh teintean mòra air mullach nam beann 's nan cnoc mu thimchioll Dhunéidin. Bha aon tein' éibhinn air Suidhe Artair, a bha dà-fhichead troidh air fad, sìthead troidh air leud, agus deich troidhean air àirde. A thuilleadh air baraillean tearra, 's a leithidean sin, bha dà-fhichead tuna guail air. B'e sin an gealbhan 'nuair chuireadh fòid ris! Bha cendan teine de'n t-aon seòrsa r'am faicinn o mhullach bheanntan eile.

Air maduinn Diardaoin, air leth-uair an deigh seachd, chualas an gunna-mòr o mullach a' Chaisteil a' toirt sanais gu robh an

cabhlach rìoghail a' deanamh air a' chòdach. Air ball bha 'bhrat-ach dhearg air a togail, agus am prìobadh na sàil bhòchd an sluagh a mach; 's cha chluinnte guth no focal ach "Thainig i! thainig i!" 'Sann a sin a bha 'chabhag—a h-nìle ceann a mach air uinneig, 's na sràidean làn gleadhraich 'us aighir—saighdearan a' crìnn-eachadh—carbaiden nan siubhal—trombaidean 'gan séideadh—'s a h-nìle fear a' greasad a mach! Mhaoim gach tigh a mach gach mac-màthair—bha gach sràid làn. Ruith cuid chum a' chnoic a b' àirde, cuid gu tràigh, a's cuid gu cladaich. Bha 'mhaduinn càil-eigin dorcha, ceòthar, fìuch, 's bha dùil aig mòran nach tigeadh a' Bhan-rìgh air tìr gu meadhon-latha; ach cha'n ann do'n t-seòran sin i air an cuir faoinis grabadh. Ràinig an long an port leth-uair an deigh a h-ochd. Bha Sir Raibeart Peel, Diac *Buccleugh*, agus Sir Deòra *Murray*, a' feitheamh oirre o thìr sa' mhaduinn; 's co luath 's a ràinig an long an laimrig (a thogadh le *Buccleugh*, 's a chosd ceud mìle punnd Sasannach), chaidh iad air bòrd. Air naoi uairean, chuir i 'cas air tìr ann an Albainn. Tharruing maithlean na cùirte suas nan sreath air gach taobh, agus choisich i suas eatorra gus an d'ràinig i'n carbad rìoghail. Loing na laingean a nis faile rìoghail (gunna-mòr thar fichead), 's thog na maithlean agus na mìltean a bha làthair iolach a roib na neòil. Fhreagair seann chaisteal àrd Dhunéidin, 's gach creag, 'us onac, 'us tallich mar iomad mìle do'n àite; 's cha robh an sluagh a bheag air dheireadh. Bha'n t-slighe eadar cèadha *Ghranton* agus Dunéidin, air gach làimh, làn dhaoine, e leac a' chabhsair gu bàrr a' bhaile, dosan nan craobh, agus mullach nan tighean maraon. Thòisich cluig a' bhaile ri teas-chaitheamh, 's da riveadh b'òbhar ghàirdicheis a thoirt fainear gach dòigh a ghabh an sluagh mòr air an dils-eachd a thaisbeanadh.

Bha e air a shocrachadh gu robh iuchraichean a' bhaile ri bhé air an lìubhairt do'n Bhan-rìgh le Prothaist Dhunéidin, agus na Bàill-eanaibh, air dhi àite àraidh a ruigheachh; agus bha mòr dhòmh-ladas sluaigh 'san àite so, chum an sealladh fhaisinn. Ach 'nuair ràinig a' bhuidheann rìoghail an t-àite, cha robh Prothaist no Bàillidh làthair! Bha dùil aig na daoine mòr so nach biodh cabhag air a' Bhan-rìgh. Smaoinich iad nach robh fàth deifir—gu robh ùine gu leòir. Tha na seòid co cleachdta ri daoine 'chumail a' feitheamh air am mòrachd féin, 's gu'n robh iad am beachd gun fanadh a' Bhan-rìgh mar an ceudna! Bha iad a' botanachadh orra an deiseachan ùra—a' spaisdearachd ma choisneamh an sgàthan, le'n adaichean cocte—cò ach iadsan!—usachdaran a' bhaile-mhòir, gach fear mar choileach Frangach a' sgaoileadh a mach a chuid itean ris a' ghréin, a' gugail 's a' splingail an dara fear ris an fhear eile. Am feadh a bha iadsan mar so a' tarruing suas am briogaisean ùra, 's a' cur buail 'nam brògan, 's

"Claidheamh orra gliogarsaich,
Os-cionn bann na briogaise,"

chualas iolach àrd bhuedhnmher an t-sluaigh. Bha 'Bhan-rìgh

seachad! 'Sann an se a bha'n àraid 's a' chabhag—am Prothaist 's na Bàillidhean a' séitail, 's a' plogaig, 's a' ruith; ach bha iad mò 's anmoch. Bha'm Prothaist beag breannasach, agus na Bàillidhean leasg lunnach, air am maslachadh. Ciod an tubaist a thainig orra? 'S doirbh ri ràdh. Gabhadh iad an leisgeul féin mar thegras iad, cha ghabh Albainn an leisgeul! Bha daoine b'airde, 's bu mheasail, 's a b'onoraiche na iadsan, a' feitheamh air a' Bhan-rìgh ùine mhòr mu'n d'thainig i gu tìr; 's ged bhiodh iadsan le'n iuchraichean a' feitheamh rithe uair no dhà, bu shuarach ri aithris e. Fhad 's a bhios cuimhne air cuairt na Ban-rìgh do dh'Albainn, cha di-chuimhnichear giùlan maraon Prothaist agus Bàillidhean Dhunéidin! Agus, ma tha gach nì 'chuala sinn fìor, fhuair iad sin innse dhoibh gu math, 's gu ro mhath. Ach be'n fhearas-chuideachd 's a' chulaidh-ghàire fhaicinn mar thàr am Prothaist beag, 's na Bàillidhean mhòra, cheaganta, reamhar, asda air falbh 'nan carbadan, le'n gùntaichean dearga sìoda, nan sradan dearg an deigh na Ban-rìgh. Ghabh iad a h-uile àth agus bealach goirid a b'urrainn dhoibh. Chluinntead fead na cuipe mu chluasan nan each. Ach b'e so an fhaoineis. Chaidh àm agus àite liubhairt nan iuchraichean seachad; 's cha d'fhuair iad ach magadh, 'us sgeig, 'us fochaid an t-sluaigh, airson an saothaireach!

An lorg giùlan nan uaislean so—na seòid mhòra so, nach robh 'nan earalas, 's nach d'thug sanas ceart, no fios pongail seachad—chaidh mòran an sealladh a chaidh iad iomadh mìle a dh'fhaicinn. Cha b'urrainn moinntir Dhunéidin a b'ureathnachadh gu robh a' Bhan-rìgh cho dlùth, 'nuair nach do bheum clag, 's nach do shéid trombaid, air chor 's gu'n d'thainig i orra gun fhios; agus bha anbhar ann nach fac i idir, a thainig air chosd mòr, agus air astar fada, a dh'fhaotainn sealladh dhi.

Bha luchd nam bogbachan-saighead a' cuartachadh a' charbaid anns an robh a' Bhan-rìgh agus *Albert*; agus an taobh a mach dhiùbhsan, buidheann làidir dhreachmhor do mharc-shluagh, 'nan éideadh loinnreach dearg. Aig ceann na drochaid mu thuath, choinnich an Comunn Gàidhealach i, 'nan làn éideadh—an deis' fhuasgailteach "nach ceangail an ceum;" 's gu dearbh bu gbreannach an sealladh e! Bha na Gàidheil ghasda fo chomann an fhiùrain òig, Mòrhear Lathurn, oighre Mhic-Cailean Mhòir. Bha'm fiath òg so, mar chàch, "le 'bhiodaig, le 'bhoineid, 's le 'bhreacan an éileadh," 's le 'ite 'n fhìrean, mar bu dù do'n bhoineid ghuirm. Buaidh a's piseach leis, 's gu ma fada beò e air ceann dhaoine! Chuir na Gàidheil faile chridheil air a' chàraid rioghail do réir cleachdadh an dùthcha.

Ghabh a' mhòr chuideachd a nis air an aghaidh gu lùchairt Dhiùc *Buccleugh* ann an Dailché, seachd mìle deas air Dunéidin; 's air a h-uile ceum de'n t-slighe, bha na mìltean carbad, 'us cairt, 'us marcaiche, 'ga fàilteachadh. Ràinig i 'n lùchairt eireachdail—lùchairt duine cho fàlaidh, teò-chridheach, fiathail, 's a tha eadar dà cheann na rioghachd—beagan roimh mheadhon-latha Diardaoin; agus tha e air a ràdh gu robh os-cionn deich mìle pearsa a fhuair

cead o'n Diùc 'bhi sa' phàire mhòir—faiche na mòralachd 's an eireachdais—a dh'fhaotainn sealladh air *Victoria*, 's air *Prionns' Albert*, a céile pearsanta.

DI-HAOINE.

Cha do thachair a bheag na mhòr air an latha so is àiridh air innse. Chuir a' Bhan-rìgh a' chuid bu mhò dheth seachad a' coiseachd a mach air feadh nam pàircean mu thimcheall Iùchairt an Diùc, agus a' coimhead cuid de mhaithean arda Alba tha 'còmh-nuidh ann an siorramachd Loude (*Lothian*). Chaidh *Prionns' Albert* agus *Sir R. Peel* a mharcachd 's a choimhead na dùthcha, 's a ghabhail seallaidh o mhullach Suidhe Artair, 's o gach àird oile tha sa' choimhearsnachd. 'San fhèasgar, bha cuideachd mhòr cruinn aig a' chuirn a dheasaicheadh sa' phàlais.

Air oidhche Dhi-haoine, bha Dunéidin uile na shoillse: bha h-uile uinneag sa' bhaile nan lasair le coinnlean, 's le innleachdan solais de gach gnè a b'urrainn eanchainn a smuineachadh, mar onoir air fàth an sòlais, *teachd na Ban-rìgh do dh'Albainn*. Cha'n 'eil e comasach beachd a thoirt air an t-soillseachadh éibhinn so dhoibh-san nach fac e. Cha'n fhacas a leithid riamh roimhe an Dunéidin. Cha robh ann ach strì eò gheibheadh a mach an dòigh bu ghread-naiche na chéile, gun smaoin air costais. Bha mìle mìle deich mìle lòchran, de gach seòrsa 's de gach dath, crochta anns na h-uinneagan. Bha focail agus litrichean soluis r'am faicinn an sud 's an so, a dh'fhaodadh neach na ruith a leughadh. Chìte gu sàraicht' an dà litir, *V.* agus *A.* ('se sin, *Victoria* agus *Albert*) air gach àite, le crùn rìoghail gu loinnreach boilgeal os an cionn, agus rionnag theinnteach air gach taobh dhiubh. Bha na sràidean co soilleir ris a' mheadhon-latha; ach b'e an sealladh a chuir iongantais air gach aon, 's bu mhò b'fhiach fhaicinn, an obair-theine o chnoc a' Chaisteil. Cha'n fhacas an Albainn riamh nì de'n t-seorsa 'thug bàrr oirre! Chìte mar gum biodh rionnagan dealrach stad-earballach air an loagadh á beul gunna-mhòir, a' streap ris na spéuran—cuid dhiubh dearg, cuid gorm, 's cuid uaine; 's an deigh dhoibh àird nan spéur a' ruigheachd le fuaim mhòir, chìte iad a' tuiteam mar fhras do chlachan dearga loisgeach, a' dealradh co soilleir 's gum faicheadh tu snàthad air an làr, 's am priobadh na sùl cha robh iad ann.

Cha'n 'eil sinn fad' am mearachd 'nuair a their sinn gu robh trì cheud mìle sluaigh a mach air an oidhche sin; a' sìubhal na sràide; agus cha chualas focal àrd as an ceann, nì mò bha tabaid, no ming, no strì 'nam meag—nì bha anabarrach onorach de'n t-slugh mhòr, 's do'n tìr anns na thachair e.

DI-SATHURNE.

'Nuair chual a' Bhan-rìgh gu robh mòr dhoilgheas air daoine nach fac iad i air Diardaoin, leig i fios gu'n tigeadh i stigh do'n bhaile air Di-sathurne—gu'n rachadh i 'na carbad air a sechdair air feadh Dhunéidin, a choimhead a' bhaile-mhòir, 'nuair gheibheadh iad

cothrom air i féin agus am Prionns' fhaicinn. Thug an sgeul so anabar sòlais do gach aon. Ghrad dhì-chuimhnich iad na thachair Diardaoin, a's thòisich iad air uidheamachadh tràth. 'dheanamh airson sealladh ceart dhi fhaotuinn air an latha so. Fada roimh éiridh na gréine, bha saoir a's luchd-cèaird' eile as an léintean, a' cur ri chéile àiteachan-suidhe a's lobhtachan. Cha'n fhacas a leithid do sbluagh riamh 's a bhrùchd a nis a mach o gach àite, 's a h-uile fear 's an deiseo b'fheàrr a bh'aig' air an t-saoghal air a dhruim.

Dh'fhàg a' Bhan-rìgh 's a cuideachd Dailchò air deich uairean sa' mhaduinn. Ged nach robh an latha grianaich, bha e tioram. Ràinig i lùchairt aosmhor *Holyrood*, tigh-còmhnuidh a sinnsirean àrda, air leth-uair an deigh aon-uair-deng. Bha i ann an carbad ùr rìoghail, air a tharruing le ceithir steudan àille donnu; agus i féin air a h-éideadh ann an deise co rionnach 's a chaidh riamh air druim—gùn do bhreacan rìoghail na Stiùbhartach, do shloda luachmhor—boineid gheal shloda, le ite bhòidheach gheal na h-*ostrich* air a suaineadh mu'n cuairt di—agus earrasaid eireachdail a rinneadh ann an Albainn mu 'guailibh. Bha'm Prionnsa na shuidhe ra taobh, air a làimh chli. Tharruing luchd nam bogha-saighead suas ri taobh a' charbaid, mar a freiceadan rìoghail, 's eachraidh nan déigh.

Ghabh a' chuideachd suas sràid ris an canar an *Canongate*, air an aghart troimh 'n t-Sràid Àird, dh'ionnsuidh a' Chaisteil. Bha iomad carbad maiseach 'na deigh, làn do dh'àrd uaislean na tìre. Cha chualas riamh leithid do ghaoir 's a thog am mòr-sluagh air gach taobh, 's a' Bhan-rìgh an dràd 's a rithis 'ga cromadh féin, mar gu'n abradh i, "Tha mi 'nar comain."

Bha àit' àraidh air a thogail mar lobhta, air an robh ceithir cheud caileag òg, a h-uile aon ann an trusgan geal, nan suidhe le basgaidean beaga 'nan lamhan, làn do bhàitheatan ùrar àille. 'Nuair bha 'Bhan-rìgh a' dol seachad fòdhpa, thog na caileagan laoghach iolach àrd le'n uile clumhachd, a' tilgeadh am blàitheatan 'san adhar, mar fhàilte; a bha do réir choalais taitneach do *Victoria*, a rinn gàire càirdeis, 's a dh'aidich an fhàilte le mòr thoileachadh.

'Nuair ràinig i 'Chrois, bha'm Prothaist agus na Bàillidhean, mar bu chòir dhoibh bhì o thoiseach, 'nan àiteachan féin, le iuchraichean a' bhaile. So far an robh dòmhladas an t-sluaigh! Thainig na Gàidheil, fo cheannas oighre Mhic-Cailean Mhòir, a nis an sealladh. Tiota beng nan déigh, chunn'cas an carbad rìoghail. Stad a nis an carbad, 's a' chuideachd mhòralach a lean e. Labhair am Prothaist gu math foirmeal. Dh'fhàiltich e Bhan-rìgh. Thug e dhi iuchraichean a bhàile; agus an deigh an làimh-seachadh; phill i air an ais iad thuige féin, ag ràdh nach b'urrainn iad a bhì ann an lamhan ni b'fheàrr; a's thug i taing dha airson a dhileachd agus a chaoimhneis.

Ghluais i 'nis air a h-aghart dh'ionnsuidh a' Chaisteil, a chuir fàilte oirre le gunna-mòr thar fhichead a losgadh, agus bratach dhearg Bhreatuinn a thogail an àirde. 'Nuair ràinig i 'n geata,

thainig i mach as a' charbad, a's choisich i; 's ged bha 'brègan co tana ri pàipeir, cha do chuir i umhail air a chabhsair bhog fhliuch. Dh'riach i gu aotram uallach, 's cha do leig i anail gus an d'rinn i 'mach bàrr-bhalla an dùin. Bha iomadh do dh'usalean àrda maille rithe. Chaidh i o àite gu h-àite, a' cur cheistean do thaobh sud, 's do thaobh so; air unirean a' taic air gairdean Phrionns' *Albert*, agus air uair eile 'coiseachd air a casan beaga féin, leatha féin, 's a' labhairt ris gach neach a thigeadh 'na rathad. 'Nuair ràinig i fìor mhullach a' Chaisteil, 's a sheas i air a' bhinnein, a dh'fhaotuin sealladh farsuing air an dùthaich, tha e air a ràdh gu'n d'aidich i nach fac' i riamh sealladh a b'aille! Bha i nis mar eala-bhàin gu h-àrd eadar an sluagh agus na spéuran. Chunnaic i foidhpe dà cheud mìle sluagh air a' char bu lugha, a thog mar aon duine gair no iolach nach cualas riamh a leithid 'san tìr so, 's a theagamh nach cluinn, 'nuair chunnaic iad i an àirde. Chaidh i nis a stigh do'n t-seòmar 'sam bheil seann chrùn rìghre agus ban-rìgh'ne Albainn—an t-slat rìoghail òir—an claidheamh mòr dà-làimhe a b'abhaist a bhi air a ghiùlan roimh rìghrean Alba; agus an deigh dhi beachd a ghabhail air na nithe so, agus iomadh nì eile tha sa' chaisteal aosmhor so, theirinn i. Chaidh i stigh d'a carbad, agus ghabh i sìos taobh sìar a' bhaile, troimh na sràidean is eireachdaile agus is farsuinge 'theagamh tha air uachdar an t-saoghail. Lean i féin 's na maithéan air an aghaidh o shràid gu sràid. Thaghail i aig tigh Mòrfhear *Rosebery*, fìor Albannach, a leigeadh a h-anal-ach; 's cha b'ìoghnadh ged robh i sgith. Dhealaich muinntir Dhunéidin rithe an so. Thuit an t-uisge na dhìle thruim; ach ged thuit, mar philleadh aon sluagh, choinnich sluagh eile i. Ghabh i air a h-aghart gu Lite, far na choinnich Prothaist agus Bàillidhean a' bhaile mhòir sin i le meodhail agus mòr ghreadnachas; agus as a sin chaidh i air a h-aghart gu Dailché, a ràinig i mu àird an fheasgair, agus deich mìle beannachd 'na cois.

LATHA NA SÀBAID.

Chaidh searmoin a shearmonachadh air an latha so ann an seòmar mòr ann an palais an Diùc ann an Dailché, le ministear de'n Eaglais Shasunnaich, an làthair na Ban-rìgh, maille rìusan a bhuineadh do Eaglais an Easbuig. Tha mòran a' gearan nach deach i do eaglais na sgìreachd an sin, airneo nach d'thàinig i dh'èisdeachd a h-aon do mhinistirean Eaglais na h-Alba 'n Dunéidin. 'Nis, gu'n mòran a ràdh uime so, nach robh e ceart gu'n deanadh i aoradh do Dhia a réir cleachdadh na h-eaglais anns na thogadh i, agus d'am buin i? 'S nach b'fheàrr gu mòr i dh'fhuireach gu samhach aig a tigh féin air là an Tighearn', na tighinn do Dhunéidin le sluagh mòr as a deigh—nì a thàirneadh mìltean a stigh do'n bhaile, agus a bhiodh na chulaidh-bhuairidh do mhòran latha naomh an Tighearn' a bhriseadh? Nan rachadh a' Bhan-rìgh air an latha sin do Dhunéidin, do'n Eaglais Aird gu h-àraidh, rachadh na mìltean á Glaschu féin chum sealladh fhaotninn dhi. 'Nar barail féin, rinn i an nì a b'fheàrr; agus ar leinn gur truagh an rud nach

tigadh daoine do'n Bhan-rìgh nì tha i féin a' toirt do gach bechd agus neachd 'san tìr—'se sin, comas aoradh a thoirt do Dhia anns an eaglais is miann leatha. Stad i gu càmbach air an latha sin far an robh i, agus uime sin chaidh latha naomh na Sàbaid a chaith-camh an Dunéidin dìreach mar a b'àbhaist; ach tha sinn làn fhiosrach, nan tigeadh a' Bhan-rìgh do Dhunéidin a dh'éisdeachd searmoin a' cheud uair a bha i 'n Albainn, le othail, 's le ùpraid, 's le gleadhraich—le saighead-fheara, 's le eachraidh—gur iadsan is mò tha 'gearan a nis a b'àirde 'thogadh an guth 'na h-aghaidh.

DILUAIN.

Cha b'e so an latha bu ghrianaiche de na làithean. Bu mhiann leis a' Bhan-rìgh maithean agus uaislean na tìre fhaicinn 'na làthair, aon seach aon, ann an Dailché; oir cha robh e 'na comas an coinneachadh ann am pàlais *Holyrood*, a chionn gu'n robh fàbhras ann. Cha robh carbad an Dunéidin nach robh air fhastadh air an latha so chum a' chuideachd a ghiùlan a mach. Ged nach robh an t-astar ach mar sheachd mìle, cha robh e comasach carbad fhaotuinn a ghiùlaineadh ceathrar fo ceithir puinn *Shasunnach*! Thòisich a' chuideachd air Dunéidin fhàgail mu dheich uairean sa' mhaduinn, ged nach robh geatachan lùchairt Dailché gu bhì air am fosgladh gu aon uair an deigh mheadhon-latha. Chaidh eadar ceithir agus cùig ceud carbad a stigh air an aon chachlaidh. Bha trì mìle do dh'astar eadar a' cheud charbad 's an carbad ma dheireadh, 's iad cho dlùth air a chèile 's a b'urrainn doibh seasamh!

Iadsan a bha làthair air an latha so, cha di-ohuimbnich iad an sealladh an dà latha so. Cha'n 'eil e comasach cunntas union a thoirt air. Bha àilleadh 'us eireachdas, riombadh 'us uaisle na tìre, air faiche mhòr a' chaisteal air an latha suilbhire so. Bha eadar dà agus trì mìle 'fhuair a stigh, 's a chunnaic a' Ban-rìgh; agus fhuair còrr 'us dà-cheud-deng a dh'onoir cùl a làimhe 'phògadh. Chaidh gach cuideachd, mar ràinig iad an dòrus-beòil, a stigh. Dh'ìrich iad suas an staidhir mhòr, 's uaislean nam bogha-saighead air gach taobh dhlùbh, air freacadan—a' Bhan-rìgh an meadhan seòmair mhòir lùchairt Dhailché—a' chathair rioghail air a cùlaobh, le crùn agus an t-slat òir oirre—*Albert* air a làimh chlì, agus flaithean mòr na tìre mu thimchioll.

Bha cairt no pàipeir àig gach aon a chaidh stigh 'na làimh, air an robh ainm a's 'inbhe sgrìobhta, maille ri ainm a' mhorfhear a bha eòlach air; agus thug e so do neach a bha dlùth do'n Bhan-rìgh, a' leugh 'ainm a mach gu follaiseach an làthair na cuideachd; agus an sin dh'ìrрадh air a ghlùn a lùbadh, agus pòg a thoirt do làmh na Ban-rìgh. Shin ise 'mach a làmh dheas—'s be sin an làmh gheal, bheag, bhòidheach, a's fàineachan luachmhor a' deàrsadh le seudan prìseil air gach meur. Lùb an neach a bha air ainmeachadh a ghlùn dheas—ghlac e 'làmh—thog e gu 'bheul i—dh'fhalbh e gu h-athaiseach—chrom e 'cheann, a' deanamb ùmh-lachd dhi, agus mar an ceudna do Prionn' *Albert*. Dh'fhalbh e 'n sin air aghaidh gu stòlda, gus an robh e mach as a làthair air dorus

eile. Rinn na bantighearnan an nì ceudna. Bha coisri-chùil a' cuir dhiùbh—brataichean a' snàmh air fìcheadan crann—carbada riombach co fad 's a b'urrainn an t-sùil fhaicinn—'s maithean 'us uaislean na h-Alba ann an éideadh-cùirte; 'se sin, còta dubh cruinn-sgiortach, le broilleach singilte—briogais ghoirid, le bucal an an àit a' ghartain—stocainean sìoda, brògan bucalach, agus ad thri-cheàrnach. Fear air bith air an robh

" An t-éile pressach, deis' mo rùin,
Osan nach ruig fad o'n ghlùn,
Còta breac nam basa dlùth.
'S a' bhoineid dhù-ghorm thogarrach,"

cha robh tuilleadh air iarraidh airesan. 'Si so deise-chùirte rioghail a' Ghàidheal, agns cha bheag an t-eireachdas anns gach àit i! Bha na marc-eich mheamnach a' gearradh shùrdag air an reithleir, na trombaidean a' séideadh, 's na h-uile nì bu shuilibhir' 's bu ghreadhnaich' na obéile. 'S gann gu'n, aithnicheadh neach fear-eòlais, leis an éideadh riombach a bha orra, co eu-coltach ris an aodach tha daoine am bitheantas a' caitheamh—bucail airgid 'us òir—claidhmhean air an leis—stocainean sìoda air iomad lurga chaoil, chàin, a b'fheàrr a cleth. 'Nuair bheachdaich sinn air cuid dhiubh, thainig an t-òran 'nar cuimhne—

" Tha biodag air Mac-Thòmais,
Tha biodag air Mac-Thòmais,
Tha biodag air Mac-Thòmais;
Gur math gum fòghnadh agian dha!

Tha biodag air a' gliogarsaich,
Os-cionn bann na briogaise;
Nam faiceadh e mar thigeadh i,
Gur math gum fòghnadh agian dha!

Tha bucaile 'na bhrògan,
Tha bucaile 'na bhrògan,
Tha bucaile 'na bhrògan;
Gur math gum fòghnadh iad dha!"

&c. &c.

Chaidh an latha ghreadhnach so seachad, agus phill a' chuid-eachd dhachaidh; agus gu dearbh cha b'ìoghnadh ged robh a' Bhan-rìgh òg sgith.

DIMAIRT.

Bha'n latha so griannach, seilleir; 's air naoi uairean sa' mhaduinn bha 'Bhan-rìgh' na carbaid, agus air a' turus do Ghàidhealtachd na h-Alba. Cha ruig sinn a leas cunntas a thoirt air gach ceum d'a turus rioghail, ach a ràdh ann an aon fhocal, gach àite troimh 'n deachaidh i, gu'n do'choinnich gach urram 'us d'ilseachd i a b'urrainn sluagh a thairgse.

Ràinig i Iomrach-na-Banrigh (*Queen's Ferry*) mu aon-uair-deng—tighearnan, uaislean, agus tuath na dùthca, 'marcachd na déigh. Chaidh i thar an aisig, i féin 's a' chuideachd fhliathail a bha maille

rithe; agus ghabh i roimhe gus an d'ràinig i Caisteal *Dhuplin* (Dubh-linn?), àite-còmhnuidh Mhorfhear *Kimroul*, ann an siorramachd Pheairt. Bha comunn lionmhor 'san àite eireachdail se 'feitheamh oirre, agus na miltean a mach air a' bhlàr, air am breth-as le dealas gu fàilte Ghàidhealach a thoirt dhi. Ghabh a' chàraid rìoghail dinneir *thràth* sa' chaisteal, far an d'fhuair faith-ean na tìre 'bha sa' choimhearsnachd cuireadh a bhi làthair. Ghabh a' Bhan-rìgh a nis air a h-aghaidh gu baile-mòr Pheairt; agus faodar a ràdh le fìrinn nach 'eil rathad 'san rìoghachd uile as an àille sealladh na'n rathad so. Sheas a' Bhan-rìgh 'na carbad 'nuair ràinig i uchdach àrd o'm bheil sealladh fada farsaing air an dùth-aich, 's tha e air a ràdh gu'n d'aidich i nach fac i riamb sealladh bu chiataiche!

Ràinig i nis

BAILE-MÒR PHEAIRT.

Ma rinn Prothaist agus Bàillidhean Dhunéidin culaidh-bh'irt dhiùbh féin le'n giùlan breamasach, cha'n fhaodar sin a ràdh ri Prothaist agus Bàillidhean Pheairt. Cha robh dòigh an robh e comasach urram agus dìlseachd a thaisbeanadh nach do nochd iad; agus rinn iad so le leithid do ghliocas 's do stòldachd, 's gu'n robh bochd 'us beartach, uasal 'us losal, 'gam moladb. 'Nuair ràinig a' Bhan-rìgh crìoch a' bhaile, choinnich iad i aig a' gheata. Thàirg iad dhi iuchraichean a' bhaile, agus rinn iad labhairt rithe gu deas-bhriathrach, modhail, ionnsuichte. Fhreagair ise iad ann an cainnt thioram, theabanta—'si féin is urrainn. Thilgeadh geata a' bhaile fosgailte, agus ghabh a' Bhan-rìgh 's na bha maille rithe air an aghart fo bhogha mòr àluinn, mar bhogha drochaid, air a dheanamh suas le blàithean 's le ròsan ùrail. Cha do ghabh am bogha buadh-làraich so ach deich latha 'ga chur suas, agus bithidh e na bhuan-chuimhneachan air sòlas agus subhachas an latha agus na còmh-dhail. Cha'n 'eil an seann bhaile Peairt a' dol air aghaidh an sluagh, ach air an latha so bha *leth-cheud* mìle ann nach robh ann an làr-namhàireach!

Chaidh a' Bhan-rìgh air a h-aghaidh air a eusairt am measg ghàir dhealasach an t-sluaigh; agus an deigh dhi dol troimh Pheairt, shuidh *cùig ceud* do mhuinntir a' bhaile aig cuirm a bha air a deasachadh gus a slàinte òl. An àm cromadh na gréine do'n t-sruth, ràinig i 'n t-àite ainmeil siy, Scàinn (*Scoon*), far na chròndadh a lùthadh d'a sinnseara, rìghre na h-Alba, a nis àite-còmhnuidh Mhorfhear *Mansfield*.

PÀLAIS RÌOGHAIL SCÀINN.

"Sud comhairle chlag Scàinn,
'N rud nach buin duit, na buin dà."

'Nuair thainig a' Bhan-rìgh a stigh air-cachalaidh mhòr na pàire, dh'fhàilticheadh i le gunnachan-mòra, 's le buidheann de'n Fhreic-eadan Dhubh, "an dara ro 's an dà fhichead." Thogadh a' bhratach rìoghail dhearg air mullach na lùchairt, 's thainig a' chuideachd

a mach na còmhadhail. Bha cuirm mhòr 'san àite so 'san fheasgar; ach bha 'Bhan-rìgh sgìth, 's cha b'ìoghnadh o, 's chaidh i 'laidhe tràth.

DICIADAIN.

Bha 'chàraid rioghail air an cois gu math moch. Bha'n biadh-maidne seachad air ochd uairean. Chaidh iad le chèile mach a bheachdachadh air an dùthaich àille mu'n cuairt. Dh'fhag iad Sàinn ainmeil roimh mheadhon-latha, air an turas gu Tigh-a'-Bhealaich, àite-tàimh Mhorfhear Bhraidalba. 'Se rathad Dhun-chailin a ghabh iad. Bhrùchd muinntir na dùthcha 'mach as gach àit' a dh'fhàilteachadh na buidhinn rioghail mar bha iad a' gabhail seachad, agus mhothuich iomad gu robh a' Bhan-rìgh air an latha so, 'nuair fhuair si i féin am measg nan Gàidheal, ni bu chridheile 's ni bu shuilbhre na bha i o na chuir i 'cas air tìr an Albainn. Thuig i gu robh i 'measg nan càirdean is tèd-chridhiche tha 'na rioghachd—am measg an t-sluaigh is treise agus is dilse tha fo'n chrùn—am measg nan Gàidheal! Bha nis ri fhaicinn air gach dara duine "a' bhiodag, 's a' bhoineid, 's a' bhreacan an éil-eadh;" 's air gach taobh de'n rathad, "clanna nan Gàidheal an guailibh a chèile." Air uair an deigh mheadhon-latha, ràinig i

DUNCHAILIN.

'Sann an so chunnaic a' Bhan-rìgh an sealladh a thaitinn rithe—fir threun Athol a mach 'nan làn éideadh—ceatharnaich, co fearail foghainteach 's a tha 'san rioghachd. Bha Morfhear Ghleann-lobhan (*Glenlyon*) agus uaislean na tìre mach air a' bhlàr le deachd Gàidheal, gach fear a' toirt bàrr air a chompanach an calmachd 's an eireachdas, nan làn éideadh fearail, mar bu dual. Bha cluig a' bhaile 'bualadh gu mireagach. Thaghadh a nis trì-fichead de laoiach Athoil mar fhreiceadan do'n Bhan-rìgh, 's b'iad féin na gillea! Theagamb, cha do sheas riamh air faiche, de'a àireamh, buidheann bu mhaistiche. Chruinnich mòran do Ghàidheil á àiteachan eile, air chor 's, 'nuair thainig a' Bhan-rìgh 's am Prionns' a stigh air blàr, gu robh os-cionn trì mìle làthair a thoirt di-bheatha dhaibh; 's mar d'rinn iadsan sin, togadh na creagan fianuis! Bha dona ghunna-mòr thar fhichead, a loisg dararach a thug air Mac-talla, o mhile creag, 'us cnoc, 'us beinn, a ghuth-cinn a thogail mar nach d'rinn e riamh roimhe sa' cheart àite!

Bha'n so bùth riomhach air a chur suas, a mach air a' bhlàr, anns an robh cuirm air a deaseachadh airson *Victoria* agus *Albert*, 's a' chuideachd mhòr a bha maille riu—cuirm, tha e air a ràdh, a b'fhiach coiseachd á Glaschu casruisgte 'ga faicinn. Bha fichead bùth eile ann a chaidh uidheamachadh air an son am fochair, le bòrd mòr fada air a luchdachadh le pailteas bidh a's dibhe. So latha nach di-chuimhnichear an Athol fhad 's a bhios duine 'làthair a chunnaic no 'chual' iomradh air!

Thòisich an dannsa mach air a' bhlàr, ri port cuireadh, raithe-leumrach, sìgeannach na pìoba; agus b'iad féin "a bhreabadh an

gu t-àrlar, 's a thioandadh gu òraig." Ach na dheireadh b'èigin do'n Bhan-rìgh falbh. Chaidh an trì-fichead ceatharnach de na h-Atholaich, le'n tuaghanan Abrach, a thoirt cunhaideachd dhi mar shàr fhreiceadan, agus *ochd* piebairan a' cluich romhpa—ceòl agus sealladh cho aeibhneach 's a b'urrainn duine 'chlàisteachd no fhaicinn!—cho aoibhneach agus cho mòralach 's gu'n d'fhuair e 'chaid a b'fheàrr de'm Bhan-rìgh mhaoth-chridhich; oir chite na deòir a' ruith sìos le 'gruaidhean, 's an dearg a' falbh 's a' tighinn, leis a' mhòr thlachd a ghabh i de na chunnaic 's na chual' i!

Ghabh iad a nis air an aghart an cois na h-abhunn *Tay*—rathad co thòrail sàmhach 's a tha 'san dùthaich uile. Cha robh sluagh mòr an so, no gleadhraich. Chite muinntir aoine bhothain a mach—sìobair an sud 's an so, le 'bhreacan-guaille—buannaichean le'n corain, agus as an léintean, a' ruith gu taobh an rathaid. Chite seana bhean aosmhor thlachdmhor na suidhe a muigh, a' leughadh a' Bhlobaill—tù eile 'figheadh stocainean; ach dh'fhàiltich iad uile a' Bhan-rìgh le sìobhaltachd agus urram, agus dh'aicich ise so le fàilte 'chur orra le urram co mòr 's ged b'iad fàithean na tìre.

Chaidh an carbad rìoghail seachad air Gleann-Ailbeart agus Aberfeallaich. Bha mòr chluagh a mach, agus bha uidheamachadh mòr air a dheanamh ohum a fàilteachadh. Eadar so a's Tigh-a'-Bhealaich bha dòmhlas mòr sluaigh, a h-uile fear 'us bean, sean 'us òg, 'nan earradh Dòmhnuch. Sluagh bu mheasaile coslas cha b'urrainnear fhaicinn.

TIGH-A'-BHEALAICH, NO CAISTEAL BRAIDALBA.

An fhad so, dh'fhiach sinn, mar a b'fheàrr a b'urrainn duinn, cunntas a thoirt air cuairt na Ban-rìgh; ach tha sgàth oirnn oidheirp a thoirt air innse na thachair 'san àite so—chaidh e thar cainnte! Thug e bàrr air na chunnaic a' Bhan-rìgh fèin riamh!

Ged nach robh sùil ris a' Bhan-rìgh gu feasgar, gidheadh bha muinntir na dùthcha 'cruinneachadh o mhochthrath; agus mu mheadhon-latha, bha anabar sluaigh air an turus gu Tigh-a'-Bhealaich: oir thilg am Mòrfhear a' phàirc-mhòr fàgailte air an latha so, chum gum faigheadh gach aon nan a shùil de'n Bhan-rìgh agus de'n Phrionnsa, agus de na bha 'an aghaidh. Cha'n urrainnear tuille 's a' chòir do chliù thoirt do'n uasal fhlatasach so airson a shuaircis 's a chaoimhneis air an àm so. Cha do dhiùltadh neach, bochd no nochd; agus cha dì-chuimhnichear sin dhèan.

Beagan an deigh mheadhon-latha chuinnacas na Gàidheil 'nan éideadh a' cruinneachadh fo chaithream iolagach nam fichead plòb, 's an cinn-fheadhna air an ceann. B'ann doibh fèin a thigeadh an t-éideadh! Bha na Caimbeulaich, còrr 'us cùig ceud, fo chomann oighre a' Mhòrfhear, tighearn' òg Ghlinn-falaich; agus da rìreadh bu dhreacmhòr a' bhuidheann iad. Bha iad air an roinn nan cùig cuideachdan, 's ceannard fairbi thairis air gach cuideachd. Bha 'chuideachd-eutrom air an éideadh am breacan glas nan cìobairean, le gunna-caol an fhéidh an làimh gach fir. So an fheadh-

ainn a bha ri dol a lorg an fhéidh an làr-na-mháireach. Bha iad uile nan gilleann anbharrach eireachdail, air roghainn cumadh a mullach gu'm brògan.

An deigh do na Caimbeulaich a bhi'n òrdugh, chualas pioh. Cò bha so ach Sir Nial Menzies, le 'thuath 's le 'chinneach, air an éideadh gu' h-eireachdail ann am breacan a theaghlach, geal 's deurg—e féin, an laoch flathail, air steud-each co geal ris a' chanach—a mhac òg maille ris, 's na ceatharnaich shunndach a' meàrachadh nan déigh. Tharruing iad suas fo àrd iolach an t-sluaigh do'n àite chuireadh air leth air an son.

Bha seòladairean a' Mhorfhear mar an ceudna 'lathair, le'm briogaisean geala, 's le'n adaichean fairge, 's cuairt òir mu'n timchioll. Bha bratach Bhraidalba féin a' snámh sa' ghaoith air mullach a' chaisteil; agus bha dithis do sheòladairean na Ban-rìgh, fear air gach taobh de'n chrann, chum a' tarruing a nìos, agus a' bhratach dhearg bhuadhach a chur suas 'na h-àite cho luath 's a thigeadh a' Bhan-rìgh 'san t-sealladh. Bha cuideachd de'n deagh reisimeid Ghàidheilich, an 92d, maille ri mar-c-eich, air a' bhàr, 's a h-uile nì an òrdugh, gun smid á beul, ach gach sùil air a' chachlaidh air an robh a' Bhan-rìgh ri tighinn a stigh. Chìte am Morfhear e féin, 's na flaithean àrda bha maille ris, air an nìs 's air an aghaidh, le'm boineid 's le'n éileadh, a' cur gach nì ceart, 's a' socrachadh gach chis; agus gu dearbh cha'n eic a thig an t-éileadh dha féin, an t-uasal eireachdail dreachmhòr. Tha e air a ràdh gu'n do chosd a bhoineid i féin eadar trì-fichead 's ceithir-fichead pünnd Sasunnach!

Chunnacas a nìs an carbad rioghail a' tighinn. Leum na marcaichean an glaic an diollaid, 's ghabh gach isal a's uasal 'àite féin. Air leth-uair an deigh sèa 'san anmoch, bha i taobh a stigh na pàirc. Chualas a nìs iolach an t-sluaigh a' fhuair a' cheud shealladh dhi. Shéid an trombaid. Ghlaodh am Morfhear, le guth fearail oscarach, "Bithibh deas, a chlanna nan Gàidheal!" Shéid cùig-*piobairean-deug* suas an aon phort-fàilte. Thainig gach ad a's boineid a nìos. Reub na spéuran leis an àrd iolach. Thugadh bratach Bhraidalba 'nìos, agus chuireadh suas a' bhratach dhearg rioghail Bhreatunnach, 's Mac Dhùghail Lathurn 'na taic, le 'chlaidheamh rùisgte an tarruing. Dh'fhosgail na gunnathan-mòra an craos. Loisg iad o gach cnoc. Fhreagair na mìle cnoc a's glac. Ghiùlain Loch-Taighe an fhuaim o cheàrn gu ceàrn, 's o thaobh gu taobh. Chìte fiadh a's earba, le'n cròic-chabar, nan cruinn-leum, a' dlreadh ri mullach nam beann—an coileach-dubh 's a' chearc-thomain air an agéith—na maighlich 's na coinneanaich nan geathadaich—agus am buar 's an earbail air an guailibh. Bha coisridh-chiùil anns gach àite; 's cha robh ach aighear, 'us sòlas; 'us greadhnachas, 'us pailteas, air gach làimh ann am Braidalba.

Cha b'urrainn a' Bhan-rìgh a's *Albert* a chleith gu'n do chuir na chunnaic 's na chual' iad anabar iongantais orra. Cha robh e comasach ann an rioghachd Bhreatuinn còmhhdail bu chiataiche agus bu mhòralaiche 'chruinneachadh, no sealladh bu ghlòrmhoire

'nochdadh. Cha'n fhac' ioe no eean a leithid riamh, agus se nì nach de cheil iad. 'Nuair thainig a' Bhan-rìgh as a carbad, chrath i làmh a' Mhorfhear, agus mhol i na Gàidheil. Thainig a' Bhan-mhorfhear phearsanta lurach a mach na còmhadhail, a's phòg a' Bhan-rìgh i; agus na deighsa a' Bhan-diùc Shutharlanach, agus bantighearn' eile bha maille riu. Tamull beag an deigh do'n Bhan-rìgh dol a stigh do'n chaisteal, thainig i féin 's am Prionnsa dh'ionnsuidh àrd-uinneig a choimhead an t-sluaigh, a chuir a ris fàilt' orra le àrd iolach; agus na dheigh so sgaoil iad, gu cruinn-eachadh 'san anmoch, a réir riaghailt a rinneadh, gu greadhnachas 'us fearas-chuideachd a dheanamh dlùth do'n chaisteal.

'Nuair thuit an oidhche, bha'n fhaiche 's a' phàirc air an soille-eachadh le crùingeinean beaga, a' lasadh leis gach dath a tha sa' bhogha-fhrois. Bha *cùig ceud mìle* dhiubh so air an raon, gu sònraichte aig bun nan craobh! Bha teintean-éibhinn mòra air mullach gach beinne; 's cha'n 'eil e comasach a thuigeinn, ach leòsan a bha làthair 's a chunnaic e, co àille 's a bha'n sealladh uile gu léir! Bha na ceudan de na Gàidheil, 's leus mar chrann-tàra a' lasadh ann an làimh gach fir, a' siubhal troimh 'n phàirc, air chor 's gu robh gach nì co soilleir 's ged b'e àird' a' mheadhon-latha e.

Dlùth do'n chaisteal, agus dìreach ma choinneamh nan uinneagan mòra dreachmhor, chaidh lobhta chlàiridh 'thogail, air an robh na Gàidheil ri dannsa le ceòl na pìoba, agus far am faodadh na maith-ean agus a' mhòr-chuideachd am faicinn. Bha'n uiread so do Ghàidheil a' giùlan leusan teine ceithir-thimechioll na lobhta so. Shéideadh a nis na gauthairean, lìonadh gach màla, sgail gach feadan, 's thòisich an dannsa; 's ma thòisich, 's iad na gilllean nach robh leig no lunnadh! Bha 'Bhan-rìgh' gan coimhead o'n uinneig; 's ma bha, cha robh i gun ioghnadh—cha'n fhac i dannsa riamh gus a so a b'airidh air an ainm! Na laoi! air m' fhocal, 'sann aca féin a bha comas nan cas! Co eu-coltach ri dannsa snàgach moineasach na Galltachd, a chuireas fuachd air neach 'fhaicinn! Bha uasal 'us iosal air a' chlàiridh, 's cha robh gainne air pìobairean. Dhannsadh "Gille-Calum," no "Danns'-a'-Chlàidheamh"—"Ruidhle Thullachain"—"Tullochgorm"—'s gach danns' eile bu bheothaile na chéile. Bha Sir Raibeart Peel fad na h-ùine 'g amharc orra, 's cha di-chuimhnich e air a luathas an sealladh! Cha'n urrainn sinn a bhreathnachadh an t-ioghnadh a chuir e air na Sasunnaich! Cha b'urrainn am Prionns' an làrach fhàgail. An deigh do'n Bhan-rìgh dol a laidhe, phill ean; agus dh'than e gus an d'fhalbh an duine ma dheireadh, mu mheadhon-oidhche!

DIARDAON.

Bha'n latha so fiuch, fuar, dorch. Bha am beachd na cuid-eachd, mar bhith so, 'dhol a luingearachd air Loch-Taighe. Bha bàtaichean riomhach deas, fo'n làn uidheam, le'n sgiobadh taghta—am measg chàich, birlinn shnasmhor a thainig fad an rathad a Lunnainn airson na Ban-rìgh; ach snasmhor mar bha-i, bha birlinn

sann a thogadh le Gàidheal Earraghaidhealach, fear Mac-Nemh ann an Grianaig, a thug barr oirre 'nuair thainig latha na deuchainn.

Chaidh a' Bhan-rìgh, an deigh a biadh-maidne, a choimhead an tigh-bhaine, far am fac i 'bhanarach a' deanamh ime á muidhe *China*—'se sin, muidhe de'n stuth de'm bheil na cupaichean-tea riomhach air an deanamh; agus 'sann le cuachan 'ns acfhain airgid bha'n t-im air a dheanamh, gun làmh a dhol 'ga chòir. Na dheigh so, choisich i féin agus a' Bhan-mhorfhear feadh nam pàircean.

Chaidh am Prionnsa 'mach a dh'fhiadhach, no 'shealgairiachd, nu mheadhon-latha, agus Sir R. Peel a's cuid eile de na h-naisean leis. Cha'n eil an Albainn àit' airson fiadhaich ceamhuil ris a' bheinn os-cionn Tigh-a'-Bhealaich. Tha gach seòrs' ann is urrainnear ainmeachadh do dh'èoin 's do bheathaichean coithrichasach, agus iomad seòrsa nach 'eil r'am faotuinn an àit' air bith eile 'san rìoghachd. Cha'n e amhàin fiadh 'us earba de gach gnè, ach mar an ceudna an damb-alluidh, damb fiadhaich America, agus seann tarbh-alluidh na h-Alba—cearcau-fraoich, cearcan-tomain, caoilich-dhubha, an liath-chearc, an easag, an cabar-coillte, an stoirmeagan (*ptarmigan*), 's mar sin. Chaidh ceud-gu-leth Gàidheal a mach leo, de'n robh buidheann thaghta leis a' Phrionnsa'. Bha aigean trì ghunna-caol, agus dà bharaile anns gach gunna. Bha ceithreir a' cur a stigh na h-urachrach, 's ean a' losgadh. 'Sann an sin a bha'n raoceil 's an langanaich! Ann an trì uairean a dh'ùine, leag e le 'làimh féin, *naoi-deug earba*, gun tighian air èoin!

Mu bheul an ammoich, chann'cas buidheann do "ghillean an Éilidh" a' tighinn, a's plobair' air an ceann, leis an t-seilg air cabair. Thainig a' Bhan-rìgh a mach a dh'fhaicinn an t-seallaidh—sealladh nach fac i riamb a choimeas, 's ma dh'fhaoidte, mar tig i do thìr nam bean a ris, nach faic i r'a beò. Leag Sir R. Peel agus na h-naisean eile cunntas gun àireamh do dh'èoin dhubha, 's dhearg, a's riabhach; 's thainig iad dhachaidh leo.

'San fheasgar, chaidh a' chuideachd fhlatasach a mach, cuid an carbadan, 's cuid a' marcachd, a choimhead na dùthcha. Chaidh iad troimh Cheannmor, agus deas gu ceann Loch-Taighe—sua an cois an loch, rathad ùr a rinneadh air an son féin. Phill iad rathad Chill-inn, an deigh cuairt fhada 'ghabhail, agus mòran do dhùthaich àluinn fhaicinn.

DI-HAOINE.

Bha maduinn an latha so càileigin fliuch; ach ged bha, cha do chum so Prionns' *Albert* agus am Morfhear as na monaidhean. Chruinnich na Gàidheil a ris ma choinneamh nan uinneag. Shéid na ploban, 's thòisich an dannsa. Sheas a' Bhan-rìgh a' coimhead air na gillean, anabarrach toilichte. Bha'n lobhta-chlàir càileigin aleamh-uina leis an uisge, nì 'thug leagadh a h-aon no dhà, agus a thug a mach anabar gàireachdaich 'us fearais-chuidheachd; agus ba bhòidheach ri fhaicinn a h-uile fear a thuiteadh, co deas 's a bha e air a bhonnaibh, 's a' ruidheadh mar nach tachradh dad. 'Nuair thainig

an oidhche, bha *ball* mòr sa' chaisteal. Bha dà cheud a làthair de maistean na tìre—cuideachd eireachdail. Dh'fhosgail am Morfhhear agus a' Bhan-rìgh am *ball*, maille ri Prionnsa *Albert* agus a' Bhan-mhorfhhear. Chumadh suas an ceòl 's an danasa gu math blàth gu meadhon-oidhche, 'nair chaidh iad uile gu tàmh.

DI-SATHURNE.

Bha'n latha so grianach, soilleir. Bha e air a shoerachadh riomh-làimh gum fàgadh a' Bhan-rìgh agus a' céile pòda Tigh-a'-Bhealaich air an latha so—caisteal fialaidh an t-sùgraidh 's na earthanachd! Mu'n d'fhalbh i, chaidh i féin agus *Albert* do'n ghàradh, far na chuir i, le lamhan féin, dà chraobh òg dharaich, agus dà chraobh ghiubhais, mar chuimhneachan air a cuairt thaitnich. Na dbeigh so chaidh iad sìos gu taobh an loch, a's chaidh iad air bòrd nam bàtaichean riomhach a bha ri'n aiseag.

Bha bhirlinn anns an robh a' Bhan-rìgh agus am Prionnsa air a stiùradh le Mac-Dhùghail, Lathurn—a' bhratach rìoghail am bàrr a croinn, 's gach nì mu'n cuairt di cho òirdheirc 's cho còdail 's a b'urrainn duine 'dheanamh. Dh'fhalbh ceithir bàtaichean, aon air aon; 's mar dh'fhàg iad tìr-mòr, leisgeadh na gunnachan-mòra o gach cnoc: agus da rìreadh cha bu shealladh suarach so—an cabhlach beag riomhach a' treabhadh Loch-Taighe, a' giùlan dhaoine mòra ainmeil, agus Ban-rìgh a' chuain mhòir, 's a' bhratach nach do strìochd; agus so uile air loch ùrsga am meadhon beannan Gàidhealtachd na h-Alba! Tha cuid a bha làthair ag ràdh nach robh sealladh a' chunnaic a' Bhan-rìgh an Albainn bu mhòd 'thaitinn rithe na so!

Chaidh a nis a' choisridh rìoghail air tìr aig Achamòr, àit a' bhuineas do Mhorfhhear Bhraidalba, far an robh dùineir thràth air a deasachadh airson na cuideachd. 'Sann an so a' dhealaich a' Bhan-rìgh agus am Prionnsa ri Morfhhear Bhraidalba, agus ris a' Bhan-mhorfhhear àille chruiteit; agus is airdh Braidalba air taing a' dhùthcha. 'S cinnteach sinn nach di-chuimhnich a' Bhan-rìgh fhad 's is beo i a lìuthad dòigh a' ghnàthaich am fìath urramach, agus a' chéile, gus an aoidhealachd 's an dliseachd a' thaisbeanadh.

Ann an Cill-inn, thachair oirre, mar anns gach àit' eile, mòr urram. Cha robh aon nì a' b'urrainn an slugh a' dheanamh chum a' fàilteachadh mar bu chòir, nach d'rinn iad.

Ghabh na carbadan air an aghart troimh Ghleann-Dechaidh gu ceann Loch-Earn, 's mar sin air an aghart troimh Shrath-Earn, gu Caisteal Dhrumain. Rinn a' Bhan-rìgh air an latha so astar mòr; 's ged bheireamaid cunntas air na thachair, cha bhiodh ann ach ag innse na dh'innis sinn cheana. Ràinig iad

CAISTEAL DHRUMAIN, DI-SATHURNE.

Cha'n fhacas latha bu ghrianniche agus bu chitine na'n latha so, 's gu dearbh bu ghreadhnach togarach an sealladh baile Chraoibh (*Crieff*) air an latha so! Bhrùchd slugh na dùthcha an so, mar anns gach àit' eile, a' thoirt di-bheatha d'am Ban-machdaran-shaoghail. Bha iomad a' chaitheas an oidhche, 's a' thainig fìchead uile air astar

'ga coimhead. Bha tuathanaich chotbromach teaghlach Dhrumain, air a' bheil Morfhear *Willoughby* 'nis mar cheann, a' marcachd air an gearrain ghasda féin—breacan de shuidheachadh nan Drumanach thar guala gach fir, agus peiteag de'n bhreacan cheudna air gach son diubh. B'iad féin na ceatharnaich throma ghramail, a dh'fhaodadh a bhi nan cùis uail do thighearna tha 'san rìoghachd; 's ma bha ean tha thairis orra toileach an gairm a mach, bha iadsan seachd uairean na bu thoilicht' a' ghairm a fhreagairt. "Coma leinn," ars' iadsan, "a' bhuain; thig iomad foghar, theagamb, mu'n gairmear sinn gu Ban-rìgh Bhreathunn 'fhàilteachadh a ris." God bha'n latha grianach tioram, 's a' bhuain 'na teas, cha do gheàrradh dlò, 's cha do laimhsicheadh agnab mar fhlichead mìle de'n rathad. Bha bogha-buadhach àrd air drochaid Chill-earn, 's am fraoch badanach, gucagach, gorm, air a shuaineadh mu'n cuairt, le iomad blàth bòidheach cùbhraidh nam beann; agus ann an àiteachan eile air an t-slighe bha 'Bhan-rìgh ri ghabhail, bha boghachan de'n t-seòrsa cheudna, air an deanamh suas gu h-innleachdach, eireachdail. Cha robh tigh na bothan air nach faicte suicheantas air choir-eigin, mar thaisbeausdh air an dilseachd.

Có chunnaic seann chaisteal nan Drumanach nach aidich gur gann a chìtear 'san rìoghachd àit is freagaraich airson còmhnuidh teaghlach mhòir? Gu h-àrd shuas air creig, chìtear e 'togail a chinn aosmhoir am measg bheanntan, 'us chreag, 'us chraobh! Mu thimcheall a' chaisteil tha pàircean àillidh, air am faicear crodh 'us caoraich ag ionaltradh. Dlùth do'n chaisteal tha lochan àille ciùin, agus na sìchedan eala bhàn fhad-mhuinealach a' snàmh air a dhruim liobha; agus airson gàraidhean a's liosan, anns a' bheil gach preas, 'us blàth, 'us luibh, is comasach a thional as gach dùthaich, cha'n 'eil an coimeas ri fhaotuin ann Breathunn! Tha e air a ràdh le daoine tha min-eòlach mu na nithe so, nach 'eil lethbhreac lios nam blàth aig Morfhear *Willoughby* 'san Roinn-Eòrpa! Cha'n urrainnear àicheadh gu bheil na gàraidhean, na cràidean, na pàircean, 's na h-uile gu léir mu thimcheall a' chaisteal so, gun choimeas!

Tha slighe fharsuing, eadar craobhan dòmhail àrda, suas a dh'ionnsuidh a' chaisteal. Air an t-slighe so bha tuath teaghlach Pheairt air an tarruing suas air an aon taobh, agus tuath Morfhear Srath-Ailein 's Drumanaich mòr féin air an taobh eile. Air an cùlaobh so bha sluagh na dùthcha, frionn 'us boirionn. Ach, gu truagh! thainig an oidhche, doillearachd an fheasgair, mu'n d'thainig a' Bhan-rìgh air a h-aghart, air chor 's nach fac' iad i mar bu mhiann leo. Ach coma co dhiùbh, cha d'fhuaradh sin an fhàilte chridheil a chuir iad oirre. Bha naislean na tire uile, le'n ceatharnaich, as deigh na Ban-rìgh. Cha'n 'eil e 'nar comas an ainmeachadh fa leth; 's leòir a ràdh nach robh a h-aon air chall. Am measg chàich, cha'n urrainn sinn dearmad a dheanamh air fear an tigh-bèda ann am baile Chomri, de'n ainm Comri e féin, agus d'an robh war inbhe bratach teaghlach Pheairt a ghiùlan air gach còmhdbail de'n t-seòrsa so. B'e 'sheanair a ghiùlsin bratach Diùc Pheairt latha blàr Chulfhodair; 's fhuaras co math e, 's gu'n d'thabhairt an Diùc, "A Chomri, a mhic t'athar! cha di-chuimhnichear do ghaisgeachd-sa 'n dìugh—tha t'aran fuinte fhad 's

'is beò thu!' Agus is airidh air innse gu robh aig an t-sàr laoch air 'a' cheart latha so an claidheamh a bh'aig a sheannair ann am blàr Chul-fhodair, 's leis na bhuail e gu làr gach Sasunnach aig an robh a' dhàn-achd oidheirp a thoirt air bratach Dhiùc Pheairt! Bha 'dhithie mac maille ris, agus an làimh gach fir claidheamh dà-làimhe bh'aig an einnseara ann am blàr iomraiteach *Bhannockburn*. Fhuair aon diubh duxie an urraidh ann an Glaschu 's an Dunéidin airson "Danne'-a'-Chlaidheamh." Bù riomhach na plobairean air an latha so; agus 'nam measg uile cha'n fhacas a h-aon air na shocraich an t-sùil le barrachd spéis na seann Mhaighistir *King*, a tha dlùth air *ceithir-fichead 'us deich* bliadhna 'dh'aois. Chaidh sèa-fichead Gàidheal, air an éideadh ann am breacan nan Drumanach, a thaghadh gu bhí nam freiceadan do'n Bhan-rìgh, maille ri trì-fichead laoch de'n t-seann Reisimeid Dhuibh.

Do bhrìgh gu bheil an caisteal aosmhor, agus nach 'eil na seòmraichean co mòr 's bu mhiann leis an teaghlach urramach d'am buin e, thogadh bùth no pàillion air an làrach, dlùth do'n chaisteal, mar thigh-cuirme; agus faodar a ràdh nach facas riamh de'n t-seòrsa aon a thug bàrr air. Bha e leth-cheud troidh air fad, agus leth-cheud troidh air leud. Bha na soitheichean 's na miasan a bha air na bùird do dh'òr 's do dh'airgiod. Bha aon soitheach ann, de'n òr bu phrìe-eile, a thugadh do theaghlach nan Drumanach le Ban-rìgh Raibeart an treas, rìgh Albainn; agus bu nighean do Dhrumanach i féin. Mar so, thaisbeanadh leis an t-soitheach so an càirdeas eadar an teaghlach so 's a' Bhan-rìgh a bha nis maille ri u. Cha robh eireschdas ann air am b'urrainn duine smaoineachadh nach robh air a leigeadh ris air an àm so sa' chaisteal usal so. 'San oidhche, bha baile Chraoibh air a shoillsachadh, agus teintean-ghibhinn r'am faicinn air ceudan cnoc. Cha chòir a leigeadh air dì-chuimhn gu'n do chruinnich ministearan diadhaidh *Mhuthil*, agus mòran dhaoine maille ri u, air feasgar Dì-sathuirne, 'san eaglais, a ghuidhe beannachd an Tighearna air a' Bhan-rìgh, 's air a céile.

LATHA NA SÀBAID.

Chuireadh an latha naomh so seachad mar bu chòir dha. Bha a'cìrbhis-aoraidh sa' chaisteal, an làthair na Ban-rìgh; 's chaidh Sir R. Peel agus Mòrfhear Abear'ain do dh'eaglais na sgìreachd.

DILUAIN.

Chaidh Prionns' *Albert* agus Mòrfhear *Willoughby* an diugh a shealgairesachd gu frith Ghlinn-Artuidh, dà-mhìle-dheug as. Cha d'éirich riamh air dùthaich latha bu ghrianaiche agus bu shoilleire. An deigh na ciùin fhrasan a bh'ann ré na h-oidhche, bha gach cuspair ag ambarc co ùrar, ait. Bha'n t-àite uile gu léir 'na làn mhòralachd —bratach dhearg nam buaidh air barra-bhalla an t-seann dùin—faileas nan craobh, fo mheas, ri'm faicinn 'san lochan chiatach, air an robh, mar thubhairt sinn cheana, na ceudan eala-bhàn a' snàmh gun ghiorag —agus a' ghrian féin, mar gum b'eadh, a' coimhead a lethbhrac anns an tàmh-uinge!

Chaidh Sir R. Peel cuidesachd, e fèin a's Mhorfhear Aber'ain, a shealgairesachd; agus gu cianteach b'iongantach an sealladh na seòid so, ris am bheil gnèitheachan Bhrestann, a's faodar a ràdh an t-*enough-mil*, an earbsa, a' falbh le'n còraichean eutach air tòir chearca-fraoich 'us fheadagan! Ach còma cò dhiùbh, dhearbh Sir Raibeart gum b'urraim e gunna 'laimheachadh co ealanta ri càch; oir thilg e, le 'laimh fèin, *dò-fhichead* coilench-ruadh!

Chaith a' Bhan-rìgh 'chuid bu mhò de'n latha 'measg nam blàithean anns na liosan, mar gum biodh Eubha eile ann. Bha dannsa mòr sa' chaintal 'san oidhe, far an robh mòrachd agus eireachdas na tìre 'làthair.

DIMÀIRT.

(An treas-là-deug de'n mhios.)

Dh'fhàg a' Bhan-rìgh Caisteal Dhrumain air naoi uairean sa' mhad-uinn, rathad Srath-Earn; agus b'e sin an turas àrd-chaithreamach, buadhach. Chaidh gach tighearn, 'us tuathanach, 'us fear-cèairde, fear 'us bean, balach 'us caileag, 'mach a thoirt urram dhi.

Aig Orchill, bha bogha mòr àrd air a chur thairis air an rathad-mhòr, agus thainig a' Bhan-rìgh 's am Prionnsa 'mach as a' charbad a choimhead an àite; oir 'se so an t-àite na chaisg na Gàidheil na Ròmanaich o shean. Iadsan a bhuadhaich thairis air an t-*esoghal* uile, 's do na strìochd gach tìr, chuir Albanaich nam beann stad orra 'san àite so, 's cha d'fhuair a b-aon diubh dol ceum ni b'fhaide. Bha 'Bhan-rìgh anabarrach toilichte ga'n do chombarrachadh a mach an t-àite ainmeil so dhi.

Aig tigh *Chier* bha uidheamachadh mòr air a dheanamh, agus anabarr cosdais, leis an duine mhath *Stirling*, d'am buin an t-àite. Dh'aidich a' Bhan-rìgh agus am Prionnsa' an t-urram so air dhòigh nach robh cumanta. Bha'n nì ceudna aig Drochaid-Ailein, agus dlùth do Chaisteal *Airthrie*, àite-còmhnuidh Mhorfhear *Abercromby*; ach 'sann aig drochaid Shrila bha'n t-uidheamachadh sònraichte. Cha robh dòigh a b'urraim innleachd no seòltachd a dhealbhadh, gun suim do chosdas, nach d'fheuch muinntir a' bhaile so air an dilleachd a nochdadh. Bha iad ag aoladh nan tighean fad seachdruin, 's a' tarraing gheugan 'us bhlàithean, chum an cur 'nan winneagan 's air mullach an tighean. Air aon-nair-deug, chunn'cas i 'tighinn fad as. Loisg an seann chaisteal dararach, a thoirt sanais do'n t-sluagh, a bha air chorra-biod a' feitheamh rithe. Fhreagair mille cnoc, le mactalla, le greadh-nachas. Cha luaithe ràinig i crìoch a' bhaile na dh'fhosgail na gunnachan-mòr an craos a ris, le dararaich rìoghail a chuir crìth gu bun air a' chreig air am bheil an daingneach làidir so air a thogail, 's a bhodhair, gu beag-ni, na mìltean a bha mach. Choinnich Proth-aist, agus Bàillidhean, agus Ministirean a' bhaile i aig an drochaid, far an robh bogha mòr àluinn, agus lobhtaichean air an uidheamachadh. Rinn iad ùmhachd do'n Bhan-rìgh, liubhair iad iuchraichean a' bhaile dhi, agus dh'fhàiltich iad i. Thog an sluagh iolach a chualas mìltean air astar. Bhria a' ghrian a mach o chùl nan neul—bha Nàdar

sàmhach, ciùin, fo ohlos, mar gum biodh i 'cumail air a h-anail; agus da rìreadh bu mhòralach an sealladh gu léir!

'Nuair liubhair i na h-ìuchraichean do'n Phrothaist, ghabh i air a h-aghart, a fàilteachadh le 'laimh 's le 'ceann, i féin 's am Prionnsa, an t-sluisigh mhòir a bha mu 'ùmchioll ri iolach. Chaidh a' chàrnaid rioghail 's na bha maille riu, le luchd-riaghlaidh Shríla, 'nan carbad eireachdail, air a tharruing le ceithir eich cho àlainn 's a chaidh riamh an carbad, troimh shràidean a' bhaile; 's a h-uile uinneag 'us àite làn, 's an sluagh a' togail iolach, 's a' cur an adasichean 's an neapicinean-pòca geala mu'n cuairt au cinn, 'nan làimh. 'Se'n rìgh na dheireadh a ghabh an t-slighe chendna Prionnsa Tearlach bochd; ach bu mhòr an t-eadar-dhealachadh eadar an dà latha! Bha oillt 'us eagal air daoine 'san àm sin roimh na Gàidheil: an diugh cha'n eil ri éideachd no fhaicinn ach ceòl, 'us aighear, 'us dilseachd; agus cha duine ach Gàidheal!

Air dà-nair-dheug, dìreach air àird a' mheadhon-latha, ràinig an carbad rioghail geata an t-seann chaisteal làidir so. Bha'n Reismeid Dubh, le'm boineid-iteach 's le'n éileadh, fo chomand Màidear Mac-Dhùghail na Gallanach, air an tarruing suas air gach taobh de'n rathad, mar dhà cheud slat, 's an gunnaichean gorma 'deàrnadh anas a' ghréin. 'Nuair ràinig i 'n geata far a' bheil an drochaid thogalach, chuir Sir Gilleaspig *Christie*, bàillidh a' chaisteil, (laoch aosmhor, a chaill gu beag-ni a leth-cheann ann an aobhar a rìgh agus a dhùthcha,) fàilte oirre; 's thug e mach as a carbad i. Liubhair a nis Sir Deòras *Murray*, Còirneal na Reismeid Duibhe, litrichean dhi, 's e 'cur a làimh r'a bhoineid, gun a toirt dheth. Choisich i nis a stigh do'n chaisteal, air brat riomhach agàrlaid a chuireadh sìos air a son, agus gairdean a' Phrionnsa aice. Lean *Peel* agus na maithbean 's na bantighearnan eile i; agus am measg chàich, bantighearna Shir Raonall, *Fear Staffa*, nach maireann. Chaith iad air a shùil leth-usair sa' chaisteal, a' coimhead gach seann armachd agus ioghnadh eile tha an taobh a stigh. Bha na pìoban a' cluich gu h-iullagach, 's chaidh a' bhratach rioghail a chur a suas. Bha air blàr dlùth do'n chaisteal teine mòr, agus mòr-sheasar dhaoine 'ròstadh daimh 'na chraicinn, a bha gu dìnnear a thoirt do na bochdan, mar onoir air an latha. Sheas a Bhan-rìgh air a' bhalla mhòr thiugh, a's chuinnic i sealladh nach eil ri fhaicinn na h-uile latha—beanntan Pheairt, Earraghaidheil, Dhunbhretunn, agus Dhunéidin, á làrach nam bonn—na seithichean-smùid' ag ialadh air an abhuinn shìomhanaich *Forth—Bannockburn* 's an campa Sasunnach, 's an campa Ròmanach, mar gum b'eadh, aig a casan—agus am foghar a' ciùin-luasgadh, làn toraidh, air gach làimh.

Dh'fhalbh a choisir uasal a nis 'nan carbad fògailte air an athais troimh phrìomh sràidean a' bhaile, gus an d'ràinig iad a' chrìoch air an taobh eile. Aig geat' a' chaisteil, chunnaic sinn sealladh nach dì-chuimhnich sinn—'se sin, cha luaithe chaidh Sir Raibeart *Peel* 'na charbad, na ruith an sluagh nan ceudan, a' crathadh làimhe ris. Cha robh dol as aige—b'éigiu da stad a chur air a charbad, 's a' Bhan-rìgh a leigeadh air a h-aghaidh, gus an d'fhuair na mìltean, bochd 'us nochd, crathadh d'a làimh, am feadh a bha uaislean o bhàrr-bhalla a'

chaisteal a' gladhach le'a uile cumhachd, "*Peel* gu bràth, sud ris!" Aig a' chrìch so do'n bhaile bha bogha-buadbach mòr agus coadail, air a' chòmhdach le duilleagan, 's le fraoch, 's le geugan; agus crùn rìoghail mòr, do ròsan 's do bhàitheatan eile, air 'fhìor mballach, agus ceathrar bhalachan bòidheach eireachdail, air an éideadh ann am breacan, 'ga dhìon. 'Nuair chunnaic a' Bhan-rìgh iad, stad i an carbad, a's ghabh i beachd àraid orra. Bha dòmhlas mòr 'san àite so, a thog iolach a' bhaoileadh duine 'shrachdadh na opéaran. Dhealaich Bàillidhean mbeasail dhealasach Shirla rithe 'nis, a's ghabh i cead dhiubh le mòr shuilibhireachd. Piseach air na gillean, rinn iad gu dearbh an dheanas! 'Nuair dhealaich muinntir Shirla ris a' Bhan-rìgh, ghabh tuath na dùthcha, fo cheannas Chòirneal *Murray*, triath Pholmaise, i féin 's na bha maille rithe fo'n cùram. Phill muinntir Shirla air an ais gu cuirm eireachdail a bha deasaichte air an son, 's a roinn an daimh a chaidh a ròstadh am measg an t-sluaigh, le uiread arain 'us beòir 's a thogradh iad. Bha so air cosdas an duine fhlaith-eil uaisail, *Ramsay, M.P.*, triath *Bharnton*. Cha d'rinn ean dì-chuimhn air bochdan an àite. Soirbheachadh le Shirla 's na bheil ann!

Ghabh a' Bhan-rìgh air a' h-aghaidh gu baile na h-Eaglaise-Brice. Bha deasachadh mòr air a' dheanamh 'san àite so mar an ceudna. Thachair gum b'e latha mhargaidh a bh'ann, 's bha sluagh anabarrach 'san àite—cuid diubh á Muile, á Cola, á Tirighe—as a' Mharainn, 's as gach cèarn de'n Ghàidhealtachd, le mìltean gun cheannas do chròdh 's do chaoraich. 'Nuair chunnaic a' tighinn i, chaidh na bùitheatan a dhùnadh, a's thaisbean gach fear 'us bean iad féin 'nan éideadh Dònnich. Chaidh a' bhuidheann rìoghail troimh 'n bhaile, fo àrd iolach an t-sluaigh; agus cha b'e guth nan dròbhairean Gàidhealtach 's an gillean a b'le!—troimh phàirc mhòir an uaisail fhlaithasach shuairc, Foirbeas, triath *Challender*. Chaidh an triath, Foirbeas, agus a' bhantighearna, leatha gu crìch Lìon-liobha (*Linlithgow*), baile anns a' bheil seann phàlais ainmeil, anns an d'rugadh Ban-rìgh Màiri, agus anns an robh Pàrlamaid na rìoghachd a' coinneachadh ré iomad bliadhna. Cha robh am baile so òirleach air dheireadh air àiteachan eile. Ma thogadh àrd-iolach riamh, thogadh an so i. 'S neònach nach do sgàin ceann na Ban-rìgh leis gach iolach a chual i! Bha muinntir a' bhaile so anabarrach toigheach mu Shìr R. *Peel*. Thug iad a ris 's a ris iolach air a shon, a's leum iad mu thimchioll a charbaid, a' glacadh a làimhe, 's 'ga fàgadh gu cridheil. Ach b'éigin deifir a dheanamh—bha'n latha 'dol seachad, agus astar mòr fathast rompa. Thainig a nis buidheann ùr do dh'uaislean nan còmhdhail, 'nuair dhealaich càch riu. Chuir Diùc *Bhuccleugh* e féin air cheann nan daoine so. Bha'n rathad-mòr a' h-uile ceum làn do chuideachd, agus creathan do charbadau 's do chairtean air gach taobh.

Ràinig a' mhòr bhuidheann Dunéidin leth-uair an deigh ceithir, 's a' Bhan-rìgh ag amharc mòran ni b'fheàrr airson a turais do'n Ghàidhealtachd. Bha 'h-aodann air a' dhatbhadh beagan leis a' ghréin. Bha 'bilean mar an dearcaig, agus i sunndach suilibhear. Da rìreadh, bu bhòidheach chiatach am boirionnach beag i 'nuair ràinig i, air fàsgar an latha so, pàiliunn Dhiùc *Bhuccleugh*! Ma bha sluagh mòr 'ga

chaisteal a' glodhach le'n aile cumbachd, "*Peel* gu bràth, sud ris!" Aig a' chrìch so do'n bhaile bha bogha-buadhach mòr agus coadail air a' chòmhdach le duilleagan, 's le fraoch, 's le geugan; agus an deigh rìoghail mòr, do ròsan 's do bhàitheadh eile, air 'fhlòr m'ach a bhain-ceathrar bhalachan bòidheach eireachdail, air an mach air na slatan-breacan, 'ga dhìon. 'Nuair chunnais a' Bhean-rìgh an t-*Prionnsa*. Bhuail gach coir-casaid suas a' bhaile na Ban-rìgh. Thainig i mach as a' carbad. Ghabh Diùc *Bhuccleugh* a làmh, 's ghrad bha i air clàr uachdrach na luinge maisich, a's càch 'ga leantainn. 'Sann a nis a' thogadh an iolach! Sheas i ag amharc mu 'timchioll le mòran taitneachais, 's a nis chaidh i sìos a dh'amharc taobh a stigh na luinge; ach an tiota phill i ris. B'éigin falbh. Dhealaich i ris na h-uaislean arda bha maille rìthe. Phòg i Ban-diùc *Bhuccleugh*, 's na bantighearnan àrd eile bha maille rìthe; a's chrath i làmh ris na h-uaislean, ag ràdh a ris agus a ris nach dì-chuimhnicheadh i gu bràth blàthas an dhlèachd, agus caoimhneas muinntir na h-Alba—nach do chuir i riamh seachad wiread do dh'ùine co taitneach. Air dheich uairean, dh'fhàg an *Trident* an cèadha. Bha 'cuibhlean a nis fo'n làn shìubhal. Mach a thag i troimh 'n chabhlach mhòr, 's a' Bhan-rìgh 's am *Prionnsa* nam seasamh anns an deireadh, ag amharc air na dh'fhàg iad air tìr, agus deich mille ùrnuigh ag éiridh as a leth, gu'n cuireadh am Freadal caomh sàbhailt dhachaidh iad. Lean na luingeas coimheadachd iad, a's ann an ùine bhig bha iad as an t-sealladh. Phill an sìogair dhachaidh, fo shòlas gu'n robh an aimsir co cùin; oir bha'n latha grìanach, agus fe-nan-eun air a' chuan.

A' BHAN-RÌGH AIR A H-AIS AN LUNNAINN.

DI-SATHURNE.

Bha'n aimsir fad na slighe co cùin sàmhach 's a dhùrachdadh eiridhe. Tiota beag an deigh dheich uairean sa' mhaduinn, thainig an cabhlach rìoghail an sealladh Lunnainn. Bha fùghair rìthe fad na h-oidhche. Bha gach son 'na àite féin, 's gach nì deas. Chunnacas an *Trident* eireachdail uathreanach a' gabhail air a h-aghart suas an abhainn, leis a' bhrataich rìoghail a' luagadh 'san t-soirbheas, a's thuig gach son co bh'air air bòrd. Cha robh dùn, no caisteal, no long, no soirbeach, nach d'fhàilich air an ais *Victoria* agus *Prionnsa Albert*. Ma thogadh caithream bhudhar 'nuair dh'fhalbh i, thogadh caithream deich uairean nì b'airde agus nì bu dhealasaich a nì! 'Nuair chaidh i stigh do'n bhàt-fhada bha r'a toirt gu tìr, dh'fhoisgail gunna-mòr thar fhichead an crasgan! Bha'n carbad rìoghail air tìr a' feitheamh oirre, agus uachdaran usaal an àite (*Woolwich*). Chuir an t-arm fàilt oirre; agus a nis, co lath 's a b'urrainn ceithir stèid-sich riomhach, thug i 'lùchairt mhòr féin oirre, 's phòg i féin 'san *Prionnsa* a' pàisdean rìoghail ciatach. Bha 'Bhan-rìgh air a h-éideadh ann am breacan sìoda, mar onoir do thìr a' bhreacan as an d'fhàinig i—dùthaich do na ghabh i gràdh agus nòs nach caochail ùine.

Tha'n turas a nis seachad; agus ged, theagamh, a tha cuid do dhaoine ann a bha gun suim do gach sealladh taitneach a chunnais

iad, 's do gach nì 'thachair o na dh'fhàg gus na phill i, cha'n ann de'n àireamh sin, 's dearbha-chinnteach sin, clann nan Gàidheal tha 'leughadh a' Chluairtear! Cha ghràdh faoin a bh'aig na Gàidheil riamh d'an cuid rìghrean. Tha dilseachd 'us tairisneachd àrd a' ruith 'nan cuisibh airson nan rìghrean a dh'altrum iad 'ana lìantean a chaidh seachad; agus fathast—seadh, *fathast*, nam biodh feum air—tha iad ann an tìr nam beann co deas 's a bha na daoine treun o'n d'fhàinig iad gu fuil an cridhe 'dhòrtadh airson na Ban-rìgh a tha, ann am freasdal Dhé, thairis orra!

Tha na Gàidheil fada, fada, 'n comain Mhorfhear Bhraidalba agus nan uislean eile 'rinn, fo'm breacan 's fo'n éileadh, na Gàidheil a chruinneachadh air an àm so; agus tha dòchas againn gum bi barrachd bàigh aige féin, 's aig gach Diùc 'us Tighearna aig a' bheil oighreachd sa' Ghàidhealtachd, air na laoiach ghasda th'aca air an cuid fearainn, agus gu'n dean iad, o so annas, gach nì 'nan comas chum cothrom a thoirt doibh, 's an altrum le caoimheas agus bàigh; oir c'àit, air aghaidh an t-saoghail, am faighear daoine co ceatharnail, co treun, co dìleas? Agus an latha 'dhiùltas iad gairm an uachdarain a fhreagairt, cha'n ann acaas, ach aig na h-uachdarain a bhios a' choire. Cha'n abair sin diog air an àm a nu chuid do thighearnas, aig nach 'eil tuath no daoine ri thaisbeanadh—feadhainn, nan tigeadh a' Bhan-rìgh 'nam measg, aig nach 'eil mar cheatharnaich luchd-leannmhainn ach *muil*, 'us *ruataichean*, 'us *caoraich-mhòra*; air neo coitearan co bochd, 's nam biodh iad air an gairm a mach gu fàilte 'thoirt dhi, aig nach 'eil aig fear 'san fhìshead deise shlàn a b'urrainn doibh a char orra.

Mheudaich taras na Ban-rìgh gràdh gach Albannach d'a taobh—theanasich e ni bu dhùithe r'ar emunain an dilseachd bha 'ceangal ar cridheachan ris a' chaitir rìghbail; agus, 'san àm cheudna, thaisbean a' Bhan-rìgh gu robh i na h-àiridh air riaghladh thairis air slough coitach riu. Slàn leatha, an latha 'chì 's nach faic!

PRIONNS' ALBERT AGUS NA SEALGAIREAN.

Tha duis'-uasal a bha làthair ag innseadh dhuinn gur sealgair teòma ealanta am Prionnsa—'s gann a mhearachdaicheas e urchair. Ged bha'n latha 'san deachaidh e 'mach a shealgairachd ann am monadh dlùth do Thigh-a'-Bhealaich fìnach, salach, dorchas, cha do bhachd sin e. Le 'ghunn' air a ghualainn, dhirich e 'bheinn le ceum co eutrom ualach ri son nearch a bha sa' chuideachd. Bha deich thar fhichead do cheatharnaich co treun, chalma, fhearail, 's a sheas air faich', a chaidh mach fo cheannail Sir A. Caimbeul, ceann tighe Bharchalldain, 'san làn éideadh Gàidhealach, chum a' choille 'rannseachadh, agus na buic-earba 'chuir air an cois. Thainig duis'-uasal eile (Uilleam B. Caimbeul, tighearn' òg Ghlìnn-falloch), le cùig ceud Caimbeulach, mar an ceudna a chur na seilg an rathad a' Phrionnsa. Chuairtich

na gillean so am monadh. Chuir iad an t-sealg air a coin, agus dh'fheuch iad cuairt a ghabhail m'a timchioll, 's a car an rathad a' Phrionnsa'; ach dh'fhairisich so orra. Chuir an eilid bhinnich gu dùlan iad, am Prionnsa, am Morfhear, 's na gillean. Bbried iad air falbh, a's thug iad a' choille orra, gun suim doibhean a bha 'gan rnaig.

Dh'éirich coileach-dubh an sud 's an so; ach ma dh'éirich, b'ann gu taiteam. Cha luaithe 'sgaoil eun a agiathan na ghrad thuit e fo làimh *Albert*. Leag e coileach-dubh no dhà air an latha ud a bhàdà cheud troidh air astar. Air a làimh dheis agus chll, leag e gach sealg a thainig 'na rathad—cabair-choille, liath-chearc, agus maighichean. Bha trì gunnaichean deas réidh aige—an t-aon a bha e féin a' giùlan, agus dithis eile 'bha air an giùlan le sealgairean a bha a' chuideachd. Bha còta-seilg do bheilbheid shioda mhin mhòlach air, briogais do bhreacan glas nan clobairean, agus ad gheal. Bha'm Prionnsa fad sèa usairean an uaireadair, e féin 's am Morfhear, anns a' bheinn mu'n do theirinn iad.

Mar bha iad a' tèarnadh o mhullach na beinne, bha sealladh àillidh aca air Loch-Taighe, 's air an t-Srath—air a' chaisteal eireachdail, trì mìle troidh gu h-ìosal fo'n àite 'san robh iad a' seasamh—'s an a'leagh ag imeachd air an ais a's air an aghart air a' bhàr mu choinneamh an tighe, ag amharc co meanbh 's ged b'fheanagan a bh'annta.

Mharbh am Prionnsa uile gu léir air an latha so naoi-deng carba, dà chabair-choille, dà choileach-dubh, trì liath-chearc, seà coileach-ruadha, ceithir cearcan-tomain, agus trì-maighichean-deng.

Cha'n fhacas Prionns' *Albert* riamh co àrd-thogarrach, àrd-inatinn-each, shuilibhire, 's a bha e air an latha so. Cha do thachair daoine air riamh coamhuil ris na Gàidheil—bha iad co usal modhail 'nan dòigh. Cha do ghabh iad suim no umhail dheth. Cha do sheas iad gu spleuchdadh no geur-amharc 'na aodann, mar a dheanadh Goill no Sasunnaich, mar gum biodh adhaircean air; ach bha iad co saor, isgaidh, ealamh, mu'n cuairt da, 's ged a bhiodh iad eòlach air o'n òige. Cha robh iad a' stauchdaireachd mu 'thimchioll mar a dheanadh feadhainn eile; agus da rìreadh bu thaitneach céile phrionnsail na Ban-rìgh fhaicinn mar so am measg nan Gàidheal—co deas, fusaigailte, sùrdail, beothail, 's ged a robh e air a chusairteachadh le maithibh 'us uaislean na dùthcha.

Cha'n 'eil daoine air an t-saoghal do bheil fìor mhodh co nàdurra 's a tha e do na Gàidheil. Cò chunnaic a' chuideachd mhòr a bha mu Thigh-a'-Bhealaich air an fheasgar anns an d'rainig a' Bhan-rìgh, nach d'aidich so? Ged bha na mìltean agus na deich mìltean ann, cha do ghluais duine a' àite féin—cha do dhòmhlais iad mu 'timchioll. Cha robh an t-arm-dearg sin riamh an òrdugh a sheas ni bu riaghaitiche na rinn iad, na 'ghiùlain iad féin le barrachd eireachdais. Buaidh agus piseach leo! Is maing a dh'fhuaich-eas a' Albainn iad, no 'chuireadh an duthaich fo Ghoill agus fo chaoraich-mhòr 'nan àite!

SLOINNTÈARACHD NA BAN-RÌGH
O RÌGHREAN NA H-ALBA.

1. Ailpein, Rìgh Alba, a dh'eug sa' bhliadhn'	833
2. An ceud Rìgh Coinneach, a dh'eug	853
3. An dara Rìgh Dòmhnall, a dh'eug	906
4. An ceud Rìgh Calum, a dh'eug	958
5. An dara Rìgh Coinneach, a dh'eug	994
6. An dara Rìgh Calum, a dh'eug	1033
7. Beathag, Ban-Phrionns' na h-Alba,	—
8. Donncha, a dh'eug	1040
9. An treas Calum, a dh'eug	1093
10. An ceud Rìgh Daibhidh, a dh'eug	1153
11. Eanruig, Iarla <i>Huntingdon</i> , a dh'eug	1152
12. Daibhidh, Iarla <i>Huntingdon</i> , a dh'eug	1219
13. Iseabal, Bana-Chount <i>Annandale</i> , a dh'eug	1267
14. Raibeart Bruce, Triath <i>Annandale</i> , a dh'eug	1290
15. Raibeart Bruce, Rìgh Albainn, a dh'eug	1329
16. Marsali, Ban-Phrionns' Albainn, a bha pòda ri Bhaltair Stiùbhart,	—
17. An dara Raibeart Stiùbhart, Rìgh Albainn, a dh'eug	1390
18. An treas Raibeart, a dh'eug	1406
19. An ceud Rìgh Seumas, a chaidh a mhort	1437
20. An dara Seumas, a dh'eug	1460
21. An treas Seumas, a dh'eug	1488
22. An ceathramh Seumas, a mharbhadh	1513
23. An còigeamh Seumas, a dh'eug	1542
24. Ban-rìgh Màiri, do'n d'thugadh an ceann	1587
25. An sèathamh Seumas, a dh'eug	1625
26. Ealasaid, Banrigh <i>Bohemia</i> , a dh'eug	1662
27. Beathag, Ban-Diùc <i>Hanover</i> , a dh'eug	1714
28. An ceud Deòrsa, Rìgh Shasuin, a dh'eug	1727
29. An dara Deòrsa, a dh'eug	1760
30. Frederic, Prionnsa <i>Wales</i> , a dh'eug	1751
31. An treas Rìgh Deòrsa, a dh'eug	1820
32. Iombar, Diùc Chent, a dh'eug	1820

BAN-RÌGH VICTORIA!

A' BHANRÌGH AGUS AN COMUNN OSIANACH.

Maille ris gach òraid-fhàilt' a fhuair a' Bhan-rìgh 'nuair bha i 'nar measg, fhuair i òraid *ann an Gàelig*, dìreach mar leanas, faclal air fhacal, o bhuill do Chomunn Osianach Ghlaschu, d'an d'thug an Seanalair Sir Deòrsa *Murray* freagradh sìobhalta:—

“ ÒRAID-FHÁILTE NA BAN-RÌGH, O CHOMUNN
OSLANACH GLASCHU.”

“ Le'r cead, a Bhan-rìgh,

“ Tha sinne, bhuir n-lochdaranan dhileas agus dhùthchasach, Gàidheil Albanach a' còmhnuidh ann am baile-mòr Glaschu, agus a' cumail suas cànanan aosmhor, lùdha, bhlada, thoirteil, ar sìmsire—cànan a' fha fathast 'ga labhairt le, agus 'ga searmonachadh do chòrr agus cèithir cheud 'mìle anns a' chearn so do'r rìoghachd amhain—ag iarraidh le mòr urram a' tighinn gu stòl rìgh-chathair 'ur Mòrachd, chum 'ur dèanamh cinnteach 'gu bheil ar eusla 'bualadh le teas-ghràdh agus àrd-dhìlseachd dhuibh féin agus do'r roghainn rìoghail, Prionns' *Albert*—teas-ghràdh agus dìlseachd nach dean nì an taobh so dè'n uaigh a lasachadh.

“ 'Se dùrachd agus àrd-rùn ar cridhe gu'n dean 'ur Mòrachd eas-bhrat d'ar srathan, agus tigh-stòir d'ar beanntan, agus sgìath-dhìdinn de 'ghillean an éilidh, nì's bichionta.

“ 'Si ar n-ùrnuigh dhùrachdach, gu ma fada 'nochdas Buidhe Ìsraich 'ur bratach an àirde—nach tèid aillbheag a bhriseadh an slabhraidh d'ur teaghlach; agus an Tì leis am bheil rìghrean agus ban-rìgh'nnean 'rìoghachadh, gum buanaicheadh e agus a bheannachaidh agus ciùin-dhrùchd a ghràis dhuibh le, do'n ghallan 'ur seise, agus do na fùrain rìoghail 'ur clann—uain agus aighear na h-impireachd.

“ Tha sinn, &c. &c.

“(An ainm a' Chomuinn,) * * * *, Ceann-Suidhe

“ Glaschu, Sept., 1842.”

Chuir iad a leithid eile 'dh'ionnsuidh a' Phrionns', agus ag aghaidh cinneadais ris.

GLASGOW.

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

P. CAMPBELL & CO., BOOKSELLERS AND STATIONERS,

24, GLASSFORD STREET.

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; Tullymet: C. Morris; Dingwall: A. Keith; Dornoch: Wm. Munro; Tain: James Ross, Jun., Druggist; Thurso: Mrs Russell; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Greenock: A. M'Iver; Grantown: A. Cumming; Abernethy: D. Gordon; Dunkeld: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balachulish: J. M'Innis; Lochgilphead: N. Gillies; Argyle Furnace: A. Gillies, Schoolmaster; Leckendhead, Mull: D. Fletcher; Bonaw: John Cameron, Postmaster; Aberfeldy: D. Cameron, Bookseller; Port Ellen, Islay: D. Hunter; Glencarradale: N. M'Donald, Schoolmaster; Bunessan, Mull: Donald M'Lean, Postmaster; Easdale: D. M'Intyre; Glenora: A. M'Innes; North Dalathulish: Allan Cameron, Schoolmaster; Nova Scotia: Rev. R. Williamson, Pictou; General Agent for North America, John M'Neil, Esq., Charlotte-town, Prince Edward's Island.

Edward Khull, Printer to the University, Dunlop Street.

AN LA A CHI 'S NACH FRAIG.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

CEUD MÌOS A' GHEANHRAIDH.

AN 33 AIREAMH.] NOVEMBER 1, 1842. [PRIS 6 SOLLEAN.

CONTENTS:—Sermon for the Young, page 227.—Life and Exploits of Rob Roy M'Gregor, 233.—Judea and the Jews, Part II., 237.—Feud between Lachiel and the Laird of Macintosh, 243.—Letter from New Zealand, 245.—Song of Solomon (Metrical Version of Chap. VII.), 248.—Bost-Song, 249.—A Sicting True Story, 250.—Isle of Skye Story, 251.—Father Mathew in Glasgow, 254.

SEARMON AIRSON ÒIGRIDH NA GAIDHEALTACHD.

NITHE MÒR AIR NA TOIRT M'N CUAIRT LE NITHE BRAGA.

* Agus tharraing fear a bhogha a thaobh tsakrmeis."—1 Rìgh xxii. 34.

THA againn anns a' chaibideil so eunntas air cogadh a bha eadar dà rìoghachd—rìoghachd Israeil agus rìoghachd Shìria. Chuir eadh an cath gu cruaidh, agus dhòirteadh mòran fola. 'Nuair a chaidh Ahab a mach a dh'ionnsuidh a' bblàir, chuir e dheth a tgeadachd rìoghail, agus chuir e air aodach cumanta mar shaighdear eile, chum 's nach aithnìcheadh a nàmhaidhean e, agus nach gabhadh iad cuimse chum a chur gu bàs. Feadh 's a bha'm blàr a' dol air aghaidh, bha duin' anns an fheachd ris an robh Ahab a' cogadh. Cha'n 'eil fhios oó e, no ciod a b'ainm dha. Bha bogha-saighead aige 'na làimh, agus smuainich e gu'n tìlgeadh e an t-saighead an aghaidh arm Israeil. Cha b'aithne dha neach seach neach 'san fheachd. Cha do ghabh e, uime sin, cuimse air fear air bith. Bha'n t-saighead 's am bogha 'na làimh. Chuir e am bogha air an lagh. Nach suarach oó dhiùbbh a thilgeas e an

VOL. III.—No. XXXIII.

t-saighead no nach tilg—cò dhiùbh a thilgeas e i am meadhon an fheachd, ris an laimh dheas no ris an sgéith chli de dh'arm Israeil? Cha'n ann mar sin; tha mòran an earba ris a so—tha mòran crocht' air an nì so, ciod an rathad a shiùbbhas an t-saighead. Faic! tha e 'togail a bhogha ri 'shùil—tha e 'tarruing na h-éille. Dh'fhalbh an t-saighead—tha i 'siubhal troimh 'n adhar, agus a' gabhail gu dìreach air a h-aghaidh a dh'ionnsuidh carbaid àraidh tha'n sud. Tha arm-dhlon airsan a tha sa' charbad—tha lùireach stàilinn air. Air a' cheart àm sin dh'fhosgail an lùireach iarunn mu na h-uilt. A stigh air an fhosgladh so ghabh an t-saighead. Chualas leòsan a bha sa' charbad osann throm. Shàthadh an t-saighead gu domhainn ann an cridhe an Rìgh, agus mu fheasgar an latha sin thilg e an deò! Mar so bha Ahab, an rìgh mòr agus uaibhreach, a thog bailtean mòr, a bhuadhaich an iomadh blàr, air a chur gu bàs; agus bha crìoch air a chur air a' chogadh leis an t-saighead fhaoin ud a thilgeadh air tuairmeis. O cia mòr na nithe tha air uairibh ag éiridh o nithe 'tha do réir coslais beag agus faoin! 'Si so an an fhirinn bu mhiann leam a shoilleseachadh dhuibh air an àm, agus feuchaidh mi so a dheanamh co so-thuigsinn 's a tha 'nam chomas.

Bha dà shaor-luingeas roimh so ag oibreachadh le chèile 'san aon àit, a' togail soithich. Bha iad a' snaitheadh maide airson fiùrach-tarsuing na luinge—maide suarach nach b'fhiach. Mar bha iad a' snaitheadh a' mhaide so, fhuair iad cnuimh bheag ann, mar leth-dìrleach air fad. "Tha'm maide so," arsa fear de na saoir, "mi-fhallain—tha durragan ann. An cuir sinn gu feum e?"—"Ciod eile?" arsa esan a bha maille ris. "Faodar a chur gu feum. Cha'n fhaicear e. Fòghnaidh e math nì's leòir."—"Cha'n 'eil fios agam," arsa an saor eile. "Theagamh gu bheil cnuimhean eile ann; agus faodaidh iad meudachadh, agus dochainn a dheanamh air an luing."—"Is coma cò dhiùbh," arsa a chompanach, "cuir gu feum e. Ged nach mòr luach a' mhaide, cha'n àill leam a chall. So, so; cuir 'na àit e." Chuireadh am maide 'na àite. Chrìochnaicheadh an long, agus chuireadh gu sàil i. Bha'n long àillidh, dreachmhor. Bha i 'na h-uidheam. Thogadh na siùil. Dh'fhàg i an cala, air turne-cuain gu dùthaich chéin; ach fhuaradh a mach nach robh am fiodh fallain—gu'n robh e mosgain—làn do chnuimhean—air a' chnàmh—air itheadh: ach smuainich an sgiob-air gum feuchadh e a toirt dachaidh. Bha luchd priseil, cosdail, aig innte do shìoda agus nithe luachmhor. Mar bha iad a' tighinn dachaidh, dh'éirich doinionu mhòr. Chum an long ris car latha no dhà, air a luasgadh gu mòr; ach bha'n ao-dìon a' fas nì bu mhò agus nì bu mhò. Bha'n sgioba a latha 's a dh'oidbhe 'saothair-eachadh aig a' phlob-thaosgaidh; ach bha'n taoim a' meudachadh gu an robh i làn: agus chaidh i fodha an druim a' chuain mhòir, agus chailleadh na bha do bhathar agus do dhaoine innnte—chaochail gach mac màthar! O! 's iomad bantrach agus dilleachdan truagh a bha 'na lorg so—'s mòr am mulad, 's am bròn, 's am bristeadh-cridhe bha 'na chois; agus so uile eibhinn 's gu'n de

chuireadh am maide suarach a bha làn do dhurragan innte 'nuair bha iad 'ga togail. Cia mòr an call a thainig an lorg an nì fhaoin so! 'S mòr an call a thug an durrag fhaoin so, 's an aon mhaide, mu'n cuairt! Cia mend an t-olc a dh'fhaodas aon duin' a dheanamh le aon droch gnìomh!—gnìomh do réir coltais faoin agus suarach, cosmhuil ris na rinn esan a chuir an aon mhaide nach robh fallain air fùrach-tarsuing na luinge.

Bha balachan beag a' coimhead an achaidh air latha grianach fogharaidh. Tha e 'faicinn nì beag cruinn air an làr, cosmhuil ri tubh. Tha e 'ga togail, agus 'se th'ann cnò dharaich; agus an deigh dha a giùlan car tamuil, tha e 'ga tilgeadh air falbh, gun suil tuille na dhéigh. Tha ainmhidh mòr trom air saltairt air a' chnò dharaich, agus 'ga cur a sios do'n talamh, gun mhothachadh, gun fhios ciod i. Tha i air a folach 'san talamh fad a' gheamhraidh. 'San earrach tha i a' fàs, agus dà dhuilleag bheag ghorm ag éiridh suas aiste. Fad cend bliadhna tha i a' fàs. Tha àl a' tighinn, a's àl a' falbh. Tha doininn a's fuachd a' tighinn o àm gu àm, ach tha 'chraobh dharaich a' einntinn. Tha i ri àm mar chraoibh mhòir: cha'n 'eil a leithid sa' choille gu léir. Tha i air a gearradh sios—air a cuir gu feum ann an luing a tha 'seòladh o thir gu tìr, o dhùthaich gu dùthaich. Faic i gu uaibhreach, 's a' bhratach àrd air bàrr a' chroinn. Tha i a' cuir onoir air an dùthaich do'm buin i. O so tuig cia mòr an nì a dh'fhaodas tachairt o nithe beaga faoin. Cò, air dha cnò dharaich a thogail 'na làimh, a b'urrainn smuaineachadh gu'n robh craobh mhòr dharaich ri fàs aise, agus gu'n giùlanadh an aon chraobh sin, a chuireadh fodha air tuairmeis, do cnothan na thogadh mìle mìle craobh o linn gu linn. Mar so faodaidh frith agus coille mhòr éiridh o aon chnò dharaich, a chuireadh fodha le ainmhidh gun tuigse air tuairmeis. Tuig, matà, cia mòr na nithe 'dh'fhaodas tachairt o nithe beaga faoin.

Tha 'mhian orm so a mhìneachadh nì's mò, air dhòigh 's nach dì-chuimhnich sibh e; oir faodaidh so mòr fheum a dheanamh dhuibh ri 'ur beatha, ma chuimhnicheas sibh e.

Bha long mhòr, làn do bhathar luachmhor, 'tighinn dachaidh á rìoghachd fad as do chala àraid ann am Breatunn. Bha i ann an Innsean na h-àirde 'n ear fad dà bhliadhna. Bha dùil a nis aig an sgiobair agus aig na seòladairean gum biodh iad dachaidh ann an latha no dhà, agus gum biodh iad maille ri'n càirdean 's an teaghlachan. Chuir iad orra an t-aodach bu riomhaich' a bh'aca. Bha 'ghaoth leo. Bha'n long siubhal troimh 'n fhainge gu luath, 'marcachd an aghaidh nan tonn gu réidh siùbhlach. Mar bha iad a' dlùthachadh air a' chala, chuireadh fear de na seòladairean gu bàrr a' chroinn a dh'amharc rompa, a dh'fhench am faiceadh e an tigh-soluis. Bha'n tigh-soluis so air creig àraidh, astar beag o bheil a' chala d'an robh iad a' tìr. Ghlaodh an seòladair o bhàrr a' chroinn, "Tha'n solus calg-dhìreach air thoiseach." Rinn uile mòr ghàirdeachas, an dùil gu'n robh iad co dlùth d'an dachaidh.

Feadh 's a bha iad an air falbh 'na rìoghachdan thall, bha'n tigh-soluis air atharrachadh; ach cha robh fios aig an agiobair air a so. Mar so, ghabh iad air an aghaidh 'san t-seann shlighe, gus mu dheireadh gu'n do ghlaodh ean a bh'air bàrr a' chroinn a mach le guth àrd gu'n robh ageirean rompa, agus na tonnan mòr a' bristeadh gu h-eamhasach thairis orra. Ghlaodh an agiobair gu h-àrd ri fear na stiùireach, "Cuir an stiùir gu taobh clì na luinge!" Ach shaoil fear na stiùireach gu'n d'hubhairt e taobh deas na luinge—the'n dà fhocal cho coltach ri chèile sa' Bheurla, *larboard* agus *starboard*. Mar so, chuir e an car cearr de'n stiùir. Ann am priobadh na sùl bhuail an long air a' chreig, agus bha i na bloidhean briste ann an ùine ghearr. Chailleadh an long—chailleadh an luchd—chailleadh an agioba, ach aon dithis a fhuair gu tìr air na bòrdaibh briste. Thachair so uile thaobh mearachd aon fhocal. Nam biodh an stiùiradair air an fhocal a thogail gu ceart, cha do thachair an call mòr so. Rinn aon mhearachd fhacail so uile 'thoirt mu'n cuairt. Nach 'eil sinn a' faicinn o so cia mòr na nithe tha'n earbsa ri nithe faoin, agus beag. Mhearachdaich fear na stiùireach aon fhocal, agus ann am priobadh na sùl chaidh an long mhòr na bloidhibh; agus bhàsaich mòran, a chaidleas ann an suain a' bhàis gus an dùisgear iad air latha mòr a' bhreitheanais.

Innsidh mi a'geul beag eile, chum so a dheanamh nì's soilleire.—Bha balachan beag ann an America, far a' bheil coilltean aubharrach farsuing—faodaibh sinn a ràdh, coille nach tèig gu bràth. Bha'n balachan so a' cleasachd dlùth do'n choille so. Bha a mhàthair o'n tigh; agus ged bha fios aige gu'n robh e olc, agus air a thoirmeasg dha a dheanamh, chaidh e stigh air àm fogharaidh a bha tioram, agus thug e mach èibhleag laiste. Smuinich e nach cluinneadh a mhàthair gu'n d'rinn e so, 's nach faigheadh neach air bith a mach an nà rinn e. Dh'fhadadh e teintean beag dlùth do'n choille; ach ghiùlain a' ghaoth air falbh sràd theine do'n choille, am measg dhuilleagan tioram caoin. Ghrad las iad a suas. Sgaoil an teine, gus mu dheireadh an robh a' choille mhòr na falaisg uamhasach. Ghabh an lasair air a h-aghart, a' milleadh 's a' agrios air gach taobh. Fad-làithean na seachdain, loisg a' choille. Chluinnte an fhuaim eagalach astar mòr air falbh. Mu dheireadh ràinig an lasair bothan beag a thog duine eòir diadhaidh dha féin agus dha 'zheaghlach. Bha e féin o'n tigh, ach bha e 'tighinn dachaidh. Mhothaich e an lasair 'nuair bha e uidhe fad air falbh, agus ghreas e dhachaidh co luath 's a bha 'na chemas. Ach, mo thruaighe! 'sann an sin a bha'n sealladh oilleil!—a' choille mhòr na gual dubh!—cha robh meangan no duilleach ri fhaicinn. Bha 'bhòthan beag, bòidheach, seasgair, air a leagadh; agus ni bu luachmhoire na so, a bhean dhileas ghràdhach—a leanabanan iurach aillidh—na bh'eige air aghaidh an t-seoghail mhòr—air a phall gu buileach! 'San àite 'san d'fhàg e iad sa' mhadruim gu aubhach slàn, cha robh aon fheangar ach luathre agus amùid thrugh! Cia mar a thachair an dòiginn eagalach so? Tha do bhrìgh 'a gu'n do dhi-chaimhach

am balachan so iarrtas a mhàthar, 's gu'n robh e 'cleasachd ri teine. Tha so 'leigeil ris duinn nìs urrainn sràd bheag fhaoin theine 'dheanamh.

Cia mòr na nithe a dh'fhaodas tachairt o nithe beaga faoin! Bheir mi dhuibh aon samhladh eile air a' chùis so.

Tha nise dà-cheud-deug bliadhna o na thachair do mhnaoi àraidh, ann an tìr chéin, naoidhean beag a bhi aice ri altrum 'na h-uchd. Cha bu bhan-chriosduidh i. 'Nis, do réir coltais, bu shuarach an nì do'n t-saoghal có dhiùbh a bhàsaicheadh an leanabh sin 'na òige, na 'thigeadh e gu aois. Dh'fhaodadh deich mìle naoidhean de'n t-seòrsa bàsachadh gun an saoghal 'ga chluinntinn; agus is dòcha gu bheil cuid ann a tha amuaineachadh gum bu shuarach có dhiùbh a bhiodh an naoidhean so air 'àrach ann an eòlas Chrìosd, no gun eòlas air bith a thoirt dà. Cha d'fhuair e eòlas air an Dia bheò, no Airsàn a thainig uaithe a thèarnadh an droing a bha caillte; agus ciod a thachair? Dh'fhàs e suas—chinn e na dhuine. Stéidhich e creidimh ùr e féin. 'Se b'ainm dha *Mahommed*, agus tha a luchd-leanmhuinn air an ainmeachadh *Mahommedans* anns gach ceàrn de'n t-saoghal. Theagaisg e do dhaoine an amaideachd bu bhreugaich' a chreidsinn, agus na nithe bu pheachdaich' a dheanamh. Thug e orra 'chreidsinn gum b'fhàidh e féin, agus gu'n tugadh e sgrios a's breitheanas air gach aon air aghaidh an t-saoghail nach creideadh annsan mar fhàidh an Dé bheò. Bha a luchd-leanmhuinn anbharrach fuilteach, cruaidh-chridheach, borbarra, agus peacach. Chaochail muillionan dhiùbh so 'san àm a dh'fhalbh; tha muillionan dhiùbh fhathast air uachdar an t-saoghail; agus 'se 'chuid is uamhasaich' gu bheil Dia mu'n déidhinn so ag ràdh, gum fuadaich e iad gu slorruidh a' làthair, agus nach faic iad a ghnùis gu dilinn ann an sìth. Leughadh neach air bith an naoidheamh caibideil deug do leabhar Taisbeim Eòin an Diadhair, agus chl e a' bhinn tha 'feitheamh orra so.—'Nis, do réir coltais, bha na nithe mòra so crochta air nì a bha, do réir coltais, faoin agus suarach—'se sin, có dhiùbh 'bhiodh an naoidhean air 'àrach ann an eòlas air Chrìosd, no air 'fhàgail gu eòlas fhaòtuinn mar thigeadh e 'na rathad. Nam biodh e air a' thogail mar tha sibhse, anns a' chreidimh fhirinneach cheart, is dòcha nach biodh e na chealgair 's na pheacach co mòr, agus nach biodh sluagh co anbharrach air am mealladh leis. Mo thruaighe! cia uamhasach an t-olc a rinn e 'na lùn 's 'na latha!—olc agus truaghe tha fhathast a' dol air aghaidh. Cia taingeil bu chòir duihb a bhi, aig a' bheil pàrantan crìosdail gu faire thairis oirbh, 's gu ùrnuigh a dheanamh air bhur son, agus gus am Bioball a theagasg dhuibh! Mar bhith so, is doirbh innseadh ciod a dh'fhaodadh tachairt duihb. Dh'fhaodadh sibh a bhi air 'ur call, agus a bhi nar meadhonan air feadhainn eile 'tharruing gu sgrios agus truagh shlorruidh.

'Nis, leigibh dhomh, mo chàirdean òga, innseadh dhuibh ciod tha'n teagasg so a' cuir an céill, agus ciod bu chòir dhuibh fhoghlum o na chaidh nìs a labhairt. Cuiream an céill ciod bu chòir

do'n fhirinn so a theagasg dhuibh—gum faod nithe mòr a bhi an earbsa air nithe faoin agus beag.

'Sa' cheud àite,—Bithibh cùramach, faicleach, furachail, ciod a labhras sibh. Ged nach labhradh leanabh beag ach aon droch fhocal, agus gu'n èisdeadh balachan no caileag an droch fhocal, agus am focal sin a chuimhneachadh agus a chleachdadh, tha'n t-aon sin a' fàs olc, agus feadhainn eile air an tarruing air falbh leis, agus a' cinntinn suas gu bhi nan daoine peacach; agus theid iadsan air an aghaidh, mar caisg Dia iad, a' mealladh feadhainn eile; air chor 's gum faod aon fhocal peacach mòran uile a dheanamh, agus call aimsireil agus storruidh a thoirt an car iomadh aon. Innsadh leanabh aon bhreug, agus o bheag gu mòr theid e air aghaidh gus am bi e na bhreugaire ainmeil seasmhach. 'S fhad o na chuala sinn, "Cha seas a' bhreug air an aon chois," agus aon pheacadh, coma ciod e, tarruingidh e gu peacadh eile. Tha e mar an t-srad a thug am balachan leis do'n choille, a thog an lasair mhòr. Cuimhnichibh gu bheil Dia ag èisdeachd na h-uile focal tha sibh a' labhairt, agus gu'n toir e sibh gu cunntas airson gach focal faois air latha 'bhreitheanais.

'San dara àite,—Bithibh cùramach faicleach mu'n chuideachd tha sibh a' gleidheadh, agus na companaich tha sibh a' deanamh. Faodaidh lèib-uair do'r n-aimsir ann an droch chuideachd anabarr uile a dheanamh, agus anabarr call a thoirt na'r rathad. O dhroch companaich amaideach gòrach, faodaidh sibh droch fhocal èisdeachd nach cuala sibh riamh. C'ait an cuala sibh gach droch fhocal a chuala sibh? Cha'n ann o 'ur pàrantan, na o 'ur luchd-teagaisg, ach o dhroch companaich. Faodaidh aon droch bhalachan mòran a mhilleadh. Faodaidh e an giùlan, am modh, am beusan, am biuthas, a mhilleadh—an ùmhlaich 's an gràdh do Dha, agus an dilseachd do'm pàrantan. Faicibh nach tachair so dhuibhse. 'Nuair chluinneas sibh aon fhocal o neach air bith a tha fios agaibh nach labhradh 'ur màchair no 'ur n-athair, bithibh cinnteach gu bheil sibh an droch chuideachd. Teichibh, fàgaibh an t-àite, agus seachnaibh iad 'san àm ri teachd.

'San treas àite,—Biodh eagal Dé oirbh. Guithibh air gach là, e 'gar' d'ion o' bhuaraidh agus o pheacadh. Na leigibh là seachd gum chuimhneachadh air Dia. Deanaibh dearmad air so aon là, agus ni sibh e iomadh là. Ni aon Sàbaid air a cur seachd gu gòrach, peacach, 'ur tarruing gu iomadh Sàbaid eile 'chaitheadh 'san dòigh cheudna. Am bu mhiann leat an linne mhòr as a' bheil am muileann a' faotuin an uisg a tha 'ga ghluasad a mhilleadh? Cha ruig thu leas a' bhruch a tha mu thimchioll gu buileach a leagail. Fòghnaidh dhuit aon bhealach beag 'fhàgail, agus traodhaidh sin e gu tioram. Is liomhor iad a tha ann an ionad na truaighe, a chailleadh tre aon droch ohleachdadh—tre 'n giùlan air aon latha. Bithibh faicleach ciod tha sibh a' deanamh.

A' bheil a h-aon agaibh a' faicinn ni nach buin dhuibh, ach bu mhiann leibh fhaotuin? Na sanntaich e, airson faodaidh an sannt so fàs, agus do thoirt air t-aghaidh o cheuin gu ceum, gu

am bi thu a'd' mhèirleach mòr. Bha Iùdas sanntach, agus mar so reic e Crìosd. Ma chì thu nì bu mhiann leat a bhi agad féin—ma' shanntaich thu e, thoir an aire. Na sìn mach do làmh chum a ghabhail; oir ma nì, theid thu air t-aghaidh ceum air cheum, gus an glaisear thu sìos sa' phrìosan, agus fadheòidh an staid na truaighe.

Na feuch ri nì sam bith a dheanamh airson nach faod thu beannachd Dhé iarraidh ann an ùrnuigh. Tha sùilean an Dé mhòir ort do ghnàth, agus faodaidh sìorruidheachd a bhi crocht' air do ghiùlan fad uair an uaireadair. Cuimhnichibh so, agus biodh sgàth a's eagal oirbh roimh 'n pheacach; agus guidhibh gu dùrachdach còmhnaidh an Spiorad chum 'ur gléidheadh o pheacadh, air sgath Chrìosd. *Amen.*

BEATHA AGUS EUCHDAN ROIB RUAIDH MHIC-GRIOGAIR.

A Chnairtear ùiseil,

Ma's fìor gach sgeul, tha 'ur luchd-leughaidh cho toilichte le *Beatha Wallace*, 's nach tàmh no fois dhoibh gus am faigh iad beatha laoiach air chor-eigin eile. 'Se MACTALLA nach ob, le'r ceada, nì air bith a bheir riarachadh d'a luchd-dùtlacha. Ach c'àit am faigh sinn laoch? An éigin dhuinn dol do dh'Éirinn, do Shasunn, do'n Ghréig, no do'n Ròimh? 'S dearbh nach éigin: gheibh sinn ann an tìr nam beann, ann an Gàidhealtachd na h-Alba, laoiach cho treun, cho neo-ghealtach, cho teòma, 's cho àrdanach, ri laoch a rugadh riamh ann an Éirinn no'n Sasunn, anns a' Ghréig no 'san Ròimh!

Thug sibh féin dhuinn 'cheana Lachann Mòr Dhubhairt—fear, nam faigheadh e cothrom na féine, deth nach tugadh *Hannibal*, no *Bonaparte*, no eadhon *Wellington* e féin, geall ann an luath-làmh. Bheir mise dhuibh, le'r cead, beatha fìr eile, nach tilleadh bho'n fhear a b'fheàrr aca—'se sin, ROB RUADH MAC-GRIOGAIR.

Bu mhac Rob Ruadh do Dhònull Mac-Griogair, de theaghlach agus de thigh Ghleanngoill, còirneal ann an arm an Rìgh. B'i 'mhàthair nighean Fir Dhuneabhais—ban-Chaimbeaglach mheasail, turramach, eireachdail. Anns an àm so, mar tha fios aig an t-saoghal, bha na Griogaraich fo chruaidh fhòirneart. Bha iad air an cunntas air chùl lagha. Bha iad air an ruagadh bho bheinn gu srath, 's bho shrath gu beinn, le coin-dhubha 's le gunnathan, mar na cearcan-tomain; air chor 's nach robh tighinn beò aca—nì 'thug air iomad dhiùbh an sloinneadh 'àicheadh. Chuir Rìgh Seòimas a mach achd, gach mac màthair dhiùbh 'egrios le claidheamh 's le teine. Cha'n e so amhàin, ach chaidh dhuais mhòr a thairgse do gach neach a bheireadh ceann Griogaraich do Dhunéidin; air chor 's gu'n robh iad a' toirt nan ceann dhiùbh, cha'n e amhàin 'nan

cadal 's 'nan dùsgadh, ach 'gan togail an deigh an adhlaic, agus a' toirt an cinn air dà thaobh eich a dh'ionnsuidh an Rìgh!

Theagamh gum faraid an leughadair, "Carson a bha so? Nam biodh iad neo-chiontach, cha bhiodh sin mar sin." Freagram, 'si mo bharail féin nach robh iad ni bu mhiosa na'n coimhearsnaich; ach bha iad treun, àrd-inntinneach, agus àrdanach, agus thog so gamhlas dhoibh. Mar dhearbhadh gu'n d'fhuair iad ana-cothrom, tha fios againn, 'nuair thainig Clann-Iain Ghillun-comhann, anns a' bhliadhna 1588, gu Gleann-Artnidh, monadh-frith' a bhuineadh do'n Rìgh, 's a leagadh iad fiadh agus earba no dhà, rug an cilead-air orra, 's ghearr e dhiubh na ciuasan! Ghabh na h-òganaich a leithid do thàmailt as a so, 's nach luaithe ràinig iad Gleann-comhann na thainig iad air an ais le laoiach eile de'n cinneadh, 's a thug iad an ceann bhàrr an fhuir a rinn so (*Drummond*). An deigh an ceann a thoirt dheth, chaidh iad leis gu tigh a pheathar, bean Ardbhòr-laich. Chuir iad air a' bhòrd m'a coinneamh e, 's mir arain 'na bheul. Na dheigh so thug iad e gu Balcuidir, far an robh an càirdean na Griogaraich. 'Nuair chual' na Griogaraich mar bhà, chuir gach fear a làmh air a' cheann-gua-cholainn, agus thug iad mionnan gu'n seasadh iad na Dònallaich, thigeadh mar thoilicheadh. Fhuair an Rìgh brath mar thachair, agus b'ann air na Griogaraich a thuit an cionta! Tha fhios againn, air àm eile, 'nuair thainig *Colquhoun*, triath Luis, orra ann an Gleann-Frusain, le ceithir m'an aon, chum gach mac màthar dhiubh a mhort, 's a mharbh na Griogaraich còrr 'us dà cheud dhiubh, gur h-ann air na Griogaraich a thuit an cionta. A dh'aon fhocal, chaidh na breugan 'innse d'an Rìgh, agus bha e cho socharach 's gu'n do chreid e iad. Cha robh treubh no fine ann an Gàidhealtachd na h-Alba bu rioghaile, agus bu dìriche, na na Griogaraich; ach chuir ceilg, agus carachd, agus gamhlas as dhoibh!

Cha robh ni air bith ri chomharrachadh air Rob Ruadh fad làithean 'òige, ach gu'n robh e garbh-chnàmhlach, gaoisneach, feum-egailte, cruadalach. Bha e socrach, ciallach, deagh-nàdurach, gua an rachadh a thogail; ach 'nuair rachadh, chuireadh sealladh a shùil crith air gealtair. Bha 'ghàirdeanan comharraichte fada, agus cha robh fear-claidheamh d'a aois anns an rioghachd a bheireadh bàrr air. Bha aon rud 'na ghiùlan a thug na coimhearsnaich fainear—'se sin, bha gach ceathramh, gu beagni, de àrd bhàrdachd a dhùthcha aige air mheodhair. Chaitheadh e latha samhraidh a' dearcadh air mòrachd nam beann, am baidean oed a' anamh air an uchd, agus aisling nam fiadh 'nan ceann—air coire domhainn, ùldaich, craobh-agàilleach—air a' chuan mhòr, le stuaghan coigein-each, cròmhlaicheach—no air an lochan chùin, mar fhainge ghlainne, far am biodh na bric ri plabraich, a' ceapadh chuilag le'n cam-bheul. Dh'fhàs inntinn Raib mòr le bhi mar so a' beachdachadh air oibre mòr a' chruthachaidh, anns a' bheil Dia r'a fhàicinn; ach mar biodh 'inntinn nàdurra mòr, cha ghabhadh e suim dhiubh.

Mòr agus àrd mar bha inntinn Raib, cha'n fhaic e bealach air a shon ach an tuathanachd. Ghabh e, 'nuair thainig e gu deireadh,

gabhail fhearainn ann am Balchuidir, an siorramachd Pheirt, far na shoirbhich e gu 'mhian fad iomadh bliadhna. Mu dheireadh cha robh a bhi beò aige, le mèirlich a bha 'tighinn bho'n taobh tuath, 's a' goid a spréidhe feadh na h-oidhche, gus am b'éigin da buidheann daoine 'thogail, 's e féin a chur air an ceann, a dhìon 's a ghléidheadh a chodach.

Mu'n àm so, thainig buidheann na h-uile ceum á siorramachd Rois, agus shlad iad leò cùig-bà-deug bho ghabhail Finlàrig. Chaidh fios a thoirt do Rob, mar thachair. Sheinn e 'thideag. Fhreagair a dhà-laoch-deug, agus air tòir nan creachadairean ghabh iad. Choisich iad dà latha agus oidhche, eadar monadh 'us fìorair, mu'n d'fhuair iad a bhrath orra ach lorgan a' òhruidh. Rug an tréas oidhch' orra air crìochaibh Bhàtdeanach, monadh ùlaidh fìadhaich. Leag iad an ceann air an fhraoch mar chluasaig, am breacan mar phlàide 's mar bhrat, agus chaidil iad. Cha luaithe 'dhùisg fear de'n chomunn as a cheud chadal, na chunnaic e anns an àit' fhiadhaich fhàsail so grìosach mhòr theine, astar beag uatha. Dh'ialaich Rob 's a bhuidheann gu fàilidh, 's fùghair aca gu'n robh an t-eun aca air spòig; ach cò bha so ach buidheann de cheardan. Cò dhiùbh, dh'innis iad gum fac iad Clann Mhic-Rath a' dol seachad leis an fheadail mu fheasgar, agus rinn iad seòladh corraig far am faighte iad. Mu chabhanaich an latha, dìreach 'huair bha Clann Mhic-Rath a' togail orra, an deigh an oidhche 'chur seachad ann am fang-falaich—gteann cumann bho nach faicte mullach nam beann—thainig Rob Ruadh 's a bhuidheann orra. Ghlaodh Rob riù, le guth a' dhùisg cèdhan mactalla, 's a' thug air fadh 's air earbha ruith gu mullach nam beann, stad! Cha dè stad iad; agus 'ndair chunnaic Rob so, leum e orra, agus ann am còig mìonaidean bha seiseur dhiùbh sinnte air a' bhàr. Bha aon-deug dhiùbh làthair fathast, a laimhsich an claidhean gu fearail; agus cha 'do gheill iad gus na mharbhadh dìthis eile, agus na leònadh cùigear. Chaidh Rob e féin a leònadh, agus trèid no ceithre de 's dhaoine, agus fear a mharbhadh; ach coma, thug e dhachaidh a' chreach, agus fùghair e thairis gach ionga dhiùbh de'n fhear leis am bu leis iad.

Fhuair so alid mòr do Rob Ruadh, air chor 's gu'n d' aontaich iomad aig nach robh umhail dheth roimhe am *mal-dubh* a phàigh-eadh dha na dheigh so. B'e so cis, dìreach lethbhreac na cise ris an abrar *airgid-police* ann am bailte-mòra—cis a phàigh bockd 'us beartach, a réir an staidhe, airson an cuid 's an cuideachd a dhìon bho robairan. B'ann air a shon so a thogadh a' bhuidheann ainmeil am *Freiceadan Dubh*, friamh

“ Na seann Reismeid Duibh mheasail,

An dara té 's an dà-fhichead ;”

agus b'ann air a' cheart mhodh a bha iad air am pàigh-eadh. Ghabh' a' chis ann an airgid, ann min, an spréidh, no ann an mì air bith eile, de réir 's mar dheanadh iad féin 's an tuath cumhanta.

Phòs Rob Ruadh bantighearn' òg àluinn, Nic-Griogair, de theaghlach chomhair. Bha iad cho sona le chèile ri dithis a chaidh riamh quideachd. Bha 'h-inntinn-se air a guothach féin; agus cha d'thubhairt i riamh ri Rob, "'S olc tha thu 'deanamh."

Bha Rob cho measail, agus cho seasmhach ri 'fhocal, 's gu'n d'rinn na h-uaislean a b'airde 'san dùthaich companach dheth. Cha'n e sin, ach 'nuair dh'eng ceann-cinnidh nan Griogarach, anns a' bhliadhna 1693, a' fàgail a staidhe d'a bhràthair diolain, a thainig a nìos an deigh a bhàis-san gu 'mhac, Eòghann, a dh'fhàg an rìoghachd, cheannaich Rob an staid, Inbhirsnaid, air bruaich Loch Lomain. Mu'n àm so, ghabh *Montrose* e ann an cuideachd ris mar dhròbhair, oir bha miaghl mòr air crodh Gàidhealach ann an Sasunn; agus thug Rob 's a ghillean agriob le dròbh uair no dhà sa' bhliadhna de'n rìoghachd sin.

Uair de na h-uaislean, a' tilleadh á Sasunn, rathad *Mhoffait*, thainig e air oifigeach agus buidheann de shaighdearan, 's iad a' crochadh ceithreair dhaoine air craoibh, gun aobhar ach gu'n robh iad, mar theirte, de'n "cbreideamh mhòr." Bha maighdean bhòidheach, a's ceangal nan ceithir chaol oirre, aig bun na craoibhe, 's i 'bas-bhualadh airson a h-athar 's a bràthar, dithis de na chroch iad. Cho luath 's a bha'n ceithreair seachad, rug na saighdearan air a' mhaighdinn, 's thug iad i gu bruaich aibhne, gus a bàthadh, gun umbail d'a h-ùrnuigh 's d'a h-achanaich airson tràcàir! Leagh oridhe Raib. Dh'fharaid e ciod e b'aobhar. Thubhairt an oifigeach ris dol mu chùl a ghnòthaich, airneo gum faigheadh e féin an tomhas ceudna. Cha d'éisd Rob ri tuilleadh. Thug e duileum air na saighdearan, agus a thiota bha ochdmar dhiubh 'plub-rach anns an abhuinn. Bha'n t-oifigeach agus na deichnear eile nam breislich car tamuil. Gheàr Rob na sraingeanan, 's leig e 'mhaighdean mar sgaoil. Tharruing e nìs a chlaidheamh, 's mharbh e'n t-oifigeach, agus na dheigh-san dithis de na saighdearan. 'Nuair chunnaic càch so, ghabh iad cead an coise.

Mu'n àm so, chuir Rob Ruadh agus *Montrose* a mach air a chèile, gus mu dheireadh an d'thug *Montrose* an staid uaithe le cluip, 's an d'fhuair e 'na ainm féin na h-uile ploc dh'i. Chuir Rob roimhe, cé dhiùbbh, ma fhuair e'n staid, nach pòcaideadh e 'màl; agus beagan roimh latha 'mhàil, chaidh e féin 's a ghillean, agus thog iad na h-uile sgillinn dheth, a' toirt bann-aideachaidh, no *receipt*, dhoibh an ainm *Mhontrose*. Rinn e so ré iomadh bliadhna.

Mu dheireadh, chuir Bàillidh *Mhontrose*, fear Ghrhamach, roimhe nach biodh a' chùis mar so. Thug e air an tuath a choinn-eachadh air latha sònraichte ann an tigh-òsda ann an Cillearn. Coma, fhuair Rob brath air na bha 'dol air aghart. Thug e manear e 'bhi air éibheach aig doras na h-eaglais air an t-Sàbaid roimhe gu'n deach e do dh'Èirin. Chruinnich am Bàillidh, agus mòran do dh'uaislean leis, a thogail a mhàil. Bha Rob agus a dhaoine am falach ann an coille dlùth de'n tigh; agus 'nuair shaoil e gu robh gach nì deas, thainig e orra, 's a phìobaire 'cluich roimhe.

'Nuair chuala Chillearn a' phìob, dh'aithnich e mar a bha. Dh'fhalbh e na pòcanan airgid; agus nuair dh'fharaid Rob dheth cia mar thainig e air aghaidh leis a' mhàl, fhreagair e nach robh e ach a' tòiseachadh. "Cha dean do bhrengan feum an so," arsa Rob; "faiceam na leabhraichean!" B'èigin an toirt am follais; agus thug Rob leis na h-uile bonn-a-sia! Cha'n fhòghnadh so, ach sgob e leis am Bàillidh, fear Chillearn, agus chuir e do dh'eilean fàsail e aig ceann Loch-Ceatharn, far na chum se e gus na gheall e nach togadh e tuilleadh màil bho staid Inbhirsaid, a thug *Mon-tross* uaithe le ea-ceart agus le sloitireachd.

Ùine gun bhi fada an deigh blàir mì-shealbhach Choille-Chnac-aich, bha coinneamh mhòr aig maithèan agus uaislean na Gàidh-ealtachd ann am Braidalba, a mharbhadh fhiadh, mar gum b'eadh; ach da rìreadh a chur an cinn ri cheile mu aobhar nan Stiùbhartach. Bha iad uile 'dh'aon anam, gu'n seasadh iad an tigh rìoghail dlìgh-each sin; agus chuir na h-uile fear 'ainm ri pàipeir a bhi àllean gu bàs. Le mì-fhortan a thaobh-eigin, thainig am pàipeir so gu lamhan Chaiptein Chaimbeul, Ghleann-liobhan, a bha, mu mhurt Ghlinne-comhann, a' fuireach ann an Inbhiridhchuidh. Cha robh fios aig na maithèan a chuir an làmh ris ciamar gheibheadh iad air ais e, agus ghuidh iad air Rob, as leth Dhis, fèuchainn ris. Thug Rob an Gearastan air. Fhuair e 'mach an latha bha'm pàipeir ri chur chum an Rìgh do Dhunéidin. Choinnich e le leth-cheud dùinach, no saighdearan, a bha 'ga ghiùlan. Thug e uatha e, agus leis a so shàbhail e iomaid ambach agus iomaid staid.

Tuille 'san ath Chuairtear.

MACTALLA.

MU IUDEA AGUS COR NAN IUDHACH.

EARRANN II.

Anns a' chunntas roimhe mu Iudea a chuir sinn a dh'ionnsuidh a' Chuairteir, dh'fhàg sinn na ministeirean Albannach an deigh faighinn air an ais gu Ierusalem, air feasgar Di-sathoirne. Faiceamaid a nis an dòigh 'san do chaith iad an t-Sàbaid a bha rompa. Tha iad ag ràdh gur ann le mòr aoibhneas a smuainich iad air an t-Sàbaid a bha tarraing dlùth—Sàbaid ann an Ierusalem.

Bha leinn (deir iad) gu'n robh naomhachd agus sòlaimteachd air feith anns a' cheud Sàbaid a dhealraich oirnn "am baile 'n Àrd Rìgh." Sa' mhàduinn mhoich, sheinn sinn an ceithreamh Salm thar a' cheithir-fichead (lxxxiv)—

"Cia mòr an airidh ghràidh do theach,"

&c. &c.

Na dheigh so, choinnich sinn gu noradh follaiseach ann an tigh Mhaighistir Young, Sasunnach cràbhaidh a bha 'chòmhnuidh ann an Ierusalem. An toiseach sheumnaich Mhaighistir *Nicolayson*, minis-

teir Protastanach as a' Ghearmailt (*Germany*), a tha e chionn bhliadhnaichean a' seòtrachadh am measg nan Iùdhach; agus na dheigh-san shearmonaich aon de'r n-àireamh féin, *Dr Black*. 'San fheasgar, shearmonaich Maighistir *Nicolasson* a ris; agus mar an ceadas *Dr Keith*, ann an tigh fear d'an b'ainm Simeon, Iùdhach a chaidh iompachadh gu gabhail ris an t-òisgeal. Bha e gu cinnteach na nì ro thaitneach a bhi 'faicinn ministirean a bhàineadh do chaochladh eaglaisean mar so uile comh-chòrdadh, agus a' comh-oibreachadh ann am firiannan mòra òisgeal nan gràs a chur an cèill ann an Ierusalem. Bha na searmonan, agus gach earrann de'n t-seirbhis air an robh sinn a' fàicheadh, cumhachdach, agriobtuireil, drùidhteach. Cha b'urrainn, gu dearbh, nach deannadh focal an Tighearna drùidhadh oirnn 'ntair bha ar cèan air slabh naomh Shìois; slabh nan crann oladh fa chomhair ar sùil, agus a liatha cuimhneachan air falangan Chrìosd mu'r timchioll. Ach ged a bha na nithean so ce freagarrach gus an cridhe a thaiseachadh, gus an inntinn gu léir a chur ann am fonn tiamaidh agus cràbhaidh, dh'fhàrach sinn nach tugadh nì air bith ach cumhachd an Spiorad an fòcal dhachaidh le buaidh chum ar n-anmanna. C'ait air bith a' bheil sinn, no ciod air bith a tha ga's cuartachadh—'eadh, ged a bhithicamuid a' faicinn Chrìosd leis an t-sùil chorporra—cha'n urrainn dhuinn da rìreadh a ràdh gu bheil sinn a' léirsinn a ghloire, mar 'eil an Spiorad a' gabhail de na nithean a bhuineas dhèan, agus 'gam foilleachadh do'r n-anmanna.

Air an là màireach, chaidh sinn a dh'fhaicinn na h-eaglaise ris an abrar "Eglise na h-Uaighe Neomh." Tha so eaglaise a chaidh a thogail o chionn tuairam air cùig-cend-deug (1,500) bliadhna, a chumail cuistidhe air an àit' anns an deachaidh ar Slànuighear àdhlaachadh. Tha mòran do shagairtean 's do mhananaich (*monks*), a tha 'g ràdh Chrìosduidhean riu féin, a' faotuinn mu thimchioll na h-eaglaise so, agus a' tarraing mòr bhuanachd o shabh-chràbhadh na muinntir a tha 'creidsinn gu bheil eifeachd spioradail anns na h-àitean so fhacinn. Tha iad a' gabhail os-làimh a comharrachadh a mach, cha'n e 'mhàin an uaigh 'san robh corp Iosa car nan trì làithean a bha e fo chumhachd a' bhàis, ach mar an ceadas a' chlach ne'r cùis air an robh e air a shìneadh an àm ungaidh—an toll anns a' chreig, 'san robh bonn a' chrèinn-chèusaich air a shocrachadh (àit' a tha air a chòmhdach thairis le mìr airgid, a tha air a dheanamh coimhail ri rionnaisg dhearach)—an sgoltadh a rinneadh anns a' chreig 'nuair a dh'éigh Chrìosd le guth àrd gu'n robh e bair ghloirmhor na searmonaichean (an aon éigh a b'àirde agus bu chumhachdaiche a chualas riamh air thalamh, no 'chluinnear gus an eòid an trombaid dheirionnach, agus gu cinnteach an éigh bu ghloirmhoire agus bu ghràmhòire a chualas riamh anns a' chrùitheachd)—agus a thuilleadh air a so, uaighean Joseph agus Nicodemus. Tha na sagairtean a' gabhail airgid o gach neach a theid a dh'fhaicinn na nithean so; ach air aon oidhche àraidh sa' bhliadhna, tha iad a' faotuinn ro mhòran o'n luchd-aicmheil féin, a tha 'g dìdeachd ri'n a'gleò breugach. Tha iad ag ràdh gu bheil leasair de theine o neamh a' tighinn air an oidhche so a mach troimh sgoltadh na creige, agus gu bheil aifeachd eòr-

raichte do chloeadh ann an cuibhrionn air bith de'n teine se a thoirt chum a thighe féin. Tha na còdhan a' cruinnachadh aig doras na h-Englais aig an àm a tha air a shocrachadh leis na sagairtean; agus 'annair tha iad ann a stigh car greis mhòr ri ùrnuighean (ma's fìor iad féin), tha iad ann d'heireadh a' toirt annais do'n t-àraich gu'n do thèir an teine o neamh, agus a' foeglachd nan dorsan. An sin tha odhail a's ùpraid, iorghuill a's aithne, strì agus spàirn—gach aon a' fàicinn co is luaithe a gheibh a lens no lòchran a lasadh—an fheadhainn a tha ann no lag air an tilgeadh a thaoibh, no air an ealtair fo chasan na muinntir is treise—achdoin agus ochanaich—gu raic mionnachadh agus mallachadh—agus air nairean, cuid air am mabhadh 's air am brùthadh gu bàs;—agus uile airson beagan de'n t-solus sin fhaotainn a tha air fhadadh leis na sagairtean cealgach féin—solus a tha gu cinnteach coomhail ris an dealradh a ch'è thu ann an fheasgar fhliach fhegharaidh air nachdar nan criathrach 's nam boglach—solus, na leanas tu e, a bheir tha gu grad chum na suil-chrithich is doimhne, chum a'leicid 's ann bi thu air do shleagadh a suas—solus a tha 'treòrachadh gu dèrchadas iomallach agus sierruidh.

Tha e da rìreadh cinall a bhi 'faicinn a leithid do do shaoibh-chreideamh air a chleachdadh ann an àite bu chòir, thar gach àite, na h-uile aighe naomh agus cràbhaidh 'san anam a mhosgladh a suas. Ach tha sobhar taing aigean a tha da rìreadh a' gràdhachadh an t-Slànuighear, ann a bhi 'cumtainn nach e se am fìor àite ann an robh an corp pèisid sin, a tha 'nis, agus a bhios gu sìorruidh, na chuspaire-saoidh do shloigh nam fàitheas, air a thasgadh car tamail, a tha mar se air a mhi-machadh agus air a thrasailleadh. Chaidh an englais se gu cinnteach a thogail air tùs, 'sa' bheachd gum b'e a làrach an t-àite 'san d'fhàiling Crìosd; agus tha luchd-leannan ann na h-Englais Pàpach agus na h-Englais Grèugaich a ghuath a' gleidheil a mach gum b'e se da rìreadh an t-àite. Ach tha na daoine is fìoraiche mu'n chùis, agus aig nach 'eil beannachd air bith ri tharuing o bhàid na bannal se, ag ràdh nach e se Calbhari, agus nach urrainn duine air bith a dèanamh a mach le cinnt eod a' cheart àite ann an do cheusadh Fear-Saoidh a' chinneadh-daoine; agus ma dh'aidichas sinn gliocas agus maithneas an Tighearna ann an àit' d'fhàilich Mhaois a chleith gu bheilach, air eagal gum biodh na h-Israelach a' dèanamh saoidh dha, chi sinn gliocas agus caomhneas Dhé ann an àite 'san d'fhàilich a Mhaois a ghlèidheil an an-fhios oirnn a nis; oir nam biodh dearbh-chinnt air, cha'n 'eil teagamh nach biodh na mìltean a bheisadh an tuile urram de'n àite no de'n TÌ a dh'fhàilich ann—coomhail ris na h-Iùdhaich, a bha 'cur tuile urram air an àite se air an TÌ a maothach ann altair.

An àm fionnarachd an fheasgar, dh'fhalbh sinn (a deir iad) a mharcaidh gu alibh nan crann oladh. Tha'n rathad sìthleathan, deasair. Cha'n 'eil, gu dearbh, cum de rathad maith na thimechill Ierusalem a nis, ged is iomad shlighe fèidh air an robh carbadan riagail a' ruith gu sìthlach a bha mu'n cuairt dha o shean. Chaidh sinn thairis air crath ainneil Chedron; agus an deigh a bhi ré gràs a' dìreadh, rannig sinn mullach an t-àlaidh far an robh sealladh ri

fhaicinn nach urrainn neach air bith aig a' bheil còlas air a' Bhioball, no aig a' bheil a bheag do ghràdh do Dhia, a dlù-chuimhneachadh fhad 's is beò e. Bha beanntan air gach làimh dhìon a bha sinn eòlach air an sinnean o'r n-dìge, a bha uile 'togail smuaintean sòlaimte 'nar cridheachan. Chunnaic sinn, air làimh na h-àirde 'n ear, a' "Mhuir Mharbh," far a' bheil làraichean Shòdoim agus Ghomòradh, Adwadh, agus Sheboinn, "bailtean a' chòmhuaidh," air an do fhrasadh corruich an Tighearn' o neàmh. Thairis air a so, chunnaic sinn monaidhean tioram riabhach Mhoab. Thar sreith dhorchas chreagach bheanntan, eadar sinn agus Iericho, bha gleann na Iordan, le 'oirean uaine, ri fhaicinn; ach bha'n abhuan féin am folach. Am measg mullaichean Abarim, chunnaic sinn *Beth-peor* agus *Pisgah*—a' cheud aon sònraichte airson gur ann air a sheas Balaam an uair a ghuidhe e gum bàsaicheadh e às an fhìrean—an dara aon ro shònraichte, airson gur ann air a fhuair Maois, "an duine le Dia," da rìreadh às an fhìrean. Ach 'sann an uair a sheall sinn gu an àirde 'n iar a chunnaic sinn an sealladh a bha gu h-àraidh drùidhteach, agus freagarrach gus an cridhe a ghluasad. An sin bha fa'r comhair baile Ierusalem. An sin bha ri fhaicinn sliabh Mhoriadh—an sliabh air an chaisg an t-aingeal làmh Abraham, athair nan creidmheach, an uair a bha e gu 'mhac, 'aon mhac, Isaac, lobradh do Dhia (Gen. xxi. 2, 9)—an sliabh air an robh Dàibhidh, an uair a bha ùrnuigh 'na meadhoin, gu stad a chur air aingeal an agrìos (1 Eachd. xxi. 17)—an sliabh air an do thog Solamh teampall an Tighearna, "an Tì tha 'gabhail còmhnuidh am measg nan cherubhan." 'Sann air an t-sliabh seo a sheas Iosa air an là mhòr sin, là deirionnach na fèilte, 'nuair a dh'èigh e, "Ma tha tart air neach 'sam bith, thigeadh e d'am ionnuidheas, agus òladh e" (Eòin vii. 37); agus an so bha brat-roinn an teampuill air a reubadh o 'mhullach gu lochdar, an uair a thug Slànighbear a' chinneadh-daoine suas an deò, agus a bha'n t-slighe gus an ionad naomh air 'fhosgladh do gach peacach.

Dh'fheumadh gu cinnteach iostinn gun tuigse, agus cridhe gun fhaireachduinn a bhi aig an duine sin a bheachdaicheadh air an t-sealladh so gun 'aigaidhean uile 'bhi air an gluasad—gun eagal diadhaidh agus gràdh naomh a bhi air an dùsgadh a suas ann. Tha fa chomhair neach a sheas air sliabh nan craun-òladh a liuthad cuimhneachan air cumbhachd, air ceartas, air fìrinn, agus air àrd thròcair Iehobhadh, 's e dh'fheumas mòr dhrùghbadh a dheanamh air, nì's lugha na tha e gu buileach gun mhothachadh.

'Nuair sheas sinn an so, bha iomad smuain mu ghàird nan làithean a dh'fhalbh ag òiridh suas 'nar n-inntinnean; ach bha gu h-àraidh smuaintean mu cheartas an tighearna thaobh an t-sluaigh a mharbh 'fhàidhean, agus a cheus Mac a ghràidh, agus mu 'fhirinn ann na coimhlionadh na nithean a thubhairt e a bheireadh e mu'n cuairt do'n timchioll, mar gum b'eadh, air an sparradh oirne. Ann an làithean Heseaiab, bha e air aithneadh do'n fhàidh Micah dol mu'n cuairt a' bhaile sin ris an cainte "Foirfeachd na mais, aobhneas an domhain uile" (Tuir. ii. 15), agus a ràdh gum biodh e uile na "chùirn," agus gum biodh an grunnad air an robh am baile air a thogail air a chreabh—

adh mar achadh arbhair. Bha e air àithneadh dha seasmh ann an cùirtean an teampull, agus éigheach gum biodh iad sin “mar ionadan àrda na frithe” (Micah iii. 12)—‘se sin, mar ionadan iodhol-aoraidh nan cianeach. Agus chunnaic sinn le’r àbhean coimhlionadh nan nithean so. Chunnaic sinn Ierusalem na cùirn ‘s na làraichean briste—chunnaic sinn dailean eòrna air sliabh Shioin—chunnaic sinn ionad-aoraidh nan Turcach (luchd-leanmhuinn *Mahomet*, an fhàidh bhreige) anns a’ cheart àite ‘san robh teampull Sholaimh, teampull an Dé bheò o shean; agus ‘nuair a smuainich sinn nach robh e ceadachte, aon chuid do Chrìosduidh no do Iùdhach, seasamb an taobh a stigh de na cùirtean sin anns an robh aon uair glòir an Tighearna air a foillseachadh, chuimhnich sinn air briathran Esaiel, a tha ‘g ràdh (vii. 24) gu’n toir Dia na cionnich, a’ chuid is miosa de na cionnich, an aghaidh a shluagh, agus gum biodh an t-ionad naomh air a thrusailleadh. Chuimhnich sinn air a so le bròn, agus labhair sinn na briathran, naomh sin (Taisb. xv. 2; 8), “Is mòr agus is iongantach t’oibre, a Thighearna Dhé uile-chumhachdaich; is ceart agus is fìor do shluigh-ean-sa, a Rìgh nan naomh. Cò air nach biodh eagail romhad, O Thighearna! agus nach tugadh glòir do d’ ainm?” O gu’n luath-aichte na làithean anns am bi Ierusalem a rìs air a togail suas, agus ann am bi Israel uile air an teàrnadh!

An uair a thill sinn air ar n-ais do’n bhaile, rinn sinn gach forghais agus rannsachadh a b’urrainn dhuinn mu thimchioll àireamh agus cor nan Iùdhach a tha ‘nis a’ chòmhnuidh ann an seann tìr Iudea. A réir a’ chunntais a b’fheàrr a fhuair sinn, tha ann an Ierusalem féin eadar eòs agus seachd mìle (6,000 to 7,000) do shìol Abraham; agus feadh nam bailtean eile, eadar trì agus ceithir do mhiltean;—‘se sin, gu bheil gu léir mu thuairis deich mìle (10,000) Iùdhach a nis a’ gabhail tàimh ‘san dùthaich sin ‘san robh aon uair diùth air cùig muillion (5,000,000). Nach ‘eil an dùthaich da rìreadh air a tansachadh agus air a cur fàs!! A thaobh cor aimsireil an t-sluagh so, tha e da rìreadh bochd. Tha còrr aon nam marsantan, aig a’ bheil bùithean—mòran a tha nam marsantan-falbh (*pedlars*)—feadhainn nan luchd-cèird,—agus mòran ag iarraidh na deirce; ach cha’n ‘eil aon nam measg a tha na thuathanach—cha’n ‘eil aon Iùdhach a tha ‘g àit-eachadh fearann ‘aithrichean. Ged tha mòran tuille seòrsa aca ‘nan dùthaich féin no bha aca gus o chionn beagan bhliadhnachan, gidheadh tha iad fathast, an aon seadh, ann an daorsa. Tha tuille mòr màil aca ri phàigheadh airson an tighean no tha aig seòrsa air bith eile; agus ged a nì neach air bith encoir orra, cha’n ‘eil am bitheantas ach beag ceartas ri fhaotainn. Theid na saighdearan Turcach a stach do’n tighean, agus iarraidh iad an iasaid, ge b’e nì a thaitneas riu—nithean nach ‘eil a’ chridhe aig na h-Iùdhach bhochd a dhiùltadh, ged tha deagh fhios aca nach faic siad iad gu bràth tuille; agus ‘se’n nì a tha ro bhrònach, gu bheil mòran dhiùbhsan a their Chrìosduidhean riu féin (mar na Pàpanaich agus na Gréugaich) a tha nì’s miosa agus nì’e naimhdeile do na h-Iùdhach na tha na Turcach féin. Cia ro bheag do dh’inntinn Chrìod a th’aca so a tha ‘g aideachadh ‘ainm! Bha e sear mòr ioghnaidh air na h-Iùdhach a bhi ‘faotainn Chrìosduidhean co

caoinbneil ris 'e a bha muinntir Eaglais na h-Alba; ach thuig iad an ùine ghoirid gu'n robh dealachadh eadar Protestanaich agus Pàpanaich, agus bha iad a' cur an céill mòr thaingelachd do na Protestanaich. Tha atharrachadh ro mhòr, a thaobh seo, air a thoirt mu'n cuairt o chionn beagan bliadhnaichean. Roimh seo bha Protestanaich agus Pàpanaich le chèile 'deanamh tàir air na h-Iùdhaich; a nis tha Eaglais na h-Alba 'deanamh gach nì is urrainn dhi gu 'na maith aimsireil agus spioradail a chur air aghaidh. A thuilleadh air a seo, tha Ban-rìgh chumhachdach Bheastuinn air fear-dreuchd (*convict*) a chur a mach an sin a rìoghachd mhòir féin, gu bhi 'chomhnuidh ann an Ierusalem, a ghleidheil ghnothachan ceart a thaobh nan Turcach, agus gu h-àraidh a ghleidheil cearta ris na h-Iùdhaich bheachda. Bha'n latha 'san d'fhuair iad ceartas a nochdadh dhoibh na latha ùr 's na latha iongantach leòsan; oir, gun o chionn ghoirid, bu choma có dhìtùbha a bha'n t-Iùdhaich sa' chòir no 'san eucoir, 'nuair a thigeadh a' chàis gu breith, bha e duan air 'fhàgail fàidhe. Ach a nis tha dèanachd sìge dol fa chomhair a' bhreitheamh, agus sìos sìge nach urrainnear eucoir a dheanamh air gun aicheamhail. Ma dh'fheòraichear c'arson a tha na h-uiread Iùdhaich ann an Iudea, 'nuair tha iad air an saltsairt fuidhe an sin gu mòr nì mòr no ann an dùthchannan na Roinn-Eòrpa, tha againn ri fhreagairt, an teiseach, gu bheil gach aon diubh 'ga dheanamh féin cinnteach á shìate shiorruidh, ma's e 's gum faigh e am bàs ann an Iudea, ged a dh'fhaodas e 'bhi busilteach do phàirt pheannais ann an usigh, agus do bhi air a ghleidheil ré son-mhìos-deug ann am Purgadair. A rithis, tha iad a' creidsinn, ged a dh'fhaodas aon diubh a gheibh am bàs ann an dùthaich eile 'bhi air a shàbhalaigh, gum feum e, roimh là na h-aiséirigh, a rathad a dheanamh fo'n talamh gu gleann Iehosaphait, far a' bheil na fìreanan uile ri'n nochdadh, a réir am beachd-san; agus tha mòr eagal aca roimh 'n ionachd se fo thalamh. A thuilleadh air a seo, tha iad a' creidsinn gu bheil am Mosaic ri nochdadh ann an Iudea, agus tha mòr dheigh aca air a cheinneachadh 'nuair a thig e. Agus, a bhàrr air gach nì eile, tha iad a' creidsinn gu bheil co-chomunn àraidh ri neamh air a mhealtuinn leòsan a tha ann an Iudea, agus gu bheil an luchd-teangaing (na *Rabbies*) a tha'n sin air an seillearachadh le Spiorad Dhé, mar bha na fàidhean o shean. Mar so, tha mòr iarrtas aig na h-Iùdhaich dol gu fearann an aithrichean; ach cha'n 'eil iad a' dol a' bheag nì's blonmhoire ann, oir am bitheantas 'se seann doine nach 'eil a' fàgail a' bheag do theaghlach nan deigh a tha 'dol ann; agus tha 'phlàigh, maille ri ionad galar eile do'm bheil iad busilteach e'm bochdainn, a' gearradh se mòran diubh.

A. C.

October, 1842.

CATH CHINN LOCHIALL.

Am measg nan comhstrinean guineach nach b'ainneamh aig clanna Ghàidheal, 's iomadh latha fuileach agus deamnal cruaidh a chuireadh air fraoch-bheannaibh gorma nan garbh eirloch, air nach 'eil iomradh no ainm aig luchd-seanachais 'san linn so. B'ann diùbh so a' choinneamh gharbh-bhuilleach a thug na Camshronaich do Chloinn an Tòisich aig bràigh Lochiall. Bha Mac-an-Tòisich 'san àm sin ag agairt còir air fearann Mhic-Dhòmhnuill Duibh, agus air tigh nan Camshronach a chuir fo smachd. Ghluais e le dà chiad ceatharnach sgairteil, fe'n armaibh, do'n tìr Abraich. Ghabh e air aghart toimh 'n dùthaich gun bhacadh gus an d'ràinig e ceann Lochiall, far an do chaidil e féin 's a dhaoine. Aig éiridh na gréine sa' mhaduinn, thog iad orra 'mach ri guallainn Beinn-an-t-Sneachda, gu tilleadh dhachaidh gu'n tìr féin troimh thaobh Lochairceig. Cha b'fhada 'chaidh iad air an aghart, gus am fao iad Mac-Dhòmhnuill Duibh, le 'sèa-sìhead gaisgeach, a' tighinn nan còmhhdail. Thuig iad gu math nach bu chòmhhdail chàrdeil a bh'air an aire, agus dheasaich gach fear e féin gu bàs-ghleachd. Bha còthrom a' bhruthaich aig na Camshronaich, ach bha'm barrachd sluaigh air taobh nan Tòiseach. Sheas Mac-an-Tòisich 's a dhaoine air lianaig leth-bhruthaich mu mheadhoin a' mhàim, a's eridhe gach fir air mhìre gu comhstri; agus mar bheum-sléibh a' sguabadh a' gharbhlaich, bhuail na Camshronaich 'gan ionnsuidh, a's buaidh no bàs an gnòis gach seòid. Leum na glais lannan s' truaillibh, a's ghrad thruaillleadh gorm-bhrat drùchdach a' bhàir le fuil chraobhach nan laoch borb; ach comharrachais es-ionn gach tréin-fhir, chit' arsainn-chatha nan Camshronach, Tàilleir Dubh na Tuaidhe, le 'thuaidh bhàs-bhuillich, a' sgathadh cheann a' eòrp mar shuiseagan rainich;—gach taobh air an tionndadh e, ghearradh e bealach ro' shreithibh nan naimhdean. A dh'aindeoin cruadail nan Catanaich, cha b'urrainn iad seasamh an aghaidh catha chuthach nan Camshronach. Bhrùchd iad air an ais as gach taobh; 's ged a rinn an ceannard tréibheach na dh'fhoadadh e gu'm brosnachadh, chuireadh an ruaig orra. Leis a' bhruthach dh'aom iad, 's na Camshronaich air an tòir. Mu'n cuairt ceann Lochiall a ghabh iad, agus lassachadh cha d'rinn iad gus an d'ràinig iad taobh Airdghobhar, far 'n do sheas Mac-an-Tòisich mòr air mullach cloich an cladach na tràghad, da'n ainm fathast "clach Mhic-an-Tòisich," a's thug a dhaoine 'n t-ath thilleadh orra mu'n cuairt da. Thòisich iomairt nan arm as ar. Le sàthainnean troms nan cruaidh lann, dh'fhàgadh iomadh fear fearail gun hùs. Bha Mac-an-Tòisich mòr le 'chlaidheamh dà-mhìne 'cuir gu bàs gach fir a thigeadh mar astar buille dha, gus an d'thainig an Tàilleir Dubh, le 'thuaidh theirbheartaich mu 'choinneamh. Tharruing e 'a claidheamh mòr le 'uile neart, a leas an Tàilleir a sgoltadh gu 'chruachan; ach sheachainn ean an ionnsuidh, agus le baile ghruisich o 'thunaidh choimhich, throma, reub e Mac-an-Tòisich.

Dhòmhlaich a dhaoine mu'n cuairt da gu 'theàrnadh o bhuillean nan naimhdean, gun chùram mu ni fo'n ghréin ach diogaltas a thoirt a mach airson fuil an cinu-chinnidh; ach a dh'aindeoin an tréuntais 's an rùin, b'éigin doibh a rithisd an ruaig a ghabhail. Thog iad an ceannard air an gvaillibh; 's ged a bha na Camshronaich 'gan sgath as gach taobh, ghiùlain iad e gu bun Gharbhain, far an do chasadh an tòir cho teann orra, 's nach robh dòigh air dol na b'fhaide. Thionndaidh iad an treas uair air an luchd-tòrachd, le làn rùn seasamb, neo tuiteam 'san àite 'n do stad iad. Thòisich an gleachd bàsmhor le ùrachadh goith. Thuit a' chuid bu mhò de Chloinn an Tòisich air an raoin. Ghlacadh Mac-an-Tòisich mòr 's a mhac; agus am beagan a bha beò dhe'n daoine, sgap iad as a chèile. Ach chuir an naimhdenn guineach rompa nach rachadh as dhiubh fear a dh'innseadh sgeòil. Dh'fàg iad Mac-an-Tòisich 's a mhac fo chùram nam ban, agus air tòir chàich ghabh iad. Shin iad orra mach am monadh. Bha'n saighdean siùbhlach a' giùlan bàis gu fear a's fear, gus an d'ràinig iad mullach a' mbàim. Bha 'ghrian a' cromadh 'san iar, agus sèamh-bhrat dùbhrach na h-oidhche 'agaoileadh a sgàilidh iarraidh thar aghaidh shàmhaich nan spéar. Bha eòin bhuchullach an t-àléibh gu caidreach guamach a' gabhail tàimh an còs nam bruach, agus ùdlaiche cabrach nam fàs-ghlac, fo dhubhar na daraig aosda, 'siabadh nan cuileag o 'bhian calgach, 'nuair 'bhried an ruaig a steach air Conagheann. Bho òg-mhad-tinn an latha shamhraidh, gu cìaradh anmoch an fheasgair, fòsadh cha deachaidh air sonn 'san strì; ach mu dheireadh bha ceum an tréin-laoich bu dierrasaiche 'dol am maillead 'san ruaig, agus shaoil leis na bha beò de na Catanaich nach rachte ni b'fhaid air an tòir. Chruinnich iad còmhla, gu òr seachad na h-oidhch' ann an glais uaignidh air taobh Chonaghlinn, da'n ainm Cùil-nan-Cuileag; ach 's gann a ghabh iad gu fois gus an robh an Tàilleir Dubh, le buidheann de na Camshronaich, air am muin. Leum gach fear air a bhonnaibh, agus spionadh gach glas-lann á 'n duillibh; ach ged nach robh laigs' air an inntinn, bha'n lùs air an tréigsinn. Thuit iad far an do sheas iad, fo fhaobhraibh fuileach an luchd-mìoruin. Cha d'fhàgadh beò, de'n dà chiad gaisgeach a ghluais do'n tìr Abraich, neach a bheireadh sgeul mu'n déidhinn da'n dùthaich féin. Thill Mac-Dòmhnuill Duibh 's a dhaoine gu bun Gharbhain, far an d'fhàg iad Mac-an-Tòisich mòr 's a mhac. Chuir iad an oidhche seachad 'san àite sin, agus air maduinn am màireach rinn iad deas gu dol dachaidh; ach so far an robh a' chùis iomagain de Mhac-Dhòmhnuill Duibh. 'Si nighean Mhic-an-Tòisich a bh'aige mar mhnaoi, agus, ma's fìor an ràdh, cha b'i'n t-seòbhrach i. Cha chuireadh gnùis nàmhaid fo'n ghréin athadh air; ach bha agath nach bu bheag air dol dachaidh gu 'mhnaoi, an deigh a ciùneadh a agrion, agus a h-athair 's a bràthair a ghlacadh nam prìosanaich. Cha b'e sin do'n Tàilleir Dubh e; fìrionn no boirionn, bu choma dhàsan cò dhiubh. Air an aobhar sin, chuireadh air falbh e roimh chàich do Achadh-na-carra, a dh'innseadh do'n bhaintighearna mar a thachair. Ràinig e 'm baile gu h-uallach, suigheartsach; agus air

dha bualladh aig doras an tighe, dh'fhoghladh e dha leis a' bhain-tighearn' i féin. Dh'fhàiltich i gu fiallaidh furanach e, agus dh'fhaoineadh i ciod e bu naigheachd dha. Fhreagair e gu suilbhre gu'n robh naigheachd math—*gu'n robh bian cait an diugh air òighinn, agus rogha 's tagh' air plang.* Dh'atharraich a gnùis air cluinntinn a sgeòil; ach chum i oirre féin, agus thubhairt i, "Thig a nuas, a Thàilleir, a's fàg do thuadh shìos." "Far am bi mi féin, bithidh mo thuadh," ara' an Tàilleir. Thuig i nach rachadh aic' air a feirg a chaitheamh air an Tàilleir; agus le teum cuthaich, rug i air a leanabh féin, a's thilg i ann an teis-meadhoin na griosach e. Thug an Tàilleir dui-leum far an robh i, 's a thuadh 'na làimh; agus le sgairt uamhasaich ghlaodh e, "'Bhean a rug an leanabh, tog an leanabh!" Chuir colg agus coltas an laoch crith oirre. Bu bhuidhe leatha 'n leanabh a ghrad theannachdadh, agus a bhi réidh ris an Tàilleir gus an d'thainig Mac-Dhòmhnuill Duibh 's a dhaoine dhachaidh. Chumadh Mac-an-Tòisich mòr 's a mbac an Achadh-na-carra gus an robh an leòin air leigheas; ach mu'n d'fhuair iad dol a rithid d'an dùthaich féin, thug Mac-an-Tòisich còir sgriobhte bho 'làimh do Mhac-Dhòmhnuill Duibh air oighreachd Lochabar, a shealbhaich a shliochd bhe'n uair sin.

AONGHAS BÀN.

Tom a' Chollich,
Mìos-deirionnach an Fhoghair, 1842.

L I T I R

*A chaidh 'chur le duin'-uasail ann an Nuadh-Shealann d'ìonnsuidh
a charaid ann an Albainn.*

Air brnach na b-albhne Ocotu,
An eohdamh-là-deug de'n eohdamh mbios, 1841.

A Charaid Ionmhuin,

Cha b'ìoghnadh leam ged smuainicheadh 's ged theireadh tu gu bheil mi dì-chuimhneach agus mi-choma; agus is éigin dhomh, gun teagamh, aideachadh nach 'eil mi gu tur saor o choire, agus ma dh'fhaodt' o leisg, air neo sgriobhinn roimh 'n àm so litir co fad ri m'ghàirdean; gidheadh, 's urrainn domh gu fìrinneach a ràdh gu bheil t'ainm-sa air a luaidh gu tric, le urram agus teas-ghràdh, ann an coilltibh Nuadh-Shealainn (*New-Zealand*). 'Se is leisgeul dhomh an ìre neo-shuidhichte 'sam bheil sinn o na thainig sinn a dh'ìonnsuidh na dùthcha so. Cha d'fhuair sinn fhathast am fearann a chaidh ghealladh dhuinn leis a' Chomuinn, ged a chuir iad sinn air astar gun stà sa' mbios Mhàirt, gu Uanganuidh, le litir chumanta a chuireadh a dh'ìonnsuidh na h-uile gum biodh e air a chuir air leth dhuinn an sin. Cha d'thugta seachad dheth ach ro bheag, agus thill sinn le'r corraig 'nar pluic. A nis, Alastair, nach robh aobhar mòr dhiombaidh agus ghearain againn, a' mheud 's gu'n deach a ghealladh gum biodh na h-uiread ullamh ann an trì

mhìosaibh 's a riarachadh na h-uile aig an robh an ainmeas sgriobhte ann an leabhraichean a' Chomuinn; ach bu ghealladh a fhuair sinn.

Ge b'ole e gu'n deach ar n-carba 'mhealladh, cha duilich leam a nis e, do bhrìgh gu'n do thòisich mi air long bheag dà-chrannach ionann-ohrannach (*schooner*) a thogail. Is cinnteach mi, nam faicheadh tu i, gum biodh tu làn thoilichte leatha. Tha'm fiodh uile aig an dorus, agus tha mi'n dhùil gum bi i air sàil mu'n ruig an litir so Albainn. Mar mealta mi, seòlaidh i co leth 's co sgiobalta ri soitheach cis-sheachnaich (*clipper*). Tha seann duine, seòladair o Ghrianaig, 'ga mo chobhar. Bithidh eacu, an dà ghiulan, agus mi fhéin, comasach air a caitheamh air fairge. Tha a druim seachd-deug thar fhichead (37) troidh air fad. Tha trì troidhean aig claoonadh a saidh, agus aon troidh aig claoonadh a sàil deirionnaich.

Is cinnteach mi, nan tigeadh tusa 'n so, nach saidheadh tu a ris am feasd ri bòrd-sgrìobhaidh, no ri tràilleachd a' phinn, ach gum biodh agad rùin snidhichte air Nuadh-Shealann uile 'chuairteachadh agus fhaicinn.

Bu mhinic a bha thusa 's mise 'bruidhinn mu thimchioll tigh a thogail, agus cìod an t-airgiod a chosdadh e. Tha'n t-obair mòran ni's fhusa 'san tìr so. Thog sinn tigh ann an trì làithean an deigh teachd an so. Chaidh sinn dìreach beagan ceuman air ar n-aghart sa' choille, agus gheàrr sin uiread 'a dh'fheumadh sinn do stoban caola. Chuir sinn iad nan seasamh 'san talamh airson cleithe an tighe. Rinn sinn an còmhlaich air an taobh a muigh le gnè do luachair fada. Thug an teinteach là eile ua'n'n; agus tha again a nis tuineadh oimheach, agus taitneach gu leòir. Ghabh mi, mar an ceudna, deich acraichean fearainn. Bithidh iad a' chend dà bhliadhna an nasgaidh, agus airson a' chuid eile de'n aimsir air glé bheag mhàil. A réir mar is fèir dhòmhcha, cha ruig sinn leas a bhi 'gearain gu'n d'fhainig sinn a mach. Tha cosnadh gu leòir againn, agus gu leòir ri itheadh. Tha'n t-aimsir làn iarrtanach; tha'n t-adhar taitneach agus slàinteil, ged tha na gaothan trom air uairibh.

Tha so a' cur 'nam chuimhne na thachair dhomh fhéin, agus a' fenchainn aineolas cuid aig am bheil bàtaichean mu sheòladaireachd, agus an cunnart 'sam bheil iad uafhe. Cheannaich mi bàta gasda o chaptain a' Bh———. Thainig mi fhéin 'san teaghlach sàbhailt innte gu Uanganuìdh, gun teagmhais air bith. Ràinig sinn an cladach aig àit' aig am bheil an t-Sruth Choipte (*Reamy Ripp*) mar ainm, ann an trom ghaoth a' séideadh air tìr, agus le muir ghiobach luasganach. Bha'm bruthaich glé chas agus garbh, agus, mar bu mhath le caoimhneas Freasdail, ann an gleannan beag tiamhaidh far nach robh dùthchasaich (*natives*). 'San fheasgar, dh'èirich ùrnuigh agus laoidh-mholaidh anna a' ghleannan, nach cualas iad riann roimhe. Cha'n urrainn domh a dhìealbhadh cìs mòr a las ar cridheachan 'san dleasnas ud. Bha sinn 'san fhàsach, fada o chomhunn dhaoine, agus le sùil an 'Pì nìle-léirineach

amhàin oirnn; gidheadh, bha a ghàirdean uile-chumhachdaich ga'r cuairteachadh, agus bha sinn ann an tèarúinteachd.

Am bàta sin reic mi airson caogad punnd Sasunnach (£50)—'se sinn ri ràdh, deich punnd (£10) n's mò na chosd i dhòmhsa. A' cheud uair a chaidh an duin' a cheannaich i 'ga seòladh, chaidh i bun os-cionn leis, agus theab a bhàthadh. 'Nuair a dh'fhoighnich mi ciamar a thachair so, fhreagair e, gum fac' e mise innte le gaoith mòran ni's làidire, agus gu'n do chuir e mòr-ioghnadh air ciamar a dh'éirich an tubaist ud dha! Tha mòran de leithid sin do sheòladairean an so.

Cha'n 'eil na dùthchasaich, far am bheil mi an tràs, draghail; ach an Uanganuidh, far a' bheil na h-ùr-àitich (*settlers*), tha iad càileigin draghail. Is fìor chladhairean iad; agus, coslach ris na h-uile cladhairean, tha iad tarcuiseach agus beadaidh far a' bheil e 'nan comas. Ach ma dh'fheuchas ach aon duine Èòrpach gu bheil treubhantas aige, cha ruig e leas eagal air bith a bhi air. Is daoine tuigseach fìosrach iad; agus 'nuair a dh'fhòghlumar iad, eha ruig iadsan ni's mò an leas an cùl a chuir air neach sam bith. Tha cuid dhiubh nan òlaich gasda. Bha aon duine 'nam measg a chuala gu'n deach mise agus mo theaghlach a bhàthadh, agus ghuil e mar gum bu aon de'n teaghlach e féin.

Tha'n dùthaich cnocach air a' chuid is mò, ach glé tharbhach. Tha dà bhàrr bhuntàta aca sa' bhliadhna; ach tha iad glé aineolach air tuathanachd. 'San earrach—'se sin, o chionn thrì sheachduin—chaidh iad a dh'ionnsuidh nan raointean aca, agus, a' suidhe sìos nan crùban, le maide no mìr fiodha, dà throidh air fad, geur aig a bhun (no, ma's àill' leat e, aig a bhàrr), mar gum bu ghné chaib e, dh'fhosgail iad suas am fonn airson tional a' bhàrr bhuntàta mu dheireadh, agus a' cur fear beag dhiubh air ais an àite shìl-chuir. Agus ma gheibh iad lios ùr, an deigh dhoibh am preasarnach a losgadh le teine, fosglaidh iad an talamh leis a' mhaide cheudna; cuiridh iad e le buntàta, agus thig iad air an ais 'nuair a bhios iad abuich agus ullamh ri'n togail. Mar dhearbhadh air tarbhachd an fhearainn, dh'aireamhaich mi trì-fichead cuiseag 'us ceithir a dh'fhàs a aon ghràin' eòrna; agus gu tric dà dhusan, gu dà dhusan gu leth, do chuisseagan cruineachd o gach gràine.

Bu choir dhomh tuille naigheachd aithris nam biodh ùine agam; ach o na chual' mi gum biodh màileid litrichean air a cur gun dàil do Shasunn, ghabh mi cothrom sgrìobhadh aig an àm so. Tha agam ri dhol gu Uellington le luchd fiodha, air bàt' eile a th'agam; agus an sin cuiridh mi'n litir sa' phost.

Thoir mo bheannachd agus m'iomchore do d' theaghlach. Slàn leat!—slàn leibh uile.

Is mi, le deagh urram,

A charaid dhìleas,

À' Oglach tràibhdhìreach,

F. S.

DÀN SHOLAIMH.

CAP. VII.

Cia grinn do chasan ann am bròig,
A nighean rìoghail àill!
Mar sheudaibh uilt do shliasaid tha,
Obair an deagh fhir-chèird.

Mar chuachag chruinn tha t'iomlag fòs,
A bhios de dhibhe làn;
Do bholg mar dhùn de'n chruineachd gheal,
Cuartaicht' le lildh bàn.

Do chlochan tlàth mar dhà mheann earb,
Càraid na maoislich òig;
Do mhuineal mar thùr lobhori;
Do shùil mar lochaibh éisg—

Mar lochaibh éisg aig Hesbon fòs,
Ri geat' Bhatrabim dlùth.
Mar thùraibh Lebanoìn do shròn,
Gu Damascus sheall's null.

Do cheann ri Carmel cosmhuil 'ta,
Mar chorcur falt do chinn;
Tha'n Rìgh na chlaisibh ceangailte.
Cia àillidh thu, 's cia grinn!

Tha t'àirde cosmhuil ri craoibh phailm,
Do chloch mar dhearcaibh flon;
Do'n phailm-chraoibh streapaidh 's ghabhar greim,
(‘Se so a thubhairt mi.)

Mar bhagaid fhìon-chraoibh bithidh nis
Do chlocha corrach àill’;
A's cùbhr'eachd t'aodainn, mar an ceudn',
Mar ubhall 's cùbhraidh fàil'.

Do chairean mar am flon is feàrr—
'Seadh, flon airson mo ghràdh,
Gu milis theid a stòs,—'bheir cainnt
Do'n dream nan cadal 'ta.

'S le fear mo ghaoil-sa mise 'nis;
'Sann ormsa tha a ghràdh.
Thig fhir mo rùin, a's rachamaid
Do'n mhachair 'ghabhail tamh.

'Sua bailtibh sanamaid 'san oidhch';
Sa' mhoch-thrath 'choimhead lios,
A dhearc a' bheil 'chraobh-fhìon fo bhlàth—
An flon-dheac 'gealltainn meas—

Am pomgranat 'n do bhris a mach:
An sin gheibh thu mo ghràdh.
Tha'm mandragan 'toirt faile uaith—
'Seadh, boltrach cùbhraidh àill'.

A's thaisg mi aig air gastaibh fòs,
 Gach meas tha taghta ùr ;
 Meas sean a's ùr tha taisgt' an sin,
 'Feitheamh airson mo rùn.

Ò R A N - B À T A,

LE SIR BHALTAIR SCOT.

(Air Eadar-theangachadh o'n Bheurla le Uilleam Mac-Phearsain.)

Fàilt' air a' ghaigeach le bunidh tha 'tighinn faisg oirn,
 Le craobh ghiubhais uaine mar shuaicheantas dhà !
 Gu ma fad bhios a' chraobh so na brataich ro luachmhor,
 Gu dlinn gu reachdmhor, 's gu neartmhor 's gach càs !
 Gu buadhar le dealta nèimh,
 Gu sùghar le neart talaimh,
 Gu bòidheach a' fosgladh, 's gu leathan a' fàs ;
 'Nuair their gach gleannan,
 'S Mactalla comh-fhreagairt dhoibh,
 " Ruairidh Mac-Ailpein Dhuibh, o hi ho ro ! "

Cha chrìontaich gun sgairt, mar ghéig fuarain gun neart sinn,
 'Dol bàs anns a' gheamhradh, 's an t-samhradh fo bhlàth ;
 'Nuair ghéilleas gach meallan do dhoininn nam beanntan,
 Nì's tréin' tha Clann-Ailpein ag éiridh fo'n sgàil.
 An sàs anns a' chreag-bhealach,
 Gu làidir neo-eisimealach,
 'Nuair shéideas na sìantan, nì's tréin' tha sinn 'fàs.
 Tha 'mbachair 's gach àrd-bheinn
 A' glodhaich le àrd-ghuth,
 " Ruairidh Mac-Ailpein Dhuibh, o hi ho ro ! "

'S àrd sheinn ar plob'rachd air còmhnhard Ghleann-Fruian ;
 Tha nuaillan na Galldachd 'gar freagairt o'n Ghleann :
 Tha'n lùchairtibh làidir 'cuir smùid dhiubh 'nan làraich,
 'S na laoch le'n lannaibh fo gheimhlibh a' bhàis.
 'Tha'm bantraichibh Sas'nach,
 'S na maighdeanaibh bae-bhualach,
 'Cuimhneach Clann-Ailpein le crith agus bròn ;
 Tha Gleann a's Srath Iàobhan
 Fo smachd leat gu dìblidh,
 'Ruairidh Mac-Ailpein Dhuibh, o hi ho ro !

An coinneamh a' Ghàidheal nis rachadh am bàta,
 A's stùireadh gach ràmh le fàn dàimh chum an laoch :
 O ! gu'n robh 'n òigh tha 'san eilean a' còmhnaidh
 A nis, mar bu chòir, 'tighinn 'na chòmbail le gaol !
 'N sin b'e ar dòchasa
 Oighire ro mhòrchuiseach
 'Dh'éiridh gu h-òrdheire 's gu bòidheach ri'n taobh !
 B'ard bhiodh Clann-Ailpein
 'Seinn anns gach glac-bhealach,
 " Ruairidh Mac-Ailpein Dhuibh, o hi ho ro ! "

SGÙIL FÀRINNEACH.

Thachair dhomh a bhi làthair o chionna ceithir-latha-deug aig sàr-
maid snipeir an Tighearna ann an sìorramachd In'èrèir, agus dh'innis
am ministear dhomh an sgeul a leanas :—

Bha bantrach bhochd (ars' eean) 'san sgìreachd so—boirionnach co
tuigseach crìosdail 's air an do chuir mi riamh eòlas. Bha mi 's
seanachas rithe air latha àraid, agus thòisich i air cunntas a thoirt
dhomh air bàs a fir. “Cha robh anna an tìr uile,” ars' ise, “càid
bu shona na mo dhuine a's mise. Cha robh ann ach figheadair bochd,
ach bha eagal Dhé air. Ged nach robh mòran de nithe an t-eaghal
againn, bha sinn sona, subhach, taingeil. Bha mise 'cumail bùth beag,
anna an robh mi a' reic nithe a ghabh mi air dàil o cheannaich 's
bh'ann an Cill-Mhèarnaic; agus bha mi a' togail mo theaghlaich air an
dòigh so. Bha agam dà mhart bainne; 's do bhrìgh gu'n robh iarraidh
mhòr air a bhainne, bha sinn an cothrom math, agus a cheart co sona
ri dithis 'san àite. Ach b'e toil Dhé fiabhras eagalach a leigeil an
rathad ar teaghlaich. Bha mo dhuine 's mo cheathrar leanaban 'nan
luidhe. Cha tìgeadh duine na coimhearach 'nar còir—sheachainn
gach aon an tigh againn. Cha cheannaicheadh iad bainne, no badhar
as a' bhùth. B'éigim na mairt a chuir air falbh gu tuathanach a bha
asdar mòr uainne, agus a thug leis iad. Chuala mairtanta Chìll-
Mhèarnaic mar a bha. Thainig eean, agus sguab e leis gach ni 'bha
sa' bhùth—cha d'fhàg e an nì a b'fhaoin' againn. Fad ionad seachd-
uinn, cha d' thainig duine stigh air an doras ach lighiche 'n àite.
Chaochail mo dhuine—dhùin mi a shùilean. Chuir mi e air na
bòrdaibh taobh a leapach. Chaidh mi far an robh saor, a's fhuair mi
ciste. Ach b'e sin am feasgar brònach dhòmha, 'ga chuir sa' chiste
's mi lag fann! Ach coma, neartaich Dia mi. Thainig cuid d's
luchd-eòlais, agus ghiùlan iad air falbh an corp; agus dh'fhàg iad
mise 's mo phàisdean, 's iad an àird an fhiabhrais. Ach oidhche no
dhà an deigh bàis an athar, thainig pilleadh air an fhiabhras, agus bha
iad ni b'fheàrr. Cha robh a nis làn an dùirn do mhin 'san tigh—cha
robh ni agam a b'urrainn dhomh a thairgse dhoibh ach uisge. Shuidh
mi taobh a' ghealbhain, agus ghuil mi gu goirt—mo leanabanan 's
glaothaich, agus gun ni ri thoirt dhoibh. Cha do chail mi mo dhòchas
ann an Dia—'s mi nach do chail; glòir Dhèsan nach do cheadaich
dhomh sin a dheanamh. Mhòthaich mi gu'n robh mo chridhe féin
fann—gur gann a b'urrainn domh coiseachd troimh 'n tigh. Bha
seòrsa tuainealach a'm' cheann. Shuidh mi, agus thubhairt mi—oir
cha robh comas agam tuille a' ràdh—“A Dhia, ambaire orm.” Thuit
mo phàisdean 'nan eusan—iad air an claidh agus fann, an deigh
glaothaich leis an acras. Cha robh fios agam ciod a dheanasinn.
Chuala mi seòrsa do sgròbail aig an doras. Dh'èirich mi a dh'amharc
ciod a bh'ann; agus ciod a bha 'n sin ach cat a bhaineadh dhomh
féin, agus maigheach mhòr aige, a ehlaid e gu stairnich an doras.
Dh'amharc an cat a'm' aodann le seòrsa do chrònan maledach. Thug
mi stigh a' mhaigheach. Dh'fhionn mi i, agus rian mi eanarach dh'i.
Dhùisg na pàisdean. Thug mi dhoibh r'a dè, a's dh'èil mi féin beagan

agus thug mi buidheachas do m' Dhia. Air an là màireach thainig caraid, agus pailteas air a shiubhal; agus o'n là sin, cha d'fhiosraich mise na mo phàidean dèidh."

Thig Dia an àm airc, 's cha'a airc 'nuair a thig. 'Sann 'nuair is d'uirche 'n oidhche is dlùithe an latha.

C. N. G.

ÙISDEAN MAC-GHILLEASPUIG CHLÉIRICH.

A Chnairteir ùiseil,

Ged nach 'eil annam-sa ach duine bochd, a' co'-lionadh dreuchd a ta urramach nì's leòir ann féin (oir is cléireach-eaglais mi), an deigh sin tha mi 'n dòchas nach dean sibh tàir air mo litir. Tha deagh fhios agam gur caraid dhaoine bochd sibhse, a Chnairteir; agus is i mo bharail nach lugh' a bhios do mheas agaibh air mo litir, a chionn gu'n do sgrìobhadh i le "treas cas na h-eaglaise," mar a their oiid rium. Ged is iomadh ceum a shiubhal mi, agus ged is lìonmhor tonn geal gàireach thar an do mharaich mi (oir is seann saighdear mi, a chunnaic iomadh ceàrn de'n talamh), an deigh sin cha d'fhug mi riamh leabhar do agoil Ghàelig; agus leughaidh mi i mar na coimhearsnaich. Ged nach abrainn féin e, theid agam air a' Ghàelig nì's fèarr na mòran mu'n cuairt domh; agus cha'n 'eil sin gun dragh dhòmhsa, oir tha mi 'factuinn a' Chnairteir, mar bu chòir do gach Gàidheal a dheanamh; agus cha luaithe 'thig e, na chròdhas lán an tighe mu'm cheann, chum éisd-eachd r'a naigheachdaibh. Tha sgeul beag air chuimhn' agam mu thimchioll aois do Chloinn Dòmhnuaill nan Eilean—duine a bha combharrichte 'na là agus 'na linn féin airson a cheilge, a dhànachd, agus a dhalmaich; agus ma ch'è sibh freagarrach àit a thoirt di n'ur duilleagaibh, nì mi dìchioll air a sgrìobhadh sìos mar a leanas:—

Tha a nis glé dhlùth air trì cheud bliadhna o na bha nachdaran ainmeil do Chloinn Dòmhnuaill a' gabhail còmhnuidh 'na chaisteal féin aig Dantuil, an fagus do cheann tuath an Eilein Sgiathan-aich. B'e ainm an nachdaran so Dònull Gorm Mòr, ogha do'n cheud Dònull Gorm, a mharbhadh le saighead aig daingneach Eilein Donnain, ann an Ceanntàile. Ged bha Dònull Gorm Mòr na dheagh nachdaran, agus na dhuine calma air an robh mòr mheas aig 'nochdaranaiibh féin; gidheadh bha mac bràthar aige, d'am b'ainm Ùisdean Mac-Ghilleaspuig Chléirich, aig an robh àil ris an eighreachd dha féin; agus a ghnàthaich gach innleachd, trid ceann-airc dhlomhair, chum a toirt o bhràthair-athar féin. Cha robh a bheag do'n fhine so treun agus cumrachdach ri Ùisdean Mac-Ghilleaspuig; ach bha e anabarrach carach, seòlta, agus cuil-bheartach. Cha robh a'ochd aig Dònull Gorm, agus chuannaic Ùisdean gu'n tuiteadh an eighreachd air a bhràthair féin, Dònull Gorm Òg Mac-Ghilleaspuig Chléirich, mar deanadh e innleachd air a factuinn dha féin. Chum so, rinn e gach nì 'na chomas gu

uiread do'n fhine 's a b'urraian e fhaotuinn gu bhì air a thaobh féin; ach aig an àm cheudna bha e 'cumail a mach mòr chàirdeis ri brathair-athar féin. Cha do ghabh Dònull Gorm amharas san bith gu'n robh Ùisdean ann am foill d'a thaobh, gus an do thòisich e air daingneach làidir a thogail, air nach robh aon chuid dorus no uinneag, ach ambàin foagladh a dh'fhàgadh air a mhullach gu del a mach agus a steach. Tha na h-uiread do bhalla an daingnich so fathast suas; agus thogadh e dà-mhìle-dheug air astar o Dhun-tuilm! An uair a thuig Ùisdean gu'n robh iongantais, agus faodaidh e bhì eagal, air brathair-athar, a thaobh an daingnich, chuir e an céill aobhairean meallta dha airson an robh e 'ga thogail; agus chaill Dònull Gorm an sin gach amharas d'a thaobh. Cha b'fhada, gidheadh, gus an d'fhuair e dearbhadh ni bu chinntiche air rùn-tibh fealltach mhic a bhràthar. Dh'fhàg Dònull Gorm Dantuilm, le buidheann d'a luchd-leanmhuinn féin, aig a' cheart àm sin, a dh'fhaicinn a charaid féin, tighearna Dhunibhaig, ann an Ìle. An uair a bha iad a' seòladh suas ri taobh Ìlra, dh'éirich doimionn mhòr, agus b'éigin doibh dol gu tìr air fearann Dhubhairt 'san eilean sin. Thachair, mar an ceudna, gu'n robh Ùisdean air na fairgibh sin 'san àm, agus ghabh e féin agus buidheann a bha maille ris faagadh ann an geodha am fagus do'n àit anns an deachaidh Dònull Gorm gu tìr. Bha fios aig Ùisdean air gach nì a dh'éirich d'a bhrathair-athar, ach cha robh an dùil is lugha aige-san gu'n robh Ùisdean anns a' chearn sin; oir dh'fholuich se e féin o gach neach 'san eilean. 'Nuair a thainig an oidhche, sguab Ùisdean leis na h-uiread do'n spréidh aig Dubhairt; agus ghrad sheòl e cham na h-àirde tuatha, air da 'bhi cinnteach gu'n rachadh coire na creich a chuir le Dubhart air Dònull Gorm. 'Sann mar sin a thachair; oir cha luaithe 'thainig an là na dh'ionndraineadh an spréidh, agus bhuaileadh air na Sgiathanach le muinntir Dhubhairt. Thuit na h-uiread do Chloinn Dhòmhnuaill anns an tuasaid, agus is ann air éiginn a thug Dònull Gorm e féin as le 'bheatha. Leum e stigh d'a bhirlinn, agus ghrad sheòl e air ais chum a dhùthcha féin. Bha'n gnìomh fealltach so, gidheadh, na aobhar naimhdeas eadar fineachan Mhic-Dhòmhnuaill agus Dhubhairt, a dh'fhàs mu dheireadh co mòr 's gum b'éigin do Rìgh na h-Alba dol 'san eadargain, chum nan ceann-feadhna so a chiùineachadh. Cha robh Mac-Dhòmhnuaill ach beagan ùine aig a' bhaile an deigh sin, 'nuair a ràinig litir e o mhac a bhràthar a thug a ghlomharrs eagalach gu solus. Air do Ùisdean a bhì ann an Uist, sgrìobh e litir dh'ionnsuidh aoin d'a luchd-dàimhe 'san Eilean Sgiathanach, anns an do chuir e an céill innleachd a bha 'na bheachd chum sgrìobh a thoirt air Dònull Gorm, agus an oighreachd fhaotuinn dha féin. Aig an àm cheudna, sgrìobh e litir eile dh'ionnsuidh Dhònull Ghuirm, anns nach robh aon fhocal ach briathran làn càirdeis agus deagh-rùn d'a thaobh. Ach mar bha'n tubaist ann do Ùisdean, an meallfair dubh, ciod a rinn e ann am mearachd, ach ainm Dhònull Ghuirm a chur air litir 'fhir-dàimhe féin, anns an robh a chleasan uile air an deanamh follaiseach, agus ainm an fhir-dàimhe sin a

chuir air litir a bhrathar-athar. Mar so fhuair Dònull Gorm fios air deanadas aingidh Ùisdean Mac-Ghilleaspuig, o sgrìobhadh a làimh féin. Chunnaic e mar bha na cùisean, agus nach robh ùine ri chall chum e féin a dhìonadh o cheannairc an droch dhuine sin. Mu'n d'fhuair am mealltair Ùisdean a mach am mearachd anns an do thuit e do thaobh nan litrichean, ghrad chuir Dònull Gorm teachdair dlèas dh'ionnsuidh Uist, far an robh fìor charaid agus fear-dàimhe dha féin a' gabhail comhnuidh—Dònull Mac-Iain Mhic-Shéumais, cuiridh co treun 's a rug riamh air claidheamh. Dh'innis an teachdair do Dhònull Mac-Iain gach nì a rinn Ùisdean, agus gu'n d' àithn Dònull Gorm airesan greim a dheanamh air, agus a thoirt na phrìosanach do Dhuntuilm. Cha luaithe 'chual Mac-Iain Mhic-Shéumais an teachdaireachd, na chaidh e chum an tighe 'san robh an cealgair Ùisdean a' tàmh. An uair a chunnaic e Ùisdean Mac-Iain a' tighinn le buidheann làidir maille ris, thainig e 'na aire nach robh gach cùis réidh. Cha robh cothrom teichidh aige; agus air da sin fhaicinn, ghrad chuir e aodach boirionnaich air, agus thòisich e ri bleth le muileann-bràdha, air an robh muinntir an tighe 'g obair aig an àm. Chaidh a' bhuidheann a steach; agus thuit an amharus gu luath air a' chaillich mhòir, fhiadhaich, fheusagaich, a bha 'bleth. Thuig iad có bh'aca, agus rug iad air. Ach air dèasan a bhi ro làidir agus ealanta, agus a bhi air fàs garg agus diorrasach trid eu-dòchais, 'sann air éiginn a chaidh aca air a chumail. Ma dheireadh, gidheadh, chuireadh grabadh air leis an aodach a bha uime, agus cheangladh gu cruaidh agus daingeann e. Thugadh gu Duntuilm e, an làthair Dhònuill Ghuirm. Thug esan àithne a thilgeadh do ghàinntir, no slochd a' phrìosain—àite oillteil, dubh, dorcha, a bha fo ùrlar iochdarach a' chaisteil; agus cheangladh le slabhraidh e ann am meadhon an t-sluic. Thugadh dha mar lòn feòil shaille; agus an uair a shìn e a làmh gu greim a dheanamh air soitheach anns an robh, a réir a bheachd-san, uisge, fhuair e falamh e! Air da 'bhi air a chlaoidh gu h-ambghaireach le tart, cha d'fhuair e fois no tàmh gus an do chuir am bàs crìoch air 'fhulangasaibh—nì a thachair ann an ùine ghoirid.

Mar so chrìochnaich Ùisdean Mac-Ghilleaspuig Chléirich a bheatha; agus ma bha a ghnìomharra aingidh, dh'fhuiling e ceart co searbh air an son. Mar robh beagan sluaigh a chomb-éignich e gu bhi air a thaobh, bha fuath aig na h-uile dha, agus bha eagal air na h-uile roimhe. Is lìonmhor aoireadh agus dàn eisgeil a rinneadh dha 'na linn féin! Am measg chàich, thubhairt a bhan-altrum féin ris:—

“ Ùisdein Mhic-Ghilleaspuig Chléirich,
Far an luidh thu s'àn, na éirich;
Do mhionach an lùib do léine,—
Sgeul do bhàis do mhnathaibh Shléibhte.”

Is mise, a Chnairteir uaisil, bhur caraid gun teagamh,

ÙISDEAN CLÁIREACH.

An t-Eilean Sgiathanach,
Deireadh an Fhogharaidh, 1842.

AUB* (NO ABA) MATHEW.

Tha'n t-aba, no'n t-athair, no'n t-abetol so, mar chait na h-Eirion-
aich ris, a' dol air aghaidh gu foghainteach. Thug còig mìllean an
an Eirinn teann ghealladh, no guè do bhòid, dha air an glùin, nach
blais iad diolag uisge-bheatha; no deoch air bith ib lùidire na tea, na's
lugh na theid an òrdùchadh dhoibh le ollamh chuip an leas, an an
tinneis.

Thainig an duine ainmeil so do Ghlaschu' mu thofseach an fheur-
aidh, agus air Dhuain' ghabh' e an gealladh o' còrr a's mìle. Air
Dmàirt, rinneadh *parade* mòr air a shon. Thainig iad a' Dunéidin,
s In'erair, a's as gach baile mu'n cuairt, le'n drùmaichean, t le'n
fifichéan, s le'm brataichean a' snámh air a' ghaoith. 'An an latha so,
thug còrr a's deich mìle an gealladh air an glùinibh. Ach air an t-
thainig chuige air an treas latha (Diciadain), bha iad gu'n chumtas.
Chruinnich iad ann am margadh a' chruaidh, an b'laigh a' bhaile. Bha
sagart, no dhà, no trì elle, cuideachadh leis an Aba, a' cur an t-
'nan cuideachdan air an glùinibh. Bha iad mar b'g, gu'n fhoia, gu
phlathadh, o dheich uairean sa' mhaduinn gu sèa uairean sa' fheuar.
Iadsan aig an robh comharraidhean mar bha, shlu siad iad do'n Aba
a' ghabh iad, agus a thug dhoibh air an ais a' ris iad, gan cur mu'
amhaich le ribean.

An fhad so, bha gach cùis gu math. 'S mòr an beannachadh do
bhaile; do dhùthaich, no do rìoghachd, an sluagh a bhi stuama, me-
arra, ciallach. Cha'n 'eil ann an duine no mnaoi air mhiog ach nach
air bhoil; agus tha cuid ann, 'nuair a' bhlaiseas iad Mac-na-bracha,
aig nach 'eil fios c'uin is còir dhoibh agur. Ach bha na eile ann
a' chruinneachadh mhòr so a' chuir mulad oirnn, agus 'is beag a bha
dhùil againn 'fhaicinn ann an Albainn anns an fion so de'n t-saoghal.
Ged a dh'innis an duine math anns a' mhaduinn nach robh cumhachd
aige mìorbhuill a dhèanamh—nach buineadh so ach do Dhia anns
—gidheadh chaidh an sluagh aineolach chuige 'nan ciadan le leam-
banan s le daoine tinn, dall, ledinte, agus crùbach, a' chum gu'n
leighiseadh se iad! Dh'innis an t-Aba gu'n tugadh e 'bheannachadh
do gach neach a dh'iarradh e. Rinn e so, agus phill na ciadan
dhachaidh a làn chreidsinn gu'n deach an leigheas. Chunnais ann
fear a chuibhleadh air bara-roth do'n mhargadh; agus 'nuair fhuair e
beannachadh an Aba, ar leis gu'n robh e cho làidir 'sa bha e riann.
Thòisich e ri ruith dhachaidh; ach, mo thruaighe? cha b'fhada 'chaidh
e 'nuair b'fheudar am bara-roth fhaotuin a' ris gu 'chuibhleadh dhach-
aidh.—Phill an t-abetol do dh'Eirinn air oidheche Diciadain.

* Se so a' cheart ainm a th'air buidseach Endoir anns an Eabhrà.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

P. CAMPBELL & CO., BOOKSELLERS AND STATIONERS,

24, GLASGOW STREET.

Agent for Killin—D. Campbell, Killybeg.

Edward Khull, Printer to the University, Dundee.

AN LA A CHI'S NACH FHAIC.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

MÌOS-MEADHOIN A' GHEAMHRAIDH.

AN 34 AIREAMH.]

DECEMBER 1, 1842.

[Pais 6 SGILLEAN.

CONTENTS:—Sermon for the Young, page 235.—A Dream, 262.—Life and Exploits of Robt Roy M'Gregor, Part II., 267.—The Indian Chief (a True Story), 272.—St Catherine's Church, near Edinburgh, 274.—China, 276.—Nankoo, 276.—Indian War, 277.—Public News, 278.—Peace with China, &c., 279.—Capture of Ghusnee and Cabool—Relief of the Prisoners, &c., 281.

GAIRDEACHAS AM MEASG AINGLE NÈAMH AIRSON AITHREACHAIS PHEACACH.

SEARMOIN AIRSON ÒIGRIDH NA GÀIDHEALTACHD.

“A ta gairdeachas an làthair aingle Dhé airson aoin pheacach a ni aithreachas.”
—Lucas xv. 10.

Mo chàirdean òga, am fac' a h-aon agaibhse aingeal riamh? Cha'n fhaca; ni mò 'chunnaic mise. 'Bheil iomradh againn air neach sam bith a chunnaic aingeal? Tha air iomad aon. Chunnaic 'Abraham, chunnaic Lot, chunnaic Dàibhidh, agus Peadar, agus Eòin, agus iomad aon eile mu 'bheil sinn a lughadh am focal Dhé.

Ach ged nach fac' a h-aon agaibh aingeal, gidheadh tha fios agaibh ciod e aingeal. Tha na h-aingle nan spierada math agus naomh', aig a' bheil àrd ghràdh air Dia, agus air càch a chéile, agus mòr ghràdh oirne. Tha iad a chòmhnuidh ann an nèamh; oir 'sann air na h-aingle naomha 'tha sinn a' labhairt, iadsan a tha 'cuairteachadh cathrach Dhé. Agus ciod a tha iad a' deanamh 'san àite shona? 'Bheil iad dìomhanach? 'S iad nach 'eil. Cha'n 'eil

VOL. III.—No. XXXIV. K

iad dìomhanach car tiota. Tha Dia a' deanamh feum dhiubh air feadh na cruitheachd uile. 'Nuair a chruthaich Dia an saoghal, b'iad so reultan na maidne a chuartaich e, a mhothuich an obair a' dol air a h-aghaidh; agus 'nuair a bha'n cruthachadh crìochnuichte, sheinn iad le gàirdeachas, agus thog iad iolach shòlasach. 'Nuair a thainig an Tighearna Dia 'nuas air a'liabh Shinai, thainig cuideachd ghlòrmhor dhiubh maille ris.

Tha carbaid Dhé nam fichead mìl'
Mìlte do dh'aingle treun;
'Na theampull naomh tha Dia 'nam measg,
Ionann 's 'na Shinai féin.

'Nuair a thainig Dia 'san fheòil a dh'ionnsuidh an t-saoghail, thainig aingeal a thoirt an sgeòil aig gu'n robh e ri teachd. Dh'innis aingeal do na buachaillean a bha 'deanamh fair'-oidheche air an treud air màgh Bhethleheim, cò e an naoidhean a bh'air a bbreith; agus thog buidheann mhòr dhiubh an t-òran bu bhinne a chualas no 'chluinnear gu sìorruidh air thalamh. Tha fios agaibh eiod bu bhrìgh do'n dàn—

Gach glòir do Dhia 'sna nàmhaidh shuas!
Sith bhuan air thalamh 'tà;
Nòchd Dia 'dheagh thoil do'n chinne daoin',
'S cha traoigh am feasd a ghràdh.

Agus 'nuair a thig crìoch air a' chruinne-cé, agus a theirneas Crìosd a thoirt breith air a' bheò a's air na meirbh, thig e ann an glòir an Athar, agus na h-aingle uile maille ris. Shuas ann an nàmh, tha iad a dh'oidheche 's a latha a' cuartachadh cathrach Dhé agus an Uain, 's a' togail a' chaithream àird—

Cluinn armailt nàmh, le'n luaghair aig,
Tìmhchioll na cathrach-rìgh;
Mìle de mhilltean 's àireamh dhoibh,
Ach 's aon a mhuin an crìdh'.

Tha na h-aingle naomha nan teachdairean aig Dia, a' dol a mach air feadh na cruitheachd uile 'deanamh a thoile, agus a' frithealadh do dh'oighribh a ghealltanais. Nach 'eil fios agaibh, mo chàirdean òga, eiod a thubhairt Pòl? "Nach spiorada frith-ealaidh iad uile, air an cur a mach chum frithealaidh dhoibhsan a bhios nan oighreachaibh air slàinte?" Agus nach ann mar sin a chunnacas iad le Iacob a' dìreadh 's a' tèarnadh air an fhàradh a chunnaic e eadar nàmh agus talamh? 'Nuair a bhàsaicheas duine math, tha iad a' cuairteachadh a leapach, a chum 'anma 'ghiùlan air falbh leo do dhùthaich nam fiath. Ged nach léir dhuinn iad, 's léir dhoibhsan sinne, agus tha iad a' toirt fainear cò dhiubh a tha no nach 'eil sinn a' deanamh maith. 'Nuair a tha iad 'nan àiteachan àrda féin air nàmh, tha iad a' togail ciùil is millse mìl' agus mìle uair na aon cheòl a chuala sinne riamh.

Tha mòran, mòran, de dh'aingle air nàmh—mìltean de mhilltean

is àireamh dhoibh; agus tha iad uile sona, agus sin do bhrìgh nach 'eil togradh anna gu peacadh—gu bheil an anmanna làn de ghràdh Dhé. Tha iad sona, oir cha d'rinn iad ole no cron riamh. Cha do labhair iad droch fhocal riamh. Cha d'innis a h-aon diubh breug riamh. Cha d'fhuiling iad pian, no cùram, no dòruinn, no mulad riamh. Agus, nì is iongantaische, tha mòran gràidh aca oirne. Leughaidh na briathran sòlasach, iongantach, a labhair Crìosd ann an stéidh mo theagaisg—mar biodh iad againn ann am focal Dhé, cha b'urrainn duinn an creidsinn. “A ta mi ag ràdh ribh, a ta gàirdeachas an làthair aingle Dhé airson aoin pheacaich a nì aithreachas.” Labhair Crìosd na briathran so; agus theid nèamh agus talamh seachad, ach gach focal a labhair esan seasaidh iad.

A nis, mo chàirdean òga, innsidh mi dhuibh dà aobhar a tha 'soilleireachadh dhuinn c'arson a tha gàirdeachas am measg aingle Dhé airson aithreachais aoin pheacaich. B'urrainn dhomh iomad aobhar a thoirt dhuibh c'arson a tha so mar so, ach fònuidh an dithis a leanas. Anns a' cheud àite, tha gàirdeachas orra 'nuair a nì peacaich aithreachas, do bhrìgh gu bheil fios aca ciod e nèamh agus ifrinn.—Ma dh'fhèdraichear de dh'aon leanabh a tha 'ga m' éisdeachd mu thimchioll na dachaidh anns a' bheil e chòmhnuidh, innsidh e dhomh air ball gach nì mu 'déidhinn—c'àit' a' bheil e 'cadal, c'àit' a' bheil e 'g ithe, a' luidhe, 'faotainn blàis a's fasgaidh o'n fhuachd—ciamar tha 'athair agus a mhàthair a' gabhail cùraim dheth—an caoimheas tha iad a' nochdadh dha, 's an sòlas tha e a' seilbheachadh aig an tigh. Dh'innseadh e dhomh mu gach nì taitneach a bhuineas do thigh 'athar, a chionn gu'n robh e chòmhnuidh ann, agus gu bheil e eòlach air. 'Sann, mata, dìreach mar sin a tha na h-ainglibh. Bha iad do ghnàth, o na chruthaich e iad, a' tàmh ann an nèamh. 'S aithne dhoibh gu fìrinneach cia taitneach, sòlasach, an t-ionad e; agus 'nuair a tha fios aca gu'n d'rinn neach aithreachas, 's gu'n do phill e ri Dia, tha iad cinnteach gu'n tàirnear e gu nèamh, far am bi e sona an làthair Dhé. Chual' iad o Noah mu'n t-saoghal aingidh agus pheacach o shean, air an d'thainig an tuil a nuas a bhàth iad uile, agus mar a bha esan agus a theaghlach air an tèarnadh 'san àirc. Tha iad eòlach air Abraham, agus Ioseph, agus Dàibhidh, agus Pòl, agus a h-uile neach a ta sona, subhach, ann an nèamh. Tha fios aca gu bheil iad uile sona 'san àite bheannuichte sin, agus uime sin tha gàirdeachas orra 'nuair a nì peacach aithreachas, agus a philleas e dh'ionnsuidh na slighe 'tha 'treòrachadh gu nèamh.

Nam faiceadh sibhsè balachan bochd, uireasbhach, leth-rùisgte—air a mheileachadh leis an fhuachd—gun dachaidh air bith aige—gun theine, gun ghealbhan, aig an suidh e—gun bhiaidh gu leòir a dh'itheas e—gun leabaidh air an gabh e tàmh—gun charaid gu furtachd dha, no cùram a ghabhail deth;—nach biodh sibh toilichte nam biodh duine caomh cneasda ann a ghabhadh truas air a' bhalachan bhochd, a bheireadh dachaidh dha, a dh'fhuasgladh air 'uireasbhuidh uile, a bhiohh dha mar athair, agus a thaisbeanadh dha

anabarr bàigh? Tha mi làn dearbhta gum biodh sòlas oirbh. Cha'n 'eil balachan math tha 'leughadh so nach deanadh gàird-eachas; agus dìreach mar so tha gairdeachas air aingle Dhé 'nnair a ni peacach aithreachas, oir tha fios aca gu'n toir Dia iad leis do nèamh.

Mo chàirdean òga, iunsibh so dhomh. Ciod a ghabhadh sibh, agus leigeil le neach air bith òrd a ghabhail, agus baille throm a bhualadh air 'ur n-òrdaig—a bristeadh 's a pronadh fo'n bhuile? An gabhadh sibh sgillinn Shasunnach? Cha gabhadh. An gabhadh sibh bonn òir? Cha gabhadh. Ach ciod a ghabhadh sibh, agus leigeil le neach 'ur làmh dheas a ghearradh o'n ghualainn? Cha gabhadh ceud bonn òir. Ciod a ghabhadh sibh mar iomaid airson 'ur tuigse, 'ur meothrach, 'ur reusain, agus a bhi air a bhreith-ach agus air a' chaithreach fad 's bu bheò sibh. An gabhadh sibh an saoghal uile, 's na bheil ann? Is cinnteach mi nach gabhadh. Ciod a ghabhadh sibh, agus leigeil le neach 'ur dà shùil a losgadh, 's an cuir a mach, air chor 's nach dilinn a thigeadh an t-àm anns am faicadh sibh leus soluis tuille, aodann caraid, no athar, no màthar, peathar no bràthar, no gunis aghmhòr na gréine glòrmhoir mò shuas? Cha gabhadh sibh an saoghail uile, 's na bheil ann. Ach, mo chàirdean òga, tha'n duine sin a chailleas 'anam féin, agus a theid do dh'ifrinn, do bhrìgh 's nach dean e aithreachas, agus nach pill e ri Dia, gu mòr na's mìosa dheth na ged a chailleadh e a chàirdean 's a shùilean—na's mìosa gu mòr na ged a chailleadh e a thuigse 's a thùr; seadh, gu mòr na's mìosa dheth na ged a bhiodh e air a thilgeadh sa' ghriosach is teodha air thalamh, 's a bhi air a chumail a' losgadh an sin a latha 's a dh'oidhche, fad mìle 's deich mìle bliadhna; oir tha e a' call 'anama, 's cha'n 'eil caraid aige air nèamh no ann an àit eile; agus a' chuid is mìosa, cha bhi caraid aige gu dilinn! Tha e air a chuartachadh le màir' agus tàir shiorruidh. Tha fios, matà, aig na h-aingle naomh air a so, agus nime sin tha gairdeachas orra 'nnair a ni peacach aithreachas, 's a sheachnas e piantan ifrinn. So, matà, a' cheud aobhar; feuch gu'n cuimhnich sibh e.

An dara aobhar, c'arson a tha gairdeachas air aingle Dhé 'nnair a ni peacach aithreachas, 'se so e—do bhrìgh, gus an dean e aithreachas, gu bheil e na nì neo-chinnteach, agus na chùis-eagail, nach dean e aithreachas gu bràth. Nan tachradh e gu'n robh a h-aon agaibheo gu tinn, na luidhe air a leabaidh, agus eo cràiteach tinn 's gu'n robh e neo-chinnteach eo dhiùbh a thigeadh e gu dilinn na, bhiodh 'ur pàrantan fo iomagain—làn cùraim mu'r timchioll. Thigeadh iad gu taobh 'ur leapach—thogadh iad 'ur eimn—dh'fheuchadh iad 'ur cuislibh—dh'fheòraicheadh iad dhibh mu gach nì a bha sibh a' fulang—chuireadh iad fios air meadon-oidhche air lighiche—dheanadh iad cairis leibh, gun lochd eadail a ghabhail fad na h-oidhche. Seadh, bhiodh barrachd cuimhn' aca mu'r timchioll na mu timchioll a h-uile h-aoin eile de'n teaghlach—'se sin, fad 's a bha sibh an cunnart, a's iad fo eagal mu'r deidhinn. Agus mar sin tha na h-aingle a' meothachadh a thaobh pheacach,

'fad 's a tha e neo-chinnteach an dean no nach dean iad aithreachas.

Fad 's a bha Rìgh Dàibhidh an teagamh a thaobh a leinibh, cò dhiùbh a thigeadh e uaithe no nach tigeadh, luidh e air an làr, agus rinn e trasg, agus ghuil e. Fad 's a bha e neo-chinnteach, bha e fo iomagain 's fo bhròn.

Nam biodh bràthair beag agaibhse a thuiteadh anns an abhuinn, agus a rachadh as an t-sealladh mu'm b'urrainn duibh a thoirt gu tìr, bhiodh e fuar, co fuar ri corp marbh, gun chomas labhairt no gluasaid—do réir coslais, marbh, gun ded. Tha 'ur n-athair 'ga ghiùlan dachaidh eadar a ghàirdeanan, agus tha iad 'ga chuir fo aodach blàth, 'ga shuaineadh ann an cùraing bhlàth. Tha'n lighich' a' teachd—tha e 'greasad a stigh do'n t-seòmar, maille ri'r n-athar 's 'ur màthair, a dh'fheuch an urrainn da feum a dheanamh, agus am pàisd a thoirt air ais. Tha'n lighich' ag ràdh, “Cha'n fhaod neach sam bith tighinn a stigh do'n t-seòmar so ach an t-athair agus a' mhàthair.” Tha iadsan a' dol a stigh. Tha'n dorus air a dhùnadh, agus an ceann leth-uair an uaireadair cluinnear a' bheatha no am bàs do'n leanabh. O! ciamar a sheasadh tusa aig an dorus—ciamar a dh'fhanadh tu gu fòil, socrach, ciallach, sàmhach, a dh'fhaotuinn a' cheud fhios am beò do bhràthair, no'n do chaochail e! Agus an deigh dhuit a bhi greis aig an dorus, fo chùram agus iomagain mhòir, feuch tha'n dorus a' fosgladh, agus tha do mhàthair a' teachd a mach, agus tha na deòir a' ruith a sìos air a grusidhean. “Am beò mo bhràthair?” ars' thusa—“O! na chaochail mo bhràthair gaolach—mo bhràthair caomh, dileas?” “Cha do chaochail, a ghràidh!” ars' do mhàthair; “tha e beò, buidheachas do Dhia, agus thig e uaithe.” O, cia mòr an gàirdeachas a lìonadh t'anam!—leumadh tu le sòlas. 'Nis, tha 'leithid sin de ghàirdeachas am measg aingle Dhé 'nuair a ni aon pheacach aithreachas. Bha'm peacach tinn, ach gheibh e an soisgeul mar chungaidh-leighis. Tha e beò, agus bithidh e beò gu dilinn agus gu bràth; agus uime sin tha gàirdeachas ann an nèamh. An iognadh leat, matà, mo charaid òg, gu bheil gàirdeachas am measg nan aingeal airson nì co cudthromach?

Gabhadh sibhse, mo chàirdean òga, 'ur Biobull, agus leughaidh an cead caibideil thar an fhichead de leabhar nan Aìreamh; agus anns an eachdraidh sin tha agaibh cumntas air an dòigh air an do shlànuicheadh iadsan a bha air an lot leis na naraichean loisgeach. Nam biodh sibh an sin, chitheadh sibh pàrantan a' giùlan am pàisdean beaga a bha air an lot, agus a bha 'bàsachadh. Bha'm puinnsean 'nan cuisibh—bha fuairlead a' bhlais a' teachd orra. Tha 'mhàthair a' giùlan a leinibh a dh'ionnsuidh na nathrach prais. Faic mar a tha i fo eagal nach 'eil comas aig a' phàisd a shùil a thogail a chum amhairc air an nathair phrais, le dìth neirt. Faic mar a tha 'mhàthair a beachdachadh 's a' toirt faineas gach nì a tha 'tachairt—a' feitheamh le foighidinn 's le imcheist, a dh'fheuch am fosgail am pàisd a shùilean—a dh'fheuch an tig an leanabh uaithe. Agus 'nuair a tha i a' tuigsinn gu bheil am pàisd air a shlànachadh

—a' faicinn gu'n d'fhosgail e a shùilean, agus le fiamh-gàire a ris ag amharc 'na h-aodann—cia sòlasach a ta i! Tha a cridhe lom-làn—tha gàirdeachas oirre. Mar sin tha gàirdeachas an làthair nan aingle 'nuair a ni peacach aithreachas.

Cha'n fhaodar a dhi-chuimhneachadh an uair a ni peacach aithreachas, oir tha so a' leigeil ris cia glòrmhor agus cia òirdheire 's a tha'n Slànuighear, a leig a bheatha féin a sìos, a dh'fhulaing bàis air a' chrainn-cheusaidh, a chum 's gum biodh peacaich air an tarruing gu aithreachas—gum faigheadh iad maitheanas 'nan uile dhroch gniomharan. Tha gàirdeachas air aingle Dhé an uair a tha taisbeanadh folaisaich air a thoirt air glòir Chrìosd. Nì air bith a tha 'toirt glòire dhàsan, tha sin na chulaidh ghàirdeachais dhoibhsan. 'Nis éisidibh ris na trì nithibh a th'agam ri ràdh ann an comh-dhùnadh.

'Sa' cheud àite. Nach ainneamh da rìreadh iadsan am measg cloinne nan daoine a tha cosmhuil ri aingle Dhé—'se sin, cosmhuil ri 'nan aignidhean 's 'nan cridheachan. Tha sibh ag éisdeachd daoine labhairt a h-uile latha, ach cia uime? Tha mu thimchioll na h-aimsireach, no mu mhargaidhean, mu chèird, 's mu mhàlairt, agus mu spréidh. Ach có iad a tha ri seanachas, no fo chùram, mu thimchioll aithreachais peacaich?

Nan deanadh a h-aon 'nar measg aithreachas air a' cheart àm so an diugh, air a' cheart uair so, bhiodh da rìreadh gàirdeachas ormsa, agus, tha dòchas agam, air cuid eile a chluinneadh e; ach bu shuarach ri innseadh e am measg sluaigh a' bhaile-mhòir, no na dùthcha. Cha'n ann mar sin a bhiodh e am beachd nan aingeal—dheanadh iad uile gàirdeachas 'ga éisdeachd, agus bhiodh fios ac' uile mu 'dhéidhinn.

Nam faigheadh aon bhalachan a tha 'ga m' éisdeachd bonu òir co mòr ri 'dhòrn 'san dol dachaidh, cia mòr a' chulaidh iongantais! Chluinneadh am baile uil' e, agus bhiodh iad a' seanachas mu 'thimchioll, agus ag ràdh gum bu shona da rìreadh am balachan a dh'amais air a leithid. Ach bu shuarach a' chùis ann am beachd nan aingeal, ged a thuiteadh dhuibh uiread 's a b'urrainn duibh a ghiùlan fhaotuinn—'seadh, làn an tighe de dh'òr. Agus c'arson? Do bhrìgh nach deanadh sin bonn stà, no 'bheag no mhòr de mhath d'ar n-anmanna. Tha iadsan a' smuaineachadh air, agus a' toirt fainear cor ar n-anmanna; ach tha muinntir an t-saoghail a' toirt fainear ar cothruim saoghalta. 'Se aobhar na ceisde so uile, gur peacaich daoine; agus tha spéis aig a' chuid is mò dhiubh air gach nì eil' a raoghainn air aithreachas. O so chì sibh, matà, cia eucoltach ri aingle Dhé a' chuid is mò de mhuinntir an t-saoghail so.

'San dara àite. Tha sinn a' fòghlum, o na chaidh a labhairt, nach 'eil e comasach dhuinn dol do nèamh as eugmhais aithreachais. Nam biodh e comasach do nèach air bith dol do nèamh as eugmhais aithreachais, an sin cha ruigeadh duin' air bith a leas aithreachas a dheanamh; cha d'rinn e nì 'bha riotanach, no uile-iomchuidh, oir gheibheadh e do nèamh as eugmhais. Ach 'se'n fhaoinis so a smuaineachadh. 'Nis, smuainichibh air a so. Nan abrainn-se

ribhse an dingh, nam b'àill leibh Dia 'ga'r còmhachadh an so air an t-Sàbaid a tha 'lathair, agus nam b'àill leibh a bheannachd fhaotuinn, gum b'éigin do gach aon agaibh cadal fad oidhche 'mach air a' bhlàr, gun fhasgadh, gun chòmhdachadh—fìuch, fuar, mar a thachradh do'n oidhch' a bhi—slàn no easlan mar a thachradh dhuibh a bhi. 'Nis, nan deanadh sibh so air m' iarrtas, agus ged a dheanainn-sa gàirdeachas, mar biodh so iomchuidh no feumail—mar coisneadh so dhuibh beannachd no deadh-ghean an Tighearna—bu chùis pheacach, chruaidh-chridheach, amaideach, dhòmhsa sin iarraidh oirbh. Nis, a' bheil dùil agaibh gu'n deanadh na h-aingle gàirdeachas 'nar n-aithreachas, mar biodh e uil'-fheumail, uil'-iomchuidh, agus uile-riotanach gu'n deanadh sibh aithreachas, no nam biodh dòigh eil' ann tre 'm biodh e comasach dhuibh nàmh a ruigheachd?

An uair a tha sibh bochd, tinn, easlan, tha fios agaibh gu bheil gàirdeachas air 'ur pàrantan 'nuair a chì iad sibh a' gabhail na cungaidh-leighis a tha'n lighiche 'toirt dhuibh, ged a tha e searbh agus duilich a shlugadh, do bhrìgh gu bheil fios aca nach 'eil dòigh eil' ann anns an urrainn dhuibh a' chuid is fèarr fhaotuinn de'n an-shocair o 'bheil sibh a' luidhe. Ach nam biodh e comasach dhuibh 'ur slàinte fhaotuinn air a h-ais as eugmhais nan nithe mì-bhlasda sin, cha bhiodh gàirdeachas sam bith air 'ur pàrantan ann a bhi 'mothachadh dhuibh 'ga ghabhail. 'Nis, tha aithreachas co searbh, neo-bhlasda ri aon chuugaidh-leighis is urrainn tighinn á làimh lighiche sam bith; agus nam b'urrainn duinn nàmh a ruigheachd as 'eugmhais, cha bhiodh gàirdeachas air aingle Dhé ann a bhi 'toirt fainear gu bheil sinn ri aithreachas.

Smuinichibh nan tachradh do dh'aon fhear 'nar meas a ghàird-ean a bhristeadh a' dol dachaidh air feasgar an latha so, agus gur éigin a ghearradh o'n ghualainn, no leigil leis bàsachadh; agus nan tuiteadh dhòmhsa dol 'ga amharc am màireach, agus gum faighinn an lighiche maille ris, le 'chuid iarainn agus acfhuinn, a chum na làimhe a ghearradh air falbh, dheanainn gàirdeachas an làmh chioramach 'fhaicinn air a grad ghearradh dheth. Agus c'arson? Tha, mo chàirdean òga, cha'n ann gu bheil tlachd sam bith agam ann a bhi 'mothachadh dhuibhse 'fulang péin agus dòruinn, no ann am faicinn 'ur làimh' air a gearradh o'n ghàirdean—ach do bhrìgh gur éigin a gearradh, no leigil dhuibh bàsachadh, tha gàirdeachas orm ann a bhi 'toirt fainear gu bheil lighiche tuigseach eòlach agaibh a chum so a dheanamh. Mar so tha sibh a' tuigsinn cia mòr a ta gàirdeachas aingle Dhé 'nuair a ni peacach aithreachas—'sann a chionn nach urrainn do neach—nach 'eil e comasach do neach, dol do nàmh as eugmhais aithreachais a dheanamh.

'San treas àite. Deirim ribh gum bi sibh uile anbharrach peacach agus gòrach mar dean sibh aithreachas. Agus c'arson? Tha a chionn gu bheil sibh uile na'r peacairean mòra, agus a chionn gu'n d'innis mi dhuibh briathran Chrìosd, ciamar a bhiodh gàirdeachas air aingle Dhé nan deanadh sibh aithreachas; agus dh'innis mi

q'arson a dheanadh iad gàirdeachas. Cha'n 'eil neach air bith tuille a's òg gu peacachadh, agus uime sin cha'n urrainn da 'bhi tuille a's òg gu bhi na aithreachan, agus gu h-àraidh do bhrìgh nach 'eil e comasach do neach agaibh dol do nèamh mar dean sibh aithreachas. Faodaidh sibh cinneachadh ann am meudachd—fàs mòr, agus làidir, agus treun, agus saibhir, agus ainmeil, ma chaomhas Dia sibh; ach as eugmhais aithreachais, cha'n urrainn dhuibh nèamh a ruigheachd. Cha'n 'eil e comasach dhuibh aon cheum a ghabhail 'san t-slig' a tha 'treòrachadh do nèamh, as eugmhais cridhe nuaidh; agus 'se spiorad Dhé a mhàin is urrainn so a thoirt duibh. Iarraibh e; guidhibh air Dia, air sgàth Chrìosd, e 'ga bhuileachadh oirbh. Cuiribh a suas ùrnuigh Rìgh Dhàibhidh, anns an deich-qamh Salm thar an dà fhichead, agus an deicheamh rann—

'Dhia, cruthaich annam cridhe glan;
Ath-nuadhaich spiorad ceart.
Na tilg o d' shealladh mi; 's na buin
Do spiorad naomha leat.

Agus a nis, mo chàirdean gràdhach òga, air dhuibh a bhi 'cois-eachd dhachaidh, no falbh an rathaid-mhòir, no 'mach a' buachaill-eachd air an fhaiche—'nuair a luidheas sibh a sìos 'san oidhche, gun fhios an éirich sibh as 'ur cadal a ris na'r muinntir bleò—gun fhios am faic sibh Sàbaid eile tuille 'san t-saoghal so, 'nuair a chì sibh a' ghrian a' dol fodha an nochd, gun fhios am faic sibh tuille a h-àgas àghmhor—mar a dhùineas sibh 'ur sùilean an nochd, gun fhios am fosgail sibh iad tuille 'san t-saoghal so,—cuimhnicibh na labhair mi ribh, agus rachaibh a dh'ionnuidh Dhé, agus deanaibh aithreachas. O! ma ni sibh so, bithidh sólas agus gàirdeachas am measg aingle Dhé ann an nèamh. Amen.

AISLING FHÌRINNEACH AGUS EAGALACH.

Faodar làn earbsa 'chàramh 'san aisling a leanas. Thachair i ann an teaghlach measail. Cha'n 'eil focal air a chur rithe, no air a chumail air ais, ach air a h-innèadh dìreach mar a thachair i; agus ged nach 'eil sinn air àm sam bith a' cuir earbs' ann am brùdar, gidheadh faodar feum math a dheanamh de chuid diubh.

Bha triùir pheathraichean òga—mnathan nasal, eireachdail, measail—a' còmhuidh maille ri chéile ann am baile-mòr Lunnainn. Bha dithis dhiubh anbharrach diadhaidh, stòlda, suidhichte, agus socrach 'nan inntinnibh; ach an treas té, bha i cuideil, eutrom, agus ann an tomhas àraid diorasach, agus duilich a comhairleachadh. Bha i suarach mu 'peathraichean—bha iad tuille 's diadhaidh, cràbhach, 'na barail-sa; ach rinn iadsan an dìchioll a chum ise 'thoil-eachadh, agus a gràdh a chosnadh. Air oidhch' àraidh sa' bhliadhna 1814, bha ise 'mach aig dannsa mòr a bha sa' bhaile; agus air an latha-màireach, mhothuich a peathraichean gu'n robh i stòlda, stéidheil, ciallach, trom-inntinneach, ann an tomhas os-cionn.

na b'abhaist dh'i. Smuainich iad gu'n robh ni-eigin a' cur oirre —nach robh i 'na slàinte—gu'n do thachair ni-eigin oirre a dhùisg imcheist agus cùram innte. Bha i tosdach, trom-inntinneach, gun fhocal as a ceann. Bha i muladach. Chluinnt' a h-òsnadh throm, thùirseach; ach cha do labhair i diog: agus gu tric bha'n t-sùil làn, 's an deur a' ruith gu frasach a sìos air a gruaidhibh. Dh'fheòraich a peathraichean d'i, le bàigh agus le anabarr caoimhneis, ciod a bha 'cuir oirre; ach cha'n aidicheadh i gu'n robh a' bheag. Chuir i seachad a' chuid bu mhò de'n latha 'na seòmar féin. Cha d'ith 's cha d'òl i a' bheag no 'mhòr; agus, air coinneachadh 'san anmoch, bha i cho trom, tùirseach, 's a bha i sa' mhaduinn.

Dhealaich i riu an àm gabhail gu tàmh; agus anns a' mhaduinn bha a sùilean air at, mar nach biodh i air lochd cadail fhaotuin. Dh'fheòraich a peathraichean a ris dh'i ciod a bha 'cuir oirre, ach cha'n aidicheadh i a' bheag no 'mhòr. “Coma leibh,” ars' ise, “ciod a tha 'cuir ormsa; sin nì nach cluinn sibhse no neach eile. Tha e taisgte 'nam uclid féin, agus cha chluinn neach eil' e.” Chaidh latha agus latha seachad, agus bha ise 'fàs na bu bhrònaiche 's na bu mhladaiche; agus bha anabarr iomagain air a peathraichean mu 'déidhinn. Mu dheireadh labhair aon d'a peathraichean rithe, “Nach innis thu dhomh ciod so 'tha 'cuir ort?” “Cha'n innis,” ars' ise; “dheanadh tu fochaid orm. Cha robh ann ach aisling—brùadar faoin; ach cha'n urrainn domh a thilgeadh as m' inntinn. Ach coma có dhiùbh; feuchaidh mi a dhi-chuimhneachadh. Cha'n 'eil thusa no mo phiuthar eile 'creidsinn ann am brùadaraibh.” “Cha'n 'eil,” ars' a pinthar; “ach cha'n fhaodar àicheadh nach do thoilich Dia labhairt ri cuid ann am brùadaraibh. Cha chòir tàir a dheanamh air brùadar, no air an dòigh a tha Dia a' gabhail a chum inntinn an duine 'tharruing a dh'ionnsuidh an nì a tha ceart. Cha'n fhaodar àicheadh nach do dheònaich Dia labhairt ri daoine ann ann aisling na h-oidhche, 'nuair a thuit trom shuain orra. So nì a rinn e aon uair: có 'dh'fhaodas a ràdh nach faod e 'dheanamh a ris? Innis thusa dhuinne 'm brùadar a bh'agad. Ma's ann o nèamh a thainig e, cha chòir a dhi-chuimhneachadh, no tàir a dheanamh air.” Mu dheireadh dh'innis i dhoibh e. “Ciod am math,” ars' ise, “bhi 'ga chleith; ach guidheam oirbh, na deanaibh fochaid orm. Cha b'aisling chumant' a bh'ann. Cha'n fhaca mise riamh a leithid. Cha'n 'eil comas agam a h-innseadh ann am briathraibh freagarrach. Cha'n fhaca sibh a leithid, agus cha tuig sibh i; ach feuchaidh mi a h-innseadh mar is fearr is urrainn dhomh.

“Ar leam,” ars' ise, “gu'n robh mi ag imeachd ann am meadhoir baile-mhòir anns an robh dòmhlas sluaigh. Bha mòran a bharrachd ormsa ag imeachd 's a' gluasad air feadh nan sràidean; ach cha robh iad coimhuil ri aon sluagh a chunnaic mise riamh. Bha iad tosdach, stòlda, suidhichte, ciallach; ach 'san àm cheodna bha iad aighearach, sunndach, ait—'se sin, bha iad do réir coltais làn riaraichte, làn thoilichte, làn sìth; agus ar leam nach do shoohdraich mo shùil riamh air feadhainn a bha uile gu léir, a réir coltais, cho

diadhaidh, chràbhach, spioradail—air an togail co mòr os-cionn an t-saoghail so. Bha solus a' bhaile-mhòir uile gu léir eu-coltach ri aon solus a chunnaic mi riamh. Cha bu ghrian a bh'ann—cha b'ann de'n t-seòrsa sin idir an solus glòrmhor, àigh; agus idir cha b'e solus fann na gealaich a bh'ann—bha e cho dealrach, soilleir, glan. Bu sholus a bh'ann uille—solus àghmhor, àillidh, gun atharrachadh, gun laigse. Mar a bheachdaich mi air na tighean, bha iad uile mar phàluinnean rìoghail, ach eu-coltach ri pàluinnean rìoghail an t-saoghail so. Bha'n cabhsair air an do choisich mi, agus na tighean air an do bheachdaich mi, mar an t-òr—dealrach, soilleir, glan, mar ghloinne. Bha na h-uineagan a' dealradh mar bhogha braoin nan spéur, an solus a' falbh 's a' tighinn mar ghatlaibh; agus 'se'n solus a bh'ann solus an aoibhneis. B'ait' e gu dearbh a bha na àite fìor fhreagarrach do ghràdh agus do naomhachd neo-thruaillidh. Bha uamhas naomba air lìonadh m'anama. Cha b'urrainn domh gun ghlaodhach a mach, "Cha'n fhaod e 'bhith nach e so àite-còmhnuidh fìrinnteachd agus naomhachd." Cha robh ann gu léir ach àilleachd—soilleir, àillidh, fìorghlan. Cha'n 'eil fios agam cìod a thachair dhomh. Thuig mi cu glòrmhor an t-àite bh'ann; ach bha seòrsa de sgàth, de dh'fhiamh, air m'anam—bha uamhas orm. "Cha'n 'eil mise," ars' mi féin, "deas airson an àit' àird so." Bha a h-uile h-aon càirdeil, caomh, caoimhneil; ach bha ni-eigin a dhl air mo thaobhsa—cha robh mise mar a bha iadsan. Bha iad uile sona, ach cha robh mise sona—bha eachd trom air m' inntinn nach b'urrainn domh a thilgeadh dhiom. Bha iadsan sona, snbhach, ait; bha mise trom, muldach, brònach, 's gun fhios c'arson. Thug mi fainear gu'n robh iad uile 'gluasad an t-aon rathad. Lean mi iad, gun fhios agam cìod a bha na m' bheachd. Ach nu dheireadh chunnaic mi iad a' gabhail a dh'ionnsuidh aithribh mhòir àillidh, na bu dreachmhoire 's na b'eir-eachdala na aon àit' eile 'bha ri 'fhaicinn. Chunnaic mi iad a' dìreadh a suas staidhreach mhòir eireachdail, agus a' gabhail a stigh air dorus an aithribh. Cha robh déidh air bith orm a dhol maille ris, ach lean mi iad gu bonn na staidhreach. Chaill mi an sin sealladh orra, mar a chaidh iad a stigh do'n aithribh àrd. Chunnaic mi feadhainn eile 'gabhail a stigh air an robh éideadh gach rìoghachd agus gach dùthcha. Cha bu mharmor, cha b'òr, cha b'airgid, 's cha bu chlachan prìseil, de'n robh an t-aithribh air a dheanamb; ach solus—solus glan, mar gum biodh e comasach a laimhseachadh. B'e solus na gealaich a bh'ann, gun 'fhuairlead; b'e solus na grèine bh'ann, gun a dhealrachd. B'ann de'n t-solus bu ghlòrmhoire an staidhir; agus bheachdaich mi air ceumanaibh eutrom ait na feadh-nach a bha 'ga dìreadh, le'n trusgain ghлана gheala. O! bu ghreadh-nach, glòrmhor, an sealladh; ach chrìothnaich mi le eagal, gun fhios c'arson. Thug mi fainear aon neach aig bun na staidhreach, ag amharc orm le mòr bhàigh agus le mòr chaoimhneas. Cha'n fhaca mi uiread chàirdeis riamh ann an gnùis. Cha bu ghràdh saoghalta 'bh'ann. Dh'fheòraich e dhiom, le guth co mìlis ri fuaim nan teud grinne, "C'arson nach 'eil thu a' gabhail a stigh

maille ri càch? C'arson a tha thu 'tionndadh air falbh? B'àill leat sìth fhaotuinn: c'àit' am beil sìth ri 'faotuinn? Am beil sòlas ri fhaotuinn ann an aithribh an uile, no ann an slighibh an dorchadais?" Cha robh focal agam ri ràdh; bha mi a'm' thosd; cha do labhair mi focal. Dh'fhalbh esan, ach thainig neach eile 'na àite, cosmhuil ris air gach dòigh—an t-aon chàirdeas àrd 'na ghnùis, an t-aon ghràdh, an t-aon bhàigh. Bu mhiann leam a sheachnadh, ach cha robh so 'na m' chomas. Dhlùth-bheachdaich e orm, agus mar so labhair e rium:—"An d'thainig thu," ars' esan, "am fad so, agus am pill thu 'nis? An e nach téid thu air t'aghart? An caill thu do shaothair gu buileach? Nach dealaich thu ri d' éideadh féin, ri d' thrusgan féin, 's nach gabh thu an nasgaidh agus gu saor an trusgan a tha uidheamaichte, agus air a thairgse dhuit?" Dh'fheuch e m' éigneachadh gu dol a stigh; labhair e rium gu dùrachdach, gràdhach. Mu dheireadh bha corrnuich orm, agus labhair mi ris gu cas, frionosach. "Cha téid mi na's faide," arsa mise; "cha'n 'eil feum dhuit labhairt. Cha'n 'eil tlachd sam bith agam na d' cuideachd, no ann an suaicheantas na muinnt'reach a tha 'dol a stigh—tha'n àilleachd dhealrach a' cur uamhais orm." Tharruing e osann throm, agus dh'fhàg e mi. Chaidh buidheann 'us buidheann seachad orm—cuideachd an deigh cuideachd; agus bha gach aon diubh a' guidhe orm an leantuinn, le bàigh mhòir. Thairg iad cuideachadh leam dol a stigh. Thairg iad mo ghleacadh air làimh, ach dhiùlt mi iad. Mu dheireadh thainig aon teachdaire òg àillidh, agus labhair e rium le cainnt nèamhaidh. "Thig," ars' esan; "na diùlt mise. Na fàg sinn, na pill, na tionndaidh air falbh, na fàg sinn; na dean maille, na dean dàil na's faide. C'arson a tha thu ann an iomchomhairle? Nach faic thu gur e beatha gach aoin? Am faic thu neach sam bith air a dhiùltadh, no air a bhacail, no air a chumail air ais? Nach faic thu mar a tha iad uile air an ionnlaid a's air an nighe, air an éideadh a's air an sgeudachadh, agus air an lìonadh le sòlas? Toir dhomh do làmh," ars' esan. Rinn mi so, agus lean mi e. Air ball bha mi air m' ionnlaid. Chuireadh orm trusgan geal, agus dhirich mi an staidhir àillidh le ceum eutrom, maille ri m' chompanach. O! b'e sin an sealladh glòrmhor a dheàrs air m' anam 'nuair a ràinig mi shuas; ach cha tugadh briathran-beòil do dhuin' a rugadh le mnaoi riamh an sealladh so a chuir an céill. Cha'n 'eil 'san t-saoghal so uile nì ris am faodar an àilleachd so 'choimeas. Thuit mi air an làr; cha robh e 'm chomas an sealladh so 'sheasamh. Thainig crith-namhais orm. Thuit mi gu taobh, agus dh'fheuch mi mi féin a chleith o shùil a's o bheachd gach aoin a bha 'lathair; oir thuing mi nach robh mi comasach no uidheamaichte gu companachd a bhi agam ri bithean co àrd agus co glòrmhor rin. Bha iad mar gum biodh cuideachd a' gluasad fo cheòl cho binn 's nach cuala cluas chruidhichte riamh a leithid. Dh'fhàg mo chompanach mi, agus chaidh e 'measg chàich. Chunnaic mi, ma dh'fhaodar a ràdh ris an danns' ait, a' choisridh rioghail, dhealrach, glòrmhor, fo ghluasad—a' togail an aoin òrain bhinn—an gnùisean àrda làn de thaingeachd

—sòlas ait 'nan shùilibh. Mh dheireadh chunnacas neach a b'airde 's bu ghèormhoire na càch uile. Bha gach sùil air an tionndadh air, agus á solus glan a ghntise-san tharuing gach gnùis eile an aoibhneas. B'ann mar onoir dhàsan a bha'n ceòl 's an dannsa; agus bha iad uile 'tarruing 's ag òl uathsan an sòlais, am beatha, 's an toileachas-inntinn. Mar a bha mi mar so a' dhùth-bheachdachadh air na bha 'dol air aghaidh, bha neach ann a chunnaic mi, a dh'fhàg a chuideachd eile, agus a thainig a nall far an robh mi a'm' sheasamh. "Carson," ars' esan, "a tha thu co tosdail, brònach, air leth o chàch? Thig, tog an ceòl maille rinne, agus gluais 'san dannsa." Cha'n 'eil fios agam cìod am buaireas a thainig orm, ach bha m'iothlachd 'as corruich orm; agus fhreagair mi gu grad, "Cha tog mi 'n t-òran, oir cha'n aithne dhomh am fonn;—cha toir mi ceum 'san dannsa, oir cha'n 'eil eòlas agam air." Tharuing e osann throm, agus dh'fhàg e mi. Tiota beag na dhéigh so, thainig fear eile, agus labhair e riam mar an ceudna le bàigh agus le anabarr iochd; ach fhreagair mi esan mar a rinn mi a' cheud fhear. Bha duilgheadas mòr air. Ar leam, nam b'urrainn dha, gu'n dealaicheadh e ri aoibhneas fhlaithinnis air mo shon, agus gu'n tugadh e dhomh, 'na ghràdh, an trusgan soilleir glèrmhor a bha e féin a' giùlan. Thréig e mi, agus sheas mi a'm' aonar. Ma dheireadh mhothaich àrd-cheannard an àigh mi—esan a bha iad a' cliùthachadh le dannsa 's le ceòl. Chunnaic e mi, agus dhlùth-bheachdaich e orm. Thainig namhas air m'anam—thainig orra air m' fheadh—tuainealach a'm' cheann; agus dh'èirich, ar leam, m'fheadh o m' chnàmhaibh le eagal. Labhair e; ach O! binnend a' ghutha sin, có is urrainn a thuigsinn no 'chuir an oéil? "Carson," ars' esan, "a tha thu 'fuireach air t'ais? Cìod so an grabadh no 'mhaille 'tha 'ga d' bhacail? Carson a tha thusa duilich, brònach, muladach, agus gach aon an so aighearach, làn sòlais? Thig do'n dannsa le càch; oir bhuadhaich mise, agus tha gach aon subhach. Tog an ceòl, oir tha mo shluagh-sa 'deanamh gàirdeachais ann an gràdh." Bha de bhàigh, de ghràdh, de dh'iochd, de chaoimhneas, ann am briathraibh an aoine àird so, 's a dh'fhuodadh a' chlach bu chruaidhe 'leaghadh; ach cha d'thainig taiseachadh sam bith air mo chridhe-sa. Dh'amhairc mi air, agus fhreagair mi, "Cha téid mi do'n dannsa, cha tog mi an t-òran, cha dean mise gàirdeachas. Cha'n aithne dhomh am fonn, 's cha'n 'eil tiachd agam 'san t-seòrsa ghàirdeachais a tha'm pobull so a' deanamh." O an atharrachadh namhasach a thainig air 'aogas, theicheadh a' chruitheachd uile le oillt. Bha 'ghnùis a nis mar dhealanach; agus, le guth gu mòr na b'airde na deich mille tàirneanach; labhair e, "Clod, matà, a tha thu 'deanamh an so? Imich air falbh ort!" Air ball dh'fhosgail an t-ùrlar fo m' chasan, chrìothnaich an talamh uile, agus thuit mise sìos do lauraichibh sìorruidh; agus leis an eagal dhuig mi!"

Bha oillt air na peathraichean 'nuair a chual iad an aisling eaglach. Mh dheireadh labhair an t-aon bu shine, agus thebhairt i,— "A phiuthar ghràdhach, chuala sinn an aisling. Na dùilt an rabhadh a tha Dia a' toirt duit. Is ann o Dhis tha'n ceann sin. Ma

dh'éisdeas tu guth Dhé 'an aising, faodaidh i 'bhi gu mòr air a beannachadh a chum math t'anama. Ciod am baile-mòr a channaic thu ach am baile sin air am beil iomradh againn ann an Taisbean an diadhair Eòin—am baile glòrmhor sin aig nach 'eil feum air gréin na air gealaich? oir tha Dia 'an sin, agus 'se'n t-Uan is solus da. Gach aon a tha'n sin, 's éigin gu'n tilg iad dhiùbh an trusgain féin, —'se sin, am firinnteachd féin,—agus gum bi iad air an éideadh ann an annart geal agus glan, eadhon firinnteachd nan naomh; “agus 'sann uamsa,” arsa Dia, “'tha'm firinnteachd.” Iadsan a tha 'san teampull àrd sin, sin iadsan a thainig tro amhghair, a nigh an trusgain, a rinn iad glan ann am fuil an Uain. Tha iad a' togail an òrain naaidh, eadhon òran Mhaois agus an Uain. Tha gliocas nàmh a' feitheamh a h-uile latha aig na ceumanaibh, a' glaochadh air gach aon dol a stigh do thigh agus do theampull Dhé. Tha mainntir an Tighearna a gànath ag iarraidh orra dol a stigh, agus tha ministirean a's leabhraichean an t-aoisgeil a' gairm orra. Tha'm Fear-Saoraidh glòrmhor e féin a' gairm, 's a' guidhe, 's ag aithneachadh orr', iad a theachd. A phiuthar ghràdhach,” arsa iadsan, “tha thu eòlach air an t-alighe. Strìochd; leig dhìot t'uail agus do thoil féin, agus éisd an guth a tha 'ga d' ghairm. Thig maille rinnse. Fòghlusa òran nan naomh a sheinn air thalamh. Thig, guidheam ort—tait a sìos an làthair Dhé—iarr maicheanas—gabh. O gabh an rabhadh a fhuair thu!”

.. Chrìochnaich i—thainig gruaim eagalach air a malan. “Cha ruig sibh a leas,” arsa' ise, “'bhi 'searmonachadh dhòmhsa; ni mi mar is àill' leam.” Mar so mhair i deich laithean, gu gruamach, brònach, bochd, gun mhothachadh, gun taiseachadh. Ach air maduinn àraid, air do h-aon de 'peathraichean dol a stigh d'a seòmair, fhuair i na corp fuar i 'na leabaich, gun phlosg, gun deòl. Chaochail i gun atharrachadh, gun iompachadh!

Gu'n tngadh Dia dhuinn uile suim a ghabhail do gach sànas agus rabhadh a tha sinn a' faicinn!

BEATHA AGUS EUCHDAN ROIB RUaidh MHIC-GRIOGAIR.

EARRANN II.

Mu'n àm so lendaich iomad de àrd chinn-chinnich nan Gàidheal an staidhean, le saltair air tighearnaan beaga aig nach robh eòir an fear-sinn agriobhte. Chum iad an fhaotmha a mach agus a smàladh, chaidh cumbachd a thoirt do Bhanon àraid do theaghlach Earra-gheil. A h-uile fear nach b'urraian a chòir a nochdadh, ghlac e 'staid, dìreach mar ghàideann eile. Bha so an deigh do'n dà rìoghachd a bhì air am pòsadh, ri linn Rìgh Seumas an Séathamh. Maille ri iomadh aon eile, ghlac e staid bheag ann an Gleann-dochart. Chunnac Rob gum b'eachart so, agus gum bu chòir easg a chur

air. Thug e òrdugh d'a ghillean dol do Ghleann-urucha, agus foill-fholach a dheanamh ann am bealach cumhann dlùth do Chruachan-beann. An ceann ùine gun bhi fada, thainig an ridire agus a dhaoine. Ghlac gillean Raib e. Thug iad leò e gu Tigh-an-Droma, far an robh Rob féin a' feitheamh riu. 'Nuair fhuair Rob làn na làimhe dbeth, cha'n e a mbàin gu'n d'innis se e féin dha, ach thug se air 'ainm a chur ri pàipeir a dh'aiseag na staidhe do'n fhear d'am buineadh i. Thug e na dbeigh sin e gu abhuinn Fhaolain, a bha ainmeil airson buaidh a h-uisege, agus thug e tumadh gasda dha, an dòchas gu'n deanadh buaidh an uisege 'onair aiseag, agus nach deanadh e tuilleadh fòirneart air na bochdan.

'Se so a' cheart ridire 'chaidh a ghlacadh staid Mhic-Illeathain Chinn-Gheàrrloch, 'nuair chual' e nach robh còraichean agriobht' aige. Chuala Mac-Illeathain gu'n robh e 'tighinn, agus rinn e deas air a shon. Chruinnich e 'dhaoine. Chuir e air chùl cnoic iad, agus ghabh e féin na aonar a dh'ionnsuidh a' chladaich, 's a chlaidheamh air a leis, a thoirt di-bheatha do'n ridire 's d'a dhaoine. 'Nuair thainig e air tìr, dh'altaich Mac-Illeathain a bheatha, 's thug e leis e féin 's a dhaoine dh'ionnsuidh a thighe. Air an rathad, dh'fharaid an ridire dheth an robh barantas aige air a staid. "Thà," arsa Mac-Illeathain, 's e 'séideadh 'fhìdeig, a thug air a dhaoine leum suas le'm claidhean rùisgte. "Sud agad mo bharantas!" Cha d'fharaid an ridire tuilleadh. Ghabh e cuid na h-oidhche, agus an là-r-namhàireach dhealaich e féin agus Fear Chinn-Gheàrrloch nan deagh chàirdean.

Mu'n àm so thainig mac bràthar Raib Ruaidh gu staid Ghleann-goill; ach bha airgid-iasaid oirre b'èigin, a réir cùmhnant, a phàigh-eadh air ais an taobh a stigh do dheich bliadhna, airneo rachadh a call. 'Nuair bha'n t-àm a' casadh, thug Rob an t-airgid do mhac a bhràthar an coin'eall, chum an staid a shaoradh; ach leig am fear a thug an ceud choin'eall seachad air, nach b'urrainn e na pàipeirean fhaotuinn, gu an deach an latha mu dheireadh de'n ùine seachad; agus na dbeigh so cha ghabhadh e'n t-airgid, ged chaidh a thairgse dha—bha fhios aige gum b'fhiach an staid a dhà uiread. Na bha 'na bheachd, rinn e. Ghabh e còir air an staid 'na ainm féin, 's thug e bàirlinn do Mhac-Griogair òg gach dà-chasach 'us ceithir-chasach a bh'air an fhonn a thoirt air falbh an ceann ochd latha. Cha do chòrd so gu math ri Rob. Chruinnich e 'ghillean, 's chaidh e air forfhais a' chinn-fheadhna aig an robh a' chridhe 'leithid do ghntomh a dheanamh. Chual e gu'n robh fear-aobhair ann an Earraghàel. Bu choingeis c'àit an robh e, b'èigin 'fhaotuinn a mach. Thug iad an aghaidh air Earraghàel; agus air an turus, ann an Srath-Fhaolain, cò 'choinnich iad ach fear an aobhair! Rinn Rob greim air; thug e leis e gu tigh-òda beag a bha dlùth, agus thubhairt e ris, sùil mu'n t-sròin, nach fàgadh e sud gu an liùbhradh e suas barantas staid Ghlinngoill. Mar is bàthach duine ris an anam, chuir an ceann-feadhna dithis d'a ghillean, maille ri dithis de ghillean Roib Ruaidh, gu 'chaisteal; agus an ceann dà latha phill iad leis a' bharantas 'nam pòca. 'Nuair liubhair e'm barantas, dh'ìarr e air Rob an t-airgid-

innisid a bh'aige air an staid. Thubhairt Rob ris nach faiceadh e sgillinn gu bràth dheth—gu'n robh e beag gu leòir mar ùmhleadh airson a shlaoitireachd, agus gum faodadh e 'bhi taingeil faighinn as le craicionn slàn.

Bha mòran de'n fhòirneart so 'dol air aghaidh air feadh na Gàidh-ealtachd—a' bhéist bu mhò 'g itheadh na béist bu lugha; ach cha robh àir' an cual' Rob iomradh air ea-ceart, nach robh a chlaidheamh rùisgte 'seasamh còir an dileachdain agus na bantraich. Chunnaic iomad de mhaithean na tìre, cha'n e a mhàin mòrachd, uaiale, agus ceatharnas Roib, ach mar an ceudna am feum a bha air a leithid; agus rinn Loch-nan-Eala, Glean-Falach, Gleann-Dochart, Gleann-Lobhan, agus tighearnan eile, cùmhnant an uiread so sa' bblidbna 'thoirt dha airson fòirneart agus foireigneadh a chumail bho dhorus nam bochd agus nan neo-chiontach.

Bha mu'n àm so air staid Pheairt fear Mac-Griogair, aig an robh gabhail fo aonta laghail; ach ghabh am bàillidh, fear Drumanach, 'na cheann gum briseadh se i; agus, gun choire, gun sobhar, dh'òrduich e fear-a'-bhaile mu chùl a ghuothuich. Cha luaithe chuala Rob mar thachair, na chaidh e gu Caisteal Drumain a dh'iarraidh ceartais. 'Nuair rainig e'n caisteal, b'e 'cheud fhear a choinnich e am bàillidh. Gun ghuth a ràdh ris, thug e peilleart duineal dha, a chuir a ladhran os a chionn. Dh'fhàg e na shìneadh an sud e, agus air aghaidh ghabh e, le ceum farsuing aigeanta, gu dorus a' chaisteil. Chunnaic an t-larl' e bho'n uineig, agus mar ghnàthaich e 'm bàillidh; dh'aithnich e Rob. Bha amhladh an Fhaolaich 'na choltas, fuaradh froise, 's fad-adh-crusaidh. Smasoinich e gum b'e bhi sìobhal' a' b'fheàrr. Thainig e, 's chuir e fàilt chridheil air. Thubhairt Rob ris, 's a chlaidheamh air chùl-dùirn aige, nach b'e 'aoidheachd no 'mbiodal a bha dh'ith air, ach 'aonta aiseag d'a fhear-cinnich; airneo mar aisegeadh, gu'n leigeadh e 'ghillean mar agaoil air a staid. Chunnaic an t-larla nach b'urrainn e ni b'fheàrr a dheanamh. Thug e air a h-ais an aonta, agus ghabh e féin agus Rob làn a' ghogain le chéile mu'n do dhealaidh iad.

Bha'n Grahamach, bàillidh Mhontrose, (air an d'rinn sinn iomradh cheana,) anns na h-odhaichean do'n tighearna; agus cha d'fhàg e clach gun tionndadh—còir no ea-coir, bu choingeis—an àm togail a' mhàil. Tuathanach air bith a bha an deigh làimhe, cha robh trócair ais a shon. Bha eadhon an dileachdan 's a' bhantrach air an slugadh suas mar ghreim milis! air chor 's gu'n robh e air a mheas leis an dùthaich mar mheur de'n phlàigh. Mu'n àm so, thainig e gu cluasan Roib gu'n do rist e gach ni a bhuineadh do bhantraich bhochd a bha trì cheud marg an deigh làimhe de'n mhàl. Chaidh Rob far an robh i, agus thug e dh'i na trì cheud marg. Thubhairt e rithe 'màl a phàigheadh, agus gun dearmad a dheanamh air aideachadh fhaotuin air pàipeir. 'Nuair thainig na maoir a sguabadh leo gugh speir a bhuineadh do'n bhantraich bhochd, phàigh i dhoibh gach sgillinn sìos gu pongail, agus thug iad dh'i bann-aideachaidh. Air an rathad a' dol dachaidh, ehoinnich Rob iad; thug e uatha gach bonn-a-sèa de'n airgid; ghabh e orra sìochd-sachd; agus 'nuair chunnaic e gu'n

robh gu leòir aca, leig e an iad, le breab 'san tulla-shainn, agus le comhairle gun a leithid a dheanamh gu bràth, airneo, airneo!

Bha tuathanach bochd eile air a' cheart staid, a bha trì bliadhna an deigh làimhe. Phàigh Rob na h-uile bonn-a-b-ochd dbeth; agus 'nuair dh'fhàs na sìntean fàbharach, 's a fhuair an tuathanach a sgòd leis, 's a thairg e'n t-airgid air ais, cha ghabhadh Rob e;—ann' ann, "Fhuair mise bho'n bhàillidh a chionn fad e."

Cha'n 'eil a' mhiana orma, 'Chuirtear, so a mholadh, na 'dhl-moladh. Cha'n 'eil mi ach a' toirt do m' luchd-dùthcha beatha Roib Ruaidh; deanadh gach leughadair 'fheum féin dbeth. Bha na timeanan fiadhaich agus borb, agus cha deanadh ach làmh làidir sreamadh a thoirt aca; bha'm moll cho trom agus cho tigh, 'a nach deanadh ach stoim 'fhasgnadh. Cha'n 'eil sinne an diugh leth thaingeil airson sìth agus soisgeil!

'Am measg chàich, dhùig crìdeigin aimhreit eadar teaghlach Pheairt agus teaghlach Athoil. 'Chuir Isala Pheairt achanaich gu Rob tighinn agus a thaobh a shèanach. Cha robh ann, seach ann diubh mòr ann an eòilean Roib, ach bha e togarrach gu nì air bith a chuirteadh dorran air Athol. 'Chrìnnich e trì-fichead d'a ghillean. Chaidh iad fo's airm 's fo'n éideadh, agus ghabh iad gu Cairteal Drumain. Bha daoine Athoil ann an campa air taobh thall na h-aibhne Farn, agus ghabh na Griogaraich agus na Drumanaich air an aghaidh gu cath a thoirt doibh; agh cha luaithe chunnaic iad gur h-e na Griogaraich a bh'aca, a mheas iad mar dhiabhail, na theich iad mar na h-uirid de chaoisich. Lean na Griogaraich an ruing, agus Rob air an ceann, e' sgoltadh fir an sud, 's a' seaidheadh cheann 'us chloann so, gu an d'fhàg iad na bha beò taobh-mach a' ghàradh-droma!

Cha dè leig Rob air dh-chuimhn na rinn Montrose air; agus bu chlach 'na bhròig, bu chàilean 'na fhicail e, bhe latha gu latha. Cha bhiodh dìth-mairt-fheoil no muic-fheoil air Rob, fhad 'a a bhiodh ceithir-chasach ann an pàiscean Mhontrose; 's cha bhiodh mìn a dh'ith air, a' i 'na mhuileana; no abblan, a' e 'san tigh-thainge. Ma dheireadh rinn Montrose gearan ris a' Phàrlamaid, agus thainig aoid a mach, caog a chr air Rob agus air a leithidean eile—an glacadh, agus an toirt gu cùirt. Cha luaithe thainig an t-achd so 'mach, na chruinnich Montrose a dhaoine, 's a chuir e iad gu Rob a ghladadh. 'Nuair ràinig iad a thigh, mar bha'm fortanan dòn, bha e bho'n bhaile. Coma, fhuair iad brath far an robh e; agus mu bharraich na faire an làr-na-mhàireach, thainig iad air ann an tigh-òda Chrìnnàrach. Cha luath 's a ràinig na Grahamach, thig iad a' chomhla bhàrr a' lùdagais, agus bha iad a stigh. Dh'aithnich Rob mar bha 'chùis. Ghlaic a 'ghlaidheach 's e agiath, agus a h-uile fear mar thigeadh thuitidh—

"Cha'n èireadh fear a luidhe leis;"

agus mu dheireadh na dhùig an t-alachdraich a ghillean féin, a bha nan laidhe ann an sabhal gun bhi fad aa. 'Nuair thainig iadann, cha bh'had a sheas an iorgnill. Bha na cinn 'gan aguideadh dhiubh mar na dìogain roimh bhat a' bhucaille, agus mu dheireadh na theich na bha beò dhinbh.

Na dheigh so (oir bha cuigear mu'n aon aig Montrose), ghabh Montrose a leithid de thàmailt, 's nach do chuir e bruailean air Rob car ùine. 'Nuair chunnaic Rob so, dh'fhàs e cho dalma, agus cho ea-corach, 's nach robh a bhi beò aig daine leis. Dh'éirich a nis an tuath na aghaidh; agus, le buidheann shaighdearan bho Chaisteal Chardrois, chuir iad an tòir air. Bha iad a' casadh air Rob, an coinn-eannan farsuing foegailte, agus dloghaltas 'nan cridhe, 'nuair loisg aon de ghillean Roib, fear Alastair Ruadh Mac-Griogair, orra bho chùil gearaidh, agus a thuit an ceannard. Na dheigh so, bu mhall leo an casan, a' tilleadh 's a' teicheadh; agus thuinge so, mar thubhairt am bàrd,—

“ Am firean, b'esan rìgh nan ian;
Ach Rob, b'e rìgh nan daoin'.”

A réir choltas, b'e so an car bu mhiosa thug Rob riamh. Chuir a' Phàrlamaid rompa 'ghlacadh, agus dh'òrduich iad a mach na *Volunteers*. Chaidh na seòid so air a thoir gus an d'fàinig iad Drimein, far na chaith iad an oidhche fo'n armaibh; oir chaidh 'inneas dhaibh gu'n robh cùig cead de na Griogaraich mar bheagan mhilltean dhaibh. Cha luaithe thainig an latha, na emaoineich iad gum b'fheadar teicheadh math na droch fhuireach; agus dhachaidh a ghabh iad. Cha luaithe ràinig iadcan, na chuir a' Phàrlamaid reiseimeid each gus a ghlacadh, agus a chuir iad *mìle pàrmd Sasannach* de aingiod-cinn as.

Thug so air Rob e féin 'fhelach ann an uamhaich a tha aig bun Beinn-Lòmain—namha ann an d'fhòlaich Bruce e féin roimhe. Bha mi féin iant', a Chnairtear; ach ma bha, bheir mi mo bharantas nach bi 'ris. Tha i air a deasamh de chlachan mòr a shròic tein'-adhair 'as tàirneanach é taobh na beine. Cha'n urrainn ach daine 'n deigh duine dol sìos, agus sin le fàradh; agus an deigh a bhi shìos, cha'n fhaic sibh leus soluis. Cha'n e sin, ach tha'n t-aite cho fadbaich, ùldaith, 's nach mòr gur urrainn beò-chréutair a thaghal ach na h-iolaircan! Dh'fhaodadh e faireach an so gu là bhreitheannis, mu'n ruigeadh na h-eich air!

Ann an àit' fhàsail so chaith Rob iomadh mìos, le dìthid d'a dhaoine. Mu dheireadh, thòisich e air tigbinn gu fìorair; agus latha de na làithean, oó choinnich iad ach seachdmar mbarcaichean. Dh'fharraid iad an ainmeanan. Cha do chòrd am freagradh riu. Chunnais iad nach bu daoine cumanta Rob. Bha iad cinnteach a nis as a' *mhìle pàrmd*. 'Mach ri brathach thug Rob 's a dhithis ghillean; mach ri brathach thug na h-eich as an deigh. Ann an deich mìonaidean rinn Rob fàlach-faoinn orra; ach, mo chreach! cha robh a chompanaich cho fortanach—thuit an dìthis! 'Nuair chunnaic Rob so, bhual mirre-chatha e. Thionndaidh e orra. Mharbh e triùir, agus ceithir de na h-eich, agus leig e leis an triùir eile cead an cas a ghabhail.

Tuille 'san àit Chnairtear.

MACFALLA.

AN CEANN-FEADHNA INNSEANACH.

SEKUL FLOR.

Am measg nan ceud Shasunnach a chaidh air imrich do'n àite sin ann an America ris an canar a nis *New York*, bha duin'-uasal measail tuigsich a dh'éirich gu inbhe àird 'san tìr sin. Thug e a theaghlach maille ris; agus nam measg so bha nighean da a bha na bantrach, aig an robh aon mhac—balachan lurach àillidh, mu aois cheithir bliadhna. 'San àm sin bha America uile fo choille, agus bhuineadh an dùthaich do na h-Innseanaich. Bha fios aig an t-Sasunnach nach' robh feum dha smuaineachadh air tàmh a ghabhail 'san àite sin, mar coisneadh e càirdeas agus gràdh nan Innseanach. Bha e a latha 's a dh'oidhche 'nam meadhon 's nan eiseamail. Chleachd e, uime sin, gach oidheirp agus dìchioll a bha 'na chomas a chum an càirdeas agus an cùl-taic a chosnadh. Thainig mòran de na cinn-feadhna 'ga choimhead; agus do réir coslais bha iad càirdeil, sìtheil, agus iarratach gach caoimhneas a nochdadh do'n t-Sasunnach. Ach bha aon neach nach d'thainig 'ga choimhead—ceann-feadhna cumbachdach treun a bha 'tàmh mar shèa mìle o'n àite 'san robh an t-uasal Sasunnach. Dh'fhan esan air ais, agus chuir so eagal air an duin'-uasal. Bha e amharusach gu'n robh ni-eigin 'na bheachd. Mu dheireadh chuir an Sasunnach fios air, ag ràdh gu'n robh a' mhian air e 'thighinn 'ga choimhead.

Thainig e air an là-màireach. Dh'fhàiltich an t-uasal Sasunnach e le mòr bhàigh. Thug e 'etigh a theaghlach, agus am measg chàich a' bhantrach 's a balachan beag. Bha mòran seanachais eatorra. Dh'innis an Sasunnach dha gu'n robh a' mhian air càirdeas a bhi eatorra, agus a bhi chòmhnuidh ann an sìth—nach robh ni eile bu mhò a bha 'na bheachd no a h-uile ni a bha na chomas a dheanamh a chum eòlas feumail a thoirt do na h-Innseanaich mu gach cèird 'us ealdhain a b'urrainn da. Chual' an t-Innseanach e, agus fhreagair e—"A bhràthair," deir esan, "tha thu ag iarraidh mòrain, agus tha thu a' gealltainn mòrain. Ciod an t-urras a tha 'na d' chomas a thairgse dhomh gu'n dean thu na tha thu ag ràdh?"

"Bheir mi m'fhocal 's mo làmh dhuit. Cha do bhris mi m'fhocal riamh, 's cha do dhiùlt mi mo ghealladh."

"Theagamh," ars' an t-Innseanach, "gu bheil focal agus gealladh an duine ghil seasmhach na's leòir do dhuine geal cosmbuil ris féin; ach gealladh an duine ghil do dh'Innseanaich na coille, cha'n 'eil e ach mar oiteig ghaoithe."

"Nach faic thu," ars' an Sasunnach, "gu'n d'earb mi mo bheatha féin, agus beatha mo theaghlach, ann ad làimh? Nach fiod thu ar cuir gu bàs 'nuair is àill leat? Nach leòir sin a thaisbeanadh 's a dbearbhadh dhuit gu bheil earbs' agam annad? Cha chreid mi gum meall thu mi, an deigh dhomh earbs' a chàramh annad."

sealladh de'n eilid, gu'n tugadh iad gu làr, i mu'n rachadh i thar allt-criche na frithe 'san robh iad aig an àin. Ghabh an rìgh ris an tairgeas. Chuireadh coin-luirg air tòir na h-eilid. Sheas Sir Uilleam le 'ghaothair air an eill, 's iad air bhoile gu faighinn mar agaoil. Cha do ghlèidheadh fad iad. Chuireadh an eilid air a cois. Mar aiteal solais no deò-gréine air an aonach sa' bhreac-latha ghruamach, ghaothar, bha i 'siubhal thar an raoin, "'s mar saighead a' glacadh an iughair," bha na lùth-choin as a deighe. Leum Sir Uilleam gu grad, air muin a steud-eich mheamnaich, a' leantuinn na seilg, a stuigeadh, 's a dh'fhurannachadh a chon; agus chuir e suas ùrnuigh dhùrachdach, ris a' bhan-naoimh as an robh e 'cur earbsa (*St Catherine*), gu'n eoirbhicheadh i leis. Bha'n ruaig teth agus dian. Rinn na coin gu foghainteach, mar a b'abhaist; ach rinn an eilid bhàn cuideachd mar a b'abhaist—ri uchd an aonaich, a' tàrnadh a' choir; no air còmh-nard an t-aratha, bha a cosan eangach, lùthmhor—bha a h-anail gu, fhàilinn. Ghleidh i an toiseach, agus ràinig i an t-allt-criche gun fhiacaill a dhol 'na bian. Cha'n fhaca Sir Uilleam tuille. Thuit e bhàrr an eich, air a sgàineadh le aimheil airson gu'n do mbeall a chuid, con e, as an robh e co earbsach; agus air a lìonadh le h-eagal gu'n gléidheadh an rìgh ri 'gheall e, agus gu'n tugadh e dheth an ceann airson a bhòisd. Ach chunnaic an fheadhainn eile a bh'air an fhaiche-ehailg nach robh aobhar aige 'bhi diombach de 'dheagh mhaduiddh. 'Nuair a bha'n eilid dìreach am meadhoin an uillt, thug "Lean-Rìg" aon aintea ghaillbheach, aon "leum-gàbhaidh," le 'uile neart, bhàrr na bruaiche; agus am priobadh na sùla bha'n eilid bhòchd air a cliathaich, 's a fuil a' dath a béin ghil dhealraich. A thiota bha, "Còmhnaidh" an sàs innte cuideachd, agus tharraing iad air a h-ais i gu taobh na frithe de'n allt.

Chaidh an Rìgh far an robh Sir Uilleam. Thug e mòr mholadh d'a choin; agus dha féin thug e sa' mhionaid am fearann a gheall e. Bha esan co taingeil airson eu-dòchais a bhi mar so co grad air a thionndadh gu aoibhneas, agus a thàmailt gu cliù, 's gu'n do bhòidich e eaglais a thogail do'n bhan-naoimh a bha e 'smuaineachadh a rinn, fuaigiladh air; agus cha'n 'eil teagamh nach do "thog e fonn air lorg an fhéidh." Choimhlion e a bhòid, agus thog e an eaglais sin a dh'éirich o chionn ghoirid, le 'h-uaignean 's le leacan, mar gum b'eadh á grunn nan uisgeachan. Ni tuitlean a gheamhraidh a grad chòmh-dachadh thairis; agus tha e coltach gu leòir nach faicear i ni's mò gu, an teid feum eaglaisean air thalamh seachad—gus an toir an fhairge seachad a meirbh—gus am foglar na h-uaignean, agus an tig an luchd-còmhnuidh a mach—iadean a rinn maith gu aiséirigh na beatha, agus iadean a rinn olc gu aiséirigh an ditidh.

A. C.

October, 1842.

C H I N A .

Tha'n cogadh màirnealach so a' dol air aghaidh, agus da rìreadh b'fhearr gu'n robh crìoch air. Tha'n t-arm Breatunnach a' gabhail air an aghaidh, gun suim do gach oidheirp fhaoin a tha muinntir na rìoghachd sin a' deanamh a chum grabadh a chuir orra. A réir a' chuuntais mu dheireadh a thainig thairis, bha na Breatunnaich a' gabhail a suas air an abhuinn is mò a th'ann an *China*. 'Se is ainm do'n abhuinn so *Yang-tze-Kiang*. Bha h-uile dòigh air a chleachdadh a bha comasach 'chum bruachan na h-aibhne so a dhlon le gunnaichean-mòra, ach smàid na loingeis-chogaidh againne nam blòidibh iad. Ghlac sinn gach gunna-mòr, agus thug na loingeis leo na b'fhiach a ghiùlan diubbh, a bha air an deanamh de dh'umha. Bha dà cheud gu leth gunna-mòr ann an aon àit, a' cuir dhiùbh 's a' losgadh air na loingeis-chogaidh; ach, mo thruaigh, na daoine bochda! cha robh anna ach sealgairean *theab*. Theab iad mort a dheanamh, agus na loingeis Shasunnach a smàladh; ach cha deach aca air so a bhuadhnachadh. Bha na gunnathan-mòra so dlùth air dà-throidh-dheug air fad, agus air an cuir fo uidheam anns an dòigh a b'fhearr. Ged a bha dà cheud gu leth *cannon* a' losgadh air na luingeis againne, cha do mharbhadh ach dà sheòlad-air Sasunnach, ach leònadh fichead; agus an t-arm-dearg a chaidh air tìr, 's a sgiùrs na Chinisich mar chaoraich rompa, cha do chaill iad uiread a's aon duine; ach bha dlùth do chóig-fichead de na Chinisich bhochd' air am marbhadh. Da rìreadh, is peacach a bhì strì riù. Chaidh a' chabhlach Bhreatunnach air a h-aghaidh, a' smàladh gach dìon-àit' a dh'fhosgail orra, agus a' giùlan leo na gunnathan umha. Ghlac iad uile trì cheud trì-fichead 's a ceithir gunna-mòr, agus ceithir-fichead diùbh so de dh'umha—gunnathan oo eireachdail chiatnach 's a chunnacas riamh. Tha ainmeannan air gach aon diubbh, nì tha 'leigeil ris gur ann o chionn ghoirid a rinn-eadh iad. Bha fear dhiùbh air 'ainmeachadh, "Culaidh-Eagail agus Uamhais nan Sasunnach!"—fear eile, "Craos an Uamhais"—fear eile, "Fuaimheadair Mòr"—'s mar sin. Chaidh an t-arm Breatunnach 's na loingeis-chogaidh air an aghart suas an abhuinn gu astar leth-cheud mìle o'n fhairge, air chor 's nach robh iad oc-cionn fichead mìle o bhaile-mòr *Nankin*—an darna baile is mò, agus an t-aon is beartaiche, ann an rìoghachd *China*. Mu'n tìgan ath àireamh de'n Chuairtear a mach, cha'n 'eil teagamh nach glacer *Nankin*; agus air an àm faodar earbs' a chuir anns a' chuuntas a leanas, fhad 's a tha e 'dol, mu thimchioll a' bhaile-mhòir so.

NANKIN.

B'e am baile so ceann-bhaile rìoghachd *China* fad iomad lian; ach o na chaidh a' chùirt agus uachdaran na rìoghachd a thàmh ann am *Pekin*, tha e 'dol air ais. Cha'n 'eil air aghaidh an t-saoghail mhòir baile co faraing—air a sgaoileadh a mach air màgh mòr, ri bruaich na h-aibhne. O'n cheud dorus no cacklaidh a th'air balla 'n àite so, gu meadhon a' bhaile, tha sèa mìle de

dh'astar, làn de na gàraidhean 's na sràidean is àillidh. Tha anbharrha loingeis a' falbh 's a' teachd o *Nankin* do gach àit' agus dùthaich. Cha'n 'eil àit' ann an *China* uile a dh'fhaodar a choimeas ris a' bhaile so airson màlairt. Tha'n t-aodach sìoda is luach-mhoire 'san t-saoghal air a dheanamh ann, agus an stugh sin ris an canar *Nankin*, de'm bheil deiseachan air an deanamh 'san tìr so fèin. Tha na nithe is àillidh 'ena h-Innsean air an deanamh ann an *Nankin*, air chor 's gur àite beartach saoi bhir e. 'Sann an so tha'n nì sin ris an canar *Chinese ink* air a dheanamh. 'Se *Nankin* maraon am baile 'sam bheil sgoileireachd *China* uile—na daoine is fòghluimte 'san tìr a' tàmh. 'Sann ann a tha'n tùr *porcelain*, aon de dh'iongantais an t-saoghail mhòir. Tha e naoi ùrlair (*stories*) air àirde, agus dlùth do mhille ceum staidhreanach ri dhìreadh. Ma dh'éignicheas iad na Sasunnaich gu losgadh air le'n gunnachan-mòra, 'se'n tùr *porcelain* a nì a' ghleadhraich a' tuiteam! Thogadh an tùr so o chionn ceithir cheud bliadhna. Cha'n 'eil e air a cheadachadh do choigrich sam bith dol dlùth air an teampull so, a thug bàrr ann an àilleachd air gach teampull eile. 'Sann de'n aon stugh a tha e air a dheanamh ris na cupaichean-tea òirdheirc ris an abair sinn *China*. Tha ìomhaighean a's samblaichean de dhealbhan bréige r'am faicinn 'san tùr àrd so. Cha'n fhaigh muinntir na rìoghachd fèin nì's dlùithe dha na onoc a tha mar leth-mhille uaithe, o 'bheil sealladh aca dheth. Tha e dà cheud troidh air àirde. Tha e geal, dealrach, glòrmhor ri amharc air, agus gathan na gréine 'soillseachadh air 'san dòigh is boisgeanta. Tha e ochd-cheàrnach o 'bhun gu 'mhullach, agus cluig ann an anbharrachd de lìonmhorachd crochta ris air gach taobh, air an òradh gu dealrach. Cha'n 'eil cunntas ro cheart againn air an aitreabh iongantach so—'se sin, na tha 'na thaobh a stigh; ach, mar 'eil sinn meallta, bithidh cunntas math againn air ann an ùin' aithghearr. Ma ruigeas na Sasunnaich *Nankin* (agus is cinnteach sinn gu'n d'rinn iad sin roimh 'n àm so), cha b'ìoghnadh leinn ged a leagadh iad gu làr an teampull so, as a' bheil iad co bòsdail—seadh, agus e a bhi air a thruaillleadh le fuil a's cinn choigreach.

Tha sinn air bharail gum bi mòran ri innseadh mu'n chogadh so 'san ath Chuairtear.

AN COGADH INNSEANACH.

Tha'n cogadh anns na h-Innsibh an Ear a' dol air aghaidh, ach tha dòchas againn nach fhada gus an tig e gu crìch. Is déisinneach ri smuaineachadh na thachair a cheana; ach, mar 'eil sinn gu mòr air ar mealladh, fhuair na h-*Affghans* feuchainn riu roimh 'n àm so, agus fàth aithreachais airson am foill, 's am mortadh a rinn iad air an arm Bhreatunnach.

Tha fios aig ar luchd-leughaidh gu bheil cuid dhiùbhsan a ghlacadh, mar a bha'n t-arm Sasunnach a' gabhail air aghart, le *Akbar Khan*, uachdaran na dùthcha sin, 'nuair a mhortadh le foill co liuthad aon

de'n luchd-dùthcha,—gu bheil iad e'n àm sin nam prìosanach aig an duine bhorb sin ann an *Cabool*, ceann-bhaile na rìoghachd.

'Nuair a thainig an cumtàs na dhoireadh a nall, bha'n armait Shasunnach air an turas do'n àite so ('se sin, *Cabool*), fo'n cheannard ainmeil, *General Nott*. Bha seachd mìle de shaighdearan treun, dearbhta, aige fo 'chomannad. Tha'n gaisgeach so a' dùthachadh air baile-mòr *Chabool* air an dàrna taobh, agus gaisgeach eile, le ceithir mìle de shaighdearan treun fodha, a' gabhail a dh'ionnsuidh an àite chendna air an taobh eile—air chor 's nach dùth do'n àite seasmh a mach fada. Tha *General Pollock*, leis an treas armait, a' dùthachadh air an àite cheudna, air an treas slighe. Tha aobhar a smuinn eachadh gu'n do chuartaich am feachd cumhachdach so *Cabool* na mheadhon an fhogharaidh so 'chaidh seachad. Cha mhor, leis a sin, nach 'eil sinn làn chinnteach gu'n do thuit *Cabool*, agus am baile-mòr is dùithe dha ann am meudachd (*Ghuznes*), ann an lamber an airm Shasunnach, agus gu bheil bratach dhearg bhasadh-mhor Bhreatainn roimh 'n àm so a' snamh thairis air bàrr-bhalha nan àiteachan làidir sin.

Mu'n tig an ath àireamh de'n Chuairtear a mach, cha'n 'eil teagamh nach bi naigheachdan as na ceàrnaibh iomallach sin. Tha làn dèch againn gu'n socraichear gnothaichean na tìre sin. 'Si ar barail, na gheibh sinn son uair air ar n-ais as na ceàrasibh sin a dh'ionnsuidh a' chuid sin de na h-Innsean a bhuineas do Shasunn, nach bi cabay oirnn dol a ris thairis air na monaidhean mòra sin, am measg slànigh chealgach fìdhacha *Affghanistan*. Bu mhòr a's bu chudthromach an gnothach nam b'urrainn ar càirdean a' chomadh, agus màlairt cheamhach fhosgladh leo. Tha eagal oirnn, 'nuair a choinnicheas an t-arm Sasunnach iad an aig baile *Chabool*, gum bi e duilich na saighdearan Breatannach a bhacail o dhioghaltas eagalach a thoirt a mach orra, airmen an dòigh anns na mhort iad an companach—le foill agus ceilg.

NAIGHEACHDAN.

Is fada da rìreadh o na bha naigheachdan so taitneach againn ri thoirt seachad. Cha robh o chionn iomad, iomad bliadhna, uiread de dh'aobhar gàirdeachais aig rìoghachd Bhreatainn, agus uiread de dh'aobhar thaingeachd do fhreasdal caomh an Tì àird sin a tha 'riaghladh rìoghachdan an t-saoghail so.

Ma bha rìoghachd Bhreatainn riamh ann an corr diachainneach, buaireasach, airmhriteach, 'ann o chionn ghoirid. Cha robh e comasach do dhuine tuigeach sam bith beachdachadh air an staid anns an robh sinn gun mhòran iomagain—seadh, gun mhòran eagal. Cha'n fhiosrach sinn gu'n robh na neula dubh dorcha 'bha a' cruinneachadh ceithir-thimchioll air an eilean so riamh na bu duaichni, eagalach, bhagarrach, na bha iad sa' bhliadhna 'chaidh seachad. Bha America 'bagradh a dhol gu cogadh 'nar n-aghaidh, agus a' diùltadh gach aobhar airmhreit a sheocrachadh. Bha cogadh againn an aghaidh rìoghachd *China*, taobh eile an t-saoghail, anna a' bheil barrachd

sluaigh no ann an aon rìoghachd air aghaidh an t-saoghail uile. Tha eadar Breatann agus Èirinn ceithir-muillionan-fichead 's a ceithir cheud mìle sluaigh (24,400,000), ach ann an *China* tha trì cheud muillien (300,000,000). 'Nis, chaidh Sasunn a chogadh an aghaidh na rìoghachd mhòir so. Bha'n cogadh so a' dol air aghart gu h-ath-aiseach, a' cuir cosdais anabarrach air an rìoghachd; agus, do réir coslais, cogadh a mhaireadh ùine mhòr. Bha ris cogadh eagalach a' dol air aghaidh ann an Innean na h-àirde 'n Ear, far na bhuadhaich an namhaid cholgach bhorb 'nar n-aghaidh, agus far an do chailleadh mòran de'n arm againne air an dòigh bu déiseinniche ri smuaineachadh. Agus, mar nach fòmadh so uile, bha sporan mòr na rìoghachd falamh—gun sgìlion; agus bha ain-fhiach, fiachan trom, 'nar n-aghaidh, nach b'urrainnear gun chleas ùr trom a chuir air muintir na rìoghachd chum a dhiol. Bha teachd-an-tìr de gach seòrsa daor—màlairt air agus, cha mhòr gu buileach. Cha robh obair no cosnadh ri fhaotainn. Bha na muillnean cotain air stad—a' chuid bu mhò de'r maraantan mòra air bristeadh—luchd-oibre a's cosnaichean a' dol bàs anns gach àite. Feadh Shasunn, bha'n sluaigh air éiridh suas ann an ceannairceas—tighean a's bailtean 'gan losgadh. Ann an aon fhocal, cha robh taobh air an amhairceadh duine anns nach robh fàth eagail. Ach rinn Dia amharc oirnn ann an tròcair. Thainig an samhradh a b'ailidh, 's an fogharadh bu chiataiche, a chunnaic daoine riamh; agus bha pòr agus bàrr anns gach càrn de'n dùthaich a thug bàrr air aon fhogharadh a bh'againn o chionn iomadh bliadhna. Shocraicheadh an aimbreit a bha'n Sasunn; phill daoine air an ais a dh'ionnsuidh an oibre. Shocraicheadh gach cùis a bha eadar sinn a's America; 's an usair a bha mar so bristeadh an latha 'tighinn oirnn, 's gach nì air an deanadh daoine gearan a' teicheadh air chùl, ach dì-cosnaidh, thainig an naigheachd is fearr agus is taitneiche a ràinig an dùthaich so riamh, dìreach mar a bha'n àireamh so de'n Chuar-tear a' dol an cùl.

NAIGHEACHD MHÒR AGUS THAITNEACH Á CHINA.,

Tha, taing Dhàsan a tha 'riaghladh an t-saoghail, an cogadh so air a chrìochnachadh! Tha 'chùis, do réir coslais, air a socrachadh, agus air a socrachadh gu math, agus gu ro mhath. Cha b'urrainn duinn a smuaineachadh gu'n tachradh a' chùis uile gu léir co math 's a rinn i. Dh'innis sinn 'san àireamh so fèin gu'n robh an t-arm Breatunnach a' gabhail a suas air abhuinn mhòr gu baile *Nankin*, an dàrna baile is mò 'san rìoghachd. Ghabh na loingeis Shasunnach air an aghaidh suas an abhuinn mar a b'fhearr a b'urrainn doibh, na soithichean-smùid a' slaodadh nan loingeis-chogaidh nan déigh. Mu dheireadh ràinig trì-fichead 's a deich dhiubb, de gach seòrsa, dìreach mu choinneamh baile-mòr air bruaich na h-aibhne, ris an canar *Chin-kiang-foo*—àite làidir, air a dhìonadh le mòran teòmachd. Bha campa làidir dùth do'n àite, air an robh trì mìle saighdear de na Chìnisich. Chaidh an t-arm againne air tìr, a's thog iad orra gu bhì'n sàg. Theich na Chìnisich, mar a b'abhaist—thàr iad as. Ach bha seòrs eile de dhaoine a' dìon a' bhaile: b'iad sin na *Tartars*—daoine treun, misneachail, fearail, tapaidh. Sheas iad so gu misneachail a dhìon an àite, agus dh'fhoegail iad gu duineil air an arm againne o bhràigh nam ballachan làidir a bha mu thimeall an àite. Ach coma có dhiubb, ghabh na daoine againne air an aghaidh 's na peileirean beag a's mòr co lìonmhor ris na clachan-meallain a' feadarachd mu'n clusaibh. Fad an latha bha'n cath air

a chur; ach mu dheireadh fhuair na Breatunnaich a stigh, a's theich na Tartaraich, dàna fearail mar a bha iad. Cha robh e comasach dhoibh seasamh an aghaidh feuchd nan còtaichean ruadha. Tha'm baile-mòr so mar cheithir mille air cuairt, agus tha e anabarrach làidir—am balla 'tha na 'thimchioll co làidir, thiugh, 's nach robh na peileirean mòr' as na canain a deargadh air; agus tha e deich troidh fichead air àirde. Bha tuill anns a' bhalla so tre'n robh na Tartaraich, trì mille dhiubh, a' losgadh air na daoine againne, a's iad gun chomas cuimse 'ghabhail air an naimbdean, leis mar a bha iad air folach. Ged a bha'm balla-dìon a bha mu'n àite so làidir àrd, chuir an t-arm againne fàraidhean ris; agus streap iad a suas co togarrach, suilbhre, neo-ghealtach, 's ged a bhiodh iad a' dìreadh cruaidh mhonaidh. 'Se 'cheud fhear a dh'fhrich Caipitean *Cuddy*—duine treas. Sheas e air brìgh a' bhalla, le 'chlaidheamh na làimh, 's an t-arm uile 'beachdachadh air. Thog e iolach àrd, 's na peileirean a' feadarachd mu 'thimchioll. Streap e an sin a suas gu mullach a' bhalla, a' cuideachadh a chuid daoine, fear an deigh fir a' dìreadh, gus mu dheireadh am facas bratach bhuadhmhor ar dùthcha féin a' snàmh gu uaibhreach 'san t-soirbheas, air bràigh a' bhalla. Ach ged a fhuair sin mar so a stigh o gach taobh, sheas na Tartaraich gu gleusda. Nam biodh na Chìnisich coltach ris, cha b'fheala-dhà an t-àit a' ghlacadh. Bha dà-fhichead oifigeach de na Tartaraich (no *Mandarins*, mar a deirear riu), agus mille saighdear, air am marbhadh. An duine mòr a b' àrd uachdaran air an àite, ceannard nan Tartarach, 'nuair a mhothuich e gu'n deach an latha 'na aighaidh, chaidh e stigh d'a sheòmar féin, shuidh e 'na chathair mhòir, agus thug e air a ghill-ean an tigh a chuir ri theine! Mar so bhàsaich an gaisgeach borb. A dh'aon chuid, cha bu ghealtair e.

'Nuair a bha'n obair eagalach seachad, tha e air innseadh dhuina gum bu chulaidh-uamhais ri umharc air, am baile truagh so—na sràidean làn de chuirp mharbh, a' ruith le fuil a's gaor. Cha'n e 'mhàin na mharbh na Sasunnaich, ach na mharbh iad féin; oir chuir mòran de mhuinntir an àite iad féin gu bàs, le eagal tuiteam ann an làmhan nan Sasunnach. Fhuaras dusan, a's fichead, an sud 's an so, a chroch iad féin, no 'chuir as dhoibh féin air dhòigh eile;—na fir a' marbhadh am mnathan 's an cloinne—gam bàthadh anns na tobraichean, a's anns an abhainn, agus an sin 'leum a stigh iad féin nan déigh! Bha eadar marbh agus leòinte air an taobh againne, aon cheud trì-fichead 's a naoi. Tha'm baile-mòr so mu dhà-fhichead mille aios o *Nankin*, agus tha doimhneachd uisge gu leòir anns an abhainn airson an long-chogaidh is mò a th'againn gu suàmh a suas ann chum baile-mòr *Nankin*.

Tha e air a ràdh nach do ghiùlain an t-arm Breatunnach iad féin riamh air dhòigh bu chliùtaiche—cha b'urrainnear cur nan aghaidh. Smèid iad gach geata a's doras làidir nan spealgan, 's bha iad a stigh sa' bhaile-mhòr a dh'aingeoin an losgadh dian cas a rinneadh nan aghaidh.

An deigh do'n bhaile-mhòr strìochdadh, chruinnich na Chìnisich anabarr sluagh air uchdaich àird dlùth do'n bhaile, ann an òrdugh catha. Ghabh an t-arm-dearg Breatunnach a suas an aghaidh a' bhruthaich. 'Nuair a bha iad dlùth dhoibh, thog iad iolach àrd. Bhuail an t-eagal na Chìnisich thrugha. Theich iad co luath 's a ghiùlanadh an casan iad, a' dealachadh ris gach nì a b'urrainn bacadh no grabadh a chuir orra.

Chuir na loingeis Shasunnach fo sgaoil, agus thog iad orra suas an abhainn gu *Nankin*. Tharruing iad an òrdugh cath mu choinneamh a' bhàile, cliathaich gach aon dhubh fa chomhair an àite, 's gach gunna-mòr air a tharruing a mach gu losgadh air *Nankin*. Chaidh cuid de na saighdearan air ùr, gu bhi deas. Bha ceithir-mìle-deug de na *Tartars* 'san àite so; ach ghabh muinntir a' bhàile-mhòir an t-eagal, 's cha b'iongantach e. Thainig teachdairean a mach, a' guidhe naille 'dheanamh fad dà latha, do bhrìgh

gu'n robh trì uaislean mòra de mhaithean àrd na tìre air an rathad a' teachd, a chum a' chùis a shocrachadh. Thainig iadsan, le làn chumhachd gu gach nì a shocrachadh 's a réiteachadh, agus sìth a dheanamh. An deigh iomad coinneamh a's seanachas, bha gach nì mu dheireadh air an réiteachadh. Chuir iad an làmh ris taobh air thaobh, a's ghrad chuireadh a' bhann-chùmhnaichte gu *Pekin*, ceann-bhaile *China*, a chum 's gu'n cuireadh an t-Iompaire e féin a làmh rithe. 'Nuair a bha 'chùis mar so air a shocrachadh, loisgeadh dararach chridheil bhuadhmhor leis gach long a's saighdear air muir a's tìr. Cha robh ach sòlas, a's sìth, a's aighear, a's réite, air gach taobh—na Chìnsich thrugh air am breith-as le gairdeachas.

An deigh do gach nì a bhi mar so air an socrachadh, chaidh na Chìnsich a choimhead nan loingeis; ach b'iad na soithichean-smùid bu mhò a chuir de dh'iongantach orra. 'Se'n t-ainm a thug iad orra so, "soithichean an aibhistir!" 'S cha'n iongantach leinn idir ged nach robh iad taitneach leo; oir mar bhith iadsan, cha d'fhuair sinn riamh a suas an abhuinn mhòr so na loingeis eile. Tha'n cùmhnaidh, no t-sìth a rinneadh, anabarrach fàbharach.

'Sa' cheud àite, tha àith sheasmhach agus rèite air a dheanamh eadar an dà dhùthaich, gu daingean, muireannach.

'San dara àite, tha rìoghadh *China* ri muillion thar fhichead dollar (21,000,000) a thoirt do Bhreatunn, gu cosd a' chogaidh a dhìol; 'se sin, mu thimechioll còig muillion punnd Sasunnach (£5,000,000 *sterling*)—suim uamhasach, 's cha robh riamh barrachd feum air.

'San treas àite—nì is luachmhoire na so uile—an àit' an aois bhaile-mhòir a bh'againn gu màlairt a chumail ris na Chìnsich, tha nìs còig àiteachan, de'n fheadhainn is fearr 'san rìoghachd, fosgailte airson màlairt; agus tha oisgeach àrd ri bhi againn anns gach àite dhiubh so, chum ar màlairt a riaghladh 's a dhìol.

'Sa' cheathramh àite, tha eileanan luachmhor, a tha air an ainmeachadh, ri bhi air an toirt thairis dhuinne mar urras gum bi an cùmhnaidh so air a chur an gnìomh, 's gu'n seas na Chìnsich ris.

'Sa' chòigeamh àite, tha eilean *Hong Kong* air a thoirt duinn gu dlìon—còir seasamhach air an eilean luachmhor so—àit' anabarrach freagarrach mar chala airson loingeis ar dùthcha.

'San t-sèathamh àite, tha sèa muillion dollar ri bhi air an dhol dhuinn an làimh. Bha ceithir muillionan diùbh so air an tairgse 'nuair a thainig am fios air falbh; ach dhiùlt *Sir Henry Pottinger*, àrd cheannard ar n-armait an sin, agus ris a' bheil gach nì air earbsa le Breatunn, so a ghabhail, gus am faigheadh e an t-iomlan—nì 'tha sinn cinnteach a' fhuair e roimh so.

Mar so dh'fheuch sinn an naigheachd thaitneach so innseadh. Cha'n 'eil e comasach dhuinn a bhi co taingeil 's bu ehòir dhuinn. Cha d'thainig naigheachd co cudthromach a dh'ionnsuidh ar dùthcha fad iomad bliadhna. Cha b'iongantach ged a bha na cluig a' bualadh le gairdeachas. Tha nobhar dòchais gum bi cèird, a's màlairt, a's cosnadh, a's pailteas, a nìs air feadh na dùthcha. Tha marsantan mòra Glaschu a cheana 'deanamh gairdeachais; agus a' chùis a nì math dhoibhsan, nì i math do'n dùthaich uile. Ach tha barrachd na so againn ri innseadh; oir tha againn mar an ceudna

NAIGHEACHD SHÒLASACH THAITNEACH & INNSIBH NA H-AIRD AN EAR.

Tha'n cogadh so mar an ceudna seachad! Bhuadhaich an t-arm Breatunnaich ann an Innsibh na h-Aird an Ear! Dìreach mar a thubhairt sinn thachair—ghlacadh an dà bhaile-mhòr, *Ghuznes* agus *Cabool*! agus tha bratach dhearg Bhreatunn a' snamh thairis air ballachan briste nam bailtean mòra sin. Tha'n cogadh seachad—bhuadhaich sinn anns gach bìar. Ach cha bu chladhairean gealtach a choinnich sinn 'san àite so, ach na gaisgich

threuna; ach gaisgeil mar a bha iad, cha b'urraim doibh an t-arm Seannach a sheasamh. Bha blàr a's blàr againn riu, ach bhuadhaich sinn ann an uile gu léir, agus ghlac sinn gach dìon-àite a's daingneach làidir a bh'aca. Dh'fheuch na h-Affyhan grabadh a chuir oirnn anns gach ceann a b'urraim doibh. Chaill sinn àireamh mhòr de dhaoine; ach is cùis thaingeachachd gu bheil an cogadh seachad. Tha na prìosaichean a' ghlacadh le foill, 'nuair a chaidh an t-arm againne 'mhorthadh sa' bhealach camhannar an do bhuail iad oirnn, air an toirt thairis. Chaidh an gaisgeach treas Seil 'mach, le feachd tapaidh maille ris, an còmhdaich a' mhnatha, a tha, do riar gach cunntais, co gaisgeil ris féin. B'i so a' choiminn chridheil shunntach! Tha aon chuid de'n eachdraidh so a' tharruing deor o ar sùilean. Chuir eadh cuid de'n arm againne do na monaidhean far an do mhorthadh le fàil co liuthad aon de'r luchd-dùthcha, 'nuair a bha iad a' gabhail a' stigh do dhùthaich, agus air an d'fhug sinn cunntas roimhe so. Fhuair iad camhann an luchd-dùthcha, 's an càirdean, 's an companaich, ann am bealach na-aith, dìreach mar a' mhorthadh iad. Chladhaich iad aon a' mhòr, ann an do chàirich iad dà cheud gu leth de shaidhearan Breatunach. Is taitneach gu'n d'rinn iad so féin.

Agus a nis, a luchd-dùthcha, nach 'eil aobhar gàirdeachais aig Breatun, agns aobhar taingeachachd againne do Dhia? Nam biodh America air éiridh gu cogadh—nam biodh am fogharadh air failneachadh—nam rachadh a' chùis 'nar n-aghaidh ann an China—nam cailleadhmaid Innesa a h-Airde 'n Ear—mar biodh cosnadh no màlairt ann—cò is urrainn a' muaineachadh air na dh'fhaodadh tachairt gun oillt? Taing Dhia! Tha 'riaghladh an domhain mhòir nach ann mar so 'tha 'chàin!

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

P. CAMPBELL & CO., BOOKSELLERS AND STATIONERS,
24, GLASSFORD STREET.

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co. A. Tullymat: C. Morris; Duguid: A. Keith; Dornock: Wm. Munro; Tain: James Ross, Jun., Duguid; Thurso: Mrs Russell; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Greenock: A. M'Iver; Grantown: A. Cumming; Abernethy: D. Gordon; Dumbell: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balachulish: J. M'Innis; Leckgilphead: N. Gillies; Argyle Furnace: A. Gillies, Schoolmaster; Leckgilphead, Mull: D. Fletcher; Bonaw: John Cameron, Postmaster; Aberfeldy: D. Cameron, Bookseller; Port Ellen, Islay: D. Hunter; Glenelg: N. M'Donald, Schoolmaster; Bunnellan, Mull: Donald M'Lean, Postmaster; Portmahaven: Norman M'Lean; Kilchoman: Angus M'Lean; Stranraer: D. Cameron; Tiroran, Mull: John M'Donald; Cawdor, Nairn: J. Robertson; Pitlochry: D. Robertson; Fortingall: D. Campbell; Laggan: R. M'Pherson; Alness: D. M'Diarmid; Doune: D. M'Diarmid; Barra: D. M'Donald, Esq; Ormsary: G. Ross; Tayinloan: A. Sutherland; Strathvict: A. Chisholm; Callander: P. M'Kinlay; Balquhiddier: J. Carlin; Dunvegan: D. M'Donald; Carbost: A. Cameron; Glendaruel: D. M'Lean; Fort-Augustus: J. Forbes; Aberarder: John Igoe, Schoolmaster; Inverness: James Smith; Kilmorack: J. Rose; Lochalsh: D. Matheson, Alder; Portree: Alex. M'Donald, Esq.; Kintail: D. M'Rae, Postmaster, Leckgilphead; Mull: John M'Dougall, Schoolmaster; Beauty: Rev. A. M'Kensie, Kiltarty; Easdale: D. M'Intyre; Glenora: A. M'Innes; North Balachulish: Alex. Cameron, Schoolmaster; Killin: D. Campbell, Kiltarty; Laggan, Inverness: J. Fraser, Schoolmaster; Nova Scotia: Rev. R. Williamson, Pictou; General Agent for North America, John M'Neil, Esq., Charlotte-town, Prince Edward Island.

Edward Knull, Printer to the University, Dunlop Street.

AN LA A CHI 'S NACH FHAIC.

CUAIRTEAR NAN GLÈANN.

MÌOS-DEIRIDH A' GHEAMHRAIDH.

AN 35 ÀIREAMH.]

JANUARY 2, 1843.

[Pris 6 SGILLÈAN.

CONTENTS:—Sermon for the Young, page 283.—Irish Legend regarding the Great Plague of 1499, 291.—Life and Exploits of Rob Roy M'Gregor, Part III., 297.—Song of Solomon (Metrical Version of Chapter VIII.), 298.—Dreadful Effects of Intemperance, 300.—Familiar Dialogue (Extravagance in the Highlands at the Season of the New Year—Peace with China—Account of China—Peace in Upper India—Prospects of Trade—Duty of sending the Gospel to those parts, and the opening of facilities for the people), 304.

SEARMOIN AIRSON ÒIGRIDH NA GÀIDHEALTACHD.

“ Iosa, 'chum, tre ghràs Dè, gum blaisadh e bàs airson gach uile dhùine.”
Eabh. ii. 9.

THA dòigh-labhairt ann ris an abair sinn *samhlachadh cainnte*, a tha fìor chumanta am measg dhaoine, agus a tha air a' cleachdadh gu tric ann am focal Dhé. 'Sann 'na thròcair—'na chaoimhneas—a tha Dia a' gabhail na dòighe so, 'chum cuideachadh leinn 'nar a-aineolas 's 'nar laighe, na nithe mòra 'tha e a' cur an céill a thuigsinn; dìreach mar a labhras sinn ri leanabanan beaga ann an cainnt leanabail. Nan rachainn-se 'mach muille ribhe, mo chàirdean òga, air maduinn àillidh ghrianaich—na craobhan uile fo bhlàth—an fhaich' uaine fo fheur mìn ùrar—na h-eòin bhachlach bhòidheach a' seinn gu binn ann am bun nam preas, 's am bàrr nan dos,—is dòcha gu'n abrainn ribh, “ Cìà taitneach gach nì! Tha 'chruitheachd fo shòlas—tha gach faich' a's achadh ri gàire.” Cha'n 'eil mi leis a so a' ciallachadh gu bheil àilleantig na h-achaidhnean, no beul, no aodann; nì mò gu bheil e 'nan comas gàire a dheanamb, mar a nì sinne; no gu bheil iad comasach air toileachas-inntinn, mar a tha sinne. 'Se samhhlachadh cainnt' a ta ann. Mar so an uair a tha'm Bìobull ag ràdh, “ Chunnai-

VOL. III.—No. XXXV.

L

an fhairge Dia, agus bha i fo eagal. 'Se an nì a ta sin a' ciallachadh, gu'n do tharruing an fhairge air a h-ais; dìreach mar a dheanadh neach a bhiodh fo eagal, 's a chliegeadh air ais le oillt. 'Se samhlauchadh cainnt' a ta ann. Tha'n saoghal ag amharc ait, sòlasach, aoibhneach, mar a nì duine gàire 'nuair a bhios e subhach.

Nis, feuchaibh an urrainn duibh na briathran a ghabh mi mar stéidh theagaisg a thuigsinn, an uair a ta e air a ràdh gu'n do "bhlaic Crìosd bàs airson gach duine."

Annas na lùntibh annas an deach am Biobull a sgrìobhadh, bu chleachdadh dhoibh daoine a bhristeadh laghanna na rioghachd a chur gu bàs air caochladh dhòighean. Bha cuid air an clachadh gu bàs—bha cuid air am bàthadh; ach bha i na dòigh chumanta a thoirt orra cupan a ghlacadh 'nan làimh, agus na bh'ann òl gu 'ghrunnnd. Bha puinsean làidir sa' chupan so. Dh'òladh esan a bha air a dhìteadh e, agus ann an ùine ghoirid bhàsaicheadh e. 'Sann mar so a chuireadh gu bàs feallsanach urramaichte do'm b'ainm *Socrates*—duine co stuama, ionraic, ghlic, 's a bha 'na linn. Dhìteadh esan gu h-eucorach gu bàs. Thugadh an cupan d'a ionnsuidh, agus dh'fheobraich e ciod a bh'aige ri dheanamh. "Cha'n 'eil nì air bith ach na tha sa' chupan òl—coiseachd air t-ais agus air t-aghart, gus am mothaich thu do chasan a' fàilneachadh: an sin sin thu féin air do leabaidh, agus caidil gu samhach." Thuig e na bha 'nam beachd, agus rinn e mar a dh'iarr iad air. Dh'òl e na thugadh dha, agus thuit e gu ciùin ann an suain a' bhàis.

Nis, tha stéidh mo theagaisg a' leigeil ris duinn a' chinne'-dhaoine mar mhuinntir a ta air an dìteadh gu bàs; mar gum biodh iad uile ann am prìosan, agus cupan làn de phuineis air a chur ann an làimh gach aoin aca, agus air an dìteadh gu 'òl. Nis, smuainichibh a' bhuidheann thruagh so air an toirt a mach as a' phrìosan—air an cuir nan seasamh ann an sreath, gualainn ri gualainn—cupan de'n phuineis air a choir 'an làimh gach aoin diubh—agus mar bhinn a mach orra, nach robh dol as aig neach seach neach, ach a h-uile h-aon gum b'éigin da an cupan òl gu 'ghrunnnd. Air an àm so, feuch Iosa Crìosd a teachd! Tha e 'gabhail truas mòr de na daoine bochda so—de na prìosanaich thruagha. Tha e 'gabhail a' chupain o làimh gach fir air leth, agus 'ga òl e féin air an son, agus 'nan àite. Tha e mar so ag òl no a' blasad bàis airson gach aoin diubh. Tha so, ann an samhlauchadh cainte, a' leigeil ris duinn na rinn Crìosd airson pheacach. An uair, matà, a leughas a h-aon agaibh na briathran sòlasach so, tha dùchas agam gum bi beachd agaibh ciod a tha air a chiallachadh 'nuair a tha e air a ràdh gu'n do bhàsaich Crìosd airson pheacach, agus, 'an lorg sin, gu'n do theasairg e iad o ifrinn; dìreach mar a thèaruinn e na prìosanaich bhochda air an robh sinn a' labhairt, leis a' chupan phuineanta òl air an son.

Tha barail agaibh ciamar a dh'fhaodas tròcair, a's sochair, a's caoimhneas, teachd an carramh duine, cha'n ann air a 'thon féin, ach air agàth no airson neach eile. Chum so a shoilleireachadh. Pheacach, mar a tha fios agaibh, clann Israeil an aghaidh Dhé 'an fhàsach; agus bha Dia 'dol a thoirt breith, a's binn, a's bàs, a mach an aghaidh

gach aon diubh. Ach chaidh Maois, òglach dileas an Tighearna, agus ghuidh e air an son, a's as an leth; agus chuala Dia ùrnuigh Mhaois, agus thaisbean e tròcair a thaobh muinntir chiontach Israeil airson Mhaois. An uair a reiceadh Ioseph na thràill, agus a ghiùlanadh air falbh e do'n Èiphit, bheannaich Dia a mhaighstir, agus bheannaich e an Èiphit, airson Ioseph. Agus daoine a tha air an dìteadh gu bàs-achadh, agus a tha 'toilltinn bàis, tha iad air uairibh air an caonadh a's air an saoradh air agàth feadhach eile nach 'eil ciontach. Feuchaidh mi so a shoilleireachadh dhuibh.

Tha àite sa' bhaile-mhòr so ris an canar Tigh a' Mhòid, airneo Talla nam Mor'earan Dearga. Tha na mor'earan àrda—breitheanan na dùthcha—ann, a' feuchainn uam feadhnach a tha nam prìosanaich. Tha thu 'dol a stigh, 's a' faotuin an àite làn de dhaoine. Tha duin' òg ann fa chomhair nam mor'earan, air a dheuchainn airson cionta mòr a tha air a cur as a leth. Tha'n luchd-lagha an deigh na b'urrainn doibh a ràdh as a leth. Thugadh fianuisean pongail air an aghart. Tha 'chùis seachad—fhuaras ciontach e. Tha gach uè air a làn dhearbhadh 'na aghaidh. Is éigin gum bi e air a chur gu bàs. Tha na maoir 'ga thoirt a stigh do'n chùirt, a chum 's gu'n cluin e a bhinn. Faic am mor'ear àrd—am breitheamh! Tha'm pàipear 'ua làimh air a' bheil binn an òganaich thruaigh sgrìobhta. Tha e 'g amharc 'an clàr-aodainn a' chiontaich thruaigh, a's tha e mar so a' labhairt ris:—“A dhuin' òg, fhuair a' chùirt thusa ciontach anns na bha air a chur as do leth. Am fiosrach leasa aobhar no reusan sam bith airson nach còir binn a' bhàis a thoirt a mach a'd' aghaidh airson an lagh' a bhrìet thu, 's a tha 'ga d' dhiteadh gu bàs.” Tha'n duin' òg ag éiridh. Faic mar a tha 'dhà làimh air an togail—air am pàsgadh ri chéile, ann am mòr thuairgneadh 'anama! Tha na maoir a' dlùthachadh air, an earalas nach toir e oidheirp air teicheadh. Tha e 'seasamh car tamuill na thosd. Tha na deòir a' ruith gu frasach a sìos air a ghruaidhean. Tha e 'tòiseachadh ri labhairt, ach focal cha'n urrainn da 'ràdh. Tha reachd 'na mhuineal—tha a' chùis a' dol 'na aghaidh—tha a theanga 'leantuin ri 'ghiall. Mu dheireadh tha e 'g ràdh, “Tha mi an comain na cùrte, nam breitheanan, an luchd-lagha, 's gach aon, airson na dòigh anns an deachaidh mo chùis a ghiùlan 's a raunsachadh. Tha mi làn thoillteanach air bàs. Is ceart-bhreitheach mo dhiteadh, 's mo chur gu bàs. Leisgeul cha'n 'eil agam air mo shon féin. Cha'n 'eil mi ag iarraidh maitheanas. Ach O éisdibh mi! Fad air falbh o'n àite so, ann an tìr iomallaich de'n rìoghachd, tha beinn àrd a tha 'g éiridh gu nèamh. Aig a bun tha machair uaine co àillidh 's a tha air an talamh uile, air bruaich aibhne co sìubhlach 's a tha 'ruith gu tràigh. Air taobh na h-aibhne sin, 's aig bun na beinne mòire sin, tha bochan bòidheach, fo dhubhar chraobh a tha aosmhor àrd. 'San 'san àite sin a rugadh 's a thogadh mi—san àite sin chuir mi seachad maduinn ghrianach mo làithean. Cha robh an abhuinn sin rianmh traogta; bha 'mhachair sin a ghnàth ùrar, uaine, àillidh. 'San àite sin chaith mise cóig-bliadhna-deng de m' làithean, co cridheil, suundach, aighearach, ri aon smeòraich a sheinn riamh 'sna speuraidh os mo

chionn; agus a chòmhruith sa' bhothan bheag uaigneach sin, air brnach an uilt is borbhanaiche fuaim, tha seann duine—seann saighdear, a chuir iomad blàr airson a dhùthcha—a dhòirt 'fhuil ann an iomad teugmhail chruidh; seadh, air latha nach dì-chuimhnichear ann an eachdraidh a dhùthcha, theasaig e bratach dhearg Bhreatainn, 'nuair a theich na bha mu'n cuairt da. Tha ean a nis sa' chùirt aig a' bheil cuimhne mar a ghiùlain m' athair e féin ann an iomad blàr—mar a thilg se e féin eadar a cheannard 's am bàs; agus, le 'bheatha féin a chur an cunnart, thèarunn e beatha an fhir eile. Tha e nise na sheann duine—lag, aosmhor, breòite. Tha falt a chinn co geal ri canach na mòinteich; tha 'thaic air a luirg 'nuair a ghlunias e. 'Na suidhe ri 'thaobh, tha seann bhean bhreòite, aosmhor, lag. 'Si sin mo mhàthair. Aig a chasan, 'na suidhe ri taobh a' gheallbhair, tha mo dhà phrìuthair bheaga. Tha e a h-uile fèagair a' dol a dh'ionnsuidh na h-uirinne, a choimhead a mach, a' faire, a dh'fheuch a' bheil mise, am bràthair, ris a' bheil dùil aca, 'san t-sealladh. An nair a dh'fhàg mi tigh m' athar, chuir an seann duine a làmh air mo cheann, agus ghuidh e gu dùrachdach ri Dia air mo shon. Thug mo mhàthar a beannachd dhomh, agus ghuidh i thairis orm; agus chroch mo pheathraichean beaga ri m' uchd, 'ga m' phògadh. Gheall mi pilladh air m'ais, agus fuireach maille riu, 's a bhi a'm' chùl-taic, a'm' abòlas, a'm' lorg do m' phàrantan, gu àm am bàis, 's an cian a ghiùlan do'n uigh. Ach a nis cha'n fhaod se tachairt; agus an nair a ghearrar mise as, 's a chuirear, mar a tha mi gu làn thoilltinn, gu bàs mi, le uile pheacaidhean m' òige air mo cheann, ruigeadh an naigheachd truagh am bothan bochd sin, agus bheir e ceann liath an t-seann duine 's na seann mhnatha 'dh'ionnsuidh na h-ùrach le bròn. Seadh, agàidh an egeul an cridheachan breòite. Cuirear mo phàrantan bochd a mach as a' bhothan anns an d'fhuair iad an ùrach, gun uiread a's ann duine air aghaidh an t-saoghail mhòir gu caoinheas no iochd a thaisbeanadh dhoibh. Togar gach meur le tàir nan aghaidh. Aig cill no aig féill, cha chluinn iad ach, 'Sud pàrantan an fhir a chrochadh!' O! an uchd nam feadhnamh so—air agàth na rinn m' athair, 's air agàth truacantaib do m' mhàthair 's do m' pheathraichean—tèarnaibh mi, agus gabhaibh truas! Dhòirt m' athair 'fhuil—seadh, fuil dhearg a chridhe—airson a dhùthcha. Air agàth mo sheann mhàthar thruaigh aosmhor, 's mo pheathraichean beaga, faigheam maitheanas. Air mo shon féin, cha chridheach leam fheadraich; ach air an sonsa, air an agàth-san, éiedibh, agus leigibh saor mi!"

Tha'm breitheamh measail 'ga éiedeachd le mòr aire. Tha'n deur 'na shùil. Tha e a' gul: is athair e féin. Tha e 'labhairt mar so:—
 "'Òganaich! cha'n 'eil e a'm' chomas maitheanas a thoirt duit;—sin nì nach urrainn dhòmhsa 'dheanamh. Feumaidh mise binn an lagha 'thoirt a mach a'd' aghaidh. Cha'n 'eil e comasach dhòmhsa dol a null no nall o cheartas. Tròcair cha'n urrainn mise 'thaisbeanadh; ach 's aithne dhomh aon a tha comasach air tròcair a thaisbeanadh—
 aon ag am bheil an comas. Inneidh mise do'n t-aon se t'eachdraidh—na thachair dhuit; agus inneidh mi, mar an ceudna, eachdraidh

t'athar, agus na rinn e; 's tha dòchas agam, air sgàth na rinn an seann duine, gum bi maitheanas air a dheònachadh dhuit, mar gnìomh gràis, uaithe-san is urrainn so a dheanamh."

Nis, tha'm breitheamh ag innseadh do'n rìgh mar a thachair—nàdur an uile, 's na h-eucoir, 's am peacadh a rinn an t-òganach, 's mar a b'èigin dhàsan a bhinn a thoirt a mach. Tha e, mar an ceudna, ag innseadh do'n rìgh eachdraidh an t-seann duine. Tha'n rìgh ag èisd-eachd. Tha 'chridhe air taiseachadh, 's tha e 'toirt làn mhaithneas do'n òganach—cha'n ann do bhrìgh gu'n do thoill e maitheanas, ach air sgàth 'athar, a's teaghlach 'athar.

Tha so, ann an cuid de dhòighean, no ann an tomhas àraid, a' toirt seòras de shoilleireachadh air an dòigh 'sam bheil Dia, air sgàth Chrìosd, a' toirt maitheanas do pheacaich, 's 'gan uidheamachadh airson nèimh. Anns an dòigh so chaidh barrachd de pheacaich thruagha, aithreachail, ag earbs' ann an gràs a's an toilleanas Chrìosd, a's air an comh-èigneachadh le gràdh gu bhì beò dha, do nèamh, na 'tha e comasach dhuinn àireamh no smuaineachadh—mòr shluagh o gach rìoghachd, a's o gach dùthaich. Ach cha'n 'eil e 'nan comas uile gu léir a leigeil ris duinn gràs agus gràdh Dhé; oir so nì a tha eu-comasach a thuigsinn, no idir a mhìneachadh—tha e 'dol oscionn eòlais. Cha'n ann a mhàin air sgàth Chrìosd a tha peacaich a' faotuin maitheanas, ach do bhrìgh gu'n d'rinneadh lobairt-réitidh air an son. Bhàsaich ean, am firean airson an neò-fhìrean, a chum sinne 'thoirt a dh'ionnsuidh Dhé. Dh'fhulaing e, a's bhàsaich e 'nar n-àite; agus tha a phobull air an cunntas fìrinneach, air sgàth fìrinnteachd an t-Slàinighir, a tha air a chuir as an leth.

Ach ma bhàsaich Crìosd airson gach uile dhuine—ma bhlais e bàs airson gach aoine,—am bi gach aoine, gach uile dhaoine, air an tèarnadh an lorg so? Tha mi a grad fhreagairt, cha bhi. Anns a' bhaile-mhòr so tha tigh àraid shuas bràigh a' bhaile, ris an abair iad Tigh-eiridinn (*Infirmery*)—tigh gus a' bheil daoine 'tha euslan, tinn, lag, air an giùlan. Neach sam bith a tha deònach, faodaidh e dol an sin, a's gach sochair a th'ann airson dhaoine euslan a sheilbheachadh. Ach mar 'eil neach air bith a meas gu bheil e féin euslan, no ann am feum leighis, cha ruig e 'leas dol ann. Ach ged a tha ean a' diùltadh dol ann, gidheadh tha'n tigh-leighis ann; 's tha'n tigh-eiridinn so airson gach duine. Tha e an sud deas réidh airson gach duine, ged a tha cuid ann, a's iad bochd, lag, tinn, a tha 'diùltadh dol a stigh air a dhorus. Mar sin, tha Crìosd comasach agus toileach gach aon a thèarnadh; ach tha cuid ann nach gabh ris, nach creid e, nach earbs' as, nach tig d'a ionnsuidh. Cha chreid iad gu bheil feum air bith ac' air, no air an t-slàinnte 'tha aige air an son. Feuchaidh iad gach dòigh eile, ach seachnaidh iad esan; agus mar sin, ged a tha esan toileach comasach, gidheadh cha'n 'eil iad an; agus tha iad a' bàsachadh, ged a bhlais esan bàs airson gach duine.

Tha duine saobhir beartach 'san rìoghachd a thog tigh mòr eir-eachdail airson daoin' a bha dall; agus chuir e 'mach anns na pàipeir-ean-naigheachd, gum faodadh gach leanabh dall 'san rìoghachd teachd a dh'ionnsuidh an tighe so—gum b'e làn am beatha—gum faigheadh

iad biadh, a's aodach, 's gach cothrom—gum faigheadh iad fèghlam tre'n leughadh iad focal Dhé, agus gu'n leighisear iad o'n doille—gum faigheadh iad fradharc an sùl; ach so uile air chùmhnannt gu'n giùlanadh gach leanabh beag dall a bha 'dol a stigh do'n tigh sin e féin gu freagarach—gum biodh iad nan leanabanan math, riaghailteach, umhal do gach òrdugh a's àithne a chuirear mu'n coinneamh. Nis, so agaibh tigh airson gach dall 'san tìr, gach duine dall 'san rìogbachd—'se beatha gach aoin. Ach an tig gach duine dall do'n tigh so? Cha tig. Deir cuid nach 'eil déidh air bith ac' a bhi air an éideadh, no air an teagasg, no fradharc an sùl fhaotuinne. Mar sin, ged a tha tigh airson gach aoin, cha tig gach aon—diùltaidh iad, fanaidh iad air falbh, 's cha'n 'eil an tigh a' deanamh feum doibh. Mar so a thaobh an Tighearna Iosa Crìosd. Faodaidh gach aon dol d'a ionnsuidh; tha cuireadh aca; 'se'm beatha. Tha e 'gladhaich orra teachd; ach cha tig iad. Ged a tha làntachd gràis ann, cha bhi a h-aon air an tèarnadh ach iadsan a thig d'a ionnsuidh, 's a bhios umhal dileas da.

Ach is dòcha gu bheil thu a' feòraich, an e gu'n d'ullaich Dia àlainte a's tèaruinteachd do gach aon, a's gidheadh gum bi cuid ann nach bi air an tèarnadh? An do leag esan stéidh leathann airson 'eaglais mhòir choitchionn, agus, an deigh so, an e nach tog e ach aithribh bheag air an stéidh luachmhoir?

Tha mi 'ga fhreagairt so le a ràdh gu'n do sholair Dia Slànnighear a tha deònach, comasach, air na h-uile dhaoine a 'ghèarnadh; agus gidheadh, cha tèaruinn e ach iadsan a chreideas ann an Iosa Crìosd, a bhristeas air falbh o'm peacanaibh, 's a bheir ùmhilachd. Cha ruig mi a leas innseadh do a h-aon agaibh gu bheil Dia a' solar iomad beannachadh airson gach aoin; gidheadh, cha'n 'eil gach aon a' seilbheachadh nam beannachdan sin, ged a dh'fhaodadh iad. Chruithich Dia solus na gréine do gach duine; ach tha cuid a leigeil ris gum b'fheàrr leo a bhi nam mòirlich, 's a dhol a mach 'san oidheche a ghoid, 's a bhi 'nan suain 's 'nan cadal feadh 'n latha, fhad 's a tha 'ghrian a' soilleseadh. Gidheadh, tha solus nì's leòir ann airson gach aoin, ma thogras gach aon feum a dheanamh d-'n t-solus sin. Mar so chruithich Dia uisge nì's leòir 'chum gach duine tartmhor air aghaidh an t-saoghail a riachadh, 's am padhadh 's an tart a shàsachadh; ach tha cuid ann nach òl e—leis am feàrr bàsachadh le tart mo teachd a dh'ionnsuidh an fhuarain a chaidh 'fhosgladh. Is feàrr leo gu mòr deoch làidir a tha na phuinsean doibh òl, no teachd a dh'ionnsuidh tobair an uisge bheò; ach tha làn phailteas de dh'uisge ann, ged a tha iadsan a' diùltadh teachd d'a ionnsuidh. Am faod neach air bith a ràdh nach do bheannaich Dia latha na Sàbaid airson gach aoin, agus feum gach aoin, ged a tha co liuthad aon a' deanamh tàir air an latha beannaichte? Anns gach cùis a dh'ainmich mi, agus ann am mìle cùis eile, tha fios agam gu'n do dheònaich Dia 'na thròcair iomad beannachadh airson dhaoine, ged a tha mòran dhaoine ann a tha co gòrach pheacach 's nach gabh iad ris na beannachdan a tha air an cur 'nan tairgse—a tha 'deanamh droch fheum dhiubh—gam mi-bhuileachadh, 's gan cuir gu droch bhuil. 'Sann dìreach mar so a tha e 'thaobh na slàinte a choisinn Crìosd. Tha i co saor ri oiteig nan spéur, ri gaoithe an adhair—co

saor ris an uisge 'tha 'sruthadh 's a' braonadh o na spéuran; ach faodaidh daoine diùltadh a gabhail, agus tionndadh air falbh naipe. Leighis ean gach daine euslan a thainig d'a ionnsuidh am feadh 's a bha e 'san t-saoghal so; ach ma bha neach air bith ann a bha tinn, 's nach deachaidh d'a ionnsuidh, no nach do chuir fios d'a ionnsuidh, cha robh iadsan air an leigheas; cha'n ann a chionn nach robh ean comasach agus deònach, ach a chionn nach deachaidh iad d'a ionnsuidh.

Nis, dh'fhaotainn crìochnachadh; ach tha 'mhiann orm focal no dhà a labhairt ris a' mhuinntir òig mu'n dealaich mi riu air an àm. Agus 'se'n ni a tha 'mhiann orm gu h-àraid a ràdh, gur peacadh mòr gun ghràdh a thoirt do dh'Ìosa Crìosd airson a thròcair, ann an strìochdadh gu bàs a bhlasad airson gach daine.

An saoil sibh, nam b'urrainn dhòmhsa labhairt ribhse mar so, mo chàirdean òga:—"Innsidh mise dhuibh eachdraidh bheag mu thimchioll na thachair dhomh féin: dìreach éisdibh mar gum biodh i fìor. Bha mi aon uair fad' air chuan, ann an tìr chéin—fada, fada, mach air chuan, ann an luing mhòir, a' siubhal do na h-Innsibh, a tha fada thall. Air latha àraid, thainig long choimheach 'san t-sealladh, 's ghabh i dìreach a nuas a dh'ionnsuidh an àite 'san robh sinn. Bha eagal oirnn roimpe, agus chuir sinn gach òirleach de shiùil ris na croinn a b'urrainn an long againn a ghiùlan, a chum dol as, nam b'urrainn duinn; ach cha robh so comasach. Ghlacadh sinn, a's thug iad sinn do'n àite 'san robh iad a' dol. Chuir iad iarainn air ar casan, a's air ar lamhan. Thug iad dhinn ar n-aodach, a's reic iad sinn sa' mhargadh mar thràill-ean—dìreach mar a reiceas daoine crodh a's caoraich 'san àite so. Cheannaicheadh mise le daine saoi bhir, beartach; ach duine gun iochd, cruaidh-chridheach, borbarra. Cha mhòr nach do chuir e bàs mi le dìth bithidh, agus sgiùrs e mi gach latha le crìos leathraich. Mar so chuir mi seachad bliadhna no dhà; ach chualas aig an tigh, a'm' dhùthaich féin, mar a thachair. Cbual' an t-aon charaid a b'fheàrr 's bu bheartaiche 'bh'agam riamh mar a dh'éirich dhomh, agus ghabh e truas dhiom. Bha so uile na ni iongantach, oir ghiùlain mi mi féin d'a thaobh air an dòigh a bu mhi-thaingeile; ach coma có dhiùbbh, chuir e roimhe mo shaoradh. Dh'fhàg e a dhùthaich 's a dhachaidh féin—dhealaich e ris gach ni bu luachmhoire a bh'age 'san t-saoghal, a's chaidh e air mo thòir, a chum mo shaoradh o'n tràill-eachd. 'Nuair a ràinig e'n t-àite, dh'innis e na bha 'na bheachd. Cha dealaicheadh mo mhaighistir rium—cha reiceadh e mi airson òir no airgid. Mu dheireadh, thairg mo charaid a bhi na thràill e féin air mo shon, agus ann am àite. Ghabh e an tairgee so. Bha na h-iaruinn air ball air an tilgeadh o m' chasan, agus chuireadh iad air casan mo charaid; agus an sgiùrsadh a rinneadh roimhe so ormsa, chaidh a nis a bhuileachadh airsan. Chunnaic mi e na thràill bho chd 'san àite so, agus bha fios agam gu'n d'fhàg e a dhùthaich féin, 's a dhachaidh féin, air mo shonsa, 's gu'n d'fhàs e na thràill, eòlach air bròn; agus so uile air mo shonsa, 'chum mo shaoradh a chosnadh! Thainig mise dhachaidh 'chum mo chàirdean féin, 's tha mi nis a' seallbachadh iomad mille sochair a's beannachd air a thaile-

sa; 's a nia, feuch tha mi a' dl-chuimhneachadh mo charaid, a chian na thràill ann am àite. Cha'n àbhaist domh labhairt san 'dheidhinn—cha'n àbhaist domh sgrìobhadh d'a ionneuidh—cha'n àbhaist domh amuaineachadh air, 's cha mhò 'tha gràdh agam air. Nach 'eil so mì-thaingeil? Nach 'eil so ole, peacach? agus an e nach 'eil cridhe peacach agamsa?"

Nie, tuigibh cìod is ciall d'a so. Nach robh sinn uile 'nar tràillean truagh do'n pheacadh? Bha sinn uile ann an tràilleachd 's an daorais—uile air ar milleadh. Bha Iosa Crìosd ann an nèamh, maille ri 'Athair. Ghabh e truas dhian. Bha Ean asoibhir, a's bhruisadh Dhèan nèamh agus talamh mar eighreachd; ach chinn e bochd—thainig e gu luath air sgiathaibh a gbràidh do'n t-soghal. Air ar son-inne chinn e bochd. B'àill leis ar ceannach, agus cheannaich e sinn, le 'bhi air a dheanamh na mballachd air ar son. Cheannaich e sinn, cha'n ann le nìibh truaillidh mar airgid a's òr, ach le 'fhuil phrìseil, luchmhoir, féin. Chàirich Dia air ar peacaidh-ne gu léir: le 'chreuchdaibh-san tha sinn air ar slànachadh. Nach bu chòir dhuinn Iosa Crìosd a ghràdhachadh, a's sin le'r n-uile chridhe?

Bhàsaich Crìosd air ar son, 'nuair a bha sinne 'nar naimhdean.—Bha duis' ann an Sasunn ris an canadh iad Iain *Howard*—daine co iochdmhor 's a bha riamh 'san tìr. Chaidh ean thairis air an Roinn-Eòrpa gu léir, a choimhead nam prìosan aana an robh daoine bochd air an gleidheil, 's a dheanamh math dhoibh. Chinn na prìosanaich thrugha co bàidheil mu'n daime, 's gum b'àbhaist leo tuiteam aig a chann, 'chum am pògadh, 's am beannachadh a thoirt da. Ach cha robh indèan nan naimhdean da, ni mò a bhàsaich e air an son; ach bhàsaich Crìosd air ar son-inne, 'nuair a bha sinn 'nar naimhdean da. 'Sann an so a bha'n gràdh! Cò an slànighear a chairrean an coimeas ri Crìosd?

Mo chàirdean òga! cìod, matà, 'ur bairil air Crìosd? Tha ceithir nìthe ann bu chòir dhuibh a dheanamh mu Crìosd, 's a dheanamh fhad 's a tha sibh ann an tìr nam beò.

'Sa' cheud àite, amuainichibh mu dheidhinn Crìosd a h-uile latha, fhad 's is beò sibh, na'r cridheachaibh.

'San dara àite, leughaidh mu dheidhinn Crìosd anns a' Bhìoball, a's feuchaidh gach nì 'tha sibh a' leughadh a shuigine.

'San treas àite, biodh e na chùis mhulaid, duibh co beag 's a rimaidh a smuaineachadh mu dheidhinn—am beag gràidh a th'agaibh d'a thaobh—'s co beag 's a tha sibh air 'ar n-iriseachadh 's fo mhulaid airson 'ur mì-thaingeachd.

'Sa' cheithreamh àite, thugaidh dha 'ur gràdh, 'ur cridheachan, 'ur bithean, 's na bheil agaibh. *Amen.*

C. G.

Glaschu,
Mìos-meadhonach a' Gheamhraidh,
1842.

SGEUL MU'N PHLÀIGE A THUG SGRIOS AIR ÈIRINN SA' BHLIADHNA 1439.

THAINIG cunntas eagalach a nuas d'ar n-ionnsuidh mu 'phlàigh namhàsaich a thug sgrìos co mòr air Èirinn e chisann ceathir cheud bliadhna. Tha iomad sgeul mhaladach ri fhaotainn mu thimchioll an sgrìos agus am fàsachadh a rian an galar so a thoirt air ceàrna mhòr de'n dùthaich. Bha'n galar so co gabhailteach, agaoilteach, 's gum b'abhaist leo, 'nnair a bhnaileadh e neach air bith, an t-aon sin, ged a b'e am mac no'n nighean bu ghràdhach 'san teaghlach, a chur a mach as an tigh—sa cur ann am bothan leò féin, a's soitheach làn uisge dlùth dhoibh, maille ri buillean arain, 's air am fàgail an sin gu bàsachadh; agus an deigh bàsachadh, 's gum a dhùraichdeadh na càirdean bu dlùthe mianeach a ghabhail an enirp a chuir fo'n ùir. Bu déisinneach eagalach a leithid so; ach, mar a thubhairt Iob, “gach nì a ta aig duine, bheir e airson 'anama.”

Bha 'san àm sin teaghlach àrd measail 'an Èirinn ris an abradh iad Mac-Cellie mòr—teaghlach co cumhachdach 's a bha 'an ceann mu dheas na h-Èirinn. Bha iad a chòmhaidh ann an Caisteal Dubh na h-Innse. Bha esan a bha aig an àm air ceann an teaghlach na dhùise borb, colgarra, fadhaich—anbharraach uaibhreach, dànnarra, dìorachach—gun suim, gun truas, gun iochd, de bhoich no nochd; ach na chaidh-eagail de gach aon. Bha teaghlach mòr aige; ach bha a h-aon duibh, d'am b'ainm Ulic, de'n d'fhig e bàigh a's spéis osionn chàich. Bha anabarr gràidh aig Mac-Cellie a' Chaisleil Duibh air Ulic. Bha e na fhleasgach dreachmhor ri amharc air. Cha robh eadar dà mhaoil na h-Èirinn usal òg bu dreachmhoire crath a's deilbh. Thug e gràdh de dh'iomad òighe a's gruagach usal riombach, ach b'ann 'chum am mealladh. Cha robh bòid no gealladh gu 'bhi dileas seannhach doibh nach tugadh e, 's cha robh gealladh no bòid nach bristeadh e.

B'ann de na maighdeanan òg a mheall e mar so, 's a thréig e, Ùna a' Ghlinn Uaine. Bha'n àilleag so a' tàmh maille r'a bràthair, triath Bhaile-cholm. Thug giùlan Ulic, a's mar a thachair de dh'Ùna àillidh, mòr nàire air an teaghlach; 's bha fearg eagalach air a bràthair. Bha fadal orra aicheamhail a bhi aca airson mar a rinnear am mealladh le foill. Chuir iad rompa dìoghaltas a ghabhail a' chend chothrom, a's dh'fheuch iad cothrom fhaotainn; ach bha esan furachail, 's 'ga'n seachnadh.

Ach thachair gu'n de thoilich feasdal an Tì is àirde Ulic a bhualadh leis a' phlàigh. Thog 'athair colgarra a ghuth, a's ghuil e ga geirt. Chluinnt' a chaidh, 's a ghearan, 's a ghlaodhaich, sa' chaisteal, mar neach air a bhreith-as; agus 'sann air a bhreith-as da rìreadh a bha e. “A mhic, a mhic!” ars' esan—“a chnàle mo chridhe, annsachd m' anama, neast mo thighe, mo chùl-taic, mo dhòchas, uail me chridhe! Ciod so, Ulic, a ghaoil 's a ghràidh, a thachair? Òigfhir a' chùl-dualaich, a fhleasgaich nan duala

donn! aig an robh guth mar cheòl an uisge bhorbhanaich bhinn—do cheum mar cheum an fhéidh chabraich sa' bheinn! Cha chuirear thusa 'mach á caisteal t'athar—cha chuirear mo mhac gu básachadh ann am bothan na beinne leis féin. Cha dealaich mi riut, Ulic!"

Ach dh'éirich an teaghlach uile 'suas an aghaidh an athar. "An e," ars' iadsan, "gu'n tugadh tu plàigh oirnn uile airson Ulic? An leig thu leinn uile básachadh, seach esan a chur a mach?" Labhair iad uile; 's mu dheireadh, ged bu chruaidh a' chòis, cho-aontaich an seann duine. Thogadh air falbh Ulic. Ghiùlanadh a mach e gu taobh cnoic, 'an sealladh a' chaisteil; agus thogadh bothan de dh'fhiodh nan craobh, air a chòmhdachadh le luachair, anns an do chuir iad e na shìneadh air leabaidh ranaich. Chuireadh soitheach làn uisge, agus buillionn arain, ri taobh a leabaidh, a's dh'fhàgadh e an sin gu básachadh—leis féin, gun charaid, gun bhana-charaid—gun athair, gun mhàthair—gun lighiche, gun mhuime. Tha Ulic òg an sin, air a thréigsinn—fad o cheòl, a's òl, a's sùgrahh, air an robh e co gaolach. Fad o fhuaim na seilg, a's iomairt arm, tha e an so air a thréigsinn, gu básachadh fo'n tinneas uamhasach, gun aon cuimhne, gun aon smuaine, 'chum fuasgladh a thoirt d'a anam iomaganach!

An uair a thréig Ulic an òigh àillidh òg, Òna chaomh, cha chualas a gearan. Aon guidhe an aghaidh an fhir-a mhill i, cha d'thainig a mach as a beul. Bha i air a h-irisleachadh gu duslach na talmhainn—a cridhe òg air a sgàineadh, 's a càirdean gu léir ag amharc a sìos oirre le tàir. Ach fhuair i àm air aithreachas—thréig i an saoghal, agus ann an uaigneas dh'iarr i o Dhia na dhiùlt an saoghal a thoirt d'i. Ged a chuir a h-athair talmhaidh a chùl rithe, cha do chuir Easan a chruithich i. Ged a rinn a bràthairean saoghalta tàir oirre, dh'fhiosraich i càirdeas a's iochd Uaithe-san a sheasas nì's dlùithe na aon bràthair. Thug i o lochdar a cridhe làn maitheanas do dh'Ulic cealgach, agus gu tric ghuidh i gu'n tugadh Dia maitheanas da. Cha do chuir a' phlàigh eagal oirre—cha do sheachainn i aon àit' anns an robh i, no aon neach a bha bàsachadh leatha. Chaidh i 'mach a latha 's a dh'oidheche, a' frithealadh dhoibhson a bha 'fulang. Fo theas a's fo fhuachd, fo thuradh 's fo dhìle, cha deach stad air Òna, ach a' rannsachadh a mach nam feadhach a bha air an tréigsinn le'n càirdean, 's a' freasdal doibh. Chìtheadh i, le soitheach uisge a's buillionn arain, a' sìubhal o àite gu h-àite, mar aingeal thròcaireach, ag iarraidh faochadh a's fuasgladh a thoirt do gach aon air an robh dìth. Thug so air a càirdean a seachnadh. Dhruideadh dorus tìghe a h-athar oirre; 's cha tìgeadh neach eadar i a's gaoth nan spéur, air eagal an galar gabhailteach a ghlacadh uaipe, mu'n robh i féin co suarach.

Chual' i mar a thachair do dh'Ulic—esan a mheall 's a thréig i, 's a thug nàire a's bristeadh-cridhe dh'i. Chual' i gu'n robh e bàsachadh ann am bothan anns nach cuireadh e féin, o clionn ghoirid, a chon-seilg. Ghrad dhi-chuimhnich i gach olc a's eucoir a rinn e

oirre. Ghlac caomhalachd, a's tròcair, a's iochd, làn chumhachd thairis air a h-anam. Bha tobar gràidh 'na cridhe: ged a bha e air a dhruideadh, gidheadh nach do thraoigh. Ghreas i 'dh'ionnsuidh an àite 'n robh an t-uasal truagh a' bàsachadh 'na bhothan aonarach, gun charaid, gun dòchas. "Ruigidh mi," ars' ise, "an t-àite. Bithidh mi dlùth dha. Taisichidh mi a bheul, mar dean mi barrachd. Bheir mi dha de dh'uisg' an fhuarain. Guidhidh mi air a shon. Agus có aig a' bheil fios, ma thàinig an ùine shònraichte—ma thàinig àm a bhàis—có aig a' bheil fios nach dean mo spiorad-sa imeachd maille ris an spiorad aigse? 's ged nach robh sinn air ar n-aonachadh le chèile 'nar beatha, theagamh gum faod so tachairt an àm bàis."

Air an là-màireach, thog i oirre thairis air a' mhonadh fharsuing a bh'eadar tigh a bràthar a's Caisteal Dubh na h-Innse. Thainig i am fradharc a' bhothain 'san robh Ulic. Chaidh i 'stigh; ach ciod a thubhairt ise, no 'fhreagair esan, cha chuala le cluais chruithichte. Chunnacas i le iomad h-aon, latha an deigh latha, a' tura-man aig dorus a' bhothain—a dà làimh gheala bhoidheach paisgte tarsuing air a h-uchd. Bha i an sin latha a's latha, ach cha deach neach a labhairt rithe. Mu dheireadh mhothuich iad nach robh i a' gluasad—'na suidhe air cloich, a ceann air a glùn, 's a h-aodann air a thionndadh ri taobh a stigh a' bhothain. Chunnacas, mu dheireadh, na fithich ag itealaich mu'n àite; agus chualas ròc nan eun lonach chioerach so 'tighinn air oiteig na h-oidhche. "Tha Ulic, mac Mhic-Chellie mhòir a' Chaisteal Duibh, air caochladh," arsa gach aon. "Cha chreid mi gu bheil," arsa feadhainn eile; "mothaich, cha d'fhuair fitheach no ròcas a stigh air dorus a' bhothain fhathast." Ach thubhairt neach eile, "Bha mise 'gabhaill beachd air an àite, 's thug mi fainear, a h-nìl' uair a dh'fheuch an t-eun grànda ciocrach dol a stigh, gu'n robh ni-eigin mar bhréid gheal air a thogail 's air a chrathadh, a dh'fhuadaich na fithich air falbh." Bheachdaich iad uile air an là-màireach, ach cha robh am bréid gheal a' gluasad. Chaidh iad dlùth. Bha Ùna an sin na h-aonar, ach bha Ulic marbh. Ghlaoth iad air Ùna éiridh, a's tighinn air falbh. Smèid iad oirre, ach cha do fhreagair i. Thainig a bràthair. Chaidh e 'dh'ionnsuidh an àite. Chuir e a làmh air a guallainn, a's thubhairt e,—“Ùna, a phiuthar mo ghaoil! thig dbachaidh. Éirich, a's thig maille rium; éirich, a's fág an t-àite so. Thainig breitheanas airsan a mheall 's a thug nàire air teaghlach t'athar.” Ach cha d'thubhairt Ùna diog—cha chualas osann no glaoth. Dh'amhairc a bràthair 'na h-aodann, ach bha i gun deò!—chaochail àilleag nan iomad buaidh!

Bha phlàigh a nis air a casg 'san dùthaich. Chruinnich tuath an dà theaghlach, 's an càirdean. Chladhaich iad uaigh ann an Cill-an-darraich (*Kildare*), a's chàirich siad iad taobh ri taobh. Chuireadh an t-aon leachd thairis orra. Loisgeadh am bothan anns na chaochail iad. Chinn dà chraobh àrd 'san àite, a tha air an leigeil ris gus an latha 'n diugh, fo ainm craobh Ulic a's craobh Ùna.

BEATHA AGUS EUCHDAN ROIB RUAIDH MHIC-GRIOGAIR.

EARRANN IIL

BHA Rob a nis air 'uideal feadh nam beann, 's e na aonar. Thuit càileigin de leann-dubh air—cha b'ann air a shon féin, ach airson a mhnatha agus a theaghlach; agus chuir e roimhe, thigeadh mar thoilicheadh, gu'n rachadh e 'gan amharc. 'Sann mar sin a bha—mheantraich e ré na h-oidhche; agus 'nuair ràinig e, chaidh innse dha gu'n do chuir Diùc Authail fios, latha no dhà roimhe, e 'dhol 'ga fhaicinn. Bha Rob an imcheist ciod a dheanadh e. Bha fhios aige gu'n robh *mìle punnd-Sasunnach* de airgiod-cinn as, agus bha 'bharail féin aige air an Diùc—fhuair e 'chorag a losgadh uair no dhà le 'leithid. 'Se 'rinn e, sgrìobh e chum an Diùc a dh'fheòraich ciod a bha 'dhith air, agus ciod a ghnòthach ris-san; agus, anns an litir, ag ràdh ris, an clàr an aodainn, nach bu mhotha leis na bhi earbsach as 'onair; agus mar gealladh e ann an dubh 's an geal, air 'onair, nach beanadh e do fhuiltean a chinn, nach rachadh cas d'heath air a thàlach.

'Nuair ràinig an litir an Diùc, sgrìobh e air ais, làn de bhòidean 's de gheallaidhean nach èireadh beud dha—nach robh a dhith air ach a bharail agus a chomhairle fhaotuinn do thaobh puinc no dhà de ghnòthaichean na rìoghachd. Air sàil na litir so, thainig teachdaire le bann-dìdeinn, eadhon bho'n Phàrlamaid. 'Nuair chunnaic an duine còir, Rob, so, shuidhich e latha ris an Diùc; oir co 'smuainicheadh air cealgairachd agus eas-onair ann an intinn agus sloinntearachd co àrd?

'Nuair thainig an latha, dh'fhalbh Rob air muin eich—a ghille na chois,

“'S a mhlòl-choin air lo'ain,
Cuid diubh roimhe 's na dhéigh”—

agus ràinig e Caisteal Blair. 'Nuair chunn'cas a' tighinn a, thainig an Diùc a mach na choinneamh, a chur fàillt' air. 'Sann an sin a bha'n sodan 's am mìodal! “'Sann orm tha'n toil-inntinn 's 'mhoit de leithid de cheatharnach fhaicinn aig mo thigh; ach, bha nach fuiling a' Bhan-diùc sealladh de neach air bith fo armaibh taobh-stigh a' chaisteil, 's fearr dhuit do chlaidheamh 's do bhiodag a chur dh'iot, agus am fàgail a muigh.” Rinn Rob mar dh'iarr—chuir e d'heath a chlaidheamh 's a bhiodag, agus chaidh e féin agus an Diùc a shràideamachd do'n ghàradh-mhòr. Cha robh iad fada as' ghàradh 'nuair choinnich iad a' Bhan-diùc. Chuir i fàillt' air Rob, agus thubhairt i gum b'iongantach esan a bhi gun chlaidheamh, gun bhiodag! Leis a so, thug i 'bhriag d'a fear. Channaic Rob mar bha. Bheireadh e'n saoghal a nis airson a chlaidheamh. Sheall e an aodann an Diùc, le sealladh nach b'urrainnear a mbi-thuigsinn. “Tha mi 'ga d' thuigsinn, a Mhic-Griogair,” ar'as

Diùc; “ach thog thu feithid de bhruailean feadh na dùthcha, 's gum feum thu dol do Dhunéidin.” “A réir choltais, tha mi air mo bhrath, matà!” arsa Rob. “A' bheil e creideasach gu'n do reic duime coltach riutsa 'fhocal, 'fhìrinn, 'onair, agus mòrachd 'ainme, airson bribe shuarach dhiombuain? Ach, a thraciteir,” arsa' esan, 's e 'tarruing na dùirne, “diolaidh tusa air a so fathast.” Chuir e'n eanchainn as le aon dòrn, mar bhith, anns a' cheart mhionaid, gu'n do leum trì-fichead saighdear suas làmh riu, le oifigeach air an ceann, a ghlac Rob, agus a thug leo e na phrìosan-ach!

Tha Rob Ruadh Mac-Griogair a nis air a bhrath, air a ghlac-adh, agus air 'iomain, gun chlaidheamh gun bhìodag, gu tigh-leanna suarach anns a' chlachan. Cha robh Diùc Authail gun mhoit a's gun mheodhail gu'n do ghlac e Rob. Chuir e gille agus steud-each a thiota do Dhunéidin le litir, a dh'innse gu'n do ghlac e'n robair ainmeil Rob Ruadh, 's nach b'ann gun strì, 's a' guidhe air ceannard an airm buidheann shaighdearan a chur chuige, 'chum Rob a thoirt leo. Cha luaithe 'ràinig an teachdaire na chuireadh air falbh buidheann thaghta, a mhèars' a latha 's a dh'oidhche gus an d'ràinig iad *Cross*, far an robh Rob ri bhi air a liubhairt doibh le cuideachd-aotram á Peairt, gun dulchunn, gun ionnsach-adh.

'Nuair chunnaic an Diùc iad, chart e dhachaidh iad, ag ràdh nach carbadh e'm prìosanach riu, ach gu'n rachadh e féin air cheann a ghillean leis. Am feadh 's a bha'n Diùc a' cur a' ghillean an òrdugh, bha Rob ann an Logarait, air a theann gheàrd; ach ma bha, cha robh e dìomhanach. Dh'fhàs e féin agus an gearr co mòr aig a chèile ri bràthairean; oir, fhad 's a dheanadh nisge-beatha e, cha robh uireasbhuidh orra, 's e aig Rob! Latha de na làithean, sgrìobh e litir a chum a mhnatha, agus chuir e fios gu 'ghille 'each a thoirt as an stàbull, agus dol leis an litir. Fhuair Rob cead dol a chum na stàirsneach, le saighdear 'ga choimhead-sachd. Thug e'n litir d'a ghille. Thug e ceum no dhà, a chur, mar gum b'eadh, cogar 'na chluais. Bha'n t-each meanmnach na sheasamh, 's 'aghaidh air an rathad. Ann am priobadh na sùl bha Rob an glaic na diollaid, agus sud a mach e na chruinn-leum, a' cur teine as na clachan, agus steall as na lòin!

Faodaidh an leughadair a bhi cinnteach nach robh Athol tuilleadh 'us toilichte. Chite e 'suathadh a bhas, 's a' cagnadh a shliop, le dorran! 's cha bu lugha dorran na Pàrlamaid 'nuair chual' iad e!

Bha teaghlach Raib a chòmhaidh 'san àm air gabhail Phort-an-eilean. Cha luaithe ràinig e dhachaidh na fhuair bàillidh Mbrontrose brath, agus a thainig e air le dòrlach d'a thuath, chum a ghlacadh mu'm biodh e na omhail. Chuartaich iad a thigh sa' mhaduinn mu'n d'éirich e; ach cha luaithe 'thainig Rob a mach, le 'chlaidheamh mòr fada dà-fhaobhair, 's a sgiath air a ghàirdean cùl, na thug na tuathanaich chòir an casan as; agus bha'n t-àm aca!

Ghabh a' Phàrlamaid a nis nàire asda féin, an dà chuid airson

mar ghnàthaich iad Rob, agus airson gu'n d'fhartlaich e orra. Ghairm iad, uime sin, dhachaidh an cuid each 's an cuid mharcaichean, 's leig iad a shrian mu 'chluasan.

Fhuair Rob fois a nis, nan gabhadh e fois; ach cha ghabhadh. Cha do dhi-chuimhnich e riamh mar ghnàthaich Diùc Authail e, agus chuir e roimhe gum biodh aicheamhail aige. 'Sann mar sin a bha. Thòisich e ri togail a spréidhe, 's ri 'bhuachaillean a mharbhadh, nan abradh iad gu'm b'olc. 'Nuair chunnaic an Diùc so, chuir e naithe aon latha cuideachd de eachraidh, a thainig air mu'n robh e 'na fhaicill, 'na thigh féin, ann am monadh Chaltuaraich ann am Balchaidir. Ghlac iad Rob aon uair eile, agus thug iad leo na phrìosanach e air muin eich. A' tèarnadh a sìos bruthach cas, ghabh Rob an cothrom. Thug e dui-leum bhàrr an eich—ghabh e stigh do'n choill, far nach burrainn na h-eich a lean-tuinn—dhirich e'm bruthach—agus chaidh na daoine dhachaidh leis a' ghad, gun an t-iasg!

Na dheigh so, chuir an Diuc fichead fear 'ga ghlacadh. Choinnich Rob iad na aonar. Sheas e an làrach nam bonn. Tharruing e 'chladheamh. Thubhairt e riu gu robh fhios aige ciod a bha 'd'ith orra; "ach," ars' esan, "mar till sibh an taobh as an d'thainig sibh, bheir mi 'ur'ciosaichean do na h-iolairean." Shéid e'n dùdach àrd-fhuaimneach. 'Nuair chunnaic na daoine meudachd an duine, sealladh a shùl, agus cudthrom 'airm, bu bhuidhe leo tìtheadh gun bhuille 'bhualadh; agus shaoil iad cuideachd gu'n tugadh an dùdach a ghillean orra.

Ged bha Rob Ruadh na chullaidh eagail fhad 's a chaidh 'ainm, bha gaol agus àrd mheas aig a chàirdean agus a chinneadh féin air. Bha e caoinhneil truacanta ri fear an anacothrom, gu sùraichte ris a' bhantraich agus ris an dilleachdan. Mar dhearbhadh nach robh e gun mheas 'na dhùthaich féin, innsidh sinn an naigheachd aithghearr a leanas:—

Bha suim mhòr airgid aig fear anns a' Ghalldachd air Rob, agus cha robh fios aige ciamar a gheibheadh e pàigheadh. Mu dheireadh thairg maor-rìgh, a mhuinntir Dùnsidin, nam faigheadh e seisear dhaoine d'a thaghadh féin, nach robh Rob Ruadh, no fear eile de 'ainm ann an Gàeltachd na h-Alba, nach tugadh e dhoibh air làimh. (An sgimileir gun toinieg! cha robh fios aige ciod a bha e 'g ràdh; ach chì sinn mar theid dha.) Bha'm maor-rìgh na bhuathal calma misneachail, 's chaidh duais mhòr a thairgse dha nan tugadh e Rob gu caisteal Shrila. Ragh e 'ghillean: ghlac iad an claidhean 's an cuaille, 's bu chàrn 'us dìreach gach rathad gus an d'ràinig iad an aon tigh-òsd a bha ann am Balchuidir. Chuir fear-an-tighe amharus nach robh rud còir air bith am beachd nan coigreach starbhanta làidir. Fhuir e 'mach fàth an turais, agus leig e fios gu Rob mar bha. Dh'fhàraid am maor-rìgh nis de fhear-an-tighe càit' an robh tigh Rob Ruaidh Mhic-Griogair. Rinn fear-an-tighe seòladh-corraig air; 's thubhairt e ris, ma bha e dol a chur bruaillean air Rob, gun dol ni b'fhaide, airneo gum biodh teas a chorraig 'na chuimhne. Chur am maor so an suar-

achas. Dh'fhàg e'chuid ghilleas air chùl cnoic, agus chaidh e leis féin a stigh do thigh Raib, feuch ciod a chitheadh no 'chluinneadh e. Ràinig e, 's fhuair e Rob aig baile. Thubhairt e nach robh ann ach fear-falbha a chaill a rathad, 's a thainig a stigh a leigeadh 'analach. Sheòl Rob gu sìobhalt' a stigh e do sheòmar nan arms, far am fac e, gach taobh a thionndadh e,

Cha b'e cùirtean mìn de'n t-sìod',
 Cha b'e dealbhan faoin gun prìs;
 Ach nithe b'airde fear 'us rath,
 A ghlacadh ann an iomad cath.
 Pìob-mhòr nan toll, is àille fuaim;
 An claidheamh, 's e air leth bho'n truail;
 An sgiath, 's a' ghòruid, 'us an t-sleagh;
 An còrn a chunnaic mìle fìeugh;
 Tuagh, 'us targaid, 's taipheid gheur;
 Bìan ballach 'us ceann an fhéidh;
 Fiacan uamhasach an tuire;
 Cròic-cheann cabarach a' lhuic;—
 Bha sud an crochadh, cuairt mu'n cuairt,
 An seòmar so Roib mhòir nam buadh!

Nuair chunnaic am maor-rìgh so, shaoil e gu'n robh e anns an àite nach abair sinn; ach 'nuair ghlas Rob an dòrus air, 's a chunnaic e os a cheann duine an crochadh air amhaich, thug e sgrìach as a thug Rob air ais. Dh'fhebraich e ciod bha 'cur' air. Ars' esan, "An e duine marbh tha'n crochadh an sud?" "Tut, a mhiapaire," arsa Rob, "cha'n 'eil ann ach biast de mhaor-rìgh a thainig do'n tigh an là roimhe, a chroch mi; ach cha d'fhuair mi ùine fathast a thìodhlacadh." Tuigeadh an leughadair nach robh anns an fhear a bha'n crochadh ach duine-bréige fad na h-ùine. Coma có dhiùbh, 'nuair chual' am maor so, ghabh e chuige féin e. Ged bu spag-luinneach a' fàgail Dhunéidin e, thainig a nis laigse mu 'chridhe—thainig sgìleò air a shùilean—agus, mu'n robh ùine aige 'anam earbsa ri Dia, thuit e ann an neul, na chorp marbh air an ùrlar! 'Nuair chunnaic Rob so, dh'òrduich e 'thogail a mach, agus a thìlgheadh do'n abhuinn, "agus faigheadh e mach' mar is fearr a dh'fhaodas e." Thainig ceathrar laoch a thìota. Rug gach fear air ceathramh dheth, agus thug iad urchair dha beò slàn do'n abhuinn. Cha bhuileach a chaidh an t-uisge thairis air na thainig boirean-beò ann, agus a rinn e greim-bàis air stoban a bha ri bruaich na h-aibhne. 'Nuair chunnaic a chompanaich mar bha, thug iad an aghaidh air a' mhonadh; ach shìl fir, agus mnathan, agus clann-bheag a' ghliana orra; agus an deigh breith orra, bhog iad gach mac-màthar dhiubh anns a' cheart abhuinn! 'Nuair dhraghadh gu tìr iad, mar ucsaidhean leth-mharbh gun chùl, fhuair gach fear breab ann an àite tiugh sùltmhor àraid, far nach deanadh i mòran ciorram, agus leigeadh cead an cas dhoibh. Ruith iad mar bha iad—fìuch, fuar, acrach—agus an d'ràinig iad Strìla. Dh'innis iad an so mar thachair, agus mòran mòran nach do thachair. Chreid ceannard an airm iad, agus a chlisgeadh dh'òrduich e cuideachd de

shaighdearan air falbh, a chum Rob a ghlacadh. Air an rathad chunnaic buidheann de na Griogaraich iad. Chuir iad amharas mar bha 'chùis, agus chuir iad gille-raith a thiota air falbh rathad eile, a thoirt fairbheanadh do Rob. Mu'n d'rainig na snighdearan, bha Rob am mullach nam beann! An deigh seachdain a chaith-eamh a' rùrach, 's a' rannsachadh, 's a' dìreadh chnoc, 's a' tèarnadh ghlac, thug iad mu dheireadh thairis. Ghabh iad cairsteal na h-oidhche ann am bothan fais, air leapaichean de fhraoch ùr uaine. Thainig na Griogaraich, 's chuir iad sop teine ris, air eagal gum faigheadh iad fuachd. Chaidh aon duine 'losgadh, le urachair chuiteamais; agus airson chàich dheth, thug iad an aghaidh air Strila.

Tuille 'san ath Chusairtear.

MACTALLA.

Ellean Chola, 1842.

DÀN SHOLAIMH.

CAP. VIII.

'S truagh nach b'ann mar bhràthair thu,
A dheòthail cloch mo mhàth'r!
A mach nam faighinn, phògainn thu;
A's orm cha deantadh tàir.

Do thigh mo mhàthar bheirinn thu;
Uaip' fòghlum gheibhinn fòs:
A's fion de shùgh mo phomgranait
Dh'aontaichinn thu gu òl.

A' chll-làmh bhiodh gu càirdeil caomh,
Gu rùnach sìnt' fo m' cheann;
A dheas-làmh bhitheadh, mar an ceudn',
Mu m' thimchioll féin 'san àm.

A' nigheana Ierusalem!
Cuiream mar fhiachaibh oirbh,
A's fòs air eilid agus earb
Tha 'ruith air beanntaibh doirbh,—

Nach cuir sibh dragh air fear mo ghràidh,
Annasachd a's rùn mo chléibh—
Nach dùig sibh esan as a shuain,
Ach 'nuair is àill leis féin.

Có i tha 'teachd o'm fhàsach 'nìos,
'S a taic air fear a gràidh?
Fò chraoibh nan ùbhlán thog mì thu:
An sin bha saothair do mhàth'r.

Cuir mis' mar sheula air do chridh',
 Air d' ghàirdean mi mar sheul':
 Oir làidir mar am bàs tha gràdh;
 Mar uaigh an-ìochdmhor eud:

Is éibhle taine 'éibhle-san;
 Ro gharg a lasair 'ta.
 Uisgeachan ònmhor, tuiltean mòr,
 Gu sìor cha bhàth iad gràdh.

Nan tugadh duine uile mhaoin
 A thighe airson gràidh,
 Gach duine dheanadh fanaid air,
 A's mheasadh e le tàir.

Tha againn piuthar òg a's maoth—
 Seadh, piuthar bheag gun chloch;
 A's air a son ciod 'nithear leinn
 An là a dh'iarrar i?

Ma's ball' i, togar oirre leinn
 Lùchairt de dh'airgid òmh;
 Ma's dorus, dùinear mar an ceudn'
 Le bòrdaibh seudair i.

Ba bhalla mi, 's mo chlochan bha
 Mar thàraibh maiseach àrd:
 'Na shùilibh bha mi 'n sin mar aon
 A fhuair deagh-gean a's gràdh.

'M Baal-hamon bha aig Solamh!lios,
 'S luchd-coimhead chuir 'na dhàil:
 Airson a thoraigh bha gach fear
 'Toirt mìle bonn mar mhàl.

Am fion-lios 's leams', fo m' chomhair tha:
 Do Sholamh mìle bonn,
 A's dà cheud bonn tha dhoibhsan fòs
 'Bhios coimhead toraidh 'n fhuian.

O thus' 'sna liosaibh 'ghabhas tàmh,
 Tha d' chàirdean 'cluinn' do ghuth:
 Thoir orms' a chluinntinn mar an ceudn',
 A's ni e ait mo chruth.

Dean cabhag 'nise, 'fhir mo ghràidh!
 Mar earba bi an luath's,
 No fòs mar laogh an fhéidh, a bhios
 Air beanntaibh spioraidh shuas.

BUIL EAGALACH ANA-MEASARRACHD.

'SANN le mòr thaitneas a's riarachas-inntinn a tha luchd-leughaidh a' Chuairteir a' faicinn anns gach àireamh a tha 'teachd da'n ionn-suidh o mhìos gu mìos, a'geulachd a's eachdraidheachd o'm faod na Gàidheil, a's luchd-àiteachaidh tìr nam beann, mòr bhuanachd a's fòghlum fhaotuinne a thaobh nithibh aimsireil agus spioradail; agus ma mheasas sibhse an sgeul fhirinneach a leanas airidh air àit' anns a' Chuairtear, 'nuair nach bi sgeul nì's feàrr aig 'ur làimh, cuiridh mi da'r n-ionnsuidh e mar a bha e air aithris le duine fireanach urramaicht' air a' bheil mi eòlach.

Cha ruig sinn a leas a dhol a nochdadh air an àm cia iomchuidh 's a tha e do thuathanach òg, cho maith ri muinntir eile, a bhi measarra, dichìollach, deanadach, ann an toiseach an làithean. Tha cleachdainnean maith no òle furasd fhòghlum, ach tha e mòran nì's doirbh cùl a chuir riu. 'Sann gu sònraichte an tùs ar beatha is còir dhuinn a bhi air ar faicill roimh shannt na dibhe làidir; oir aon uair 's gu bheil a' mhìann so air teachd gu àirde mhòir, cha'n fhada gus an teid a' mhaoin 's an saoihbheas a bha air an tional ré bhliadhnaichean a sgapadh air a' ghaoith, 's cha'n 'eil nì air fhàgail 'san t-sealladh ach truaghe a's bochduim. 'S coma co dhiùbh cia sealbhach 's a dh'fhaodas duin' a bhi ann an saoihbheas a's cliù a chosnadh—'s coma co dhiùbh cia làidir 's cia lìonmhor a dh'fhaodas a chàirdean 's a dhaimhean a thaobh na feòl a bhi,—aon uair 's gu'n d'fhuair tart na dibhe làidir làmh-an-uachdar air, faodaidh e 'n sin slàn shlòrruidh a ghabhail de gach nì 'bha roimh so 'ga dheanamh sona—a bha 'ga dheanamh na chulaidh-fharmaid d'a naimhdean, agus na aobhar-uail a's riarachas-inntinn d'a chàirdean. Dh'òl e nis gus am boinne mu dheireadh an lànachd a bha aon uair de 'bheatha ann an cùpan an t-sonais, a bha 'cuir thairis 'na làimh; agus cha'n 'eil nì sam bith air fhàgail aige ach bochduinn, a's truaghe, a's tarchuis—na chùis-iomaguin a's mhulaid d'a theaghlach 's d'a chàirdean. 'Se so earrann de mheasan ruidh-tearachd a's misge, agus nach urrainn am misgear a sheachnadh. Tha peacadh na h-ana-measarrachd a' tarruing a pheanais féin 'na lorg. Tha so dìreach mar bu chòir da 'bhi. Chuir e cùl ri càirdean, maoin, a's sonas, le meud a dhéigh air an deoch phuinsanta; agus ma's e 's gu'n do thréig an saoghal 's a chàirdean e, thoill e a' chrìoch thruagh so 'thighinn 'na charamh, a chionn 's gu'n d'rinn se e féin neo-chomasach air comunn a chumail ri muinntir nach 'eil air an ciall 's an reusan a chall le mì-stuamachd.

Tha 'bhi 'cuir suas tighean-òsd' ann an coimhearsnachd bheag de thuathanaich air an dùthaich gu bitheanta airson mòr chailldach, cha'n e 'mhàin do'n ghinealach a tha 'làthair, ach do ghinealaichean ri teachd. Cho luath 's a tha aon de na tighean-òil so air an cuir suas am measg muinntir a tha 'soirbheachadh mar bu mhìann leo

'nan gnothaichean saoghalta, tha iad so air ball air an tathaich le sean a's òg. Tionalaidh iad do 'leithid so do dh'àite chum naigh-eachdan fhaotuinn 's a thoirt; agus cha'n 'eil uair a thachras doibh dol do'n tigh-òsda, nach coinnich iad ri caraid, ris nach urrainn iad dealachadh gun *dram* a thoirt no 'ghabhail. 'Sann mar so tha sannt na dibhe làidir, agus ro dhéigh air suidhe 'measg luchd-phòit, a' ciuntinn uidhe air uidhe. Tha dearmad a nis air a dheanamh air an gnothuichean saoghalta; 'sann ainmigh tha cùisean an teaghlach a' tighinn 'nam beachd; agus an ceann ùine ghearr, tha iad a' tuiteam gu dombhainn ann am féich. Tha'n sin luchd na féiche 'teachd, gu'n cuir thuige gu dian chum na féich a phàigheadh; agus fadheòidh, tha'n dachaidh, am mnathan, an cuid cloinne, 's ma dh'fhaodt' an aithrichean, air an toirt thairis do lamhan choigreach.

Bha sinn eòlach air tuathanach a thainig ann an tùs a làithean, le stuamachd a's dìchioll, gu seilbh a's còir laghail fhaotuinn air mir fearainn anns an robh mu thuaiream trì cheud acair de thalamh ro mhaith. Phòs e bean a bha na h-ura-chuideachaidh iomchuidh air a shon anns na h-uile dòigh, agus a choimh-lion gu dìleas suilbhir a dìleasnas mar mhnaoi 's mar mhàthar teaghlach. An ceann aimsir bha teaghlach lìonmhor aca, gu h-àiridh de mhic; agus thug am fearann am pailteas de na h-uile nì 'bha feumail airson an cumail suas; agus air lorg a dhìchioll, a stuamachd, 's na h-uile nì 'bhi 'soirbheachadh leis, bha e, a réir coslais, ro shona. Cha robh luchd na féich 'ga thagradh. Chaidh bliadhnaichean seachad oscionn an teaghlach so, agus cùisean mar so a' cinn-eachadh leo, 'nuair bha tigh-òsd' air a chuir a suas 'nan coimhearsnachd, airson aoidhealachd a thoirt do luchd-turuis. Rachadh e an dràs 's a ris a dh'amharc air fear an tigh-òsda, a fhuair e na chompanach cho aoidheil shuairc, 's nach b'urrainn da dealachadh ris gun nì-eigin a thaisbeanadh airson a chaoimhneis. Air àmannan eile, choinnicheadh e cuid eile de 'choimhearsnachd an so, agus dh'fheumadh iadsan suidhe sìos 'na chomunn, gu beagan conaltradh a bhi eatorra mu dhiadhachd, mu glnothuichean na rìoghachd, agus mu naigh-eachdan coitichionn an latha. Cha robh air tùs ach feasgar a nis 's a ris air an caitheamh air an dòigh so, ach cha b'fhada gus an d'thainig so gu bhi na chleachdadh cumanta. Thainig iad fa dheireadh gu suidhe na b'anamaiche 'san tigh-òsda; agus, chum a companach a ghreasad dhachaidh roimh mheadhon-oidhche, chuireadh a bhean bhochd fear de 'cuid mac gu sanas a thoirt d'a athar gu robh tìde dha teachd dhachaidh—gu robh a chlann uile air dol do'n leapaichean, ach e féin 's a mbàthar, a bha feitheamh gu h-iomaguineach air a shon. Gidheadh, fathast cha b'urrainn da a' chomunn thaitneach 'san robh e fhàgail—dh'fheumadh iad tuilleadh còmhraidh a bhi eatorra, agus aon ghloine eile a bhi aca mu'n dealaichadh iad. Bha'n oidhche fada, a's dh'fhaodadh gu leòir de chodal a bhi aige gu maduinn. Air an dòigh so, bha e 'cuir ùine seachad, 's a' cuir impidh air a mhac fuireach tiota

beag fathast; agus thairgeadh e gloine de'n deoch làidir d'a mhar, gus mu dheireadh, le slor theachd a mhic de'n tigh-dèda gu 'athair a thoirt dhachaidh, thòisich e air tlachd a bhi aige sa' cheum, a's comh-roinn a ghabhail maille riu. 'Nuair a chennaic a mhàthar bhochd iomaguineach cunnart a mic bu shine, chuir i sin ann fear a b'òige na esan, a dh'fheuchainn am b'urraim esan impidh a chuir air 'athair teachd dhachaidh na bu thràthaile. Cheadaich an t-athar truagh dèsan mar an ceudna òl, gus nach robh an deoch làidir mi-thaitneach dha.

Chaidh beagan de bhliadhnaichean seachad mar so. Thainig an t-athair gu bhi na dhearbh mhisgear. Thuit gnothuichean na tuathnachais air gnaillnibh a' mhnatha, oir bha'm mac bu shine mu'n àm so air fàs na phòitear deanta. Bhris fadheòidh air slàint' a phàrant. Bha nis làn fhiosrachadh aige, an ùine ghearr, gu' tionndadh an t-uisge-beatha gu bhi na uisge baidh dha. Rànaich e gu'n togadh e deth na seann chleachdaidhean mìlteach a bh' aige, 's gu'n oidheirpicheadh e air a chaithe'-beatha ath-leasachadh. Bè ùine bhig sheachainn e coimunn luchd na pòit, agus 's sinneig a bhlaiseadh e an deoch làidir. Bha e, air lorg so, air aing chum slàinnt' a's neart. Ach, mo thruaigh léir! thòisich e a ris air dol do'n tigh-dèda, agus an ùine ghearr chàraicheadh e ann an caol-thigh thesdach na h-uaigne. Air leabaidh a bhàis, labhradh e gu minig r'a chàirdean 's r'a luchd-còlais mu ana-measarrachd, 's a thart an deigh na dìbhe làidir, mar mhàthar-aobhair a chrich thruaigh gus an robh e air teachd—gum biodh a dhroch eisimpleir na meadhon chum iadsan a thoirt chum na crìche ceudna; agus is minig a labhradh e, 's na deòir mhòir a' ruith sìos gu frasach e 'sbùillibh, mu'n bhristeadh-cridhe a thug e air a mhnas ghràdhaich le 'ghiùlan mi-staama. Le dearmad a dheanamh air a gnothuichean, thuit e féin 's a theaghlach gu domhainn ann an ain-fhiach. Bha 'smùaintean air na nithibh so, agus gum b'e a dhroch ghiùlan féin bu choireach, mar dhris a's mar dhroigheann 'na obluasaig air leabaidh a bhàis. Beagan ùine mu'n d'eug e, bha 'nàdur 's a ghiùlan air atharrachadh gu mòr athaobh a theaghlach. An àir a bhi na fhear-pòda 's na phàrant caoimhneil carthanach, mar is coimhne leinn 'fhaicinn, 'sann le oillt a's uamhunn a chennaic sinn a nàdur air mùthadh mar aon de dhroch spioradan na dubh-aigie. Mu mhios mheadhonach a' gheamhradh so 'dh'fhalbh, thachair duinn a bhi dlùthachadh d'a thigh; 's an sealladh a chunnasic sinn, cha leig sinn air dhì-chuimhne ri'r beò—esan, a's tuadh ghearr aige 'na làimh, a' ruith timchioll an tighe an deigh a mhnatha, le aon chlochan maoth air a h-uchd, 's a h-aon eile 'na làimh, a's esan a' mionnachadh gum mortadh e iad uile. Cia mìlteach oillt-eil buaidh na dìbhe làidir! Tionndaidh e an nàdur is caoimhneile 's is suairce chum gairge an leòmhainn. Tha teaghlachichean ann an robh sìth, a's aonachd, a's sonas r'am faicinn, air teachd gu bhi nan àitean-còmhnuidh do dhroch spioradan na h-ifrinn.

An ceann aon bhliadhna ghearr, bha am mac bu shine air a chuir

na luidhe 'san ùir, ri taobh 'athar. Chinn e air a thoil fhaotninn de'n deoch phuinseanta ann an làthaibh 'òige, 's cha b'fhada gus na strìochd e do'n bhuairleadh; 's a chionn 's nach robh e ach mar ùr-chrann uaine, cha b'fhada gus an d'thug an deoch mhillteach chum ùir a' bhàis e.

Ach cha do stad fathast buaidh na droch chleachdaidhnean a fhuair mic an teaghlaich so o'm pàrant an tùs an làithean; oir, an ceann dà bhliadhna an deigh so, thòisich an dara mac air a bhi ro dhéidheil air a' phòit, a bha nis air teachd gu aois duine, 's a b'abhaist d'a mhàthar, 'nuair a bha e na leanabh, a chuir do'n tigh-dèda, a thoirt 'athair misgeach dhachaidh—bha esan a nis gu luath ag abachadh airson an tigh a dh'òrduicheadh do na h-uile bheò. Bha gnè do dhuil aig a mhàthar bheòhd iomaguineach gu'n cuir-eadh e cùl ris an deoch làidir, a chionn 's nach robh e cho trom eirre 's a b'abhaist da. Ach, mo thruaighe! bha i air a mealladh 'san earbsa thaitneach so, d'an d'thug i caidreamb ann an dùrachd a's treibhdhìreas a cridhe. Gus an àm so, cha b'urraim do na struidhearan òga so bhi là a dh'easbhuidh air temhas mòr no beag a bhi aca de'n stuth mhillteach so; agus air lorg do'n dithis mhic a b'òige 'bhi air an cuir cho tric gu 'cheannach, dh'fhàs iadsan mar an ceadna ro eòlach air 'fheum 's air a bhuidh. Cha leatithe 'bha am mac mu dheireadh air a chàramb fo'n fhòid leis a' bhantraich bhronaich, na thaisbean an ath mhac a chionn do'n òl; 's mar nach robh esan cho làidir, bheòthar, neartmhor 'na phearsa ri càch, cha b'fhada gus an do chrìochnaich a ghiùlan ann am boile cuthaich, agus tha e air an àm air a choimhead ann an son de na tighean-didina a tha air an cuir suas airson muinntir a chaidh as an ciall.

Ghiùlain a' bhantrach bheòhd gu foighidinneach leis na trioblaid-ean 's na cruaidh dheuchainnean so. Le dìchioll a's gliocas ann an riaghladh ctisean an teaghlaich, fhuair i am fearann saor o fhéich; 's tha i féin a's càch de 'teaghlach a ris a' mealtuinn pailteas, sìth, a's sonas.

Tha'n sgeul a chaidh a nis aithris, mo thruaighe léir! ro fhìor. 'Se ar n-aobhar mualaid gu bheil staid a's crìoch dheirionach iomad teaghlaich air aghaidh an t-saoghail mhòir so coimheil ri staid an teaghlaich ud a chaidh cheana ainmeachadh, air lorg buaidh mhillteach na dibhe làidir. 'Se dùrachd a's ùrnuigh ar cridhe gu'n leughadh na h-uile misgear an sgeula so le ro chùram, ann an lamhan am faod e tuiteam, 's gu'n deònaich am Fèasdal doibh gràs chum an caithe-beatha ath-leasachadh mu'm bi e tuilleadh a's anmoch, 's mu'm bi an crìoch dheirionnach mar chrìoch dheirionnach an duine thruaigh ud.

REITHREACH.

Iar-Amhùinn Phictou,
Mìos Dheirionnach an Fhogharaidh, 1842.

C Ò M H R A D H.

Eachann agus an Cuairtear.

Each.—Mo bhannag air a' Chuairteir rùnach!

Cua.—Fàilt' air Eachann! Chaidh a' bhaonag á fasan, ach 'se mo dhùrachd bliadhna mhath ùr do Eachann Tiristeach, agus mòran diùbh.

Each.—Chì mi gur e dùrachd na teanga bannag Nollaig a' bhaile-mhòir, ach b'fheàrr leam deagh dhùrachd a' Chuairteir no bannag bu daoire prìs.

Cua.—Tha mi a'd' chomain, Eachainn. 'Se mo dhùrachd dhuit iomad bliadhna ùr, ma bhios sin airson do mhath féin. Gum bu fada beò thu air cùl an fhalmadair, ann ad *smack* thapaidh!

Each.—Mar sin duibhse—gum bu fada slàn fallain sibh air cùl ur pinn, na'r seòmar seasgair! Ach an cuala sibh mu'n *smack* ùir?

Cua.—Cò nach cuala mu 'déidhinn, a's mu'n turus-cuain 's an deuchainn a bha eadar thu féin 's an sgiobair is ainmeile 'sna ceàraibh sin, eadar Tìrighe a's Tobarmhoire? Cha'n e Eòghann a' Bhaile idir a tha 'nam bheachd, ged is ainmeil e.

Each.—Tha mi 'tuigsinn; ach 's beag a shaoil mi gu'n cluinn-eadh sibhse na nìthe sin. Air m' fhocal, rinn mi falach cuain air—thug mi an spòrs as na siùil gheala.

Cua.—Bu chomain sin, mar bhi gu'n do theab thu a smùideadh fodha.

Each.—Cha mhise, ach e féin, le 'dbìoras a' cumail oirre. Ach thachair e gu math—fhuair e gu tìr. Tha cuid de dhaoine 'saa t-saoghal nach misd irisleachadh beag fhaotuinn.

Cua.—Chuala mi, mar an ceudna, mar a thachair an Sgàirinis, an deigh dol air tìr. A' bheil sin fìor, Eachainn?

Each.—Sguiribh dheth. Tha beag ri dheanamh aig an fheadhainn a tha 'cuir a mach gach baoghaltas a tha 'tachairt sa' Ghaidhealtachd—nach urrainn duine còir ceum a thoirt air 'ùrlar, no 'aobran a shiachadh, gun e 'bhi air a chur 'am *print*. Cha'n abair mi 'bheag, ach tha m' amharas agam.

Cua.—Ciamar a dh'fhàg thu Tìrighe, Eachainn? 'Bheil e air mhaireann, tìr ìosal an ime?

Each.—Tha e an sud mar a bha e riamb—na gburaban ìosal uaine, na shuain air uchd a' chuain—gun suim do na sùmainibh atmhòr, uaibhreach, a tha, o na chruthaicheadh an saoghal, a shlachdaireachd air a chladaichibh, 's a' bagairt cuir as da.

Cua.—A' bheil pailteas aig daoine bochd am bliadhna?

Each.—Matà, tha, làn phailteas; ach bithidh iad a' gearan 's a' talachadh: agus tha mi a' faicinn gu bheil sin sa' bhaile-mhòr, gearan a's talachadh, co math 's a tha againne. Tha biadh againn, agus is mòr am beannachd sin.

Cua.—'Bheil deoch idir agaibh?

Each.—Air 'ur n-athais—tha beagan againn. Tha drùdhaig againn, a' dol dachaidh airson na bliadhu'-ùir.

Cua.—'S mi 'chreideas. Tha mu thimchioll dà-cheud-deug teaghlach ann an Tìrighe, agus, an ceann a chèile, cosdaidh iad leth-chrun a dh'fhàilteachadh na bliadhn'-ùir. 'Se sin ochd-fichead punnd Sasunnach, ann an aon seachduin!

Each.—Cha'n abair mi gu bheil sibh fad' am mearachd. Ach amhaireibh nì's dlùithe—amhaireibh air Glaschu, far nach teid stad air òl, a latha no 'dh'oidliche, 'Dònach no 'Luain, o thoiseach gu deireadh na bliadhna; far an suidh na mhathan, gun fhear sa' chuideachd, ag òl. Ach sinne, ged a ghabhadhmaid dìleag 'n àm Nollaig, theagamh nach faic sinn deur tuille fad ràidh—air ar tiormachadh suas, air seacadh, gus a' bheil sinn a' tilgeadh nan cearcal.

Cua.—Cha'n 'eil fios agam, 'Eachainn—eadar uisge-beatha, a's tombaca, a's tea—siùcar, snaoisean, a's nìthe eile 'dh'fhaodadh daoine deanamh as an aonais—nach 'eil uiread air a chaithheadh sa' Ghàidhealtachd 's a tha dlùth 'ga mäl. Tha aobhar gearain da rìreadh aig na Gàidheil bhochda; ach tha ana-caitheamh 'nam measg cuideachd.

Each.—Cha'n 'eil mi 'ga àicheadh; ach c'àite 'bheil iad 'ga fhòghlum? Cò as a tha na fasain ùra 'tighinn oirnn, a tha 'tar-ruing ana-caitheamh 'nan lorg? Nach ann as a' bhaile-mhòr féin? Tha Glaschu a' milleadh na Gàidhealtachd—a' slaodadh leis gach nì air an dearg fàcail—a' cuir faiteas a's faoineis air an ais. Gach muc a's uircean—gach ubh a's cnò—gach iasg a's maorach, ma's e am balg-losguinn féin—seadh, a h-uile nì a chì sùil, no 'bhlaiseas beul, air an cruinneachadh, a's air an cuir air falbh ann am mùrlagan nan cailleachan Gallda, 's a mach air soithichean na smùide; agus 'nan àite, nìthe a dh'fhaodamaid a sheachnadh—nìthe air nach cuala ar n-athraichean iomradh—tea, a's siùcar, a's tombaca—calico a's cuidealas, stràic a's sìoda, riobainean a's bonaidean, Beurl' a's baigearachd—a's iomad cleachdadh, a's galar, a's tinneas, air nach tig mi thairis. Ach leigeadhmiad dheth, a's cluinneam uaibh naigheachdan an t-saoghail mhòir. 'Bheil cogadh *China* seachad gu buileach?

Cua.—Tha, gun teagamh, a' chùis air a socrachadh gu math, a's gu ro mhath.

Each.—Gu mòr nì's feàrr na shaoil sinn. Cha robh aobhar a' chogaidh onorach do Bhreatunn—'se nach robh, ged a thuit duinn buaidh fhaotuinn air na truaghanan bhochda.

Cua.—Tha sin fìor; ach cha'n 'eil teagamh agam nach e an nì is feàrr a thachair riamh do *China* féin, agus chì iad sin ri h-ùine.

Each.—'Bheannachd sin Dàsan a tha comasach air math a thoirt á olc, agus solus á dorchadas. Cha'n e math nan daoine bochd' a bh'againne 'nar beachd, ach airgiod a's beartas a dheanamh air an tàile—a thoirt orra béistean a dheanamh dhiubh féin, le opium a chuir 'nan rathad. Mo nàire! Breatunn mòr—rioghachd na saorsa—rioghachd chrìosdail! Cha'n urrainn e tighinn gu dengh bhuil. Ach an saoil sibh an dìol iad na gheall iad?

Cua.—Cha'n 'eil teagamh nach dìol. Dh'fhalbh mòran de na

dollaran a nall. Tha iad mu'n àm so, ma ruigeas iad, an Sasunn.

Each.—Ma ruigeas iad! Matà, a Chuairear, b'fhearr leam luchd eile na iad. Cha'n urrainn soirbheachadh 'bhi 'nan còis. Cia liuthad so a gheall iad?

Cua.—Muillion thar fhichead! Nam biodh iad air an agnoid-eadh a mach taobh ri taobh, co dlùth 's a luidheadh iad, ann an aon sreath, ruigeadh iad dlàth air ceithir cheud mìle air astar!

Each.—A dhuine chridhe! sreath an àigh! Ach an saoil sibh am bi màlairt mhòr a nis eadar *China* agus Breatunn?

Cua.—Cha'n 'eil teagamh idir agam nach bi, ri ùine; oir cuimhnich thusa, 'Eachainn, gu bheil *China* na dùthaich anabarrach mòr. Tha i dà mhìle de mhiltean air fad, agus oíig-ceud-deug mìle air leud. Tha còrsa, no oirthir fairge, anabarrach farsuing aig an rìoghachd so—làn de chamuis, a's de chalaichean tèaruinte airson luingeas, agus aibhnichean a' ruith tro'n dùthaich a ghiùlanadh màlairt an t-saoghail. Agus a ris, cha sluaigh borb aineolach muinntir *China*; ach ann am mòran nithe ni's seòlta, ni's teòma, ni's innleachdaich, agus ni's tuigsiche na aon daoin' eile air a' bheil eòlas againn; agus cuimhnich gu bheil osciunn trì muillionan gu leth sluaigh 'san rìoghachd. Tha trì cheud a's trì-fichead 'sa h-aon muillion, sèa ceud ceithir-fichead a's trì-deug mìle, a's oohd ceud trì-fichead 's a naoi-deug, (361,698,879) de shluaigh 'san tìr so. Ma thòisicheas na tha'n so air blasad no eòlas a ghabhail air gach seòrsa bathair a th'againne ri thoirt doibh, cò is urrainn a ràdh am math a dh'fhaodas éiridh o'n fhosglaidh a thainig mar so oirnn?

Each.—Tha mi 'tuigsinn gu bheil ni's leòir againn de bhathair ri chair a null d'an ionnsuidh; ach ciod a tha acaan ri thoirt duinne ann an iomlaid air ais, a bharrachd air tea?

Cua.—Tha tea, siùcar, sloda, spìosraidh (no peabar) de gach seòrsa, cunghaidhean leighis, soithichean creadha (ris an abair sinn soithichean *China*), dathan de gach seòrsa, agus iomad ni eile tha 'dh'ith oirnn; ach 'se'n tea a' chuid is luachmhoire. Cha b'urraim duinn a bhi as 'aonais a nis.

Each.—'Sann agam 'tha fios—rachadh mo bhean féin air bàinidh mar biodh beagan di aice! 'Bheil fios a nis ciod uiread 's a tha 'tighinn thairis di?

Cua.—Cha'n 'eil dà cheud bliadhna o na fhuaire sinn eòlas air. O chionn ochd-fichead bliadhna 's a trì, thainig a' cheud tea do Shasunn—seachd-fichead punnd. Deich bliadhna an deigh sin, thainig osciunn ceithir mìle punnd; ach ghabh so ùine mhòr mu'n do reiceadh e. Cha robh ach trì cheud punnd sa' bhliadhna air a chosd an Breatunn 'san àm. Cha'n 'eil teagamh agam nach 'eil eilean Mhuile, nach 'eil Thirighe féin, a' cosd a nis uiread 's a chosd Breatunn 'san àm sin. Ach a nis tha uiread 'tighinn de'n duilleig thioram so o bheantan *China*, 's gu bheil a' chis a tha i 'pàigheadh a' togail trì muillion punnd Sasunnach an ceann gach bliadhna, a tha 'dol a stigh do sporan mòr na rìoghachd.

Each.—Cìod a' chis a tha i 'pàigheadh, le'r cead?

Cua.—Dà sgillinn Shasunnaich a's son sgillinn am punnd, eadar olc a's mhath.

Each.—'Bheil an tea is saoire a' dìol an son chis ris a' chuid is àirde?—'se sin, 'bheil an tea a tha caileach nan uibhean a' reic air ceithir sgillinn Sasunnach a' dìol an son chis ris an t-seòrsa airson a' bheil Ban-diùc Earraghaidheal a' pàigheadh deich tasdain? Ma tha, cha'n 'eil e ceart. Bu chòir do Rob mòr, bàillidh na rioghachd, amharc air a so. Ach is cothramaiche an dòigh a th'ann dèan, 's da 'leithid.

Cua.—Cha'n ean a rinn an riaghailt, 's cha'n 'eil teagamh nach atharraich e a' chùis.

Each.—Trì muillionan de chis! O, a then! cha'n ioghuadh leam meas a bhi aig a' Bhan-rìgh air duilleag an àigh! 's tha sin aig ma mhnaoi féin mar an cendna. 'Bheil Crìosduidhean ann an *China*?

Cua.—Tha, oeciann trì chend mille; ach cha'n 'eil e air a' cheadachadh dhoibh eaglais a thogail dhoibh féin, no aoradh foilleasach a dheanamh, gus a so. Ach a nis cha'n 'eil teagamh nach bi so air a shoerachadh ni's fearr na 'tha e. Tha eachdraidh na rioghachd so 'dol fada, fada, air a h-ais—ma chreidear iad féin, gu tús an t-saoghail; ach cha'n 'eil teagamh sam bith nach robh màlairt eadar *China* agus an Éiphit o chionn mille bliadhna.

Each.—Cìod an seorsa creideamh a th'aig muinntir an àite so?

Cua.—Cha'n 'eil ùin' agam air an àm sin innseadh dhuit; ach ma chaomhnar làithean a' Chluairteir, a's ma sheasas e bliadhna' eile (mar a dh'fheuchas e 'dheanamh, ma's urrainn da), bheir mi cunntas air a sin an deigh so, a's air rioghachd *Japan*, a tha dlùth do *China*.

Each.—Ma sheasas e! Cha leigear leis tuiteam. 'Ne gu bheil sibh ag ràdh nach 'eil iadsan a tha 'ga fhaotainn a' cuir a stigh na gheall iad?

Cua.—Cuid diubh, cuid diubh, *Eachainn*? Nam faigheamaid na dhioladh am pàipear 's an clò-bhualadh féin, cha bhitheamaid a' talachadh. Ach is éigin dhuinn sgur air an àm.

Each.—Air 'ar n-athais. Ciamar a tha na gnòthaichean ann an Innsann na h-àirde 'n ear a' dol air an aghaidh?

Cua.—Thà dìreach co math 's a b'urrainn duina iarraidh. Bhualadh sinn thairis air na h-*Affykans* anns gach blàr. Ghlac sinn an àiteachan làidir. Smùid sinn an caistealan gu làr, 's gach daingneach a bhuineadh dhoibh. Thug sinn air an ais na prìosanach a bh'aca an às. Thug sinn làn dìoghaltas a mach orra, a's phill sinn dachaidh do ar n-àiteachan féin—thréig sinn an dùthaich.

Each.—Aicheamhail gu dearbh, a's dìoghaltas! Da rìreadh, tha anabarr bòsd againn! Cìod a chuir ann sinn—an gnòthach a bh'againn ris na daoine bochda? Cò 'thug cead no ùghdarras dhuinn dol thairis air na beanntaibh àrd a tha eadar an dùthaich acasan 's na bhuineas dhuinne? Cò 'thug cead do Bhreatunn saltairt air gach tìr a thogras i, 's a bratach dhearg a thogail air gach bàrr-bhalla 'san t-saoghal? Innsibh so dhomh, cìod a chuir

sinn a null do thìr *Chabool*, a's tìr nan *Affyhans*? Nach e sannt barrachd fearainn—iarradas air barrachd uachdranachd a bhi againn—a thug oirnn éiridh air na daoine sin?

Cua.—Cha'n 'eil thu fad' am mearrachd. Cha robh leisgeul eil' againn gu dol 'nan dàil, ach a chur an cinn fo smachd. Tha na dùthchanan do'n deachaidh sinn fo rìghrean beaga, no cinn-fheadhna, ach sheas iad le chéile 'nar n-aghaidh; 's an deigh dhuinn toirt orra strìochdadh, dh'éirich iad a suas le foill, a's rian iad morta nàrach air ar cuid daoine.

Each.—'S a' bheil sin na iongantas? Saoil sibh, nan tigeadh na Frangaich a stigh oirnn, a's buaidh fhaotuinn sa' cheud dol a mach, nach gabhadhmaid a' cheud chotbrom a' b'urrainn duinn gu'm mortadh 's gu'm marbhadh, 's an sgiùrsadh dhachaidh, le'n earbuill eadar an casan, mar a rinneadh oirne leis na h-*Affyhans*? Saoil mi an do chluich plobairean an airm againne, mar a dh'fhàg iad *Cabool*, “Cha till, cha till, cha till mi tuillidh?” Mo nàire, Breatunn mòr! Thusa, eilean na mòralachd!—an rìoghachd is cumhachdaiche 'san t-saoghal, air tìr no cuan—nach urrainnear do shannt a shàsachadh? Tha againn de dhùthchanan 's de dh'eileanan, anns gach cèarn de'n t-saoghal, 's nach urrainnear an cunntas; agus gidheadh, 'sann a tha sinn a' sanntachadh barrachd! Sannt an rosaid! is meirg air an faigheadh i lùmh an uachdar, agus gu h-àraid sannt fearainn. Cha'n fhaca mi, cha mhòr, duin' a bha riaraichte le fearann, a fhuair mòran deth. Ged a gheibheadh e baile air muin baile, monaidhean a's srathan a chumadh fichead mìle caora a's mart, ma tha duine bochd 'na dhàil, ged nach 'eil aig ach craoit, cha stad e gus an cuir e mach e, ged a b'ann air a' bhaigearachd, gu tuille a's tuille fhaotuinn da féin. Mar sin Breatunn. Ach thig a h-uair gu làr. Mar biodh am Freasdal caomh a tha os ar cionn tròcaireach, 's fhada o na thainig breitheanas oirnn airson nan dòighean auns an d'fhuair sinn cuid de na rìoghachdan 's na dùthchanan a bhuineas duinn. Nach 'eil anabarr de dh'Insean na h-àirde 'n ear againn mar 'tha?

Cua.—Tha craoiteag bheag bhòidheach ann. Tha againn dàthaich anns a' bheill dà cheud gu leth mìle de mhiltean ceithir-oisinneach, an aon fhearann is tarbhaiche 'sau domhan uile—far an cinn gach nì a thig á talamh, no 'dh'fàsas air preas no craoibh. Tha againn ann ceud gu leth muillion sluagh; agus mar nach biodh so nì's leòir, thog sinn oirnn a chuir tìr nan *Affyhans* agus *Cabool* fo ar n-uachdranachd. Ach fhuair sinn leasan.

Each.—Mo nàire! Thainig crìoch mhath air dà chogadh a thòisich gu h-òlc. Ach saoil sibh am bi malairt mhòr eadar Insean na h-àirde 'n Ear agus Breatunn?

Cua.—Gun teagamh, ri h-ùine, bithidh. Nam biodh na daoine truagha sin air an tarruing o'n aoradh 's o'n saobh-chràbhadh amaideach oillteil, 'sann an sin a bhiodh a' mhàlairt! Cha'n 'eil i ach na toiseach, ach tha i 'tighinn uidh air uidh. Faodaidh seòrsa de bheachd a bhi agad air an fhosgladh mhòr a thainig oirnn, ma bheir thu fainear gu bheil a nis fiach cóig puinnid Shat-

unnach de bhathar air a chuir do dh'Innsean na h-àirde 'n Iar an ceann gach bliadhna á Breatunn, airson gach anam, eadar bheag a's mhór, a tha 'tuineachadh nan eileanan sin. Tha iad a' ceannachadh, an ceann a chéile, fiach cóig puinnnd Shasunnach an t-aon. Tha muinntir *Australia* a' cosd fiach chóig puinnnd Shasunnach an t-aon mar an ceudna. Ach muinntir Innsean na h-àirde 'n Ear, cha'n 'eil iad a' cosd ach fiach sèa sgillinn an t-aon. Cha'n 'eil air an àm a' dol thairis do dh'Innsean na h-àirde 'n Ear, de bhathar de gach seòrsa, ach luach cóig muillion punnd Sasunnach; ach nan ceannaicheadh gach Innseanach a tha 'tàmh anns na bhùineas duinn féin de'n tìr sin aon *turban* sa' bhliadhna—'se sin, seòrsa de éideadh-cinn de chotan a tha iad a' cleachdadh—agus a h-uile bean aon ghàn de'n chalice is saoire a th'air a dheanamh,—thàirneadh e fiach leth-cheud muillion punnd Sasunnach de bhathar de'n t-seòrsa sin a mhàin.

Each.—Fhalbh, fhalbh; 'sann agaibh féin a tha'n t-eòlas: 's mise 'tha na'r comain. Ach innsibh so dhomh—cìod a th'aca 'san tìr sin gu 'chuir air ais airson na tha 'dhith orra?

Cua.—'S iomad nì sin. Air bruachan aoine aibhne (an *Ganges*), dh'fhaodadh iad uiread de shiùcar a thogail 's a dh'fhònadh do'n t-saoghal uile. 'Sann as a sin a tha leth an t-siùcair a' tighinn a tha 'ga chosd an Breatunn. Thainig air a' bhliadhna a dh'fhalbh, á aon àite (*Calcutta*) a mhàin, fiach shèa-ceud-deug a's dà-fhichead mìle do Shasunn; agus b'urasda so a dhùblachadh ann am bliadhna no dhà. Thainig sa' bhliadhna 'chaidh seachad fiach dà cheud mìle de ghuirmean as. Tha cotan a' fàs co pailt ann, 's gum faod sinn a bhi á eisimeil America air a shon. Thainig cóig muillionean de phuinnnd pheabair as an uiridh—fichead mìle tunna *rice* (seòrsa gràin a tha fallain, priseil)—a bharrachd air anabarr de gheir, uilleadh, leathrach, caib, tea, opium, sloda, cungaidhean leighis, agus iomad nì eile nach urrainn domh ainmeachadh air an àm. Ma theid an dùthaich mhór so air a h-aghaidh mar a tha i 'deanamh air an àm, cha ruig Breatunn a leas puinneag chàil a thoirt airson rìoghachdan an t-saoghail, ged a dhùineadh iad gach cala oirnn, 's nach leigeadh iad soitheach Sasunnach nan còir. Ma theid an dùthaich so air a h-aghaidh, agus ma ghabhas *China* bathar uainn, mar a tha aobhar dòchais, cha'n urrainnear de mhuillnean-cotain a thogail na chummas riu, ged a robh gach eas, a's uisge, a's gaoth 'san rìoghachd a' tionndadh mhuillnean!

Each.—Sin sibh, a Chuaireir. Tha mise 'ràdh ribh gu bheil de dh'uisge 's de ghaoith sa' Ghàidhealtachd féin na thionndadh muillnean an t-saoghail. Nam biodh muileann fo gach eas am Muile féin, a's muileann air gach cnoc air a' bheil gaoth, 's iomad iarna chotain a dh'fhighheadh iad an ceann bliadhna! Ach coma, tha mi 'faicinn na tha na'r beachd—gu bheil da rìreadh fosgladh mòr, do réir coslais airson còird a's màlairt.

Cua.—Nach mòr an nì do Bhreatunn a bhi á eisimeil America a's Russia? Saoil, nam biodh America air cotan a dhiùltadh dhuinn o chionn bliadhna no dhà, 's mar sin stad a chuir air gach

muillean-còtain 'san rìoghachd, cìod a thachradh. Tha am a' paigheadh muillion pànd Sasannach airson còtain baca; ach ann an ùine ghoirid thig as na h-Iansibh' as a' chaid 's is urrainn dhuinn feum a dheanamh dhethe. Tha am dà cheud muillion de dh'acraichean fearainn ann an ùine nach 'eil crann no caibe 'dol, a chuirear gu feum; agus muillions de shìlragh nan tàmh, a dh'òibricheadh airson dà muillion sìd 'san latha. Mar so, faodsaidh beachd a bhì agad air lùnch na treas, agus cho taingeil 's bu chòir dhuinn a bhì nach do chailleadh. Agus a nis tha son ni agam ri labhairt mu na cèarnan iomallan so a chuir Dia 'na fhreasdal fodha, 's a thug e thairis duinn—'se sin, co dheanach 's a tha e do Bhreatann eòlas slàn-teil a thoirt doibh, agus a h-uile saothair is urrainn duinn a chleachdadh chum an tarraing gu saorsa cloinne Dhé. Cha'n ann a chum bheir a dheanamh dhuinn a thug Dia dhuinn iad, ach a chum sìne dhan-amh, na bhuil, gu nithe is fearr na airgid a's òr a thoirt. Ach—chum an suilean fhosgladh, 's an stiùradh d'a ionnsaidh an a thainig 'gan tèarnadh.

Each.—Tha sin eart; gun teagamh, tha.

Cua.—Tha, 'Eachainn; ach an saoil thusa an dealbh a' cuimhne Thirighe 's na Gàidhealtachd ri uisge-beatha na bliadhnaichean chum so a dheanamh? Tha nis leth-chrùn air a chosd anns a' chaid is mò de thighean air feadh na Gàidhealtachd ann an uisge-beatha. Cò mend leth-chrùn a tha air a theirt airson so?

Each.—Tha eagal orm nach 'eil mòran.

Cua.—Slàn leat!

Each.—Mar sin duibhe, a Chairteir rànaich!

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

P. CAMPBELL & CO., BOOKSELLERS AND STATIONERS,
24, GLASSFORD STREET.

Edinburgh: M'Lachlan, Stewart, & Co.; Tullymet: C. Morris; Dingwall: A. Keith; Dornock: Wm. Munro; Tain: James Ross, Junr.; Dringid: Thurso: Mrs Russell; Dundee: Wm. Middleton; Oban: J. Miller; Greenock: A. M'Iver; Grantown: A. Cumming; Abernethy: D. Gordon; Dunblair: D. M'Donald; Portree: A. M'Donald; Balachulish: J. M'Innes; Lochgilphead: N. Gillies; Argyle Furnace: A. Gillies, Schoolmaster; Leckiehead, Mull: D. Fletcher; Bonaw: John Cameron, Postmaster; Alford: D. Cameron, Bookseller; Port Ellen, Islay: D. Hunter; Glencorralloch: N. M'Donald, Schoolmaster; Bunnellan, Mull: Donald M'Lean, Postmaster; Fort-Augustus: J. Forbes; Aberarder: John Rose, Schoolmaster; Inverness: James Smith; Kilmorack: J. Rose; Lockalish: D. Matheson, Schoolmaster; Portree: Alex. M'Donald, Esq.; Kintail: D. M'Ra, Postmaster; Lather: Mull: John M'Dougall, Schoolmaster; Beauty: Rev. A. M'Kinnon, Esq.; Easdale: D. M'Intyre; Glenora: A. M'Innes; North Balachulish: John Cameron, Schoolmaster; Killin: D. Campbell, Kiltire; Laggan, Perthshire: J. Fraser, Schoolmaster; Nova Scotia: Rev. R. Williamson, Pastor; General Agent for North America, John M'Neil, Esq., Charlotte-town, Prince Edward Island.

Edward Khull, Printer to the University, Dunlop Street

AN LA A CHI'S NACH FHAIC.

CUAIRTEAR NAN GLEANN.

Mios-DEIRIDH A' GHEAMHRAIDH.

AN 36 AIREAMH.] FEBRUARY 1, 1843. [Pàis 6 SOILLEAN.

CONTENTS.—Sermon for the Young, page 311.—James Garle the Covenantor, account of, 318.—Review of a New Gaelic Work, 321.—Naomhan's Hymn, 321.—Lament for an Aged Father, 322.—Life and Exploits of Rob Roy MacGregor, Part IV., 322.—Ants, interesting account of, 327.—Battle of Loughavon in Badenoch, 331.—Carrier Pigeons, 334.—Emigration.—Condition of the Highlanders who Emigrated from the Island of Lewis to Canada, in 1836, 1841, 1842, 335.

SEARMOIN AIR SON ÒIGRIDH NA GAIDHEALTACHD.

Do bhrìgh gu bheil e beo gu sìorraidh gu eadar-ghuidhe a dheanamh air an son.—
EABH. Caib. 7—25.

THA gach ùrnuigh a tha sinn a' deanamh air a togail a suas ann an ainm Chrìosd, agus tha gach nì a tha sinn ag asalachadh air Dia air iarraidh air sgàth Chrìosd. Dh'fhaodadh seann saighdear dol gu dorus an Rìgh agus cuideachadh iarraidh air a shon féin agus air son a theaghlach, ach dh'fhaodadh e' bhi nach b' urrainn da 'bheag na mhòr fhaotuin—gu'n diultadh iad e. Ach na'n tachradh dha paigear no litir a bhi aige na phòca 'n laimh sgrìobhaidh an Rìgh, 'g iarraidh air a dhol a dh'ionnsuidh an doruis agus gu'n faodadh e déirce a's coimhneas iarraidh, 'sa gealltuinn gu'm faigheadh e iad, an sin bhitheadh barantas aige 'dhol a dh' ionnsuidh an doruis agus iarraidh, agus dh' éisdeadh iad ris agus bheireadh iad dha cuideachadh agus coimhneas air sgàth an Rìgh. Dh' iarradh e ann an ainm an Rìgh, agus le earbs' anns a chead a fhuair e—
dìreach mar a tha sinne 'g iarraidh ann an ùrnuigh air sgàth agus

VOL. III.—No. XXXVI.

M

ann an ainm Chrìosd. Freagarar farradas an t-seann saighdear air sgàth an Rìgh, agus freagarar ùrnuigh a chrìosduidh 'san dòigh cheudna air sgàth Chrìosd.

Cha'n eil e comasach do neach air bith a bhi sona as eugmhais caraid a bhi aige, agus tha 'h-uile duine glic a feuchainn mar is fearr a dh' fhaodas e caraid a bhi aige anns am faod e carba. Ged a robh e na dhuine gòrach peacach aimeadach air dhòighnean eile, feuchaidh e caraid a bhi aige. Cha'n eil e comasach do neach a bhi sona gun charaid a bhi aige 'chum a bhi subhach leis na shonas agus duilich leis na bhròn : mar bi caraid a thaobh-eigin aige is eigin da a bhi mì-shona. Faic leanabh beag—caileagan a's balaichean òga—ni iad companach do dh'ean, do chù, do chalaman-labraidh iad riutha, suidhidh iad leo, a's ni iad companas riutha. Coma 'ta so ? Tha do bhrìgh gu bheil e a reir an nadair a thug Dia dhuinn, càirdean iarraidh a's càirdean a bhi againn—feadhainn ris an dean sinn companas, ris an labhair sinn, aig a bheil gràdh oirne, a bhitheas subhach no dubhach mar a bhitheas sinne. 'Nis innsidh mi dhuibh na' tha 'am bheachd leis a so :—Bha Innseanach còir 'an America mu thuath 'o cheann bheagan bhliadhnachan, a fhuair baile math fearrainn 'o na daoine geala—na Sasunnaich—saor dha féin a's da àiteachd gu bràth, mar dhuais air son a dheadh ghiulain 's a chairdeas seasmhach. Thog e a thigh air an fhearran, agus an sin bha e féin 'sa theaghlach a' tàmh. Bha mòran Sasunach—daoine geala—dlùth dha. Bha iad suarach mu dhéidhinn do bhrìgh gu'm b' Innseanach a bh' ann. Cha robh deigh a' air, a's cha mhò a nochd iad càirdeas air bith ris—'se sin cha robh iad mar chàirdean da. Cha robh aig ach an t-aon leanabh, a's dh'fhàs am mac so tinn agus chaochail e. Cha deach a h-aon de na daoine geala ga choimhead, na gu labhairt ris 'an am a bhròin—ni mò a chaidh iad a chuideachadh leis corp a mhic a chur fo 'n ùir. Latha na dha 'an déigh so thainig e a dh' ionnsuidh nan daoine geala agus thubhairt e riuthe, "Nuair a chaochail mac na nighean an duine ghil bha an t-Innseanach brònach—shil e a dhéoir, chuideach e léibh an uaigh a chladhachadh, agus an fhoid a chuir thairis orra. Ach chaochail mac an Innseanaich thruaigh, 's cha d' thainig aon duine geal 'na chòir. Cha robh mulad air a h-aon agaibh—rinn mi uaigh mo mhic leom féin. Cha'n urrainn mi fuireach 'san àite so ni's faide—cha'n eil caraid agam ann—aon duin' aig a' bheil gràdh orm. Tha sibh suarach mu'm thaobh—fagaidh mi na t-àite."

Thog an t-Innseanach bochd air as an fhearran shaor a fhuair e. Thog e corp a mhic air mheadhonn oidhche, agus ghiulain e féin 'sa bhean corp an leinibh da chéud mìle, troimh choille 's troimhe fhàsach, gus an do ràinig e, àite 'am measg a luchd-dùthcha féin far an faodadh e caraid a bhi aige. Nach bu mhòr a ghràdh da leanabh—nach bu mhòr an gràdh a bh' aige air caraid ? Cha b' urrainn da' bhi beo as eugmhais.

Mar sin tha féum againne air caraid a h-uile latha—aon a bhitheas dlùth agus aig a' bheil spéis duinn. Ach an uair a tha sinn lag tinn nìrbheasach bochd, tha mothachadh mòr againn air an fheum

a tha againn air caraid dìleas. An am bàis, tha mothachadh laidir an sin againn air ar laigse féin, agus air an fhéum a tha againn air caraid—air aon a bhi dlùth, a's aig a' bheil an toill agus an comas cuideachadh leinn. Nise 'se Iosa Criesd a cheart charaid sin. Bha esan aon uair na dhuine doilgheasach a's eolach air bròn. Cha'n eil deuchainn a tha buailteach dhuine nach d' fhiosraich esan 'san fheoil, ged a bha e as eugmbaie peacaidh—agus mar so tha comas aige cuideachadh leinn 'an am ar deuchainn. Bha esan aon uair 'an péin a bhàis, agus dh' fhiosraich e cia mar is urrainn da cuideachadh a's furtachd a theirt duinn 'san am dheuchainneach sin. 'Bheil a h-aon agaibh bochd; bha esan bochd. 'Bheil a h-aon agaibh òg a's lag; bha esan òg agus lag. Tha air uairibh deuchainnean a's trioblaidean a' tachairt oirbh, a's iomada nì nach tuing an saoghal agus air a' bheil an saoghal aineolach, agus ann an lorg so tha air cridhe lag, agus ar n-anam tròm. Ach is fiosrach esan air gach nì de'n t-seorsa so, agus tha e do ghnàth dlùth a's eolach—toilleach agus comasach—air cuideachadh leibh ma dh' iarras sibh e, agus mar is trice 'thig sibh da ionnsuidh 's ann is foarr.

Ach ged a tha caraid dlùth anns gach am—gach latha fhad 's is beo sin—tha air mbeòdh araid féum againn air 'an am bàis.

Innsidh mi dhuibh c' arson :—Bha 'n sud aon uair duine araid a's bha trì chàirdean aige—bha e iomad bliadhna a' tàmh dlùth dhoibh, agus càirdeas mòr eadara. Ach rinneadh casaid 'an ag-laidh an duine so ris an Rìgh, agus dh'it an Rìgh gu bàs e. Chual' an duine bochd so, a's bha e fo eagal a's fo bhròn mòr. Bha deùil aige gu'n robh, gun teagamh, an bàs ri tachairt da 'an tìne gheirid, a's gu'm fàgadh e a bhean 'sa chlann ann am bechduinn. 'An déigh iomada latha a's oidhche bhrònach chuir e roimhe gu'n rachadh e 'an làthair an Rìgh—gu'm faigheadh e fear-eigin a rachadh leis, agus a labhradh as a leth. Chaidh e a dh' ionnsuidh a thri chairdean—anns a chéud dol a mach labhair e ris an t-aon do'n d' thug e am barrachd spéis, agus ghuidh e air-san dol maille ris a chum an Rìgh; ach cha rachadh cùm—dhuilt se e gu tur—cha ghluisicadh e fad a chois air a shon. Chaidh e an sin a dh' ionnsuidh an dara caraid—cho-aontaich esan ach cha b' ann gu toilleach. Dh' fhalbh iad le cheile, ach an uair a rainig iad doras tigh' an Rìgh, sheas a charaid a's cha rachadh e 'stigh air an doras. Phill e a dh' ionnsuidh an treas fhir do'n d' thug e an tomhas bu lagha do ghràdh, agus ghuidh e air-san dol leis. Ghradh chaidh e maille ris. Bha eolas aig' an Rìgh air an fhear so, agus mòr spéis aig' an Rìgh dha. Ghlac e a charaid air laimh a's thug e leis e 'an làthair an Rìgh agus rinn e edarr-ghuidhe air a shon. Dh' aslaich e an Rìgh as a leth, agus thug an Rìgh maithneas do'n duine. Ged a bha e air a dhiteadh, gidheadh air sgàth an duine so thug an Rìgh maithneas da.

'Nis faicibh ciod is ciall da so. Tha trì nithe ann air a' bheil daoine a' smuainteachadh gu mòr, agus air a' bheil mòran speis ann, agus a tha na'm beachd nan chàirdean doibh. 'S iad sin an Saoghal—nithe an t-saoghail—airgid agus òr—maoin a's eòthrom

—spréidh—'s gach ni 'th 'aige an t-saoghal so ri 'thoirt seachad—'San dara àite an càirdean féin. 'San treas àite Iosa Crìosd. Tha mòran gràidh againn air a cheud nì—'se sin an saoghal Tha e am bidheantas nì's gradhaiche leinn na air cairdean, agus gu tric tha'n tomhas is lagha de ghràdh againn do air Slanuighear. 'An là na teinn agus a chruadail tha sin ag amhrac do'n ionnsuidh so air son co-fhurtachd, agus a' guidhe orra cuideachadh leinn—agus gu h-àraid 'an am bàis, 'n uair is eigin duinn dol an làthair an Rìgh mhòir. Ach an saoghal agus nithe an t-saoghail, cha'n urrainn doibh dol ceum leinn. An uair a tha sinn air leaba bàis, cha'n eil iad comasach air furtachd air bith a thoirt duinn, na 'bhi na'n cullaidh dhìon air dòigh sam bith 'an am bàis. Sleamhnuichidh an saoghal a's gach cul taic talamhaidh gu bràth air falbh uain. Theid sinn an sin a dh' ionnsiudh ar cairdean, aig aslachadh orra—san dol maille ruinn, ach céum nì's faide na dorus pàluinn an Rìgh mhòir cha'n eil na'n comas dol. Gu dorus a bhais thig iad, ach céum nì's faide cha'n eil na'n comas trial—'an sin gabhaidh iad an cead, agus is eigin dealachadh. Ach Iosa Crìosd, an caraid air uach eil idir uiread de spéis againn 'sa tha againn air an t-saoghal agus air cairdean eile, faodaidh esan—tha'n comas aige—dol maille ruinn gu dorus lùchairt an Rìgh mhòir, agus faodaidh esan guidhe agus aslachach as air leth—eadarr-ghuidhe a dheanamh air ar son, agus mar so ar saoradh o dhiteadh sìorruidh. Tha cuid de dh' earbhainean 'am focal Dhe is mian leam sibh a leughadh. Fosgalaibh am Biobull aig 1 Eoin ii. 1. “Mo chlann bheag, na nithe so tha mi a' sgrìobhadh do 'ur n-ionnsuidh, chum nach peacaich sibh. Agus ma pheacaicheas neach air bith, tha fear tagraidh againn maille ris an Athair, Iosa Crìosd am fìrean.” A ris aig Litir Phòil a chum nan Romanach, Caib. viii. 34. “Co a dhiteas? Is e Crìosd a fhuair bàs, seadh tuilleadh fòs, a dh' éirich a ris, agus a ta air deas làimh Dhe, neach a ta mar an ceudna a' deanamh eadar-ghuidhe air ar son-ne.”

Tha sin ag aideachadh nach eil e furasda dhuinn beachd ceart a bhi againn air an dòigh anns a bheil Crìosd a' deanamh eadar-ghuidhe air neamh as leth a phobuill air son na bhàsaich e. Ach chomhairleachamaid duibh an seachdaibh Caibideil deug de'n t-Soisgeul a reir Eoin a leughadh air ar sochdair, agus ann an sia tha e air a leigeil ris fhad 'sa tha e comasach dhuinn beachd a ghabhail air no thuigainn. Dh'fhuiling Crìosd as leth a phobuill, agus tha e co-sheasamh ri ceartas Dhe maithneas a thoirt do pheacaich air sgàth an Tì àird agus naomh a rinn iòbairt réite a thoirt seachad agus a dh' fhuiling as an leth—a bhàsaich—am fìrean 'an àite an neo-fhìrean. Tha an dòigh anns an urrain dèana guidhe as leth a phobuill féin air iomada dòigh dealluichte o'n dòigh anns am faod aon duine guidhe air son duin' eile. Faodaidh esan guidhe air arson do ghnàth, agus cuideachadh leinn do ghnàth. 'Surrain dèana so dheanamh; cha'n urrainn sinne. Tha'n comas aigese; cha'n eile againne. Faiceamaid ciamaid a tha so a' tachairt.

O cheann bheagan bliadnaichean bha cuid a dhaoine, ann an

rioghachd àraidh, nach géileadh do lagh na riòghachd, a's nach tugadh ùmhlachd do'n uachdran fo na chàradh iad. Bha so na cheannaire a's na ar—amach 'an aghaidh an Rìgh agus laghannan na rioghachd. 'Measg nan feadhnaich a rinn so bha aon duine ann a bha gu h-àraidh cionntach osceann chaich. Chuireadh air a dh'euchainn e—chuidh a chùirt—thugadh air an aghaidh na fianaisean—fhuaireas cionntach e, a's bha e air a dhiteadh gu bàs—bàs na croiche fhulang. Bha'n Rìgh an déigh a làmh a chuir ri barantas a bhàis, agus bha'n latha air a shochdrachadh. Ach mu'n d' thainig an latha chaidh duine mòr measail, a bha an barrach gràdhach leis an Rìgh agus aon de chùirtèaran, agus thubhairt e ris gu'n robh boirreanach àraid aig an robh toil labhairt ris, agus gu'n do gheall esan labhairt ris an Rìgh air a son—agus ghuidh e air an Rìgh a faicinn agus eideachd na bha aice ri' ràdh. Gheall an Rìgh a faicinn—shuidhich e latha agus uair, agus chaidh an t-àrd usal leithe. Chuireadh a stigh do sheomair i, a's chaidh an Rìgh a stigh far an robh i. Bha ise an sin air a dà ghilùn, agus deichnear phàisdean—mic a's nigheanan—maille rithe, air an glùnaibh mar an céudna. Co' bha'n sin ach bean a's clann an duine a bha air a dhiteadh gu bàs, a's iad ag aslachadh air an Rìgh trèair a dheanamh air an athair agus a bheatha a chaomhnadh. Thainig na deòir mhòr a nuas air gruidhean an Rìgh—thainig reachd na mhuineal—cha b'urrain da facal a labhairt. Chaidh e' mach, agus 'an ùine ghearr phill e air ais a's paipear na laimh, a' toirt maitheanas do'n duine a bha air a dhiteadh gu bàs—maitheanas saor—sàrlàn mhaithheanas do'n duine. Thug e so do'n mhnaoi—phill i dhachaidh le gairdeachas—dh'fhosgladh dorus a phrìosan—agus fhuair i a companach, a's rinn ise a's esan 's an teaghlach gairdeachas.

'Nis, so agaibh eadar-ghuidhe air son duine 'an làthair duine, ach tha Crìosd a' deanamh eadar-ghuidhe 'an làthair Dhe. Bha so na eadar-ghuidhe air son aon duine, ach tha Crìosd a' deanamh eadar-ghuidhe air son a h-uile h-aon de mhuinntir féin. Bha so na eadar-ghuidhe air son aon bheatha aithghearr, ach tha Crìosd a' deanamh eadar-ghuidhe air son beatha shioruidh. Bha so na ghuidhe air son aon pheacadh, ach tha Crìosd a' guidhe air son ar n-uile pheachdanas. Bha so air son caraid, ach tha Crìosd a' deanamh eadar-ghuidhe air son nam feadhnaich a bha na'n nàimhdean dà. Thearuiun an nì air an robh sin a' labhairt o dhiteadh lagh saoghalta, ach tha eadar-ghuidhe Chrìosd a' téarnadh o mholachd lagh Dhe. Na'm bitheadh a h-aon agaibhse, mo chairdean oga, air ar glassadh a stigh ann am prìosan fo bhinn bàis, agus a mbian oirhh iarradas a chuir a suas a dh'ionnsuidh an Rìgh, a ghuidhe air son maitheanas, co ris a dhearbasa sibh air n-iarradas agus air guidhe? Co a chuireadh sibh a dh'ionnsuidh an Rìgh leis? Nach cuireadh sibh an t-aon bu mheasaile a b'urraia duibh fhaotuin 'san tìr—an caraid as an robh am barrachd earbsa agaibh, agus bu mheasaile agus a b'uramaiche 'am beachd an Rìgh? Agus nach e Iosa Crìosd an Tì sin is measaile 'san t-saoghal uile? Nach e an Tì is gràdhache leis an àrd Rìgh? Co e ris am bu chòir dhuibh air cùis earbsa a raoghainn aisan? Na'm bitheadh sibh dol a dh' earbsa athchuinge no iarradas as leth ar beatha do'n Rìgh, co

ris a dh'earbsa sibh e? An ann ri coigreach, no ri caraid blath-chridh-each aig an robh guel oirbh, a dheanbh a ghael, 'sa bha mar an ceudna gràdhach leis an Rìgh, agus àrd na bheachd? Nach ann ris a charaid ghràdhach gu deimhian? Nach eanadh sibh so eean a dh'eisdeas an Rìgh. So eean a tha àrd uramach 'sa chùirt. So eean a tha oiseann gach h-son eile—so mo charaid dileas dearbhtha—agus so eean a chuimhnichas orras. Tha Dia do ghnàth làn thoilichte le 'mhac féin—mac a ghràidh—agus tha e toileach deonach eisdeachd an uair an ni e eadar-ghuidhe air ar son. Agus nach eil fios againn gu' bheil e air a ràdh gu bheil Crìod comasach iad an t-bearnadh a chum a chuid is faide, a thig a dh'ionnsuidh Dha na ainm san—do bhrìgh gu bheil e do ghnàth beo gu eadar-ghuidhe a dheanamh air an son.

Tha e air innseadh dhuinn ann an eachdraidh mu dheidhinn daine a bha air a dhiteadh gu bàs air son peacadh a thaobh-eigin ann an robh e cionntach. Bha brathair aige a chaill a làmh, agus a bha air a leanadh gu geist air iomadh dòigh, a' cogadh air son a Rìgh 'sa dhùthcha, a's chaidh eean a stigh 'an làthair an Rìgh 's na cùirte, a's ghuidhe e as leth a bhràthar. Thog e suas na bha aige de'n laimh a's ghuidhe e orra maithneas a thoirt da bhrathair air sgàth an dh'fhuing eean air son a dhùthcha. Chaidh a chàis leis—thug iad maithneas da bhrathair air sgàth na rinn eean air son a dhùthcha. Mar so tha Crìod air a leigeil ris duinn mar uan a bha air iòbradh, agus a tha deanamh eadar-ghuidhe air ar son. Nis, mo chairdean oga, thugaibh se leibh agus chimbhuichibh e. Tha ceithir nìshibh ann a thaobh Chrìod a tha ga dheanamh na eadar-mheadhonair, dìreach air gach doigh fregarach air ar son, agus innaidh mi dhaibh cìod iad na ceithir nìthe sin. Air tus **THA E NA AIRIDH**—tha e air gach doigh fiachail toillteanach agus gu b-uile òirdheirc. 'Nuair a ghuidheas eean as air leth, fàd-sidh e toillteanas fhalas féin, toillteanas a bhàis féin, agus fhàirinnseachd a's ùmhlaichd iomlan againn as air leth. Tha eean na airidh—na airidh ann féin, oir is e Mac Dhe; agus tha e na airidh air son na rinn e, oir theill agus choisinn e na 'tha e a' guidhe. O, cin tearuine clann Dhe—doiscubuil Chrìod! Tha'n t-Ashair do 'ghnàth aig eisdeachd a Mhac. Cha'n eil e comasach gu'm fallasachadh an t-eadar-ghuidhe 'tha eean a' deanamh. Cha'n fhàilnich son ni a ghabh eean as laimh. Cha'n eagal dhoibhean a tha 'g earbsa na—air an cuartachadh mar a ta iad le deich mìle cunnart—bualteach do ghabhas a's mi-rùn as naimhdean—do chul-sleamhnachadh agus do bhuairceanais do—àireamh. Gidheadh cha'n eagal dhoibhean air son a' bheil eean a' guidhe—mi-thoilteanach, neo-airidh, mar a ta iad an—tha eean as airidh agus eisdidh athair e do ghnàth.

A ris, 'san dara àite. Is fìorach Crìod air na 'tha dhìth oirbh, air ar n-urraibh. Bha e féin son uair na leanabh mar a ta sibhe. Is aithne dha gach ni is urrainn cur oirbh—is urrainn dragh, no dorùinn, no trioblaid a chur oirbh. Is aithne dhàsan ar cridheachan, ar smaintean—cha'n eil ni sam-bith air fhalach 'naithne-san. Tha e eolach air ar n-iarraidais, air ar tograinean, air ar n-eagail, air gach uile ni a bhuinneas duibh. Cha'n urrainn duibh ni air bith a chleith 'naithne; agus mar so, 'n uair a tha e a' deanamh eadar-ghuidhe air ar

son, is fìosrach e air gach nì a b' fhearrd sibh, agus a tha féumail duibh. Tha e mìle, mìle uair nì's eolaidhe no air mathaireachain no sibh féin—agus mar a tha eolas tha ghliocas agus a ghràdh.

'San treas àite. Tha Crìosd beo do ghnàth gu eadar-ghuidhe a dheanamh air ar son. Tha pàrantan math, athair agus mathair, gach h-aon agaibh a' guidhe air ar son; agus tha càirdean cràbhach, as ministear diadhaidh—ach cha'n fhad is urrainn doibh so a dheanamh. Is eigin gum faigh gach h-aon duibh so bàs—feumaidh iad an saoghal so fhàgail, agus an ùine ghearr cha bhi h-aon duibh ri fhaicinn air aghaidh an t-saoghail mhòir. Ach Crìosd, tha e beo an diugh, bithidh e beo a' maireach—bithidh Easan beo 'n uair a thig sibhse gu bàs, agus a ruigeas ar-n-anaman an saoghal sìorruidh. Agus an uair a dh' fheoglar gach naigh 'sa theid a ghrian fodha a's nach eirich i tuille no gu bràth, agus nach bi gealach no réult air mhairrean, bithidh 'Easan 'an sin beo gu eadar-ghuidhe a dheanamh air son a shluaigh. Sguabaidh am bàs gach h-aon againn air falbh—ach tha Easan o bhìbhuantachd gu bithbhì-quantachd, 's co-ionnan da an diugh a' maireach agus gu sìorruidh.

'San aite ma dheireadh. Tha Crìosd neo-chaoclhaideach. Cha'n atharraich Easan gu dlinn no gu bràth, agus ciod an t-aon nì eile nach atharraich? Atharraichidh na sìantan—tha craobhan a's blàithean ag atharrachadh, agus gach nì air am faod sùil dearcadh. Tha càirdean ag atharrachadh—cuid duibh an diugh dileas gràdhach, gaolach—a' maireach fuar, suarach, cealgach, dì-chuimhneach. Seadh faodaidh sinn uile caochladh agus atharrachadh—a bhi'n drasda subhach sona, a ris dabhach brònach—a nis gu slàn fallain, a' maireach gu bochd breòite tiun—a nis, gach cuise 'sa chridhe a' bualadh gu réith làidir, agus 'am prioba na sùl gun phlosg, fuar, marbh. Ach Crìosd cha'n atharraich Easan a chaoidh no gu sìorruidh—cha treig Easan a shluaigh féin gu bràth—cha dibir e iad—cha dì-chuimhnich e iad. 'S eigin gu'm bàsaich sinne—'s eigin gu'n tuit air cuirp 'san ùir, gu'n caideal iad 'san uaigh. Duisgidh sinn a ris air latha na h-aiseiridh. Ach ged a thachras so, cha'n atharraich Easan—tha Easan beo do ghnàth gu eadar-ghuidhe a dheanamh air son a dheiscubuil. Do neamh nan néimh chaidh e a dh' uimeachadh àiteachan taimh agus fois air son a shluaigh, agus a chum an ghabhail da ionnsuidh féin 'san t-saoghal ghlormhoir sin. A 'measg gach àilleachd leis a' bheil e air a chuartaichidh cha'n eil e car mionaid a dì-chuimhneachadh nan truaghan iosail air son na bhàsaich e—air son na dhoirt e fuil chraobhach a chridhe. Tha e gu sìorruidh beo gu eadar-ghuidhe a dheanamh air an son. Tha a ghràdh o shìorruidheachd gu sìorruidheachd—gràdh gun tomhas—gràdh nach urrainnear a thuigsinn aig fheothas agus aig a mheud. O, cia glormhor Easan a tha tagradh cùis a shluaigh air néimh! Iosa bheannaichte! is beannaichte gu bràth iadsan a dh'earbsa ann a t-ainm!

Bu tùrsach deurach air-arson,
A chaith e' lath' fo'n ghréin;
'S ge h-àrd e nis air deas-laimh Dhe,
Co-mhothaichidh ar péin

Le dànachd naomha, uime sin,

Theid sinn gu chathair-ghràis :
Is fà gach gearrain doirtidh sinn
Na fhianais anns gach càs :
A chum gu còmhnaidh esan leinn,
Reir saibhireachd a ghràis :
'S gu tugadh e d'ar n-anma lag
Neart agus fois gu bràth.

—Amen.

SGEUL FÌRINNEACH MUTHIOMCHIOILL SHEUMAIS GABHIN, DUINE CRÀBHACH—AON DE NA CUMH- NANTAICH.

THA dùthaich àluinn suas o Glaschu, 'm bràigh shioramachd Lannair ris an canar Gleann Dughlais—aite co tiòrail bhoidheach 's tha na fhaotuinnean feadh mhacraichean nan Gall. 'Sa chearna so de'n dùthaich thachair iomada nì 'an am a gheur-leanmhuinn a rinneadh air luchd a chùmhnaidh leis an Eaglais Easbuigich, a tha brònach na eisdeachd, ach a tha airidh a bhi air a chumail air chuimbe. Thainig mòran de dh'eachdraidh nan làithean dorcha so 'nuas do air n-ionnsaidh, le beul aithris, agus mar an ceudna ann an leabhraichean, agus na measg sin tha an sgeul a leanas :—

Mar a thubhairt sinn, cha'n eil gleann 'san dùthaich is àillidh na gleann Dughlais. Cha'n eil beinn no cnoc, no creag, no uamha, no allt, 'san tìr sin uile, aig nach eil eachdraidh fein fuaighte ris. An am na geur-leanmhuinn cha robh aite far na thachair nithe bu truaighe na ann an sgiorrachd Dhughlais. Am measg nan feadh-nach a tharruing a nuas orra féin feirg a's corruich na h-Eaglais Easbuigich, bha Seumas Gabhin. 'S an àm, an uair a b' iad glinn a's gairbhealaich, uamhan a's frògan nam beann, àiteachan dìon a's taimh muinntir dhileas Dhe—aitenchan falaich nan daoine beannaichte sin air nach robh an saoghal na airidh, thug an duine so air dìomhaireachd nam beann a chum cothrom a bhi aige air deagh chogais a ghleidheadh, agus co—chomunn sàmhach a bhi aig ri Dhia. Cha'n eil moran air innseadh dhuinn mu làithean oige an duine mhaith so, ach gu'n robh e na dhuine diadhaidh cràbhach, air an robh, ann an toinhas sonnuichte, eagal a cruith-fhir agus na fhear leanmhuinn dileas air an Tì ard agus ghlormhoir a bhàsaich air son pheacach, agus air an robh taic agus earbas anama.

Bha meas mòr air Seumas Gabhin 'san aite 'san robh e tàmh, 'am measg a luchd eolais. 'Se bu chéird da an tàillearachd, agus ann an leantuinnean na céirde so, a falbh o àite gu h-àite, bha e na mhinistear anns gach teaghlach—a deanamh na bha na chomas a chum eolas slainteil a chraobh-sgaoileadh air feadh an àite, agus aoradh Dhe a chuir air bonn anns gach tigh a's teaghlach. Ach cha b' fhad' aig na tharruing an duine coir so 'nuas air féin corruich li-areirg nan daoine borb fiadhaich a bha siubhal na dùthcha, gu a's fàid Claibhearhouse agus a chuid saighdearain. Bha an duine borb an-ìochdmhor so aig an àm a' morta 'sa marbhadh gach h-aon nach géilleadh do'n chreidimh ùir a bha iad a sparradh air daoine

'dheoin na dhaindeoin. Cha robh duine na bean, sean na òg 'san tìr, a rachadh a dh' eisdeachd ministearan Eaglais na h-Alba, na dhuilteadh dol a dh' eisdeachd nan daoine 'ùr a bha air an cuir thairis orra, nach robh air an saltairt fo chasan nan saighdearan, agus air am mort gun deuchainn gun cheasnachadh. Chuala Seumas Gabhin mar a bha agus dh' fheuch se e féin a chleith mar a b' fhearr a dh' fhaodadh e. Bha e furachail faicileach—bha fios aige gu'n robh iad air a thòir, agus aig iarraidh gach cothrom a b' urrainn doibh a chum a chuir gu bàs. Cha chaidleadh e 's na tighean 's an robh e aig obair, ach gu bidheanta ann an crò nan caorach cul an tuim, no ann an ruchd feoir, no ann am broinn cruaiche mòine, agus gu tric ann an uamha no ann an fròig 's a mhonadh far nach b' urrainn maro-shluagh Chlaibhearhouse a leantuinn. An uair a bhitheadh e a' taillearachd 's na bailtean, gu h-àraid air an t-srath, bu chleachdadh leis an t-àite fhagail 'san fheasgar, agus àite falaich a thoirt air, oir 's ann 'san oidheche a b' abhais do na saighdearan a bhi siubhal na dùthcha. Bha toll fo thalamb, seorsa de fhròig, ann am bràigh a ghlinne, aig bruaich aibhne, anns an do chuir e seachad iomadh oidheche leis féin, agus cuid de na oidheceanan bu sbolas-aiche a' chaith e riamh air thalamb, ann an urnuigh ri Dhia—a' faotuinn comh-fhurtachd o'n fhiosrachadh gur ann air sgàth an t-soigeul a thainig so uile na rathad.

Bha abhuinn bràigh ghlinn Duglais a' sruthadh as na beanntaibh, 's a tearnachd gu srath o eas gu h-eas, a' siubhal air uairibh gu bras na geal chòbraigich luath o chreag gu creag, 'san sin na h-abhuinn chiuin shàmbhaich mar sgàthan, a' leigeil ris faileas na greine o na spéuran, agus dealbhan nan blàithean boidheach a bha fàs air gach bruaich. Tha coille dhlùth a' fàs air gach taobh de'n abhuinn so—an calltunn, am barach, an sgitheach geur—an t-uinnseann—air am figheadh r'a cheile leis an eidgean co tiugh a's nach eil e comasach siubhal troimpe. 'S iomada latha a chuir an tàillear bochd seachad a' fuaigheal 'sa choille so—'s iomada oidheche a chaidéal e 'san uaigneas shàmhach so, a chailleach—oidheche s'a calaman fiadhaich na coille ri'n giùran brònach tiamhaidh os a cheann. Bha drochaid air an abhuinn gu h-ìosal 'sìos o'n àite anns an robh an tàillear cràbbach ga chleith féin, air am b' abhais do shaighdearan. Claibhearhouse gabhail mar a bha iad a' siubhal na dùthcha 'an toir air na daoine sin nach seasamh gach riaghailt 'ùr a bha iad le foill a's foinneart a' toirt a stigh air an tìr.

Air maduinn àraid, gu moch, mu'n robh muinntir a ghlinne air an cois, bha buidheann de mharc-sluagh Chlaibhearhouse a' gabhail an rathaid mhòir 'sa 'dol thairis air an drochaid so. Bha Seumas coir ga chléith féin 'na fhròig mar a b' abhais da, dlùth do'n àite. Bha cù beag, abhag bhoidheach aig an tàillear, a b' abhais a lean-tuinn, agus thachair e gu'n robh an abhag so maille ris air an am. 'Nuair a chual' an cù fuaim nan each agus gleadhralch nan arm a' gabhail seachad, ghrad ruith e a mach as an t-slochd agus thoisich e air tatbuinnich. Lean an abhag laogbach air lorg nan saighdearan, a' fagail Sheumais chòir na shuain. Stad na saighdearan—thuig iad

mar a bha. “Tha sealg ‘sa’ ghleann so,” ars’ ean a bha thairis orra. “Cha’n eil an abhag bheag so a mach gun fhear eigin a bhi dlùth.” Thilg stad iad fein as an diollaidean gu làr, agus chaidh iad a rannsachadh a ghlinne. Thàr an cuilean a’s rompa ‘tathuinnich mar a bha e a’ teicheadh—a’ tionndaidh air uairibh rintha, ‘sa ruith air ais gus an do rainig e an solchd anns an robh ‘Seumas coir na shuain. Ghrad chaidh e ‘stigh, agus le imlich a’s le tathuinnich dhuig se e. Dh’ eirich an tàillear a’s chaidh e a mach as an fhroig anns an robh e ga chleith féin, agus mhothaich e gu’n robh e air a chuartaich leis na saighdearan. Ghrad ghlaic iad e, a’s thug iad leo e na phrìosanach an làthair a cheannaird a bha thairis orra, agus tha e air a ràdh gur e Claibhearhouse e féin a bh’ ann. Sheas an tàillear cràbhach na làthair—ga theirgseadh fein do Dhia ann an urnaigh dhùrachdaich, làn chinnteach nach treigeadh eam e—agus tachradh mar a thogradh ean, gu’n robh e ceart.

Mhothaich Claibhearhouse a shiosar mòr ann am pòca an tàillear, a’s rinn e gàire. “So, so,” ars’ ean, “a cheann gu’n robh mòran feala-dhà againn ga d’ shealg leis an abhag, cha chuir mi gu bhith, ach chi sinn a bheil faobhar math air do shiosar. So, ars’ ean ri saighdear a bha dlùth, gabh an shiosar agus gearr dheth, gu dlùth ris a chlaigean, dà chluais an tàillear.” Thug Seumas dha an shiosar mar a dh’iarradh air, agus ghearr iad dheth a dhà chluais co dluth ‘sa b’urrainn doibh, gus an robh an uil bhlaith a’ ruith a sìos mu ghuaillibh. Thog na saighdearan glag gàire, a’s dh’fhàg iad an tàillear truagh air an rathad a’ sìleadh na fala mar a thigeadh i, gun suim gun chùram. Na dhéigh so ghlac iad e a rìg, agus mar chiontach nach deansaibh smachdachadh air bith a cheannasachadh, bha e air a dhiteadh gu’ bhi air fhuadachadh a mach a’ Albainn do dh’ Innsibh na h-àird an iar. Ach thug Dia sìth da dhùthach. Chaidh stad air a gheur-leanmhuinn thraigh so. Phill Seumas dachaidh, a’s chaideal e na leapaich fein, agus tha’n tigh anns an robh e iomada latha a tàmh, a’s far na chaochail e, ra fhaicinn fathasd gus an latha ‘n diu ann an baile Druighlaie. Tha ainn ‘a shloinneadh ‘sa chéird air an deargadh air an àrd doras—an shiosar ‘s an t-iarann mar shuachaintean air a chéird, agus a bhliadna, 1695 anns an do chaochail e.

Bha an duine math so sean aos-mhor mu’n do chaochail e. Chunnaic e mhic ‘sa nigheanan, oghachan a’s iar-oghachan a’ fàs mu’n cuairt da, agus tha mòran anns na cearnaibh sin a nis a tha ro bhòdail gur ann do shliochd an tàillear iad.

Cia taingeil bu chòir dhuinn a bhi airson na saorsa coguis a tha air a ceadachadh dhuinn, ann a’ bhi feitheadh air Dia mar is àilleinn, gun duine aig a’ bheil a dhànadas a ràdh gur h-ole! Tha làithean gear-leanmhuinn gu bràth seachad—a bhuidheachas na Dasan a tha riaghladh gu h-àrd.

LEABHAR ÙR GÀELIC.

THAINIG leabhar ùr de Dhàin agus de dh' Òrain a mach o cheann ghoirid (a ta air a reic 'an Glaschu leosan a tha 'cuir a mach a Chuairear,) agus da rìreadh tha iad na'n airidh a bhi air an leughadh. 'Se is pris doibh sgillin shasunnach, agus tha iad na'n cùmhradh—na'n luach peighinn co math 'sa thainig a mach o cheann fhada. Tha na Dàin blasda taitneach—a bhàrdachd anbarrach milis, a's na b-òrain uile gu leir geannuidh mothail, neo-choireach. Leugh sin iad uile le taitneachas. Tha cuid duibh air an robh sinn eolach o'r n-òige, ach a bha dol gu luath air dichuimhne. Tha sinn fo chomain dasan a bhac so. Tha cuid diubh aosmhor, agus tha sinn fo chomain mhòr da gu'n do chròinich e iad agus gu'n do chuir e 'mach iad. Tha' chuid is mò dhuibh air an deanamh a's air an cuir r'a cheile leis féin, agus da rìreadh is Bàrd gasd e. Cha ruigeadh aon Bhàrd a bha riamh 'sa Ghaildeachd nàire 'ghabhail a chuid Dàn. *Collath*-is gann nach eile co math ri cuid de Dhàin Oisein. Air an am cha'n eil uine na aite againn gu labhairt mu dheidhinn an leabhair bhig so, mar bu mbian leinn, ach 'se ar dùrachd gu'n soirbhich leis. Bheir sinn, mar dhearbhadh air na thubhairt sinn as a leth, dàn goirid aosmhor—Laoidh Naomhain, agus Marbh-rann a rinn an t-Ùghdair do Athair—duine còir suairce a thoill gu math gach moladh a tha e toirt air.

Rinneadh Laoidh Naomhain air còmh-dail airidh, an uair a bha Manaich a's Cailleachan dubha, agus pearsachan Eaglais eile, maille ri saighdearan, a' siubhal mar mhòr bhuidheann le ceol a's fonn nan Salm.

LAOIDH NAOMHAIN.

THAINIG marc-shluagh nan each geala,
 Le'm falluinnan muilleach òirdheire.
 Nun trì thàire chaidheas a steach.
 Bu chùin an triall le uirghioil shàirah!
 Nan déigh, le torraghana troma,
 Dh'imich naoinear bu mhall ceum;
 A's seisear air chùlaobh sin le laoidhean—
 'Seadh, luath-ghair ait gu iùl nan spéur.
 Bu bhinn tòrra-ghleusach am fonn,
 Le cliù a's moladh anns gach béul.
 Dh'iadh sòlas nan gràs 's gach iùil,
 'S tre 'n dùslainn clàt' aiteal nan reul.
 Air an lorg sin, thainig dà sheachd
 De chaillean geal mar ghathaibh gréine:
 Shruth mil-cheòl o'm bìlibh ròis.
 Bha còmhlan ùr roimh gach manach.
 Ghluais math-shluagh caoin le fàit,
 An gràdh a' lasadh gu nuadh,
 Am fradharc coimhead an làir,
 'S an cridhe air àros nam buadh,
 Sin nochd a' ghrian a cùin ghnuis àidh,
 'S thar an àbhaig chaidh gach gruaim.

MARBH-RANN DUINE CHOIR IONRAIC.

FÒIRN 'n lic so 'n tàmha tha 'choluinn chaomh,
 Ré 'bheath' a thriall an slighe nan naomh,
 Bu chiùin a ghuth, bu mhòr a spéis,
 'S e diadhaidh, còir, le rogha ceill.
 Céile gaoil, a's athair gràidh,
 Saoi gun bheud an iul nan àdh !
 Gun lochd do neach, bu chaoin a ghlòir,
 Le fìrinn réidh, gun bheum, gun ghò.
 Le aingle naomh, an àros Dé,
 Bì'dh 'anam sòna, rè nan rè :
 A' seinn laoidhe mholaidh feadh gach linn
 Do Rìgh nan dùl, le comb-aheirm binn.
 Ged chrìon mar dhuslach anns an ùir
 A cholann chreadh sìos na smùr,
 Fòs thig am bràth tra dh'éireas suas
 Cuirp na muinntir chaidh 'san uaigh.
 Bì'dh sgèamh nam fìrean thréig o chian,
 'S an aiseirigh dealrach mar a' ghrian ;
 Gun chuimhn' air osna trom no leòn
 A bha 'gan claidh an gleann a' bhròin !
 An sin bì'dh 'cholann so 'san ùir
 Gu maiseach 'g éiridh ris gu h-ùr.
 Le fàilte, gabhaidh Tì nam buadh
 A chomunn ghràidh gu 'chòmhnuidh shuas.
 Mar bha e bhos, 'sann bhios e thall—
 Le laoidhean clùd, an saoi gun fheall ;
 Rì aoradh a's cràbh 'san ionad fhial,
 Ag lobradh suas gu suthainn slor ;
 Far nach crìon maoth ògan ùr—
 Far nach searg an lus na smùr ;
 'S nach fannaich nedinean bhàn 'dhìth dealt,
 'S a' chridhe chaoimh nach moagail geilt.
 Cha loisg a' ghrian, cha mheath am fuachd,
 Sa' chòmhnuidh naomh, taobh eile 'n uaigh.
 Nach aoibhinn bàs an duine chòir,
 A' triall chum slorruidheachd na glòir !
 Cia bith an truaighe bh'aige bhos,
 An taobh thall do'n uaigh gheibh esan clos.
 Gur h-e mo ghuidhe o'n àrd Rìgh
 'Bhi amhuil sin, mo làithe 's mo chrìoch.

BEATHA AGUS EUCHDAN

ROIB RUAIDH MHIC-GRIOGAIR.

EARRANN IV.

THUIRT sinn cheana gu'n do dhaontaich tuath agus uaislean na dù'cha cáin, no eis, no màl-dubh a thoirt do Rob arson an spreidh 'san eudail a chumail bho chreachadairean. Ma'n àm so bha cuid de thighearnan mòr ann a dhiult a phàigheadh ag ràdh gum bu dimeas leo leithid. Bann din so fear Ardbhru'chaill, ach nuair

chunnaic Rob nach pàigheadh e chaidh e le ghillean gu 'ehaisteal—dh', fhag e iadsan air chùl enòic agus chaidh e fein a chum an doruis,—bhuail e—fhreagair an sciomhalair,—d-fharaid Rob an robh a mhaighistir aig baile? “Tha,” ars' am ba'lach, “ach thuirt e nach faiceadh e duine 'n diugh, oir tha moran de dhaoine mora aig an dinneir leis.” Abair ris gu bheil Rob Ruadh MacGriogair aig an dorus agus gu feum e tighinn a bhruidheann ris ged bhiodh an Rìgh aig a bhord! Chaidh an gille agus liubhair e'n teachdair-eachd, thainig e air ais agus thuirt e gu'n d'iarr a mhaighistir air a ràdh nach eil aithne na eòlas aig air a leithid de dhuine. Sheid Rob an adharc mhor, a thug fuaim a chuir clisgeadh air a chaisteal—a dhuig a chuile Mactalla 'bha mar mhilltean mu'n cuairt, agus a thug air maithean agus uaislean na cuirme amharc an aodain a cheile a'm breislich, an dùil gu'm b'i'n trompaid dheireannach a bh' ann! A thiota bha gillean Roib ra ghuallainn, thuirt e riu gach ceithir-chasach a bh' air an raon iomann air falbh: thainig an tighearna nis a mach—labhair e ri Rob—dh' fhiarr e mathanas—phaigh e'n t-ainfhiach, agus dhealaich iad cho mor aig a cheile sa bha iad riamh.

Beagan na dheigh so thainig buidheann de chloinn Mhicrath a ris as an taobh-tuath, agus ghaid iad corr 'us dà cheud caora bho ghabhail tighearna *Chraig-barnet*,—cha robh a leithid so san àm air a chunntas na mheirle idir, ach mar ghnìomh tapai, duineal, teoma, foghainteach: coma, bha nis rud ri dheanamh aig Rob; a reir a chumbnaut, cha'robh mar fhiachaibh air a' chreach a thoirt air a h-ais ma bha 'n t-àireamh fo sheachd cinn, ach an so tha dà cheud.

'Mach a ghabh Rob 'sa ghillean, bha iad bha chnoc gu beallach, air uideal 's air alaban fad thri seachdainnean, gun fhorbhaie air na creachadairean, gus, ma dheireadh an tainig iad orra ann a' mon aidhean Chintàil, ann an siorramachd Rois;—'Nuair choinnich na gillean faodaidh an leubhadair a bhi cinnteach gun robh “Coille-chragaidh” aca. Seachdainn na dha eile agus liubhair Rob a chuile ceithirchasach do thighearna Chraig-barnet ach aona chaora!

Bha Bob do ghnà a strìochdan ri diuc Authoil; cha b' ann gu leir arsan a chreiche, ach mar dhìoghaltas arson a thràchteireachd.

Ma dheireadh chuir an diuc roimhe nach leigeadh e le gnoth-aichean dol ni b' fhaide, agus le sàr rùn casg a chur air Rob thug e Balchuidir air, far an robh moran tuatha aige; chuir se e fein air an ceann, agus ged bu doilich e, b' eigin daibh dol leis gu tigh Raib.

A' cheart latha 'rainig an diuc agus a ghillean tigh Raib b'e latha tòraidh a mhàthar e. Chunnaic Rob an diuc a' tighinn,—bhreathnaich e mar bha chuis—cha robh e comasach dha, chunnaic e, dol as! 'Se rinn e' bhuclaich e' chlàidheamh mor air a shlios—chaidh e 'mach an coinneamh an diuc—chuir e failt' air, agus thug tainig dha arsan tighinn gu tòradh a mhàthar, gun chuireadh, càirdeas ris nach robh sùil aige.

“Cha'n 'ann gu tòradh na caillich a thainig mi,” ars an diuc,

'ach air do theirsa, agus feumaidh tu a thiota dèl leamsa do Pheairt." "Cha bhiodh e eireachdail, arsa Rob, "gu' fàgaim mo mhàthair chaomh gun a h-adhlac, ach cho luath sa theid am fod oirre, ma sa chùis eigneach e theid mi leibh." Thuirt an diuc gu faodadh a chuid eile de na càirdean a h-adhlac, ach air a shonnan gu'm b' eigin da falbh. Dhaontaich Rob, mar gum beadh, agus chaidh e ceum no dha leis, mi nuair chunnaic a pheathraichean agus a chàirdean eile thoisich iad ri caoineadh, ri rànaich, 's ri bà-bhualadh.

'Nuair chuala Rob so, agus a mhàthair air an eisir, dhàt a chridhe—thug e dui-leum bho'n chuideachd, gan saltairt fo chasan, agus tharruinn e chlaidheamh. Tharruinn an diuc a dhaga agus leig e air: thuit Rob, chabann leis a pheileir, ach, gu fortanach gu'n do shleamhnaich a obos. 'Nuair chunnaic a phiuthar, Bean Ghlin-falaich gu'n do thilgeadh, mar shaoil ise, a bràthair, thug i grad leum mar leòmhann, agus rinn i greim air an diuc air scòrnan—a dhaon draghadh thug i bhar eich e, 's chuir i dbruid ri talamh. Ann an deich mionaidean chaidh a thachdadh, eir thog e dùin de na bha man cuairt a greim fhuasgladh, mar bhith gu'a tainig a nis Rob e fein dìreach nuair bha sùilean an diuc a sgineadh a mach as a cheann!

Bha meran de na Griogaraich a chunnaic an diuc a tighinn, agus a chuir amharas mar bha, a thainig dìreach air a cheart mhionaid so, leig iad leis, air comhairle Roib, dèl dhachaidh na chlàthan leth-thachte: ach na faigheadh iad a' miann eam fhac e riann griann no geallach na dheidh!

Beagan na dheigh so bha Rob a dèl troimh *Auchterture* dlèth de Chraeibh, far am fac' e ann am pairc gearan òg bòidheach a rideis 'na sitrich, ea —; thuirt e ris fein nan ceannaicheadh air'gid e gum biodh e aige, chaidh e stigh do thigh-a-bhaile agus dh' fharaid e an robh an gearan òg ud ra reic? Cha robh fear-a-bhaile 'stigh, ach dhaitbhnich an sgalach Rob, agus sheòl e stigh gu sìobhal' e do sheomhar anns an robh bean-a-bhaile fuaigheal. Thuirt e rithe gu sìobhalta gu'n do ghabh e spéis do ghearan òg a chunnaic e anns a phaire, agus nan còrdadh iad mu'n phris gu'n ceannaicheadh se e. Ghabh bean-a-bhaile sràonas mer nuair chunail i so; "An e," ar' ise, "an teach a chaidh a bhriseadh air mo shon féin! cha cheannaich air'gid e—cùm t-airgid 'nad sporan." Thainig a nis fear-a-bhaile dhachaidh—dhionis an sgalach dha co bha stigh—chuir e fios gu 'mhnaoi tighian don ath-sheomhar—Dh' fharaid e dh' i am b' aithne dh' i co bh' aice san t-seomhar-mhor? "chan aithne dhomhas," ar' ise, "ach, co dhin cha's uasal e; 's ann thainig e dh'iarraidh *Dobie*, am *poni* grinn ceannal' chaidh a bhriseadh air mo shon féin!" "A' chaomhag nam ban," ar' a fear, "god dh'iarraidh e cha féin, b' eigin duit dèl leis: am bheil fhios agad co th' agad? Rob Ruadh! Cha dubhairt a bhantigheanna tuille—chaidh fear-a-bhaile stigh—chòrd e fein agus Rob mu phris an eich—chaidh an t-airgid a phàigheadh sìos gu poncail, agus dh' fhalbh Rob leis an eich.

'Nuair ruith anna Roib air Balchuidir a mach chaidh e air

imric do Ghleann-urcha, agus bliadhna na dha na dheigh sin ghabh e gabhail mhenadail bho Dhiuc Aurghael, teaghlach aig an robh mair-speis dha. Bha e'n so re iomad bliadhna, gun di gun deireas, agus a reamh-rachadh na poit-chàil a' nis 'sa ris á fang dhiuc Authail. 'Nuair chunnaic Authail so rinn e gearan ris a phàrlamaid air Aurghael, ag ràdh gu'n robh e 'toirt fasga do mhearlach a bha air chùl lagha. 'Nuair chual dinc Aurghael so dheirich e, agus thuirt e ri Authail,—“ A Dhiuc ! Chaneil mise 'toirt do Rob Ruadh ach monadh agus uisge mar tha mi toirt do fhiadh agus do earba na frithe; ach tha thusa ga chumail ann am feòl 's ann a' min: chan e so uile, ach, a' reir choltais, 's e do mhaor agus do bhaili; oir cha'n eil fada bho na thog e do mhàl na leithid so do ghabhail.”

Cha robh dol a null se uall aig Authail—cha b' urrainn e aicheadh nach robh so fiòr, agus fhuair Aurghael mor ohliu arson a theomachd.

'Nuair ghabhadh Rob sogan cha robh dad a b' fhearr leis, na' bhi 'g ianar mar theasaraig e' bhainistighearna. Theagamh gu'n do dhi-chuimhnich-cuid d'ar leughadairean? Cha mhiste sgeul math innse da nair.

Fhad sa bha Rob ann an Aurghael cha robh beinn na beallach, cùil na fròg, uamha na uamhas nach do shiubhail agus nach d' fhuair e' mach. Chaidh e, aon fheasgar Foghair, leis fein, do Ghleann-eti bh—sealladh gun bhriag a dheanamb, cho meralach sa tha'n Albainn. Chite 'ghrian mar mheall cruinn teine dol a luidhe 'measg nan tonn-striechte san iar, agus ag òradh mullach chruchan-beann. Bha 'Nadur, mar gum beadh a cumail a h-analach, a dheisdeachd ri coilearadh nan ian, ri fuaim an t-saibh, ri fann-gheum laoi gh, agus ri langan an fheidh. Bha Rob cho làn de'n t-sealladh mhoralach 's gun do shuidh e air scor creige—thug e bhoineid bhar a chinn mar umhlachd d'a Dhia, agus chuir e' chlaideamh ruisgte tarsuinn air a ghluinean. Ma dheireadh dh' fhalbh gach òradh, dheug gach faithleus, phaisg gach ian a' ripheid: char Rob air a bhonaid gu faibh 'nuair ciod a chual e ach glaedhaich boirionnaich ann an ait' udlai, fhàsail, uamhasach so !

An deigh a ghlaoidh chual' e monmhar, mar gum biodh dithis a bruidhinn—chur e bhois ra chluais fiach an deannadh e' mach cis as thainig an guth, chual' e scriach eile fad as—chuir e roimhe gum biodh e aig bun na chise,—cha robh an rathad soirbh, ach soirbh na doirbh b' e'n t-aon ni le Rob e an àm gabhaidh. Rainig e nis lianag bhòidheach a' meadhon na ceille—cha robh guth ra chluinntinn, agus 'se 'rinn e leig se e fein na shluicadh a' measg an fhraoich. Dheirich a nis a gheallach, banrigh na h-òiche, agus cha chluisnte ach a ghobhar-adbar, agus seamb-luasgadh nan craobh ag aoradh den Ti mhor mhath cheart. Cha b' fhad a bha Rob na shluicadh nuair chunnaic e dithis dhaoine tighinn a mach as a choill agus iad a consachadh gu diorasach. Chual e fear dhiu 'g ràdh “ ciod e their a h-athair ruinn—'s oic an gnathach e?” “ 'S coma leam ciod a their e,” ars am fear eile, “ tha' nighnean

fom 'mhath rinnsa." "Tha dochas agam nach eil nad bheachd a mi ghnathachadh?" ars' a chiad fhear, "a bhan tighearn ruiteach, chruiteal, mhàlta!" "Bi sàmhach!" ars' an dara fear; ged chuidich thu leam a' gaid air falbh, cha'n eil tuilleadh ded chomhairl a dhìth orm—bithidh tuille mun chuis nuair gheibh sinn do Shasunn—tha mo ghille air tilleadh, agus fhuaire e mach gu'n tug a h-athair dhùil, agus gun do thill an toir dhachaidh." Cho luath sa chaidh iad a stigh an taobh eile de'n choill dheirich Rob, agus lean se iad, ach bha choille cho tiugh 's gu'n do chaill se iad. Ghabh e nis dorran nach do bh' ruidhinn e rin: chuir e 'dhrum ri daraig, 's thoisich e ri beachd-smaoineachadh: bha leth-amharas aige nach bu daoine talmhaidh idir a chual' agus a chunnaic e, anns an àite fhàsail ùldaich so, ach slogairean! Cha robh e fada mar so 'nuair chual' e 'ris glaoth cianail boirionaich dlùth dha: ruith e' chlisgeadh gus an taobh as an tainig e.

An deigh rùrach agus rannsachadh troimh phreasan 's troimh dhrisean, thainig e ma dheireadh gu sean chaisdeal air mullach creige, far nach robh a chomhnuidh re iomad bliadhna ach ròcaisean 'us fithich 'us caileachan-oiche: chual' e 'nis osna chianail bho'n taobh a stigh, ach dorus no bealach air am faigheadh e' stigh cho robh ann. Ma dheireadh fhuaire e 'mach fròg aig bun a bhalla—dhialaich e stigh air a mhàgan gu fàlaidh—tharruinn e' bhiodag, agus chuir e roimhe nach fàgadh e cùil na cial gun rannsachadh. Cha deach' e fad' air adhart nuair chual' e an dithis dhaoine a consachadh sa deasbairiachd; agus ann an cearn eile de'n aitreabh osnaichean cianail muladach. Smaonaich a gu'n rachadh e a chiad dol a mach far an robh an neach na eigin—a stigh a ghabh e, agus co bha'n so ach bantighearna bhoidheach lùrach na sineadh na h-àonar air fìar-saidhe. 'Nuair chunnaic i Rob thug i criach aise, mar gu'n rachadh a gonadh. "Co, no cia as duitse," ar' ise, "led' bhiodaig air chul-duirn a tighinn gam mhort!" "Chan ann a chum do mhort a Bhaintighearn," arsa Rob, "ach a chum do theasargain: ma tha thu'n cunnart-innis dhomh a dhaon fhacal co thu, agus ciamar thachair dhuit a bhi san àite ùldai fhàsail uamhasach so!"

'Nuair chual' i so dheirich i air a h-nìlinn, ach nuair bheachdaich i air a choigreach a bha cho fìadhaich coltas, cha chreideadh i gu'n robh e da rìreamh: "S ann tha thu," arsa ise "air tì mo mheallaidh? Cha'n eil mealtairiachd nam chom," arsa esan; 's mise Rob Ruaidh MacGriogair; innis do ageul a thiotadh, agus bi aithghearr. "Dia gad bheannachadh," arsa ise, "'S mise nigheann a chinn-fheadhas so air ainm; tha mi air mo ehlad air falbh le Ridire Sasunach—Oh m' athair! oh 'mo mhathair!"—"H-uist! h-uist!" arsa Rob, "earb asamsa—na fàg far am bheil thu, agus theid mise agus labhairaidh mi ris an Ridire Shasunach." Chuir e' bhiodag na truail, 's cha dubhairt e tuille,—chaidh e gus an àite anns an cuale na daoine a' consachadh: bha iad fathast a' deasbad, agus an impis dol am badaibh a cheile arson mar thachair,—leum Rob a stigh far an robh iad, 's dh'fharaid e co iad aig an robh a chridhe no dhànadas

tuairesabadh a chur air an t-seann chaisteal ùldaigh ud mu'n àm so a dh' oiche? Ged bha Sir Seumas, agus Percy, agus triuir eile a stigh fon armaibh ghlac bal-chrith iad—shaoil iad gum bu bhith mi-nadura neo-thalmhaidh 'thainig orra! Ma dheireadh fhuair Sir Seumas de mhianich fharaid, “Co thu fein, agus ciod a thug an so thu?” “Cia air bith co mi,” arsa Rob, “feumaidh tusa agus do chuideachd dol leam gu caisteal * * * oir dh' fhag thu e gun bheannachd fhagail aca.”

Tharruinn Sir Seumas a chladheamh; tharruinn Rob Ruadh a chladheamh; thoisich an comhrag; ann an da mbionaid bha Sir Seumas na shineadh air an urlar 's fhuil a craobhadh air gach taobh! 'Nuair chunnaic Percy an Ridire, a bha air a chunntas na fhear-claidheamh cho mhath 'sa bha'n Sasunn air a leòn, ghabh e miapadh, ach cha be sin do chàch; leum iad air Rob, ach cha b' fhada sheas iad; bha mionach mu chasan dithis dhiubh ann am prioba na sùl! Ghuidh Percy air Rob a nis gu'n caomhnadh e beatha Shir Seumas; “Caomhnaidh mi, nasail cheanailt,” arsa Rob: “Chuala mi na bha eadar thus' agus esan a' nochd; ma gheibh e thoilltineas gheibh e bàs is tàmailtiche na tuiteam le claidheamh Rob Ruaidh,—feuchaidh mi féin ra chreuchdan a dhùnadh—falbh thus agus fàigh Bàta 's gun aisgeadhmaid a Bhaintighearn agus Sir Seumas agus na tha beò gu caisteal a h-athar—cha ruig thusa leis curam na giorag a bhi ort.”

MACTALLA.

Ellean Chola.

AN SEANGAN.

THA oibre an Tighearna gu léir a' fòillseachadh a ghliocais, a chumbachd, agus a mbaitheis neo-chrìochnuichte. Mar is mò a bheachdaicheas sinne air na h-oibribh sin, agus mar is cùramaich' a bheir sinn fa'near na crìochan sònraichte a ta air an co'-lionadh leo, chi sinn ni's soilleire ar suarachead, agus ar neo-iòmlanachd fein. Cha'n ann gu'n aobhar a thubhairt Daibhidh, 'nàm da 'bhi beachd-amusineachadh air òirdheirceas àinm' Jehobhah a shocrach a ghlòir os ceann nan neàmh, “'N uair a dh' amhairceas mi air do neamhaibh, obair do mbeùr; air a' ghealaich, agus air na reùltaibh, a shuidhich thu; cò e an duine gu'm biodh tusa cùimhneachail air, agus mac an duine gu'm fiosraicheadh tu e?”—Tha e 'na ni araon taitneach agus iomchuidh do'n duine, a bhi 'suidheachadh lantinn fein air uil' oibribh Dhé, do bhrìgh gu'm bheil iad sin a' nochdadh mòrachd agus maitheis an Ti uile-ghlòrmhoir sin, trid am bheil na h-uile nithe a' co'-sheasamb! Bha na fàidhean, agus na h-abtoil, agus na naoimh anns gach linn do'n t-sàoghal, a' beachdachadh le cùram air oibribh an Tighearna, agus 'ga mholadh air son a bhearta iongantach do chloinn nan daoine. Nochd ar Slanuighear beannuichte fein maitheas Dé, le bhi 'toirt fa'near

a chùram a bha e' gabhail do eunlaith an athair;—"Amhaircibha ars' ean "air eunlaith an athair: oir cha chuir iad sìòl, agus cha bhuain iad, agus cha chruinnich iad an saibhlìbh; gidheadh, a ta bhar n-Athair neamhaidh-sa 'gam beathachadh."—Nochd e ann an àit eile gu'm bheil Dia 'gabhail cùram eadhon do luibhibh na macharach, agus air an aobhar sin, gu'm bu chòir do dhaoibh an dòchas a chur anns an Tighearna.—"Thugaibh fa'near na lilighean, cionnus a ta iad a' fàs: cha'n 'eil iad a' saothreachadh, no a' snìomh; gidheadh a ta mi ag ràdh ribh, nach robh Solamh fein 'na ghàid uile, air a sgeudachadh mar aon diubh so." Cha'n e mbàin gu'm bheil maise agus mòrachd oibre Dhé, a' sparradh irioslachd air ar n-intinn, ach tha Dia fein 'faicinn iomchuidh ar teagasg o eisimpleir chréutairean a ta anna fein'suarach. Chruthaicheadh an duine le barrachd tuigse na thugadh do bheathaichibh na macharach, ach thruailladh an intinn aige co mòr leis an tuiteam, 's gu'm féud na creutairean a's suarache a theagasg! Air an aobhar sin, tha Dia 'gar cur a dh' fhoghlum ar dleas'nais dh' ionnsuidh eunlaith nan speúr, agus bheathaichean na macharach! Am bheil sinn mi-thaingeil? Ma tha—rachamaid chum an daimh agus an asail, oir tha Dia ag ràdh, "Is aithne do'n damh a shealbhadair, agus do'n asail prasaich a mhaighetir; ach cha'n aithne do Israel; cha'n 'eil mo shluagh-sa a' toirt fa'near." (Is. i. 8.) A ris, am bheil sinn mi-chùramach ma thimchioil oibre freasdaid Dé, agus a' dìchaimhneachadh nan amanna a's freagarraiche chum ar dleas'nais a cho'-liònadh? Ma tha—rachamaid dh' ionnsuidh eunlaith nan speúr; oir tha Dia ag ràdh, "Is aithne do'n chorra-bhàin anns an athar a h-àm fein, agus is aithne do'n choluman, agus do'n chorràmhonaidh, agus do'n gholan-ghaoithe àm an teachd: ach cha'n aithne dom' shluagh-sa breitheanas an Tighearna." (Jer. vii. 7.)

A ris; am bheil sinn làn cùram agus iomaguin, agus a' suidheachadh ar cridhe gu tur air ciod a dh' itheas sinn, ciod a dh' òlas sinn, agus ciod a chuireas sinn umainn? Ma tha—fòghlumaid gliocas o'n fhitheach; oir tha Crìosd ag ràdh, "Thugaibh fa'near na fithich, oir cha'n 'eil iadsan a' cur no 'buain; cha'n 'eil aca tigh-tasgaidh no sabhal; agus a ta Dia 'gam beathachadh; cia mòr is fearr sibhe na an eunlaith?" (Luc. xii. 24.) A ris; am bheil sinn leasg, lunnach, agus diòmhach? Ma tha—tha Dia le beul an duine ghlice 'gar cur dh' ionnsuidh an t-seangain; "Imich a chum an t-seangain, a leisgein; thoir fa'near a shlighean, agus bi glic; aig nach 'eil fear-sèolaidh, fear-amhairc, no riàghlair, a dh' ulluicheas a bhiadh'san t-sàmhraidh, agus a chruinnicheas a theachd-an-tìr 'san fhogharadh." (Gnàth. vi. 6—8.)

Gu cinnteach is beag an creutair an seangar, ach is glic, treùr, agus deanadach e.—Is mìorbhuileach a ta gnàthanna agus cleachdanna a' chréutair bhig eo a' foillseachadh cùram an Tighearna do na créutairibh a's lugha, agus a's suaraidhe, co math agus do na bithibh cruthaichte a's mò, agus as' urramaiche a ta idir ann!

Thug an *Chaittear* a cheana cùntas d'a luchd-leughaidh, air na h-uiread do na h-oibribh a's òirdheirce 'sa chruithachd. Labhair

e mu'n ghréin, mu'n ghealaich, agus mu chruinn-mheallaibh sùilleach nan spéur, agus rinne e a dhìchioll air cumhachd agus maithneas neo-chrìechnuichte Dhé, mar a ta iad air am foilleachadh anns na cuapairibh àlainn sin, a sparradh air iantuir nan Gaidheal. Ach tha'n cumhachd agus am maithneas coúdna, air am foilleachadh coart co soilleir ann an nithibh beaga na cruithachd, is a ta iad anns na nithibh mòra.—Tha iad air am foilleachadh eadhon anns an t-seangan, ged is beag, suarach, agus faoin an créntair e, ann am sùilibh dhaoine.

Tha na h-uile eòlach air an t-seangan, ach feúdaidh e bhi gur ainneamh iad aig am bheil fios air innleachdaibh agus cleachdannaibh a' chréutair dhìchiollaich so.—Bheir sinn an so gu h-nith-ghearr fa'near iad, agus chl sinn an sin nìs coilleire an t-àobhar a bha aig Solamh gu ràdh “ Imich a chum an t-seangain, a leisgeim.”

Tha iomadh gnè ann de na seanganaibh, a ròir an dath agus am cleachdanna.—Tha gnè ann a ta 'nan càoraibh, agus gnè eile 'nan clachairibh.—Goirrearr sin, mar a's trice, an seangan-donn, an seangan-geal, an seangan-buidhe, agus mar sin sìos.—Tha iad a' teachd beò, mar a's trice, 'nan bùidhnibh, agus 'nan comunnasibh comhbuil ris na seilleansibh.—Anns gach comunn tha banrighinn, d'am bheil eòch uile a' toirt mòr-ùmhleachd.—A thuilleadh air so, tha'n comunn air a dheanamh suas do na seanganaibh fìrionn, agus boirionn, agus do luchd-oibre, agus do bhaighdaireibh nach 'eil ann omaid fìrionn no boirionn! 'S iad an luchd-oibre a's lìomhaire 'sa chomunn uile, iad an aig am bheil mar dhréuchd a bhi 'togail agus a' cumail suas an tighean agus an seòmraichean,—a bhi rannasachadh air son teachd-an-tìr,—agus a bhi 'gabhail curaim do'n òigridh. Cha dean na saighdairean obair sam bith ach saighdaireachd; agus mar biodh gu'm bheil càch 'gan cumail suas, agus 'gan beathachadh, mar dhùis air son an trèubhanta is ann an cogadh, rachadh iad a dhìth. Tha dà làra, comhbuil ri da mhionidh chaoil, bhiorach, a' teachd a mach a' ceann nan saighdaire so, leis an lot agus am marbhadh iad an màimhdean! Tha iad a' ghnàth deas gu cogadh ann an àm can-nairt,—gu dol a mach air tèir an màimhdean,—agus gu seasamh 'nan luchd-freiceadain aig dorsaibh an tighean fein. Tha sàil aig gach agiobadh air an obair fein, agus cha chuir a h-aon basadh no grabadh ann an rathad an aoine eile. Is mièrbhuileach mar a ta fios aca fa leth, air an cleas'nas fein, agus mar a nì iad e, gu dìchiollach agus gu toileach. Is iongantach an t-lachd a ta aig a' chomunn uile 'n'am banrighinn fein. Ge b'e àit anns am bi i, tha aoibhneas mòr air a nochdadh an sin, leò-san nìle mu'n easairt di. Leòmaidh iad suas—éiridh iad air an coasibh-deiridh,—ruithidh iad mu'n easairt di,—agus nì iad strìth cò a's mò a nochdas do chàirdes agus do dhìlleachd dhi!

Tha na seanganan, mar as trice, a' togail an tighean am measg chòilltean agus fhraoich. Nì gach buidheann àite-comhnaidh dhoibh fein, far am faic iad freagarrach e; agus togaidh iad e 'na eòrr òrd, cruinn, agus còrrach, le smùirgeanaibh do gach gnè, agus le bioranaibh beaga a ghiùlainneas iad 'nan beùl, no air an

dràim, astar fada chum an àite! Ni cuid eile an tighean gu h-àrd ann an craobhaibh; agus cuid eile fo' chlochaibh, agus anns an talamh. Tha na tighean aig na bùidhneibh mòra, air an cur a mach 'nan seòmraicheibh a ta 'nan sreathaibh os ceann a' cheile, agus air an dealachadh le slighibh àimhleathan, agus le ballachaibh-tarsuing!

Tha na seanganan ag oibreachadh a là agus a dh'òidhe, agus a réir coisla, cha'n 'eil fèim aca air tàmh no codal! Tha iad a' teachd beò air cuileagaibh, agus air biàsagaibh beaga do gach gnè, air am faigh iad gréim; agus cha dean iad tàir air lòn sam bith a dh'ithear le creùtairibh eile. Tha déidh mhòr aca air mil, agus air gach ni air am bheil blas millie. Ged nach 'eil iad laidir, tha iad lìonmhòr, agus trid dìchill mhilltean dhiubh cuideachd, cuiridh iad as do chrèntairibh co mòr ri luch, agus ithidh iad suas iad. Os ceann gach uile ni eile, tha iad chramach chum solar a dheanamh air son a' gheamhraidh; agus gu cinnteach, mar a thubhairt Agur, "Tha na seangan 'nan sluagh nach 'eil laidir; gidheadh, ulluichidh iad am biadh 'san t-samhradh." (Gaath. xxx. 25.)

Is iongantach an dèidh leis an giùlain iad lòn chum an tighean, agus is mòr na h-eallaichean a bheir iad leò còmhladh! Cha'n fhaic iad sòn mhionaid diòmhnanach, agus cha dhleuimhnich sòn sam bith dhiubh, a dhleas 'nas fein a cho'-lionadh. Ma fhliuchar an lòn aca le h-uige 'nan ionadaibh-tasgaidh, bheir iad gu chramach a mach e, chum a thiomachadh an uair a thig teas na gréine! Tha iad 'gabhail mòr-chùraim d'an oigridh, le bhi 'gan seòladh agus 'gan teagasg gu bhi deanadach, agus dìchiollach. Is iongantach an tùr agus an gliocas a nochdas iad 'nan uile ghnìomharaibh, ged nach 'eil fear-seòlaidh sam bith thairis orra, no fear-amhairc agus riàghlair chum an stiùireadh. Agus cha'n e mhaìn sin, ach cogaidh iad 'nan àrmaitibh riàghailteach an aghaidh an nàimhdeas, agus cuiridh iad as d'a chéile air gach taobh le mòr ghaige agus chrùdal. Cha'n fhaicear faitheas no eagal air taobh seach taobh. Le mòr thrèubhantas, bheir sòn chomunn ionnsuidh air comuna eile; agus cha'n 'eil bàigh no trècair ann!

Cha nochd iadsan leis an téid an là, truas no h-ìochd sam bhit d'an taobh-san air an tugadh buaidh; ach bheir iad leo an teachd-an-tìr, agus an oigridh dh'ionnsuidh an tighean fein; agus tuilleadh an déigh sin ni iad traillean da'm prìdeanaibh uile! 'Naon fhocal, tha gnathanna a' chrèntair bhig so, co eùgsamhla agus co iongantach anna fein, is nach soirbh an ni an toirt gu léir fènear. Làbhradh, gidheadh, nì's leòir chum aobhar na comhairle aig Solamh do'n leisgean, fhaicinn gu soilleir. Is biàdag an seangan a ta comharraichte air son dìchill agus saothreach, agus aig am bheil fuath do leisge agus do dhiòmhannas. Oibrichidh e le riàghailt agus lathailt eagnuidh, a ni cinnteach e gu'n téid a' chùis leis. Glacaidh e gach cothrom chum gach ni a dheanamh 'na àm fein, agus cha dhleuimhnich e solar a dheanamh fa chomhair an ama ri teachd. "Ulluichidh e a bhiadh 'san t-samhradh, agus cruinnichidh e a theachd-an-tìr 'san fhogharadh." Gu cinnteach tha se

'foillsachadh gliocais an 'Dé Uile-chumhachdaich sin; "A thà deanamh nithe mòra, agus do-rannsachaidh; nithe iongantach gu'n àireamh." Uime so,

"Éirich a lundaire gu grad,
'S thoir ort an seangan beag gu'n stad;
Oir ged nach d' fhuair e riàmh fear-idil;
No neach 'ga ghreasadh air a chùl;
Fa chomhair geamhraidh ni e deas,
A' cuimhneachadh gu'n tàmh a leas;
'San t-sàmhradh, trusaidh e a lòn,
'San fhoghar iòmlan tha a stòr."—(Laoidh xii. 1—3.)

SGIATHANACH.

Clachan Chillmhuire }
Tòiseach a' gheamhraidh, 1848. }

BLAR INBHIR NA-H-AMHANN.

CHUIREADH am blàr ainmeil so, mu'm bheil sinn an dràsda gu eachdraidh aithghearr thoirt seachad, o cheann teann air cùig ceud bliadhna. Tha an t-àite anns an do chuireadh e ann an siorramachd Inbhirneis; agus faodar 'fhaicinn o'n rathad mhòr leò-san a bhios a' siubhal troimh Bhaideanach. Tha e thall mu choinneamh na creige mòire gruamaich ris an abrar crag Dhubh, fagus do'n chrìch eadar sgìreachd Lagain agus sgìreachd Cinn-a'-ghlùsaich, far am bheil an Spé agus Truim a' coinneachadh a chèile.

B' iad Clann Mhuireich, Clann an Tòiseich, Clann Dhaibhidh, agus Clann Chamshroin na fineachan a bha 's a' chòmhraig so, agus bha 'n t-aobhar o 'n d' éirich a' chomh-stri ni-eiginn mar leanas:— Bha fearann aig Mac-an-Tòiseich ann an Lochabar, mar tha aige fathad; agus aig an àm sin, an uair bha gnothuichean air an 'deanadh le làmhachas làidir, a chionn 's nach robh lagh no binn a' cur eangail air daoitibh, bha na Camshronaich, a bha 'n an tuathanaich air oighreachd Mhic-an-Tòiseich, air uairibh a' diùltadh a' mhàil a phàidheadh dha. Co dhùibh bha iad 's a' chòir no 's an eucoir ann bhi cumail a mach nach robh na bha e tagradh dlìgheach dha fhaotainn theagamh nach 'eil e nise glé fhurasd a dhearbhadh. Ach bha so 'n a aobhar stri agus cònsachaidh eutorra 's an àm. Mu dheireadh thug Mac-an-Tòiseich air falbh cuid do chrodh na tuatha mar aicheamhail, agus is e so bu cheann-fàth do bhlàr Inbhir-na-h-Amhann. Chuir na Camshronaich rompa gu'n cuireadh iad dioghaltas an gnìomh air Mac-an-Tòiseich air son an cuid feudalach. Thionail iad féin agus na ghabhadh am pàirt, thog iad orra fo 'n armaibh, agus dh' imich iad air an aghaidh gus an d' thàinig iad gu Inbhir-na-h-Amhann. Air do Mhac-an-Tòiseich fios a bhi aige gu'n robh na Camshronaich a' tighinn, chruinnich e a chuid sluaigh, agus rinn e deas gu garbh chòmhdhail a thoirt dhoibh. Bha Clann Mhuireich, agus Clann Dhaibhidh le chèile gu bhi còmhnaidh nan Tòiseach an aghaidh nan Camshronach; ach

dìreach 'n uair bha iad gu dhol an ordugh baiteil thuit e mach gu mi-shealbhadh gu'n d' éirich eas-nonachd eutorra mu dhéidhinn a' chinnidh bu chòir a bhi air an làimh dheis, agus e nach faigbendh tighearna Chluainidh an t-urram sin thàrruing e féin 's a chuid dhaoine air an ais, agus shuidh iad air cnoc a' gabhail beachd air a' chòmhraig, gun bhuille bhualadh fad an latha. Dhlùthaich na fineachan a nis air a chéile, Clann Chamshroin, Clann an Tòiseich, agus Clann Dhaibhidh, ann an ordugh catha fo an cinn-fheadhna fa leth, agus

“ Bha bratach aig triath dha féin,
'S a ghaigich bu treun m'a chruaidh.”

Bhuail iad air a chéile gu garg, a' cogadh leis an treubbantas ghàbhaidh sin air son an robh ar sinnaire na Gàidhil riamb cho iomraideach. Mhair an iomairt ghailbheach so ùin fhada, agus is iomadh ceatharnach calma a bha 'n a shìneadh air an àraich mu'n do bhualadh taobh seach taobh. Mu dheireadh gbéill Clann an Tòiseich, agus Clann Dhaibhidh. Cha b'urrainn iad seasamh ni b'fhaide roimh ionnauidhean sgatharra Chloinn Chamshroin, agus theich iad ris a' mhonadh a tha air taobh tuath na Spé, air an ruagadh leis na h-Abraich.

An déidh do Chloinn Chamshroin pilltinn o bhi leantuinn an nàimhdean chaith iad an oidhche air Creagan na Breagaich, am bràigh Noide Mòire, gun fhiamh gun eagal. Cho luath 's a thàinig an t-anmoch chuir Mac an Tòiseich roimhe gu'n d'thugadh e oidheirp le seòltachd air an ni a dh'fhairslich air le spionadh. Chum 's gu'n cuireadh e Clann Mhuireich agus Clann Chamshroin 's a chéile dhealb e car innleachdach a shoirbhich leis. Chuir e a bhàrd gu tighearna Chluainidh g'a bhrosnuchadh, mar gu'n d' thigeadh e o Mhac Dhòmhnuill Duibh, leis na briathraibh a leanas :—

“ Tha luchd na foille air an tom,
'S am balg-shuileach down 'n a dhraip :
Cha b'e bhur càirdeas ruinn a bh' ann,
Ach bhur lannh féin a bhi taig.”

Air do thighearna Chluainidh a' chaint thàireil se chluantinn o'n bhàrd a thàinig, mar shaoil ean, o Mhac Dhòmhnuill Duibh, thog e air gun dàil le' ehuid feachd, agus thàinig e air na Camshronaich gun fhios gun fhaireach. “ Fhuair Mac Dhòmhnuill Duibh,” tha e air a ràdh, “ seòrsa caismeachd an oidhche sin ann aising. Am feadh 's a bha e'n a chadal, 's a chasan am broilleach a bhràthar altruim, 'g an cumail blàth, bhruadair e gu'n robh na mucan 'g a thionndadh, agus mhosgail e le leithid do bhriosgadh 's nach mòr nach do mharbh e a bràthair altruim leis a' blureab a thug e dha. “ Ged bha Clann Mhuireich 'n an tàmh an dé,” ar' ean air dha dùsgadh, “ cha bhi an diugh.” Theich Clann Chamshroin an sin a mach ris a' mhonadh. Rugadh air son duibh a bha air dheireadh air càch, a thaobh a shean aois, agus mharbhadh e aig taobh sruthain a tha 'm bràigh Noide, d'an geircear o'n àm sin “ Caechean-

a'-Bhodaich." Chum iad suas rathad Dhruim Uachdair, seachad air Coire Thearlaich, Coir Uilleim, agus Coire nan Cisteachan, far an do thuit mòran diubh. Thionndaidh iad an sin a stigh gu Ceann Lochd Eireachd, agus chum iad air an aghaidh suas ri taobh tuath an luich. 'Nuair ràinig iad Ceann-Loch-Pataig, dh'fheuch iad aon uair eile ri iad féin a dhìon, agus ri bacadh a chur air an luchd tòrachd. Am measg nan laoch a bha tilgeadh bha Ceann Dùbh Mac Iain, duine treun a bha taghta aig cuspaireachd. 'Nuair bha e dol seachad fo Chrag Dhubh, an latha roimh sin, dh'fharraid e d' a cheann-cinnidh, cò chas bu mhaith leis a chur deth eun beag a bha 'n a sheasamh air craoibh. Fhreagair a cheann-cinnidh gu'm bu mhaith leis e chur na coise deise dheth, agus rinn Ceann Dùbh sin air 'iarrtas. Air an taobh eile bha Tearlach Mòr Mac Ghill Onfhaidh, a bha mar an ceudna 'n a dhuine treun ainmeil, agus 'n a cheann-tighe. Choinnich an dithis so, agus thilg iad an saighdean, ach cha robh iad deònach a cheile chuimseachadh. 'Se b' aobhar do so gu'n robh gu'n chàrdeis eutorra a thaobh comhaltais. Bha Ceann Dùbh Mac Iain 'n a sheasamh air Meall-Ard-Laoich, agus an gaisgeach eile thall m'a chionneamh. Air do thighearna Chluainidh umhail a chur nach robh iad da rìreadh chrònaich e Ceann Dùbh Mac Iain. "Chuimsicheadh tu 'n dé," ars ean, "cas deas an eoin bhig, an uair a dh'iarraim ort, agus an diugh cha chuimsich thu Tearlach Mòr Mac Ghill Onfhaidh!" Bha Tearlach Mòr gu so ag eigheach,—“Tharam is tharad a Cheann Duibh,”—ach a nis dh' éigh Ceann Dùbh ris,—“Annas is annad a Thearlaich,”—agus air dha so a ràdh thilg iad 'n an dithis, agus thuit iad le chèile aig an aon àm. Thogadh carn far an do thuit Tearlach, ris an abrar “Carn Mhic Ghill Onfhaidh” gus an latha 'n diugh. Cha robh Ceann Dùbh Mac Iain fathasd marbh 'n uair thog a chàirdean leò e, 'ga thoirt dhachaidh, an dùil gu'm biodh e bèò; ach cha robh iad ach mu mhile air falbh leis 'n uair thilg e'n deò, aig allt ris an abrar o sin “Caochan Cheann Duibh.”

Tha cuid am barail gu'n do mharbhadh Mac Ghill Onfhaidh aig monadh a tha os ceann Fhorais, d'an ainm Coire Thearlaich, ach o'a chaidh ràdh a cheana chithear nach 'eil e cho coltach gur ann an sin a thuit e. Gidheadh feudaidh e bhi gur ann uath-se a fhuair an Coire so 'ainm; oir tha a air aithris gu'm bu tric leis a bhi fantuinn feadh nam monaidhean eadar Lochabar agus Authol, far am faicheadh e féin iomchuidh, agus gu'm b' àbhaist dha ràdh, gu'm b' iad féidh nam beana a chuid-se feudail.

Air do Mhac Ghill Onfhaidh tuiteam, thàir Clann Chamebroin as a ris, a' cumail suas ris na beanntaibh, 's na nàimhdean fathasd air an tòir, gus an d' ràinig iad fagus do'n amhaion Tréig, air crìochaibh Lochabair. Thuit mòran diubh air an t-slighe, gu h-àraidh aig an uchdaich d' an goirear Sliabh Loraig; agus bu cho dian a leanadh an ruaig mu thimcheall deich mìle fichead, 's nach robh ach àireamh ro dheag dhiubh a fhuair beò dhachaidh, a dh'innseadh an agèil.

Is coir dhoinne bli taingeil gu'm bheil ar crannchur againn ann an làithibh a's fearr; gu'm bheil sìth agus sàmhchair a nis a' riaghladh

eadar na fineachan Gàidhealach; agus nach 'eil sinn air ar gairm, mar bha ar sinnsire o shean, gu bhi deargadh ar làmh ann an fuil ar cinnich, agus ar càirdean féin.

S.

Bàldeanach.

NA TEACHDAIREAN ÈASGAIDH, NO NA COLMAIN-SHIUBHAIL.

'S dòcha gu bheil mòran de'r luchd-leughaidh aig nach 'eil fios gu bheil daoine a nis 'deanamh feum de cholmain, a chum litrichean a ghiulain o aon àite gu àit' eile—seadh, eadar rìoghachdan cèin, thairis air a' chuan mhòr; agus da rìreadh is gnothach iongantach e. 'Se'n dòigh a tha iad a' gabhail a chum so a dheanamh, ma tha dà mharsanta aig a' bheil togradh' fios fhaotuin o chéile—fear dhiubh 'san Fhraing, a's fear eile dhiubh an Sasunn—cuiridh am Frangach a nall fìchead no dà-fhìchead colman as an Fhraing; agus an uair a tha 'mhiann air an fhear a tha 'tàmh an Sasunn sgriobhadh d'a ionnsuidh, no fios air bith a chuir a null gu luath, cha'n 'eil aige ach litir bheag a 'sgriobhadh, agus a 'ceangal le anàthainn caol fo sgéith a' cholmain Fhrangaich, agus leigil leis triall dhachaidh; agus an duine 'tha 'san Fhraing, leigidh e an colman a chaidh á Sasunn air falbh, agus air ball ruigidh gach fear a dhùthaich féin. Cha'n e sin uile, ach ruigidh iad a' cheart thigh, a' cheart uinneag, as an d'thugadh air falbh iad. Bha o chionn ghòirid soilleireachadh fìor thaitneach air a so.

Air an t-samhradh so 'chaidh seachad, leigeadh as trì cheud colman fabhuineadh do mharsantan 'san Òlaint, ann am baile ris an canar *Antwerp*, agus a chaidh 'chuir a nall do Shasunn. Chaidh an shìubhal a thoirt doibh uile 'san aon mhionaid, air sèa uairean sa' mhaduinn, o uinneig ann am *Birmingham*. An deigh do na colmain cead an sgiathan fhaotuin, dh'éirich iad a suas gu h-àrd 'san adhar. Ghabh iad cuairt no dhà, mar gum biodh iad a' deanamh an stèilean, 's a' toirt fainear c'ait' an robh iad, 's an sin thàr iad as gu léir air an aon t-slighe, 'chum na h-àirde 'n ear. Bha 'ghaolh leò, a's an ùine ghoirid bha iad as an t-sealladh. Thainig fios air ais as an Òlaint' an ceann seachduinn' gu'n d'ràinig a h-uile h-aon de na teachdairean èasgaidh so, a's litir aig fo 'sgéith. ' Ràinig a' cheud aon diubh *Antwerp* air leth-uair an deigh naoi uairean, a' cheart mhaduinn 'san d'fhàg iad Sasunn, agus càch na dhòigh—trì, 's a ceithir, 's a sèa, le chéile, gus an d'ràinig an t-ìomlan. Ràinig an t-aon mu dheireadh air leth-uair an deigh deich. Tha'n t-astar eadar an dà àite, mar a shiubhlas eun air iteig, ceithir cheud mìle. Leis a so, dh'itealaich a' cheud cholman an t-astar so ann an trì uairean gu leth—'se sin, na's mò na ceud 'us ceithir-deug mìle 'san uair. Nach iongantach an nì, ged a bha trì cheud colman ann, nach deachaidh a h-aon diubh am mearachd, agus gu'n d'amais gach aon diubh air an àit' as an d'thainig e? Cia miorbheallach na buaidheanan nàduir a thug Dia dhoibh!

CUNNTAS MU NA GAEL AN AMERICA, A DH'FHAG LEWIS.

AIR foghar na bliadhna 1838 thainig a cheud imrice dh'Ghael a shuidh-ich ann an roinn ma'n Ear Chanada—dùthaich fharsuinn, air taobh deas na h-abhainn *St. Laurence*, mu thusirmeas ceud mìle bha *Chuibèic*, agus bho *Mhontreal*. Bha chuid bu mho dhiu bho Leòbhas, (*Lewis*) agus fo churam fir-dùcha dhaibh féin, Iain Mac Coinnich, a bha eòlach an America. Bha iad nan cuideachd cho bochd sa theagamh a dh'fhàg a Ghaeltachd riamh. Le bhì cho anamoch gun seòladh bha'n foghar seachad ma'n tainig iad, agus gun ach Geamhradh nuaranta Chanada romhpa! An deigh sealladh a Ghabhail air cuid mhor de'n fhearann shuidhich ma dheireadh sea-teaghlach—dheug dhiu air Gabhail ris an abrar *Bury*—ochd mìle stigh do'n choillidh, far nach robh mac màthar beò—no idir rathad mor! Fhuair iad am fearann air ochd Tastain an t-acair, agus an urrad so de bhliadhnaichean gun a phàigheadh.

Bha'n Geamhradh air tighinn a stigh agus an sneachd trom air tuiteam nuair thoisich na Leobhasaich bhochdais a cheud chraoibh a ghearradh, agus gu dearbh cha bu mho leo na bhì tuilleadh 'as deas air an obair; ach chuir an comunn, gu ceanalta, dìthis no triuir a sheòladh dhoibh mar dheanadh iad.

Anns an t-suidheachadh so theirig am beagan mine thug iad leo á Albain; agus beigin do chomunn Breatunach America min a thoirt doibh, arneo cha bu bheo dhaibh: thainig iad a dhìarraidh na mine so, agus thug iad leo i air an drannaig, a chion rathaid, deichmìle air astar, agus bu bhuidhe leo 'faotainn. Leis a so, agus le luach luathre nan craobh, as fìach sea egillinnean am *Bushal*, chuir iad seachad an ceud gheamhradh dùldaidh. Coma leis gach bochdainn agus alaban agus anacothrom a bh' ann ma'n tainig am cur an t-sil san earrach cha robh teaghlach nach do reitich bho chéithir gu sea acraichean fearainn.

Chaith iad an samhradh cuid de'n ùine reiteach an fhearainn agus a chuid eile deanamh rathaidhean. Nuair thainig am foghar cha robh iad an taing duine—bheannaich am Freasdal saothair an làmh le beannaichad sonraichte. Nuair thainig an dara geamhradh cha robh dìth air a h-aon diu fhadsa dh'fhoghnadh coirce, 's eorna, 's buntata, 's càl, 'us currainn; agus cha robh iad uile gun rathad-mor.

Da bhliadhna an deigh dhaibh tighinn phairis bha aig na Leòbhasaich bho ochd gu da-acair-dheug an teaghlach air a reiteach, agus fo làn bhàrr; gun bhì tighinn air crobh, us caoraich 'us mucan!

'Nuair chunnaic iad cho mhaith sa bha'n cor egriobh iad a nis, mar bu nàdlara, gu'n càirdean bochd an leantuinn. Thug na curaidhean so misneach do chorr us de cheud tighinn a nall anns a bhliadhna 1841; ach thachair gu'n tainig iadsan cuideachd tuilleadh is anamoch, air chor 's gu'n do thuit iad air na càirdean sad a gheamhradh.

Air a bhliadhna 1842; se sin a'n uraidh, thainig corr 'us sea-fichead eile a Leòbhas, cho bochd sa dh'fhoghnadh dhaibh: ach bliadhna na dha

seachad, agus tha iad suas am bruthach. Tha iad a' ris co' lath aca ceud Tuathach.

Uaithe so tha e soilleir nan tigeadh na Gael a tha ri ùrlain 's ri briseadh an cridhe fad an saoghal a nall gum faigheadh iad lamh-an-uachdar air an anacothram ann am *beagan mhiosan*: ni nach urrainn daibh sùil a bhi aca ris aig baile. Thigeadh duine glic dealach air bith do'n àite so le 'eadar leth-chiad agus ciad punnd-casnach, agus tha e na Thighearna' a thiota, agus a theaghlach na dheigh a' mor mbeas.

FACAL BHO NA FOILLSEACHAIREAN.

THA'N àireamh so a' cuir crìoch air an treas bliadhna de'n Chuairtear, agus tha dòchas againn gur leoir an sanas so do gach neach a tha ga fhaotuinn diòladh gun dàil air son na fhuair iad. Tha còdha agus dragh mòr ann a bhi a' cuir cunntais a dh'ionnsuidh gach h-aon fa leth, air an aobhar sin tha sinn ag aslachadh air an càirdean iad a phaidheadh air son na fhuair iad co luath 'sa ruigeas an t-àireamh so iad. 'Nuair a thig an t-am air an còir do gach léughdair diòl air son a Chuairtear 'an deigh so, cuirrean ga'n ionnsuidh e ann an còmhachadh gorm no uaine: 'se so as fhasa 'dheanamh no cunntas a chuir gus a h-uile h-aon fa leth. 'An déigh so, mar an ceudna, theid gach paidheadh a gheibh sinn aideachadh aans a Chuairtear, fein, aig ceann gach mìos.

Tha e a' cuir iongantais a's mìothlachd oirnn' gu' bheil air càirdean 'an America co fada an déigh laimh le'm paidheadh. Mar cluinn sinn 'uapa 'an uine ghoirid 's eigin do'n Chuairtear fuireach air an taobh so do'n fhaighe.

CRÌOCH AN TREAS LEABHAIR.

GLASGOW:

PUBLISHED BY THE PROPRIETORS,

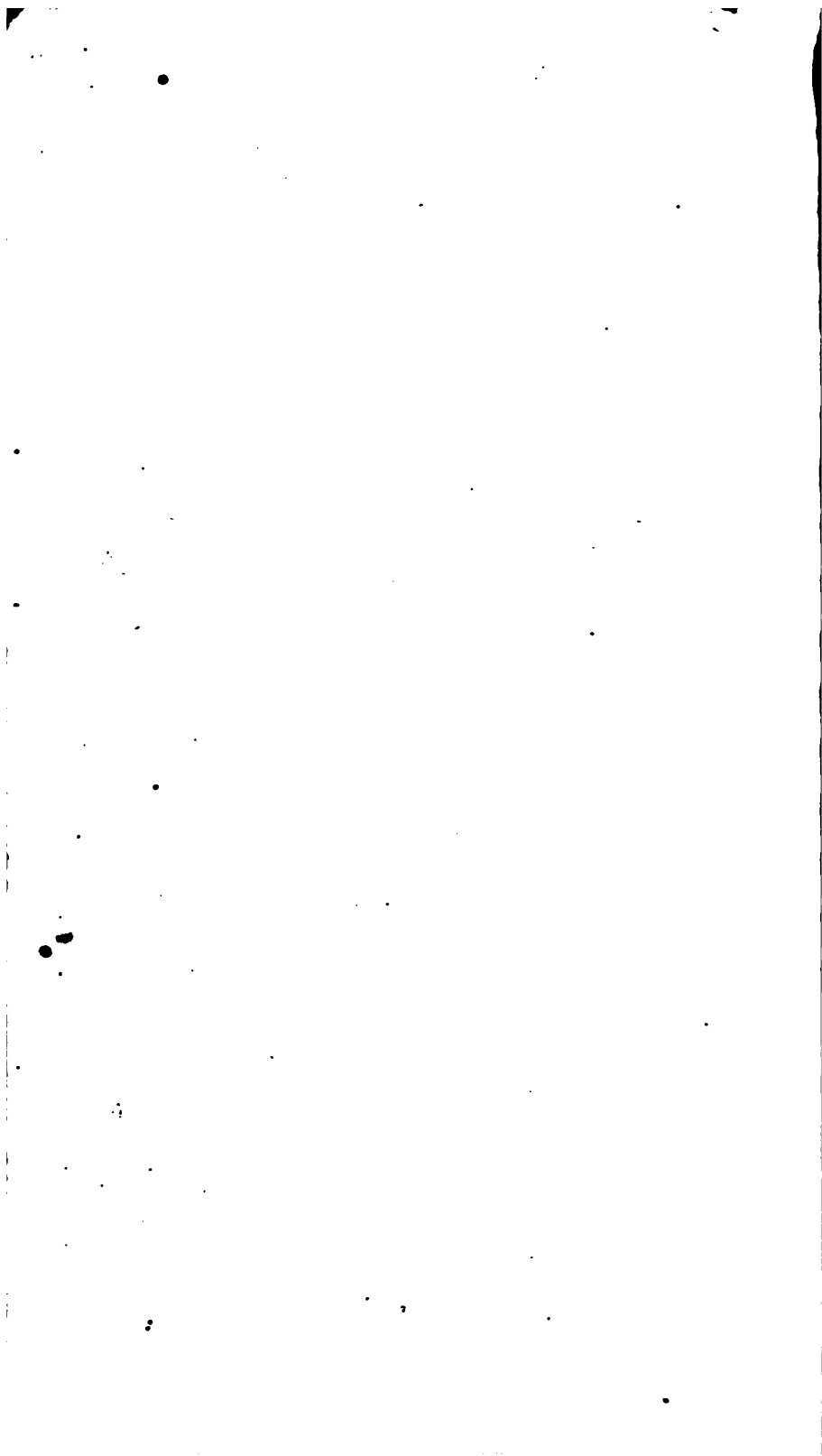
P. CAMPBELL & CO., BOOKSELLERS AND STATIONERS,

24, GLAMFORD STREET.

Edward Knull, Printer to the University, Dunlop Street.

68691716

66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

1000

